ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
026000340837

Αριθ. εισαγ. βιβλ. 52216

# CORPUS JURIS CIVILIS

ΜΕΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ

ΥΠΟ

ΗΛΙΑ ΑΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ.

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΑΝΕΣΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

## ΠΑΝΔΕΚΤΑΙ

**ΤΟΜΟΣ Β'.**

ΔΩΡΕΑ Ι. Πέτσα

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

1887

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

# LIBER OCTAVUS

## I. [1]

### De servitutibus.

1 *MARCIANUS* Servitutes aut personarum sunt, ut usus et usus fructus, aut rerum, ut servitutes rusticorum praediorum et urbanorum.

2 *ULPIANUS* Unus ex dominis communium aedium servitutem imponere non potest.

3 *PAULUS* Servitutes praediorum aliae in solo, aliae in superficie consistunt.

4 *PAPINIANUS* Servitutes ipso quidem jure neque ex tempore neque ad tempus neque sub condicione neque ad certam condicionem (verbi gratia «quamdiu volam») constitui possunt: sed tamen si haec adiciantur, pacti vel per doli exceptionem occurretur contra placita servitutem vindicanti: idque et Sabinum respondisse Cassius rettulit et sibi pla-
*1* cere. Modum adici servitutibus posse constat: veluti quo genere vehiculi agatur vel non agatur (veluti ut equo dumtaxat) vel ut certum pondus vehatur vel grex ille transducatur aut carbo porte-

(1) Εἰσ. (2.3)—Κωδ. (3.34)—Βασ. (ΝΗ'.Α')

*2* tur. Intervalla dierum et horarum non ad temporis causam, sed ad modum pertinent jure constitutae servitutis.

5 *GAIUS* Via iter actus ductus aquae isdem fere modis constitui-

# ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ

## 1.

### Περὶ δουλειῶν.

1 *ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ* Αἱ δουλεῖαι εἶνε εἴτε [ὑπὲρ] προσώπων, ὡς ἡ χρῆσις καὶ ἡ χρησικαρπία, εἴτε [ὑπὲρ] πραγμάτων, ὡς αἱ δουλεῖαι τῶν ἀγροτικῶν καὶ ἀστικῶν κτημάτων.

2 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Εἷς ἐκ τῶν κυρίων κοινοῦ οἴκου δὲν δύναται νὰ ἐπιβάλῃ δουλείαν.

3 *ΠΑΥΛΟΣ* Αἱ δουλεῖαι κτημάτων συνίστανται ἄλλαι μὲν ἐν τῷ ἐδάφει, ἄλλαι δ' ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ.

4 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Αἱ δουλεῖαι αὐτοδικαίως μὲν οὔτε ἀπὸ [ὡρισμένου] χρόνου, οὔτε μέχρις [ὡρισμένου] χρόνου, οὔτε ὑπὸ αἵρεσιν, οὔτε μέχρις ὡρισμένης αἱρέσεως (λ. χ. ἐφ' ὅσον θέλω) δύνανται νὰ συσταθῶσιν· ἀλλ' ὅμως, ἐὰν ταῦτα προστεθῶσι, διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ συμφώνου ἢ τοῦ δόλου ἐμποδίζεται ὁ ἐναντίον τῶν συμφωνηθέντων διεκδικῶν δουλείαν. τοῦτο δὲ ἀναφέρει ὁ Κάσσιος ὅτι καὶ ὁ Σαβῖνος *1* ἀπήντησε, καὶ εἰς ἑαυτὸν ἤρεσε. *Τρόπος* δὲ γνωστὸν ὅτι δύναται νὰ προστίθηται εἰς δουλείας, λ. χ. χάριν διὰ τίνος εἴδους ὀχήματος νὰ ἐλαύνῃ τις ἢ νὰ μὴ ἐλαύνῃ (ὡς νὰ [ἐλαύνῃ τις] μόνον δι' ἵππου), εἴτε νὰ ὀχῆται ὡρισμένον βάρος, εἴτε ἡ δεῖνα ἀγέλη νὰ διαβιβάζηται, εἴτε ἄνθραξ νὰ μετακομίζηται. *2* Τὰ διαλείμματα ἡμερῶν καὶ ὡρῶν δὲν ἀποβλέπουσιν εἰς τὸν χρόνον [τῆς ὑπάρξεως] ἀλλ' εἰς τὸν *τρόπον* [τῆς ἀσκήσεως] δουλείας ἐγκύρως συσταθείσης.

5 *ΓΑΪΟΣ* Ἡ πλατεῖα ὁδός, ἡ δίοδος (μονοπάτιον), ἡ ἔλασις, τὸ ὕδρα

tur, quibus et usum fructum con-

1 stitui diximus. Usus servitutium temporibus secerni potest, forte ut quis post horam tertiam usque in horam decimam eo jure utatur vel ut alternis diebus utatur.

6 *PAULUS* Ad certam partem fundi servitus tam remitti quam constitui potest.

7 *ULPIANUS* Ius cloacae mittendae servitus est.

8 *PAULUS* Ut pomum decerpere liceat et ut spatiari et ut cenare in alieno possimus, servitus

1 imponi non potest. Si praedium tuum mihi serviat, sive ego partis praedii tui dominus esse coepero sive tu mei, per partes servitus retinetur, licet ab initio per partes adquiri non poterat.

9 *CELSUS* Si cui simplicius[4] via per fundum cujuspiam cedatur vel relinquatur, in infinito, videlicet per quamlibet ejus partem, ire agere licebit, civiliter modo: nam quaedam in sermone tacite excipiuntur. non enim per villam ipsam nec per medias vineas ire agere sinendus est, cum id aeque commode per alteram partem facere possit minore servientis fundi detrimento. verum constitit, ut, qua primum viam direxisset, ea demum ire agere deberet nec amplius mutandae ejus potestatem haberet: sicuti Sabino quoque videbatur, qui argumento rivi ute-

(4) simpliciter (Hal.)

γωγεῖον, συνίστανται κατὰ τοὺς αὐτοὺς σχεδὸν τρόπους, καθ' οὓς καὶ ἡ χρη-

1 σικαρπία εἴπομεν ὅτι συνίσταται. Ἡ ἄσκησις τῶν δουλειῶν δύναται νὰ διαχωρίζηται ὑπὸ χρονικῶν [διαστημάτων], λ. χ. νὰ ἀσκῇ τις τὸ δεῖνα δικαίωμα ἀπὸ τῆς τρίτης ὥρας μέχρι τῆς δεκάτης, ἢ νὰ ἀσκῇ [τοῦτο] ἡμέραν παρ' ἡμέραν.

6 *ΠΑΥΛΟΣ* Δι' ὡρισμένον μέρος ἀγροῦ δύναται νὰ γείνῃ καὶ παραίτησις καὶ σύστασις δουλείας.

7 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Τὸ δικαίωμα τοῦ ποιεῖν ὑπόνομον εἶνε δουλεία.

8 *ΠΑΥΛΟΣ* Δὲν δύναται νὰ ἐπιβληθῇ δουλεία τοῦ νὰ μᾶς ἐπιτρέπηται νὰ δρέπωμεν [ἐνίοτε] ὀπώραν, καὶ νὰ δυνάμεθα νὰ περιπατῶμεν, καὶ νὰ δει-

1 πνῶμεν ἐν ἀλλοτρίῳ [κτήματι]. Ἐὰν κτῆμά σου δουλεύῃ εἰς ἐμέ, εἴτε ἐγὼ ἄρξωμαι νὰ εἶμαι κύριος μέρους τοῦ κτήματός σου, εἴτε σὺ [μέρους] τοῦ ἰδικοῦ μου, ἡ δουλεία *διατηρεῖται μερικῶς*, καίτοι ἐξ ἀρχῆς δὲν ἠδύνατο *νὰ ἀποκτηθῇ μερικῶς*.

9 *ΚΕΛΣΟΣ* Ἐὰν παραχωρῆται ἢ καταλείπηται εἴς τινα ἁπλῶς πλατεῖα ὁδὸς διὰ τοῦ ἀγροῦ τινος, δύναται νὰ πορεύηται [καὶ νὰ] ἐλαύνῃ ἀορίστως, δηλ. δι' οἱουδήποτε μέρους τοῦ ἀγροῦ, [ἀλλ'] εὐπρεπῶς· διότι ἐν ταῖς συμφωνίαις σιωπηρῶς ἐξαιροῦνταί τινα· καθόσον δὲν θέλει [λ.χ.] τῷ ἐπιτραπῇ διὰ τῆς οἰκίας αὐτῆς καὶ διὰ μέσου τῶν ἀμπελώνων νὰ πορεύηται [καὶ νὰ] ἐλαύνῃ, ἀφοῦ ὡσαύτως εὐχερῶς δι' ἄλλου μέρους δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο μετὰ ὀλιγωτέρας βλάβης τοῦ δουλεύοντος ἀγροῦ. [ὡσαύτως] εἶνε βέβαιον ὅτι, δι' ἧς ὁδοῦ κατὰ πρῶτον ἤθελε διευθυνθῇ, διὰ ταύτης μόνον ὀφείλει [καὶ εἰς τὸ μέλλον] νὰ πορεύηται [καὶ νὰ] ἐλαύνῃ, μὴ ἔχων πλέον ἐξουσίαν νὰ μεταβάλῃ ταύτην· καθὰ καὶ ὁ Σαβῖνος ἐφρόνει,

batur, quem primo qualibet ducere licuisset, posteaquam ductus esset, transferre non liceret: quod et in via servandum esse verum est.

10 *IDEM* Si iter legatum sit, qua nisi opere facto iri non possit, licere fodiendo substruendo iter facere Proculus ait.

11 *MODESTINUS* Pro parte dominii servitutem adquiri non posse volgo traditur: et ideo si quis fundum habens viam stipuletur et partem fundi sui postea alienet, corrumpit stipulationem in eum casum deducendo, a quo stipulatio incipere non possit. pro parte quoque neque legari neque adimi via potest et, si id factum est, neque legatum neque ademptio valet.

12 *JAVOLENUS* Non dubito, quin fundo municipum per servum recte servitus adquiratur.

13 *POMPONIUS* Si tam angusti loci demonstratione facta via concessa fuerit, ut neque vehiculum neque iumentum ea inire possit, iter magis quam via aut actus adquisitus videbitur: sed si iumentum ea duci poterit, non etiam vehiculum, actus videbitur adquisitus.

14 *PAULUS* Servitutes praediorum rusticorum etiamsi corporibus accedunt, incorporales tamen sunt et ideo usu non capiuntur: vel ideo, quia tales sunt servitutes, ut non habeant certam continuamque possessionem: nemo enim

ὅστις μετεχειρίζετο τὸ παράδειγμα τοῦ ρύακος, ὃν κατ' ἀρχὰς ἠδύνατό τις νὰ διευθύνῃ δι' οἱουδήποτε [μέρους], ἀφοῦ δὲ τῷ ἐδόθη διεύθυνσις, δὲν ἐπιτρέπεται ἡ μεταφορά. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ὀρθὸν εἶνε ὅτι δέον νὰ τηρῆται.

10 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἐκληροδοτήθη ὁδός, δι' ἧς δὲν εἶνε δυνατὴ ἡ διέλευσις ἄνευ κατασκευῆς ἔργου τινός, ἐπιτρέπεται, λέγει ὁ Πρόκουλος, ἡ διὰ σκαφῆς [ἢ] ὑποικοδομήσεως κατασκευὴ τῆς ὁδοῦ.

11 *ΜΟΔΕΣΤΙΝΟΣ* Ὅτι δὲν δύναται ν' ἀποκτηθῇ δουλεία κατὰ τὸ [εἴς τινα ἀνῆκον] μέρος τῆς κυριότητος, εἶνε κοινῶς γνωστόν· καὶ διὰ τοῦτο ἐάν τις ἔχων ἀγρὸν ἐπερωτήσῃ πλατεῖαν ὁδόν, καὶ κατόπιν ἀπαλλοτριώσῃ μέρος τοῦ ἀγροῦ του, ματαιοῖ τὴν ἐπερώτησιν μεταφέρων αὐτὴν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, καθ'ἣν δὲν ἠδύνατο αὕτη νὰ λάβῃ ἀρχήν. ὡσαύτως μήτε νὰ κληροδοτηθῇ *ἐν μέρει*, μήτε ν' ἀνακληθῇ ὁδὸς δύναται, καὶ ἂν τοῦτο ἐγένετο, οὔτε ἡ κληροδοσία οὔτε ἡ ἀνάκλησις ἰσχύει.

12 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι ὑπὲρ ἀγροῦ πόλεως ἐγκύρως διὰ δούλου ἀποκτᾶται δουλεία.

13 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν παρεχωρήθη πλατεῖα ὁδός, ὄντος τοῦ ὑποδειχθέντος τόπου τοσοῦτον στενοῦ, ὥστε μήτε ὄχημα μήτε ὑποζύγιον νὰ δύνηται νὰ προβῇ δι' αὐτοῦ, *ὁδὸς* μᾶλλον παρὰ ὁδὸς πλατεῖα ἡ ἔλασις θεωρεῖται ἀποκτηθεῖσα· ἀλλ' ἐὰν ὑποζύγιον δύναται νὰ ὁδηγηθῇ δι' αὐτοῦ, οὐχὶ δὲ καὶ ὄχημα, θεωρεῖται ὅτι ἀπεκτήθη *ἔλασις*.

14 *ΠΑΥΛΟΣ* Αἱ δουλεῖαι ἀγροτικῶν κτημάτων καίτοι προσαυξάνουσιν εἰς ἐνσώματα, ὅμως εἶνε ἀσώματοι, καὶ διὰ τοῦτο διὰ χρήσεως δὲν ἀποκτῶνται, ἢ διὰ τοῦτο, ὅτι αἱ δουλεῖαι εἶνε τοιαῦται, ὥστε δὲν ἔχουσι βεβαίαν καὶ συνεχῆ νομήν· διότι οὐδεὶς δύναται

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

tam perpetuo, tam continenter ire potest. ut nullo momento possessio ejus interpellari videatur. idem et in servitutibus praediorum ur-
1 banorum observatur. Servitus itineris ad sepulchrum privati juris manet et ideo remitti domino fundi servientis potest: et adquiri etiam post religionem sepul-
2 chri haec servitus potest. Publico loco interveniente vel via publica haustus servitus imponi potest, aquae ductus non potest: a principe autem peti solet, ut per viam publicam aquam ducere sine incommodo publico liceat. sacri et religiosi loci interventus etiam itineris servitutem impedit, cum servitus per ea loca nulli deberi potest.

15 *POMPONIUS* Quotiens nec hominum nec praediorum servitutes sunt, quia nihil vicinorum interest, non valet, veluti ne per fundum tuum eas aut ibi consistas: et ideo si mihi concedas ius tibi non esse fundo tuo uti frui, nihil agitur: aliter atque si concedas mihi ius tibi non esse in fundo tuo aquam quaerere minuen-
1 dae aquae meae gratia. Servitutium non ea natura est, ut aliquid faciat quis, veluti viridia tollat aut[1] amoeniorem prospectum praestet, aut in hoc ut in suo pingat, sed ut aliquid patiatur aut non faciat.

16 *JULIANUS* Ei, qui pignori

(1) veluti viridia attolat, ut amoeniorem prospectum praestet aut in hoc ut in suo pingat (Mo.)

τοσοῦτον διηνεκῶς, τοσοῦτον συνεχῶς νὰ πορεύηται, ὥστε μηδεμίαν στιγμὴν ἡ νομὴ αὐτοῦ νὰ θεωρῆται διακοπτομένη. τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὰς δουλείας
1 ἀστικῶν κτημάτων τηρεῖται. Ἡ δουλεία διόδου εἰς τάφον μένει ἰδιωτικοῦ δικαίου, καὶ διὰ τοῦτο δύναται ν' ἀφεθῇ εἰς τὸν κύριον τοῦ δουλεύοντος κτήματος· καὶ ν' ἀποκτηθῇ δὲ καὶ μετὰ τὴν καθιέρωσιν τοῦ τάφου δύνα-
2 ται ἡ τοιαύτη δουλεία. Ἐὰν μεσολαβῇ δημόσιος τόπος, ἢ ὁδὸς δημοσία, δύναται νὰ ἐπιβληθῇ δουλεία ἀντλήσεως, *ὑδραγωγείου* [ὅμως] δὲν δύναται. παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος δὲ συνήθως αἰτεῖται ἡ ἄδεια νὰ ἔχῃ τις ὑδραγωγεῖον διὰ δημοσίας ὁδοῦ, ἄνευ βλάβης δημοσίας. ἡ δὲ μεσολάβησις τόπου ἱεροῦ ἢ ὁσίου ἐμποδίζει καὶ *διόδου* δουλείαν, διότι δουλεία διὰ τοιούτων τόπων εἰς οὐδένα δύναται ν' ἀνήκῃ.

15 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ὁσάκις οὔτε [ὑπὲρ] ἀνθρώπων, οὔτε [ὑπὲρ] κτημάτων εἶνε αἱ δουλεῖαι, ἐπειδὴ οὐδὲν ὑπάρχει διαφέρον διὰ τοὺς γείτονας, δὲν ἰσχύουσι, λ. χ. [ἡ δουλεία] νὰ μὴ διέλθῃς διὰ τοῦ ἀγροῦ σου, ἢ [νὰ μὴ] μένῃς ἐπ' αὐτοῦ· καὶ διὰ τοῦτο ἐάν μοι παραχωρήσῃς, τὸ νὰ μὴ ἔχῃς δικαίωμα νὰ χρησιμοποιῆσαι τὸν ἀγρόν σου, οὐδὲν γίνεται· ἄλλως ὅμως ἐάν μοι παραχωρήσῃς τὸ νὰ μὴ δικαιοῦσαι ν' ἀναζητήσῃς ὕδωρ ἐν τῷ ἀγρῷ σου πρὸς ἐλάττωσιν τοῦ ἰδικοῦ μου ὕδατος.
1 Τῶν δουλειῶν ἡ φύσις δὲν εἶνε τοιαύτη, νὰ *ποιήσῃ* τις τι, λ. χ. ν' ἀφαιρέσῃ φυτά, ὅπως καταστήσῃ τὴν θέαν μᾶλλον εὐχάριστον, ἢ νὰ θέσῃ πρὸς τοῦτο ζωγραφίας ἐπὶ τοῦ [κτήματός] του,—ἀλλὰ νὰ *ἐπιτρέψῃ* [νὰ γείνῃ] τι, ἢ νὰ *μὴ ποιήσῃ*.

16 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἔλαβεν ὡς ἐνέχυρον ἀγρόν, δὲν εἶνε ἀνεπιεικὲς νὰ δίδηται ὠφέλιμος ἀγωγὴ

fundum accepit, non est iniquum utilem petitionem servitutis dari, sicuti ipsius fundi utilis petitio dabitur. idem servari convenit et in eo, ad quem vectigalis fundus pertinet.

17 *POMPONIUS* Viae itineris actus aquae ductus pars in obligationem deduci non potest, quia usus eorum indivisus est: et ideo si stipulator decesserit pluribus heredibus relictis, singuli solidam viam petunt: et si promissor decesserit pluribus heredibus relictis, a singulis heredibus solida petitio est.

18 *PAULUS* In omnibus servitutibus, quae aditione confusae sunt, responsum est doli exceptionem nocituram legatario, si non patiatur eas iterum imponi.

19 *LABEO* Ei fundo, quem quis vendat, servitutem imponi, et si non utilis sit, posse existimo: veluti si aquam alicui dedere[1] ducere non expediret, nihilo minus constitui ea servitus possit: quaedam enim debere[2] habere possumus quamvis ea nobis utilia non sunt.

20 *JAVOLENUS* Quotiens via aut aliquid[3] ius fundi emeretur, cavendum putat esse Labeo per te non fieri, quo minus eo jure uti possit, quia nulla eiusmodi juris vacua traditio esset. ego puto usum ejus juris pro traditione possessionis accipiendum esse ideoque et interdicta veluti possessoria constituta sunt.

(1) διαγρ. (Βασ.)— (2) διαγρ. (Βασ.)
(3) aliud (Hoffm.)

δουλείας, ὡς δίδεται ὠφέλιμος ἀγωγὴ αὐτοῦ τοῦ ἀγροῦ. τὸ αὐτὸ ἁρμόζει νὰ τηρῆται καὶ ὡς πρὸς ἐκεῖνον, εἰς ὃν ἐμφυτευτικὸς ἀγρὸς ἀνήκει.

17 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ Μέρος* ὁδοῦ πλατείας, διόδου, ἐλάσεως, ὑδραγωγείου, δὲν δύναται νὰ καταστῇ ἀντικείμενον ἐνοχῆς, διότι ἡ ἄσκησις αὐτῶν εἶνε *ἀδιαίρετος*. καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν ὁ ἐπερωτήσας ἀπέθανε καταλιπὼν πολλοὺς κληρονόμους, ἕκαστος ἀπαιτεῖ ὁλόκληρον τὴν ὁδόν· καὶ ἂν ὁ ὑποσχεθεὶς ἀπέθανε καταλιπὼν πολλοὺς κληρονόμους, ἀφ' ἑκάστου κληρονόμου ἀπαιτεῖται τὸ ὅλον.

18 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐφ' ὅλων τῶν δουλειῶν, αἵτινες διὰ τῆς προσελεύσεως [τοῦ κληρονόμου] συνεχωνεύθησαν [μετὰ τῆς κυριότητος], ἐδόθη ἀπάντησις ὅτι ἡ τοῦ δόλου ἔνστασις θέλει ἀντιτάσσεσθαι κατὰ τοῦ κληροδόχου, ἐὰν μὴ ἐπιτρέπῃ νὰ συνιστῶνται αὗται ἐκ νέου.

19 *ΛΑΒΕΩΝ* Εἰς ἀγρόν, ὃν τις πωλεῖ, φρονῶ ὅτι δύναται νὰ ἐπιβληθῇ δουλεία, καὶ ἂν μὴ εἶνε χρήσιμος· ἐὰν λ. χ. μὴ ἤθελεν ὠφελεῖ τινα νὰ ἔχῃ ὑδραγωγεῖον, οὐδὲν ἧττον δύναται νὰ συσταθῇ ἡ τοιαύτη δουλεία. διότι δυνάμεθα νὰ ἔχωμέν τινα, καίτοι δὲν εἶνε ταῦτα εἰς ἡμᾶς χρήσιμα.

20 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ὁσάκις πλατεῖα ὁδὸς ἢ ἄλλο τι δικαίωμα ἀγροῦ ἀγοράζεται, δέον νὰ δίδηται, φρονεῖ ὁ Λαβέων, ἀσφάλεια, ὅτι ἐκ σοῦ δὲν θὰ προέλθῃ, ὥστε νὰ μὴ δυνηθῇ [ὁ ἀγοραστὴς] ν' ἀσκήσῃ τὸ δικαίωμα τοῦτο, διότι *σωματικὴ παράδοσις* τοιούτου δικαιώματος δὲν ὑπάρχει. ἐγὼ [ὅμως] φρονῶ ὅτι ἡ ἄσκησις τοῦ τοιούτου δικαιώματος θεωρεῖται ἀντὶ παραδόσεως τῆς νομῆς, καὶ διὰ τοῦτο ὡρίσθησαν καὶ τὰ παραγγέλματα ὡσεὶ περὶ νομῆς.

## II [1].

### De servitutibus praediorum urbanorum.

1 *PAULUS* Si intercedat solum publicum vel via publica, neque itineris actusve neque altius tollendi servitutes impedit: sed immittendi protegendi prohibendi[2], item fluminum et stillicidiorum servitutem impedit, quia caelum, quod supra id solum intercedit,

*1* liberum esse debet. Si usus fructus tuus sit, aedium proprietas mea, quae onera vicini sustinere debeant, mecum in solidum agi potest, tecum nullo modo.

2 *CAIUS* Urbanorum praediorum jura talia sunt: altius tollendi et officiendi luminibus vicini aut non extollendi: item stillicidium avertendi in tectum vel aream vicini aut non avertendi: item immittendi tigna in parietem vicini et denique proiciendi protegendive ceteraque istis similia.

3 *ULPIANUS* Est et haec servitus, ne prospectui officiatur.

4 *PAULUS* Luminum in[3] servitute constituta id adquisitum videtur, ut vicinus lumina nostra excipiat: cum autem servitus imponitur, ne luminibus officiatur, hoc maxime adepti videmur, ne

(1) Βασ. (ΝΗ'.Β'.)
(2) proiciendi.
(3) ἴσως inmittendorum (Mo.)

## 2.

### Περὶ δουλειῶν κτημάτων ἀστικῶν.

1 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν [μεταξὺ δύω οἰκιῶν] μεσολαβῇ ἔδαφος δημόσιον εἴτε ὁδὸς δημοσία, δὲν ἐμποδίζει οὔτε τῆς ὁδοῦ οὔτε τῆς ἐλάσεως οὔτε τῆς ὑψώσεως τὰς δουλείας· ἀλλὰ τὴν τοῦ ἐμβάλλειν [δοκούς], ποιεῖν προστέγασμα ἢ ἐξώστην, πρὸς δὲ τὴν δουλείαν τῆς ροῆς [τῆς στέγης] καὶ τῶν σταλαγμῶν ἐμποδίζει, διότι ὁ ἀήρ, ὁ ὑπὲρ τὸ ἔδαφος ἐκεῖνο μεσολαβῶν, πρέπει νὰ εἶνε ἐλεύθερος.

*1* Ἐὰν εἰς σὲ μὲν ἀνήκῃ ἡ χρησικαρπία, εἰς ἐμὲ δὲ ἡ κυριότης τοῦ οἴκου, ὅστις ὀφείλει νὰ βαστάσῃ τὰ βάρη [τοῦ οἴκου] τοῦ γείτονος, κατ' ἐμοῦ δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ διὰ τὸ ὅλον ἀγωγή, κατὰ σοῦ δὲ οὐδαμῶς.

2 *ΓΑΪΟΣ* Τὰ δικαιώματα ἀστικῶν κτημάτων εἶνε τοιαῦτα: [τὸ δικαίωμα] τοῦ ὑψοῦν καὶ ἐμποδίζειν τὰ φῶτα τοῦ γείτονος, ἢ τοῦ μὴ ὑψοῦν [τὸν γείτονα]· ὡσαύτως τοῦ διευθύνειν τὸν σταλαγμὸν εἰς τὴν στέγην ἢ τὴν αὐλὴν τοῦ γείτονος, ἢ τοῦ μὴ διευθύνειν [τὸν γείτονα]· ὡσαύτως τοῦ ἐμβάλλειν δοκοὺς εἰς τὸν τοῖχον τοῦ γείτονος, καὶ τέλος τοῦ ποιεῖν ἐξώστην ἢ προστέγασμα καὶ τὰ λοιπὰ τούτων ὅμοια.

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὑπάρχει δὲ καὶ αὕτη ἡ δουλεία, νὰ μὴ ἐμποδίζηται ἡ ἄποψις.

4 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὅταν συνίσταται δουλεία τοῦ θέτειν φωταγωγούς, θεωρεῖται ὅτι τοῦτο ἀπεκτήθη, τὸ νὰ δέχηται δηλ. ὁ γείτων τὰς φωταγωγοὺς ἡμῶν· ὅταν ὅμως ἐπιβάλληται ἡ δουλεία, νὰ μὴ ἐμποδίζωνται τὰ φῶτα, κυρίως θεωρεῖται ὅτι ἀπεκτήσαμεν τοῦτο, νὰ μὴ ἔχῃ ὁ γείτων δικαίωμα ἀκόντων ἡμῶν νὰ οἰκοδομῇ ὑψηλότερον, οὕτω δὲ νὰ

ius sit vicino invitis nobis altius aedificare atque ita minuere lumina nostrorum aedificiorum.

5 *ULPIANUS* Invitum autem in servitutibus accipere debemus non eum qui contra dicit. sed eum qui non consentit. ideo Pomponius libro quadragensimo et infantem et furiosum invitos recte dici ait: non enim ad factum, sed ad ius servitutis haec verba referuntur.

6 *GAIUS* Haec autem jura similiter ut rusticorum quoque praediorum certo tempore non utendo pereunt: nisi quod haec dissimilitudo est, quod non omnimodo pereun non utendo, sed ita, si vicinus simul libertatem usucapiat. veluti si aedes tuae aedibus meis serviant, ne altius tollantur, ne luminibus mearum aedium officiatur, et ego per statutum tempus fenestras meas praefixas habuero vel obstruxero, ita demum ius meum amitto, si tu per hoc tempus aedes tuas altius sublatas habueris: alioquin si nihil novi feceris, retineo servitutem. item si tigni immissi aedes tuae servitutem debent et ego exemero tignum, ita demum amitto ius meum, si tu foramen, unde exemptum est tignum, obturaveris et per constitutum tempus ita habueris: alioquin si nihil novi feceris, integrum ius suum[1] permanet.

(1) διαγρ. (Mo.)

7 *POMPONIUS* Quod autem aedificio meo me posse consequi, ut libertatem usucaperem, dicitur, idem me non consecuturum, si arborem eodem loco sitam habuis-

ἐλαττοῖ τὰ φῶτα τῶν ἡμετέρων οἰκοδομῶν.

5 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἄκοντα δὲ πρέπει ἐπὶ τῶν δουλειῶν νὰ θεωρῶμεν ὄχι ἐκεῖνον, ὅστις ἀντιλέγει, ἀλλ' ἐκεῖνον, ὅστις δὲν συναινεῖ. διὰ τοῦτο ὁ Πομπώνιος ἐν βιβλ. μ' λέγει, ὅτι καὶ ὁ νήπιος καὶ ὁ φρενοβλαβὴς ὀρθῶς *ἄκοντες* λέγονται· διότι οὐχὶ εἰς τὸ γεγονός, ἀλλ' εἰς τὸ δικαίωμα τῆς δουλείας ἀναφέρεται ὁ ὅρος οὗτος.

6 *ΓΑΪΟΣ* Ταῦτα δὲ τὰ δικαιώματα ὡς καὶ τὰ τῶν ἀγροτικῶν κτημάτων, διὰ τῆς ἐφ' ὡρισμένον χρόνον ἀχρησίας ἐξαλείφονται· ἐκτὸς ὅτι ἡ ἐξῆς ἀνομοιότης ὑπάρχει, ὅτι δηλ. οὐχὶ ἐξάπαντος διὰ τῆς ἀχρησίας ἐξαλείφονται, ἀλλὰ τότε, ὅταν συγχρόνως ὁ γείτων χρησικτᾶται τὴν ἐλευθερίαν. ἐὰν λ. χ. ὁ οἶκός σου δουλεύῃ εἰς τὸν οἶκόν μου, ὥστε νὰ μὴ ὑψωθῇ, καὶ ἐμποδίζῃ τὰ φῶτα τοῦ ἰδικοῦ μου, ἐγὼ δὲ κατὰ τὸν ὡρισμένον [πρὸς ἀπώλειαν τῶν δουλειῶν] χρόνον ἔχω τὰς θυρίδας μου κεκλεισμένας ἢ πεφραγμένας, τότε μόνον ἀποβάλλω τὸ δικαίωμά μου, ὅταν σὺ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον εἶχες ὑψωμένον τὸν οἶκόν σου· ἄλλως ἐὰν μηδόλως ἐκαινοτόμησας, διατηρῶ τὴν δουλείαν· ὡσαύτως ἐὰν ὁ οἶκός σου ὀφείλῃ τὴν δουλείαν τῆς ἐμβεβλημμένης δοκοῦ, ἐγὼ δ' ἀφαιρέσω τὴν δοκόν, τότε μόνον ἀποβάλλω τὸ δικαίωμά μου, ἐὰν σὺ ἔφραξας τὴν ὀπήν, ἐξ ἧς ἀφῃρέθη ἡ δοκός, καὶ κατὰ τὸν ὡρισμένον χρόνον οὕτως εἶχες [τὸν οἶκον]· ἄλλως ἐὰν μηδόλως ἐκαινοτόμησας, παραμένει ἀκέραιον [τὸ δικαίωμά μου].

7 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Καίτοι δὲ λέγεται, ὅτι διὰ τῆς οἰκοδομῆς μου δύναμαι νὰ ἐπιτύχω τὴν χρησικτησίαν τῆς ἐλευθερίας, [ὅμως] δὲν θέλω ἐπιτύχει τὸ αὐτό, ἐὰν *δένδρον* εἶχον θέσει ἐν τῷ αὐτῷ

sem, Mucius ait, et recte, quia non ita in suo statu et loco maneret arbor quemadmodum paries, propter motum naturalem arboris.

8 *GAIUS* Parietem, qui naturali ratione communis est, alterutri vicinorum demoliendi eum[1] et reficiendi ius non est, quia non solus dominus est.

9 *ULPIANUS* Cum eo, qui tollendo obscurat vicini aedes, quibus non serviat, nulla competit actio.

10 *MARCELLUS* Gaurus Marcello: binas aedes habeo, alteras tibi lego[2], heres aedes alteras altius tollit et luminibus tuis officit: quid[3] cum illo agere potes? et an interesse putes, suas aedes altius tollat an hereditarias? et de illo quaero, an per alienas aedes accessum heres ad eam rem, quae legatur, praestare debet, sicut solet quaeri, cum usus fructus loci legatus est, ad quem locum accedi nisi per alienum non potest. Marcellus respondit: qui binas aedes habebat, si alteras legavit, non dubium est, quin heres alias possit altius tollendo obscurare lumina legatarum aedium: idem dicendum est, si alteri aedes, alteri aliarum usum fructum legaverit. non autem semper simile est itineris argumentum, quia sine accessu nullum est fructus legatum, habitare autem potest et aedibus obscuratis. ceterum usu fructu loci legato etiam accessus dandus est, quia et haustu relicto iter quoque ad hauriendum praestaretur. sed ita officere luminibus et obscurare le-

τόπῳ, λέγει ὁ Μούκιος· καὶ ὀρθῶς, διότι τὸ δένδρον δὲν ἔμενεν ἐν τῇ στάσει αὐτοῦ καὶ τῇ θέσει οὕτως, ὡς ὁ τοῖχος, ἕνεκα τῆς φυσικῆς κινήσεως τοῦ δένδρου.

8 *ΓΑΪΟΣ* Τὸν τοῖχον, ὅστις ἐκ φυσικοῦ λόγου εἶνε κοινός, δὲν ἔχει δικαίωμα ὁ ἕτερος τῶν γειτόνων νὰ καταλύσῃ καὶ ἀνανεώσῃ, καθόσον δὲν εἶνε *μόνος* κύριος.

9 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Κατ' ἐκείνου, ὅστις ἀνυψῶν [τὸν ἑαυτοῦ] ἐπισκοτίζει τὸν τοῦ γείτονος οἶκον, εἰς ὃν δὲν δουλεύει, οὐδεμία ἀρμόζει ἀγωγή.

10 *ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ* Ὁ Γαῦρος τῷ Μαρκέλλῳ: ἔχων δύω οἰκίας, κληροδοτῶ σοι τὴν μίαν, ἢ τὴν χρησικαρπίαν αὐτῆς, ὁ δὲ κληρονόμος ὑψῶν τὴν ἑτέραν ἐμποδίζει τὰ φῶτά σου· τί δύνασαι νὰ κάμῃς κατ' αὐτοῦ; καὶ ἂν φρονῇς ὅτι ἐνδιαφέρει, ἂν ὑψοῖ ἰδικήν του οἰκίαν ἢ τὴν κληρονομικήν; καὶ περὶ τούτου δ' ἐρωτῶ, ἂν ὁ κληρονόμος ὀφείλῃ νὰ παράσχῃ δι' ἀλλοτρίας οἰκίας πρόσοδον εἰς τὸ κληροδοτηθὲν πρᾶγμα, ὡς συνήθως ἐρωτᾶται, ὅταν ἐκληροδοτήθη ἡ χρησικαρπία τόπου, εἰς τὸν ὁποῖον μόνον δι' ἀλλοτρίου [τόπου] δύναταί τις νὰ προσέλθῃ. ὁ Μάρκελλος ἀπήντησεν: ὁ ἔχων δύω οἰκίας, ἐὰν τὴν μίαν ἐκληροδότησεν, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ κληρονόμος δύναται ὑψῶν τὴν ἑτέραν νὰ ἐπισκοτίσῃ τὰ φῶτα τῆς κληροδοτηθείσης οἰκίας· τὸ αὐτὸ θέλει λεχθῆ, ἐὰν εἰς ἕνα μὲν ἐκληροδότησεν οἰκίαν, εἰς ἕτερον δὲ τὴν χρησικαρπίαν ἑτέρας. δὲν εἶνε δὲ πάντοτε ὅμοιον τὸ παράδειγμα τῆς διόδου, καθόσον ἄνευ προσελεύσεως οὐδόλως ὑπάρχει κληροδοσία καρποῦ, *τὰ οἰκῆ* ὅμως δύναταί τις καὶ ἐν οἰκίᾳ σκοτεινῇ. τοὐναντίον ἐὰν ἐκληροδοτήθη ἡ χρησικαρπία τόπου, πρέπει νὰ δίδηται καὶ πρόσοδος, καθόσον καὶ ἐὰν κατελείφθη ἄντλησις, θέλει χορηγηθῆ καὶ διόδος πρὸς ἄντλησιν. ἀλλ'

(1) διαγρ. (Mo.) — (2) vel usum fructum earum προσθ. (Mo.)— (3) uum quid

gatas aedes conceditur, ut non penitus lumen recludatur, sed tantum relinquatur, quantum sufficit habitantibus in usus diurni moderatione.

11 *ULPIANUS* Qui luminibus vicinorum officere aliudve quid facere contra commodum eorum vellet, sciet se formam ac statum antiquorum aedificiorum custodi- / re debere. Si inter te et vicinum tuum non convenit, ad quam altitudinem extolli aedificia, quae facere instituisti, oporteat, arbitrum accipere poteris.

12 *JAVOLENUS* Aedificia, quae servitutem patiantur ne quid altius tollatur, viridia supra eam altitudinem habere possunt: at si de prospectu est eaque obstatura sunt, non possunt.

13 *PROCULUS* Quidam Hiberus nomine, qui habet post horrea mea insulam, balnearia fecit secundum parietem communem: non licet autem tubulos habere admotos ad parietem communem, sicuti ne parietem quidem suum per[1] parietem communem: de tubulis eo amplius hoc juris est, quod per eos flamma torretur paries: qua de re volo cum Hibero loquaris, ne rem illicitam faciat. Proculus respondit: nec Hiberum pro ea re dubitare puto, quod rem non permissam facit tubulos secundum communem parietem extruendo. / Parietem communen incrusta re licet secundum Capitonis sententiam, sicut licet mihi pretiosissimas picturas habere in pariete communi: ceterum si demolitus

(1) suum per] super (Mo.)

οὕτως ἐπιτρέπεται νὰ ἐμποδίζῃ τις τὰ φῶτα καὶ νὰ ἐπισκοτίζῃ τὴν κληροδοτηθεῖσαν οἰκίαν, ὥστε νὰ μὴ ἀποκλείῃ ἐντελῶς τὸ φῶς, ἀλλὰ τοσοῦτον νὰ καταλείπηται, ὅσον ἀρκεῖ εἰς τοὺς οἰκοῦντας διὰ μετρίαν ἐν ἡμέρᾳ χρῆσιν.

11 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ θέλων νὰ ἐμποδίσῃ τὰ φῶτα τῶν γειτόνων, ἢ ἄλλο τι νὰ πράξῃ ἐναντίον τοῦ συμφέροντος αὐτῶν, ἂς γινώσκῃ ὅτι ὀφείλει νὰ τηρῇ τὸ σχῆμα καὶ τὴν κατάστασιν τῶν πα- / λαιῶν οἰκοδομῶν. Ἐὰν μεταξὺ σοῦ καὶ τοῦ γείτονός σου δὲν γίνηται συμφωνία, εἰς τί ὕψος ὀφείλεις ν' ἀνεγείρῃς τὴν οἰκοδομήν, ἣν ἤρξω νὰ κάμῃς, δύνασαι νὰ λάβῃς διαιτητήν.

12 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Οἰκοδομαί, ἐφ' ὧν ὑπάρχει δουλεία νὰ μὴ ὑψωθῶσι ποσῶς, δύνανται νὰ ἔχωσι φυτὰ ὑπερβαίνοντα τὸ ὕψος τοῦτο· ἂν ὅμως [ἡ δουλεία] εἶνε περὶ ἀπόψεως, ἐκεῖνα δὲ μέλλωσι νὰ παρακωλύσωσι [ταύτην], δὲν δύνανται.

13 *ΠΡΟΚΟΥΛΟΣ* Ἰβήρός τις τὸ ὄνομα, ἔχων ὄπισθεν τῶν ἀποθηκῶν μου συνοικίαν, κατεσκεύασε λουτρῶνας παρὰ τὸν κοινὸν τοῖχον· δὲν ἐπιτρέπεται ὅμως νὰ ἔχῃ σωλῆνας τεθειμένους κατὰ μῆκος τοῦ κοινοῦ τοίχου, ὡς μηδὲ τοῖχον ἴδιον ὑπεράνω τοῦ κοινοῦ τοίχου· περὶ σωλήνων δὲ μᾶλλον τοῦτο ἰσχύει ἐκ τούτου, ὅτι δι' αὐτῶν ἀποξηραίνηται ἐκ τῆς φλογὸς ὁ τοῖχος· ὅθεν ἐπιθυμῶ νὰ ὁμιλήσῃς μετὰ τοῦ Ἰβήρου, ὥστε νὰ μὴ κάμῃ πρᾶγμα ἀθέμιτον. ὁ δὲ Πρόκουλος ἀπήντησεν: οὐδ' ὁ Ἰβῆρος φρονῶ ἀμφιβάλλει περὶ τούτου, ὅτι πρᾶγμα μὴ ἐπιτετραμμένον ποιεῖ, κατασκευάζων σωλῆνας κατὰ μήκος τοῦ / κοινοῦ τοίχου. Τοῖχον κοινὸν ἐπιτρέπεται κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Καπίτωνος, νὰ περιβάλῃ τις διὰ μαρμάρου, ὡς ἐπιτρέπεται εἰς ἐμὲ νὰ ἔχω πολυτιμοτάτας ζωγραφίας ἐπὶ τοίχου κοινοῦ· ὅμως ἐὰν ὁ γείτων καταλύῃ [τὴν οἰ-

sit vicinus et ex stipulatu actione damn infecti agatur, non pluris quam vulgaria tectoria aestimari debent: quod observari et in incrustatione oportet.

14 *PAPIRIUS JUSTUS* Imperatores Antoninus et Severus[1] Augusti rescripserunt in area, quae nulli servitutem debet, posse dominum vel alium voluntate ejus aedificare interm'sso legitimo spatio a vicina insula.

15 *ULPIANUS* Inter servitutes ne luminibus officiatur et ne prospectui offendatur aliud et aliud observatur: quod in prospectu plus quis habet, ne quid ei officiatur ad gratiorem prospectum et liberum, in luminibus autem, non officere ne lumina cujusquam obscuriora fiant. qnodcumque igitur faciat ad luminis impedimentum, prohiberi potest, si servitus debeatur, opusque ei novum nuntiari potest, si modo sic faciat, ut lumini noceat.

(1) Verus

16 *PAULUS* Lumen id est, ut caelum videretur, et interest inter lumen et prospectum: nam prospectus etiam ex inferioribus locis est, lumen ex inferiore loco esse non potest.

17 *ULPIANUS* Si arborem ponat, ut lumini officiat, aeque dicendum erit contra impositam servitutem eum facere: nam et arbor efficit, quo minus caeli videri possit. si tamen id quod ponitur lumen quidem nihil impediat, solem autem auferat, si quidem eo loci, quo gratum erat eum non esse,

κίαν του], καὶ διὰ τῆς ἐξ ἐπερωτήσεως ἀγωγῆς ἐνάγηται ἕνεκεν ἐπαπειλούσης ζημίας, δὲν πρέπει νὰ διατιμῶνται περισσότερον παρὰ τὰ κοινὰ κονιάματα· τοῦτο δὲ πρέπει καὶ ὡς πρὸς τὴν διὰ μαρμάρου περιβολὴν νὰ τηρῆται.

14 *ΠΑΠΙΡΙΟΣ ΙΟΥΣΤΟΣ* Οἱ αὐτοκράτορες Ἀντωνῖνος καὶ Βῆρος Αὔγουστοι ἀντεπέστειλαν ὅτι ἐν αὐλῇ, ἥτις εἰς οὐδένα ὀφείλει δουλείαν, δύναται ὁ κύριος ἢ ἕτερος, τῇ θελήσει αὐτοῦ, νὰ οἰκοδομήσῃ, τηρῶν τὸ νόμιμον διάστημα ἀπὸ τῆς γειτονικῆς συνοικίας.

15 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Μεταξὺ τῶν δουλειῶν νὰ μὴ ἐμποδισθῶσι τὰ φῶτα, καὶ νὰ μὴ βλαφθῇ ἡ ἄποψις, ὑπάρχει διαφορά· διότι ἐπὶ μὲν τῆς ἀπόψεως ἔχει τις περισσότερον, νὰ μὴ παρεμβληθῇ δηλ. αὐτῷ ἐμπόδιον εἰς τὴν εὐχάριστον καὶ ἐλευθέραν ἄποψιν, ἐπὶ δὲ τῶν φώτων, νὰ μὴ παρεμβληθῇ ἐμπόδιον καὶ καταστῶσι τὰ φῶτα αὐτοῦ σκοτεινότερα. ὁ,τιδήποτε λοιπὸν ποιεῖ τις πρὸς παρεμπόδισιν τοῦ φωτός, δύναται νὰ ἀπαγορευθῇ, ἐὰν ὀφείληται [τοιαύτη] δουλεία, καὶ κατὰ τῆς καινοτομίας αὐτοῦ δύναται νὰ γείνῃ διαμαρτυρία, ἀρκεῖ μόνον οὕτω νὰ ποιῇ [τοῦτο], ὥστε νὰ βλάπτῃ τὸ φῶς.

16 *ΠΑΥΛΟΣ* Φῶς εἶνε τὸ νὰ φαίνηται ὁ οὐρανός, διαφέρει δὲ τὸ φῶς ἀπὸ τῆς ἀπόψεως· διότι ἄποψις εἶνε καὶ διὰ τόπους χαμηλοτέρους· φῶς [ὅμως] ἐκ τόπων χαμηλοτέρων [προερχόμενον] δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ.

17 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις θέτῃ δένδρον, οὕτω δ' ἐμποδίζῃ τὸ φῶς, θέλει ὡσαύτως λεχθῆ, ὅτι ἐναντίον τῆς ἐπιβληθείσης δουλείας πράττει· διότι καὶ τὸ δένδρον κάμνει, ὥστε νὰ μὴ δύναταί τις νὰ ἴδῃ τὸν οὐρανόν. ἂν ὅμως τὸ τιθέμενον [δένδρον] δὲν ἐμποδίζῃ μὲν οὐδόλως τὸ φῶς, ἀποκρύπτῃ ὅμως τὸν ἥλιον, ἐὰν μὲν [τοῦτο συμβαίνῃ] ἐν τό-

potest dici nihil contra servitutem facere : sin vero heliocamino vel solario, dicendum erit, quia umbram facit in loco, cui sol fuit necessarius, contra servitutem im-

*1* positam fieri. Per contrarium si deponat aedificium vel arboris ramos, quo facto locus opacus quondam coepit solis esse plenus, non facit contra servitutem : hanc enim debuit, ne luminibus officiat, nunc non luminibus officit, sed *2* plus aequo lumen facit. Interdum dici potest eum quoque, qui tollit aedificium vol deprimit, luminibus officere : si forte κατὰ ἀντανάκλασιν vel pressura quadam lumen in eas *3* aedes devolvatur. Haec lex traditionis «stillicidia uti nunc sunt, ut ita sint» hoc significat impositam vicinis necessitatem stillicidiorum excipiendorum, non illud, ut etiam emptor stillicidia suscipiat aedificiorum vicinorum : hoc igitur pollicetur venditor sibi quidem stillicidiorum servitutem de-

*4* beri, se autem nulli debere. Quae de stillicidio scripta sunt, etiam in ceteris servitutibus accipienda sunt, si in contrarium nihil nominatim actum est.

18 *POMPONIUS* Si fistulae, per quas aquam ducas, aedibus meis applicatae damnum mihi dent, in factum actio mihi competit : sed et damni infecti stipulare a te potero.

19 *PAULUS* Fistulam iunctam parieti communi, quae aut ex castello aut ex caelo aquam capit,

πω, ἐν τῷ ὁποίῳ εἶνε εὐχάριστον νὰ μὴ εἶνε [ἥλιος], δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι οὐδὲν ἐναντίον τῆς δουλείας γίνεται· ἂν ὅμως ἐν ἡλιοκαμίνῳ ἢ ἡλιακῷ, θέλει λεχθῇ ὅτι, ἐπειδὴ ποιεῖ σκιὰν ἐν τόπῳ, ἔνθα ὁ ἥλιος εἶνε ἀναγκαῖος, ἐναντίον τῆς ἐπιβληθείσης δουλείας πράττει. *1* Ἐξ ἐναντίας, ἐὰν ἀφαιρῇ οἰκοδόμημα ἢ κλάδους δένδρου, ἐξ οὗ τόπος σύσκιος πρότερον ἦρξατο νὰ εἶνε πλήρης ἡλίου, δὲν πράττει ἐναντίον τῆς δουλείας· διότι ὤφειλε ταύτην, ὥστε νὰ μὴ ἐμποδίζῃ τὰ φῶτα, ἤδη δὲ δὲν ἐμποδίζει αὐτά, ἀλλὰ ποιεῖ φῶς περισσότερον *2* τοῦ συνήθους. Ἐνίοτε δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι καὶ ἐκεῖνος, ὅστις ἀφαιρεῖ οἰκοδόμημα ἢ χαμηλόνει, ἐμποδίζει τὰ φῶτα, ἐὰν λ. χ. κατ' ἀντανάκλασιν ἢ θλᾶσιν τινα [τῶν ἀκτίνων] φέρηται τὸ *3* φῶς εἰς τὴν [ἑτέραν] οἰκίαν. Ὁ ἐξῆς ὅρος παραδόσεως «οἱ σταλαγμοὶ θέλουσι μένει οὕτως, ὡς τώρα εἶνε», δηλοῖ τοῦτο, ὅτι δηλ. ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς γείτονας ἡ ὑποχρέωσις νὰ δέχωνται τοὺς σταλαγμούς, οὐχὶ δὲ τοῦτο, ὅπως καὶ ὁ ἀγοραστὴς δέχηται τοὺς σταλαγμοὺς τῶν γειτονικῶν οἰκοδομημάτων· τοῦτο [μόνον] λοιπὸν ὑπισχνεῖται ὁ πωλητής, ὅτι ὀφείλεται μὲν εἰς ἑαυτὸν ἡ τῶν σταλαγμῶν δουλεία, αὐτὸς ὅμως *4* εἰς οὐδένα ὀφείλει [τοιαύτην]. Ὅσα περὶ σταλαγμοῦ ἐγράφησαν, πρέπει νὰ νοῶνται καὶ διὰ τὰς λοιπὰς δουλείας, ἐὰν μηδὲν ἀντίθετον ῥητῶς συνεφωνήθη.

18 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν σωλῆνες, δι' ὧν φέρεις ὕδωρ, ἐφηρμοσμένοι ἐπὶ τῆς οἰκίας μού μοι προξενῶσι ζημίαν, ἀρμόζει εἰς ἐμὲ ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγή· ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπερωτήσω σε περὶ ἐπαπειλούσης ζημίας δύναμαι.

19 *ΠΑΥΛΟΣ* Σωλῆνα, ὅστις εἴτε ἐκ δεξαμενῆς εἴτε ἐκ τῆς βροχῆς λαμβάνει ὕδωρ, οὐχὶ δικαίως ἔχωμεν ἡνω-

non jure haberi Proculus ait: sed non posse prohiberi vicinum, quo minus balineum habeat secundum parietem communem, quamvis umorem capiat paries: non magis quam si vel in triclinio suo vel in cubiculo aquam effunderet. sed Neratius ait, si talis sit usus tepidarii, ut adsiduum umorem habeat et id noceat vicino, posse

1 prohiberi eum. Iuxta communem parietem cameram ex figlino opere factam, si ita retineatur, ut etiam sublato pariete maneat, si modo non impediat refectionem communis parietis, jure haberi li-
2 cet. Scalas posse me ad parietem communem habere Sabinus recte scribit, quia removeri hae possunt.

20 *IDEM* Servitutes, quae in superficie consistunt, possessione retinentur. nam si forte ex aedibus meis in aedes tuas tignum immissum habuero, hoc, ut immissum habeam, per causam tigni possideo habendi consuetudinem[1]. idem eveniet et si menianum[2] in tuum immissum habuero aut stillicidium[3] in tuum proiecero, quia in tuo aliquid utor et si[4] quasi facto

1 quodam possideo. Si domo mea altior area tua esset tuque mihi per aream tuam in domum meam ire agere cessisti nec ex plano aditus ad domum meam per aream tuam esset, vel gradus vel clivos propius ianuam meam jure facere possum, dum ne quid ultra quam quod necesse esset itineris cauua

(1) hab. cons. διαγρ. (Mo.)—(2) stillicidium (σ. μ.)— (3) menianum (σ.μ.)—(4) sic (Hal.)

μένον μετὰ κοινοῦ τοίχου, λέγει ὁ Πρόκουλος. ὅμως δὲν δύναται νὰ ἐμποδισθῇ ὁ γείτων, τοῦ νὰ ἔχῃ λουτρῶνα κατὰ μῆκος τοῦ κοινοῦ τοίχου, καί τοι ὁ τοῖχος προσλαμβάνει ὑγρασίαν· ὡς ἐπίσης ἐὰν εἴτε ἐν τῷ ἑστιατορίῳ αὐτοῦ, εἴτε ἐν τῷ κοιτῶνι ἤθελεν ἐκχύσει ὕδωρ. ἀλλ' ὁ Νεράτιος λέγει ὅτι, ἐὰν τοιαύτη εἶνε ἡ χρῆσις τοῦ θερμοῦ λουτρῶνος, ὥστε ἔχει συνεχῆ ὑγρασίαν, καὶ βλάπτῃ τοῦτο τὸν γείτονα, δύνα-
1 ται ἐκεῖνος νὰ ἐμποδισθῇ. Πλησίον κοινοῦ τοίχου καλῶς ἐπιτρέπεται νὰ ἔχῃ τις καμάραν ἐκ κεράμων κατεσκευασμένην, ἐὰν οὕτω συγκρατῆται, ὥστε καὶ καταλυθέντος τοῦ τοίχου νὰ μένῃ, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ ἐμποδίζῃ τὴν
2 ἐπισκευὴν τοῦ κοινοῦ τοίχου. Κλίμακας δύναμαι νὰ ἔχω ἐπὶ κοινοῦ τοίχου, γράφει ὀρθῶς ὁ Σαβῖνος, διότι αὗται δύνανται ν' ἀποκινηθῶσιν.

20 *Ο ΑΥΤΟΣ* Αἱ δουλεῖαι, αἵτινες ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ συνίστανται, διατηροῦνται διὰ τῆς νομῆς· διότι ἐὰν λ. χ. ἐκ τῆς οἰκίας μου ἔχω ἐμβάλει δοκὸν εἰς τὴν οἰκίαν σου, διὰ τῆς δοκοῦ νέμομαι τὴν δουλείαν, τοῦ νὰ ἔχω ἐμβεβλημένην [δοκόν]. τὸ αὐτὸ θέλει συμβῆ, καὶ ἂν ὑδρορρόην εἰς τὴν ἰδικήν σου ἔχω ἐμβάλει, ἢ ἑξώστην ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ σου ἔχω προοικοδομήσει, διότι ἀσκῶ ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ σου [κτήματος] χρῆσίν τινα, καὶ οὕτως ὡσεὶ διά τινος πράξεως
1 νέμομαι. Ἐὰν ἡ αὐλή σου εἶνε ὑψηλότερον τῆς οἰκίας μου, σὺ δέ μοι παρεχώρησας νὰ πορεύωμαι [ἢ] ἐλαύνω εἰς τὴν οἰκίαν μου διὰ τῆς αὐλῆς σου, ἡ δὲ προσέλευσις εἰς τὴν οἰκίαν μου διὰ τῆς αὐλῆς σου δὲν εἶνε ὁμαλή, δύναμαι ἐγκύρως νὰ κατασκευάσω πλησίον τῆς θύρας μου βαθμίδας ἢ κατωφέρειαν, ἀρκεῖ χάριν τῆς ὁδοῦ νὰ μὴ καταστρέψω τι περισσότερον παρ' ὅ,τι εἶνε ἀναγ-

2 demoliar. Si sublatum sit aedificium, ex quo stillicidium cadit, ut eadem specie et qualitate reponatur, utilitas exigit, ut idem intellegatur: nam alioquin si quid[1] strictius interpretetur, aliud est quod sequenti loco ponitur: et ideo sublato aedificio usus fructus interit, quamvis area pars est ae-

3 dificii. Si servitus stillicidii imposita sit, non licet domino servientis areae ibi aedificare, ubi cassitare coepisset stillicidium. 4 Si antea ex tegula cassitaverit stillicidium, postea ex tabulato vel ex alia materia cassitare non po-

5 test. Stillicidium quoquo modo adquisitum sit, altius tolli potest: levior enim fit eo facto servitus, cum quod ex alto, cadet[2] lenius et interdum direptum nec perveniat ad locum servientem: inferius demitti non potest, quia fit gravior servitus, id est pro stillicidio flumen. eadem causa retro duci potest stillicidium, quia in nostro magis incipiet cadere, produci non potest, ne alio loco cadat stillicidium, quam in quo posita servitus est: lenius facere poterimus, acrius non. et omnimo sciendum est meliorem vicini condicionem fieri posse, deteriorem non posse, nisi aliquid nominatim[3] servitute impo-

6 nenda immutatum fuerit. Qui in area, in qua stillicidium cadit,

(1) quis (Mo.)—(2) ex alto cadit, cadat (Mo.) (3) in προσθ.

2 καῖον. Ἐὰν οἰκοδόμημα, ἐξ οὗ πίπτει ὁ σταλαγμός, κατελύθη, ἵνα κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος καὶ ποιότητα ἀνοικοδομηθῇ, ἡ χρησιμότης ἀπαιτεῖ, νὰ θεωρῆται τὸ αὐτὸ [ὡς καὶ πρότερον]· διότι ἄλλως ἐάν τις αὐστηρότερον κρίνῃ, ἕτερον εἶνε τὸ κατόπιν οἰκοδομηθέν· καὶ διὰ τοῦτο καταλυθέντος τοῦ οἰκοδομήματος, ἡ χρησικαρπία σβέννυται, καί τοι τὸ ἔδαφος εἶνε μέρος τοῦ οἰκοδο-
3 μήματος. Ἐὰν ἐπεβλήθη δουλεία σταλαγμοῦ, δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν κύριον τοῦ δουλεύοντος ἐδάφους νὰ οἰκοδομήσῃ ἐκεῖ, ἔνθα ἤρξατο νὰ πίπτῃ
4 ὁ σταλαγμός. Ἐὰν πρότερον ὁ σταλαγμὸς ἔπιπτεν ἐκ κεράμου, κατόπιν δὲν δύναται νὰ πίπτῃ ἐκ στέγης σανιδωτῆς ἢ ἐξ ἄλλης ὕλης [κατεσκευα-
5 σμένης]. Καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἀπεκτήθη ὁ σταλαγμός, δύναται νὰ ὑψωθῇ· διότι οὕτως ἡ δουλεία καθίσταται ἐλαφροτέρα, καθόσον ὅ,τι ἀπὸ ὕψους πίπτει, πίπτει μαλακώτερον, καὶ ἐνίοτε διαλυόμενον οὐδὲ φθάνει εἰς τὸν δουλεύοντα τόπον. χαμηλότερον [ὅμως] νὰ καταβιβασθῇ δὲν δύναται, καθόσον ἡ δουλεία καθίσταται βαρυτέρα, τουτέστιν ἀντὶ *σταλαγμοῦ*, *ροή*. ἐκ τῆς ἰδίας αἰτίας δύναται ὁ σταλαγμὸς νὰ συρθῇ πρὸς τὰ ὀπίσω, καθόσον ἄρχεται μᾶλλον ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου [ἐδάφους] νὰ πίπτῃ, πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὅμως δὲν δύναται, ἵνα μὴ εἰς ἕτερον τόπον πίπτῃ ὁ σταλαγμός, παρὰ ἔνθα εἶνε τεθειμένη ἡ δουλεία· μαλακώτερον δηλ. δυνάμεθα νὰ καταστήσωμεν [τὸν σταλαγμόν], ἰσχυρότερον δ' οὐχί. καὶ γενικῶς δέον νὰ γνωσθῇ ὅτι, καλλιτέραν μὲν δυνάμεθα νὰ ποιήσωμεν τὴν κατάστασιν τοῦ γείτονος, χειροτέραν [ὅμως] δὲν δυνάμεθα, ἐὰν μὴ ῥητῶς μετεβλήθη τι ὡς πρὸς τὴν ἐπίθεσιν τῆς δουλείας.
6 Ὅστις ἐπὶ ἐδάφους, ἐφ' οὗ πίπτει σταλαγμός, οἰκοδομεῖ, δύναται νὰ φέρῃ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

aedificat, usque ad eum locum perducere aedificium potest, unde stillicidium cadit: sed et si in aedificio cadit stillicidium, supra aedificare ei conceditur, dum tamem stillicidium recte recipiatur.

21 *POMPONIUS* Si domus tua aedificiis meis utramque servitutem deberet, ne altius tolleretur et ut stillicidium aedificiorum meorum recipere deberet, et tibi concessero ius esse invito me altius tollere aedificia tua, quod ad stillicidium meum attinet, sic statui debebit, ut, si altius sublatis aedificiis tuis stillicidia mea cadere in ea non possint, ea ratione altius tibi aedificare non liceat: si non impediantur stillicidia mea, liceat tibi altius tollere.

22 *JULIANUS* Qui aedificium habet, potest servitutem vicino imponere, ut non solum de his luminibus, quae in praesentia erunt, sed etiam de his quae postea fuerint, caveat.

23 *POMPONIUS* Si servitus imposita fuerit «lumina quae nunc sunt, ut ita sint», de futuris luminibus nihil caveri videtur: quod si ita sit cautum «ne luminibus officiatur», ambigua est scriptura, utrum ne his luminibus officiatur quae nunc sint, an etiam his quae postea quoque fuerint: et humanius est verbo generali omne lumen significari, sive quod in praesenti sive quod post tempus con-

1 ventionis contigerit. Futuro quoque aedificio, quod nondum est, vel imponi vel adquiri servitus potest.

τὸ οἰκοδόμημα μέχρις ἐκείνου τοῦ σημείου, ὁπόθεν πίπτει ὁ σταλαγμός· ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπὶ οἰκοδομήματος πίπτῃ σταλαγμός, ἐπιτρέπεται νὰ οἰκοδομήσῃ τις ὑπεράνω, ἀρκεῖ μόνον ὁ σταλαγμὸς νὰ λαμβάνηται καλῶς.

21 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν ὁ οἶκός σου ὀφείλῃ εἰς τὴν οἰκοδομήν μου καὶ τὰς δύω δουλείας, νὰ μὴ ὑψωθῇ δηλ. καὶ νὰ δέχηται τὸν σταλαγμὸν τῆς οἰκοδομῆς μου, ἐπιτρέψω δὲ εἰς σὲ τὸ δικαίωμα νὰ ὑψώσῃς τὴν οἰκοδομήν σου ἄκοντος ἐμοῦ,—ὅσον ἀποβλέπει εἰς τὸν σταλαγμόν μου, οὕτω πρέπει νὰ ὁρισθῇ, ὅτι, ἂν μὲν ὑψουμένης τῆς οἰκοδομῆς σου δὲν δύνανται οἱ σταλαγμοί μου νὰ πίπτωσιν ἐπ' αὐτῆς, ἐκ τοῦ λόγου τούτου δέν σοι ἐπιτρέπεται νὰ οἰκοδομήσῃς ὑψηλότερον· ἂν [ὅμως] δὲν ἐμποδίζωνται οἱ σταλαγμοί μου, σοὶ ἐπιτρέπεται νὰ ὑψώσῃς.

22 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ὁ ἔχων οἰκοδόμημα, δύναται νὰ ἐπιθέσῃ δουλείαν εἰς τὸν γείτονα, ὥστε [οὗτος] νὰ ἐγγυηθῇ περὶ [μὴ ἐπισκοτίσεως] ὄχι μόνον τῶν ὑπαρχουσῶν φωταγωγῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ ἐκείνων, αἵτινες κατόπιν ἤθελον γείνει.

23 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν ἐπεβλήθη ἡ δουλεία «τὰ φῶτα θέλουσιν εἶσθαι, ὡς τώρα εἶνε,» θεωρεῖται ὅτι περὶ μελλουσῶν φωταγωγῶν οὐδεμία ἐδόθη ἀσφάλεια· ἂν ὅμως ἐδόθη ἡ ἐξῆς ἀσφάλεια «νὰ μὴ ἐμποδισθῶσι τὰ φῶτα,» ἡ διατύπωσις εἶνε ἀμφίβολος, ἆράγε νὰ μὴ ἐμποδισθῶσι τὰ φῶτα, ἅτινα τώρα ὑπάρχουσιν, ἢ καὶ αἱ κατόπιν γεννησόμεναι φωταγωγοί· ἐπιεικέστερον λοιπὸν εἶνε διὰ τῆς γενικῆς λέξεως [φῶς], πᾶν φῶς νὰ περιλαμβάνηται, εἴτε ὅπερ ἐν τῷ παρόντι [ὑπάρχει], εἴτε ὅπερ μετὰ τὸν χρόνον τῆς συμβάσεως ἤθελε προστεθῆ.

1 Καὶ ὡς πρὸς μέλλον δ' οἰκοδόμημα, ὅπερ δὲν ὑπάρχει εἰσέτι, δύναται εἴτε νὰ ἐπιβληθῇ εἴτε ν' ἀποκτηθῇ δουλεία.

24 *PAULUS* Cuius aedificium jure superius est, ei ius est in infinito supra suum aedificium imponere, dum inferiora aedificia non graviore servitute oneret quam pati debent.

25 *POMPONIUS* Hoc, quod dictum est de immissis, locum habet ex aedificio alio in aliud: aliter enim supra alienum aedificium superius habere nemo potest. Si ex tribus aedibus in loco impari positis aedes mediae superioribus serviant aedibus, inferiores autem nulli serviant, et paries communis, qui sit inter aedes inferiores et medias, altius a domino inferiorum aedium sublatus sit, jure eum altius habiturum Sabinus ait.

26 *PAULUS* In re communi nemo dominorum jure servitutis neque facere quicquam invito altero potest neque prohibere, quo minus alter faciat: nulli enim res sua servit. itaque propter immensas contentiones plerumque res ad divisionem pervenit. sed per communi dividundo actionem consequitur socius, quo minns opus fiat aut ut id opus quod fecit tollat, si modo toti societati prodest opus tolli.

27 *POMPONIUS* Sed si inter te et me communes sunt Titianae aedes et ex his aliquid non jure in alias aedes meas proprias immissum sit, nempe[1] tecum mihi agere licet aut rem perdere[2]. idem fiet, si ex tuis propriis aedibus in communes meas et tuas aedes quid

(1) nempe] de ea re (Mo.)
(2) partiri (Mo.)

24 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου τὸ οἰκοδόμημα εἶνε δικαιώματι [δουλείας] ὑπέρτερον, δύναται νὰ κτίζῃ ἐπ' αὐτοῦ ἀορίστως, ἀρκεῖ νὰ μὴ ἐπιβαρύνῃ τὰ κατώτερα οἰκοδομήματα διὰ βαρυτέρας δουλείας, παρ' ὅ,τι ὀφείλουσι νὰ δέχωνται.

25 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐκεῖνο δὲ ὅπερ περὶ ἐμβολῆς [δοκοῦ] ἐλέχθη, λαμβάνει χώραν [ἐπὶ ἐμβολῆς] ἐξ ἑνὸς οἰκοδομήματος εἰς ἕτερον· διότι ἄλλως οὐδεὶς δύναται νὰ ἔχῃ τι ὑπεράνω ἀλλοτρίου οἰκοδομήματος. Ἐὰν ἐκ τριῶν οἰκιῶν ἐπὶ τόπου ἀνίσου τεθειμένων, ἡ μεσαία δουλεύῃ εἰς τὴν ἀνωτάτην οἰκίαν, ἡ δὲ κατωτάτη εἰς οὐδεμίαν δουλεύῃ, ὁ δὲ κοινὸς τοῖχος, ὅστις εἶνε μεταξὺ τῆς κατωτάτης καὶ τῆς μεσαίας, ὑψωθῇ ὑπὸ τοῦ κυρίου τῆς κατωτάτης οἰκίας, καλῶς ὑψώνει οὗτος, λέγει ὁ Σαβῖνος.

26 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐπὶ πράγματος κοινοῦ οὐδεὶς τῶν κυρίων δύναται δικαιώματι δουλείας εἴτε νὰ πράξῃ τι ἄκοντος τοῦ ἑτέρου, εἴτε νὰ ἐμποδίσῃ ἕτερον τοῦ νὰ πράξῃ· διότι εἰς οὐδένα δουλεύει τὸ ἴδιον πρᾶγμα. διὰ τοῦτο ἕνεκα τῶν ἀτελευτήτων ἐρίδων πολλάκις τὸ πρᾶγμα καταντᾷ εἰς διαίρεσιν. ἀλλὰ διὰ τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῆς ἐπιτυγχάνει ὁ κοινωνός, ὥστε νὰ μὴ γείνῃ τὸ ἔργον, ἢ τὸ γενόμενον ν' ἀφαιρῆται, ἀρκεῖ μόνον ὁλόκληρον τὴν κοινωνίαν νὰ ὠφελῇ ἡ ἀφαίρεσις τοῦ ἔργου.

27 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν μεταξὺ σοῦ καὶ ἐμοῦ ὑπάρχῃ κοινὴ ἡ Τιτιανὴ οἰκία, καὶ ἐκ ταύτης ἐμβληθῇ τι ἄνευ δικαίου [δουλείας] εἰς ἑτέραν οἰκίαν ἀποκλειστικῶς ἰδικήν μου, δύναμαι ἐκ τούτου [εἴτε] νὰ ἐγείρω κατὰ σοῦ ἀγωγήν, εἴτε νὰ ζητήσω τὴν διαίρεσιν. τὸ αὐτὸ θέλει γείνει, ἐὰν ἐξ ἀποκλειστικῶς ἰδικῆς σου οἰκίας ἤθελεν ὁμοίως προβληθῇ τι εἰς οἰκίαν κοινήν

similiter esset proiectum: mihi enim soli tecum est actio. Si in area communi aedificare velis, socius prohibendi ius habet, quamvis tu aedificandi ius habeas a vicino concessum, quia invito socio in jure[1] communi non habeas ius aedificandi.

28 *PAULUS* Foramen in imo pariete conclavis vel triclinii,[2] quod esset proluendi pavimenti causa. id neque flumen esse neque tempore adquiri placuit. hoc ita verum est, si in eum locum nihil ex caelo aquae veniat (neque enim perpetuam causam habet quod manu fit): at quod ex caelo cadit, etsi non adsidue fit, ex naturali tamen causa fit: et ideo perpetuo fieri existimatur. omnes autem servitutes praediorum perpetuas causas habere debent, et ideo neque ex lacu neque ex stagno concedi aquae ductus potest. stillicidii quoque immittendi naturalis et perpetua causa esse debet.

29 *POMPONIUS* Si quid igitur ex eo foramine, ex quo servitus non consistit, damnum vicinus sensisset, dicendum est damni infecti stipulationem locum habere.

30 *PAULUS* Si juis aedes, quae suis aedibus servirent, cum emisset traditas sibi accepit, confusa sublataque servitus est, et si rursus vendere vult, nominatim imponenda servitus est: alioquin li-

(1) re — (2) si προσθ. (Mo.)

berae veniunt. Si partem praedii nanctus sim, quod mihi aut

ἐμοῦ καὶ σοῦ. διότι εἰς ἐμὲ μόνον ἀφορμόζει κατὰ σοῦ ἀγωγή. Ἐὰν ἐπὶ οἰκοπέδου κοινοῦ θέλῃς νὰ οἰκοδομήσῃς, ὁ κοινωνὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ σὲ ἐμποδίσῃ, καίτοι παρὰ τοῦ γείτονος παρεχωρήθη εἰς σὲ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ οἰκοδομήσῃς, καθόσον ἄκοντος τοῦ κοινωνοῦ δὲν ἔχεις τὸ δικαίωμα τοῦ οἰκοδομεῖν ἐπὶ τόπου κοινοῦ.

28 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὀπὴ εἰς τὸ κατώτατον μέρος τοῦ τοίχου δωματίου ἢ ἐστιατηρίου, ἐὰν εἶνε πρὸς πλύσιν τοῦ λιθοστρώτου, εἶνε δεκτὸν ὅτι οὔτε ῥοὴ εἶνε, οὔτε διὰ τοῦ χρόνου ν' ἀποκτηθῇ δύναται. τοῦτο δὲ εἶνε ὀρθὸν τότε, ὅταν ἐπὶ τοῦ τόπου ἐκείνου μηδόλως πίπτῃ ὕδωρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. (διότι δὲν ἔχει διηνεκῆ αἰτίαν ὅ,τι διὰ χειρὸς γίνεται)· ὅ,τι ὅμως ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πίπτει, καὶ ἂν μὴ γίνηται ἀδιακόπως, ὅμως ἐκ φυσικῆς αἰτίας γίνεται, καὶ διὰ τοῦτο διηνεκῶς θεωρεῖται γινόμενον. πᾶσαι δὲ αἱ δουλεῖαι τῶν κτημάτων διηνεκεῖς αἰτίας πρέπει νὰ ἔχωσι, καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ἐκ λίμνης οὔτε ἐξ ὑδροστασίου δύναται νὰ παραχωρηθῇ ὑδραγωγεῖον. ὡσαύτως πρὸς ἐπιβολὴν [δουλείας] σταλαγμοῦ, πρέπει νὰ ὑπάρχῃ αἰτία φυσικὴ καὶ διηνεκής.

29 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν λοιπὸν ἐκ τοιαύτης ὀπῆς, ἐξ ἧς δὲν συνίσταται δουλεία, ὁ γείτων ἤθελεν ὑποστῇ βλάβην τινά, δέον νὰ εἴπωμεν, ὅτι λαμβάνει χώραν ἡ περὶ ἐπαπειλούσης ζημίας ἐπερώτησις.

30 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐάν τις οἰκίαν, ἥτις ἐδούλευεν εἰς τὴν ἰδικήν του, ἀφοῦ ἠγόρασε, παραδοθεῖσαν αὐτῷ ἔλαβεν, ἡ δουλεία διὰ τῆς συγχύσεως ἐξηλείφθη· ἐὰν λοιπὸν θέλῃ νὰ μεταπωλήσῃ [τὴν οἰκίαν], ῥητῶς δέον νὰ ἐπιβληθῇ ἡ δουλεία, ἄλλως [ἡ οἰκία] ἐλευθέρα πωλεῖται. Ἐὰν ἀπέκτησα μέρος τοῦ κτήματος, ὅπερ ἐδούλευεν εἰς ἐμέ, ἡ

cui ego serviam, non confundi servitutem placet, quia pro parte servitus retinetur. itaque si praedia mea praediis tuis serviant et[1] tuorum partem mihi et ego meorum partem tibi tradidero, manebit servitus. item usus fructus in alterutris praediis adquisitus non interrumpit servitutem.

31 *IDEM* Si testamento damnatus heres, ne officeret vicini luminibus servitutemque praestaret, deposuit aedificium, concedenda erit legatario utilis actio, qua prohibeatur heres, si postea extollere supra priorem modum aedificium conabitur.

32 *JULIANUS* Si aedes meae serviant aedibus Lucii Titii et aedibus Publii Maevii, ne altius aedificare mihi liceat, et a Titio precario petierim, ut altius tollerem, atque ita per statutum tempus aedificatum habuero, libertatem adversus Publium Maevium usucapiam : non enim una servitus Titio et Maevio debebatur, sed duae. argumentum rei praebet, quod, si alter ex his servitutem mihi remisisset, ab eo solo liberarer, alteri nihilo minus servitutem de-

(1) tu προσθ. (Ryg.)

berem. Libertas servitutis usucapitur, si aedes possideantur : quare si is, qui altius aedificatum habebat, ante statutum tempus aedes possidere desiit, interpellata usucapio est. is autem, qui postea easdem aedes possidere coeperit, integro statuto tempore liberta-

τἀνάπαλιν, εἶνε δεκτὸν ὅτι δὲν συγχέεται ἡ δουλεία, καθόσον αὕτη μερικῶς διατηρεῖται. ὅθεν ἐὰν κτήματά μου δουλεύωσιν εἰς ἰδικά σου κτήματα, καὶ σὺ παραδώσῃς μέρος τῶν ἰδικῶν σου εἰς ἐμέ, ἐγὼ δὲ μέρος τῶν ἰδικῶν μου εἰς σέ, ἡ δουλεία μένει. ὡσαύτως χρησικαρπία ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἑτέρου κτήματος ἀποκτηθεῖσα δὲν διακόπτει τὴν δουλείαν.

31 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν κληρονόμος τις καταδικασθεὶς διὰ τῆς διαθήκης νὰ μὴ βλάψῃ τὰ φῶτα τοῦ γείτονος, ἀλλὰ νὰ παράσχῃ [τοιαύτην] δουλείαν, κατέρριψε τὸ οἰκοδόμημα,—θέλει δοθῇ εἰς τὸν κληροδόχον ὠφέλιμος ἀγωγή, δι' ἧς ἐμποδίζεται ὁ κληρονόμος, ἐὰν κατόπιν πειρᾶται νὰ ὑψώσῃ οἰκοδομὴν ὑπεράνω τοῦ προγενεστέρου μέτρου.

32 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐὰν οἰκία μου δουλεύῃ εἰς οἰκίαν τοῦ Λουκίου Τιτίου, καὶ εἰς οἰκίαν τοῦ Πουβλίου Μαιβίου, νὰ μὴ δύναμαι δηλ. νὰ οἰκοδομήσω ὑψηλότερον, παρὰ δὲ τοῦ Τιτίου διὰ παρακλήσεως λάβω τὴν ἄδειαν νὰ πράξω τοῦτο, οὕτω δὲ κατὰ τὸν [πρὸς ἀπόσβεσιν τῶν δουλειῶν] ὡρισμένον χρόνον ἔχω ᾠκοδομημένον, χρησικτῶμαι τὴν ἐλευθερίαν ἐναντίον [μόνου] τοῦ Πουβλίου Μαιβίου· διότι δὲν ὠφείλετο μία δουλεία εἰς τὸν Τίτιον καὶ Μαίβιον, ἀλλὰ δύω. ἀπόδειξιν δὲ τοῦ πράγματος παρέχει τὸ ὅτι, ἐὰν ὁ εἷς αὐτῶν μοὶ εἶχεν ἀφήσει τὴν δουλείαν, ἀπὸ τούτου μόνου ἤθελον ἀπαλλαγῆ, εἰς δὲ τὸν ἕτερον θὰ ὤφειλον οὐδὲν ἧττον τὴν δουλείαν. Ἡ ἐλευθερία δουλείας χρησικτᾶται, ἐὰν νέμηταί τις τὴν [δουλεύουσαν] οἰκίαν· διὰ τοῦτο ἐὰν ἐκεῖνος, ὅστις εἶχεν οἰκοδομήσει ὑψηλότερον, πρὸ τοῦ [διὰ τὴν ἀπόσβεσιν] ὡρισμένου χρόνου ἔπαυσε νὰ νέμηται τὴν οἰκίαν, ἡ χρησικτησία διεκόπει. ἐκεῖνος δέ, ὅστις κατόπιν ἤρξατο νὰ νέμηται

tem usucapiet. natura enim servitutium ea est, ut possideri non possint, sed intellegatur possessionem earum habere, qui aedes possidet.

33 *PAULUS* Eum debere columnam restituere, quae onus vicinarum aedium ferebat, cujus essent aedes quae servirent, non eum, qui imponere vellet. nam cum in lege aedium ita scriptum esset: «paries oneri ferundo uti nunc est, ita sit», satis aperte significari in perpetuum parietem esse debere: non enim hoc his verbis dici, ut in perpetuum idem paries aeternus[1] esset. quod ne fieri quidem posset, sed uti ejusdem modi paries in perpetuum esset qui onus sustineret: quemadmodum si quis alicui cavisset, ut servitutem praeberet, qui[2] onus suum sustineret, si ea res quae servit et tuum onus ferret, perisset, alia in locum ejus dari debeat.

34 *JULIANUS* Et qui duas areas habet, alteram tradendo servam alteri efficere potest.

35 *MARCIANUS* Si binarum aedium dominus dixisset eas quas venderet servas fore, sed in traditione non fecisset mentionem servitutis, vel ex vendito agere potest vel incertum condicere, ut servitus imponatur.

36 *PAPINIANUS* Binas quis aedes habebat una contignatione tectas: utrasque diversis legavit. dixi, quia magis placeat tignum

τὴν αὐτὴν οἰκίαν, θέλει ἀποκτήσει διὰ τῆς χρήσεως τὴν ἐλευθερίαν σὺν [τῇ παρελεύσει] ἀκεραίου τοῦ ὡρισμένου χρόνου. διότι ἡ φύσις τῶν δουλειῶν εἶνε τοιαύτη, ὥστε δὲν δύναταί τις νὰ νέμηται ταύτας, ἀλλὰ θεωρεῖται ἔχων τὴν νομὴν αὐτῶν, ὅστις νέμεται τὴν οἰκίαν.

33 *ΠΑΥΛΟΣ* Τὴν στήλην, ἥτις ἔφερε τὸ βάρος γειτονικῆς οἰκίας, ἐκεῖνος ὀφείλει νὰ ἐπισκευάζῃ, εἰς ὃν ἀνήκει ἡ δουλεύουσα οἰκία, οὐχὶ δ' ἐκεῖνος, ὅστις ἔχει ἐπιτεθειμένην [τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν]· διότι, ὅταν ἐγράφη ἐν τῇ περὶ τῶν οἰκιῶν συμφωνίᾳ οὕτως: «ὁ φέρων τὸ βάρος τοῖχος θέλει εἶσθαι, ὡς τώρα εἶνε», λίαν σαφῶς ἐδηλώθη, ὅτι ὁ τοῖχος δέον νὰ ὑπάρχῃ διηνεκῶς· δὲν λέγεται λοιπὸν διὰ τῶν ρημάτων τούτων τὸ ὅτι διηνεκῶς θέλει εἶσθαι ὁ αὐτὸς τοῖχος, ὅπερ μηδὲ νὰ πραγματωθῇ δύναται, ἀλλ' ὅτι τοῦ αὐτοῦ εἴδους τοῖχος θέλει διηνεκῶς εἶσθαι, ἵνα ὑποβαστάζῃ τὸ βάρος· καθὼς ἐάν τις ὑπεσχέθη εἴς τινα, ὅτι θὰ ὑποβαστάζῃ τὸ βάρος [τῆς οἰκίας τούτου], ἠφανίσθη δὲ τὸ πρᾶγμα, ὅπερ δουλεύει καὶ φέρει τὸ βάρος, ἕτερον εἰς θέσιν αὐτοῦ δέον νὰ δοθῇ.

34 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Καὶ ὁ ἔχων δύω ἐδάφη, δύναται παραδίδων τὸ ἕν νὰ τὸ καταστήσῃ δοῦλον τοῦ ἑτέρου.

35 *ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ὁ κύριος δύω οἰκιῶν εἶχεν εἰπεῖ ὅτι ἐκείνη, ἣν πωλεῖ, θέλει εἶσθαι δούλη [τῆς ἑτέρας], ἀλλὰ κατὰ τὴν παράδοσιν δὲν ἐποίησε μνείαν τῆς δουλείας, δύναται εἴτε ἐκ τῆς πωλήσεως νὰ ἐναγάγῃ, εἴτε τὴν περὶ ἀβεβαίου [ἀντικειμένου] ἀγωγὴν νὰ ἐγείρῃ, ὅπως ἐπιβληθῇ ἡ δουλεία.

36 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Εἶχέ τις δύω οἰκίας ἐστεγασμένας διὰ μιᾶς ὀροφῆς· ἐκληροδότησε δὲ ἑκατέρας εἰς διαφόρους. εἶπον ὅτι, ἐπειδὴ εἶνε μᾶλλον δεκτὸν ὅτι ἡ ὀροφὴ δύναται ν' ἀνήκῃ

(1) διαγρ.(Mo.)—(2) si quis cavisset ut cui (Mo.)

posse duorum esse ita, ut certae partes cujusque sint contignationis, ex regione cujusque domini fore tigna nec ullam invicem habituros actionem ius non esse immissum habere : nec interest,pure utrisque an sub condicione alteri aedes legatae sint.

37 *JULIANUS* Idemque esse et si duobus aedes cesserit.

38 *PAULUS* Si aedes meae a tuis aedibus tantum distent, ut prospici non possint, aut medius mons earum conspectum auferat. servitus imponi non potest :

39 *IDEM* nemo enim propriis aedificiis servitutem imponere potest, nisi et is qui cedit et is cui ceditur in conspectu habeant ea aedificia, ita ut officere alterum alteri possit.

40 *IDEM* Eos, qui ius luminis immittendi non habuerunt, aperto pariete communi nullo jure fenestras immisisse respondi.

41 *SCAEVOLA* Olympico habitationem et horreum, quod in ea domo erat, quoad viveret, legavit : iuxta eandem domum hortus et cenaculum, quoad Olympico legatum non est, fuerunt: ad hortum autem et cenaculum semper per domum, cujus habitatio relicta erat, aditus fuit : quaesitum est, an Olympicus aditum praestare deberet. respondi servitutem quidem non esse,sed heredem transire per domum ad ea quae commemorata sunt posse, dum non

εἰς δύω, οὕτως ὥστε εἰς ἕκαστον νὰ ἀνήκωσιν ὡρισμένα μέρη αὐτῆς, ἀναλόγως τῆς περιφερείας ἑκάστου κυρίου [τῆς οἰκίας] θέλουσιν ἀνήκει οἱ δοκοί, οὐδὲ θέλουσιν ἔχει ἀμοιβαίως ἀγωγήν, ὅτι [διὰ τὸν ἕτερον] δὲν ὑπάρχει δικαίωμα ἐμβολῆς [δοκοῦ]· οὐδὲ διαφέρει, ἂν εἰς ἑκάτερον *ἁπλῶς* ἐκληροδοτήθη ἡ οἰκία, ἢ εἰς τὸν ἕνα *ὑπὸ αἵρεσιν*.

37 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Τὸ αὐτὸ δὲ συμβαίνει καὶ ἂν *παρεχώρησεν* εἰς δύω τὰς οἰκίας.

38 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἡ οἰκία μου ἀπέχῃ τοσοῦτον ἀπὸ τῆς ἰδικῆς σου, ὥστε δὲν φαίνονται [ἀπ' ἀλλήλων], ἢ ὄρος μεσολαβοῦν ἐμποδίζῃ τὴν θέαν αὐτῶν, δὲν δύναται νὰ ἐπιβληθῇ [μεταξὺ αὐτῶν] δουλεία·

39 *Ο ΑΥΤΟΣ* διότι οὐδεὶς δύναται νὰ ἐπιβάλῃ δουλείαν ἐπὶ τῶν ἑαυτοῦ οἰκοδομῶν, ἐὰν μὴ καὶ ὁ παραχωρῶν [τὴν δουλείαν] καὶ ἐκεῖνος εἰς ὃν παραχωρεῖται ἔχωσι τὴν θέαν τῶν οἰκοδομημάτων, οὕτως ὥστε νὰ δύναται τὸ ἓν νὰ βλάψῃ τὸ ἕτερον.

40 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν ἔχουσι δικαίωμα τοῦ θέτειν φωταγωγούς, ἀπήντησα ὅτι οὐδόλως δικαιοῦνται ἀνοίγοντες τοῖχον κοινόν, νὰ θέσωσι θυρίδας

41 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Εἰς τὸν Ὀλυμπικὸν ἐκληροδότησέ [τις] οἴκησιν, ἐφ' ὅσον ζῇ, καὶ ἀποθήκην οὖσαν ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ. πλησίον τῆς ἰδίας οἰκίας ἦσαν κῆπος καὶ δειπνητήριον, ὅπερ δὲν ἐκληροδοτήθη εἰς τὸν Ὀλυμπικόν· εἰς τὸν κῆπον ὅμως καὶ τὸ δειπνητήριον ἐλάμβανε πάντοτε χώραν πρόσοδος διὰ τῆς οἰκίας, ἧς ἡ οἴκησις κατελείφθη· ἐρωτᾶται, ἂν ὁ Ὀλυμπικὸς ὀφείλῃ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν πρόσοδον. ἀπήντησα ὅτι δουλεία μὲν δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' ὁ κληρονόμος δύναται νὰ μεταβαίνῃ διὰ τῆς οἰκίας εἰς τὰ προρρηθέντα μέρη, ἐφ'

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

noceat legatario. Lucius Titius aperto pariete domus suae, quatenus stillicidii rigor et tignorum protectus[1] competebat, ianuam in publico aperuit: quaero, cum neque luminibus Publii Maevii vicini neque itineri vicini officeret neque stillicidium ne[2] vicini domo cadat, an aliquam actionem Publius Maevius vicinus ad prohibendum haberet. respondi secundum ea quae proponerentur nullam habere.

III[3].

## De servitutibus praediorum rusticorum.

1 *ULPIANUS* Servitutes rusticorum praediorum sunt hae: iter actus via aquae ductus. iter est ius eundi ambulandi homini, non etiam iumentum agendi. actus est ius agendi vel iumentum vel vehiculum. itaque qui iter habet, actum non habet, qui actum habet, et iter habet etiam sine iumento. via est ius eundi et agendi et ambulandi[4]: nam et iter et actum in se via continet. aquae ductus est ius aquam ducendi per fundum alienum. In rusticis computanda sunt aquae haustus, pecoris ad aquam adpulsus, ius pascendi, calcis coquendae, harenae fodiendae.

2 Traditio plane et patientia servitutium inducet officium praetoris.

2 *NERATIUS* Rusticorum prae-

(1) projectus — (2) stillicidio ne de (Mo.) — (3) Βασ. (ΝΗ'.Γ')— (4) et amb. et ag. (σ. μ.)

ὅσον δὲν βλάπτει τὸν κληροδόχον. Ὁ Λούκιος Τίτιος διατρυπήσας τὸν τοῖχον τῆς οἰκίας αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον συνεβιβάζετο πρὸς τὴν φορὰν τοῦ σταλαγμοῦ καὶ τὴν προβολὴν τῶν δοκῶν [τοῦ γείτονος] ἤνοιξε θύραν πρὸς δημόσιον [μέρος]· ἐρωτᾶται, ἂν μήτε τὰ φῶτα τοῦ Πουβλίου Μαιβίου, μήτε τὴν δίοδον αὐτοῦ βλάπτῃ, μήτε τὸν σταλαγμόν, ὥστε νὰ μὴ πίπτῃ ἐκ τοῦ γειτονικοῦ οἴκου, ἔχει ἀράγε ὁ γείτων Πούβλιος Μαίβιος ἀγωγήν τινά, ὅπως τὸν ἐμποδίσῃ; ἀπήντησα ὅτι ὡς τὰ πράγματα ἐξετέθησαν, οὐδεμίαν [ἀγωγὴν] ἔχει.

3.

## Περὶ δουλειῶν κτημάτων ἀγροτικῶν.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ*. Δουλεῖαι ἀγροτικῶν κτημάτων εἶνε αἱ ἑξῆς: δίοδος, ἔλασις, ὁδὸς πλατεῖα, ὑδραγωγεῖον. *δίοδος* εἶνε τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ πορεύηταί τις καὶ νὰ περιπατῇ, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ ἐλαύνῃ ὑποζύγιον. *ἔλασις* εἶνε τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐλαύνῃ εἴτε ὑποζύγιον εἴτε ὄχημα· ὅθεν ὁ ἔχων δίοδον, δὲν ἔχει ἔλασιν, ὁ δὲ ἔχων ἔλασιν, ἔχει καὶ δίοδον καὶ ἄνευ ὑποζυγίου. *ὁδὸς πλατεῖα* εἶνε τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ πορεύηταί τις καὶ νὰ περιπατῇ καὶ νὰ ἐλαύνῃ· διότι καὶ δίοδον, καὶ ἔλασιν περιέχει ἐν ἑαυτῇ ἡ πλατεῖα ὁδός· *ὑδραγωγεῖον* δ' εἶνε τὸ δικαίωμα τῆς μεταγωγῆς ὕδατος δι' ἀλλοτρίου ἀγροῦ. Εἰς τὰς ἀγροτικὰς δὲ πρέπει νὰ καταλογίζωνται ἡ ἄντλησις ὕδατος, ἡ ἔλασις θρεμμάτων εἰς ὕδωρ, τὸ δικαίωμα τῆς βοσκῆς, τῆς ἐψήσεως ἀσβέστου, τῆς ὀρύξεως ἄμμου. Ἡ παράδοσις βεβαίως καὶ ἡ ἀνοχὴ δουλειῶν προκαλεῖ τὴν λειτουργίαν τοῦ πραίτωρος.

2 *ΝΕΡΑΤΙΟΣ* Ἀγροτικῶν κτημάτων

diorum servitutes sunt licere altius tollere et officere praetorio vicini, vel cloacam habere licere per vicini domum vel praetorium,

1 vel protectum habere licere. Aquae ductus et haustus aquae per eundem locum ut ducatur, etiam pluribus concedi potest: potest etiam, ut diversis diebus vel horis 2 ducatur: si aquae ductus vel haustus aquae sufficiens est, potest et pluribus per eundem locum concedi, ut et iisdem diebus vel horis ducatur.

3 *ULPIANUS* Item sic possunt servitutes imponi, et[1] ut bove, per quos fundus colitur, in vicino agro pascantur: quam servitutem poni posse Neratius libro secundo mem-

1 branarum scribit. Idem Neratius etiam et fructus in vicini villa cogantur coactique habeantur et pedamenta ad vineam ex vicini praedio sumantur, constitui

2 posse scribit. Eodem libro ait vicino, cujus lapidicinae fundo tuo immineant, posse te cedere ius ei esse terram rudus saxa iacere posita habere, et ut in tuum lapides provolvantur ibique positi habean-

(1) διαγρ. (Mo.)

3 tur indeque exportentur. Qui habet haustum, iter quoque habere videtur ad hauriendum et, ut ait Neratius libro tertio membranarum, sive ei ius hauriendi et adeundi cessum sit, utrumque habebit, sive tantum hauriendi, ines-

δουλεῖαι εἶνε τὸ νὰ δύναταί τις νὰ ὑψώσῃ [οἰκοδομὴν] καὶ νὰ βλάψῃ [τὰ φῶτα] γειτονικῆς ἐπαύλεως, ἢ τὸ νὰ δύναται νὰ ἔχῃ ὑπόνομον διὰ γειτονικῆς οἰκίας ἢ ἐπαύλεως, ἢ τὸ νὰ δύναται νὰ ἔχῃ προστέγασμα·

1 Ὑδραγωγεῖον καὶ ἄντλησις ὕδατος δύναται νὰ παραχωρηθῇ εἰς πολλούς, ὥστε διὰ τοῦ αὐτοῦ τόπου νὰ μεταφέρωσι· δύναται δὲ [νὰ παραχωρηθῇ], ὥστε κατὰ διαφόρους ἡμέρας ἢ ὥρας 2 νὰ μεταφέρηται. Ἐὰν τὸ ὑδραγωγεῖον ἢ ἡ ἄντλησις ὕδατος ἀρκῶσι, δύναται καὶ εἰς πολλοὺς νὰ παραχωρηθῇ ἡ διὰ τοῦ αὐτοῦ τόπου [μεταγωγὴ] ὥστε καὶ κατὰ τὰς ἰδίας ἡμέρας ἢ ὥρας νὰ μεταφέρωσιν.

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὡσαύτως δύνανται δουλεῖαι νὰ ἐπιβληθῶσιν οὕτως, ὥστε βόας, δι' ὧν καλλιεργεῖται ἀγρός, νὰ βόσκῃ τις ἐντὸς γειτονικοῦ ἀγροῦ· ὅτι τοιαύτη δουλεία δύναται νὰ ἐπιβληθῇ, γράφει ὁ Νεράτιος ἐν βιβλ. β' τῶν ὑπο-

1 μνημάτων. Ὁ αὐτὸς Νεράτιος γράφει ὅτι, καὶ ὅπως καρποὶ συνάζωνται ἐν γειτονικῇ [ἀγροτικῇ] οἰκίᾳ, καὶ συναχθέντες τηρῶνται [ἐν αὐτῇ], καὶ ὑπορθώματα δι' ἄμπελον λαμβάνωνται ἐκ γειτονικοῦ κτήματος, δύναται νὰ ὁρισθῇ

2 [δουλεία]. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ βιβλίῳ λέγει ὅτι εἰς γείτονα, οὗτινος τὰ λατομεῖα εἶνε πλησίον τοῦ ἀγροῦ σου, δύνασαι νὰ παραχωρήσῃς τὸ δικαίωμα νὰ ῥίπτῃ [ἢ] ἔχῃ τεθειμένα γῆν, χώματα, πέτρας, καὶ νὰ ἀποκυλίωνται ἐπὶ τοῦ [ἀγροῦ] σου λίθοι, καὶ νὰ τηρῶνται ἐκεῖ τεθειμένοι, καὶ νὰ μετακομίζωνται ἐκεῖθεν.

3 Ὁ ἔχων ἄντλησιν, θεωρεῖται ὅτι ἔχει καὶ δίοδον πρὸς ἄντλησιν, καί, καθὰ λέγει ὁ Νεράτιος ἐν βιβλ. τρίτῳ τῶν ὑπομνημάτων, εἴτε παρεχωρήθη αὐτῷ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἀντλῇ καὶ νὰ προσέρχηται [εἰς τὴν πηγὴν], θέλει ἔχει ἀμφότερα, εἴτε [ἐὰν παρεχωρήθη] μόνον

se et aditum, sive tantum adeundi ad fontem, inesse et haustum. haec de haustu ex fonte privato. ad flumen autem publicum idem Neratius eodem libro scribit iter debere cedi, haustum non oportere, et si quis tantum haustnm cesserit, nihil eum agere.

4 *PAPINIANUS* Pecoris pascendi servitutes[1], item ad aquam appellendi, si praedii fructus maxime in pecore consistat, praedii magis quam personae videtur : si tamen testator personam demonstravit, cui servitutem praestari voluit, emptori vel heredi non eadem praestabitur servitus.

5 *ULPIANUS* Ergo secundum

νὰ ἀντλῇ, ἐμπεριέχεται καὶ ἡ προσέλευσις, εἴτε μόνον νὰ προσέρχηται εἰς τὴν πηγήν, ἐμπεριέχεται καὶ ἡ ἄντλησις. ταῦτα περὶ ἀντλήσεως ἐκ πηγῆς ἰδιωτικῆς. εἰς δημόσιον ὅμως ποταμόν, γράφει ὁ αὐτὸς Νεράτιος ἐν τῷ ἰδίῳ βιβλίῳ, πρέπει νὰ παραχωρῆται δίοδος, ἄντλησις [ὅμως] δὲ πρέπει· ἐὰν λοιπόν τις ἄντλησιν μόνον παρεχώρησε, οὐδὲν ἔπραξε.

4 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ἡ δουλεία τοῦ βόσκειν θρέμματα, ὡσαύτως τοῦ ἐλαύνειν εἰς ὕδωρ, ἐὰν ὁ τοῦ [δικαιούχου] κτήματος καρπὸς ἀποτελῆται πρὸ πάντων ἐκ τῶν θρεμμάτων, θεωρεῖται μᾶλλον [δουλεία] *κτήματος* παρὰ προσώπου· ἂν ὅμως ὁ διαθέτης ἐδήλωσε τὸ πρόσωπον, εἰς ὃ ἠθέλησε νὰ παρέχηται ἡ δουλεία, αὕτη δὲν θέλει δοθῆ εἰς τὸν ἀγοραστὴν [τοῦ κτήματος] ἢ τὸν κληρονόμον [τοῦ δικαιούχου].

5 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Λοιπὸν ὑπὲρ ἐκείνου δύναται [ἡ δουλεία] καὶ νὰ διεκδικηθῇ.

eum et vindicari poterit. Neratius libris ex Plautio ait nec haustum nec appulsum pecoris nec cretae eximendae calcisque coquendae ius posse in alieno esse, nisi fundum vicinum habeat[2] : et hoc Proculum et Atilicinum existimasse ait. sed ipse dicit, ut maxime calcis coquendae et cretae eximendae servitus constitui possit, non ultra posse, quam quatenus ad eum ipsum fundum opus sit :

6 *PAULUS* veluti si figlinas haberet, in quibus ea vasa fierent, quibus fructus ejus fundi exportarentur (sicut in quibusdam fit, ut amphoris vinum evehatur aut ut dolia fiant), vel tegulae vel[3] ad

1 Ὁ Νεράτιος λέγει ἐν τοῖς βιβλίοις ἐκ τοῦ Πλαύτου ὅτι οὔτε ἀντλήσεως, οὔτε ἐλάσεως θρεμμάτων, οὔτε ἐξαγωγῆς γύψου καὶ ἐψήσεως ἀσβέστου δικαίωμα δύναται ν' ἀνήκῃ εἰς ἕτερον, παρὰ τὸν ἔχοντα γειτονικὸν ἀγρόν· τοῦτο δέ, λέγει, ὅ τε Πρόκουλος καὶ ὁ Ἀτιλικῖνος ἐφρόνουν. ἀλλ' ἐκεῖνος λέγει, ὅτι πρὸ πάντων ἡ δουλεία ἐψήσεως ἀσβέστου καὶ ἐξαγωγῆς γύψου δὲν δύναται νὰ ἐπιβληθῇ περισσότερον, παρ' ὅσον εἰς αὐτὸν τὸν [δικαιοῦχον] ἀγρὸν ἀναγκαῖοι·

6 *ΠΑΥΛΟΣ* ὡς ἐὰν ἤθελεν ἔχει κεραμεῖα, ἐν οἷς νὰ γίνωνται τὰ ἀγγεῖα, δι' ὧν ὁ καρπὸς τοῦ ἀγροῦ ἐξάγεται (ὡς συμβαίνει ἐνίοτε νὰ ἐξάγηται ὁ οἶνος ἐντὸς ἀμφορέων, ἢ νὰ γίνωνται πίθοι), εἴτε κέραμοι, εἴτε ἕτερα πρὸς οἰκοδομὴν οἰκίας. ἂν ὅμως τὰ κεραμεῖα χρησιμοποιῶνται πρὸς [κατασκευὴν καὶ]

(1) servitus (Hal.)
(2) habenti (Mo.)—(3) alia προσθ. (Mo.)

villam aedificandam. sed si, ut vasa venirent, figlinae exercerent / tur, usus fructus erit. Item longe recedit ab usu fructu ius calcis coquendae et lapidis eximendi et harenae fodiendae aedificandi ejus gratia quod in fundo est,item silvae caeduae, ut pedamenta in vineas non desint. quid ergo si praediorum meliorem causam haec faciant? non est dubitandum,quin servitutis sit[1]: et hoc et Maecianus probat in tantum, ut et talem servitutem constitui posse putet, ut tugurium mihi habere liceret in tuo, scilicet si habeam pascui servitutem aut pecoris appellendi,ut, si hiemps ingruerit, habeam quo me recipiam.

7 *IDEM* Qui sella aut lectica vehitur, ire, non agere dicitur: iumentum vero ducere non potest, qui iter tantum habet. qui actum habet, et plostrum ducere et iumenta agere potest. sed trahendi lapidem aut tignum neutri eorum ius est: quidam nec hastam rectam ei ferre licere, quia neque eundi neque agendi gratia id faceret et possent fructus eo modo laedi. qui viam habent, eundi agendique ius habent: plerique et trahendi quoque et rectam hastam referendi, si modo fructus non

(1) servitutes sint (Mo.)

/ laedat. In rusticis autem praediis impedit servitutem medinm praedium, quod non servit.

8 *GAIUS* Viae latitudo ex lege duodecim tabularum in porrectum

πώλησιν ἀγγείων, θέλει εἶσθαι χρησι-

/ καρπία. Ὡσαύτως πολὺ διαφέρει τῆς χρησικαρπίας τὸ δικαίωμα ἐψήσεως ἀσβέστου, καὶ ἐξαγωγῆς λίθων, καὶ ὀρύξεως ἄμμου χάριν ἀνοικοδομήσεως τῆς ἐν τῷ ἀγρῷ [οἰκίας], ὡσαύτως [τὸ δικαίωμα ἐπὶ] δάσους ξυλευσίμου, ὥστε τὰ ὑπορθώματα ἐν ταῖς ἀμπέλοις νὰ μὴ λείπωσι. τί δὲ ἂν ταῦτα καθιστῶσι τὴν κατάστασιν τῶν κτημάτων καλλιτέραν; δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι εἶνε δουλεῖαι· τοῦτο δὲ καὶ ὁ Μαικιανὸς παραδέχεται ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε φρονεῖ ὅτι δύναται νὰ συσταθῇ καὶ τοιαύτη δουλεία, νὰ δύναμαι δηλ. καὶ καλύβην νὰ ἔχω ἐν τῷ [ἀγρῷ] σου, ἐάν, ἐννοεῖται, ἔχω δουλείαν βοσκῆς ἢ ἐλάσεως θρεμμάτων, ὥστε, ἐὰν χειμὼν ἤθελεν ἐνσκήψει, νὰ ἔχω ποῦ νὰ καταφύγω.

7 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ ἐπὶ καθέδρας ἢ φορείου φερόμενος, θεωρεῖται ὅτι πορεύεται, οὐχὶ δ' ὅτι ἐλαύνει· ὑποζύγιον ὅμως δὲν δύναται νὰ ὁδηγήσῃ, ὁ ἔχων μόνον δίοδον· ὁ δ' ἔχων ἔλασιν, δύναται καὶ ἅμαξαν νὰ ὁδηγήσῃ καὶ ὑποζύγια νὰ ἐλάσῃ· ἀλλὰ νὰ σύρῃ λίθους εἴτε δοκοὺς εἰς οὐδέτερον αὐτῶν ἐπιτρέπεται· τινὲς [δὲ φρονοῦσιν] ὅτι μηδὲ δόρυ ὄρθιον τῷ ἐπιτρέπεται νὰ φέρῃ, καθόσον οὔτε χάριν τῆς πορείας, οὔτε χάριν τῆς ἐλάσεως θὰ ἔπραττε τοῦτο, δυνατὸν δὲ τοιουτοτρόπως νὰ ἐβλάπτοντο οἱ καρποί. οἱ ἔχοντες ὁδὸν πλατεῖαν, ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ πορεύωνται καὶ νὰ ἐλαύνωσιν· οἱ πλεῖστοι δὲ [παραδέχονται ὅτι] καὶ νὰ σύρωσι [λίθους ἢ δοκούς], καὶ ὄρθιον δόρυ νὰ φέρωσιν, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ βλάπτῃ / τοὺς καρπούς. Ἐπὶ ἀγροτικῶν κτημάτων ἐμποδίζει τὴν δουλείαν τὸ μετολαβοῦν κτῆμα, ὅπερ δὲν δουλεύει.

8 *ΓΑΪΟΣ* Τὸ πλάτος τῆς ὁδοῦ ἔχει κατὰ τὸν δωδεκάδελτον νόμον ἐν μὲν

octo pedes habet, in anfractum,id est ubi flexum est, sedecim.

9 *PAULUS* Servitus aquae ducendae vel hauriendae nisi ex capite vel ex fonte constitui non potest: hodie tamen ex quocumque loco constitui solet.

10 *IDEM* Labeo ait talem servitutem constitui posse, ut aquam quaerere et inventam ducere liceat : nam si liceat nondum aedificato aedificio servitutem constituere, quare non aeque liceat nondum inventa aqua eandem constituere servitutem ? et si, ut quaerere liceat, cedere possumus,etiam ut inventa ducatur, cedi potest.

11 *CELSUS* Per fundum,qui plurium est, ius mihi esse eundi agendi potest separatim cedi. ergo suptili ratione non aliter meum fiet ius, quam si omnes cedant et novissima demum cessione superiores omnes confirmabuntur: benignius tamen dicetur et antequam novissimus cesserit, eos. qui antea cesserunt, vetare uti cesso jure non posse.

12 *MODESTINUS* Inter actum et iter nonnulla est differentia : iter est enim, qua quis pedes vel eques commeare potest, actus vero, ubi et armenta traicere et vehiculum ducere liceat.

13 *JAVOLENUS* Certo generi agrorum adquiri servitus potest, velut vineis, quod ea ad solum magis quam ad superficiem perti-

τῇ εὐθείᾳ γραμμῇ ὀκτὼ πόδας, ἐν δὲ τῇ καμπύλῃ, ἔνθα δηλ. κάμπτει, δεκαέξ.

9 *ΠΑΥΛΟΣ* Δουλεία ὑδραγωγείου ἢ ἀντλήσεως δὲν δύναται νὰ συσταθῇ παρὰ μόνον ἐκ κρήνης ἢ πηγῆς· σήμερον ὅμως συνειθίζεται ἐξ οἱουδήποτε τόπου νὰ συνίσταται.

10 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ Λαβέων λέγει ὅτι δύναται νὰ συσταθῇ τοιαύτη δουλεία, ὥστε νὰ ἐπιτρέπηται ἡ ἀναζήτησις ὕδατος, καὶ ἡ μετὰ τὴν εὕρεσιν μεταγωγή· διότι ἀφοῦ ἐπιτρέπεται ἡ σύστασις δουλείας πρὸ τῆς οἰκοδομῆς κτιρίου, διατὶ δὲν ἤθελεν ὡσαύτως ἐπιτραπῇ πρὸ τῆς εὑρέσεως τοῦ ὕδατος νὰ συσταθῇ ἡ τοιαύτη δουλεία ; ἀφοῦ δὲ δυνάμεθα νὰ παραχωρήσωμεν τὸ τῆς ἀναζητήσεως δικαίωμα, δυνάμεθα νὰ παραχωρήσωμεν καὶ τὸ τῆς μεταγωγῆς μετὰ τὴν εὕρεσιν.

11 *ΚΕΛΣΟΣ* Δι' ἀγροῦ, ὅστις ἀνήκει εἰς πολλούς, δύναται νά μοι παραχωρηθῇ κεχωρισμένως τὸ δικαίωμα νὰ πορεύωμαι [ἢ] ἐλαύνω. ἕνεκα λεπτοῦ λοιπὸν λόγου δὲν ἀποκτῶ τὸ δικαίωμα, παρὰ ἐὰν πάντες παραχωρήσωσι, καὶ μόνον διὰ τῆς τελευταίας παραχωρήσεως θέλουσι κυρωθῇ αἱ προηγούμεναι παραχωρήσεις· ἐπιεικέστερον ὅμως θέλομεν εἰπεῖ ὅτι, καὶ πρὶν ἢ ὁ τελευταῖος παραχωρήσει, δὲν δύνανται οἱ πρότερον παραχωρήσαντες νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἄσκησιν τοῦ παραχωρηθέντος δικαίου.

12 *ΜΟΔΕΣΤΙΝΟΣ* Μεταξὺ ἐλάσεως καὶ διόδου ὑπάρχει τις διαφορά· διότι δίοδος μὲν εἶνε, [ἐκείνη] δι' ἧς πεζὸς εἴτε ἔφιππος δύναταί τις νὰ διαβῇ, ἔλασις ὅμως, ὅταν καὶ ἀγέλην νὰ μεταβιβάσῃ καὶ ὄχημα νὰ ὁδηγήσῃ ἐπιτρέπηται.

13 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ὑπὲρ ὡρισμένου εἴδους κτημάτων δύναται ν' ἀποκτηθῇ δουλεία, λ. χ. ὑπὲρ ἀμπέλων, καθόσον αὕτη μᾶλλον εἰς τὸ ἔδαφος παρὰ εἰς

net. ideo sublatis vineis servitus manebit: sed si in contrahenda servitute aliud actum erit, doli

1 mali exceptio erit necessaria. Si totus ager itineri aut actui servit, dominus in eo agro nihil facere potest, quo servitus impediatur, quae ita diffusa est, ut omnes glaebae serviant, aut si iter actusve sine ulla determinatione legatus est: modo determinabitur et qua primum iter determinatum est, ea servitus constitit[1], ceterae partes agri liberae sunt: igitur arbiter dandus est, qui utroque casu

2 viam determinare debet. Latitudo actus itinerisque ea est, quae demonstrata est: quod si nihil dictum est, hoc ab arbitro statuendum est. in via aliud juris est: nam si dicta latitudo non est, le-
3 gitima debetur. Si locus non adiecta latitudine nominatus est, per eum qualibet iri poterit: sin autem praetermissus est aeque latitudine non adiecta per totum fundum una poterit eligi via dumtaxat ejus latitudinis, quae lege comprenhensa est: pro quo ipso, si dubitabitur, arbitri officium invocandum est.

14 *POMPONIUS* Per quem locum viam alii cessero, per eundem alii aquae ductum cedere non potero: sed et si aquae ductum alii concessero, alii iter per eundem locum vendere vel alias cedere non potero.

[1]) consistit (Mo.)

15 *IDEM* Quintus Mucius scri-

τὴν ἐπιφάνειαν ἀποβλέπει. ὅθεν [καὶ] ἂν τὰ κλήματα ἀφαιρεθῶσιν, ἡ δουλεία μένει· ἀλλ' ἐὰν κατὰ τὴν σύστασιν τῆς δουλείας ἕτερόν τι συνεφωνήθη, θέλει εἶσθαι ἀναγκαία ἡ τοῦ δόλου ἔν-
1 στασις. Ἐὰν ὁλόκληρος ὁ ἀγρὸς ὀφείλῃ δίοδον εἴτε ἔλασιν, ὁ κύριος δὲν δύναται νὰ πράξῃ τι ἐν αὐτῷ, δι' οὗ νὰ ἐμποδίζηται ἡ δουλεία, ἥτις εἶνε οὕτως εὐρεῖα, ὥστε πάντες οἱ βῶλοι [τῆς γῆς] ὀφείλουσιν αὐτήν,—ἢ ἐὰν ἐκλεγῇ δίοδος εἴτε ἔλασις ἄνευ οὐδενὸς καθορισμοῦ, — θέλει μετ' ὀλίγον καθορισθῇ, καὶ ἔνθα τὸ πρῶτον ἡ δίοδος καθωρίσθη, ἐκεῖ ἡ δουλεία συνίσταται, τὰ δὲ λοιπὰ μέρη τοῦ ἀγροῦ εἶνε ἐλεύθερα· δίδεται λοιπὸν διαιτητής, ὅστις ἐν ἑκατέρᾳ περιπτώσει ὀφεί-
2 λει νὰ καθορίσῃ τὴν ὁδόν. Τὸ πλάτος τῆς ἐλάσεως ἢ διόδου εἶνε ὅσον καθωρίσθη· ἂν ὅμως μηδὲν ἐλέχθη, τοῦτο θέλει ὁρισθῇ ὑπὸ διαιτητοῦ· ἐπὶ τῆς πλατείας ὁδοῦ [ὅμως] ἰσχύει ἕτερον· διότι ἐὰν μὴ συνεφωνήθη τὸ πλά-
3 τος, ὀφείλεται τὸ νόμιμον. Ἐὰν ὠνομάσθη ὁ τόπος χωρὶς νὰ προστεθῇ τὸ πλάτος, δύναταί τις νὰ πορευθῇ δι' αὐτοῦ ἐνθαδήποτε· ἂν ὅμως παρελείφθη [ὁ τόπος] χωρὶς ὡσαύτως νὰ προστεθῇ τὸ πλάτος, δύναται καθ' ὅλον τὸν ἀγρὸν μία νὰ ἐκλεχθῇ ὁδὸς τοιούτου μόνον πλάτους, ὅπερ ἐν τῷ νόμῳ περιέχεται· περὶ τούτου δέ, ἐὰν ὑπάρχῃ ἀμφιβολία, δέον νὰ γίνηται προσφυγὴ εἰς τὴν λειτουργίαν διαιτητοῦ.

14 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Δι' οὗ τόπου παρεχώρησα εἰς ἕνα ὁδόν, διὰ τοῦ αὐτοῦ δὲν δύναμαι νὰ παραχωρήσω εἰς ἕτερον ὑδραγωγεῖον· ἀλλὰ καὶ ἂν ὑδραγωγεῖον εἷς τινα παρεχώρησα, εἰς ἕτερον νὰ πωλήσω ἢ ἄλλως νὰ παραχωρήσω δίοδον διὰ τοῦ αὐτοῦ τόπου, δὲν δύναμαι.

15 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ Κόϊντος Μούκιος

bit, cum iter aquae vel cottidianae vel aestivae vel quae intervalla longiora habeat per alienum fundum erit, licere fistulam suam vel fictilem vel cujuslibet generis in rivo ponene, quae aquam latius exprimeret, et quod vellet in rivo facere, licere, dum ne domino praedii aquagium deterius faceret.

γράφει ὅτι, ἐὰν ὑπάρχῃ δι' ἀλλοτρίου ἀγροῦ διέλευσις ὕδατος εἴτε καθημερινοῦ, εἴτε θερινοῦ, εἴτε κατὰ μακρότερα διαστήματα ῥέοντος, ἐπιτρέπεται [εἰς τὸν δικαιοῦχον] νὰ θέσῃ ἐντὸς τοῦ ῥυακος σωλῆνα ἴδιον ἢ κεράμειον σκεῦος ἢ οἱουδήποτε εἴδους, ὥστε νὰ ἐκβάλλῃ τὸ ὕδωρ μακρύτερον, πρὸς δὲ νὰ πράττῃ ὅ,τι θέλει ἐν τῷ ῥυακι, ἀρκεῖ νὰ μὴ καθιστᾷ χειρότερον τὸν ὑδραύλακα τοῦ κυρίου τοῦ κτήματος.

16 *CALLISTRATUS* Divus Pius aucupibus ita rescripsit: οὐκ ἔστιν εὔλογον ἀκόντων τῶν δεσποτῶν ὑμᾶς ἐν ἀλλοτρίοις χωρίοις ἰξεύειν.

16 *ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ* Ὁ αὐτοκράτωρ Πῖος ἀντεπέστειλεν εἰς ἰξευτὰς τὰ ἑξῆς: δὲν εἶνε εὔλογον ἀκόντων τῶν δεσποτῶν ὑμεῖς νὰ ἰξεύητε ἐν ἀλλοτρίοις τόποις.

17 *PAPIRIUS JUSTUS* Imperatores Antoninus et Verus Augusti rescripserunt aquam de flumine publico pro modo possessionum ad irrigandos agros dividi oportere, nisi proprio jure quis plus sibi datum ostenderit. item rescripserunt aquam ita demum permitti duci, si sine iniuria alterius id fiat.

17 *ΠΑΠΙΡΙΟΣ ΙΟΥΣΤΟΣ* Οἱ αὐτοκράτορες Ἀντωνῖνος καὶ Βῆρος Αὔγουστοι ἀντεπέστειλαν ὅτι τὸ ἐκ δημοσίου ποταμοῦ ὕδωρ πρέπει ἀναλόγως τῶν [παρακειμένων] κτήσεων νὰ διανέμηται πρὸς πότισιν τῶν ἀγρῶν, ἐκτὸς ἂν τις ἀποδείξῃ ὅτι ἐξ ἰδιαιτέρου δικαιώματος ἐδόθη εἰς αὐτὸν περισσότερον. ὡς αὐτως ἀντεπέστειλαν ὅτι τότε μόνον ἐπιτρέπεται [ἡ ποίησις] ὑδραγωγείου, ὅταν ἄνευ βλάβης ἑτέρου γίνηται τοῦτο.

18 *ULPIANUS* Una est via et si per plures fundos imponatur, cum una servitus sit. deniqne quaeritur, an, si per unum fundum iero, per alium non per tantum tempus, quanto servitus amittitur, an retineam servitutem? et magis est, ut aut tota amittatur aut tota retineatur: ideoque si nullo usus sum, tota amittitur, si vel uno, tota servatur.

18 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* *Μία* εἶνε ἡ ὁδὸς καὶ ἂν ἐπὶ πολλῶν ἀγρῶν ἐπιβάλληται, καθόσον μία δουλεία εἶνε. ὅθεν ἐρωτᾶται, ἂν διὰ τοῦ ἑνὸς ἀγροῦ διέρχωμαι, διὰ τοῦ ἑτέρου δ' οὐχί, ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον, μεθ' ὅσον ἡ δουλεία ἀποβάλλεται, διατηρῶ ἆρά γε τὴν δουλείαν; πιθανώτερον λοιπὸν εἶνε ὅτι, ἢ ὁλόκληρος ἀποβάλλεται, ἢ ὁλόκληρος διατηρεῖται· καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν ἐπὶ μηδενὸς [ἀγροῦ] ἤσκησα [τὴν δουλείαν], ὁλόκληρος ἀποβάλλεται, ἐὰν καὶ ἐπὶ ἑνός, ὁλόκληρος διατηρεῖται.

19 *PAULUS* Si unus ex sociis stipuletur iter ad communem fundum, inutilis est stipulatio, quia nec dari ei potest: sed si omnes

19 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν εἷς ἐκ [πολλῶν] κοινωνῶν ἐπερωτήσῃ δίοδον ὑπὲρ τοῦ κοινωνοῦ ἀγροῦ, ἀνωφελὴς εἶνε ἡ ἐπερώτησις, καθόσον μηδὲ νὰ δοθῇ εἰς αὐ-

stipulentur sive communis servus, singuli ex sociis sibi dari oportere petere possunt, quia ita dari eis potest: ne, si stipulator viae plures heredes reliquerit, inutilis stipulatio fiat.

20 *POMPONIUS* Si mihi eodem tempore concesseris et ire agere per tuum locum et uti frui eo ius esse. deinde ego tibi concessero ius mihi uti frui non esse: non aliter eo loco uteris frueris, quam ut ire agere mihi recte liceat. item si et ducere per tuum fundum aquam jure potuero et in eo tibi aedificare invito me ius non fuerit: si tibi concessero ius esse aedificare, nihilo minus hanc servitutem mihi praestare debebis, ne aliter aedifices. quam ut ductus aquae meus maneat, totiusque ejus rei condicio talis esse debet, qualis esset, si una dumtaxat ini-

1 tio concessio facta esset. Servitus naturaliter, non manu facto laedere potest fundum servientem: quemadmodum si imbri crescat aqua in rivo aut ex agris in eum confluat aut aquae fons secundum rivum vel in eo ipso inventus po-

2 stea fuerit. Si fundo Seiano conlinis fons fuerit, ex quo fonte per fundum Seianum aquam iure ducebam, meo facto fundo Seiano 3 manet servitus. Hauriendi ius non hominis, sed praedii est.

21 *PAULUS* Si mihi concesseris

τὸν δύναται· ἀλλ' ἐὰν ὅλοι ἐπερωτήσωσιν εἴτε κοινὸς δοῦλος, ἕκαστος τῶν κοινωνῶν δύναται ν' ἀπαιτήσῃ νὰ τῷ δοθῇ, καθόσον τότε δύναται νὰ δοθῇ εἰς αὐτούς· ἄλλως, ἐὰν ὁ ἐπερωτήσας τὴν ὁδὸν κατέλειπε πολλοὺς κληρονόμους, ἀνωφελὴς θὰ καθίστατο ἡ ἐπερώτησις.

20 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν ταυτοχρόνως μοι παρεχώρησας καὶ δίοδον [ἢ] ἔλασιν διὰ τοῦ ἀγροῦ σου, καὶ τὸ δικαίωμα τῆς χρησικαρπίας αὐτοῦ, κατόπιν δὲ ἐγώ σοι παρεχώρησα ὥστε νὰ μὴ ἔχω τὸ τῆς χρησικαρπίας δικαίωμα, δὲν θέλεις χρησικαρποῦσθαι τὸν τόπον ἐκεῖνον ἄλλως, παρὰ [οὕτως] ὥστε νὰ δύνωμαι νὰ διέρχωμαι [ἢ] ἐλαύνω. ὡσαύτως ἐὰν ἔχω δικαίωμα καὶ μεταγωγῆς ὕδατος διὰ τοῦ ἀγροῦ σου, καὶ νὰ σὲ ἐμποδίσω νὰ οἰκοδομήσῃς ἐν αὐτῷ ἄκοντός μου, παραχωρήσω δὲ εἰς σὲ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ οἰκοδομήσῃς, οὐδὲν ἧττον ὀφείλεις νά μοι παράσχῃς τοιαύτην δουλείαν, ὥστε νὰ μὴ οἰκοδομήσῃς ἄλλως, παρὰ [οὕτως] ὥστε τὸ ὑδραγωγεῖον νὰ μένῃ εἰς ἐμέ, ὁλόκληρος δὲ ἡ τοῦ πράγματος κατάστασις τοιαύτη δέον νὰ εἶνε, οἵα θὰ ἦτο, ἐὰν μία μόνον

1 ἐξ ἀρχῆς παραχώρησις εἶχε γείνει. Ἡ δουλεία δύναται φυσικῶς, οὐχὶ δὲ διὰ χειροποιήτου ἔργου νὰ βλάψῃ τὸν δουλεύοντα ἀγρόν· ὡς ἐὰν ἐκ τῆς βροχῆς αὐξάνῃ τῷ ὕδωρ ἐν τῷ ῥύακι, εἴτε συρρέῃ ἐν αὐτῷ ἐκ τῶν ἀγρῶν, εἴτε πηγὴ ὕδατος ἀνεκαλύφθη κατόπιν πλησίον τοῦ ῥύακος ἢ ἐντὸς αὐτοῦ τούτου.

2 Ἐὰν πλησίον τοῦ Σειανοῦ ἀγροῦ ὑπῆρχε πηγή, ἐξ ἧς πηγῆς ἐδικαιούμην διὰ τοῦ Σειανοῦ ἀγροῦ νὰ μεταφέρω ὕδωρ, ἐὰν ὁ Σειανὸς ἀγρὸς καταστῇ

3 ἰδικός μου, μένει ἡ δουλεία. Τὸ τῆς ἀντλήσεως δικαίωμα δὲν ἀνήκει εἰς πρόσωπον ἀλλ' εἰς κτῆμα.

21 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐάν μοι παρεχώρησας

iter aquae per fundum tuum non destinata parte, per quam ducerem, totus fundus tuus serviet:

22 *POMPONIUS* sed quae loca ejus fundi tunc, cum ea fieret cessio, aedificiis arboribus vineis vacua fuerint. ea sola eo nomine servient.

23 *PAULUS* Via constitui vel latior octo pedibus vel angustior potest, ut tamen eam latitudinem habeat, qua vehiculum ire potest:

1 alioquin iter erit, non via. Si lacus perpetuus in fundo tuo est, navigandi quoque servitus, ut perveniatur ad fundum vicinum, im-
2 poni potest. Si fundus serviens vel is cui servitus debetur publicaretur, utroque casu durant servitutes, quia cum sua condicione quis-

3 que fundus publicaretur. Quaecumque servitus fundo debetur, omnibus ejus partibus debetur: et ideo quamvis particulatim venierit, omnes partes servitus sequitur et ita, ut singuli recte agant ius sibi esse eundi. si tamen fundus, cui servitus debetur, certis regionibus inter plures dominos divisus est, quamvis omnibus partibus servitus debeatur, tamen opus est, ut hi, qui non proximas partes servienti fundo habebunt, transitum per reliquas partes fundi divisi jure habeant aut, si proximi patiantur, transeant.

24 *POMPONIUS* Ex meo aquae ductu Labeo scribit cuilibet posse me vicino commodare: Proculus contra, ut ne in meam partem[1] fun-

(1) partem mei (Mo.)

διέλευσιν ὕδατος διὰ τοῦ ἀγροῦ σου χωρὶς νὰ ὁρισθῇ τὸ μέρος, δι' οὗ νὰ μεταφέρω, ὁλόκληρος ὁ ἀγρός σου θέλει δουλεύει.

22 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* ἀλλ' ὅσοι τόποι τοῦ ἀγροῦ τότε, ὅτε ἐγένετο ἡ παραχώρησις, ἦσαν κενοὶ οἰκοδομῶν, δένδρων, ἀμπελώνων, οὗτοι μόνοι θέλουσιν ἕνεκα τούτου δουλεύει.

23 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὁδὸς πλατεῖα δύναται νὰ συσταθῇ εἴτε εὐρυτέρα τῶν ὀκτὼ ποδῶν εἴτε στενωτέρα, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔχῃ τοιοῦτον πλάτος, δι' οὗ νὰ δύνηται νὰ διέρχηται ὄχημα· ἄλλως θέλει εἶ-
1 σθαι δίοδος, οὐχὶ ὁδὸς πλατεῖα. Ἐὰν λίμνη διαρκὴς εἶνε ἐν τῷ ἀγρῷ σου, δύναται νὰ ἐπιβληθῇ καὶ ἡ τοῦ πλοῦ δουλεία, ὥστε νὰ φθάνῃ τις εἰς τὸν γει-
2 τονικὸν ἀγρόν. Ἐὰν ὁ δουλεύων ἀγρός, ἢ ἐκεῖνος εἰς ὃν ἡ δουλεία ὀφείλεται δημευθῇ, ἐν ἑκατέρᾳ περιπτώσει διατηροῦνται αἱ δουλεῖαι, καθόσον μετὰ τῆς ἑαυτοῦ καταστάσεως ἕκαστος ἀγρὸς δημεύε-
3 ται. Οἱαδήποτε δουλεία ὀφείλεται εἰς ἀγρόν, ὀφείλεται εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ μέρη· καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἂν κατὰ μέρη πωληθῇ, ἡ δουλεία ἀκολουθεῖ ὅλα τὰ μέρη, οὕτως λοιπὸν ὥστε ἕκαστος [ἀγοραστὴς] ὀρθῶς διεκδικεῖ δι' ἑαυτὸν τὸ τῆς πορείας [λ. χ.] δικαίωμα. ἂν ὅμως ὁ ἀγρός, εἰς ὃν ἡ δουλεία ὀφείλεται, διηρέθη καθ' ὡρισμένα μέρη μεταξὺ πολλῶν κυρίων, καί τοι εἰς ὅλα τὰ μέρη ὀφείλεται ἡ δουλεία, ὅμως εἶνε ἀνάγκη ἐκεῖνοι, οἵτινες θέλουσιν ἔχει μέρη οὐχὶ πλησίον τοῦ δουλεύοντος ἀγροῦ, νὰ λάβωσι δικαίωμα διόδου διὰ τῶν λοιπῶν μερῶν τοῦ διαιρεθέντος ἀγροῦ, ἢ [καὶ σιωπηρῶς] ἐπιτρεπόντων τῶν γειτόνων νὰ διέρχωνται.

24 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐξ ἰδικοῦ μου ὑδραγωγείου γράφει ὁ Λαβέων ὅτι δύναμαι εἰς οἱονδήποτε γείτονα νὰ παράσχω [ὕδωρ]· ὁ Πρόκουλος τοὐναντίον [φρονεῖ] ὅτι οὐδὲ εἰς ἄλλο μέρος τοῦ ἀ-

di aliam, quam ad quam servitus adquisita sit, uti[1] ea possit. Proculi sententia verior est.

25 *IDEM* Si partem fundi mei certam tibi vendidero, aquae ductus ius. etiamsi alterius partis causa plerumque ducatur, te quoque sequetur : neque ibi aut bonitatis agri aut usus ejus aquae ratio habenda est ita, ut eam solam partem fundi, quae pretiosissima sit aut maxime usum ejus aquae desideret, ius ejus ducendae sequatur, sed pro modo agri detenti[2] aut alienati fiat. ejus aquae divisio.

(1) duci (Mo.)
(2) retenti (Mo.)

26 *PAULUS* Si via iter actus aquae ductus legetur simpliciter per fundum, facultas est heredi, per quam partem fundi velit, constituere servitutem, si modo nulla captio legatario in servitute fit.

27 *JULIANUS* Si communi fundo meo et tuo serviat fundus Sempronianus et eundem in commune redemerimus, servitus extinguitur, quia par utriusque domini ius in utroque fundo esse incipit. at si proprio meo fundo et proprio tuo idem serviat, manebit servitus, quia proprio fundo per communem servitus deberi potest.

28 *IDEM* Itinere ad praedium commune duorum legato nisi uterque de loco itineris consentiat, servitus neque adquiritur neque deperit.

29 *PAULUS* Qui duo praedia confinia habuerat, superiorem fun-

γροῦ μου, παρὰ εἰς ἐκεῖνα ὑπὲρ οὗ ἀπεκτήθη ἡ δουλεία, δύναται νὰ μετενεχθῇ τὸ ὕδωρ· ἡ δὲ γνώμη τοῦ Προκούλου εἶνε ὀρθοτέρα.

25 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐάν σοι πωλήσω ὡρισμένον μέρος τοῦ ἀγροῦ μου, τὸ τοῦ ὑδραγωγείου δικαίωμα, καὶ ἂν ἔτι ἕνεκα τοῦ ἄλλου μέρους μᾶλλον συνέστη, θέλει ἀκολουθήσει καὶ σέ. οὐδὲ θέλει ὑπολογισθῆ ἐνταῦθα εἴτε ἡ καλὴ ποιότης τοῦ [πωληθέντος] ἀγροῦ, εἴτε τῆς χρήσεως τοῦ ὕδατος [ἡ ἀνάγκη], οὕτως ὥστε ἐκεῖνο μόνον τὸ μέρος τοῦ ἀγροῦ, ὅπερ εἶνε πολυτιμότερον ἢ πρὸ πάντων ἔχει ἀνάγκην τῆς χρήσεως τοῦ ὕδατος, ν' ἀκολουθῆται ὑπὸ τοῦ δικαιώματος τῆς μεταγωγῆς αὐτοῦ, ἀλλ' ἀναλόγως τοῦ κρατηθέντος καὶ ἀπαλλοτριωθέντος ἀγροῦ, γίνεται ἡ τοῦ ὕδατος διαίρεσις.

26 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ὁδὸς πλατεῖα, δίοδος, ἔλασις, ὑδραγωγεῖον κληροδοτηθῇ ἁπλῶς δι' ἀγροῦ, ἔχει δικαίωμα ὁ κληρονόμος, νὰ συστήσῃ τὴν δουλείαν, δι' οἱουδήποτε μέρους τοῦ ἀγροῦ θέλει, ἀρκεῖ μόνον μηδεμία βλάβη νὰ γίνηται εἰς τὸν κληροδόχον ὡς πρὸς τὴν δουλείαν.

27 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐάν εἰς ἀγρὸν κοινὸν ἐμοῦ καὶ σοῦ δουλεύῃ ὁ Σεμπρωνιανὸς ἀγρός, ἐξαγοράσωμεν δὲ αὐτὸν ἀπὸ κοινοῦ, ἡ δουλεία ἐξαλείφεται, καθόσον ἴσον ἑκατέρου κυρίου δικαίωμα ἤρξατο νὰ ὑπάρχῃ ἐπὶ ἑκατέρου ἀγροῦ. ἂν ὅμως εἰς ἰδιαιτέρως ἰδικόν μου ἀγρόν, καὶ εἰς ἰδιαιτέρως ἰδικόν σου ὁ αὐτὸς [ἀγρὸς] δουλεύῃ, ἡ δουλεία θέλει μείνει, καθόσον εἰς ἰδιαίτερον ἀγρὸν δύναται νὰ ὀφείληται δουλεία παρὰ κοινοῦ.

28 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἐκληροδοτήθη δίοδος πρὸς κτῆμα κοινὸν δύω, ἐὰν μὴ ἑκάτερος περὶ τοῦ τόπου τῆς διόδου συναινῇ, ἡ δουλεία οὔτε ἀποκτᾶται, οὔτε ἀποβάλλεται.

29 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἔχων τις δύω κτήματα συνορεύοντα, ἐπώλησε τὸ ὑψηλότε-

dum vendiderat: in lege ita dixerat, ut aquam sulco aperto emptori educere in fundum inferiorem recte liceat: si emptor ex alio fundo aquam acciperet et eam in inferiorem ducere vellet, quaesitum est, an possit id suo jure facere nec ne. respondi nihil amplius, quam quod ipsius fundi siccandi causa derivaret, vicinum inferiorem recipere debere.

30 *IDEM* Qui duo praedia habebat, in unius venditione aquam, quae in fundo nascebatur, et circa eam aquam late decem pedes exceperat: quaesitum est, utrum dominium loci ad eum pertineat an ut per eum locum accedere possit. respondit, si ita recepisset: «circa eam aquam late pedes decem», iter dumtaxat videri venditoris esse.

31 *JULIANUS* Tria praedia continua trium dominorum adiecta[1] erant: imi praedii dominus ex summo fundo imo fundo servitutem aquae quaesierat et per medium fundum domino concedente in suum agrum ducebat: postea idem summum fundum emit: deinde imum fundum, in quem aquam induxerat, vendidit. quaesitum est, num imus fundus id ius aquae amisisset, quia, cum utraque praedia ejusdem domini facta essent, ipsa sibi servire non potuissent. negavit amisisse servitutem, quia praedium, per quod aqua ducebatur, alterius fuisset et quemadmodum servitus summo fundo, ut in imum fundum aqua veniret, imponi aliter non potuisset, quam ut

(1) διαγρ. (Mo.)

ρον [κείμενον]· ἐν δὲ τῇ συμφωνίᾳ εἶχεν εἰπεῖ, ὅτι θέλει ἐπιτρέπεσθαι εἰς τὸν ἀγοραστὴν δι' ἀνοικτοῦ αὔλακος νὰ μεταφέρῃ ὕδωρ εἰς τὸν κατώτερον ἀγρόν· ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς δεχόμενος ὕδωρ ἐξ ἑτέρου ἀγροῦ θέλῃ νὰ μεταφέρῃ καὶ τοῦτο εἰς τὸν κατώτερον, ἠρωτήθη ἂν δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο δικαιωματικῶς ἢ ὄχι. ἀπήντησα ὅτι οὐδὲν πλέον παρ' ὅ,τι πρὸς ἀποξήρανσιν αὐτοῦ τοῦ ἀγροῦ ἤθελεν ἀποχετεύει, ὀφείλει νὰ δέχηται ὁ κατώτερος γείτων.

30 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἔχων τις δύω κτήματα, κατὰ τὴν πώλησιν τοῦ ἑνὸς εἶχεν ἐξαιρέσει τὸ ὕδωρ, ὅπερ ἐκ πηγῆς ἐξήρχετο, καὶ περὶ τὸ ὕδωρ τοῦτο δέκα πόδας περιφερικῶς· ἠρωτήθη, ἂν ἡ *κυριότης* τοῦ τόπου ἀνήκῃ εἰς αὐτόν, ἢ τὸ νὰ ἔρχηται [εἰς τὴν πηγὴν] διὰ τοῦ τόπου ἐκείνου. ἀπήντησεν: ἐὰν ἡ ἐξαίρεσις ἐγένετο οὕτω: «περὶ τὸ ὕδωρ δέκα πόδας περιφερικῶς,» ἡ δίοδος μόνον θεωρεῖται ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν πωλητήν.

31 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἦσαν τρία κτήματα συνεχόμενα τριῶν κυρίων· ὁ τοῦ κατωτάτου κτήματος κύριος εἶχεν ἀποκτήσει ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου δουλείαν ὕδατος ὑπὲρ τοῦ κατωτάτου κτήματος, καὶ διὰ τοῦ μέσου τοιούτου τῇ συναινέσει τοῦ κυρίου μετέφερε [τὸ ὕδωρ] εἰς τὸν ἑαυτοῦ ἀγρόν· κατόπιν ὁ ἴδιος ἠγόρασε τὸν ἀνώτατον ἀγρόν· εἶτα δ' ἐπώλησε τὸν κατώτατον ἀγρόν, εἰς ὃν εἶχεν ὁδηγήσει τὸ ὕδωρ. ἠρωτήθη ἂν ἀπώλεσεν ὁ κατώτατος ἀγρὸς τὸ τοῦ ὕδατος δικαίωμα, ἀφοῦ, ὅτε περιῆλθον καὶ τὰ δύω κτήματα εἰς τὸν αὐτὸν κύριον, δὲν ἠδύναντο νὰ δουλεύωσιν εἰς ἑαυτά. ἠρνήθη ὅτι ἀπώλεσε τὴν δουλείαν, καθόσον τὸ κτῆμα, δι' οὗ μετεφέρετο τὸ ὕδωρ, ἀνῆκεν εἰς ἕτερον, καὶ ὡς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιβληθῇ ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου ἀγροῦ ἡ δουλεία, τοῦ νὰ ἔρχηται τὸ ὕδωρ εἰς τὸν κατώτατον ἀ-

per medium quoque fundum duceretur, sic eadem servitus ejusdem fundi amitti aliter non posset, nisi eodem tempore etiam per medium fundum aqua duci desisset aut omnium[1] tria simul praedia unius domini facta essent.

32 *AFRICANUS* Fundus mihi tecum communis est: partem tuam mihi tradidisti et ad eundem viam per vicinum tuum proprium recte eo modo servitutem constitutam ait neque quod dici soleat per partes nec adquiri nec imponi servitutes posse isto casu locum habere: hic enim non per partem servitutem adquiri, utpote cum in id tempus adquiratur, quo proprius meus fundus futurus sit.

33 *IDEM* Cum essent mihi et tibi fundi duo communes Titianus et Seianus et in divisione convenisset, ut mihi Titianus, tibi Seianus cederet, invicem partes eorum tradidimus et in tradendo dictum est, ut alteri per alterum aquam ducere liceret: recte esse servitutem impositam ait, maxime si

γρόν, ἄλλως παρὰ ἐὰν καὶ διὰ τοῦ μέσου ἀγροῦ μετεφέρετο, οὕτως ἡ αὐτὴ δουλεία τοῦ ἰδίου ἀγροῦ δὲν δύναται ν' ἀπολεσθῇ ἄλλως, παρὰ ἐὰν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον εἶχε παύσει καὶ ἡ διὰ τοῦ μέσου ἀγροῦ μεταγωγὴ τοῦ ὕδατος, ἢ καὶ τὰ τρία συγχρόνως κτήματα περιήρχοντο εἰς ἕνα κύριον.

32 *ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ* Ὑπάρχει ἀγρὸς κοινὸς ἐμοῦ καὶ σοῦ· μοὶ παρέδωκας τὴν μερίδα σου, καὶ ὁδὸν πρὸς ἐκεῖνον δι' [ἑτέρου ἀγροῦ] γειτονικοῦ ἰδικοῦ σου. ὀρθῶς συνεστάθη, λέγει, οὕτως ἡ δουλεία, μηδὲ δύναται τὸ συνήθως λεγόμενον, ὅτι μερικῶς οὔτε ἀποκτῶνται οὔτε ἐπιβάλλονται δουλεῖαι, νὰ ἰσχύσῃ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ· διότι ἐνταῦθα δὲν ἀποκτᾶται ἡ δουλεία μερικῶς, καθόσον δι' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἀποκτᾶται, καθ' ὃν ὁ ἀγρὸς θέλει εἶσθαι ὅλως ἰδικός μου.

33 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐνῷ ὑπῆρχον δύω ἀγροὶ κοινοὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ, ὁ Τιτιανὸς καὶ ὁ Σεϊανός, κατὰ δὲ τὴν διαίρεσιν συνεφωνήθη, ν' ἀνήκῃ εἰς ἐμὲ μὲν ὁ Τιτιανός, εἰς σὲ δὲ ὁ Σεϊανός, παρεδώκαμεν ἀμοιβαίως τὰ μέρη αὐτῶν, κατὰ δὲ τὴν παράδοσιν ἐλέχθη, ὅτι ἤθελεν ἐπιτρέπεσθαι νὰ μεταφέρῃ ὁ εἷς διὰ τοῦ ἄλλου ὕδωρ· ὀρθῶς ἐπεβλήθη, λέγει, ἡ δουλεία, μάλιστα ἐὰν εἰς τὸ σύμφωνον προσετέθη ἐπερώτησις. Διὰ τῶν κτημάτων πολλῶν μεταφέρεις ὕδωρ ἐπιβληθείσης καθ' οἱονδήποτε τρόπον τῆς δουλείας· ἐὰν μὴ σύμφωνον εἴτε ἐπερώτησις καὶ περὶ τούτου ἐπηκολούθησε, μήτε εἴς τινα ἐξ ἐκείνων, μήτε εἰς ἕτερον γείτονα δύνασαι νὰ παραχωρήσῃς ἄντλησιν ἐκ τοῦ ῥύακος· διότι τῇ μεσολαβήσει συμφώνου εἴτε ἐπερωτήσεως, συνειθίζεται καὶ τοῦτο νὰ παραχωρῆται, καίτοι οὐδὲν κτῆμα δύναται νὰ δουλεύῃ αὐτὸ εἰς ἑαυτό, μηδὲ νὰ παραχωρηθῇ ὁ καρπὸς δουλείας.

---

*1* pacto stipulatio subdita sit. Per plurium praedia aquam ducis quoquo modo imposita servitute: nisi pactum vel stipulatio etiam de hoc subsecuta est, neque eorum cuivis neque alii vicino poteris haustum ex rivo cedere: pacto enim vel stipulatione intervenientibus et hoc concedi solet, quamvis nullum praedium ipsum sibi servire neque servitutis fructus constitui potest.

(1) διαγρ. (Mo.)

34 *PAPINIANUS* Unus ex sociis fundi communis permittendo ius esse ire agere nihil agit: et ideo si duo praedia, quae mutuo serviebant, inter eosdem fuerint communicata, quoniam servitutes pro parte retineri placet, ab altero servitus alteri remitti non potest: quamvis enim unusquisque sociorum solus sit, cui servitus debetur, tamen quoniam non personae, sed praedia deberent, neque adquiri libertas neque remitti servitus per 1 partem poterit. Si fons exaruerit, ex quo ductum aquae habeo isque post constitutum tempus ad suas venas redierit, an aquae ductus amissus erit, quaeritur:

35 *PAULUS* et Atilicinus ait Caesarem Statilio Tauro rescipsisse in haec verba: «Hi, qui ex fun«do Sutrino aquam ducere soliti «sunt, adierunt me proposuerunt«que aquam, qua per aliquot an«nos usi sunt ex fonte, qui est in «fundo Sutrino, ducere non potuis«se, quod fons exaruisset, et pos«tea ex eo fonte aquam fluere coe«pisse: petieruntque a me, ut quod «ius non neglegentia aut culpa «sua amiserant, sed quia ducere «non poterant, his restitueretur. «quorum mihi postulatio cum non «iniqua visa sit, succurrendum his «putavi. itaque quod ius habuerunt «tunc, cum primum ea aqua per«venire ad eos non potuit, id eis «restitui placet.»

36 *IDEM* Cum fundo, quem ex

34 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Εἷς ἐκ τῶν κοινωνῶν ἀγροῦ κοινοῦ ἐπιτρέπων [εἰς τὸν ἕτερον] τὸ δικαίωμα πορείας [ἢ] ἐλάσεως οὐδὲν πράττει· καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν δύω κτήματα, ἅτινα ἀμοιβαίως ἐδούλευον, καταστῶσι κοινὰ μεταξὺ τῶν αὐτῶν [κυρίων], ἐπειδὴ αἱ δουλεῖαι εἶνε δεκτὸν ὅτι μερικῶς διατηροῦνται, δὲν δύναται ἡ δουλεία ν' ἀφεθῇ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἕτερον· διότι καί τοι ἕκαστος τῶν κοινωνῶν εἶνε μόνος, εἰς ὃν ἡ δουλεία ὀφείλεται, ὅμως ἐπειδὴ οὐχὶ τὰ πρόσωπα, ἀλλὰ τὰ κτήματα ὀφείλουσι, μήτε ν' ἀποκτηθῇ ἡ ἐλευθερία, μήτε ν' ἀφεθῇ 1 ἡ δουλεία μερικῶς δύναται. Ἐὰν ἀπεξηράνθη ἡ πηγή, ἐξ ἧς ἔχω ὑδραγωγεῖον, τοῦτο δὲ μετὰ τὸν [πρὸς ἀπώλειαν τῶν δουλειῶν] ὡρισμένον χρόνον ἐπανῆλθεν εἰς τὰς φλέβας του, ἐρωτᾶται ἂν τὸ ὑδραγωγεῖον ἀπωλέσθη·

35 *ΠΑΥΛΟΣ* ὁ Ἀτιλικῖνος λοιπὸν λέγει, ὅτι ὁ Καῖσαρ ἀντεπέστειλεν εἰς τὸν Στατίλιον Ταῦρον τὰ ἑξῆς: «Ἐ» κεῖνοι, οἵτινες ἐκ τοῦ Σουτρινοῦ ἀγροῦ » συνείθιζον νὰ μεταφέρωσιν ὕδωρ, » προσῆλθον εἰς ἐμὲ καὶ προέβαλον ὅτι » τὸ ὕδωρ, ὅπερ ἐπί τινα ἔτη ἐλάμβα» νον ἐκ τῆς πηγῆς, τῆς ἐν τῷ Σου» τρινῷ ἀγρῷ, δὲν ἠδύναντο νὰ μετα» φέρωσι, διότι ἡ πηγὴ εἶχεν ἀποξη» ρανθῇ, κατόπιν δὲ ἤρξατο νὰ ῥέῃ ἐκ » τῆς πηγῆς ἐκείνης ὕδωρ· ἐζήτησαν » λοιπὸν παρ' ἐμοῦ, ὥστε τὸ δικαίωμα, » ὅπερ οὐχὶ ἐξ ἀμελείας ἢ πταίσματος » ἑαυτῶν ἀπώλεσαν, ἀλλὰ διότι δὲν » ἠδύναντο νὰ μεταφέρωσι [τὸ ὕδωρ], » ν' ἀποκατασταθῇ αὐτοῖς. ἐπειδὴ δὲ » ἡ αἴτησις αὐτῶν δὲν μοι ἐφάνη ἄ» δικος, ἐνόμισα καλὸν νὰ συντρέξω » αὐτούς· ὅθεν ὅ,τι δικαίωμα εἶχον » τότε, ὅτε κατὰ πρῶτον δὲν ἠδύνατο » νὰ περιέλθῃ εἰς αὐτοὺς τὸ ὕδωρ, τοῦτο » δέον ν' ἀποκατασταθῇ αὐτοῖς.»

36 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅτε εἰς ἀγρόν, ὃν ὁ

duobus retinuit venditor, aquae ducendae servitus imposita sit, empto praedio quesita servitus distractun denuo praedium sequitur: nec ad rem pertinet, quod stipulatio, qua poenam promitti placuit, ad personam emptoris, si ei forte frui non licuisset, relata est.

πωλητὴς [ἔχων] δύω ἐκράτησεν, ἐπεβλήθη δουλεία ὑδραγωγείου, ἡ ὑπὲρ τοῦ πωληθέντος κτήματος ἀποκτηθεῖσα δουλεία ἀκολουθεῖ αὐτὸ ἐὰν ἐκ νέου πωληθῇ· οὐδ' ἔχει ἐπιρροὴν ὅτι ἡ ἐπερώτησις, δι' ἧς ἐδόθη ὑπόσχεσις ποινῆς, ἐὰν τυχὸν μὴ ἤθελεν ἐπιτραπῇ εἰς τὸν [πρῶτον] ἀγοραστὴν ἡ ἄσκησις [τῆς δουλείας], ἀναφέρεται εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀγοραστοῦ.

37 *IDEM* Λούκιος Τίτιος Γαΐῳ Σεΐῳ τῷ ἀδελφῷ πλεῖστα χαίρειν. ὕδατος τοῦ ῥέοντος εἰς τὴν κρήνην τὴν κατασκευασθεῖσαν ἐν ἰσθμῷ ὑπὸ τοῦ πατρός μου δίδωμι καὶ χαρίζομαί σοι δάκτυλον εἰς τὴν οἰκίαν σου τὴν ἐν τῷ ἰσθμῷ, ἢ ὅπου δ' ἂν βούλῃ. quaero, an ex hac scriptura usus aquae etiam ad heredes Gaii Seii pertineat. Paulus respondit usum aquae personalem ad heredem Seii quasi usuarii transmitti non oportere.

37 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ Λούκιος Τίτιος Γάϊον Σέϊον τὸν ἀδελφὸν χαιρετίζει. ἐκ τοῦ ὕδατος, ὅπερ ῥέει εἰς τὴν δεξαμενήν, τὴν ὑπὸ τοῦ πατρός μου ἐν ἰσθμῷ κατασκευασθεῖσαν, δίδω καὶ δωροῦμαι εἰ σὲ δάκτυλον διὰ τὴν οἰκίαν σου τὴν ἐν τῷ ἰσθμῷ, ἢ ὅπου θελήσῃς. ἐρωτᾶται ἂν ἐκ τῆς γραφῆς ταύτης ἡ χρῆσις τοῦ ὕδατος ἀνήκῃ καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ Γαΐου Σεΐου. ὁ Παῦλος ἀπήντησεν ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ ὕδατος προσωπικὴ [οὖσα], δὲν πρέπει νὰ μεταβιβάζηται εἰς τὸν κληρονόμον τοῦ Σεΐου ὡσεὶ χρησιούχου.

38 *IDEM* Flumine interveniente via constitui potest, si aut vado transiri potest aut pontem habeat: diversum, si pontonibus traiciatur. haec ita, si per unius praedia flumen currat: alioquin si tua praedia mihi vicina sint, deinde flumen, deinde Titii praedia, deinde via publica, in quam iter mihi adquiri volo, dispiciamus ne nihil vetet a te mihi viam dari usque ad flumen, deinde a Titio usque ad viam publicam. sed videamus, num et si tu eorum praediorum dominus sis, quae trans flumen intra viam publicam sint, idem juris sit, quia via consummari solet vel civitate tenus vel usque ad viam publicam vel usque ad flumen, in quo pontonibus traiciatur, vel us-

38 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅταν μεσολαβῇ ποταμός, δύναται νὰ ὁρισθῇ ὁδός, ἐὰν εἴτε πεζὸς δύναταί τις νὰ διαβῇ, εἴτε ὑπάρχῃ γέφυρα· ἄλλως [ἔχει], ἐὰν διὰ πορθμείων γίνηται ἡ διάβασις· ταῦτα δὲ τότε, ὅταν ὁ ποταμὸς ῥέῃ διὰ τῶν κτημάτων ἑνός· ἄλλως ἐὰν τὰ κτήματά σου γειτνιάζωσι μὲ τὰ ἰδικά μου, κατόπιν [δ' ἔρχεται] ποταμός, κατόπιν κτήματα τοῦ Τιτίου, κατόπιν ὁδὸς δημοσία, πρὸς ἣν θέλω ν' ἀποκτήσω δίοδον, ἂς ἐξετάσωμεν μὴ μηδὲν ἐμποδίζῃ νὰ μοὶ δοθῇ παρὰ σοῦ ὁδὸς μέχρι τοῦ ποταμοῦ, κατόπιν δὲ παρὰ τοῦ Τιτίου μέχρι τῆς δημοσίας ὁδοῦ· ἀλλ' ἂς ἴδωμεν, μὴ καὶ ὅταν σὺ εἶσαι κύριος τῶν κτημάτων ἐκείνων, ἄτινα εἶνε πέραν μὲν τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν δὲ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, ἰσχύῃ τὸ αὐτό, καθόσον ἡ ὁδὸς συνήθως ἐκτείνεται εἴτε μέ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

que ad proprium aliud ejusdem domini praedium : quod si est, non videtur interrumpi servitus, quamvis inter ejusdem domini praedia flumen publicum intercedat.

χρι τῆς πόλεως, εἴτε μέχρι τῆς δημοσίας ὁδοῦ, εἴτε μέχρι τοῦ ποταμοῦ, ἔνθα γίνεται ἡ διὰ πορθμείων διάβασις, εἴτε μέχρις ἑτέρου κτήματος ἀνήκοντος εἰς τὸν αὐτὸν κύριον [τοῦ δικαιούχου κτήματος]· ἐὰν δὲ τοῦτο οὕτως ἔχῃ, δὲν θεωρεῖται διακοπτομένη ἡ δουλεία, καὶ ἂν μεταξὺ τῶν κτημάτων τοῦ αὐτοῦ κυρίου παρεμπίπτῃ δημόσιος ποταμός.

## IIII.[1]

## Communia praediorum tam urbanorum quam rusticorum.

1 *ULPIANUS* Aedificia[2] urbana quidem praedia appellamus : ceterum etsi in villa aedificia sint, aeque servitutes urbanorum praediorum constitui possunt. Ideo autem hae servitutes praediorum appellantur, quoniam sine praediis constitui non possunt : nemo enim potest servitutem adquirere vel urbani vel rustici praedii, nisi habet praedium.

2 *IDEM* De aqua per rotam tollenda ex flumine vel haurienda, vel si quis servitutem castello imposuerit, quidam dubitaverunt, ne hae servitutes non essent : sed rescripto imperatoris Antonini ad Tullianum adicitur, licet servitus jure non valuit, si tamen hac lege comparavit seu alio quocumque legitimo modo sibi hoc ius adquisivit, tuendum esse eum, qui hoc ius possedit.

3 *CAIUS* Duorum praediorum

(1) Βασ. (ΝΗ'.Δ'.)
(2) in oppidis προσθ. (Mo.

## 4.

## Κοινὰ τῶν τε ἀστικῶν κτημάτων καὶ τῶν ἀγροτικῶν.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Τὰς ἐν ταῖς πόλεσιν οἰκοδομὰς καλοῦμεν μὲν ἀστικὰ κτήματα· ὅμως καὶ ἂν ἐν ἀγρῷ ὑπάρχωσιν οἰκοδομαί, ὡσαύτως ἀστικῶν κτημάτων δουλεῖαι δύνανται νὰ συσταθῶσι. Διὰ τοῦτο δ' αὗται *δουλεῖαι κτημάτων* ὀνομάζονται, διότι ἄνευ κτημάτων δὲν δύνανται νὰ συσταθῶσι· διότι οὐδεὶς δύναται ν' ἀποκτήσῃ δουλείαν εἴτε ἀστικοῦ εἴτε ἀγροτικοῦ κτήματος, παρ' ὅστις ἔχει κτῆμα.

2 *Ο ΑΥΤΟΣ* Περὶ ὕδατος διὰ τροχοῦ ἐξαγομένου ἢ ἀντλουμένου ἐκ ποταμοῦ, ἢ ἐάν τις ἐπέθηκε δουλείαν ἐπὶ δεξαμενῆς, τινὲς ἀμφέβαλλον, ἂν ταῦτα εἶνε δουλεῖαι· ἀλλ' ἐν ἀντεπιστολῇ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀντωνίνου πρὸς τὸν Τυλλιανὸν προστίθεται ὅτι, καίτοι ἡ δουλεία κατὰ τὸ δίκαιον δὲν ἰσχύει, ἂν ὅμως τις μὲ τοιαύτην συμφωνίαν ἠγόρασεν ἢ καθ' οἱονδήποτε ἄλλον νόμιμον τρόπον ἀπέκτησεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ δικαίωμα τοῦτο, δέον νὰ προστατεύηται ὁ τὸ δικαίωμα τοῦτο νεμόμενος.

3 *ΓΑΪΟΣ* Ἐὰν ὁ κύριος δύω κτημάτων ἔδωκεν εἰς σὲ τὸ ἓν μὲ τὴν συμφωνίαν, τὸ κτῆμα τοῦτο, ὅπερ δίδοται,

dominus si alterum ea lege tibi dederit, ut id praedium quod datur serviat ei quod ipse retinet, vel contra, jure imposita servitus intellegitur.

4 *JAVOLENUS* Caveri, ut ad certam altitudinem monumentum aedificetur, non potest, quia id, quod humani juris esse desiit, servitutem non recipit : sicut ne illa quidem servitus consistere potest, ut certus numerus hominum in uno loco humetur.

5 *IDEM* Proprium solum vendo : an servitutem talem iniungere possim, ut mihi et vicino serviat ? similiter si commune solum vendo, ut mihi et socio serviat, an consequi possim ? respondi : servitutem recipere nisi sibi nemo potest : adiectio itaque vicini pro supervacuo habenda est, ita ut tota servitus ad eum, qui receperit, pertineat. solum autem commune vendendo ut mihi et socio serviat, efficere non possum, quia per unum socium communi solo servitus adquiri non potest.

6 *ULPIANUS* Si quis duas aedes habeat et alteras tradat, potest legem traditioni dicere, ut vel istae quae non traduntur servae sint his quae traduntur, vel contra ut traditae retentis aedibus serviant : parvique refert, vicinae sint ambae aedes an non. idem erit et in praediis rusticis : nam et si quis duos fundos habeat, alium alii potest servum facere tradendo. duas autem aedes simul tradendo non potest efficere alteras alteris servas, quia neque adqui-

νὰ δουλεύῃ εἰς ἐκεῖνο, ὅπερ αὐτὸς κρατεῖ, ἢ τοὐναντίον, ἐγκύρως θεωρεῖται ὅτι ἐπεβλήθη ἡ δουλεία.

4 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ἐγγύησις ὅτι μέχρις ὡρισμένου [μόνον] ὕψους θέλει οἰκοδομηθῇ μνημεῖον, δὲν δύναται νὰ δοθῇ, διότι ἐκεῖνο, ὅπερ ἔπαυσε νὰ εἶνε τοῦ ἀνθρωπίνου δικαίου, δὲν ἐπιδέχεται δουλείαν· ὡς μηδὲ τοιαύτη δουλεία νὰ συσταθῇ δύναται, ὅπως ὡρισμένος ἀριθμὸς ἀνθρώπων ἐν ἑνὶ τόπῳ ἐνταφιασθῇ.

5 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἔδαφος ἰδικόν μου πωλῶ· δύναμαι ἆραγε νὰ συμφωνήσω τοιαύτην δουλείαν, ὥστε νὰ δουλεύῃ εἰς ἐμὲ καὶ τὸν γείτονα ; ὁμοίως ἐὰν ἔδαφος κοινὸν πωλῶ, δύναμαι ν' ἀποκτήσω, ὥστε νὰ δουλεύῃ εἰς ἐμὲ καὶ τὸν κοινωνόν; ἀπήντησα : δουλείαν δὲν δύναταί τις νὰ ἐξαιρέσῃ, παρὰ δι' ἑαυτόν· ὅθεν ἡ προσθήκη τοῦ γείτονος δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς περιττή, οὕτως ὥστε ὁλόκληρος ἡ δουλεία ν' ἀνήκῃ εἰς τὸν ἐξαιρέσαντα [ταύτην]. πωλῶν δὲ ἔδαφος κοινὸν δὲν δύναμαι νὰ κάμω ὥστε νὰ δουλεύῃ εἰς ἐμὲ καὶ τὸν κοινωνόν, καθόσον διὰ τοῦ ἑνὸς κοινωνοῦ δὲν δύναται ν' ἀποκτηθῇ δουλεία ὑπὲρ κοινοῦ ἐδάφους.

6 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις ἔχῃ δύω οἰκίας καὶ παραδίδῃ τὴν μίαν, δύναται νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν παράδοσιν τὸν ὅρον, ὅπως εἴτε ἡ μὴ παραδιδομένη εἶνε δούλη τῆς παραδιδομένης, εἴτε τἀνάπαλιν ὅπως ἡ παραδοθεῖσα δουλεύῃ εἰς τὴν κρατηθεῖσαν οἰκίαν. ὀλίγον δὲ διαφέρει, ἂν ἀμφότεραι αἱ οἰκίαι εἶνε γειτονικαί, ἢ ὄχι. τὸ αὐτὸ θέλει εἶσθαι καὶ ὡς πρὸς κτήματα ἀγροτικά· διότι καὶ ἄν τις ἔχῃ δύω ἀγρούς, δύναται παραδίδων νὰ καταστήσῃ τὸν ἕνα δοῦλον τοῦ ἑτέρου. παραδίδων τις ὅμως δύω συγχρόνως οἰκίας, δὲν δύναται νὰ κατα-

rere alienis aedibus servitutem

1 neque imponere potest. Si quis partem aedium tradet vel partem fundi, non potest servitutem imponere, quia per partes servitus imponi non potest, sed nec adquiri. plane si divisit fundum regionibus et sic partem tradidit pro diviso, potest alterutri servitutem imponere, quia non est pars fundi, sed fundus. quod et in aedibus potest dici, si dominus pariete medio aedificato unam domum in duas diviserit, ut plerique faciunt: nam et hic pro duabus domibus accipi 2 debet. Item si duo homines binas aedes communes habeamus, simul tradendo idem efficere possumus, ac si ego solus proprias binas aedes haberem. sed et si separatim tradiderimus, idem fiet, sic tamen, ut novissima traditio efficiat etiam praecedentem tra- 3 ditionem efficacem. Si tamen alterae unius propriae sint aedes, alterae communes, neutris servitutem vel adquirere vel imponere me posse Pomponius libro octavo

3a ex Sabino scripsit. Si in venditione quis dixerit servas fore aedes quas vendidit, necesse non habet liberas tradere: quare vel suis aedibus eas servas facere potest vel vicino concedere servitutem, scilicet ante traditionem. plane si Titio servas fore dixit, si quidem Titio servitutem concesserit, absolutum est: si vero alii concesserit, ex empto tenebitur. a quo non abhorret, quod Marcellus libro sexto digestorum scribit, si quis

στήσῃ τὴν μὲν δούλην τῆς δέ, καθόσον μήτε ν' ἀποκτήσῃ ὑπὲρ ἀλλοτρίων κτημάτων δουλείαν, μήτε νὰ ἐπιβάλῃ δύ- 1 ναται. Ἐάν τις παραδίδῃ μέρος οἴκου ἢ μέρος ἀγροῦ, δὲν δύναται νὰ ἐπιβάλῃ δουλείαν, καθόσον μερικῶς δὲν δύναται νὰ ἐπιβληθῇ δουλεία, ἀλλὰ μηδὲ ν' ἀποκτηθῇ. βεβαίως ἐὰν διήρεσε τὸν ἀγρὸν εἰς τεμάχια, καὶ οὕτω παρέδωκε μέρος διηρημένον, δύναται νὰ ἐπιβάλῃ δουλείαν εἰς τὸ ἕτερον, καθόσον δὲν εἶνε *μέρος* ἀγροῦ, ἀλλ' ἀγρός. τοῦτο δὲ καὶ ὡς πρὸς τὰς οἰκίας δύναται νὰ λεχθῇ, ἐὰν ὁ κύριος οἰκοδομήσας μεσότοιχον διήρεσε μίαν οἰκίαν εἰς δύω, ὡς πολλοὶ ποιοῦσι· καθόσον καὶ αὕτη πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀντὶ δύω 2 οἰκιῶν. Ὡσαύτως ἐὰν δύω ἄνθρωποι ἔχωμεν δύω οἰκίας κοινάς, παραδίδοντες συγχρόνως δυνάμεθα νὰ κάμωμεν τὸ αὐτό, ὡσεὶ ἐγὼ μόνος εἶχον ἰδικάς μου τὰς δύω οἰκίας. ἀλλὰ καὶ ἂν χωριστὰ παρεδώκαμεν, τὸ αὐτὸ θέλει γείνει, οὕτως ὅμως ὥστε ἡ μεταγενεστέρα παράδοσις καθιστᾷ καὶ τὴν προηγου- 3 μένην τοιαύτην τελεσφόρον. Ἂν ὅμως ἡ μὲν μία οἰκία εἶνε ἀποκλειστικὴ τοῦ ἑνός, ἡ δὲ ἑτέρα κοινή, ὡς πρὸς οὐδετέραν δύναμαι εἴτε ν' ἀποκτήσω εἴτε νὰ ἐπιβάλω δουλείαν, ἔγραψεν ὁ Πομπώνιος ἐν βιβλ. η' ἐκ τοῦ Σαβίνου. 3a Ἐάν τις κατὰ τὴν πώλησιν εἶπεν ὅτι ἡ οἰκία ἣν ἐπώλησε θα εἶνε δούλη, δὲν ὑποχρεοῦται νὰ παραδώσῃ [αὐτὴν] ἐλευθέραν· ὅθεν δύναται εἴτε ἰδίων οἴκων νὰ καταστήσῃ ταύτην δούλην, εἴτε εἰς γείτονα νὰ παραχωρήσῃ δουλείαν,—πρὸ τῆς παραδόσεως, ἐννοεῖται. βεβαίως ἐὰν εἰς τὸν Τίτιον εἶπεν ὅτι θὰ εἶνε δούλη, ἂν μὲν εἰς τὸν Τίτιον παρεχώρησε δουλείαν, ἔχει καλῶς· ἂν ὅμως εἰς ἄλλον παρεχώρησεν, ἐνέχεται ἐκ τῆς ἀγοράσεως. εἰς τοῦτο δὲ δὲν ἀντίκειται, ὅτι ὁ Μάρκελλος γράφει ἐν

in tradendo dixerit fundum Titio servire, cum ei non serviret, esset autem obligatus venditor Titio ad servitutem praestandam, an agere possit ex vendito, ut emptor servitutem imponi patiatur praedio quod mercatus est: magisque putat permittendum agere. idemque ait et si possit venditor Titio servitutem vendere, aeque agere permittendum. haec ita demum, si recipiendae servitutis gratia id in traditione expressum est: ceterum si quis, inquit, veritus, ne servitus Titio debeatur, ideo hoc excepit, non erit ex vendito actio, si nullam servitutem promisit.

7 *PAULUS* In tradendis unis aedibus ab eo, qui binas habet, species servitutis exprimenda est, ne, si generaliter servire dictum erit, aut nihil valeat, quia incertum sit, quae servitus excepta sit, aut omnis servitus imponi debeat. *1* Interpositis quoque alienis aedibus[1] imponi potest, veluti ut altius tollere vel non tollere liceat vel etiamsi[2] iter debeatur, ut ita convalescat, si mediis aedibus servitus postea imposita fuerit: sicuti per plurium praedia servitus imponi etiam diversis temporibus potest. quamquam dici potest, si tria praedia continua habeam et extremum tibi tradam, vel tuo vel meis praediis servitutem adquiri posse: si vero extremo, quod retineam, quia et medium meum sit,

(1) servitus προσθ. (Kr.)
(2) etiam sic (Mo.)

βιβλ. ϛ' τῶν πανδεκτῶν· ἐάν τις κατὰ τὴν παράδοσιν εἶπεν ὅτι ὁ ἀγρὸς δουλεύει εἰς τὸν Τίτιον, ἐνῷ δὲν δουλεύει εἰς αὐτόν, ἐνέχεται ὅμως ὁ πωλητὴς νὰ παράσχῃ εἰς τὸν Τίτιον δουλείαν, δύναται ἄρά γε νὰ ἐγείρῃ ἐκ τῆς πωλήσεως ἀγωγήν, ὅπως ὁ ἀγοραστὴς ἐπιτρέψῃ τὴν ἐπιβολὴν δουλείας ἐπὶ τοῦ κτήματος, ὅπερ ἠγόρασεν; μᾶλλον δὲ φρονεῖ ὅτι ἐπιτρέπεται ἡ ἀγωγή. ὁ αὐτὸς δὲ λέγει ὅτι, καὶ ἂν ὁ πωλητὴς δύνηται νὰ *πωλήσῃ* δουλείαν εἰς τὸν Τίτιον, ὡσαύτως ἐπιτρέπεται ἡ ἀγωγή. ταῦτα δὲ τότε μόνον, ὅταν πρὸς *ἐξαίρεσιν* δουλείας ἐξεδηλώθη τοῦτο κατὰ τὴν παράδοσιν· ἄλλως ἐάν τις, λέγει, φοβούμενος μὴ ὀφείληται δουλεία εἰς τὸν Τίτιον, *ἕνεκα τούτου* ἐξήρεσεν αὐτήν, δὲν ὑπάρχει ἐκ τῆς πωλήσεως ἀγωγή, ἐὰν μηδεμίαν δουλείαν ὑπεσχέθη [εἰς τὸν Τίτιον].

7 *ΠΑΥΛΟΣ* Κατὰ τὴν παράδοσιν μιᾶς οἰκίας παρ' ἐκείνου, ὅστις ἔχει δύω, δέον νὰ ἐκδηλῶται τὸ εἶδος τῆς δουλείας, ἵνα μή, ἐὰν γενικῶς ἐλέχθη ὅτι θὰ δουλεύῃ, ἢ μηδόλως ἰσχύῃ, ἀφοῦ εἶνε ἀβέβαιον, τίς δουλεία ἐξηρέθη, ἢ πᾶσα δουλεία δύνηται νὰ ἐπιβάλληται. *1* Καὶ ὅταν δὲ μεσολαβῇ ἀλλοτρία οἰκία, δύναται νὰ ἐπιβληθῇ δουλεία, ὡς ἵνα ἐπιτρέπηται νὰ ὑψώσῃ τις ἢ νὰ μὴ ὑψώσῃ, ἢ καὶ ἵνα δίοδος οὕτως ὀφείληται, ὥστε τότε νὰ λαμβάνῃ ὑπόστασιν, ἐὰν ἤθελε κατόπιν ἐπιβληθῇ δουλεία ἐπὶ τῆς μεσολαβούσης οἰκίας· ὡς δύναται καὶ κατὰ διαφόρους καιροὺς νὰ ἐπιβληθῇ δουλεία ἐπὶ κτημάτων πολλῶν. καί τοι δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι, ἐὰν ἔχω τρία συνεχῆ κτήματα, καὶ παραδώσω εἰς σὲ τὸ ἔσχατον, δύναται ν' ἀποκτηθῇ δουλεία εἴτε ὑπὲρ τοῦ ἰδικοῦ σου, εἴτε ὑπὲρ τῶν ἰδικῶν μου· ἂν ὅμως ὑπὲρ [μόνου] τοῦ ἐσχάτου, ὅπερ κρατῶ, [ἀπεκτήθη], ἡ δουλεία ὑφίσταται καθό-

servitutem consistere, sed si rursus aut id, cui adquisita sit servitus. aut medium alienavero, interpellari eam, donec medio praedio servitus imponatur.

8 *POMPONIUS* Si, cum duas haberem insulas, duobus eodem momento tradidero, videndum est, an servitus alterutris imposita valeat, quia alienis quidem aedibus nec imponi nec adquiri servitus potest. sed ante traditionem peractam suis magis adquirit vel imponit is qui tradit ideoque valebit servitus.

9 *IDEM* Si ei, cujus praedium mihi sesviebat, heres exstiti et eam hereditatem tibi vendidi, restitui in pristinum statum servitus debet, quia id agitur, ut quasi tu heres videaris exstitisse.

10 *ULPIANUS* Quidquid venditor servitutis nomine sibi recipere vult, nominatim recipi oportet: nam illa generalis receptio «quibus est servitus utique est» ad extraneos pertinet, ipsi nihil prospicit venditori ad jura ejus conservanda: nulla enim habuit, quia nemo ipse sibi servitutem debet: quin immo et si debita fuit servitus, deinde dominium rei servientis pervenit ad me, consequenter dicitur extinqui servitutem.

11 *POMPONIUS* Refectionis gratia accedendi ad ea loca, quae non serviant, facultas tributa est his, quibus servitus debetur, qua tamen accedere eis sit necesse, nisi in cessione servitutis nominatim

σον καὶ τὸ μέσον εἶνε ἰδικόν μου, ἀλλ' ἐὰν πάλιν εἴτε ἐκεῖνο, ὑπὲρ οὗ ἀπεκτήθη ἡ δουλεία, εἴτε τὸ μέσον ἀπαλλοτριώσω, διακόπτεται αὕτη, ἕως οὗ ἐπιβληθῇ ἡ δουλεία [καὶ] ἐπὶ τοῦ μέσου κτήματος.

8 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐάν, ἔχων δύω συνοικίας, παραδώσω [αὐτὰς] εἰς δύω ταὐτοχρόνως, ἃς ἴδωμεν, ἂν δουλεία εἰς ἕνα τῶν δύω ἐπιβληθεῖσα ἰσχύῃ, ἀφοῦ ἐπὶ ἀλλοτρίων οἰκιῶν μήτε νὰ ἐπιβληθῇ, μήτε ν' ἀποκτηθῇ δουλεία δύναται. ὅμως πρωτοῦ γείνῃ ἡ παράδοσις ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ μᾶλλον [οἰκίας] ἀποκτᾷ ἢ ἐπιβάλλει τὴν δουλείαν ὁ παραδίδων, καὶ διὰ τοῦτο ἰσχύει.

9 *ΘΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἐκείνου, οὗτινος κτῆμα ἐδούλευεν εἰς ἐμέ, ἀνεδείχθην κληρονόμος, καὶ τὴν κληρονομίαν ταύτην ἐπώλησα εἰς σέ, δέον ν' ἀποκατασταθῇ ἡ δουλεία εἰς τὴν προηγουμένην κατάστασιν, καθόσον τοῦτο γίνεται, ὥστε σὺ ὡς κληρονόμος νὰ θεωρῆσαι ὅτι ἀνεδείχθης.

10 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὅ,τι ὁ πωλητὴς λόγῳ δουλείας θέλει νὰ ἐξαιρέσῃ δι' ἑαυτόν, δέον ῥητῶς νὰ ἐξαιρῆται· διότι ἡ γενικὴ ἐκείνη ἐξαίρεσις «εἰς ὅσους ἀνήκει δουλεία νὰ διατηρηθῇ» ἀποβλέπει εἰς τοὺς ἐξωτικούς, οὐδόλως δ' ὠφελεῖ αὐτὸν τὸν πωλητὴν πρὸς διατήρησιν τῶν δικαίων αὐτοῦ· διότι οὐδὲν ἔχει [δικαίωμα], ἀφοῦ οὐδεὶς ὀφείλει *αὐτὸς εἰς ἑαυτόν* δουλείαν. μάλιστα δὲ καὶ ἂν ὠφείλετο δουλεία, κατόπιν δὲ ἡ κυριότης τοῦ δουλεύοντος πράγματος περιῆλθεν εἰς ἐμέ, ἀκόλουθον εἶνε νὰ λεχθῇ ὅτι ἐξαλείφεται ἡ δουλεία.

11 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Χάριν ἐπισκευῆς, εἰς ἐκείνους, εἰς οὓς ὀφείλεται δουλεία, ἐπιτρέπεται νὰ προσέρχωνται εἰς τόπους, οἵτινες δὲν δουλεύουσιν, [ἐκεῖ] ὅμως ἔνθα εἶνε ἀνάγκη νὰ προσέλθωσιν, ἐκτὸς ἂν κατὰ τὴν παραχώρησιν τῆς

praefinitum sit, qua accederetur: et ideo nec secundum rivum nec supra eum (si forte sub terra aqua ducatur) locum religiosum dominus soli facere potest, ne servitus intereat: et id verum est. sed et depressurum vel adlevaturum rivum, per quem aquam jure duci potestatem habes, nisi si ne id fa-

δουλείας ῥητῶς προσυνεφωνήθη, ποῦ ἤθελε γίνεσθαι ἡ πρόσοδος· καὶ διὰ τοῦτο οὔτε κατὰ μῆκος τοῦ ῥύακος, οὔτε ὑπεράνω αὐτοῦ (ἐὰν τυχὸν ὑπογείως μεταφέρηται τὸ ὕδωρ) δύναται ὁ κύριος τοῦ ἐδάφους νὰ κάμῃ τὸν τόπον ὅσιον, ἵνα μὴ ἀπολεσθῇ ἡ δουλεία. τοῦτο δὲ εἶνε ὀρθόν. ἀλλὰ [δύνασαι] καὶ νὰ βαθύνῃς ἢ νὰ ὑψώσῃς τὸν ῥύακα, δι' οὗ ἔχεις δικαίωμα νὰ μεταφέρῃς ὕδωρ, ἐκτὸς ἂν ἐδόθη ἀσφάλεια, ὅτι δὲν

*l* θὰ πράξῃς τοῦτο. Ἐὰν ἔχω δικαίωμα νὰ μεταφέρω ἐντὸς ῥύακος διὰ τοῦ ἀγροῦ σου ὕδωρ, σιωπηρῶς ἀκολουθοῦσι ταῦτα τὰ δίκαια, τὸ νὰ μοὶ ἐπιτρέπηται νὰ ἐπισκευάζω τὸν ῥύακα, τὸ νὰ προσέρχωμαι, ὅσον ἤθελον δυνηθῇ ἐγγύτατα, πρὸς ἐπισκευὴν αὐτοῦ ἐγὼ καὶ οἱ ἐργάται μου, ὡσαύτως τὸ νὰ μοὶ ἀφίνῃ διάστημα ὁ κύριος τοῦ ἀγροῦ, ὁπόθεν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ νὰ προσέρχωμαι εἰς τὸν ῥύακα, καὶ ὅπου νὰ δύναμαι νὰ ῥίπτω χῶμα, πηλόν, λίθους, ἄμμον, ἄσβεστον.

*l* ceres cautum sit. Si prope tuum fundum ius est mihi aquam rivo ducere, tacita[2] haec jura sequuntur, ut reficere mihi rivum liceat, ut adire, qua proxime possim, ad reficiendum eum ego fabrique mei, item ut spatium relinquat mihi dominus fundi. qua dextra et sinistra ad rivum adeam et quo terram limum lapidem harenam calcem iacere possim.

(1) per — (2) tacite

12 *PAULUS* Cum fundus fundo servit, vendito quoque fundo servitutes sequuntur. aedificia quoque fundis et fundi aedificiis eadem condicione serviunt.

12 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν δουλεύῃ ἀγρὸς εἰς ἀγρόν, καὶ πωληθέντος τοῦ ἀγροῦ αἱ δουλεῖαι ἀκολουθοῦσιν. ὡσαύτως τὰ οἰκοδομήματα εἰς τοὺς ἀγρούς, καὶ οἱ ἀγροὶ εἰς τὰ οἰκοδομήματα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον δουλεύουσιν.

13 *ULPIANUS* Venditor fundi Geroniani fundo Botriano, quem retinebat, legem dederat, ne contra eum piscatio thynnaria exerceatur. quamvis mari, quod natura omnibus patet, servitus imponi privata lege non potest, quia tamen bona fides contractus legem servari venditionis exposcit, personae possidentium aut is ius eorum succedentium per stipulationis vel venditionis legem obligan-

13 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ πωλητὴς τοῦ Γερονιανοῦ ἀγροῦ συνεφώνησεν ὑπὲρ τοῦ Βοτριανοῦ ἀγροῦ, ὃν ἐκράτησε, τὸν ὅρον, νὰ μὴ ἀσκῆται ὡς πρὸς τοῦτον ἡ ἁλιεία τῶν θύννων. καί τοι ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἐλευθέρας εἰς ἅπαντας ἐκ φύσεως οὔσης, δὲν δύναται δι' ἰδιωτικῆς συμφωνίας νὰ ἐπιβληθῇ δουλεία, ἐπειδὴ ὅμως ἡ καλὴ πίστις τῆς συμβάσεως ἀπαιτεῖ νὰ τηρῆται ὁ τῆς πωλήσεως ὅρος, τὰ πρόσωπα τῶν νεμομένων ἢ τῶν εἰς τὸ δίκαιον αὐτῶν διαδεχομένων ἐκ τοῦ ὅρου τῆς ἐπε-

*l* tur. Si constat in tuo agro lapidicinas esse, invito te nec pri- *l* ρωτήσεως ἢ πωλήσεως ἐνέχονται. Ἐὰν εἶνε γνωστὸν ὅτι ἐν τῷ ἀγρῷ σου ὑπάρ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

vato nec publico nomine quisquam lapidem caedere potest, cui id faciendi ius non est: nisi talis consuetudo in illis lapidicinis consistat, ut si quis voluerit ex his caedere, non aliter hoc faciat, nisi prius solitum solacium pro hoc domino praestat: ita tamen lapides caedere debet, postquam satisfaciat domino, ut neque usus necessarii lapidis intercludatur neque commoditas rei jure domino adimatur.

χουσι λατομεῖα, ἄκοντος σοῦ οὔτε ἐξ ἰδιωτικοῦ οὔτε ἐκ δημοσίου λόγου δύναται νὰ κόψῃ τις λίθους, εἰς ὃν δὲν ἀνήκει τὸ δικαίωμα νὰ πράξῃ τοῦτο· ἐκτὸς ἂν τοιαύτη συνήθεια ὡς πρὸς τὰ λατομεῖα ἐκεῖνα ὑπάρχῃ, ὥστε ἐάν τις ἤθελε νὰ κόψῃ ἐξ αὐτῶν, νὰ δύνηται νὰ πράξῃ τοῦτο, ἀφοῦ πρῶτον τὸ σύνηθες δι' αὐτὸ μίσθωμα παράσχῃ εἰς τὸν κύριον· οὕτως ὅμως ὀφείλει νὰ κόπτῃ τοὺς λίθους, μετὰ τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ κυρίου, ὥστε μήτε ἡ τῶν ἀναγκαίων λίθων χρῆσις ν' ἀποκλείηται, μήτε τὴν χρησιμότητα τοῦ πράγματος ν' ἀφαιρῇ ἀπὸ τὸν κύριον [διὰ τοῦ ἀσκουμένου] δικαίου.

14 *JULIANUS* Iter nihil prohibet sic constitui, ut quis interdiu dumtaxat eat: quod fere circa praedia urbana etiam necessarium est.

14 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Οὐδὲν ἐμποδίζει οὕτω νὰ συνίσταται ἡ δίοδος, ὥστε κατὰ τὴν ἡμέραν τις μόνον νὰ πορεύηται. ὅπερ ὡς πρὸς τὰ ἀστικὰ κτήματα εἶνε καὶ ἀναγκαῖον σχεδόν.

15 *PAULUS* Qui per certum locum iter aut actum alicui cessisset, eum pluribus per eundem locum vel iter vel actum cedere posse verum est: quemadmodum si quis vicino suas aedes servas fecisset, nihilo minus aliis quot vellet multis eas aedes servas facere potest.

15 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὅστις δι' ὡρισμένου τόπου ἤθελε παραχωρήσει εἴς τινα δίοδον ἢ ἔλασιν, οὗτος εἶνε ὀρθὸν ὅτι εἰς πολλοὺς δύναται νὰ παραχωρήσῃ δίοδον εἴτε ἔλασιν διὰ τοῦ αὐτοῦ τόπου· ὡς ἐάν τις ἤθελε καταστήσει τὴν οἰκίαν του δούλην εἰς τὸν γείτονα, οὐδὲν ἧττον δύναται εἰς ἄλλους, ὅσον ἤθελε πολλούς, νὰ καταστήσῃ τὴν οἰκίαν ἐκείνην δούλην.

16 *GAIUS* Potest etiam in testamento heredem suum quis damnare, ne altius aedes suas tollat, ne luminibus aedium vicinarum officiat, vel ut patiatur eum tignum in parietem immittere, vel stillicidia adversus eum habere, vel ut patiatur vicinum per fundum suum vel heredis ire agere aquamve ex eo ducere.

16 *ΓΑΪΟΣ* Δύναταί τις καὶ ἐν διαθήκῃ νὰ καταδικάσῃ τὸν κληρονόμον του, ὅπως μὴ ὑψώσῃ τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν, ἵνα μὴ βλάψῃ τὰ φῶτα τῆς οἰκίας τοῦ γείτονος, ἢ ὅπως ἐπιτρέψῃ νὰ θέσῃ οὗτος εἰς τὸν τοῖχον δοκόν, ἢ νὰ ἔχῃ κατ' αὐτοῦ σταλαγμόν, ἢ ὅπως ἐπιτρέπῃ εἰς τὸν γείτονα νὰ πορεύηται [ἢ] ἐλαύνῃ διὰ τοῦ ἀγροῦ αὐτοῦ (τοῦ διαθέτου) ἢ τοῦ κληρονόμου, ἢ ὕδωρ ἐκ τούτου νὰ μεταφέρῃ.

17 *PAPINIANUS* Si precario vicinus in tuo maceriam duxerit, in-

17 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ἐὰν γείτων διὰ παρακλήσεως [λαβὼν ἄδειαν] ἤγειρεν

terdicto «quod precario habet» agi non poterit, nec maceria posita donatio servitutis perfecta intellegitur, nec utiliter intendetur ius sibi esse invito te aedificatum habere, cum aedificium soli condicionem secutum inutilem faciat intentionem. ceterum si in suo maceriam precario, qui servitutem tibi debuit, duxerit, neque libertas usucapietur et interdicto «quod precario habet» utiliter cum eo agetur. quod si donationis causa permiseris, et interdicto agere non poteris et servitus donatione tollitur.

18 *PAULUS* Receptum est, ut plures domini et non pariter cedentes servitutes imponant vel adquirant, ut tamen ex novissimo actu etiam superiores confirmentur perindeque sit, atque si eodem tempore omnes cessissent. et ideo si is qui primus cessit vel defunctus sit vel alio genere[1] vel alio modo partem suam alienaverit, post deinde socius cesserit, nihil agetur: cum enim postremus cedat, non retro adquiri servitus videtur, sed perinde habetur, atque si,cum postremus cedat, omnes cessissent, igitur rursus hic actus pendebit: donec novus socius cedat. idem juris est et si uni ex dominis cedatur, deinde in persona socii aliquid horum acciderit. ergo et ex diverso si ei, qui non cessit, aliquid tale eorum contigerit, ex in-

(1) in bona ejus successum sit πρόσθ. (Μσ.)

ἐπὶ τοῦ [ἀγροῦ] σου μάνδραν, δὲν δύναται νὰ μεταχειρισθῇ τὸ παράγγελμα «ὅτι παρακλήσει ἔχει,» οὔτε διὰ τῆς ἐγερθείσης μάνδρας θεωρεῖται ὅτι ἐγένετο δωρεὰ δουλείας, οὔτε δύναται νὰ ἐγερθῇ ἐπωφελὴς ἀξίωσις ὅτι ἔχει ἐκεῖνος τὸ δικαίωμα ἄκοντος σοῦ νὰ ἔχῃ ᾠκοδομημένον, καθόσον τὸ οἰκοδόμημα ἀκολουθοῦν τὴν κατάστασιν τοῦ ἐδάφους, καθιστᾷ ἀνωφελῆ τὴν ἀξίωσιν. ἄλλως ἂν ὁ ὀφείλων εἰς σὲ δουλείαν ἤγειρε διὰ παρακλήσεως μάνδραν ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ του [ἀγροῦ], οὔτε ἡ ἐλευθερία θέλει χρησικτηθῇ, καὶ διὰ τοῦ παραγγέλματος «ὅτι παρακλήσει ἔχει» ἐπωφελῶς ἐνεργεῖ τις κατ' αὐτοῦ. ἂν ὅμως λόγῳ δωρεᾶς ἐπέτρεψας, καὶ διὰ τοῦ παραγγέλματος δὲν δύνασαι νὰ ἐνεργήσῃς, καὶ ἡ δουλεία διὰ τῆς δωρεᾶς αἴρεται.

18 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐγένετο δεκτὸν ὅτι πολλοὶ κύριοι, καὶ χωρὶς συγχρόνως νὰ παραχωρήσωσιν, ἐπιβάλλουσι δουλείας, εἴτε ἀποκτῶσιν, οὕτως ὅμως [ὥστε] διὰ τῆς τελευταίας ἐνεργείας νὰ ἐπικυρῶνται καὶ αἱ προηγούμεναι, καὶ οὕτω νὰ θεωρῆται, ὡσεὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον πάντες εἶχον παραχωρήσει. καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν ὁ πρῶτος παραχωρήσας εἴτε ἀπέθανεν, εἴτε ἐπῆλθεν εἰς τὴν περιουσίαν του ἄλλου εἴδους διαδοχή, εἴτε κατ' ἄλλον τρόπον ἀπηλλοτρίωσε τὴν μερίδα αὐτοῦ, κατόπιν δὲ τούτου ὁ κοινωνὸς παρεχώρησεν, οὐδὲν πράττει· διότι ὅταν ὁ τελευταῖος παραχωρῇ, δὲν θεωρεῖται ἡ δουλεία ἀναδρομικῶς ἀποκτηθεῖσα, ἀλλ' οὕτως, ὡσεὶ ὅτε ὁ τελευταῖος παραχωρεῖ, πάντες εἶχον παραχωρήσει· ὅθεν ἡ πρᾶξις [τῆς παραχωρήσεως] μένει ἐκ νέου μετέωρος, μέχρις οὗ ὁ νέος κοινωνὸς παραχωρήσῃ. τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ἂν εἷς ἕνα ἐκ τῶν κυρίων παραχωρῆται, κατόπιν δὲ ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ κοινωνοῦ συμβῇ τι ἐξ ἐκείνων. ὅθεν

tegro omnes cedere debebunt : tantum enim tempus eis remissum est, quo[1] dare facere possunt, vel diversis temporibus possint, et ideo non potest uni[2] vel unus cedere. idemque dicendum est et si alter cedat, alter leget servitutes. nam si omnes socii legent servitutes et pariter eorum adeatur hereditas, potest dici utile esse legatum : si diversis temporibus, inutiliter dies legati cedit : nec enim sicut viventium, ita et defunctorum actus suspendi receptum est.

(1) quo ... vel ]quod dare facere possunt ut (Mo.)— (2) cedi προσθ. (Mo.)

καὶ ἐξ ἀντιθέτου, ἐὰν εἰς ἐκεῖνον, ὅστις δὲν παρεχώρησε, συνέβη τι ἐξ ἐκείνων, πάντες ἐκ νέου πρέπει νὰ παραχωρήσωσι· διότι μόνον ὁ χρόνος παροράται ὡς πρὸς αὐτούς, ὥστε ὅ,τι δύνανται νὰ δώσωσιν [ἢ] νὰ πράξωσι, κατὰ *διαφόρους* καιροὺς νὰ δύνανται, καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύναται εἰς ἕνα νὰ παραχωρηθῇ [δουλεία], ἢ εἰς νὰ παραχωρήσῃ. τὸ αὐτὸ δὲ πρέπει νὰ λεχθῇ καὶ ἂν εἷς μὲν παραχωρῇ, ἕτερος δὲ κληροδοτῇ δουλείας. διότι ἐὰν πάντες [ὁμοῦ] οἱ κοινωνοὶ κληροδοτήσωσι δουλείας, καὶ ταὐτοχρόνως γείνῃ προσέλευσις εἰς τὴν κληρονομίαν των, δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι ὑπάρχει ὠφέλιμος κληροδοσία· ἂν δὲ κατὰ διαφόρους χρόνους [κληροδοτήσωσιν], ἀνωφελῶς ἐπάγεται ἡ κληροδοσία· διότι δὲν εἶνε δεκτὸν ὅτι ἡ πρᾶξις τῶν ἀποθνησκόντων μένει μετέωρος ὡς ἡ τῶν ζώντων.

## V[3].

### Si servitus vindicetur vel ad alium pertinere negetur.

1 *ULPIANUS* Actiones de servitutibus rusticis sive urbanis eorum sunt, quorum praedia sunt : sepulchra autem nostri dominii non sunt : adquin viam ad sepulchrum possumus vindicare.

2 *IDEM* De servitutibus in rem actiones competunt nobis ad exemplum earum quae ad usum fructum pertinent, tam confessoria quam negatoria, confessoria ei qui servitutes sibi competere contendit, negatoria domino qui negat

(3) Βασ. (ΝΗ'.Ε'.)

1 Haec autem in rem actio con-

## 5.

### Ἐὰν ἐκδικῇ τις δουλείαν, ἢ ἀρνῆται ὅτι ἀνήκει [τοιαύτη] εἰς ἕτερον.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Αἱ ἀγωγαὶ περὶ δουλειῶν ἀγροτικῶν ἢ ἀστικῶν ἀνήκουσιν εἰς ἐκείνους, εἰς οὓς ἀνήκουσι τὰ κτήματα· οἱ τάφοι ὅμως δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν ἡμῶν· ἐν τούτοις δυνάμεθα νὰ διεκδικήσωμεν ὁδὸν εἰς τάφον.

2 *Ο ΑΥΤΟΣ* Περὶ δουλειῶν ἐμπράγματοι ἀγωγαὶ ἁρμόζουσιν εἰς ἡμᾶς καθ' ὑπόδειγμα ἐκείνων, αἵτινες εἰς τὴν χρησικαρπίαν ἀποβλέπουσι, δηλ. ἥ τε ἀναγνωριστικὴ καὶ ἡ ἀρνητική, ἡ *ἀναγνωριστικὴ* μὲν εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἰσχυρίζεται ὅτι ἀνήκουσιν εἰς ἑαυτὸν δουλεῖαι, ἡ *ἀρνητικὴ* δὲ εἰς τὸν κύριον [τοῦ κτήματος] ὅστις ἀρνεῖται [ὅτι δουλεῖαι ἀνήκουσιν εἰς ἕτερον]. Αὕτη δὲ

1 sed i

fessoria nulli alii quam domino fundi competit : servitutem enim nemo vindicare potest quam is qui dominium in fundo vicino habet, cui servitutem dicit deberi.

2 Recte Neratius scribit, si medii loci usus fructus legetur, iter quoque sequi (per ea scilicet loca fundi, per quae qui usum fructum cessit constitueret) quatenus est ad fruendum necessarium : namque sciendum est iter, quod fruendi gratia fructuario praestatur, non esse servitutem, neque enim potest soli fructuario servitus deberi : sed si fundo debeatur, et

3 ipse fructuarius ea utetur. Pomponius dicit fructuarium interdicto de itinere uti posse, si hoc anno usus est : alibi enim de jure, id est in confessoria actione, alibi de facto, ut in hoc interdicto, quaeritur : quod et Julianus libro quadragensimo octavo digestorum scribit. pro sententia Juliani facit, quod Labeo scribit, etiamsi testator usus sit qui legavit usum fructum, debere utile interdictum fructuario dari, quemadmodum heredi vel emptori competunt haec interdicta.

3 *IDEM* Sed et si partem fundi quis emerit, idem dicendum est.

4 *IDEM* Loci corpus non est dominii ipsius, cui servitus debetur,

1 sed ius eundi habet. Qui iter

ἡ ἐμπράγματος ἀναγνωριστικὴ ἀγωγὴ εἰς οὐδένα ἄλλον παρὰ εἰς κύριον ἀγροῦ ἁρμόζει· διότι οὐδεὶς δύναται νὰ διεκδικήσῃ δουλείαν, παρὰ ἐκεῖνος, ὅστις ἔχει κυριότητα ἐπὶ γειτονικοῦ ἀγροῦ, εἰς ὃν λέγει ὅτι ὀφείλεται δουλεία.

2 Ὀρθῶς ὁ Νεράτιος γράφει ὅτι, ἐὰν κληροδοτηθῇ ἡ χρησικαρπία τόπου [κειμένου] ἐν μέσῳ [ἄλλου], ἀνήκει καὶ δίοδος (δι' ἐκείνων, ἐννοεῖται, τῶν μερῶν τοῦ ἀγροῦ, δι' ὧν ὁ [διαθέτης] παραχωρῶν τὴν χρησικαρπίαν θὰ ὥριζεν), ἐφ' ὅσον εἶνε ἀναγκαία διὰ τὴν κάρπωσιν· διότι δέον νὰ γνωσθῇ ὅτι ἡ δίοδος, ἥτις χάριν τῆς καρπώσεως παρέχεται εἰς τὸν καρπωτήν, δὲν εἶνε δουλεία, καθόσον δὲν δύναται νὰ ὀφείληται δουλεία [ἐμπράγματος] εἰς ἁπλοῦν καρπωτήν· ἀλλ' ἐὰν ὀφείληται εἰς τὸν ἀγρόν, ἀσκεῖ ταύτην καὶ αὐτὸς ὁ καρπωτής.

3 Ὁ Πομπώνιος λέγει ὅτι ὁ καρπωτὴς δύναται νὰ μεταχειρισθῇ τὸ περὶ διόδου παράγγελμα, ἐὰν κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἤσκησε [τὴν δίοδον]· διότι ὁτὲ μὲν πρόκειται περὶ δικαίου, τουτέστιν ἐπὶ τῆς ἀναγνωριστικῆς ἀγωγῆς, ὁτὲ δὲ περὶ γεγονότος, ὡς ἐπὶ τοῦ τοιούτου παραγγέλματος. τοῦτο δὲ γράφει καὶ ὁ Ἰουλιανὸς ἐν βιβλίῳ μη' τῶν πανδεκτῶν. ὑπὲρ τῆς γνώμης δὲ τοῦ Ἰουλιανοῦ εἶνε, ὅτι ὁ Λαβέων γράφει, ὅτι δηλ. καὶ ἂν ὁ διαθέτης, ὅστις ἐκληροδότησε τὴν χρησικαρπίαν, ἤσκησε [τὴν δίοδον], πρέπει νὰ δίδηται εἰς τὸν καρπωτὴν ὠφέλιμον παράγγελμα, ὡς εἰς τὸν κληρονόμον ἢ τὸν ἀγοραστὴν ἁρμόζουσι τὰ παραγγέλματα ταῦτα.

3 *ΟΜΟΙΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ἂν μέρος ἀγροῦ ἠγόρασέ τις, τὸ αὐτὸ θέλει λεχθῆ.

4 *ΟΜΟΙΟΣ* Αὐτὸς ὁ τόπος δὲν ἀνήκει εἰς τὴν κυριότητα ἐκείνου, εἰς ὃν ἡ δουλεία ὀφείλεται, ἀλλ' ἔχει [οὗτος μόνον] τὸ δικαίωμα τῆς διόδου.

1 Ὁ ἔχων δίοδον ἄνευ ἐλάσεως, ἢ ἐ-

sine actu vel actum sine itinere habet, actione de servitute utetur.
2 In confessoria actione, quae de servitute movetur, fructus etiam veniunt. sed videamus, qui esse fructus servitutis possunt: et est verius id demum fructum nomine computandum, si quid sit quod intersit agentis servitute non prohiberi. sed et in negatoria actione, ut Labeo ait, fructus computantur, quanti interest petitoris non uti fundi sui itinere adversarium: et hanc sententiam et Pomponius pro-

3 bat. Si fundus, cui iter debetur, plurium sit, unicuique in solidum competit actio, et ita et Pomponius libro quadragensimo primo scribit: sed in aestimationem id quod interest veniet, scilicet quod ejus interest, qui experietur. itaque de jure quidem ipso singuli experientur et victoria et aliis proderit, aestimatio autem ad quod ejus interest revocabitur, quamvis per unum adquiri servitus non
4 possit. Sed et si duorum fundus sit qui servit, adversus unumquemque poterit ita agi et, ut Pomponius libro eodem scribit, quisquis defendit, solidum debet restituere, quia divisionem haec res non re-

5 cipit. Si quis mihi itineris vel actus vel viae controversiam non faciat, sed reficere sternere non patiatur, Pomponius libro eodem scribit confessoria actione mihi utendum: nam et si arborem impendentem habeat vicinus, qua viam vel iter invium vel inhabile facit, Marcellus quoque apud Ju-

λασιν ἄνευ διόδου, μεταχειρίζεται τὴν
2 περὶ δουλείας ἀγωγήν. Ἐπὶ τῆς ἀναγνωριστικῆς ἀγωγῆς, ἥτις περὶ δουλείας ἐγείρεται, λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν καὶ οἱ καρποί. ἀλλ' ἂς ἴδωμεν, τίνες δύνανται νὰ εἶνε οἱ καρποὶ δουλείας· εἶνε λοιπὸν ὀρθὸν ὁτι ἐκεῖνο μόνον καταλογίζεται λόγῳ καρπῶν, ὅ,τι ἐνδιέφερε τὸν ἐνάγοντα νὰ μὴ ἠμποδίζετο ἀπὸ [τῆς ἀσκήσεως] τῆς δουλείας. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἀρνητικῆς ἀγωγῆς, καθὰ λέγει ὁ Λαβέων, καταλογίζονται οἱ καρποί, ὅσον δηλ. ἐνδιέφερε τὸν ἐνάγοντα νὰ μὴ ἤσκει ὁ ἀντίθετος τὴν δίοδον ἐπὶ τοῦ ἀγροῦ του. ταύτην δὲ τὴν γνώμην καὶ ὁ Πομπώνιος ἐπιδοκι-
3 μάζει. Ἐὰν ἀγρός, εἰς ὃν ὀφείλεται δίοδος, ἀνήκῃ εἰς πολλούς, εἰς ἕνα ἕκαστον ἀρμόζει εἰς ὁλόκληρον ἀγωγή· οὕτω δὲ καὶ ὁ Πομπώνιος γράφει ἐν βιβλ. μα'. ἀλλ' ἐν τῇ διατιμήσει λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν τὸ διαφέρον, ἤτοι ἐκείνου τὸ διαφέρον, ὅστις ἐνάγει. ὅθεν περὶ αὐτοῦ μὲν τοῦ δικαίου, ἕκαστος ἐνάγει, ἡ δὲ νίκη ὠφελεῖ καὶ τοὺς λοιπούς, ἡ διατίμησις ὅμως περιορίζεται εἰς τὸ διαφέρον ἐκείνου [ὅστις ἐνάγει], καίτοι δι' ἑνὸς [κοινωνοῦ] δὲν δύναται ν' ἀπο-
4 κτηθῇ δουλεία. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀγρὸς δουλεύων ἀνήκῃ εἰς δύω, ὡσαύτως ἐναντίον ἑκάστου δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγή, καί, καθὰ ὁ Πομπώνιος ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ γράφει, ὁστιςδήποτε ἐνάγεται, τὸ ὅλον [τῆς δουλείας] ὀφείλει νὰ παράσχῃ, καθόσον διαίρεσιν δὲν ἐ-
5 πιδέχεται τὸ πρᾶγμα τοῦτο. Ἐάν τις δέν μοι διαφιλονεικῇ μὲν [τὸ δικαίωμα] τῆς διόδου, ἢ ἐλάσεως, ἢ πλατείας ὁδοῦ, ἀλλὰ δὲν ἀφίνῃ νὰ ἐπισκευάσω [ἢ] νὰ ἐπιστρώσω, ὁ Πομπώνιος ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ γράφει, ὅτι δύναμαι νὰ μεταχειρισθῶ τὴν ἀναγνωριστικὴν ἀγωγήν· διότι καὶ ἂν γείτων ἔχῃ δένδρον ὑπερκρεμάμενον, δι' οὗ

lianum notat iter petendum vel viam vindicandam. sed de refectione viae et interdicto uti possumus, quod de itinere actuque reficiendo competit : non tamen si silice quis sternere velit, nisi nomi-

*6* natim id convenit. Sed et de haustu, quia servitus est, compe-

*7* tunt nobis in rem actiones. Competit autem de servitute actio domino aedificii neganti servitutem se vicino debere, cujus aedes non in totum liberae sunt, sed ei cum quo agitur servitutem non debent. verbi gratia habeo aedes, quibus sunt vicinae Seianae et Sempronianae, Sempronianis servitutem debeo, adversus dominum Seianarum volo experiri altius me tollere prohibentem : in rem actione experiar : licet enim serviant aedes meae, ei tamen cum quo agitur non serviunt : hoc igitur intendo habere me ius altius tollendi invito eo cum quo ago : quantum enim ad eum pertinet, liberas

*8* aedes habeo. Si cui omnino altius tollere non liceat, adversus eum recte agetur ius ei non esse tollere. haec servitus et ei, qui ulteriores aedes habet, deberi poterit

5 *PAULUS* et ideo si inter meas et Titii aedes tuae aedes intercedant, possum Titii aedibus servitutem imponere, ne liceat ei altius tollere, licet tuis non imponatur :

καθιστᾷ τὴν ὁδὸν, ἢ τὴν δίοδον ἄβατον ἢ ἄχρηστον, καὶ ὁ Μάρκελλος εἰς τὸν Ἰουλιανὸν παρατηρεῖ, ὅτι δύναται νὰ ἐγερθῇ διεκδίκησις διὰ τὴν δίοδον ἢ τὴν πλατεῖαν ὁδόν. ἀλλὰ περὶ ἐπισκευῆς πλατείας ὁδοῦ, καὶ παράγγελμα δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν, ὅπερ περὶ ἐπισκευῆς διόδου καὶ ἐλάσεως ἁρμόζει· οὐχὶ ὅμως ἐάν τις θέλῃ διὰ χαλίκων νὰ ἐπιστρώσῃ, ἐκτὸς ἂν ρη-
*6* τῶς συνεφωνήθη τοῦτο. Ἀλλὰ καὶ περὶ ἀντλήσεως, διότι [καὶ αὕτη] εἶνε δουλεία, ἁρμόζουσιν εἰς ἡμᾶς ἐμπράγ-
*7* ματοι ἀγωγαί. Ἁρμόζει δὲ περὶ δουλείας ἀγωγὴ εἰς τὸν κύριον οἰκοδομήματος, ὅστις ἀρνεῖται ὅτι ὀφείλει δουλείαν εἰς τὸν γείτονα, καὶ ἂν ἡ οἰκία ἐκείνου δὲν εἶνε ἐντελῶς ἐλευθέρα, ἀλλὰ εἰς ἐκεῖνον [μόνον] καθ' οὗ ἐγείρεται ἡ ἀγωγή, δὲν ὀφείλει [δουλείαν]. λ.χ. ἔχω οἰκίαν γειτνιάζουσαν μὲ τὴν Σειανὴν καὶ Σεμπρωνιανήν· εἰς τὴν Σεμπρωνιανὴν ὀφείλω δουλείαν, ἐναντίον δὲ τοῦ κυρίου τῆς Σειανῆς θέλω νὰ ἐγείρω ἀγωγήν, διότι μ' ἐμποδίζει νὰ ὑψώσω· δι' ἐμπραγμάτου ἀγωγῆς θέλω ἐνεργήσει· διότι καίτοι ἡ οἰκία μου δουλεύει, εἰς ἐκεῖνον ὅμως, καθ' οὗ ἐνάγω, δὲν δουλεύει· τοῦτο λοιπὸν τὸ δικαίωμα ἰσχυρίζομαι ὅτι ἔχω, τοῦ νὰ ὑψώσω δηλ. ἄκοντος ἐκείνου, καθ' οὗ ἐνάγω· διότι ὅσον ἀποβλέπει εἰς τοῦτον, ἔχω ἐλευθέραν τὴν οἰ-
*8* κίαν. Ἐὰν εἷς τινα *ἐν γένει* δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὑψώσῃ, ἐναντίον αὐτοῦ ὀρθῶς ἐγείρεται ἀγωγή, ὅτι δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ὑψώσῃ· αὕτη δὲ ἡ δουλεία δύναται καὶ εἷς τινα μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένην οἰκίαν ἔχοντα, νὰ ὀφείληται,

5 *ΠΑΥΛΟΣ* καὶ διὰ τοῦτο, ἐὰν μεταξὺ τῆς ἰδικῆς μου καὶ τῆς τοῦ Τιτίου οἰκίας μεσολαβῇ ἰδική σου, δύναμαι νὰ ἐπιβάλω δουλείαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Τιτίου, νὰ μὴ τῷ ἐπιτρέπηται νὰ ὑ-

quia donec tu non extollis,est utilitas servitutis.

6 *ULPIANUS* Et si forte qui medius est, quia servitutem non debebat, altius extulerit aedificia sua, ut iam ego non videar luminibus tuis obstaturus,si aedificavero,frustra intendes ius mihi non esse ita aedificatum habere invito te: sed si intra tempus statutum rursus deposuerit aedificium suum vicinus, renascetur tibi vindicatio.

1 Sciendum tamen in his servitutibus possessorem esse eum[1]juris et petitorem. et si forte non habeam aedificatum altius in meo, adversarius meus possessor est: nam cum nihil sit innovatum, ille possidet et aedificantem me prohibere potest et civili actione et interdicto quo vi aut clam : idem et si lapilli iactu impedierit. sed et[2] si patiente eo aedificavero,ego pos-

2 sessor ero effectus. Etiam de servitute, quae oneris ferendi causa imposita erit, actio nobis competit,ut et onera ferat et aedificia reficiat ad eum modum, qui servitute imposita comprehensus est. et Gallus putat non posse ita servitutem imponi, ut quis facere aliquid cogeretur, sed ne me facere prohiberet : nam in omnibus servitutibus refectio ad eum pertinet, qui sibi servitutem adserit, non ad eum, cujus res servit. sed evaluit Servi sententia, in propo-

(1) διαγρ. (Mo.) — (2) διαγρ. (Mo.)

ψώσῃ, καίτοι εἰς τὴν ἰδικήν σου δὲν ἐπιβάλλεται [τοῦτο]· διότι ἐφ' ὅσον σὺ δὲν ἀνυψόνεις, ὑπάρχει ἐκ τῆς δουλείας [ἐκείνης] ὠφέλεια.

6 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν δὲ τυχὸν ὁ μέσος [κύριος], μὴ ὠφείλων δουλείαν, ἤθελεν ὑψώσῃ τὴν οἰκοδομήν του, ὥστε ἐγὼ ἤδη νὰ μὴ θεωρῶμαι μέλλων νὰ βλάψω τὰ φῶτά σου, ἂν οἰκοδομήσω, εἰς μάτην θέλεις προβάλει, ὅτι δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ οἰκοδομήσω οὕτως [ὑψηλότερον] ἄκοντός σου· ἀλλ' ἐὰν ἐντὸς τοῦ [πρὸς ἀπόσβεσιν τῆς δουλείας] ὡρισμένου χρόνου πάλιν κατεβίβασε τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ ὁ γείτων, θέλει ἀναγεννηθῇ ὑπὲρ σοῦ ἡ διεκδίκησις [τῆς 1 δουλείας]. Δέον δὲ νὰ γνωσθῇ ὅτι ἐπὶ τῶν δουλειῶν τούτων ὁ νομεὺς τοῦ δικαιώματος εἶνε καὶ ἐνάγων. ἐὰν λοιπὸν δὲν ἔχω λ. χ. ᾠκοδομημένον ὑψηλότερον ἐπὶ τοῦ [ἀγροῦ] μου, ὁ ἀντίθετός μου εἶνε νομεύς· διότι ἐὰν μηδεμία ἐγένετο καινοτομία, αὐτὸς νέμεται καὶ δύναται νὰ μὲ ἐμποδίσῃ οἰκοδομοῦντα, καὶ δι' ἀγωγῆς ἀστικῆς καὶ διὰ παραγγέλματος ὅ,τι *βίᾳ ἢ λάθρᾳ*· τὸ αὐτὸ καὶ ἂν διὰ ῥίψεως λιθαρίου ἤθελεν ἐμποδίσει. ἀλλ' ἐὰν ἀνεχομένου αὐτοῦ οἰκοδομήσω, ἐγὼ καθίσταμαι νομεύς. 2 Καὶ περὶ δουλείας, ἥτις ὅπως ὑποβαστάζηται βάρος ἐπεβλήθη, ἁρμόζει εἰς ἡμᾶς ἀγωγή, ὥστε καὶ τὰ βάρη νὰ ὑποβαστάζῃ [ὁ ἀντίθετος] καὶ τὴν [δουλεύουσαν] οἰκοδομὴν νὰ ἐπισκευάζῃ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, οἷος ἐν τῇ ἐπιβολῇ τῆς δουλείας περιλαμβάνεται. καὶ ὁ μὲν Γάλλος φρονεῖ, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐπιβληθῇ δουλεία οὕτως, ὥστε ν' ἀναγκάζηταί τις νὰ ποιῇ τι, ἀλλὰ [μόνον οὕτως] ὥστε νὰ μὴ ἐμποδίζῃ ἐμὲ νὰ ποιῶ· διότι καθ' ὅλας τὰς δουλείας ἡ ἐπισκευὴ εἰς ἐκεῖνον ἀποβλέπει, ὅστις ἐκδικεῖ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν δουλείαν, οὐχὶ δ' εἰς ἐκεῖνον, οὗτινος τὸ πρᾶγμα δου-

sit
re
re
su
vit
re
3
ten
in
qua
dom

4 tu
dom
tur.
stio
dom
ceter
fructu
dum
essen

5 ren
in hac
pertin
contin
de qua
vel qu

6 vitul
fructus
modum

7 dium
rietem
quam i
facere l
aut per
operis n
betur.

sita specie ut possit quis defendere ius sibi esse cogere adversarium reficere parietem ad onera sua sustinenda. Labeo autem hanc servitutem non hominem debere, sed rem, denique licere domino rem 3 derelinquere scribit. Haec autem actio in rem magis est quam in personam et non alii competit quam domino aedium et adversus dominum, sicuti ceterarum servi-

4 tutium intentio. Si aedes plurium dominorum sint, an in solidum agatur, Papinianus libro tertio quaestionum tractat: et ait singulos dominos in solidum agere, sicuti de ceteris servitutibus excepto usu fructu. sed non idem respondendum inquit, si communes aedes essent, quae onera vicini sustine-

5 rent. Modus autem refectionis in hac actione ad eum modum pertinet, qui in servitute imposita continetur: forte ut reficiat lapide quadrato vel lapide structili vel quovis alio opere, quod in ser-

6 vitute dictum est. Veniunt et fructus in hac actione, id est commodum quod haberet, si onera ae-

7 dium ejus vicinus sustineret. Parietem autem meliorem quidem, quam in servitute impositum est, facere licet: deteriorem si facit, aut per hanc actionem aut per operis novi nuntiationem prohibetur.

λεύει. ὅμως ὑπερίσχυσεν ἡ γνώμη τοῦ Σερβίου, ἐπὶ τῆς προκειμένης περιπτώσεως νὰ δύναταί τις νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ἔχει δικαίωμα ν' ἀναγκάζῃ τὸν ἀντίθετον εἰς ἐπισκευὴν τοῦ τοίχου πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ βάρους ἐκείνου. ὁ Λαβέων ὅμως γράφει, ὅτι τὴν τοιαύτην δουλείαν οὐχὶ τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ὀφείλει, ὅθεν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν 3 κύριον νὰ καταλίπῃ τοῦτο. Αὕτη δὲ ἡ ἀγωγὴ εἶνε μᾶλλον ἐμπράγματος παρὰ προσωπική, καὶ δὲν ἁρμόζει εἰς ἄλλον, παρὰ εἰς τὸν κύριον τῆς οἰκίας, καὶ ἐναντίον τοῦ κυρίου [τῆς δουλευούσης], ὡς αἱ περὶ τῶν λοιπῶν [ἐμπραγ- 4 μάτων] δουλειῶν ἀγωγαί. Ἐὰν ἡ οἰκία ἀνήκῃ εἰς πολλοὺς κυρίους, ὁ Παπινιανὸς ἐξετάζει ἐν βιβλ. γ' τῶν ζητημάτων, ἂν δύναται νὰ ἐγερθῇ [ὑφ' ἑνὸς ἑκάστου] διὰ τὸ ὅλον ἀγωγή· λέγει λοιπὸν ὅτι ἕκαστος κύριος δύναται νὰ ἐναγάγῃ διὰ τὸ ὅλον, ὡς ἐπὶ τῶν λοιπῶν δουλειῶν, ἐκτὸς τῆς χρησικαρπίας· ἀλλὰ δὲν θέλομεν εἰπεῖ, λέγει, τὸ αὐτό, ἐὰν κοινὴ ἦτο ἡ οἰκία, ἥτις τὰ βάρη τοῦ γείτονος ὑποβαστάζει. 5 Ὁ δὲ τρόπος τῆς ἐπισκευῆς περιλαμβάνεται ἐν τῇ ἀγωγῇ ταύτῃ οὕτως, ὡς κατὰ τὴν ἐπιβολὴν τῆς δουλείας ὁρίζεται· λ. χ. ἵνα ἡ ἐπισκευὴ γίνηται διὰ λίθων τετραγωνικῶν ἢ πλίνθων, ἢ δι' οἱασδήποτε ἄλλης ἐργασίας, περὶ ἧς κατὰ [τὴν σύστασιν] τῆς δου- 6 λείας ἐγένετο λόγος. Λαμβάνονται δὲ ὑπ' ὄψιν καὶ οἱ καρποὶ ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς ταύτης, τουτέστιν ἡ ὠφέλεια ἣν ἤθελέ τις ἔχει, ἐὰν ὁ γείτων ὑπεστή- 7 ριζε τὰ βάρη τῆς οἰκίας αὐτοῦ. Τὸν τοῖχον δὲ καλλίτερον μέν, παρ' ὅ,τι διὰ τῆς δουλείας ἐπεβλήθη, δύναταί τις νὰ κάμῃ· ἂν [ὅμως] χειρότερον ποιήσῃ, εἴτε διὰ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς, εἴτε διὰ τῆς κατὰ καινοτομίας διαμαρτυρίας ἐμποδίζεται.

7 *PAULUS* Harum actionum eventus hic est, ut victori officio judicis aut res praestetur aut cautio. res ipsa haec est, ut jubeat adversarium judex emendare vitium parietis et idoneum praestare. cautio haec est, ut eum jubeat de reficiendo pariete cavere neque se neque successores suos prohibituros altius tollere sublatumque habere : et si caverit, absolvetur. si vero neque rem praestat neque cautionem, tanti condemnet, quanti actor in litem juraverit.

8 *ULPIANUS* Sicut autem refectio parietis ad vicinum pertinet, ita fultura aedificiorum vicini cui servitus debetur, quamdiu paries reficitur, ad inferiorem vicinum non debet pertinere : nam si non vult superior fulcire, deponat, et restituet, cum paries fuerit restitutus. et hic quoque sicut in ceteris servitutibus actio contraria dabitur, hoc est ius tibi non esse me

1 cogere. Competit mihi actio adversus eum, qui cessit mihi talem servitutem, ut in parietem ejus tigna inmittere mihi liceat supraque ea tigna verbi gratia porticum ambulatoriam facere superque eum parietem columnas structiles imponere, quae tectum porticus am-
2 bulatoriae sustineant. Distant autem hae actiones inter se, quod superior quidem locum habet etiam ad compellendum vicinum reficere

7 *ΠΑΥΛΟΣ* Τῶν ἀγωγῶν τούτων τὸ ἀποτέλεσμα εἶνε τοῦτο, νὰ παρέχηται εἰς τὸν νικητὴν τῇ συνδρομῇ τοῦ δικαστοῦ εἴτε τὸ πρᾶγμα, εἴτε ἀσφάλεια. αὐτὸ μὲν τὸ πρᾶγμα εἶνε, νὰ διατάσσῃ ὁ δικαστὴς τὸν ἀντίθετον νὰ διορθόνῃ τὸ ἐλάττωμα τοῦ τοίχου, καὶ νὰ παρέχῃ [τοῦτον] στερεόν. ἡ ἀσφάλεια δὲ εἶνε, νὰ διατάσσῃ αὐτὸν νὰ δίδῃ ἀσφάλειαν περὶ ἐπισκευῆς τοῦ τοίχου, καὶ ὅτι οὔτε αὐτός, οὔτε οἱ διάδοχοι αὐτοῦ θέλουσιν ἐμποδίσει [τὸν κύριον] νὰ ὑψώσῃ, καὶ νὰ ἔχῃ ὑψωμένον· ἐὰν λοιπὸν δώσῃ ἀσφάλειαν, ἀπαλλάσσεται. ἂν ὅμως μήτε τὸ πρᾶγμα παρέχῃ, μήτε τὴν ἀσφάλειαν, καταδικάζεται διὰ τόσον, δι' ὅσον ὁ ἐνάγων ἤθελεν ὁρκισθῇ ἐν τῇ δίκῃ.

8 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὡς δὲ ἡ ἐπισκευὴ τοῦ τοίχου ἀνήκει εἰς τὸν [δουλεύοντα] γείτονα· οὕτω τὸ στήριγμα τῆς οἰκοδομῆς τοῦ γείτονος, εἰς ὃν ὀφείλεται ἡ δουλεία, δὲν πρέπει, ἐφ' ὅσον ἐπισκευάζεται ὁ τοῖχος, ν' ἀνήκῃ εἰς τὸν δουλεύοντα γείτονα· διότι ἂν ὁ δικαιοῦχος μὴ θέλῃ νὰ στηρίξῃ [τὴν οἰκοδομήν του], ἂς τὴν καταρρίψῃ, καὶ ἀνεγείρῃ, ὅταν ὁ τοῖχος ἐπισκευασθῇ. καὶ ἐνταῦθα λοιπόν, ὡς ἐπὶ τῶν λοιπῶν δουλειῶν, δίδοται ἀντίθετος ἀγωγή, τουτέστιν ὅτι δὲν ἔχεις δικαίωμα νὰ μὲ ἀναγκάσῃς [εἰς τὴν στήρι-
1 ξιν]. Ἁρμόζει εἰς ἐμὲ ἀγωγὴ ἐναντίον ἐκείνου, ὅστις μοὶ παρεχώρησε τοιαύτην δουλείαν, νὰ δύναμαι νὰ ἐμβάλλω εἰς τὸν τοῖχον αὐτοῦ δοκούς, καὶ ὑπεράνω τῶν δοκῶν τούτων νὰ κάμω λ. χ. στοὰν περιπατητικήν, ὑπεράνω δὲ τοῦ τοίχου νὰ θέτω πλινθίνας στήλας, ἵνα ὑποστηρίζωσι τὴν στέγην
2 τῆς περιπατητικῆς στοᾶς. Διαφέρουσιν ὅμως αἱ ἀγωγαὶ αὗται ἀπ' ἀλλήλων, καθόσον ἡ μὲν προγενεστέρα λαμβάνει χώραν καὶ ὅπως ἐξαναγκασθῇ

parietem meum, haec vero locum habet ad hoc solum, ut tigna suscipiat,quod non est contra genera[1]

3 servitutium. Sed si quaeritur, quis possessoris, quis petitoris partes sustineat, sciendum est possessoris partes sustinene, si quidem tigna immissa sint, eum, qui servitutem sibi deberi ait, si vero non

4 sunt immissa,eum qui negat.Et si quidem is optinuerit, qui servitutem sibi defendit,non debet ei servitus cedi, sive recte pronuntiatum est, quia habet, sive perperam, quia per sententiam non debet servitus constitui, sed quae est declarari. plane si non utendo amisit dolo malo domini aedium post litem contestatam, restitui ei oportet, quemadmodum placet in do-

5 mino aedium. Aristo Cerellio Vitali respondit non putare se ex taberna casiaria fumum in superiora aedificia jure immitti posse, nisi ei rei[2]servitutem talem admittit. idemque ait: et ex superiore in inferiora non aquam, non quid aliud immitti licet: in suo enim alii hactenus facere licet, quatenus nihil in alienum immittat, fumi autem sicut aquae esse immissionem: posse igitur superiorem cum inferiore agere ius illi non esse id ita facere. Alfenum denique scribere ait posse ita agi ius illi non esse in suo lapidem caedere, ut in

(1) regulas (Mo.)
(2) serviunt : nam προσθ. (Mo.)

ὁ γείτων νὰ ἐπισκευάσῃ τὸν [εἰς ἐμὲ δουλεύοντα] τοῖχον, αὕτη δὲ λαμβάνει χώραν διὰ τοῦτο μόνον, ἵνα ἀναδέχηται τὰς δοκούς, ὅπερ δὲν εἶνε ἐναντίον 3 τῶν κανόνων τῶν δουλειῶν. Ἀλλ' ἐὰν ὑπάρχῃ ζήτημα, τίς ἤθελεν εἰσθαι νεμόμενος, τίς δ' ἐνάγων, δέον νὰ γνωσθῇ ὅτι ὡς νεμόμενος εἶνε, ἂν μὲν αἱ δοκοὶ εἶνε ἐμβεβλημέναι, ἐκεῖνος, ὅστις λέγει ὅτι τῷ ὀφείλεται ἡ δουλεία, ἂν ὅμως δὲν εἶνε ἐμβεβλημέναι, ἐκεῖνος ὅστις 4 ἀρνεῖται [τὴν δουλείαν]. Ἐὰν μὲν λοιπὸν ἐκεῖνος ἐπιτύχῃ, ὅστις διεκδικεῖ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν δουλείαν, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ παραχωρηθῇ αὐτῷ ἡ δουλεία, εἴτε ὀρθῶς ἐξεδόθη ἡ ἀπόφασις, καθόσον ἔχει [τὴν ἄσκησιν τῆς δουλείας], εἴτε ἐσφαλμένως, καθόσον διὰ τῆς ἀποφάσεως δὲν εἶνε ἀνάγκη ν' ἀποκαθίσταται ἡ δουλεία, ἀλλ' ἡ ὑπάρχουσα ν' ἀνακηρύσσηται. βεβαίως ἐὰν διὰ τῆς ἀχρησίας ἀπώλεσε [τὴν δουλείαν] ἐκ δόλου τοῦ κυρίου τῆς [δουλευούσης] οἰκίας μετὰ τὴν κάταρξιν τῆς δίκης, δέον νὰ τῷ ἀποκαθίσταται, ὡς εἶνε δεκτὸν ἐπὶ τοῦ *κυρίου* οἰκίας. 5 Ὁ Ἀρίστων ἀπήντησεν εἰς τὸν Κηρήλλιον Βιτάλην, ὅτι δὲν φρονεῖ, ὅτι ἐκ τυροπωλείου δύναταί τις νὰ ἐκπέμπῃ δικαιωματικῶς καπνὸν εἰς τὴν ἄνω οἰκοδομήν, ἐκτὸς ἂν [αὕτη] δουλεύῃ ὡς πρὸς τοῦτο· διότι τοιαύτην δουλείαν παραδέχεται. ὁ αὐτὸς δὲ λέγει: καὶ ἐξ ἀνωτέρας [οἰκοδομῆς] δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐκπέμπῃ τις ὕδωρ, ἢ ἄλλο τι· διότι ἐν τῷ ἑαυτοῦ [οἴκῳ] ἐπιτρέπεται εἰς ἕκαστον νὰ ποιῇ [ὁ,τιδήποτε] ἐπὶ τοσοῦτον, ἐφ' ὅσον οὐδὲν ἐκπέμπει εἰς τὸν ἀλλότριον, ἡ δ' ἐκπομπὴ καπνοῦ εἶνε [ἀσυγχώρητος] ὡς ἡ τοῦ ὕδατος· δύναται λοιπὸν [ἐπὶ τῆς περιπτώσεως τοῦ τυροπωλείου], νὰ ἐναγάγῃ ὁ ἀνώτερος [ἔνοικος] τὸν κατώτερον περὶ τοῦ ὅτι δὲν δικαιοῦται οὗτος νὰ ποιῇ [ὡς πρὸς

meum fundum fragmenta cadant. dicit igitur Aristo eum, qui tabernam casiariam a Minturnensibus conduxit, a superiore prohiberi posse fumum immittere, sed Minturnenses ei ex conducto teneri: agique sic posse dicit cum eo, qui eum fumum immittat, ius ei non esse fumum immittere. ergo per contrarium agi poterit ius esse fumum immittere: quod et ipsum videtur Aristo probare. sed et interdictum uti possidetis poterit locum habere, si quis prohibeatur,

τὸν καπνὸν] οὕτως· ὁ Ἀλφῆνος τέλος ἔγραφε, λέγει, ὅτι δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ περὶ τοῦ ὅτι δὲν ἔχει ἕτερος τὸ δικαίωμα νὰ κόπτῃ ἐν τῷ [ἀγρῷ] αὐτοῦ λίθους [οὕτως], ὥστε τὰ θραύσματα νὰ πίπτωσιν εἰς τὸν ἀγρόν μου. λέγει λοιπὸν ὁ Ἀρίστων ὅτι ὁ μισθώσας τυροπωλεῖον παρὰ τῶν Μιντουρνησίων δύναται μὲν νὰ ἐμποδισθῇ παρὰ τοῦ ἄνω [οἰκοῦντος] νὰ ἐκπέμπῃ καπνόν, ἀλλ' οἱ Μιντουρνήσιοι ἐνέχονται ἀπέναντι ἐκείνου ἐκ τῆς μισθώσεως· οὕτω δὲ δύναται, λέγει, νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ κατὰ τοῦ ἐκπέμποντος τὸν καπνόν, καθ' ὅσον δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ ἐκπέμπῃ αὐτόν. ὅθεν ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγή, ὅτι ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐκπέμπῃ καπνόν. αὐτὸ δὲ τοῦτο φαίνεται ὅτι ἐπιδοκιμάζει ὁ Ἀρίστων. ἀλλὰ καὶ τὸ παράγγελμα ὅπως *νέμεσθε* δύναται νὰ λάβῃ χώραν, ἐάν τις ἐμποδίζηται, νὰ μεταχειρίζηται τὸ ἐ-

*6* qualiter velit, suo uti. Apud Pomponium dubitatur libro quadragensimo primo lectionum, an quis possit ita agere licere fumum non gravem, puta ex foco, in suo facere aut non licere. et ait magis non posse agi, sicut agi non potest ius esse in suo ignem facere aut

*6* αὐτοῦ [δικαίωμα] ὡς θέλει. Παρὰ Πομπωνίῳ ἐν βιβλ. μα' τῶν μαθημάτων ἀμφισβητεῖται, ἂν δύναταί τις νὰ συμφωνήσῃ περὶ τοῦ νὰ ἔχῃ ἢ νὰ μὴ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ ποιῇ ἐν τῷ [οἴκῳ] του καπνὸν οὐχὶ βαρύν, λ. χ. ἐκ τῆς ἑστίας· λέγει λοιπὸν ὅτι μᾶλλον δὲν δύναται νὰ συμφωνήσῃ, ὡς δὲν δύναται νὰ συμφωνήσῃ περὶ τοῦ νὰ ἔχῃ δικαίωμα ν' ἀνάπτῃ πῦρ ἐν τῷ [οἴκῳ] του,

*7* sedere aut lavare. Idem in diversum probat: nam et in balineis, inquit, vaporibus cum Quintilla cuniculum pergentem in Ursi Iuli instruxisset, placuit potuisse tales servitutes imponi.

*7* ἢ νὰ κάθηται, ἢ νὰ νύπτηται. Ὁ αὐτὸς [Πομπ.] ἐπὶ ἄλλων περιπτώσεων ἐπιδοκιμάζει [τοῦτο]· διότι καὶ ὅτε Κουϊντίλλα τις εἶχε κατασκευάσει σωλῆνα διὰ μέσου [τῆς οἰκίας] Οὐρσίου Ἰουλίου τινὸς πρὸς διοχέτευσιν τῶν τοῦ λουτροῦ ἀτμῶν, ἐγένετο δεκτὸν ὅτι ἠδύναντο τοιαῦται δουλεῖαι νὰ ἐπιβληθῶσι.

9 *PAULUS* Si eo loco, per quem mihi iter debetur, tu aedificaveris, possum intendere ius mihi esse ire

9 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἐν τῷ τόπῳ, δι' οὗ ὀφείλεται εἰς ἐμὲ ὁδός, σὺ οἰκοδομήσῃς, δύναμαι νὰ προβάλω ὅτι ἔχω δι-

agere : quod si probavero, inhibebo opus tuum: item Julianus scripsit, si vicinus in suo aedificando effecerit, ne stillicidium meum reciperet, posse me agere de jure meo, id est ius esse immittendi stillicidium, sicut in via diximus. sed si quidem nondum aedificavit, sive usum fructum sive viam habet, ius sibi esse ire agere vel frui intendere potest : quod si iam aedificavit dominus, is qui iter et actum habet adhuc potest intendere ius sibi esse, fructuarius autem non potest, quia amisit usum fructum : et ideo de dolo actionem dandam hoc casu Julianus ait. contra si in itinere, quod per fundum tibi debeo, aedifices, recte intendam ius tibi non esse aedificare vel aedificatum habere, quemadmodum si in area mea quid aedi-

καίωμα ὁδοῦ ἢ ἐλάσεως· ἐὰν δ' ἀποδείξω τοῦτο, ἐμποδίζω τὸ ἔργον σου. ὡσαύτως ὁ Ἰουλιανὸς ἔγραψεν, ἐὰν γειτων οἰκοδομῶν ἐπὶ τοῦ [ἐδάφους] του ἔκαμεν, ὥστε νὰ μὴ δέχηται τὸν σταλαγμόν μου, δύναμαι νὰ ἐναγάγω περὶ τοῦ δικαίου μου, τουτέστιν ὅτι ἔχω δικαίωμα νὰ ἐκπέμπω τὸν σταλαγμόν, καθὼς εἴπομεν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. ἀλλ' ἐὰν μὲν δὲν ᾠκοδόμησεν εἰσέτι, δύναταί τις, εἴτε χρησικαρπίαν ἔχει εἴτε ὁδόν, νὰ προβάλῃ ὅτι ἔχει δικαίωμα ὁδοῦ, ἐλάσεως ἢ καρπώσεως. ἂν ὅμως ὁ κύριος [τοῦ ἐδάφους] ἤδη ᾠκοδόμησεν, ὁ μὲν ἔχων ὁδὸν καὶ ἔλασιν, δύναται εἰσέτι νὰ προβάλῃ τὸ ἑαυτοῦ δικαίωμα, ὁ καρπωτὴς ὅμως δὲν δύναται, καθόσον ἀπώλεσε τὴν χρησικαρπίαν· διὰ τοῦτο ἡ τοῦ δόλου ἀγωγὴ δίδεται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, λέγει ὁ Ἰουλιανός. τἀνάπαλιν ἐὰν ἐπὶ ὁδοῦ, ἣν ὀφείλω εἰς σὲ διὰ τοῦ ἀγροῦ [μου], οἰκοδομῇς, ὀρθῶς θέλω προβάλει ὅτι δὲν ἔχεις δικαίωμα νὰ οἰκοδομῇς ἢ νὰ ἔχῃς ᾠκοδομημένον, ὡς ἐὰν ἐπὶ τοῦ οἰκοπέδου μου ἤ-

*1* fices. Qui latiore via vel angustiore usus est, retinet servitutem, sicuti qui aqua, ex qua ius habet utendi, alia mixta usus est, retinet ius suum.

*1* θελες οἰκοδομήσει τι. Ὅστις ἤσκησε [δουλείαν] ὁδοῦ πλατυτέρας ἢ στενωτέρας [τῆς νομίμου], διατηρεῖ τὴν δουλείαν, ὡς διατηρεῖ τὸ ἑαυτοῦ δικαίωμα, ὅστις ἤσκησε [δουλείαν] ὕδατος, ἐξ οὗ ἔχει τὸ τῆς χρήσεως δικαίωμα, [καίτοι] μετ' ἄλλου [ὕδατος] ἀνεμίχθη.

10 *ULPIANUS* Si quis diuturno usu et longa quasi possessione ius aquae ducendae nactus sit, non est ei necesse docere de jure, quo aqua constituta est, veluti ex legato vel alio modo, sed utilem habet actionem, ut ostendat per annos forte tot usum se non vi non clam

10 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις διὰ καθημερινῆς χρήσεως καὶ μακρᾶς οἱονεὶ νομῆς ἀπέκτησε τὸ δικαίωμα ὑδραγωγείου, δὲν ὑποχρεοῦται ν' ἀποδείξῃ τὸ δίκαιον, δυνάμει τοῦ ὁποίου συνεστάθη [ἡ δουλεία] τοῦ ὕδατος, λ. χ. ἐκ κληροδοσίας ἢ κατ' ἄλλον τρόπον, ἀλλ' ἔχει ὠφέλιμον ἀγωγήν, ὅπως ἀποδείξῃ ὅτι ἐπὶ τόσα λ. χ. ἔτη εἶχε τὴν χρῆσιν οὐχὶ βίᾳ, οὐχὶ λάθρᾳ, οὐχὶ παρακλή-

*1* non precario possedisse. Agi autem hac actione poterit non tan-

*1* σει. Δύναται δὲ νὰ ἐγείρῃ τὴν ἀγωγὴν ταύτην ὄχι μόνον κατ' ἐκείνου, ἐν

tum cum eo, in cujus agro aqua oritur vel per cujus fundum ducitur, verum etiam cum omnibus agi poterit,quicumque aquam non[1] ducere impediunt, exemplo ceterarum servitutium. et generaliter quicumque aquam ducere impediat, hac actione cum eo experiri potero.

11 *MARCELLUS* An unus ex sociis in communi loco invitis ceteris jure aedificare possit, id est an, si prohibeatur a sociis, possit cum his ita experiri ius sibi esse aedificare, et an socii cum eo ita agere possint ius sibi prohibendi esse vel illi ius aedificandi non esse: et si aedificatum iam sit, non possit cum eo ita experiri ius tibi non esse ita aedificatum habere quaeritur. et magis dici potest prohibendi potius quam faciendi esse ius socio, quia magis ille, qui facere conatur ut dixi, quodammodo sibi alienum quoque ius praeripit, si quasi solus dominus ad suum arbitrium uti jure[2] communi velit.

(1) nos (Hotm.)
(2) re (Mo.)

12 *JAVOLENUS* Egi ius illi non esse tigna in parietem meum immissa habere: an et de futuris non immittendis cavendum est? respondi: judicis officio contineri puto, ut de futuro quoque opere caveri debeat.

13 *PROCULUS* Fistulas, quibus aquam duco, in via publica habeo et hae ruptae inundant parietem tuum: puto posse te mecum recte

τῷ ἀγρῷ τοῦ ὁποίου ἀναβρύει τὸ ὕδωρ, ἢ διὰ τοῦ ἀγροῦ τοῦ ὁποίου μεταφέρεται, ἀλλὰ δύναται νὰ ἐγείρῃ τὴν ἀγωγὴν κατὰ πάντων, ὅσοι ἐμποδίζουσι τὴν τοῦ ὕδατος μεταγωγήν, καθ' ὑπόδειγμα τῶν λοιπῶν δουλειῶν. καὶ γενικῶς ὁστισδήποτε ἐμποδίζει τὴν τοῦ ὕδατος μεταγωγήν, δύναμαι διὰ τῆς ἀγωγῆς ταύτης νὰ ἐνεργήσω κατ' αὐτοῦ.

11 *ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ* Ἐρωτᾶται ἂν εἷς ἐκ τῶν κοινωνῶν δύναται ἐπὶ τοῦ κοινοῦ τόπου ἀκόντων τῶν λοιπῶν δικαιωματικῶς νὰ οἰκοδομήσῃ, τουτέστιν ἄν, ἐμποδιζόμενος ὑπὸ τῶν κοινωνῶν, δύναται νὰ ἐναγάγῃ αὐτοὺς καθὸ δικαιούμενος νὰ οἰκοδομήσῃ, καὶ ἂν οἱ κοινωνοὶ δύνανται νὰ ἐγείρωσι κατ' αὐτοῦ ἀγωγήν, ὅτι ἔχουσι δικαίωμα νὰ τὸν ἐμποδίσωσιν, ἢ ὅτι ἐκεῖνος δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ οἰκοδομήσῃ· καὶ ἂν ἤδη ᾠκοδομήθη, ἂν δύναται νὰ ἐγερθῇ κατ ἐκείνου ἀγωγή, ὅτι δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ ἔχῃ οὕτως ᾠκοδομημένον. πιθανώτερον λοιπὸν δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι εἰς τὸν κοινωνὸν ἀνήκει μᾶλλον τὸ δικαίωμα νὰ παρεμποδίσῃ παρὰ νὰ ποιήσῃ, καθόσον μᾶλλον ἐκεῖνος, ὅστις πειρᾶται νὰ ποιήσῃ ὡς εἶπον, ἀποσπᾷ τρόπον τινὰ δι' ἑαυτὸν καὶ ἀλλότριον δικαίωμα, θέλων ὡσεὶ μόνος κύριος κατ' οἰκείαν βούλησιν νὰ μεταχειρίζηται πρᾶγμα κοινόν.

12 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ἤγειρα ἀγωγὴν ὅτι ἕτερος δὲν δικαιοῦται νὰ ἔχῃ ἐμβεβλημένας δοκοὺς εἰς τὸν τοῖχόν μου· δέον ἄρα νὰ δοθῇ ἀσφάλεια, καὶ περὶ μὴ ἐμβολῆς τοιούτων εἰς τὸ μέλλον; ἀπήντησα: εἰς τὸ καθῆκον τοῦ δικαστοῦ περιέχεται, φρονῶ, τὸ νὰ παρέχηται καὶ περὶ μέλλοντος ἔργου ἀσφάλεια.

13 *ΠΡΟΚΟΥΛΟΣ* Σωλῆνας, δι' ὧν μεταφέρω ὕδωρ, ἔχω ἐν δημοσίᾳ ὁδῷ, αὗται δὲ θραυσθεῖσαι κατακλύζουσι τὸν τοῖχόν σου· φρονῶ δύνασαι ὀρθῶς

agere ius mihi non esse flumina ex meo in tuum parietem fluere.

14 *POMPONIUS* Si, cum meus proprius esset paries, passus sim te immittere tigna quae antea habueris: si nova velis immittere, prohiberi a me potes: immo etiam agere tecum potero, ut ea, quae / nova immiseris, tollas. Si paries communis opere abs te facto in aedes meas se inclinaverit, potero tecum agere ius tibi non esse parietem illum ita habere.

15 *ULPIANUS* Altius aedes suas extollendo, ut luminibus domus minoris annis viginti quinque vel impuberis, cujus curator vel tutor erat, officiatur, efficit: quamvis hoc quoque nomine actione ipse heredesque teneantur, quia quod alium facientem prohibere ex officio necesse habuit, id ipse committere non debuit, tamen et adversus possidentem easdem aedes danda est impuberi vel minori actio, ut quod non jure factum est tollatur.

16 *JULIANUS* Si a te emero, ut mihi liceat ex aedibus meis in aedes tuas stillicidium immittere et postea te sciente ex causa emptionis immissum habeam, quaero, an ex hac causa actione quadam vel exceptione tuendus sim. respondi utroque auxilio me usurum.

17 *ALFENUS* Si quando inter aedes binas paries esset, qui ita ventrem faceret, ut in vicini domum semipedem aut amplius procumberet, agi oportet ius non esse illum parietem ita proiectum in

νὰ μὲ ἐναγάγῃς, ὅτι δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ προξενῶ ρεῦμα ἐκ τοῦ ἰδικοῦ μου εἰς τὸν ἰδικόν σου τοῖχον.

14 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐάν, ἔχων ἰδικόν μου τοῖχον, ἀφῆκα νὰ ἐμβάλῃς δοκούς, ἃς εἶχες πρότερον, σὺ δὲ θέλῃς νὰ ἐμβάλῃς νέας, δύναμαι νὰ σὲ ἐμποδίσω· μάλιστα καὶ ἀγωγὴν κατὰ σοῦ δύναμαι νὰ ἐγείρω, ὅπως ἀφαιρέσῃς, ὅσας / νέας ἐνέβαλες. Ἐὰν τοῖχος κοινὸς δι' ἔργου παρὰ σοῦ γενομένου ἔκλινε πρὸς τὴν οἰκίαν μου, δύναμαι νὰ ἐγείρω κατὰ σοῦ ἀγωγήν, ὅτι δὲν δικαιοῦσαι νὰ ἔχῃς οὕτω τὸν τοῖχον.

15 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὑψώσας τις τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν ἔκαμεν ὥστε νὰ βλαφθῇ τὸ φῶς τῆς οἰκίας μικροτέρου τῶν εἰκοσιπέντε ἐτῶν ἢ ἀνήβου, οὗτινος ἦτο κηδεμὼν ἢ ἐπίτροπος· καίτοι ὡς ἐκ τούτου ἐνέχεται διὰ τῆς ἀγωγῆς [τῆς κηδεμονίας ἢ ἐπιτροπείας] αὐτὸς καὶ οἱ κληρονόμοι, καθόσον ὅ,τι ἄλλου ποιοῦντος ἔπρεπε κατὰ καθῆκον νὰ ἐμποδίσῃ, τοῦτο αὐτὸς οὗτος δὲν ὤφειλε νὰ ποιήσῃ, ὅμως καὶ ἐναντίον τοῦ νομέως τῆς οἰκίας δέον νὰ δοθῇ εἰς τὸν ἄνηβον ἢ ἀνήλικον ἀγωγή, ὥστε τὸ μὴ δικαιωματικῶς γενόμενον νὰ ἀρθῇ.

16 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἀγοράσω παρὰ σοῦ τὸ δικαίωμα νὰ ἐκπέμπω σταλαγμὸν ἐκ τῆς ἰδικῆς μου εἰς τὴν ἰδικήν σου οἰκίαν, εἶτα δὲ ἐν γνώσει σοῦ λόγῳ τῆς ἀγοράσεως ἐκπέμπω, ἐρωτᾶται, ἂν ἐκ τοῦ λόγου τούτου δέον ν' ἀσφαλίζωμαι διά τινος ἀγωγῆς ἢ ἐνστάσεως· ἀπήντησα ὅτι ἑκάτερον βοήθημα δύναμαι νὰ μεταχειρισθῶ.

17 *ΑΛΦΗΝΟΣ* Ἐὰν ἤθελεν εἶσθαι μεταξὺ δύω οἰκιῶν τοῖχος τοσοῦτον κεκυρτωμένος, ὥστε νὰ προβάλλῃ ἡμίπουν ἢ περισσότερον εἰς τὸν οἶκον τοῦ γείτονος, δύναται νὰ ἐναγάγῃ [οὗτος], ὅτι δὲν ὑφίσταται δικαίωμα νὰ εἶνε ὁ τοῖχος τοσοῦτον προβεβλη-

1 suum esse invito se. Cum in domo Gaii Sei locus quidam aedibus Anni ita serviret, ut in eo loco positum habere ius Seio non esset, et Seius in eo silvam sevisset, in qua labra et tenes[1] cucumellas positas haberet, Annio consilium omnes juris periti dederunt, ut cum eo ageret ius ei non esse in eo loco

2 ea posita habere invito se. Secundum cujus parietem vicinus sterculinum fecerat, ex quo paries madescebat, consulebatur[2], quemadmodum posset vicinum cogere, ut sterculinum tolleret. respondi, si in loco publico id fecisset, per interdictum cogi posse. sed si in privato, de servitute agere oportere: si damni infecti stipulatus esset, possit per eam stipulationem, si quid ex ea re sibi damni datum esset, servare.

18 *JULIANUS* Is, cujus familia vicinum prohibebat aquam ducere, sui potestatem non faciebat, ne secum agi posset: quaerit actor, quid sibi faciendum esset. respondi oportere praetorem causa cognita jubere bona adversarii possideri et non ante inde discedere, quam is actori ius aquae ducendae constituisset et si quid, quia aquam ducere prohibitus esset, siccitatibus detrimenti cepisset, veluti si prata arboresve exaruisset[3].

19 *MARCIANUS* Si de communi servitute quis bene quidem deberi

1 μένος εἰς τὴν [οἰκίαν] του ἄκοντος αὐ-
1 τοῦ. Ὅτε ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Γαΐου Σείου τόπος τις ἐδούλευεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀννίου οὕτως, ὥστε ὁ Σέϊος δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ θέτῃ τι ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ, ὁ δὲ Σέϊος ἔκαμεν ἐκεῖ φυτείαν, ἐν ᾗ ἔθηκε λεκάνας, ληνοὺς καὶ λεβήτια, εἰς τὸν Ἄννιον ἔδωκαν πάντες οἱ νομομαθεῖς συμβουλὴν νὰ ἐγείρῃ κατ' ἐκείνου ἀγωγήν, ὅτι δὲν δικαιοῦται νὰ ἔχῃ ταῦτα τεθειμένα ἐν τῷ τόπῳ ἐ-
2 κείνῳ ἄκοντος αὐτοῦ. Πλησίον τοῦ τοίχου τινὸς ἔκαμεν ὁ γείτων κοπρῶνα, ἐξ οὗ ὁ τοῖχος ὑγραίνετο· ἠρώτα τίνι τρόπῳ ἠδύνατο ν' ἀναγκάσῃ τὸν γείτονα, ν' ἀφαιρέσῃ τὸν κοπρῶνα· ἀπήντησα, ἐὰν μὲν [ἐκεῖνος] εἶχε κάμει αὐτὸν ἐν δημοσίῳ τόπῳ, διὰ παραγγέλματος ἠδύνατο ν' ἀναγκασθῇ, ἀλλ' ἐὰν ἐν ἰδιωτικῷ, δέον νὰ ἐγερθῇ ἡ [περὶ ἀρνήσεως] δουλείας ἀγωγή· ἐὰν δὲ εἶχε γείνει ἐπερώτησις περὶ ἐπαπειλούσης ζημίας, δύναται διὰ τῆς ἐπερωτήσεως ταύτης, ἐὰν ἐκ τοῦ πράγματος ἐκείνου ἐπῆλθε ζημία τις, ν' ἀνορθωθῇ.

18 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐκεῖνος, οὗτινος οἱ δοῦλοι ἐμπόδιζον τὸν γείτονα νὰ μεταφέρῃ ὕδωρ, δὲν παρεῖχεν ἑαυτὸν πρὸς ἔγερσιν ἀγωγῆς κατὰ τοῦ ἰδίου· ἠρώτησεν ὁ ἐνάγων, τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ· ἀπήντησα ὅτι ἔδει ὁ πραίτωρ μετὰ διάγνωσιν τοῦ λόγου νὰ διατάξῃ νὰ ληφθῶσιν εἰς νομὴν τὰ πράγματα τοῦ ἀντιθέτου, καὶ νὰ μὴ ἀφεθῶσι ταῦτα, πρὶν ἢ ἐκεῖνος ἀποκαταστήσῃ εἰς τὸν ἐνάγοντα τὸ δικαίωμα τοῦ ὑδραγωγείου, καὶ οἱανδήποτε ἐκ τῆς ξηρασίας, καθόσον ἠμποδίσθη νὰ μεταφέρῃ τὸ ὕδωρ, βλάβην ὑπέστη, ἐὰν λ. χ. λειμῶνες ἢ δένδρα ἐξηράνθησαν.

19 *ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ* Ἐὰν περὶ κοινῆς δουλείας καλῶς μέν τις ἐνήγαγεν ὅτι ὀφείλεται, ἀλλὰ κατά τινα τρόπον ἀπώλεσε τὴν δίκην ἐξ ἰδίου πταίσμα-

(1) tenes] lenes et (Hotm.)—(2) consulebat (Mo.—) (3) exaruissent, restituisset (Mo.)

intendit, sed aliquo modo litem perdidit culpa sua, non est aequum hoc ceteris damno esse : sed si per collusionem cessit lite adversario, ceteris dandam esse actionem de dolo Celsus scripsit, idque ait Sabino placuisse.

20 *SCAEVOLA* Testatrix fundo, quem legaverat, casas iunctas habuit : quaesitum est, si hae fundo legato non cederent eumque legatarius vindicasset, an iste fundus aliquam servitutem casis deberet aut, si ex fideicommissi causa eum sibi dari legatarius desideraret, heredes servitutem aliquam casis excipere deberent. respondit de-

*1* beri. Plures ex municipibus, qui diversa praedia possidebant, saltum communem, ut ius compascendi haberent, mercati sunt idque etiam a successoribus eorum est observatum : sed nonnulli ex his, qui hoc ius habebant, praedia sua illa propria venum dederunt. quaero, an in venditione etiam ius illud secutum sit praedia, cum ejus voluntatis venditores fuerint, ut et hoc alienarent. respondit id observandum, quod actum inter contrahentes esset : sed si voluntas contrahentium manifesta non sit, et hoc ius ad emptores transire. item quaero, an, cum pars illorum propriorum fundorum legato ad aliquem transmissa sit, aliquid juris secum huius compascui traxerit. respondit, cum id quoque ius fundi. qui legatus esset. videretur, id quoque cessurum legatario.

21 *LABEO* Si qua aqua nondum apparet, ejus iter ductus constitui

τος, δὲν εἶνε ἐπιεικὲς νὰ βλάπτῃ τοῦτο τοὺς λοιποὺς· ἀλλ' ἐὰν διὰ συμπαιγνίας ὑπεχώρησεν ἐν τῇ δίκῃ εἰς τὸν ἀντίθετον, ὁ Κέλσος ἔγραψεν ὅτι πρέπει νὰ δίδηται εἰς τοὺς λοιποὺς ἡ τοῦ δόλου ἀγωγή· τοῦτο δέ, λέγει, ἤρεσε καὶ εἰς τὸν Σαβῖνον.

20 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Διαθέτης τις εἶχεν οἰκίσκους πλησίον ἀγροῦ, ὃν ἐκληροδότησεν· ἠρωτήθη, ἂν οἱ οἰκίσκοι μὴ ἀκολουθῶσι τὸν κληροδοτηθέντα ἀγρόν, ὁ δὲ κληροδόχος διεκδικήσῃ τοῦτον, ὀφείλει ἆρά γε ὁ ἀγρὸς δουλείαν τινὰ εἰς τοὺς οἰκίσκους, ἤ, ἂν ὁ κληροδόχος ἐπιθυμῇ νὰ λάβῃ ἐκεῖνον λόγῳ καταπιστεύματος, δύνανται οἱ κληρονόμοι νὰ ἐξαιρέσωσιν ὑπὲρ τῶν οἰκίσκων δουλείαν τινά. ἀπήντησεν ὅτι δύνανται. *1* Πολλοὶ πολῖται, νεμόμενοι διάφορα κτήματα, ἠγόρασαν κοινὸν δάσος, ἵνα ἔχωσι δικαίωμα βοσκῆς, τοῦτο δὲ καὶ ὑπὸ τῶν διαδόχων αὐτῶν ἐτηρήθη· ὅμως τινὲς ἐξ αὐτῶν, οἵτινες εἶχον τὸ δικαίωμα ἐκεῖνο, ἐπώλησαν τὰ ἴδια αὐτῶν κτήματα. ἐρωτᾶται, ἂν κατὰ τὴν πώλησιν ἠκολούθησε τὰ κτήματα καὶ τὸ δικαίωμα ἐκεῖνο, ἀφοῦ οἱ πωλήσαντες ἦσαν τοιαύτης θελήσεως, καὶ τοῦτο ν' ἀπαλλοτριώσωσιν. ἀπήντησεν ὅτι ἐκεῖνο δέον νὰ τηρῆται, ὅπερ ἐσκοπεῖτο μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων· ἀλλ' ἐὰν ἡ θέλησις αὐτῶν μὴ εἶνε κατάδηλος, μεταβιβάζεται καὶ τὸ δικαίωμα ἐκεῖνο εἰς τοὺς ἀγοραστάς. ὡσαύτως ἐρωτᾶται, ἐὰν μέρος τῶν ἰδιαιτέρων ἐκείνων ἀγρῶν κληροδοτηθὲν μεταβιβασθῇ εἰς ἕτερον, σύρῃ ἆρά γε [οὗτος] μεθ' ἑαυτοῦ δικαίωμά τι συμβοσκῆς; ἀπήντησεν ὅτι, ἀφοῦ καὶ τοῦτο θεωρεῖται δικαίωμα τοῦ κληροδοτηθέντος ἀγροῦ, θέλει παραχωρηθῇ καὶ τοῦτο εἰς τὸν κληροδόχον.

21 *ΛΑΒΕΩΝ* Ἐὰν μὴ ἀνεφάνῃ εἰσέτι ὕδωρ, δὲν δύναται νὰ συσταθῇ [δουλεία]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

non potest. *PAULUS* : immo puto idcirco id falsum esse, quia cedi potest, ut aquam quaereres et inventam ducere liceret.

VI [1].

## Quemadmodum servitutes amittuntur.

1 *GAIUS* Servitutes praediorum confunduntur, si idem utriusque praedii dominus esse coeperit.

2 *PAULUS* Qui iter et actum habet, si statuto tempore tantum ierit, non perisse actum, sed manere Sabinus Cassius Octavenus aiunt : nam ire quoque per se eum posse qui actum haberet.

(1) Βασ. (ΝΗ'.ΣΤ')

3 *GAIUS* Iura praediorum morte et capitis deminutione non perire vulgo traditum est.

4 *PAULUS* Iter sepulchro debitum non utendo numquam amittitur.

5 *IDEM* Servitus et per socium et fructuarium et bonae fidei possessorem nobis retinetur :

6 *CELSUS* nam satis est fundi

*1* nomine itum esse. Si ego via, quae nobis per vicini fundum debebatur, usus fuero, tu autem constituto tempore cessaveris, an ius tuum amiseris ? et e contrario, si vicinus, cui via per nostrum fundum debebatur, per meam partem ierit egerit, tuam partem ingressus non fuerit, an partem tuam li-

διόδου πρὸς αὐτὸ καὶ μεταγωγῆς. *ΠΑΥΛΟΣ*: ὅμως θεωρῶ τὸ τοιοῦτον ἐσφαλμένον διὰ τοῦτο, διότι δύναται νὰ παραχωρηθῇ εἰς σὲ τὸ δικαίωμα ν' ἀναζητήσῃς ὕδωρ, καὶ ἀνευρεθὲν νὰ τὸ μεταφέρῃς.

6.

## Τίνι τρόπῳ ἀποβάλλονται αἱ δουλεῖαι.

1 *ΓΑΪΟΣ* Αἱ δουλεῖαι κτημάτων συγχέονται, ἐὰν ὁ αὐτὸς ἤρξατο νὰ εἶνε κύριος ἑκατέρου κτήματος [ἤτοι τοῦ τε δουλεύοντος καὶ τοῦ κυρίου].

2 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὁ ἔχων δίοδον καὶ ἔλασιν, ἐὰν κατὰ τὸν [πρὸς ἀπώλειαν τῶν δουλειῶν] ὡρισμένον χρόνον *μόνον διήρχετο*, δὲν ἀπωλέσθη ἡ ἔλασις, ἀλλὰ διατηρεῖται, λέγουσιν ὁ Σαβῖνος, Κάσσιος, [καὶ] Ὀκταβῆνος· διότι καὶ νὰ διέρχηται μόνος δύναται ἐκεῖνος, ὅστις ἔλασιν ἔχει.

3 *ΓΑΪΟΣ* Ὅτι τὰ δικαιώματα κτημάτων δὲν ἀποβάλλονται διὰ τοῦ θανάτου ἢ προσωπικῆς ἐλαττώσεως, εἶνε κοινῶς γνωστόν.

4 *ΠΑΥΛΟΣ* Δίοδος εἰς τάφον ὀφειλομένη οὐδέποτε διὰ τῆς ἀχρησίας ἀποβάλλεται.

5 *Ο ΑΥΤΟΣ* Δουλεία καὶ διὰ κοινωνοῦ, καὶ καρπωτοῦ καὶ καλῆς πίστεως νομέως διατηρεῖται εἰς ἡμᾶς·

6 *ΚΕΛΣΟΣ* διότι ἀρκεῖ ὅτι ἐγένετο ἡ πορεία ἐν ὀνόματι τοῦ [κυρίου] ἀγροῦ. *1* Ἐὰν ἐγὼ μὲν ἔκαμα χρῆσιν τῆς ὁδοῦ, ἥτις ὠφείλετο εἰς ἡμᾶς διὰ τοῦ γειτονικοῦ ἀγροῦ, σὺ ὅμως κατὰ τὸν [πρὸς ἀπώλειαν] ὡρισμένον χρόνον ἔπαυσας, ἀπώλεσας ἆρά γε τὸ δικαίωμά σου; καὶ τἀνάπαλιν, ἐὰν γείτων, εἰς ὃν ὠφείλετο ὁδὸς διὰ τοῦ ἡμετέρου ἀγροῦ, διὰ τοῦ ἰδικοῦ μου μὲν μέρους διῆλθεν [ἢ] ἤλασεν, εἰς τὸ ἰδικόν σου

beraverit? Celsus respondit: si divisus est fundus inter socios regionibus, quod ad servitutem attinet, quae ei fundo debebatur, perinde est, atque si ab initio duobus fundis debita sit: et sibi quisque dominorum usurpat servitutem, sibi non utendo deperdit nec amplius in ea re causae eorum fundorum miscentur: nec fit ulla iniuria ei cujus fundus servit, immo si quo melior, quoniam alter dominorum utendo sibi, non toti

*1a* fundo proficit. Sed si is fundus qui servierit ita divisus est, plusculam dubitationis ea res habet· nam si certus ac finitus viae locus est, tunc, si per longitudinem ejus fundus divisus est, eadem omnia servanda erunt, quae si initio constituendae ejus servitutis similiter hic duo fundi fuissent: si vero per latitudinem viae fundus divisus est (nec multum refert, aequaliter id factum est an inaequaliter), tunc manet idem ius servitutis, quod fundo indiviso fuerat, nec aut usu detineri aut non utendo deperire nisi tota via poterit: nec si forte inciderit, ut semita, quae per alterum dumtaxat fundum erit, uteretur, idcirco alter fundus liberabitur, quoniam unum atque eo modo individuum viae ius est.

*1b* Possunt tamen alterutrum fundum liberare, si modo hoc specialiter convenit: certe si is cui servitus debebatur alterum ex ea divisione fundum redemerit, num

δὲ δὲν εἰσῆλθεν, ἀπήλλαξεν ἆρά γε τὸ μέρος σου; ὁ Κέλσος ἀπήντησεν: ἐὰν μὲν ὁ [κύριος] ἀγρὸς εἶνε διῃρημένος μεταξὺ τῶν κοινωνῶν εἰς τεμάχια, ὡς πρὸς μὲν τὴν ὀφειλομένην εἰς τὸν ἀγρὸν δουλείαν, γίνεται οὕτως, ὡσεὶ ἐξ ἀρχῆς εἰς δύω ἀγροὺς ὠφείλετο. ὑπὲρ ἑαυτοῦ λοιπὸν ἕκαστος τῶν κυρίων διατηρεῖ τὴν δουλείαν, ὡς πρὸς ἑαυτὸν δὲ διὰ τῆς ἀχρησίας ἀποβάλλει, οὐδ' ἀναμιγνύονται πλέον αἱ ὡς πρὸς ταῦτα σχέσεις τῶν ἀγρῶν· οὐδὲ προσγίνεται ἀδικία τις εἰς ἐκεῖνον, οὗτινος ὁ ἀγρὸς δουλεύει, μάλιστα ἴσως ὠφέλειά τις, καθόσον ὁ εἷς τῶν κυρίων ἀσκῶν [τὴν δουλείαν] δι' ἑαυτόν, δὲν ὠφελεῖ ὁλό-
*1a* κληρον τὸν [κύριον] ἀγρόν. Ἂν ὅμως ὁ *δουλεύων* ἀγρὸς διῃρέθη εἰς τεμάχια, τὸ πρᾶγμα ἐπιδέχεται μεγαλειτέραν πως ἀμφιβολίαν· διότι ἐὰν μὲν ὁ τόπος τῆς ὁδοῦ εἶνε βέβαιος καὶ ὡρισμένος, τότε, ἂν μὲν ὁ ἀγρὸς διῃρέθη κατὰ μῆκος ἐκείνης, θέλουσι τηρηθῆ ὁμοίως πάντα, ὅσα [θὰ ἐτηροῦντο] ἐὰν ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεως τῆς δουλείας ἦσαν δύω ἀγροί· ἂν ὅμως κατὰ πλάτος τῆς ὁδοῦ διῃρέθη ὁ ἀγρὸς (οὐδὲ διαφέρει πολύ, ἂν τοῦτο ἴσως ἢ ἀνίσως ἐγένετο), τότε μένει τὸ αὐτὸ δίκαιον τῆς δουλείας, ὅπερ ἀδιαιρέτου [ὄντος] τοῦ ἀγροῦ ὑπῆρχε, μόνον δὲ *ὁλόκληρος* ἡ ὁδὸς δύναται εἴτε διὰ τῆς χρήσεως νὰ διατηρηθῇ, εἴτε διὰ τῆς ἀχρησίας ν' ἀπολεσθῇ· μηδὲ ἐὰν τυχὸν συμβῇ ὥστε νὰ γείνῃ χρῆσις ὁδοῦ, ἥτις διὰ τοῦ ἑνὸς μόνου ἀγροῦ διέρχεται, ἀπαλλάσσεται ἕνεκα τούτου ὁ ἕτερος ἀγρός, καθόσον *ἓν* καὶ κατ' ἀκολουθίαν *ἀδιαίρετον* εἶνε τὸ τῆς ὁδοῦ δικαίωμα. *1β* Δύνανται ὅμως ν' ἀπαλλάξωσι τὸν ἕτερον τῶν ἀγρῶν, ἀρκεῖ νὰ συνεφωνήθη τοῦτο εἰδικῶς· βεβαίως ἐὰν ἐκεῖνος, εἰς ὃν ὠφείλετο ἡ δουλεία, ἐξηγόρασε τὸν ἕτερον ἐκ τῆς διαιρέσεως [προ-

ideo minus ea re fundi alterius servitus permanebit? nec video, quid absurde[1] consecuturum sit eam sententiam fundo altero manente servo: si modo et ab initio potuit angustior constitui via quam lege finita est et adhuc id loci superest in eo fundo, cui remissa servitus non est, ut sufficiat viae: quod si minus loci superest quam viae sufficiat, uterque fundus liberabitur, alter propter redemptionem, alter, quia per eum locum qui superest

(1) absurdi

*1c* via constitui non potest. Ceterum si ita constitutum est ius viae, ut per quamlibet partem fundi ire agere liceat, idque vel subinde mutare nihil prohibet atque ita divisus est fundus: si per quamlibet ejus partem aeque ire[2] atque agi possit, tunc perinde observabimus atque si ab initio duobus fundis duae servitutes iniunctae fuissent, ut altera retineri, altera non uten-

*1d* do possit deperire. Nec me fallit alieno facto ius alterius immutatu[3]iri, quoniam ante satius[4] fuerat per alteram partem ire agere, ut idem ius ei[5] in altera parte fundi retineretur: contra illud commodum accessisse ei cui via debebatur, quod per duas pariter vias ire agere possit bisque octonos[6] in porrectum et senos denos in anfractum.

(2) iri (Hal.) — (3) immutatum — (4) satis (5) et (Mo.) — (6) pedes προσθ. (Brenc.)

7 *PAULUS* Si sic constituta sit aqua, ut vel aestate ducatur tan-

κύψαντα] ἀγρόν, ἐκ τούτου διατηρεῖται ἆρά γε οὐχ ἧττον ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἀγροῦ ἡ δουλεία; δὲν βλέπω, κατὰ τί θέλει εἶσθαι ἄτοπος ἡ γνώμη, καθ' ἣν μένει ὁ ἕτερος ἀγρὸς δοῦλος, ἀρκεῖ μόνον ὅτι καὶ ἀπ' ἀρχῆς ἠδύνατο ἡ ὁδὸς νὰ ὁρισθῇ στενωτέρα παρ' ὅ,τι διὰ τῆς συμβάσεως ὡρίσθη, καὶ ὑπολείπεται εἰσέτι ἐκ τοῦ ἀγροῦ, εἰς ὃν δὲν ἀφέθη ἡ δουλεία, τοσοῦτος τόπος, ὥστε ν' ἀρκῇ διὰ τὴν ὁδόν. διότι ἂν ὑπολείπηται ὀλιγώτερος τόπος, παρ' ὅ,τι ἀρκεῖ διὰ τὴν ὁδόν, ἑκάτερος ἀγρὸς θέλει ἀπαλλαγῇ, ὁ μὲν εἷς διὰ τὴν ἐξαγόρασιν, ὁ δ' ἕτερος διότι διὰ τοῦ τόπου, ὅστις ὑπολείπεται, ὁδὸς δὲν δύναται νὰ συ-*1g* σταθῇ. Ἄλλως ἐὰν τὸ δικαίωμα τῆς ὁδοῦ ἔχῃ οὕτω συσταθῇ, ὥστε δι' οἱουδήποτε μέρους τοῦ ἀγροῦ νὰ ἐπιτρέπηται ἡ δίοδος [ἢ] ἔλασις, μηδὲν δ' ἐμποδίζῃ μεταγενεστέραν τούτου μεταβολήν, διῃρέθη δ' ὁ ἀγρὸς εἰς τεμάχια, ἐὰν δι' οἱουδήποτε μέρους ὁμοίως εἶνε δυνατὴ ἡ δίοδος ἢ ἔλασις, τότε θέλομεν οὕτω θεωρήσει [τὸ πρᾶγμα], ὡσεὶ ἀπ' ἀρχῆς εἰς δύω ἀγροὺς δύω δουλεῖαι εἶχον ἐπιβληθῇ, ὥστε ἡ μὲν μία νὰ δύνηται νὰ διατηρηθῇ, ἡ δ' ἑτέρα διὰ τῆς ἀχρησίας ν' ἀπο-*1d* λεσθῇ. Δὲν μὲ λανθάνει μὲν ὅτι διὰ πράξεως ἑνὸς μέλλει [ἐνταῦθα] νὰ μεταβληθῇ δίκαιον ἑτέρου, καθόσον πρότερον ἦρκει νὰ ἐγίνετο ἡ δίοδος [ἢ] ἔλασις διὰ τοῦ ἑνὸς μέρους, ἵνα καὶ ἐπὶ τοῦ ἄλλου μέρους τοῦ ἀγροῦ διατηρῆται τὸ αὐτὸ δίκαιον· ὅμως ὑπάρχει αὕτη ἡ ὠφέλεια ὑπὲρ ἐκείνου, εἰς ὃν ὠφείλετο ἡ ὁδός, ὅτι δύναται διὰ δύω συγχρόνως ὁδῶν νὰ διέρχηται [ἢ] ἐλαύνῃ, [ἐχούσης] ἑκάστης ὀκτὼ πόδας ἐν τῇ εὐθείᾳ γραμμῇ, καὶ δεκαὲξ ἐν τῇ καμπῇ.

7 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ὡρίσθη [δουλεία] ὕδατος οὕτως, ὥστε τὸ θέρος μόνον νὰ

tum vel uno mense, quaeritur quemadmodum non utendo amittatur, quia non est continuum tempus, quo cum uti non[1] potest, non sit usus. itaque et si alternis annis vel mensibus quis aquam habeat, duplicato constituto tempore amittitur. idem et de itinere custoditur si vero alternis diebus aut die toto aut tantum nocte, statuto legibus tempore amittitur, quia una servitus est: nam et si alternis horis vel una hora cottidie servitutem habeat, Servius scribit perdere eum non utendo servitutem, quia id quod habet cottidianum sit.

(1) διαγρ. (Mo.)

μεταφέρηται, εἴτε ἕνα μῆνα, ὑπάρχει ζήτημα τίνι τρόπῳ δι' ἀχρησίας ἀποβάλλεται, ἀφοῦ δὲν εἶνε συνεχὴς ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἐνῷ ἠδύνατο ν' ἀσκηθῇ [ἡ δουλεία], δὲν ἠσκήθη. ὅθεν καὶ ἂν ἔχῃ τις [δουλείαν] ὕδατος κατ' ἐπάλληλα ἔτη ἢ μῆνας, ἀποβάλλεται [ἡ δουλεία] διπλασιαζομένου τοῦ ὡρισμένου [κοινῶς] χρόνου. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς διόδου τηρεῖται. ἂν ὅμως [ἔχῃ τις τὴν δουλείαν] ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ἢ [μόνον] κατὰ τὴν ἡμέραν ὁλόκληρον, ἢ τὴν νύκτα μόνον, διὰ [τῆς παρελεύσεως] τοῦ ὡρισμένου ὑπὸ τῶν νόμων χρόνου ἀποβάλλεται, καθόσον εἶνε *μία* δουλεία· διότι καὶ ἂν τις ἔχῃ δουλείαν ὥραν παρ' ὥραν, ἢ μίαν ὥραν καθημερινῶς, ὁ Σέρβιος γράφει ὅτι ἀποβάλλει οὗτος διὰ τῆς ἀχρησίας τὴν δουλείαν, καθόσον τὸ δικαίωμα, ὅπερ ἔχει, εἶνε καθημερινόν.

8 *IDEM* Si stillicidii immittendi ius habeam in aream tuam et permisero ius tibi in ea area aedificandi, stillicidii immittendi ius amitto. et simlliter si per tuum fundum via mihi debeatur et permisero til i in eo loco, per quem via mihi debetur, aliquid facere,

8 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ἐκπέμπω σταλαγμὸν εἰς τὴν αὐλήν σου, καὶ σοὶ δώσω τὸ δικαίωμα νὰ οἰκοδομήσῃς ἐπὶ τῆς αὐλῆς ταύτης, ἀποβάλλω τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐκπέμπω τὸν σταλαγμόν. καὶ ὁμοίως ἐὰν διὰ τοῦ ἀγροῦ σου ὀφείληται εἰς ἐμὲ ὁδός, καὶ σοὶ ἐπιτρέψω ἐπὶ τοῦ τόπου ἐκείνου, δι' οὗ ὀφείλεται εἰς ἐμὲ δουλεία, νὰ ποιήσῃς τι, ἀποβάλλω τὸ δικαίωμα τῆς
1 ὁδοῦ. Ἐκεῖνος ὅστις διὰ μέρους τῆς διόδου πορεύηται, θεωρεῖται διατηρῶν ὁλόκληρον τὸ δικαίωμα.

1 amitto ius viae. Is qui per partem itineris it totum ius usurpare videtur.

9 *JAVOLENUS* Aqua si in partem aquagi influxit, etiamsi non ad ultima loca pervenit, omnibus tamen partibus usurpatur.

9 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ἐὰν τὸ ὕδωρ εἰς μέρος τοῦ ὑδραύλακος ἔρρευσε, καὶ ἂν μὴ ἔφθασεν εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ὅμως διατηρεῖται [ἡ δουλεία] ὡς πρὸς ὅλα τὰ μέρη [τοῦ ὑδραύλακος].

10 *PAULUS* Si communem fundum ego et pupillus haberemus, licet uterque non uteretur, tamen propter pupillum et ego viam re-
1 tineo. Si is, qui nocturnam a-

10 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἐγὼ καὶ ἄνηβος ἔχωμεν κοινὸν ἀγρόν, καὶ ἂν μηδέτερος ἀσκῇ [τὴν δουλείαν], ὅμως ἕνεκα τοῦ ἀνήβου διατηρῶ καὶ ἐγὼ [τὴν
1 δουλείαν] τῆς ὁδοῦ. Ἐὰν ἐκεῖνος,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

quam habet, interdiu per constitutum ad amissionem tempus usus fuerit, amisit nocturnam servitutem, qua usus non est. idem est in eo, qui certis horis aquae ductum habens aliis usus fuerit nec ulla parte earum horarum.

11 *MARCELLUS* Is cui via vel actus debebatur, ut vehiculi certo genere uteretur, alio genere fuerat usus: videamus ne amiserit servitutem et alia sit ejus condicio, qui amplius oneris quam licuit vexerit, magisque hic plus quam aliud egisse videatur: sicuti[1] latiore itinere usus esset aut si plura iumenta egerit quam licuit aut aquae admiscuerit aliam. ideoque in omnibus istis quaestionibus servitus quidem non amittitur, non autem conceditur plus quam pac-

/ tum est in servitute habere. Heres, cum legatus esset fundus sub condicione, imposuit ei servitutes: extinguentur, si legati condicio existat. videamus, an adquisitae sequantur legatarium: et magis dicendum est, ut sequantur.

12 *CELSUS* Qui fundum alienum bona fide emit, itinere quod ei fundo debetur usus est: retinetur id ius itineris: atque etiam, si precario aut vi deiecto domino possidet: fundus enim qualiter[2] se habens ita, cum in suo habitu possessus est, ius non deperit[3], neque

(1) si προσθ. (Mo.)
(2) qualiter qualiter (Hal.)
(3) deperdit (Heins.)

ὅστις ἔχει νυκτερινὴν [δουλείαν] ὕδατος, *ἐν ἡμέρᾳ* ἤσκησε [τὴν δουλείαν] κατὰ τὸν πρὸς ἀπώλειαν ὡρισμένον χρόνον, *ἀπώλεσε* τὴν νυκτερινὴν δουλείαν, καθόσον δὲν ἤσκησεν αὐτήν. τὸ αὐτὸ εἶνε καὶ ἐπὶ ἐκείνου, ὅστις καθ' ὡρισμένας ὥρας ἔχων ὑδραγωγεῖον, μετεχειρίσθη [αὐτὸ] *κατ' ἄλλας*, οὐδόλως δὲ *κατ' ἐκείνας* τὰς ὥρας.

11 *ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ* Ἐκεῖνος, εἰς ὃν ὠφείλετο ὁδὸς ἢ ἔλασις, καθ' ἣν ὄχημα ὡρισμένου εἴδους νὰ μεταχειρίζηται, μετεχειρίσθη ἑτέρου εἴδους· ἂς ἴδωμεν ἂν ἀπώλεσε τὴν δουλείαν, καὶ ἄλλη εἶνε ἡ θέσις ἐκείνου, ὅστις ἔσυρε βάρος μεγαλείτερον τοῦ ἐπιτετραμμένου, μᾶλλον δὲ οὗτος *περισσότερον* παρὰ *ἕτερόν* τι θεωρεῖται ὅτι ἔπραξεν· ὡς ἐὰν ἔκαμε χρῆσιν διόδου πλατυτέρας, ἢ ἤγαγεν ὑποζύγια περισσότερα τῶν ἐπιτετραμμένων, ἢ εἰς ὕδωρ ἀνέμιξεν ἕτερον. ὅθεν καθ' ὅλας ταύτας τὰς περιπτώσεις ἡ μὲν δουλεία δὲν ἀποβάλλεται, ὅμως δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἔχῃ τις ἐν τῇ δουλείᾳ περισσότερον τοῦ συμφωνηθέντος. / Κληροδοτηθέντος ἀγροῦ τινος ὑπὸ αἵρεσιν, ὁ κληρονόμος ἐπεβαλεν ἐπ' αὐτοῦ δουλείας· [αὗται] θέλουσιν ἐξαλειφθῇ, ἐὰν ἡ αἵρεσις τῆς κληροδοσίας πληρωθῇ. ἂς ἴδωμεν δέ, ἂν αἱ ἀποκτηθεῖσαι ἀκολουθῶσι τὸν κληροδόχον· μᾶλλον λοιπὸν πρέπει νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἀκολουθοῦσι.

12 *ΚΕΛΣΟΣ* Ὁ καλῇ τῇ πίστει ἀγοράσας ἀλλότριον ἀγρόν, ἔκαμε χρῆσιν διόδου, ἥτις ὠφείλετο εἰς τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον· διατηρεῖται τὸ δικαίωμα τοῦτο τῆς δουλείας· μάλιστα δὲ καὶ ἂν παρακλήσει εἴτε βίᾳ ἀποβληθέντος τοῦ κυρίου νέμηται· διότι ὁ ἀγρὸς ὁπωσδήποτε εὑρισκόμενος, ἐὰν οὕτως ἐν τῇ ἑαυτοῦ καταστάσει ληφθῇ εἰς νομήν, δὲν ἀποβάλλει τὸ δικαίωμα, οὐδὲ διαφέρει ἂν δικαίως ἢ μὴ νέμηται, ὅστις

refert, juste nec ne possideat, qui talem eum possidet. quare fortius et si aqua per rivum sua sponte perfluxit, ius aquae ducendae retinetur. quod et Sabino recte placet, ut apud Neratium libro quarto membranarum scriptum est.

13 *MARCELLUS* Si quis ex fundo, cui viam vicinus deberet, vendidisset locum proximum servienti fundo non imposita servitute et intra legitimum tempus, quo servitutes pereunt, rursus eum locum adquisisset, habiturus est servitutem, quam vicinus debuisset.

14 *JAVOLENUS* Si locus, per quem via aut iter aut actus debebatur, impetu fluminis occupatus esset et intra tempus, quod ad amittendam servitutem sufficit, alluvione facta restitutus est, servitus quoque in pristinum statum restituitur : quod si id tempus praeterierit, ut servitus amittatur,

*1* renovare eam cogendus est. Cum via publica vel fluminis impetu vel ruina amissa est, vicinus proximus viam praestare debet.

15 *IDEM* Si, cum servitus mihi per plures fundos deberetur, medium fundum adquisivi, manere serv tutem puto, quia totiens servitus confunditur, quotiens uti ea is ad quem pertineat, non potest : medio autem fundo adquisito potest consistere, ut per primum et ultimum iter debeatur.

16 *PROCULUS* Aquam,quae oriebatur in fundo vicini, plures per eundem rivum jure ducere soliti sunt, ita ut suo quisque die a ca-

τοιοῦτον νέμεται αὐτόν· διὰ τοῦτο ἔτι μᾶλλον καὶ ἂν τὸ ὕδωρ αὐτομάτως ἔρρευσε διὰ τοῦ ρεύματος, διατηρεῖται τὸ τοῦ ὑδραγωγείου δικαίωμα· τοῦτο δὲ καὶ εἰς τὸν Σαβῖνον ὀρθῶς ἀρέσκει, καὶ παρὰ Νερατίῳ ἐν βιβλ. δ' τῶν ὑπομνημάτων γεγραμμένον εἶνε.

13 *ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ* Ἐάν τις ἐξ ἀγροῦ, εἰς ὃν ὁ γείτων ὤφειλε [δουλείαν] ὁδοῦ, ἐπώλησε τόπον ἐγγύτατον τοῦ δουλεύοντος ἀγροῦ, χωρὶς νὰ ἐπιβάλῃ [ἐπὶ τοῦ πωλουμένου] δουλείαν, ἐντὸς δὲ τοῦ πρὸς ἀπώλειαν τῶν δουλειῶν νομίμου χρόνου ἀπέκτησε πάλιν τὸν τόπον ἐκεῖνον, θέλει ἔχει τὴν δουλείαν, ἣν ὁ γείτων ὤφειλεν.

14 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ἐὰν ὁ τύπος, δι' οὗ ὠφείλετο ὁδὸς πλατεῖα, ἡ δίοδος, ἡ ἔλασις, κατελήφθη ὑπὸ τῆς φορᾶς ποταμοῦ, ἐντὸς δὲ τοῦ πρὸς ἀπώλειαν τῆς δουλείας ἀρκοῦντος χρόνου, γενομένης προσχώσεως ἀπεκατεστάθη, καὶ ἡ δουλεία ἀποκαθίσταται εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν· ἂν ὅμως παρῆλθεν ὁ χρόνος οὗτος, ὥστε ἡ δουλεία ἀπωλέσθη, δέον ν' ἀναγκάζηται [ὁ ὑπόχρεως] εἰς *1* ἀνανέωσιν αὐτῆς. Ἐὰν ὁδὸς δημοσία εἴτε ἐκ τῆς φορᾶς ποταμοῦ, εἴτε ἐκ καταπτώσεως [οἰκοδομῆς] κατεστράφη, ὁ ἐγγύτατος γείτων ὀφείλει νὰ παράσχῃ ὁδόν.

15 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐάν, ὀφειλομένης μοι δουλείας διὰ πολλῶν ἀγρῶν, ἀπέκτησα τὸν μέσον ἀγρόν, μένει φρονῶ ἡ δουλεία, διότι τότε ἡ δουλεία συγχέεται, ὅταν δὲν δύναται ν' ἀσκήσῃ αὐτὴν ἐκεῖνος εἰς ὃν ἀνήκει· ὅταν ὅμως ἀπεκτήθη ὁ μέσος ἀγρός, δύναται νὰ ὑπάρξῃ, [οὕτως] ὥστε διὰ τοῦ πρώτου καὶ τελευταίου νὰ ὀφείληται ἡ δουλεία.

16 *ΠΡΟΚΟΥΛΟΣ* Ὕδωρ, ὅπερ ἀνέβρυεν ἐν τῷ ἀγρῷ γείτονος, συνειθίζον δικαιωματικῶς πολλοὶ νὰ μεταφέρωσι διὰ τοῦ αὐτοῦ ῥύακος, οὕτως ὥστε ἕ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

pite duceret, primo per eundem rivum eumque communem, deinde ut quisque inferior erat, suo quisque proprio rivo, et unus statuto tempore, quo servitus amittitur, non duxit. existimo eum ius ducendae aquae amisisse nec per ceteros qui duxerunt ejus ius usurpatum esse: proprium enim cujusque eorum ius fuit neque per alium usurpari potuit. quod si plurium fundo iter aquae debitum esset, per unum eorum omnibus his, inter quos is fundns communis fuisset, usurpari potuisset. item si quis eorum, quibus aquae ductus servitus debebatur et per eundem rivum aquam ducebant, ius aquae ducendae non ducendo eam amisit, nihil juris eo nomine ceteris, qui rivo utebantur, adcrevit idque commodum ejus est, per cuius fundum id iter aquae[1], quod non utendo pro parte unius amissum est: libertate enim huius partis servitutis fruitur.

καστος ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἡμέρᾳ μετέφερεν ἐκ τῆς πηγῆς, κατὰ πρῶτον μὲν διὰ τοῦ αὐτοῦ κοινοῦ ρύακος, εἶτα δ' ἕκαστος διὰ τοῦ ἰδικοῦ του ρύακος, κατὰ τὴν διαδοχικὴν ἕκαστος τάξιν, — εἰς δὲ κατὰ τὸν πρὸς ἀπώλειαν τῆς δουλείας ὡρισμένον χρόνον, δὲν μετήγαγε. φρονῶ ὅτι οὗτος ἀπώλεσε τὸ δικαίωμα τοῦ ὑδραγωγείου, οὐδὲ διατηρεῖται τὸ δικαίωμα αὐτοῦ διὰ τῶν λοιπῶν, οἵτινες μετήγαγον. διότι τὸ δικαίωμα ἦτο ἴδιον ἑκάστου αὐτῶν, οὐδὲ ἠδύνατο νὰ διατηρηθῇ δι' ἄλλου. ἂν ὅμως εἰς ἀγρὸν [ἀνήκοντα] εἰς πολλοὺς ὠφείλετο ὑδραγωγεῖον, θὰ ἠδύνατο δι' ἑνὸς ἐξ αὐτῶν νὰ διατηρηθῇ ὡς πρὸς ὅλους ἐκείνους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ ἀγρὸς ἦτο κοινός. ὡσαύτως ἐάν τις ἐξ ἐκείνων, εἰς οὓς ὠφείλετο δουλεία ὑδραγωγείου, καὶ [οἵτινες] διὰ τοῦ αὐτοῦ ρύακος μετέφερον τὸ ὕδωρ, ἀπώλεσε διὰ τῆς ἀχρησίας τὸ δικαίωμα τοῦ ὑδραγωγείου, οὐδόλως ἕνεκα τούτου αὐξάνει τὸ δικαίωμα τῶν λοιπῶν, οἵτινες μετεχειρίζοντο τὸν ρύακα, ἀλλ' εἶνε ὠφέλεια δι' ἐκεῖνον, διὰ τοῦ ἀγροῦ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει τὸ ὑδραγωγεῖον, ὅπερ διὰ τῆς ἀχρησίας ἀπωλέσθη ὡς πρὸς τὸν ἕνα. διότι καρποῦται τὴν ἐλευθερίαν τοῦ μέρους τούτου τῆς δουλείας.

17 *POMPONIUS* Labeo ait, si is, qui haustum habet, per tempus, quo servitus amittitur, ierit ad fontem nec aquam hauserit, iter quoque eum amisisse.

17 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ὁ Λαβέων λέγει ὅτι, ἐὰν ὁ ἔχων ἄντλησιν, κατὰ τὸν πρὸς ἀπώλειαν τῆς δουλείας χρόνον μετέβη μὲν εἰς τὴν πηγήν, ἀλλὰ δὲν ἤντλησεν ὕδωρ, οὗτος ἀπώλεσε καὶ τὴν δίοδον.

18 *PAULUS* Si quis alia aqua usus fuerit, quam de qua in servitute imponenda actum est, servitus amittitur. Tempus, quo non est usus praecedens fundi dominus, cui servitus debetur, imputatur ei,

18 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐάν τις μετεχειρίσθη ἄλλο ὕδωρ, παρὰ τὸ κατὰ τὴν ἐπιβολὴν τῆς δουλείας συμφωνηθέν, ἡ δουλεία ἀποβάλλεται. Ὁ χρόνος, καθ' ὃν δὲν ἔκαμε χρῆσιν [τῆς δουλείας] ὁ προηγούμενος κύριος ἀγροῦ, εἰς ὃν ὀφείλεται δουλεία, ὑπολογίζεται ὡς πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις διεδέχθη τὴν θέσιν αὐ-

(1) est προσθ.

2 qui in ejus loco successit. Si, cum ius habers immittendi, vicinus statuto tempore aedificatum non habuerit ideoque nec tu immittere poteris, non ideo magis servitutem amittes, quia non potest videri usucepisse vicinus tuus libertatem aedium suarum, qui iustuum non interpellavit.

19 *POMPONIUS* Si partem fundi vendendo lege caverim, uti per eam partem in reliquum fundum meum aquam ducerem, et statutum tempus intercesserit, antequam rivum facerem, nihil juris amitto, quia nullum iter aquae fuerit, sed manet mihi ius integrum: quod si fecissem iter neque

1 usus essem, amittam. Si per fundum meum viam tibi legavero et adita mea hereditate per constitutum tempus ad amittendam servitutem ignoraveris eam tibi legatam esse, amittes viam non utendo. quod si intra idem tempus, antequam rescires tibi legatam servitutem, tuum fundum vendideris, ad emptorem via pertinebit, si reliquo tempore ea usus fuerit, quia scilicet tua esse coeperat: ut iam nec ius repudiandi legatum tibi possit contingere, cum ad te fundus non pertineat.

20 *SCAEVOLA* Usu retinetur servitus, cum ipse cui debetur utitur quive in possessionem ejus est aut mercennarius aut hospes aut medicus quive ad visitandum domi-

2 τοῦ. Ἐάν, ἐνῷ ἔχεις τὸ δικαίωμα ἐμβολῆς [δοκοῦ], ὁ γείτων κατὰ τὸν [πρὸς ἀπώλειαν τῆς δουλείας] ὡρισμένον χρόνον δὲν ᾠκοδόμησε, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ σὺ ἠδυνήθης νὰ ἐμβάλῃς, δὲν θέλεις ἕνεκα τούτου ἀπολέσει ποσῶς τὴν δουλείαν, διότι δὲν δύναται ὁ γείτων σου νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἐχρησικτήσατο τὴν ἐλευθερίαν τῆς οἰκίας του, ἀφοῦ δὲν *διέκοψε* τὸ δικαίωμά σου.

19 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν πωλῶν μέρος ἀγροῦ διὰ συμφωνίας προενόησα, ὥστε διὰ τοῦ μέρους τούτου νὰ μεταφέρω ὕδωρ εἰς τὸν λοιπὸν ἀγρόν μου, παρῆλθε δὲ ὁ [πρὸς ἀπώλειαν τῆς δουλείας] ὡρισμένος χρόνος, χωρὶς νὰ κάμω ρύακα,—οὐδόλως ἀποβάλλω τὸ δικαίωμα, καθόσον οὐδὲν ὑδραγωγεῖον ὑπῆρξεν, ἀλλὰ διατηρεῖται ὑπὲρ ἐμοῦ ἀκέραιον τὸ δικαίωμα· ἂν ὅμως εἶχον κάμει ρύακα, καὶ δὲν τὸν μετεχειρίσθην, ἤθε-

1 λον ἀποβάλει [τὴν δουλείαν]. Ἐὰν δι' ἀγροῦ μου ὁδὸν ἐκληροδότησά σοι, καὶ γενομένης ὑπεισελεύσεως εἰς τὴν κληρονομίαν μου, ἠγνόεις κατὰ τὸν πρὸς ἀπώλειαν τῆς δουλείας ὡρισμένον χρόνον ὅτι ἡ δουλεία σοι ἐκληροδοτήθη, θέλεις ἀποβάλει τὴν ὁδὸν δι' ἀχρησίας· ἂν ὅμως ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ χρόνου, πρὶν ἢ μάθῃς ὅτι σοι ἐκληροδοτήθη ἡ δουλεία, ἐπώλησας τὸν ἀγρόν σου, ἡ ὁδὸς θέλει ἀνήκει εἰς τὸν ἀγοραστήν, ἐὰν κατὰ τὸν ὑπολειπόμενον χρόνον ἔκαμε χρῆσιν, διότι βέβαιως ἤρξατο [ἡ δουλεία] νὰ εἶνε ἰδική σου· ὥστε ἤδη οὐδὲ τὸ τῆς ἀπωθήσεως τῆς κληροδοσίας δικαίωμα δύναται νὰ σοὶ ἀνήκῃ, καθόσον ὁ ἀγρὸς δὲν ἀνήκει εἰς σέ.

20 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Διὰ τῆς χρήσεως διατηρεῖται ἡ δουλεία, ἐὰν αὐτὸς εἰς ὃν ὀφείλεται χρῆται, ἢ ὅστις νέμεται αὐτήν, εἴτε μισθωτός, εἴτε ξενιζόμενος, εἴτε ἰατρός, ἢ εἴτε ὅστις ἦλθε πρὸς ἐ-

num venit vel colonus aut fructuarius :

21 *PAULUS* fructuarius licet suo nomine.

22 *SCAEVOLA* Denique quicumque quasi debita via usus fuerit,

23 *PAULUS* (sive ad fundum nostrum facit, vel ex fundo)

24 *SCAEVOLA* licet malae fidei possessor sit, retinebitur servitus.

25 *PAULUS* Servitute usus non videtur nisi is, qui suo jure uti se credidit : ideoque si quis pro via publica vel pro alterius servitute usus sit, nec interdictum nec actio utiliter competit.

πίσκεψιν τοῦ κυρίου, εἴτε ἀγρολήπτης, εἴτε καρπωτής·

21 *ΠΑΥΛΟΣ* καίτοι ὁ καρπωτὴς ἐν ἰδίῳ ὀνόματι [νέμεται].

22 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Τέλος ὁστιςδήποτε ἔκαμε χρῆσιν τῆς ὁδοῦ ὡς ὀφειλομένης,

23 *ΠΑΥΛΟΣ* (εἴτε ἔρχεται εἰς τὸν ἡμέτερον ἀγρόν, εἴτε ἐξέρχεται)

24 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* καὶ ἂν εἶνε κακῆς πίστεως νομεύς, διατηρεῖται ἡ δουλεία.

25 *ΠΑΥΛΟΣ* Χρώμενος δουλείαν δὲν θεωρεῖται παρὰ μόνον ἐκεῖνος, ὅστις ἐπίστευεν ὅτι ἀσκεῖ ἴδιον δίκαιον· καὶ διὰ τοῦτο ἐάν τις ἤσκησε [δουλείαν ὁδοῦ θεωρῶν αὐτὴν] ἀντὶ ὁδοῦ δημοσίας ἢ ἀντὶ δουλείας ἑτέρου, δὲν ἀρμόζει [ὑπὲρ τοῦ τοιούτου] οὔτε παράγγελμα οὔτε ὠφέλιμος ἀγωγή.

## LIBER NONUS

### I. [1]

### Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur.

1 *ULPIANUS* Si quadrupes pauperiem fecisse dicetur, actio ex lege duodecim tabularum descendit: quae lex voluit aut dari id quod nocuit, id est id animal quod noxiam commisit, aut aestimationem *1* noxiae offerre. Noxia autem est *2* ipsum delictum. Quae actio ad *3* omnes quadrupedes pertinet. Ait

(1) Εἰσ. (4.9) —Βασ. (Ξ'.Β'.)

## ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ

### 1.

### Ἐὰν τετράποδον λέγηται ὅτι ζημίαν ἐποίησεν.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν τετράποδον λέγηται ὅτι ζημίαν ἐποίησε, παράγεται ἀγωγὴ ἐκ τοῦ δωδεκαδέλτου νόμου· οὗτος δ' ὁ νόμος ἠθέλησεν ἢ νὰ δίδηται τὸ βλάψαν, τουτέστι τὸ ζῶον, ὅπερ διέπραξε τὴν βλάβην, ἢ νὰ παρέχηται *1* ἡ διατίμησις τῆς βλάβης. Βλάβη *2* δὲ εἶνε αὐτὸ τὸ πλημμέλημα. Αὕτη δ' ἡ ἀγωγὴ ἀποβλέπει εἰς ὅλα τὰ τε- *3* τράποδα. Ὁ πραίτωρ λέγει «ὅτι ζημίαν ἐποίησε». Ζημία (pauperies)

raetor «pauperiem fecisse». pau-
eries est damnum sine iniuria fa-
ientis datum : nec enim potest
nimal iniuria fecisse, quod sensu
caret. Itaque,ut Servius scribit,
unc haec actio locum habet, cum
ommota feritate nocuit quadru-
es, puta si equus calcitrosus calce
ercusserit, aut bos cornu petere
olitus petierit, aut mulae propter
imiam ferociam[1]: quod si propter
oci iniquitatem aut propter cul-
am mulionis, aut si plus justo one-
ata quadrupes in aliquem onus
verterit, haec actio cessabit dam-

nique iniuriae agetur. Sed et si
anis, cum duceretur ab aliquo,
speritate sua evaserit et alicui
amnum dederit : si contineri fir-
nius ab alio poterit[2]vel si per eum
ocum induci non debuit, haec ac-
io cessabit et tenebitur qui canem

tenebat. Sed et si instigatu al-
erius fera damnum dederit, ces-
sabit haec actio. Et generaliter
aec actio locum habet, quotiens
ontra naturam fera mota paupe-
iem dedit : ideoque si equus do-
ore concitatus calce petierit, ces-
are istam actionem, sed eum, qui
quum percusserit aut vulnerave-
it, in factum magis quam lege
quilia teneri, utique ideo, quia
on ipse suo corpore damnum de-
it. at si, cum equum permulsis-
et quis vel palpatus esset, calce
um percusserit, erit actioni lo-

cus. Et si alia quadrupes aliam
oncitavit ut damnum daret, ejus

(1) everterint προσθ. (σ.μ.)— (2) potuit

δὲ εἶνε βλάβη ἄνευ ὕβρεως τοῦ ποιοῦντος γενομένη· διότι δὲν δύναται ζῶον, ὅπερ στερεῖται λογικοῦ, νὰ ποιήσῃ [ζημίαν]

4 μεθ' ὕβρεως. Ὅθεν, καθὰ ὁ Σέρβιος γράφει, τότε ἡ προκειμένη ἀγωγὴ λαμβάνει χώραν, ὅταν κινηθὲν ἐξ *ἀγριότητος* ἔβλαψε τὸ τετράποδον, λ. χ. ἐὰν ἵππος λακτιστικὸς ἐλάκτισεν, ἢ βοῦς εἰθισμένος νὰ κερατίζῃ ἐκεράτισεν, ἢ ἡμίονος ἐξ ὑπερβολικῆς ἀγριότητος ἀνέτρεψε φορτίον. ἂν ὅμως ἕνεκεν ἀνωμαλίας τοῦ τόπου, εἴτε ἐκ πταίσματος τοῦ ἡμιονηλάτου, εἴτε ἐὰν περισσότερον τοῦ δέοντος φορτωθὲν τὸ τετράποδον ἀνέτρεψε τὸ φορτίον ἐπί τινος, ἡ προκειμένη ἀγωγὴ ἀργεῖ, ἐγείρεται δὲ ἡ περὶ
5 ἀδίκου ζημίας. Ἀλλὰ καὶ ἂν κύων ἐνῷ ὡδηγεῖτο ὑπό τινος, ἐξ ἰδίας τραχύτητος ἐξέφυγε, καὶ ἐπροξένησεν εἴς τινα ζημίαν, ἐὰν μὲν ἠδύνατο νὰ κρατῆται ὑπ' ἐκείνου ἀσφαλέστερον, ἢ ἐὰν διὰ τοῦ τόπου ἐκείνου δὲν ἔπρεπε νὰ ὁδηγῆται, ἡ προκειμένη ἀγωγὴ ἀργεῖ, θέλει δ' ἐνέχεσθαι ὁ κρατῶν τὸν κύνα.
6 Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐρεθισθὲν ὑπ' ἄλλου θηρίον τι ἐπροξένησε ζημίαν, ἀργεῖ ἡ προ-
7 κειμένη ἀγωγή. Καὶ γενικῶς ἡ ἀγωγὴ αὕτη λαμβάνει χώραν, ὁσάκις θηρίον *παρὰ τὴν φύσιν* κινηθὲν ἐποίησε ζημίαν. καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν ἵππος ὑπὸ πόνου ἐρεθισθεὶς ἐλάκτισεν, ἀργεῖ ἡ προκειμένη ἀγωγή, ἐκεῖνος δέ, ὅστις ἔτυψεν ἢ ἐτραυμάτισε τὸν ἵππον ἐνέχεται ἐκ τῆς τοῦ γεγονότος [ἀγωγῆς] μᾶλλον, παρὰ ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου, διὰ τοῦτο βεβαίως, διότι οὐχὶ αὐτὸς διὰ τοῦ ἰδίου σώματος ἐπροξένησε τὴν ζημίαν. ἂν ὅμως ἐνῷ κατεπράϋνέ τις τὸν ἵππον ἢ ἐθώπευεν, ἐλακτίσθη ὑπ' αὐτοῦ, λαμβάνει χώραν ἡ [περὶ τετραπό-
8 δων] ἀγωγή. Καὶ ἂν ἓν τετράποδον ἠρέθισεν ἕτερον, ὥστε νὰ προξενήσῃ βλάβην, θέλει ἐγερθῆ ἀγωγὴ λόγῳ ἐκείνου,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

quae concitavit nomine agendum
9 erit. Sive autem corpore suo pauperiem quadrupes dedit, sive per aliam rem, quam tetigit quadrupes, haec actio locum habebit: ut puta si plaustro bos obtrivit

10 aliquem vel alia re deiecta. In bestiis autem propter naturalem feritatem haec actio locum non habet: et ideo si ursus fugit et sic nocuit, non potest quondam dominus conveniri, quia desinit dominus esse, ubi fera evasit: et ideo et si eum[1] occidi, meum cor-
11 pus est. Cum arietes vel boves commisissent et alter alterum occidit, Quintus Mucius distinxit, ut si quidem is perisset qui adgressus erat, cessaret actio, si is, qui non provocaverat, competeret actio: quamobrem eum sibi[2] aut no-

(1) eam (σ.μ.).
(2) enm sibi]] cujus esset is qui adgressus erat tum tibi (Mo.)

xam sarcire aut in noxam de-
12 dere oportere. Et cum etiam in quadrupedibus noxa caput sequitur, adversus dominum haec actio datur, non cujus fuerit quadrupes, cum noceret, sed cujus nunc
13 est. Plane si ante litem contestatam decesserit animal, extincta

14 erit actio. Noxae autem dedere est animal tradere vivum. demum si commune plurium sit animal, adversus singulos erit in solidum noxalis actio, sicuti in homi-
15 ne. Interdum autem dominus in hoc non convenietur, ut noxae dedat, sed etiam in solidum, ut puta si in jure interrogatus, an sua

9 ὅπερ ἠρέθισεν. Εἴτε δὲ διὰ τοῦ σώματός του ἐπροξένησε τὸ τετράποδον βλάβην, εἴτε δι' ἄλλου πράγματος, ὅπερ τὸ τετράποδον ἤγγισεν, ἡ προκειμένη ἀγωγὴ θέλει λάβει χώραν· ὡς λ. χ. ἐὰν βοῦς διὰ τῆς ἁμάξης ἢ διὰ ἄλλου πράγματος καταρριφθέντος κατεπάτη-
10 σέ τινα. Ὡς πρὸς τὰ ἄγρια ὅμως θηρία ἕνεκα τῆς φυσικῆς [αὐτῶν] ἀγριότητος, ἡ προκειμένη ἀγωγὴ δὲν λαμβάνει χώραν· καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν ἄρκτος ἐξέφυγε, καὶ οὕτως ἔβλαψε, δὲν δύναται ὁ πρώην κύριος νὰ ἐναχθῇ, καθόσον ἔπαυσε νὰ εἶνε κύριος, ἅμα τὸ θηρίον ἐξέφυγε· καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν ἐφόνευσα
11 αὐτό, ἰδικόν μου εἶνε τὸ σῶμα. Ἐὰν κριοὶ ἢ βόες ἤθελον συμπλακῇ, καὶ ὁ εἷς ἐφόνευσε τὸν ἕτερον, ὁ Κόϊντιος Μούκιος διέκρινεν ὥστε, ἂν μὲν ἐκεῖνος ἀπωλέσθη, ὅστις εἶχεν ἐπιτεθῇ, ν' ἀρχῇ ἡ ἀγωγή, ἐὰν δ' ἐκεῖνος, ὅστις δὲν εἶχε προκαλέσει, ν' ἁρμόζῃ ἡ ἀγωγή· διὰ τοῦτο ἐκεῖνος, εἰς ὃν ἀνήκει ὁ ἐπιτεθείς, πρέπει τότε ἢ ν' ἀναπληρώσῃ
12 τὴν βλάβην, ἢ νὰ ἐκδώσῃ ἀντὶ ταύτης [τὸ τετράποδον]. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὡς πρὸς τὰ τετράποδα ἡ βλάβη ἀκολουθεῖ τὴν κεφαλήν, ἡ προκειμένη ἀγωγὴ δίδεται κατὰ τοῦ κυρίου, οὐχὶ οὔτινος ἦτο τὸ τετράποδον, ὅτε ἔβλα-

13 ψεν, ἀλλ' οὔτινος τώρα εἶνε. Βεβαίως ἐὰν πρὸ κατάρξεως τῆς δίκης ἀπέθανε τὸ ζῶον, ἐξαλείφεται ἡ ἀγωγή.
14 Ἀντὶ βλάβης δὲ ἔκδοσις εἶνε ἡ παράδοσις τοῦ ζώου ζῶντος. ἐὰν δὲ τὸ ζῶον εἶνε κοινὸν πολλῶν, ἐναντίον ἑκάστου θέλει εἶσθαι διὰ τὸ ὅλον ἡ περὶ τῆς βλάβης ἀγωγή, ὡς ἐπὶ τοῦ δού-
15 λου. Ἐνίοτε ὅμως ὁ κύριος δὲν ἐνάγεται διὰ τοῦτο, ὅπως ἐκδώσῃ ἀντὶ τῆς βλάβης, ἀλλὰ καὶ δι' ὁλόκληρον [τὴν βλάβην], ὡς λ. χ. ἐὰν ἐπερωτη-

uadrupes esset, responderit non sse suam: nam si constiterit esse jus, in solidum condemnabitur.

6 Si post litem contestatam ab lio sit animal occisum, quia domino legis Aquiliae actio competit, ratio in judicio habebitur legis quiliae, quia dominus noxae dendae facultatem amiserit: ergo x judicio proposito litis aestimaionem offeret, nisi paratus fuerit ctionem mandare adversus eum

7 qui occidit. Hanc actionem emo dubitaverit heredi dari cerisque successoribus: item adersus heredes ceterosque non je successionis,sed eo jure, quo donini sint, competit.

2 *PAULUS* Haec actio non solum omino, sed etiam ei cujus interest ompetit, veluti ei cui res comnodata est, item fulloni, quia eo uod tenentur damnum videntur

pati. Si quis aliquem evitans, nagistratum forte, in taberna proima se immisisset ibique a cane eroce laesus esset, non posse agi anis nomine quidam putant: at i solutus fuisset, contra.

3 *GAIUS* Ex hac lege iam non ubitatur etiam liberarum personarum nomine agi posse, forte si atrem familias aut filium familias elneraverit quadrupes: scilicet ut on deformitatis ratio habeatur, um liberum corpus aestimationem non recipiat, sed impensarum n curationem factarum et operaθεὶς ἐν δικαστηρίῳ, ἂν τὸ τετράποδον εἶνε ἰδικόν του, ἀπήντησεν ὅτι δὲν εἶνε ἰδικόν του· διότι ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι εἶνε ἰδικόν του, θέλει καταδικασθῇ εἰς 16 ὁλόκληρον [τὴν βλάβην]. Ἐὰν μετὰ κάταρξιν τῆς δίκης τὸ ζῶον φονευθῇ ὑπ' ἄλλου, ἐπειδὴ εἰς τὸν κύριον ἁρμόζει ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγή, θέλει ληφθῇ ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν δίκην ὁ Ἀκουίλιος νόμος, καθόσον ὁ κύριος ἀπώλεσε τὴν εὐχέρειαν τῆς ἐκδόσεως ἀντὶ τῆς βλάβης· ὅθεν ἐπὶ τῆς προκειμένης δίκης θέλει προσφέρει τὴν διατίμησιν αὐτῆς, ἐκτὸς ἂν εἶνε πρόθυμος νὰ ἐκχωρήσῃ τὴν ἀγωγὴν κατὰ 17 τοῦ φονεύσαντος. Ἡ προκειμένη ἀγωγὴ οὐδεὶς ἤθελεν ἀμφιβάλλει ὅτι δίδεται εἰς τὸν κληρονόμον καὶ τοὺς λοιποὺς διαδόχους. ὡσαύτως ἐναντίον τῶν κληρονόμων καὶ τῶν λοιπῶν ἁρμόζει, οὐχὶ δικαιώματι διαδοχῆς, ἀλλ' ἐκ τούτου ὅτι εἶνε κύριοι [τοῦ ζώου].

2 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἡ ἀγωγὴ αὕτη ἁρμόζει ὄχι μόνον εἰς τὸν κύριον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἔχει ἐνδιαφέρον, λ. χ. εἰς ἐκεῖνον, εἰς ὃν τὸ πρᾶγμα ἐδόθη ὡς χρησιδάνειον, ὡσαύτως εἰς τὸν γναφέα, καθόσον ἕνεκα τῆς ἐνοχῆς των θεωροῦν-1 ται ὅτι ὑφίστανται βλάβην. Ἐάν τις ἀποφεύγων τινά, λ. χ. ἄρχοντα, εἰσῆλθεν εἰς ἐγγύτατα κείμενον ἐργαστήριον, καὶ ἐκεῖ ὑπὸ κυνὸς ἀγρίου ἐβλάβη, δὲν δύναται, φρονοῦσί τινες, νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ λόγῳ τοῦ κυνός· ἂν ὅμως ἦτο λελυμένος, τὸ ἐναντίον.

3 *ΓΑΪΟΣ* Ἐκ τοῦ νόμου τούτου δὲν ὑπάρχει ἤδη ἀμφιβολία, ὅτι καὶ λόγῳ [βλάβης] προσώπων ἐλευθέρων δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγή, ἐὰν λ. χ. τετράποδον ἐτραυμάτισε πατέρα ἢ υἱὸν οἰκογενείας· λαμβανομένης, ἐννοεῖται, ὑπ' ὄψιν οὐχὶ τῆς δυσμορφίας, καθόσον ἐλεύθερον σῶμα δὲν ἐπιδέχεται διατίμησιν, ἀλλὰ τῶν κατὰ τὴν θεραπείαν γενομέ-

rum amissarum quasque amissurus quis esset inutilis factus.

4 *PAULUS* Haec actio utilis competit et si non quadrupes, sed aliud animal pauperiem fecit.

5 *ALFENUS* Agaso cum in tabernam equum deduceret, mulam equus olfecit, mula calcem reiecit et crus agasoni fregit: consulebabur, possetne cum domino mulae agi, quod ea pauperiem fecisset. respondi posse.

## II [1].

### Ad legem Aquiliam.

1 *ULPIANUS* Lex Aquilia omnibus legibus, quae ante se de damno injuria locutae sunt, derogavit, sive duodecim tabulis, sive alia quae fuit: quas leges nunc referre

*1* non est necesse. Quae lex Aquilia plebiscitum est, cum eam Aquilius tribunus plebis a plebe rogaverit.

2 *GAIUS* Lege Aquilia capite primo cavetur: «ut qui [2] servum «servamve alienum alienamve qua«drupedem vel pecudem iniuria «occiderit, quanti id in eo anno «plurimi fuit, tantum aes dare

*1* «domino damnas esto»: et infra deinde cavetur, ut adversus infiti-

*2* antem in duplum actio esset. Ut igitur apparet, servis nostris ex-

(1) Εἰσ. (4.3)—Κωδ. (3.35)—Βασ. (Ξ',Γ')
(2) si quis (Βασ.)

νων ἐξόδων, καὶ τῶν ἀπολεσθέντων ἐργασιῶν, ὡς καὶ ὅσας τις μέλλει ν' ἀπολέσῃ, ἀνίκανος γενόμενος.

4 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἡ προκειμένη ἀγωγὴ ἁρμόζει ὠφελίμως καὶ ἂν οὐχὶ τετράποδον, ἀλλ' ἕτερον ζῶον ἐποίησε τὴν βλάβην.

5 *ΑΛΦΗΝΟΣ* Ὅτε ὀνηλάτης τις ὡδήγησεν ἵππον εἰς ἐργαστήριον, ὡσφράνθη ὁ ἵππος ἡμίονον, αὕτη δ' ἐλάκτισε, καὶ ἔθραυσεν τὸ σκέλος τοῦ ὀνηλάτου· ἠρωτᾶτο, ἂν δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ κατὰ τοῦ κυρίου τῆς ἡμιόνου, διότι αὕτη βλάβην ἐποίησεν. ἀπήντησα ὅτι δύναται.

## 2.

### Ἐπὶ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ Ἀκουΐλιος νόμος ἠκύρωσεν ὅλους τοὺς νόμους, οἵτινες πρὸ αὐτοῦ ἐπραγματεύοντο περὶ ἀδίκου ζημίας, εἴτε τοὺς τοῦ δωδεκαδέλτου, εἴτε ἄλλον τινὰ ὑπάρξαντα· τούτους δὲ τοὺς νόμους ν' ἀναφέρωμεν ἤδη

*1* δὲν εἶνε ἀναγκαῖον. Ὁ δὲ Ἀκουΐλιος οὗτος νόμος εἶνε δημοψήφισμα, καθόσον ὁ δήμαρχος Ἀκουΐλιος εἰς τὸν δῆμον ἐπρότεινεν αὐτόν.

2 *ΓΑΪΟΣ* Ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ὁρίζεται: «ἐάν «τις δοῦλον ἢ δούλην ἀλλοτρίαν ἢ τε«τράποδον ἀλλότριον ἢ κτῆνος ἀδίκως «ἐφόνευσεν, ὅση ἦτο ἡ μεγίστη κατὰ «τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἀξία τούτου, τόσον «χρῆμα ἔστω καταδεδικασμένος νὰ

*1* «δίδῃ εἰς τὸν κύριον». Κατωτέρω δὲ πάλιν ὁρίζεται, ὥστε ἐναντίον τοῦ ἀρνουμένου νὰ δίδηται διὰ τὸ διπλοῦν ἀ-

*2* γωγή. Ὡς λοιπὸν καταφαίνεται, πρὸς τοὺς ἡμετέρους δούλους ἐξομοιοῖ τὰ τετράποδα, ἅτινα ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν κτηνῶν περιλαμβάνονται καὶ ἀγεληδὸν τη-

aequat quadrupedes, quae pecudum numero sunt et gregatim habentur, veluti oves caprae boves equi muli asini. sed an sues pecudum appellatione continentur, quaeritur: et recte Labeoni placet contineri. sed canis inter pecudes non est. longe magis bestiae in eo numero non sunt, veluti ursi leones pantherae. elefanti autem et cameli quasi mixti snnt (nam et iumentorum operam praestant et natura eorum fera est) et ideo primo capite contineri eas[1] oportet.

ροῦνται, ὡς πρόβατα, αἶγες, βόες, ἵπποι, ἡμίονοι, ὄνοι. ἀλλ' ἐρωτᾶται ἂν οἱ χοῖροι περιλαμβάνωνται ἐν τῇ ὀνομασίᾳ τῶν κτηνῶν· ὀρθῶς λοιπὸν ὁ Λαβέων φρονεῖ ὅτι περιλαμβάνονται. ἀλλ' ὁ κύων δὲν εἶνε μεταξὺ τῶν κτηνῶν. πολὺ περισσότερον τὰ ἄγρια θηρία δὲν περιλαμβάνονται ἐν τῷ ἀριθμῷ τούτῳ, ὡς ἄρκτοι, λέοντες, πάνθηρες. οἱ ἐλέφαντες δὲ καὶ αἱ κάμηλοι εἶνε οἱονεὶ μικτοὶ (διότι καὶ ὑποζυγίων ἐργασίαν ἐκτελοῦσι, καὶ ἡ φύσις αὐτῶν ἀγρία εἶνε), καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ περιλαμβάνωνται καὶ οὗτοι ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ.

3 *ULPIANUS* Si servus servave iniuria occisus occisave fuerit, lex Aquilia locum habet. iniuria occisum esse merito adicitur: non enim sufficit occisum, sed oportet iniuria id esse factum.

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν δοῦλος ἢ δούλη ἀδίκως ἐφονεύθη, ὁ Ἀκουίλιος νόμος λαμβάνει χώραν. τὸ *ἀδίκως* ἐφονεύθη, καλῶς προστίθεται· διότι δὲν ἀρκεῖ νὰ ἐφονεύθη, ἀλλὰ πρέπει *ἀδίκως* νὰ ἐγένετο τοῦτο.

4 *GAIUS* Itaque si servum tuum latronem insidiantem mihi occidero, securus ero: nam adversus periculum naturalis ratio permittit *1* se defendere. Lex duodecim tabularum furem noctu deprehensum occidere permittit, ut tamen id ipsum cum clamore testificetur: interdiu autem deprehensum ita permittit occidere, si is se telo defendat, ut tamen aeque cum clamore testificetur.

4 *ΓΑΪΟΣ* Ὅθεν ἐὰν δοῦλόν σου λῃστὴν ἐπιβουλεύοντά με φονεύσω, εἶμαι ἀσφαλής· διότι ἀπέναντι κινδύνου φυσικὸς λόγος ἐπιτρέπει νὰ ὑπερασπίζῃ *1* τις ἑαυτόν. Ὁ δὲ δωδεκάδελτος νόμος ἐπιτρέπει νὰ φονεύῃ τις κλέπτην ἐν νυκτὶ συλληφθέντα, ἂν ὅμως αὐτὸ τοῦτο μετὰ κραυγῆς ἐπιμαρτύρηται. τὸν ἐν ἡμέρᾳ δὲ συλληφθέντα τότε ἐπιτρέπει νὰ φονεύῃ τις, ἐὰν οὗτος ἐνόπλως ὑπερασπίζῃ ἑαυτόν, ἐπιμαρτυρόμενος ὅμως ὡσαύτως μετὰ κραυγῆς.

5 *ULPIANUS* Sed et si quemcumque alium fero se petentem quis occiderit, non videbitur iniuria occidisse: et si metu quis mortis furem occiderit, non dubitabitur, quin lege Aquilia non teneatur. sin autem cum posset adprehendere, maluit occidere, magis est ut iniuria fecisse videatur: ergo

5 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ἄν τις οἱονδήποτε ἄλλον μεθ' ὅπλου ἐπιτιθέμενον ἐφόνευσε, δὲν θέλει θεωρηθῆ ὅτι ἀδίκως ἐφόνευσε· καὶ ἄν τις ἐκ φόβου θανάτου ἐφόνευσε κλέπτην, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἐκ τοῦ Ἀκουιλίου νόμου δὲν ἐνέχεται· ἂν ὅμως ἐνῶ ἠδύνατο νὰ τὸν συλλάβῃ, ἐπροτίμησε νὰ τὸν φονεύσῃ, εἶνε πιθανώτερον ὅτι θέλει θεωρεῖσθαι ἀδίκως πράξας· ὅθεν καὶ ἐκ τοῦ Κορνηλίου νόμου θέλει ἐνέχεσθαι.

(1) eos (Hal.)

1 et[1] Cornelia tenebitur. Iniuriam autem hic accipere nos oportet non quemadmodum circa iniuriarum actionem contumeliam quandam, sed quod non jure factum est, hoc est contra ius, id est si culpa quis occiderit: et ideo interdum utraque actio concurrit et legis Aquiliae et iniuriarum, sed duae erunt aestimationes, alia damni, alia contumeliae. igitur iniuriam hic damnum accipiemus culpa datum etiam

2 ab eo, qui nocere noluit. Et ideo quaerimus, si furiosus damnum dederit, an legis Aquiliae actio sit? et Pegasus negavit: quae enim in eo culpa sit, cum suae mentis non sit? et hoc est verissimum. cessabit igitur Aquiliae actio,quemadmodum, si quadrupes damnum dederit, Aquilia cessat, aut si tegula ceciderit. sed et si infans damnum dederit, idem erit dicendum. quodsi inpubes id fecerit, Labeo ait, quia furti tenetur, teneri et Aquilia eum: et hoc puto verum, si sit

(1) etiam lege

3 iam iniuriae capax. Si magister in disciplina vulneraverit servum vel occiderit, an Aquilia teneatur, quasi damnum iniuria dederit? et Julianus scribit Aquilia teneri eum, qui eluscaverat discipulum in disciplina: multo magis igitur in occiso idem erit dicendum. proponitur autem apud eum species talis: sutor, inquit, puero discenti ingenuo filio familias, parum bene facienti quod demonstraverit, forma calcei cervicem percussit, ut oculus puero perfunderetur. dicit igitur Julianus iniuriarum quidem

1 Ἀδικίαν δὲ πρέπει ἐνταῦθα νὰ δεχθῶμεν οὐχὶ ὡς ἐν τῇ περὶ ὕβρεως ἀγωγῇ, περιφρόνησίν τινα, ἀλλὰ τὸ μὴ δικαιωματικῶς γενόμενον, τουτέστιν ἐναντίον τοῦ δικαίου, ἤτοι ἐάν τις ἐκ πταίσματος ἐφόνευσε. καὶ διὰ τοῦτο ἐνίοτε ἑκατέρα ἀγωγὴ συντρέχει, καὶ ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου καὶ ἡ τῆς ὕβρεως, ἀλλὰ δύω γίνονται διατιμήσεις, ἡ μὲν μία τῆς βλάβης, ἡ δ' ἄλλη τῆς καταφρονήσεως. ὅθεν ἀδικίαν ἐνταῦθα ἐννοοῦμεν βλάβην ἐκ πταίσματος γενομένην, καὶ παρ' ἐκείνου, ὅστις δὲν ἠθέ-
2 λησε νὰ βλάψῃ. Καὶ διὰ τοῦτο ἐρωτῶμεν, ἐὰν φρενοβλαβὴς ἐπροξένησε ζημίαν, ἀράγε ὑπάρχει ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγή; ὁ Πήγασος λοιπὸν ἠρνήθη· διότι τί πταῖσμα ὑπάρχει ὡς πρὸς ἐκεῖνον, ἀφοῦ δὲν ἔχει τὰς φρένας του; τοῦτο δ' εἶνε ὀρθότατον· ἀργεῖ λοιπὸν ἡ Ἀκουϊλιανὴ ἀγωγή, ὡς ἀργεῖ αὕτη, ἐὰν τετράποδον ἐπροξένησε βλάβην, ἢ ἐὰν κέραμος ἔπεσεν. ἀλλὰ καὶ ἂν νήπιος ἐπροξένησε βλάβην, τὸ αὐτὸ θέλει λεχθῆ. ἂν ὅμως ἄνηβος ἐπροξένησε ταύτην, ὁ Λαβέων λέγει ὅτι, ἐπειδὴ ἐνέχεται ἐκ τῆς κλοπῆς, ἐνέχεται οὗτος καὶ ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου· τοῦτο δὲ φρονῶ ὀρθόν, ἐὰν εἶνε ἤδη ἱκανὸς πρὸς
3 ἀδικίαν. Ἐὰν ὁ διδάσκαλος ἐν τῷ διδάσκειν ἐτραυμάτισεν ἢ ἐφόνευσε δοῦλον, ἐνέχεται ἆράγε ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου, ὡς προξενήσας ἄδικον ζημίαν; ὁ Ἰουλιανὸς λοιπὸν γράφει ὅτι ἐνέχεται ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου, ὅστις ἐν τῷ διδάσκειν ἐποίησε μαθητὴν μονόφθαλμον· ὅθεν πολὺ περισσότερον θέλει λεχθῆ τὸ αὐτὸ ἐπὶ φόνου. ἐκτίθεται δὲ παρ' αὐτῷ ἡ ἑξῆς περίπτωσις: ὑποδηματορράφος, λέγει, παῖδα μαθητεύοντα, ἐλεύθερον ἐκ γενετῆς, ὑπεξούσιον, μὴ καλῶς ποιοῦντα τὸ ὑποδειχθέν, ἔτυψε διὰ καλόποδος κατὰ κεφαλῆς, ὥστε ἐχύθη ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ παιδός· λέγει λοιπὸν ὁ Ἰουλιανὸς ὅτι

actionem non competere, quia non faciendae iniuriae causa percusserit, sed monendi et docendi causa: an ex locato, dubitat, quia levis dumtaxat castigatio concessa est docenti: sed lege Aquilia posse agi non dubito:

6 *PAULUS* praeceptoris enim nimia saevitia culpae adsignatur.

7 *ULPIANUS* Qua actione patrem consecuturum ait, quod minus ex operis filii sui propter vitiatum oculum sit habiturus, et impendia, quae pro ejus curatione fecerit. *1* Occisum autem accipere debemus, sive gladio sive etiam fuste vel alio telo vel manibus (si forte strangulavit eum) vel calce petiit vel capite vel qualiter qua-

*2* liter. Sed [1] si quis plus justo oneratus deiecerit onus et servum occiderit, Aquilia locum habet: fuit enim in ipsius arbitrio ita se non onerare. nam et si lapsus aliquis servum alienum onere presserit, Pegasus ait lege Aquilia eum teneri ita demum, si vel plus justo se oneraverit vel neglegentius per lubricum transierit. *3* Proinde si quis alterius inpulsu damnum dederit, Proculus scribit neque eum qui impulit teneri, quia non occidit, neque eum qui impulsus est, quia damnum iniuria non

(1) cf προσθ.

dedit: secundum quod in factum actio erit danda in eum qui impu-
*4* lit. Si quis in colluctatione vel

ἡ περὶ ὕβρεως μὲν ἀγωγὴ δὲν ἁρμόζει, διότι οὐχὶ πρὸς ἐκτέλεσιν ὕβρεως ἔτυψεν, ἀλλὰ χάριν ὑπομνήσεως καὶ διδαχῆς· ἂν δὲ [ἁρμόζῃ] ἡ ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως, ἀμφιβάλλει, διότι ἐλαφρὸς μόνον σωφρονισμὸς ἐπιτρέπεται εἰς τὸν διδάσκοντα· ἀλλ' ὅτι δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγὴ δὲν ἀμφιβάλλω,

6 *ΠΑΥΛΟΣ* διότι ἡ ὑπερβολικὴ τραχύτης τοῦ διδασκάλου ἀποδίδεται εἰς πταῖσμα [αὐτοῦ].

7 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Διὰ τῆς ἀγωγῆς δὲ ταύτης ὁ πατὴρ θ' ἀποκτήσῃ, λέγει ὅ,τι ἕνεκα τοῦ βλαβέντος ὀφθαλμοῦ θέλει στερηθῇ ἐκ τῆς ἐργασίας τοῦ υἱοῦ, καὶ τὰς δαπάνας, ἃς πρὸς θεραπείαν *1* αὐτοῦ ἤθελε κάμει. Φονευθέντα δὲ πρέπει νὰ θεωρῶμεν [τινα] εἴτε διὰ ξίφους, εἴτε καὶ διὰ ῥάβδου, εἴτε ἄλλου ὅπλου, εἴτε διὰ τῶν χειρῶν (ἐὰν λ. χ. ἐστραγκάλισέ τις αὐτὸν) εἴτε διὰ τύψεως διὰ τοῦ ποδός, ἢ τῆς κεφαλῆς, εἴτε ὁπωσδήποτε ἄλλως [ἐφονεύθη]. *2* Ἀλλὰ καὶ ἂν τις φορτωθεὶς πλέον τοῦ πρέποντος κατέρριψε τὸ φορτίον καὶ ἐφόνευσε δοῦλον, λαμβάνει χώραν ἡ Ἀκουϊλιανή· διότι ἐκ τῆς θελήσεως ἐκείνου ἐξηρτᾶτο νὰ μὴ φορτώσῃ οὕτως ἑαυτόν. διότι καὶ ἂν τις ὀλισθήσας κατέθλιψε διὰ τοῦ φορτίου δοῦλον ἀλλότριον, ὁ Πήγασος λέγει ὅτι ἐνέχεται οὗτος ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου, τότε ὅμως, ὅταν εἴτε πλέον τοῦ πρέποντος ἐφόρτωσεν ἑαυτόν, ἢ ἀμελῶς *3* διήρχετο διὰ μέρους ὀλισθηροῦ. Ὅθεν ἐάν τις δι' ὠθήσεως ἑτέρου ἐπροξένησε τὴν ζημίαν, ὁ Πρόκουλος γράφει ὅτι οὔτε ὁ ὠθήσας ἐνέχεται, καθόσον [αὐτὸς] δὲν ἐφόνευσεν, οὔτε ὁ ὠθηθείς, καθόσον δὲν ἐπροξένησεν [αὐτὸς] τὴν ἄδικον ζημίαν· κατ' ἀκολουθίαν θέλει δοθῇ ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγὴ κατ' ἐκείνου, *4* ὅστις ὤθησεν. Ἐάν τις ἐν παλαίστρᾳ

in pancratio, vel pugiles dum inter se exercentur alius alium occiderit, si quidem in publico certamine alius alium occiderit, cessat Aquilia, quia gloriae causa et virtutis, non iniuriae gratia videtur damnum datum. hoc autem in servo non procedit, quoniam ingenui solent certare: in filio familias vulnerato procedit. plane si cedentem vulneraverit, erit Aquiliae locus, aut si non in certamine servum occidit, nisi si domino committente hoc factum sit: tunc enim 5 Aquilia cessat. Sed[1] si quis servum aegrotum leviter percusserit et is obierit, recte Labeo dicit lege Aquilia eum teneri, quia aliud alii

(1) et προσθ. (Hal.)

6 mortiferum esse solet. Celsus autem multum interesse dicit, occiderit an mortis causam praestiterit, ut qui mortis causam praestitit, non Aquilia, sed in factum actione teneatur. unde adfert eum qui venenum pro medicamento dedit et ait causam mortis praestitisse, quemadmodum eum qui furenti gladium porrexit: nam nec hunc lege Aquilia teneri, sed in 7 factum. Sed si quis de ponte aliquem praecipitavit, Celsus ait, sive ipso ictu perierit aut continuo submersus est aut lassatus vi fluminis victus perierit, lege Aquilia teneri, quemadmodum si quis

8 puerum saxo inlisisset. Proculus ait, si medicus servum imperite secuerit, vel ex locato vel ex lege Aquilia competere actionem.

8 *GAIUS* Idem juris est, si me-

ἢ ἐν παγκρατίῳ, ἢ ἐνῶ πυγμάχοι πρὸς ἀλλήλους ἠσκοῦντο ἐφόνευσεν εἷς ἕτερον, ἂν μὲν ἐν δημοσίῳ ἀγῶνι τοῦτο ἐγένετο, ἀργεῖ ἡ Ἀκουϊλιανή, καθόσον χάριν δόξης καὶ ἀνδρίας, οὐχὶ δὲ χάριν ἀδικίας θεωρεῖται γενομένη ἡ ζημία. τοῦτο ὅμως ὡς πρὸς δοῦλον δὲν ἰσχύει, καθόσον *οἱ ἐκ γενετῆς ἐλεύθεροι* συνήθως ἀγωνίζονται· ὡς πρὸς ὑπεξούσιον [ὅμως] υἱὸν πληγωθέντα ἰσχύει. βεβαίως ἐὰν *ὑποκύπτοντα* ἐπλήγωσε, λαμβάνει ὁ Ἀκουΐλιος χώραν, ἢ ἐὰν οὐχὶ ἐν ἀγῶνι ἐφόνευσε δοῦλον, ἐκτὸς ἂν ἐπιτρέποντος τοῦ κυρίου ἐγένετο τοῦτο· διότι 5 τότε ὁ Ἀκουΐλιος ἀργεῖ. Ἀλλὰ καὶ ἄν τις δοῦλον ἀσθενῆ ἐλαφρὰ ἔτυψεν, οὗτος δ' ἀπέθανεν, ὀρθῶς ὁ Λαβέων λέγει ὅτι ἐνέχεται ἐκεῖνος ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου, διότι τὸ μὲν διὰ τοῦτον, τὸ δὲ δι' ἐκεῖνον εἶνε συνήθως θα- 6 νατηφόρον. ὁ Κέλσος ὅμως λέγει ὅτι πολὺ ἐνδιαφέρει ἂν ἐφόνευσέ τις, ἢ παρέσχεν [ἁπλῶς] αἰτίαν θανάτου, ὥστε ὁ παρασχὼν τοιαύτην αἰτίαν, οὐχὶ διὰ τῆς Ἀκουϊλιανῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγῆς νὰ ἐνέχηται· ὅθεν ἀναφέρει ἐκεῖνον, ὅστις δηλητήριον ἀντὶ φαρμάκου ἔδωκε, καὶ λέγει ὅτι παρέσχεν αἰτίαν θανάτου, ὡς ἐκεῖνος ὅστις εἰς φρενοβλαβῆ προσέφερε ξῖφος· διότι οὐδὲ οὗτος ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νό- 7 μου ἐνέχεται, ἀλλ' ἐκ τοῦ γεγονότος. Ἀλλ' ἐάν τις ἐκρήμνισεν ἕτερον ἐκ γεφύρας, ὁ Κέλσος λέγει ὅτι, εἴτε ἐξ αὐτῆς τῆς καταρρίψεως ἀπωλέσθη, εἴτε ἀμέσως ἐβυθίσθη, εἴτε καταπονηθεὶς ὑπὸ τῆς βίας τοῦ ποταμοῦ, ἡττηθεὶς ἀπωλέσθη, ἐνέχεται [ἐκεῖνος] ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου, ὡς ἐάν τις παῖδα προσέθλιψεν εἰς πέ- 8 τραν. Ὁ Πρόκουλος λέγει, ἐὰν ἰατρὸς ἀδαῶς χειρουργήσῃ ἐπὶ δούλου, ἁρμόζει εἴτε ἡ ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως, εἴτε ἡ ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγή.

8 *ΓΑΪΟΣ* Τὸ αὐτὸ δίκαιον ἰσχύει,

dicamento perperam usus fuerit. sed et qui bene secuerit et dereliquit curationem, securus non erit, sed culpae reus intellegitur. 1 Mulionem quoque, si per imperitiam impetum mularum retinere non potuerit, si eae alienum homine n obtriverint, vulgo dicitur culpae nomine teneri. idem dicitur et si propter infirmitatem sustinere mularum impetum non potuerit : nec videtur iniquum, si infirmitas culpae adnumeretur, cum affectare quisque non debeat, in quo vel intellegit vel intellegere debet infirmitatem suam alii periculosam futuram. idem juris est in persona ejus, qui impetum equi, quo vehebatur, propter imperitiam vel infirmitatem retinere non poterit.

9 *ULPIANUS* Item si obstetrix medicamentum dederit et inde mulier perierit, Labeo distinguit, ut, si quidem suis manibus supposuit,videatur occidisse: sin vero dedit, ut sibi mulier offerret, in factum actionem dandam, quae sententia vera est: magis enim causam mortis praestitit quam 1 occidit Si quis per vim vel suasum medicamentum alicui infundit vel ore vel clystere vel si eum unxit malo veneno, lege Aquilia eum teneri, qnemadmodum obste-

2 trix supponens tenetur. Si quis hominem fame necaverit, in factum actione teneri Neratius ait. 3 Si servum meum equitantem concitato equo effeceris in flumen praecipitari atque ideo homo perierit, in factum esse dandam ac-

ἐὰν ἔκαμεν ἐσφαλμένην χρῆσιν φαρμάκου. ἀλλὰ καὶ ὅστις καλῶς μὲν ἐχειρούργησεν, ἀλλὰ παρημέλησε τὴν θεραπείαν, δὲν εἶνε ἀσφαλής, ἀλλὰ μέτο-
1 χος πταίσματος θεωρεῖται. Ὡσαύτως ἡμιονηλάτης, ἐὰν ἐξ ἀπειρίας δὲν ἠδυνήθη νὰ συγκρατήσῃ τὴν ὁρμὴν τῶν ἡμιόνων, αὗται δὲ κατεπάτησαν ἀλλότριον δοῦλον, κοινῶς λέγεται ὅτι ἐνέχεται λόγῳ πταίσματος· τὸ αὐτὸ λέγεται καὶ ἂν *ἐξ ἀσθενείας* δὲν ἠδυνήθη νὰ συγκρατήσῃ τὴν ὁρμὴν τῶν ἡμιόνων· οὐδὲ θεωρεῖται ἄνισον, ἐὰν ἡ ἀσθένεια καταλογίζηται ὡς πταῖσμα, διότι δὲν πρέπει τις νὰ ἐπιτηδεύῃ ὅ,τι εἴτε κατανοεῖ, εἴτε ὀφείλει νὰ κατανοῇ ὅτι ἕνεκα τῆς ἀσθενείας του θέλει εἶσθαι εἰς ἕτερον ἐπικίνδυνον. τὸ αὐτὸ ἰσχύει ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον ἐκείνου, ὅστις τὴν ὁρμὴν ἵππου, δι' οὗ ἤλαυνε, δὲν ἠδυνήθη ἕνεκεν ἀπειρίας ἢ ἀσθενείας νὰ συγκρατήσῃ.

9 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὡσαύτως ἐὰν μαῖα ἔδωκε φάρμακον καὶ ἐκ τούτου ἡ γυνὴ ἀπέθανεν, ὁ Λαβέων διακρίνει, ὥστε, ἂν μὲν [ἡ μαῖα] ἰδίαις χερσὶν ὑπέβαλε, νὰ θεωρῆται ὅτι ἐφόνευσεν. ἂν ὅμως ἔδωκεν, ὅπως ἡ γυνὴ προσφέρῃ εἰς ἑαυτήν, πρέπει νὰ δίδηται ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγή· ἡ δὲ γνώμη αὕτη εἶνε ὀρθή· διότι μᾶλλον αἰτίαν θανάτου παρέσχε,
1 παρὰ ἐφόνευσεν. Ἐάν τις διὰ βίας ἢ πειθοῦς ἐμβάλῃ εἴς τινα φάρμακον εἴτε διὰ τοῦ στόματος εἴτε διὰ κλυστῆρος, εἴτε ἐὰν ἀλείψῃ αὐτὸν διὰ κακοῦ φαρμάκου, ἐνέχεται ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου, ὡς ἐνέχεται ἡ ὑποβαλοῦσα μαῖα.
2 Ἐάν τις δοῦλον ἐθανάτωσε διὰ τῆς πείνης, ἐνέχεται διὰ τῆς ἐκ τοῦ γεγο-

3 νότος ἀγωγῆς,λέγει ὁ Νεράτιος. Ἐὰν δοῦλόν μου ἱππεύοντα ἐρεθίσας τὸν ἵππον ἔκαμες νὰ κρημνισθῇ εἰς ποταμόν, καὶ οὕτως ὁ δοῦλος ἀπωλέσθη, δίδε-

tionem Ofilius scribit: quemadmodum si servus meus ab alio in insidias deductus, ab alio esset

ται ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγή, γράφει ὁ Ὀφίλιος· ὡς ἐὰν δοῦλός μου ὁδηγηθεὶς ὑπό τινος εἰς ἐνέδρας, ἐφονεύθη

4 occisus.[1] Sed si per lusum iaculantibus servus fuerit occisus, Aquiliae locus est: sed si cum alii in campo iacularentur, servus per eum locum transierit, Aquilia cessat, quia non debuit per campum iaculatorium iter intempestive facere. qui tamen data opera in eum iaculatus est, utique Aquilia tenebitur:

4 παρ' ἄλλου. Ἐὰν στρατιώτης, ἀσκούμενος εἰς τὸ ἀκόντιον ἐν πεδίῳ, ἔνθα συνήθως γίνονται ἀσκήσεις, διατρυπήσῃ δοῦλόν σου διερχόμενον, οὐδὲν πταῖσμα θέλει ἀποδοθῆ εἰς ἐκεῖνον· ἀλλ' ἐὰν παρ' ἀκοντιζόντων παιδιᾶς χάριν ἐφονεύθη ὁ δοῦλος, λαμβάνει χώραν ὁ Ἀκουίλιος· ἀλλ' ἐὰν ἐνῷ τινες ἐν παιδίῳ ἀκοντίζουσιν, ὁ δοῦλος διῆλθε διὰ τοῦ τόπου τούτου, ἀργεῖ ὁ Ἀκουίλιος, καθόσον δὲν ἔπρεπε νὰ πορεύηται εἰς ἀκατάλληλον χρόνον διὰ πεδίου ἀκοντισμῶν. ὅστις ὅμως ἐπίτηδες ἠκόντισε κατ' αὐτοῦ, ἐξάπαντος ἐνέχεται ἐκ τοῦ Ἀκουιλίου·

(1) ἐξέπεσον τὰ ἐξῆς περίπου: si miles, qui jaculis exercitatur in campo, ubi solent exercitari, transeuntem servum tuum traiecerit, nulla culpa ejus intellegitur (Mo.)

10 *PAULUS* nam lusus quoque noxius in culpa est.

10 *ΠΑΥΛΟΣ* διότι καὶ παίγνιον ἐπιβλαβὲς ἐνέχει πταῖσμα.

11 *ULPIANUS* Item Mela scribit, si, cum pila quidam luderent, vehementius quis pila percussa in tonsoris manus eam deiecerit et sic servi, quem tonsor habebat[2], gula sit praecisa adiecto[3] cultello: in quocumque eorum culpa sit, cum lege Aquilia teneri. Proculus in tonsore esse culpam: et sane si ubi tondebat, ubi ex consuetudine iudebatur vel ubi transitus frequens erat, est quod ei imputetur: quamvis nec illud male dicatur, si in loco periculoso sellam habenti tonsori se quis commiserit, ipsum

11 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὡσαύτως ὁ Μέλας γράφει, ἐάν, ἐνῷ τινες παίζουσι σφαῖραν, ἰσχυρώτερόν τις πλήξας αὐτὴν ἔρριψεν ἐπὶ τῆς χειρὸς κουρέως, οὕτω δὲ ὡσθέντος τοῦ μαχαιρίου ἀπεκόπη ὁ λάρυγξ δούλου, ὃν ὁ κουρεὺς ἔκειρεν, ὡς πρὸς ὅν τινα ἐξ αὐτῶν ὑπάρχει πταῖσμα, οὗτος ἐνέχεται ἐκ τοῦ Ἀκουιλίου νόμου. ὁ Πρόκουλος [ὅμως λέγει] ὅτι ὡς πρὸς τὸν *κουρέα* ὑπάρχει τὸ πταῖσμα· καὶ βεβαίως ἐὰν ἐκεῖ ἔκειρεν, ἔνθα συνήθως γίνεται παίγνιον, ἢ ἔνθα ὑπάρχει συχνὴ δίοδος, δύναται νὰ ἀποδοθῇ τὸ πταῖσμα εἰς αὐτόν· καίτοι οὐδὲ τοῦτο κακῶς δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι ἐάν τις ἐνεπιστεύθη ἑαυτὸν εἰς κουρέα ἑδράζοντα ἐν τόπῳ ἐπικινδύνῳ, αὐτὸς ἑαυτὸν πρέπει νὰ αἰτιᾶται. Ἐὰν εἷς μὲν ἐκράτησεν, ἕτερος δ' ἐφόνευσεν, ὁ κρατήσας, ὡς αἰτίαν θανάτου παρασχών, ἐνέχεται διὰ τῆς ἐκ τοῦ γεγο-

1 de se queri debere. Si alius tenuit, alius interemit, is qui tenuit, quasi causam mortis praebuit, in

(2) radebat (Bασ.]— (3) adacto

2 factum actione tenetur. Sed si plures servum percusserint,utrum omnes quasi occiderint teneantur, videamus. et si quidem apparet cujus ictu perierit, ille quasi occiderit tenetur: quod si non apparet, omnes quasi occiderint teneri Julianus ait, et si cum uno agatur, ceteri non liberantur: nam ex lege Aquilia quod alius praestitit, alium non relevat, cum sit 3 poena. Celsus scribit, si alius mortifero vulnere percusserit, alius postea exanimaverit, priorem quidem non teneri quasi occiderit, sed quasi vulneraverit, quia ex alio vulnere periit, posteriorem teneri, quia occidit. quod et Marcello videtur et est probabilius. 4 Si plures trabem deiecerint et hominem oppresserint, aeque veteribus placet omnes lege Aquilia 5 teneri. Item cum eo, qui canem irritaverat et effecerat, ut aliquem morderet, quamvis eum non tenuit, Proculus respondit Aquiliae actionem esse: sed Julianus eum demum Aquilia teneri ait, qui tenuit et effecit ut aliquem morderet : ceterum si non tenuit,in fac-

6 tum agendum. Legis autem Aquiliae actio ero competit, hoc est

7 domino. Si in eo homine, quem tibi redhibiturus essem, damnum iniuria datum esset, Julianus ait legis Aquiliae actionem mihi competere meque, cum coepero redhi-

8 bere, tibi restituturum. Sed si servus bona fide alicui serviat, an ei competit Aquiliae actio? et magis in factum actio erit danda.

2 νότος ἀγωγῆς. Ἀλλ' ἐὰν πολλοὶ ἔπληξαν δοῦλον, ἂς ἴδωμεν ἂν πάντες ὡς φονεῖς ἐνέχονται. ἂν μὲν λοιπὸν εἶνε φανερὸν διὰ τῆς πληγῆς *τίνος* ἀπέθανεν, *οὗτος* ὡς φονεύσας ἐνέχεται· ἂν ὅμως δὲν εἶνε φανερόν, *πάντες* ὡς φονεύσαντες ἐνέχονται, λέγει ὁ Ἰουλιανός, καὶ ἂν καθ' ἑνὸς ἐγερθῇ ἀγωγή, οἱ λοιποὶ δὲν ἀπαλλάσσονται· διότι ὅ,τι ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ὁ εἷς παρέχει, δὲν ἀπαλλάσσει τὸν ἕτερον, καθόσον πρό-
3 κειται περὶ *ποινῆς*. Ὁ Κέλσος γράφει, ἐὰν εἷς μὲν ἔπληξε διὰ πληγῆς θανατηφόρου, ἕτερος δὲ κατόπιν ἀφῄρεσε τὴν ζωήν, ὁ μὲν πρῶτος δὲν ἐνέχεται ὡς φονεύς, ἀλλ' ὡς τραυματίσας, διότι ἐξ ἑτέρας πληγῆς ἀπωλέσθη, ὁ δὲ μεταγενέστερος ἐνέχεται, διότι ἐφόνευσε. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Μάρκελλος φρονεῖ, καὶ
4 εἶνε λίαν πιθανόν. Ἐὰν πολλοὶ ἔρριψαν δοκὸν καὶ κατεπλάκωσαν δοῦλον, πάντες ἐνέχονται ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νό-
5 μου, φρονοῦσιν ὁμοίως οἱ ἀρχαῖοι. Ὡσαύτως κατ' ἐκείνου, ὅστις ἠρέθισε κύνα καὶ ἔκαμεν ὥστε νὰ δαγκάσῃ τινά. καίτοι δὲν ἐκράτει αὐτόν, ὁ Πρόκουλος ἀπήντησεν ὅτι ὑπάρχει ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου ἀγωγή· ἀλλ' ὁ Ἰουλιανὸς λέγει ὅτι ἐκεῖνος μόνον ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου ἐνέχεται, ὅστις ἐκράτει [τὸν κύνα] καὶ ἔκαμε νὰ δαγκάσῃ τινά· ἄλλως ἐὰν δὲν ἐκρά-
6 τει, ἐνάγεται ἐκ τοῦ γεγονότος. Ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου δὲ νόμου ἀγωγὴ ἁρμόζει εἰς τὸν κύριον, ἤτοι εἰς τὸν ἰδιοκτήτην
7 [τοῦ παθόντος δούλου]. Ἐὰν ὡς πρὸς τοιοῦτον δοῦλον, ὃν ἔμελλον νὰ σοὶ ἀναστρέψω, ἐγένετο ἄδικος ζημία, ὁ Ἰουλιανὸς λέγει ὅτι ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγὴ ἁρμόζει εἰς ἐμέ, ἐγὼ δέ, ἅμα προβῶ εἰς τὴν ἀναστροφήν, δέον
8 νὰ σοὶ ἀποκαταστήσω [ταύτην]. Ἀλλ' ἐὰν δοῦλος δουλεύῃ τινὰ καλῇ τῇ πίστει, ἁρμόζει ἆραγε εἰς τοῦτον ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου ἀγωγή; μᾶλλον λοιπὸν ἡ ἐκ

9 Eum, cui vestimenta commodata sunt, non posse, si scissa fuerint, lege Aquilia agere Julianus ait, sed domino eam competere.

10 An fructuarius vel usuarius legis Aquiliae actionem haberet, Julianus tractat: et ego puto melius utile judicium ex hac causa dandum.

12 *PAULUS* Sed et si proprietatis dominus vulneraverit servum vel occiderit, in quo usus fructus meus est, danda est mihi ad exemplum legis Aquiliae actio in eum proportione usus fructus, ut etiam ea pars anni in aestimationem veniat, qua nondum usus fructus meus fuit.

13 *ULPIANUS* Liber homo suo nomine utilem Aquiliae habet actionem: directam enim non habet, quoniam dominus membrorum suorum nemo videtur. fugitivi au-

1 tem nomine dominus habet. Julianus scribit, si homo liber bona fide mihi senviat, ipsum lege Aqui-

2 lia mihi teneri. Si servus hereditarius occidatur, quaeritur, quis Aquilia agat, cum dominus nullus sit huius servi. et ait Celsus legem domino damna salva esse voluisse: dominus ergo[1] hereditas habebitur. quare adita hereditate heres pote-

3 rit experiri. Si servus legatus post aditam hereditatem sit occisus, competere legis Aquiliae actionem legatario, si non[2] post mor-

(1) vero — (2) vel ἴσως (Mo.)

9 τοῦ γεγονότος ἀγωγὴ θέλει δοθῆ. Ἐκεῖνος, εἰς ὃν ἐνδύματα ἐχρησιδανείσθησαν, δὲν δύνανται, ἐὰν ἐξεσχίσθησαν, νὰ ἐγείρῃ τὴν ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγήν, λέγει ὁ Ἰουλιανός, ἀλλ' εἰς τὸν *κύριον* [τῶν ἐνδυμάτων] ἁρμό-
10 ζει αὕτη. Ὁ Ἰουλιανὸς ἐξετάζει ἂν ὁ καρπωτὴς ἢ ὁ τὴν χρῆσιν ἔχων ἔχῃ τὴν τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγήν· ἐγὼ λοιπὸν φρονῶ ὅτι μᾶλλον ὠφέλιμος ἀγωγὴ ἐκ τοῦ λόγου τούτου πρέπει νὰ δίδηται.

12 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ἂν ὁ τῆς ἰδιοκτησίας κύριος ἐτραυμάτισεν ἢ ἐφόνευσε δοῦλον, ἐφ' οὗ ἔχω ἐγὼ χρησικαρπίαν, θέλει δοθῆ εἰς ἐμὲ καθ' ὑπόδειγμα τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγὴ κατ' ἐκείνου ἀναλόγως τῆς χρησικαρπίας, ὥστε καὶ ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ νὰ διατιμηθῇ, καθ' ὃ ἡ χρησικαρπία δὲν ἦτον εἰσέτι ἰδική μου.

13 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ ἐλεύθερος ἔχει ὠφέλιμον ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου ἀγωγὴν λόγῳ τῆς εἰς ἑαυτὸν [προξενηθείσης βλάβης]· διότι *εὐθεῖαν* δὲν ἔχει, ἀφοῦ οὐδεὶς θεωρεῖται *κύριος* τῶν ἑαυτοῦ μελῶν. λόγῳ ὅμως φυγάδος [δούλου]
1 ἔχει ὁ κύριος [ἀγωγήν]. Ὁ Ἰουλιανὸς γράφει, ἐὰν ἐλεύθερος καλῇ τῇ πίστει δουλεύῃ εἰς ἐμέ, οὗτος ἐνέχεται ἀπέναντί μου ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου.
2 Ἐὰν δοῦλος κληρονομίας φονευθῇ, ἐρωτᾶται, τίς ἐνάγει ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου, ἀφοῦ οὐδεὶς ὑπάρχει κύριος τοῦ τοιούτου δούλου. ὁ Κέλσος λοιπὸν λέγει ὅτι ὁ νόμος ἠθέλησεν εἰς τὸν *κύριον* ν' ἀποκαθίσταται ἡ ζημία· κύριος δ' [ἐνταῦθα] θεωρεῖται *ἡ κληρονομία*. διὰ τοῦτο ὁ κληρονόμος ὑπεισελθὼν εἰς ταύ-
3 την δύναται νὰ ἐναγάγῃ. Ἐὰν δοῦλος κληροδοτηθεὶς μετὰ τὴν ὑπεισέλευσιν εἰς τὴν κληρονομίαν ἐφονεύθη, ἁρμόζει ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγὴ εἰς τὸν κληροδόχον, καὶ ἂν ἔτι μετὰ

tem servi adgnovit legatum: quod si repudiavit, consequens esse ait Julianus dicere, heredi competere.

14 *PAULUS* Sed si ipse heres eum occiderit, dictum est dandam in eum legatario actionem.

15 *ULPIANUS* Huic scripturae consequens est dicere, ut, si ante aditam hereditatem occidatur legatus servus, apud heredem remaneat Aquiliae actio per hereditatem adquisita. quod si vulneratus sit ante aditam hereditatem, in hereditate quidem actio remansit, sed cedere ea legatario heredem

1 oportet. Si servus vulneratus mortifere postea ruina vel naufragio vel alio ictu maturius perierit, de occiso agi non posse, sed quasi de vulnerato, sed si manumissus vel alienatus ex vulnere periit, quasi de occiso agi posse Julianus ait. haec ita tam varie, quia verum est eum a te occisum tunc cum vulnerabas, quod mortuo eo demum apparuit: at in superiore non est passa ruina apparere an sit occisus. sed si vulneratum mortifere liberum et heredem esse iusseris, deinde decesserit, heredem ejus agere Aquilia non posse,

16 *MARCIANUS* quia in eum casum res pervenit, a quo incipere non potest.

τὸν θάνατον τοῦ δούλου ἀπεδέχθη τὴν κληροδοσίαν· ἂν ὅμως ἀπώθησεν, ἀκόλουθον εἶνε, λέγει ὁ Ἰουλιανός, νὰ εἴπωμεν ὅτι εἰς τὸν *κληρονόμον* ἁρμόζει.

14 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν αὐτὸς ὁ κληρονόμος ἐφόνευσεν ἐκεῖνον, ἐλέχθη ὅτι δέον νὰ δίδηται κατ' αὐτοῦ ἀγωγὴ εἰς τὸν κληροδόχον.

15 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Τοῦ κανόνος τούτου ἀκόλουθον εἶνε νὰ εἴπωμεν ὅτι, ἐὰν πρὸ ὑπεισελεύσεως εἰς τὴν κληρονομίαν *ἐφονεύθη* ὁ κληροδοτηθεὶς δοῦλος, παρὰ τῷ κληρονόμῳ μένει ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου ἀγωγὴ διὰ τῆς κληρονομίας ἀποκτηθεῖσα. ἂν ὅμως *ἐτραυματίσθη* πρὸ τῆς ὑπεισελεύσεως εἰς τὴν κληρονομίαν, ἐν τῇ κληρονομίᾳ μὲν μένει ἡ ἀγωγή, ἀλλ' ὁ κληρονόμος ὀφείλει νὰ ἐκχωρήσῃ ταύ-1 την εἰς τὸν κληροδόχον. Ἐὰν δοῦλος τραυματισθεὶς θανασίμως ἀπωλέσθη εἶτα ἐνωρίτερον ἐκ καταπτώσεως οἴκου, εἴτε ναυαγίου, εἴτε ἄλλης πληγῆς, δὲν δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ περὶ φονευθέντος, ἀλλ' ὡς περὶ τραυματισθέντος· ἀλλ' ἐὰν χειραφετηθεὶς εἶτε ἀπαλλοτριωθεὶς ἀπέθανεν ἐκ τοῦ τραύματος, δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ ἀγωγὴ ὡς περὶ φονευθέντος, λέγει ὁ Ἰουλιανός. ταῦτα δὲ διὰ τοῦτο [εἶνε] τοσοῦτον ποικίλα, διότι εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐκεῖνος ἐφονεύθη ὑπὸ σοῦ τότε, ὅτε τὸν ἐτραυμάτισας, ὅπερ ἀποθανόντος αὐτοῦ κατὰ πρῶτον ἐφάνη· ὅμως ἐν τῇ προηγουμένῃ [περιπτώσει] ἡ κατάπτωσις δὲν ἀφῆκε νὰ φανῇ, ἂν [ἐκ τοῦ τραύματος] ἐφονεύθη. ἀλλ' ἐὰν [δοῦλον] τραυματισμένον θανασίμως διέταξας νὰ εἶνε ἐλεύθερος καὶ κληρονόμος, εἶτα δ' ἀπέθανεν, ὁ κληρονόμος αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ ἐγείρῃ ἀγωγὴν ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου,

16 *ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ* διότι ἡ ἀγωγὴ περιέρχεται εἰς τοιαύτην περίπτωσιν [*ἐλευθέρου ἤδη ὄντος τοῦ τραυματισθέντος*] καθ' ἣν δὲν δύναται νὰ παραχθῇ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

17 *ULPIANUS* Si dominus servum suum occiderit, bonae fidei possessori vel ei qui pignori accepit in factum actione tenebitur.

18 *PAULUS* Sed et si is qui pignori servum accepit occidit eum vel vulneravit, lege Aquilia et pigneraticia conveniri potest, sed alterutra contentus esse debebit actor.

19 *ULPIANUS* Sed si communem servum occiderit quis, Aquilia teneri eum Celsus ait: idem est si vulneraverit:

20 *IDEM* scilicet pro ea parte, pro qua dominus est qui agat.

21 *IDEM* Ait lex: «quanti is homo in eo anno plurimi fuisset». quae clausula aestimationem ha-

*1* bet damni, quod datum est. Annus autem retrorsus computatur, ex quo quis occisus est: quod si mortifere fuerit vulneratus et postea post longum intervallum mortuus sit, inde annum numerabimus secundum Julianum, ex quo vulneratus est, licet Celsus contra *2* scribit. Sed utrum corpus ejus solum aestimamus, quanti fuerit cum occideretur, an potius quanti interfuit nostra non esse occisum? et hoc jure utimur, ut ejus quod interest fiat aestimatio.

22 *PAULUS* Proinde si servum occidisti, quem sub poena tradendum promisi, utilitas[1] venit in hoc *1* judicium. Item causae corpori cohaerentes aestimantur, si quis ex comoedis aut symphoniacis aut

(1) utiliter (σ.μ.)

17 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν κύριος ἐφόνευσε δοῦλόν του, ἐνέχεται διὰ τῆς ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγῆς ἀπέναντι τοῦ καλῆς πίστεως νομέως ἢ ἐκείνου ὅστις ὡς ἐνέχυρον ἔλαβε [τὸν δοῦλον].

18 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐκεῖνος, ὅστις ὡς ἐνέχυρον ἔλαβε τὸν δοῦλον, ἐφόνευσεν αὐτὸν ἢ ἐτραυμάτισε, δύναται νὰ ἐναχθῇ ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου καὶ τῆς περὶ ἐνεχύρου ἀγωγῆς, ἀλλ' εἰς μίαν ἐκ τῶν δύω ὀφείλει ν' ἀρκῆται ὁ ἐνάγων.

19 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἀλλ' ἐάν τις κοινὸν δοῦλον ἐφόνευσεν, ἐνέχεται ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου, λέγει ὁ Κέλσος· τὸ αὐτὸ καὶ ἂν ἐτραυμάτισεν·

20 *Ο ΑΥΤΟΣ* ἐννοεῖται, δ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, καθ' ὃ εἶνε κύριος ὁ ἐνάγων.

21 *Θ ΑΥΤΟΣ* Ὁ νόμος λέγει: «ὅσον ἤθελεν εἶσθαι ἡ μεγίστη κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἀξία τοῦ δούλου.» ἡ περίοδος αὕτη περιλαμβάνει τὴν διατίμησιν τῆς *1* ζημίας, ἥτις ἐγένετο. Τὸ δ' ἔτος ἀναδρομικῶς ὑπολογίζεται, ἀφ' ὅτου τις ἐφονεύθη· ἐὰν ὅμως θανατηφόρως ἐτραυματίσθη, καὶ κατόπιν μετὰ πολὺ διάστημα χρόνου ἀπέθανεν, ἀπὸ τότε θέλομεν ὑπολογίσει τὸ ἔτος, κατὰ τὸν Ἰουλιανόν, ἀφ' ὅτου ἐτραυματίσθη, καίτοι

*2* ὁ Κέλσος γράφει τὸ ἐναντίον. Ἀλλ' ἀράγε μόνον τὸ σῶμα αὐτοῦ διατιμῶμεν, πόσης ἀξίας ἦτο ὅτε ἐφονεύθη, ἢ μᾶλλον *πόσον ἐνδιέφερεν* ἡμᾶς νὰ μὴ ἐφονεύετο; τοῦτο λοιπὸν εἶνε τὸ ἐν χρήσει δίκαιον, νὰ γίνηται ἡ διατίμησις τοῦ διαφέροντος.

22 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὅθεν ἐὰν ἐφόνευσας δοῦλον, ὃν ὑπὸ ποινὴν ὑπεσχέθην νὰ παραδώσω, ὠφελίμως περιλαμβάνεται [καὶ *1* ἡ ποινὴ] ἐν τῇ ἀγωγῇ ταύτῃ. Ὡσαύτως διατιμῶνται καὶ αἱ μετὰ τοῦ σώματος συνεχόμεναι ἰδιότητες, ἐάν τις λ. χ. ἐκ κωμῳδῶν, εἴτε μουσικῶν, εἴτε

gemellis aut quadriga aut ex parimularum unum vel unam occiderit: non solum enim perempti corporis aestimatio facienda est, sed et ejus ratio haberi debet, quo cetera corpora depretiata sunt.

23 *ULPIANUS* Inde Neratius scribit, si servus heres institutus occisus sit, etiam hereditatis aestimationem venire. Julianus ait, si servus liber et heres esse iussus occisus fuerit, neque substitutum neque legitimum actione legis Aquiliae hereditatis aestimationem consecuturum, quae servo competere non potuit: quae sententia vera est. pretii igitur solummodo fieri aestimationem, quia hoc interesse solum substituti videretur: ego autem puto nec pretii fieri aestimationem, quia, si he-

(1) si heres esset] si superesset (Mo.)

2 res esset[1], et liber esset. Idem Julianus scribit, si institutus fuero sub condicione «si Stichum manumisero» et Stichus sit occisus post mortem testatoris, in aestimationem etiam hereditatis pretium me consecuturum: propter occisionem enim defecit condicio: quod si vivo testatore occisus sit, hereditatis aestimationem cessare, quia retrorsum quanti plurimi 3 fuit inspicitur. Idem Julianus scribit aestimationem hominis occisi ad id tempus referri, quo plurimi in eo anno fuit: et ideo et si pretioso pictori pollex fuerit praecisus et intra annum, quo praecideretur, fuerit occisus, posse eum[2]

(2) erum (Cuj.)

διδύμων, εἴτε τεθρίππου, εἴτε ἐκ ζεύγους ἡμιόνων ἐφόνευσε τὸν ἕνα ἢ τὴν μίαν· διότι ὄχι μόνον ἡ τοῦ ἀπολεσθέντος σώματος διατίμησις θέλει γείνει, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, καθ' ὃ τὰ ὑπολειπόμενα σώματα ὑπετιμήθησαν.

23 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐντεῦθεν ὁ Νεράτιος γράφει, ἐὰν δοῦλος ἐγκατεστημένος κληρονόμος ἐφονεύθη, γίνεται καὶ 1 ἡ τῆς κληρονομίας διατίμησις. Ὁ Ἰουλιανὸς λέγει, ἐὰν δοῦλος διαταχθεὶς νὰ εἶνε ἐλεύθερος καὶ κληρονόμος, ἐφονεύθη, οὔτε ὁ ὑποκατάστατος οὔτε ὁ νόμιμος [κληρονόμος] θέλει ἀποκτήσει διὰ τῆς τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγῆς τὴν διατίμησιν τῆς κληρονομίας, ἥτις δὲν ἠδυνήθη ν' ἁρμώσῃ εἰς τὸν δοῦλον· ἡ δὲ γνώμη αὕτη εἶνε ὀρθή. μόνον λοιπὸν ἡ διατίμησις τοῦ τιμήματος [τοῦ φονευθέντος] γίνεται, καθόσον τοῦτο μόνον θεωρεῖται τὸ τοῦ ὑποκαταστάτου διαφέρον. ἐγὼ ὅμως φρονῶ ὅτι οὐδὲ τοῦ τιμήματος ἡ διατίμησις γίνεται, διότι ἐὰν ἐπέζη, θὰ ἦτο ἐλεύθερος. 2 Ὁ αὐτὸς Ἰουλιανὸς γράφει, ἐὰν ἐγκατασταθῶ ὑπὸ τὴν αἵρεσιν «ἂν χειραραφετήσω τὸν Στίχον,» ὁ δὲ Στίχος φονευθῇ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου, θέλω ἀποκτήσει κατὰ τὴν διατίμησιν καὶ τῆς κληρονομίας τὴν ἀξίαν· διότι ἕνεκα τοῦ φόνου ἠτόνησεν ἡ αἵρεσις· ἂν ὅμως ζῶντος τοῦ διαθέτου ἐφονεύθη, ἀργεῖ ἡ τῆς κληρονομίας διατίμησις, καθόσον [τότε] λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἀναδρομικῶς ἡ μεγίστη [τοῦ δούλου] 3 ἀξία. Ὁ αὐτὸς Ἰουλιανὸς γράφει ὅτι ἡ διατίμησις τοῦ φονευθέντος δούλου κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ῥυθμίζεται, καθ' ὃν τὴν μεγίστην ἀξίαν κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο εἶχε· καὶ διὰ τοῦτο, καὶ ἂν ἀπεκόπη ὁ ἀντίχειρ πολυτίμου ζωγράφου, ἐντὸς δὲ τοῦ ἔτους, καθ' ὃν ἀπεκόπη, [ὁ ζωγράφος] ἐφονεύθη, δύναται

Aquilia agere pretioque eo aestimandum, quanti fuit priusquam

4 artem cum pollice amisisset. Sed et si servus, qui magnas fraudes in meis rationibus commiserat, fuerit occisus, de quo quaestionem habere destinaveram, ut fraudium participes eruerentur, rectissime Labeo scribit tanti aestimandum, quanti mea intererat fraudes servi[1] per eum commissas detegi, non

5 quanti noxa ejus servi valeat. Sed et si bonae frugi servus intra annum mutatis moribus occisus sit, pretium id aestimabitur, quanto valeret, priusquam mores muta-
6 ret. In summa omnia commoda[2], quae intra annum, quo interfectus est, pretiosiorem servum facerent, haec accedere ad aestimationem
7 ejus dicendum est. Si infans sit occisus nondum anniculus, verius est sufficere hanc actionem, ut aestimatio referatur ad id tempus,

8 quo intra annum vixit. Hanc actionem et heredi ceterisque successoribus dari constat: sed in heredem vel ceteros haec actio non dabitur, cum sit poenalis, nisi forte ex damno locupletior heres

9 factus sit. Si dolo servus occisus sit, et lege Cornelia agere dominum posse constat: et si lege Aquilia egerit, praejudicium fieri
10 Corneliae non debet. Haec actio adversus confitentem competit in simplum, adversus negantem in

(1) διαγρ. (Mo.)
(2) omnia com. διαγρ. (Mo.)

ὁ κύριος νὰ ἐγείρῃ τὴν τοῦ Ἀκουϊλίου ἀγωγήν, ἡ δὲ ἀξία θέλει ἐκτιμηθῇ τοσοῦτον, ὅσον ἦτο πρὶν ἡ ἀπολέσῃ μετὰ
4 τοῦ ἀντίχειρος τὴν τέχνην. Ἀλλὰ καὶ ἂν δοῦλος, ὅστις μεγάλας ἀπάτας εἰς τὰς ὑποθέσεις μου εἶχε διαπράξει, ἐφονεύθη, ἐπρόκειτο δὲ νὰ κάμω ἐρεύνας, ὥστε ν' ἀνακαλυφθῶσιν οἱ μέτοχοι τῆς ἀπάτης, ὀρθότατα γράφει ὁ Λαβέων ὅτι τοσοῦτον πρέπει νὰ διατιμηθῇ, ὅσον μὲ ἐνδιέφερε ν' ἀνεκαλύπτοντο δι' αὐτοῦ αἱ διαπραχθεῖσαι
5 ἀπάται, οὐχὶ εἰς ὅσον ἡ παρὰ τοῦ δούλου [μόνον γενομένη] ζημία ἀνήρχετο. Ἀλλὰ καὶ ἂν δοῦλος χρηστός, ἀφοῦ μετέβαλεν ἦθος ἐντὸς τοῦ ἔτους ἐφονεύθη, ἐκεῖνο τὸ τίμημα θέλει ὑπολογισθῇ, ὅπερ εἶχε, πρὶν ἡ μεταβάλῃ

6 ἦθη. Ἐν γένει ὅσα ἐντὸς τοῦ ἔτους, καθ' ὃ ἐφονεύθη, ἤθελον καταστήσει τὸν δοῦλον πολυτιμότερον, ταῦτα δέον νὰ λεχθῇ ὅτι ὑπολογίζονται ἐν τῇ διατιμήσει αὐτοῦ. Ἐὰν ἐφονεύθη νήπιος,
7 οὐκέτι ἑνὸς ἔτους, εἶνε μᾶλλον ὀρθόν, ὅτι ἀρκεῖ ἡ προκειμένη ἀγωγή, ὅπως ἡ διατίμησις ρυθμισθῇ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἐντὸς τοῦ ἔτους ἔζησεν.
8 Ἡ προκειμένη ἀγωγὴ γνωστὸν ὅτι δίδεται καὶ εἰς τὸν κληρονόμον καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς διαδόχους· ἀλλὰ κατὰ τοῦ κληρονόμου καὶ τῶν λοιπῶν ἡ προκειμένη ἀγωγὴ δὲν δίδεται, διότι εἶνε ποινική, ἐκτὸς ἂν τυχὸν ἐκ τῆς ζημίας ἐγένετο ὁ κληρονόμος πλουσιώτερος.
9 Ἐὰν δοῦλος ἐφονεύθη δολίως, γνωστὸν ὅτι καὶ ἐκ τοῦ Κορνηλίου νόμου [περὶ δολοφονιῶν] δύναται ὁ κύριος νὰ ἐναγάγῃ. ἐὰν δὲ ἐνήγαγεν ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου, δὲν πρέπει νὰ καθίσταται [τοῦτο] πρόκριμα τῆς ἐκ τοῦ Κορ-
10 νηλίου [ἀγωγῆς]. Ἡ προκειμένη ἀγωγὴ κατὰ μὲν τοῦ ὁμολογοῦντος ἁρμόζει εἰς τὸ ἁπλοῦν, κατὰ δὲ τοῦ

*11* duplum. Si quis hominem vivum falso confiteatur occidisse et postea paratus sit ostendere hominem vivum esse, Julianus scribit cessare Aquiliam, quamvis confessus sit se occidisse: hoc enim solum remittere actori confessoriam actionem, ne necesse habeat docere eum occidisse: ceterum occisum esse hominem a quocumque oportet.

*11* ἀρνουμένου εἰς τὸ διπλοῦν. Ἐάν τις δοῦλον ζῶντα ὁμολογῇ ψευδῶς ὅτι ἐφόνευσε, κατόπιν δὲ εἶνε πρόθυμος ν' ἀποδείξῃ ὅτι ὁ δοῦλος ζῇ, ὁ Ἰουλιανὸς γράφει ὅτι ἀργεῖ ὁ Ἀκουίλιος, καίτοι ὡμολόγησεν ὅτι ἐφόνευσε· διότι τούτου μόνον ἀπαλλάσσεται ὁ κατὰ τοῦ ὁμολογήσαντος ἐνάγων, τοῦ νὰ μὴ ὑποχρεῶται ν' ἀποδείξῃ ὅτι *οὗτος* ἐφόνευσεν· ἄλλως τε πρέπει [ν' ἀποδείξῃ] ὅτι ὁ δοῦλος *ἐφονεύθη* ὑπό τινος, οἱουδήποτε.

24 *PAULUS* Hoc apertius est circa vulneratum hominem: nam si confessus sit vulnerasse nec sit vulneratus, aestimationem cujus vulneris faciemus? vel ad quod tempus recurramus?

24 *ΠΑΥΛΟΣ* Τοῦτο δὲ καταφανέστερον εἶνε ὡς πρὸς τραυματισθέντα δοῦλον· διότι ἐὰν ὡμολόγησεν ὅτι ἐτραυμάτισε, χωρὶς νὰ τραυματίσῃ, τίνος τραύματος διατίμησιν θέλομεν κάμει; ἢ εἰς τίνα χρόνον θέλομεν ἀνατρέξει;

25 *ULPIANUS* Proinde si occisus quidem non sit, mortuus autem sit, magis est, ut non teneatur in mortuo, licet fassus sit. *1* Si procurator aut tutor aut curator aut quivis alius confiteatur aut absentem[1] vulnerasse, confessoria in eos utilis actio danda est. *2* Notandum, quod in hac actione, quae adversus confitentem datur, judex non rei judicandae, sed aestimandae datur: nam nullae partes sunt judicandi in confitentes.

25 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὅθεν ἐὰν δὲν ἐφονεύθη μέν, ὅμως ἀπέθανε, πιθανώτερον εἶνε ὅτι δὲν θὰ ἐνέχεται διὰ τὸν θάνατον, καίτοι ὡμολόγησεν. Ἐάν πληρεξούσιος, εἴτε ἐπίτροπος, εἴτε κηδεμὼν εἴτε οἱοσδήποτε ἄλλος [τοιοῦτος] ὁμολογῇ ὅτι εἴτε ὁ ἀπὼν εἴτε ὁ ἄνηβος εἴτε ὁ νέος ἐτραυμάτισε, δίδεται κατ' αὐτῶν ὠφέλιμος ἀγωγὴ ἐκ τῆς ὁμολογίας των. Σημειωτέον ὅτι ἐπὶ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς, ἥτις ἐναντίον τοῦ ὁμολογοῦντος δίδεται, ὁ δικαστὴς δίδεται οὐχὶ πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως, ἀλλὰ πρὸς διατίμησιν· διότι ἐπὶ ὁμολογούντων οὐδὲν ὑπάρχει πρὸς ἐκδίκασιν.

(1) aut pupillum aut adultum προσθ. (Mo.)

26 *PAULUS* Puta enim, quod qui convenitur fateatur se occidisse et paratus sit aestimationem solvere, et adversarius magni litem aestimat.

26 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὑπόθες ὅμως ὅτι ὁ ἐναγόμενος ὁμολογεῖ ὅτι αὐτὸς ἐφόνευσε, καὶ εἶνε μὲν πρόθυμος νὰ καταβάλῃ τὴν διατίμησιν, ἀλλ' ὁ ἀντίθετος διατιμᾷ τὴν δίκην μεγάλως.

27 *ULPIANUS* Si servus servum alienum subripuerit et occiderit, et Julianus et Celsus scribunt et

27 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν δοῦλος ἔκλεψε καὶ ἐφόνευσε δοῦλον ἀλλότριον, ὅ τε Ἰουλιανὸς καὶ ὁ Κέλσος γράφουσιν, ὅτι

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

furti et damni injuriae competere 1 actionem. Si servus communis, id est meus et tuus, servum meum occiderit, legi Aquiliae locus est adversus te, si tua voluntate fecit: et ita Proculum existimasse Ursejus refert. quod si non voluntate tua fecit, cessare noxalem actionem, ne sit in potestate servi, ut tibi[1] soli serviat: quod puto verum

2 esse. Item si servus communis meus et tuus sit occisus a servo Titii, Celsus scribit alterum ex dominis agentem aut litis aestimationem consecuturum pro parte aut noxae dedi ei in solidum oportere, quia haec res divisionem non

3 recipit. Servi autem occidentis nomine dominus tenetur, is vero cui bona fide servit non tenetur. sed an is, qui servum in fuga habet, teneatur nomine ejus Aquiliae actione, quaeritur: et ait Julianus teneri et est verissimum: cum[2] et

4 Marcellus consentit. Hujus legis secundum quidem capitulum in 5 desuetudinem abiit Tertio autem capite ait eadem lex Aquilia: «Ceterarum rerum praeter homi«nem et pecudem occisos si quis «alteri damnum faxit, quod usse«rit fregerit ruperit iniuria, quan«ti ea res erit[3] in diebus tringita «proximis, tantum aes domino da-

(1) ut tibi] utri (Bας.)
(2) cui — (3) fuit (Hal.)

6 «re damnas esto.» Si quis igitur occiderit hominem vel pecudem, sed usserit fregerit ruperit, sine dubio ex his verbis legis agendum

ἁρμόζει καὶ ἡ τῆς κλοπῆς καὶ ἡ τῆς 1 ἀδίκου ζημίας ἀγωγή. Ἐὰν δοῦλος κοινός, τουτέστιν ἰδικός μου καὶ ἰδικός σου, ἐφόνευσε δοῦλον ἰδικόν μου, λαμβάνει χώραν ὁ Ἀκουίλιος νόμος κατὰ σοῦ, ἐὰν τῇ θελήσει σου τὸ ἔπραξεν. οὕτω δ' ἀναφέρει ὁ Οὐρσέϊος ὅτι ἐφρόνει ὁ Πρόκουλος. ἂν ὅμως ἄνευ θελήσεώς σου τὸ ἔπραξεν, ἀργεῖ ἡ τῆς βλάβης ἀγωγή, ἵνα μὴ εἶνε ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ δούλου, εἰς μόνον τὸν ἕτερον νὰ δουλεύῃ· τοῦτο δὲ φρονῶ ὅτι εἶνε ὀρθόν. 2 Ὡσαύτως ἐὰν δοῦλος κοινὸς ἐμοῦ καὶ σοῦ ἐφονεύθη ὑπὸ δούλου τοῦ Τιτίου, ὁ Κέλσος γράφει ὅτι ὁ ἕτερος τῶν κυρίων ἐνάγων ἢ θέλει ἀποκτήσει τὴν διατίμησιν τῆς δίκης διὰ τὸ μέρος του, ἢ πρέπει νὰ γείνῃ αὐτῷ εἰς ὁλόκληρον ἀντὶ τῆς βλάβης ἔκδοσις, καθόσον τὸ ἀντικείμενον ἐνταῦθα δὲν ἐπιδέχεται διαίρεσιν. 3 Ἕνεκα μὲν δούλου φονέως ἐνέχεται ὁ κύριος· ἐκεῖνος ὅμως, εἰς ὃν καλῇ τῇ πίστει δουλεύει, δὲν ἐνέχεται. ἀλλ' ἐρωτᾶται ἂν ἐκεῖνος, ὅστις ἔχει δοῦλον ἐν φυγῇ, ἐνέχεται ἕνεκεν αὐτοῦ διὰ τῆς τοῦ Ἀκουϊλίου ἀγωγῆς· λέγει λοιπὸν ὁ Ἰουλιανὸς ὅτι ἐνέχεται, ὅπερ καὶ ὀρθότατον· συναινεῖ δ' εἰς τοῦτο καὶ ὁ 4 Μάρκελλος. Τούτου τοῦ νόμου τὸ μὲν δεύτερον κεφάλαιον περιῆλθεν εἰς 5 ἀχρηστίαν. Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ ὁ αὐτὸς Ἀκουίλιος νόμος λέγει: «Ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ πράγματα, ἐκτὸς «τοῦ φονευομένου δούλου καὶ κτήνους, «ἐάν τις προξενήσῃ εἴς τινα ζημίαν, δι' «ὅ,τι ἔκαυσεν, ἔθραυσε, διέρρηξεν ἀδί«κως, ὅσην ἀξίαν τὸ πρᾶγμα τοῦτο «εἶχε κατὰ τὰς τελευταίας τριάκοντα «ἡμέρας, τόσον χρῆμα πρέπει νὰ κα«ταδικάζηται νὰ δίδῃ εἰς τὸν κύριον.» 6 Ἐάν τις λοιπὸν δὲν *ἐφόνευσε* δοῦλον ἢ κτῆνος, ἀλλ' ἔκαυσεν, ἔθραυσε, διέρρηξέ [τι], ἀναμφιβόλως θέλει ἐγερθῇ ἀγωγὴ ἐκ τῶν ῥημάτων τούτων τοῦ

erit. proinde si facem servo meo obieceris et eum adusseris, tene-
7 beris mihi. Item si arbustum meum vel villam meam incenderis,

8 Aquiliae actionem habebo. Si quis insulam voluerit meam exurere et ignis etiam vicini insulam pervenerit,Aquilia tenebitur etiam vicino : non minus etiam inquilinis tenebitur ob res eorum exu-
9 stas. Si fornicarius[1] servus coloni ad fornacem obdormisset et villa fuerit exusta, Neratius scribit ex locato conventum praestare debere, si neglegens in eligendis ministeriis fuit : ceterum si alius ignem subiecerit fornaci, alius neglegenter custodierit, an tenebitur qui subiecerit ? nam qui custodit, nihil fecit, qui recte ignem subiecit, non peccavit : quid ergo est ? puto utilem competere actionem tam in eum qui ad fornacem obdormivit quam in eum qui neglegenter custodit, nec quisquam dixerit in eo qui obdormivit, rem eum humanam et naturalem passum, cum deberet vel ignem extinguere vel ita munire, ne evage-
10 tur.Si furnum secundum parietem communem haberes, an damni injuria tenearis ? et ait Proculus agi non posse, quia nec cum eo qui focum haberet : et ideo aequius puto in factum actionem dandam, scilicet si paries exustus sit : sin autem nondum mihi damnum dederis, sed ita ignem habeas, ut metuam, ne mihi damnum des, damni infecti puto sufficere cau-

(1) fornacarius (Mo.)

11 tionem. Proculus ait, cum co-

νόμου. ὅθεν ἐὰν ἔρριψας δαυλὸν ἐπὶ
7 δούλου μου καὶ ἐπέκαυσας αὐτόν, ἐνέχεσαι ἀπέναντί μου. Ὡσαύτως ἐὰν δενδρῶνά μου ἢ ἐξοχικὴν οἰκίαν ἐπυρπόλησας, θέλω ἔχει τὴν ἐκ τοῦ Ἀκουϊ-
8 λίου ἀγωγήν. Ἐάν τις ἠθέλησε νὰ καύσῃ συνοικίαν μου, τὸ δὲ πῦρ ἐξετάθη καὶ εἰς τὴν τοῦ γείτονος, θέλει ἐνέχεσθαι ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου καὶ ἀπέναντι τοῦ γείτονος. οὐχ ἧττον δὲ καὶ ἀπέναντι τῶν ἐνοίκων θέλει ἐνέχεσθαι
9 διὰ τὰ καέντα αὐτῶν πράγματα. Ἐὰν κλιβανεὺς δοῦλος ἐνοικιαστοῦ ἀπεκοιμήθη παρὰ τὸν κλίβανον, καὶ ἡ οἰκία κατεκάη, ὁ Νεράτιος γράφει ὅτι ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως ἐναγόμενος [ὁ ἐνοικιαστὴς] ὀφείλει ν' ἀποζημιώσῃ, ἐὰν ὑπῆρξεν ἀμελὴς εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ὑπηρετῶν· ἄλλως ἐὰν εἷς ὑπέβαλε τὸ πῦρ εἰς τὸν κλίβανον, ἕτερος δὲ ἀμελῶς ἐπετήρησεν, ἐνέχεται ἄρα γε ὁ ὑποβαλών; διότι ὁ ἐπιτηρήσας οὐδὲν ἔπραξεν, ὁ δὲ καλῶς ὑποβαλὼν τὸ πῦρ, δὲν ἔσφαλε· τί λοιπὸν θέλει συμβῇ; φρονῶ ὅτι ἁρμόζει ὠφέλιμος ἀγωγὴ καὶ κατ' ἐκείνου, ὅστις παρὰ τὸν κλίβανον ἀπεκοιμήθη, καὶ κατ' ἐκείνου, ὅστις ἀμελῶς ἐπετήρησεν, οὐδὲ ἤθελέ τις εἰπεῖ, ὅτι ὁ ἀποκοιμηθεὶς ἔπαθε πρᾶγμα ἀνθρώπινον καὶ φυσικόν· διότι ὤφειλεν ἢ νὰ σβέσῃ τὸ πῦρ, ἢ οὕτω νὰ προ-
10 νοήσῃ, ὥστε νὰ μὴ ἐξαπλωθῇ. Ἐὰν ἔχῃς κάμινον πλησίον τοίχου κοινοῦ, ἐνέχεσαι ἄρα γε δι' ἄδικον βλάβην; λέγει λοιπὸν ὁ Πρόκουλος ὅτι δὲν δύνανται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγή, καθόσον οὐδὲ κατ' ἐκείνου, ὅστις ἑστίαν ἤθελεν ἔχει, [δύναται]. καὶ διὰ τοῦτο ἐπιεικέστερον θεωρῶ νὰ δίδηται ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγή, ἐάν, ἐννοεῖται, ὁ τοῖχος ἐκάη· ἂν ὅμως δέν μοι ἐπροξένησας εἰσέτι βλάβην, ἀλλ' οὕτως ἔχῃς τὸ πῦρ, ὥστε φοβοῦμαι, μή μοι προξενήσῃς βλάβην, ἀρκεῖ φρονῶ ἡ περὶ ἐπαπειλούσης ζημίας
11 ἀσφάλεια. Ὁ Πρόκουλος λέγει, ἐὰν

loni servi villam exussissent, colonum vel ex locato vel lege Aquilia teneri, ita ut colonus possit servos noxae dedere, et si uno judicio res esset judicata, altero amplius non agendum. sed haec ita, si culpa colonus careret: ceterum si noxios servos habuit, damni eum injuria teneri, cur tales habuit. idem servandum et circa inquilinorum insulae personas scribit: quae sententia habet ratio-

*12* nem. Si, cum apes meae ad tuas advolassent, tu eas exusseris, legis Aquiliae actionem compete-
*13* re Celsus ait. Inquit lex «ruperit». rupisse verbum fere omnes veteres sic intellexerunt «corru-

*14* perit». Et ideo Celsus quaerit, si lolium aut avenam in segetem alienam inieceris, quo eam tu inquinares, non solum quod vi aut clam dominum posse agere vel, si locatus fundus sit, colonum, sed et in factum agendum, et si colonus eam exercuit, cavere eum debere amplius non agi, scilicet ne dominus amplius inquietet: nam alia quaedam species damni est ipsum quid corrumpere et mutare, ut lex Aquilia locum habeat, alia nulla ipsius mutatione applicare aliud,

*15* cujus molesta separatio sit. Cum eo plane, qui vinum spurcavit vel effudit vel acetum fecit vel alio modo vitiavit, agi posse Aquilia Celsus ait, quia etiam effusum et

δοῦλοι τοῦ ἐνοικιαστοῦ κατέκαυσαν τὴν οἰκίαν, ὁ ἐνοικιαστὴς ἐνέχεται εἴτε ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως εἴτε ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου, οὕτως ὥστε ὁ ἐνοικιαστὴς νὰ δύναται νὰ ἐκδώσῃ τοὺς δούλους ἀντὶ τῆς βλάβης, καὶ ἂν διὰ τῆς μιᾶς ἀγωγῆς ἐδικάσθη ἡ ὑπόθεσις, δὲν πρέπει πλέον νὰ ἐγείρηται ἡ ἑτέρα. ἀλλὰ ταῦτα τότε, ὅταν ὁ ἐνοικιαστὴς εἶνε ἀμέτοχος πταίσματος· ἄλλως ἐὰν εἶχεν ἐπιβλαβεῖς δούλους, αὐτὸς ἐνέχεται ἐκ τῆς ἀδίκου βλάβης, διότι τοιούτους εἶχε. τὸ αὐτό, γράφει, δέον νὰ τηρῆται καὶ ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα τῶν ἐνοίκων τῆς συνοικίας· ἡ δὲ γνώμη αὕτη εἶνε
*12* ἔλλογος. Ἐὰν αἱ μέλισσαί μου ἔπτησαν πρὸς τὰς ἰδικάς σου, σὺ δὲ τὰς ἔκαυσας, ἁρμόζει ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νό-
*13* μου ἀγωγή, λέγει ὁ Κέλσος. Λέγει ὁ νόμος «διέρρηξε» (ruperit). τὸ ῥῆμα τοῦτο πάντες σχεδὸν οἱ ἀρχαῖοι ἐννόησαν οὕτως: «ἔφθειρε» (corruperit).
*14* Καὶ διὰ τοῦτο ὁ Κέλσος ἐξετάζει, ἐὰν αἶραν ἢ βρόμον ἔρριψας εἰς σπορὰν ἄλλου, ἵνα μολύνῃς αὐτήν, ὄχι μόνον διὰ [τοῦ παραγγέλματος] *ὅ,τι βίᾳ ἢ λάθρᾳ* δύναται νὰ ἐνεργήσῃ ὁ κύριος, ἢ ὁ ἀγρολήπτης, ἂν ὁ ἀγρὸς εἶνε ἐκμισθωμένος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγὴν θέλει ἐγείρει· ἐὰν δὲ ὁ ἀγρολήπτης ἀσκῇ ταύτην, δέον νὰ παρέχῃ ἀσφάλειαν ὅτι δὲν θὰ ἐγερθῇ πλέον ἀγωγή, δηλ. ὅτι ὁ κύριος δὲν θέλει πλέον ἀνησυχήσει [τὸν ἐναγόμενον]· διότι ἄλλο εἶδος βλάβης εἶνε νὰ φθείρῃ τις καὶ μεταβάλῃ τι ὥστε νὰ λαμβάνῃ χώραν ὁ Ἀκουΐλιος νόμος, ἄλλο δὲ ἄνευ μεταβολῆς αὐτοῦ νὰ προσθέτῃ τι, οὗτινος ὁ χωρισμὸς νὰ εἶνε ἐπίπονος.
*15* Κατ' ἐκείνου βεβαίως, ὅστις ἐμόλυνεν οἶνον, ἢ ἐξέχυσεν, ἢ ὄξος κατέστησεν, ἢ κατ' ἄλλον τρόπον ἐλαττωματικὸν ἐποίησε, δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου ἀγωγή, λέγει ὁ Κέλ-

acetum factum corrupti appella-

16 tione continentur. Et non ne-
gat fractum et ustum contineri
corrupti appellatione, sed non esse
novum, ut lex specialiter quibus-
dam enumeratis generale subiciat
verbum. quo specialia complecta-

17 tur: quae sententia vera est. Ru-
pisse eum utique accipiemus, qui
vulneraverit, vel virgis vel loris
vel pugnis cecidit, vel telo vel quo
alio, ut scinderet alicui corpus,
vel tumorem fecerit, sed ita de-
mum, si damnum injuria datum
est: ceterum si nullo servum pre-
tio viliorem deterioremve fecerit,
Aquilia cessat iniuriarumque erit
agendum dumtaxat: Aquilia enim
eas ruptiones, quae damna dant,
persequitur. Ergo etsi pretio qui-
dem non sit deterior servus factus,
verum sumptus in salutem ejus et
sanitatem facti sunt, in haec mihi
videri damnum datum: atque ideo-

18 que lege Aquilia agi posse. Si
quis vestimenta sciderit vel inqui-
naverit, Aquilia quasi ruperit te-
19 netur. Sed et si quis milium
vel frumentum meum effuderit in
flumen, sufficit Aquiliae actio.
20 Item si quis frumento harenam
vel aliud quid immiscuit, ut diffi-
cilis separatio sit, quasi de corru-
21 pto agi poterit. Si quis de manu
mihi nummos excusserit, Sabinus
existimat damni injuriae esse ac-
tionem, si ita perierint, ne ad ali-
quem pervenirent, puta si in flu-
men vel in mare vel in cloacam
ceciderunt: quod si ad aliquem

σος, διότι καὶ τὸ ἐκχυθὲν καὶ τὸ κατα-
σταθὲν ὄξος, περιέχονται ἐν τῇ ὀνομα-
16 σίᾳ τοῦ *φθαρέντος*. Καὶ δὲν ἀρνεῖ-
ται μὲν ὅτι τὸ θραυσθὲν καὶ καὲν περι-
έχονται ἐν τῇ ὀνομασίᾳ τοῦ φθαρέντος,
ἀλλὰ δὲν εἶνε νέον, ὁ νόμος μετὰ ἀρίθ-
μησίν τινων εἰδικῶς, νὰ προσθέτῃ ῥῆμα
γενικόν, ἐν ᾧ νὰ περιλαμβάνωνται τὰ
εἰδικά· ἡ δὲ γνώμη αὕτη εἶνε ὀρθή.
17 *Φθείρας* δὲ ἐκεῖνος βεβαίως θεω-
ρεῖται, ὅστις ἐτραυμάτισεν, εἴτε διὰ
ῥάβδου, εἴτε διὰ μάστιγος, εἴτε διὰ
γρόνθων ἔτυψεν, εἴτε δι' ὅπλου ἢ ἄλλου
τινός, ὥστε νὰ σχίσῃ τὸ δέρμα [δού-
λου] τινός, ἢ ἐπροξένησεν οἴδημα, ἀλλὰ
τότε μόνον, ὅταν βλάβη ἄδικος ἐγέ-
νετο· ἄλλως ἐάν τις δοῦλον οὐδόλως
κατέστησεν εὐτελέστερον ἢ χειρότερον
κατὰ τὴν τιμήν, ἀργεῖ ἡ τοῦ Ἀκουϊ-
λίου ἀγωγή, θέλει δ' ἐγερθῇ μόνον ἡ
τῆς ὕβρεως· διότι ὁ Ἀκουΐλιος κατα-
διώκει τὰς φθοράς, αἵτινες προξενοῦσι
*βλάβην*. Ὅθεν καὶ ἂν κατὰ μὲν τὸ
τίμημα ὁ δοῦλος δὲν ἐγένετο χειρότε-
ρος, ὅμως ἐγένοντο χάριν τῆς σωτηρίας
αὐτοῦ καὶ ὑγείας ἔξοδα, ὡς πρὸς ταῦτα
θεωρεῖται ὅτι ὑπέστην βλάβην, καὶ διὰ
τοῦτο δύναμαι ὡσαύτως νὰ ἐγείρω τὴν
18 τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγήν. Ἐάν
τις ἐνδύματα ἔσχισεν ἢ ἐρύπανεν, ἐνέ-
χεται ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου ὡσεὶ ἔφθειρεν.
19 Ἀλλὰ καὶ ἄν τις κέγχρον ἢ σῖτόν
μου ἔχυσεν εἰς ποταμόν, ἀρκεῖ ἡ τοῦ
20 Ἀκουϊλίου ἀγωγή. Ὡσαύτως ἐάν
τις εἰς σῖτον ἀνέμιξεν ἄμμον ἢ ἄλλο τι,
ὥστε ὁ χωρισμὸς νὰ εἶνε δύσκολος, δύ-
ναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ ὡσεὶ περὶ φθα-
21 ρέντος. Ἐάν τις νομίσματα ἐκ τῆς
χειρός μου ἐξετίναξεν, ὁ Σαβῖνος φρονεῖ
ὅτι ὑπάρχει ἡ περὶ ἀδίκου βλάβης
ἀγωγή, ἐὰν οὕτως ἀπωλέσθησαν, χω-
ρὶς νὰ περιέλθωσιν εἰς ἕτερον, λ. χ. ἐὰν
ἔπεσαν εἰς ποταμόν, ἢ εἰς τὴν θάλασσαν,
ἢ εἰς ὑπόνομον· ἂν ὅμως εἰς ἄλλον περι-

pervenerunt, ope consilio furtum factum agendum, quod et antiquis placuit. idem etiam in factum

22 dari posse actionem ait. Si mulier pugno vel equa ictu a te percussa eiecerit, Brutus ait Aqui-

23 lia[1] teneri quasi rupto. Et si mulum plus justo oneraverit[2] et aliquid membri ruperit, Aquiliae 24 locum fore. Si navem venaliciarum mercium perforasset, Aquiliae actionem esse, quasi ruperit,

25 Vivianus scribit. Si olivam inmaturam decerpserit vel segetem desecuerit inmaturam vel vineas crudas, Aquilia tenebitur : quod si iam maturas, cessat Aquilia : nulla enim injuria est, cum tibi etiam impensas donaverit, quae in colectionem huiusmodi fructuum impenduntur : sed si collecta haec interceperit, furti tenetur. Octavenus in uvis adicit, nisi, inquit, in terram uvas proiecit, ut effun-

26 derentur. Idem et in silva caedua scribit, ut, si immatura, Aquilia teneatur, quod si matura interceperit, furti teneri eum et ar-

27 borum furtim caesarum. Si salictum maturum ita, ne stirpes laederes, tuleris[3] cessare Aquiliam.

28 Et si puerum quis castraverit et pretiosiorem fecerit, Vivianus scribit cessare Aquiliam, sed injuriarum erit agendum aut ex edicto aedilium aut[4] in quadruplum,

(1) te προσθ. (Βασ.) — (2) oneraveris (Βασ.)
(3) secueris (Βασ.) — (4) παραλ. (Βασ.)

ἦλθον, θέλει ἐγερθῆ ἀγωγὴ διὰ τὴν τῇ συνδρομῇ [τοῦ ἐκτινάξαντος] γενομένην κλοπήν, ὅπερ καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐδέχθησαν. ὁ αὐτὸς λέγει ὅτι δύναται νὰ δοθῇ καὶ 22 ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγή. Ἐὰν δούλη διὰ γρόνθου, ἢ φορβὰς διὰ τύψεως πληγεῖσα ὑπὸ σοῦ ἀπέβαλεν, ὁ Βροῦτος λέγει ὅτι ἐνέχεσαι ἐκ τοῦ Ἀ-23 κουϊλίου ὡσεὶ φθείρας. Καὶ ἂν ἡμίονον ἐφόρτωσας περισσότερον τοῦ πρέποντος, καὶ ἐθραύσθη μέλος τι, θέλει 24 λάβει χώραν ὁ Ἀκουΐλιος. Ἐάν τις ἤθελε διατρυπήσει πλοῖον μετ' ἐμπορευμάτων, ἐγείρεται ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου ἀγωγή, ὡσεὶ ἔφθειρε, γράφει ὁ Βιβιανός. 25 Ἐάν τις ἐλαίας ἀώρους σύνέλεξεν, ἢ σπορὰν ἄωρον ἀπέκοψεν, ἢ σταφυλὰς ἀώρους, ἐνέχεται ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου· ἂν ὅμως ἤδη ὡρίμους, ἀρκεῖ ὁ Ἀκουΐλιος· διότι οὐδόλως ὑπάρχει ἀδικία, ἀφοῦ καὶ τὰς δαπάνας σοι ἐδωρήσατο, αἵτινες πρὸς συλλογὴν τῶν καρπῶν τούτων γίνονται. ἀλλ' ἐὰν συλλεχθέντας αὐτοὺς ἀφῄρεσεν, ἐνέχεται ἐκ τῆς περὶ κλοπῆς [ἀγωγῆς]. ὁ δὲ Ὀκταβῆνος ὡς πρὸς τὰς σταφυλὰς προσθέτει, ἐκτὸς ἂν ἔρριψε, λέγει, αὐτὰς κατὰ γῆς, ὥστε νὰ διαρ-26 ραγῶσιν. Ὁ αὐτὸς καὶ ὡς πρὸς ξυλεύσιμον δάσος γράφει ὅτι, ἂν μὲν [ἐκόπη] ἀώρως, ἐνέχεται [ὁ δράστης] ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου, ἂν ὅμως ὡρίμως μὲν [ἔκοψεν, ἀλλ'] ἀφῄρεσε [τὰ δένδρα], οὗτος ἐνέχεται ἐκ τῆς περὶ κλοπῆς [ἀγωγῆς], καὶ διὰ τὰ κλοπιμαίως κοπέντα 27 δένδρα. Ἐὰν ἰτεῶνα ὡρίμως κόψῃς, χωρὶς νὰ βλάψῃς τὰ στελέχη, ἀργεῖ ὁ

28 Ἀκουΐλιος. Καὶ ἂν παῖδα [δοῦλον] ηὐνούχισέ τις καὶ πολυτιμότερον κατέστησεν, ὁ Βιβιανὸς γράφει ὅτι ἀργεῖ ὁ Ἀκουΐλιος, ἀλλ' θέλει ἐγερθῆ ἡ περὶ ὕβρεως ἀγωγή, ἢ ἡ ἐκ τοῦ ἀστυνομικοῦ διατάγματος εἰς τὸ τετρα-

29 Si calicem diatretum faciendum dedisti, si quidem imperitia fregit, damni injuria tenebitur: si vero non imperitia fregit, sed rimas habebat vitiosas, potest esse excusatus : et ideo plerumque artifices convenire solent, cum ejusmodi materiae dantur, non periculo suo se facere, quae res ex locato

30 tollit actionem et Aquiliae. Si cum maritus uxori margaritas extricatas dedisset in usu eaque invito vel inscio viro perforasset, ut pertusis in linea uteretur, teneri eam lege Aquilia, sive divertit si-

31 ve nupta est adhuc. Si quis aedificii mei fores confregerit vel refregerit aut si ipsum aedificium
32 diruit, lege Aquilia tenetur. Si quis aquae ductum meum diruerit, licet cementa mea sunt, quae diruta sunt, tamen quia terra mea non sit, qua aquam duco, melius est dicere actionem utilem dan-
33 dam. Si ex plostro lapis ceciderit et quid ruperit vel fregerit, Aquiliae actione plostrarium teneri placet, si male composuit lapi-

34 des et ideo lapsi sunt. Si quis servum conductum ad mulum regendum commendaverit ei mulum ille ad pollicem suum eum alligaverit de loro et mulus eruperit sic, ut et pollicem avelleret servo et se praecipitaret, Mela scribit, si pro perito imperitus locatus sit, ex conducto agendum cum domino ob mulum ruptum vel debilitatum, sed si ictu aut terrore mulus turbatus sit, tum dominum ejus, id

29 πλοῦν. Ἐὰν ἔδωκας ποτήριον, ἵνα διατρυπήσῃ τις αὐτό, ἂν μὲν ἐξ ἀπειρίας τὸ ἔθραυσεν, ἐνέχεται ἐκ τῆς ἀδίκου βλάβης. ἂν ὅμως οὐχὶ ἐξ ἀπειρίας τὸ ἔθραυσεν, ἀλλὰ [διότι] εἶχε ῥαγὰς ἐπιληψίμους, δύναται νὰ εἶνε συγγνωστός· καὶ διὰ τοῦτο οἱ τεχνῖται συνήθως συμφωνοῦσιν, ὅταν δίδωνται τοιαῦτα ἀντικείμενα, οὐχὶ ἐπὶ κινδύνῳ ἰδίῳ νὰ τὰ κάμνωσιν· οὕτω δὲ αἴρεται ἡ ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως καὶ ἡ τοῦ Ἀ-
30 κουϊλίου ἀγωγή. Ἐὰν σύζυγος ἔδωκε πρὸς χρῆσιν εἰς τὴν σύζυγον μαργαρίτας ἀδέτους, αὕτη δὲ ἄκοντος ἢ ἀγνοοῦντος τοῦ ἀνδρὸς διετρύπησεν, ἵνα οὕτως ὡς εἰρμὸν μεταχειρισθῇ, ἐνέχεται αὕτη ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου, εἴτε διεζεύχθη, εἴτε εἶνε εἰσέτι ὑπανδευμένη.
31 Ἐάν τις διέρρηξεν ἢ ἀνέρρηξε θύρας τῆς οἰκίας μου, ἢ αὐτὸ τὸ οἰκοδόμημα κατέστρεψεν, ἐνέχεται ἐκ τοῦ Ἀ-
32 κουϊλίου νόμου. Ἐάν τις κατέστρεψεν ὑδραγωγεῖόν μου, καίτοι οἱ καταστραφέντες λίθοι εἶνε ἰδικοί μου, ὅμως ἐπειδὴ δὲν εἶνε ἰδική μου ἡ γῆ, δι' ἧς μεταφέρω τὸ ὕδωρ, κάλλιον εἶνε νὰ εἴπωμεν ὅτι πρέπει νὰ δίδηται ὠφέλιμος ἀγω-
33 γή. Ἐὰν λίθος ἔπεσεν ἐξ ἁμάξης καὶ διέρρηξέ τι ἢ ἔθραυσεν, ἐδέχθησαν ὅτι ὁ ἁμαξηλάτης ἐνέχεται ἐκ τῆς τοῦ Ἀκουϊλίου ἀγωγῆς, ἐὰν κακῶς ἐπέθηκε τοὺς λίθους, καὶ διὰ τοῦτο ἔπεσαν.
34 Ἐάν τις μισθώσας δοῦλον πρὸς ὁδηγίαν ἡμιόνου ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὸν τὸν ἡμίονον, ἐκεῖνος δὲ προσέδεσε τοῦτον ἐκ τῶν ἡνίων εἰς τὸν ἀντίχειρά του, ὁ δὲ ἡμίονος ἐξέφυγεν οὕτως, ὥστε καὶ τὸν ἀντίχειρα τοῦ δούλου ἀπέσπασε καὶ ἑαυτὸν κατεκρήμνισεν, ὁ Μέλας γράφει, ἂν μὲν ἀντὶ ἐμπείρου ἄπειρος ἐξεμισθώθη, θέλει ἐγερθῇ ἡ ἐκ τῆς μισθώσεως ἀγωγὴ κατὰ τοῦ κυρίου [τοῦ δούλου] διὰ τὸν βλαφθέντα ἢ ἐξασθενίσαντα ἡμίονον, ἀλλ' ἐὰν ὁ ἡμίονος ἐ-

est muli, et servi cum eo qui turbavit habiturum legis Aquiliae actionem. mihi autem videtur et eo casu, quo ex locato actio est, com-

35 petere etiam Aquiliae. Item si tectori locaveris laccum vino plenum curandum et ille eum pertudit, ut vinum sit effusum, Labeo scribit in factum agendum.

28 *PAULUS* Qui foveas ursorum cervorumque capiendorum causa faciunt, si in itineribus fecerunt eoque aliquid decidit factumque deterius est, lege Aquilia obligati sunt: at si in aliis locis, ubi fieri solent, fecerunt. nihil tenentur. *1* Haec tamen actio ex causa danda est, id est si neque denuntiatum est neque scierit aut providere potuerit: et multa huiusmodi deprehenduntur, quibus summovetur petitor, si evitare periculum poterit[1].

29 *ULPIANUS* quemadmodum si laqueos eo loci posuisses, quo ius ponendi non haberes, et pecus vi-

*1* cini in eos laqueos incidisset. Si protectum meum, quod supra domum tuam nullo jure habebam, reccidisses, posse me tecum damni injuria agere Proculus scribit: debuisti enim mecum ius mihi non esse protectum habere agere: nec esse aequum damnum me pati reccisis a te meis tignis. aliud est dicendum ex rescripto imperato-

(1) poterat (Mo.)

ταράχθη ἐκ τύψεως ἢ τρόμου, τότε ὁ κύριος τούτου, ἤτοι τοῦ ἡμιόνου, καὶ ὁ τοῦ δούλου θέλουσιν ἔχει κατ' ἐκείνου, ὅστις ἐτάραξε, τὴν ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγήν. ἐγὼ ὅμως φρονῶ ὅτι, καὶ κατ' ἐκείνην τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ὑπάρχει ἡ ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως ἀγωγή, ἁρμόζει καὶ ἡ τοῦ Ἀ-

35 κουϊλίου. Ὡσαύτως ἐὰν εἰς κονιατὴν ἐξεμίσθωσας δεξαμενὴν πλήρη οἴνου, ἵνα ἐπιμεληθῇ αὐτήν, οὗτος δὲ διετρύπησεν, ὥστε ὁ οἶνος ἐξεχύθη, ὁ Λαβέων γράφει ὅτι ἐγείρεται ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγή.

28 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὅσοι κάμνουσιν ὀρύγματα πρὸς σύλληψιν ἄρκτων ἢ ἐλάφων, ἐὰν μὲν ἐν ὁδοῖς ἔκαμαν [ταῦτα] καὶ οὕτω ἐνέπεσεν ἑτερόν τι, καὶ ἐβλάβη, ἐνέχονται ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου· ἂν ὅμως ἐν ἑτέροις τόποις, ἔνθα συνήθως γίνονται, ἔκαμαν, οὐδόλως ἐνέχονται. *1* Αὕτη ὅμως ἡ ἀγωγὴ δίδεται κατὰ τὰς περιστάσεις, ἤτοι ἐὰν μήτε προεσημάνθη, μήτε ἐγίνωσκεν [ὁ τὴν βλάβην ὑποστάς], μήτε ἠδύνατο νὰ προΐδῃ· καὶ πολλαὶ τοιαῦται ὑπάρχουσι [περιπτώσεις], καθ' ἃς ἀποκρούεται ὁ ἐνάγων, ἐὰν ἠδύνατο ν' ἀποφύγῃ τὸν κίνδυνον.

29 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* ὡς ἐὰν βρόχους ἔθηκας εἰς τόπον, ἔνθα δὲν εἶχες τὸ δικαίωμα νὰ θέσῃς, κτῆνος δὲ τοῦ γείτονος ἐνέπεσεν εἰς τοὺς βρόχους τούτους. *1* Ἐὰν προστέγασμά μου, ὅπερ ὑπεράνω τῆς οἰκίας σου ἄνευ οὐδενὸς δικαίου εἶχον, κατέρριψας, δύναμαι νὰ ἐγείρω κατὰ σοῦ τὴν περὶ ἀδίκου βλάβης ἀγωγήν, γράφει ὁ Πρόκουλος· διότι ὤφειλες νὰ μὲ ἐναγάγῃς, ὅτι δὲν εἶχον δικαίωμα νὰ ἔχω προστέγασμα· δὲν εἶνε δὲ ἐπιεικὲς νὰ ὑποστῶ ἐγὼ βλάβην διὰ τῆς ἀποκόψεως τῶν δοκῶν μου ὑπὸ σοῦ. ἄλλως θέλομεν εἰπεῖ κατ' ἀντεπιστολὴν τοῦ αὐτοκράτορος Σεβήρου, ὅ-

is Severi, qui ei, per cuius donum traiectus erat aquae ductus itra servitutem, rescripsit jure uo posse eum intercidere, et meito. interest enim, quod hic in uo protexit, ille in alieno fecit.

Si navis tua inpacta in meam capham damnum mihi dedit, quaeitum est, quae actio mihi competeret. et ait Proculus, si in potetate nautarum fuit, ne id accideet, et culpa eorum factum sit, lege Aquilia cum nautis agendum, uia parvi refert navem immittenlo aut serraculum ad navem duendo an tua manu damnum dedeis, quia omnibus his modis per e damno adficior: sed si fune upto aut cum a nullo regeretur avis incurrisset, cum domino a-

gendum non esse. Item Labeo cribit, si, cum vi ventorum navis mpulsa esset in funes anchorarum alterius et nautae funes praeidissent, si[1] nullo alio modo nisi praecisis funibus explicare se poiuit, nullam actionem dandam. demque Labeo et Proculus et circa retia piscatorum, in quae navis piscatorum[2] inciderat, aestimarunt. plane si culpa nautarum id factum sset, lege Aquilia agendum. sed bi damni injuria agitur ob retia, non piscium, qui ideo capti non unt, fieri aestimationem, cum incertum fuerit, an caperentur. idemque et in venatoribus et in aucu-

(1) διαγρ. (Mo.) — (2) διαγρ. (Hal.)

pibus probandum. Si navis al-

στις περὶ ἐκείνου, διὰ τῆς οἰκίας τοῦ ὁποίου εἶχε τεθῆ ὑδραγωγεῖον ἄνευ δουλείας, ἀντεπέστειλεν ὅτι δικαιωματικῶς δύναται νὰ ἀποκόψῃ αὐτό· καὶ δικαίως· διότι διαφέρει, καθόσον ἐκεῖνος μὲν ἐπὶ τῆς [οἰκίας] του ἔκαμε τὸ προστέγασμα, οὗτος δὲ ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ ἔ-
2 θηκεν. Ἐὰν πλοῖόν σου προσκροῦσαν εἰς λέμβον μού μοι ἐπροξένησε βλάβην, ἐρωτᾶται, τίς ἀγωγὴ ἁρμόζει εἰς ἐμέ. λέγει λοιπὸν ὁ Πρόκουλος, ἂν μὲν ἦτο ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τῶν ναυτῶν, νὰ μὴ συμβῇ τοῦτο, ἐκ πταίσματος δ' αὐτῶν συνέβη, θέλει ἐγερθῆ κατὰ τῶν ναυτῶν ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγή, καθόσον ὀλίγον διαφέρει ἂν δι' ἐπιφορᾶς τοῦ πλοίου, εἴτε διὰ στροφῆς τοῦ πηδαλίου κατὰ τῆς λέμβου, εἴτε διὰ τῆς χειρός σου ἐπροξένησας τὴν βλάβην, διότι καθ' ὅλους τούτους τοὺς τρόπους *ἕνεκα σοῦ* ὑφίσταμαι τὴν βλάβην· ἀλλ' ἐὰν θραυσθέντος σχοινίου ἢ χωρὶς νὰ ὁδηγῇ τις τὸ πλοῖον προσέκρουσε, δὲν θέλει ἐγερθῆ
3 ἀγωγὴ κατὰ τοῦ κυρίου. Ὡσαύτως ὁ Λαβέων γράφει, ὅτε πλοῖον παρεσύρθη ὑπὸ τῆς βίας τῶν ἀνέμων ἐπὶ τῶν σχοινίων τῶν ἀγκυρῶν ἑτέρου, οἱ δὲ ναῦται ἀπέκοψαν τὰ σχοινία, ἐὰν κατ' οὐδένα ἄλλον τρόπον παρὰ διὰ τῆς ἀποκοπῆς τῶν σχοινίων ἦτο δυνατὴ ἡ ἀπαλλαγή, οὐδόλως θέλει δοθῆ ἀγωγή. τὸ αὐτὸ δὲ ὁ Λαβέων καὶ ὁ Πρόκουλος ἐφρόνουν καὶ ὡς πρὸς δίκτυα ἁλιέων, καθ' ὧν προσέπεσε πλοῖον· βεβαίως ἐὰν ἐκ πταίσματος τῶν ναυτῶν ἐγένετο τοῦτο, θέλει ἐγερθῆ ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου ἀγωγή ἀλλ' ὅταν ἐγείρηται ἡ ἀγωγὴ περὶ ἀδίκου βλάβης, ἡ διατίμησις θέλει γείνει διὰ τὰ *δίκτυα*, οὐχὶ δὲ τοὺς ἰχθεῖς,—οἵτινες ἕνεκα τούτου δὲν συνελήφθησαν,—διότι ἦτο ἀβέβαιον, ἂν ἤθελον συλληφθῆ. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ κυνηγῶν καὶ ἰξευτῶν δέον νὰ δε-
4 χθῶμεν. Ἐὰν πλοῖον κατεβύθισεν ἑ-

teram contra se venientem obruisset, aut in gubernatorem aut in ducatorem actionem competere damni injuriae Alfenus ait: sed si tanta vis navi facta sit, quae temperari non potuit, nullam in dominum dandam actionem: sin autem culpa nautarum id factum sit,

5 puto Aquiliae sufficere. Si funem quis, quo religata navis erat, praeciderit, de nave quae periit in

6 factum agendum. Hac actione ex hoc legis capite de omnibus animalibus laesis, quae pecudes non sunt, agendum est, ut puta de cane: sed et de apro et leone ceterisque feris et avibus idem erit

7 dicendum. Magistratus municipales, si damnum injuria dederint, posse Aquilia teneri. nam et cum pecudes aliquis pignori cepisset et fame eas necavisset, dum non patitur te eis cibaria adferre, in factum actio danda est. item si dum putat se ex lege capere pignus, non ex lege ceperit et res tritas corruptasque reddat, dicitur legem Aquiliam locum habere: quod dicendum est et si ex lege pignus cepit. si quid tamen magistratus adversus resistentem violentius fecerit, non tenebitur Aquilia: nam et cum pignori servum cepisset et ille se suspenderit, nulla datur 8 actio. Haec verba: «quanti in triginta diebus proximis fuit», etsi non habent «plurimi», sic tamen esse accipienda constat.

30 *PAULUS* Qui occidit adulterum deprehensum servum alienum,

τερον ἀπέναντι αὐτοῦ ἐρχόμενον, ἀρμόζει ἡ περὶ ἀδίκου βλάβης ἀγωγὴ εἴτε κατὰ τοῦ πηδαλιούχου εἴτε κατὰ τοῦ ὁδηγοῦ, λέγει ὁ Ἀλφῆνος· ἀλλ' ἐὰν ἡ φορὰ τοῦ πλοίου ἦτο τοσαύτη, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ μετριασθῇ, οὐδεμία κατὰ τοῦ κυρίου θέλει δοθῇ ἀγωγή. ἄνευ ὅμως ἐκ πταίσματος τῶν ναυτῶν τοῦτο ἐγένετο, φρονῶ ὅτι ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου [ἀγωγὴ] ἀρκεῖ. Ἐάν τις τὸ σχοινίον, δι' οὗ πλοῖον ἦτο προσδεδεμένον, ἀπέκοψε, θέλει ἐγερθῇ ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγὴ περὶ τοῦ πλοίου, ἂν ἀπωλέσθη. Διὰ τῆς ἐκ τοῦ παρόντος κεφαλαίου τοῦ νόμου ἀγωγῆς ταύτης ἐνεργεῖ τις περὶ ὅλων τῶν βλαφθέντων ζώων, ἅτινα δὲν εἶνε [ἀγεληδὸν βοσκόμενα] κτήνη, ὡς λ. χ. περὶ κυνός· ἀλλὰ καὶ περὶ κάπρου καὶ λέοντος καὶ τῶν λοιπῶν ἀγρίων καὶ ὀρνέων τὸ αὐτὸ θέλει 7 λεχθῇ. Ἄρχοντες πόλεως, ἐὰν ἐπροξένησαν ἄδικον βλάβην, δύνανται νὰ ἐνέχωνται ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου. διότι καὶ ἐὰν [ἄρχων] τις ἔλαβε κτήνη ὡς ἐνέχυρον, καὶ ἐφόνευσε ταῦτα διὰ τῆς πείνης, μὴ ἀφίνων σε νὰ φέρῃς εἰς αὐτὰ τροφάς, θέλει δοθῇ ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγή. ὡσαύτως ἐὰν νομίζων ὅτι λαμβάνει νομίμως ἐνέχυρον, δὲν ἔλαβε νομίμως, καὶ ἀποδίδῃ τὰ πράγματα τετριμμένα ἢ ἐφθαρμένα, λέγεται ὅτι ὁ Ἀκουΐλιος νόμος λαμβάνει χώραν· τοῦτο δὲ θέλει λεχθῇ καὶ ἂν νομίμως ἔλαβε τὸ ἐνέχυρον. ἐὰν ὅμως ἄρχων ἔπραξέ τι αὐστηρῶς ἐναντίον ἀνθισταμένου, δὲν ἐνέχεται ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου· διότι καὶ ἐὰν δοῦλον ἔλαβεν ὡς ἐνέχυρον, οὗτος δὲ ἀπήγξατο, οὐδόλως 8 δίδεται ἀγωγή. Τὰ ῥήματα: «ὅσην ἀξίαν εἶχε κατὰ τὰς τελευταίας τριάκοντα ἡμέρας,» καίτοι δὲν ὑπάρχει «*τὴν μεγίστην*», ὅμως γνωστὸν ὅτι οὕτω δέον νὰ νοῶνται.

30 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὁ φονεύσας δοῦλον ἀλλότριον συλληφθέντα μοιχόν, δὲν ἐνέ-

hac lege non tenebitur. Pignori atus servus si occisus sit, debitoi actio competit. sed an et creditori danda sit utilis, quia potest nteresse ejus, quod debitor solendo non sit aut quod litem tempore amisit, quaeritur. sed hic[1] iniquum est et domino et creditori ium teneri. nisi si quis putaverit ullam in ea re debitorem injuriam passurum, cum prosit ei ad ebiti quantitatem, et quod sit amplius consecuturus sit ab eo, vel b initio in id, quod amplius sit uam in debito, debitori dandam ctionem: et ideo in his casibus, quibus creditori danda est actio propter inopiam debitoris vel quod litem amisit, creditor quidem sque ad modum debiti habebit Aquiliae actionem, ut prosit hoc ebitori, ipsi autem debitori in id quod debitum excedit competit A-

(1) hoc (Mo.)

2 quiliae actio. Si quis alienum vinum vel frumentum consumpserit, non videtur damnum injuria dare ideoque utilis danda est actio.

3 In hac quoque actione, quae ex hoc capitulo oritur, dolus et culpa punitur: ideoque si quis in stipulam suam vel spinam comburendae ejus causa ignem immiserit et ulterius evagatus et progressus ignis alienam segetem vel vineam laeserit, requiramus, num imperitia ejus aut neglegentia id accidit. nam si die ventoso id fecit, culpae

1 χεται ἐκ τοῦ νόμου τούτου. Δοῦλος δοθεὶς ὡς ἐνέχυρον ἐὰν φονευθῇ, ἀρμόζει εἰς τὸν ὀφειλέτην ἀγωγή. ἀλλ' ἐρωτᾶται ἂν καὶ εἰς τὸν πιστωτὴν δέον νὰ δίδηται ὠφέλιμος [ἀγωγή], καθόσον δυνατὸν νὰ ἐνδιαφέρῃ αὐτόν, διότι ὁ ὀφειλέτης δὲν εἶνε ἀξιόχρεως, εἴτε διότι διὰ [τῆς παρελεύσεως] τοῦ χρόνου ἀπώλεσεν [ὁ πιστωτὴς[ τὴν [κατὰ τοῦ ὀφειλέτου] ἀγωγήν· ἀλλ' ἐκ τούτου εἶνε ἀνεπιεικὲς νὰ ἐνέχηται ὁ φονεὺς καὶ ἀπέναντι τοῦ κυρίου καὶ ἀπέναντι τοῦ πιστωτοῦ. ἐκτὸς ἂν τις σκεφθῇ, ὅτι οὐδεμίαν ἐνταῦθα θέλει ὑποστῇ ὁ ὀφειλέτης βλάβην, καθόσον ὠφελεῖ αὐτὸν [τὸ ὑπὸ τοῦ πιστωτοῦ λαμβανόμενον] μέχρι τῆς ποσότητος τοῦ χρέους, τὸ δὲ περιπλέον θέλει λάβει παρ' αὐτοῦ, ἢ ὅτι ἐξ ἀρχῆς δέον νὰ δίδηται εἰς τὸν ὀφειλέτην ἀγωγὴ δι' ἐκεῖνο, ὅπερ ὑπερβαίνει τὴν ὀφειλήν· καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς εἰς τὸν πιστωτὴν δίδεται ἀγωγὴ ἕνεκα τῆς ἀπορίας τοῦ ὀφειλέτου, ἢ διότι ἀπωλέσθη ἡ [κατ' αὐτοῦ] ἀγωγή, ὁ μὲν πιστωτὴς θέλει ἔχει τὴν τοῦ Ἀκουϊλίου ἀγωγὴν μέχρι τοῦ ποσοῦ τοῦ χρέους, ὠφελουμένου οὕτω τοῦ ὀφειλέτου, εἰς αὐτὸν δὲ τὸν ὀφειλέτην ἁρμόζει ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου ἀγωγὴ διὰ τὸ περιπλέον τοῦ χρέους.

2 Ἐάν τις ἀλλότριον οἶνον ἢ σῖτον κατηνάλωσε, δὲν θεωρεῖται ποιήσας ἄδικον ζημίαν, καὶ διὰ τοῦτο δίδεται ὠ-

3 φέλιμος ἀγωγή. Κατὰ ταύτην ὡσαύτως τὴν ἀγωγήν, ἥτις ἐκ τοῦ κεφαλαίου τούτου πηγάζει, τιμωρεῖται ὁ δόλος καὶ τὸ πταῖσμα· καὶ διὰ τοῦτο ἐάν τις εἰς καλάμην αὐτοῦ ἢ ἄκανθαν ἔβαλε πῦρ πρὸς καῦσιν, τὸ δὲ πῦρ ἐξαπλωθὲν περαιτέρω καὶ προχωρῆσαν ἔβλαψεν ἀλλοτρίαν σπορὰν ἢ ἄμπελον, ἐξετάζομεν ἂν τοῦτο ἐξ ἀπειρίας ἐκείνου συνέβη, ἢ ἐξ ἀμελείας. διότι ἂν

reus est (nam et qui occasionem praestat, damnum fecisse videtur): in eodem crimine est et qui non observavit, ne ignis longius proce-

μὲν καθ' ἡμέραν ἀνεμώδη ἔπραξε τοῦτο, εἶνε ἔνοχος πταίσματος (διότι καὶ ὁ ἀφορμὴν παρασχών, θεωρεῖται ποιήσας τὴν βλάβην)· ὁμοίως ἔνοχος εἶνε καὶ ὅστις δὲν προενόησεν, ὥστε τὸ πῦρ νὰ μὴ προχωρήσῃ ἀπώτερον. ἂν ὅμως πάντα ὅσα ἔπρεπε προενόησεν, ἡ αἰφνιδία φορὰ ἀνέμου ἔφερε τὸ πῦρ ἀπώτερον, εἶνε ἀ-

4 deret. At si omnia quae oportuit observavit vel subita vis venti longius ignem produxit, caret culpa. si vulneratus fuerit servus non mortifere, neglegentia autem perierit, de vulnerato actio erit, non de occiso.

4 μέτοχος πταίσματος. Ἐὰν δοῦλος ἐτραυματίσθη οὐχὶ θανασίμως, ἐξ ἀμελείας ὅμως ἀπέθανε, δίδεται περὶ τραυματισθέντος ἀγωγή, οὐχὶ περὶ φονευθέντος.

31 *IDEM* Si putator ex arbore ramum cum deiceret vel machinarius hominem praetereuntem occidit, ita tenetur, si is in publicum decidat nec ille proclamavit[1], ut casus ejus evitari possit. sed Mucius etiam dixit, si in privato idem accidisset, posse de culpa agi: culpam autem esse, quod cum a diligente provideri poterit[2], non esset provisum aut tum denuntiatum esset, cum periculum evitari non possit. secundum quam rationem non multum refert, per publicum an per privatum iter fieret, cum plerumque per privata loca vulgo iter fiat. quod si nullum iter erit, dolum dumtaxat praestare debet, ne immittat in eum, quem viderit transeuntem: nam culpa ab eo exigenda non est, cum divinare non potuerit, an per eum locum aliquis transiturus sit.

31 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν κλαδευτὴς ῥίψας ἀπὸ δένδρου κλάδον, ἢ ξυλοκόπος [ῥίψας ξύλον τι] ἐφόνευσε δοῦλον διερχόμενον, τότε ἐνέχεται, ἐὰν τοῦτο μὲν ἔπεσεν εἰς δημοσίαν [ὁδόν], ἐκεῖνος δὲ δὲν προεβόησεν, ὥστε νὰ ἠδύνατο νὰ προληφθῇ τὸ κακόν. ἀλλ' ὁ Μούκιος εἶπεν ὅτι καὶ ἐν ἰδιωτικῇ [ὁδῷ] ἐὰν τὸ αὐτὸ συνέβη, δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ διὰ πταῖσμα· πταῖσμα δὲ ὑπάρχει, ἐὰν ὅ,τι παρ' ἐπιμελοῦς ἠδύνατο νὰ προορασθῇ, δὲν προωράθη, ἢ τότε ἐγένετο ἡ προειδοποίησις, ὅτε ὁ κίνδυνος δὲν ἠδύνατο νὰ προληφθῇ. κατὰ ταύτην τὴν γνώμην δὲν διαφέρει πολύ, ἂν ἡ ὁδὸς ἄγῃ διὰ [τόπου] δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ, διότι πολλάκις δι' ἰδιωτικῶν τόπων ἄγει κοινῶς ὁδός· ἂν ὅμως μηδόλως ὑπάρχῃ ὁδός, [ὁ φονεύσας] ἐνέχεται μόνον διὰ δόλον, νὰ μὴ ἔρριπτε δηλ. τι κατ' ἐκείνου, ὃν ἔβλεπε διερχόμενον· διότι πταῖσμα κατ' αὐτοῦ δὲν πρέπει νὰ καταλογίζηται, καθόσον δὲν ἠδύνατο νὰ μαντεύσῃ, ἂν διὰ τοῦ τόπου ἐκείνου ἔμελλέ τις νὰ διέλθῃ.

(1) proclamarit (Mo.) — (2) cum quod a dilig. provideri potuerit,

32 *GAIUS* Illud quaesitum est, an quod proconsul in furto observat quod a familia factum sit (id est ut non in singulos detur poe-

32 *ΓΑΪΟΣ* Ἠρωτήθη περὶ τούτου, ἂν ὅ,τι ὁ ἀνθύπατος ἐπὶ κλοπῆς ὑπὸ πολλῶν δούλων διαπραχθείσης τηρεῖ (νὰ μὴ γίνηται δηλ. ἡ τῆς ποινῆς ἐ-

nae persecutio, sed sufficeret id praestari, quod praestandum foret, si id furtum unus liber fecisset), debeat et in actione damni injuriae observari. sed magis visum est idem esse observandum, et merito: cum enim circa furti actionem haec ratio sit, ne ex uno delicto tota familia dominus careat eaque ratio similiter et in actionem damni injuriae interveniat, sequitur, ut idem debeat aestimari, praesertim cum interdum levior sit haec causa delicti, veluti si culpa et

non dolo damnum daretur. Si idem eundem servum vulneraverit, postea deinde etiam occiderit, tenebitur et de vulnerato et de occiso : duo enim sunt delicta. aliter atque si quis uno impetu pluribus vulneribus aliquem occiderit: tunc enim una erit actio de occiso.

33 *PAULUS* Si servum meum occidisti, non affectiones aestimandas esse puto, veluti si filium tuum naturalem quis occiderit quem tu magno emptum velles, sed quanti omnibus valeret. Sextus quoque Pedius ait pretia rerum non ex affectione nec utilitate singulorum, sed communiter fungi: itaque eum, qui filium naturalem possidet, non eo locupletiorem esse, quod eum plurimo, si alius possideret, redempturus fuit, nec illum, qui filium alienum possideat, tantum habere, quanti eum patri vendere posset. in lege enim Aquilia damnum consequimur : et amisisse dicemur, quod aut consequi potui-

πιδίωξις καθ' ἑνὸς ἑκάστου, ἀλλὰ νὰ ἀρκῇ ἡ παροχὴ ἐκείνου, ὅπερ θὰ παρείχετο, ἂν τὴν κλοπὴν εἰς ἐλεύθερος εἶχε διαπράξει), πρέπῃ καὶ ἐπὶ τῆς περὶ ἀδίκου βλάβης ἀγωγῆς νὰ τηρῆται. μᾶλλον δὲ φρονοῦσιν ὅτι τὸ αὐτὸ δέον νὰ τηρῆται· καὶ δικαίως· διότι, ἀφοῦ ὡς πρὸς τὴν ἀγωγὴν τῆς κλοπῆς ὁ λόγος εἶνε οὗτος, νὰ μὴ στερῆται δηλ. ὁ κύριος ἕνεκεν *ἑνὸς* ἐγκλήματος *ὅλων* τῶν δούλων, ὁ αὐτὸς δὲ λόγος ὡσαύτως καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀγωγὴν τῆς ἀδίκου βλάβης ὑπάρχει, ἕπεται ὅτι, ἡ αὐτὴ πρέπει νὰ γίνηται διατίμησις, μάλιστα ἀφοῦ ἐνίοτε ἐλαφροτέρα εἶνε ἐνταῦθα ἡ αἰτία τοῦ ἐγκλήματος, ὡς ἐὰν ἐκ *πταίσματος* καὶ οὐχὶ ἐκ δόλου γείνῃ ἡ βλάβη. Ἐάν τις δοῦλον ἐτραυμάτισεν, εἶτα δὲ τὸν αὐτὸν καὶ ἐφόνευσεν, ἐνέχεται καὶ διὰ τὸν τραυματισμὸν καὶ διὰ τὸν φόνον· διότι δύω ὑπάρχουσιν ἐγκλήματα· ἄλλως ὅμως ἐάν τις ἐν μιᾷ ὁρμῇ διὰ πολλῶν τραυμάτων ἐφόνευσέ τινα· διότι τότε μία θέλει εἶσθαι ἀγωγή, ἡ τοῦ φόνου.

33 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἐφόνευσας δοῦλόν μου, δὲν θέλει διατιμηθῆ, φρονῶ, ἡ *διάθεσις*, — ὡς ἐὰν ἐφόνευσέ τις *υἱόν* σου φυσικόν, ὃν σὺ ἀντὶ πολλῶν [χρημάτων] ἤθελες ἀγοράσει,—ἀλλ' ὅσον διὰ *πάντας* ἠξίζεν· ὡσαύτως ὁ Σέξτος Πέδιος λέγει, ὅτι αἱ ἀξίαι τῶν πραγμάτων ὁρίζονται οὐχὶ ἐκ τῆς διαθέσεως οὐδ' ἐκ τῆς χρησιμότητος *ἑνός*, ἀλλὰ τῆς *κοινῆς*· ὅθεν ἐκεῖνος, ὅστις ἔχει υἱὸν φυσικόν, δὲν εἶνε πλουσιώτερος διὰ τοῦτο, ὅτι, ἂν ἕτερος εἶχεν [αὐτόν], ἤθελεν ἀντὶ πλείστων [χρημάτων] ἐξαγοράσει, οὐδὲ ἐκεῖνος, ὅστις ἔχει υἱὸν ἄλλου, ἔχει τόσον, ὅσον θὰ ἠδύνατο νὰ πωλήσῃ αὐτὸν εἰς τὸν πατέρα. διότι ἐπὶ τοῦ Ἀκυιλίου νόμου ἐπιδιώκομεν τὴν βλάβην· θεωρούμεθα δὲ ἀπολέσαντες ὅ,τι εἴτε ἠδυνάμεθα [διὰ τοῦ ἀπολεσθέντος

*1* mus aut erogare cogimur. In damnis, quae lege Aquilia non tenentur, in factum datur actio.

34 *MARCELLUS* Titio et Seio Stichum legavit: deliberante Seio, cum Titius vindicasset legatum, Stichus occisus est: deinde Seius repudiavit legatum. perinde Titius agere possit, ac si soli legatus esset,

35 *ULPIANUS* quia retro adcrevisse dominium ei videtur:

36 *MARCELLUS* nam sicut repudiante legatario legatum heredis est actio perinde ac si legatus non esset, ita hujus actio est ac

*1* si soli legatus esset. Si dominus servum, quem Titius mortifere vulneraverat, liberum et heredem esse jusserit eique postea Maevius extiterit heres, non habebit Maevius cum Titio legis Aquiliae actionem, scilicet secundum Sabini opinionem, qui putabat ad heredem actionem non transmitti,quae defuncto competere non potuit: nam sane absurdum accidet, ut heres pretium quasi occisi consequatur ejus, cujus heres exstitit. quod si ex parte eum dominus heredem cum libertate esse jusserit, coheres ejus mortuo eo aget lege Aquilia.

37 *JAVOLENUS* Liber homo si

πράγματος] ν' ἀποκτήσωμεν, εἴτε ἀναγκαζόμεθα [ἕνεκα τῆς ἀπωλείας] νὰ *1* δαπανήσωμεν. Διὰ βλάβας, αἵτινες ἐν τῷ Ἀκουϊλίῳ νόμῳ δὲν περιλαμβάνονται, δίδεται ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγή.

34 *ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ* Ἐκληροδοτήθη εἰς τὸν Τίτιον καὶ Σέϊον ὁ Στίχος· ἐνῶ ὁ μὲν Σέϊος διεσκέπτετο, ὁ δὲ Τίτιος ἐξεδίκει τὸ κληροδότημα, ὁ Στίχος ἐφονεύθη· εἶτα δ' ὁ Σέϊος ἀπώθησε τὴν κληροδοσίαν. ὁ Τίτιος δύναται νὰ ἐγείρῃ ἀγωγὴν οὕτως, ὡς ἐὰν εἰς [ἑαυτὸν] μόνον εἶχε γείνει ἡ κληροδοσία,

35 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* καθόσον θεωρεῖται ὅτι ἀναδρομικῶς προσηύξησεν εἰς αὐτὸν ἡ κυριότης [τοῦ Στίχου]·

36 *ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ* διότι, ὡς [ἐπὶ *ἑνὸς* κληροδόχου] ἀπωθοῦντος τούτου τὴν κληροδοσίαν, εἰς τὸν *κληρονόμον* ἀνήκει ἡ ἀγωγή, οὕτως ὡς ἐὰν μὴ εἶχε γείνει κληροδοσία, τοιουτοτρόπως εἰς τὸν [συγκληροδόχον] Τίτιον ἀνήκει ἡ ἀγωγή, ὡς ἐὰν εἰς [ἑαυτὸν] μόνον εἶχε γείνει ἡ κλη- *1* ροδοσία. Ἐὰν ὁ κύριος δοῦλον, ὃν ὁ Τίτιος θανασίμως εἶχε τραυματίσει, διέταξε νὰ εἶνε ἐλεύθερος καὶ κληρονόμος, εἶτα δ' ὁ Μαίβιος ἀνεδείχθη κληρονόμος τούτου, δὲν θέλει ἔχει ὁ Μαίβιος κατὰ Τιτίου τὴν τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγήν, κατὰ τὴν γνώμην, ἐννοεῖται, τοῦ Σαβίνου, ὅστις ἐφρόνει ὅτι δὲν μεταβιβάζεται εἰς τὸν κληρονόμον ἀγωγή, ἥτις δὲν ἠδύνατο ν' ἁρμόζῃ εἰς τὸν ἀποθνόντα· διότι ὄντως εἶνε ἄτοπον, ὁ κληρονόμος νὰ λαμβάνῃ τὸ τίμημα οἱονεὶ διὰ τὸν φόνον ἐκείνου, οὗτινος ἀνεδείχη κληρονόμος. ἂν ὅμως μετὰ τῆς ἐλευθερίας διέταξεν ἐκεῖνον ὁ κύριος νὰ εἶνε *μερικῶς* κληρονόμος, ὁ συγκληρονόμος αὐτοῦ θέλει ἐγείρει μετὰ τὸν θάνατον τούτου τὴν ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγήν.

37 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ἐὰν ἄνθρωπος ἐλεύ-

iussu alterius manu injuriam dedit, actio legis Aquiliae cum eo est qui iussit, si modo ius imperandi habuit : quod si non habuit, cum eo agendum est qui fecit.

Si quadrupes, cujus nomine actio esset cum domino, quod pauperiem fecisset, ab alio occisa est et cum eo lege Aquilia agitur, aestimatio non ad corpus quadrupedis, sed ad causam ejus (in quo de pauperie actio est) referri debet et tanti damnandus est is qui occidit judicio legis Aquiliae, quanti actoris interest noxae potius deditione defungi quam litis aestimatione.

38 *IDEM* Si eo tempore, quo tibi meus servus quem bona fide emisti serviebat, ipse a servo tuo vulneratus est, placuit omnimodo me tecum recte lege Aquilia experiri.

39 *POMPONIUS* Quintus Mucius scribit : equa cum in alieno pasceretur, in cogendo quod praegnas erat eiecit : quaerebatur, dominus ejus possetne cum eo qui coegisset lege Aquilia agere, quia equam in iciendo[1] ruperat. si percussisset aut consulto vehementius egisset, visum est agere posse. *POMPONIUS.* Quamvis alienum pecus in agro suo quis deprehendit, sic illud expellere debet, quomodo si suum deprehendisset, quoniam si quid[2] ex ea re damnum cepit, habet proprias actiones. itaque qui

(1) in abigendo (Mo.)— (2) quod (Mo.)

θερος κατὰ κέλευσιν ἑτέρου ἐποίησε διὰ τῆς χειρός του βλάβην, ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγὴ ἐγείρεται κατ' ἐκείνου, ὅστις ἐκέλευσεν, ἂν βεβαίως εἶχε δικαίωμα προσταγῆς· διότι ἂν μὴ εἶχεν, ἡ ἀγωγὴ θέλει ἐγερθῆ κατὰ τοῦ δράστου. Ἐὰν τετράποδον, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ὑπάρχει κατὰ τοῦ κυρίου ἀγωγή, διότι εἶχε ποιήσει ζημίαν, ἐφονεύθη ὑπ' ἄλλου, καὶ κατὰ τούτου ἐγείρηται ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγή, ἡ διατίμησις δὲν πρέπει νὰ ρυθμίζηται κατὰ τὸ σῶμα τοῦ τετραπόδου, ἀλλὰ κατ' ἐκεῖνο (διὰ τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ἡ ἐκ τῆς ζημίας ἀγωγή), καὶ εἰς τοσοῦτον ὁ φονεύσας δέον νὰ καταδικάζηται διὰ τῆς τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγῆς, ὅσον ἐνδιαφέρει τὸν ἐνάγοντα διὰ τῆς ἀντὶ τῆς βλάβης ἐκδόσεως μᾶλλον ν' ἀπηλλάσετο, παρὰ διὰ τῆς διατιμήσεως τῆς δίκης.

38 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν κατὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν δοῦλός μου, ὃν καλῇ τῇ πίστει [παρ' ἑτέρου] ἠγόρασας, ἐδούλευεν εἰς σέ, ἐτραυματίσθη οὗτος ὑπὸ δούλου σου, ἐδέχθησαν ὅτι ἐξάπαντος δύναμαι ὀρθῶς νὰ ἐγείρω κατὰ σοῦ τὴν τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγήν.

39 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* ὁ Κόϊντος Μούκιος γράφει : ἐνῶ φορβὰς ἔβοσκεν ἐν ἀλλοτρίῳ [τόπῳ], διωκομένη ἀπέβαλε τὸ κυοφορούμενον. ἠρωτᾶτο, ἂν ὁ κύριος ταύτης ἠδύνατο νὰ ἐγείρῃ κατὰ τοῦ διώξαντος τὴν τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγήν, διότι κατὰ τὴν ἐκδίωξιν ἔβλαψε τὴν φορβάδα. ἐὰν εἶχε πλήξει, ἢ ἐπίτηδες σφοδρῶς εἶχε διώξει, ἐδέχθησαν ὅτι δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ ἀγωγή. *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ.* Καίτοι ἀλλότριον κτῆνος συνέλαβέ τις ἐν ἰδίῳ ἀγρῷ, οὕτως ὀφείλει νὰ ἐκδιώξῃ αὐτό, ὡς ἐὰν ἴδιον εἶχε συλλάβει, διότι ἐὰν ἐκ τούτου ὑπέστη βλάβην τινά, ἔχει ἰδίας ἀγωγάς. ὅθεν ὁ ἀλλότριον κτῆνος ἐν ἰδίῳ ἀγρῷ συλλαβών,

pecus alienum in agro suo deprehenderit, non jure id includit, nec agere illud aliter debet quam ut supra diximus quasi suum : sed vel abigere debet sine damno vel admonere dominum, ut suum recipiat.

40 *PAULUS* In lege Aquilia, si deletum chirographum mihi esse dicam, in quo sub condicione mihi pecunia debita fuerit, et interim testibus quoque id probare possim, qui testes possunt non esse eo tempore, quo condicio extitit, et si summatim re exposita ad suspicionem judicem adducam, debeam vincere : sed tunc condemnationis exactio competit, cum debiti condicio extiterit : quod si defecerit, condemnatio nullas vires habebit.

41 *ULPIANUS* Si quis testamentum deleverit, an damni injuriae actio competat, videamus. et Marcellus libro quinto digestorum dubitans negat competere : quemadmodum enim, inquit, aestimatio inibitur? ego apud eum notavi in testatore quidem hoc esse verum, quia quod interest ejus aestimari non potest, verum tamen in herede vel legatariis diversum quibus testamenta paene chirographa sunt. ibidem Marcellus scribit chirographo deleto competere legis Aquiliae actionem. sed et si quis tabulas testamenti apud se depositas deleverit vel pluribus praesentibus legerit, utilius est in factum et injuriarum agi, si injuriae faciendae causa secreta judicio-

δὲν δύναται νὰ περικλείσῃ αὐτό, μηδὲ πρέπει νὰ διώξῃ αὐτὸ ἄλλως, παρ' ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, ὡσεὶ [δηλ. ἦτο] ἴδιον· ἀλλὰ ὀφείλει ἢ ἀβλαβῶς νὰ ἐκδιώξῃ, ἢ νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν κύριον, ν' ἀναλάβῃ αὐτό.

40 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐπὶ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου, ἐὰν λέγω ὅτι ἐφθάρη [ὑπό τινος] χειρόγραφόν μου, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ὀφειλὴ εἰς ἐμὲ χρημάτων ὑπὸ αἵρεσιν, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ δύναμαι ν' ἀποδείξω τοῦτο καὶ διὰ μαρτύρων, οἵτινες ἐνδέχεται νὰ μὴ ὑπάρχωσι κατὰ τὸν χρόνον τῆς πληρώσεως τῆς αἱρέσεως, καὶ ἂν περιληπτικῶς ἐκτεθείσης τῆς ὑποθέσεως παράσχω εἰς τὸν δικαστὴν ὑπόνοιαν [ἁπλῶς περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ ἰσχυρισμοῦ μου] πρέπει νὰ νικήσω· ἀλλὰ τότε ἡ τῆς καταδίκης καταβολὴ ἁρμόζει, ὅταν πληρωθῇ ἡ τοῦ χρέους αἵρεσις· διότι ἂν ἀτονήσῃ, ἡ καταδίκη οὐδεμίαν θέλει ἔχει ἰσχύν.

41 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις ἔφθειρε διαθήκην, ἃς ἴδωμεν ἂν ἁρμόζῃ ἡ περὶ ἀδίκου βλάβης ἀγωγή. καὶ ὁ μὲν Μάρκελλος ἐν βιβλ. ε' τῶν πανδεκτῶν ἀμφιβάλλων ἀρνεῖται ὅτι ἁρμόζει· διότι πῶς, λέγει, θέλει γείνει διατίμησις; ἐγὼ δὲ εἰς τοῦτον παρετήρησα ὅτι, ὡς πρὸς μὲν τὸν διαθέτην τοῦτο εἶνε ὀρθόν, διότι δὲν δύναται νὰ διατιμηθῇ τὸ διαφέρον αὐτοῦ· ἄλλως ὅμως ἔχει ὡς πρὸς τὸν κληρονόμον καὶ τοὺς κληροδόχους, διὰ τοὺς ὁποίους αἱ διαθῆκαι εἶνε οἱονεὶ χειρόγραφα. αὐτόθι ὁ Μάρκελλος γράφει ὅτι χειρογράφου φθαρέντος ἁρμόζει ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγή. ἀλλὰ καὶ ἂν τις δέλτους διαθήκης παρ' ἑαυτῷ κατατεθειμένας ἔφθειρεν, ἢ πολλῶν παρόντων ἀνέγνωσεν, εἶνε μᾶλλον ὠφέλιμον νὰ ἐγείρηται ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος ἢ ἡ περὶ ὕβρεως ἀγωγή, ἂν ὕβρεως ἕνεκα τὰ τῆς βουλήσεως μυ-

rum publicavit. Interdum evenie Pomponius eleganter ait, ut uis tabulas delendo furti non teeatur, sed tantum damni injuriae, t puta si non animo furti faciendi, sed tantum damni dandi delet: nam furti non tenebitur: um facto enim animum furis furum exigit.

42 *JULIANUS* Qui tabulas testanenti depositas aut alicuius rei ei instrumentum ita delevit, ut egi non possit, depositi actione et d exhibendum tenetur, quia coruptam rem restituerit aut exhiuerit. legis quoque Aquiliae actio ex eadem causa competit: corupisse enim tabulas recte dicitur t qui eas interleverit.

43 *POMPONIUS* Ob id, quod ane quam hereditatem adires damum admissum in res hereditarias st, legis Aquiliae actionem habes, uod[1] post mortem ejus, cui heres is, acciderit: dominum enim lex Aquilia appellat non utique eum, qui unc fuerit, cum damnum daretur: am isto modo ne ab eo quidem, ui heres quis erit, transire ad um ea actio poterit: neque ob id, uod tum commissum fuerit, cum n hostium potestate esses, agere ostliminio reversus poteris: et oc aliter constitui sine magna aptione postumorum liberorum, ui parentibus heredes erunt, non oterit. eadem dicemus et de arboibus eodem tempore furtim caeis. puto eadem dici posse etiam e hac actione[2] quod vi aut clam,

(1) quamvis (Mo.)
(2) hac act.] interdicto | (Mo.)

στικὰ ἐδημοσίευσεν. Ἐνίοτε συμβαίνει, λέγει ὀρθῶς ὁ Πομπώνιος, ὥστε τις φθείρων διαθήκην νὰ μὴ ἐνέχηται διὰ κλοπήν, ἀλλὰ μόνον διὰ τὴν ἄδικον βλάβην, ὡς λ. χ. ἂν οὐχὶ μὲ πρόθεσιν διαπράξεως κλοπῆς, ἀλλὰ μόνον ποιήσεως βλάβης ἔφθειρε· διότι [τότε] διὰ κλοπὴν δὲν θέλει ἐνέχεσθαι· καθόσον ἡ κλοπὴ ἀπαιτεῖ *σὺν τῇ πράξει* καὶ τὴν *πρόθεσιν* τοῦ κλέπτου.

42 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ὅστις δέλτους διαθήκης παρακατατεθειμένας, ἢ ἑτέρου ἀντικειμένου ἔγγραφον ἔφθειρεν οὕτως, ὥστε δὲν δύναται ν' ἀναγνωσθῇ, ἐνέχεται ἐκ τῆς ἀγωγῆς τῆς παρακαταθήκης καὶ τῆς πρὸς παράστασιν, διότι *ἐφθαρμένον* τὸ πρᾶγμα ἀπέδωκεν ἢ ἐπέδειξεν. ὡσαύτως καὶ ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγὴ ἁρμόζει ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας· διότι ὀρθῶς λέγεται ὅτι ἔφθειρε διαθήκην καὶ ὅστις ἐπήλειψεν αὐτήν.

43 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Διὰ τὴν βλάβην, ἣν πρὶν ἢ ὑπεισέλθῃς εἰς τὴν κληρονομίαν ὑπέστησαν τὰ τῆς κληρονομίας πράγματα, ἔχεις τὴν τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγήν, καίτοι μετὰ θάνατον ἐκείνου, οὗτινος εἶσαι κληρονόμος, συνέβη· διότι κύριον καλεῖ ὁ Ἀκουίλιος νόμος οὐχὶ ἐξάπαντος ἐκεῖνον, ὅστις εἶνε τότε, ὅτε ἡ βλάβη γίνεται· καθόσον οὕτως οὐδ' ἀπ' ἐκείνου, ὃν τις διεδέχθη, θὰ ἠδύνατο νὰ μεταβῇ ἡ ἀγωγὴ αὕτη εἰς τοῦτον· οὔτε διὰ τὸ διαπραχθὲν τότε, ὅτε ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ἐχθρῶν ἦσο, θὰ ἠδύνασο ὑποστρέφων νὰ ἐγείρῃς ἀγωγήν· τοῦτο δὲ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ὁρισθῇ ἄλλως, ἄνευ βλάβης μεγάλης τῶν ἐπιγεννωμένων τέκνων, ἅτινα θέλουσιν εἶσθαι κληρονόμοι τῶν γονέων. ταὐτὰ δὲ θέλομεν εἰπεῖ καὶ περὶ δένδρων κατὰ τὸν αὐτὸν [διάμεσον] χρόνον κλοπιμαίως κοπέντων. φρονῶ δὲ ὅτι ταὐτὰ δύνανται νὰ λεχθῶσι καὶ περὶ τοῦ παραγγέλματος *ὅτι βιᾳ ἢ λάθρᾳ*, ἂν βε-

si modo quis aut prohibitus fecerit, aut apparuerit eum intellegere debuisse ab eis, ad quos ea hereditas pertineret, si rescissent, prohibitum iri.

44 *ULPIANUS* In lege Aquilia
1 et levissima culpa venit. Quotiens sciente domino servus vulnerat vel occidit, Aquilia dominum teneri dubium non est.

45 *PAULUS* Scientiam hic pro patientia accipimus, ut qui prohibere potuit teneatur, si non fece-
1 rit. Lege Aqutlia agi potest et

2 sanato vulnerato servo. Si meum servum, cum liberum putares, occideris, lege Aquilia teneberis.
3 Cum stramenta ardentia transilirent duo, concurrerunt amboque ceciderunt et alter flamma consumptus est : nihil eo nomine agi si non intellegitur, uter ab utro

4 eversus sit. Qui, cum aliter tueri se non possent, damni culpam[1] dederint, innoxii sunt : vim enim vi defendere omnes leges omniaque iura permittunt. sed si defendendi mei causa lapidem in adversarium misero, sed non eum, sed praetereuntem percussero, tenebor lege Aquilia : illum enim solum qui vim infert ferire conceditur, et hoc, si tuendi dumtaxat, non etiam ulci-

5 scendi causa factum sit. Qui idoneum parietem sustulit, damni injuria domino ejus tenetur.

46 *ULPIANUS* Si vulnerato servo lege Aquilia actum sit, postea

(1) quiddam (Mo.)

βαίως τις εἴτε ἐμποδισθεὶς ποιῇ τι, εἴτε εἶνε φανερὸν ὅτι ὤφειλε νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν, ὅτι παρ' ἐκείνων, εἰς οὓς ἡ κληρονομία ἀνήκει, θὰ ἠμποδίζετο, ἂν τὸ ἐγίνωσκον.

44 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐπὶ τοῦ Ἀκουϊλίου
νόμου λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ ἐ-
1 λαφρότατον πταῖσμα. Ὁσάκις ἐν γνώσει τοῦ κυρίου ὁ δοῦλος τραυματίζει ἢ φονεύει, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ κύριος ἐνέχεται ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου·

45 *ΠΑΥΛΟΣ Γνῶσιν* ἐνταῦθα ἀντὶ *ἀνοχῆς* λαμβάνομεν, ὥστε ὁ δυνάμενος νὰ ἐμποδίσῃ ἐνέχεται, ἐὰν δὲν τὸ ἔπρα-
1 ξεν. Ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγὴ δύναται νὰ ἐγερθῇ, καὶ ἂν ἰάθῃ ὁ τραυ-
2 ματισθεὶς δοῦλος. Ἐὰν ἐφόνευσας δοῦλόν μου, ὑποθέτων αὐτὸν ἐλεύθερον,

3 ἐνέχεσαι ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου. Ἐνῶ δύω [δοῦλοι] ὑπερεπήδων φρύγανα ἀνημμένα, συγκρουσθέντες ἔπεσαν ἀμφότεροι, ὁ δὲ εἷς κατεκάη ὑπὸ τῆς φλογός· οὐδεμία ἐκ τούτου ὑπάρχει ἀγωγή, ἐὰν μὴ ἀποδεικνύηται, τίς τῶν δύω
4 ὑπὸ τοῦ ἑτέρου ἀνετράπη. Ὅσοι, μὴ δυνάμενοι ἄλλως νὰ προστατεύσωσιν ἑαυτούς, ἐπροξένησάν τινα βλάβην, εἶνε ἀνεύθυνοι· διότι τὸ ἀπωθεῖν βίαν διὰ βίας πάντες οἱ νόμοι καὶ πάντα τὰ δίκαια ἐπιτρέπουσιν, ἀλλ' ἐὰν πρὸς ὑπεράσπισιν ἐμαυτοῦ ἔρριψα λίθον κατὰ τοῦ ἀντιθέτου, ἐπάταξα δὲ οὐχὶ αὐτὸν ἀλλὰ διαβάτην τινά, ἐνέχομαι ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου· διότι ἐκεῖνον μόνον ὅστις ἐπάγει τὴν βίαν ἐπιτρέπεται νὰ πατάξῃ τις, καὶ τοῦτο, ἂν πρὸς *ὑπεράσπισιν* μόνον οὐχὶ καὶ πρὸς ἐκδίκη-
5 σιν γίνηται. Ὁ καταλύων τοῖχον ἰσχυρόν, ἐνέχεται ἀπέναντι τοῦ κυρίου αὐτοῦ δι' ἄδικον βλάβην.

46 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν τραυματισθέντος δούλου ἠγέρθη [διὰ τὸν τραυματισμὸν] ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγή,

hortuo ex eo vulnere agi lege Aquilia nihilo minus potest.

47 *JULIANUS* Sed si priore judicio aestimatione facta, postea hortuo servo, de occiso agere dominus instituerit, exceptione doli mali opposita compelletur, ut ex utroque judicio nihil amplius consequatur, quam consequi deberet, si initio de occiso homine egisset.

48 *PAULUS* Si servus ante adiam hereditatem damnum in re ereditaria dederit et liber factus n ea re damnum det, utraque actione tenebitur, quia alterius et lterius facti hae res sunt.

49 *ULPIANUS* Si quis fumo facto apes alienas fugaverit vel etiam ecaverit, magis causam mortis raestitisse videtur quam occidisse, et ideo in factum actione tenebitur. Quod dicitur damnum njuria datum Aquilia[2] persequi, ic erit accipiendum, ut videatur amnum injuria datum, quod cum amno injuriam attulerit[3]: nisi mana vi cogente fuerit factum, ut elsus scribit circa eum, qui incendii arcendi gratia vicinas aedes ntercidit : nam hic scribit cessare egis Aquiliae actionem: justo enim metu ductus, ne ad se ignis perveniret, vicinas aedes intercidit : et ive pervenit ignis sive ante extin-

κατόπιν δ' ἀποθάνῃ [ὁ δοῦλος] ἐκ τοῦ τραύματος, δύναται οὐδὲν ἧττον νὰ ἐγερθῇ [διὰ τὸν φόνον] ἐκ τοῦ ἰδίου νόμου ἀγωγή.

47 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν γενομένης ἐν τῇ πρώτῃ ἀγωγῇ διατιμήσεως, κατόπιν ἀποθανόντος τοῦ δούλου, ἐγείρῃ ὁ κύριος τὴν περὶ φόνου ἀγωγήν, ἀντιτασσομένης τῆς ἐνστάσεως τοῦ δόλου θέλει ἀναγκασθῇ, ἐξ ἑκατέρας ἀγωγῆς νὰ μὴ λάβῃ περισσότερον, παρ' ὅ,τι ὤφειλε νὰ λάβῃ, ἐὰν ἐξ ἀρχῆς τὴν περὶ φόνου τοῦ δούλου ἀγωγὴν εἶχεν ἐγείρει.

48 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν δοῦλος πρὸ ὑπεισελεύσεως [τοῦ κληρονόμου] εἰς τὴν κληρονομίαν, ἐποίησε βλάβην εἰς πράγματα αὐτῆς, ἐλεύθερος δὲ γενόμενος ἐποίησε βλάβην εἰς ταὐτὰ πράγματα, θέλει δι' ἑκατέρας ἀγωγῆς ἐνέχεσθαι, διότι πρόκειται περὶ πράξεων χωριστῶν ἀπ' ἀλλήλων.

49 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις ποιήσας καπνὸν ἐφυγάδευσεν ἀλλοτρίας μελίσσας, ἢ καὶ ἐφόνευσε, θεωρεῖται μᾶλλον ὅτι παρέσχεν *αἰτίαν* θανάτου, παρ' ὅτι ἐφόνευσε, καὶ διὰ τοῦτο ἐνέχεται διὰ τῆς ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγῆς. Τὸ δὲ λεγόμενον ὅτι ὁ Ἀκουίλιος ἐπιδιώκει τὴν *ἀδίκως* γενομένην βλάβην, οὕτω πρέπει νὰ νοήσωμεν, ὥστε νὰ θεωρῆται γενομένη ἄδικος βλάβη, ἐκείνη ἥτις σὺν τῇ βλάβῃ, ἐπιφέρει ἀδικίαν· [δὲν δύναται δὲ νὰ συμβῇ, ὥστε βλάβη νὰ μὴ ἐπιφέρῃ ἀδικίαν]· ἐκτὸς ἂν [ἡ βλάβη] ἐκ μεγάλης ἀνάγκης ἐγένετο, ὡς ὁ Κέλσος γράφει περὶ ἐκείνου, ὅστις πρὸς παρακώλυσιν πυρκαϊᾶς κατέρριψε γειτονικὴν οἰκίαν· διότι ἐνταῦθα γράφει ὅτι ἀργεῖ ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγή· καθόσον ἐκ δεδικαιολογημένου φόβου ἀχθείς, ἵνα μὴ τὸ πῦρ φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ, κατέρριψε τὴν γειτονικὴν οἰκίαν· εἴτε λοιπὸν ἔφθασε τὸ πῦρ, εἴτε

(2) eadem (Hal.) — (3) Aquiliam (Hal.)
(2) ἐξέπεσαν ἴσως τὰ ἑξῆς : fieri autem non potest, ut damnum injuriam non attulerit (Mo.)

ctus est, existimat legis Aquiliae actionem cessare.

50 *ULPIANUS* Qui domum alienam invito domino demolit et eo loco balneas extruxit, praeter naturale ius, quod superficies ad dominum soli pertinet, etiam damni dati nomine actioni subicitur.

51 *JULIANUS* Ita vulneratus est servus, ut eo ictu certum esset moriturum : medio deinde tempore heres institutus est et postea ab alio ictus decessit : quaero, an cum utroquo de occiso lege Aquilia agi possit. respondit : occidisse dicitur vulgo quidem, qui mortis causam quolibet modo praebuit : sed lege Aquilia is demum teneri visus est, qui adhibita vi et quasi manu causam mortis praebuisset, tracta videlicet interpretatione vocis a caedendo et a caede. rursus Aquilia lege teneri existimati sunt non solum qui ita vulnerassent,ut confestim vita privarent, sed etiam hi, quorum ex vulnere certum esset aliquem vita excessurum. igitur si quis servo mortiferum vulnus inflixerit eundemque alius ex intervallo ita percusserit, ut maturius interficeretur,quam ex priore vulnere moriturus fuerat, statuendum est utrumque eorum lege

1 Aquilia teneri. Idque est consequens auctoritati veterum,qui,cum a pluribus idem servus ita vulneratusesset,ut non appareret,cujus ictu perisset,omnes lege Aquilia teneri

(1) potuerit (Me.)

πρότερον ἐσβέσθη, φρονεῖ ὅτι ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγὴ ἀργεῖ.

50 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὅστις οἶκον ἀλλότριον ἄκοντος τοῦ κυρίου καταλύει, καὶ ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ ἐγείρει λουτρῶνας, ἐκτὸς τοῦ φυσικοῦ δικαίου, καθ' ὃ ἡ ἐπιφάνεια ἀνήκει εἰς τὸν κύριον τοῦ ἐδάφους, ὑπόκειται καὶ εἰς τὴν ἕνεκα τῆς γενομένης βλάβης ἀγωγήν.

51 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Οὕτως ἐτραυματίσθη δοῦλος, ὥστε εἶνε βέβαιον ὅτι ἐκ τῆς πληγῆς ταύτης θ' ἀποθάνῃ. ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἐγκατεστάθη κληρονόμος, καὶ εἶτα ὑφ' ἑτέρου πληγεὶς ἀπέθανεν. ἐρωτᾶται, ἂν δύναται καθ' ἑκατέρου νὰ ἐγερθῇ ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου διὰ φόνον ἀγωγή· ἀπήντησεν· φονεύσας λέγεται κοινῶς μέν, ὅστις αἰτίαν θανάτου καθ' οἱονδήποτε τρόπον παρέσχεν· ἀλλ' ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἐκεῖνος μόνον θεωρεῖται ἐνεχόμενος, ὅστις μεταχειρισθεὶς βίαν καὶ οἱονεὶ διὰ τῆς χειρὸς παρέσχεν αἰτίαν θανάτου, λαμβανομένης δηλ. τῆς ἑρμηνείας τῆς λέξεως (φονεύειν) ἀπὸ τοῦ caedere (τέμνειν) καὶ ἀπὸ τοῦ caedes (τομή). πάλιν δ' ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου θεωροῦνται ἐνεχόμενοι ὄχι μόνον ὅσοι οὕτως ἐτραυμάτισαν, ὥστε παραχρῆμα ἐστέρησαν τῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι, ἐκ τοῦ τραυματισμοῦ τῶν ὁποίων ἤθελεν εἶσθαι βέβαιον ὅτι θ' ἀπέθνησκέ τις. ὅθεν ἐάν τις κατέφερεν εἰς δοῦλον τραῦμα θανάσιμον, ἕτερος δ' ἐν τῷ μεταξὺ ἐπάταξε τὸν ἴδιον οὕτως, ὥστε ἐνωρίτερον ἀπέθανε, παρ' ὡς ἐκ τοῦ προτέρου τραύματος ἤθελεν ἀποθάνει, δέον νὰ λεχθῇ ὅτι ἑκάτερος αὐτῶν ἐνέ-

1 χεται ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου. Καὶ τοῦτο δὲ συνάδει πρὸς τὴν γνώμην τῶν παλαιῶν, οἵτινες ἐφρόνουν ὅτι, ἐὰν ὁ αὐτὸς δοῦλος ὑπὸ πολλῶν οὕτως ἐτραυματίσθη, ὥστε νὰ μὴ εἶνε δῆλον ἐκ τῆς πληγῆς τίνος ἀπωλέσθη, πάντες ἐνέ-

2 judicaverunt. Aestimatio autem perempti non eadem in utriusque persona fiet: nam qui prior vulneravit, tantum praestabit, quanto in anno proximo homo plurimi fuerit repetitis ex die vulneris trecentnm sexaginta quinque diebus, posterior in id tenebitur, quanti homo plurimi venire poterit[1] in anno proximo, quo vita excessit, in quo pretium quoque hereditatis erit. ejusdem ergo servi occisi nomine alius maiorem, alius minorum aestimationem praestabit, nec mirum, cum uterque eorum ex diversa causa et diversis temporibus occidise hominem intellegatur. quod si quis absurde a nobis haec constitui putaverit, cogitet longe absurdius constitui neutrum lege Aquila teneri aut alterum potius, cum neque impunita maleficia esse oporteat nec facile constitui possit, uter potius lege teneatur. multa autem jure civili contra rationem disputandi pro utilitate communi recepta esse innumerabilibus rebus probari potest: unum interim posuisse contentus ero. cum plures trabem alienam furandi causa sustulerint, quam singuli ferre non possent, furti actione omnes teneri existimantur, quamvis subtili ratione dici possit neminem eorum teneri, quia neminem verum sit eam sustulisse.

(1) potuerit Mo.)

2 χονται ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου. Ἡ δὲ διατίμησις τοῦ ἀπολεσθέντος δὲν εἶνε ἡ αὐτὴ ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον ἑκατέρου [τραυματίσαντος]· διότι ὅστις πρότερον ἐτραυμάτισε, θέλει παράσχει τόσον, ὅση ἦτον ἡ μεγίστη τοῦ δούλου ἀξία κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος, ὑπολογιζομένων ἀναδρομικῶς ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ τραύματος τριακοσίων ἑξήκοντα πέντε ἡμερῶν, ὁ δὲ μεταγενέστερον [τραυματίσας] ἐπὶ τοσοῦτον θέλει ἐνέχεσθαι, ὅση ἠδύνατο νὰ εἶνε ἡ μεγίστη κατὰ τὴν πώλησιν τιμὴ τοῦ δούλου κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος, καθ' ὃ ἀπέθανεν, ἔνθα καὶ ἡ ἀξία [ἀφεθείσης] κληρονομίας θέλει περιληφθῆ. ἕνεκα λοιπὸν τοῦ φόνου τοῦ αὐτοῦ δούλου εἷς μὲν μεγαλειτέραν, ἕτερος δὲ μικροτέραν διατίμησιν θέλει παράσχει, οὐδ' εἶνε θαυμαστόν, ἀφοῦ ἑκάτερος αὐτῶν ἐκ διαφόρου αἰτίας καὶ κατὰ διάφορον χρόνον θεωρεῖται ὅτι ἐφόνευσε τὸν δοῦλον. ἂν δέ τις νομίζῃ, ὅτι ἀτόπως τοῦτο ὑφ' ἡμῶν ὁρίζεται, ἂς σκεφθῇ ὅτι πολὺ ἀτοπώτερον εἶνε νὰ ὁρισθῇ ὅτι *οὐδέτερος* ἐνέχεται ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου, ἢ ὁ εἷς μόνον, ἀφοῦ μήτε ἀτιμώρητοι πρέπει νὰ εἶνε αἱ κακοποιΐαι, μήτε δύναται εὐκόλως νὰ ὁρισθῇ, τίς τῶν δύω μᾶλλον ἐκ τοῦ νόμου ἐνέχεται. πολλὰ δὲ ἐν τῷ ἀστικῷ δικαίῳ ἐναντίον τῆς λεπτολόγου λογικῆς ἐγένοντο χάριν κοινῆς ὠφελείας δεκτά, [ὡς] ἐξ ἀναριθμήτων περιπτώσεων δύναται νὰ ἀποδειχθῇ. ἓν πρὸς τὸ παρὸν ἀρκοῦμαι ν' ἀναφέρω· ἐὰν δηλ. πολλοὶ ἀφήρεσαν λόγῳ κλοπῆς δοκὸν ἀλλοτρίαν, ἣν εἷς ἕκαστος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ μεταφέρῃ, θεωροῦνται πάντες ὅτι ἐκ τῆς ἀγωγῆς τῆς κλοπῆς ἐνέχονται, καίτοι κατὰ λογικὴν αὐστηρὰν δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐνέχεται, διότι ἀληθὲς εἶνε ὅτι *οὐδεὶς* [μόνος] ἀφήρεσεν αὐτήν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

52 *ALFENUS* Si ex plagis servus mortuus esset neque id medici inscientia aut domini neglegentia accidisset, recte de injuria occiso

52 *ΑΛΦΗΝΟΣ* Ἐὰν ὁ [τραυματισθεὶς] δοῦλος ἀπέθανεν ἐκ τῶν πληγῶν, μηδὲ συνέβη τοῦτο ἐξ ἀμαθείας τοῦ ἰατροῦ ἢ ἀμελείας τοῦ κυρίου, ὀρθῶς ἐγείρεται ἡ περὶ ἀδίκου φόνου αὐτοῦ ἀγωγή.

1 eo agitur. Tabernarius in semita noctu supra lapidem lucernam posuerat: quidam praeteriens eam sustulerat: tabernarius eum consecutus lucernam reposcebat et fugientem retinebat: ille flagello, quod in manu habebat, in quo dolor inerat, verberare tabernarium coeperat, ut se mitteret: ex eo majore rixa facta tabernarius ei, qui lucernam sustulerat, oculum effoderat: consulebat, num damnum injuria non videtur dedisse, quoniam prior flagello percussus esset. respondi, nisi data opera effodisset oculum, non videri damnum injuria fecisse, culpam enim penes eum, qui prior flagello percussit, residere: sed si ab eo non prior vapulasset, sed cum ei lucernam eripere vellet, rixatus esset, tabernarii culpa factum vide-
2 ri. In clivo Capitolino duo plostra onusta mulae ducebant: prioris plostri muliones conversum plostrum sublevabant, quo facile mulae ducerent: inter[1] superius plostrum cessim ire coepit et cum muliones, qui inter duo plostra fuerunt, e medio exissent, posterius plostrum a priore percussum retro redierat et puerum cujusdam obtriverat: dominus pueri consulebat, cum quo se agere oporteret. respondi in causa ius esse positum: nam si muliones, qui superius plostrum sustinuissent, sua sponte se subduxissent et ideo

1 Κάπηλός τις ἐν στενωπῷ εἶχε θέσει τὴν νύκτα λύχνον ἐπὶ λίθου· διερχόμενός τις ἀφήρεσεν αὐτόν· ὁ κάπηλος καταδιώξας αὐτὸν ἀπήτει τὸν λύχνον, καὶ ἐκράτει τὸν φεύγοντα· οὗτος διὰ μάστιγος, ἣν εἶχεν ἀνὰ χεῖρας, καὶ ἥτις πόνους ἐπέφερεν, ἤρξατο νὰ τύπτῃ τὸν κάπηλον, ὥστε νὰ διαφύγῃ· ἐκ τούτου σοβαρωτέρας ῥήξεως γενομένης, ὁ κάπηλος ἐξέχυσε τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ ἀφαιρέσαντος τὸν λύχνον· ἠρωτήθη, ἂν δὲν θεωρῆται ποιήσας ἄδικον βλάβην, ἀφοῦ [αὐτὸς] πρότερον ἐτύφθη διὰ τῆς μάστιγος. ἀπήντησα, ἐὰν μὴ ἐπίτηδες ἐξέχυσε τὸν ὀφθαλμόν, δὲν θεωρεῖται ποιήσας ἄδικον βλάβην, διότι τὸ πταῖσμα ὑπάρχει παρ' ἐκείνῳ, ὅστις πρῶτος διὰ τῆς μάστιγος ἔτυψεν· ἐὰν ὅμως δὲν εἶχε πρότερον μαστιγωθῇ ὑπὸ τούτου, ἀλλὰ θέλων νὰ τῷ ἀποσπάσῃ τὸν λύχνον, ἦλθεν εἰς ῥῆξιν, θεωρεῖται [ἡ βλάβη] ἐκ πταίσματος
2 τοῦ *καπήλου* γενομένη. Ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίνου λόφου ἡμίονοι ἔσυρον δύω ἁμάξας φορτωμένας· οἱ ἡμιονηλάται τῆς πρώτης ἁμάξης ὑπεστήριζον αὐτὴν ἀναστρεφομένην, ὥστε εὐκόλως νὰ τὴν σύρωσιν αἱ ἡμίονοι· ἐν τῷ μεταξὺ ἡ πρώτη ἅμαξα ἤρξατο νὰ ὀπισθοχωρῇ, καὶ ἐπειδὴ οἱ ἡμιονηλάται, οἵτινες ἦσαν μεταξὺ τῶν δύω ἁμαξῶν, ἔφυγον ἐκ τοῦ μέσου, ἡ δευτέρα ἅμαξα ὠθηθεῖσα ὑπὸ τῆς πρώτης ὠπισθοχώρησε, καὶ συνέτριψε παῖδα [δοῦλον] τινός· ὁ κύριος τοῦ παιδὸς ἠρώτα, κατὰ τίνος ἔδει νὰ ἐγείρῃ ἀγωγήν. ἀπήντησα ὅτι τοῦτο ἐκ τῶν περιστάσεων ἐξαρτᾶται· διότι ἂν μὲν οἱ ἡμιονηλάται, οἵτινες ὑπεστήριζον τὴν πρώτην ἅμαξαν, αὐτο-

(1) interim (σ.μ.)

actum esset, ut mulae plostrum
etinere non possint atque onere
pso retraherentur, cum domino
mularum nullam esse actionem,
um hominibus, qui conversum
lostrum sustinuissent, lege Aqui-
ia agi posse: nam nihilo minus
um damnum dare, qui quod sus-
ineret mitteret sua voluntate, ut
d aliquem feriret: veluti si quis
sellum cum agitasset non reti-
uisset, aeque si quis ex manu
elum aut aliud quid immisisset,
damnum injuria daret. sed si mu-
ae, quia aliquid reformidassent[1] et
muliones timore permoti, ne op-
primerentur, plostrum reliquis-
sent, cum hominibus actionem nul-
am esse, cum domino mularum
esse. quod si neque mulae neque
homines in causa essent, sed mu-
ae retinere onus nequissent aut
um coniterentur lapsae concidis-
sent et ideo plostrum cessim re-
disset atque hi quo[2] conversum
uisset onus sustinere nequissent,
neque cum domino mularum ne-
que cum hominibus esse actionem.
llud quidem certe[3],quoquo modo
res se haberet, cum domino poste-
riorum mularum agi non posse,
quoniam non sua sponte sed per-

(1) recessissent προσθ. (Mo.)—(2) quod (Hal.)
(3) certum esse (Mo.)

3 cussae retro redissent. Quidam
boves vendidit ea lege, uti daret
experiundos: postea dedit experi-
undos: emptoris servus in experi-
undo percussus ab altero bove
cornu est: quaerebatur, num ven-
ditor emptori damnum praestare
deberet. respondi, si emptor boves
emptos haberet, non debere prae-

βούλως ἀπεσύρθησαν, καὶ ἐκ τούτου προῆλθεν, ὥστε αἱ ἡμίονοι μὴ δυνάμεναι νὰ κρατήσωσι τὴν ἅμαξαν παρεσύρθησαν ἐξ αὐτοῦ τοῦ βάρους, κατὰ μὲν τοῦ κυρίου τῶν ἡμιόνων οὐδεμία ὑπάρχει ἀγωγή, κατὰ δὲ τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες τὴν ἀναστραφεῖσαν ἅμαξαν ὑπεστήριζον, δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγή· διότι οὐδὲν ἧττον ποιεῖ βλάβην ἐκεῖνος, ὅστις ρίπτει αὐτοβούλως ὅ,τι κρατεῖ, ὥστε νὰ πλήξῃ ἕτερον· ὡς ἐάν τις ἐλαύνων ὀνίσκον δὲν τὸν κρατῇ, ὡσαύτως ἐάν τις ἐκ τῆς χειρὸς ρίψῃ βέλος ἢ ἄλλο τι, [ὥστε] ἄδικον βλάβην νὰ ποιήσῃ. ἀλλ' ἐὰν αἱ ἡμίονοι, ἀφηνιάσασαι ἔκ τινος, ὠπισθοχώρησαν, οἱ δὲ ἡμιονηλάται ὑπὸ φόβου καταληφθέντες, ὅπως μὴ καταπλακωθῶσι, κατέλιπον τὴν ἅμαξαν, οὐδεμία κατ' αὐτῶν ὑπάρχει ἀγωγή, κατὰ δὲ τοῦ κυρίου τῶν ἡμιόνων ὑπάρχει· ἂν ὅμως μήτε αἱ ἡμίονοι, μήτε οἱ ἄνθρωποι πταίωσιν, ἀλλ' αἱ ἡμίονοι δὲν ἠδύναντο νὰ κρατήσωσι τὸ βάρος, ἢ ἐνῶ προσεπάθουν ὀλισθήσασαι κατέπεσον, καὶ οὕτως ἡ ἅμαξα ὠπισθοχώρησεν, ἐκεῖνοι δὲ δὲν ἠδύναντο νὰ κρατήσωσι τὸ ἀναστραφὲν βάρος, οὔτε κατὰ τοῦ κυρίου τῶν ἡμιόνων, οὔτε κατὰ τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχει ἀγωγή. τοῦτο ὅμως εἶνε βέβαιον, ὅτι ὁπωσδήποτε τὸ πρᾶγμα καὶ ἂν ἔχῃ, κατὰ τοῦ κυρίου τῶν ὀπισθίων ἡμιόνων δὲν δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγή, διότι οὐχὶ ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' ὠθηθεῖσαι ὠπισθοχώρησαν. Ἐπώλησέ τις βόας μὲ τὴν συμφωνίαν, νὰ τοὺς δώσῃ πρὸς δοκιμήν· κατόπιν τοὺς ἔδωκε νὰ δοκιμασθῶσιν· ὁ δοῦλος τοῦ ἀγοραστοῦ κατὰ τὴν δοκιμὴν ἐπλήχθη ὑπὸ τοῦ κέρατος ἑνὸς τῶν βοῶν· ἠρωτήθη, ἂν ὁ πωλητὴς ὀφείλῃ νὰ παράσχῃ εἰς τὸν ἀγοραστὴν τὴν βλάβην· ἀπήντησα, ἐὰν μὲν ὁ ἀγοραστὴς εἶχεν ἀγοράσει τοὺς βόας, δὲν

stare: sed si non haberet emptos, tum, si culpa hominis factum esset, ut a bove feriretur, non debere praestari, si vitio bovis, debere.

4 Cum pila complures luderent, quidam ex his servulum, cum pilam percipere conaretur, impulit, servus cecidit et crus fregit: quaerebatur, an dominus servuli lege Aquilia cum eo, cujus impulsu ceciderat, agere potest. respondi non posse, cum casu magis quam culpa videretur factum.

53 *NERATIUS* Boves alienos in angustum locum coegisti eoque effectum est, ut deicerentur: datur in te ad exemplum legis Aquiliae in factum actio.

54 *PAPINIANUS* Legis Aquiliae debitori competit actio, cum reus stipulandi ante moram promissum animal vulneravit: idem est et si occiderit animal. quod si post moram promissoris qui stipulatus fuerat occidit, debitor quidem liberatur, lege autem Aquilia hoc casu non recte experietur: nam creditor ipse sibi potius quam alii injuriam fecisse videtur.

55 *PAULUS* Stichum aut Pamphilum promisi Titio, cum Stichus esset decem milium, Pamphilus viginti: stipulator Stichum ante moram occidit: quaesitum est de actione legis Aquiliae. respondi: cum viliorem occidisse proponitur, in hunc tractatum nihilum differt ab extraneo creditor. quanti igitur

ὤφειλεν [ἐκεῖνος] νὰ παράσχῃ· ἀλλ' ἐὰν δὲν εἶχεν ἀγοράσει, τότε, ἂν μὲν ἐκ πταίσματος τοῦ δούλου ἐγένετο, ὥστε νὰ πληχθῇ ὑπὸ τοῦ βοός, δὲν ὤφειλεν [ὁ πωλητὴς] νὰ παράσχῃ, ἂν δ' ἐξ ἐ-
4 λαττώματος τοῦ βοός, ὤφειλεν. Ἐνῶ πολλοὶ ἔπαιζον τὴν σφαῖραν, εἷς ἐξ αὐτῶν προσπαθῶν νὰ λάβῃ αὐτήν, ὤθησε δουλίδιον, τοῦτο δὲ πεσὼν ἔθραυσε τὸ σκέλος· ἠρωτήθη, ἂν κύριος τοῦ δουλιδίου δύναται νὰ ἐγείρῃ τὴν ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγὴν κατ' ἐκείνου, διὰ τῆς ὠθήσεως τοῦ ὁποίου ἔπεσεν. ἀπήντησα ὅτι δὲν δύναται, διότι μᾶλλον ἐκ τύχης, παρὰ ἐκ πταίσματος θεωρεῖται ὅτι ἐγένετο.

53 *ΝΕΡΑΤΙΟΣ* Βόας ἀλλοτρίους συνώθησας εἰς στενὸν τόπον καὶ ἐκ τούτου προῆλθεν, ὥστε νὰ κρημνισθῶσι· δίδεται κατὰ σοῦ καθ' ὑπόδειγμα τῆς τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγή.

54 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγὴ ἁρμόζει εἰς τὸν ὀφειλέτην [ζώου], ἐὰν ὁ ἐπερωτήσας τὸ ζῶον ἐτραυμάτισεν αὐτὸ πρὸ τῆς ὑπερημερίας· τὸ αὐτὸ καὶ ἂν ἐφόνευσε τὸ ζῶον. ἂν ὅμως μετὰ τὴν ὑπερημερίαν τοῦ ὑποσχεθέντος ἐφόνευσεν ὁ ἐπερωτήσας, ὁ μὲν ὀφειλέτης ἀπαλλάσσεται, ἀγωγὴ ὅμως ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου δὲν θέλει ὀρθῶς ἐγερθῆ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ· διότι εἰς ἑαυτὸν μᾶλλον παρὰ εἰς ἕτερον θεωρεῖται ὅτι ἐποίησε βλάβην ὁ πιστωτής.

55 *ΠΑΥΛΟΣ* Τὸν Στίχον ἢ τὸν Πάμφιλον ὑπεσχέθην εἰς τὸν Τίτιον, τοῦ Στίχου ἀξίζοντος δέκα χιλιάδας, τοῦ δὲ Παμφίλου εἴκοσιν· ὁ ἐπερωτήσας φονεύει τὸν Στίχον πρὸ ὑπερημερίας· ἠρωτήθη περὶ τῆς τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγῆς. ἀπήντησα· ἐπειδὴ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸν εὐτελέστερον ἐφόνευσεν, οὐδόλως ἐνταῦθα ὁ πιστωτὴς

fiet aestimatio, utrum decem milium, quanti fuit occisus, an quanti est, quem necesse habeo dare, id est quanti mea interest? et quid dicemus, si et Pamphilus decesserit sine mora? iam[1] pretium Stichi minuetur, quoniam liberatus est promissor? et[2] sufficiet fuisse pluris cum occideretur vel intra annum. hac quidem ratione, etiamsi post mortem Pamphili intra annum occidatur, pluris videbitur fuisse.

56 *IDEM* Mulier si in rem viri damnum dederit, pro tenore legis Aquiliae convenitur.

57 *JAVOLENUS* Equum tibi commodavi: in eo tu cum equitares et una complures equitarent, unus ex his irruit in equum teque deiecit et eo casu crura equi fracta sunt. Labeo negat tecum ullam actionem esse, sed si equitis culpa factum esset, cum equite: sane non cum equi domino agi posse. verum puto.

διαφέρει [ὡς πρὸς τὴν εὐθύνην] ἀπὸ ἐξωτικοῦ. πόσον λοιπὸν θέλει γείνει ἡ διατίμησις, ἄράγε δέκα χιλιάδας, ὅσον ἤξιζεν ὁ φονευθείς, ἢ ὅσον ἀξίζει [ἐκεῖνος], ὃν ὀφείλω νὰ δώσω, ἤτοι ὅσον εἶνε τὸ διαφέρον μου; καὶ τί θέλομεν εἰπεῖ, ἂν καὶ ὁ Πάμφιλος ἀπέθανε πρὸ ὑπερημερίας; ἄράγε ἡ τοῦ Στίχου διατίμησις θέλει περιορισθῇ [εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἀξίαν, καὶ οὐχὶ εἰς τὸ διαφέρον], ἀφοῦ ὁ ὑποσχεθεὶς [διὰ τὸν θάνατον τοῦ Παμφίλου] ἀπαλλάσσεται; [οὐχί]· ἀλλ' ἀρκεῖ ὅτι ὑπῆρξεν [ὁ Στίχος] μεγαλειτέρας ἀξίας [1], ὅτε ἐφονεύθη, ἢ ἐντὸς τοῦ [τελευταίου] ἔτους. ἐκ τοῦ λόγου τούτου, καὶ ἂν *μετὰ* τὸν θάνατον τοῦ Παμφίλου, *ἐντὸς* [ὅμως] τοῦ ἔτους [συμβάντα], ἐφονεύθη, θεωρεῖται ὑπάρξας μεγαλειτέρας ἀξίας.

56 *Ο ΑΥΤΟΣ* Γυνὴ ἐὰν προξενήσῃ βλάβην εἰς πρᾶγμα τοῦ ἀνδρός, ἐνάγεται κατὰ τὸ περιεχόμενον τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου.

57 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ἐχρησιδάνεισα εἰς σὲ ἵππον· ἐνῶ δὲ σὺ ἵππευες ἐπ' αὐτοῦ, συγχρόνως δὲ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἵππευον, εἷς ἐξ αὐτῶν ὥρμησε κατὰ τοῦ ἵππου, καὶ κατέρριψε σέ, συγχρόνως δὲ τὰ σκέλη τοῦ ἵππου ἐθραύσθησαν. ὁ Λαβέων ἀρνεῖται ὅτι ὑπάρχει κατὰ σοῦ ἀγωγή τις, ἀλλ' ἐὰν ἐκ πταίσματος τοῦ [ἑτέρου] ἱππέως ἐγένετο, [ὑπάρχει ἀγωγὴ] κατὰ τούτου· βεβαίως δὲν δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ κατὰ τοῦ *κυρίου* τοῦ [ὁρμήσαντος] ἵππου· ὀρθῶς, φρονῶ.

## III [3].

## De his, qui effuderint vel dejecerint.

1 *ULPIANUS* Praetor ait de his, qui dejecerint vel effuderint: «Un-

(1) an (Mo.) — (2) at (Kr.)
(3) Βασ. (Ξ'.Δ'.)

## 3.

## Περὶ ἐκείνων, οἵτινες ἐξέχυσαν ἢ ἐξέρριψαν.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ πραίτωρ λέγει περὶ

(1) διότι ἀναιρεθέντος αὐτοῦ ἠναγκάζετο ὁ ἐπερωτηθεὶς τὸν *Πάμφιλον* καταβαλεῖν, ἄξιον ὄντα τῶν κ' νομισμάτων (ἴδ Βασ.).

«de in eum locum, quo vulgo iter «fiet vel in quo consistetur, deiec- «tum vel effusum quid erit, quan- «tum ex ea re damnum datum fa- «ctumve erit, in eum, qui ibi ha- «bitaverit, in duplum judicium da- «bo. si eo ictu homo liber perisse «dicetur, quinquaginta aureorum «judicium dabo. si vivet nocitum- «que ei esse dicetur, quantum ob «eam rem aequum judici videbitur «eum cum quo agetur condemnari, «tanti judicium dabo. si servus in- «sciente domino fecisse dicetur, in «judicio adic am : aut noxam de-

ἐκείνων, οἵτινες ἐξέρριψαν ἢ ἐξέχυσαν: «Ὁπόθεν εἰς τόπον, δι' οὗ γίνεται κοι- νῶς δίοδος ἢ ἔνθα [ἄνθρωποι] ἵστανται, ἤθελεν ἐκριφθῆ ἢ ἐκχυθῆ τι, θέλω δώσει κατ' ἐκείνου, ὅστις ἐκεῖ κατοικεῖ, ἀγωγὴν διὰ τὸ διπλοῦν τῆς ἐντεῦθεν γενομένης ἢ προξενηθείσης βλάβης. ἐὰν δὲ ἐκ τούτου λέγηται ὅτι ἐλεύθερος ἄνθρωπος ἀπωλέσθη, θέλω δώσει ἀγωγὴν διὰ πεντήκοντα χρυσούς. ἐὰν δὲ ζῇ, βλαφθεὶς δὲ [μόνον] λέγηται, θέλω δώσει ἐκ τούτου ἀγωγὴν διὰ τοσοῦτον, ὅσον ὁ δικαστὴς ἤθελε θεωρήσει δίκαιον νὰ καταδικασθῇ ὁ ἐναγόμενος. ἂν δὲ δοῦλος ἀγνοοῦντος τοῦ κυρίου λέγηται ὅτι ἔπραξε [τοιοῦτόν τι], θέλω προσθέτει ἐν τῇ ἀγωγῇ: ἢ νὰ ἐκδίδῃ ἀντὶ τῆς βλά-

*1* «dere.» Summa cum utilitate id praetorem edixisse nemo est qui neget : publice enim utile est sine metu et periculo per itinera com-

*1* βης.» Ὅτι ὁ πραίτωρ μεγίστης ὠφελείας ἕνεκεν ἐξέδωκε τὸ διάταγμα τοῦτο, οὐδεὶς ἀρνεῖται· διότι κοινῆς ὠφελείας εἶνε τὸ νὰ διέρχηταί τις διὰ τῶν ὁδῶν ἄνευ φόβου καὶ κινδύνου.

*2* meari Parvi autem interesse debet, utrum publicus locus sit an vero privatus, dummodo per eum vulgo iter fiat, quia iter facientibus prospicitur, non publicis viis studetur : semper enim ea loca, per quae vulgo iter solet fieri, eandem securitatem debent habere. ceterum si aliquando vulgus in illa via non commeabat et tunc deiectum quid vel effusum, cum adhuc secreta loca essent, modo coepit commeari, non debet hoc

*2* Ὀλίγον δὲ βεβαίως διαφέρει, ἂν δημόσιος εἶνε ὁ τόπος, ἢ τοὐναντίον ἰδιωτικός, ἀρκεῖ νὰ γίνηται κοινῶς δίοδος δι' αὐτοῦ, διότι περὶ τῶν *διαβαινόντων* γίνεται πρόνοια, οὐχὶ δὲ περὶ τῶν δημοσίων ὁδῶν μέριμνα· πάντοτε λοιπὸν τὰ μέρη ἐκεῖνα, δι' ὧν συνήθως ὑπάρχει κοινὴ δίοδος, τὴν αὐτὴν ἀσφάλειαν πρέπει νὰ ἔχωσι. τοὐναντίον ἐὰν χρόνον τινὰ τὸ κοινὸν δὲν διήρχετο ἔκ τινος ὁδοῦ, τότε δ' ἐξερρίφθη ἢ ἐξεχύθη τι, ὅτε ὁ τόπος ἦτον εἰσέτι ἐν ἀχρησίᾳ, εἶτα δ' ἤρξατο νὰ γίνηται δίοδος, δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἐκ τοῦ διατάγματος τούτου ἐνοχή.

(1) est προσθ. (Mo.)

*3* edicto teneri. Quod, cum suspenderetur, decidit, magis deiectum videri, sed et quod suspensum decidit, pro deiecto haberi magis est. proinde et si quid pendens effusum sit, quamvis nemo hoc effu-

*3* Ὅ,τι, ἐνῶ ἐκρεμᾶτο, κατέπεσε, θεωρεῖται μᾶλλον ἐκριφθέν, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι [ἤδη] κρεμάμενον κατέπεσε, πιθανώτερον εἶνε ὅτι ἀντὶ ἐκριφθέντος θεωρεῖται. ὅθεν καὶ ἄν τι κρεμάμενον ἐξεχύθη, καίτοι οὐδεὶς ἐξέχυσεν αὐτό, ὅμως δέον

derit, edictum tamen locum ha-
4 bere dicendum est. Haec in fac-
tum actio in eum datur, qui inha-
bitat, cum quid deiceretur vel ef-
funderetur, non in dominum ae-
dium : culpa enim penes eum est.
nec adicitur culpae mentio vel in-
fitiationis, ut in duplum detur ac-
tio, quamvis damni injuriae utrum-

5 que exiget. Sed cum homo liber
perit, damni aestimatio non fit in
duplum, quia in homine libero
nulla corporis aestimatio fieri po-
test, sed quinquaginta aureorum

6 condemnatio fit. Haec autem
verba «si vivet nocitumque ei esse
dicetur» non pertinent ad damna,
quae in rem hominis liberi facta
sunt, si forte vestimenta ejus vel
quid aliud scissum corrumtumve
est, sed ad ea, qnae in corpus ejus
7 admittuntur. Si filius familias
cenaculum conductum habuit et
inde deiectum vel effusum quid
sit, de peculio in patrem non da-
tur, quia non ex contractu venit:
in ipsum itaque filium haec actio
8 competit. Cum servus habitator
est, utrum noxalis actio danda sit,
quia non est ex negotio gesto ? an
de peculio, quia non ex delicto
servi venit ? neque enim recte ser-
vi dicitur noxa, cum servus nihil
nocuerit. sed ego puto impunitum
servum esse non oportere, sed ex-
tra ordinem officio judicis corri-

9 gendum. Habitare autem dici-
mus vel in suo vel in conducto vel
gratuito. hospes plane non tene-

νὰ λεχθῇ, ὅτι τὸ διάταγμα λαμβάνει
4 χώραν. Αὕτη δ' ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος
ἀγωγὴ κατ' ἐκείνου δίδοται, ὅστις ἐ-
νοικεῖ, ὅτε τι ἐξερρίφθη ἢ ἐξεχύθη,
οὐχὶ δὲ κατὰ τοῦ κυρίου τῆς οἰκίας·
διότι τὸ πταῖσμα ἀποβλέπει εἰς ἐ-
κεῖνον. οὐδὲ προστίθεται ἡ μνεία πταί-
σματος ἢ ἀρνήσεως, ὅπως δοθῇ εἰς
τὸ διπλοῦν ἡ ἀγωγή, ἐνῶ ἡ τῆς ἀδί-
κου βλάβης [ἀγωγὴ] *ἑκάτερον* ἀπαιτεῖ.
5 Ἀλλ' ἐὰν ἄνθρωπος ἐλεύθερος ἀπω-
λέσθη, ἡ τῆς βλάβης διατίμησις εἰς
τὸ διπλοῦν δὲν γίνεται, καθόσον ἐπὶ
ἐλευθέρου ἀνθρώπου οὐδεμία διατίμη-
σις τοῦ σώματος δύναται νὰ γείνῃ,
ἀλλὰ γίνεται καταδίκη εἰς πεντήκοντα
6 χρυσούς. Τὰ δὲ ῥήματα «ἐὰν ζῇ,
βλαφθεὶς δὲ [μόνον] λέγηται» δὲν ἀ-
ποβλέπουσιν εἰς τὴν ζημίαν, ἥτις εἰς
πράγματα ἀνθρώπου ἐλευθέρου ἐγένετο,
ἐὰν λ. χ. ἐνδύματα αὐτοῦ ἢ ἄλλο τι
ἐσχίσθη ἢ ἐφθάρη, ἀλλ' εἰς τὰ κατὰ
τοῦ σώματος αὐτοῦ διαπραττόμενα.
7 Ἐὰν υἱὸς ὑπεξούσιος ἔχῃ μισθώσει
δῶμα, ἐντεῦθεν δ' ἐξερρίφθη ἢ ἐξε-
χύθη τι, δὲν δίδεται κατὰ τοῦ πα-
τρὸς ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγή, καθόσον
δὲν ὑπάρχει σύμβασις· κατ' αὐτοῦ λοι-
πὸν τοῦ υἱοῦ ἁρμόζει ἡ προκειμένη
8 ἀγωγή. Ἐὰν ὁ ἐνοικῶν εἶνε δοῦλος,
ἄρ' ἄγε θέλει δοθῇ [κατὰ τοῦ κυρίου]
ἡ τῆς *βλάβης* ἀγωγή, καθόσον δὲν ὑ-
πάρχει διοίκησις ὑποθέσεων [τοῦ κυ-
ρίου], ἢ ἡ τοῦ *χρηματίου*, καθόσον δὲν
ὑπάρχει πλημμέλημα τοῦ δούλου;
διότι δὲν δύναται ὀρθῶς νὰ λεχθῇ
[τοῦτο] βλάβη [ἐκ μέρους] τοῦ δούλου,
ἐὰν [αὐτὸς] ὁ δοῦλος μηδόλως ἔβλαψεν.
ἀλλ' ἐγὼ φρονῶ ὅτι δὲν πρέπει ὁ δοῦ-
λος νὰ εἶνε ἀτιμώρητος, ἀλλὰ νὰ κο-
λασθῇ ἐκτάκτως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δικα-
9 στοῦ. Ἐνοικεῖ δέ τις, λέγομεν, εἴτε
ἐν [οἰκήματι] ἰδίῳ, εἴτε μισθωμένῳ,
εἴτε δωρεὰν [δοθέντι]. ὁ ξένος βεβαίως

bitur, quia non ibi habitat, sed tantisper hospitatur, sed is tenetur, qui hospitium dederit : multum autem interest[1] inter habitatorem et hospitem, quantum interest inter domicilium habentem *10* et peregrinantem. Si plures in eodem cenaculo habitent, unde deiectum est, in quemvis haec actio dabitur,

2 *CAIUS* cum sane impossibile est scire, quis deiecisset vel effudisset.

3 *ULPIANUS* et quidem in solidum : sed si cum uno fuerit actum, ceteri liberabuntur

4 *PAULUS* perceptione, non litis contestatione, praestaturi partem damni societatis judicio vel utili actione ei qui solvit.

(1) mul. aut. int.] interest autem (Mo.)

5 *ULPIANUS* Si vero plures diviso inter se cenaculo habitent, actio in eum solum datur, qui inhabitabat eam partem, unde effu-
*1* sum est. Si quis gratuitas habitationes dederit libertis et clientibus vel suis vel uxoris, ipsum eorum nomine teneri Trebatius ait : quod verum est. idem erit dicendum et si quis amicis suis modica hospitiola distribuerit. nam et si quis cenacularium exercens ipse maximam partem cenaculi habeat, solus tenebitur: sed si quis cenacularium exercens[2] modicum sibi hospitium retinuerit, residuum locaverit pluribus, omnes tenebuntur quasi in hoc cenaculo habitantes, unde deiectum effu-
*2* sumve est. Interdum tamen,quod

(2) cen. exerc. διαγρ. (Mo.)

δὲν ἐνέχεται, διότι δὲν ἐνοικεῖ ἐκεῖ, ἀλλὰ προσκαίρως ξενίζεται· τοὐναντίον ἐνέχεται ὁ παρέχων τὴν ξενίαν· ὑπάρχει δὲ διαφορὰ μεταξὺ ἐνοίκου καὶ ξένου, οἵα ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ ἔχοντος κατοικίαν καὶ ταξειδεύοντος. *10* Ἐὰν πολλοὶ οἰκῶσιν ἐν τῷ αὐτῷ δώματι, ἐξ οὗ ἐρρίφθη τι, ἡ ἀγωγὴ δίδεται καθ' οἱουδήποτε,

2 *ΓΑΪΟΣ* διότι εἶνε βεβαίως ἀδύνατον νὰ γνωρίσωμεν, τίς εἶχεν ἐκρίψει ἢ ἐκχύσει·

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* καὶ μάλιστα [δίδεται ἡ ἀγωγὴ] *εἰς ὁλόκληρον*· ἀλλ' ἐὰν ἠγέρθη ἡ ἀγωγὴ καθ' ἑνός, ἀπαλλάσσονται οἱ λοιποὶ

4 *ΠΑΥΛΟΣ* διὰ τῆς καταβολῆς,οὐχὶ δὲ [μόνης] τῆς κατάρξεως τῆς δίκης, μέλλοντες νὰ παράσχωσιν εἰς τὸν καταβαλόντα τὸ [ἀναλογοῦν εἰς ἕκαστον] μέρος τῆς βλάβης διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς κοινωνίας ἢ δι' ὠφελίμου ἀγωγῆς.

5 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἂν ὅμως πολλοὶ ἐν διηρημένῳ μεταξὺ των δώματι οἰκῶσιν, ἡ ἀγωγὴ κατ' ἐκείνου μόνου δίδοται, ὅστις κατοικεῖ τὸ μέρος ἐ-
*1* κεῖνο, ἐξ οὗ ἐγένετο ἡ ἔκχυσις. Ἐάν τις ἔδωκε δωρεὰν κατοικίας εἰς ἀπελευθέρους καὶ πελάτας εἴτε ἰδίους εἴτε τῆς συζύγου του, *ἐκεῖνος* ἕνεκα τούτων ἐνέχεται, λέγει ὁ Τρεβάτιος· τοῦτο δ' εἶνε ὀρθόν. τὸ αὐτὸ θέλει λεχθῆ καὶ ἐάν τις εἰς φίλους του μικρὰ καταλύματα διένειμε. διότι καὶ ἄν τις ἐκμισθωτὴς ὢν δωμάτων, αὐτὸς τὸ μεγαλείτερον μέρος τοῦ δώματος κατέχῃ, μόνος ἐνέχεται· ἀλλ' ἐάν τις ἐκράτησε δι' ἑαυτὸν μέτριον κατάλυμα, τὸ δ' ἐπίλοιπον ἐξεμίσθωσεν εἰς πολλούς, πάντες θέλουσιν ἐνέχεσθαι, ὡσεὶ ἐν τῷ δώματι οἰκοῦντες, ἐξ οὗ ἐξερρίφθη ἢ
*2* ἐξεχύθη τι. Ἐνίοτε ὅμως,—μὲ τὸ ἀζήμιον τοῦ ἐνάγοντος—, δέον ὁ πραί-

ine captione actoris fiat, oporte-
it praetorem aequitate motum in
um potius dare actionem, ex cu-
us cubiculo vel exedra deiectum
st, licet plures in eodem cenaculo
abitent: quod si ex medianoce-
aculi quid deiectum sit, verius
est omnes teneri. Si horrearius
liquid deiecerit vel effuderit aut
onductor apothecae vel qui in hoc
umtaxat conductum locum habe-
at, ut ibi opus faciat vel doceat,
n factum actioni locus est, etiam-
i quis operantium deiecerit vel
ffuderit vel si quis discentium.
Cum autem legis Aquiliae actio-
e propter hoc quis condemnatus
st, merito ei, qui ob hoc[2], quod
ospes vel quis alius de cenaculo
eiecit, in factum dandam esse
abeo dicit adversus deiectorem,
uod verum est. plane si locave-
at deiectori, etiam ex locato ha-

(1) maeniano — (2) cum autem legis Aquiliae aetione propter hoc quis tenetur, merito ei, qui ob hoc condemnatus est (Mo.)

bebit actionem. Haec autem ac-
io, quae competit de effusis et
eiectis, perpetua est et heredi
ompetit, in heredem vero non da-
ur. quae autem de eo competit,
uod liber perisse dicetur, intra
nnum dumtaxat competit, neque
n heredem datur neque heredi
imilibusque personis: nam est
oenalis et popularis: dummodo
cia nus ex pluribus desideranti-
us hanc actionem ei potissimum
lari debere cujus interest vel qui
dfinitate cognationeve defunctum
ontingat. sed si libero nocitum
it, ipsi perpetua erit actio: sed
i alius velit experiri, annua erit
aec actio, nec enim heredibus ju-

τωρ ἐξ ἐπιεικείας κινούμενος κατ' ἐκείνου μᾶλλον νὰ δίδῃ τὴν ἀγωγήν, ἐκ τοῦ δωματίου ἢ τῆς ἐξέδρας τοῦ ὁποίου ἐξερρίφθη τι, καίτοι πολλοὶ ἐν τῷ αὐτῷ δώματι οἰκοῦσιν· ἀλλ' ἐάν τι ἀπὸ προεξοχῆς δώματος ἐξερρίφθη, εἶνε μᾶλλον ὀρθόν, ὅτι πάντες ἐ-
3 νέχονται. Ἐὰν ὡρειάριος ἐξέρριψέ τι ἢ ἐξέχυσεν, εἴτε μισθωτὴς ἀποθήκης, εἴτε ὅστις ἔχει μισθώσει μέρος τι πρὸς τοῦτο μόνον, ἵνα ἐκεῖ ἐργάζηται, ἢ διδάσκῃ,—λαμβάνει χώραν ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγή, καὶ ἄν τις τῶν ἐργατῶν ἢ τῶν μαθητῶν ἐξέρριψεν ἢ ἐξέ-
4 χυσεν. Ἀφοῦ δέ τις ἕνεκα τούτου ἐνέχεται ἐκ τῆς τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου [ὠφελίμου] ἀγωγῆς, δικαίως εἰς τὸν καταδικασθέντα διὰ τοῦτο, ὅτι ὁ ξένος ἢ ἄλλος τις ἐξέρριψέ τι ἐκ τοῦ δώματος, πρέπει νὰ δίδηται ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος [ἀγωγὴ] ἐναντίον τοῦ ἐκρίψαντος, λέγει ὁ Λαβέων· ὅπερ εἶνε ὀρθόν. ἐὰν βεβαίως ἐξεμίσθωσε [τὸ δῶμα] εἰς τὸν ἐκρίψαντα, θέλει ἔχει καὶ τὴν ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως ἀγωγήν·
5 Αὕτη δ' ἡ ἀγωγή, ἥτις παρέχεται περὶ ἐκχυθέντων καὶ ἐκριφθέντων, εἶνε διηνεκὴς ἀρμόζουσα καὶ εἰς τὸν κληρονόμον, κατὰ τοῦ κληρονόμου ὅμως δὲν δίδεται. ἡ παρεχομένη δὲ ἐκ τούτου, ὅτι ἐλεύθερος λέγεται ὅτι ἀπωλέσθη, ἀρμόζει μόνον ἐντὸς τοῦ ἔτους, μὴ διδομένη μήτε κατὰ τοῦ κληρονόμου, μήτε εἰς τὸν κληρονόμον καὶ τὰ ὅμοια πρόσωπα· διότι εἶνε ποινικὴ καὶ δημώδης· ἀρκεῖ μόνον νὰ γινώσκωμεν, ὅτι ἐκ πολλῶν ἐπιθυμούντων τὴν ἀγωγὴν ταύτην, εἰς ἐκεῖνον μᾶλλον πρέπει νὰ δίδηται, εἰς ὃν ἐνδιαφέρει, ἢ ὅστις δι' ἀγχιστείας ἢ συγγενείας συνδέεται μετὰ τοῦ ἀποθανόντος. ἀλλ' ἐὰν εἰς ἐλεύθερον βλάβη [μόνον] ἐγένετο, θέλει ἔχει οὗτος διηνεκῆ ἀγωγήν. ἀλλ' ἐὰν ἕτε-

re hereditario competit, quippe quod in corpore libero damni datur, jure hereditario transire ad successores non debet, quasi non sit damnum pecuniarium, nam ex

ρος θέλῃ νὰ ἐναγάγῃ, δι' ἓν [μόνον] ἕτος θέλει ἔχει τὴν ἀγωγὴν ταύτην, διότι εἰς τοὺς κληρονόμους ἀρμόζει οὐχὶ δικαιώματι κληρονομικῷ, καθόσον ἡ εἰς σῶμα ἐλευθέρου γενομένη βλάβη, δὲν δύναται δικαιώματι κληρονομικῷ νὰ μεταβιβασθῇ εἰς τοὺς διαδόχους, καθὸ μὴ οὖσα βλάβη χρηματική, ἀφοῦ [ἡ διατίμησις αὐτῆς] ἐκ τοῦ καλοῦ καὶ

6 bono et aequo oritur. Praetor ait: «Ne quis in suggrunda pro«tectove supra eum locum, quo «vulgo iter fiet inve quo consiste«tur, id positum habeat, cujus ca«sus nocere cui possit. qui adver «sus ea fecerit, in eum solidorum «decem in factum judicium dabo. «si servus insciente domino fecisse «dicetur, aut noxae dedi jubebo.»

6 ἴσου γίνεται. Ὁ πραίτωρ λέγει: «Μηδεὶς ἐπὶ γείσου ἢ προστεγάσματος «ὑπεράνω τοιούτου μέρους, δι' οὗ κοινῶς «γίνεται δίοδος, ἢ ἔνθα [ἄνθρωποι] ἵ«στανται, νὰ μὴ ἔχῃ τεθειμένον πρᾶγ«μα, οὕτινος ἡ πτῶσις δύναται νὰ «βλάψῃ τινά. κατὰ δὲ τοῦ παραβά«του τούτων, θέλω δώσει ἐκ τοῦ γε«γονότος ἀγωγὴν δέκα χρυσῶν. ἐὰν δὲ «δοῦλος ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ κυρίου λέγηται «ὅτι ἔπραξε [τοιοῦτόν τι], θέλω διατά«ξει ἢ νὰ δίδηται τὸ αὐτὸ [ποσόν], ἢ «νὰ γίνηται ἔκδοσις ἀντὶ τῆς βλάβης.»

7 Hoc edictum superioris portio est: consequens etenim fuit praetorem etiam in hunc casum prospicere, ut, si quid in his partibus aedium periculose positum esset,

7 Τὸ διάταγμα τοῦτο εἶνε μέρος τοῦ προηγουμένου· διότι ἦτο ἀκόλουθον νὰ προνοήσῃ ὁ πραίτωρ καὶ διὰ ταύτην τὴν περίπτωσιν, ὥστε, ἐάν τι ἤθελεν εἶσθαι ἐπικινδύνως τεθειμένον ἐπὶ τῶν

8 non noceret. Ait praetor: «ne «quis in suggrunda protectove.» hae verba «ne quis» ad omnes pertinent vel inquilinos vel dominos aedium, sive inhabitent sive non, habent tamen aliquid expo-

μερῶν ἐκείνων τῆς οἰκίας, νὰ μὴ πα-

8 ρέχῃ βλάβην. Ὁ πραίτωρ λέγει: «Μηδεὶς ἐπὶ γείσου ἢ προστεγάσματος»· τὰ ῥήματα ταῦτα «μηδεὶς» ἀποβλέπουσιν εἰς πάντας, εἴτε ἐνοίκους εἴτε κυρίους τῆς οἰκίας, εἴτε ἐνοικοῦσιν εἴτε οὐχί, ἀρκεῖ ὅτι ἔχουσί τι ἐκτεθει-

9 situm his locis. «Supra eum lo«cum, qua vulgo iter fieret[1] inve «quo consistetur, id positum ha«beat». accipere debemus positum sive in habitationis vel cenaculi, sive etiam in horrei vel cujus al-

9 μένον ἐπὶ τῶν μερῶν ἐκείνων. «Ὑπερ«άνω τοιούτου μέρους, δι' οὗ κοινῶς «γίνεται δίοδος, ἢ ἔνθα [ἄνθρωποι] ἵ«στανται, νὰ μὴ ἔχῃ τεθειμένον πρᾶγ«μα.» πρέπει νὰ νοῶμεν τεθειμένον εἴτε [ἐπὶ προστεγάσματος] οἰκίας ἢ δώματος, εἴτε ἐπὶ προστεγάσματος

10 terius aedificii[2]. Positum habere etiam is recte videtur, qui ipse

10 ἀποθήκης ἢ ἄλλου τινός. Καὶ ἐκεῖνος δὲ θεωρεῖται ὀρθῶς ὅτι ἔχει τεθειμένον, ὅστις αὐτὸς μὲν δὲν ἔθηκεν,

(1) fiet (Mo.) — (2) protecto προσθ. (Mo.)

quidem non posuit, verum ab alio positum patitur : quare si servus posuerit, dominus autem positum patiatur, non noxali judicio dominus, sed suo nomine tenebitur. *11* Praetor ait «cujus casus nocere posset». ex his verbis manifestatur non omne quidquid positum est, sed quidquid sic positum est, ut nocere possit, hoc solum prospicere praetorem, ne possit nocere : nec spectamus[1] ut noceat, sed omnino si nocere possit, edicto locus sit[2]. coercetur autem, qui positum habuit, sive nocuit id quod

*12* positum erat sive non nocuit. Si id quod positum erat deciderit et nocuerit, in eum competit actio qui posuit, non in eum qui habitaverit[3],quasi haec actio non sufficiat, quia positum habuisse non utique videtur qui posuit, nisi vel dominus fuit aedium vel inhabitator. nem et cum pictor in pergula clipeum vel tabulam expositam habuisset eaque excidisset et transeunti damni quid dedisset, Servius respondit ad exemplum huius actionis dari oportere actionem : hanc enim non competere palam esse, quia neque in suggrunda neque in protecto tabula fuerat posita. idem servandum respondit et si amphora ex reticulo suspensa decidisset et damni dedisset, quia et legitima et honoraria actio de-

*13* ficit. Ista autem actio popula-

(1) exspectamus (Ruek.) — (2) est (Mo.)
(3) qui habitaverit non in eum qui posuit: itaque utilis danda erit in eum qui posuit.

ὅμως ὑπ' ἄλλου ἀφίνει νὰ τεθῇ· ὅθεν ἐὰν δοῦλος ἔθηκεν, ὁ δὲ κύριος ἀφίνῃ τεθειμένον, δὲν θέλει ὁ κύριος ἐνέχεσθαι διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς βλάβης, ἀλλ' ἐξ

*11* ἰδίου ὀνόματος. Ὁ πραίτωρ λέγει «οὗτινος ἡ πτῶσις δύναται νὰ βλάψῃ.» ἐκ τῶν ῥημάτων τούτων καθίσταται δῆλον, ὅτι οὐχὶ ὁ,τιδήποτε εἶνε τεθειμένον, ἀλλ' ὁ,τιδήποτε εἶνε οὕτω τεθειμένον, ὥστε νὰ δύνηται νὰ βλάψῃ, περὶ τούτου μόνου προενόησεν ὁ πραίτωρ, ὥστε νὰ μὴ δύνηται νὰ βλάψῃ· χωρὶς δὲ ν' ἀναμένωμεν νὰ βλάψῃ, ὅμως ἂν ἐξάπαντος δύναται νὰ βλάψῃ, λαμβάνει χώραν τὸ διάταγμα.. κολάζεται δέ, ὅστις εἶχε τεθειμένον, εἴτε ἔβλαψε τὸ τεθειμένον, εἴτε δὲν ἔβλαψεν. *12* Ἐὰν τὸ τεθειμένον ἔπεσε καὶ ἔβλαψεν, ἡ ἀγωγὴ ἁρμόζει κατὰ τοῦ ἐνοικοῦντος, οὐχὶ κατὰ τοῦ θέσαντος· ὅθεν ὠφέλιμος ἀγωγὴ θέλει δοθῇ κατὰ τοῦ θέσαντος, ὡσεὶ μὴ ἤρκει ἡ ἀγωγὴ ἐκείνη, καθόσον θεωρεῖται ὅτι εἶχε τεθειμένον οὐχὶ ἐξάπαντος ὁ θέσας, ἐὰν μὴ ἦτο εἴτε κύριος τῆς οἰκίας, εἴτε ἔνοικος. διότι καὶ ἂν ζωγράφος εἶχεν ἐπὶ σκηνῆς ἐκτεθειμένην στρογγύλην εἰκόνα, ἢ πίνακα, οὗτος δὲ κατέπεσε, καὶ ἐποίησεν εἰς διαβάτην βλάβην τινά, ὁ Σέρβιος ἀπήντησεν ὅτι πρέπει νὰ δίδηται ἀγωγὴ καθ' ὑπόδειγμα τῆς προκειμένης τοιαύτης. διότι εἶνε φανερὸν ὅτι αὕτη δὲν ἁρμόζει, διότι οὔτε ἐπὶ γείσου οὔτε ἐπὶ προστεγάσματος ἦτο τεθειμένος ὁ πίναξ. τοῦτο δέον νὰ τηρῆται, ἀπήντησε, καὶ ἂν ἀμφορεὺς ἐκ δικτυωτοῦ κρεμάμενος ἔπεσε καὶ ἐποίησε βλάβην, καθόσον καὶ ἡ νόμιμος καὶ ἡ πραιτωρικὴ ἀγωγὴ ἐλλείπει. *13* Ἡ προκειμένη δὲ ἀγωγὴ εἶνε δημώδης, ἁρμόζουσα καὶ εἰς τὸν κληρονόμον καὶ τοὺς ὁμοίους· ἀλλὰ κατὰ

ris est et heredi similibusque competit, in heredes autem non competit, quia poenalis est.

6 *PAULUS* Hoc edictum non tantum ad civitates et vicos, sed et ad vias, per quas vulgo iter fit, per-
*1* tinet.. Labeo ait locum habere hoc edictum, si interdiu deiectum sit, non nocte : sed quibusdam lo-

*2* cis et nocte iter fit. Habitator suam suorumque culpam praesta-
*3* re debet. Si de nave deiectum sit, dabitur actio utilis in eum qui navi praepositus sit.

7 *GAIUS* Cum liberi hominis corpus ex eo, quod deiectum effusumve quid erit, laesum fuerit, judex computat mercedes medisis praestitas ceteraque impendia, quae in curatione facta sunt, praeterea operarum[1], quibus caruit aut cariturus est ob id, quod inutilis factus est. cicatricium autem aut deformitatis nulla fit aestimatio, quia liberum corpus nullam recipit aestimationem.

(1) aestimationem προσθ. (Mo.)

## IIII [2].

## De noxalibus actionibus.

1 *GAIUS* Noxales actiones appellantur, quae non ex contractu, sed ex noxa atque maleficio servorum adversus nos instituuntur: quarum actionum vis et potestas haec est, ut, si damnati fuerimus, liceat nobis deditione ipsius corporis quod deliquerit evitare litis aestimationem.

(1) Εἰσ. (4.8)—Κωδ. (3.41)—Βασ. (Ξ'.Ε'.)

τῶν κληρονόμων δὲν ἁρμόζει, καθόσον εἶνε ποινική.

6 *ΠΑΥΛΟΣ* Τὸ διάταγμα τοῦτο ἀποβλέπει ὄχι μόνον εἰς τὰς πόλεις καὶ κώμας, ἀλλὰ καὶ τὰς [λοιπὰς] ὁδούς, *1* δι'ὧν γίνεται κοινῶς διάβασις. Ὁ Λαβέων λέγει ὅτι τὸ διάταγμα τοῦτο λαμβάνει χώραν, ἐὰν *τὴν ἡμέραν* ἐξερρίφθη τι, οὐχὶ τὴν νύκτα· ἀλλὰ διά τινων μερῶν, καὶ τὴν νύκτα γίνεται *2* διάβασις. Ὁ ἔνοικος δέον νὰ εὐθύνηται διὰ τὸ πταῖσμα ἑαυτοῦ καὶ τῶν *3* οἰκείων του. Ἐὰν ἐκ πλοίου ἐξερρίφθη τι, θέλει δοθῇ ἀγωγὴ ὠφέλιμος κατ' ἐκείνου, ὅστις προΐσταται τοῦ πλοίου.

7 *ΓΑΪΟΣ* Ὅταν ἐλευθέρου ἀνθρώπου τὸ σῶμα ἐβλάφθη ἐκ τοῦ ἐκριφθέντος ἢ ἐκχυθέντος, ὁ δικαστὴς συνυπολογίζει τὸν καταβληθέντα μισθὸν τοῦ ἰατροῦ, καὶ τὰς λοιπὰς δαπάνας, αἵτινες κατὰ τὴν θεραπείαν ἐγένοντο, πρὸς δὲ τὴν διατίμησιν τῶν ἐργασιῶν, ἀφ' ὧν ἠμποδίσθη, ἢ θέλει ἐμποδισθῇ ἐκ τούτου, ὅτι κατέστη ἄχρηστος. τῶν οὐλῶν ὅμως καὶ τῆς δυσμορφίας οὐδεμία γίνεται διατίμησις, διότι σῶμα *ἐλεύθερον* οὐδεμίαν ἐπιδέχεται διατίμησιν.

## 4.

## Περὶ ἀγωγῶν βλάβης.

1 *ΓΑΪΟΣ* Βλάβης ἀγωγαὶ καλοῦνται, ὅσαι οὐχὶ ἐκ συμβολαίου, ἀλλ' ἐκ πλημμελήματος καὶ κακοπραξίας δούλων ἐγείρονται ἐναντίον ἡμῶν. ἡ δὲ οὐσία καὶ φύσις τῶν ἀγωγῶν τούτων εἶνε αὕτη, ἂν δηλ. ἠθέλομεν καταδικασθῇ, νὰ ἐπιτρέπηται εἰς ἡμᾶς δι'ἐκδόσεως αὐτοῦ τοῦ πλημμελήσαντος δούλου ν' ἀποφεύγωμεν τὴν διατίμησιν τῆς δίκης.

2 *ULPIANUS* Si servus sciente
ɔmino occidit, in solidum domi-
ım obligat, ipse enim videtur
ɔminus occidisse : si autem in-
ciente, noxalis est, nec enim de-
uit ex maleficio servi in plus te-
eri. quam ut noxae eum dedat.

Is qui non prohibuit, sive domi-
us manet sive desiit esse dominus,
ac actione tenetur : sufficit enim,
eo tempore dominus, quo non
rohibeat[1], fuit, in tantum, ut Cel-
s putet, si fuerit alienatus ser-
s in totum vel in partem vel
anumissus, noxam caput non se-
ui : nam servum nihil deliquisse,
ui domino iubenti obtemperavit.
sane si iussit, potest hoc dici :
autem non prohibuit, quemad-
odum factum servi excusabimus?
elsus tamen differentiam facit
ter legem Aquiliam et legem
odecim tabularum : nam in lege
tiqua, si servus sciente domino
rtum fecit vel aliam noxam com-
isit, servi nomine actio est no-
lis nec dominus suo nomine te-
tur, at in lege Aquilia, inquit,
minus suo nomine tenetur, non
rvi. utriusque legis reddit ra-
ɔnem, duodecim tabularum, qua-
voluerit servos dominis in hac
non obtemperare, Aquiliae,
asi ignoverit servo, qui domino
ruit, periturus si non fecisset.
d si placeat, quod Julianus libro
tagensimo sexto scribit «si ser-
s furtum faxit noxiamve nocuit»
iam ad posteriores leges perti-
re, poterit dici etiam servi no-
ine cum domino agi posse noxali

[1]) prohibebat (Hal.)

2 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν δοῦλος ἐν γνώ-
σει τοῦ κυρίου φονεύσῃ, ὑποχρεοῖ τὸν
κύριον *εἰς ὁλόκληρον*, διότι αὐτὸς ὁ
κύριος θεωρεῖται ὅτι ἐφόνευσεν· ἂν ὅμως
ἐν ἀγνοίᾳ [τοῦ κυρίου], λαμβάνει χώ-
ραν ἡ τῆς βλάβης [ἀγωγή], διότι δὲν
ἔπρεπεν ἐκ κακοπραξίας τοῦ δούλου νὰ
ἐνέχηται [ὁ κύριος] διὰ περισσότερον,
παρὰ ὅπως ἐκδώσῃ αὐτὸν ἀντὶ τῆς
*1* βλάβης. Ὁ μὴ ἐμποδίσας, εἴτε μέ-
νει κύριος εἴτε ἔπαυσε νὰ εἶνε τοιοῦτος,
ἐνέχεται ἐκ τῆς ἀγωγῆς ταύτης· διότι
ἀρκεῖ ἄν, καθ'ὃν χρόνον δὲν ἠμπόδισεν,
ἦτο κύριος, μάλιστα δέ, ὡς ὁ Κέλσος φρο-
νεῖ, ἐὰν ὁ δοῦλος ἀπηλλοτριώθη ἐντε-
λῶς ἢ ἐν μέρει εἴτε ἐχειραφετήθη, τὸ
πλημμέλημα δὲν ἀκολουθεῖ τὴν κεφα-
λήν· διότι ὁ δοῦλος κατ' οὐδὲν ἐπλημ-
μέλησεν, ὑπακούσας εἰς τὴν προστα-
γὴν τοῦ κυρίου. καὶ βεβαίως ἐὰν
προσέταξε, δύναται τοῦτο νὰ λεχθῇ· ἂν
ὅμως [ἁπλῶς] δὲν ἠμπόδισε, τίνι τρό-
πῳ θέλομεν συγχωρήσει τὴν πρᾶξιν τοῦ
δούλου; ὁ Κέλσος ὅμως ποιεῖ διάκρισιν
μεταξὺ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου καὶ τοῦ δω-
δεκαδέλτου· διότι ἐπὶ μὲν τοῦ ἀρχαίου
[τούτου] νόμου, ἐὰν δοῦλος ἐν γνώσει
τοῦ κυρίου διέπραξε κλοπὴν ἢ ἄλλο
πλημμέλημα, λαμβάνει χώραν ἕνεκα
τοῦ δούλου ἡ τῆς βλάβης ἀγωγή, ὁ
δὲ κύριος δὲν ἐνέχεται ἐν ἰδίῳ ὀνόματι,
ἐπὶ δὲ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου, λέγει, ὁ
κύριος ἐνέχεται ἐν ἰδίῳ ὀνόματι, οὐχὶ
ἕνεκα τοῦ δούλου. ἑκατέρου δὲ νόμου
δίδει τὸν λόγον, τοῦ μὲν δωδεκαδέλ-
του, ὡσεὶ ἤθελεν οἱ δοῦλοι νὰ μὴ ὑπα-
κούωσιν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἰς τοὺς
κυρίους, τοῦ δὲ Ἀκουϊλίου, ὡσεὶ συνε-
χώρει τὸν δοῦλον, ὅστις ὑπήκουσεν εἰς
τὸν κύριον, μέλλων ἄλλως ν' ἀπολεσθῇ·
ἀλλ'ἐὰν εἶνε δεκτὸν ὅτι, ὅπερ ὁ Ἰουλια-
νὸς ἐν βιβ. πς' γράφει «ἐὰν δοῦλος δια-
πράξῃ κλοπὴν ἢ ἄλλο πλημμέλημα»
ἀνάγεται καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

judicio, ut quod detur Aquilia adversus dominum, non servum excuset, sed dominum oneret. nos autem secundum Julianum probavimus, quae sententia habet rationem et a Marcello apud Julianum probatur.

3 *IDEM* In omnibus noxalibus actionibus,ubicumque scientia exigitur domini, sic accipienda est, si, cum prohibere posset, non prohibuit : aliud est enim auctorem esse servo delinquenti,aliud pati delinquere.

4 *PAULUS* In delictis servorum scientia domini quemadmodum accipienda est ? utrum cum consilio? an et si viderit tantum, quamvis prohibere non potuerit ? quid enim si ad libertatem proclamans domino sciente faciat aut qui contemnat dominum ? vel cum trans flumen sit servus, vidente quidem, sed invito domino noxiam noceat? rectius itaque dicitur scientiam ejus accipiendam, qui prohibere potest : et hoc in toto edicto intellegendum est circa scientiae ver-
1 bum. Si extraneus servus scien-
te me fecerit eumque redemero, noxalis actio in me dabitur, quia non videtur domino sciente fecisse, cum eo tempore dominus non

2 fuerim. Cum dominus ob scientiam teneatur, an servi quoque nomine danda sit actio, videndum est : nisi forte praetor unam poe-

νόμους, δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι *καὶ ἕ-
τερα τοῦ δούλου* δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ τῆς βλάβης ἀγωγὴ κατὰ τοῦ κυρίου ὥστε [ἡ ἀγωγὴ] ἦν ὁ Ἀκουίλιος παρέχει κατὰ τοῦ κυρίου, νὰ μὴ εἶνε συγγνώμη διὰ τὸν δοῦλον, ἀλλὰ βάρος διὰ τὸν κύριον. ἡμεῖς λοιπὸν ἐπιδοκιμάζομεν τὴν γνώμην τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἥτις εἶνε ἔλλογος, ἐπιδοκιμαζομένη καὶ ὑπὸ τοῦ Μαρκέλλου εἰς τὸν Ἰουλιανόν.

3 *ΘΑΥΤΟΣ* Καθ' ὅλας τὰς ἀγωγὰς βλάβης, ὅπου ἀπαιτεῖται ἡ γνῶσις τοῦ κυρίου, τότε δέον νὰ νοῆται [ὑπάρχουσα] ὅταν, δυνάμενος νὰ ἐμποδίσῃ, δὲν ἠμπόδισε· διότι ἄλλο εἶνε νὰ παρακινῇ τις τὸν δοῦλον εἰς τὸ πλημμέλημα, ἄλλο δὲ τὸ νὰ ἀνέχηται αὐτὸν πλημμελοῦντα.

4 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐπὶ πλημμελημάτων τῶν δούλων, τίνι τρόπῳ θέλει νοηθῇ ἡ γνῶσις τοῦ κυρίου; ἄρα γε ἐὰν συνεβούλευσεν; ἢ καὶ ἂν ἁπλῶς εἶδε, καίτοι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ; τί δέ, ἂν [ὁ δοῦλος] ἀναφωνῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἐν γνώσει τοῦ κυρίου ποιῇ, ἢ ἂν καταφρονῇ τὸν κύριον; ἢ ἄν ὁ δοῦλος ὢν ἐκεῖθεν ποταμοῦ ποιῇ πλημμέλημα βλέποντος μέν, ἀλλὰ μὴ θέλοντος τοῦ κυρίου; ὀρθότερον λοιπὸν λέγεται ὅτι, ἐπὶ ἐκείνου δέον νὰ δεχθῶμεν γνῶσιν,
1 *σις* ὅστις *ἠδύνατο* νὰ ἐμποδίσῃ· τοῦτο δὲ πρέπει νὰ νοῆται περὶ τῆς λέξεως *γνῶ-* καθ' ὅλον τὸ διάταγμα. Ἐὰν ἐξωτικὸς δοῦλος ἐν γνώσει μου ἐποίησε [πλημμέλημα], ἐξαγοράσω δ' αὐτόν, θέλει δοθῇ κατ' ἐμοῦ ἡ τῆς *βλάβης* ἀγωγὴ [οὐχὶ δὲ ἡ ἐν ὀνόματι ἐμοῦ εἰς ὁλόκληρον], διότι δὲν θεωρεῖται ὅτι ἐν γνώσει τοῦ κυρίου ἔπραξεν, ἀφοῦ κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον δὲν ἤμην κύριός.
2 Ὅταν ὁ κύριος διὰ τὴν γνῶσιν ἐνέχηται, ἂς ἴδωμεν ἂν καὶ ἕνεκα τοῦ δούλου θέλῃ δοθῇ ἀγωγή, ἢ μή ἴσως ὁ πραίτωρ μία ποινὴ ἠθέλησε ν' ἀπαι-

m a domino exigi voluit. ergo lus servi impunitus erit ? quod t iniquum : immo utroque modo minus tenebitur, una autem poe- exacta, quam actor elegerit,al- tera tollitur. Si detracta noxae ditione quasi cum conscio do- ino actum sit, qui non erat con- ius : absolutione facta et finito dicio amplius agendo cum noxae ditione exceptione rei judicatae mmovebitur, quia res in supe- us judicium deducta et finita est. nec autem prius judicium agita- r, licentia agenti est, si eum de ientia domini arguenda paeni- at, tunc ad noxalem causam tran- re. contra quoque si cum eo qui it cum noxae deditione actum t, amplius in dominum detracta oxae deditione danda actio non t : in ipso autem judicio si vo- erit et scientiam domini argue- , non est prohibendus.

5 *ULPIANUS* Si plurium servus eliquerit omnibus ignorantibus, oxale judicium in quemvis dabi- r : sed si omnibus scientibus, uivis eorum tenebitur detracta oxae deditione, quemadmodum plures deliquissent, nec altero nvento alter liberabitur : sed si ter scit, alter ignoravit, qui scit etracta noxae deditione conveni- r, qui nescit, cum noxae dedi-

tione. Differentia autem harum ctionum non solum illa est, quod

τῆται παρὰ τοῦ κυρίου· λοιπὸν ὁ δόλος τοῦ δούλου θέλει εἰσθαι ἀτιμώρητος; τοῦτο εἶνε ἄνισον· τοὐναντίον διττῶς ὁ κύριος ἐνέχεται, τῆς μιᾶς ὅμως ποινῆς—κατ' ἐκλογὴν τοῦ ἐνάγοντος—
3 ἀπαιτηθείσης, ἡ ἑτέρα αἴρεται. Ἐὰν παρελείφθη [ν' ἀπαιτηθῇ] ἡ ἀντὶ τῆς βλάβης ἔκδοσις, ἠγέρθη δὲ ἀγωγὴ κατὰ τοῦ κυρίου ὡς ἐν γνώσει [τοῦ πλημμελήματος διατελοῦντος], ἐνῶ δὲν ἦτο ἐν γνώσει,—μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν καὶ τὸ πέρας τῆς δίκης ἀπαιτῶν ὁ ἐνάγων τὴν ἀντὶ τῆς βλάβης ἔκδοσιν, θέλει ἀποκρουσθῆ διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ δεδικασμένου, διότι ἡ ὑπόθεσις ἤχθη καὶ ἐπερατώθη ἐν τῇ προηγουμένῃ δίκῃ· ἐνόσῳ ὅμως ἡ προτέρα δίκη ἐξακολουθεῖ, ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ἐνάγοντα, ἐὰν μεταμεληθῇ διὰ τὸν περὶ γνώσεως τοῦ κυρίου ἰσχυρισμόν, νὰ μεταβῇ τότε εἰς τὴν περὶ βλάβης ἀγωγήν. καὶ τἀνάπαλιν, ἐὰν κατὰ τοῦ γινώσκοντος ἤγειρε τὴν περὶ ἐκδόσεως ἀντὶ τῆς βλάβης ἀγωγήν, δὲν θέλει πλέον δοθῆ κατὰ τοῦ κυρίου ἀγωγή, παραλειπομένης τῆς ἀντὶ τῆς βλάβης ἐκδόσεως· ὅμως κατ' αὐτὴν τὴν δίκην ἐὰν θελήσῃ καὶ τὴν γνῶσιν τοῦ κυρίου νὰ προβάλῃ, δὲν θέλει ἐμποδισθῆ.

5 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν δοῦλος πολλῶν ἐπλημμέλησεν ἐν ἀγνοίᾳ πάντων, θέλει δοθῆ ἡ τῆς βλάβης ἀγωγὴ καθ' ἑκάστου. ἀλλ' ἐὰν ἐν γνώσει πάντων, ἕκαστος αὐτῶν ἐνέχεται, παραλειπομένης τῆς ἀντὶ τῆς βλάβης ἐκδόσεως, ὡσεὶ πολλοὶ εἶχον πλημμελήσει, οὐδ' ἐναγομένου τοῦ ἑνὸς ἀπαλλάσσεται ὁ ἕτερος· ἂν ὅμως εἷς μὲν γινώσκῃ, ἕτερος δ' ἀγνοῇ, ὁ γινώσκων, παραλειπομένης τῆς ἀντὶ τῆς βλάβης ἐκδόσεως, ἐνάγεται [ἐν ἰδίῳ ὀνόματι εἰς ὁλόκληρον], ὁ δ' ἀγνοῶν, διὰ τῆς ἀντὶ τῆς
1 βλάβης ἐκδόσεως. Ἡ δὲ διαφορὰ τῶν ἀγωγῶν τούτων δὲν εἶνε μόνον

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

qui scit in solidum tenetur, verum illa quoque, quod, sive alienaverit servum qui scit sive manumiserit sive decesserit servus, dominus tenetur : sed si ipse dominus decesserit, heres ejus non tenetur.

6 *IDEM* Sed et ipse servus manumissus tenetur.

7 *IDEM* Noxalis autem non alias datur, nisi apud me sit servus : et si apud me sit, licet eo tempore non fuit, quo delinquebat, teneor, et heres meus tenetur, si noxius

*1* vivat. Pomponius ait, si emptor servi noxali conventus sit, venditorem, quo sciente factum est, conveniri iam non posse.

8 *IDEM* Si servus communis furtum fecerit, quivis ex dominis in solidum noxali judicio tenetur: eoque jure utimur. sed non alias poterit is qui conventus est evadere litis aestimationem, nisi in solidum noxae dederit servum,nec ferendus est, si partem dedere fuerit paratus. plane si propter hoc, quod socii dedere parati non fuerint, in solidum fuerit condemnatus, communi dividundo vel familiae erciscundae judicio adversus eos experietur. ante noxale sane judicium acceptum poterit sua parte cedendo securitatem consequi, ne necesse habeat suscipere judicium : quamquam quis possit dicere evenire, ut, dum pars eive data amittat actionem : dominus enim pro parte factus non potest cum socio noxali experiri. fortassis nec communi dividundo age-

αὕτη, ὅτι ὁ γινώσκων ἐνέχεται εἰς ὁλόκληρον, ἀλλὰ καὶ ἐκείνη ὅτι, εἴτε ἀπηλλοτρίωσε τὸν δοῦλον ὁ γινώσκων, εἴτε ἐχειραφέτησεν, εἴτε ὁ δοῦλος ἀπέθανεν, *ἐνέχεται* ὁ κύριος· ἀλλ' ἐὰν αὐτὸς ὁ κύριος ἀπέθανεν, ὁ κληρονόμος αὐτοῦ δὲν ἐνέχεται.

6 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ὁ δοῦλος αὐτὸς χειραφετηθεὶς ἐνέχεται.

7 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἡ τῆς βλάβης [ἀγωγὴ] τότε μόνον δίδεται, ὅταν ὁ δοῦλος εὑρίσκηται παρ' ἐμοί· ἐὰν δ' εὑρίσκηται παρ' ἐμοί, καίτοι καθ' ὃν χρόνον ἐπλημμέλει δὲν εὑρίσκετο, ἐνέχομαι· καὶ ὁ κληρονόμος μου δὲ θὰ ἐνέχηται, ἐὰν ζῇ *1* ὁ πλημμελήσας. Ὁ Πομπώνιος λέγει, ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς δούλου ἐναχθῇ διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς βλάβης, δὲν δύναται πλέον νὰ ἐναχθῇ ὁ πωλητής, ἐν γνώσει τοῦ ὁποίου ἐγένετο [τὸ πλημμέλημα].

8 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν δοῦλος κοινὸς διέπραξε κλοπήν, ἕκαστος τῶν κυρίων ἐνέχεται εἰς ὁλόκληρον διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς βλάβης· τοῦτο δ' εἶνε καὶ τὸ ἐν χρήσει δίκαιον. ἀλλ' ὁ ἐναχθεὶς δὲν θέλει δυνηθῇ ν' ἀποφύγῃ ἄλλως τὴν διατίμησιν τῆς δίκης, παρ' ἐὰν εἰς ὁλόκληρον ἐκδώσῃ τὸν δοῦλον ἀντὶ τῆς βλάβης, οὐδ' εἶνε ἀνεκτός, ἐὰν εἶνε πρόθυμος μέρος [μόνον τοῦ δούλου] νὰ ἐκδώσῃ. βεβαίως ἐὰν ἐκ τούτου, ὅτι οἱ κοινωνοὶ δὲν ἦσαν πρόθυμοι νὰ ἐκδώσωσι, κατεδικάσθη εἰς ὁλόκληρον [τὸ διαφέρον], θέλει ἐνεργήσει κατ' αὐτῶν διὰ τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ, ἢ τῆς διανομῆς κληρονομίας [ἂν εἶνε συγκληρονόμοι]. πρὸ τῆς ἀποδοχῆς βεβαίως τῆς ἀγωγῆς τῆς βλάβης, δύναται παραχωρῶν τὴν [ἐπὶ τοῦ δούλου] μερίδα αὐτοῦ ν' ἀποκτήσῃ ἀσφάλειαν, ὅτι δὲν θ' ἀναγκασθῇ ν' ἀποδεχθῇ τὴν δίκην· καίτοι δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐπέρχεται ὥστε, διδομένης εἰς ἐκεῖνον

re possit ejus maleficii nomine, quod ante communionem admissum est: quod si non potest, evidenti injuria adficietur. sed melius est dicere, competere ei communi dividundo judicium.

τῆς [ἐπὶ τοῦ δούλου] μερίδος, ἀποβάλλεται ἡ ἀγωγή· διότι κύριος κατὰ μερίδα γενόμενος δὲν δύναται νὰ ἐγείρῃ κατὰ τοῦ κοινωνοῦ τὴν τῆς βλάβης ἀγωγήν. ἴσως οὐδὲ διὰ τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ δύναται νὰ ἐναγάγῃ ἕνεκα τῆς κακοπραξίας ἐκείνης, ἥτις πρὸ τῆς κοινωνίας διεπράχθη· ἂν ὅμως οὕτως ἔχῃ, θέλει ὑποστῆ προφανῆ ἀδικίαν. καλλίτερον λοιπὸν εἶνε νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἁρμόζει εἰς αὐτὸν ἡ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγή.

9 *PAULUS* Si communis familia vel communis servus furtum fecerit altero ex dominis sciente, is qui scit omnium nomine tenebitur et conventus alterum quoque liberat nec a socio quicquam debebit consequi: sui enim facti nomine poenam meruit. quod si is qui ignoravit duplum praestiterit, a socio simplum consequetur.

9 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν κοινοὶ δοῦλοι [ὁμοῦ], ἢ κοινὸς δοῦλος διέπραξε κλοπὴν ἐν γνώσει ἑνὸς τῶν κυρίων, ὁ γινώσκων ἐνέχεται ἐν ὀνόματι πάντων, ἐναγόμενος δὲ ἀπαλλάσσει καὶ τὸν ἕτερον, μηδὲ δύναται νὰ λάβῃ τι παρὰ τοῦ κοινωνοῦ· διότι ὑπέστη τὴν ποινὴν λόγῳ ἰδίας πράξεως. ἂν ὅμως ὁ ἀγνοῶν παρέσχε τὸ διπλοῦν, θέλει λάβει παρὰ τοῦ κοινωνοῦ τὸ ἥμισυ.

10 *IDEM* Sed et eo nomine agere cum socio poterit, quod servum communem deteriorem fecit, quemadmodum cum quolibet alio, qui rem communem deteriorem fecisset. ceterum si nihil praeterea post noxae deditionem commune habebit, pro socio vel, si socii non fuerunt, in factum agi poterit.

10 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτου δύναταί τις νὰ ἐναγάγῃ τὸν κοινωνόν, ὅτι δοῦλον κοινὸν [μὴ ἐμποδίσας ἢ παροτρύνας εἰς πλημμέλημα] κατέστησε χειρότερον, ὡς [θὰ ἐνήγαγεν] οἱονδήποτε ἄλλον, ὅστις πρᾶγμα κοινὸν χειρότερον κατέστησεν· ὅμως ἐὰν μετὰ τὴν ἀντὶ τῆς βλάβης ἔκδοσιν [τοῦ δούλου] μηδὲν πλέον ὑπάρχῃ [μεταξὺ αὐτῶν] κοινόν, θέλει ἐγείρει τὴν ἐκ τῆς κοινωνίας, ἤ, ἂν μὴ ἦσαν κοινωνοί, τὴν ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγήν.

11 *ULPIANUS* Bona fide servi possessor ejus nomine furti actione tenebitur, dominus non tenetur. sed noxae dedendo non facit quidem actoris: cum autem coeperit istum servum dominus vindicare, doli exceptione summovebitur vel officio judicis consequetur, ut indemnis maneat.

11 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ καλῇ τῇ πίστει νομεὺς δούλου ἐνέχεται ἕνεκα τούτου διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς κλοπῆς, οὐχὶ δὲ ὁ κύριος. ἐκδίδων δὲ ἀντὶ τῆς βλάβης δὲν καθιστᾷ μὲν [τὸν δοῦλον] τοῦ ἐνάγοντος· ἂν ὅμως ὁ κύριος θέλῃ νὰ διεκδικήσῃ τὸν δοῦλον, ἀποκρούεται διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ δόλου, ἢ ὁ δικαστὴς ἐκ καθήκοντος θέλει φροντίσει ν' ἀποζημιωθῇ [ὁ ἐναγόμενος].

ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

12 *PAULUS* Si bona fide possessor eum servum, quem bona fide possidebat, dimiserit, ne agi cum eo ex noxali causa possit, obligari eum actione, quae datur adversus eos, qui servum in potestate habeant aut dolo fecerint, quo minus haberent, quia per hoc adhuc possidere videntur.

13 *GAIUS* Non solum advérsus bona fide possessorem, sed etiam adversus eos qui mala fide possident noxalis actio datur : nam et absurdum videtur eos quidem qui bona fide possiderent excipere actionem, praedones vero securos esse.

14 *ULPIANUS* Si quis a multis conveniatur ex noxa ejusdem servi, vel si ab uno, ex pluribus tamen delictis, non necesse habet, quia omnibus dedere non potest, litis aestimationem offerre his, quibus dedere non potest. quid ergo est, si a pluribus conveniatur ? si quidem unus occupavit, an melior sit condicio, ut ipsi soli dedatur? an vero vel omnibus dedi debeat vel cavere debeat defensu iri adversus ceteros ? et verius est occupantis meliorem esse condicionem. et itaque dedetur non qui prior egit, sed qui prior ad sententiam pervenit : et ideo ei, qui postea vicerit, actionem dene-

12 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ὁ καλῇ τῇ πίστει νομεὺς τὸν δοῦλον, ὃν καλῇ τῇ πίστει ἐνέμετο, ἀπέπεμψεν, ἵνα μὴ δύνηται νὰ ἐγερθῇ κατ' αὐτοῦ ἡ τῆς βλάβης ἀγωγή,—ἐνέχεται οὗτος διὰ τῆς ἀγωγῆς, ἥτις δίδεται κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἔχουσιν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τὸν δοῦλον, ἢ δολίως ἔκαμαν, ὥστε νὰ μὴ τὸν ἔχωσι, καθόσον ἐκ τούτου θεωροῦνται εἰσέτι νεμόμενοι.

13 *ΓΑΪΟΣ* Ὄχι μόνον κατὰ τοῦ καλῆς πίστεως νομέως, ἀλλὰ καὶ κατ' ἐκείνων, οἵτινες κακῇ τῇ πίστει νέμονται, δίδεται ἡ τῆς βλάβης ἀγωγή· διότι καὶ ἄτοπον φαίνεται, ἐκεῖνοι μέν, οἵτινες καλῇ τῇ πίστει νέμονται, νὰ ὑφίστανται τὴν ἀγωγήν, οἱ δὲ ἅρπαγες νὰ εἶνε ἀσφαλεῖς.

14 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις ὑπὸ πολλῶν ἐνάγηται ἐκ πλημμελήματος τοῦ αὐτοῦ δούλου, ἢ ἂν ὑφ' ἑνός, ἐκ πολλῶν ὅμως πλημμεληματων, ἐπειδὴ εἰς πάντας δὲν δύναται νὰ ἐκδώσῃ, δὲν ὑποχρεοῦται νὰ προσφέρῃ τὴν διατίμησιν τῆς δίκης εἰς ἐκείνους, εἰς οὓς δὲν δύναται νὰ ἐκδώσῃ. τί λοιπὸν θὰ συμβῇ, ἂν ὑπὸ πολλῶν ἐνάγηται ; ἂν δ' εἷς προέλαβεν, εἶνε ἄραγε ἐπικρατέστερος, ὥστε εἰς τοῦτον μόνον νὰ ἐκδίδηται ; ἢ τοὐναντίον ὀφείλει ἢ εἰς πάντας νὰ ἐκδοθῇ, ἢ [ὁ λαμβάνων] ὀφείλει νὰ παρέχῃ ἀσφάλειαν, ὅτι θέλει ὑπερασπίσει [τὸν ἐκδίδοντα] ἀπέναντι τῶν λοιπῶν ; ὀρθότερον λοιπὸν εἶνε ὅτι ὁ προλαβὼν εἶνε ἐπικρατέστερος. ὅθεν ἡ ἔκδοσις θέλει γείνει οὐχὶ εἰς τὸν πρότερον ἐναγαγόντα, ἀλλ' εἰς τὸν πρότερον ἐπιτυχόντα τὴν ἀπόφασιν· καὶ διὰ τοῦτο εἰς ἐκεῖνον, ὅστις *κατόπιν* ἐνίκησεν, ἀρνούμεθα τὴν τοῦ δεδικασμένου ἀγωγὴν

*1* gari judicati. Sed et si statuliber sit et ante deditionem exstiterit condicio vel fideicommissa libertas fuerit ante praestita vel

*1* [ἐπὶ ἐκτελέσει]. Ἀλλ' ἐὰν [ὁ δοῦλος] εἶνε ὑπὸ αἵρεσιν ἀπελευθερωθείς, πρὸ δὲ τῆς ἐκδόσεως ἐπληρώθη ἡ αἵρεσις, ἢ ἡ καταπιστευθεῖσα ἐλευθερία ἐχορη-

xistente condicione legati domiium fnerit translatum, arbitrio udicis absolvi eum oportet: et ofcii judicis hoc quoque erit, ut caeatur ei cui deditur ob evictioem obsuum factum contingentem.

γήθη πρὸ τῆς [ἐκδόσεως], ἢ πληρωθείσης τῆς αἱρέσως κληροδοσίας μετεβιβάσθη ἡ κυριότης [τοῦ δούλου],—πρέπει διὰ τῆς κρίσεως τοῦ δικαστοῦ ν'ἀπαλλάσσηται ὁ [πρὸς ἔκδοσιν] ἐνεχόμενος· εἰς τὸ καθῆκον δὲ τοῦ δικαστοῦ καὶ τοῦτο ἀνάγεται, εἰς ἐκεῖνον δηλ. εἰς ὃν γίνεται ἡ ἔκδοσις νὰ παρέχηται ἀσφάλεια δι' ἐκνίκησιν ἐπὶ πράξεως τοῦ ἐκδίδοντος βασιζομένην.

15 *GAIUS* Praetor decernere deet translationem judicii in statuiberum fieri: si vero rei judicanlae tempore adhuc in suspenso sit tatuta libertas, Sabinus et Cassius liberari heredem putant tralendo servum, quia toto suo jure ederet: quod et verum est.

15 *ΓΑΪΟΣ* Ὁ πραίτωρ δέον νὰ διατάσσῃ νὰ γίνηται ἡ μεταβίβασις τῆς ἀγωγῆς κατὰ τοῦ ὑπὸ αἵρεσιν ἀπελευθερωθέντος· ἂν ὅμως κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκδικάσεως τῆς ὑποθέσεως ἡ ὑπὸ αἵρεσιν ἀπελευθέρωσις εἶνε εἰσέτι ἐκκρεμής, ὁ Σαβῖνος καὶ Κάσσιος φρονοῦσιν ὅτι ὁ κληρονόμος ἐκδίδων τὸν δοῦλον ἀπαλλάσσεται, διότι ἀφ' ὅλου τοῦ δικαίου αὐτοῦ ἀποχωρεῖ· τοῦτο δ' εἶνε ὀρθόν.

16 *JULIANUS* Si heres dolo mao fecerit, ne statuliberum in poestate haberet, et propter hoc judicium sine noxae deditione acceperit: et impleta condicione statutae libertatis condemnari debebit, sicuti mortuo servo condemnaretur.

16 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ὁ κληρονόμος δολίως ἔκαμεν, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ ἐν τῇ νομῇ τὸν ὑπὸ αἵρεσιν ἀπελευθερωθέντα, καὶ διὰ τοῦτο ἐνήχθη οὐχὶ πρὸς ἔκδοσιν ἀντὶ τῆς βλάβης [ἀλλ' εἰς ὁλόκληρον], δέον καὶ μετὰ τὴν πλήρωσιν τῆς αἱρέσεως ἐκείνης νὰ καταδικάζηται, ὡς θὰ κατεδικάζετο καὶ ἂν ὁ δοῦλος ἀπέθνησκεν.

17 *PAULUS* Si ex duobus dominis uno sciente, altero ignorante servus deliquit, si ante cum altero qui nesciebat actum sit et noxae dediderit servum, iniquum est vilissimi hominis deditione alterum quoque liberari: igitur agetur et cum altero, et si quid amplius est in damni persecutione, consequetur computato pretio hominis noxae dediti. ipsi tamen inter se sic debent pensare communi dividundo judicium, ut, si ille quo sciente fecit praestiterit, non totius

17 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἐκ δύω κυρίων τοῦ ἑνὸς μὲν γινώσκοντος, τοῦ δ' ἑτέρου ἀγνοοῦντος, ὁ δοῦλος ἐπλημμέλησεν, ἂν πρότερον ἠγέρθη ἀγωγὴ κατὰ τοῦ ἀγνοήσαντος, καὶ ὁ δοῦλος ἐξεδόθη ἀντὶ τῆς βλάβης, εἶνε ἀνεπιεικὲς διὰ τῆς ἐκδόσεως δούλου εὐτελεστάτου ν' ἀπαλάσσηται καὶ ὁ ἕτερος. ὅθεν θέλει ἐγερθῇ ἀγωγὴ καὶ κατὰ τοῦ ἄλλου καὶ ἂν ἡ βλάβη εἶνε κατά τι μεγαλειτέρα, θέλει ληφθῇ, συνυπολογιζομένης τῆς ἀξίας τοῦ ἀντὶ τῆς βλάβης ἐκδοθέντος δούλου. οἱ δὲ κύριοι πρὸς ἀλλήλους οὕτω πρέπει νὰ συμβιβάζωσι

partem ferat, sed partem ejus, quanti servus est : sic et si alter aliquid praestiterit, ejus partem fieri. illud iniquum est eum, qui iussit servum facere, consequi aliquid a socio, cum ex suo delicto

τὴν περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγήν, ὥστε, ἐὰν ὁ γινώσκων τὴν πρᾶξιν κατέβαλε, νὰ λάβῃ τὸ ἥμισυ οὐχὶ τοῦ ὅλου [καταβληθέντος], ἀλλὰ τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας τοῦ δούλου. οὕτω δ' ἐὰν ὁ ἕτερος κατέβαλέ τι, τὸ ἥμισυ τούτου νὰ λαμβάνῃ. ἐκεῖνο [ὅμως] εἶνε ἀνεπιεικές, ὁ προστάξας δηλ. τὸν δοῦλον νὰ πράξῃ τι, νὰ λαμβάνῃ τι παρὰ τοῦ κοινωνοῦ· διότι ἐξ ἰδίου πλημμελήμα-

1 damnum patiatur. Si plures ejusdem servi nomine noxali mecum agere velint vel si unus pluribus judiciis ejusdem servi nomine agat, in quo usus fructus tuus, proprietas mea sit, officio judicis continebitur, cum eum noxae dedero, ut etiam usum fructum actoris faciam : sed per praetorem id consequar ego dominus proprietatis, ut aut cogat praetor te pro aestimatione usus fructus conferre ad litis aestimationem aut usu fructu cedere, si hoc expediat. et si ego dominus proprietatis eum servum nolui defendere, defensio tibi permittenda est, et si damnatus hominem tradas, et adversus me tueris[1].

1 τος ὑφίσταται τὴν βλάβην. Ἐὰν πολλοὶ ἕνεκα τοῦ αὐτοῦ δούλου θέλωσι νὰ ἐγείρωσι κατ' ἐμοῦ τὴν ἀγωγὴν τῆς βλάβης, ἢ ἐὰν εἷς ἐνάγῃ διὰ πολλῶν ἀγωγῶν ἕνεκα τοῦ αὐτοῦ δούλου, ἐφ' οὗ σὺ μὲν ἔχεις χρησικαρπίαν, ἐγὼ δὲ κυριότητα, ἐν τῷ καθήκοντι τοῦ δικαστοῦ περιλαμβάνεται, ὥστε, ὅταν ἐκδώσω ἐκεῖνον ἀντὶ τῆς βλάβης, νὰ μεταβιβασθῇ καὶ ἡ χρησικαρπία εἰς τὸν ἐνάγοντα· ἀλλὰ διὰ τοῦ πραίτωρος θέλω ἐγὼ ὁ τῆς ἰδιοκτησίας κύριος ἐπιτύχει τοῦτο, ὅπως εἴτε ὁ πραίτωρ ἀναγκάσῃ σε νὰ συνεισφέρῃς ἀναλόγως τῆς διατιμήσεως τῆς χρησικαρπίας εἰς τὴν διατίμησιν τῆς δίκης, εἴτε ν' ἀποχωρήσῃς τῆς χρησικαρπίας, ἂν τοῦτο συμφέρῃ. ἂν δ' ἐγὼ ὁ τῆς ἰδιοκτησίας κύριος μὴ θέλω νὰ ὑπερασπίσω τὸν δοῦλον ἐκεῖνον, ἡ ὑπεράσπισις δέον νὰ ἐπιτραπῇ εἰς σέ, καὶ ἂν καταδικασθεὶς παραδώσῃς τὸν δοῦλον, θὰ εἶσαι καὶ ἀπέναντί μου ἀσφαλής.

[1] tutus eris (Mo.)

18 *POMPONIUS* Is qui usum fructum in servo habet, perinde cum domino habet actionem furti, atque si quilibet alius esset : sed cum eo non est, quamvis serviat ei, et ideo dominus damnatus fructuario noxae dedens liberabitur.

18 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ὁ ἔχων ἐπὶ δούλου χρησικαρπίαν, ἔχει κατὰ τοῦ κυρίου τὴν τῆς κλοπῆς ἀγωγὴν οὕτως, ὡσεὶ ἦτον οἱοσδήποτε ἄλλος· ἀλλὰ κατὰ τοῦ χρησικαρπωτοῦ δὲν δίδεται [τοιαύτη ἀγωγή], καίτοι [ὁ δοῦλος] δουλεύει εἰς αὐτόν· καὶ διὰ τοῦτο ὁ κύριος καταδικαζόμενος ἀπαλλάσσεται ἐὰν ἐκδώσῃ ἀντὶ τῆς βλάβης εἰς τὸν καρπωτήν.

19 *PAULUS* Si in re communi

19 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν εἰς πρᾶγμα κοι-

mea et tua damnum nobis dederit Titii servus, si cum eo agemus, erit noxali Aquiliae actioni locus, ne damnatus in solidum singulis noxae dedere cogatur. sed potest dici, quasi unius damnum sit et una obligatio, aut utrisque pecuniam sufferendam aut officio judicis simul utrisque noxae dedendum : sed et si alterutri nostrum in solidum noxae deditus fuerit et ob id ab utroque dominus sit absolutus, recte dicitur eum, cui noxae deditus sit, alteri teneri communi dividundo judicio, ut communicet servum noxae sibi deditum, eum ob rem communem ali-

νὸν ἐμοῦ καὶ σοῦ ἐπροξένησε βλάβην δοῦλος τοῦ Τιτίου, ἂν κατὰ τούτου ἐνεργήσωμεν, θέλει λάβει χώραν ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου [νόμου] περὶ βλάβης ἀγωγή, ὅπως μὴ καταδικαζόμενος ἀναγκάζηται νὰ ἐκδίδῃ ἑκάστῳ *εἰς ὁλόκληρον* ἀντὶ τῆς βλάβης· ἀλλὰ δύναται νὰ λεχθῇ—ὡσεὶ ἦτο *ἑνὸς* βλάβη, καὶ *μία* ἐνοχή,—ὅτι, εἴτε εἰς ἀμφοτέρους δέον νὰ προσενεχθῶσι τὰ [πρὸς ἀποζημίωσιν] χρήματα, εἴτε ἐκ καθήκοντος τοῦ δικαστοῦ συγχρόνως εἰς ἀμφοτέρους δέον νὰ γείνῃ ἡ ἀντὶ τῆς βλάβης ἔκδοσις. ἀλλὰ καὶ ἂν εἰς ἕνα ἐξ ἡμῶν ἐγένετο εἰς ὁλόκληρον ἔκδοσις ἀντὶ τῆς βλάβης, καὶ οὕτως ἀφ' ἑκατέρου ἀπηλλάγη ὁ κύριος, ὀρθῶς λέγεται ὅτι ἐκεῖνος, εἰς ὃν ἐγένετο ἡ ἀντὶ τῆς βλάβης ἔκδοσις, ἐνέχεται ἀπέναντι τοῦ ἑτέρου διὰ τῆς περὶ κοινοῦ διαιρέσεως ἀγωγῆς, ὥστε νὰ παράσχῃ μετοχὴν ἐπὶ τοῦ ἀντὶ τῆς βλάβης ἐκδοθέντος αὐτῷ δούλου, διότι ἕνεκα πράγματος κοινοῦ

*1* περιῆλθέ τι εἰς τὸν κοινωνόν. Ἐὰν ὁ τῆς ἰδιοκτησίας κύριος ἐμίσθωσε τὰς ἐργασίας δούλου, ἐφ' οὗ ἕτερος ἔχει χρησικαρπίαν, τὰ ῥήματα [τοῦ διατάγματος] ποιοῦσιν ὥστε νὰ καταδικά-

*2* ζηται εἰς ἔκδοσιν ἀντὶ βλάβης. Ἐὰν δοῦλός σου ναυκληρῇ, ὁ δὲ ὑφιστάμενος αὐτοῦ, ναύτης καὶ οὗτος, ποιήσῃ βλάβην ἐν τῷ ἰδίῳ πλοίῳ, θέλει δοθῇ κατὰ σοῦ ἀγωγὴ οὕτως, ὡσεὶ ὁ ναύκληρος ἐκεῖνος ἦτο ἐλεύθερος, οὗτος δ' ὁ ὑφιστάμενος, δοῦλος αὐτοῦ, ὥστε θέλεις καταδικασθῇ ἐκ τοῦ χρηματίου τοῦ δούλου σου νὰ ἐκδώσῃς ἀντὶ τῆς βλάβης τὸν ὑφιστάμενον. ὅμως ἂν κατὰ προσταγὴν τοῦ δούλου σου, ἢ γινώσκοντος τούτου καὶ ἀνεχομένου, ἐποίησεν ὁ ὑφιστάμενος τὴν βλάβην, ἡ τῆς βλάβης ἀγωγὴ ἕνεκα τοῦ δούλου σου δέον νὰ δοθῇ. τὸ αὐτὸ καὶ ἂν προσέταξε ναύτην νὰ ποιήσῃ [τὴν βλάβην].

*1* quid ad socium pervenerit. Si servi, in quo usus fructus alienus est, dominus proprietatis operas conduxerit, verba efficiunt, ut cum

*2* noxae deditione damnetur. Si servus tuus navem exercuerit ejusque vicarius et idem nauta in eadem nave damnum dederit, perinde in te actio danda est ac si is exercitor liber et hic vicarius servus ejus esset, ut de peculio servi tui ad noxam dedere vicarium damneris : ut tamen, si servi tui iussu vel sciente et patiente eo damnum vicarius dederit, noxalis actio servi tui nomine esse debeat. idemque sit[1] etiam, si nautam facere iusserit.

(1) est (Mo.)

20 *GAIUS* Qui ex pluribus noxis diversis temporibus experitur, ex una noxia servi dominium nanctus nullam amplius actionem habet adversus eum, qui dominus fuerat, cum actio noxalis caput sequatur: at si ma luit dominus priori judicio litis aestimationem sufferre, vel alii ex alio maleficio agenti nihilo minus tenetnr.

20 *ΓΑΪΟΣ* Ὅστις ἐκ πολλῶν πλημμελημάτων κατὰ διαφόρους καιροὺς [διαπραχθέντων] ἐνάγει, ἀφοῦ ἕνεκα ἑνὸς πλημμελήματος ἀποκτήσῃ τὴν κυριότητα τοῦ δούλου, οὐδεμίαν πλέον ἔχει ἀγωγὴν κατ' ἐκείνου, ὅστις ἦτο κύριος, καθόσον ἡ τῆς βλάβης ἀγωγὴ ἀκολουθεῖ τὴν κεφαλήν· ἂν ὅμως ὁ κύριος προετίμησεν ἐν τῇ προηγουμένῃ ἀγωγῇ νὰ προσφέρῃ τὴν διατίμησιν τῆς δίκης, ἐνέχεται οὐδὲν ἧττον εἴτε ἀπέναντι τοῦ ἰδίου, εἴτε ἀπέναντι ἄλλου ἐξ ἄλλης κακοπραξίας ἐνάγοντος.

21 *ULPIANUS* Quotiens dominus ex noxali causa convenitur, si nolit suscipere judicium, in ea causa res est, ut debeat noxae dedere eum, cujus nomine judicium non suscipitur: aut si id non faciat, judicium suscipiet omnimodo, sed non alias condemnabitur, quam si in potestate habeat dolove malo

21 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁσάκις ὁ κύριος ἐνάγεται διὰ τῆς περὶ βλάβης ἀγωγῆς, ἂν μὴ θέλῃ ν' ἀποδεχθῇ τὴν δίκην, εἶνε ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὥστε ὀφείλει ἀντὶ τῆς βλάβης νὰ ἐκδώσῃ ἐκεῖνον, οὗτινος ἕνεκα τὴν ἀγωγὴν δὲν ἀποδέχεται· ἢ ἂν μὴ πράττῃ τοῦτο, θέλει ἐξάπαντος ἀποδεχθῇ τὴν ἀγωγήν, ἀλλὰ θέλει καταδικασθῇ τότε μόνον, ἐὰν ἔχῃ [τὸν δοῦλον] ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, ἢ δολίως ἔκαμεν, ὥστε νὰ μὴ

1 fecerit, quo minus haberet. Eos, quorum nomine noxali judicio agitur, etiam absentes defendi posse placuit, sed hoc ita demum, si proprii sint servi: nam si alieni, praesentes esse oportet, aut si dubitetur, utrum proprii sint an alieni. quod ita puto accipiendum, ut si constet vel bona fide servire, etiam absentes possint defendi.

1 τὸν ἔχῃ. Ἐκείνους, ὧν ἕνεκεν ἐγείρεται ἡ τῆς βλάβης ἀγωγή, εἶνε δεκτὸν ὅτι καὶ ἀπόντας δύναταί τις νὰ ὑπερασπίσῃ, ἀλλὰ τοῦτο τότε μόνον, ὅταν εἶνε ἴδιοι δοῦλοι· διότι ἂν [εἶνε] ἀλλότριοι, ἢ ἂν ἀμφιβάλληται ἂν εἶνε ἴδιοι ἢ ἀλλότριοι, δέον νὰ εἶνε παρόντες. τοῦτο δὲ οὕτω φρονῶ δέον νὰ δεχθῶμεν, ὥστε, ἂν εἶνε γνωστὸν ὅτι ἔστω καὶ καλῇ τῇ πίστει δουλεύουσι, δύνανται καὶ ἀπόντες νὰ ὑπερασπισθῶσιν.

2 Praetor ait: «Si is in cujus potestate esse dicetur negabit se «in sua potestate servum habere: «utrum actor volet, vel deierare «iubebo in potestate sua non esse «neque se dolo malo fecisse, quo «minus esset, vel judicium dabo

2 Ὁ πραίτωρ λέγει: «Ἐὰν ἐκεῖ» νος, ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ὁποίου λέγε» ται ὅτι εἶνε ὁ δοῦλος, ἀρνηθῇ ὅτι » ἔχει ἐν τῇ ἐξουσίᾳ του, κατὰ τὴν θέ» λησιν τοῦ ἐνάγοντος, ἢ θέλω δια» τάσσει νὰ ὁρκισθῇ, ὅτι δὲν εἶνε ἐν τῇ » ἐξουσίᾳ του, οὐδ' ὅτι δολίως ἔκαμεν, » ὥστε νὰ μὴ εἶνε, ἢ θέλω δώσει ἀγω» γὴν χωρὶς νὰ λάβω ὑπ' ὄψιν τὴν

3 «sine noxae deditione.» «In potestate» sic accipere debemus, ut facultatem et potestatem exhibendi ejus habeat: ceterum si in fuga sit vel peregre, non videbitur esse 4 in potestate. Quod si reus jurare nolit, similis est ei, qui neque defendit absentem neque exhibet: qui condemnantur quasi contuma-

5 ces. Si tutor vel curator extent, ipsi jurare debent in potestate domini non esse: si autem procurator sit, dominus ipse juret necesse 6 est. Si iusiurandum exegit actor reusque iuravit, deinde postea noxali velit actor experiri, videndum est, an exceptio jurisiurandi debeat adversus actorem dari. et Sabinus putat non esse dandam, quasi de alia re sit juratum, hoc est tunc non fuisse in potestate: modo vero cum in potestate deprehendatur, de facto ejus posse agi. Neratius quoque dicebat post exactum iusiurandum posse actorem detracta noxae deditione experiri, si modo hoc contendat posteaquam juratum est coepisse in potestate habere.

22 *PAULUS* Si servus depositus vel commodatus sit, cum domino agi potest noxali actione: ei enim servire intellegitur et, quod ad hoc edictum attinet, in potestate ejus est, maxime si copiam habeat re-

1 ciperandi hominis. Is qui pignori accepit vel qui precario roga-

3 »ἀντὶ τῆς βλάβης ἔκδοσιν.» Τὸ «ἐν τῇ ἐξουσίᾳ» οὕτω πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅταν ἔχῃ τὴν εὐχέρειαν καὶ δύναμιν νὰ ἐπιδείξῃ αὐτόν· ἄλλως ἂν [ὁ δοῦλος] εἶνε ἐν φυγῇ, ἢ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, 4 δὲν θεωρεῖται ὢν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ. Ἂν ὅμως ὁ ἐναγόμενος μὴ θέλῃ νὰ ὀρκισθῇ, ὁμοιάζει ἐκεῖνον, ὅστις οὔτε ὑπερασπίζει τὸν ἀπόντα, οὔτε ἐπιδεικνύει· οἱ δὲ τοιοῦτοι ὡς ἀπειθεῖς καταδικάζονται. 5 Ἐὰν ὑπάρχῃ ἐπίτροπος ἢ κηδεμών, οὗτοι πρέπει νὰ ὀρκισθῶσιν, ὅτι δὲν εἶνε [ὁ δοῦλος] ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ κυρίου· ἂν ὅμως εἶνε πληρεξούσιος, αὐτὸς 6 ὁ κύριος ἀνάγκη νὰ ὀρκισθῇ. Ἐὰν ὁ ἐνάγων ἀπῄτησε τὸν ὅρκον, ὁ δ' ἐναγόμενος ὠρκίσθη, κατόπιν δ' ὁ ἐνάγων θέλῃ νὰ ἐγείρῃ τὴν ἀγωγὴν τῆς βλάβης, ἂς ἴδωμεν ἂν ἡ ἔνστασις τοῦ ὅρκου πρέπῃ νὰ δίδηται κατὰ τοῦ ἐνάγοντος· ὁ Σαβῖνος λοιπὸν φρονεῖ ὅτι δὲν πρέπει νὰ δίδηται, ὡσεὶ περὶ ἑτέρου ἀντικειμένου εἶχε δοθῇ ὁ ὅρκος, ἤτοι ὅτι *τότε* δὲν ἦτον ἐν τῇ ἐξουσίᾳ [ὁ δοῦλος]· ἤδη ὅμως ἂν εὑρίσκηται ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, δύναται νὰ ἐγερθῇ ἐκ τῆς πράξεως αὐτοῦ ἀγωγή. καὶ ὁ Νεράτιος δ' ἔλεγεν ὅτι μετὰ τὴν δόσιν τοῦ ὅρκου δύναται ὁ ἐνάγων παραλειπομένης τῆς ἀντὶ τῆς βλάβης ἐκδόσεως νὰ ἐγείρῃ ἀγωγὴν [εἰς ὁλόκληρον], ἀρκεῖ μόνον νὰ ἰσχυρίζηται τοῦτο, ὅτι μετὰ τὴν δόσιν τοῦ ὅρκου, ἤρξατο νὰ ἔχῃ [τὸν δοῦλον] ἐν τῇ ἐξουσίᾳ.

22 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν δοῦλος ἐδόθη ὡς παρακαταθήκη ἢ χρησιδάνειον, δύναται νὰ ἐγερθῇ κατὰ τοῦ κυρίου ἡ τῆς βλάβης ἀγωγή· διότι τοῦτον θεωρεῖται ὅτι δουλεύει, καὶ—καθ' ὅσον εἰς τὸ παρὸν διάταγμα ἀποβλέπει—εἰς τούτου τὴν ἐξουσίαν εἶνε, μάλιστα ἐὰν ἔχῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀναλήψεως τοῦ 1 δούλου. Ἐκεῖνος, ὅστις [δοῦλον] ὡς ἐνέχυρον ἔλαβεν, ἢ διὰ παρακλήσεως

vit non tenetur noxali actione: licet enim juste possideant non tamen opinioni domini dissident: sed hos quoque in potestate domini intellegi, si facultatem repetendi eos

2 dominus habeat. Quid est habere facultatem repetendi? habeat pecuniam, ex qua liberari potest: nam non debet cogi vendere res suas, ut solvat pecuniam et repe-

3 tat servum. Dominus, qui servum in sua potestate esse confitetur, aut exhibere eum debet aut absentem defendere: quod nisi faciat, punitur atque si praesentem non 4 noxae dederit. Si negavit dominus in sua potestate esse servum, permittit praetor actori arbitrium, utrum iureiurando id decidere an judicium dictare sine noxae deditione velit, per quod vincet, si probaverit eum in potestate esse vel dolo ejus factum, quo minus esset: qui autem non probaverit eum in potestate adversarii esse servum, rem amittit.

23 *GAIUS* Sed et[1] si postea adversarius ejus in potestate habere coeperit servum, tenetur ex nova possessione denegata ei exceptione.

24 *PAULUS* De illo videndum, utrum adversus eum tantum, qui dolo fecit, quo minus in potestate haberet, actio locum habeat noxalis[2], si ex dolo ejus acciderit, ut cesset noxalis actio (forte si servo

(1) διαγρ. (Kr.) — (2) διαγρ. (Cuj.)

ἐπέτυχε, δὲν ἐνέχεται ἐκ τῆς ἀγωγῆς τῆς βλάβης· διότι καίτοι δικαίως [οὗτοι] νέμονται, δὲν νέμονται ὅμως μὲ διάνοιαν κυρίου· τοὐναντίον καὶ οὗτοι [οἱ δοῦλοι] θεωροῦνται ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ κυρίου, ἐὰν οὗτος ἔχῃ εὐχέρειαν ἀ-2 ναζητήσεως αὐτῶν. Τί δὲ εἶνε τὸ νὰ ἔχῃ εὐχέρειαν ἀναζητήσεως; τὸ νὰ ἔχῃ χρήματα, δι' ὧν νὰ δύνηται ν' ἀπαλλαχθῇ [τοῦ χρέους]· διότι δὲν πρέπει ν' ἀναγκάζηται νὰ πωλῇ πράγματα ἑαυτοῦ, ὅπως καταβάλῃ τὰ χρήματα καὶ ἀναζητήσῃ τὸν δοῦλον. 3 Ὁ κύριος, ὅστις ὁμολογεῖ ὅτι ὁ δοῦλος εἶνε ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ, ὀφείλει ἢ νὰ παραστήσῃ αὐτόν, ἢ ἀπόντα νὰ ὑπερασπίσῃ· ἂν δὲ μὴ πράττῃ τοῦτο, τιμωρεῖται ὡσεὶ παρόντα μὴ ἐξέδωκεν 4 ἀντὶ τῆς βλάβης. Ἂν ὁ κύριος ἠρνήθη ὅτι ὁ δοῦλος εἶνε ἐν τῇ ἐξουσίᾳ του, ἐπιτρέπει ὁ πραίτωρ εἰς τὸν ἐνάγοντα τὴν κρίσιν, ἂν θέλῃ δι' ὅρκου ν' ἀποφασίσῃ τοῦτο, ἢ μὴ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἀντὶ τῆς βλάβης ἐκδόσεως νὰ ἐγείρῃ ἀγωγήν, δι' ἧς θέλει νικήσει, ἐὰν ἀποδείξῃ ὅτι ὁ δοῦλος εἶνε ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, ἢ ἐκ δόλου ἐκείνου ἐγένετο, ὥστε νὰ μὴ εἶνε· ὅστις ὅμως δὲν ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ δοῦλος εἶνε ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἀντιθέτου, ἀποβάλλει τὴν ἀγωγήν.

23 *ΓΑΪΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν κατόπιν ὁ ἀντίθετος αὐτοῦ ἤρξατο νὰ ἔχῃ τὸν δοῦλον ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, ἐνέχεται ἐκ τῆς νέας νομῆς στερούμενος τῆς ἐνστάσεως [τοῦ δεδικασμένου].

24 *ΠΑΥΛΟΣ* Περὶ τούτου δὲ ἂς ἴδωμεν, ἆράγε ἐναντίον ἐκείνου, ὅστις δολίως ἔκαμεν, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ [τὸν δοῦλον], λαμβάνει χώραν ἡ ἀγωγή, μόνον ὅταν ἐκ δόλου αὐτοῦ ἐπῆλθεν, ὥστε νὰ ἀργῇ [ἀπολύτως] ἡ τῆς βλάβης ἀγωγὴ (λ. χ. ἐὰν ἔδωκεν εἰς τὸν δοῦλόν του ἐντολὴν νὰ φύγῃ)

suo fugam mandavit) an et si possit nihilo minus cum alio agi (quod accidit, cum alienatus manumissusve est). quod est verius: in quo casu electio est actoris, cum quo velit agere. Julianus autem ait de eo qui manumisit, si paratus sit defendere se manumissus, exceptionem dandam ei qui manumisit. hoc et Labeo.

25 *GAIUS* Idem est, et si novus dominus servi judicium patiatur.

26 *PAULUS* Electio vero alteram liberabit: id enim praetor introduxit, ne eluderetur actor, non ut etiam lucrum faceret: ideoque exceptione a sequenti summove-
1 bitur. His consequens est, ut, si plures dolo fecerint, quo minus in potestate haberent, eligere debeat
2 actor, quem velit convenire. Item si ex pluribus dominis quidam dolo malo partes suas desierint possidere, electio erit actoris, utrum directo agere velit cum eo qui possidet, ad praetoria cum eo qui de-
3 siit possidere. Si servum alienum alius in jure suum esse responderit, altero solvente alter li-
4 beratur. Si is, quem desieris dolo possidere, decesserit, priusquam hac actione convenireris, liberaris, quia haec actio in locum directae actionis succedit: diversum dicemus, si moram feceris in ju-
5 dicio accipiendo. Neque heredi[1] neque in heredem, quod defunctus mentitus est, actio danda est, nec

(1) διαγρ. (Mo.)

—ἢ καὶ ὅταν δύνηται οὐδὲν ἧττον ἕτερον νὰ ἐναγάγῃ (ὅπερ συμβαίνει, ἐὰν [ὁ δοῦλος] ἀπηλλοτριώθη ἢ ἐχειραφετήθη). τοῦτο (τὸ τελευταῖον) εἶνε ὀρθότερον· οὕτω λοιπὸν ὁ ἐνάγων θέλει ἐκλέξει, κατὰ τίνος θέλει ἐγείρει ἀγωγήν. ὁ Ἰουλιανὸς ὅμως λέγει περὶ τοῦ χειραφετήσαντος ὅτι, ἐὰν ὁ χειραφετηθεὶς εἶνε πρόθυμος νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτόν, δέον νὰ δοθῇ ἔνστασις εἰς τὸν χειραφετήσαντα. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Λαβέων [φρονεῖ].

25 *ΓΑΪΟΣ* Τὸ αὐτὸ καὶ ἂν ὁ νέος κύριος τοῦ δούλου ἀναδέχηται τὴν ἀγωγήν.

26 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἡ ἐκλογὴ ὅμως θέλει ἀπαλλάξει τὸν ἕτερον· διότι τοῦτο εἰσήγαγεν ὁ πραίτωρ, ἵνα μὴ ἐξαπατᾶται ὁ ἐνάγων, οὐχὶ δ' ἵνα καὶ ὠφέλειαν
1 ἔχῃ· διὰ τοῦτο θέλει ἀποκρουσθῇ ὑπὸ τοῦ ἑτέρου δι' ἐνστάσεως. Τούτων ἀκόλουθον εἶνε, ὅτι, ἐὰν πολλοὶ δολίως ἐποίησαν, ὥστε νὰ μὴ εἶνε [ὁ δοῦλος] ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, δέον ὁ ἐνάγων νὰ ἐκ-
2 λέγῃ, τίνα θέλει νὰ ἐναγάγῃ. Ὡσαύτως ἐὰν ἐκ πολλῶν κυρίων τινὲς δολίως ἔπαυσαν νὰ νέμωνται τὰς μερίδας αὐτῶν, ὁ ἐνάγων θέλει ἐκλέξει, ἂν θέλῃ νὰ ἐναγάγῃ δι' εὐθείας ἀγωγῆς τὸν νεμόμενον, ἢ διὰ πραιτωρικῆς
3 τὸν παύσαντα νὰ νέμηται. Ἐάν τις ἀπήντησεν ἐν δικαστηρίῳ ὅτι δοῦλος ἀλλότριος εἶνε ἰδικός του, τοῦ ἑνὸς καταβαλόντος, ὁ ἕτερος ἀπαλλάσσεται.
4 Ἐὰν ἐκεῖνος, ὃν δολίως ἔπαυσας νὰ νέμησαι, ἀπέθανε, πρὶν ἢ ἐναχθῇς διὰ τῆς ἀγωγῆς ταύτης, θέλεις ἀπαλλαχθῆ, διότι ἡ προκειμένη ἀγωγὴ ἔρχεται εἰς θέσιν εὐθείας ἀγωγῆς· ἄλλως θέλομεν εἰπεῖ, ἐὰν ἐφάνης ὑπερήμερος
5 ἐν τῇ ἀποδοχῇ τῆς δίκης. Οὔτε κατὰ τοῦ κληρονόμου δίδεται ἀγωγή, ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ἀποθανὼν ψευδῶς [ἠρνήθη τὴν νομὴν τοῦ δούλου], οὔτε

in ipsum quolibet tempore: nam liberum esse debet defendenti absentem servum huius edicti poenam evitare, id est ut sine noxae deditione conveniatur. et ideo si negaveris servum in tua potestate esse, postea fateri poteris, nisi si iam lis adversus te contestata est: nam tunc audiri non debebis, ut Labeo ait: Octavenus ex causa etiam lite contestata tibi succurrendum, utique si aetas tua ea sit,

κατ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, [ἐὰν ἀνακαλέσῃ] καθ' οἱονδήποτε χρόνον· διότι πρέπει νὰ εἶνε ἐλεύθερον εἰς τὸν ὑπερασπίζοντα ἀπόντα δοῦλον νὰ ἀποφεύγῃ τὴν ποινὴν τοῦ διατάγματος τούτου, ἤτοι νὰ ἐνάγηται μὴ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἀντὶ τῆς βλάβης ἐκδόσεως· καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν ἠρνήθης, ὅτι ὁ δοῦλος εἶνε ἐν τῇ ἐξουσίᾳ σου, δύνασαι κατόπιν νὰ ὁμολογήσῃς [τὸ ἐναντίον], ἐκτὸς ἂν ἤδη ἤρξατο κατὰ σοῦ ἡ δίκη· διότι τότε δὲν πρέπει νὰ εἰσακουσθῇς, ὡς λέγει ὁ Λαβέων· ὁ δὲ Ὀκταβῆνος [φρονεῖ ὅτι] κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ μετὰ κάταρξιν τῆς δίκης δέον νὰ σοὶ παρέχηται συνδρομή, μάλιστα ἐὰν ἡ ἡλικία σου εἶνε τοιαύτη, ὥστε πρέπει νὰ

*6* ut ignosci tibi debeat. Si absente domino ductus sit servus vel etiam praesente et in eadem causa sit, ut in integrum restitui possit, defensio permittitur ejus nomine qui ductus est: postulantibus enim exhiberi eum ad defendendum indulgere praetor debet. idem concedendum est fructuario vel cui pignoris nomine obligatus est, si praesens dominus defendere noluerit, no alterius dolus aut desidia aliis noceat. idem praestandum est in servo communi, quem alter ex dominis praesens noluit defendere. sed et actori his casibus succurrendum est, quia placet dominii adquisitione extingui actionem: iussu enim praetoris ductus in bonis fit ejus qui duxit.

*6* εἶσαι συγγνωστός. Ἐὰν ἀπόντος τοῦ κυρίου ἢ καὶ παρόντος ἀπήχθη ὁ δοῦλος, καὶ εἶνε ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει [ὁ κύριος], ὥστε νὰ δύνηται ν' ἀποκατασταθῇ εἰς ἀκέραιον, ἐπιτρέπεται ἡ ὑπεράσπισις ὑπὲρ τοῦ ἀπαχθέντος· διότι ὁ πραίτωρ δέον νὰ ἐπιτρέπῃ τὴν παράστασιν εἰς τοὺς χάριν ὑπερασπίσεως ζητοῦντας αὐτήν. τὸ αὐτὸ θέλει ἐπιτραπῆ εἰς τὸν καρπωτήν, ἢ εἰς ὃν [ὁ δοῦλος] ὡς ἐνέχυρον ὑπόκειται, ἐὰν ὁ κύριος παρὼν μὴ θέλῃ νὰ ὑπερασπίσῃ, ὥστε νὰ μὴ βλάπτῃ ἑτέρους ὁ δόλος ἢ ἡ ἀπραξία ἑνός. τὸ αὐτὸ θέλει ἐπιτραπῆ ἐπὶ δούλου κοινοῦ, ὃν ὁ εἷς τῶν κυρίων [καίτοι] παρὼν δὲν θέλει νὰ ὑπερασπίσῃ. ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἐνάγοντα δέον κατὰ τὰς περιστάσεις ταύτας νὰ βοηθῇ συνδρομὴ [διὰ τῆς ἐκ νέου χορηγήσεως τῆς ἀγωγῆς τῆς βλάβης], ἀφοῦ εἶνε δεκτὸν ὅτι διὰ τῆς [ἐκ μέρους τοῦ παθόντος] ἀποκτήσεως τῆς κυριότητος [ἐπὶ τοῦ δούλου], ἐξαλείφεται ἡ ἀγωγή. διότι *κατὰ διαταγὴν τοῦ πραίτωρος* ἀπήχθη [ὁ δοῦλος] εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ ἀπαγαγόντος.

27 *GAIUS* Si noxali judicio agi-

27 *ΓΑΪΟΣ* Ἐὰν ἐγείρηται ἡ τῆς βλά-

tur de servo qui pignoris jure tenetur aut de eo cujus usus fructus alterius est, admonendi sumus, si creditor vel usufructuarius praesens defensionem suscipere noluerit, proconsulem interventurum et pignoris persecutionem vel usus fructus actionem negaturum. quo casu dici potest ipso jure pignus liberari (nullum enim pignus est, cujus persecutio negatur): usus fructus autem, etiamsi persecutio ejus denegetur, ipso jure durat eo usque, donec non utendo const- / tuto tempore pereat. Ex his quae diximus de servo qui alicui pignoris jure obligatus est deque statulibero et de eo cujus usus fructus alienus est apparet, eum, qui alienum servum in jure suum esse responderit[1], quamvis noxali judicio teneantur, non tamen posse noxae deditione ipso jure liberari, quia nullum ad actorem dominium transferre possunt, cum ipsi domini non sint. certe tamen, si ex ea causa traditum postea dominus vindicet nec litis aestimationem offerat, poterit per exceptionem doli mali repelli.

28 *AFRICANUS* Et generaliter si alieni servi nomine, qui tibi iustam servitutem serviret, noxali tecum egerim tuque eum mihi noxae dederis: sive me possidente dominus eum vindicet, exceptione

(1) eos qui . . responderint (Mo.)

βης ἀγωγὴ περὶ δούλου, ὅστις ὡς ἐνέχυρον ὑπόκειται, ἢ οὗτινος ἡ χρησικαρπία ἀνήκει εἰς ἕτερον, δέον ν' ἀναμνησθῶμεν ὅτι, ἐὰν ὁ πιστωτὴς ἢ ὁ χρησικαρπωτὴς [καίτοι] παρὼν μὴ θέλῃ ν' ἀναλάβῃ τὴν ὑπεράσπισιν, θέλει ἐπεμβῇ ὁ ἀνθύπατος, καὶ ἀρνηθῇ τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ ἐνεχύρου ἢ τὴν ἀγωγὴν τῆς χρησικαρπίας. ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι αὐτοδικαίως ἀπαλλάσσεται τὸ ἐνέχυρον (διότι οὐδόλως εἶνε ἐνέχυρον ἐκεῖνο, οὗτινος τὴν ἐπιδίωξιν ἀρνεῖται [ὁ ἄρχων]): ἡ χρησικαρπία ὅμως, καίτοι τὴν ἐπιδίωξιν αὐτῆς ἀρνεῖται [ὁ ἄρχων], αὐτοδικαίως διαρκεῖ ἐπὶ τοσοῦτον, ἕως οὗ διὰ τῆς κατὰ τὸν ὡρισμένον χρόνον / ἀχρησίας ἀπολεσθῇ. Ἐξ ὅσων εἴπομεν περὶ δούλου, ὅστις ὑπόκειται εἴς τινα ὡς ἐνέχυρον, καὶ περὶ ὑπὸ αἵρεσιν ἀπελευθερωθέντος, καὶ περὶ ἐκείνου, οὗτινος ἡ χρησικαρπία ἀνήκει εἰς ἕτερον, γίνεται δῆλον ὅτι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀπήντησαν ὅτι δοῦλος ἀλλότριος εἶνε ἰδικός των, καίτοι ἐνέχονται ἐκ τῆς ἀγωγῆς τῆς βλάβης, ὅμως δὲν δύνανται διὰ τῆς ἀντὶ τῆς βλάβης ἐκδόσεως ν' ἀπαλλαγῶσιν αὐτοδικαίως, διότι οὐδόλως δύνανται νὰ μεταβιβάσωσιν εἰς τὸν ἐνάγοντα κυριότητα, ἀφοῦ αὐτοὶ οὗτοι δὲν εἶναι κύριοι. βεβαίως ὅμως, ἐὰν ἐκ τοῦ λόγου τούτου παραδοθῇ [ὁ δοῦλος], εἶτα δὲ ὁ κύριος τὸν διεκδικῇ, χωρὶς νὰ προσφέρῃ τὴν διατίμησιν τῆς δίκης, δύναται ν' ἀποκρουσθῇ διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ δόλου.

28 *ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ* Καὶ γενικῶς ἐὰν ἕνεκεν ἀλλοτρίου δούλου, ὅστις σοι ὀφείλει δικαίαν δουλείαν, ἐγείρω κατὰ σοῦ τὴν ἀγωγὴν τῆς βλάβης, καὶ σύ μοι ἐκδώσῃς αὐτὸν ἀντὶ τῆς βλάβης, εἴτε ἐμοῦ νεμομένου αὐτόν, ὁ κύριος διεκδικήσῃ, δύναμαι, ἂν μὴ προσφέρῃ

doli mali, nisi litis aestimationem offerat, eum summovere possum, sive ipse possideat. Publiciana mihi datur, et adversus excipientem «si dominus ejus sit» utilem mihi replicationem doli mali profuturam et secundum haec usu quoque me capturum, quamvis sciens alienum possideam: alioquin si aliter constituatur, futurum, ut summa iniquitate bonae fidei possessor adficiatur, si, cum ipso jure noxalis actio adversus eum competit, necessitas ei imponatur, ut litis aestimationem sufferat. eademque dicenda sunt et si, cum ab eo non defenderetur, iussu praetoris eum duxerim, quoniam isto quoque casu iustam causam possidendi habeo.

29 *GAIUS* Non solum autem qui in potestate non habet recusare potest noxale judicium, verum et habenti in potestate liberum est evitare judicium, si indefensam eam personam relinquat: sed huic necesse est ius suum ad actorem transferre, perinde ac si damnatus esset.

30 *IDEM* In noxalibus actionibus eorum qui bona fide absunt ius non corrumpitur, sed reversis defendendi ex bono et aequo potestas datur, sive domini sint sive aliquid in ea re ius habeant, qualis est creditor et fructuarius.

31 *PAULUS* Quod ait praetor, cum familia furtum faciat, ad eum modum se actionem daturum, ut tantum actor consequatur, quantum si liber fecisset consequeretur, quaeritur, utrum ad pecuniae praestationem respiciat an etiam

τὴν διατίμησιν τῆς δίκης, ν' ἀποκρούσω αὐτὸν διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ δόλου—εἴτε αὐτὸς οὗτος νέμηται, δίδεται εἰς ἐμὲ Πουβλικιανὴ [ἀγωγὴ]· ἐναντίον δὲ τῆς ἐνστάσεως «ἂν εἶνε κύριος τοῦ δούλου», θέλει εἶσθαι ὠφέλιμος δι' ἐμὲ ἡ ἀντένστασις τοῦ δόλου, καὶ κατ' ἀκολουθίαν θέλω ἔχει καὶ χρησικτησίαν, καίτοι ἐν γνώσει νέμομαι ἀλλότριον· εἰ δὲ μὴ ἂν ἄλλως ὁρισθῇ, θὰ συμβῇ ὥστε νὰ ὑφίσταται ὁ καλῆς πίστεως νομεὺς μεγίστην ἀδικίαν, ἄν, ἐνῶ αὐτοδικαίως ἁρμόζει κατ' αὐτοῦ ἡ τῆς βλάβης ἀγωγή, ἐπιβάλληται αὐτῷ ἡ ἀνάγκη, νὰ προσφέρῃ τὴν διατίμησιν τῆς δίκης· ταὐτὰ δὲ θέλουσι λεχθῆ καὶ ἄν, μὴ ὑπερασπίζοντος αὐτοῦ [τὸν δοῦλον], κατὰ διαταγὴν τοῦ πραίτωρος ἀπήγαγον αὐτόν, διότι καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἔχω δικαίαν αἰτίαν νομῆς.

29 *ΓΑΪΟΣ* Ὄχι δὲ μόνον ὁ μὴ ἔχων ἐν τῇ ἐξουσίᾳ δύναται νὰ μὴ ἀποδεχθῇ τὴν ἀγωγὴν τῆς βλάβης, ἀλλὰ καὶ ὁ ἔχων ἐν τῇ ἐξουσίᾳ εἶνε ἐλεύθερος ν' ἀποφύγῃ τὴν ἀγωγήν, ἐὰν καταλείπῃ τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο ἀνυπεράσπιστον. ἀλλ' ὁ τοιοῦτος ἀνάγκη νὰ μεταβιβάσῃ εἰς τὸν ἐνάγοντα τὸ ἑαυτοῦ δίκαιον, οὕτως ὡσεὶ εἶχε καταδικασθῆ.

30 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐπὶ τῶν ἀγωγῶν βλάβης οἱ καλῇ τῇ πίστει ἀπόντες δὲν ἀποβάλλουσι τὸ δίκαιον, ἀλλ' ἐπανελθόντες δύνανται νὰ ὑπερασπίσωσιν [αὐτὸ] ἐκ τοῦ καλοῦ καὶ ἴσου, εἴτε κύριοι εἶνε, εἴτε ἄλλο τι δικαίωμα ἐπὶ τοῦ δούλου ἔχουσιν, ὡς ὁ πιστωτὴς καὶ ὁ καρπωτής.

31 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὅπερ δὲ λέγει ὁ πραίτωρ, ἐὰν οἱ δοῦλοί τινος διαπράξωσι κλοπήν, τοιαύτην ἀγωγὴν θέλει δώσει; ὥστε ὁ ἐνάγων νὰ λάβῃ τοσοῦτον, ὅσον ἤθελε λάβει, ἂν ἐλεύθερος διέπραττε [τὴν κλοπήν], ἐρωτᾶται ἂν ἀποβλέπῃ εἰς τὴν παροχὴν χρημάτων ἢ

ad noxae deditionem, ut puta[1] si ex pretiis noxae deditorum duplum coligatur, sequentes actiones inhibeantur. Sabinus et Cassius putant pretium quoque noxae deditorum imputari debere, quod Pomponius probat et est verum: nam et si servus indefensus ductus sit, aestimatio ejus imputanda est. certe non tantum duplationis, sed et condictionis rationem habendam Julianus putat.[2] furti faciendi tempus spectandum esse, an ejusdem familiae sint servi: nam si hi, qui plurium dominorum erunt, unius esse postea coeperint, locus edicto non erit.

(1) puta διαγρ. (Mo.)
(2) ubi de familia quae furtum fecit quaeritur, Julianus (?) putat προσθ. (Βασ.)

32 *CALLISTRATUS* Is qui in aliena potestate est si noxam commisisse dicatur, si non defendatur, ducitur: et si praesens est dominus, tradere eum et de dolo malo promittere debet.

33 *POMPONIUS* Noxali judicio invitus nemo cogitur alium defendere, sed carere debet eo quem non defendit, si servus est: quod si liber est qui in potestate sit, indistincte ipsi sui defensio danda est:

34 *JULIANUS* quotiens enim nemo filium familias ex causa delicti defendit, in eum judicium datur

35 *ULPIANUS* et si condemnatus fuerit, filius judicatum facere debet: tenet enim condemnatio.

καὶ εἰς τὴν ἔκδοσιν ἀντὶ τῆς βλάβης, ὥστε ἂν ἐκ τῆς ἀξίας τῶν ἀντὶ τῆς βλάβης ἐκδοθέντων συνάζῃ τὸ διπλοῦν, νὰ ἀργῶσιν αἱ λοιπαὶ ἀγωγαί. ὁ Σαβῖνος καὶ Κάσσιος φρονοῦσιν ὅτι καὶ ἡ ἀξία τῶν ἐκδιδομένων δούλων πρέπει νὰ ὑπολογίζηται, ὅπερ ὁ Πομπώνιος ἐπιδοκιμάζει, καὶ εἶνε ὀρθόν· διότι καὶ ἂν δοῦλος ἀνυπεράσπιστος ἀπαχθῇ, ἡ διατίμησις αὐτοῦ δέον νὰ ὑπολογίζηται. βεβαίως δὲ οὐχὶ μόνον τοῦ διπλοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ κλαπέντος [ἀγωγῆς] πρέπει νὰ γίνηται ὑπολογισμός, φρονεῖ ὁ Ἰουλιανός· προκειμένου δὲ περὶ δούλων διαπραξάντων κλοπήν, δέον ν' ἀποβλέπωμεν εἰς τὸν χρόνον τῆς διαπράξεως τῆς κλοπῆς, ἂν οἱ δοῦλοι ἀνήκωσιν εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτόν· διότι ἂν δοῦλοι, ἀνήκοντες εἰς πολλοὺς κυρίους, ἤρξαντο κατόπιν νὰ εἶνε ἑνός, δὲν θέλει λάβει χώραν τὸ διάταγμα.

32 *ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ* Ὁ ἐν ἀλλοτρίᾳ ἐξουσίᾳ εὑρισκόμενος ἐὰν λέγηται ὅτι διέπραξε πλημμέλημα, καὶ δὲν ὑπερασπίζηται [ὑπό τινος] ἀπάγεται· ἂν δ' ὁ κύριος εἶνε παρών, δέον νὰ παραδώσῃ αὐτὸν καὶ νὰ ἐγγυηθῇ περὶ δόλου [ὅτι λ.χ. δὲν ἔφθειρεν ἢ ἐδηλητηρίασεν αὐτόν].

33 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐν τῇ περὶ βλάβης ἀγωγῇ οὐδεὶς ἀναγκάζεται ἄκων νὰ ὑπερασπίσῃ ἕτερον, ἀλλὰ δέον νὰ στερηθῇ ἐκείνου, ὃν δὲν ὑπερασπίζει, ἂν εἶνε δοῦλος· ἂν ὅμως ὁ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ εὑρισκόμενος εἶνε ἐλεύθερος, ἀδιακρίτως θέλει ἐπιτραπῇ ἡ ὑπεράσπισις αὐτοῦ εἰς αὐτὸν τοῦτον·

34 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* διότι ὁσάκις οὐδεὶς ὑπερασπίζει υἱὸν ὑπεξούσιον διὰ πλημμέλημα, δίδεται ἡ ἀγωγὴ κατ' αὐτοῦ [τοῦ υἱοῦ],

35 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* καὶ ἂν καταδικασθῇ, οὗτος ὀφείλει νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ δεδικασμένον· διότι ἡ καταδίκη ὑποχρεοῖ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

quin immo etiam illud dicendum est patrem quoque post condemnationem filii dumtaxat de peculio posse conveniri.

36 *IDEM* Si quis servum pigneratum, deinde a debitore subreptum emerit a debitore, nomine ejus furti tenebitur dominio servi adquisito, nec oberit, quod Serviana potest ei homo avocari idemque et si a minore quis viginti quinque annis emerit vel in fraudem creditorum sciens: hi enim, quamvis auferri eis dominium possit, interim tamen conveniendi sunt.

37 *TRYPHONINUS* Si alienus servus furtum mihi fecerit, qui postea in meum dominium pervenerit, extinguitur furti actio, quae mihi competierat, nondum in judicium deducta, nec si postea alienavero eum, quem ante litem contestatam emeram, furti actio restaurabitur: quod si post litem contestatam eum redemero, condemnandus erit venditor,

38 *ULPIANUS* quemadmodum si alii vendidisset: parvi enim refert, cui vendiderit, adversario an alii: suaque culpa litis aestimationem sublaturum, qui vendendo noxae

μάλιστα δὲ καὶ τοῦτο δέον νὰ λεχθῇ, ὅτι καὶ ὁ πατὴρ μετὰ τὴν καταδίκην τοῦ υἱοῦ δύναται νὰ ἐναχθῇ, [ἀλλὰ] μόνον ἐκ τοῦ χρηματίου.

36 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐάν τις δοῦλον ἐνεχυρασθέντα, εἶτα δ' ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου κλαπέντα ἠγόρασε παρὰ τοῦ ὀφειλέτου, ἕνεκα τοῦ δούλου θὰ ἐνέχηται ἐκ τῆς κλοπῆς ὡς ἀποκτήσας τὴν κυριότητα αὐτοῦ, δὲν βλάπτει δέ, ὅτι διὰ τῆς Σερβιανῆς [ἀγωγῆς] δύναται νὰ τῷ ἀφαιρεθῇ ὁ δοῦλος· τὸ αὐτὸ καὶ ἄν τις παρὰ μικροτέρου τῶν εἰκοσιπέντε ἐτῶν ἠγόρασεν, ἢ πρὸς βλάβην τῶν πιστωτῶν ἐν γνώσει· διότι οὗτοι, καίτοι δύναται ν' ἀφαιρεθῇ ἀπ' αὐτῶν ἡ κυριότης, ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως δύνανται νὰ ἐναχθῶσι.

37 *ΤΡΥΦΩΝΙΝΟΣ* Ἐὰν διέπραξε κατ' ἐμοῦ κλοπὴν δοῦλος ἀλλότριος, ὅστις περιῆλθε κατόπιν εἰς τὴν κυριότητά μου, ἡ τῆς κλοπῆς ἀγωγή, ἥτις ἥρμοζεν εἰς ἐμέ, μὴ ἐγερθεῖσα εἰσέτι ἐξαλείφεται, οὐδὲ ἀποκαθίσταται ἡ ἀγωγὴ αὕτη, ἂν κατόπιν ἀπαλλοτριώσω τὸν δοῦλον, ὃν πρὸ κατάρξεως τῆς δίκης ἠγόρασα. ἂν ὅμως μετὰ κάταρξιν τῆς δίκης ἐξαγοράσω αὐτόν, δέον νὰ καταδικάζηται ὁ πωλητής,

38 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* ὡς καὶ ἂν εἰς ἕτερον εἶχε πωλήσει· διότι ὀλίγον διαφέρει, εἰς τίνα ἐπώλησεν, εἰς τὸν ἀντίθετον ἢ εἰς ἕτερον· ἐξ ἰδίου δὲ πταίσματος θέλει ὑποστῆ τὴν διατίμησιν τῆς δίκης, ἀφοῦ διὰ τῆς πωλήσεως ἀφῆρεσεν ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν ἀντὶ τῆς βλάβης ἔκδοσιν.

*1* deditionem sibi ademit. Julianus autem libro vicensimo secundo digestorum scribit, si servum pro derelicto habeam, qui tibi furtum fecerat, liberari me, quia statim meus esse desinit, ne ejus nomine, qui sine domino sit, furti sit actio.

Si servus meus rem tuam sub-

*1* Ὁ Ἰουλιανὸς ὅμως ἐν βιβλ. κβ' τῶν πανδεκτῶν γράφει, ἐὰν δοῦλον, ὅστις διέπραξε κατὰ σοῦ κλοπήν, θεωρῶ ὡς ἐγκαταλελειμμένον, ἀπαλλάσσομαι, διότι ἀμέσως ἔπαυσε νὰ εἶνε ἰδικός μου, ὥστε δὲν ὑπάρχει ἡ τῆς κλοπῆς ἀγωγὴ ἕνεκεν

*2* αὐτοῦ, ὅστις εἶνε ἄνευ κυρίου. Ἐὰν

traxerit et vendiderit tuque nummos quos ex pretio habebat ei excusseris, locus erit furti actioni ultro citroque: nam et tu adversus me furti ages noxali servi nomine

et ego adversus te nummorum no- 3 mine. Sed et si servo creditoris mei solverim nummos, ut is eos domino suo det, aeque locus erit furti actioni, si is nummos acceptos interceperit.

39 *JULIANUS* Si plurium servus furtum fecerit et omnes dolo fecerint, quo minus eum in potestate haberent, subsequi debet praetor juris civilis actionem et judicium honorarium, quod ex hac causa pollicetur, in eum dare, quem actor elegerit: neque enim amplius praestare actori debet, quam ut detracta noxae deditione agere possit cum eo, cum quo noxali judicio experipi potuisset, si servus exhi-

1 beretur. Qui alienum servum suum esse fatetur, quamvis noxali actione obligetur, nihilo minus causa cognita satisdare debet: qui autem pro servo convenitur, satisdatione onerandus non est: non enim offert se defensioni

2 alieni servi. Si quis dicet dominum dolo fecisse, quo minus in potestate ejus servus esset, ille autem contendat eum servum ab alio defendi cum satisdatione, doli ma-

δοῦλός μου ἔκλεψε πρᾶγμά σου, καὶ τὸ ἐπώλησε, σὺ δὲ τὰ νομίσματα, ἅτινα ἐκ τοῦ τιμήματος εἶχε, τῷ ἐξετίναξας, θέλει λάβει χώραν ἡ τῆς κλοπῆς ἀγωγὴ ἑκατέρωθεν· διότι καὶ σὺ κατ' ἐμοῦ θέλεις ἐγείρει ἕνεκα τῆς κλοπῆς τοῦ δούλου τὴν ἀγωγὴν τῆς βλάβης, καὶ ἐγὼ κατὰ σοῦ ἕνεκα τῶν νομισμά- 3 των. Ἀλλὰ καὶ ἂν εἰς δοῦλον τοῦ πιστωτοῦ μου κατέβαλον νομίσματα, ἵνα τὰ δώσῃ εἰς τὸν κύριόν του, θέλει ὡσαύτως λάβει χώραν [κατὰ τούτου] ἡ τῆς κλοπῆς ἀγωγή, ἂν ὁ δοῦλος τὰ ληφθέντα χρήματα ἐσφετερίσθη.

39 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐὰν δοῦλος πολλῶν διέπραξε κλοπήν, πάντες δὲ δολίως ἔκαμαν, ὥστε νὰ μὴ ἔχωσιν αὐτὸν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, δέον ὁ πραίτωρ νὰ ἀκολουθῇ τὴν τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ἀγωγήν, καὶ νὰ δίδῃ τὴν πραιτωρικὴν ἀγωγήν, ἣν ἐκ τοῦ λόγου τούτου ὑπισχνεῖται, κατ' ἐκείνου, ὃν ὁ ἐνάγων ἤθελεν ἐκλέξει· διότι δὲν πρέπει νὰ παρέχῃ εἰς τὸν ἐνάγοντα περισσότερον, παρὰ τῆς ἀντὶ τῆς βλάβης ἐκδόσεως παραλειπομένης νὰ δύνηται νὰ ἐγείρῃ ἀγωγὴν κατ' ἐκείνου, καθ' οὗ θὰ ἠδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς βλάβης, 1 ἐὰν ὁ δοῦλος ἐπεδείκνυετο. Ὅστις ἀλλότριον δοῦλον ὁμολογεῖ ὅτι εἶνε ἴδιος, καίτοι ἐνέχεται ἐκ τῆς ἀγωγῆς τῆς βλάβης, οὐδὲν ἧττον μετὰ διάγνωσιν τοῦ λόγου ὀφείλει νὰ παρέχῃ ἀσφάλειαν [περὶ καταβολῆς τοῦ δεδικασμένου]· ὅστις ὅμως ἕνεκεν [ἰδίου] δούλου ἐνάγεται, δὲν ἐπιβαρύνεται δι' ἀσφαλείας, διότι δὲν προσφέρει ἑαυτὸν εἰς ὑ- 2 περάσπισιν ἀλλοτρίου δούλου. Ἐάν τις λέγῃ ὅτι ὁ κύριος δολίως ἔκαμεν, ὥστε ὁ δοῦλος νὰ μὴ εἶνε ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ, ἐκεῖνος ὅμως διισχυρίζεται ὅτι ὁ δοῦλος ὑπερασπίζεται παρ' ἑτέρου μετ' ἰκανοδοσίας, θέλει λάβει χώραν ἡ τοῦ δόλου ἔνστασις [κατὰ τοῦ

3 li exceptioni locus erit. Sed et si post judicium acceptum cum domino servus apparuerit et, quia non defendebatur, ductus sit, exceptione doli mali posita dominus 4 absolvetur. Set et mortuo servo antequam judicium accipiatur, omnino hac actione non tenebitur dominus.

40 *IDEM* Si servus legatus ante aditam hereditatem rem heredis futuri subtraxerit, poterit is cum legatario qui legatum agnoverit furti agere: sed si idem servus hereditariam rem subtraxerit, furti actio cessabit, quia huiusmodi rerum furtum non fit: ad exhibendum autem actio competit.

41 *IDEM* Cum servus communis alteri dominorum damnum iniuria dedit, idcirco legis Aquiliae actio non est, quia, si extraneo damnum dedisset, cum altero in solidum lege Aquilia agi posset: sicuti, cum servus communis furtum fecerit, cum altero domino furti agi non potest, sed communi dividundo agi potest.

42 *ULPIANUS* Si ad libertatem proclamaverit is cujus nomine noxale judicium susceptum est, sustineri debet id judicium, quoad de statu ejus judicetur: et sic, si quidem servus fuerit pronuntiatus, noxale judicium exercebitur, si li-

1 ber, inutile videbitur. Si quis pro servo mortuo ignorans eum decessisse noxale judicium accepe-

3 ἐνάγοντος]. Ἀλλὰ καὶ ἂν μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τῆς δίκης κατὰ τοῦ κυρίου ὁ δοῦλος ἐνεφανίσθη, καὶ ἐπειδὴ δὲν ὑπερησπίζετο ἀπήχθη, ὁ κύριος προβάλλων τὴν τοῦ δόλου ἔνστασιν θέλει ἀ-
4 παλλαγῆ. Ἀλλὰ καὶ ἀποθανόντος τοῦ δούλου πρὸ τῆς ἀποδοχῆς τῆς δίκης ἐξάπαντος δὲν ἐνέχεται ἐκ τῆς ἀγωγῆς ταύτης ὁ κύριος.

40 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν δοῦλος κληροδοτηθεὶς πρὸ ὑπεισελεύσεως εἰς τὴν κληρονομίαν ἔκλεψε πρᾶγμα τοῦ μέλλοντος κληρονόμου, θέλει δύνασθαι οὗτος νὰ ἐγείρῃ τὴν ἀγωγὴν τῆς κλοπῆς κατὰ τοῦ κληροδόχου, ὅστις ἀπεδέχθη τὴν κληροδοσίαν. ἀλλ' ἐὰν ὁ αὐτὸς δοῦλος ἔκλεψε πρᾶγμα κληρονομιαῖον ἀργεῖ ἡ τῆς κλοπῆς ἀγωγή, διότι τοιούτων πραγμάτων κλοπὴ [κυρίως] δὲν ὑπάρχει· ἁρμόζει ὅμως ἡ πρὸς παράστασιν ἀγωγή.

41 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν δοῦλος κοινὸς ἐποίησεν εἰς τὸν ἕτερον τῶν κυρίων ἄδικον βλάβην, δὲν ἐγείρεται ἐκ τούτου ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγή, διότι ἐὰν ἐποίει βλάβην εἰς ἐξωτικόν, θὰ ἠδύνατο νὰ ἐγερθῇ κατὰ τοῦ ἑνὸς [τῶν κυρίων] ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγὴ *δι' ὁλόκληρον*· ὡσαύτως ἐὰν δοῦλος κοινὸς διέπραξε κλοπήν, δὲν δύναται νὰ ἐγερθῇ κατὰ τοῦ ἑτέρου κυρίου ἡ ἀγωγὴ τῆς κλοπῆς, ἀλλὰ ἡ τῆς διαιρέσεως κοινοῦ [πράγματος].

42 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἐπικαλεσθῇ τὴν ἐλευθερίαν ἐκεῖνος, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἀποδεκτὴ ἡ τῆς βλάβης ἀγωγή, δέον νὰ σταματᾷ ἡ δίκη μέχρις οὗ γείνῃ ἡ κρίσις περὶ τῆς καταστάσεως ἐκείνου· καὶ οὕτως, ἂν μὲν κριθῇ δοῦλος, θέλει ἐνεργηθῆ ἡ τῆς βλάβης ἀγωγή, ἂν δ' ἐλεύθερος, θέλει
1 θεωρηθῆ ἀνωφελής. Ἐάν τις ὑπὲρ δούλου ἀποθανόντος ἀγνοῶν ὅτι ἀπέθανεν ἀπεδέχθη ἀγωγὴν τῆς βλάβης, δέον

rit, absolvi debet, quia desiit verum esse propter eum dare oportere. 2 Hae actiones perpetuae sunt locumque habebunt tamdiu, quamdiu servi dedendi facultatem habenus: nec tantum nobis, verum etiam successoribus nostris competent, item adversus successores, sed non quasi in successores, sed jure dominii. proinde et si servus ad alium pervenisse proponatur, jure dominii noxali judicio novus dominus convenietur.

43 *POMPONIUS* Servi, quorum noxa caput sequitur, ibi defendendi sunt, ubi deliquisse arguentur: itaque servos dominus eodem loco exhibere debet, ubi vim intulisse dicentur et carere omnium dominio potest, si eos non defendat.

ν' ἀπολύηται, διότι ἔπαυσε νὰ εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἕνεκεν ἐκείνου πρέπει νὰ δώσῃ. 2 Αἱ ἀγωγαὶ αὗται εἶνε διηνεκεῖς, καὶ θέλουσι λαμβάνει χώραν ἐπὶ τοσοῦτον, ἐφ' ὅσον εἶνε εἰς ἡμᾶς δυνατὴ ἡ ἔκδοσις τοῦ δούλου· οὐχὶ δὲ μόνον εἰς ἡμᾶς ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους διαδόχους ἁρμόζουσιν, ὡσαύτως ἐναντίον τῶν διαδόχων, ὅμως οὐχὶ ὡς ἐναντίον *διαδόχων*, ἀλλὰ λόγῳ *κυριότητος*. ὡς καὶ ἂν δοῦλος λέγηται ὅτι περιῆλθεν εἰς ἕτερον, λόγῳ τῆς κυριότητος ὁ νέος κύριος ἐνέχεται ἐκ τῆς ἀγωγῆς τῆς βλάβης.

43 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Οἱ δοῦλοι, ὧν τὸ πλημμέλημα τὴν κεφαλὴν ἀκολουθεῖ, ἐκεῖ δέον νὰ ὑπερασπίζωνται, ὅπου λέγηται ὅτι ἐπλημμέλησαν· ὅθεν ὁ κύριος δέον νὰ παραστήσῃ τοὺς δούλους ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, ἔνθα λέγονται ὅτι ἐπήγαγον βίαν, δύναται δὲ νὰ στερηθῇ τῆς κυριότητος πάντων, ἐὰν μὴ ὑπερασπίζῃ αὐτούς

## LIBER DECIMUS

### I. [1]

### Finium regundorum.

1 *PAULUS* Finium regundorum actio in personam est, licet pro vindicatione rei est.

2 *ULPIANUS* Haec actio pertinet ad praedia rustica, quamvis aedificia interveniant: neque enim

(1) Κωδ. (3.39)—Βασ. (ΝΗ'.Θ'.)

## ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ

### 1.

### Περὶ διορισμοῦ ὁρίων.

1 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἡ περὶ διορισμοῦ ὁρίων ἀγωγὴ εἶνε προσωπική, καίτοι πρὸς διεκδίκησιν πράγματος ὑπάρχει.

2 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἡ προκειμένη ἀγωγὴ ἀποβλέπει εἰς τὰ ἀγροτικὰ κτήματα, καὶ ἂν οἰκοδομήματα μεσολαβῶσι· διότι δὲν διαφέρει πολύ, ἂν τις

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

multum interest, arbores quis in
1 confinio an aedificium ponat. Judici finium regundorum permittitur, ut, ubi non possit dirimere fines, adjudicatione controversiam dirimat: et si forte amovendae veteris obscuritatis gratia per aliam regionem fines dirigere judex velit, potest hoc facere per adjudicationem et condemnationem.

3 *GAIUS* Quo casu opus est, ut ex alterutrius praedio alii adjudicandum sit, quo nomine[1] is cui adjudicatur in vicem pro eo quod ei adjudicatur certa pecunia condemnandus est.

4 *PAULUS* Sed et loci unius controversia in partes res scindi adjudicationibus potest, prout cujusque dominium in eo loco judex

1 compererit. In judicio finium regundorum etiam ejus ratio fit quod interest. quid enim si quis aliquam utilitatem ex eo loco percepit, quem vicini esse appareat? non inique damnatio eo nomine fiet. sed et si mensor ab altero solo conductus sit, condemnatio erit facienda ejus, qui non conduxit, in
2 partem mercedis. Post litem autem contestatam etiam fructus venient in hoc judicio: nam et culpa et dolus exinde praestantur: sed ante judicium percepti non omnimodo hoc in judicium venient[2]: aut enim bona fide percepit, et lucrari eum oportet, si eos consumpsit, aut mala fide, et condici oportet.

3 Sed et si quis judici non pareat

(1) διαγρ. (Mo.)—(2) non venient omnimodo hoc in judicium (Mo.)

δένδρα ἢ οἰκοδόμημα θέτῃ ἐν τῷ συν-
1 όρῳ. Εἰς τὸν περὶ διορισμοῦ ὁρίων δικαστὴν ἐπιτρέπεται, ὅταν δὲν δύναται νὰ διορίσῃ τὰ [ἀληθῆ] ὅρια, νὰ λύσῃ τὴν ἔριδα δι' ἐπιδικάσεως· ἐὰν λοιπὸν πρὸς ἄρσιν παλαιᾶς ἀσαφείας θέλῃ τυχὸν ὁ δικαστὴς νὰ θέσῃ τὰ ὅρια δι' ἄλλου μέρους, δύναται νὰ κάμῃ τοῦτο δι' ἐπιδικάσεως καὶ καταδίκης.

3 *ΓΑΪΟΣ* Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ εἶνε ἀνάγκη, ὡς ἐπιδικάζεται εἰς τὸν ἕνα [μέρος] ἐκ τοῦ κτήματος τοῦ ἑτέρου, καὶ ἐκεῖνος ἐξ ἑτέρου, εἰς ὃν ἐπιδικάζεται, νὰ καταδικάζηται χάριν τοῦ ἐπιδικαζομένου εἰς ὡρισμένον χρηματικὸν ποσόν.

4 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀλλὰ καὶ οἱ περὶ ἑνὸς τόπου ἔρις δύναται δι' ἐπιδικάσεων νὰ ἐπενέγκῃ εἰς μέρη διαίρεσιν, ὡς ὁ δικαστὴς ἤθελε διαγνώσει περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ τόπου ἐκείνου κυριότητος ἑκάστου.
1 Ἐπὶ τῆς περὶ διορισμοῦ ὁρίων ἀγωγῆς καὶ τὸ διαφέρον λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν. διότι τί [θὰ συμβῇ] ἐάν τις ἔσχεν ὠφέλειάν τινα ἐκ τοῦ τόπου ἐκείνου, ὅστις ἀπεδείχθη ὅτι εἶνε τοῦ γείτονος; οὐχὶ ἀδίκως θέλει λάβει χώραν καταδίκη διὰ τοῦτο. ἀλλὰ καὶ ἂν γεωμέτρης ἐμισθώθη ὑπὸ τοῦ ἑνὸς μόνου, ὁ μὴ μισθώσας θέλει καταδικασθῆ εἰς μέ-
2 ρος τοῦ μισθοῦ. Μετὰ κάταρξιν δὲ τῆς δίκης καὶ οἱ καρποὶ περιλαμβάνονται ἐν τῇ ἀγωγῇ ταύτῃ· διότι καὶ πταῖσμα καὶ δόλος ἔκτοτε ὑπολογίζονται· ἀλλ' οἱ συλλεχθέντες πρὸ τῆς δίκης δὲν συμπεριλαμβάνονται ἐξάπαντος ἐν τῇ ἀγωγῇ· διότι [ὁ ἀντίθετος] συνέλεξεν [αὐτοὺς] ἢ καλῇ τῇ πίστει, ὅτε καταναλώσας αὐτοὺς δέον νὰ ὠφελῆται, ἢ κακῇ τῇ πίστει, ὅτε δέον νὰ ἐ-
3 νάγηται. Ἀλλὰ καὶ ἄν τις μὴ ὑπακούσῃ εἰς τὸν δικαστήν, ὥστε ν' ἀποκόψῃ δένδρον ἢ καταλύσῃ οἰκοδόμημα

in succidenda arbore vel aedificio in fine posito deponendo parteve 4 ejus, condemnabitur. Si dicantur termini deiecti vel exarati, judex, qui de crimine cognoscit, etiam de finibus cognoscere potest. 5 Si alter fundus duorum, alter trium sit, potest judex uni parti adjudicare locum de quo quaeritur, licet plures dominos habeat, quoniam magis fundo quam personis adjudicari fines intelleguntur: hic autem cum fit adjudicatio pluribus, unusquisque portionem habebit, quam in fundo habet, et pro

6 indiviso qui communem fundum habent, inter se non condemnantur: neque enim inter ipsos

7 accipi videtur judicium. Si communem fundum ego et tu habemus et vicinum fundum ego solus, an finium regundorum judicium accipere possumus? et scribit Pomponius non posse nos accipere, quia ego et socius meus in hac actione adversarii esse non possumus, sed unius loco habemur. idem Pomponius ne utile quidem judicium dandum dicit, cum possit, qui proprium habeat, vel communem vel proprium fundum alienare et sic

8 experiri. Non solum autem inter duos fundos, verum etiam inter tres pluresve fundos accipi judicium finium regundorum potest: ut puta singuli plurium fundorum confines sunt, trium forte vel quat-
9 tuor. Finium regundorum actio et in agris vectigalibus et inter eos qui usum fructum habent vel

ἐπὶ τοῦ ὁρίου τεθειμένον, ἢ μέρος αὐ-
4 τοῦ, θέλει καταδικάζεσθαι. Ἐὰν λέγηται ὅτι ὅροι κατερρίφθησαν ἢ ἀπεσπάσθησαν, ὁ δικαστής, ὅστις διαγινώσκει περὶ τοῦ ἐγκλήματος, δύναται νὰ διαγνώσῃ καὶ περὶ τῶν ὁρίων. 5 Ἐὰν ὁ μὲν εἷς ἀγρὸς ἀνήκῃ εἰς δύω, ὁ δ' ἕτερος εἰς τρεῖς, δύναται ὁ δικαστὴς νὰ ἐπιδικάσῃ εἰς τὴν μίαν ὁμάδα τὸν τόπον περὶ οὗ πρόκειται, καίτοι ἔχει πολλοὺς κυρίους, διότι μᾶλλον εἰς τὸν ἀγρὸν παρὰ εἰς τὰ πρόσωπα θεωροῦνται τὰ ὅρια ὅτι ἐπιδικάζονται· ἐνταῦθα δὲ ἐπειδὴ γίνεται ἡ ἐπιδίκασις εἰς πολλούς, ἕκαστος θέλει ἔχει τὸ μερίδιον, ὅπερ ἐπὶ τοῦ
6 ἀγροῦ ἔχει, ὅσοι δ' ἔχουσι κοινὸν ἀγρὸν ἀδιαιρέτως, δὲν καταδικάζονται πρὸς ἀλλήλους. διότι ἡ ἀγωγὴ δὲν θεωρεῖται ὅτι λαμβάνει χώραν μεταξὺ
7 αὐτῶν τούτων. Ἐὰν ἐγὼ καὶ σὺ ἔχωμεν ἀγρὸν κοινόν, ἐγὼ δὲ μόνος ἀγρὸν γειτονικόν, δυνάμεθα ἆράγε νὰ ἐγείρωμεν τὴν περὶ διορισμοῦ ὁρίων ἀγωγήν; γράφει λοιπὸν ὁ Πομπώνιος ὅτι δὲν δυνάμεθα ἡμεῖς νὰ ἐγείρωμεν, διότι ἐγὼ καὶ ὁ κοινωνός μου ἐν τῇ ἀγωγῇ ταύτῃ δὲν δυνάμεθα νὰ ὦμεν ἀντίθετοι, ἀλλ' ἀντὶ ἑνὸς θεωρούμεθα. ὁ αὐτὸς Πομπώνιος λέγει ὅτι μηδ' ὠφέλιμος ἀγωγὴ δέον νὰ δίδηται, διότι δύναται ὁ ἔχων τὸν ἴδιον [ἀγρὸν] ν' ἀπαλλοτριώσῃ εἴτε τὴν ἐπὶ τοῦ κοινοῦ [μερίδα του] ἢ τὸν ἴδιον ἀγρόν, καὶ
8 οὕτω νὰ ἐναγάγῃ. Ὄχι δὲ μόνον μεταξὺ δύω ἀγρῶν, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τριῶν ἢ πλειοτέρων ἀγρῶν δύναται νὰ λάβῃ χώραν ἡ περὶ διορισμοῦ ὁρίων ἀγωγή. ὡς λ. χ. εἰς ἀγρὸς συνορεύει μετὰ πολλῶν, τριῶν τυχὸν ἢ τεσσά-
9 ρων. Ἡ περὶ διορισμοῦ ὁρίων ἀγωγὴ δύναται ν' ἁρμόζῃ καὶ ὡς πρὸς ἀγροὺς ἐμφυτευτικοὺς καὶ μεταξὺ τῶν ἐχόντων χρησικαρπίαν, ἢ τοῦ χρησιούχου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

fructuarium[1] et dominum proprietatis vicini fundi et inter eos qui jure pignoris possident competere
10 potest. Hoc judicium locum habet in confinio praediorum rusticorum: nam in confinio praediorum urbanorum displicuit, neque enim confines hi, sed magis vicini dicuntur et ea communibus parietibus plerumque disterminantur. et ideo et si in agris aedificia juncta sint, locus huic actioni non erit: et in urbe hortorum latitudo contingere potest, ut etiam finium regun-
11 dorum agi possit. Sive flumen sive via publica intervenit, confinium non intellegitur, et ideo finium regundorum agi non potest,

(1) usuarium (σ.μ.)

5 *IDEM* quia magis in confinio meo via publica vel flnmen sit quam ager vicini.

6 *IDEM* Sed si rivus privatus intervenit, finium regundorum agi potest.

7 *MODESTINUS* De modo agrorum arbitri dantur et is, qui majorem locum in territorio habere dicitur, ceteris, qui minorem locum possident, integrum locum adsignare compellitur: idque ita rescriptum est.

8 *ULPIANUS* Si irruptione fluminis fines agri confudit inundatio ideoque usurpandi quibusdam loca, in quibus ius non habent occasionem praestat, praeses provinciae alieno eos abstinere et domino suum restitui terminosque per

καὶ τοῦ κυρίου τῆς ἰδιοκτησίας γειτονικοῦ ἀγροῦ, καὶ μεταξὺ ἐκείνων, οἵτινες δικαιώματι ἐνεχύρου κατέχουσιν.
10 Ἡ προκειμένη ἀγωγὴ λαμβάνει χώραν ἐπὶ συνορευόντων κτημάτων ἀγροτικῶν· διότι ἐπὶ συνορευόντων κτημάτων ἀστικῶν ἀπήρεσεν, ἀφοῦ οὐδὲ λέγονται ταῦτα συνορεύοντα, ἀλλὰ μᾶλλον γειτνιάζοντα, καὶ διὰ τοίχων κοινῶν συνήθως διαχωρίζονται. διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἂν ἐν ἀγροῖς ὑπάρχωσιν οἰκοδομήματα ἡνωμένα, ἡ προκειμένη ἀγωγὴ δὲν θὰ λάβῃ χώραν· [ὅμως] καὶ ἐν τῇ πόλει ἡ εὐρύτης τῶν κήπων δύναται νὰ ἐπενέγκῃ, ὥστε νὰ εἶνε δυνατὴ καὶ ἡ ἔγερσις τῆς περὶ δι-
11 ορισμοῦ ὁρίων ἀγωγῆς. [Ἐὰν] εἴτε ποταμὸς εἴτε ὁδὸς δημοσία μεσολαβῇ, δὲν θεωρεῖται ὅτι [τὰ κτήματα] συνορεύουσι, καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ περὶ διορισμοῦ ὁρίων ἀγωγή,

5 *Ο ΑΥΤΟΣ* διότι μᾶλλον ἡ δημοσία ὁδὸς ἢ ὁ ποταμὸς συνορεύει μετὰ [τοῦ κτήματός] μου, παρὰ ὁ ἀγρὸς τοῦ γείτονος.

6 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν ῥυάξ ἰδιωτικὸς μεσολαβῇ, δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ περὶ διορισμοῦ ὁρίων ἀγωγή.

7 *ΜΟΔΕΣΤΙΝΟΣ* Περὶ τοῦ μέτρου τῶν ἀγρῶν δίδονται διαιτηταί, καὶ ἐκεῖνος, ὅστις λέγεται ὅτι κατέχει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τόπον μεγαλείτερον [τοῦ ἀνήκοντος], ἀναγκάζεται νὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς λοιπούς, οἵτινες κατέχουσι τόπον μικρότερον, ἀκέραιον [τὸν ἀνήκοντα] τόπον· τοῦτο δὲ οὕτως ἀντεπεστάλη.

8 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἐξ ἐπιφορᾶς ποταμοῦ ἡ πλημμύρα συνέχεσε τὰ ὅρια ἀγροῦ, τοῦτο δ' ἔδωκεν εἴς τινας εὐκαιρίαν νὰ σφετερισθῶσι τόπους, ἐφ' ὧν δὲν ἔχουσι δικαίωμα, ὁ διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας θέλει διατάξει αὐτοὺς ν' ἀπέχωσι τοῦ ἀλλοτρίου, καὶ ν' ἀποδώσω-

mensorem declarari jubet. Ad fficium de finibus cognoscentis ertinet mensores mittere et per os dirimere ipsam finium quaetionem ut aequum est, si ita res exgit, oculisque suis subiectis locis[1].

9 *JULIANUS* Judicium finium egundorum manet, quamvis socii ommuni dividundo egerint vel lienaverint fundum.

10 *IDEM* Judicium communi didundo, familiae erciscundae, fium regundorum tale est, ut in o singulae personae duplex ius abeant agentis et ejus quocum gitur.

11 *PAPINIANUS* In finalibus uaestionibus vetera monumenta[2] ensus auctoritas ante litem inhoatam ordinati sequenda est, mo o si non varietate successionum t arbitrio possessorum fines aditis vel detractis agris postea perutatos probetur.

12 *PAULUS* Eos terminos, quanm ad dominii quaestionem pernet, observari oportere fundorum, uos demonstravit is, qui utriusue praedii dominus fuit, cum alerum eorum venderet: non enim ermini, qui singulos fundos sepabant, observari debent, sed deonstrafio adfinium novos fines ter fundos constituere.

13 *GAIUS* Sciendum est in acone finium regundorum illud ob-

σιν εἰς τὸν κύριον τὸ ἴδιον, νὰ δηλω-
θῶσι δὲ οἱ ὅροι διὰ γεωμέτρου. Εἰς τὸ καθῆκον δὲ τοῦ περὶ ὁρίων διαγινώσκοντος ἀνάγεται νὰ πέμψῃ γεωμέτρας, καὶ δι' αὐτῶν νὰ λύσῃ αὐτὸ τὸ περὶ ὁρίων ζήτημα ὡς εἶνε ἴσον, ὑποβάλλων τοὺς τόπους εἰς αὐτοψίαν, ἐὰν τοῦτο ἡ περίστασις ἀπαιτῇ.

9 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἡ περὶ διορισμοῦ ὁρίων ἀγωγὴ μένει, καὶ ἂν οἱ [ἐναγόμενοι] κοινωνοὶ ἤγειρον τὴν περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγήν, ἢ ἀπηλλοτρίωσαν τὸν ἀγρόν.

10 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἡ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγή, ἡ περὶ διανομῆς κληρονομίας, ἡ περὶ διορισμοῦ ὁρίων εἶνε τοιαύτη, ὥστε κατ' αὐτὴν ἕκαστον πρόσωπον ἔχει διπλῆν ἰδιότητα, ἐνάγοντος δηλ. καὶ ἐναγομένου.

11 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ἐπὶ τῶν περὶ ὁρίων ζητημάτων ὅταν παλαιὰ μνημεῖα ἐλλείπωσι, δέον νὰ ἀκολουθῆται ἡ αὐθεντία τῆς τελευταίας ἀπογραφῆς, ἥτις πρὸ κατάρξεως τῆς δίκης ἐγένετο, ἀρκεῖ νὰ μὴ ἀποδεικνύηται ὅτι διὰ τῆς ποικιλίας τῶν διαδοχῶν καὶ τῆς βουλήσεως τῶν κατόχων τὰ ὅρια μετεβλήθησαν μεταγενεστέρως διὰ προσθήκης ἢ ἀφαιρέσεως ἀγρῶν.

12 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς κυριότητος, ἐκεῖνοι οἱ ὅροι τῶν ἀγρῶν δέον νὰ τηρῶνται, οὓς ὑπέδειξεν ἐκεῖνος, ὅστις ἦτο κύριος ἑκατέρου κτήματος, ὅτε ἐπώλει τὸ ἕν ἐκ τούτων. διότι δὲν πρέπει νὰ τηρῶνται οἱ ὅροι, οἵτινες [ἄλλοτε] ἐχώριζον τοὺς κατ' ἰδίαν ἀγρούς, ἀλλ' ἡ ὑπόδειξις τῶν συνορευόντων προσδιορίζει νέα ὅρια μεταξὺ τῶν ἀγρῶν.

13 *ΓΑΪΟΣ* Δέον νὰ γνωσθῇ, ὅτι ἐπὶ τῆς περὶ διορισμοῦ ὁρίων ἀγωγῆς πρέπει νὰ τηρῆται ἐκεῖνο, ὅπερ λέγεται ὅτι ἐγράφη καθ' ὑπόδειγμα τρόπον τινὰ τοῦ νόμου, ὃν ὁ Σόλων λέγεται ὅτι ἔ-

(1) oculisque suis subj. locis, si ita res igit (Mo.) — (2) ubi deficiunt, proximi osθ. (Mo.)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

servandum esse, quod ad exemplum quodammodo ejus legis scriptum est, quam Athenis Solonem dicitur tulisse: nam illic ita est: ἐάν τις αἰμασιὰν παρ' ἀλλοτρίῳ χωρίῳ ὀρύττῃ, τὸν ὅρον μὴ παραβαίνειν· ἐὰν τειχίον, πόδα ἀπολείπειν· ἐᾶν δὲ οἴκημα, δύο πόδας. ἐὰν δὲ τάφον[1] ἢ βόθρον ὀρύττῃ, ὅσον[2] τὸ βάθος ᾖ, τοσοῦτον ἀπολείπειν· ἐὰν δὲ φρέαρ, ὀργυιάν. ἐλαίαν δὲ καὶ συκῆν ἐννέα πόδας ἀπὸ τοῦ ἀλλοτρίου φυτεύειν, τὰ δὲ ἄλλα δένδρα πέντε πόδας.

θηκεν ἐν Ἀθήναις· διότι ἐκεῖ ὑπάρχει ὡς ἐξῆς: ἐάν τις ὀρύττῃ [ὅπως κτίσῃ] μάνδραν πλησίον ἀλλοτρίου τόπου, νὰ μὴ ὑπερβαίνῃ τὸ σύνορον· ἐὰν τοῖχον, ν' ἀφίνῃ [διάστημα] ποδός· ἐὰν δὲ οἴκημα, δύω πόδας· ἐὰν δ' ὀρύττῃ τάφρον ἢ βόθρον, ν' ἀφίνῃ τόσον [διάστημα] ὅσον εἶνε τὸ βάθος· ἐὰν δὲ φρέαρ, ὀργυιάν· ἐλαίαν δὲ καὶ συκῆν νὰ φυτεύῃ τις ἐννέα πόδας μακρὰν τοῦ ἀλλοτρίου τόπου, τὰ δὲ ἄλλα δένδρα πέντε πόδας.

## II[3].

## Familiae erciscundae.

1 *GAIUS* Haec actio proficiscitur e lege duodecim tabularum: namque coheredibus volentibus a communione discedere necessarium videbatur aliquam actionem constitui, qua inter eos res hereditariae distribuerentur. Quae quidem actio nihilo minus ei quoque ipso jure competit, qui suam partem son possidet: sed si is qui possidet neget eum sibi coheredem esse, potest eum excludere per hanc exceptionem «si in ea re, qua de agitur, praejudicium hereditati non fiat». quod si possideat eam partem, licet negetur esse coheres, non nocet talis exceptio: quo fit, ut eo casu ipse judex, apud quem hoc judicium agitur, cognoscat, an coheres sit: nisi enim coheres sit, neque adjudicari quicquam ei oportet neque adversarius ei condemnandus est.

(1) τάφρον — (2) ἂν προσθ. (Mo.)
(3) Κωδ. (3.36) — Βασ. (ΜΒ'.Γ'.)

## 2.

## Περὶ διανομῆς κληρονομίας.

1 *ΓΑΪΟΣ* Ἡ προκειμένη ἀγωγὴ πηγάζει ἐκ τοῦ δωδεκαδέλτου νόμου· διότι τῶν συγκληρονόμων ἐπιθυμούντων νὰ χωρισθῶσι τῆς κοινωνίας, ἐθεωρήθη ἀναγκαῖον νὰ ὁρισθῇ ἀγωγή τις, δι' ἧς νὰ διανέμωνται μεταξύ των τὰ κληρονομιαῖα πράγματα. Αὕτη ἡ ἀγωγὴ ἁρμόζει μὲν οὐδὲν ἧττον αὐτοδικαίως καὶ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις δὲν νέμεται τὴν ἰδίαν μερίδα· ἀλλ' ἐὰν ὁ νεμόμενος ἀρνῆται ὅτι ἐκεῖνος εἶνε συγκληρονόμος του, δύναται νὰ τὸν ἀποκλείσῃ διὰ τῆς ἐξῆς ἐνστάσεως «ἐὰν μὴ ἐν τῇ προκειμένῃ [περὶ διανομῆς] ὑποθέσει γίνηται πρόκριμα εἰς τὴν κληρονομίαν.» Ἂν ὅμως νέμηται τὴν μερίδα, καίτοι τῷ ἀρνοῦνται τὴν ἰδιότητα τοῦ συγκληρονόμου, δὲν βλάπτει ἡ τοιαύτη ἔνστασις· ἐξ οὗ γίνεται ὥστε ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ αὐτὸς δικαστής, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἐγείρεται ἡ [περὶ διανομῆς] ἀγωγή, διαγινώσκει [καὶ περὶ τοῦ] ἂν εἶνε συγκληρονόμος· διότι ἂν μὴ εἶνε συγκληρονόμος, μήτε νὰ ἐπιδικάζηταί τι εἰς αὐτὸν πρέπει, μήτε ὁ ἀντίθετος νὰ καταδικάζηται ἀπέναντι αὐτοῦ.

2 *ULPIANUS* Per familiae erciscundae actionem dividitur hereditas, sive ex testamento sive ab intestato, sive ex lege duodecim tabularum sive ex aliqua lege deferatur hereditas vel ex senatus consulto vel etiam constitutione: et generaliter eorum dumtaxat dividi hereditas potest, quorum peti

1 potest hereditas. Si quarta ad aliquem ex constitutione divi Pii adrogatum deferatur, quia hic neque heres neque bonorum possessor fit, utile erit familiae erciscun-

2 dae judicium necessarium: Item si filii familias militis peculium sit. fortius defendi potest hereditatem effectam per constitutiones,

3 et ideo hoc judicio locus erit. In familiae erciscundae judicio unusquisque heredum et rei et actoris 4 partes sustinet. Dubitandum autem non est, quin familiae erciscundae judicium et inter pauciores heredes ex pluribus accipi possit.

5 In hoc judicium etsi nomina non veniunt, tamen, si stipulationes interpositae fuerint de divisione eorum, ut stetur ei et ut alter alteri mandet actiones procuratoremque eum in suam rem faciat, stabitur divisioni.

3 *GAIUS* Plane ad officium judicis nonnumquam pertinet, ut debita et credita singulis pro solido aliis alia adtribuat, quia saepe et solutio et exactio partium non minima incommoda habet. nec ta-

2 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Διὰ τῆς περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγῆς διαιρεῖται ἡ κληρονομία, εἴτε ἐκ διαθήκης, εἴτε ἐξ ἀδιαθέτου, εἴτε ἐκ τοῦ δωδεκαδέλτου νόμου, εἴτε ἐξ ἄλλου νόμου ἐπάγεται ἡ κληρονομία, εἴτε ἐκ συγκλητικοῦ δόγματος, εἴτε καὶ διατάξεως [αὐτοκρατορικῆς]· καὶ γενικῶς ἐκείνων μόνον δύναται νὰ διαιρεθῇ ἡ κληρονομία, οἵτινες ἔχουσι τὴν περὶ κληρονομίας ἀγω-1 γήν. Ἐὰν τὸ τέταρτον ἐπάγηται ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ αὐτοκράτορος Πίου εἴς τινα υἱοποιηθέντα, ἐπειδὴ οὗτος οὔτε κληρονόμος οὔτε περιουσίας διακάτοχος γίνεται, θέλει εἶσθαι ἀναγκαία ὠφέλιμος περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγή. 2 Ὡσαύτως ἐὰν ὑπάρχῃ χρημάτιον ὑπεξουσίου υἱοῦ στρατιώτου, δύναταί τις ἰσχυρότερον νὰ εἴπῃ ὅτι διὰ τῶν διατάξεων κατέστη [τοῦτο] κληρονομία, καὶ διὰ τοῦτο θέλει λάβει χώραν 3 ἡ προκειμένη ἀγωγή. Ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγῇ ἕκαστος τῶν κληρονόμων ἐπέχει θεσιν καὶ ἐνα-4 γομένου καὶ ἐνάγοντος. Δὲν πρέπει δὲ νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία, ὅτι ἡ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγὴ δύναται καὶ μεταξὺ ὀλίγων ἐκ πολλῶν κληρονόμων νὰ λάβῃ χώραν [τῶν ἄλλων ἀ-5 πόντων]. Ἐν τῇ προκειμένῃ ἀγωγῇ καίτοι αἱ πιστώσεις δὲν περιλαμβάνονται, ὅμως, ἐὰν ἔλαβον χώραν ἐπερωτήσεις, περὶ διαιρέσεως τούτων, ὥστε νὰ τηρηθῇ αὕτη, καὶ ὥστε νὰ ἀναθέσῃ ὁ εἷς εἰς τὸν ἕτερον τὰς ἀγωγὰς καθιστῶν αὐτὸν πληρεξούσιον εἰς πρᾶγμα ἐνδιαφέρον αὐτόν, — ἡ [τοιαύτη] διαίρεσις θέλει τηρηθῇ.

3 *ΓΑΪΟΣ* Βεβαίως εἰς τὸ καθῆκον τοῦ δικαστοῦ ἐνίοτε ἀνήκει, ὥστε τὰ χρέη καὶ τὰς πιστώσεις νὰ διανέμῃ εἰς ὁλόκληρον ἄλλας εἰς ἄλλους ἐκ τῶν κληρονόμων, διότι συχνὰ καὶ ἡ καταβολὴ καὶ ἡ εἴσπραξις μερῶν οὐχὶ μι-

men scilicet haec adtributio illud efficit, ut quis solus totum debeat vel totum alicui soli debeatur, sed ut, sive agendum sit, partim suo partim procuratorio nomine agat, sive cum eo agatur, partim suo partim procuratorio nomine conveniatur. nam licet libera potestas esse maneat creditoribus cum singulis experiundi, tamen et his libera potestas est suo loco substituendi eos, in quos onera actionis officio judicis translata sunt.

4 *ULPIANUS* Ceterae itaque res praeter nomina veniunt in hoc judicium. sin autem nomen uni ex heredibus legatum sit, judicio familiae erciscundae hoc heres con-

1 sequitur. Mala medicamenta et venena veniunt quidem in judicium, sed iudex omnino interponere se in his non debet: boni enim et innocentis viri officio eum fungi oportet: tantundem debebit facere et in libris improbatae lectionis, magicis forte vel his similibus. haec enim omnia protinus corrum-

2 penda sunt. Sed et si quid ex peculatu vel ex sacrilegio quaesitum erit vel vi aut latrocinio aut adgressura, hoc non divide-
3 tur. Sed et tabulas testamenti debebit aut apud eum, qui ex maiore parte heres est, iubere manere aut in aede deponi. nam et Labeo scribit vendita hereditate tabulas testamedti descriptas deponi oportere: heredem enim exemplum debere dare, tabulas vero authenticas ipsum re-

κρὰς ἔχει δυσχερείας. ἡ τοιαύτη δὲ διανομὴ δὲν ἐπιφέρει, ἐννοεῖται, τοῦτο, ὥστε τις *μόνος* νὰ ὀφείλῃ τὸ ὅλον, ἢ τὸ ὅλον εἷς τινα μόνον νὰ ὀφείληται, ἀλλὰ [ἐπέρχεται] ὥστε, εἴτε τις ἐνάγει, νὰ ἐνάγῃ ἐν μέρει μὲν ἐξ ἰδίου ὀνόματος, ἐν μέρει δ' ὡς πληρεξούσιος, εἴτε ἐνάγεται, νὰ ἐνάγηται ἐν μέρει ἐξ ἰδίου ὀνόματος, ἐν μέρει δ' ὡς πληρεξούσιος. διότι καίτοι πλήρη ἔχουσιν οἱ πιστωταὶ ἐξουσίαν νὰ ἐναγάγωσιν ἕκαστον [κληρονόμον], ὅμως καὶ οὗτοι δύνανται νὰ ὑποκαταστήσωσιν εἰς θέσιν ἑαυτῶν ἐκείνους, ἐφ' ὧν μετηνέχθησαν διὰ τοῦ δικαστοῦ τὰ βάρη τῆς ἀγωγῆς.

4 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Τὰ λοιπὰ πράγματα λοιπὸν ἐκτὸς τῶν πιστώσεων περιλαμβάνονται ἐν τῇ προκειμένῃ ἀγωγῇ. ἂν ὅμως πίστωσις ἐκληροδοτήθη εἰς ἕνα ἐκ τῶν κληρονόμων, διὰ τῆς περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγῆς θέλει λά-
1 βει ταύτην ὁ κληρονόμος. Κακὰ φάρμακα καὶ δηλητήρια περιλαμβάνονται μὲν ἐν τῇ ἀγωγῇ, ἀλλ' ὁ δικαστὴς δὲν πρέπει πάντως ν' ἀναμιγνύῃ ἑαυτὸν εἰς ταῦτα· ἀλλ' ὡς καλὸς καὶ ἀθῷος ἀνὴρ δέον ν' ἀσκῇ τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ· τὸ αὐτὸ ὀφείλει νὰ ποιῇ καὶ ὡς πρὸς βιβλία, ὧν ἡ ἀνάγνωσις εἶνε ἀπηγορευμένη, τὰ μαγικὰ λ. χ. καὶ τὰ τοιαῦτα. διότι ταῦτα πάντα ἀμέσως δέον νὰ φθειρων-
2 ται. Ἀλλὰ καὶ ἂν τι ἐκ σφετερισμοῦ δημοσίων, ἢ ἐξ ἱεροσυλίας ἀπεκτήθη, ἢ διὰ βίας ἢ ληστείας, ἢ ἐφόδου, τοῦτο

3 δὲν θέλει διαιρεθῆ. Ἀλλὰ καὶ τὰς δέλτους τῆς διαθήκης ὀφείλει νὰ διατάσσῃ εἴτε νὰ μένωσι παρ' ἐκείνῳ, ὅστις εἶνε κληρονόμος κατὰ τὸ μεγαλείτερον μέρος, εἴτε νὰ κατατίθενται εἰς ναόν. διότι καὶ ὁ Λαβέων γράφει, ὅτι πωληθείσης τῆς κληρονομίας, αἱ δέλτοι τῆς διαθήκης ἀντιγραφόμεναι δέον νὰ κατατίθενται· ὁ κληρονόμος λοιπὸν

inere aut in aede deponere.

5 *GAIUS* Si quae sunt cautiones hereditariae, eas[1] judex curare debet ut apud eum maneant, qui maiore ex parte heres sit, ceteri descriptum et recognitum faciant, cautione interposita, ut, cum res exegerit, ipsae exhibeantur. si omnes isdem ex partibus heredes sint nec inter eos conveniat, apud quem potius esse debeant, sortiri eos oportet: aut ex consensu vel suffragio eligendus est amicus, apud quem deponantur: vel in aede sacra deponi debent.

(1) eae (Mo.)

6 *ULPIANUS* Nam ad licitationem rem deducere, ut qui licitatione vicit hic habeat instrumenta hereditaria, non placet neque mihi neque Pomponio.

7 *VENULEIUS* Si heres unus, cum sub condicione adiectum coheredem aut apud hostes haberet, fixerit se heredem esse et actione expertus vicerit, deinde condicio heredis exstiterit vel postliminio redierit, an victoriae commodum debeat cum eo communicare? nam indubitate judicati actio ei in solidum competit. et electionem coheredi dandam, id est aut communicandam eam aut experiundi faciendam potestatem huic, qui post victoriam coheredis effectus sit heres aut reversus sit in civitatem. idemque observandum, si postea natus sit postumus. non enim his personis silentium imputari potest,

ὀφείλει νὰ δίδῃ ἀντίγραφον, τὰς αὐθεντικὰς ὅμως δέλτους νὰ κρατῇ αὐτός, ἢ νὰ καταθέτῃ εἰς ναόν.

5 *ΓΑΪΟΣ* Ἐὰν ὑπάρχωσί τινα κληρονομιαῖα ὁμόλογα, δέον ὁ δικαστὴς νὰ φροντίζῃ νὰ μένωσι ταῦτα παρ' ἐκείνῳ, ὅστις εἶνε κληρονόμος κατὰ τὸ μεγαλείτερον μέρος,—οἱ δὲ λοιποὶ νὰ ποιῶσιν ἀντίγραφον καὶ ἀναμνηστήριον, —παρεχομένης ἀσφαλείας ὅτι, ἐὰν ἡ περίστασις ἀπαιτήσῃ, θέλουσιν ἐπιδειχθῇ αὐτὰ [τὰ πρωτότυπα]. ἂν δὲ πάντες εἶνε κληρονόμοι εἰς ταὐτὰ μέρη, μηδὲ ὑπάρχῃ μεταξὺ αὐτῶν συμφωνία, παρὰ τίνι μᾶλλον πρέπει νὰ ὦσι, δέον νὰ ῥίψωσι κλήρους, ἢ διὰ συναινέσεως εἴτε ψήφου δέον νὰ ἐκλεχθῇ φίλος, παρ' ᾧ νὰ κατατεθῶσιν· ἢ δέον νὰ κατατίθενται ἐν ἱερῷ ναῷ.

6 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Διότι τὸ νὰ γείνῃ πλειστηριασμός, ὥστε ὁ ἐν αὐτῷ νικήσας νὰ ἔχῃ τὰ κληρονομιαῖα ἔγγραφα, δὲν ἀρέσκει οὔτε εἰς ἐμέ, οὔτε εἰς τὸν Πομπώνιον.

7 *ΒΕΝΟΥΛΕΪΟΣ* Ἐὰν εἷς κληρονόμος, ἐνῷ ἔχει συγκληρονόμον ὑπὸ αἵρεσιν προστεθειμένον, ἢ παρὰ τοῖς ἐχθροῖς [ὄντα], εἴπῃ ὅτι εἶνε αὐτὸς κληρονόμος, καὶ ἐναγαγὼν νικήσῃ, εἶτα δὲ πληρωθῇ ἡ αἵρεσις, ἢ [ὁ συγκληρονόμος] ὑποστρέψῃ, ὀφείλει ἆρά γε νὰ μερίσῃ μετὰ τούτου τὴν ὠφέλειαν τῆς νίκης;—διότι ἀναμφιβόλως ἡ τοῦ δεδικασμένου ἀγωγὴ ἁρμόζει εἰς μόνον ἐκεῖνον διὰ τὸ ὅλον·—πρέπει λοιπὸν νὰ δοθῇ εἰς τὸν [νικήσαντα] συγκληρονόμον ἡ ἐκλογή, ἢ δηλ. νὰ καταστήσῃ [τὸν ἕτερον] συμμέτοχον τῆς ὠφελείας, ἢ νὰ καταστήσῃ δυνατὴν τὴν ἔγερσιν ἀγωγῆς εἰς ἐκεῖνον, ὅστις μετὰ τὴν νίκην τοῦ συγκληρονόμου ἐγένετο κληρονόμος ἢ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πολιτείαν. τὸ αὐτὸ δὲ πρέπει νὰ τηρῆται, ἐὰν κατόπιν ἐγεννήθη ἐπιγενής· διότι δὲν δύ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

cum ad hereditatem post victoriam coheredis pervenerint.

8 *ULPIANUS* Romponius scribit, si uni ex heredibus praelegatae fuerint rationes, non prius ei tradendas, quam coheredes descripserint. nam et si servus actor, inquit, fuerit legatus, non alias eum tradendum, quam rationes reddiderit. nos videbimus, numquid et cautio sit interponenda, ut, quotiens desideratae fuerint rationes vel actor praelegatus, copia eorum fiat? plerumque enim authenticae rationes sunt necessariae actori[1] ad instruenda ea quae postea emergunt ad notitiam ejus spectantia. et necessarium est cautionem ab eo super

(1) actorve (Cuj.)

1 hoc coheredibus praestari. Idem Pomponius ait columbas, quae emitti solent de columbario, venire in familiae erciscundae judicium, cum nostrae sint tamdiu, quamdiu consuetudinem habeant ad nos revertendi: quare si quis eas adprehendisset, furti nobis competit actio. idem et in apibus dicitur, quia in patrimonio nostro computantur.

2 Sed et si quid de pecoribus nostris a bestia ereptum sit, venire in familiae erciscundae judicium putat, si feram evaserit: nam magis esse, ut non desinat nostrum esse, inquit, quod a lupo eripitur vel alia bestia, tamdiu, quamdiu ab eo non fuerit consumptum.

9 *PAULUS* Veniunt in hoc judi-

ναντα τὰ τοιαῦτα πρόσωπα νὰ κατακριθῶσιν ἐπὶ σιωπῇ, διότι μετὰ τὴν νίκην τοῦ συγκληρονόμου περιῆλθον εἰς τὴν κληρονομίαν.

8 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ Πομπώνιος γράφει, ἐὰν εἷς ἕνα ἐκ τῶν κληρονόμων προεκληροδοτήθησαν λογαριασμοί, δὲν πρέπει νὰ παραδίδωνται αὐτῷ, πρὶν ἢ ἀντιγράψωσιν [αὐτοὺς] οἱ συγκληρονόμοι. διότι καὶ ἂν δοῦλος πράκτωρ, λέγει, ἐκληροδοτήθη, δὲν θέλει παραδοθῇ παρὰ ἐὰν δώσῃ λογαριασμόν. ἡμεῖς δὲ ἂς ἴδωμεν, ἂν καὶ ἀσφάλεια πρέπῃ νὰ παρέχηται, ὥστε ὁσάκις ἤθελον ζητηθῇ οἱ λογαριασμοὶ ἢ ὁ προκληροδοτηθεὶς πράκτωρ, νὰ ἐμφανίζωνται· διότι πολλάκις εἶναι ἀναγκαῖοι οἱ αὐθεντικοὶ λογαριασμοί, ἢ ὁ πράκτωρ πρὸς διαφώτισιν τῶν κατόπιν ἀναφαινομένων, εἰς τὴν γνῶσιν δ' αὐτοῦ ἀναγομένων. εἶνε λοιπὸν ἀναγκαῖον νὰ παρέχηται ὑπ' ἐκείνου ἀσφάλεια εἰς τοὺς συγκληρονόμους ὡς πρὸς τοῦτο.

1 Ὁ αὐτὸς Πομπώνιος λέγει ὅτι αἱ περιστεραί, αἵτινες συνήθως ἀφίνωνται ν' ἀπέρχωνται ἐκ τοῦ περιστερεῶνος, περιλαμβάνονται ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγῇ, διότι εἶνε ἡμέτεραι ἐπὶ τοσοῦτον, ἐφ' ὅσον ἔχουσι τὴν συνήθειαν νὰ ἐπιστρέφωσι πρὸς ἡμᾶς· διὰ τοῦτο ἐάν τις ἤθελε συλλάβει αὐτάς, ἀρμόζει εἰς ἡμᾶς ἡ τῆς κλοπῆς ἀγωγή. τὸ αὐτὸ λέγεται καὶ περὶ μελισσῶν, διότι καταλογίζονται εἰς τὴν 2 περιουσίαν ἡμῶν. Ἀλλὰ καὶ ἄν τι ἐκ τῶν ἡμετέρων θρεμμάτων ἡρπάγη ὑπὸ θηρίου, περιλαμβάνεται, φρονεῖ, ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγῇ, ἐὰν διέφυγεν ἀπὸ τοῦ θηρίου· διότι πιθανώτερον εἶνε, λέγει, ὅτι τὸ ἁρπαζόμενον ὑπὸ λύκου ἢ ἄλλου θηρίου δὲν παύει νὰ εἶνε ἰδικόν μας ἐπὶ τοσοῦτον, ἐφόσον δὲν κατεφαγώθη ὑπ' αὐτοῦ.

9 *ΠΑΥΛΟΣ* Περιλαμβάνονται ἐν τῇ

cium res, quas heredes usuceperunt, cum defuncto traditae essent: hae quoque res, quae heredibus traditae sunt, cum defunctus emisset:

10 *ULPIANUS* item praedia, quae nostri patrimonii sunt, sed et vectigalia vel superficiaria: nec minus hae quoque res quas alienas defunctus bona fide possidet.

11 *PAULUS* Partum quoque editum et post aditam hereditatem

12 *ULPIANUS* et post litem contestatam Sabinus scribit in familiae erciscundae judicium venire

1 et adjudicari posse. Idem erit et si servis hereditariis ab extraneo 2 aliquid datum sit. Res, quae sub condicione legata est, interim heredum est et ideo venit in familiae erciscundae judicium et adjudicari potest cum sua scilicet causa, ut existente condicione eximatur ab eo cui adjudicata est aut deficiente condicione ad eos revertatur a quibus relicta est. idem et in statulibero dicitur, qui interim est [1] heredum, existente autem condicione ad libertatem perveniat.

(1) ut interim sit (Mo.)

13 *PAPINIANUS* Alienationes enim post judicium acceptum interdictae sunt dumtaxat voluntariae, non quae vetustiorem causam et originem juris habent necessariam.

14 *ULPIANUS* Sed et si usucaἀγωγῇ ταύτῃ πράγματα, ἅτινα οἱ κληρονόμοι ἐχρησικτήσαντο, καθὸ εἰς τὸν ἀποθανόντα παραδοθέντα· ὡσαύτως τὰ πράγματα, ἅτινα εἰς τοὺς κληρονόμους παρεδόθησαν, καθὸ ὑπὸ τοῦ ἀποθανόντος ἀγορασθέντα·

10 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* ὡσαύτως κτήματα, ἅτινα ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα ἐφ' ὧν ἔχομεν ἐμφύτευσιν ἢ ἐπιφάνειαν· οὐχ ἧττον δὲ καὶ ἐκεῖνα τὰ πράγματα, ἅτινα ἀλλότρια [ὄντα] ὁ ἀποθανὼν ἐνέμετο καλῇ τῇ πίστει.

11 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὡσαύτως ὁ ἐξελθὼν τοκετὸς [δούλης] καὶ μετὰ τὴν ὑπεισέλευσιν εἰς τὴν κληρονομίαν,

12 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* καὶ μετὰ κάταρξιν τῆς δίκης, ὁ Σαβῖνος γράφει ὅτι περιλαμβάνεται ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγῇ, καὶ δύναται νὰ ἐπιδι-
1 κασθῇ. Τὸ αὐτὸ καὶ ἂν εἰς δούλους τῆς κληρονομίας ἐδόθη τι παρ' ἐξω-
2 τικοῦ. Πρᾶγμα, ὑπὸ αἵρεσιν κληροδοτηθέν, ἐν τῷ μεταξὺ εἶνε τῶν κληρονόμων, καὶ διὰ τοῦτο περιλαμβάνεται ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγῇ, καὶ δύναται νὰ ἐπιδικασθῇ μετὰ τῆς ἰδιότητος, ἐννοεῖται, αὐτοῦ, ὥστε πληρουμένης τῆς αἱρέσεως νὰ λαμβάνηται ἀπ' ἐκείνου, εἰς ὃν ἐπεδικάσθη, ἢ ἀτονούσης τῆς αἱρέσεως νὰ ἐπανέρχηται εἰς ἐκείνους, εἰς βάρος τῶν ὁποίων κατελείφθη. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ αἵρεσιν ἀπελευθερωθέντος λέγεται, ὥστε ἐν τῷ μεταξὺ μὲν νὰ εἶνε τῶν κληρονόμων, πληρουμένης δὲ τῆς αἱρέσεως νὰ περιέρχηται εἰς τὴν ἐλευθερίαν.

13 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Διότι μετὰ τὴν κάταρξιν τῆς δίκης αἱ ἀπαλλοτριώσεις εἶνε ἀπηγορευμέναι, [ἀλλὰ] μόνον αἱ ἑκούσιαι, οὐχὶ δ' ὅσαι ἔχουσι προγενεστέραν αἰτίαν καὶ ἀναγκαίαν δικαιολογικὴν πηγήν.

14 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ἂν πρὸ

pio fuerit coepta ab eo, qui heres non erat, ante litem contestatam et postea impleta fuerit, rem de
1 judicio subducit. Usus fructus an in judicium deducatur, quaeritur : ut puta si deducto usu fructu fundus fuit ab heredibus legatus

15 *PAULUS* vel si servo hereditario usus fructus legatus sit : nec enim a personis discedere sine interitu sui potest.

16 *ULPIANUS* Et puto officio judicis contineri, ut si volent heredes a communione usus fructus discedere, morem eis gerat cautio-

1 nibus interpositis. Julianus ait, si alii fundum, alii usum fructum fundi iudex adiudicaverit, non

2 communicari usum fructum.Usus fructus et ex certo tempore et usque ad certum tempus et alternis

3 annis adjudicari potest. Id quod amnis fundo post litem contestatam alluit, aeque venit in hoc ju-
4 dicium. Sed et si dolo vel culpa quid in usum fructum ab uno ex heredibus factum sit, hoc quoque in judicium venire Pomponius ait: nam et omnia, quae quis in hereditate dolo aut culpa fecit, in judicium familiae erciscundae veniunt, sic tamen, si quasi heres fecerit. et ideo si vivo testatore unus ex heredibus pecuniam sustulerit, in familiae erciscundae judicium ea non venit, quia tunc nondum heres erat: ubi autem quasi heres fecit,

κατάρξεως τῆς δίκης ἤρξατο χρησικτησία παρά τινος, μὴ ὄντος κληρονόμου, εἶτα δὲ συνεπληρώθη, ἐξαιρεῖ τὸ
1 πρᾶγμα ἀπὸ τῆς [περὶ διανομῆς] ἀγωγῆς. Ἐρωτᾶται ἂν ἡ χρησικαρπία περιλαμβάνεται ἐν τῇ ἀγωγῇ· ὡς λ. χ. ἐὰν ἐξαιρεθείσης τῆς χρησικαρπίας ἐκληροδοτήθη εἰς βάρος τῶν κληρονόμων ἀγρός,

15 *ΠΑΥΛΟΣ* ἢ ἐὰν εἰς δοῦλον τῆς κληρονομίας ἐκληροδοτήθη χρησικαρπία· διότι δὲν δύναται [ἡ χρησικαρπία] νὰ χωρισθῇ τῶν προσώπων, ἄνευ ἰδίας ἀπωλείας.

16 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Φρονῶ λοιπὸν ὅτι εἰς τὸ καθῆκον τοῦ δικαστοῦ περιέχεται ὥστε, ἂν οἱ κληρονόμοι θέλωσι νὰ χωρισθῶσι τῆς διὰ τὴν χρησικαρπίαν κοινωνίας, νὰ χαρίζηται εἰς αὐτοὺς παρεχομένης ἀσφαλείας [διὰ τὴν ἄσκη-
1 σιν τῆς χρησικαρπίας]. Ὁ Ἰουλιανὸς λέγει, ἂν εἷς ἕνα μὲν ὁ δικαστὴς ἐπεδίκασεν ἀγρόν, εἰς ἕτερον δὲ τὴν χρησικαρπίαν, δὲν ὑπάρχει κοινότης ὡς
2 πρὸς τὴν χρησικαρπίαν. Χρησικαρπία δύναται νὰ ἐπιδικασθῇ καὶ ἀπὸ ὡρισμένου χρόνου, καὶ μέχρις ὡρισμένου χρόνου, καὶ δι' ἐπάλληλα
3 ἔτη. Ἡ διὰ ποταμοῦ μετὰ κάταρξιν τῆς δίκης γενομένη εἰς ἀγρὸν πρόσχωσις, περιλαμβάνεται ὁμοίως ἐν τῇ
4 προκειμένῃ ἀγωγῇ. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐκ δόλου ἢ πταίσματος ἐγένετό τι ὑφ' ἑνὸς ἐκ τῶν κληρονόμων ὡς πρὸς τὴν χρησικαρπίαν, καὶ τοῦτο περιλαμβάνεται ἐν τῇ ἀγωγῇ, λέγει ὁ Πομπώνιος. διότι καὶ πάντα, ὅσα τις ὡς πρὸς τὴν κληρονομίαν ἐκ δόλου ἢ πταίσματος ἔπραξε, περιλαμβάνονται ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγῇ, οὕτως ὅμως, ἂν ὡς *κληρονόμος* τὰ ἔπραξε. καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν ζῶντος τοῦ διαθέτου εἷς ἐκ τῶν [μετέπειτα] κληρονόμων ἔκλεψε χρήματα, ταῦτα δὲν περιλαμ-

etsi aliam praesterea quis actionem habeat, tamen teneri eum familiae erciscundae judicio Julianus

5 scribit. Denique ait, si unus ex heredibus rationes hereditarias deleverit vel interleverit, teneri quidem lege Aquilia, quasi corruperit: non minus autem etiam fami-
6 liae erciscundae judicio. Item si servus hereditarius propriam rem heredum unius subripuerit, Ofilius ait esse familiae erciscundae actionem et communi dividundo furtique actionem cessare. quare agentem familtae erciscundae iudicio consecuturum, ut aut ei servus adiudicetur aut litis aestimatio in simplum offeratur.

17 *GAIUS* Damno commisso ab uno herede conveniens est dicere simpli habendam aestimationem in familiae erciscundae iudicio.

18 *ULPIANUS* His consequenter Julianus ait: si ex pluribus heredibns uni servus sit generaliter per optionem legatus et heredes Stichum tabulas hereditarias interevisse dicant vel corrupisse et proter hoc renuntiaverint, ne optaetur servus, deinde optatus vindicetur, poterunt, si ab eis vindicetur, doli mali exceptione uti et de

servo quaestionem habere. Sed in in familiae erciscundae iudicim[1] de morte testatoris vel de morte uxoris liberorumque suorum ha-

(1) judicio (Mo.)

βάνονται ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγῇ, διότι τότε δὲν ἦτον εἰσέτι κληρονόμος· ἔνθα ὅμως ὡς κληρονόμος ἐνήργησε, καὶ ἂν ἑτέρα ἐκτὸς τούτου ἀγωγὴ ὑπάρχῃ, ὅμως ἐνέχεται οὗτος διὰ τῆς περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγῆς, γράφει ὁ Ἰουλιανός.
5 Ὅθεν λέγει, ἂν εἷς ἐκ τῶν κληρονόμων κατέστρεψεν ἢ διέγραψε λογαριασμοὺς κληρονομιαίους, ἐνέχεται μὲν ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου, ὡσεὶ ἔφθειρεν· οὐχ ἧττον ὅμως καὶ ἐκ τῆς περὶ διαθ νομῆς κληρονομίας ἀγωγῆς. Ὡσαύτως ἐὰν δοῦλος τῆς κληρονομίας ἔκλεψε πρᾶγμα ἴδιον ἑνὸς τῶν κληρονόμων, ἐγείρεται, λέγει ὁ Ὀφίλιος, ἡ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγή, καὶ ἡ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ, ἀργεῖ δὲ ἡ τῆς κλοπῆς ἀγωγή. ὅθεν ἐγείρων τὴν περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγὴν θέλει ἐπιτύχει, ὥστε ἢ νὰ ἐπιδικασθῇ αὐτῷ ὁ δοῦλος, ἢ νὰ προσενεχθῇ αὐτῷ ἡ διατίμησις τῆς δίκης ἁπλῆ.

17 *ΓΑΪΟΣ* Ἐὰν ὑφ' ἑνὸς κληρονόμου διεπράχθη βλάβη, ἁρμόζον εἶνε νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγῇ γίνεται ἡ διατίμησις εἰς τὸ ἁπλοῦν.

18 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Κατ' ἀκολουθίαν τούτων ὁ Ἰουλιανὸς λέγει: ἐὰν ἐκ πολλῶν κληρονόμων εἰς ἕνα ἐκληροδοτήθη γενικῶς δοῦλος κατ' ἐπιλογήν, οἱ δὲ κληρονόμοι λέγωσιν ὅτι ὁ Στίχος διέγραψε δέλτους τῆς κληρονομίας, ἢ ἔφθειρε, καὶ διὰ τοῦτο διεμαρτυρήθησαν, ὥστε νὰ μὴ ἐκλεχθῇ ὁ [τοιοῦτος] δοῦλος, εἶτα δ' ἐπιλεχθεὶς διεκδικῆται, δύνανται ἐὰν ἀπ' αὐτῶν διεκδικῆται, νὰ μεταχειρισθῶσιν ἔνστασιν δόλου, καὶ νὰ ὑποβάλωσι τὸν δοῦλον εἰς ζήτησιν.
1 Ἀλλ' ἐρωτᾶται ἂν ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρ. ἀγωγῇ δύνανται οἱ κληρονόμοι νὰ ποιήσωσι ζήτησιν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ διαθέτου ἢ περὶ θανάτου

bebunt questionem heredes, quaeritur: et rectissime Pomponius ait haec ad divisionem rerum heredi-

2 tariarum non pertinere. Idem quaerit, si quis testamento caverit, ut servus exportandus veneat, officio familiae erciscundae judicis contineri, ut voluntas defuncti non intercidat. sed et cum monumentum iussit testator fieri, familiae erciscundae agent, ut fiat. idem tamen temptat, quia heredum interest, quos ius monumenti sequitur, praescriptis verbis posse eos ex-

3 periri, ut monumentum fiat. Sumptuum, quos unus ex heredibus bona fide fecerit, usuras quoque consequi potest a coherede ex die morae secundum rescriptum impe-
4 ratorum Severi et Antonini. Celsus etiam illud eleganter adicit coheredem et si non solvit habere familiae erciscundae judicium, ut cogatur coheres solvere, cum alias non sit liberaturus rem creditor,

5 nisi in solidum ei satisfiat. Si filius familias patri heres pro parte extitisset et a creditoribus peculiaribus conveniretur, cum paratus sit solvere id omne quod debetur, per doli exceptionem consequetur a creditoribus mandari sibi actiones: sed etiam familiae erciscundae judicium cum coheredibus ha-
6 bet. Cum unus ex heredibus legatum exsolvit ei, qui missus fuerat in possessionem legatorum servandorum causa, putat Papinianus,

τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ. ὀρθότατα λοιπὸν λέγει ὁ Πομπώνιος, ὅτι ταῦτα δὲν ἀνάγονται εἰς τὴν διανομὴν τῶν κληρονομιαίων πραγμάτων.

2 Ὁ αὐτὸς ἐξετάζων [φρονεῖ ὅτι] ἄν τις ὥρισεν ἐν τῇ διαθήκῃ, ὥστε δοῦλος νὰ πωληθῇ πρὸς ἐξαγωγήν, εἰς τὸ καθῆκον τοῦ περὶ διανομῆς τῆς κληρονομίας δικαστοῦ περιέχεται, νὰ μὴ ἐξαφανισθῇ ἡ βούλησις τοῦ διαθέτου· ἀλλὰ καὶ ἂν ὁ διαθέτης διέταξε νὰ γείνῃ μνημεῖον, διὰ τῆς περὶ διανομῆς κληρ. ἀγωγῆς πραγματοποιεῖται τοῦτο. ὁ αὐτὸς ὅμως φρονεῖ ὅτι, ἐπειδὴ ἐνδιαφέρονται οἱ κληρονόμοι, οὓς ἀκολουθεῖ τὸ τοῦ μνημείου δικαίωμα, δύνανται οὗτοι διὰ τῆς τῶν προγεγραμμένων ρημάτων ἀγωγῆς νὰ ἐνεργήσωσιν, ὥστε νὰ γείνῃ τὸ

3 μνημεῖον· Τῶν δαπανῶν, ἃς εἷς ἐκ τῶν κληρονόμων καλῇ τῇ πίστει ἔκαμε, δύναται καὶ τόκους νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ συγκληρονόμου ἀπὸ τῆς ὑπερθέσεως, κατ' ἀντεπιστολὴν τῶν αὐτοκρατόρων Σε-
4 βήρου καὶ Ἀντωνίνου. Ὁ δὲ Κέλσος προσθέτει ὀρθῶς καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ συγκληρονόμος καὶ ἂν μὴ κατέβαλεν, ἔχει τὴν περὶ διανομῆς κληρ. ἀγωγήν, ὥστε ν' ἀναγκασθῇ ὁ συγκληρονόμος νὰ καταβάλῃ, διότι ἄλλως ὁ πιστωτὴς ἂν μὴ ἱκανοποιηθῇ ἐντελῶς, δὲν θέλει ἀπαλλάξει τὸ [ἐνεχυρασμένον] πρᾶγμα.

5 Ἐὰν υἱὸς ὑπεξούσιος ἀνεδείχθη μερικὸς κληρονόμος τοῦ πατρός, καὶ ἐνάγηται ὑπὸ τῶν πιστωτῶν τοῦ χρηματίου, εἶνε δὲ πρόθυμος νὰ καταβάλῃ πᾶν ὅ,τι ὀφείλεται, διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ δόλου θέλει ἐπιτύχει παρὰ τῶν πιστωτῶν νὰ μεταβιβασθῶσιν αὐτῷ αἱ ἀγωγαί· ἀλλὰ καὶ τὴν περὶ διανομῆς κληρ. ἀγωγὴν ἔχει κατὰ τῶν
6 συγκληρονόμων. Ἐὰν εἷς ἐκ τῶν κληρονόμων κατέβαλε τὴν κληροδοσίαν εἰς ἐκεῖνον, ὅστις εἶχε πεμφθῇ εἰς τὴν νομὴν [πραγμάτων κληρονο-

et verum est, familiae erciscundae iudicium ei competere adversus coheredes, quia non alias discederet lagatarius a possessione, quam vice pignoris erat consecutus, quam si totum ei legatum fuisset exsolutum. Sed et si quis Titio debitum solverit, ne pignus veniret, Neratius scribit familiae erciscundae judicio eum posse experiri.

μιαίων] πρὸς διατήρησιν τῶν κληροδοτηθέντων, ὁ Πομπώνιος φρονεῖ, [ὅπερ] εἶνε καὶ ὀρθόν, ὅτι ἁρμόζει εἰς ἐκεῖνον ἡ περὶ διανομῆς κληρ. ἀγωγὴ κατὰ τῶν συγκληρονόμων, διότι ἄλλως δεν ἤθελεν ὁ κληροδόχος ἀποχωρήσει τῆς νομῆς, ἣν ὡς ἐνέχυρον εἶχε λάβει, παρ' ἐὰν ὁλόκληρος ἡ κληροδοσία κατεβάλλετο αὐτῷ. Ἀλλὰ καὶ ἄν τις κατέβαλεν εἰς τὸν Τίτιον χρέος, ἵνα μὴ πωληθῇ ἐνέχυρον, ὁ Νεράτιος γράφει ὅτι δύναται νὰ ἐγείρῃ τὴν περὶ διανομῆς κληρ. ἀγωγήν.

19 *GAIUS* Item ex diverso similiter prospicere iudex debet, ut, quod unus ex heredibus ex re hereditaria percepit stipulatusve est, non ad ejus solius lucrum pertineat. quae ita scilicet consequetur iudex, si aut reputationes inter eos fecerit aut si curaverit cautiones interponi, quibus inter eos communicentur commoda et incommoda.

19 *ΓΑΪΟΣ* Ὡσαύτως ἐξ ἀντιθέτου ὀφείλει ὁμοίως νὰ προνοῇ ὁ δικαστὴς ὥστε, ὅ,τι εἷς ἐκ τῶν κληρονόμων ἔλαβεν ἐκ πράγματος κληρονομιαίου, ἢ ἐπηρώτησε, νὰ μὴ περιέρχηται εἰς ὄφελος αὐτοῦ μόνου. ταῦτα δὲ οὕτως, ἐννοεῖται, θέλει ἐπιτύχει ὁ δικαστής, ἂν εἴτε ἀναλογισμοὺς μεταξὺ αὐτῶν ποιήσῃ, εἴτε ἂν φροντίσῃ νὰ δοθῶσιν ἀσφάλειαι, ὅτι θὰ καταστήσωσιν ἀλλήλους συμμετόχους εἴς τε τὰ κέρδη καὶ τὰς ζημίας.

20 *ULPIANUS* Si filia nupta, quae dotem conferre debuit, per errorem coheredum ita cavit, ut, quod a marito reciperasset, pro partibus hereditariis solveret, nihilo minus arbitrum familiae erciscundae sic arbitraturum Papinianus scribit, ut, etiamsi constante matrimonio ipsa diem suum obierit, conferatur dos: nam imperitia, inquit, coheredum iurisdictionis formam mutare non potuit. Si filius familias iussu patris obligatus sit, debebit hoc debitum praecipere: sed et si

20 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν θυγάτηρ ὑπανδρευμένη, ἥτις [θανόντος τοῦ πατρὸς] ὤφειλε νὰ συνεισφέρῃ [κατὰ τὴν διανομὴν τῆς κληρονομίας] τὴν προῖκα, ἐκ πλάνης τῶν συγκληρονόμων τοιαύτην ἔδωκεν ἀσφάλειαν, ὥστε, ὅ,τι παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἤθελεν ἀναλάβει, νὰ καταβάλῃ [εἰς τοὺς συγκληρονόμους] ἀναλόγως τῶν κληρονομικῶν μερίδων,—οὐδὲν ἧττον ὁ κατὰ τὴν διανομὴν τῆς κληρονομίας διαιτητὴς οὕτω θέλει κρίνει, γράφει ὁ Πομπώνιος, ὥστε, καὶ ἂν συνεστῶτος τοῦ γάμου ἐκείνη ἀπέθανεν, ἡ προῖξ νὰ συνεισφέρηται· διότι ἡ ἀπειρία, λέγει, τῶν συγκληρονόμων δὲν ἠδύνατο νὰ μεταβάλῃ τὸν τρόπον τοῦ δικαιοδοτεῖν. Ἐὰν υἱὸς ὑπεξούσιος κατὰ κέλευσιν τοῦ πατρὸς ἀνέλαβεν ἐνοχήν, δέον νὰ προαφαιρέσῃ τὸ χρέος

in rem patris vertit, idem placet, et si de peculio[1], peculium praecipiet: et ita imperator noster re-

(1) sit actio, eatenus προσθ. (Mo.)

2 scripsit. Hoc amplius filius familias heres institutus dotem uxoris suae praecipiet, nec immerito, quia ipse onera matrimonii sustinet. integram igitur dotem praecipiet et cavebit defensum iri coheredes, qui ex stipulatu possunt conveniri. idem et si alius dotem dedit et stipulatus est. nec solum uxoris suae dotem, sed etiam filii sui uxoris, quasi hoc quoque matrimonii onus ad ipsum spectet, quia filii onera et nurus ipse adgnoscere necesse habet. praecipere autem non solum patri datam dotem filium oportere, verum etiam ipsi filio Marcellus scribit, sed filio datam tamdiu, quamdiu peculium patitur vel in rem patris versum

3 sit. Si pater inter filios sine scriptura bona divisit et onera aeris alieni pro modo possessionum distribuit, non videri simplicem donationem, sed potius supremi judicii divisionem Papinianus ait. plane, inquit, si creditores eos pro portionibus hereditariis conveniant et unus placita detrectet, posse cum eo praescriptis verbis agi, quasi certa lege permutationem fecerint, scilicet si omnes res di-

τοῦτο· ἀλλὰ καὶ ἂν εἰς ὄφελος τοῦ πατρὸς κατηνάλωσέ τι, τὸ αὐτὸ φρονοῦσι, καὶ ἂν ὑπάρχῃ [κατὰ τοῦ υἱοῦ] ἀγωγὴ ἐκ τοῦ χρηματίου, ἐπὶ τοσοῦτον προαφαιρεῖ ἐκ τοῦ χρηματίου· οὕτω δ' ἀντεπέστειλεν ὁ ἡμέτερος αὐτοκρά-
2 τωρ. Ἔτι δὲ περισσότερον ὁ ὑπεξούσιος υἱὸς ἐγκατασταθεὶς [μετ' ἄλλων] κληρονόμος θέλει προαφαιρέσει τὴν [παρὰ τοῦ πατρὸς ληφθεῖσαν] προῖκα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ· καὶ εὐλόγως, διότι αὐτὸς [ἤδη] φέρει τὰ βάρη τοῦ γάμου. ἀκεραίαν λοιπὸν τὴν προῖκα θέλει προαφαιρέσει, παρέχων ἀσφάλειαν ὅτι θέλει ὑπερασπίσει τοὺς συγκληρονόμους, οἵτινες δύνανται ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως νὰ ἐναχθῶσιν [ὑπὸ τῆς προικοδότου]. τὸ αὐτὸ καὶ ἂν ἕτερος [ἐξωτικὸς] ἔδωκε τὴν προῖκα ἐπερωτήσας [τὴν εἰς ἑαυτὸν ἀπόδοσιν]. ὄχι δὲ μόνον τῆς ἰδίας γυναικὸς τὴν προῖκα, ἀλλὰ καὶ τὴν τῆς γυναικὸς τοῦ ἰδίου υἱοῦ, [δύναται νὰ προαφαιρέσῃ], διότι καὶ τούτου τοῦ γάμου τὸ βάρος ἀποβλέπει εἰς αὐτόν, καθόσον τὰ βάρη τοῦ υἱοῦ καὶ τῆς νύμφης αὐτὸς ὑποχρεοῦται νὰ φέρῃ. δύναται δὲ ὁ υἱὸς νὰ προαφαιρέσῃ ὄχι μόνον τὴν εἰς τὸν *πατέρα* δοθεῖσαν προῖκα, ἀλλὰ καὶ τὴν εἰς αὐτὸν τὸν υἱόν, γράφει ὁ Μάρκελλος, ἀλλὰ τὴν εἰς τοῦτον δοθεῖσαν ἐπὶ τοσοῦτον [δύναται], ἐφόσον ἐξαρκεῖ τὸ χρημάτιον, ἢ κατηνα-
3 λώθη εἰς ὄφελος τοῦ πατρός. Ἐὰν ὁ πατὴρ ἀγράφως διῄρεσε μεταξὺ τῶν υἱῶν τὴν περιουσίαν, διανείμας τὰ βάρη τῶν χρεῶν ἀναλόγως τῶν μερίδων, δὲν θεωρεῖται ἁπλῆ [μεταξὺ ζώντων] δωρεά, ἀλλὰ μᾶλλον ὑστάτης βουλήσεως διαίρεσις, λέγει ὁ Παπινιανός. βεβαίως, λέγει, ἐὰν οἱ πιστωταὶ ἐνάγωσιν αὐτοὺς ἀναλόγως τῶν κληρονομικῶν μερίδων, εἰς δὲ [τῶν συγκληρονόμων] ἀνθίστανται εἰς τὰ δεδογμένα, δύναται νὰ ἐγερθῇ [ὑπὸ τῶν συγκλη-

4 visae sint. Familiae erciscundae judicium amplius quam semel agi non potest nisi causa cognita: quod si quaedam res indivisae relictae sunt, communi dividundo

5 de his agi potest. Papinianus ait, si uni ex heredibus onus aeris alieni iniungatur citra speciem legati. officio judicis familiae erciscundae cognoscentis suscipere eum id oportere, sed non ultra dodrantem portionis suae, ut quadrantem illibatum habeat: indemnes igitur coheredes suos praesta-

6 re cavebit. Idem scribit et si filius in muneribus publicis, in quibus pater ei consentit[1], reliquatus est et pro parte heres scriptus est, hoc quoque debere praecipere, quia et hoc patris aes alienum fuit: sed si qua munera post mortem patris suscepit, ab his heredes patris so-

(1) consensit (Hal.)

7 luti sunt. Neratius autem respondit: eum, qui plures filios haberet, unum ex filiis ἀγωνοθεσίαν suscepturum professum esse et priusquam honore fungeretur, mortuum esse omnibus filiis heredibus institutis, et quaesitum esse, an is filius. quod in eam rem impendisset, familiae erciscundae consequatur: eique respondisse[2] nulla actione idem[3] consequi posse. quod

(2) se προσθ. (Mo.) — (3) id eum (Cuj.)

ρονόμων] κατ' αὐτοῦ ἡ τῶν προγεγραμμένων ῥημάτων ἀγωγή, ὡσεὶ ἐπὶ ὡρισμένῳ ὅρῳ [τοῦ νὰ ἐκπληρώσῃ ἕκαστος τὸ ἀναλογοῦν] ἐποίησαν συμφωνίαν· ἐάν, ἐννοεῖται, *πάντα* τὰ ἀντι-
4 κείμενα διηρέθησαν. Ἡ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγὴ δὲν δύναται νὰ ἐγερθῇ πλέον ἢ ἅπαξ, εἰμὴ μετὰ διάγνωσιν τοῦ λόγου· ἐὰν δὲ πράγματά τινα κατελείφθησαν ἀδιαίρετα, δύναται νὰ ἐγερθῇ δι' αὐτὰ ἡ περὶ διαιρέ-
5 σεως κοινοῦ ἀγωγή. Ὁ Παπινιανὸς λέγει, ἐὰν εἰς ἕνα ἐκ τῶν κληρονόμων ἐπιβάλληται τὸ βάρος χρέους οὐχὶ ὡς κληροδοσία, ἐκ καθήκοντος τοῦ περὶ τῆς διανομῆς τῆς κληρονομίας κρίνοντος δικαστοῦ πρέπει οὗτος νὰ τὸ ἀναδέχηται, ἀλλ' οὐχὶ πέραν τῶν τριῶν τετάρτων τῆς ἑαυτοῦ μερίδος, ὥστε νὰ ἔχῃ ἐλεύθερον τὸ τεταρτημόριον· ὅθεν θέλει παράσχει ἀσφάλειαν ὅτι θὰ τηρήσῃ τοὺς συγκληρονόμους ἀζημίως.
6 Ὁ αὐτὸς γράφει ὅτι, καὶ ἂν υἱὸς ἐν δημοσίῳ λειτουργήματι, εἰς ὃ συνήνεσεν ὁ πατήρ, ἔμεινεν ἐλλειμματίας, ἐγράφη δὲ εἰς μερίδα κληρονόμος, δύναται καὶ τοῦτο [τὸ ἔλλειμμα] νὰ ἐξαιρέσῃ, διότι καὶ τοῦτο εἶνε χρέος τοῦ πατρός· ἀλλ' ἐὰν μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς ἀνέλαβε λειτούργημά τι, οἱ [λοιποὶ] κληρονόμοι τοῦ πατρὸς εἶναι ἐλεύθεροι ὡς πρὸς τὰ ἐκ τούτου [ἐλ-
7 λείμματα]. Ὁ δὲ Νεράτιος ἀπήντησεν· ἔχων τις πολλοὺς υἱούς, διεκήρυξεν ὅτι εἷς ἐκ τῶν υἱῶν θέλει ἀναδεχθῇ ἀγωνοθεσίαν, προτοῦ δὲ πραγματωθῇ ἡ τιμὴ αὕτη, ἀπέθανε καταλιπὼν πάντας τοὺς υἱοὺς κληρονόμους· ἠρωτήθη λοιπὸν ἂν ὁ υἱὸς ἐκεῖνος, θέλῃ διὰ τῆς περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγῆς ἐπιτύχει ὅ,τι διὰ τὴν ὑπόθεσιν ἐκείνην ἐδαπάνησεν· ἀπήντησε δ' εἰς τοῦτον, ὅτι δι' οὐδεμιᾶς ἀγωγῆς δύναται νὰ τὸ ἐπιτύχῃ· τοῦτο δὲ δικαίως ἀπαρέσκει.

merito displicet. debet itaque hoc in familiae erciscundae judicium 8 venire. Item Papinianus scribit, si maritus alterum ex heredibus onus dotis solvendae, quae in stipulationem venit, suscipere iussit a et mulierdversus utrumque dirigat dotis petitionem, coheredem esse defendendum ab eo, qui suscipere onus iussus est. sed legata, quae ab utroque pro dote data electa dote retinentur, in compendio coheredis esse, qui debito levatur, non oportet, videlicet ut coheres, qui onus aeris alieni suscepit, officio judicis legatum consequatur. et verum est hoc, nisi aliud testator

9 edixit. Idem scribit, quod uni ex coheredibus statuliber condicionis implendae nomine dedit de peculio, in hoc judicium non venire nec communicari debere:

21 *PAULUS* idem est in communi dividundo.

22 *ULPIANUS* Item Labeo scribit, si unus heredum thensaurum relictum a testatore effodit, familiae erciscundae judicio eum teneri, etsi cum extraneo conscio par-

1 titus sit. Familiae erciscundae iudex ita potest pluribus eandem rem adiudicare, si aut pluribus fuerit unius rei praeceptio relicta (ubi etiam necessitatem facere Pomponius scribit, ut pluribus adjudicetur) vel si certam partem

ὅθεν πρέπει νὰ περιληφθῇ [τὸ ἔξοδον] ἐκεῖνο ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρον. ἀ-
8 γωγῇ. Ὡσαύτως ὁ Παπινιανὸς γράφει, ἐὰν ὁ σύζυγος διέταξεν ἕνα ἐκ τῶν κληρονόμων ν' ἀναλάβῃ τὸ βάρος τῆς προικός, ὡς ἐξ ἐπερωτήσεως, ἡ δὲ γυνὴ διευθύνῃ τὴν περὶ προικὸς ἀγωγὴν ἐναντίον ἀμφοτέρων [τῶν κληρονόμων], ὁ συγκληρονόμος δέον νὰ ὑπερασπισθῇ ὑπ' ἐκείνου, ὅστις διετάχθη ν' ἀναδεχθῇ τὸ βάρος [τῆς προικός]. ἀλλ' αἱ κληροδοσίαι, αἵτινες εἰς βάρος ἑκατέρου ἀντὶ τῆς προικὸς ἐδόθησαν [μὲ τὴν αἵρεσιν] ἂν προτιμηθῇ [ἡ ἀ-
παίτησις] τῆς προικὸς νὰ παρακρατηθῶσι, δὲν πρέπει νὰ περιέρχωνται εἰς ὄφελος τοῦ συγκληρονόμου, ὅστις τῆς ὀφειλομένης [προικὸς] ἀπαλλάσσεται, ὥστε δηλαδὴ ὁ συγκληρονόμος, ὅστις ἀνεδέχθη τὸ βάρος τῆς ὀφειλομένης [προικός], ἐκ καθήκοντος τοῦ δικαστοῦ νὰ λαμβάνῃ τὸ κληροδοτηθέν. τοῦτο δ' εἶνε ὀρθόν, ἐὰν μὴ ἄλλως διέταξεν ὁ
9 διαθέτης. Ὁ αὐτὸς γράφει, ὅ,τι εἰς ἕνα ἐκ τῶν κληρονόμων ἔδωκεν ἐκ τοῦ χρηματίου ὁ ὑπὸ αἵρεσιν ἀπελευθερωθεὶς πρὸς πλήρωσιν τῆς αἱρέσεως, δὲν περιλαμβάνεται ἐν τῇ προκειμένῃ ἀγωγῇ, μηδὲ πρέπει νὰ διανέμηται·

21 *ΠΑΥΛΟΣ* τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ [ἀγωγῆς].

22 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὡσαύτως ὁ Λαβέων γράφει, ἐὰν εἷς τῶν κληρονόμων ἀνώρυξε θησαυρὸν καταλειφθέντα ὑπὸ τοῦ διαθέτου, ἐνέχεται διὰ τῆς περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγῆς, καὶ ἂν μετὰ ἐξωτικοῦ γινώσκοντος [τὸν θησαυρὸν]
1 διενεμήθη. Ὁ κατὰ τὴν διανομὴν κληρονομίας δικαστὴς τότε δύναται νὰ ἐπιδικάσῃ εἰς πολλοὺς τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, ὅταν εἴτε εἰς πολλοὺς κατελείφθη ὡς ἐξαίρετον ἓν πρᾶγμα (ὅτε καὶ ἡ ἀνάγκη ἐπιβάλλει, γράφει ὁ Πομπώνιος, νὰ ἐπιδικασθῇ εἰς τοὺς

nicuique coheredum adsignet: sed otest etiam licitatione admissa

uni rem adiudicare: Sed et re- ionibus divisum fundum posse ad- udicare secundum divisionem ne- mo dubitaverit. Sed etiam cum diudicat, poterit imponere ali- uam servitutem, ut alium alii ser- um faciat ex iis quos adiudicat : ed si pure alii adiudicaverit fun- lum, [1] alium adiudicando amplius ervitutem imponere non poterit.

Familiae erciscundae iudicium x duobus constat,id est rebus at- ue praestationibus,quae sunt per-

sonales actiones[2].Papinianus de e quae apud hostes est Marcellum eprehendit, quod non putat in[3] raestationes ejus rei venire in amiliae erciscundae iudicium,quae pud hostes est. quid enim impe- limentum est rei praestationem enire, cum et ipsa veniat

23 *PAULUS* propter spem post- iminii? scilicet cum cautione,quia ossunt non reverti : nisi si tantum estimatus sit dubius eventus.

([1]) alii προσθ. (Hof.) — ([2]) διαγρ. (Mo.)
([3]) διαγρ. (Mo.)

24 *ULPIANUS* Sed et ejus rei, uae in rebus humanis esse desiit, eniunt praestationes: et ego Pa-

piniano consentio. Familiae er- iscundae iudicium et inter bono- um possessores et inter eum cui estituta est hereditas ex Trebel- iano senatus consulto et ceteros onorarios successores locum ha- et.

πολλοὺς) εἴτε ἐὰν ὡρισμένον μέρος δι'ἕ- καστον ἐκ τῶν συγκληρονόμων προσδιο- ρίζῃ· ἀλλὰ δύναται καὶ πλειστηριασμὸν ἐπιτρέπων νὰ ἐπιδικάσῃ εἰς ἕνα τὸ πρᾶγ- 2 μα.Ἀλλὰ καὶ ὅτι δύναται ἀγρὸν εἰς μέρη διῃρημένον νὰ ἐπιδικάσῃ [εἰς πολλοὺς] συμφώνως μὲ τὴν διαίρεσιν, 3 οὐδεὶς ἀμφιβάλλει. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐπιδικάζῃ, δύναται νὰ ἐπιβάλλῃ δουλείαν τινά, ὥστε ἐκ τῶν ἐπιδικαζομένων [μερῶν] νὰ καθιστᾷ τὸ ἓν δοῦλον τοῦ ἄλλου. ἀλλ' ἐὰν ἐπεδίκασεν εἰς ἕνα ἀγρὸν *ἀπολύτως*, δὲν δύναται πλέον ἐπιδικάζων ἕτερον εἰς ἕτερον νὰ ἐπι- 4 βάλῃ δουλείαν [ἐπ' ἐκείνου]. Ἡ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγὴ συνίσταται ἐκ δύω [ἀντικειμένων], ἤτοι ἐκ πραγμάτων καὶ προσωπικῶν παροχῶν. 5 Ὁ Παπινιανὸς ἐπὶ πράγματος, ὅπερ εὑρίσκεται παρὰ τοῖς ἐχθροῖς, μέμφεται τὸν Μάρκελλον, ὅστις φρονεῖ ὅτι αἱ ὡς πρὸς τοιοῦτον πρᾶγμα παροχαὶ δὲν περιλαμβάνονται ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγῇ. διότι τί ἐμποδίζει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ὡς πρὸς τὸ πρᾶγμα παροχή, ἀφοῦ καὶ αὐτὸ τοῦτο λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν

23 *ΠΑΥΛΟΣ* διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς ὑποστροφῆς; ἐννοεῖται μετ' ἀσφαλείας [ὑπὲρ ἐκείνου, εἰς ὃν ἐπιδικάζεται], διότι δυνατὸν νὰ μὴ ὑποστρέψῃ· ἐκτὸς ἂν τοσοῦτον ἐξετιμήθη τὸ ἀμφίβολον [τῆς ὑποστροφῆς].

24 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ἐκείνου τοῦ πράγματος,ὅπερ ἔπαυσε νὰ ὑπάρχῃ, λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν αἱ παροχαί· συμφωνῶ δὲ καὶ ἐγὼ μὲ τὸν Παπινιανόν. 1 Ἡ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγὴ λαμβάνει χώραν καὶ μεταξὺ διακατόχων περιουσίας, καὶ μεταξὺ ἐκείνου, εἰς ὃν ἀπεκατεστάθη [μερικῶς] ἡ κληρονομία ἐκ τοῦ Τρεβελλιανείου συγκλητικοῦ δόγματος, καὶ τῶν λοιπῶν πραιτορικῶν διαδόχων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

25 *PAULUS* Heredes ejus, qui apud hostes decessit, hoc judicio

1 experiri possunt. Si miles alium castrensium, alium ceterorum bonorum heredem fecerit, non est locus familiae erciscundae judicio: divisum est enim per constitutiones inter eos patrimonium, quemadmodum cessat familiae erciscundae judicium, cum nihil in corporibus, sed omnia in nomini-
2 bus sunt. Quantum vero ad accipiendum familiae erciscundae judicium nihil interest, possideat
3 quis hereditatem nec ne. De pluribus hereditatibus, quae inter eosdem ex diversis causis communes sint, unum familiae erciscun-
4 dae judicium sumi potest. Si inter me et te Titiana hereditas communis sit, inter me autem et te et Titium Seiana, posse unum judicium accipi inter tres Pomponius
5 scribit. Item si plures hereditates inter nos communes sunt, possumus de una familiae erciscundae

6 judicium experiri. Si testator rem communem cum extraneo habebat sive rei suae partem alicui legavit aut heres ante judicium familiae erciscundae acceptum partem suam alienavit, ad officium judicis pertinet, ut eam partem, quae testatoris fuit, alicui iubeat

7 tradi. Quod pro emptore vel pro donato puta coheres possidet, in familiae erciscundae judicium ve-

8 nire negat Pomponius. Idem

25 *ΠΑΥΛΟΣ* Οἱ κληρονόμοι ἐκείνου, ὅστις παρὰ τοῖς ἐχθροῖς ἀπέθανε, δύνανται νὰ ἐγείρωσι τὴν προκειμένην ἀ-
1 γωγήν. Ἐὰν στρατιώτης κατέστησεν ἕνα μὲν κληρονόμον τῆς στρατιωτικῆς, ἕτερον δὲ τῆς λοιπῆς περιουσίας, δὲν λαμβάνει χώραν ἡ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγή· διότι ἡ περιουσία εἶνε ἐκ τῶν διατάξεων διηρημένη μεταξὺ αὐτῶν, ὡς ἀργεῖ ἡ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγή, ἐὰν μηδὲν ἐνσώματον, ἀλλ' ἐντελῶς πιστώ-
2 σεις ὑπάρχωσιν. Ὡς πρὸς τὴν ἔγερσιν δὲ τῆς περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγῆς οὐδὲν διαφέρει, ἄν τις νέμηται τὴν κλη-
3 ρονομίαν ἢ ὄχι. Περὶ πολλῶν κληρονομιῶν, αἵτινες μεταξὺ τῶν αὐτῶν εἶνε κοιναὶ ἐκ διαφόρων αἰτιῶν, δύναται νὰ ἐγερθῇ μία περὶ διανομῆς κληρονομίας
4 ἀγωγή. Ἐὰν μεταξὺ ἐμοῦ καὶ σοῦ εἶνε κοινὴ ἡ Τιτιανὴ κληρονομία, μεταξὺ δι' ἐμοῦ καὶ σοῦ καὶ τοῦ Τιτίου ἡ Σειανή, δύναται νὰ ἐγερθῇ μία ἀγωγὴ μεταξὺ

5 τῶν τριῶν, γράφει ὁ Πομπώνιος. Ὡσαύτως ἐὰν πολλαὶ κληρονομίαι εἶνε κοιναὶ μεταξὺ ἡμῶν, δυνάμεθα νὰ ἐγείρωμεν μίαν περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀ-
6 γωγήν. Ἐὰν ὁ διαθέτης εἶχε πρᾶγμα κοινὸν μετ' ἐξωτικοῦ, ἢ ἐκληροδότησεν εἴς τινα μέρος ἰδίου πράγματος, ἢ ὁ κληρονόμος πρὸ ἀποδοχῆς τῆς περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγῆς ἀπηλλοτρίωσε τὴν ἑαυτοῦ μερίδα, εἰς τὸ καθῆκον τοῦ δικαστοῦ ἀνήκει, νὰ διατάσσῃ εἰς ἕνα [ἐκ τῶν συγκληρονόμων] νὰ παραδίδηται τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅπερ εἰς τὸν διαθέτην ἀνῆκεν [ἵνα μὴ ὁ ἐξωτικὸς ἀποκτᾷ ἀντὶ ἑνός, *πολλοὺς* κοινωνούς].
7 Ὅ,τι ὡς ἀγοράσας ἢ ὡς δωρεοδόχος τυχὸν νέμεται ὁ συγκληρονόμος, ἀρνεῖται ὁ Πομπώνιος ὅτι περιλαμβάνεται ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρον. ἀ-
8 γωγῇ. Ὁ αὐτὸς γράφει, ἐὰν ἐγὼ καὶ

scribit, cum ego et tu heredes Tio extitissemus, si tu partem fundi, quem totum hereditarium dicebas, a Sempronio petieris et victus fueris, mox eandem partem a Sempronio emero et traditus mihi fuerit, agente te familiae erciscundae judicio non veniet non solum hoc quod pro herede possidetur,sed nec id quod pro emptore[1]: cum enim per judicem priorem apparuit totam[2] non esse hereditatis, quemadmodum in familiae er-

[1])non solum hoc quod pro emptore possidetur sed nec id qnod pro herede (Bας.)—([2]) totum.

ciscundae judicium veniat? An ea stipulatio, qua singuli heredes in solidum habent actionem, veniat in hoc judicium, dubitatur: veluti si is qui viam iter actus stipulatus erat decesserit, quia talis stipulatio per legem duodecim tabularum non dividitur, quia nec potest. sed[3] verius est non venire eam in judicium, sed omnibus in solidum competere actionem et,si[4] non praestetur via, pro parte hereditaria condemnationem fieri oportet. Contra si promissor viae decesserit pluribus heredibus institutis,nec dividitur obligatio nec dubium est quin duret, quoniam viam promittere et is potest, qui fundum non habet. igitur quia singuli in solidum tenentur, officio iudicis cautiones interponi debere, ut, si quis ex his conventus litis aestimationem praestiterit, id pro

([3]) et (Mo.) — ([4]) sed si (Mo.)

parte a ceteris consequatur.Idem faciendum est et si testator viam legaverit. In illa quoque stipulatione prospiciendum est cohere-

σὺ ἀνεδείχθημεν κληρονόμοι τοῦ Τιτίου, σὺ δὲ μέρος ἀγροῦ, ὃν ἔλεγες ὁλόκληρον κληρονομιαῖον, ἐξεδίκησας παρὰ τοῦ Σεμπρωνίου καὶ ἠττήθης μετ' ὀλίγον τὸ αὐτὸ μέρος ἠγόρασα παρὰ τοῦ Σεμπρωνίου, καί μοι παρεδόθη, ἐγείροντός σου τὴν περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγὴν δὲν θέλει περιληφθῆ ὄχι μόνον ἐκεῖνο, ὅπερ ὡς ἀγοραστής, ἀλλὰ οὐτ' ἐκεῖνο, ὅπερ ὡς κληρονόμος νέμομαι. διότι ἀφοῦ διὰ τοῦ προηγουμένου δικαστοῦ ἐφάνη, ὅτι [ὁ ἀγρὸς] δὲν ἦτο ὁλόκληρος τῆς κληρονομίας, τίνι τρόπῳ θέλει περιληφθῆ ἐν τῇ περὶ διανομῆς τῆς κληρονομίας ἀγωγῇ; 9 Ὑπάρχει ἀμφιβολία, ἂν ἡ ἐπερώτησις, ἐξ ἧς ἕκαστος κληρονόμος ἔχει διὰ τὸ ὅλον ἀγωγήν, περιλαμβάνηται ἐν τῇ προκειμένῃ ἀγωγῇ· λ. χ. ἐὰν ὁ ἐπερωτήσας ὁδὸν [πλατεῖαν],δίοδον,ἔλασιν ἀπέθανε,—καθόσον τοιαύτη ἐπερώτησις κατὰ τὸν δωδεκάδελτον νόμον δὲν διαιρεῖται, διότι δὲν δύναται. εἶνε λοιπὸν ὀρθὸν ὅτι δὲν περιλαμβάνεται αὕτη ἐν τῇ ἀγωγῇ, ἀλλ' εἰς πάντας ἁρμόζει εἰς ὁλόκληρον ἀγωγή· ἀλλ' ἐὰν μὴ παρέχηται ἡ ὁδός, ἀναλόγως τῆς κληρονομικῆς μερίδος δέον νὰ γίνηται ἡ κα-10 ταδίκη. Τοὐναντίον ἐὰν ὁ ὑποσχεθεὶς ὁδὸν ἀπέθανεν ἐγκαταστήσας πολλοὺς κληρονόμους, οὔτε διαιρεῖται ἡ ἐνοχή, οὔτε ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι διαρκεῖ, καθόσον ὁδὸν δύναται νὰ ὑποσχεθῇ καὶ ἐκεῖνος, ὅστις δὲν ἔχει ἀγρόν. ἐπειδὴ λοιπὸν ἕκαστος εἰς ὁλόκληρον ἐνέχεται, ἐκ καθήκοντος τοῦ δικαστοῦ πρέπει νὰ παρέχωνται ἀσφάλειαι, ὥστε, ἐάν τις ἐξ αὐτῶν ἐναχθεὶς παράσχῃ τὴν διατίμησιν τῆς δίκης, νὰ λαμβάνῃ τὸ ἀναλογοῦν παρὰ τῶν 11 λοιπῶν. Τὸ αὐτὸ θέλει λεχθῆ καὶ ἂν ὁ διαθέτης ὁδὸν ἐκληροδότησεν. 12 Ἐν ἐκείνῃ δὲ τῇ [περὶ δουλείας] ἐπερωτήσει, δέον νὰ λαμβάνηται πρό-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

dibus, si testator promiserat «ne-
«que per se neque per heredem
«suum fieri, quo minus ire agere
«possit», quoniam uno prohibente
in solidum committitur stipulatio,
ne unius factum ceteris damnosum

13 sit. Idem iuris est in pecunia
promissa a testatore, si sub poena
promissa sit: nam licet haec obli-
gatio dividatur per legem duode-
cim tabularum, tamen quia nihi-
lum prodest ad poenam evitandam
partem suam solvere, sive nondum
soluta est pecunia nec dies venit,
prospiciendum est per cautionem,
ut de indemnitate caveat per quem
factum fuerit,ne omnis pecunia sol-
veretur,aut ut caveat se ei qui soli-
dum solverit partem praestaturum:
sive etiam[1] solvit unus universam
pecuniam quam defunctus promit-
tit[2],ne poena committeretur, fami-
liae erciscundae judicio a coheredi-

(1) jam (Haf.) — (2) promisit Bas.

14 bus partes recipere poterit.Idem
observatur in pignoribus luendis:
nam nisi universum quod debetur
offeratur, iure pignus creditor ven-
15 dere potest. Si unus ex cohe-
redibus noxali judicio servum he-
reditarium defenderit et litis ae-
stimationem optulerit, cum hoc
expediret, id pro parte hoc judicio
consequatur. idem est et si unus
legatorum nomine caverit, ne in
possessionem mitterentur. et om-
nino quae pro parte expediri non
possunt si unus cogente necessita-
te fecerit, familiae erciscundae ju-

νοια περὶ τῶν συγκληρονόμων,—ἐὰν ὁ
διαθέτης ὑπεσχέθη ὅτι «οὔτε ἐξ ἑαυ-
τοῦ, οὔτε ἐκ κληρονόμου αὐτοῦ θὰ
προέλθῃ τὸ ἀδύνατον τῆς ὁδοῦ ἢ ἐλά-
σεως», διότι ἑνὸς ἐμποδίζοντος ἡ ἐπε
ρώτησις πραγματοῦται διὰ τὸ ὅλον,—
ὥστε τοῦ ἑνὸς ἡ πρᾶξις νὰ μὴ εἶνε βλα-
13 βερὰ διὰ τοὺς λοιπούς. Τὸ αὐτὸ
ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς χρήματα, ἅτινα ὁ
διαθέτης ὑπεσχέθη ὑπὸ ποινήν· διότι
καίτοι ἡ τοιαύτη ἐνοχὴ διαιρεῖται
κατὰ τὸν δωδεκάδελτον νόμον, ὅμως
ἐπειδὴ οὐδόλως ὠφελεῖ πρὸς ἀποφυγὴν
τῆς ποινῆς τὸ νὰ καταβάλῃ τις τὴν
ἑαυτοῦ μερίδα, ἐὰν μὴ κατεβλήθησαν
εἰσέτι τὰ χρήματα μηδ'ἔφθασεν ἡ προ-
θεσμία, δέον νὰ λαμβάνηται πρόνοια
δι' ἀσφαλείας, ὥστε [ἐκεῖνος] ἐξ οὗ ἤ-
θελεν ἐπέλθει ἢ μὴ καταβολὴ ὁλοκλή-
ρου τοῦ ποσοῦ, ν' ἀσφαλίζῃ περὶ ἀπο-
ζημιώσεως [τῶν λοιπῶν], ἢ ν' ἀσφαλί-
ζῃ ὅτι θέλει παράσχει τὸ [ἀναλογοῦν
ἑαυτῷ] μέρος εἰς τὸν καταβαλόντα τὸ
ὅλον· ἢ ἐὰν εἷς, ἵνα μὴ πραγματωθῇ ἡ
ἐπερώτησις, κατέβαλεν ἤδη ὅλον τὸ
ποσόν, ὅπερ ὁ ἀποθανὼν ὑπεσχέθη, δύ-
ναται ν' ἀναλάβῃ τὰ [ἀναλογοῦντα]
μέρη παρὰ τῶν συγκληρονόμων διὰ τῆς
περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγῆς.
14 Τὸ αὐτὸ τηρεῖται ἐπὶ τῆς λύσεως
τῶν ἐνεχύρων· διότι ἐὰν μὴ ὁλόκληρον
τὸ ὀφειλόμενον προσφέρηται, δύναται ὁ

15 πιστωτὴς ἐγκύρως νὰ πωλήσῃ τὸ ἐνέ-
χυρον.Ἐὰν εἷς ἐκ τῶν συγκληρονόμων ἐν
ἀγωγῇ περὶ βλάβης ὑπερήσπισε δοῦλον
τῆς κληρονομίας,καὶ [ἡττηθεὶς] κατέβα-
λε τὴν διατίμησιν τῆς δίκης, ἐὰν τοῦτο
[οὐχὶ δ' ἡ ἔκδοσις] ὠφέλει, δύναται
διὰ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς νὰ λάβῃ
τὸ καταβληθὲν ἀναλόγως τῆς [κληρον.]
μερίδος. τὸ αὐτὸ καὶ ἂν εἷς παρέσχεν
ἀσφάλειαν διὰ κληροδοσίας, ὅπως μὴ
γείνῃ παραπομπὴ εἰς τὴν νομήν. καὶ

16 dicio locus est. Non tantum dolum, sed et culpam in re hereditaria praestare debet coheres, quoniam cum coherede non contrahimus, sed incidimus in eum: non tamen diligentiam praestare debet, qualem diligens pater familias, quoniam hic propter suam partem causam habuit gerendi et ideo negotiorum gestorum ei actio non competit[1]: talem igitur diligentiam praestare debet, qualem in suis rebus. eadem sunt, si duobus res legata sit: nam et hos coniunxit ad societatem non consensus, sed res.

17 Si incerto homine legato et postea defuncto legatario aliquis ex heredibus legatarii non consentiendo impedierit legatum, is qui impedit hoc judicio ceteris quanti intersit eorum damnabitur. idem est, si e contrario unus ex heredibus, a quibus generaliter homo legatus est quem ipsi elegerint, noluerit consentire, ut praestetur quem solvi omnibus expediebat, et ideo conventi a legatario judicio

18 pluris damnati fuerint. Item culpae nomine tenetur, qui, cum ante alios ipse adisset hereditatem,

γενικῶς ὅσα ἐν μέρει δὲν δύνανται νὰ ἐκτελεσθῶσι, ἐὰν εἰς ἐξ ἀνάγκης ἐποίησε, λαμβάνει χώραν ἡ περὶ διανομῆς
16 κληρον. ἀγωγή. Ὄχι μόνον διὰ δόλον, ἀλλὰ καὶ διὰ πταῖσμα ὡς πρὸς κληρονομιαῖον πρᾶγμα δέον νὰ ἐνέχηται ὁ συγκληρονόμος. ἐπειδὴ ὅμως μετὰ τοῦ συγκληρονόμου δὲν συμβαλλόμεθα, ἀλλὰ τυχαίως συναντώμεθα μετ' αὐτοῦ, δὲν ὀφείλει νὰ παρέχῃ τοιαύτην ἐπιμέλειαν, οἵαν ὁ ἐπιμελὴς οἰκογενειάρχης· διότι, ἐπειδὴ ἕνεκα τῆς ἰδίας μερίδος ἔχει ἀφορμὴν πρὸς διοίκησιν, διατοῦτο ἡ τῆς διοικήσεως ὑποθέσεων ἀγωγὴ κατ' αὐτοῦ δὲν ἁρμόζει. τοιαύτην λοιπὸν ἐπιμέλειαν ὀφείλει νὰ παρέχῃ, οἵαν εἰς τὰς ἰδίας ὑποθέσεις. ταὐτὰ ἐὰν εἰς δύω ἐκληροδοτήθη πρᾶγμά τι· διότι καὶ τούτους συνήνωσεν εἰς κοινωνίαν οὐχὶ ἡ συναίνεσις, ἀλλὰ τὸ
17 πρᾶγμα. Ἐὰν κληροδοτηθέντος ἀορίστως δούλου, καὶ κατόπιν ἀποθανόντος τοῦ κληροδόχου εἷς ἐκ τῶν κληρονόμων αὐτοῦ μὴ συναινῶν [εἰς τὴν ἐκλογὴν] ἐμπόδισε τὴν κληροδοσίαν, ὁ ἐμποδίσας ὀφείλει διὰ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς καταδικασθῇ ἀπέναντι τῶν λοιπῶν εἰς τὸ διαφέρον τούτων. τὸ αὐτὸ ἐὰν ἀντιθέτως εἷς ἐκ τῶν κληρονόμων, εἰς βάρος τῶν ὁποίων ἐκληροδοτήθη γενικῶς δοῦλος κατ' ἐκλογήν των, δὲν ἠθέλησε νὰ συναινέσῃ, ὥστε νὰ δοθῇ [ἐκεῖνος], ὅστις συνέφερεν εἰς πάντας νὰ δοθῇ, καὶ διὰ τοῦτο ἐναχθέντες ὑπὸ τοῦ κληροδόχου κατεδικάσθησαν εἰς
18 περισσότερον. Ὡσαύτως λόγῳ πταίσματος ἐνέχεται, ὅστις, ὑπεισελθὼν πρὸ τῶν λοιπῶν εἰς τὴν κληρονομίαν, ἀφῆκε ν' ἀπολεσθῶσι δι' ἀχρησίας δουλεῖαι ὀφειλόμεναι εἰς κτήματα κληρο-
19 νομιαῖα. Ἐὰν υἱὸς ὑπερασπίζων τὸν πατέρα καταδικασθεὶς κατέβαλεν εἴτε ζῶντος αὐτοῦ εἴτε ἀποθανόντος, δύναται ἐξ ἐπιεικείας νὰ λεχθῇ ὅτι δύ-

(1) Ἦτο ἴσως· non tantum dolum, sed et culp. in r. h. præst. deb. coheres: quoniam tamen cum coh. non contrah. sed incid. in eum, non talem dilig. præst. debet, qual. dilig. p. f. nam quoniam hic propter suam partem causam habuit gerendi, ideo neg. gest. in eum actio non competit (Mo.)

servitutes praediis hereditariis debitas passus est non utendo amitti.
19 Si filius cum patrem defenderet condemnatus solverit vel vivo eo vel post mortem, potest aequius dici habere petitionem[1] a coherede in familiae erciscundae judicio.
20 Judex familiae erciscundae nihil debet indivisum relinquere.
21 Item curare debet, ut de evictione caveatur his quibus adjudi-

22 cat. Si pecunia, quae domi relicta non est, per praeceptionem relicta sit, utrum universa a coheredibus praestanda sit an pro parte hereditaria, quemadmodum si pecunia in hereditate relicta esset, dubitatur. et magis dicendum est, ut id praestandum sit, quod praestaretur, si pecunia esset inventa.

(1) repetitionem

26 *GAIUS* Officio autem judicis convenit iubere rem hereditariam venire unam pluresve pecuniamque ex pretio redactam ei numerari, cui legata sit.

27 *PAULUS* In hoc judicio condemnationes et absolutiones in omnium persona faciendae sunt: et ideo si in alicuius persona omissa sit damnatio, in ceterorum quoque persona quod fecit iudex non valebit, quia non potest ex uno judicio res judicata in partem valere, in partem non valere.

28 *GAIUS* Rem pignori creditori datam si per praeceptionem legaverit testator, officio judicis continetur, ut ex communi pecunia

ναται ν' ἀναζητήσῃ παρὰ τοῦ συγκληρονόμου [τὸ ἀναλογοῦν] ἐν τῇ περὶ δια-
20 νομῆς κληρον. ἀγωγῇ. Ὁ κατὰ τὴν διανομὴν κληρονομίας δικαστὴς
21 οὐδὲν πρέπει ν' ἀφίνῃ ἀδιαίρετον. Ὡσαύτως δέον νὰ φροντίζῃ, ὥστε νὰ παρέχηται δι' ἐκνίκησιν ἀσφάλεια εἰς ἐ-
22 κείνους, εἰς οὓς ἐπιδικάζει τι. Ἐὰν χρήματα μὴ ὑπάρχοντα ἐν τῇ περιουσίᾳ, ὡς ἐξαίρετον [εἰς ἕνα τῶν κληρονόμων] κατελείφθησαν, ἀμφιβάλλεται ἂν ἐντελῶς δέον παρὰ τῶν συγκληρονόμων νὰ καταβληθῶσιν, ἢ ἀναλόγως τῆς κληρονομικῆς μερίδος, ὡς ἐὰν εἶχον καταλειφθῇ χρήματα ἐν τῇ κληρονομίᾳ· μᾶλλον λοιπὸν πρέπει νὰ λεχθῇ, ὅτι ἐκεῖνο θέλει [ὑπὸ τῶν συγκληρονόμων] δοθῇ, ὅ,τι θὰ ἐδίδετο, ἐὰν εἶχον εὑρεθῇ [ἐν τῇ περιουσίᾳ αὐτούσια] χρήματα.

26 *ΓΑΪΟΣ* Εἰς τὸ καθῆκον δὲ τοῦ δικαστοῦ ἀνάγεται, νὰ διατάσσῃ νὰ πωλῆται ἓν ἢ πλείονα κληρονομιαῖα πράγματα, τὰ δὲ ἐκ τοῦ τιμήματος συναζόμενα χρήματα νὰ καταβάλλωνται, εἰς ὅντινα ἐκληροδοτήθησαν.

27 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐπὶ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς αἱ καταδίκαι καὶ αἱ ἀπαλλαγαὶ πρέπει νὰ γίνωνται ὡς πρὸς πάντας· καὶ διὰ τοῦτο, ἐὰν ὡς πρὸς ἕνα παρελείφθη ἡ καταδίκη, καὶ ὡς πρὸς τοὺς λοιποὺς δὲν θέλει ἰσχύσει ὅ,τι ὁ δικαστὴς ἔπραξε, διότι δὲν δύναται ἐκ μιᾶς ἀγωγῆς τὸ δεδικασμένον ἐν μέρει μὲν νὰ ἰσχύῃ, ἐν μέρει δὲ νὰ μὴ ἰσχύῃ.

28 *ΓΑΪΟΣ* Ἐὰν πρᾶγμα ὡς ἐνέχυρον δεδομένον εἰς πιστωτὴν ἐκληροδότησεν ὡς ἐξαίρετον ὁ διαθέτης, ἐν τῷ καθήκοντι τοῦ δικαστοῦ περιλαμβάνε-

uatur eamque ferat is cui eo mo-
lo fuerat legata.

29 *PAULUS* Si pignori res data
lefuncto sit, dicendum est in fami-
iae erciscundae jndicium venire:
ed is cui adjudicabitur in fami-
iae erciscundae judicio pro parte
coheredi erit damnandus nec ca-
ere debet coheredi indemnem eum
ore adversus eum qui pignori de-
lerit, quia pro eo erit, ac si hypo-
hecaria vel Serviana actione[1] pe-
ita litis aestimatio oblata sit, ut
t is qui optulerit adversus domi-
um vindicantem exceptione tuen-
us sit. contra quoque si is heres,
ui pignus adiudicatum est, velit
otum reddere, licet debitor nolit,
udiendus est. non idem dici po-
est, si alteram partem creditor
merit: adiudicatio enim neces-
aria est, emptio voluntaria: nisi
i obiciatur creditori, quod animo-
e licitus sit. sed huius rei ratio
abebitur, quia quod creditor egit,
ro eo habendum est ac si debitor
er procuratorem egisset et ejus,
uod propter necessitatem impen-
it, etiam ultro est actio creditori.

(1) re προσθ. (Mo.

ται, ὥστε ἐκ χρημάτων κοινῶν [τὸ πρᾶγμα] ν' ἀπαλλαγῇ, καὶ νὰ λάβῃ αὐτὸ ἐκεῖνος, εἰς ὃν οὕτως ἐκληροδοτήθη.

29 *ΠΑΥΛΟΣ* Πρᾶγμα δεδομένον ὡς ἐνέχυρον εἰς τὸν διαθέτην, δέον νὰ εἴπωμεν ὅτι περιλαμβάνεται ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγῇ, ἀλλ' ἐκεῖνος, εἰς ὃν ἤθελεν ἐπιδικασθῇ κατὰ τὴν περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγήν, καταδικάζεται διὰ τὸ ἥμισυ ἀπέναντι τοῦ συγκληρονόμου, ὅστις δὲν ὀφείλει νὰ παράσχῃ εἰς ἐκεῖνον ἀσφάλειαν, ὅτι δεν θέλει ζημιωθῇ ἐκ μέρους τοῦ ἐνεχυράσαντος [προσφέροντος τυχὸν τὸ ἥμισυ τοῦ χρέους], διότι [ἡ περίπτωσις] εἶνε ὡς ἐὰν ἐγειρομένης [ἐκ μέρους τοῦ πιστωτοῦ] περὶ πράγματος τῆς ὑποθηκικῆς ἢ Σερβιανῆς ἀγωγῆς, προσηνέχθη [ἀντὶ τοῦ ἐνεχύρου] ἡ διατίμησις τῆς δίκης, ὥστε καὶ ὁ προσενεγκὼν νὰ εἶνε δι' ἐνστάσεως ἀσφαλὴς ἀπέναντι τοῦ διεκδικοῦντος [ἀλλὰ μὴ καταβάλλοντος τὸ ὅλον χρέος] ἰδιοκτήτου. καὶ ἀντιθέτως ἐὰν ὁ κληρονόμος, εἰς ὃν ἐπεδικάσθη τὸ ἐνέχυρον, θέλῃ τὸ ὅλον [ἐνέχυρον] ν' ἀποδώσῃ [λαμβάνων τὸ ὅλον χρέος], καίτοι ὁ ὀφειλέτης δὲν θέλει, δέον [ἐκεῖνος] νὰ εἰσακουσθῇ. δὲν δύναται [ὅμως] νὰ λεχθῇ τὸ αὐτό, ἐὰν ὁ πιστωτὴς *ἠγόρασε* [διὰ πλειστηριασμοῦ πρὸς τὸν συγκληρονόμον] τὸ ἕτερον μέρος [τοῦ ἐνεχύρου]· διότι ἡ μὲν ἐπιδίκασις εἶνε ἀναγκαία, ἡ δ' ἀγόρασις ἑκουσία[1]· ἐκτὸς ἂν ἀντιτάσσηται εἰς τὸν πιστωτήν, ὅτι ὑπερβολικῶς ἐπλειστηρίασε. λαμβάνεται δὲ τοῦτο ὑπ' ὄψιν, διότι ὅ,τι ὁ πιστωτὴς πράττει, θεωρεῖται ὡς ἐὰν ὁ ὀφειλέτης διὰ πληρεξουσίου ἔπραξε, λοιπὸν δι' ὅ,τι

[1] Ἐὰν γὰρ ἑκουσίως ὁ εἷς τῶν δανειστῶν ἀγοράσῃ τὸ τοῦ συνδανειστοῦ μέρος, καὶ μὴ κατ' ἀδιουδικατίονα λάβῃ, οὐκ ἔχει κατὰ τοῦ δεβίτορος ἀγωγὴν εἰς τὸ λαβεῖν τὸ πᾶν (ἐνέχυρον) καὶ δοῦναι τὸ πᾶν χρέος. (Βασ.)

30 *MODESTINUS* Fundus mihi communis est pupillae coheredi: in eo fundo reliquiae sunt conditae, quibus religio ab utriusque patribus[1] debebatur, nam parentes quoque ejusdem pupillae ibi sepulti sunt: sed tutores distrahere fundum volunt: ego non consentio, sed portionem meam possidere malo, cum universitatem emere non possim et velim pro meo arbitrio exsequi ius religionis. quaero, an recte arbitrum communi dividundo ad hunc fundum partiendum petam an etiam is arbiter, qui familiae erciscundae datur, isdem partibus fungi possit, ut hanc possessionem exemptis[2] ceteris corporibus hereditariis pro iure cuique[3] nobis partiatur. Herennius Modestinus respondit nihil proponi, cur familiae erciscundae judicio addictus arbiter officium suum etiam in eius fundi de quo agitur divisionem interponere non possit: sed religiosa loca in iudicium non deduci eorumque ius singulis heredibus in solidum competere.

(1) partibus (σ. μ.) — (2) exemptam (Mo.)
(3) cujusque

31 *PAPINIANUS* Si servus pignori obligatus luatur ab uno ex heredibus, quamvis postea decedat, officium tamen arbitri durat: sufficit enim communionis causa quae praecessit quaeque hodie duraret, si res non intercidisset.

32 *IDEM* Quae pater inter filios non divisit post datas[4] actiones vice

(4) res et collatas προσθ. (Mo.)

ἐξ ἀνάγκης ἐδαπάνησε, δίδεται ἀμοιβαίως καὶ εἰς τὸν πιστωτὴν ἀγωγή.

30 *ΜΟΔΕΣΤΙΝΟΣ* Ὑπάρχει ἀγρὸς κοινὸς ἐμοῦ καὶ ἀνήβου συγκληρονόμου· ἐντῷ ἀγρῷ τούτῳ εἰσὶν ἀποτεθειμένα λείψανα, εἰς ἃ ὀφείλεται ἐκατέρωθεν σεβασμός, διότι καὶ οἱ γονεῖς τῆς ἀνήβου εἶνε ἐκεῖ τεθαμμένοι. ὅμως οἱ ἐπίτροποι [αὐτῆς] θέλουσι νὰ πωλήσωσι τὸν ἀγρόν. ἐγὼ δὲν συναινῶ, ἀλλὰ προτιμῶ νὰ νέμωμαι τὴν μερίδα μου. ἀφοῦ δὲν δύναμαι ν' ἀγοράσω τὸ ὅλον, καὶ θέλω κατ' ἰδίαν βούλησιν νὰ ἀπολαμβάνω τὸ τοῦ σεβασμοῦ δίκαιον. ἐρωτᾶται, ἂν ὀρθῶς ζητῶ διαιτητὴν περὶ διαιρέσεως κοινοῦ πρὸς διανομὴν τοῦ ἀγροῦ τούτου, ἢ ἂν ὁ διαιτητής, ὅστις πρὸς διανομὴν τῆς κληρονομίας δίδεται, δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ καὶ τοῦτο, ὥστε τὴν προκειμένην νομὴν ἐξαιρῶν τῶν λοιπῶν πραγμάτων τῆς κληρονομίας νὰ διανείμῃ εἰς ἡμᾶς ἀναλόγως τοῦ δικαιώματος ἑκάστου. ὁ Ἐρήννιος Μοδεστῖνος ἀπήντησεν ὅτι οὐδὲν πρόκειται, ἐξ οὗ ὁ διαιτητής, εἰς ὃν ἀνετέθη ἡ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγή, νὰ μὴ δύνηται νὰ παρεμβάλῃ τὴν ἑαυτοῦ λειτουργίαν καὶ πρὸ διαίρεσιν τοῦ περὶ οὗ πρόκειται ἀγροῦ· ὅμως τόποι ὅσιοι δὲν περιλαμβάνονται ἐν τῇ [περὶ διανομῆς] ἀγωγῇ, τὸ δὲ ὡς πρὸς τούτους δίκαιον ἀνήκει ἀκεραίως εἰς ἕκαστον κληρονόμον.

31 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ἐὰν δοῦλος εἰς ἐνέχυρον ὑποκείμενος ἀπηλλάγη ὑφ' ἑνὸς ἐκ τῶν κληρονόμων, καίτοι κατόπιν ἀπέθανεν, ὅμως τὸ καθῆκον τοῦ διαιτητοῦ διαρκεῖ· διότι ἀρκεῖ ἡ περίπτωσις τῆς κοινωνίας, ἥτις προϋπῆρξε, καὶ ἥτις καὶ σήμερον θὰ ἐξηκολούθει, ἐὰν τὸ πρᾶγμα μὴ κατεστρέφετο.

32 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅσα ὁ πατὴρ δὲν διένειμε μεταξὺ τῶν υἱῶν, μετὰ τὴν δόσιν πραγμάτων καὶ τὴν ἀναθήκην ἀ-

divisionis, ad singulos pro hereditaria portione pertinent, modo si cetera, quae non divisit, in unum generaliter non contulit vel res datas non sequuntur.

33 *IDEM* Si pater familias singulis heredibus fundos legando divisionis arbitrio fungi voluit, non aliter partem suam coheres praestare cogetur, quam si vice mutua partem nexu pignoris liberam consequatur.

34 *IDEM* Servos inter coheredes tempore divisionis aestimatos non emendi, sed dividendi animo pretiis adscriptos[1] videri placuit: quare suspensa condicione mortuos tam heredi quam fideicommissario deperisse.

35 *IDEM* Pomponius Philadelphus dotis causa praedia filiae quam habebat in potestate tradidit et reditus eorum genero solvi mandavit: an ea praecipua filia retinere possit, cum omnes filios heredes instituisset, quaerebatur. Iustam causam retinendae possessionis habere filiam, quoniam pater praedia de quibus quaerebatur dotis esse voluit et matrimonium post mortem quoque patris testerat, respondi: filiam etenim, quae naturaliter agros tenuit, specie dotis cuius capax fuisset defendi.

36 *PAULUS* Cum putarem te co-

(1) servis inter coheredes tempore divisionis aestimatis non emendi, sed dividendi animo pretia adscripta (Mo.)

γωγῶν ἀντὶ διανομῆς, ἀνήκουσιν εἰς ἕκαστον ἀναλόγως τῆς κληρονομικῆς μερίδος, ἐκτὸς ἂν τὰ λοιπά, ἅτινα δὲν διένειμεν, ἔδωκε γενικῶς εἰς ἕνα, ἢ [ταῦτα] παρακολουθῶσι τὰ δοθέντα πράγματα.

33 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν πατὴρ οἰκογενείας εἰς ἕκαστον κληρονόμον κληροδοτῶν ἀγρὸν θελήσῃ νὰ κάμῃ τὴν διαίρεσιν, δὲν θέλει ἀναγκασθῇ ὁ συγκληρονόμος νὰ παράσχῃ [εἰς τὸν ἕτερον] τὴν μερίδα αὐτοῦ, παρ' ἐὰν ἀμοιβαίως λάβῃ τὸ [ἑαυτοῦ] μέρος ἐλεύθερον τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ ἐνεχύρου.

34 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν κατὰ τὴν μεταξὺ συγκληρονόμων διανομὴν διατιμῶνται δοῦλοι [ὑπὸ αἵρεσιν κληροδοτηθέντες], εἶνε δεκτὸν ὅτι οὐχὶ πρὸς ἀγόρασιν, ἀλλὰ χάριν τῆς διανομῆς θεωροῦνται ὅτι προσετέθησαν τὰ τιμήματα· διὰ τοῦτο ἐὰν ἠρτημένης τῆς αἱρέσεως ἀπέθανον, ἡ ἀπώλεια εἶνε καὶ τοῦ κληρονόμου καὶ τοῦ καταπιστευματοδόχου.

35 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ Πομπώνιος Φιλάδελφος παρέδωκε λόγῳ προικὸς κτήματα εἰς θυγατέρα, ἣν εἶχεν ὑπεξουσίαν, καὶ ἐνετείλατο ἡ πρόσοδος αὐτῶν νὰ καταβάλληται εἰς τὸν γαμβρόν· ἠρωτᾶτο, ἂν ἡ θυγάτηρ δύναται νὰ κρατήσῃ αὐτὰ ὡς ἐξαίρετον, ἀφοῦ πάντας τοὺς υἱοὺς ἐγκατέστησεν [ὁ πατὴρ] κληρονόμους. ἀπήντησα ὅτι ἡ θυγάτηρ ἔχει δικαίαν αἰτίαν παρακρατήσεως τῆς νομῆς, διότι ὁ πατὴρ ἠθέλησε τὰ περὶ ὧν πρόκειται κτήματα νὰ εἶνε προίξ, ὁ δὲ γάμος καὶ μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς ἐξηκολούθει· ἡ θυγάτηρ λοιπόν, ἥτις κατεῖχε φυσικῶς τοὺς ἀγρούς, ὑπερασπίζει ἑαυτὴν λόγῳ τῆς προικός, ἧς ἦτο ἀξία.

36 *ΠΑΥΛΟΣ* Νομίζων σε συγκληρονόμον μου, ἐνῷ δὲν ἦτο τοῦτο ἀληθές, ἤγειρον κατὰ σοῦ τὴν περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγήν, ἐγένοντο δ' ὑπο

heredem meum esse idque verum non esset, egi tecum familiae erciscundae iudicio et a iudice invicem adiudicationes et condemnationes factae sunt : quaero, rei veritate cognita utrum condictio invicem competat an vindicatio? et an aliud in eo qui heres est, aliud in eo qui heres non sit dicendum est ? respondi : qui ex asse heres erat, si, cum putaret se Titium coheredem habere, acceperit cum eo familiae erciscundae iudicium et condemnationibus factis solverit pecuniam, quonian ex causa iudicati solvit, repetere non potest. sed tu videris eo moveri, quod non est iudicium familiae erciscundae nisi inter coheredes acceptum: sed quamvis non sit iudicium, tamen sufficit ad impediendam repetitionem, quod quis se putat condemnatum. quod si neuter eorum heres fuit, sed quasi heredes essent acceperint familiae erciscundae iudicium, de repetitione idem in utrisque dicendum est, quod diximus in altero. plane si sine iudice diviserint res, etiam condictionem earum rerum, quae ei cesserunt, quem coheredem esse putavit qui fuit heres, competere dici potest : non enim transactum inter eos intellegitur, cum ille coheredem esse putaverit.

37 *SCAEVOLA* Qui familiae erciscundae iudicio agit, confitetur adversarium sibi esse coheredem.

38 *PAULUS* Lucius et Titia fratres emancipati a patre adulti curatores acceperunt : hi communes pecunias ex reditibus redactas singulis subministraverunt: postea

τοῦ δικαστοῦ ἀμοιβαίως ἐπιδικάσεις καὶ καταδίκαι. ἐρωτᾶται, γνωσθείσης τῆς ἀληθείας τοῦ πράγματος, προσωπικὴ ἀγωγὴ ἄρα γε ἀμοιβαίως ἁρμόζει, ἢ διεκδίκησις; καὶ ἕτερον θέλει λεχθῆ διὰ τὸν ὄντα κληρονόμον, ἕτερον δὲ διὰ τὸν μὴ ὄντα; ἀπήντησα: ὁ εἰς ὁλόκληρον κληρονόμος ἐάν, νομίζων ὅτι ἔχει συγκληρονόμον τὸν Τίτιον, ἤγειρε κατ' αὐτοῦ τὴν περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγήν, γενομένης δὲ καταδίκης κατέβαλε χρήματα, δὲν δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν ἀπόδοσιν, διότι ἕνεκα δεδικασμένου κατέβαλεν. ἀλλὰ σὺ φαίνεσαι [ἄλλως φρονῶν] κινούμενος ἐκ τούτου, ὅτι ἀγωγὴ περὶ διανομῆς κληρονομίας δὲν ἐγείρεται, παρὰ μεταξὺ συγκληρονόμων· ὅμως καίτοι [τοιαύτη] ἀγωγὴ δὲν ὑπάρχει, ἐν τούτοις ἀρκεῖ πρὸς παρακώλυσιν τῆς ἀναζητήσεως, τὸ ὅτι τις θεωρεῖ ἑαυτὸν καταδεδικασμένον. ἂν δὲ μηδέτερος αὐτῶν ἦτο κληρονόμος, ἀλλ' ἤγειρον τὴν περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγὴν ὡσεὶ ἦσαν κληρονόμοι, θέλει ὡς πρὸς τὴν ἀναζήτησιν λεχθῆ περὶ ἑκατέρων τὸ αὐτό, ὅπερ εἴπομεν περὶ τοῦ ἑνός. βεβαίως ἐὰν ἄνευ δικαστοῦ διένειμαν τὰ πράγματα, δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι ἁρμόζει καὶ προσωπικὴ ἀγωγὴ διὰ τὰ πράγματα, ἅτινα ὁ ὢν κληρονόμος παρεχώρησεν εἰς τὸν θεωρούμενον ὡς συγκληρονόμον, διότι δὲν θεωρεῖται ὅτι ἐγένετο μεταξὺ αὐτῶν συμβιβασμός, καθόσον ἐκεῖνος ἐθεώρησε τοῦτον συγκληρονόμον [ἐνῷ δὲν ἦτο].

37 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Ὁ ἐνάγων περὶ διανομῆς κληρονομίας, ὁμολογεῖ ὅτι ὁ ἀντίθετος εἶνε συγκληρονόμος αὐτοῦ.

38 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὁ Λούκιος καὶ ἡ Τιτία ἀδελφοὶ χειραφετηθέντες ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἔλαβον ὡς ἀνήλικοι κηδεμόνας· οὗτοι παρέδωκαν εἰς ἕκαστον κοινὰ χρήματα ἐκ προσόδων συναχθέντα. εἶτα

omne patrimonium diviserunt: et post divisionem Titia soror Lucio fratri suo coepit quaestionem movere, quasi amplius accepisset quam ipsa acceperat, cum Lucius frater eius non amplius sua portione, immo minus quam dimidiam consecutus sit, quaero, an Titiae competat adversus fratrem actio. Paulus respondit, secundum ea quae proponuntur, si Lucius non amplius ex reditu praediorum communium accepit, quam pro hereditaria portione ei competeret, nullam sorori eius adversus eum competere actionem. idem respondit, cum ex decretis alimentis a praetore amplius fratrem accepisse diceretur quam sororem, non tamen ultra partem dimidiam.

39 *SCAEVOLA* Ex parte heres institutus causam de totis bonis, quam omnes heredes patiebantur ob inultam mortem[1], suscepit et obtinuit: coheres ab eo partem quam petebat nec partem sumptuum factorum in litem praestare debebat: quaesitum est, an doli exceptio noceret. respondi, si idcirco amplius erogatum esset, quod eius quoque causa defensa esset, habendam rationem sumptuum. sed et si omiserit doli exceptionem, agere potest de recipienda portione sumptuum. Intestato moriens codicillis praedia sua omnia et patrimonium inter liberos divisit ita, ut longe amplius filio quam filiae relinqueret: quaesitum est, an soror fratri dotem conferre deberet.

[1] testatoris προσθ. (Βασ.)

[οἱ ἀδελφοὶ] διένειμαν ἅπασαν τὴν περιουσίαν· μετὰ δὲ τὴν διανομὴν ἡ ἀδελφὴ Τιτία ἤρξατο νὰ ἐγείρῃ ἔριδα κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ Λουκίου, ὅτι εἶχε λάβει περισσότερον παρ' αὐτήν. ἐὰν ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς Λούκιος δὲν ἔλαβε περισσότερον τῆς ἑαυτοῦ μερίδος, μάλιστα ὀλιγώτερον τοῦ ἡμίσεως, ἐρωτᾶται ἂν εἰς τὴν Τιτίαν ἁρμόζῃ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἀγωγή. ὁ Παῦλος ἀπήντησεν, ὅτι κατὰ τὰ προεκτεθέντα, ἐὰν ὁ Λούκιος δὲν ἔλαβε περισσότερον ἐκ τῆς προσόδου τῶν κοινῶν κτημάτων, παρ' ὅ,τι ἤρμοζεν αὐτῷ ἐκ τῆς κληρονομικῆς μερίδος, οὐδεμία εἰς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ ἁρμόζει κατὰ τοῦτου ἀγωγή. τὸ αὐτὸ ἀπήντησεν, ἐὰν λέγηται ὅτι ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ πραίτωρος διαταχθείσης διατροφῆς ἔλαβεν ὁ ἀδελφὸς περισσότερον τῆς ἀδελφῆς, ὄχι ὅμως [ἐὰν ἔλαβε] πλέον τοῦ ἡμίσεως.

39 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Κληρονόμος εἰς μέρος ἐγκατεστημένος ἀνεδέχθη περὶ ὅλης τῆς περιουσίας δίκην, ἥτις εἰς πάντας τοὺς κληρονόμους ἐπεβάλλετο διὰ τὴν μὴ ἐκδίκησιν τοῦ φόνου τοῦ διαθέτου, καὶ ἐνίκησεν· ὁ συγκληρονόμος ἀπήτει παρ' αὐτοῦ τὴν ἰδίαν μερίδα, μὴ θέλων νὰ καταβάλῃ μέρος τῶν κατὰ τὴν δίκην γενομένων δαπανῶν. ἠρωτήθη, ἂν βλάπτῃ [αὐτὸν] ἡ τοῦ δόλου ἔνστασις. ἀπήντησα, ἐὰν διὰ τοῦτο ἐγένετο μεγαλειτέρα δαπάνη, διότι καὶ τούτου ἡ ὑπόθεσις ὑπερησπίσθη, θὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν αἱ δαπάναι. ἀλλὰ καὶ ἂν [ὁ ὑπερασπίσας] παρέλιπε τὴν ἔνστασιν τοῦ δόλου, δύναται νὰ ἐγείρῃ ἀγωγὴν περὶ ἀναλήψεως τῆς μερίδος τῶν δαπανῶν. Ἀποθνήσκων τις ἀδιάθετος διένειμε διὰ κωδικέλλων πάντα αὐτοῦ κτήματα καὶ τὴν περιουσίαν μεταξὺ τῶν τέκνων, καταλιπὼν πολὺ περισσότερα εἰς τὸν υἱὸν παρὰ εἰς τὴν θυγατέρα. ἠρωτήθη, ἂν ἡ ἀδελφὴ ὤφειλε

respondi secundum ea quae proponerentur, si nihil indivisum reliquisset, rectius dici ex voluntate defuncti collationem dotis cessare.

2 Servo libertatem dedit qui erat annorum quindecim, «cum erit annorum triginta», eidem ex die mortis suae quoad viveret cibariorum nomine denarios denos, vestiarii[1] denarios viginti quinque praestari se velle significavit:quaesitum est, an utile esset cibariorum et vestiariorum legatum,cum Stichus ante libertatis tempus decesserit, et an, si non est utile, heres qui praestiterat a coherede repetere possit, apud quem morabatur. respondi non quidem debita fuisse, sed si id, quod datum est, in alimenta consumptum sit,

(1) denos menstruos, annuos vestiarii (Mo)

3 repeti non posse. Filius rei publicae debita, quae post mortem patris contraxit, fratri suo pro parte hereditaria reputare non potest, si non in omnibus socii essent, licet hereditatem paternam communem haberent et pater pro altero filio in patria magistra-
4 tu functus decessit. Duos filios scripsit heredes et certos homines unicuique eorum praelegavit, in quibus uni Stephanum cum peculio: is vivo testatore manumissus decessit, deinde pater: quaesitum est, an id, quod in peculio habuit Stephanus priusquam manumitteretur, ad utrosque filios pertineat an vero ad eum solum, cui cum peculio praelegatus fuerat. respondi secundum ea quae proponeren-

νὰ συνεισφέρῃ εἰς τὸν ἀδελφὸν τὴν προῖκα· ἀπήντησα ὅτι κατὰ τὰ προεκτεθέντα, ἐὰν μηδὲν ἀδιαίρετον κατέλιπεν, ὀρθότερον εἶνε νὰ εἴπωμεν, ὅτι κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀποθανόντος ἡ
2 συνεισφορὰ τῆς προικὸς ἀργεῖ. Εἷς δοῦλον δεκαπενταετῆ ἔδωκέ τις τὴν ἐλευθερίαν «ἅμα γείνῃ τριάκοντα ἐτῶν,» ἐδήλωσε δὲ ὅτι θέλει νὰ παρέχωνται εἰς τὸν ἴδιον ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου αὐτοῦ (τοῦ διαθέτου) ἐφ' ὅσον (ὁ δοῦλος) ζῇ, λόγῳ μὲν τροφῆς δέκα δηνάρια κατὰ μῆνα, κατ' ἔτος δὲ δι'ἱματισμὸν δηνάρια εἰκοσιπέντε· ἠρωτήθη, ἂν ἰσχύῃ ἡ κληροδοσία τῆς τροφῆς καὶ τοῦ ἱματισμοῦ, ἀφοῦ ὁ Στίχος πρὸ τοῦ χρόνου τῆς ἀπελευθερώσεως ἀπέθανε, καὶ ἄν, μὴ ἰσχύοντος αὐτοῦ, ὁ καταβαλὼν κληρονόμος δύναται ν' ἀναζητήσῃ [τὰ καταβληθέντα] παρὰ τοῦ συγκληρονόμου, παρ' ᾧ διέμενεν [ὁ δοῦλος]. ἀπήντησα ὅτι δὲν ὠφείλοντο μέν, ἀλλ'ἐὰν τὸ δοθὲν κατηναλώθη εἰς διατροφήν, δὲν δύναται ν' ἀναζητηθῇ.
3 Ὁ υἱὸς τὰ πρὸς πόλιν χρέη, ἅτινα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς συνῆψε, δὲν δύναται, ἐὰν μὴ εἶνε κοινωνοὶ εἰς ἅπαντα, νὰ ὑπολογίσῃ εἰς τὸν ἀδελφόν του ἀναλόγως τῆς κληρονομικῆς μερίδος, καίτοι ἔχουσι κοινὴν τὴν πατρῴαν κληρονομίαν, ὁ δὲ πατὴρ ἀσκῶν ἐν τῇ πατρίδι ἀρχὴν ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς
4 τῶν υἱῶν ἀπέθανεν. Ἔγραψέ τις κληρονόμους δύω υἱούς, προκληροδοτήσας εἰς ἕκαστον αὐτῶν ὡρισμένους δούλους, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἰς ἕνα τὸν Στέφανον σὺν τῷ χρηματίῳ· οὗτος ζῶντος τοῦ διαθέτου χειραφετηθεὶς ἀπέθανεν, εἶτα δ' ὁ πατήρ· ἠρωτήθη, ἂν ὅ,τι ὁ Στέφανος εἶχεν ἐν τῷ χρηματίῳ προτοῦ χειραφετηθῇ, ἀνήκῃ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς υἱούς, ἢ τοὐναντίον εἰς ἐκεῖνον μόνον, εἰς ὃν εἶχε προκληροδοτηθῇ σὺν τῷ χρηματίῳ· ἀπήντησα ὅτι κατὰ τὰ προεκ-

5 tur ad utrosque. Pater inter filios divisit bona et eam divisionem testamento confirmavit et cavit,ut aes alienum, quod unusquisque eorum habet sive habebit, solus sustineret: postea unus ex filiis cum pecuniam mutuaretur, intervenit pater ejusque consensu praedia quae filio adsignaverat pignori data sunt: post mortem patris eadem praedia idem filius possedit, usuras solvit: quaero, an familiae erciscundae judicio, si praedia pignori data distrahat creditor, aliquid ei a coherede praestandum sit. respondi secundum ea quae proponerentur non esse praestandum.

40 *GAIUS* Si ex asse heres institutus rogatus sit mihi partem aliquam restituere, veluti dimidiam, utile familiae erciscundae judicium recte inter nos agetur.

41 *PAULUS* Quaedam mulier ab judice appellaverat, quod diceret eum de dividenda hereditate inter se et coheredem non tantum res, sed et libertos divisisse et alimenta, quae dari testator certis libertis iussisset: nullo enim iure id eum fecisse. ex diverso respondebatur consensisse eos divisioni et multis annis alimenta secundum divisionem praestitisse. placuit standum esse alimentorum praestationi: sed et illud adiecit nullam esse libertorum divisionem.

42 *POMPONIUS* Si ita legatum fuerit uni ex heredibus: «quod

5 τεθέντα εἰς ἀμφοτέρους. Πατήρ τις διένειμε τὴν περιουσίαν μεταξὺ τῶν υἱῶν, καὶ ἐπεκύρωσε διὰ διαθήκης τὴν διαίρεσιν, ὡρίσας ὥστε τὰ χρέη, ἅτινα ἕκαστος αὐτῶν ἔχει ἢ θέλει ἔχει, μόνος νὰ ὑποφέρῃ· κατόπιν εἰς ἐκ τῶν υἱῶν ἐδανείσθη χρήματα, ἐμεσολάβησε δ' ὁ πατήρ, καὶ τῇ συναινέσει τούτου ἐδόθησαν ὡς ἐνέχυρον τὰ κτήματα, ἅτινα εἶχε προορίσει διὰ τὸν υἱόν. μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ πατρὸς ἐνέμετο τὰ κτήματα ταῦτα ὁ αὐτὸς υἱός, καταβάλλων τόκους· ἐρωτᾶται, ἂν τὰ ὡς ἐνέχυρον δοθέντα κτήματα πωλήσῃ ὁ πιστωτής, δέον ἆράγε διὰ τῆς περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγῆς νὰ δοθῇ τι εἰς ἐκεῖνον παρὰ τοῦ συγκληρονόμου. ἀπήντησα ὅτι κατὰ τὰ προεκτεθέντα δὲν θέλει δοθῇ.

40 *ΓΑΪΟΣ* Ἐάν τις ἐγκατασταθεὶς εἰς ὁλόκληρον κληρονόμος παρεκλήθη ν' ἀποκαταστήσῃ εἰς ἐμὲ μέρος τι, λ.χ. τὸ ἥμισυ, ἐγκύρως θέλει ἐγερθῇ μεταξὺ ἡμῶν ὠφέλιμος περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγή.

41 *ΠΑΥΛΟΣ* Γυνή τις ἔκαμεν ἔφεσιν κατὰ δικαστοῦ, λέγουσα ὅτι οὗτος κατὰ τὴν διανομὴν τῆς κληρονομίας μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ συγκληρονόμου, διένειμεν ὄχι μόνον τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπελευθέρους καὶ τὴν διατροφήν, ἧς τὴν δόσιν εἶχε διατάξει ὁ διαθέτης εἰς ὡρισμένους ἀπελευθέρους. διότι ἄνευ οὐδενὸς δικαίου ἔπραξεν [ὁ δικαστὴς] τοῦτο. ἐξ ἀντιθέτου ἐδίδετο ἀπάντησις ὅτι συνήνεσαν οὗτοι εἰς τὴν διανομήν, καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη παρεῖχον τὰς διατροφὰς συμφώνως πρὸς τὴν διανομήν. ἤρεσεν ὅτι δέον νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ παροχὴ τῶν διατροφῶν· ὅμως προσετέθη καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ τῶν ἀπελευθέρων διανομὴ εἶνε ἄκυρος.

42 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν εἰς ἕνα ἐκ τῶν κληρονόμων ἐδόθη κληροδοσία οὕτως:

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

mihi debet, praecipito», officio judicis familiae erciscundae continetur, ne ab eo coheredes exigant: nam et si quod alius deberet praecipere unus iussus fuerit, officio judicis actiones ei praestari debebunt pro portione coheredis.

43 *ULPIANUS* Arbitrum familiae erciscundae vel unus petere potest: nam provocare apud judicem vel unum heredem posse palam est: igitur et praesentibus ceteris et invitis poterit vel unus arbitrum poscere.

44 *PAULUS* Inter coheredes etiam communi dividundo agi potest, ut res dumtaxat quae eorum communes sint et causae ex his rebus pendentes in judicium veniant, de ceteris vero in integro sit familiae

1 erciscundae judicium. Si familiae erciscundae vel communi dividundo actum sit, adjudicationes praetor tuetur exceptiones aut ac-
2 tiones dando. Si coheredes absente uno coherede rem vendiderunt et in ea re dolo malo fecerunt, quo plus ad eos perveniret[1], vel familiae erciscundae judicio praestabunt ei qui afuit vel hereditatis

(1) et in ea re dolo malo fecerunt: quo plus ad eos pervenerit (Mo.)

3 petitione. Fructus, quos ante aditam hereditatem ex fundo hereditario heres capit, non aliter familiae erciscundae judicio praestare eum Julianus ait, quam si, cum sciret hereditarium fundum
4 esse, ceperit. Qui familiae erci-

«ὅ,τι μοι ὀφείλει, νὰ ἔχῃ ὡς ἐξαίρετον,» ἐν τῷ καθήκοντι τοῦ περὶ διανομῆς τῆς κληρονομίας δικαστοῦ περιλαμβάνεται, νὰ μὴ ἀπαιτήσωσιν οἱ συγκληρονόμοι παρ' ἐκείνου· διότι καὶ ἂν εἷς διετάχθη νὰ ἔχῃ ὡς ἐξαίρετον ὅ,τι ἕτερος ὀφείλει, ἐκ καθήκοντος τοῦ δικαστοῦ πρέπει νὰ χορηγηθῶσιν εἰς ἐκεῖνον αἱ ἀγωγαὶ ἀναλόγως τῆς μερίδος τοῦ συγκληρονόμου.

43 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Διαιτητὴν πρὸς διανομὴν κληρονομίας δύναται καὶ εἷς [μόνον κληρονόμος] νὰ ζητήσῃ· διότι κατάδηλον εἶνε ὅτι καὶ εἷς κληρονόμος δύναται νὰ προκαλέσῃ ἐνώπιον δικαστοῦ· ὅθεν καὶ παρόντων τῶν λοιπῶν καὶ ἀκόντων δύναται καὶ εἷς [μόνος] νὰ ζητήσῃ διαιτητήν.

44 *ΠΑΥΛΟΣ* Μεταξὺ συγκληρονόμων δύναται νὰ ἐγερθῇ καὶ ἡ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγή, ὥστε νὰ περιληφθῶσιν ἐν τῇ ἀγωγῇ μόνον τὰ κοινὰ αὐτῶν πράγματα καὶ αἱ ἐκ τούτων ἐξηρτημέναι ὑποθέσεις, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν νὰ ὑπάρχῃ ἀκεραία ἡ περὶ δια-
1 νομῆς κληρον. ἀγωγή. Ἐὰν διεξήχθη ἀγωγὴ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἢ διαιρέσεως κοινοῦ, ὁ πραίτωρ θέλει προστατεύσει τὰς ἐπιδικάσεις
2 χορηγῶν ἐνστάσεις ἢ ἀγωγάς. Ἐὰν συγκληρονόμοι ἀπόντος ἑνὸς συγκληρονόμου ἐπώλησαν πρᾶγμα ἐνεργήσαντες κατ' αὐτὸ δολίως, ὅ,τι περισσότερον [τοῦ δέοντος] περιῆλθεν εἰς αὐτούς, θέλουσι καταβάλει εἰς τὸν ἀπόντα εἴτε διὰ τῆς περὶ διανομῆς κληρον. ἀγω-
3 γῆς, εἴτε διὰ τῆς περὶ κληρονομίας ἀγωγῆς. Τοὺς καρπούς, οὓς πρὸ ὑπεκελεύσεως εἰς τὴν κληρονομίαν ἔλαβεν ὁ κληρονόμος ἐξ ἀγροῦ κληρονομιαίου, τότε μόνον, λέγει ὁ Ἰουλιανός, θέλει διὰ τῆς περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγῆς παράσχει, ὅταν γινώσκων ὅτι ὁ ἀγρὸς ἦτο
4 κληρονομιαῖος ἔλαβεν [αὐτούς]. Ὁ-

cundae et communi dividundo et
inium regundorum agunt, et ac-
ores sunt et rei et ideo iurare
lebent non calumniae causa litem
ntendere et non calumniae causa

ad infitias ire. Quod ex facto
uo unus ex coheredibus ex stipu-
ätione hereditaria praestat, a co-
nerede non repetet: veluti si a se
eredeque suo dolum malum afu-
urum defunctus spopondit vel
eque per se neque per heredem
uum fore, quo minus quis eat agat.
mmo et si reliqui propter factum
nius teneri coeperint, quasi con-
icio stipulationis hereditariae ex-
titerit, habebunt familiae erci-
cundae judicium cum eo propter

quem commissa sit stipulatio. Si
uis stipulatus fuerit Titium here-
emque ejus ratum habiturum et
itius pluribus heredibus relictis
ecesserit, eum solum teneri qui
on habuit ratum et solum ex he-
edibus stipulatoris acturum a quo

fuerit petitum. Usu fructu uxori
gato donec ei dos solvatur, per
rbitrum familiae erciscundae tam
, quod coheredis nomine ex dote
olutum sit, reciperare potest[1],
uam ut coheres solvat effici pos-

(1) rec. potest] reciperari (Hal.)

se Cassius ait : et verum est. Si
uo coheredes damnati sint sta-

σοι ἐνεργοῦσι διὰ τῆς ἀγωγῆς περὶ δι-
ανομῆς κληρονομίας, καὶ διαιρέσεως
οινοῦ, καὶ διορισμοῦ ὁρίων, εἶνε καὶ ἐ-
νάγοντες καὶ ἐναγόμενοι, καὶ διὰ τοῦτο
πρέπει νὰ ὁρκίζωνται, ὅτι οὔτε συκοφαν-
τίας ἕνεκεν ἐγείρουσι τὴν ἀγωγήν, οὔτε
5 συκοφαντίας ἕνεκεν ἀρνοῦνται. Ὅ,τι
ἐξ ἰδίας πράξεως εἰς ἐκ τῶν συγκλη-
ρονόμων συνεπείᾳ κληρονομιαίας ἐπε-
ρωτήσεως καταβάλλει, δὲν ἀναζητεῖ
παρὰ τοῦ συγκληρονόμου· λ. χ. ἐὰν ὁ
διαθέτης ὑπεσχέθη ὅτι δὲν θὰ ὑπάρξῃ
δόλος οὔτε παρ' ἑαυτῷ οὔτε παρὰ τῷ
κληρονόμῳ αὐτοῦ, ἢ ὅτι οὔτε ἐξ ἑαυ-
τοῦ, οὔτε ἐκ τοῦ κληρονόμου αὐτοῦ
θὰ ἐμποδισθῇ τινος ἡ δίοδος ἢ ἡ ἔλα-
σις. μάλιστα καὶ ἐὰν οἱ λοιποὶ ἕνεκα
πράξεως τοῦ ἑνὸς ἤρξαντο νὰ ἐνέχων-
ται, ὡς ἐὰν ἐπληρώθη ἡ αἴρεσις κληρο-
νομιαίας ἐπερωτήσεως, θέλουσιν ἐγεί-
ρει τὴν περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀ-
γωγὴν κατ' ἐκείνου, ἐξ οὗ προῆλθεν ἡ
6 πραγμάτωσις τῆς ἐπερωτήσεως. Ἐάν
τις ἐπηρώτησε [μετὰ ποινῆς] ὅτι ὁ Τί-
τιος καὶ ὁ κληρονόμος αὐτοῦ θέλουσιν
ἐγκρίνει [σύμβασιν], ἑκάτερος δ' ἀπέ-
θανε καταλιπὼν πολλοὺς κληρονόμους,
ἐκεῖνος μόνος [ἐκ τῶν κληρον. τοῦ Τι-
τίου] ἐνέχεται, ὅστις δὲν ἐνέκρινε, καὶ
ἐκεῖνος μόνος ἐκ τῶν κληρονόμων τοῦ
ἐπερωτήσαντος θέλει ἐγείρει ἀγωγὴν
[διὰ τὴν ποινήν], ὅστις ἐζήτησε [τὴν
7 ἔγκρισιν]. Ἐὰν εἰς γυναῖκα ἐκλη-
ροδοτήθη [ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς] χρησικαρ-
πία μέχρις οὗ [τοιουτοτρόπως] τῇ κατα-
βληθῇ ἡ προίξ, δύναται, λέγει ὁ Κάσ-
σιος, διὰ τοῦ περὶ διανομῆς κληρονο-
μίας διαιτητοῦ νὰ γείνῃ ὥστε, καὶ ὅ,τι
ἕνεκα τοῦ συγκληρονόμου κατεβλήθη
λόγῳ προικὸς ν' ἀπαιτηθῇ [παρὰ τοῦ
καταβαλόντος] ὡς καὶ νὰ καταβάλῃ ὁ
συγκληρονόμος [τὸ ἀναλογοῦν τῆς προι-
8 κός]· εἶνε δ' ὀρθόν. Ἐὰν δύω συγ-
κληρονόμοι διετάχθησαν νὰ ἐγείρωσιν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

tuam ponere et altero cessante alter eam fecerit, non esse iniquum Julianus ait familiae erciscundae judicium dare, ut pars impendiorum boni viri arbitratu praestetur.

45 *POMPONIUS* Si quid contendis ex hereditate mihi tecum commune esse, quod ego ex alia causa meum proprium esse dico, id in familiae erciscundae judicium non venit. Dolus, quem servus heredis admisit, in judicium familiae erciscundae non venit, nisi si domini culpa in hoc erat, quod non idoneum servum rei communi applicuerit.

46 *PAULUS* Si maritus sub condicione a patre heres institutus sit, interim uxoris de dote actionem pendere. plane si post mortem soceri divortium factum sit, quamvis pendente condicione institutionis dicendum est praeceptioni dotis locum esse, quia mortuo patre quaedam filios sequuntur etiam antequam fiant heredes, ut matrimonium, ut liberi, ut tutela. igitur et dotem praecipere debet qui onus matrimonii post mortem patris sustinuit: et ita Scaevolae quoque nostro visum est.

47 *POMPONIUS* In judicio familiae erciscundae vel communi dividundo si, dum res in arbitrio sit, de iure praedii controversia sit, placet omnes eos, inter quos arbiter sumptus sit, et agere et opus novum nuntiare pro sua quemque parte posse, et cum aiudicationes

ἀνδριάντα, τοῦ ἑνὸς δὲ παύσαντος, ὁ ἕτερος ἐποίησεν αὐτόν, δὲν εἶνε ἀνεπιεικές, λέγει ὁ Ἰουλιανός, νὰ δοθῇ ἡ περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγή, ὥστε μέρος τῶν ἐξόδων κατὰ τὴν κρίσιν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ νὰ καταβληθῇ.

45 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν ἰσχυρίζησαι ὅτι πρᾶγμά τι εἶνε ἐκ κληρονομίας κοινὸν ἐμοῦ καὶ σοῦ, ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι εἶνε ἰδικόν μου ἀποκλειστικῶς ἐξ ἄλλης αἰτίας, δὲν περιλαμβάνεται τοῦτο ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγῇ. Ὁ δόλος, ὃν δοῦλος κληρονόμου διέπραξε, δὲν λαμβάνεται ὑπ'ὄψιν ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγῇ, ἐκτὸς ἂν ὑπῆρξε πταῖσμα τοῦ κυρίου κατὰ τοῦτο, ὅτι εἰς πρᾶγμα κοινὸν μετεχειρίσθη δοῦλον ἀνεπιτήδειον.

46 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν [ὑπεξούσιος] σύζυγος ἐγκατεστάθη παρὰ τοῦ πατρὸς κληρονόμος ὑπὸ αἵρεσιν, ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἀγωγὴ [πρὸς λῆψιν] τῆς προικὸς τῆς συζύγου [ἣν προῖκα εἶχεν ὁ πατὴρ] εἶνε ἐκκρεμής. βεβαίως ἐὰν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ἐγένετο διαζύγιον, καίτοι ἄρτηται ἡ τῆς ἐγκαταστάσεως αἵρεσις, δέον νὰ λεχθῇ ὅτι λαμβάνει χώραν προαφαίρεσις τῆς προικός, διότι θανόντος τοῦ πατρὸς [βάρη] τινὰ ἀκολουθοῦσι τοὺς υἱοὺς προτοῦ γείνωσι κληρονόμοι, ὡς ὁ γάμος, τὰ τέκνα, ἡ ἐπιτροπεία. ὅθεν καὶ τὴν προῖκα δύναται νὰ προαφαιρέσῃ ὁ ἀναδεχόμενος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς τὸ βάρος τοῦ γάμου. οὕτω δὲ καὶ εἰς τὸν ἡμέτερον Σκαιβόλαν ἐφαίνετο [ὀρθόν].

47 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Κατὰ τὴν περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγὴν ἢ τὴν περὶ διαιρέσεως κοινοῦ, ἐάν, ἐνῷ ἡ ὑπόθεσις εἶνε ἐκκρεμής, ἐγερθῇ ἔρις περὶ δικαίου κτήματος, εἶνε δεκτὸν ὅτι πάντες ἐκεῖνοι, οἵτινες προσέλαβον τὸν διαιτητήν, δύνανται καὶ νὰ ἐναγάγωσι καὶ νὰ διαμαρτυρηθῶσι κατὰ καινοτο-

b arbitro fiant, si uni adiudicetur totus fundus caveri oportet, ut quae ex his actionibus recepta erint reddantur aut quae in eas impensae factae fuerint praestentur: et si, cum res in judicio esset, eo nomine actum non fuerit, eum aequi integram actionem, cui totus fundus adiudicatus fuerit, aut pro quacumque parte adiudicatus erit

Item quae res moveri possint et in ea iudicia veniant, si interea subreptae sint, furti agere eos, quorum istae res periculo fuerint, posse.

48 *PAULUS* Si familiae erciscundae vel communi dividundo vel finium regundorum actum sit et unus ex litigatoribus decesserit pluribus heredibus relictis, non potest in partes iudicium scindi, sed aut omnes heredes accipere id debent aut dare unum procuratorem, in quem omnium nomine iudicium agatur.

49 *ULPIANUS* Qui erat heres ex parte institutus, testatorem iussus a praetore sepelire servum, cui erat testamento data libertas, ideo distraxit duplamque promisit et ex ea cautione conventus praestitit: quaesitum est, an familiae erciscundae judicio consequatur, quod ex duplae stipulatione abest. primo videamus, an hic debuerit duplam cavere. et mihi videtur non debuisse: hi enim demum ad duplae cautionem compelluntur,

μίας ἕκαστος ἀναλόγως τῆς ἰδίας μερίδος, καὶ ἐὰν μετὰ τὰς ὑπὸ τοῦ διαιτητοῦ ἐπιδικάσεις, ἐπιδικασθῇ ὁλόκληρος ὁ ἀγρὸς εἰς ἕνα, πρέπει νὰ παρέχηται ἀσφάλεια, ὅτι ὅσα [οἱ λοιποὶ] ἔλαβον διὰ τῶν ἀγωγῶν ἐκείνων, θ' ἀποδώσωσιν [εἰς αὐτόν], ἢ ὅτι ὅσα δι' αὐτὰς ἔξοδα [ἐκεῖνοι] ἐποίησαν, θὰ δοθῶσιν [ὑπὸ τούτου]. ἐὰν δέ, ἐνῷ ἡ ὑπόθεσις εἶνε ἐκκρεμής, δὲν ἠγέρθη ἕνεκα τοῦ κτήματος ἀγωγή, ἐκεῖνον ἀκολουθεῖ ἀκεραία ἡ ἀγωγή, εἰς ὃν ὁλόκληρος ὁ ἀγρὸς ἤθελεν ἐπιδικασθῇ, ἢ κατὰ τὸ μέρος, καθ' ὃ ἤθελεν ἐπιδικασθῇ. Ὡσαύτως ὅσα κινητὰ περιλαμβάνονται ἐν ταῖς ἀγωγαῖς ταύταις, ἐὰν ἐν τῷ μεταξὺ ἐκλάπησαν, δύνανται νὰ ἐγείρωσι τὴν ἀγωγὴν τῆς κλοπῆς, ἐκεῖνοι, οἵτινες βλάπτονται ἐκ τῆς ἀπωλείας τῶν πραγμάτων.

48 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἠγέρθη ἀγωγὴ περὶ διανομῆς κληρονομίας, ἢ διαιρέσεως κοινοῦ, ἢ διορισμοῦ ὁρίων, εἷς δὲ τῶν διαδίκων ἀπέθανε καταλιπὼν πολλοὺς κληρονόμους, δὲν δύναται ἡ δίκη νὰ τμηθῇ εἰς μέρη, ἀλλ' ἢ πάντες οἱ κληρονόμοι δέον ν' ἀποδεχθῶσιν αὐτήν, ἢ νὰ δώσωσιν ἕνα πληρεξούσιον, καθ' οὗ νὰ διεξαχθῇ ἡ δίκη ἐν ὀνόματι πάντων.

49 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὢν τις ἐγκατεστημένος κληρονόμος εἰς μέρος, καὶ διαταχθεὶς ὑπὸ τοῦ πραίτωρος νὰ θάψῃ τὸν διαθέτην, ἐπώλησε πρὸς τοῦτο δοῦλον, εἰς ὃν διὰ τῆς διαθήκης εἶχε δοθῇ ἡ ἐλευθερία, ὑπεσχέθη δὲ τὸ διπλοῦν [ἐν περιπτώσει ἐκνικήσεως], καὶ ἐκ τῆς ὑποσχέσεως ταύτης [βραδύτερον] ἐναχθεὶς κατέβαλεν. ἠρωτήθη ἂν διὰ τῆς περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγῆς ἐπιτυγχάνῃ, ὅ,τι διὰ τῆς τοῦ διπλοῦ ἐπερωτήσεως ἀπώλεσεν. ἐν πρώτοις ἂς ἴδωμεν, ἂν οὗτος ὤφειλε νὰ ὑποσχεθῇ τὸ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

qui sponte sua distrahunt[1]: ceterum si officio distrahentis fungitur, non debet adstringi, non magis quam si quis ad exsequendam sententiam a praetore datus distrahat: nam et hic in ea condicione est, ne cogatur implere quod coguntur hi qui suo arbitrio distrahunt: nam inter officium suscipientis et voluntatem distrahentis multum interest. quapropter re quidem integra stipulationem duplae interponene non debuit, sed decernere praetor debet esse emptori adversus heredem existentem actionem ex empto, si res distracta fuisset evicta. si autem heres erravit et cavit et servus perveniat ad libertatem, stipulatio committetur: quae si fuerit commissa, aequum erit utilem actionem ei adversus coheredem dare deficiente directo judicio familiae erciscundae, ne in damno moretur. nam ut familiae erciscundae judicio agere quis possit, non tantum heredem esse oportet, verum ex ea causa agere vel conveniri, quam gessit quodque admisit, postea-quam heres effectus sit: ceterum cessat familiae erciscundae actio. et ideo si ante, quam quis sciret se heredem esse, in hereditate aliquid gesserit, familiae erciscundae judicio non erit locus, quia non animo heredis gessisse videtur. quare qui ante aditam hereditatem quid gessit, veluti si testatorem sepelivit, familiae erciscundae judicium non habet: sed si post aditam hereditatem id fecit, consequenter dicemus familiae erciscundae judicio consequi

διπλοῦν· φρονῶ λοιπὸν ὅτι δὲν ὤφειλε διότι ἐκεῖνοι μόνον ἀναγκάζονται νὰ ὑπισχνῶνται τὸ διπλοῦν, ὅσοι οἰκειοθελῶς πωλοῦσιν. ἄλλως ἐὰν πωλῶν ὑπήκῃ εἰς καθῆκον, δὲν πρέπει νὰ ἐξαναγκάζηται [εἰς ὑπόσχεσιν τοῦ διπλοῦ] ὡς ἐπίσης [δὲν πρέπει], ἐάν τις πωλῇ ὁρισθεὶς ὑπὸ τοῦ πραίτωρος πρὸς ἐκτέλεσιν ἀποφάσεως. διότι καὶ οὗτος εἶνε ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, ὥστε νὰ μὴ ἀναγκάζηται νὰ ποιῇ ὅ,τι ἀναγκάζονται [νὰ ποιῶσιν] οἱ ἐξ οἰκίας βουλήσεως πωλοῦντες· καθόσον μεταξὺ τοῦ ἀναδεχομένου *ὑποχρέωσιν* καὶ τοῦ *κατὰ βούλησιν* πωλοῦντος μεγάλη ὑπάρχει διαφορά. διὰ τοῦτο εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δὲν ὤφειλε νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἐπερώτησιν τοῦ διπλοῦ, ἀλλ' ὁ πραίτωρ δέον ν' ἀποφασίσῃ, ὅτι δίδεται εἰς τὸν ἀγοραστὴν ἐναντίον τοῦ ἀναδειχθέντος κληρονόμου ἀγωγὴ ἐκ τῆς ἀγοράσεως, ἐὰν τὸ πωληθὲν πρᾶγμα ἤθελεν ἐκνικηθῇ. ἂν ὅμως ὁ κληρονόμος πλανηθεὶς ὑπεσχέθη, ὁ δὲ δοῦλος περιέλθῃ εἰς ἐλευθερίαν, ἡ ἐπερώτησις πραγματοῦται· ταύτης δὲ πραγματωθείσης, θέλει εἶσθαι ἐπιεικὲς ἀτουνούσης εὐθείας ἀγωγῆς περὶ διανομῆς κληρονομίας νὰ δοθῇ τῷ κληρονόμῳ ὠφέλιμος ἀγωγὴ κατὰ τοῦ συγκληρονόμου, ὥστε νὰ μὴ μένῃ ἐν βλάβῃ. διότι ἵνα τις δύνηται νὰ ἐνεργήσῃ ὡς πρὸς τὴν περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγήν, πρέπει ὄχι μόνον νὰ εἶνε κληρονόμος, ἀλλὰ νὰ ἐνάγῃ ἢ ἐνάγηται ἐκ τοιαύτης ὑποθέσεως, ἣν ἐδιοίκησεν, ἢ δι' ὅ,τι διέπραξεν, ἀφοῦ ἐγένετο κληρονόμος· ἄλλως ἀργεῖ ἡ περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγή. καὶ διὰ τοῦτο ἐάν τις προτοῦ μάθῃ ὅτι εἶνε κληρονόμος, ἐδιοίκησέ τι ἐν τῇ κληρονομίᾳ, δὲν θέλει λάβει χώραν ἡ περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγή, διότι δὲν θεωρεῖται διοικήσας μὲ διάνοιαν κληρονόμου. ὅθεν ὅστις ἔπραξέ τι πρὸ ὑπεισελεύσεως εἰς τὴν κληρονο-

(1) distrahens (Mo.)

um posse sumptum quem fecit in
nus.

50 *IDEM* Quae pater filio eman-
ipato studiorum causa peregre
genti subministravit, si non cre-
endi animo pater misisse fuerit
omprobatus, sed pietate debita
uctus: in rationem portioris,quae
x defuncti bonis ad eundem filium
ertinuit, computari aequitas non
atitur.

51 *JULIANUS* Fundus, qui dotis
omine socero traditus fuerit,cum
ocer filium ex aliqua parte here-
em instituerit, per arbitrum fa-
iliae erciscundae praecipi ita de-
et. ut ea causa filii sit, in qua
tura esset[1], si dos per praecep-
onem legata fuisset. quare fruc-
s post litem contestatam per-
epti ad eum rediqendi sunt ha-
ita ratione impensarum: qui vero
nte litem contestatam percepti
erint, aequaliter ad omnes here-
es pertinebunt. et impensarum
tio haberi debet, quia nullus ca-
s intervenire potest, qui hoc ge-

(1) ut (fundus) ea causa filii sit, qua futu-
s esset (Mo.)

nus deductionis impediat. Si ego
te hereditatem petere vellem, tu
ecum familiae erciscundae age-
e, ex causa utrique nostrum mos
erendus est: nam si ego totam
ereditatem possideo et te ex par-
e dimidia heredem esse confiteor,
ed a communione discedere volo,
npetrare debeo familiae erciscun-

μίαν, ὡς ἐὰν ἔθαψε τὸν διαθέτην, δὲν ἔχει τὴν περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγήν. ἀλλ' ἐὰν μετὰ τὴν εἰς τὴν κληρονομίαν ὑπεισέλευσιν ἔπραξε τοῦτο, κατ' ἀκολουθίαν θέλομεν εἰπεῖ, ὅτι διὰ τῆς περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγῆς δύναται οὗτος νὰ ἐπιτύχῃ τὴν δαπάνην, ἣν κατὰ τὴν κηδείαν ἐποίησεν.

50 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅσα ὁ πατὴρ ἐχορήγησεν εἰς χειράφετον υἱὸν ἐν ξένῃ χάριν σπουδῶν διατρίβοντα, ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι ὁ πατὴρ ἔπεμπε ταῦτα οὐχὶ ὡς πίστωσιν, ἀλλ' ἐξ ὀφειλομένης στοργῆς ἀγόμενος, δὲν ἐπιτρέπει ἡ ἐπιείκεια νὰ καταλογίζωνται εἰς τὴν μερίδα, ἥτις ἀνῆκεν εἰς τὸν υἱὸν ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ διαθέτου.

51 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἀγρός, ὅστις εἶχε παραδοθῇ λόγῳ προικὸς εἰς τὸν πενθερόν, ἐὰν οὗτος ἐγκατέστησε τὸν υἱὸν κληρον. εἰς μέρος τι, δέον διὰ τοῦ περὶ διανομῆς κληρονομίας διαιτητοῦ νὰ προαφαιρῆται οὕτως, ὥστε ὁ ἀγρὸς νὰ διατελῇ ἀπέναντι τοῦ υἱοῦ ἐν τοιαύτῃ σχέσει, ὡς ἐὰν ἡ προὶξ εἶχε προκληροδοτηθῇ. ὅθεν οἱ μετὰ τὴν κάταρξιν τῆς δίκης συλλεχθέντες καρποὶ δέον νὰ περιέρχωνται εἰς αὐτὸν γενομένου ὑπολογισμοῦ τῶν δαπανῶν· ὅσοι ὅμως πρὸ κατάρξεως τῆς δίκης συνελέχθησαν, θέλουσιν ἀνήκει ἐξ ἴσου εἰς πάντας τοὺς κληρονόμους. δέον δὲ νὰ ὑπολογίζωνται αἱ δαπάναι, διότι οὐδεμία περίπτωσις δύναται νὰ συμβῇ, ἥτις νὰ ἐμποδίσῃ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἀφαιρέσεως. 1 Ἐὰν ἐγὼ θέλω νὰ ἐγείρω κατὰ σοῦ τὴν περὶ κληρονομίας ἀγωγήν, σὺ δὲ κατ' ἐμοῦ τὴν περὶ διανομῆς κληρονομίας, μετὰ [ἔρευναν] τοῦ λόγου θέλει γείνει ἡ χάρις εἰς ἑκάτερον ἡμῶν. διότι ἐὰν ἐγὼ νέμωμαι ὁλόκληρον τὴν κληρονομίαν, καὶ ὁμολογῶ σε κληρονόμον κατὰ τὸ ἥμισυ, θέλω ὅμως ν' ἀποχωρήσω τῆς κοινωνίας, πρέπει νὰ ἐπιτύ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

dae judicium, quia aliter dividi inter nos hereditas non potest. item si tu iustam causam habes, propter quam per hereditatis petitionem potius quam familiae erciscundae judicium negotium distrahere velis, tibi quoque permittendum erit hereditatem petere: nam quaedam veniunt in hereditatis petitionem, quae in familiae erciscundae judicio non deducuntur: veluti si ego debitor hereditarius sim, judicio familiae erciscundae non consequeris id quod defuncto debui, per hereditatis petitionem consequeris.

52 *IDEM* Maevius, qui nos heredes fecit, rem communem habuit cum Attio: si cum Attio communi dividundo egissemus et nobis ea res adiudicata esset, venturam eam in familiae erciscundae judi-

1 cio Proculus ait. Servus liber et heres esse iussus id quod ex rationibus quas patri familias gessisset penes se retineret judicio familiae erciscundae coheredibus

2 suis praestabit. Arbiter familiae erciscundae inter me et te sumptus quaedam mihi, quaedam tibi adiudicare volebat, pro his rebus alterum alteri condemnandos esse intellegebat: quaesitum est, an possit pensatione ultro citroque condemnationis facta eum solum, cuius summa excederet, ejus dumtaxat summae, quae ita excederet, damnare. et placuit posse id arbi-

3 trum facere. Cum familiae erciscundae vel communi dividundo agitur, universae res aestimari de-

χω τὴν περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγήν, διότι ἄλλως δὲν δύναται νὰ διαιρεθῇ μεταξὺ ἡμῶν ἡ κληρονομία. ὡσαύτως, ἐὰν σὺ ἔχῃς δικαίαν αἰτίαν, δι' ἣν προτιμᾷς διὰ τῆς περὶ κληρονομίας ἀγωγῆς παρὰ διὰ τῆς περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγῆς νὰ διαλύσῃς τὴν ὑπόθεσιν, δέον καὶ εἰς σὲ νὰ ἐπιτραπῇ ἡ περὶ κληρονομίας ἀγωγή. διότι ἐν τῇ περὶ κληρον. ἀγωγῇ περιλαμβάνονταί τινα, ἅτινα ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγῇ δὲν περιλαμβάνονται· λ.χ. ἐὰν ἐγὼ εἶμαι κληρονομικὸς ὀφειλέτης, διὰ μὲν τῆς περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγῆς δὲν θέλεις λάβει ὅ,τι ὤφειλον εἰς τὸν διαθέτην, διὰ δὲ τῆς περὶ κληρον. ἀγωγῆς θέλεις λάβει [αὐτό].

52 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ Μαίβιος, ὅστις ἐποίησεν ἡμᾶς κληρονόμους, εἶχε πρᾶγμα κοινὸν μετὰ τοῦ Ἀττίου· ἐὰν ἠγείρομεν κατὰ τοῦ Ἀττίου τὴν περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγήν, καὶ τὸ πρᾶγμα ἐπεδικάσθη εἰς ἡμᾶς, θέλει περιληφθῇ τοῦτο ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρον. ἀξ-

1 γωγῇ, λέγει ὁ Πρόκουλος. Δοῦλος διαταχθεὶς νὰ εἶνε ἐλεύθερος καὶ κληρονόμος, ὅ,τι ἐκ τῶν λογαριασμῶν τοῦ οἰκογενειάρχου, οὓς διεχειρίζετο, κρατεῖ παρ' ἑαυτῷ, θέλει παράσχει εἰς τοὺς συγκληρονόμους διὰ τῆς περὶ διανομῆς

2 κληρον. ἀγωγῆς. Διαιτητὴς πρὸς διανομὴν κληρονομίας ληφθεὶς μεταξὺ ἐμοῦ καὶ σοῦ, ἤθελε νὰ ἐπιδικάσῃ τινὰ μὲν εἰς ἐμέ, τινὰ δ' εἰς σέ, πρὸς τοῦτο δὲ διενοεῖτο ὅτι ἔδει νὰ καταδικασθῶμεν ἀμοιβαίως· ἠρωτήθη, ἂν δύναται, γενομένου τοῦ συμψηφισμοῦ τῆς ἑκατέρωθεν καταδίκης, νὰ καταδικάσῃ ἐκεῖνον μόνον, οὗτινος τὸ χρέος ὑπερτερεῖ, καὶ εἰς ὅσον ὑπερτερεῖ. ἐδέχθησαν λοιπὸν ὅτι δύναται ὁ διαιτητὴς νὰ πράξῃ

3 τοῦτο. Προκειμένης ἀγωγῆς περὶ διανομῆς κληρονομίας ἢ διαιρέσεως κοινοῦ, δέον τὸ σύνολον τοῦ πράγματος

ent, non singularum rerum partes.

53 *ULPIANUS* Pecuniam, quam lius emancipatus ita credidit, ut atri solveretur, ita demum in hereditatem patris numerari, si pari adversus filium ejusdem quantiatis nomine actio competebat.

54 *NERATIUS* Ex hereditate Luii Titii, quae mihi et tibi communis erat, fundi partem meam alienavi, deinde familiae erciscundae judicium inter nos acceptum est. neque ea pars quae mea fuit in judicio veniet, cum alienata de hereditate exierit, neque tua, quia etiamsi remanet in pristino iure hereditariaque est, tamen alienatione meae partis exit de communione. utrum autem unus heres partem suam non alienaverit an plures, nihil interest, si modo aliqua portio alienata ab aliquo ex heredibus hereditaria esse desiit.

55 *ULPIANUS* Si familiae erciscundae vel communi dividundo judicium agatur et divisio tam difficilis sit, ut paene impossibilis esse videatur, potest iudex in unius personam totam condemnationem conferre et adiudicare omnes res.

56 *PAULUS* Non solum in finium regundorum, sed et familiae erciscundae judicio praeteriti quoque temporis fructus veniunt.

57 *PAPINIANUS* Arbitro quoque accepto fratres communem hereditatem consensu dividentes pietatis

νὰ διατιμᾶται, οὐχὶ τὰ μέρη ἑνὸς ἑκάστου.

53 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Χρήματα, ἅτινα υἱὸς χειράφετος ἐπίστωσεν οὕτως, ὥστε εἰς τὸν πατέρα νὰ καταβληθῶσι, τότε μόνον ὑπολογίζονται εἰς τὴν κληρονομίαν τοῦ πατρός, ἐὰν εἰς τοῦτον ἤρμοζε κατὰ τοῦ υἱοῦ ἀγωγὴ διὰ τὴν αὐτὴν ποσότητα.

54 *ΝΕΡΑΤΙΟΣ* Ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ Λουκίου Τιτίου, ἥτις ἦτο κοινὴ ἐμοῦ καὶ σοῦ, ἀπηλλοτρίωσα τὴν ἐπὶ ἀγροῦ μερίδα μου, εἶτα δ' ἠγέρθη μεταξὺ ἡμῶν ἡ περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγή. οὔτε ἡ μερίς, ἥτις ἦτο ἰδική μου, θέλει περιληφθῆ ἐν τῇ ἀγωγῇ, διότι ἀπαλλοτριωθεῖσα ἐξῆλθε τῆς κληρονομίας, οὔτε ἡ ἰδική σου, διότι καίτοι μένει ἐν τῇ προηγουμένῃ καταστάσει καὶ εἶνε κληρονομιαία, ὅμως διὰ τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῆς ἰδικῆς μου μερίδος ἐξέρχεται τῆς κοινωνίας. οὐδόλως δὲ διαφέρει, ἂν εἷς κληρονόμος ἢ πλείονες δὲν ἀπηλλοτρίωσαν τὰς μερίδας των, ἀρκεῖ ὅτι μερίς τις ἀπαλλοτριωθεῖσα ὑπό τινος τῶν κληρονόμων ἔπαυσε νὰ εἶνε τῆς κληρονομίας.

55 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἐγερθῇ ἀγωγὴ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἢ διαιρέσεως κοινοῦ, ἡ δὲ διαίρεσις εἶνε τόσον δύσκολος, ὥστε σχεδὸν ἀδύνατος θεωρεῖται, δύναται ὁ δικαστὴς εἰς τὸ πρόσωπον ἑνὸς νὰ στρέψῃ ὅλην τὴν καταδίκην [τῆς πρὸς τοὺς λοιποὺς χρηματικῆς παροχῆς] ἐπιδικάζων αὐτῷ πάντα τὰ πράγματα.

56 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὄχι μόνον ἐν τῇ περὶ διορισμοῦ ὁρίων, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγῇ περιλαμβάνονται καὶ οἱ τοῦ παρελθόντος χρόνου καρποί.

57 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Καὶ ἂν ἐλήφθη διαιτητής, ἀδελφοὶ διανέμοντες κοινὴν κληρονομίαν δι' [ἀμοιβαίας] συναινέ-

officio funguntur, quam[1] revocari non oportet, licet arbiter sententiam iurgio perempto non dixerit, si non intercedat aetatis auxilium.

(1) divisionem προσθ. (Mo.)

III [2].

**Communi dividundo.**

1 *PAULUS* Communi dividundo judicium ideo necessarium fuit, quod pro socio actio magis ad personales invicem praestationes pertinet quam ad communium rerum divisionem. denique cessat communi dividundo judicium, si res communis non sit.

2 *GAIUS* Nihil autem interest, cum societate an sine societate res inter aliquos communis sit: nam utroque casu locus est communi dividundo judicio. cum societate res communis est veluti inter eos, qui pariter eandem rem emerunt: sine societate communis est veluti inter eos, quibus eadem res testamento legata est. In tribus duplicibus judiciis familiae erciscundae, communi dividundo, finium regundorum quaeritur, quis actor intellegatur, quia par causa omnium videtur: sed magis placuit eum videri actorem, qui ad judicium provocasset.

3 *ULPIANUS* In communi dividundo judicio nihil pervenit ultra divisionem rerum ipsarum quae communes sint et si quid in his damni datum factumve est sive quid eo nomine aut abest alicui

(2) Κωδ. (3.37) — Βασ. (ΙΒ'.Β'.)

σεως ποιοῦσιν ἔργον στοργῆς· ἡ δὲ διανομὴ δὲν δύναται ν' ἀνακληθῇ,—καίτοι ὁ διαιτητὴς διαλυθείσης τῆς ἔριδος δὲν ἀπεφάνθη γνώμην,—ἐκτὸς ἂν μεσολαβῇ τὸ τῆς ἡλικίας βοήθημα [ὑπέρ τινος τῶν ἀδελφῶν].

3.

**Περὶ διαιρέσεως κοινοῦ.**

1 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἡ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγὴ ὑπῆρξεν ἀναγκαία διὰ τοῦτο, διότι ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγὴ ἀποβλέπει μᾶλλον εἰς ἀμοιβαίας προσωπικὰς παροχάς, παρὰ εἰς διαίρεσιν πραγμάτων κοινῶν. ὅθεν ἀργεῖ ἡ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγή, ἐὰν τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε κοινόν.

2 *ΓΑΪΟΣ* Οὐδόλως δὲ διαφέρει, ἂν μετὰ ἑταιρίας ἢ ἄνευ ἑταιρίας ὑπάρχῃ πρᾶγμα κοινὸν μεταξύ τινων· διότι ἐν ἑκατέρᾳ περιπτώσει λαμβάνει χώραν ἡ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγή. μετὰ ἑταιρίας ὑπάρχει πρᾶγμα κοινὸν λ. χ. μεταξὺ ἐκείνων, οἵτινες ἐξ ἴσου ἠγόρασαν τὸ αὐτὸ πρᾶγμα· ἄνευ ἑταιρίας ὑπάρχει κοινὸν λ. χ. μεταξὺ ἐκείνων, εἰς οὓς τὸ αὐτὸ πρᾶγμα διὰ διαθήκης ἐκληροδοτήθη. Ἐπὶ τῶν τριῶν διπλῶν ἀγωγῶν, τῆς περὶ διανομῆς κληρονομίας, τῆς διαιρέσεως κοινοῦ, καὶ τοῦ διορισμοῦ ὁρίων, ἐρωτᾶται, τίς θεωρεῖται ἐνάγων, ἀφοῦ ἴσην θέσιν ἐπέχουσι πάντες· μᾶλλον ὅμως ἐδέχθησαν ὅτι ἐκεῖνος θεωρεῖται ἐνάγων, ὅστις προεκάλεσεν εἰς τὴν δίκην.

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐν τῇ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῇ οὐδὲν περιλαμβάνεται ἐκτὸς τῆς διαιρέσεως τῶν κοινῶν πραγμάτων, καὶ ἐὰν βλάβη τις ἐπ' αὐτῶν ἐγένετο ἢ ἐπροξενήθη, ἢ ἂν ἐκ τούτου ἀπώλεσέ τι κοινωνός τις ἢ ἀπέκτησεν ἐκ τοῦ κοινοῦ πράγματος. Ἐὰν

pciorum aut ad eum pervenit ex re communi. Si quid ipsi sini plo malo inter se pepigerunt, id primis et familiae erciscundae communi dividundo judex ser- are debet.

4 *IDEM* Per hoc judicium cor- poralium rerum fit divisio, quarum erum dominium habemus, non etiam hereditatis. De puteo quae- tur an communi dividundo ju- icio agi possit: et ait Mela ita emum posse, si solum ejus com-

mune sit. Hoc judicium bonae dei est: quare si una res indivisa elicta sit, valebit utique et[1] cete- rum divisio et poterit iterum ommuni dividundo agi de ea quae

indivisa mansit. Sicut autem psius rei divisio venit in commu- i dividundo judicio, ita etiam raestationes veniunt: et ideo si uis impensas fecerit, consequa- r[2].sed[3]si non cum ipso socio agat, ed cum herede socii, Labeo recte xistimat impensas[4] et fructus a efuncto perceptos venire. plane uctus ante percepti, quan res ommunis esset, vel sumptus ante cti in communi dividundo judi-

(1) et val. utiq. (Mo.) — (2) consequetur. et προσθ. (Mo.) — (3) a defuncto factas οσθ. (Mo.)

cium non veniunt. Eapropter cribit Julianus, si missi in posses- onem damni infecti simus et ante, uam possidere iuberemur, ego in- lam fulsero, sumptum istum cam- iuni dividundo judicio consequi e non posse.

5 *JULIANUS* Sed si res non de- inderetur et ideo iussi sumus a

αὐτοὶ οὗτοι ἄνευ δόλου συνεφώνησάν τι μεταξύ των, τοῦτο πρὸ πάντων ὀφείλει ὁ δικαστὴς καὶ ἐπὶ τῆς διανομῆς κληρονομίας καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως κοινοῦ νὰ τηρῇ.

4 *Ο ΑΥΤΟΣ* Διὰ τῆς ἀγωγῆς ταύτης σωματικῶν πραγμάτων γίνεται ἡ διαίρεσις, ὧν ἔχομεν τὴν κυριότητα, 1 οὐχὶ δὲ καὶ κληρονομίας. Περὶ φρέατος ἐρωτᾶται ἂν δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγή. λέγει λοιπὸν ὁ Μέλας ὅτι τότε μόνον δύναται, ἐὰν τὸ ἔδαφος αὐτοῦ εἶνε κοι-2 νόν. Ἡ προκειμένη ἀγωγὴ εἶνε καλῆς πίστεως. ὅθεν ἐὰν ἓν πρᾶγμα ἀδιαίρετον κατελείφθη, καὶ ἡ τῶν λοιπῶν διαιρέσεως θὰ ἰσχύῃ, καὶ ἐκ νέου δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ περὶ διαιρέσεως ἐκείνων, ἅτινα ἔμειναν ἀδιαίρετα. 3 Ὡς δὲ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἡ διαίρεσις περιλαμβάνεται ἐν τῇ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῇ, οὕτω καὶ αἱ παροχαὶ περιλαμβάνονται· καὶ διὰ τοῦτο ἐάν τις ἔκαμε δαπάνας, λαμβάνει [ταύτας]. ἀλλὰ καὶ ἂν οὐχὶ αὐτὸν τὸν κοινωνὸν ἐνάγῃ, ἀλλὰ τὸν κληρονόμον τοῦ κοινωνοῦ, ὁ Λαβέων ὀρθῶς φρονεῖ ὅτι αἱ δαπάναι, αἱ παρὰ τοῦ διαθέτου γενόμεναι καὶ οἱ καρποί, οἱ παρὰ τοῦ ἰδίου συλλεχθέντες, περιλαμβάνονται. βεβαίως καρποὶ πρότερον συλλεχθέντες, παρ' ὅτε τὸ πρᾶγμα ἦτο κοινόν, ἢ δαπάναι πρότερον γενόμεναι δὲν περιλαμβάνονται ἐν τῇ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ 4 ἀγωγῇ. Διὰ ταῦτα γράφει ὁ Ἰουλιανός, ἐὰν ἐπέμφθημεν εἰς νομὴν ἕνεκεν ἐπαπειλούσης ζημίας, καὶ προτοῦ διαταχθῶμεν νὰ λάβωμεν τὴν νομήν, ἐγὼ ὑπεστήριζα συνοικίαν, δὲν δύναμαι διὰ τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῆς νὰ λάβω τὴν δαπάνην ταύτην.

5 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν τὸ πρᾶγμα μὴ ὑπερασπίζηται, καὶ διὰ τοῦτο διε-

praetore eas aedes possidere et ex hoc dominium earum nanciscere-mur, respondit Proculus communi dividundo judicio partem ejus impensae me servaturum esse.

6 *ULPIANUS* Si quis putans sibi cum Titio fundum communem esse fructus perceperit vel sumptum fecerit, cum esset cum alio communis, agi poterit utili com-
*1* muni dividundo judicio. Quare et si fundum Titius[1] alienaverit, licet hic communi dividundo judicio locus non sit, quia a communione discessum est, utili tamen locum futurum, quod datur de praestationibus, quotiens commu-

*2* nis esse desiit. Sive autem locando fundum communem sive colendo de fundo communi quid socius consecutus sit, communi dividundo judicio tenebitur, et si quidem communi nomine id fecit, neque lucrum neque damnum sentire eum oportet, si vero non communi nomine, sed ut lucretur solus, magis esse oportet, ut damnum ad ipsum respiciat. hoc autem ideo praestat communi dividundo judicio, quia videtur partem suam non potuisse[2] expedite locare. ceterum non alias communi dividundo judicio locus erit, ut et Papinianus scribit, nisi id demum gessit, sine quo partem suam recte administrare non potuit : alioquin si potuit, habet negotiorum gestorum

(1) socius (σ. μ.) — διαγρ. (Cuj.)

*3* actionem eaque tenetur. Si quid post acceptum communi dividundo

(2) pro indiviso colere neque eam potuisse ἴσως προσθ. (Mo.)

τάχθημεν ὑπὸ τοῦ πραίτωρος νὰ λάβωμεν τὴν νομὴν τῆς οἰκίας, καὶ οὕτω ἀπεκτήσαμεν τὴν κυριότητα αὐτῆς, ἀπήντησεν ὁ Πρόκουλος ὅτι διὰ τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῆς θέλω λάβει τὸ [ἀναλογοῦν σοι] μέρος τῶν δαπανῶν.

6 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις νομίζων ὅτι ἀγρὸς εἶνε κοινὸς αὐτοῦ μετὰ τοῦ Τιτίου συνέλεξε καρποὺς ἢ ἐποίησε δαπάνας, ἐνῶ ἦτο κοινὸς μεθ' ἑτέρου, δύναται νὰ ἐγερθῇ ὠφέλιμος περὶ διαιρέ-
*1* σεως κοινοῦ ἀγωγή. Διὰ τοῦτο καὶ ἂν ὁ [ἀληθὴς] κοινωνὸς ἀπηλλοτρίωσε τὸν ἀγρόν, καίτοι ἐνταῦθα δὲν λαμβάνει χώραν ἡ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγή, διότι ἡ κοινωνία ἐλύθη, ὅμως θέλει λάβει χώραν ἡ ὠφέλιμος, ἥτις δίδεται διὰ [προσωπικὰς] παροχάς, ὁσάκις τὸ πρᾶγμα ἔπαυσε νὰ εἶνε κοινόν.

*2* Εἴτε δ' ἐκμισθῶν τὸν κοινὸν ἀγρόν, εἴτε καλλιεργῶν ἔλαβέ τι ὁ κοινωνὸς ἐκ τοῦ κοινοῦ ἀγροῦ, ἐνέχεται ἐκ τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῆς, καὶ ἂν μὲν ἐν κοινῷ ὀνόματι ἔπραξε τοῦτο, δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ μήτε ὄφελος μήτε ζημίαν, ἂν ὅμως οὐχὶ ἐν κοινῷ ὀνόματι, ἀλλ' ἵνα μόνος ὠφεληθῇ, πρέπον εἶνε μᾶλλον εἰς αὐτὸν ν' ἀποβλέπῃ ἡ ζημία· ὑπέχει δὲ τοιαύτην ἐνοχὴν διὰ τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῆς, διότι θεωρεῖται ὅτι μήτε νὰ καλλιεργήσῃ τὴν ἑαυτοῦ μερίδα ἀδιαιρέτως, μήτε νὰ ἐκμισθώσῃ αὐτὴν εὐκόλως θὰ ἠδύνατο. ἄλλως τε τότε μόνον θέλει λάβει χώραν ἡ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγή, καθὰ καὶ ὁ Παπινιανὸς γράφει, ὅταν ἔπραξέ τι, ἄνευ τοῦ ὁποίου δὲν ἠδύνατο νὰ διοικήσῃ καλῶς τὴν ἑαυτοῦ μερίδα· ἄλλως ἐὰν ἠδύνατο, ἔχῃ τὴν ἀγωγὴν τῆς διοικήσεως [ἀλλοτρίων] ὑποθέσεων,

*3* ἐνεχόμενος καὶ ἐκ ταύτης. Ἐάν τι μετὰ τὴν ἔγερσιν τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῆς ἐδαπανήθη, ὁ Νέρβας ὀρθῶς φρονεῖ ὅτι καὶ τοῦτο περιλαμ-

udicium fuerit impensum, Nerva
ecte existimat etiam hoc venire.
Sed et partum venire Sabinus et

Atilicinus responderunt. Sed et
ccessionem et decessionem hoc ju-
icium accipere idem existimave-
runt. Si quis in communem locum
ortuum intulerit, an religiosum
ecerit videndum. et sane ius qui-
em inferendi in sepulchrum uni-
uique in solidum competit, locum
utem purum alter non potest face-
e religiosum. Trebatius autem et
abeo quamquam putant non esse
ocum religiosum factum, tamen

putant in factum agendum. Si
amni infecti in solidum pro ae-
ibus caveris, Labeo ait communi
ividundo judicium tibi non esse,
um necesse tibi non fuerit in so-
dum cavere, sed sufficere[1] pro
arte tua : quae sententia vera est.
Si fundus communis nobis sit,
d pignori datus a me, venit qui-
em in communi dividundo judicio,
d ius pignoris creditori manebit,
iamsi adiudicatus fuerit : nam
si pars socio tradita fuisset, in-
grum meneret. arbitrum autem
mmuni dividundo hoc minoris
rtem aestimare debere, quod ex
cto vendere eam rem creditor

(1) sufficeret

potest, Julianus ait. Idem Julia-
s scribit, si is, cum quo servum
mmunem habebam, partem suam
ihi pignori dederit et communi
vidundo agere coeperit, pigneraticia exceptione eum summoveri

4 βάνεται. Ἀλλὰ καὶ ὁ τοκετὸς [δούλης] περιλαμβάνεται, ἀπήντησεν ὁ Σα-
5 βῖνος καὶ ὁ Ἀτιλικῖνος. Ἀλλὰ καὶ αὐξήσεως καὶ μειώσεως εἶνε ἐπιδεκτικὴ ἡ προκειμένη ἀγωγή, ἐφρόνουν οἱ αὐ-
6 τοί. Ἐάν τις ἔθηκε νεκρὸν εἰς τόπον κοινόν, ἂς ἴδωμεν ἂν ποιῇ [τοῦτον] ὅσιον. καὶ ἁρμόζει μὲν εἰς ἕκαστον [κοινωνὸν] ἀκέραιον τὸ δικαίωμα τοῦ ἐνταφιασμοῦ, τόπον ὅμως καθαρὸν δὲν δύναται εἷς [μόνος] νὰ καταστήσῃ ὅσιον. ὁ δὲ Τρεβάτιος καὶ ὁ Λαβέων καίτοι φρονοῦσιν ὅτι ὁ τόπος δὲν κατέστη ὅσιος, ὅμως φρονοῦσιν ὅτι ἐγείρεται ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγὴ [κατὰ τοῦ ἐνταφιάσαντος].
7 Ἐὰν ἐπὶ ἐπαπειλούσης ζημίας παράσχῃς ἀσφάλειαν ὑπὲρ ὁλοκλήρου τῆς οἰκίας, ὁ Λαβέων λέγει ὅτι δὲν ἔχεις τὴν περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγήν, διότι δὲν ἦτο ἀνάγκη δι' ἐσὲ νὰ παράσχῃς ἀσφάλειαν διὰ τὸ ὅλον, ἀλλ' ἤρκει διὰ τὸ μέρος σου· ἡ δὲ
8 γνώμη αὕτη εἶνε ὀρθή. Ἐὰν ἀγρὸς εἶνε κοινὸς ἡμῶν, ἀλλ' ἐδόθη ὑπ' ἐμοῦ ὡς ἐνέχυρον, περιλαμβάνεται μὲν ἐν τῇ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῇ, ἀλλὰ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐνεχύρου θέλει μείνει ὑπὲρ τοῦ πιστωτοῦ, καὶ ἂν ὁ [ἀγρὸς] ἐπιδικασθῇ [εἰς τὸν ἕτερον]· διότι καὶ ἂν μέρος εἰς τὸν κοινωνὸν παρεδίδετο, θὰ ἔμενε [τὸ ἐνέχυρον] ἀκέραιον. ὁ διαιτητὴς ὅμως περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ὀφείλει, λέγει ὁ Ἰουλιανός, νὰ διατιμήσῃ τὸ μέρος τοῦτο ὡς ὀλιγώτερον, διότι ἐκ τοῦ συμφώνου [περὶ ἐνεχύρου] δυνατὸν
9 ὁ πιστωτὴς νὰ πωλήσῃ τὸ πρᾶγμα. Ὁ αὐτὸς Ἰουλιανὸς γράφει, ἐὰν ἐκεῖνος, μεθ' οὗ εἶχον δοῦλον κοινόν, ἔδωκεν εἰς ἐμὲ τὸ μέρος του ὡς ἐνέχυρον, καὶ ἤρξατο νὰ ἐνάγῃ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ, δέον ν' ἀποκρουσθῇ διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ ἐνεχύρου· ἀλλ' ἐὰν μὴ

debere: sed si exceptione usus non fuero, officium judicis erit, ut,cum debitori totum hominem adjudicaverit, partis aestimatione eum condemnet, manere enim integrum ius pignoris: quod si adiudicaverit iudex mihi, tanti dumtaxat me condemnet, quanto pluris pignus sit quam pecunia credita, et debi-

*10* torem a me iubeat liberari. Officio judicis etiam talis adiudicatio fieri potest, ut alteri fundum, alteri usum fructum adiudicet. *11* Cetera eadem sunt, quae in familiae erciscundae judicio tracta-*12* vimus. Urseius ait, cum in communi aedificio vicinus nuntiavit ne quid operis fieret, si unus ex sociis ex hac causa damnatus fuisset, posse eam poenam a socio pro parte servare: Julianus autem recte notat ita demum hoc verum esse, si interfuit aedium hoc fieri.

7 *IDEM* Communi dividundo judicium locum habet et in vectigali agro. vectigalis ager an regionibus dividi possit, videndum: magis autem debet iudex abstinere huiusmodi divisione: alioquin prae-

*1* statio vectigalis confundetur. Neratius scribit arbitrum, si regionibus fundum non vectigalem divisum duobus adiudicaverit, posse quasi in duobus fundis servitutem *2* imponere. Qui in rem Publicianam habent, etiam communi dividundo judicium possunt exercere.

μεταχειρισθῶ τὴν ἔνστασιν, καθῆκον
τοῦ δικαστοῦ θέλει εἶσθαι, ἐὰν ὁλόκλη-
ρον τὸν δοῦλον ἐπεδίκασεν εἰς τὸν ὀφει-
λέτην, νὰ καταδικάσῃ αὐτὸν εἰς τὴν
διατίμησιν τοῦ μέρους [μου]· διότι μέ-
νει ἀκέραιον τὸ τοῦ ἐνεχύρου δίκαιον·
ἀλλ' ἐὰν ὁ δικαστὴς ἐπεδίκασεν εἰς
ἐμέ, θέλει μὲ καταδικάσει εἰς τοσοῦ-
τον, ὅσον τὸ ἐνέχυρον ὑπερβαίνει κατὰ
τὴν ἀξίαν τὰ πιστωθέντα χρήματα,
διατάσσων ν' ἀπαλλαγῇ ἀπ' ἐμοῦ ὁ
*10* ὀφειλέτης. Ἐκ καθήκοντος τοῦ δι-
καστοῦ δύναται καὶ τοιαύτη ἐπιδίκασις
νὰ γείνῃ, ὥστε εἰς μὲν τὸν ἕνα τὸν ἀ-
γρόν, εἰς δὲ τὸν ἕτερον τὴν χρησικαρ-
*11* πίαν νὰ ἐπιδικάζῃ. Τὰ λοιπὰ εἶνε
ταὐτά, ὡς τὰ ἐπραγματεύθημεν ἐν τῇ
*12* περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγῇ. Ὁ
Οὐρσέϊος λέγει, ἐὰν γείτων διεμαρτυ-
ρήθη κατὰ καινοτομίας ἐν οἰκοδομή-
ματι κοινῷ, ὁ εἷς δὲ τῶν κοινωνῶν ἐκ
τούτου κατεδικάσθη, δύναται νὰ λάβῃ
τὴν ποινὴν ταύτην ἀναλόγως παρὰ
τοῦ κοινωνοῦ· ὁ Ἰουλιανὸς ὅμως ὀρθῶς
παρατηρεῖ ὅτι τοῦτο εἶνε ὀρθὸν τότε
μόνον, ἐὰν τὸ οἰκοδόμημα ὠφελεῖτο ἐκ
τῆς ἐνεργείας [τοῦ καταδικασθέντος
κοινωνοῦ].

7 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἡ περὶ διαιρέσεως κοι-
νοῦ ἀγωγὴ λαμβάνει χώραν καὶ ἐπὶ
ἐμφυτευτικοῦ ἀγροῦ. ἀγρὸς δ' ἐμφυτευ-
τικὸς ἂς ἴδωμεν ἂν δύναται νὰ διαι-
ρεθῇ εἰς μέρη· μᾶλλον δὲ πρέπει ὁ δι-
καστὴς ν' ἀπέχῃ τοιαύτης διαιρέσεως,
ἄλλως ἡ ἐμφυτευτικὴ παροχὴ θέλει

*1* συγχέεσθαι. Ὁ Νεράτιος γράφει ὅτι
ὁ διαιτητής, ἐὰν ἀγρὸν μὴ ἐμφυτευτι-
κὸν εἰς μέρη διαιρεθέντα ἐπεδίκασεν
εἰς δύω, δύναται νὰ ἐπιβάλῃ δουλείαν

*2* ὡσεὶ ἐπὶ δύω ἀγρῶν. Ὅσοι ἔχουσιν
ἐμπράγματον Πουβλικιανὴν ἀγωγήν,
δύνανται καὶ διὰ τῆς περὶ διαιρέσεως

Ex quibusdam autem causis[1] vin-
catio cessat, si tamen justa cau-
est possidendi, utile communi
vidundo competit, ut puta si ex
usa indebiti soluti res[2] possidea-

tur. Inter praedones autem hoc
dicium locum non habet, nec si
ecario possideant locum habebit
c si clam, *quia iniusta* est pos-
ssio ista, *precaria vero* iusta qui-
m, sed quae non pergat ad ju-

dicii vigorem. Julianus scribit,
alter possessor provocet, alter
cat eum vi possidere, non debere
c judicium dari nec post annum
idem, quia placuit etiam post
num in eum qui vi deiecit inter-
ctum reddi. et si precario, inquit,
cat eum possidere, adhuc cessa-
hoc judicium, quia et de pre-
rio interdictum datur. sed et si
m dicatur possidere qui provo-
,dicendum esse ait cessare hoc
icium : nam de clandestina pos-
sione competere interdictum

[1] ubi προσθ. (Mo.)
[2] ἢτο ex c. debiti soluti fiducia (Kel.)

nquit. Si duo sint qui rem pi-
ori acceperunt, aequissimum es-
utile communi divídundo judi-
ium dari. Sed et si de usu fruc-
sit inter duos controversia,
lari debet Item si duo a prae-
e missi sint in possessionem le-
orum: est enim justa causa
sidendi custodiae gratia. ergo
i duo ventres, idem erit dicen-

um: quod habet rationem. Pla-
i iam damni infecti missus ius-
sit possidere, non erit huic

3 κοινοῦ ἀγωγῆς νὰ ἐνεργήσωσιν. Ἐκ
τινων δὲ λόγων ἔνθα ἡ διεκδίκησις
ἀργεῖ, ἂν μολαταῦτα ὑπάρχῃ δικαία αἰ-
τία νομῆς, ἁρμόζει ὠφέλιμος περὶ διαιρέ-
σεως ἀγωγή, ὡς λ. χ. ἐὰν ἕνεκα χρέους
καταβληθέντος νέμηται [ὁ πιστωτὴς]
4 τὸ διαπιστευθέν. Μεταξὺ ληστῶν
ὅμως ἡ προκειμένη ἀγωγὴ δὲν λαμβά-
νει χώραν, μηδ' ἐάν τινες *παρακλήσει*
νέμωνται θέλει λάβει χώραν, μηδ' ἐὰν
λάθρᾳ, διότι αὕτη μὲν ἡ νομὴ εἶνε ἄ-
δικος, ἡ δὲ κατὰ παράκλησιν δικαία
μέν, ὅμως μὴ ἐξαρκοῦσα εἰς ἰσχυροποί-
5 ησιν τῆς ἀγωγῆς. Ὁ Ἰουλιανὸς
γράφει, ἐὰν ὁ μὲν εἰς ὡς νομεὺς προκα-
λῇ [εἰς τὴν περὶ διαιρέσεως δίκην], ὁ
δ' ἕτερος λέγῃ ὅτι νέμεται διὰ βίας, δὲν
πρέπει νὰ δίδηται ἡ προκειμένη ἀγωγὴ
οὐδὲ μετὰ ἔτος, διότι εἶνε δεκτὸν ὅτι
καὶ μετὰ ἔτος παρέχεται τὸ παράγ-
γελμα κατ' ἐκείνου, ὅστις βίᾳ ἐξέβαλεν
[ἕτερον τῆς νομῆς]. ἐὰν δέ, λέγει, ἰσχυ-
ρίζηται ὅτι κατὰ παράκλησιν νέμεται,
ὡσαύτως ἀργεῖ ἡ προκειμένη ἀγωγή,
διότι καὶ περὶ παρακλήσει [κτήσεως
τῆς νομῆς] δίδεται παράγγελμα. ἀλλὰ
καὶ ἂν λάθρᾳ λέγηται ὅτι νέμεται ὁ
προκαλῶν, δέον νὰ εἴπωμεν ὅτι ἀργεῖ
ἡ προκειμένη ἀγωγή, λέγει [ὁ Ἰουλια-
νός]· διότι περὶ λαθραίας νομῆς ἁρμόζει
6 παράγγελμα, λέγει. Ἐὰν δύω ἔλα-
βον πρᾶγμα ὡς ἐνέχυρον, εἶνε ἐπιεικέ-
στατον νὰ δίδηται ὠφέλιμος περὶ δι-
7 αιρέσεως κοινοῦ ἀγωγή. Ἀλλὰ καὶ
ἂν περὶ χρησικαρπίας ὑπάρχῃ μεταξὺ
8 δύω ἔρις, πρέπει νὰ δίδηται. Ὡσαύ-
τως ἐὰν δύω ἐπέμφθησαν ὑπὸ τοῦ πραί-
τωρος εἰς τὴν νομὴν κληροδοσιῶν· διότι
ὑπάρχει δικαία αἰτία νομῆς, φυλα-
κῆς ἕνεκεν. ὅθεν καὶ ἂν δύω κυοφοροῦ-
σαι [ἐπέμφθησαν], τὸ αὐτὸ θέλει λεχθῇ·
9 τοῦτο δ' εἶνε ἔλλογον. Βεβαίως ἐὰν
πεμφθεὶς ἤδη [εἰς νομὴν] ἕνεκεν ἐπα-
πειλούσης ζημίας, διετάχθη νὰ νέμη-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

utili judicio locus, cum vindicatio-

10 nem habere possit. Cum de usu fructu communi dividundo judicium agitur, iudex officium suum ita diriget, ut vel regionibus eis uti frui permittat: vel locet usum fructum uni ex illis: vel tertiae personae, ut hi pensiones sine ulla controversia percipiant: vel si res mobiles sint, etiam sic poterit, ut inter eos conveniat caveantque per tempora se usuros et fruituros, hoc est ut apud singulos mutua vice certo tempore sit usus fruc-

11 tus Neque colonis neque eis qui depositum sesceperunt hoc judicium competit, quamvis natura-

12 liter possideant. Inter eos, qui pignori acceperunt, talis divisio fieri debet, ut non vero pretio aestimetur pars, sed in tantum dumtaxat, quantum pro ea parte debetur, et adsignetur quidem pignus uni ex creditoribus, licentia tamem non denegetur debitori debitum offerre et pignus suum luere. idemque dicitur et si possessor pignoris litis aestimationem pignerati-

13 ciam in rem agenti offerat. Si debitor communis praedii partem pignori dedit et a domino alterius partis provocatus creditor ejus aut ab alio creditore alterius debitoris licendo superavit et debitor ejus cui res fuit adiudicata velit partem suam praedii reciperare soluto eo quod ipse debuit: eleganter dicitur non esse audiendum, nisi et

ται, δὲν θέλει λάβει ἐνταῦθα χώραν
ὠφέλιμος ἀγωγή, διότι δύναται νὰ ἔχ
10 διεκδίκησιν. Ὅταν ἕνεκα χρησ
καρπίας ἐγείρηται ἡ περὶ διαιρέσεω
κοινοῦ ἀγωγή, ὁ δικαστὴς οὕτως ἀσκ
τὸ ἑαυτοῦ καθῆκον, ὥστε ἢ ἐπιτρέπ
εἰς αὐτοὺς νὰ χρησικαρπῶνται μέρ
[χωριστὰ ἕκαστος], ἢ ἐκμισθόνει τ
χρησικαρπίαν εἰς ἕνα ἐξ αὐτῶν, ἢ ε
τρίτον πρόσωπον, οὕτως ὥστε ἐκεῖν
νὰ λαμβάνωσιν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἔριδ
τὸ μίσθωμα, ἤ, ἂν εἶνε πράγματα κ
νητά, δύναται καὶ οὕτω [νὰ διατάξ
ὥστε νὰ συμφωνήσωσι πρὸς ἀλλήλο
παρέχοντες ἀσφάλειαν ὅτι θέλουσι χρ
σικαρποῦσθαι ἐπί τινα χρόνον, τουτ
στιν ὅτι ἡ χρησικαρπία θέλει εἶσθ
ἐφ' ὡρισμένον χρόνον ἐναλλάξ παρ' ἑκα
11 στῳ. Οὔτε εἰς ἐνοικιαστάς, οὔτε ε
ἀναδεχθέντας παρακαταθήκην ἀρμ
ζει ἡ προκειμένη ἀγωγή, καίτοι φυσ
12 κῶς νέμονται. Μεταξὺ ἐκείνων, ο
τινες ὡς ἐνέχυρον ἔλαβόν τι, δέον
γίνηται τοιαύτη διαίρεσις, ὥστε οὐ
κατὰ τὴν ἀληθῆ ἀξίαν νὰ διατιμᾶτ
[ἕκαστον] μέρος, ἀλλὰ τόσον μόνον,
σον ἀντ' αὐτοῦ ὀφείλεται, καὶ νὰ ἐπ
δικάζηται μὲν τὸ ἐνέχυρον εἰς ἕνα
τῶν πιστωτῶν, νὰ μὴ στερῆται δ'
ὀφειλέτης τοῦ δικαιώματος νὰ προ
φέρῃ τὸ ὀφειλόμενον καὶ ν' ἀπαλλάσσ
τὸ ἐνέχυρόν του. τὸ αὐτὸ λέγεται κ
ἂν ὁ νομεὺς τοῦ ἐνεχύρου εἰς τὸν ἐγκ
ροντα τὴν τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγὴν προ
13 φέρῃ τὴν διατίμησιν τῆς δίκης. Ἐ
ὀφειλέτης ἔδωκεν ὡς ἐνέχυρον μέρ
κοινοῦ κτήματος, ὁ δὲ πιστωτὴς αὐτ
προκληθεὶς [εἰς διαίρεσιν] ὑπὸ τοῦ κ
ρίου τοῦ ἑτέρου μέρους, ἢ ὑφ' ἑτέρ
πιστωτοῦ τοῦ ἑτέρου ὀφειλέτου, ὑπε
τέρησεν ἐν τῷ πλειστηριασμῷ, ὁ δὲ
φειλέτης αὐτοῦ, εἰς ὃν τὸ πρᾶγμα ἐπ
δικάσθη, θέλῃ ν' ἀναλάβῃ τὸ ἑαυτ
μέρος τοῦ κτήματος καταβάλλων ὅ

m partem paratus sit reciperare, iam creditor per adiudicationem nit. nam et si partem vendideris i et prius, quam traderes empto- communi dividundo judicio pro- catus fueris aliaque pars tibi judicata sit, consequenter dici- rex empto agi non posse, nisi tam rem suscipere fuerit para- s, quia haec pars beneficio alte- us venditori accessit : quin immo iam ex vendito posse conveniri nptorem, ut recipiat totum : so- m illud spectandum erit, num rte fraus aliqua venditoris inter- nit. sed et si distracta parte ces- rit victus licitatione venditor, que, pretium ut restituat, ex em- o tenebitur. haec eadem et in andato ceterisque huius generis diciis servantur.

ὀφείλει, ἐπιτυχῶς λέγεται ὅτι δὲν θέλει εἰσακουσθῇ, ἐὰν μὴ καὶ ἐκεῖνο τὸ μέρος εἶνε πρόθυμος ν' ἀναλάβῃ, ὅπερ ὁ πιστωτὴς διὰ τῆς ἐπιδικάσεως ἠγόρασε. διότι καὶ ἂν ἐπώλησας μέρος πράγματος, προτοῦ δὲ τὸ παραδώσῃς εἰς τὸν ἀγοραστήν, προεκλήθης διὰ τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῆς, καὶ τὸ ἕτερον μέρος ἐπεδικάσθη σοι, κατ' ἀκολουθίαν λέγεται ὅτι δὲν δύνασαι νὰ ἐναχθῇς διὰ τῆς ἐκ τῆς ἀγοράσεως ἀγωγῆς, ἐὰν μὴ [ὁ ἀγοραστὴς] εἶνε πρόθυμος *ὁλόκληρον* τὸ πρᾶγμα νὰ λάβῃ, διότι τὸ προκείμενον μέρος προσηύξησεν εἰς [σὲ] τὸν πωλητὴν ἕνεκα τοῦ ἑτέρου [πωληθέντος μέρους]. μάλιστα δὲ δύναται καὶ ἐκ τῆς πωλήσεως νὰ ἐναχθῇ ὁ ἀγοραστής, ὅπως δεχθῇ τὸ ὅλον· δέον μόνον νὰ προσέξωμεν εἰς τοῦτο, μὴ τυχὸν μεσολαβῇ τις δόλος τοῦ πωλητοῦ. ἀλλὰ καὶ ἂν ὁ πωλητὴς ἡττηθεὶς ἐν τῷ πλειστηριασμῷ παρεχώρησε τὸ πωληθὲν μέρος, ὁμοίως ἐνέχεται ἐκ τῆς ἀγοράσεως εἰς ἀπόδοσιν τοῦ τιμήματος. αὐτὰ δὲ ταῦτα τηροῦνται καὶ ἐπὶ ἐντολῆς καὶ τῶν λοιπῶν τοιούτου εἴδους ἀγωγῶν.

8 *PAULUS* Et si non omnes, qui m communem habent, sed certi his dividere desiderant, hoc ju-

8 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν δὲ οὐχὶ πάντες οἱ ἔχοντες πρᾶγμα κοινόν, ἀλλά τινες ἐξ αὐτῶν ἐπιθυμῶσι τὴν διαίρεσιν, δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ προκειμένη ἀγωγὴ με-
1 ταξὺ τούτων. Ἐὰν εἶνε ἀβέβαιον,

dicium inter eos accipi potest. Si certum sit, an lex Falcidia locum beat inter legatarium et here- m, communi dividundo agi po- st aut incertae partis vindicatio tur. similiter fit et si peculium gatum sit, quia in quantum res culiares deminuit id quod domi-

ἂν θέλῃ λάβει χώραν μεταξὺ κληροδόχου καὶ κληρονόμου ὁ Φαλκίδιος νόμος, δύναται νὰ ἐγερθῇ [μεταξὺ αὐτῶν] ἡ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγή, ἢ δίδεται ἡ διεκδίκησις ἀορίστου μέρους. ὁμοίως γίνεται καὶ ἂν ἐκληροδοτήθη χρημάτιον, διότι εἶνε ἀβέβαιον κατὰ πόσον ἐλαττοῖ τὰ τοῦ χρηματίου πράγματα τὸ ὀφειλόμενον
2 εἰς τὸν κύριον [τοῦ δούλου]. Περι-

no debetur, incertum est. Venit communi dividundo judicium iam si quis rem communem de-

λαμβάνεται ἐν τῇ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῇ καὶ ἂν τις πρᾶγμα κοινὸν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

teriorem fecerit, forte servum vulnerando aut animum ejus corrumpendo aut arbores ex fundo exci-
3 dendo. Si communis servi gratia noxae nomine plus praestiterit, aestimabitur servus et ejus par-

4 tem consequetur. Item si unus in solidum de peculio conventus et damnatus sit, est cum socio communi dividundo actio, ut partem peculii consequatur.

9 *AFRICANUS* Sed postquam socius servi communis nomine de peculio in solidum damnatus esset, si apud socium res peculiares intercidant, nihilo minus utile erit judicium communi dividundo ad reciperandam partem pecuniae: alioquin iniquum fore, si tota ea res ad damnum ejus qui judicium acceperit pertineat, cum utriusque domini periculum in rebus peculiaribus esse debeat. nam et eum, qui mandatu domini defensionem servi suscepit, omne quod bona fide praestiterit servaturum, quamvis peculium postea interciderit. haec ita, si neutrius culpa intervenerit: etenim dominum, cum quo de peculio agitur, si paratus sit rebus peculiaribus petitori cedere, ex causa audiendum putavit, scilicet si sine dolo malo et frustratione id faciat.

10 *PAULUS* Item quamvis legis Aquiliae actio in heredem non competat, tamen hoc judicio heres

κατέστησε χειρότερον, λ. χ. δοῦλον τραυματίζων ἢ διαφθείρων τὸν νοῦν αὐτοῦ, ἢ δένδρα ἐξ ἀγροῦ ἀποκόπτων.
3 Ἐὰν ἕνεκα βλάβης δούλου κοινοῦ παρέσχεν [ὁ εἷς τῶν κοινωνῶν] περισσότερον [τῆς ἀξίας τοῦ δούλου], θέλει διατιμηθῇ ὁ δοῦλος, καὶ θέλει λάβει τὸ ἥμισυ τῆς *διατιμήσεως* [οὐχὶ τοῦ
4 καταβληθέντος]. Ὡσαύτως ἐὰν ὁ εἷς ἐνήχθη ἐκ τοῦ χρηματίου εἰς ὁλόκληρον καὶ κατεδικάσθη, ἐγείρει κατὰ τοῦ κοινωνοῦ τὴν περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγήν, ὅπως λάβῃ τὸ ἥμισυ τοῦ *χρηματίου* [οὐχὶ τοῦ καταβληθέντος].

9 *ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ* Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ κοινωνὸς ἕνεκα δούλου κοινοῦ κατεδικάσθη ἐκ τοῦ χρηματίου εἰς ὁλόκληρον, ἐὰν παρὰ τῷ [ἑτέρῳ] κοινωνῷ τὰ τοῦ χρηματίου πράγματα ἀπωλέσθησαν, οὐδὲν ἧττον θέλει δοθῇ ὠφέλιμος περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγὴ πρὸς ἀνάληψιν μέρους τῶν [πληρωθέντων] χρημάτων· ἄλλως θὰ ἦτο ἄνισον, ἐὰν ὁλόκληρος ἡ βλάβη ἀπέβλεπεν εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἀνέλαβε τὴν δίκην, ἀφοῦ ὁ ὡς πρὸς τὰ τοῦ χρηματίου πράγματα κίνδυνος δέον ν' ἀνήκῃ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς κυρίους. διότι καὶ ἐκεῖνος, ὅστις κατ' ἐντολὴν τοῦ κυρίου ἀνέλαβε τὴν ὑπεράσπισιν δούλου, θέλει λάβει πᾶν ὅ,τι καλῇ τῇ πίστει παρέσχε, καίτοι τὸ χρηματίον κατόπιν ἀπωλέσθη· ταῦτα δ' οὕτως [ἔχουσιν], ἐὰν οὐδετέρου πταίσμα ἐμεσολάβησε· διότι ἐὰν ὁ κύριος, ὅστις ἐκ τοῦ χρηματίου ἐνάγεται, εἶναι πρόθυμος νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸν ἐνάγοντα τὰ τοῦ χρηματίου πράγματα, φρονεῖ [ὁ Ἀφρικ.] ὅτι δέον κατὰ τὰς περιστάσεις νὰ εἰσακούηται, δηλ. ἐὰν μὴ πράττῃ τοῦτο δολίως καὶ πρὸς ἐκφυγήν.

10 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὡσαύτως, καίτοι ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγὴ κατὰ τοῦ κληρονόμου δὲν ἁρμόζει, ὅμως διὰ τ

socii praestet, si quid defunctus
n re communi admisit,quo nomine

legis Aquiliae actio nascitur. Si
usus tantum noster sit, qui neque
enire neque locari potest quemad-
modum divisio potest fiieri in com-
muni dividundo judicio, videamus.
sed praetor interveniet et rem e-
mendabit, ut, si iudex alteri usum
adjudicaverit, non videatur alter
qui mercedem accipit non uti,quasi
olus faciat qui videtur frui, quia

hoc propter necessitatem fit. In
ommuni dividundo judicio iusto
retio rem aestimare debebit iudex
t de evictione quoque cavendum
rit.

11 *GAIUS* In summa admonen-
i sumus, quod, si post interitum
ei communis is, cui aliquid ex
ommunione praestari oportet, eo
omine agere velit, communi divi-
undo judicium utile datur : velu-
i si actor impensas aliquas in rem
ommunem fecit, sive socius ejus
olus aliquid ex ea relucratus est,
elut operas servi mercedesve,hoc
udicio eorum omnium ratio ha-
etur.

12 *ULPIANUS* Si aedes commu-
nes sint aut paries communis et
eum reficere vel demolire vel in
eum immittere quid opus sit, com-
nuni dividundo judicio erit agen-
lum, aut interdicto uti possidetis
experimur.

13 *IDEM* In judicium communi
lividundo omnes res veniunt, nisi

προκειμένης ἀγωγῆς ὁ κληρονόμος τοῦ κοινωνοῦ θέλει ἐνέχεσθαι, δι' ὅ,τι ὁ ἀποθανὼν ἐπὶ τοῦ κοινοῦ πράγματος διέπραξεν, οὐ ἕνεκα γεννᾶται ἡ τοῦ Ἀ-
! κουϊλίου νόμου ἀγωγή. Ἐὰν ἡ χρῆσις μόνον ἀνήκῃ εἰς ἡμᾶς, ἥτις μήτε νὰ πωληθῇ μήτε νὰ ἐκμισθωθῇ δύναται, ἂς ἴδωμεν τίνι τρόπῳ δύναται νὰ γείνῃ ἡ διαίρεσις ἐν τῇ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῇ. ὁ πραίτωρ λοιπὸν θέλει ἐπεμβῇ καὶ διορθώσει τὸ πρᾶγμα,ὥστε, ἐὰν ὁ δικαστὴς ἐπεδίκασεν εἰς τὸν ἕνα τὴν χρῆσιν, νὰ μὴ θεωρῆται ὁ ἕτερος, ὅστις τὸν μισθὸν λαμβάνει, μὴ χρώμενος,—ἀφοῦ περισσότερον ἔχει ὁ ὡς καρπωτὴς θεωρούμενος,—διότι τοῦτο 2 ἐξ ἀνάγκης γίνεται. Ἐπὶ τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῆς δέον ὁ δικαστὴς νὰ διατιμᾷ τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν ἀληθῆ ἀξίαν, καὶ [νὰ διατάσσῃ] ὥστε νὰ παρέχηται καὶ ἀσφάλεια περὶ ἐκνικήσεως.

11 *ΓΑΪΟΣ* Ἐν γένει δέον νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι, ἐὰν μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ κοινοῦ πράγματος ἐκεῖνος, εἰς ὃν δέον ἐκ τῆς κοινωνίας νὰ δοθῇ τι,θέλῃ ἕνεκα τούτου νὰ ἐναγάγῃ, δίδεται ὠφέλιμος περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγή· ὡς ἐὰν ὁ ἐνάγων ἔκαμέ τινας δαπάνας εἰς τὸ κοινὸν πρᾶγμα, εἴτε ὁ κοινωνὸς αὐτοῦ μόνος ὠφελήθη τι ἐκ τοῦ πράγματος, λ. χ. τὰς ἐργασίας τοῦ δούλου ἢ τοὺς μισθούς, ἐν τῇ προκειμένῃ ἀγωγῇ θέλουσι ληφθῇ πάντα ὑπ' ὄψιν.

12 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ὑπάρχῃ κοινὴ οἰκία, ἢ κοινὸς τοῖχος, καὶ εἶνε ἀνάγκη ν' ἀνανεωθῇ ἢ νὰ καταλυθῇ ἢ νὰ ἐμβληθῇ τι ἐν αὐτῷ, θέλει ἐγερθῇ ἡ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγή, ἢ θέλομεν ἐνεργήσει διὰ τοῦ παραγγέλματος ὅπως *νέμεσθε*.

13 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐν τῇ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῇ πάντα τὰ πράγματα πε-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

si quid fuerit ex communi consensu exceptum nominatim, ne veniat.

14 *PAULUS* In hoc judicium hoc venit, quod communi nomine actum est aut agi debuit ab eo, qui

1 scit se socium habere. Impendia autem, quae dum proprium meum fundum existimo feci, quae scilicet, si vindicaretur fundi pars, per exceptionem doli retinere possem, an etiam, si communi dividundo judicio mecum agetur, aequitate ipsius judicii retinere possim, considerandum est. quod quidem magis puto, quia bonae fidei judicium est communi dividundo: sed hoc ita, si mecum agatur. ceterum si alienavero partem meam, non erit unde retinere possim. sed is, qui a me emerit, an retinere possit, videndum est: nam et si vindicaretur ab eo pars, impendiorum nomine, quae ego fecissem, ita ut ego poterat retentionem facere: et verius est, ut et in hac specie expensae retineantur. quae cum ita sint, rectissime dicitur etiam impendiorum nomine utile judicium dari debere mihi in socium etiam[1] manente rei communione. [2]diversum est enim, cum quasi in rem meam impendo, quae sit aliena aut communis: hoc enim casu, ubi quasi in rem meam impendo, tantum retentionem habeo, quia neminem mihi obligare volui. at cum puto rem Titii esse, quae sit Maevii, aut esse mihi communem cum alio quam est, id ago, ut alium mihi obligem, et sicut nego-

(1) non προσθ. (Cuj.) — (2) idem dicendum est, ubi erravi in persona socii προσθ. (Mo.)

ριλαμβάνονται, ἐκτὸς ἐάν τι ρητῶς ἐξηρέθη διὰ κοινῆς συναινέσεως, ὥστε νὰ μὴ περιληφθῇ.

14 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐν τῇ προκειμένῃ ἀγωγῇ περιλαμβάνεται ὅ,τι κοινῷ ὀνόματι ἐγένετο ἢ ἔδει νὰ γείνῃ παρ' ἐκείνου, ὅστις γινώσκει ὅτι ἔχει κοινωνόν.

1 Αἱ δὲ δαπάναι, ἃς θεωρῶν τὸν ἀγρὸν ἀποκλειστικῶς ἴδιον ἔκαμα, [καὶ] ἃς βεβαίως, ἐὰν διεξεδικεῖτο μέρος τοῦ ἀγροῦ, θὰ ἠδυνάμην διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ δόλου νὰ παρακρατήσω, ἃς ἐξετάσωμεν, καὶ ὅταν ἐνάγωμαι διὰ τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῆς, ἂν δύναμαι ὡς ἐκ τῆς ἰσότητος τῆς ἀγωγῆς ταύτης νὰ παρακρατήσω. τοῦτο μὲν μᾶλλον φρονῶ, διότι ἡ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγὴ εἶνε καλῆς πίστεως αὐτό· ὅμως τότε, ὅταν ἐγὼ ἐνάγωμαι. ἄλλως ἐὰν ἀπαλλοτριώσω τὴν μερίδα μου, δὲν θὰ δύνωμαι οὐδαμόθεν νὰ παρακρατήσω. ἀλλ' ἃς ἴδωμεν, ἂν ὁ παρ' ἐμοῦ ἀγοράσας δύναται νὰ παρακρατήσῃ· διότι καὶ ἂν διεξεδικεῖτο ἀπ' αὐτοῦ μέρος, θὰ ἠδύνατο νὰ ποιήσῃ ὡς ἐγὼ παρακράτησιν διὰ τὰς δαπάνας, ἃς ἐγὼ εἶχον κάμει. ὀρθότερον λοιπὸν εἶνε, ὥστε καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ αἱ δαπάναι νὰ παρακρατῶνται. ἀφοῦ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχωσιν, ὀρθότατα λέγεται ὅτι καὶ λόγῳ τῶν δαπανῶν πρέπει νὰ μοὶ δίδηται ὠφέλιμος ἀγωγὴ κατὰ τοῦ κοινωνοῦ καὶ μὴ διαρκούσης τῆς κοινότητος τοῦ πράγματος. τὸ αὐτὸ δέον νὰ λεχθῇ, καὶ ὅταν ἐπλανήθην ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ κοινωνοῦ, διότι εἶνε διάφορον, ἐὰν δαπανῶ ὡσεὶ εἰς πρᾶγμα ἰδικόν μου, ὅπερ εἶνε ἀλλότριον ἢ κοινόν· διότι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἔνθα δαπανῶ ὡσεὶ εἰς πρᾶγμα ἰδικόν μου, ἔχω μόνον παρακράτησιν, διότι οὐδένα ἠθέλησα νὰ ὑποχρεώσω ἀπέναντι ἐμαυτοῦ. ὅμως ἐὰν ὑποθέτω ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶνε τοῦ Τι-

iorum gestorum actio datur ad-
ersus eum cuius negotia curavi,
um putarem alterius ea esse, ita
t in proposito. igitur et si aba-
enavero praedium, quia in ea cau-
a fuit[1], ut mihi actio dari deberet,
anda mihi erit, ut Julianus quo-
ue scribit, negotiorum gestorum

actio[2]. Si conveniat, ne omnino
ivisio fiat, huiusmodi pactum nul-
as vires habere manifestissimum
st: sin autem intra certum tem-
us, quod etiam ipsius rei quali-

tati prodest, valet. Si inter socios
onvenisset, ne intra certum tem-
us societas divideretur, quin ven-
ere liceat ei, qui tali conventione
enetur, non est dubium: quare
mplor quoque communi dividun-
o agendo eadem exceptione sum-
ovebitur, qua auctor ejus sum-

movereiur. Si paciscatur socius,
e partem suam petat, effectu tol-
itur societas.

15 *IDEM* Si socius servi com-
nunis nomine conventus et con-
demnatus sit, aget communi divi-

(1) fui (Mo.) — (2) si quidem socii negotia
essi: est ubi non socii negotia gessi, sed
ropriam rem tuitus sum, utile communi di-
idundo judicium dandum erit ἴσως προσθ.
Mo.)

τίου, ἐνῷ εἶνε τοῦ Μαιβίου, ἢ ὅτι εἶνε κοινὸν ἐμοῦ μεθ' ἑτέρου παρὰ [μεθ' οὗ] εἶνε, πράττω οὕτως ὥστε νὰ ὑποχρεώσω ἕτερον ἀπέναντί μου· ὡς δὲ ἡ τῆς διοικήσεως ὑποθέσεων ἀγωγὴ δίδεται ἐναντίον ἐκείνου, οὗτινος ὑποθέσεις ἐπεμελήθην, φρονῶν ὅτι εἰς ἕτερον ἀνῆκον, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου. ὅθεν καὶ ἀναπηλλοτρίωσα τὸ κτῆμα, ἐπειδὴ ἤμην ἐν τοιαύτῃ θέσει, ὥστε ἔπρεπε νά μοι ἐδίδετο ἀγωγή, θέλει μοι δοθῆ, ὡς καὶ ὁ Ἰουλιανὸς γράφει, ἡ τῆς διοικήσεως ὑποθέσεων ἀγωγή, ἐὰν βεβαίως ὑποθέσεις κοινωνοῦ ἐδιοίκησα· ὅμως, ἔνθα δὲν ἐδιοίκησα ὑποθέσεις κοινωνοῦ, ἀλλ' ἴδιον πρᾶγμα ἐπροστάτευσα, θέλει δοθῆ ὠφέλιμος περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγή.

2 Ἐὰν συμφωνηθῇ, μηδόλως νὰ γείνῃ διαίρεσις, τὸ τοιοῦτο σύμφωνον προδηλότατον εἶνε ὅτι οὐδεμίαν ἔχει ἰσχύν· ἂν ὅμως [συνεφωνήθη νὰ μὴ γείνῃ διαίρεσις] ἐντὸς ὡρισμένου χρόνου, ὅπερ καὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος τὴν ποιότητα [ἐνδεχομένως] ὠφελεῖ, ἰσχύει.

3 Ἐὰν μεταξὺ κοινωνῶν συνεφωνήθη, νὰ μὴ διαιρεθῇ ἡ κοινωνία ἐντὸς ὡρισμένου χρόνου, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ πωλήσῃ [τὴν μερίδα του] ὁ ἐκ τοιαύτης συμβάσεως ἐνεχόμενος. διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀγοραστὴς ἐνάγων διὰ τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῆς θέλει ἀποκρουσθῇ διὰ τῆς αὐτῆς ἐνστάσεως, δι' ἧς καὶ ὁ δικαιοπάροχος αὐτοῦ θ' ἀπεκρούετο.

4 Ἐὰν κοινωνὸς συνεφώνησε, νὰ μὴ ἀπαιτήσῃ τὸ μέρος του, πράγματι αἴρεται ἡ κοινωνία.

15 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν κοινωνὸς ἕνεκα δούλου κοινοῦ ἐναχθεὶς κατεδικάσθη, δύναται νὰ ἐγείρῃ τὴν περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγὴν καὶ πρότου πληρώσῃ· διότι καὶ ἂν εἰς ἐνήχθη διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς βλάβης, δύναται ἀμέσως νὰ ἐναγάγῃ τὸν κοινωνόν, ὥστε νὰ παρα-

dundo et antequam praestet: nam et si noxali judicio cum uno actum sit, statim aget cum socio, ut ei pars traderetur, cautionibus interpositis, ut, si non dederit, reddat.

16 *IDEM* Cum socii dividunt[1] societatem, de eo, quod sub condicione deberetur, cautiones intervenire solent.

17 *MODESTINUS* Qui coheredes habet, si fundum pignori datum a testatore suo comparaverit a creditore, non debet a coheredibus judicio communi dividundo conveniri.

18 *JAVOLENUS* Ut fundus hereditarius fundo non hereditario serviat, arbiter disponere non potest, quia ultra id quod in judicium deductum est excedere potestas judicis non potest.

19 *PAULUS* Arbor quae in confinio nata est, item lapis qui per utrumque fundum extenditur quamdiu cohaeret[2] fundo, e regione cuiusque finium utriusque sunt nec in communi dividundo judicium veniunt: sed cum aut lapis exemptus aut arbor eruta vel succisa est, communis pro indiviso fiet et veniet in communi dividundo judicium: nam quod erat finitis partibus, rursus confunditur, qua re[3] duabus massis duorum dominorum conflatis tota massa communis est, etiamsi aliquid ex prima specie separatum maneat: ita arbor et lapis separatus a fundo confundit ius dominii. De vestibulo communi binarum aedium arbiter communi dividundo invito utroli-

(1) dirimunt (Mo.) — (2) cohaerent (Hal.)
(3) qua ratione

δοθῇ αὐτῷ τὸ ἥμισυ [τοῦ δούλου], παρεχομένης ἀσφαλείας ὅτι ἐὰν μὴ ἐκδώσῃ [τὸν δοῦλον], θέλει ἐπιστρέψει [τὸ ληφθὲν ἥμισυ].

16 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅταν κοινωνοὶ διαλύωσι κοινωνίαν, παρέχονται συνήθως ἀσφάλειαι, περὶ τοῦ ὑπὸ αἵρεσιν ὀφειλομένου.

17 *ΜΟΔΕΣΤΙΝΟΣ* Ὁ ἔχων συγκληρονόμους, ἐὰν ἀγρὸν δοθέντα ὡς ἐνέχυρον ὑπὸ τοῦ διαθέτου αὐτοῦ ἠγόρασε παρὰ τοῦ πιστωτοῦ, δὲν πρέπει νὰ ἐνάγηται ὑπὸ τῶν συγκληρονόμων διὰ τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῆς.

18 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ὁ διαιτητὴς δὲν δύναται νὰ διατάξῃ ὥστε ἀγρὸς κληρονομιαῖος νὰ δουλεύῃ εἰς ἀγρὸν μὴ κληρονομιαῖον, διότι ἡ ἐξουσία τοῦ δικαστοῦ δὲν δύναται νὰ ἐκταθῇ πέραν ἐκείνου, ὅπερ ἦχθη εἰς δίκην.

19 *ΠΑΥΛΟΣ* Δένδρον, ὅπερ ἐν τῷ συνόρῳ ἐφύη, ὡσαύτως λίθος, ὅστις εἰς ἑκάτερον ἀγρὸν ἐκτείνεται, ἐφόσον συνέχονται μετὰ τῆς γῆς, ἀνήκουσιν εἰς ἑκάτερον [κύριον] ἀναλόγως τοῦ [κατεχομένου] μέρους ἑκάστου τῶν ὁρίων, δὲν περιλαμβάνονται δ' ἐν τῇ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῇ· ἀλλ' ἅμα εἴτε ὁ λίθος ἀφαιρεθῇ, εἴτε τὸ δένδρον ἐκριζωθῇ ἢ ἀποκοπῇ, γίνεται κοινὸν ἐξ ἀδιαιρέτου, καὶ καθίσταται ἀντικείμενον τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῆς· διότι ὅ,τι ἦτο διηρημένον εἰς μέρη, ἐκ νέου περιῆλθεν εἰς σύγχυσιν. ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἐὰν δύω βῶλοι δύω κυρίων συγχωνευθῶσιν ὁλόκληροι, ὁ βῶλος εἶνε κοινός, καὶ ἄν τι ἐκ τοῦ πρώτου εἴδους μένῃ κεχωρισμένον· οὕτω τὸ δένδρον καὶ ὁ λίθος χωρισθεὶς ἀπὸ τοῦ ἀγροῦ συγχέει τὸ δίκαιον τῆς κυριότητος. Περὶ διαιρέσεως κοινοῦ πυλῶνος δύω οἰκιῶν δὲν πρέπει ἄκοντος τοῦ ἑτέρου [τῶν κυρίων] νὰ δίδηται διαιτη-

bet dari non debet, quia qui de vestibulo liceri cogatur, necesse habeat interdum totarum aedium pretium facere,si alias aditum non 2 habeat. Si per eundem locum via nobis debeatur et in eam impensa facta sit, durius ait Pomponius communi dividundo vel prosocio agi posse : quae enim communio iuris separatim[1] intellegi potest ? sed negotiorum gestorum

3 agendum. Judex communi dividundo, item familiae erciscundae de servo qui in fuga est iubere debet liceri eos inter quos judex est et tunc eum adiudicare, penes quem licitatio remansit : nec erit periculum, ne ex senatus consulto poena legis Fabiae committatur.

4 Aquarum iter in judicium communi dividundo non venire Labeo ait : nam aut ipsius fundi est et ideo in judicium non venit, aut separatum a fundo, divisum tamen aut mensusa aut temporibus. sed possunt iura interdum et separata a fundo esse et nec mensura nec temporibus divisa, veluti cum is cuius fuerunt plures heredes reliquit : quod cum accidit, consentaneum est et ea in arbitrio familiae erciscundae venire, nec videre[2] inquit Pomponius, quare minus in communi dividundo quam familiae erciscundae judicium veniant. igitur in huiusmodi speciebus etiam in communi dividundo judicio ve-

τής, διότι ὅστις περὶ τοῦ πυλῶνος ἀναγκάζεται νὰ πλειοδοτήσῃ, θέλει ἀναγκάζεσθαι ἐνίοτε νὰ προσφέρῃ τὴν ἀξίαν ὁλοκλήρου τῆς οἰκίας, ἐὰν ἄλλως δὲν 2 ἔχῃ εἴσοδον. Ἐὰν διὰ τοῦ αὐτοῦ τόπου ὀφείληται εἰς ἡμᾶς ὁδός, καὶ δι' αὐτὴν ἐγένετο δαπάνη, λέγει ὁ Πομπώνιος ὅτι δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἢ ἐκ τῆς κοινωνίας· [ὅπερ] σκληρότατον· διότι τίς κοινωνία χωριστοῦ δικαίου δύναται νὰ νοηθῇ ; ἀλλ' ἡ τῆς διοικήσεως ἀλλο-3 τρίων δέον νὰ ἐγείρηται. Ὁ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ δικαστής, ὡσαύτως ὁ περὶ διανομῆς κληρονομίας δέον περὶ δούλου ἐν φυγῇ νὰ διατάσσῃ νὰ πλειστηριάζηται μεταξὺ ἐκείνων, ὧν εἶνε δικαστής, καὶ τότε νὰ ἐπιδικάζῃ ἐκεῖνον, εἰς ὅντινα ἡ πλειοδοσία ἤθελε σταματήσει· οὐδ' ὑπάρχει κίνδυνος, μὴ ἐκ τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος καταστῇ ἀπαιτητὴ ἡ ποινὴ τοῦ Φαβίου νόμου [περὶ 4 ἀνδραποδιστῶν]. Ὑδραγωγεῖον δὲν περιλαμβάνεται ἐν τῇ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ δίκῃ, λέγει ὁ Λαβέων. διότι ἢ εἶνε αὐτοῦ τοῦ ἀγροῦ, καὶ διὰ τοῦτο δὲν περιλαμβάνεται ἐν τῇ ἀγωγῇ, ἢ εἶνε κεχωρισμένον τοῦ ἀγροῦ, διηρημένον δὲ εἴτε κατὰ τὸ μέτρον [τοῦ ὕδατος] εἴτε κατὰ τὸν χρόνον [τῆς ἔλξεως]. ὅμως δυνατὸν ἐνίοτε δίκαια νὰ εἶνε καὶ κεχωρισμένα ἀπὸ τοῦ ἀγροῦ, καὶ μὴ διηρημένα μήτε κατὰ μέτρον μήτε κατὰ χρόνον, ὡς ἐὰν ἐκεῖνος, εἰς ὃν ἀνῆκον, κατέλιπε πολλοὺς κληρονόμους· ὅταν δὲ τοῦτο συμβαίνῃ, συνάδον εἶνε καὶ ξταῦτα νὰ περιλαμβάνωνται ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγῇ, οὐδὲ βλέπει, λέγει ὁ Πομπώνιος, διατὶ ὀλιγώτερον ἤθελον περιλαμβάνεσθαι ἐν τῇ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ παρὰ ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρον. ἀγωγῇ. ὅθεν εἰς τοιαύτας περιπτώσεις περιλαμβάνεται ἐν τῇ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῇ ἡ

(1) separati
(2) se προσθ. (Hal.)

nit, ut praefata iura aut mensura aut temporibus dividantur.

20 *POMPONIUS* Si is, cum quo fundum communem habes, ad delictum[1] non respondit et ob id motu judicis villa diruta est aut arbusta succisa sunt, praestabitur tibi detrimentum judicio communi dividundo: quidquid enim culpa socii amissum est, eo judicio continetur.

21 *ULPIANUS* Judicem in praediis dividundis quod omnibus utilissimum est vel quod malint litigatores sequi convenit.

22 *POMPONIUS* Si meo et vicini nomine parietem aedificem vel repetiturus ab eo pro parte impensam vel donationis gratia, communis fiet paries.

23 *ULPIANUS* Si convenerit inter te et socium tuum, ut alternis annis fructum percipere tis, et non patiatur te socius tui anni fructum percipere, videndum, utrum ex conducto sit actio an vero communi dividundo. eadem questio est et si socius, qui convenerat, ut alternis annis frueretur, pecus immisit et effecit, ut futuri anni fructus, quos socium percipere oportuit, corrumperentur. et puto magis communi dividundo judicium quam ex conducto locum habere (quae enim locatio est, cum merces non intercesserit?) aut certe actionem incerti civilem reddendam.

(1) delectum (Taur.)

24 *JULIANUS* Communis servus si ex re alterius dominorum adquisierit, nihilo minus commune

διαίρεσις τῶν προρρηθέντων δικαίων εἴτε κατὰ μέτρον εἴτε κατὰ χρόνον.

20 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν ἐκεῖνος, μεθ' οὗ ἔχεις κοινὸν ἀγρόν, δὲν ὑπήκουσεν εἰς στρατιωτικὴν ἀπογραφήν, καὶ διὰ τοῦτο κατ' ἀπόφασιν τοῦ δικαστοῦ κατεστράφη ἡ οἰκία, ἢ ἐκόπησαν τὰ δένδρα, θέλει σοι παράσχει τὴν ζημίαν διὰ τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῆς· διότι ὁ,τιδήποτε ἐκ πταίσματος τοῦ κοινωνοῦ ἀπωλέσθη, περιλαμβάνεται ἐν τῇ ἀγωγῇ ταύτῃ.

21 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ δικαστὴς πρέπει κατὰ τὴν διαίρεσιν τῶν κτημάτων ν' ἀκολουθῇ ὅ,τι εἰς πάντας εἶνε ὠφελιμώτατον, ἢ ὅ,τι προτιμῶσιν οἱ διάδικοι.

22 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν εἰς ὄνομα ἐμοῦ καὶ τοῦ γείτονος ᾠκοδόμησα τοῖχον, εἴτε μέλλων νὰ ζητήσω παρ' αὐτοῦ τὴν ἀναλογοῦσαν δαπάνην, εἴτε χάριν δωρεᾶς, ὁ τοῖχος καθίσταται κοινός.

23 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν συνεφωνήθη μεταξὺ σοῦ καὶ τοῦ κοινωνοῦ σου, νὰ λαμβάνητε τὸν καρπὸν κατ' ἐπάλληλα ἔτη, ὁ δὲ κοινωνὸς δὲν σε ἀφίνῃ νὰ λάβῃς τὸν καρπὸν τοῦ ἔτους σου, ἂς ἴδωμεν, ἂν δίδηται ἡ τῆς μισθώσεως ἀγωγή, ἢ ἡ τῆς διαιρέσεως κοινοῦ. τὸ αὐτὸ ζήτημα ὑπάρχει, καὶ ἂν ὁ κοινωνός, ὅστις εἶχε συμφωνήσει νὰ καρπῶται κατ' ἐπάλληλα ἔτη, ἐνέβαλε θρέμματα, καὶ ἔκαμεν ὥστε ὁ τοῦ μέλλοντος ἔτους καρπός, ὃν ἔπρεπε νὰ συναγάγῃ ὁ κοινωνός, νὰ φθαρῇ. φρονῶ λοιπὸν ὅτι μᾶλλον ἡ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγή, παρὰ ἡ ἐκ τῆς μισθώσεως λαμβάνει χώραν (διότι τί ἐκμίσθωσις ὑπάρχει, ἀφοῦ μισθὸς δὲν μεσολαβεῖ;), ἢ τοὐλάχιστον δέον νὰ δίδηται ἀστικὴ ἀγωγὴ περὶ ἀβεβαίου.

24 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Δοῦλος κοινὸς ἐὰν ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ ἑνὸς τῶν κυρίων ἀπέκτησε, θέλει εἶσθαι τοῦτο οὐδὲν ἧττον

id erit : sed is, ex cuius re adquisitum fuerit, communi dividundo judicio eam summam percipere[1] potest, quia fidei bonae convenit, ut unusquisque praecipuum habeat, quod ex re ejus servus adquisierit. Cum agere tecum communi dividundo vellem, partem tuam Titio tradidisti mutandi judicii causa : teneris mihi praetoria actione, quod fecisses, ne tecum communi dividundo ageretur.

25 *IDEM* Si Stichus communis meus et tuus servus habuerit Pamphilum vicarium aureorum decem et mecum actum de peculio fuerit condemnatusque decem praestitero : quamvis postea Pamphilus decesserit, nihilo minus actione communi dividundo vel pro socio quinque milia[2] praestare debebis, quia te hoc aere alieno liberavi. longe magis consequar, si Stichus post mortem Pamphili alium vicarium adquisierat.

(1) praccipere (Hal.) — (2) mihi (Schult.)

26 *ALFENUS VARUS* Communis servus cum apud alterum esset, crus fregit in opere : quaerebatur, alter dominus quid cum eo, penes quem fuisset, ageret. respondi, si quid culpa illius magis quam casu res communis damni cepisset, per arbitrum communi dividundo posse reciperari.

27 *PAULUS* De communi servo unus ex sociis quaestionem habere nisi communis negotii causa jure non potest.

28 *PAPINIANUS* Sabinus ait in

κοινόν. ἀλλ' ἐκεῖνος, ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ ἀπόκτησις, διὰ τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῆς δύναται νὰ προαφαιρέσῃ τὸ ποσὸν ἐκεῖνο, διότι πρὸς τὴν καλὴν πίστιν συνάδει, ἕκαστος νὰ προαφαιρῇ ὅ,τι ἐκ τῆς περιουσίας αὐτοῦ ὁ [κοινὸς] δοῦλος ἀπέκτησεν. Ἐνῶ ἤθελον νὰ ἐγείρω κατὰ σοῦ τὴν περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγήν, παρέδωκας τὴν μερίδα σου εἰς τὸν Τίτιον χάριν μεταβολῆς τῆς δίκης· ἐνέχεσαι ἀπέναντί μου διὰ πραιτωρικῆς ἀγωγῆς, διότι ἔκαμες, νὰ μὴ ἐγερθῇ κατὰ σοῦ ἡ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγή.

25 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ὁ Στίχος, δοῦλος κοινὸς ἐμοῦ καὶ σοῦ, ἔχῃ ὑφιστάμενον Πάμφιλόν τινα [ἀξίας] δέκα χρυσῶν, ἠγέρθη δὲ κατ' ἐμοῦ ἀγωγὴ ἐκ τοῦ χρηματίου, καὶ καταδικασθεὶς κατέβαλον δέκα,—καίτοι κατόπιν ὁ Πάμφιλος ἀπέθανεν, οὐδὲν ἧττον διὰ τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῆς ἢ τῆς ἐκ τῆς ἑταιρίας ἐνέχεσαι νὰ παράσχῃς εἰς ἐμὲ τὰ πέντε, διότι σὲ ἀπήλλαξα τοῦ χρέους τούτου· πολὺ μᾶλλον θέλω ἐπιτύχει, ἐὰν ὁ Στίχος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Παμφίλου ἀπέκτησεν ἕτερον ὑφιστάμενον.

26 *ΑΛΦΗΝΟΣ ΒΑΡΟΣ* Δοῦλος κοινὸς ἐνῶ εὑρίσκετο παρὰ τῷ ἑτέρῳ ἔθραυσε τὸ σκέλος ἐν τῇ ἐργασίᾳ· ἠρωτᾶτο, τί ἀγωγὴν ἔχει ὁ ἕτερος κύριος κατ' ἐκείνου, παρ' ᾧ [ὁ δοῦλος] εὑρίσκετο. ἀπήντησα, ἐὰν ὁ κοινὸς δοῦλος ἐκ παίσματος μᾶλλον ἐκείνου παρ' ἐκ τύχης ὑπέστη τὴν βλάβην, δύναται νὰ ληφθῇ [ἀποζημίωσις] διὰ τοῦ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ [πράγματος] διαιτητοῦ.

27 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐπὶ κοινοῦ δούλου εἷς ἐκ τῶν κοινωνῶν δὲν δύναται νὰ ποιῇ [ἐμβάσανον] ζήτησιν εἰ μὴ ἕνεκα κοινῆς ὑποθέσεως.

28 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ὁ Σαβῖνος λέγει

re communi neminem dominorum jure facere quicquam invito altero posse. unde manifestum est prohibendi ius esse: in re enim pari potiorem causam esse prohibentis constat. sed etsi in communi prohiberi socius a socio ne quid faciat potest, ut tamen factum opus tollat, cogi non potest, si, cum prohibere poterat, hoc praetermisit: et ideo per communi dividundo actionem damnum sarciri poterit. sin autem facienti consensit, nec pro damno habet actionem. quod si quid absente socio ad laesionem ejus fecit, tunc etiam tollere cogitur.

ὅτι ἐπὶ πράγματος κοινοῦ οὐδεὶς τῶν κυρίων δύναται ἐγκύρως νὰ ποιῇ τι ἄκοντος τοῦ ἑτέρου. ὅθεν πρόδηλον εἶνε ὅτι ὑπάρχει δικαίωμα παρακωλύτεως· διότι ἐπὶ ἴσης σχέσεως γνωστὸν ὅτι ἐπικρατέστερος εἶνε ὁ παρακωλύων. ἀλλὰ καίτοι δύναται ὁ κοινωνὸς νὰ ἐμποδισθῇ ὑπὸ τοῦ κοινωνοῦ νὰ πράξῃ τι ἐπὶ κοινοῦ, δὲν δύναται ὅμως ν' ἀναγκασθῇ ν' ἀφαιρέσῃ τὸ γενόμενον ἔργον, ἐὰν δυνάμενος νὰ τὸ ἐμποδίσῃ, παρέλιπε τοῦτο· ὅθεν διὰ τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῆς θὰ δυνηθῇ ν' ἀναπληρώσῃ τὴν βλάβην. ἂν ὅμως κατὰ τὴν πρᾶξιν συνήνεσεν, οὐδὲ διὰ τὴν βλάβην ἔχει ἀγωγήν. ἂν δὲ ἀπόντος τοῦ κοινωνοῦ ἐποίησέ τι [ὁ ἕτερος] πρὸς βλάβην ἐκείνου, τότε ἀναγκάζεται καὶ νὰ ἄρῃ [τὸ γενόμενον].

29 *PAULUS* Si quis, cum existimaverit fundum communem sibi cum Maevio esse, quem cum Titio communem habebat, impendisset, recte dicitur etiam communi dividundo judicium ei sufficere: hoc enim est, si[1] sciam rem communem esse, ignorem autem cuius socii: neque enim negotia socii gero, sed propriam rem tueor et magis ex re, in quam impenditur, quam ex persona socii actio nascitur. denique ea actione pupillum teneri dicimus, ut impendia restituat officio judicis. diversa causa est ejus, qui putat se in rem propriam impendere, cum sit communis: huic enim nec communi dividundo judicium competit nec utile dandum est. ille enim qui scit rem esse communem vel aliena negotia eo animo gerit, ut aliquem sibi obliget, et in per-

29 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐάν τις, νομίζων ὅτι ὑπάρχει ἀγρὸς κοινὸς αὐτοῦ μετὰ τοῦ Μαιβίου, ἐνῶ ἦτο κοινὸς μετὰ τοῦ Τιτίου, ἐδαπάνησεν, ὀρθῶς λέγεται ὅτι καὶ ἡ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγὴ τῷ ἀρκεῖ· διότι εἶνε ὡς ἐὰν γινώσκω μὲν ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶνε κοινόν, ἀγνοῶ ὅμως τίς ὁ κοινωνός μου· δὲν διοικῶ λοιπὸν ὑποθέσεις τοῦ κοινωνοῦ, ἀλλὰ θεραπεύω τὸ ἴδιον πρᾶγμα, ἡ δὲ ἀγωγὴ μᾶλλον ἐκ τοῦ πράγματος, δι' ὃ γίνεται ἡ δαπάνη, παρ' ἐκ τοῦ προσώπου τοῦ κοινωνοῦ γεννᾶται. ὅθεν ἐκ τῆς ἀγωγῆς ταύτης λέγομεν ὅτι ἐνέχεται ὁ ἄνηβος, ὅπως ἀποδίδῃ τὰς δαπάνας ἐκ καθήκοντος τοῦ δικαστοῦ. ἄλλως ἔχει ὡς πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις νομίζει ὅτι δαπανᾷ διὰ πρᾶγμα ἴδιον, ἐνῶ εἶνε κοινόν. διότι εἰς τοῦτον οὔτε ἡ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγὴ ἁρμόζει, οὔτε ὠφέλιμος [τοιαύτη] δίδεται. διότι ἐκεῖνος, ὅστις γινώσκει ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶνε κοινόν, ἢ αἱ ὑποθέσεις ἀλλότριαι, ἐνεργεῖ μὲ τὴν διάνοιαν νὰ ὑποχρεώσῃ ἕτερον ἀπέναντι ἑαυτοῦ, σφάλλεται δ' ὡς

(1) quasi (Mo.)

sona labitur. Pomponius scripsit osci judicem posse a quolibet sorum : sed etiamsi unus ex sociis utus erit, recte cum eo communi dividundo agi.

30 *SCAEVOLA* Communi dividundo judicio recte agi, sive neuter possideat sive alter sociorum funum non possideat.

31 *PAULUS* Bina mancipia, quae hereditate paterna iussu praeris pupillis ministerii causa reervata essent, divisa non videri, ed omnium communia permansse.

IIII 1.

**Ad exhibendum.**

1 *ULPIANUS* Haec actio peruam necessaria est et vis ejus in su cottidiano est[2] et maxime proter vindicationes inducta est.

2 *PAULUS* Exhibere est facere publico potestatem, ut ei qui gat[3] experiundi sit copia.

(1) Κωδ. (3.42)—Βασ. (ΙΕ'.Δ'.)

3 *ULPIANUS* In hac actione acor omnia nosse debet et dicere

vis ejus καὶ est διαγρ.(Mo.)—(3) velit(Βασ.)

argumenta rei de qua agitur. Qui d exhibendum agit, non utique ominum se dicit nec debet ostenere, cum multae sint causae ad exhibendum agendi. Praeterea hac actione notandum est, quod eus contumax per in litem insiuandum petitoris damnari possit

ei judice quantitatem taxante. Est utem personalis haec actio et ei

1 πρὸς [μόνον] τὸ πρόσωπον. Ὁ Πομπώνιος ἔγραψεν ὅτι ὑφ' οἱουδήποτε κοινωνοῦ δύναται νὰ αἰτηθῇ δικαστής· ἀλλὰ καὶ ἂν εἷς τῶν κοινωνῶν εἶνε βωβός, ὀρθῶς ἐγείρεται κατ' αὐτοῦ ἡ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγή.

30 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Ἡ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγὴ ὀρθῶς ἐγείρεται, εἴτε οὐδέτερος νέμεται, εἴτε ὁ εἷς [μόνον] τῶν κοινωνῶν δὲν νέμεται τὸν ἀγρόν.

31 *ΠΑΥΛΟΣ* Δύω ἀνδράποδα, ἅτινα κατὰ διαταγὴν τοῦ πραίτωρος ἐπεφυλάχθησαν ἐκ τῆς πατρικῆς κληρονομίας χάριν ὑπηρεσίας τῶν ἀνήβων [υἱῶν], δὲν θεωροῦνται ὅτι διηρέθησαν, ἀλλὰ παραμένουσι κοινὰ πάντων [τῶν κληρονόμων].

4.

**Πρὸς παράστασιν.**

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἡ προκειμένη ἀγωγὴ εἶνε ἀναγκαιοτάτη, περιῆλθε δ' εἰς καθημερινὴν χρῆσιν, καὶ μάλιστα χάριν τῶν διεκδικήσεων.

2 *ΠΑΥΛΟΣ* *Παραστῆσαι* εἶνε *ἀγαγεῖν δημοσίᾳ* [πρᾶγμα], ὥστε εἰς τὸν βουλόμενον [νὰ ἐναγάγῃ], νὰ εἶνε εὐχερὴς ἡ ἀγωγή.

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐπὶ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς ὁ ἐνάγων ὀφείλει πάντα νὰ γνωρίζῃ, καὶ νὰ λέγῃ τὰ γνωρίσματα τοῦ πράγματος, περὶ οὗ ἡ ἀγωγή. 1 Ὁ πρὸς παράστασιν ἐνάγων, δὲν λέγει ἑαυτὸν ἐξάπαντος κύριον, οὐδ' ὀφείλει ν' ἀποδείξῃ [τοῦτο], διότι πολλαὶ ὑπάρχουσιν αἰτίαι τῆς πρὸς παρά- 2 στασιν ἀγωγῆς. Ἐκτὸς τούτων ἐπὶ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι ὁ ἀπειθὴς ἐναγόμενος δύναται διὰ τοῦ ἐνδίκου ὅρκου τοῦ ἐνάγοντος νὰ καταδικασθῇ, διατιμῶντος τοῦ δι- 3 καστοῦ τὴν ποσότητα. Εἶνε δ' ἡ προκειμένη ἀγωγὴ προσωπική, καὶ ἀρ-

competit qui in rem acturus est qualicumque in rem actione, etiam pigneraticia Serviana sive hypothecaria, quae creditoribus com-
4 petunt. Sed et usum fructum petituro competere ad exhibendum

5 Pomponius ait. Sed et si quis interdicturus rem exhiberi deside-

6 ret, audietur. Item si optare velim servum vel quam aliam rem, cuius optio mihi relicta est, ad exhibendum me agere posse constat,

7 ut (1) exhibitis possim vindicare. Si quis noxali judicio experiri velit, ad exhibendum ei actio est necessaria: quid enim si dominus quidem paratus sit defendere, actor vero destinare non possit nisi ex praesentibus, quia aut servum non recognoscit aut nomen non tenet? nonne aequum est ei familiam exhiberi, ut noxium servum adgnoscat? quod ex causa debet fieri ad designandum eum, cuius nomine noxali quis agit, recensitione ser-

(1) ex προσθ. (Mo.)

8 vorum facta. Si quis extra heredem tabulas testamenti vel codicillos vel quid aliud ad testamentum pertinens exhiberi velit, dicendum est per hanc actionem agendum non esse, cum sufficiunt sibi interdicta in hanc rem competen-
9 tia: et ita Pomponius. Sciendum est autem non solum eis quos diximus competere ad exhibendum actionem, verum ei quoque, cuius interest exhiberi: iudex igi-

μόζει εἰς ἐκεῖνον, ὅστις μέλλει οἱανδή-
ποτε ἐμπράγματον ἀγωγὴν νὰ ἐγείρῃ, 3
καὶ τὴν Σερβιανὴν τοῦ ἐνεχύρου ἢ τῆς
ὑποθήκης, αἵτινες εἰς τοὺς πιστωτὰς
4 ἁρμόζουσιν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν μέλ-
λοντα ν' ἀπαιτήσῃ χρησικαρπίαν, ἁρ-
μόζει ἡ πρὸς παράστασιν, λέγει ὁ Πομ-
5 πώνιος. Ἀλλὰ καὶ ἂν τις μέλλων νὰ
ἐνεργήσῃ διὰ παραγγέλματος ἐπιθυμῇ
νὰ τῷ παρασταθῇ πρᾶγμα, θέλει εἰσα-
6 κουθῇ. Ὡσαύτως ἐὰν θέλω νὰ κάμω
ἐπιλογὴν δούλου ἢ ἄλλου τινὸς πράγ-
ματος, οὗτινος ἡ ἐπιλογή μοι κατε-
λείφθη, γνωστὸν ὅτι δύναμαι νὰ ἐνα-
γάγω πρὸς παράστασιν, ὥστε ἐκ τῶν
παρασταθέντων νὰ δυνηθῶ νὰ διεκδι-
7 κήσω. Ἐάν τις θέλῃ νὰ ἐνεργήσῃ διὰ
τῆς περὶ βλάβης ἀγωγῆς, τῷ εἶνε ἀ-
ναγκαία ἡ πρὸς παράστασιν ἀγωγή,
διότι τί [θὰ συμβῇ] ἐὰν ὁ μὲν κύριος
εἶνε πρόθυμος νὰ ὑπερασπίσῃ, ὁ ἐνά-
γων ὅμως δὲν δύναται νὰ ὁρίσῃ [τίς ὁ
βλάψας] παρ' ἐὰν τῷ ἐμφανισθῶσι, κα-
θόσον εἴτε δὲν γνωρίζει τὸν [βλάψαντα]
δοῦλον, εἴτε τὸ ὄνομα δὲν ἐνθυμεῖται,
δὲν εἶνε ἐπιεικὲς, νὰ παρασταθῶσιν αὐ-
τῷ οἱ δοῦλοι, ὥστε ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν
βλάψαντα δοῦλον; τοῦτο δ' ἐξ [εὐλό-
γου] αἰτίας πρέπει νὰ γίνηται, πρὸς
καθορισμὸν δηλ. ἐκείνου, οὗ ἕνεκεν ἐ-
γείρει τις τὴν ἀγωγὴν τῆς βλάβης,
μετὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν δούλων.
8 Ἐάν τις μὴ κληρονόμος θέλῃ νὰ πα-
ρασταθῶσιν αἱ δέλτοι τῆς διαθήκης,
ἢ οἱ κωδίκελλοι, ἢ ἄλλο τι ἀνῆκον εἰς
τὴν διαθήκην, θέλομεν εἰπεῖ ὅτι δὲν
πρέπει νὰ ἐγερθῇ ἡ προκειμένη ἀγωγή,
διότι τῷ ἀρκοῦσι τὰ σχετικὰ πρὸς τοῦτο
παραγγέλματα· οὕτω δὲ [φρονεῖ] ὁ Πομ-
9 πώνιος. Δέον δὲ νὰ γνωσθῇ, ὅτι ὄχι
μόνον εἰς ἐκείνους, οὓς εἴπομεν, ἁρμόζει
ἡ πρὸς παράστασιν ἀγωγή, ἀλλὰ καὶ
εἰς ὄντινα ἐνδιαφέρει ἡ παράστασις· ὁ
δικαστὴς λοιπὸν δέον συνοπτικῶς νὰ ἐ-

ur summatim debebit cognosce-
e, an ejus intersit, non an ejus
es sit, et sic iubere vel exhiberi,
0 vel non, quia nihil interest. Plus
licit Julianus, etsi vindicationem
ion habeam, interim posse me a-
ere ad exhibendum, quia mea in-
erest exhiberi : ut puta si mihi
ervus legatus sit quem Titius op-
asset : agam enim ad exhibendum,
uia mea interest exhiberi, ut Ti-
ius optet et sic vindicem, quam-
is exhibitum ego optare non pos-

1 sim. Si mecum fuerit actum ad
xhibendum, ego ob hoc, quod con-
entus sum ad exhibendum actione,
gere ad exhibendum non possum,
uamvis videatur interesse mea ob
oc, quod teneor ad restituendum.
ed hoc non sufficit : alioquin et
ui dolo fecit quo minus posside-
et poterit ad exhibendum agere,
um neque vindicaturus neque in-
rdicturus sit, et fur vel raptor
oterit : quod nequaquam verum
st. eleganter igitur definit Nera-
ius judicem ad exhibendum hacte-
us cognoscere, an iustam et pro-
abilem causam habeat actionis,
ropter quam exhiberi sibi deside-
2 ret. Pomponius scribit ejusdem
ominis nomine recte plures ad
xhibendum agere posse : forte si
omo primi sit, secundi in eo usus
uctus sit, tertius possessionem
iam contendat, quartus pignera-
m sibi eum adfirmet : omnibus
itur ad exhibendum actio com-
etit, quia omnium interest exhi-

3 beri hominem. Ibidem subiun-
it judicem per arbitrium sibi ex
ac actione commissum etiam

ρευνᾷ ἂν ἐνδιαφέρῃ αὐτόν, οὐχὶ ἂν τὸ πρᾶγμα ἀνήκῃ εἰς αὐτόν, καὶ οὕτω νὰ διατάσσῃ ἢ νὰ παρίσταται, ἢ ὄχι, ὡς 10 μηδόλως ἐνδιαφέροντος. Ὁ δὲ Ἰουλιανὸς λέγει πλέον, ὅτι δηλ. καὶ ἂν μὴ ἔχω διεκδίκησιν, δύναμαι ἐν τῷ μεταξὺ νὰ ἐναγάγω πρὸς παράστασιν, διότι μ' ἐνδιαφέρει ἡ παράστασις· ὡς λ. χ. ἐὰν ἐκληροδοτήθη εἰς ἐμὲ ὁ δοῦλος, ὃν ὁ Τίτιος ἤθελεν ἐκλέξει· ἐνάγω λοιπὸν πρὸς παράστασιν, διότι μ' ἐνδιαφέρει νὰ παρασταθῇ, ὥστε νὰ ἐκλέξῃ ὁ Τίτιος, καὶ οὕτω νὰ διεκδικήσω, καίτοι τὸν παρασταθέντα δὲν δύναμαι ἐγὼ νὰ 11 ἐκλέξω. Ἐὰν ἐνήχθην πρὸς παράστασιν, δὲν δύναμαι ἐγὼ ἐκ τούτου, ὅτι ἐνήχθην διὰ τῆς πρὸς παράστασιν ἀγωγῆς, νὰ ἐναγάγω πρὸς παράστασιν, καίτοι φαίνεται ὅτι μ' ἐνδιαφέρει διὰ τοῦτο, ὅτι ἐνέχομαι εἰς παράστασιν. ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ· ἄλλως καὶ ὅστις δολίως ἔκαμεν, ὥστε νὰ μὴ νέμηται, θὰ δύνηται νὰ ἐναγάγῃ πρὸς παράστασιν, ἐνῶ μήτε νὰ διεκδικήσῃ μήτε παράγγελμα νὰ μεταχειρισθῇ μέλλει, πρὸς δὲ θὰ δύνηται καὶ ὁ κλέπτης ἢ ὁ ἅρπαξ· τοῦτο δ' οὐδαμῶς εἶνε ὀρθόν. ἐπιτυχῶς λοιπὸν ὁρίζει ὁ Νεράτιος, ὅτι ὁ δικαστὴς ἐπὶ τῆς παραστάσεως ἐπὶ τοσοῦτον διαγινώσκει, ἂν ἔχῃ τις δικαίαν καὶ εὔλογον αἰτίαν ἀγωγῆς, δι' ἣν 12 ἐπιθυμεῖ τὴν εἰς ἑαυτὸν παράστασιν. Ὁ Πομπώνιος γράφει ὅτι ἕνεκα τοῦ αὐτοῦ δούλου ὀρθῶς δύνανται πολλοὶ νὰ ἐναγάγωσι πρὸς παράστασιν· λ. χ. ἐάν δοῦλος ἀνήκῃ εἴς τινα, δεύτερος δ' ἔχῃ ἐπ' ἐκείνου χρησικαρπίαν, τρίτος διαφιλονικῇ τὴν νομὴν ἐκείνου, τέταρτος δὲ ἐπιβεβαιοῖ ὅτι τῷ εἶνε ἐνεχυρασμένος. εἰς πάντας λοιπὸν ἁρμόζει ἡ πρὸς παράστασιν ἀγωγή, διότι πάντες ἐνδια-13 φέρονται νὰ παρασταθῇ ὁ δοῦλος. Ἐν ταὐτῷ προσθέτει [ὁ Πομπ.] ὅτι ὁ δικαστὴς διὰ τῆς ἀνατεθειμένης αὐτῷ ἐκ

exceptiones aestimare, quas possessor obicit, et si qua tam evidens sit, ut facile repellat agentem, debere possessorem absolvi, si obscurior vel quae habeat altiorem quaestionem, differendam in directum judicium re exhiberi iussa: de quibusdam tamen exceptionibus omnimodo ipsum debere disceptare, qui ad exhibendum actione judicat, veluti pacti conventi, doli mali, iurisiurandi reique judicatae.

τῆς προκειμένης ἀγωγῆς ἀποφάνσεως, ἐκτιμᾷ καὶ τὰς ἐνστάσεις ἃς προβάλλει ὁ νομεύς, καὶ ἂν μέν τις εἶνε τοσοῦτον κατάδηλος, ὥστε εὐκόλως ν' ἀποκρούῃ τὸν ἐνάγοντα, δέον ν' ἀπαλλάσσηται ὁ νομεύς, ἂν δ' εἶνε μᾶλλον σκοτεινή, ἢ ἀπαιτῇ βαθυτέραν ἔρευναν, δέον ν' ἀναβάλληται πρὸς εὐθεῖαν ἀγωγήν, διατασσομένης τῆς παραστάσεως τοῦ πράγματος· περί τινων ὅμως ἐνστάσεων δέον ἐξάπαντος ν' ἀποφασίζῃ αὐτός, ὁ περὶ τῆς πρὸς παράστασιν ἀγωγῆς κρίνων, ὡς τῆς τοῦ συναφθέντος συμφώνου, τοῦ δόλου, τοῦ ὅρκου καὶ

*14* Interdum aequitas exhibitionis efficit, ut, quamvis ad exhibendum agi non possit, in factum tamem actio detur, ut Julianus tractat. servus, inquit, uxoris meae rationes meas conscripsit : hae rationes a te possidentur : desidero eas exhiberi. ait Julianus, si quidem mea charta scriptae sint, locum esse huic actioni, quia et vindicare eas possum: nam cum charta mea sit, et quod scriptum est meum est: sed si carta mea non fuit, quia vindicare non possum, nec ad exhibendum experiri: in factum igitur mihi actionem conpetere.

*14* τοῦ δεδικασμένου. Ἐνίοτε ἡ ὡς πρὸς τὴν παράστασιν ἐπιείκεια κάμνει ὥστε, καίτοι ἀγωγὴ πρὸς παράστασιν δὲν δύναται νὰ ἐγερθῇ, δίδεται ὅμως ἀγωγὴ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὡς ὁ Ἰουλιανὸς πραγματεύεται. λέγει [λ. χ.] ὅτι: δοῦλος τῆς γυναικός μου συνέταξε λογαριασμούς μου· οὗτοι δὲ κατέχονται ὑπὸ σοῦ· ἐπιθυμῶ νὰ μοι παρασταθῶσι. λέγει ὁ Ἰουλιανός, ἂν μὲν δι' ἰδικοῦ μου χάρτου ἐγράφησαν, λαμβάνει χώραν ἡ προκειμένη ἀγωγή, διότι καὶ νὰ διεκδικήσω αὐτοὺς δύναμαι. διότι ἀφοῦ ὁ χάρτης εἶνε ἰδικός μου, καὶ ὅ,τι ἐγράφη [ἐπ' αὐτοῦ] εἶνε ἰδικόν μου· ἀλλ' ἐὰν ὁ χάρτης δὲν ἦτο ἰδικός μου, ἐπειδὴ δὲν δύναμαι νὰ διεκδικήσω, [δὲν δύναμαι] μηδὲ πρὸς παράστασιν νὰ ἐναγάγω· ὅθεν μοι ἁρμόζει ἡ ἐκ τοῦ

*15* Sciendum est adversus possessorem hac actione agendum non solum eum qui civiliter, sed et eum qui naturaliter incumbat possessioni. denique creditorem, qui pignori rem accepit, ad exhibendum teneri placet :

*15* γεγονότος ἀγωγή. Δέον δὲ νὰ γνωσθῇ ὅτι διὰ τῆς προκειμένης κατὰ τοῦ νομέως ἀγωγῆς ἐνάγεται ὄχι μόνον ὅστις ἐπὶ ἀστικῆς, ἀλλὰ καὶ ὅστις ἐπὶ φυσικῆς νομῆς στηρίζεται. ὅθεν ὁ πιστωτής, ὅστις εἰς ἐνέχυρον ἔλαβε τὸ πρᾶγμα, εἶνε δεκτὸν ὅτι ἐνέχεται πρὸς παράστασιν·

4 *POMPONIUS* nam et cum eo, apud quem deposita vel cui com-

4 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* διότι καὶ κατ' ἐκείνου, παρ' ᾧ παρεκατετέθη, ἢ εἰς ὃν ἐ-

odata vel locata res sit, agi po-
st.

5 *ULPIANUS* Celsus scribit: si
is merces, quas exvehendas con-
xit, in horreo posuit, cum con-
ctore ad exhibendum agi potest:
m si mortuo conductore heres
istat, cum herede agendum: sed
nemo heres sit, cum horreario
endum: nam si a nullo, inquit,
ssidentur, verum est aut horre-
um possidere aut certe ille est,
i possit exhibere. idem ait: quo-
do autem possidet qui vehendas
duxit? an quia [1] pignus tenet?
quae species ostendit etiam eos,
facultatem exhibendi habent,

[1]) quasi ἴσως (σ. μ.)

d exhibendum teneri. Julianus
em ita scribit ad exhibendum
ione teneri eum, qui rerum vel
atorum servandorum causa in
sessione sit, sed et eum, qui
s fructus nomine rem teneat,
mvis nec hic utique possideat.
e Julianus quaerit, quatenus hos
rteat exhibere: et ait priorem
dem sic, ut actor possessionem
eat, is autem cum quo agetur
servandae causa sit in posses-
e: eum vero qui usum fructum
eat sic, ut actor rem possideat,
um quo agetur utatur fruatur.

lem Julianus scribit emptorem,
ruta caesa non restituit, ad ex-
ndum teneri in quantum in
n iuravero: sed ibi adicit, si
tor possideat aut dolo fecit

uo minus possideat. Item Cel-

χρησιδανείσθη, ἢ ἐξεμισθώθη τὸ πρᾶγμα, δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ ἀγωγή.

5 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ Κέλσος γράφει: ἐάν τις ἐμπορεύματα, ἅτινα ἐπὶ μισθῷ ἀνέλαβε νὰ ἐξαγάγῃ, ἔθηκεν εἰς ἀποθήκην, δύναται ὁ ἀναλαβὼν νὰ ἐναχθῇ πρὸς παράστασιν· ὡσαύτως ἐὰν ἀποθανόντος τοῦ ἀναλαβόντος ὑπάρχῃ κληρονόμος, ἐγείρεται ἡ ἀγωγὴ κατὰ τούτου· ἀλλ' ἐὰν μηδεὶς εἶνε κληρονόμος, θέλει ἐναχθῇ ὁ ἀποθηκάριος· διότι ἐὰν παρ' οὐδενός, λέγει, κατέχωνται, ἀληθὲς εἶνε ὅτι, ἢ ὁ ἀποθηκάριος τὰ κατέχει, ἢ βεβαίως οὗτος εἶνε, ὅστις δύναται νὰ παραστήσῃ· ὁ αὐτὸς λέγει: τίνι δὲ τρόπῳ κατέχει ὁ ἐπὶ μισθῷ ἀναλαβὼν τὴν μεταγωγήν; ἀράγε ὡσεὶ ἐνέχυρον νέμεται;—ἡ περίπτωσις αὕτη δεικνύει, ὅτι καὶ ὅσοι ἔχουσιν εὐχέρειαν πρὸς παράστασιν, ἐνέχονται εἰς ταύ-
1 την. Ὁ δὲ Ἰουλιανὸς γράφει οὕτως, ὅτι δηλ. ἐνέχεται διὰ τῆς ἀγωγῆς πρὸς παράστασιν ἐκεῖνος, ὅστις εἶνε ἐν τῇ νομῇ χάριν διατηρήσεως τῶν πραγμάτων ἢ κληροδοσιῶν, πρὸς δὲ καὶ ἐκεῖνος, ὅστις λόγῳ χρησικαρπίας κατέχει τὸ πρᾶγμα, καίτοι μηδ' οὗτος βεβαίως νέμεται. ὅθεν ὁ Ἰουλιανὸς ἐξετάζει, κατὰ πόσον πρέπει οὗτοι νὰ παραστήσωσι· λέγει λοιπὸν ὅτι ὁ μὲν πρῶτος οὕτως, ὥστε ὁ ἐνάγων νὰ ἔχῃ μὲν τὴν νομήν, ὅμως ὁ ἐναγόμενος νὰ εἶνε ἐν αὐτῇ χάριν διατηρήσεως τοῦ πράγματος· ἐκεῖνος δέ, ὅστις χρησικαρπίαν ἔχει, οὕτως ὥστε ὁ μὲν ἐνάγων νὰ νέμηται τὸ πρᾶγμα, ὁ δ' ἐναγόμενος νὰ χρησικαρπῶται.
2 Ὁ αὐτὸς Ἰουλιανὸς γράφει ὅτι ὁ ἀγοραστής, ὅστις τὰ ἀπεσπασμένα καὶ τὰ τετμημένα [ἐξ ἀγροῦ πωληθέντος] δὲν ἀποδίδει, ἐνέχεται πρὸς παράστασιν εἰς ὅσον ὁρκισθῶ ἐν τῇ δίκῃ· ἀλλ' ἐν ταὐτῷ προσθέτει, ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς [τοῦ ἀγροῦ] ἔχῃ ἢ δολίως ἔκαμεν, ὥστε νὰ
3 μὴ ἔχῃ [αὐτά]. Ὡσαύτως ὁ Κέλσος

sus scribit stercus, quod in aream meam congessisti, per ad exhibendum actionem posse te consequi ut tollas, sic tamen ut totum tollas: ceterum alias non posse. 4 Sed et si ratis delata sit vi fluminis in agrum alterius, posse eum conveniri ad exhibendum Neratius scribit. unde quaerit Neratius, utrum de futuro dumtaxat damno an et de praeterito domino agri cavendum sit, et ait etiam de prae-

5 terito caveri oportere. Sed et si de ruina aliquid in tuam aream vel in tuas aedes deciderit, teneberis ad exhibendum, licet non 6 possideas. Item si quis facultatem restituendi non habeat, licet possideat, tamen ad exhibendum non tenebitur, ut puta si in fuga servus sit: ad hoc plane solum tenebitur, ut caveat se exhibiturum, si in potestatem ejus pervenerit. sed et si non sit in fuga, permiseris autem ei ubi velit morari, idem erit dicendum[2], aut peregre a te missus sit, vel in praediis tuis agat, ad hoc solum teneberis, ut caveas.

6 *PAULUS* Gemma inclusa auro alieno vel sigillum candelabro vindicari non potest, sed ut excludatur, ad exhibendum agi potest: aliter atque in tigno iuncto aedibus, de quo nec ad exhibendum agi potest, quia lex duodecim tabularum solvi vetaret: sed actione de tigno iuncto ex eadem lege in duplum agitur.

(2) idem er. dic. διαγρ. (Hal.)

γράφει ὅτι τὴν κόπρον, ἣν εἰς τὴν αὐ
λήν μου συνήγαγες, δύνασαι διὰ τή
πρὸς παράστασιν ἀγωγῆς νὰ κατο
θώσῃς ὥστε νὰ ἄρῃς, οὕτως ὅμως ὥστ
ὁλόκληρον νὰ ἄρῃς. ἄλλως δὲν δύνα
4 σαι. Ἀλλὰ καὶ ἂν σχεδία ἤχθ
ὑπὸ τῆς βίας ποταμοῦ εἰς ἀγρὸν ἑτ
ρου, δύναται οὗτος νὰ ἐναχθῇ πρ
παράστασιν, γράφει ὁ Νεράτιος. ἐντε
θεν ἐρωτᾷ ὁ Νεράτιος, ἆράγε περὶ με
λούσης μόνον ζημίας, ἢ καὶ περὶ τ
ἐν τῷ παρελθόντι δέον νὰ παρέχητ
εἰς τὸν κύριον τοῦ ἀγροῦ ἀσφάλεια· λ
γει λοιπὸν ὅτι καὶ περὶ τῆς ἐν τῷ πα
ελθόντι πρέπει νὰ παρέχηται ἀσφ
5 λεια. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐξ ἐρειπίων κ
τέπεσέ τι εἰς τὴν αὐλήν σου ἢ εἰς τ
οἰκίαν σου, ἐνέχεσαι πρὸς παράστασ

6 καίτοι δὲν νέμεσαι [τοῦτο]. Ὡσα
τως ἐάν τις μὴ ἔχῃ εὐχέρειαν πρὸς π
ράστασιν, καίτοι νέμεται, ὅμως δὲν
νέχεται πρὸς παράστασιν, ὡς λ. χ. ἐ
ὁ δοῦλος εἶνε ἐν φυγῇ· εἰς τοῦτο μό
βεβαίως ἐνέχεται, νὰ παράσχῃ δηλ
σφάλειαν ὅτι θὰ παραστήσῃ, ἐὰν πε
ἔλθῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ. ἀλλὰ
ἂν μὴ εἶνε ἐν φυγῇ, ἐπέτρεψας ὅμ
αὐτῷ νὰ διατρίβῃ ὅπου θέλει, ἢ ἐστ
λη ὑπὸ σοῦ εἰς ξένην, ἢ ἐν κτήμ
σου διαμένῃ, ἐνέχεσαι εἰς τοῦτο μόν
εἰς παροχὴν τῆς ἀσφαλείας.

6 *ΠΑΥΛΟΣ* Λιθάριον περικεκλεισ
νον ἐν χρυσῷ ἀλλοτρίῳ, ἢ ἀγαλμάτ
ἐν λυχνείῳ δὲν δύναται νὰ διεκδικη
ἀλλὰ δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ πρὸς π
ράστασιν ἀγωγή, ὥστε ν' ἀποσπασ
ἄλλως ἔχει ἐπὶ δοκοῦ ἡνωμένης μ
[ξένης] οἰκίας, περὶ ἧς μηδ' ἡ πρὸς
ράστασιν ἀγωγὴ νὰ ἐγερθῇ δύνατ
διότι ὁ δωδεκάδελτος νόμος ἀπη
ρευσε τὴν ἀπόσπασιν. ἀλλὰ δυνά
τοῦ αὐτοῦ νόμου ἐγείρεται ἡ περὶ ἡ
μένης δοκοῦ ἀγωγὴ εἰς τὸ διπλοῦν.

7 *ULPIANUS* Tigni appellatione
nnem materiam in lege duodecim
bularum accipimus, ut quibus-
dam recte videtur. Sed si rotam
eam vehiculo aptaveris, tenebe-
ad exhibendum (et ita Pompo-
us scribit), quamvis tunc civili-
ter non possideas. Idem et si
mario vel navi tabulam meam
l ansam scypho iunxeris vel em-
emata phialae, vel purpuram ve-
mento intexeris, aut bracchium
statuae coadunaveris. Item mu-
cipes ad exhibendum conveniri
ssunt, quia facultas est resti-
endi: nam et possidere et usu-
pere eos posse constat. idem et
collegiis ceterisque corporibus
dicendum erit. Si quis non pos-
leat litis contestatae tempore,
l postea ante sententiam possi-
re poeperit, oportere dici puta-
us debere condemnari, nisi resti-

tuat. Si quis, cum judicii accepti
mpore possideret, postea sine
lo malo possidere desierit, absol-
eum oportet: quamvis sit, inquit
mponius, quod ei imputetur, cur
n statim restitui, sed passus est
secum litem contestari. Idem
cribit, si quis litis contestatae
mpore possederit, deinde desie-
possidere, mox coeperit sive ex
dem causa sive ex alia, condem-
ri eum oportere, nisi restituat.
lbidem non male Pomponius iun-
ejus, qui ad exhibendum egit,
roque tempore interfuisse opor-
e rem ei restitui, hoc est et quo
contestatur et quo fit condem-
tio: et ita Labeoni placet.

7 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Διὰ τῆς ὀνομασίας
*δοκοῦ* ἐν τῷ δωδεκαδέλτῳ νόμῳ *πᾶν*
*ὑλικὸν* νοοῦμεν, καθά τινες ὀρθῶς φρο-
1 νοῦσιν. Ἀλλ' ἐὰν τροχόν μου προσήρ-
μωσας εἰς ἅμαξάν [σου], ἐνέχεσαι πρὸς
παράστασιν (οὕτω δὲ γράφει ὁ Πομπώ-
νιος) καί τοι ἀστικὴν νομὴν ἐνταῦθα
2 δὲν ἔχεις. Τὸ αὐτὸ καὶ ἂν εἰς ἑρμά-
ριον ἢ πλοῖον ἤνωσας σανίδα ἰδικήν
μου ἢ λαβὴν εἰς σκύφον, ἢ ἐμβλήματα
εἰς φιάλην, ἢ ἐνύφανας πορφύραν εἰς
ἔνδυμα, ἢ συνήνωσας βραχίονα εἰς ἀν-
3 δριάντα. Ὡσαύτως πολῖται δύνανται νὰ ἐναχθῶσι πρὸς παράστασιν, καθόσον ἔχουσιν εὐχέρειαν παραστάσεως. διότι γνωστὸν ὅτι καὶ νὰ νέμωνται καὶ νὰ χρησικτῶνται οὗτοι δύνανται. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ συλλόγων καὶ λοιπῶν
4 σωματείων θέλει λεχθῆ. Ἐάν τις μὴ νέμηται κατὰ τὸν χρόνον τῆς κατάρξεως τῆς δίκης, ἀλλὰ κατόπιν πρὸ τῆς ἀποφάσεως ἤρξατο νὰ νέμηται, δύναται, φρονοῦμεν, νὰ λεχθῇ ὅτι πρέπει νὰ καταδικάζηται, ἐὰν μὴ ἀποκαθιστᾷ.
5 Ἐάν τις, νεμόμενος κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀποδοχῆς τῆς δίκης, κατόπιν ἄνευ δόλου ἔπαυσε νὰ νέμηται, δέον ν' ἀπαλλάσσηται, ἐκτὸς ἂν δύναται, λέγει ὁ Πομπώνιος, νὰ κατακριθῇ, ὅτι δὲν ἀπεκατέστησεν ἀμέσως, ἀλλ' ἀφῆκε νὰ
6 γείνῃ κάταρξις δίκης κατ' αὐτοῦ. Ὁ αὐτὸς γράφει, ἐάν τις κατὰ τὸν χρόνον τῆς κατάρξεως τῆς δίκης ἐνέμετο, εἶτα δ' ἔπαυσε νὰ νέμηται, μετ' ὀλίγον ἐπανήρξατο εἴτ' ἐκ τῆς αὐτῆς εἴτ' ἐξ ἄλλης αἰτίας, δέον νὰ καταδικάζηται,
7 ἐὰν μὴ ἀποκαθιστᾷ. Οὐχὶ δὲ κακῶς προσθέτει ἐν ταὐτῷ ὁ Πομπώνιος, ὅτι ὁ πρὸς παράστασιν ἐνάγων δέον καθ' ἑκάτερον χρόνον νὰ ἐνδιαφέρηται εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ πράγματος, ἤτοι καὶ ὅτε γίνεται ἡ κάταρξις τῆς δίκης, καὶ ὅτε γίνεται ἡ καταδίκη· οὕτω δὲ φρονεῖ ὁ Λαβέων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

8 *JULIANUS* Si ad exhibendum actum est cum eo, qui neque possidebat neque dolo malo fecerat quo minus possideret, deinde eo defuncto heres ejus possidet rem, exhibere eam cogendus erit. nam[1] si fundum vel hominem petiero et heres ex eadem causa possidere coeperit, restituere cogitur.

9 *ULPIANUS* Julianus scribit: si quis hominem quem possidebat occiderit sive ad alium transtulerit possessionem sive ita rem corruperit ne haberi possit, ad exhibendum tenebitur, quia dolo fecit quo minus possideret. proinde et si vinum vel oleum vel quid aliud effuderit vel confregerit[2], ad exhi-
1 bendum tenebitur. Glans ex arbore tua in fundum meum decidit, eam ego immisso pecore depasco: qua actione possum teneri? Pomponius scribit competere actionem ad exhibendum, si dolo pecus immisi, ut glandem comederet: nam et si glans extaret nec patieris me tollere, ad exhibendum teneberis, quemadmodum si materiam meam delatam in agrum suum quis auferre non pateretur. et placet nobis Pomponii sententia, sive glans extet sive consumpta sit. sed si extet, etiam interdicto de glande legenda, ut mihi tertio quoque die legendae glandis facultas esset, uti potero, si damni infecti cavero

(1) et προσθ. (Mo.)
(2) corruperit (Mo.)

2 Si quis rem fecit ad alium pervenire, videtur dolo fecisse quo minus possideat, si modo hoc dolo-

3 se fecerit. Sed si quis rem dete-

8 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἠγέρθη ἀγωγὴ πρὸς παράστασιν κατά τινος, ὅστις οὔτ' ἐν[illegible] νέμετο, οὔτε δολίως ἔκαμεν, ὥστε νὰ μὴ νέμηται, κατόπιν δ' ἀποθανόντος αὐτοῦ ὁ κληρονόμος του νέμηται τὸ πρᾶγμα, θέλει ἀναγκασθῆ νὰ παραστήσῃ αὐτό. διότι καὶ ἂν ἀπαιτήσω ἀγρὸν ἢ δοῦλον, καὶ ὁ κληρονόμος ἤρξατο νὰ νέμηται ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου [ὡς δηλ. καὶ ὁ διαθέτης], ἀναγκάζεται ν' ἀποκαταστήσῃ.

9 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ Ἰουλιανὸς γράφει· ἐάν τις δοῦλον, ὃν ἐνέμετο, ἐφόνευσεν εἴτε μετεβίβασεν εἰς ἕτερον τὴν νομήν εἴτε οὕτως ἔφθειρε πρᾶγμα, ὥστε νὰ μὴ θεωρῆται ὑπάρχον, ἐνέχεται πρὸς παράστασιν, διότι δολίως ἔκαμεν ὥστε νὰ μὴ νέμηται. ὅθεν καὶ ἂν οἶνον ἢ ἔλαιον ἢ τι ἄλλο ἐξέχυσεν ἢ ἔφθειρεν,

1 ἐνέχεται πρὸς παράστασιν. Καρπὸν ἔπεσεν ἐκ δένδρου σου εἰς τὸν ἀγρόν μου, ἐγὼ δὲ ἐνέβαλον θρέμματα καταφαγόντα [τὸν καρπόν]· διὰ τίνος ἀγωγῆς δύναμαι νὰ ἐναχθῶ; ὁ Πομπώνιος γράφει ὅτι ἁρμόζει ἡ πρὸς παράστασιν ἀγωγή, ἐὰν δολίως ἐνέβαλον τὰ θρέμματα, ὥστε νὰ καταφάγωσι τὸν καρπόν· διότι καὶ ἂν ὁ καρπὸς ὑπῆρχε, δὲν μ' ἄφινες δὲ νὰ ἄρω αὐτόν, θὰ ἐνήχεσο πρὸς παράστασιν, ὡς ἐὰν ὑλικόν μοι ἀχθὲν εἰς τὸν ἀγρόν τινος δὲν μὲ ἄφινεν οὗτος ν' ἀποκομίσω. δεχόμεθα λοιπὸν τὴν γνώμην τοῦ Πομπωνίου, εἴτε ὁ καρπὸς ὑπάρχει, εἴτε κατηναλώθη· ἀλλ' ἐὰν ὑπάρχῃ, δύναμαι νὰ μεταχειρισθῶ καὶ τὸ παράγγελμα *περὶ συλλογῆς καρποῦ*, ὥστε ἑκάστην τρίτην ἡμέραν νὰ μοὶ ἐπιτρέπηται ἡ συλλογὴ τοῦ καρποῦ, ἐὰν παρέχω ἀσφάλειαν

2 περὶ ἐνδεχομένης ζημίας. Ἐάν τις ἔκαμε νὰ περιέλθῃ τὸ πρᾶγμα εἰς ἕτερον, θεωρεῖται ὅτι ἐκ δόλου ἔκαμεν ὥστε νὰ μὴ νέμηται, ἀρκεῖ μόνον *δολίως*

3 νὰ ἔκαμε τοῦτο. Ἀλλ' ἐάν τις πα-

iorem exhibuerit, aeque ad exhi-
endum eum teneri Sabinus ait. sed
ioc ibi utique verum est, si dolo ma-
o in aliud corpus res sit translata,
eluti si ex scypho massa facta sit:
uamquam enim massam exhibeat,
d exhibendum tenebitur, nam
utata forma prope interemit sub-

stantiam rei. Marcellus scribit,
i tibi decem nomismata sint sub
ondicione legata et mihi decem
sus fructus pure, deinde heres
endente condicione non exacta
autione decem fructuario solve-
it, ad exhibendum eum actione
eneri, quasi dolo fecerit quo minus
ossideret: dolus autem in eo est,
uod cautionem exigere supersе-
it a fructuario effectumque[1], ut
egatum tuum evanesceret, cum
am nummos vindicare non possis.
a demum autem locum habebit
d exhibendum actio, si condicio
ktiterit legati. potuisti tamen tibi
rospicere stipulatione legatorum
t, si prospexisti, non erit tibi ne-
essaria ad exhibendum actio. si
amen ignarus legati tui a fructua-
io satis non exegit, dicit Marcel-
s cessare ad exhibendum, scili-
et quia nullus dolus est: succur-
endum tamen legatario in factum
dversus fructuarium actione ait.

Quantum autem ad hanc actio-
em attinet, exhibere est in eadem
ausa praestare, in qua fuit, cum
idicium acciperetur, ut quis co-
iam rei habens possit exsequi ac-
ione quam destinavit in nullo ca-

(1) effecitque (Mo.)

ρέστησε τὸ πρᾶγμα χειρότερον, ὁμοίως ἐνέχεται πρὸς παράστασιν, λέγει ὁ Σαβῖνος. ἀλλὰ τοῦτο εἶνε τότε βεβαίως ἀληθές, ἐὰν δολίως τὸ πρᾶγμα μετεποιήθη εἰς ἕτερον, λ. χ. ἐὰν ἐκ σκύφου ἐγένετο βῶλος· διότι καί τοι παρέστησε τὸν βῶλον, ἐνέχεται πρὸς παράστασιν, καθόσον μεταβληθείσης τῆς μορφῆς καταστρέφεται κυρίως ἡ οὐσία τοῦ πράγ-
4 ματος. Ὁ Μάρκελλος γράφει, ἐάν σοι ἐκληροδοτήθησαν δέκα νομίσματα ὑπὸ αἵρεσιν, καὶ εἰς ἐμὲ ἡ χρησικαρπία τῶν δέκα ἀπολύτως, εἶτα δ' ὁ κληρονόμος ἠρτημένης τῆς αἱρέσεως μὴ ἀπαιτήσας ἀσφάλειαν κατέβαλεν εἰς [ἐμὲ] τὸν καρπωτὴν τὰ δέκα, ἐνέχεται διὰ τῆς πρὸς παράστασιν ἀγωγῆς, ὡσεὶ δολίως ἔκαμεν ὥστε νὰ μὴ νέμηται· ὁδόλος δ' ἐν τούτῳ ὑπάρχει, ὅτι παρέλιπε ν' ἀπαιτήσῃ παρὰ τοῦ καρπωτοῦ ἀσφάλειαν, καὶ ἔκαμεν ὥστε ἡ κληροδοσία σου νὰ ματαιωθῇ, καθόσον ἤδη δὲν δύνασαι νὰ διεκδικήσῃς τὰ νομίσματα. τότε δὲ μόνον θέλει λάβει χώραν ἡ πρὸς παράστασιν ἀγωγή, ἐὰν πληρωθῇ ἡ αἵρεσις τῆς κληροδοσίας. ἠδύνασο ὅμως νὰ προνοήσῃς δι' ἐπερωτήσεως περὶ τῶν κληροδοτηθέντων σοι, καὶ ἂν προενόησας, δὲν ἔχεις ἀνάγκην τῆς πρὸς παράστασιν ἀγωγῆς. ἂν ὅμως [ὁ κληρονόμος] ἀγνοῶν τὴν ὑπὲρ σοῦ κληροδοσίαν, δὲν ἀπῄτησεν ἀσφάλειαν παρὰ τοῦ καρπωτοῦ, λέγει ὁ Μάρκελλος ὅτι ἀργεῖ ἡ πρὸς παράστασιν, διότι, ἐννοεῖται, οὐδόλως ὑπάρχει δόλος· δέον ὅμως νὰ παρέχηται, λέγει, συνδρομὴ εἰς τὸν κληροδόχον διὰ τῆς ἐκ τοῦ γεγονότος κατὰ τοῦ
5 καρπωτοῦ ἀγωγῆς. Ὡς πρὸς δὲ τὴν προκειμένην ἀγωγήν, *παραστῆσαι* σημαίνει ἐμφανίσαι [τὸ πρᾶγμα] ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει, ἐν ᾗ ἦτο, ὅτε ἤρξατο ἡ δίκη, ὥστε ἔχων τις εὐχέρειαν ὡς πρὸς αὐτό, οὐδαμῶς ἔκτοτε βλαφθέν, νὰ δύναται νὰ ἐνεργήσῃ διὰ τῆς ἀγωγῆς,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

su quam[2] intendit laesa, quamvis
6 non de restituendo, sed de exhiben-
do agatur. Proinde si post litem
contestatam usucaptum exhibeat,
non videtur exhibuisse, cum peti-
tor intentionem suam perdiderit,
et ideo absolvi eum non oportere,
nisi paratus sit repetita die inten-
tionem suscipere, ita ut fructus se-

(2) causa (Hal.) postquam (Mo.)

7 cundum legem aestimentur. Quia
tamen causa petitori in hac actio-
ne restituitur, Sabinus putavit par-
tum quoque restituendum, sive
praegnas fuerit mulier sive postea
conceperit: quam sententiam et

8 Pomponius probat. Praeterea
utilitates, si quae amissae sunt ob
hoc quod non exhibetur vel tar-
dius quid exhibetur, aestimandae
a judice sunt: et ideo Neratius ait
utilitatem actoris venire in aesti-
mationem, non quanti res sit, quae
utilitas, inquit, interdum minoris
erit quam res erit.

10 *PAULUS* Si optione intra cer-
tum tempus data judicium in id
tempus extractum est, quo frustra
exhibetur, utilitas petitoris con-
servetur[1]: quod si per heredem non
stetit quo minus exhiberet tempo-
re judicii accipiendi, absolvendus
est heres.

11 *ULPIANUS* Sed et si hereditas
amissa sit ob hoc, quod servus
non exhibeatur, aequissimum est
aestimari officio judicis damnum

(1) aestimabitur eamque consequetur (Mo.)

1 hereditatis. Quo autem loco ex-

ἦν παρεσκεύαζε,—καίτοι [ἐνταῦθα]οὐχὶ
περὶ ἀποδόσεως, ἀλλὰ περὶ παραστή-
6 σεως [μόνον] πρόκειται. Ὅθεν ἐὰν
μετὰ τὴν κάταρξιν τῆς δίκης παραστή-
σῃ [τὸ πρᾶγμα] χρησικτηθέν, δὲν θεω-
ρεῖται ὅτι παρέστησε, διότι ὁ ἐνάγων
ἀπώλεσε τὴν ἀγωγήν του· καὶ διὰ τοῦ-
το δὲν πρέπει ἐκεῖνος ν' ἀπαλλάσση-
ται, ἐὰν μὴ εἶναι πρόθυμος ἀναδρομι-
κῶς ὑπολογιζομένου τοῦ χρόνου ν' ἀπο-
δεχθῇ τὴν ἀγωγήν, οὕτως ὥστε [καὶ]
οἱ καρποὶ κατὰ τὸν νόμον νὰ λαμβά-
7 νωνται ὑπ' ὄψιν. Ἐπειδὴ δ' ἐπὶ τῆς
προκειμένης ἀγωγῆς τὰ παρακολουθή-
ματα ἀποκαθίστανται εἰς τὸν ἐνάγοντα,
ὁ Σαβῖνος ἐφρόνει ὅτι καὶ ὁ τοκετὸς δέον
ν' ἀποκαθίσταται, εἴτε ἔγκυος ἦτο ἡ
δούλη, εἴτε κατόπιν συνέλαβε· τὴν γνώ-
μην δὲ ταύτην καὶ ὁ Πομπώνιος ἐπι-
8 δοκιμάζει. Ἐκτὸς τούτων αἱ ὠφέ-
λειαι, ἐὰν τοιαῦται ἀπωλέσθησαν ἐκ
τούτου ὅτι δὲν γίνεται ἡ παράστασις,
ἢ βραδύτερον γίνεται αὕτη, θέλουσι
λαμβάνεσθαι ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ·
καὶ διὰ τοῦτο ὁ Νεράτιος λέγει ὅτι ἡ
*ὠφέλεια* τοῦ ἐνάγοντος συνυπολογίζε-
ται, οὐχὶ δ' ἡ ἀξία τοῦ πράγματος· ἡ δὲ
ὠφέλεια αὕτη εἶνε, λέγει, ἐνίοτε μικρο-
τέρα τῆς ἀξίας τοῦ πράγματος αὐτοῦ.

10 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν δοθείσης [εἴς τινα]
τῆς ἐπιλογῆς [δούλου] ἐντὸς ὡρισμέ-
νου χρόνου, ἡ δίκη παρετάθη κατὰ τὸν
χρόνον τοῦτον, ὥστε [ἔκτοτε] ἡ παρά-
στασις εἶναι ματαία, θέλει ὑπολογισθῆ
ἡ ὠφέλεια τοῦ ἐνάγοντος, καὶ ταύτην
θέλει ἐπιδιώξει· ἂν ὅμως δὲν προῆλθεν
ἐκ τοῦ κληρονόμου ἡ μὴ παράστασις
κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐνάρξεως τῆς δί-
κης, δέον οὗτος ν' ἀπαλλάσσηται.

11 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ἂν κλη-
ρονομία ἀπωλέσθη ἐκ τούτου, ὅτι δοῦ-
λος δὲν παρεστάθη, εἶναι ἰσότατον νὰ
διατιμᾶται ἐκ καθήκοντος τοῦ δικα-
1 στοῦ ἡ ζημία τοῦ κληρονόμου. Ἂς

iberi rem oporteat vel cuius sum-
ibus, videamus. et Labeo ait ibi
hibendum[1], ubi fuerit cum lis
ntestaretur, periculo et inpen-
is actoris perferendam perducen-
mve eo loci ubi actum sit. pa-
ere plane servum vestire curare
ssessorem oportere ait. ego au-
m arbitror interdum etiam haec
torem agnoscere oportere, si
rte ipse servus ex operis vel ar-
ficio suo solebat se exhibere,nunc
ro cogitur vacare. proinde et si
ud officium fuerit depositus ex-
bendus, cibaria debebit adgno-
ere qui exhiberi desideravit, si
n solebat possessor servum pa-
ere: nam si solebat, sicuti pascit,
a et cibaria potest non[2]recusare.
terdum tamen eo loci exhibere
bet suis sumptibus, si forte pro-
nas data opera eum in locum
ditum res contulisse, ut actori
commodior esset exhibitio: nam
hunc casum suis sumptibus et
riculo debebit exhibere in eum
um ubi agatur, ne ei calliditas

(1) exhibendum (Hal.)
(2) non potest (Fornerius)

sua prosit. Si de pluribus rebus
is conveniatur et litis contesta-
e tempore omnes possedit, licet
stea quasdam desierit quamvis
ne dolo malo possidere, damnan-
m, nisi exhibeat eas quas potest.

12 *PAULUS* De eo exhibendo,
iem quis in libertatem vindicare
lit, huic actioni locus esse po-
test. Et filius familias ea actione
netur, si facultatem rei exhiben-

ἴδωμεν δὲ ἐν τίνι τόπῳ πρέπει νὰ γί-
νηται ἡ παράστασις τοῦ πράγματος, ἢ
δι' ἐξόδων τίνος· ὁ Λαβέων λοιπὸν λέ-
γει ὅτι ἐκεῖ δέον νὰ γίνηται ἡ παρά-
στασις, ἔνθα ἦτο κατὰ τὴν κάταρξιν
τῆς δίκης, ἐπὶ κινδύνῳ δὲ καὶ δαπάνῃ
τοῦ ἐνάγοντος δέον νὰ ἄγηται ἢ ὁδη-
γῆται ἐν ᾧ τόπῳ γίνεται ἡ δίκη· περὶ
τροφῆς βεβαίως τοῦ δούλου [καὶ] ἐνδυ-
μασίας πρέπει νὰ μεριμνᾷ, λέγει, ὁ νε-
μόμενος· ἐγὼ ὅμως φρονῶ ὅτι ἐνίοτε
καὶ ταῦτα δέον ν' ἀναδέχηται ὁ ἐνάγων,
ἐὰν λ. χ. ὁ δοῦλος συνήθιζε νὰ συντηρῇ
αὐτὸς ἑαυτὸν διὰ τῆς ἐργασίας ἢ τῆς
τέχνης του, ἤδη δὲ ἀναγκάζηται νὰ
σχολάζῃ· ὅθεν καὶ ἂν ὁ πρὸς παράστα-
σιν δοῦλος κατετέθη δικαστικῶς, δέον
νὰ ἀναλαμβάνῃ τὴν τροφὴν ὁ ἐπιθυμή-
σας τὴν παράστασιν, ἐκτὸς ἂν ὁ νομεὺς
συνήθιζε νὰ διατρέφῃ τὸν δοῦλον· διότι
ἂν συνήθιζε νὰ τὸν διατρέφῃ, δὲν δύ-
ναται ν' ἀρνηθῇ τὴν τροφήν· ἐνίοτε
ὅμως ὀφείλει [ὁ ἐναγόμενος] νὰ παρα-
στήσῃ δι' ἰδίας δαπάνης ἐν τῷ τόπῳ
ἐκείνῳ [τῆς ἀγωγῆς], ἐὰν λ. χ. ὑποθέ-
σῃς ὅτι οὗτος ἐπίτηδες μετήγαγε τὸ
πρᾶγμα εἰς τόπον ἀπόκεντρον, ὥστε ἡ
παράστασις νὰ εἶνε μᾶλλον δυσχερὴς
εἰς τὸν ἐνάγοντα· διότι ἐν τοιαύτῃ πε-
ριπτώσει ὀφείλει ἐπὶ ἰδίᾳ δαπάνῃ καὶ
κινδύνῳ νὰ παραστήσῃ ἐν ᾧ τόπῳ ἠγέρ-
θη ἡ ἀγωγή, ὥστε νὰ μὴ ὠφελῇ αὐτὸν
2 ἡ πανουργία του. Ἐάν τις διὰ πολ-
λὰ πράγματα ἐνάγηται κατὰ δὲ τὸν
χρόνον τῆς κατάρξεως τῆς δικης νέμη-
ται πάντα, καὶ ἂν κατόπιν ἔπαυσε
καίτοι ἄνευ δόλου νὰ νέμηταί τινα,
δέον νὰ καταδικάζηται, ἐὰν μὴ παρα-
στήσῃ ὅσα δύναται.

12 *ΠΑΥΛΟΣ* Περὶ παραστάσεως ἐ-
κείνου, ὅν τις θέλει νὰ διεκδικήσῃ ὡς
ἐλεύθερον, δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ προ-
1 κειμένη ἀγωγή. Καὶ υἱὸς ὑπεξού-
σιος ἐνέχεται ἐκ τῆς ἀγωγῆς ταύτης,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΤΡΩΝ

2 dae habet. Saepius ad exhibendum agenti, si ex eadem causa agat, obstaturam exceptionem Julianus ait: novam autem causam intervenire, si is, qui vindicandi gratia egisset, post acceptum judicium eam[1] ab aliquo accepit, et ideo exceptionem ei non officere. item si ei, qui furti acturus ad exhibendum egisset, iterum furtum factum sit. denique si quis optandi gratia ad exhqiendum egisset et post litem contestatam alterius testamento optio data sit, ad exhi-

(1) rem προσθ. (Mo)

3 bendum agere potest. Si quis ex uvis meis mustum fecerit vel ex olivis oleum vel ex lana vestimenta, cum sciret haec aliena esse, utriusque nomine ad exhibendum actione tenebitur, quia quod ex re nostra fit nostrum esse verius est.

4 Si post judicium acceptum homo mortuus sit, quamvis sine dolo malo et culpa possessoris, tamen interdum tanti damnandus est, quanti actoris interfuerit per eum non effectum, quo minus tunc cum judicium acciperetur homo exhiberetur: tanto magis si apparebit eo casu mortuum esse, qui non incidisset, si tum exhibitus fuisset.
5 Si justa ex causa statim exhiberi aes non possit, iussu judicis cavere debebit se illo die exhibitu-

6 rum. Heres non quasi heres, sed suo nomine hac actione uti potest: item heres possessoris suo nomine tenetur: igitur non procedit quae-

ἐὰν ἔχῃ εὐχέρειαν παραστάσεως τοῦ
2 πράγματος. Συχνὰ εἰς τὸν πρὸς παρά-
στασιν [ἐκ δευτέρου] ἐνάγοντα, ἐὰν ἐκ
τοῦ αὐτοῦ λόγου ἐνάγῃ, ἀντιτάσσεται
ἔνστασις, λέγει ὁ Ἰουλιανός· νέος δὲ
λόγος ἐπέρχεται, ἐὰν ἐκεῖνος, ὅστις μὲν
σκοπὸν διεκδικήσεως εἶχεν ἐναγάγῃ,
μετὰ κάταρξιν τῆς [πρὸς παράστασιν]
δίκης ἔλαβε τὸ πρᾶγμα παρ' ἑτέρου·
ἐκ τούτου λοιπὸν δὲν βλάπτει αὐτὸν ἡ
ἔνστασις. ὡσαύτως ἐὰν ἐκεῖνος, ὅστις
μέλλων νὰ ἐναγάγῃ περὶ κλοπῆς, εἶχεν
ἐγείρει τὴν πρὸς παράστασιν ἀγωγήν,
ὑπέστη ἐκ νέου κλοπήν. τέλος ἐάν τις
χάριν ἐπιλογῆς [δούλου] εἶχεν ἐναγάγει
πρὸς παράστασιν, μετὰ δὲ κάταρξιν
τῆς δίκης διὰ διαθήκης ἑτέρου τῷ ἐδό-
θη ἐπιλογή, δύναται νὰ ἐγείρῃ [ἐκ νέου]
3 τὴν πρὸς παράστασιν ἀγωγήν. Ἐάν
τις ἐκ σταφυλῶν μου ἐποίησε γλεῦκος,
ἢ ἐξ ἐλαιῶν ἔλαιον, ἢ ἐξ ἐρίου ἐνδύμα-
τα, ἐνῷ ἐγίνωσκεν ὅτι ταῦτα εἶνε ἀλ-
λότρια, λόγῳ ἑκατέρων ἐνέχεται διὰ
τῆς πρὸς παράστασιν ἀγωγῆς, καθό-
σον ὅ,τι ἐκ πράγματος ἡμῶν γίνεται
εἶνε ἡμέτερον, κατὰ τὴν ὀρθοτέραν γνώ-
4 μην. Ἐὰν μετὰ κάταρξιν τῆς δίκης
ὁ δοῦλος ἀπέθανε, καὶ ἂν ἄνευ δόλου
ἢ πταίσματος τοῦ νομέως, ὅμως ἐνίοτε
θέλει καταδικάζεσθαι ἐπὶ τοσοῦτον,
ὅσον ἐνδιέφερε τὸν ἐνάγοντα νὰ μὴ ἐγί-
νετο ἐξ ἐκείνου, ὥστε ὁ δοῦλος νὰ μὴ
παρασταθῇ τότε, ὅτε ἤρξατοἡ δίκη.
τόσῳ περισσότερον ἐὰν καταδειχθῇ ὅτι
ἀπέθανεν ἐκ περιστάσεως, ἥτις δὲν θὰ
ἐπήρχετο, ἐὰν τότε εἶχε παρασταθῇ.
5 Ἐὰν ἐξ εὐλόγου αἰτίας δὲν εἶνε
δυνατὴ ἀμέσως ἡ παράστασις, κατὰ
διαταγὴν τοῦ δικαστοῦ δέον νὰ παρέχῃ
[ὁ ἐναγόμενος] ἀσφάλειαν, ὅτι θὰ πα-
6 ραστήσῃ κατὰ τὴν δεῖνα ἡμέραν. Ὁ
κληρονόμος, οὐχὶ ὡς κληρονόμος, ἀλλ'
ἐξ ἰδίου ὀνόματος δύναται νὰ μεταχει-
ρισθῇ τὴν προκειμένην ἀγωγήν· ὡσαύ-

ere, an heredi et in heredem dan-
la sit. plane ex dolo defuncti dan-
la est in heredem haec actio, si
ocupletior hereditas eo nomine
acta sit, veluti quod pretium rei
onsecutus sit.

13 *GAIUS* Si liber homo detine-
i ab aliquo dicatur, interdictum
dversus eum, qui detinere dicitur,
e exhibendo eo potest quis habe-
e : nam ad exhibendum actio in
am rem inutilis videtur, quia haec
ctio ei creditur competere, cuius
ecuniariter interest.

14 *POMPONIUS* Si vir nummos
b uxore sibi donatos, sciens suos
actos non esse, pro re empta de-
lerit, dolo malo fecit quo minus
ossideat et ideo ad exhibendum
ctione tenetur.

15 *IDEM* Thensaurus meus in
uo fundo est nec eum pateris me
ffodere : cum eum loco non mo-
eris, furti quidem aut ad exhiben-
um eo nomine agere recte non
osse me Labeo ait, quia neque
ossideres eum neque dolo feceris
uo minus possideres, utpote cum
eri possit, ut nescias eum nhen-
aurum in tuo fundo esse. non esse
utem iniquum iuranti mihi non
alumniae causa id postulare vel
nterdictum vel judicium ita dari,
t, si per me non stetit, quo mi-
us damni infecti tibi operis no-
nine caveatur, ne vim facias mihi,
uo minus eum thensaurum effo-
liam tollam exportem. quod si
tiam furtivus iste thensaurus est,

τως ὁ κληρονόμος τοῦ νομέως ἐνέχεται ἐξ ἰδίου ὀνόματος· ὅθεν δὲν ὠφελεῖ νὰ ἐξετάσῃ τις ἂν [ἡ ἀγωγὴ] δίδηται εἰς τὸν κληρονόμον καὶ κατὰ τοῦ κληρονόμου· βεβαίως ἕνεκα δόλου τοῦ ἀποθανόντος πρέπει νὰ δίδηται κατὰ τοῦ κληρονόμου ἡ ἀγωγή, ἐὰν πλουσιωτέρα ἕνεκα τούτου ἐγένετο ἡκληρονομία, διότι λ.χ. ἐλήφθη τὸ τίμημα τοῦ πράγματος.

13 *ΓΑΪΟΣ* Ἐὰν ἐλεύθερος ἄνθρωπος λέγηται κατακρατούμενος ὑφ' ἑτέρου, δύναταί τις νὰ ἔχῃ κατὰ τοῦ κατακρατοῦντος παράγγελμα περὶ παραστάσεως· διότι ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἡ πρὸς παράστασιν ἀγωγὴ θεωρεῖται ἀνωφελής, διότι ἡ τοιαύτη ἀγωγὴ εἰς ἐκεῖνον θεωρεῖται ἁρμόζουσα, ὅστις ἔχει χρηματικὸν διαφέρον.

14 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν ὁ σύζυγος νομίσματα δωρηθέντα αὐτῷ παρὰ τῆς γυναικός, γινώσκων ὅτι δὲν κατέστησαν ἴδια, ἔδωκεν ἀντὶ πράγματος ἀγορασθέντος, δολίως ποιεῖ ὥστε νὰ μὴ νέμηται, καὶ διὰ τοῦτο ἐνέχεται διὰ τῆς πρὸς παράστασιν ἀγωγῆς.

15 *Ο ΑΥΤΟΣ* Θησαυρός μου εὑρίσκεται ἐν ἀγρῷ σου, δέν με ἀφίνεις δὲ νὰ τὸν ἐξορύξω· ἐὰν μὴ μετακινῇς αὐτὸν ἐκ τοῦ τόπου, διὰ τῆς περὶ κλοπῆς μὲν ἢ τῆς πρὸ παράστασιν ἀγωγῆς δὲν δύναμαι ἕνεκεν αὐτοῦ νὰ ἐναγάγω ἐγκύρως, λέγει ὁ Λαβέων, διότι οὔτε νέμεσαι αὐτόν, οὔτε δολίως ποιεῖς, ὥστε νὰ μὴ νέμησαι, ἀφοῦ δύναται νὰ συμβῇ ὥστε ν' ἀγνοῇς ὅτι ὑπάρχει τοιοῦτος θησαυρὸς ἐν τῷ ἀγρῷ σου· δὲν εἶνε ὅμως ἀνεπιεικές, ἀφοῦ ὀρκισθῶ ὅτι οὐχὶ ἕνεκα συκοφαντίας ἀπαιτῶ τοῦτο, νά μοι δοθῇ εἴτε παράγγελμα εἴτε ἀγωγὴ οὕτως ὥστε,—ἐὰν ἐξ ἐμοῦ δὲν προέρχηται, ὥστε νὰ μή σοι δοθῇ ἀσφάλεια διὰ τὴν ζημίαν, ἣν ἡ ἐργασία ἐπαπειλεῖ,—νὰ μὴ ἐπαγάγῃς βίαν κατ' ἐμοῦ, ὥστε νὰ μὴ ἐξορύξω, ἄρω, ἐξαγάγω τὸν

etiam furti agi potest.

16 *PAULUS* Cum servus tenet aliquid, dominus ad exhibendum suo nomine tenetur: si autem servus citra scientiam domini dolo fecit quo minus hebeat, vel furti actio vel[1] de dolo malo noxalis servi nomine danda est, ad exhibendum autem utilis nulla constituenda est.

17 *ULPIANUS* Si quis hominem debilitatum exhibeat vel eluscatum, ad exhibendum quidem absolvi debet: exhibuit enim et nihil impedit directam actionem talis exhibitio: poterit tamen agere actor ex lege Aquilia de hoc damno.

(1) vel-vel] neque-neque (Bας.)

18 *I DEM* Solutione chirographi facto et pignoribus liberatis nihilo minus creditor, ut instrumenta ad eum contractum pertinentia ab alio quam debitore exhibeantur, agere potest.

19 *PAULUS* Ad exhibendum possunt agere omnes quorum interest. sed quidam consuluit, an possit efficere haec actio, ut rationes adversarii sibi exhiberentur, quas exhiberi magni ejus interesset. respondit non oportere ius civile calumniari neque verba captari, sed qua mente quid diceretur, animadvertere convenire. nam illa ratione etiam studiosum alicuius doctrinae posse dicere sua interesse illos aut illos libros sibi exhiberi, quia, si essent exhibiti, cum oes

θησαυρὸν ἐκεῖνον. ἂν δὲ ὁ θησαυρὸς οὗτος εἶνε καὶ κλοπιμαῖος, δύναται νὰ ἐγερθῇ καὶ ἡ τῆς κλοπῆς ἀγωγή.

16 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ὁ δοῦλος κατέχῃ τι, ἐνέχεται ὁ κύριος ἕνεκεν αὐτοῦ πρὸς παράστασιν· ἂν ὅμως ὁ δοῦλος ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ κυρίου δολίως ἔκαμεν ὥστε νὰ μὴ κατέχῃ, δίδεται εἴτε ἡ τῆς κλοπῆς ἀγωγή, εἴτε ἡ τῆς βλάβης ἕνεκα τοῦ δόλου τοῦ δούλου, ὠφέλιμος ὅμως πρὸς παράστασιν [ἀγωγή] οὐδόλως παρέχεται.

17 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις παραστήσῃ τὸν δοῦλον ἐκλελυμένον ἢ μονόφθαλμον, τῆς πρὸς παράστασιν μὲν [ἀγωγῆς] δέον ν' ἀπαλλάσσηται· διότι παρέστησεν, οὐδόλως δ' ἡ τοιαύτη παράστασις ἐμποδίζει τὴν εὐθεῖαν ἀγωγήν. δύναται ὅμως ὁ ἐνάγων νὰ ἐναγάγῃ ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου περὶ τῆς βλάβης ταύτης.

18 *Ο ΑΥΤΟΣ* Καίτοι διὰ καταβολῆς τὸ χειρόγραφον κατέστη ἀνωφελές, τὰ δ' ἐνέχυρα ἀπηλλάγησαν, οὐδὲν ἧττον ὁ πιστωτὴς δύναται νὰ ἐναγάγῃ, ὥστε νὰ παρασταθῶσιν αὐτῷ τὰ εἰς τὸ συμβόλαιον ἐκεῖνο ἀποβλέποντα ἔγγραφα, [ἐὰν κατέχωνται] παρ' ἑτέρου ἢ τοῦ ὀφειλέτου.

19 *ΠΑΥΛΟΣ* Πρὸς παράστασιν δύνανται νὰ ἐναγάγωσι πάντες οἱ ἐνδιαφερόμενοι· ἀλλ' ἠρώτησέ τις, ἂν ἡ προκειμένη ἀγωγὴ δύναται νὰ κάμῃ, ὥστε νὰ παρασταθῶσιν αὐτῷ οἱ λογαριασμοὶ τοῦ ἀντιθέτου, ὧν ἡ παράστασις μεγάλως τὸν ἐνδιαφέρει. ἀπήντησεν [ὁ Παῦλος] ὅτι δὲν πρέπει τὸ ἀστικὸν δίκαιον νὰ διαστρέφηται, μηδὲ τὰ ῥήματα νὰ παρερμηνεύωνται, ἀλλ' ἁρμόζον εἶνε νὰ παρατηρῶμεν μὲ τίνα διάνοιαν ἕκαστον λέγεται. διότι ἄλλως καὶ ὁ σπουδαστὴς ἐπιστήμης τινὸς θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὅτι τὸν ἐνδιαφέρει ἡ

egisset, doctior et melior futurus esset.

20 *ULPIANUS* Quaestionis habendae causa ad exhibendum agitur ex delictis servorum ad vindicandos[1] conscios suos.

(1) indicandos

παράστασις τούτων ἢ ἐκείνων τῶν βιβλίων, καθόσον, ἐὰν παρασταθῶσιν, ἀναγινώσκων ταῦτα, θὰ καθίστατο σοφώτερος καὶ καλλίτερος.

20 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐγείρεται ἐκ πλημμελημάτων δούλων ἡ πρὸς παράστασιν ἀγωγή, ὥστε γινομένης [ἐμβασάνου] ζητήσεως νὰ ὑποδειχθῶσιν οἱ συνένοχοι αὐτῶν.

## LIBER UNDECIMUS

## ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ

### I[2].

### 1.

### De interrogationibus in jure faciendis et interrogatoriis actionibus.

### Περὶ ἐρωτήσεων ἐν δικαστηρίῳ γινομένων, καὶ ἐρωτηματικῶν ἀγωγῶν.

1 *CALLISTRATUS* Totiens heres in jure interrogandus est, qua ex parte heres sit, quotiens adversus eum actio instituitur et dubitat actor, qua ex parte is, cum quo agere velit, heres sit. est autem interrogatio tunc necessaria, cum in personam sit actio et ita, si certum petetur, ne, dum ignoret actor, qua ex parte adversarius defuncto heres exstiterit, interdum plus petendo aliquid damni sentiat. Interrogatoriis autem actionibus hodie non utimur, quia nemo cogitur ante judicium de suo jure aliquid respondere, ideoque

1 *ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ* Τότε ὁ κληρονόμος θέλει ἐρωτᾶσθαι ἐν δικαστηρίῳ, κατὰ τί μέρος εἶνε κληρονόμος, ὁσάκις ἐγείρεται κατ' αὐτοῦ ἀγωγή, εἶνε δ' ὁ ἐνάγων ἐν ἀμφιβολίᾳ κατὰ τί μέρος εἶνε κληρονόμος ἐκεῖνος, ὃν θέλῃ νὰ ἐναγάγῃ· εἶνε δ' ἡ ἐρώτησις ἀναγκαία τότε, ὅταν ἡ ἀγωγὴ εἶνε προσωπική, καὶ τοιαύτη ὥστε νὰ περιέχῃ ὡρισμένην αἴτησιν, ἵνα μὴ ὁ ἐνάγων ἀγνοῶν κατὰ τί μέρος ὁ ἀντίθετος ἀνεδείχθη κληρονόμος τοῦ ἀποθανόντος, ἐνίοτε ἀπαιτῶν περισσότερον [τοῦ δέοντος] ὑφίσταται ζημίαν τινά. Ἐρωτηματικὰς ὅμως ἀγωγὰς σήμερον δὲν μεταχειριζόμεθα, διότι οὐδεὶς ἀναγκάζεται πρὸ τῆς δίκης ν' ἀπαντᾷ τι περὶ τοῦ δικαίου του, καὶ διὰ τοῦτο ἐλάχιστα λαμβάνουσι χώ-

(2) Βασ. (ΜΒ'.Δ'.)

minus frequentantur et in desuetudinem abierunt.sed tantummodo ad probationes litigatoribus sufficiunt ea, quae ab adversa parte expressa fuerint apud judices vel in hereditatibus vel in aliis rebus, quae in causis vertuntur.

2 *ULPIANUS* Edictum de interrogationibus ideo praetor proposuit, quia sciebat difficile esse ei, qui heredem bonorumve possessorem convenit, probare aliquem esse heredem bonorumve possessorem,

3 *PAULUS* quia plerumque difficilis probatio aditae hereditatis est.

4 *ULPIANUS* Voluit praetor adstringere eum qui convenitur ex sua in judicio responsione, ut vel confitendo vel mentiendo sese oneret,simul etiam portionis, pro qua quisque heres extitit,ex interroga-

1 tione certioretur[1].Quod ait praetor: «qui in iure interrogatus responderit» sic accipiendum est apud magistratus populi Romani vel praesides provinciarum vel alios judices: ius enim eum solum locum esse, ubi juris dicendi vel judicandi gratia consistat, vel si domi vel itinere hoc agat.

5 *GAIUS* Qui interrogatur, an heres vel quota ex parte sit vel an in potestate habeat eum, cuius nomine noxali judicio agitur, ad deliberandum tempus impetrare debet, quia, si perperam confessus fuerit, incommodo adficitur :

6 *ULPIANUS* et quia hoc defunctorum interest,ut habeant succes-

(1) certioremur (Mo.)

ραν, εἰς ἀχρησίαν δὲ περιέπεσαν. ἀλλὰ δι' ἀποδείξεις ἀρκοῦσιν εἰς τοὺς διαδίκους ἐκεῖνα μόνον, ὅσα ὑπὸ τοῦ ἀντιθέτου μέρους ἐξεδηλώθησαν ἐνώπιον τῶν δικαστῶν εἴτε ἐπὶ κληρονομιῶν, εἴτε ἐπὶ ἄλλων ὑποθέσεων, περὶ ὧν δίκαι ἐγείρονται.

2 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Τὸ περὶ ἐρωτήσεων διάταγμα ἐξέδωκεν ὁ πραίτωρ διὰ τοῦτο, διότι ἐγίνωσκεν ὅτι δύσκολον εἶνε εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἐνάγει τινὰ ὡς κληρονόμον ἢ διακάτοχον περιουσίας, ν' ἀποδεικνύῃ ὅτι εἶνε κληρονόμος ἢ διακάτοχος περιουσίας,

3 *ΠΑΥΛΟΣ* διότι πολλάκις εἶνε δύσκολος ἡ ἀπόδειξις τῆς ὑπεισελεύσεως εἰς τὴν κληρονομίαν.

4 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἠθέλησε δ' ὁ πραίτωρ νὰ δεσμεύσῃ τὸν ἐναγόμενον ἐκ τῆς ἐν δικαστηρίῳ ἀπαντήσεως αὐτοῦ, ὥστε νὰ ἐπιβαρύνῃ μὲν οὗτος ἑαυτὸν διὰ τῆς ὁμολογίας ἢ τῆς ψευδοῦς ἀρνήσεως, συνάμα δὲ νὰ βεβαιώμεθα ἐκ τῆς ἐρωτήσεως, κατά τί ἕκαστος εἶνε 1 κληρονόμος. Ὅπερ δὲ λέγει ὁ πραίτωρ : «ὅστις ἐρωτηθεὶς ἐν δικαστηρίῳ (injure) ἀπαντήσῃ,» ὡς ἐξῆς πρέπει νὰ νοήσωμεν, ἐνώπιον δηλ. τῶν ἀρχόντων τοῦ ῥωμαϊκοῦ λαοῦ, ἢ τῶν διοικητῶν ἐπαρχιῶν, ἢ ἑτέρων δικαστῶν· διότι jus εἶνε ἐκεῖνος μόνον ὁ τόπος, ἔνθα χάριν δικαιοδοσίας καὶ κρίσεως [ὁ ἄρχων] ἵσταται, εἴτε κατ' οἶκον εἴτε καθ' ὁδὸν ποιεῖ τοῦτο.

5 *ΓΑΪΟΣ* Ὁ ἐρωτώμενος ἂν εἶνε κληρονόμος καὶ κατά τί μέρος, ἢ ἂν ἔχῃ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ἐκεῖνον, οὗ ἕνεκεν ἐνάγεται διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς βλάβης, δέον νὰ ζητῇ χρόνον πρὸς διάσκεψιν, διότι, ἐὰν ἐσφαλμένως ὁμολογήσῃ, ὑφίσταται βλάβην·

6 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* ὡς δ' ἐνδιαφέρει τοῦτο τοὺς ἀποθανόντας, ὥστε νὰ ἔχωσι διαδόχους, ἐνδιαφέρει καὶ τοὺς ζῶντας, νὰ

res, interest et viventium, ne raecipitentur, quamdiu juste deliberant. Interdum interrogas quis, an heres sit, non cogitur spondere, ut puta si controversam hereditatis ab alio patiatur : ita divus Hadrianus constituit, aut negando se heredem praedicet sibi aut dicendo heredem igetur etiam ablata sibi hereditate.

7 *IDEM* Si quis in jure interrotus, an quadrupes quae paupem fecit ejus sit, responderit[1], tetur.

8 *PAULUS* Si quis interrogatus servo qui damnum depit, respndit suum esse servum, tenebir lege Aquilia quasi dominus et, cum eo actum sit qui respondit, minus ea actione liberatur.

9 *ULPIANUS* Si sine interrogaone quis responderit se heredem, pro interrogato habetur. Interrgatum non solum a praetore acpere debemus, sed et ab adversario. Sed si servus interroger, nulla erit interrogatio, non agis quam si servus interroget. Alius pro alio non debet respore cogi, an heres sit : de se enim bet quis in judicio interrogari, hoc est cum ipse convenitur. Cels libro quinto digestorum scrit : si defensor in judicio interrotus, an is quem defendit heres l quota ex parte sit, falso responrit, ipse quidem defensor adverrio tenebitur, ipsi autem quem fendit nullum facit praejudicium. ram itaque[2] esse Celsi senten-

(1) suam esse προσθ.
(2) utique (Bynk.)

μὴ ἀναγκάζωνται δηλ. εἰς ἐπίσπευσιν, ἐφ' ὅσον κατὰ τὸ δίκαιον διασκέπτον-1 ται. Ἐνίοτε ἐρωτώμενός τις, ἂν εἶναι κληρονόμος, δὲν ἀναγκάζεται ν' ἀπαντήσῃ, ὡς λ. χ. ἐάν τις ἐρίζῃ μετ' αὐτοῦ περὶ κληρονομίας. οὕτω λοιπὸν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς ὥρισεν, ὥστε μήτε ἀρνούμενός τις ὅτι εἶνε κληρονόμος νὰ προδικάζῃ ἑαυτόν, μήτε λέγων ἑαυτὸν κληρονόμον νὰ δεσμεύηται καὶ ἀφαιρουμένης ἀπ' αὐτοῦ τῆς κληρονομίας.

7 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐάν τις ἐρωτηθεὶς ἐν δικαστηρίῳ, ἂν τὸ τετράποδον, ὅπερ ζημίαν ἐποίησεν, εἶνε ἰδικόν του, ἀπήντησεν ὅτι εἶνε ἰδικόν του, ἐνέχεται.

8 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐάν τις ἐρωτηθεὶς περὶ δούλου βλάψαντος, ἀπήντησεν ὅτι ὁ δοῦλος εἶνε ἰδικός του, ἐνέχεται ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ὡσεὶ κύριος, καί, ἐὰν ἐνήχθη ὁ ἀπαντήσας, ἀπαλλάσσεται ὁ κύριος τῆς σχετικῆς ἀγωγῆς.

9 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἄνευ ἐρωτήσεως ἐδήλωσέ τις ὅτι εἶνε κληρονόμος, θεω-1 ρεῖται ὡς ἐρωτηθείς. Ἐρωτηθέντα δὲ πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὄχι μόνον τὸν ὑπὸ τοῦ πραίτωρος, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ 2 ἀντιθέτου. Ἀλλ' ἐὰν δοῦλος ἐρωτᾶται, ἄκυρος ἡ ἐρώτησις, ὡς ἐπίσης καὶ ἂν

3 δοῦλος ἐρωτᾷ. Ἄλλος ἀντ' ἄλλου δὲν πρέπει ν' ἀναγκάζηται ν' ἀπαντᾷ, ἂν εἶνε κληρονόμος· διότι περὶ ἑαυτοῦ πρέπει τις νὰ ἐρωτᾶται ἐν δικαστηρίῳ, ἤ-4 τοι ἐὰν αὐτὸς οὗτος ἐνάγηται. Ὁ Κέλσος ἐν βιβλ. ε'. τῶν πανδεκτῶν γράφει· ἐὰν ὑπερασπιστὴς ἐρωτηθεὶς ἐν δικαστηρίῳ, ἂν ἐκεῖνος, ὃν ὑπερασπίζει, εἶνε κληρονόμος καὶ κατὰ τί μέρος, ἀπήντησε ψευδῶς, αὐτὸς μὲν ὁ ὑπερασπιστὴς ἐνέχεται ἀπέναντι τοῦ ἀντιθέτου, τὸν ὑπερασπιζόμενον ὅμως οὐδόλως βλάπτει. ὅτι βεβαίως ὀρθὴ εἶνε ἡ γνώμη τοῦ Κέλσου δὲν ὑπάρχει ἀμφι-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

tiam dubium non est. an ergo non videatur defendere, si non responderit, videndum : quod utique consequens erit dicere, quia non plene defendit. Qui interrogatus heredem se responderit nec adiecerit ex qua parte, ex asse respondisse dicendum est, nisi forte ita interrogetur, an ex dimidia parte heres sit, et responderit «heres sum»: hic enim magis eum puto

6 ad interrogatum respondisse. Illud quaeritur, an quis cogatur respondere, utrum ex testamento[1] heres sit, et utrum suo nomine ei quaesita sit hereditas an per eos quos suo iuri subiectos habet vel per eum cui heres extitit. summatim igitur praetor cognoscere debebit, cum quaeratur. an quis respondere debeat quo iure heres sit, ut, si valde interesse comperit, plenius responderi iubeat. quae optinere debent non solum in heredibus, sed etiam in hono-

7 rariis successoribus. Denique Julianus scribit eum quoque, cui est hereditas restituta, debere in jure interrogatum respondere, an 8 ei hereditas sit restituta. Si de peculio agatur, non oportere responderi a patre vel domino, an in potestate habeat filium vel servum, quia hoc solum quaeritur, an peculium apud eum cum quo agitur est.

10 *PAULUS* Non alienum est eum, a quo damni infecti stipulari velimus, interrogare in jure, an aedes ejus vel locus sit, ex quo damnum timeatur, et pro qua par-

(1) an ab intestato προσθ. (Mo.)

βολία. ἂς ἴδωμεν ὅμως ἄν, μὴ δώσας ἀπάντησιν, δὲν θεωρεῖται ὑπερασπίζων· τοῦτο δὲ βεβαίως ἀκόλουθον εἶνε νὰ εἴπῃ τις, διότι ἀτελῶς ὑπερασπίζει. 5 Ὅστις ἐρωτηθεὶς ἀπήντησεν ὅτι εἶνε κληρονόμος, χωρὶς νὰ προσθέσῃ κατὰ τί μέρος, δέον νὰ εἴπωμεν ὅτι ἀπήντησεν *εἰς ὁλόκληρον*, ἐκτὸς ἐὰν τυχὸν ἐρωτᾶται ὡς ἐξῆς, ἂν εἶνε κατὰ τὸ ἥμισυ μέρος κληρονόμος, καὶ ἀπαντήσῃ «εἶμαι κληρονόμος». διότι ἐνταῦθα φρονῶ ὅτι οὗτος ἐπὶ τῆς ἐρωτήσεως μᾶλ- 6 λον ἀπήντησεν. Ὑπάρχει τὸ ἑξῆς ζήτημα ἂν ἀναγκάζεταί τις ν' ἀπαντήσῃ, ἂν ἐκ διαθήκης εἶνε κληρονόμος ἢ ἂν ἐξ ἀδιαθέτου, καὶ ἂν ἰδίῳ ὀνόματι ἀπέκτησε, τὴν κληρονομίαν, ἢ δι' ἐκείνων, οὓς ἔχει ὑποκειμένους εἰς τὴν ἐξουσίαν του, ἢ δι' ἐκείνου, οὗτινος κληρονόμος ἀνεδείχθη. συνοπτικῶς λοιπὸν δέον νὰ κρίνῃ ὁ πραίτωρ, ὅταν ζητῆται, ἂν ὀφείλῃ τις ν' ἀπαντᾷ κατὰ τί δίκαιον εἶνε κληρονόμος, ὥστε, ἐὰν εὑρίσκῃ ἰσχυρὸν διαφέρον, νὰ διατάσσῃ νὰ δίδηται πληρεστέρα ἀπάντησις. ταῦτα δὲ πρέπει νὰ τηρῶνται ὄχι μόνον ἐπὶ κληρονόμων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πραιτωρίων 7 κῶν διαδόχων. Ὅθεν ὁ Ἰουλιανὸς γράφει, ὅτι καὶ ἐκεῖνος, εἰς ὃν ἀπεκατεστάθη κληρονομία, ὀφείλει ἐρωτώμενος ἐν δικαστηρίῳ ν' ἀπαντᾷ, ἂν ἡ κληρο- 8 νομία ἀπεκατεστάθη αὐτῷ. Ἐπὶ ἀγωγῆς ἐκ χρηματίου, δὲν πρέπει νὰ δίδηται ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ κυρίου ἀπάντησις, ἂν ἔχῃ τὸν υἱὸν ἢ τὸν δοῦλον ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, διότι περὶ τούτου μόνον πρόκειται, ἂν τὸ χρηματίον ὑπάρχῃ παρὰ τῷ ἐναγομένῳ.

10 *ΠΑΥΛΟΣ* Δὲν εἶνε ἀνάρμοστον ἐκεῖνον, ὃν θέλομεν ἕνεκεν ἐπαπειλούσης ζημίας νὰ ἐπερωτήσωμεν, ἐν δικαστηρίῳ νὰ ἐρωτῶμεν, ἂν ἡ οἰκία ἢ ὁ τόπος εἶνε ἰδικός του, ἐξ οὗ ὑπάρχει ὁ φόβος τῆς ζημίας, καὶ κατὰ τί μέ-

te, ut, si neget suum praedium esse nec caveat damni infecti, aut cedere aut, [1]resistendum putaverit, quasi dolo versatus tradere compellatur.

11 *ULPIANUS* De aetate quoque nterdum interrogatus respondere debebit. Si quis, cum heres non sset, interrogatus responderit ex parte heredem esse, sic conveniur, atque si ex parte heres esset: ides enim ei contra se habebitur. Qui ex quadrante heres vel omino cum heres non esset responderit se heredem ex asse, in assem

instituta actione convenietur. Si, um esset quis ex semisse heres, lixerit se ex quadrante, mendacii anc poenam feret, quod in solium convenitur: non enim debuit entiri, dum se minoris portionis eredem adseverat. interdum tahen justa ratione potest opinari sse[2] heredem ex minore parte: uid enim, si nescit sibi partem derevisse vel ex incerta parte fuit nstitutus? cur ei responsum noceat? Qui tacuit quoque apud raetorem, in ea causa est, ut inituta actione in solidum conveiatur, quasi negaverit se heredem esse. nam qui omnino non respondit, contumax est: contumaiae autem poenam hanc ferre debet, ut in solidum conveniatur, uemadmodum si negasset, quia raetorem contemnere videtur. Quod autem ait praetor «omnio non respondisse», posteriores c exceperunt, ut omnino non re-

(1) si προσθ. (Βασ.) — (2) se προσθ. (Μο.)

ρος, ὥστε, ἐὰν ἀρνῆται ὅτι τὸ κτῆμα εἶνε ἰδικόν του, μηδὲ παρέχῃ ἀσφάλειαν δι' ἐπαπειλοῦσαν ζημίαν, εἴτε εἰς ὑποχώρησιν [ν' ἀναγκάζηται], εἴτε, ἂν προβάλλῃ ἀντίστασιν, εἰς παράδοσιν ὡς δολίως ἐνεργῶν ν' ἀναγκάζηται.

11 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Περὶ ἡλικίας ὡσαύτως ἐρωτηθείς, δέον τις ἐνίοτε ν' ἀπαν- τᾷ. Ἐάν τις μὴ ὢν κληρονόμος ἐρωτηθεὶς ἀπήντησεν ὅτι εἶνε μερικὸς κληρονόμος, ἐνάγεται οὕτως, ὡσεὶ ἦτο κληρονόμος κατὰ τὸ μέρος τοῦτο· διότι παρέχεται πίστις εἰς αὐτόν, ἐναντίον 2 ἑαυτοῦ [ὁμολογοῦντα]. Ὅστις, ὢν κατὰ τὸ τεταρτημόριον κληρονόμος, ἢ μηδόλως ὢν κληρονόμος, ἀπήντησεν ὅτι εἶνε εἰς ὁλόκληρον τοιοῦτος, ἐνάγεται διὰ τῆς εἰς ὁλόκληρον ἀγωγῆς. 3 Ἐάν τις ὢν κατὰ τὸ ἥμισυ κληρονόμος, εἴπῃ ὅτι εἶνε κατὰ τὸ τεταρτημόριον, ἕνεκα τοῦ ψεύδους ὑφίσταται τὴν ποινὴν ταύτην, ὅτι εἰς ὁλόκληρον ἐνάγεται· διότι δὲν ὤφειλε νὰ ψευσθῇ, διαβεβαιῶν ὅτι εἶνε κληρονόμος εἰς μικροτέραν μερίδα. ἐνίοτε ὅμως ἐκ δεδικαιολογημένης αἰτίας δυνατὸν νὰ φρονῇ τις, ὅτι εἶνε κληρονόμος κατὰ μικροτέραν μερίδα· διότι τί ἂν ἀγνοῇ ὅτι προσηύξησεν αὐτῷ μερίς, ἢ ἂν ἐγκατεστάθη κατ' ἀβεβαίαν μερίδα; διατί ἡ 4 ἀπάντησις νὰ βλάψῃ αὐτόν; Ὡσαύτως ὅστις ἐνώπιον τοῦ πραίτωρος ἐσιώπησεν, εἶνε ἐν τοιαύτῃ θέσει, ὥστε ἐγειρομένης ἀγωγῆς νὰ ἐνάγηται εἰς ὁλόκληρον, ὡσεὶ ἠρνήθη ὅτι εἶνε κληρονόμος. διότι ὁ μηδόλως ἀπαντήσας, εἶνε ἀπειθής· πρέπει δὲ νὰ ὑποστῇ ταύτην τὴν ποινὴν τῆς ἀπειθείας, ὥστε εἰς ὁλόκληρον νὰ ἐναχθῇ, ὡσεὶ εἶχεν ἀρνηθῆ, διότι θεωρεῖ

5 ται ὅτι καταφρονεῖ τὸν πραίτωρα. Ὅπερ δὲ λέγει ὁ πραίτωρ «οὐδόλως ἀπήντησεν» οἱ μεταγενέστεροι ἠνόησαν οὕτως, ὥστε μηδόλως ἀπαντήσας νὰ θεω-

spondisse videatur, qui ad interrogatum non respondit, id est πρὸς
6 ἔπος. Si interrogatus quis, an ex asse heres esset, responderit ex parte, si ex dimidia esset, nihil ei nocere responsum: quae sententia

7 humana est. Nihil interest, neget quis an taceat interrogatus an obscure respondeat, ut incertum
8 dimittat interrogatorem. Ex causa succurri ei, qui interrogatus respondit, non dubitamus: num et si quis interrogatus, an patri heres esset,[1] responderit, mox prolato testamento inventus sit exheredatus, aequissimum est succurri ei: et ita Celsus scribit, hic quidem et alia ratione, quod ea quae postea emergunt auxilio indigent: quid enim si occultae tabulae et remotae postea prolatae sunt? cur noceat ei, qui id responderit, quod in praesentiarum videbatur? idem dico et si qui heredem se responderit, mox falsum vel inofficiosum vel irritum testamentum fuerit pronuntiatum: nom enim improbe respondit, sed scriptura ductus.

9 Qui interrogatus responderit, sic tenetur quasi ex contractu obligatus pro quo pulsabitur, dum ab adversario interrogatur: sed et si a praetore fuerit interrogatus, nihil facit praetoris auctoritas, sed ipsius responsum sive mendacium.
10 Qui iusto errore ductus negaverit se heredem, venia dignus est.
11 Sed et si quis sine dolo malo, culpa tamen responderit, dicendum erit absolvi eum debere, nisi culpa

(1) esse se προσθ. (Mo.)

ρῆται, ὅστις εἰς τὴν ἐρώτησιν δὲν ἀπαν-

6 τᾷ, δηλ. κατὰ λέξιν. Ἐάν τις ἐρωτηθεὶς ἂν εἶνε εἰς ὁλόκληρον κληρονόμος, ἀπήντησεν ὅτι εἶνε κατὰ μέρος, ἐὰν εἶνε κατὰ τὸ ἥμισυ, οὐδόλως βλάπτει αὐτὸν ἡ ἀπάντησις· ἡ δὲ γνώμη αὕτη εἶνε
7 φιλάνθρωπος. Οὐδὲν διαφέρει, ἄν τις ἐρωτώμενος ἀρνῆται ἢ σιωπᾷ ἢ σκοτεινῶς ἀπαντᾷ, ὥστε νὰ ἐμβάλῃ τὸν
8 ἐρωτῶντα εἰς ἀβεβαιότητα. Ὅτι ἐξ [εὐλόγου] αἰτίας παρέχεται συνδρομὴ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἐρωτώμενος ἀπαντᾷ, δὲν ἀμφιβάλλομεν. διότι καὶ ἄν τις ἐρωτώμενος, ἂν εἶνε κληρονόμος τοῦ πατρός, ἀπήντησεν ὅτι εἶνε, μετ' ὀλίγον δὲ ἀχθείσης τῆς διαθήκης εὑρέθη ἀποκληρωμένος, εἶνε ἐπιεικέστατον νὰ τῷ παρέχηται συνδρομή· οὕτω λοιπὸν γράφει ὁ Κέλσος, ἐνταῦθα μὲν καὶ δι' ἄλλον λόγον, διότι τὰ κατόπιν ἀναφαινόμενα χρείζουσι βοηθείας· διότι τί ἂν ἡ διαθήκη κεκρυμμένη καὶ ἀφῃρημένη οὖσα, κατόπιν προσήχθη; διατί νὰ βλαφθῇ ἐκεῖνος, ὅστις ἀπήντησεν ὅ,τι κατὰ τὸ παρὸν [ἀληθὲς] ἐφαίνετο; τὸ αὐτὸ λέγω καὶ ἄν τις ἀπήντησεν ὅτι εἶνε κληρονόμος, μετ' ὀλίγον δι' ἡ διαθήκη ἐκηρύχθη νόθος, ἢ ἄστοργος, ἢ ἀνίσχυρος· διότι δὲν ἀπήντησεν ἀνειλικρινῶς, ἀλλ' ἐκ τῆς γραφῆς ἀχθείς.
9 Ὅστις ἐρωτηθεὶς ἀπήντησεν, ἐνέχεται οὕτως ὡς ἐκ συμβολαίου ἐνεχόμενος, ἐξ οὗ θέλει ἐναχθῆ, ἀφοῦ ὑπὸ τοῦ ἀντιθέτου ἐρωτηθῇ· ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπὸ τοῦ πραίτωρος ἠρωτήθη, οὐδὲν ποιεῖ ἡ τοῦ πραίτωρος αὐθεντία, ἀλλ' ἐκείνου ἡ ἀπάντησις ἢ τὸ ψεῦδος.
10 Ὅστις ἐκ δεδικαιολογημένης πλάνης ἀχθεὶς ἠρνήθη ὅτι εἶνε κληρονόμος,
11 εἶνε ἄξιος συγγνώμης. Ἀλλὰ καὶ ἄν τις οὐχὶ ἐκ δόλου, ἀλλ' ἐξ ἀμελείας ἀπήντησε, θέλει λεχθῆ ὅτι δέον ν' ἀπαλλάσσηται, ἐκτὸς ἂν ἡ ἀμέλεια εἶνε

12 dolo proxima sit. Celsus scribit licere responsi paenitere, si nulla captio ex ejus paenitentia sit actoris: quod verissimum mihi videtur, maxime si quis postea plenius instructus quid faciat, instrumentis vel epistulis amicorum juris sui edoctus.

12 *PAULUS* Si filius, qui abstinuit se paterna hereditate, in jure interrogatus responderit se heredem esse, tenebitur: nam ita respondendo pro herede gessisse videtur. sin autem filius, qui se abstinuit, interrogatus tacuerit, succurrendum est ei: quia hunc qui abstinuit praetor non habet heredis loco. Exceptionibus, quae institutis in judicio contra reos actionibus opponuntur, etiam is uti potest, qui ex sua responsione convenitur, veluti pacti conventi, rei judicatae et ceteris.

13 *IDEM* Confessionibus falsis respondentes ita obligantur, si ejus nomine, de quo quis interrogatus sit, cum aliquo sit actio, quia quae cum alio actio esset, si dominus esset, in nosmet confessione nostra conferimus. et si eum, qui in potestate patris esset, respondissem filium meum esse, ita me obligari, si aetas ejus pateretur, ut filius meus esse possit, quia falsae confessiones naturalibus convenire deberent. propter quae fiat, ut patris familias nomine respondendo non obliger. Eum, qui patrem familias suum esse responderit servum, non teneri noxali actione: ac ne, si bona fide liber homo mihi ser-

12 ἐγγυτάτη τῷ δόλῳ. Ὁ Κέλσος γράφει ὅτι ἐπιτρέπεται μετάνοια ὡς πρὸς τὴν ἀπάντησιν, ἂν μηδεμίαν βλάβην ὑφίσταται ἐκ τῆς μετανοίας ὁ ἐνάγων· τοῦτο δ' ὀρθότατόν μοι φαίνεται, μάλιστα ἐάν τις κατόπιν πληρέστερον πληροφορηθεὶς ποιῇ τι, δι' ἐγγράφων [λ. χ.] ἢ ἐπιστολῶν τῶν φίλων διαφωτισθεὶς περὶ τοῦ δικαίου του.

12 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν υἱός, ὅστις ἀπέσχε τῆς πατρικῆς κληρονομίας, ἐρωτηθεὶς ἐν δικαστηρίῳ ἀπαντήσῃ ὅτι εἶνε κληρονόμος, ἐνέχεται· διότι οὕτως ἀπαντῶν θεωρεῖται ἐνεργήσας ὡς κληρονόμος. ἂν ὅμως ὁ υἱός, ὅστις ἔκαμεν ἀποχήν, ἐρωτηθεὶς ἐσιώπησε, δέον νὰ τῷ παρέχηται συνδρομή. διότι τὸν ἀποσχόντα δὲν θεωρεῖ ὁ πραίτωρ ὡς κλη-
1 ρονόμον. Τὰς ἐνστάσεις, αἵτινες κατὰ τῶν ἐγερθεισῶν ἐναντίον τῶν ἐναγομένων ἀγωγῶν ἀντιτάσσονται, καὶ ἐκεῖνος δύναται νὰ μεταχειρισθῇ, ὅστις ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἀπαντήσεως ἐνάγεται, λ.χ. τὴν τοῦ συναφθέντος συμφώνου, τοῦ δεδικασμένου καὶ τὰς λοιπάς.

13 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐξ ὁμολογιῶν ψευδῶν οἱ ἀπαντῶντες τότε ἐνέχονται, ἐὰν ἕνεκεν ἐκείνου [τοῦ δούλου] περὶ οὗ τις ἠρωτήθη, ὑπάρχῃ καθ' ἑτέρου ἀγωγή, διότι [τότε] τὴν κατὰ τοῦ ἑτέρου ἀγωγήν, ἂν οὗτος εἶνε κύριος, καθ' ἡμῶν αὐτῶν διὰ τῆς ὁμολογίας ἡμῶν στρέφομεν. ἐὰν δὲ ἀπήντησα περί τινος, ὄντος ἐν τῇ πατρικῇ ἐξουσίᾳ, ὅτι εἶνε υἱός μου, τότε ἐνέχομαι, ἐὰν ἡ ἡλικία αὐτοῦ ἐπιτρέπῃ, ὥστε νὰ δύναται νὰ εἶνε υἱός μου, διότι αἱ ψευδεῖς ὁμολογίαι δέον νὰ συνάδωσι πρὸς τὰς φυσικὰς [προϋποθέσεις]. ἐκ τούτων γίνεται ὥστε ἕνεκα πατρὸς οἰκογενείας ἀπαντῶν δὲν
1 ἐνέχομαι. Ἐκεῖνος, ὅστις περὶ πατρὸς οἰκογενείας ἀπήντησεν ὅτι εἶνε δοῦλός του, δὲν ἐνέχεται ἐκ τῆς ἀγωγῆς τῆς βλάβης· μηδὲ ἐὰν ἐλεύθερος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

viat, mecum noxali judicio agi potest et, si actum fuerit, manebit integra actio cum ipso qui admisit.

14 *JAVOLENUS* Si is, cuius nomine noxae judicium acceptum est, manente judicio liber judicatus est, reus absolvi debet, nec quicquam interrogatio in jure facta proderit, quia ejus personae, cuius nomine quis cum alio actionem habet, obligationem transferre potest in eum, qui in jure suum esse confitetur, velut alienum servum suum esse confitendo: liberi autem hominis nomine quia cum alio actio non est, ne per interrogationem quidem aut confessionem transferri poterit. quo casu eveniet, ut non recte hominis liberi nomine actum sit cum eo qui con-
1 fessus est. In totum autem confessiones ita ratae sunt,si id, quod in confessionem venit, et ius et naturam recipere potest.

15 *POMPONIUS* Si ante aditam hereditatem servum hereditarium meum esse respondeam, teneor, quia domini loco habetur heredi-
1 tas. Mortuo servo, quem in jure interrogatus suum esse confessus sit, non tenetur is qui respondit, quemadmodum, si proprius ejus fuisset, post mortem ejus non teneretur.

16 *ULPIANUS* Si servus ab hostibus captus sit, de quo quis in jure interrogatus responderit in sua potestate esse, quamvis jura postliminiorum possint efficere dubitare nos, attamen non puto locum esse noxali actioni, quia non est

ἄνθρωπος δουλεύῃ με καλῇ τῇ πίστει, δύναται νὰ ἐγερθῇ κατ' ἐμοῦ ἀγωγὴ τῆς βλάβης, καὶ ἐὰν δ' ἐγερθῇ, μένει ἀκεραία ἡ ἀγωγὴ κατ'αὐτοῦ τοῦ πλημμελήσαντος.

14 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ἐὰν ἐκεῖνος, οὗ ἕνεκεν ἠγέρθη ἡ τῆς βλάβης ἀγωγή, διαρκούσης τῆς δίκης ἐκηρύχθη ἐλεύθερος, δέον ὁ ἐναγόμενος ν' ἀπαλλάσσηται, οὐδ' ὠφελεῖ ποσῶς ἡ ἐν δικαστηρίῳ γενομένη ἐρώτησις, διότι ἐκείνου μὲν τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἐνοχήν, οὗ ἕνεκεν ἔχει τις ἀγωγὴν καθ' ἑτέρου, δύναται νὰ μεταφέρῃ κατ' ἐκείνου, ὅστις ἐν δικαστηρίῳ ὁμολογεῖ ὅτι εἶνε ἰδικός του, ὁμολογῶν λ. χ. ὅτι δοῦλος ἀλλότριος εἶνε ἰδικός του· ἕνεκεν ὅμως ἐλευθέρου ἀνθρώπου ἐπειδὴ καθ' ἑτέρου δὲν ὑπάρχει ἀγωγή, οὐδὲ δι' ἐρωτήσεως βεβαίως ἢ ὁμολογίας δύναται νὰ μετενεχθῇ. ἐν τῇ τοιαύτῃ λοιπὸν περιπτώσει θέλει συμβῇ, ὥστε ἀκύρως νὰ ἐγερθῇ ἕνεκεν ἐλευθέρου ἀνθρώπου ἀγωγὴ
1 κατὰ τοῦ ὁμολογήσαντος. Ἐν γένει, δ' αἱ ὁμολογίαι τότε ἔχουσι κῦρος, ἐὰν τὸ ὁμολογούμενον δύναται νὰ συμβιβασθῇ πρός τε τὸ δίκαιον καὶ τὴν φύσιν.

15 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν πρὸ ὑπεισελεύσεως εἰς τὴν κληρονομίαν ἀπαντήσω ὅτι δοῦλος κληρονομιαῖος εἶνε ἰδικός μου, ἐνέχομαι, διότι ἡ κληρονομία
1 ἐπέχει θέσιν κυρίου. Ἀποθανόντος τοῦ δούλου,περὶ οὗ τις ἐρωτηθεὶς ἐν δικαστηρίῳ ὡμολόγησεν ὅτι εἶνε ἰδικός του, δὲν ἐνέχεται ὁ ἀπαντήσας, ὡς καὶ ἐὰν ἦτο ἰδικός του δὲν θὰ ἐνείχετο μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου.

16 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν συνελήφθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν δοῦλος, περὶ οὗ τις ἐν δικαστηρίῳ ἐρωτηθεὶς ἀπήντησεν ὅτι εἶνε ἐν τῇ ἐξουσίᾳ του, καίτοι τὸ τῆς ὑποστροφῆς δίκαιον δύναται νὰ μᾶς κάμῃ ν' ἀμφιβάλλωμεν, ὅμως φρονῶ ὅτι δὲν λαμβάνει χώραν ἡ τῆς βλάβης ἀγωγή·

1 in nostra potestate. Quamquam autem placet etiam eum teneri, qui alienum servum suum fassus esset, attamen rectissime placuit eum demum teneri, qui suum potuit habere, ceterum, si dominium quaerere non potuit, non teneri.

17 *IDEM* Si servus non sit unius, sed plurium et omnes mentiti sunt eum in sua potestate non esse vel quidam ex illis, aut dolo fecerunt quo minus sit in potestate, unusquisque illorum tenebitur in solidum, quemadmodum tenerentur, si haberent in potestate: is vero, qui nihil dolo fecerit quo minus in potestate haberet vel non negavit, non tenebitur.

18 *JULIANUS* Qui ex parte dimidia heres erat cum absentem coheredem suum defendere vellet, ut satisdationis onus evitare possit, respondit se solum heredem esse et condemnatus est: quaerebat actor, cum ipse solvendo non esset, an rescisso superiore judicio in eum, qui re vera heres erat, actio dari deberet. Proculus respondit rescisso judicio posse agi, idque est verum.

19 *PAPINIANUS* Si filius cum pro patre suo ageret, taceat interrogatus, omnia perinde observanda erunt, ac si non esset interrogatus.

20 *PAULUS* Qui servum alienum responderit suum esse, si noxali judicio conventus sit, dominum liberat: aliter atque si quis confessus sit se occidisse servum quem alius occidit, vel si quis responderit se heredem: nam his casibus non liberatur qui fecit vel qui he-

διότι δὲν εἶνε ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ἡμῶν. 1 Καίτοι δὲ παραδέχονται ὅτι καὶ ἐκεῖνος ἐνέχεται, ὅστις ἀλλότριον δοῦλον ὡμολόγησεν ἰδικόν του, ὅμως ὀρθότατα δέχονται ὅτι ἐκεῖνος μόνον ἐνέχεται, ὅστις ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἴδιον, ἄλλως, ἐὰν δὲν ἠδύνατο ν' ἀποκτήσῃ κυριότητα, δὲν ἐνέχεται.

17 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν δοῦλός τις δὲν εἶνε ἑνὸς ἀλλὰ πολλῶν, καὶ πάντες ἐψεύσθησαν ὅτι δὲν εἶνε ἐν τῇ ἐξουσίᾳ των, ἤ τινες [μόνον] ἐξ αὐτῶν, ἢ δολίως ἔκαμαν νὰ μὴ εἶνε ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, ἕκαστος αὐτῶν ἐνέχεται εἰς ὁλόκληρον, ὡς θὰ ἐνείχοντο, ἐὰν τὸν εἶχον ἐν τῇ ἐξουσίᾳ· ἐκεῖνος ὅμως, ὅστις οὐδόλως ἔκαμε δολίως, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, ἢ [ὅστις] δὲν ἠρνήθη, δὲν ἐνέχεται.

18 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ὢν τις κατὰ τὸ ἥμισυ μέρος κληρονόμος, καὶ θέλων νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἀπόντα συγκληρονόμον του, ἀπήντησεν, ἵνα δυνηθῇ ν' ἀποφύγῃ τὸ βάρος τῆς ἱκανοδοσίας [δι' ἐκεῖνον], ὅτι εἶνε μόνος κληρονόμος, καὶ κατεδικάσθη· ἠρώτα ὁ ἐνάγων, ἂν, μὴ ὄντος τούτου ἀξιοχρέου, δύναται, διαλυομένης τῆς προηγουμένης δίκης, νὰ δοθῇ ἀγωγὴ κατ' ἐκείνου, ὅστις ἦτο ἀληθὴς κληρονόμος. ὁ Πρόκουλος λέγει ὅτι διαλυομένης τῆς δίκης δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγή· τοῦτο δὲ εἶνε ὀρθόν.

19 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ἐὰν υἱός, ἐνεργῶν ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ πατρός, ἐρωτώμενος σιωπᾷ, πάντα οὕτω θέλουσι τηρηθῆ, ὡσεὶ μὴ εἶχεν ἐρωτηθῆ.

20 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὁ ἀπαντήσας ὅτι δοῦλος ἀλλότριος εἶνε ἰδικός του, ἐὰν ἐναχθῇ διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς βλάβης, ἀπαλλάσσει τὸν κύριον· ἄλλως ὅμως ἂν τις ὡμολόγησεν ὅτι αὐτὸς ἐφόνευσε δοῦλον, ὃν ἕτερος ἐφόνευσεν, ἢ ἐάν τις ἀπήντησεν ὅτι εἶνε κληρονόμος. διότι κατὰ τὰς περιπτώσεις ταύτας δὲν ἀ-

res est. nec haec inter se contraria sunt, nam superiore casu ex persona servi duo tenentur, sicut in servo communi dicimus, ubi altero convento alter quoque liberatur: at is qui confitetur se occidisse vel vulnerasse suo nomine tenetur, nec debet impunitum esse delictum ejus qui fecit propter eum qui respondit: nisi quasi defensor ejus qui admisit vel heredis litem subiit hoc genere: tunc enim in factum exceptione data summovendus est actor, quia ille negotiorum gestorum vel mandati actione recepturus est quod praestitit :idem est in eo, qui mandatu heredis heredem se esse respondit vel cum eum alias defendere vellet.

παλλάσσεται ὁ δράστης, ἢ ὁ κληρονόμος. οὐδ' εἶνε ταῦτα ἀντιφατικὰ πρὸς ἑαυτά· διότι ἐν μὲν τῇ προηγουμένῃ περιπτώσει ἕνεκα τοῦ δούλου δύω ἐνέχονται, ὡς ἐπὶ δούλου κοινοῦ λέγομεν, ἔνθα τοῦ ἑνὸς ἐναγομένου ἀπαλλάσσεται καὶ ὁ ἕτερος· ἐκεῖνος ὅμως ὅστις ὁμολογεῖ ὅτι ἐφόνευσεν ἢ ἐτραυμάτισεν ἐνέχεται ἐξ ἰδίου ὀνόματος, οὐδὲ πρέπει νὰ εἶνε ἀτιμώρητον τὸ πλημμέλημα τοῦ πράξαντος ἕνεκα τοῦ ἀπαντήσαντος· ἐκτὸς ἐὰν ὡσεὶ ὑπερασπιστὴς τοῦ πλημμελήσαντος ἢ τοῦ κληρονόμου ἀνεδέχθη κατὰ τοιοῦτον τρόπον τὴν δίκην. διότι τότε διδομένης τῆς ἐκ τοῦ γεγονότος ἐνστάσεως θέλει ἀποκρουσθῇ ὁ ἐνάγων, καθόσον ἐκεῖνος θέλει λάβει ὅ,τι κατέβαλε διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς διοικήσεως ὑποθέσεων ἢ τῆς ἐντολῆς. τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ἐπὶ ἐκείνου, ὅστις κατ' ἐντολὴν τοῦ κληρονόμου ἀπήντησεν ὅτι εἶνε κληρονόμος, ἢ ἤθελεν ἄλλως νὰ ὑπερασπίσῃ αὐτόν.

*1* In jure interrogatus, an fundum possideat, quaero an respondere cogendus sit et quota ex parte fundum possideat. respondi: Javolenus scribit possessorem fundi cogi debere respondere, quota ex parte fundum possideat, ut si minore ex parte possidere se dicat, in aliam partem, quae non defenderetur, in

*2* possessionem actor mittatur. Idem et si damni infecti caveamus: nam et hic respondere debet, quota ex parte ejus sit praedium, ut ad eam partem stipulationem accommodemus: poena autem non repromittentis haec est, ut in possessionem eamus, et ideo eo pertinet scire an possideat.

*1* Ἐν δικαστηρίῳ ἐρωτηθείς τις, ἂν νέμηται ἀγρόν, ὑπάρχει ζήτημα ἂν δέον ν' ἀναγκάζηται ν' ἀπαντήσῃ καὶ κατὰ τί μέρος νέμεται τὸν ἀγρόν. ἀπήντησα· ὁ Ἰαβολένος γράφει ὅτι ὁ νομεὺς ἀγροῦ δέον ν' ἀναγκάζηται ν' ἀπαντᾷ, κατὰ τί μέρος νέμεται τὸν ἀγρόν, ὥστε, ἐὰν λέγῃ ὅτι νέμεται κατὰ μικρότερον μέρος, νὰ πέμπηται ὁ ἐνάγων εἰς τὴν νομὴν τοῦ ἑτέρου μέρος, ὅπερ *2* δὲν ὑπερασπίζεται. Τὸ αὐτὸ καὶ ἂν πρόκηται περὶ ἀσφαλείας δι' ἐπαπειλοῦσαν ζημίαν· διότι καὶ ἐνταῦθα ὀφείλει [ὁ νομεὺς] ν' ἀπαντᾷ, κατὰ τί μέρος τὸ κτῆμα εἶνε ἰδικόν του, ὥστε κατὰ τὸ μέρος τοῦτο νὰ προσαρμόζωμεν τὴν ἐπερώτησιν· ἡ δὲ ποινὴ τοῦ μὴ ὑπισχνουμένου [ἀσφάλειαν] εἶνε αὕτη, τὸ νὰ λάβωμεν τὴν νομήν, καὶ διὰ τοῦτο συντελεῖ νὰ γινώσκωμεν ἂν νέμηται.

21 *ULPIANUS* Ubicumque judicem aequitas moverit, aeque oportere fieri interrogationem dubium non est.

22 *SCAEVOLA* Procuratore Caesaris ob debitum fiscale interrogante unus ex filiis, qui nec bonorum possessionem acceperat nec heres erat, respondit se heredem esse: an quassi interrogatoria creditoribus ceteris teneatur? respondit ab his, qui in jure non interrogassent, ex responso suo conveniri non posse.

## II [1].

## De quibus rebus ad eundem judicem eatur.

1 *POMPONIUS* Si inter plures familiae erciscundae agetur et inter eosdem communi dividundo aut finium regundorum, eundem judicem sumendum: praeterea, quo facilius coire coheredes vel socii possunt, in eundem locum omnium praesentiam fieri oportet.

2 *PAPINIANUS* Cum ex pluribus tutoribus unus, quod ceteri non sint idonei, convenitur, postulante eo omnes ad eundem judicem mittuntur: et hoc rescriptis principum continetur.

## III [2].

## De servo corrupto.

1 *ULPIANUS* Ait praetor: «Qui «servum servam alienum alienam

(1) Κωδ. (6.2)— Βασ. (Ζ'.Γ'.) κα',κϐ'.
(2) Βασ. (Ξ'.ΣΤ')

21 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁπουδήποτε ἡ ἰσότης κινεῖ τὸν δικαστήν, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι πρέπει ὡσαύτως νὰ γίνηται ἐρώτησις.

22 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἐπιτρόπου ἐρωτῶντος διὰ χρέος [ἀποθανόντος] πρὸς τὸ δημόσιον, εἷς ἐκ τῶν υἱῶν, ὅστις οὔτε τὴν διακατοχὴν τῆς περιουσίας εἶχε λάβει, οὔτε κληρονόμος ἦτο, ἀπήντησεν ὅτι αὐτὸς εἶνε κληρονόμος· ἐνέχεται ἄραγε ἀπέναντι τῶν λοιπῶν πιστωτῶν [τοῦ πατρὸς] ὡσεὶ ἐξ ἐρωτηματικῆς [ἀγωγῆς]; ἀπήντησεν ὅτι ὑπ' ἐκείνων, οἵτινες δὲν εἶχον ἐρωτήσει ἐν δικαστηρίῳ, δὲν δύναται νὰ ἐναχθῇ ἐκ τῆς ἀπαντήσεως αὐτοῦ.

## 2.

## Περὶ τίνων ὑποθέσεων γίνεται προσέλευσις ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ δικαστοῦ.

1 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν μεταξὺ πολλῶν ὑπάρχῃ ἀγωγὴ περὶ διανομῆς κληρονομίας, καὶ μεταξὺ τῶν ἰδίων ἡ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἢ διορισμοῦ ὁρίων, δέον νὰ λαμβάνηται ὁ αὐτὸς δικαστής. ἐκτὸς τούτου, ἵνα εὐκολώτερον δύνανται νὰ συνέρχωνται οἱ συγκληρονόμοι ἢ οἱ κοινωνοί, εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δέον νὰ γίνηται ἡ παρουσία πάντων.

2 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἐκ πολλῶν ἐπιτρόπων ἐνάγηται εἷς, διότι οἱ λοιποὶ δὲν εἶνε φερέγγυοι, αἰτοῦντος ἐκείνου πάντες πέμπονται πρὸς τὸν αὐτὸν δικαστήν· τοῦτο δ' ἐν ἀντεπιστολαῖς αὐτοκρατόρων περιέχεται.

## 3.

## Περὶ διαφθαρέντος δούλου.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Λέγει ὁ πραίτωρ: «Ὅστις δοῦλον ἀλλότριον, δούλην ἀλ«λοτρίαν λέγηται ὅτι ὑπεδέχθη [πρὸς «ἀπόκρυψιν], ἢ κατέπεισεν εἴς τι δο-

«recepisse persuasisseve quid ei «dicetur dolo malo, quo eum eam «deteriorem faceret, in eum quan«ti ea res erit in duplum judicium
1 «dabo.» Qui bona fide servum emit, hoc edicto non tenebitur, quia nec ipse poterit servi corrupti agere, quia nihil ejus interest servum non corrumpi : et sane, si quis hoc admiserit, eveniet, ut duobus actio servi corrupti competat, quod est absurdum. sed nec eum, cui bona fide homo liber servit, hanc actionem posse exercere

2 opinamur. Quod autem praetor ait «recepisse», ita accipimus, si susceperit servum alienum ad se : et est proprie recipere refugium abscondendi causa servo praestare vel in suo agro vel in alieno loco

3 aedificiove. Persuadere autem est plus quam compelli atque cogi sibi parere[1].sed persuadere τῶν μέσων ἐστίν, nam et bonum consilium quis dando potest suadere et malum : et ideo praetor adiecit «dolo malo, quo eum deteriorem faceret»: neque enim delinquit, nisi qui tale aliquid servo persuadet, ex quo eum faciat deteriorem. qui igitur servum sollicitat ad aliquid vel faciendum vel cogitandum improbe, hic videtur hoc edicto notari.

4 Sed utrum ita demum tenetur, si bonae frugi servum perpulit ad delinquendum, an vero et si ma-

(1) **persuadere autem est plus quam suadere: nam qui persuadet, tam quam compellit et quasi cogit sibi parere (Mo.)**

«λίως, ὥστε νὰ κάμῃ αὐτόν, αὐτήν, «χειροτέραν,—κατὰ τούτου θέλω δώ«σει ἀγωγὴν διὰ τὸ διπλάσιον τῆς ἀ-

1 «ξίας τοῦ πράγματος.» Ὅστις καλῇ τῇ πίστει ἠγόρασε δοῦλον, δὲν ἐνέχεται ἐκ τοῦ διατάγματος τούτου, διότι οὐδ' αὐτὸς δύναται νὰ ἐναγάγῃ περὶ δούλου διαφθαρέντος, καθόσον οὐδόλως τὸν ἐνδιαφέρει ἡ μὴ διαφθορὰ τοῦ δούλου· καὶ ὄντως, ἐάν τις ἐδέχετο τοῦτο, θὰ συνέβαινεν ὥστε εἰς δύω ν' ἁρμόζῃ ἡ περὶ διαφθαρέντος δούλου ἀγωγή, ὅπερ εἶνε ἄτοπον. ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνος, εἰς ὃν καλῇ τῇ πίστει ἐλεύθερος ἄνθρωπος δουλεύει, δύναται, φρονοῦμεν, ν' ἀσκή-
2 σῃ τὴν προκειμένην ἀγωγήν. Ὅπερ δ' ὁ πραίτωρ λέγει «ὑπεδέχθη,» οὕτω νοοῦμεν, ἐάν τις ἐδέχθη δοῦλον ἀλλότριον παρ' ἑαυτῷ· εἶνε λοιπὸν κυρίως ὑποδέχεσθαι τὸ παρέχειν εἰς δοῦλον καταφύγιον πρὸς ἀπόκρυψιν εἴτε ἐν τῷ ἰδίῳ ἀγρῷ, εἴτε ἐν ἀλλοτρίῳ τόπῳ ἢ
3 οἰκοδομήματι. Καταπείθειν δὲ εἶνε πλέον ἢ πείθειν· διότι ὅστις καταπείθει, οὕτως εἰπεῖν παροτρύνει καὶ οἱονεὶ ἀναγκάζει τινὰ νὰ ὑπακούσῃ εἰς αὐτόν. ἀλλὰ τὸ καταπείθειν εἶνε ἐκ τῶν μέσων [λέξεων], διότι καὶ καλὴν καὶ κακὴν συμβουλὴν δίδων τις δύναται νὰ πείσῃ· καὶ διὰ τοῦτο ὁ πραίτωρ προσέθηκε «δολίως, ὥστε νὰ κάμῃ αὐτὸν χειρότερον»· διότι δὲν πλημμελεῖ, ἐκτὸς ἂν εἰς τοιοῦτόν τι καταπείθῃ τὸν δοῦλον, ἐξ οὗ χειρότερον αὐτὸν καθι-
στᾷ. ὅστις λοιπὸν παροτρύνει δοῦλον εἰς τὸ νὰ ποιήσῃ ἢ νὰ σκεφθῇ τι κακόν, οὗτος θεωρεῖται κηλιδούμενος ἐκ
4 τοῦ διατάγματος τούτου. Ἀλλ' ἆράγε τότε μόνον ἐνέχεται, ἐὰν σώφρονα δοῦλον παρώθησεν εἰς πλημμέλημα, ἢ τοὐναντίον καὶ ἂν κακὸν παρεκίνησεν, ἢ εἰς κακὸν ἔδειξε τίνι τρόπῳ νὰ πράξῃ; εἶνε λοιπὸν ὀρθότερον ὅτι καὶ ἂν

n hortatus est vel malo monsvit, quemadmodum faceret ? et verius etiam si malo monstra-, in quem modum delinqueret, ieri eum. immo et si erat ers omnimodo fugiturus vel furn facturus, hic vero laudator ius propositi extitit, tenetur: non im opertet laudando augeri maam. sive ergo bonum servum erit malum sive malum fecerit eriorem, corruptisse videbitur. Is quoque deteriorem facit, qui vo persuadet, ut injuriam face- vel furtum vel fugeret vel alien servum ut sollicitaret vel ut ulium intricaret, aut amator steret vel erro, vel malis artis esset deditus vel in spectaculis nius vel seditiosus: vel si actori sit verbis sive pretio, ut ratio- dominicas intercideret et adulaaret[1]vel etiam ut rationem sibi nmissam eurbaret:

[1] adulteraretve (Mo.)

2 *PAULUS* vel luxuriosum vel tumacem fecit: quive ut stuim pateretur persuadet.

3 *ULPIANUS* Dolo malo adiecto liditatem notat praetor ejus qui suadet: ceterum si quis sine deteriorem fecerit, non notae, et si lusus gratia fecit, non enetur[2].Unde quaeritur, si quis vo alieno suaserit in tectum endere vel in puteum descende- et ille parens ascenderit vel cenderit et ceciderit crusque quid aliud fregerit vel perierit, teneatur: et si quidem sine o malo fecerit, non tenetur, si o malo, tenebitur.

[2] si quis dolo deteriorem fecerit, ut si s gratia fecit, non tenetur (Mo.

εἰς κακὸν ἔδειξε, κατὰ τίνα τρόπον νὰ πλημμελήσῃ, ἐνέχεται ἐκεῖνος. μάλιστα καὶ ἂν ἦτο δοῦλος μέλλων ἐξάπαντος νὰ φύγῃ ἢ κλοπὴν νὰ διαπράξῃ, ἐκεῖνος δὲ ἐπῆλθεν ἐπαινέτης τοῦ τοιούτου σκοποῦ, ἐνέχεται· διότι δὲν πρέπει διὰ τοῦ ἐπαίνου νὰ ἐπαυξάνωμεν τὴν κακίαν. εἴτε λοιπὸν τις καλὸν δοῦλον ἐποίησε κακόν, εἴτε κακὸν ἐποίησε χειρότερον, θεωρεῖται ὅτι διέφθειρεν.

5 Ὡσαύτως ἐκεῖνος ποιεῖ χειρότερον, ὅστις καταπείθει δοῦλον, νὰ διαπράξῃ ζημίαν ἢ κλοπήν; ἢ νὰ φύγῃ, ἢ δοῦλον ἀλλότριον νὰ παροτρύνῃ [εἴς τι τούτων], ἢ ἵνα χρημάτιον περιπλέξῃ, ἢ νὰ γείνῃ ἐρωτικὸς ἢ πλάνος, ἢ νὰ δοθῇ εἰς κακὰς τέχνας, ἢ ὑπερμέτρως εἰς θεάματα, ἢ [νὰ γείνῃ] στασιαστικός, ἢ ἐὰν ἔπεισε πράκτορα διὰ λόγων ἢ χρημάτων, νὰ καταστρέψῃ ἢ νοθεύσῃ λογαριασμοὺς τοῦ κυρίου, ἢ καὶ λογαριασμὸν εἰς αὐτὸν ἀνατεθειμένον νὰ συγχύσῃ,

2 *ΠΑΥΛΟΣ* ἢ κατέστησέ τινα ἄσωτον ἢ ἀπειθῆ· ἢ ὅστις καταπείθει τινὰ νὰ δεχθῇ αἰσχρουργίαν.

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Διὰ τῆς προσθήκης τοῦ *δολίως* ὁ πραίτωρ δηλοῖ τὴν πανουργίαν τοῦ πείθοντος· ἄλλως ἐάν τις ἄνευ δόλου ἐποίησέ τινα χειρότερον, ὡς ἐὰν παιγνίου χάριν ἐποίησε, δὲν ἐνέχεται. Ὅθεν ἐρωτᾶται, ἂν τις ἔπεισεν ἀλλότριον δοῦλον ν' ἀνέλθῃ εἰς στέγην, ἢ νὰ κατέλθῃ εἰς φρέαρ, οὗτος δὲ ὑπακούσας ἀνῆλθεν ἢ κατῆλθε, καὶ πεσὼν ἔθραυσε τὸ σκέλος ἤ τι ἄλλο, ἢ ἀπωλέσθη, ἐνέχεται ἄραγε; ἂν μὲν λοιπὸν ἄνευ δόλου τὸ ἔπραξε, δὲν ἐνέχεται, ἂν δὲ δολίως, ἐνέχεται.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

4 *PAULUS* Sed commodius est utili lege Aquilia eum teneri.

5 *ULPIANUS* Doli verbum etiam ad eum qui recepit referendum est, ut non alius teneatur, nisi qui dolo malo recepit: ceterum si quis, ut domino custodiret, recepit vel humanitate vel misericordia ductus vel alia probata atque justa ratione, non tenebitur. Si quis dolo malo persuaserit quid servo quem liberum putabat, mihi videtur teneri eum oportere: maius enim delinquit, qui liberum putans corrumpit: et ideo, si servus fuerit, tenebitur. Haec actio etiam adversus fatentem in duplum est, quamvis Aquilia infitiantem dum-taxat coerceat. Si servus servave fecisse dicetur, judicium cum noxae deditione redditur. Haec actio refertur ad tempus servi corrupti vel recepti, non ad praesens, et ideo et si decesserit vel alienatus sit vel manumissus, nihilo minus locum habebit actio, nec extinguitur manumissione semel nata actio:

6 *PAULUS* praeteritae enim utilitatis aestimatio in hoc judicium versatur:

7 *ULPIANUS* nam et mali servi forsitan consequuntur libertatem et posterior causa interdum tribuit manumissionis iustam rationem.

8 *PAULUS* Sed et heres ejus, cuius servus corruptus est, habet hanc actionem, non solum si manserit in hereditate servus, sed et si

4 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀλλ' εἶνε λυσιτελέστερον νὰ ἐνέχηται ἐξ ὠφελίμου [ἀγωγῆς] τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου.

5 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἡ λέξις *δόλος* ἀναφέρεται καὶ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ὑπεδέχθη [οὕτως] ὥστε νὰ μὴ ἐνέχηται ἕτερος παρ' ὅστις δολίως ὑπεδέχθη· ἄλλως ἐάν τις, ἵνα χάριν τοῦ κυρίου φυλάξῃ, ὑπεδέχθη, ἢ ἀχθεὶς ὑπὸ φιλανθρωπίας ἢ εὐσπλαγχνίας ἢ ἄλλου ἐπιδοκιμαστέου καὶ δικαίου λόγου, δὲν ἐνέχεται. Ἐάν τις δολίως παρέπεισεν εἴς τι δοῦλον ὃν ἐνόμιζεν ἐλεύθερον, φρονῶ ὅτι πρέπει ἐκεῖνος νὰ ἐνέχηται· διότι περισσότερον πλημμελεῖ, ὅστις ἐλεύθερον νομίζων [τινὰ] διέφθειρε· καὶ διὰ τοῦτο, ἐὰν ἦτο δοῦλος, ἐνέχεται. Ἡ προκειμένη ἀγωγὴ καὶ ἐναντίον τοῦ ὁμολογοῦντος εἶνε εἰς τὸ διπλοῦν, ἐνῷ ἡ Ἀκουϊλιανὴ τὸν ἀρνούμενον μόνον [εἰς τὸ δι-πλοῦν] τιμωρεῖ. Ἐὰν δοῦλος ἢ δοῦλη λέγηται ὅτι διέπραξε [διαφθορὰν δούλου] ἐγείρεται ἡ ἀγωγὴ σὺν τῷ δικαιώματι ἐκδόσεως ἀντὶ τῆς βλά-βης. Ἡ προκειμένη ἀγωγὴ ἀναφέρεται εἰς τὸν χρόνον τῆς διαφθορᾶς, ὑποδοχῆς τοῦ δούλου, οὐχὶ εἰς τὸ παρόν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἂν ἀπέθανεν ἢ ἀπηλλοτριώθη ἢ ἐχειραφετήθη, οὐδὲν ἧττον λαμβάνει χώραν ἡ ἀγωγή, οὐδ' ἐξα-λείφεται διὰ χειραφεσίας ἅπαξ γεννη-θεῖσα ἡ ἀγωγή·

6 *ΠΑΥΛΟΣ* διότι *παρωχημένης* ὠφελείας ἡ διατίμησις λαμβάνεται ὑπ-ψιν ἐν τῇ προκειμένῃ ἀγωγῇ·

7 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* καθόσον καὶ κακοὶ δοῦλοι ἐνδεχομένως ἀποκτῶσιν ἐλευθε-ρίαν, καὶ μεταγενεστέρα αἰτία ἐνίοτε χορηγεῖ δικαίαν ἀφορμὴν χειραφεσίας·

8 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ὁ κληρονόμος ἐκείνου, οὗτινος ὁ δοῦλος διεφθάρη, ἔχει τὴν προκειμένην ἀγωγήν, ὄχι μόνον ἐὰν ἔμεινεν ἐν τῇ κληρονομίᾳ ὁ δοῦλ

erit, forte legatus.

9 *ULPIANUS* Si quis servum
nmunem meum et suum corru-
it, apud Julianum libro nono
estorum quaeritur, an hac ac-
ne teneri possit, et ait teneri
n socio[1]: praeterea poterit et
nmuni dividundo et pro socio,
ocii sint, teneri, ut Julianus ait.
cur deteriorem facit Julianus
dicionem socii, si cum socio a-
, quam si cum extraneo agit?
n qui cum extraneo agit, sive
epit sive corruperit agere po-
, qui cum socio, sine alterna-
e, id est si corrupit. nisi forte
putavit Julianus hoc cadere in
um: nemo emin suum recipit.
si celandi animo recepit, potest

[1] eum servi corrupti ἴσως (Mo.)

efendi teneri eum. Si in servo
habeam usum fructum, tu pro-
tatem, si quidem a me sit de-
or factus, poteris mecum expe-
si tu id feceris, ego agere uti-
ctione possum: ad omnes enim
uptelas haec actio pertinet et
resse fructuarii videtur bonae
i servum esse, in quo usum
tum habet. et si forte alius
receperit vel corruperit, uti-

s actio fructuario competit. Da-
autem actio quanti ea res erit
us dupli. Sed quaestionis est,
imatio utrum ejus dumtaxat
debeat, quod servus in corpo-
el in animo damni senserit,
est quanto vilior servus factus

ἀλλὰ καὶ ἂν ἐξῆλθε, λ. χ. κληροδοτηθείς.

9 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις δοῦλον κοινὸν ἐμοῦ καὶ αὐτοῦ διέφθειρε, παρὰ τῷ Ἰουλιανῷ ἐν βιβλ. θ' τῶν πανδεκτῶν ἐρωτᾶται, ἂν δύναται διὰ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς νὰ ἐνέχηται· λέγει δὲ ὅτι ἐνέχεται ἐκ τοῦ διαφθαρέντος δούλου· ἐκτὸς τούτου δύναται νὰ ἐνέχηται καὶ διὰ τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ, καὶ τῆς ἐκ τῆς ἑταιρίας, ἐὰν εἶνε ἑταῖροι, καθὰ λέγει ὁ Ἰουλιανός. ἀλλὰ διατί χειροτέραν ποιεῖ ὁ Ἰουλιανὸς τὴν θέσιν τοῦ κοινωνοῦ, ὅταν κοινωνὸν ἐνάγῃ, παρ' ὅταν ἐξωτικὸν [ἐνάγῃ]; καθόσον ὅστις ἐξωτικὸν ἐνάγει, δύναται νὰ ἐναγάγῃ εἴτε [ὁ ἐναγόμενος] ἀπεδέχθη [φυγάδα δοῦλον] εἴτε διέφθειρεν· ὅστις δὲ ἑταῖρον [ἐνάγει],[ἐνάγει]οὐχὶ γενικῶς,ἤτοι[μόνον] ἐὰν διέφθειρεν·ἐκτὸς ἂν τυχὸν ὁ Ἰουλιανὸς ἐφρόνει ὅτι ἐκεῖνο δὲν ἐπιβαρύνει τὸν ἑταῖρον· διότι οὐδεὶς ἀποδέχεται [πρὸς ἀπόκρυψιν] τὸ ἴδιον. ἀλλ' ἐὰν μὲ σκοπὸν ἀποκρύψεως ἀπεδέχθη, δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ἐνέχεται. 1 Ἐὰν ἐπὶ δούλου ἐγὼ μὲν ἔχω χρησικαρπίαν, σὺ δὲ κυριότητα, ἂν μὲν ὑπ' ἐμοῦ ἐγένετο χειρότερος, δύνασαι νὰ μὲ ἐναγάγῃς, ἂν δὲ σὺ ἐποίησας τοῦτο, ἐγὼ δύναμαι νὰ ἐναγάγω δι' ὠφελίμου ἀγωγῆς· διότι εἰς πάσας τὰς διαφθορὰς ἀποβλέπει ἡ προκειμένη ἀγωγή, θεωρεῖται δὲ ὅτι ἐνδιαφέρει τὸν καρπωτὴν νὰ εἶνε χρηστὸς ὁ δοῦλος, ἐφ' οὗ ἔχει χρησικαρπίαν. καὶ ἂν τυχὸν ἕτερος ἀπεδέχθη αὐτὸν ἢ διέφθειρεν, ἁρμόζει εἰς τὸν καρπωτὴν ὠφέλιμος ἀγωγή. 2 Δίδεται δὲ ἡ ἀγωγὴ διὰ τὸ διπλοῦν

3 τῆς ἀξίας τοῦ πράγματος. Ἀλλ' ὑπάρχει ζήτημα, ἂν ἡ διατίμησις ἐκείνου μόνου δέον νὰ γίνηται,καθ' ὃ ὁ δοῦλος ὑπέστη βλάβην σωματικῶς ἢ ψυχικῶς, καθ' ὅσον δηλ. ἐγένετο ὁ δοῦλος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

sit, an vero et ceterorum. et Neratius ait tanti condemnandum corruptorem, quanti servus ob id, quod subpertus sit[1], minoris sit.

(1) ἴσως subierit (Mo.)

10 *PAULUS* In hoc judicium etiam rerum aestimatio venit, quas secum servus abstulit, quia omne damnum duplatur, neque intererit, ad meum perlatae fuerint res an ad alium sive etiam consumptae sint: etenim justius est eum teneri, qui princeps fuerit delicti, quam eum quaeri, ad quem res perlatae sunt.

11 *ULPIANUS* Neratius ait postea furta facta in aestimationem non venire. quam sententiam veram puto: nam et verba edicti «quanti ea res erit» omne detri-

1 mentum recipiunt. Servo persuasi, ut chirografa debitorum corrumpat: videlicet tenebor. sed si consuetudine peccandi postea et rationes ceteraque similia instrumenta subtraxerit vel interleverit deleverit, dicendum erit corruptorem horum nomire non teneri. 2 Quamvis autem rerum subtractarum nomine servi corrupti competat actio, tamen et furti agere possumus, ope enim consilio sollicitatoris videntur res abesse: nec sufficiet alterutra actione egisse, quia altera alteram non minuit. idem et in eo, qui servum recepit et celavit et deteriorem fecit, Julianus scribit: sunt enim diversa maleficia furis et ejus qui deterio-

εὐτελέστερος, ἢ τοὐναντίον καὶ τῶν λοιπῶν. ὁ Νεράτιος λοιπὸν λέγει ὅτι ἐπὶ τοσοῦτον δέον νὰ καταδικάζηται διαφθορεύς, ὅσον ὁ δοῦλος ἕνεκεν ἐκείνου, ὅπερ ἔπαθε, μικροτέρας ἀξίας ἐγένετο.

10 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐν τῇ προκειμένῃ δ' ἀγωγῇ περιλαμβάνεται καὶ ἡ διατίμησις τῶν πραγμάτων, ἅτινα ἀπήγαγεν ὁ δοῦλος μεθ' ἑαυτοῦ, διότι πᾶσα βλάβη διπλασιάζεται, οὐδὲ διαφέρει, ἂν εἰς ἐμὲ [τὸν διαφθορέα] μετηνέχθησαν τὰ πράγματα, ἢ εἰς ἕτερον, ἢ καὶ ἂν κατηναλώθησαν. διότι εἶνε δικαιότερον νὰ ἐνέχηται ἐκεῖνος, ὅστις πρωτουργὸς τοῦ πλημμελήματος ὑπῆρξε, παρὰ ἐκεῖνος νὰ ἀναζητῆται, εἰς ὃν τὰ πράγματα μετηνέχθησαν.

11 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ Νεράτιος λέγει ὅτι κλοπαὶ *κατόπιν* γενόμεναι δὲν περιλαμβάνονται ἐν τῇ διατιμήσει· τὴν γνώμην δὲ ταύτην θεωρῶ ὀρθήν· διότι καὶ τὰ ῥήματα τοῦ διατάγματος «ὅσης εἶνε ἡ ἀξία τοῦ πράγματος» περιλαμβάνουσι πᾶσαν μὲν ζημίαν [ἀλλὰ μίαν παροῦσαν]. Ἔπεισα δοῦλον νὰ φθείρῃ ἔγγραφα ὀφειλετῶν· ἐννοεῖται ὅτι ἐνέχομαι. ἀλλ' ἐὰν ἐκ συνηθείας τοῦ ἁμαρτάνειν ἔκλεψε κατόπιν ἢ διέγραψεν, ἢ κατέστρεψε λογαριασμοὺς καὶ λοιπὰ ὅμοια ἔγγραφα, δέον νὰ λεχθῇ ὅτι ὁ διαφθορεὺς [τοῦ δου-

2 λου] δὲν ἐνέχεται ἕνεκα τούτων. Καίτοι δὲ λόγῳ τῶν κλαπέντων πραγμάτων ἁρμόζει ἡ ἀγωγὴ τοῦ διαφθαρέντος δούλου, ὅμως καὶ τὴν ἀγωγὴν τῆς κλοπῆς δυνάμεθα νὰ ἐγείρωμεν, διότι ἡ δυνάμει τῆς συμβουλῆς τοῦ παρακινήσαντος θεωροῦνται ὅτι ἐλλείπουσι τὰ πράγματα· οὐδ' ἀρκεῖ νὰ ἐνήγαγέ τις διὰ μιᾶς τῶν δύω ἀγωγῶν, καθόσον ἡ μία δὲν ἐλαττοῖ τὴν ἑτέραν. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ ἐκείνου, ὅστις ἀπεδέχθη δοῦ-

m servum facit : hoc amplius et ndictionis nomine tenebitur. amvis enim condictione homim, poenam autem furti actione nsecutus sit, tamen et quod inrest debebit consequi actione rvi corrupti,

12 *PAULUS* quia manet reus ogatus etiam rebus redditis.

13 *ULPIANUS* Haec actio perpea est, non temporaria : et hereceterisque successoribus competit, in heredem non dabitur, quia poenalis est. Sed et si quis serm hereditarium corruperit, hac tione tenebitur : sid et petitione reditatis quasi praedo tenebitur,

14 *PAULUS* ut tantum veniat in reditatis petitionem quantum in hanc actionem. De filio filiave milias corruptis huic edicto los non est, quia servi corrupti nstituta actio est, qui in patrionio nostro esset,[1] et pauperiorem factum esse dominus probare test dignitate et fama domus ingra manente : sed utilis compeofficio judicis aestimanda, quoam interest nostra animum liberum nostrorum non corrumpi.

Si servus communis meus et tuus oprium meum servum corrupet, Sabinus non posse agi cum so, perinde atque si proprius meus rvus corrupisset conservum. item

[1]) ubi προσθ. (Βασ.)

λον, καὶ ἔκρυψε, καὶ χειρότερον ἐποίησεν, ὁ Ἰουλιανὸς γράφει· διότι διάφοροι εἶνε αἱ κακοπραξίαι τοῦ κλέπτου, καὶ ἐκείνου, ὅστις κατέστησε τὸν δοῦλον χειρότερον· πλέον τούτου ἐνέχεται καὶ διὰ προσωπικῆς ἀγωγῆς [πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ κλαπέντος]· διότι καίτοι διὰ τῆς προσωπικῆς μὲν ἀγωγῆς τὸν δοῦλον θέλει ἐπιτύχει, τὴν δὲ ποινὴν διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς κλοπῆς, ὅμως καὶ τὸ διαφέρον δέον νὰ ἐπιτυγχάνῃ διὰ τῆς ἀγωγῆς τοῦ διαφθαρέντος δούλου,

12 *ΠΑΥΛΟΣ* διότι μένει ὁ ἐναγόμενος ἐνεχόμενος καὶ μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν πραγμάτων.

13 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἡ προκειμένη ἀγωγὴ εἶνε διηνεκής, οὐχὶ πρόσκαιρος· ἁρμόζει δὲ καὶ εἰς τὸν κληρονόμον καὶ τοὺς λοιποὺς διαδόχους, κατὰ δὲ τοῦ κληρο-
1 νόμου δὲν δίδεται, διότι εἶνε ποινική. Ἀλλὰ καὶ ἄν τις δοῦλον κληρονομιαῖον διέφθειρεν, ἐνέχεται ἐκ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς· ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς περὶ κληρονομίας ἀγωγῆς ὡσεὶ ἅρπαξ ἐνέχεται,

14 *ΠΑΥΛΟΣ* ὥστε τοσοῦτον νὰ περιληφθῇ ἐν τῇ περὶ κληρονομίας ἀγωγῇ,
1 ὅσον ἐν τῇ προκειμένῃ ἀγωγῇ. Περὶ υἱοῦ ἢ θυγατρὸς ὑπεξουσίας διαφθορείσης δὲν λαμβάνει χώραν τὸ παρὸν διάταγμα, διότι ἡ ἀγωγὴ ὡρίσθη περὶ διαφθαρέντος δούλου, ὅστις εἶνε ἐν τῇ περιουσίᾳ ἡμῶν, ἔνθα καὶ πτωχότερον δύναται ν' ἀποδείξῃ ἑαυτὸν γενόμενον ὁ κύριος, μενούσης ἀκεραίας τῆς περιωπῆς καὶ τῆς φήμης τοῦ οἴκου· ἀλλ' ἁρμόζει ὠφέλιμος [ἀγωγὴ] κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ δικαστοῦ, καθόσον ἐνδιαφέρει ἡμᾶς νὰ μὴ διαφθείρηται ἡ ψυχὴ τῶν ἡμε-
2 τέρων τέκνων. Ἐὰν δοῦλος κοινὸς ἐμοῦ καὶ σοῦ διέφθειρε δοῦλον ἰδικόν μου, ὁ Σαβῖνος [λέγει ὅτι] δὲν δύναται νὰ ἐναχθῇ ὁ ἑταῖρος, οὕτως ὡσεὶ ἰδικός μου δοῦλος εἶχε διαφθείρει σύνδουλον· ὡσαύτως ἐὰν δοῦλος κοινὸς διέφθειρεν ἐξω-

si servus communis extraneum corruperit, videndum est, utrum cum duobus agi debeat an et cum singulis exemplo ceterarum noxarum: et magis est, ut unusquisque in solidum teneatur, altero autem sol-
3 vente alterum liberari. Si is, in quo usum fructum habeo, servum meum corruperit, erit mihi actio

4 cum domino proprietatis. Pignoris[1]dati nomine debitor habet hanc
5 actionem. In hac actione non extra rem duplum est: id enim quod damni datum est duplatur.

6 His consequenter et illud probatur, ut, si servo meo persuaseris, ut Titio furtum faciat, non solum in id teneris[2], quo deterior servus effectus est, sed et in id quod Titio

7 praestaturus sim. Item non solum si mihi damnum dederit consilio tuo, sed etiam si extraneo, eo quoque nomine mihi teneris, quod ego lege Aquilia obnoxius sim: aut si ex conducto teneor alicui, quod ei servum locavi et propter te deterior factus sit, teneberis et hoc
8 nomine, et si qua talia sint. Aestimatio autem habetur in hac actione, quanti servus vilior factus sit, quod officio judicis expedietur:

(1) Pignori servi
(2) tenearis

9 Interdum tamen et inutillis sit, ut non expediat talem servum habere. utrum ergo et pretium cogitur dare sollicitator et servum dominus lucrifacit, an vero cogi debet dominus restituere servum et pretium servi accipere? et verius est electionem domino dari, sive

τικόν, ἂς ἴδωμεν, ἂν κατὰ τῶν δύω
[ὁμοῦ] δέον νὰ ἐγερθῇ ἀγωγή, ἢ καὶ
καθ' ἑνὸς χωριστὰ καθ' ὑπόδειγμα τῶν
λοιπῶν ἀγωγῶν βλάβης. πιθανώτερον
λοιπὸν εἶνε, ὅτι ἕκαστος εἰς ὁλόκληρον
ἐνέχεται, τοῦ ἑνὸς ὅμως καταβάλλον-
3 τος ὁ ἕτερος ἀπαλλάσσεται. Ἐὰν ἐ-
κεῖνος [ὁ δοῦλος], ἐφ' οὗ ἔχω χρησικαρ-
πίαν, διέφθειρε δοῦλόν μου, θέλω ἔχει
ἀγωγὴν κατὰ τοῦ κυρίου τῆς ἰδιοκτη-
4 σίας. Λόγῳ δούλου ὡς ἐνέχυρον δε-
δομένου ἔχει ὁ ὀφειλέτης τὴν προκειμέ-
5 νην ἀγωγήν. Ἐπὶ τῆς προκειμένης
ἀγωγῆς τὸ διπλάσιον δὲν εἶνε ἀσχέτως
πρὸς τὸ πρᾶγμα· διότι ἐκείνη ἡ βλάβη
ἥτις [πράγματι] ἐγένετο, διπλασιάζεται.
6 Τούτων ἀκόλουθον φαίνεται καὶ τοῦ-
το, ὅτι, ἐὰν ἔπεισας δοῦλόν μου νὰ δια-
πράξῃ κλοπὴν κατὰ τοῦ Τιτίου, θέλεις
ἐνέχεσθαι ὄχι μόνον κατὰ τοῦτο, καθ'
ὃ χειρότερος ἐγένετο ὁ δοῦλος, ἀλλὰ καὶ
κατὰ τοῦτο, ὅπερ εἰς τὸν Τίτιον θέλει
7 παράσχει. Ὡσαύτως ὄχι μόνον ἐὰν
εἰς ἐμὲ ἐπροξένησε βλάβην κατὰ συμ-
βουλήν σου, ἀλλὰ καὶ ἂν εἰς ἐξωτικόν
θέλεις ἐνέχεσθαι ἀπέναντί μου ἐκ τού-
του, ὅτι ἐγὼ ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου
ἐνέχομαι· ἢ ἐὰν ἕνεκα μισθώσεως ἐνέ-
χωμαι ἀπέναντί τινος, διότι ἐξεμίσθωσα
εἰς αὐτὸν δοῦλον, ὅστις ἕνεκα σοῦ ἐγέ-
νετο χειρότερος, θὰ ἐνέχησαι καὶ ἕνεκα
τούτου, καὶ διὰ πᾶσαν τοιαύτην περί-
8 πτωσιν. Γίνεται δ' ἐπὶ τῆς προκειμέ-
νης ἀγωγῆς ἡ διατίμησις, δι' ὅσον ὁ
δοῦλος ἐγένετο εὐτελέστερος, ὅπερ ἐκ
καθήκοντος τοῦ δικαστοῦ ρυθμίζεται.
9 Ἐνίοτε ὅμως [ὁ δοῦλος] εἶνε καὶ ἀνω-
φελής, ὥστε δὲν χρησιμεύει νὰ ἔχῃ τις
τοιοῦτον δοῦλον· ἆρά γε λοιπὸν καὶ τὸ
τίμημα ἀναγκάζεται νὰ δώσῃ ὁ παρα-
κινήσας, καὶ τὸν δοῦλον ὠφελεῖται ὁ κύ-
ριος, ἢ τοὐναντίον δέον ν' ἀναγκάζηται
ὁ κύριος ν' ἀποκαθιστᾷ τὸν δοῦλον λαμ-
βάνων τὸ τίμημα τούτου· ὀρθότερον λοι

rvum detinere cupit et damnum, anti deterior servus factus est, in plum accipere, vel servo resti-o, si copiam huius rei habeat, etium consequi, quod si non ha-at, pretium quidem simili modo cipere, cedere autem ssllicitato-periculo ejus de dominio servi ionibus. quod tamen de restitu-ne hominis dicitur, tunc locum bet, cum homine vivo agitur. id autem si manumisso eo aga-? non facile apud judicem au-tur dicendo ideo se manumisis-quoniam habere noluerat domi, et pretium habeat et libertum.

πὸν εἶνε νὰ δίδηται ἐκλογὴ εἰς τὸν κύριον, εἴτε ἐπιθυμεῖ νὰ κρατήσῃ τὸν δοῦλον καὶ νὰ λάβῃ τὸ διπλοῦν τῆς βλάβης, καθ' ἣν ὁ δοῦλος ἐγένετο χειρότερος, εἴτε ἀποκαθιστῶν τὸν δοῦλον, ἐὰν τῷ εἶνε τοῦτο δυνατὸν, νὰ λάβῃ τὸ τίμημα, ἐὰν δὲ μὴ δύνηται, τὸ μὲν τίμημα ὡσαύτως νὰ λάβῃ, νὰ ἐκχωρήσῃ ὅμως εἰς τὸν παρακινήσαντα ἐπὶ ἰδίῳ κινδύνῳ τὰς περὶ κυριότητος τοῦ δούλου ἀγωγάς· ὅ,τι δὲ περὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ δούλου λέγεται, τότε λαμβανει χώραν, ὅταν ζῶντος τοῦ δούλου ἐγείρηται ἡ ἀγωγή· τί δὲ ἂν χειραφετηθέντος αὐτοῦ ἐγείρηται ἡ ἀγωγή; δὲν θέλει εὐκόλως εἰσακουσθῆ παρὰ τῷ δικαστῇ λέγων ὅτι διὰ τοῦτο ἐχειραφέτησε, διότι δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἔχῃ οἴκαδε, ὥστε καὶ τὸ τίμημα νὰ ἔχῃ καὶ τὸν ἀπελευθερωθέντα.

15 *CAIUS* Corrumpitur animus vi et si persuadeatur ei, ut do-num contemneret.

15 *ΓΑΪΟΣ* Διαφθείρεται ἡ ψυχὴ δούλου καὶ ἂν πεισθῇ νὰ καταφρονῇ τὸν κύριον.

16 *ALFENUS VARUS* Dominus vum dispensatorem manumisit, tea rationes ab eo accepit et n eis non constaret, conperit id quandam mulierculam pecu-m eum consumpsisse: quaere-ur, possetne agere servi cor-ti cum ea muliere, cum is ser-iam liber esset. respondi pos-sed etiam furti de pecuniis, is servus ad eam detulisset.

16 *ΑΛΦΗΝΟΣ ΒΑΡΟΣ* Κύριος ἐχειραφέτησε δοῦλον διαχειριστήν, εἶτα δὲ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τοὺς λογαριασμούς, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἦσαν σύμφωνοι, ἀνεκάλυψεν ὅτι παρά τινι γυναίῳ κατηνάλωσεν ἐκεῖνος τὰ χρήματα· ἠρωτᾶτο, ἂν δύναται νὰ ἐγείρῃ κατὰ τῆς γυναικὸς ταύτης τὴν περὶ διαφθορᾶς δούλου ἀγωγήν, ἀφοῦ ὁ δοῦλος ἦτο ἤδη ἐλεύθερος. ἀπήντησα ὅτι δύναται, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς περὶ κλοπῆς διὰ τὰ χρήματα, ἅτινα ὁ δοῦλος εἶχε μεταγάγει εἰς ἐκείνην.

17 *MARCIANUS* Servi corrupti nine et constante matrimonio rito in mulierem datur actio, favore nuptiarum in simplum.

17 *ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ* Λόγῳ διαφθαρέντος δούλου δίδεται καὶ συνεστῶτος τοῦ γάμου ἀγωγὴ εἰς τὸν σύζυγον κατὰ τῆς γυναικός, ἀλλ' ἐξ εὐνοίας τοῦ γάμου εἰς τὸ ἁπλοῦν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

## IIII [1].

## De fugitivis.

1 *ULPIANUS* Is qui fugitivum
1 celavit fur est. Senatus censuit, ne fugitivi admittantur in saltus neque protegantur a vilicis vel procuratoribus possessorum, et multam statuit: his autem, qui intra viginti dies fugitivos vel dominis reddidissent vel apud magistratus exhibuissent, veniam in ante actum dedit: sed et deinceps eodem senatus consulto impunitas datur ei, qui intra praestituta tempora, quam repperit fugitivos in agro suo, domino vel magistrati-

(1) Κωδ. (6.1) — Βασ. (Ξ'.Ζ'.)

2 bus tradiderit. Hoc autem senatus consultum aditum etiam dedit militi vel pagano ad investigandum fugitivum in praedia senatorum vel paganorum (cui rei etiam lex Fabia prospexerat et senatus consultum Modesto consule factum), ut fugitivos inquirere volentibus litterae ad magistratus dentur, multa etiam centum solidorum in magistratus statuta, si litteris acceptis inquirentes non adiuvent. sed et in eum, qui quaeri apud se prohibuit, eadem poena statuta. est etiam generalis epistula divorum Marci et Commodi, qua declaratur et praesides et magistratus et milites stationarios dominum adiuvare debere[2] inquirendis fugitivis, et ut inventos redderent, et ut inventos redderent, et ut hi, apud quos delitescant, puniantur, si crimine con-

(2) in προσθ.

## 4.

## Περὶ φυγάδων.

*ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὅστις ἔκρυψε φυγάδα, κ
1 εἶνε κλέπτης. Ἡ σύγκλητος ὥρισε νὰ
μὴ γίνωνται οἱ φυγάδες δεκτοὶ ἐν δά-
σεσι, μηδὲ νὰ προστατεύωνται ὑπὸ τῶν
ἀγροκόμων ἢ διαχειριστῶν κτήσεων,
ἔταξε δὲ καὶ ποινὴν εἰς ἐκείνους ὅμως,
οἵτινες ἐντὸς εἴκοσιν ἡμερῶν τοὺς φυ-
γάδας εἴτε ἀπέδωκαν εἰς τοὺς κυρίους,
εἴτε παρουσίασαν παρὰ τῷ ἄρχοντι, πα-
ρέσχε συγγνώμην διὰ τὸ προηγουμένως
πραχθέν· ἀλλὰ καὶ κατόπιν διὰ τοῦ
αὐτοῦ συγκλητικοῦ δόγματος παρέχε-
ται ἀτιμωρησία εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἐντὸς
τῶν προγεγραμμένων χρόνων, ἀφ' ἧς
ἀνεῦρε τοὺς φυγάδας ἐν τῷ ἀγρῷ αὐ
τοῦ, παρέδωκεν εἰς τὸν κύριον ἢ τοὺς
2 ἄρχοντας. Τοῦτο δὲ τὸ συγκλητικὸν
δόγμα ἐπέτρεψεν εἴτε εἰς στρατιώτην
εἴτε εἰς πολίτην πρὸς ἀνίχνευσιν τοῦ
φυγάδος εἴσοδον εἰς κτήματα συγκλη-
τικῶν ἢ πολιτῶν (περὶ οὗ καὶ ὁ Φάβιος
νόμος εἶχε προνοήσει, καὶ συγκλητικὸν
δόγμα ἐπὶ τοῦ ὑπάτου Μοδέστου γενό-
μενον), ὥστε εἰς τοὺς θέλοντας ν' ἀνα-
ζητήσωσι φυγάδας νὰ χορηγῶνται
γράμματα πρὸς τοὺς ἄρχοντας, ποινὴ
δὲ ἑκατὸν χρυσῶν κατὰ τῶν ἀρχόντων
ὡρίσθη, ἐὰν λαβόντες τὰ γράμματα δὲν
συντρέχωσι τοὺς ἀναζητοῦντας. ἀλλὰ
καὶ κατ' ἐκείνου, ὅστις ἠμπόδισε τὴν
παρ' ἑαυτῷ ἀναζήτησιν, ἡ αὐτὴ ποινὴ
ὡρίσθη. ὑπάρχει δὲ καὶ γενικὴ ἐπιστολὴ
τῶν αὐτοκρατόρων Μάρκου καὶ Κομμό-
δου, δι' ἧς διακηρύσσεται ὅτι καὶ οἱ
διοικηταὶ καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ φρου-
ροῦντες στρατιῶται δέον νὰ βοηθῶσι
τὸν κύριον πρὸς ἀναζήτησιν φυγάδων
καὶ νὰ ἀποδίδωσι τοὺς ἀνευρεθέντας·
πρὸς δὲ ἐκεῖνοι, παρ' οἷς κρύπτονται, νὰ
τιμωρῶνται, ἐὰν μετέχωσι τοῦ ἐγκλή-

tingantur. Unusquisque eorum, ui fugitivum adprehendit, in publicum deducere debet. Et meto monentur magistratus eos digenter custodire,ne evadant.Futivum accipe et si quis erro sit. gitivi autem appellatione ex futiva natum non contineri Labeo ro primo ad edictum scribit. In publicum deduci intellegunr qui magistratibus municipaus traditi sunt vel publicis misteriis. Diligens custodia etiam vincire permittit. Tamdiu autem stodiuntur, quamdiu ad praefem vigilum vel ad praesidem deducantur. Eorumque nomina et tae et cuius se quis esse dicat magistratus deferantur, ut facis adgnosci et percipi fugitivi ssint (notae autem verbo etiam atrices continentur): idem juest, si haec in scriptis publice in aedes[1] proponas.

2 *CALLISTRATUS* Fugitivi simces dominis reddendi sunt: sed pro libero se gesserint, gravius erceri solent.

3 *ULPIANUS* Divus Pius rescripeum, qui fugitivum vult require in praediis alienis, posse adipraesidem litteras ei daturum si ita res exegerit, apparitom quoque, ut ei permittatur inedi et inquirere, et poenam eunm praesidem in eum constituequi inquiri non permiserit. et divus Marcus oratione,quam senatu recitavit, facultatem deingrediendi tam Caesaris quam natorum et paganorum praedia lentibus fugitivos inquirere scru-

[1] in aede sacra (Mo.)

3 ματος. Πᾶς ὅστις ἤθελε συλλάβει φυγάδα, ὀφείλει νὰ προσάγῃ εἰς τὸ δημό-
4 σιον. Ὀρθῶς δὲ παραινῶνται οἱ ἄρχοντες νὰ τηρῶσιν ἐκείνους ἐπιμελῶς,
5 ὥστε νὰ μὴ ἀποδιδράκωσι. Φυγάδα νόησον καὶ τὸν πλάνον· τῇ ὀνομασίᾳ δὲ τοῦ φυγάδος δὲν περιλαμβάνεται ὁ ἐκ [δούλης] φυγάδος τεχθείς, γράφει ὁ Λαβέων ἐν βιβλ. α'. εἰς τὸ Διάταγμα.
6 Εἰς τὸ δημόσιον προσαγόμενοι θεωροῦνται ὅσοι παρεδόθησαν εἰς τοὺς ἄρχοντας τῆς πόλεως, ἢ εἰς δημοσίους
7 λειτουργούς. Ἐπιμελὴς τήρησις ἐπι-
8 τρέπει καὶ τὴν δέσμευσιν. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ τηροῦνται, ἕως οὗ ἐνώπιον τοῦ νυκτεπάρχου ἢ τοῦ διοικητοῦ προς-
8a αχθῶσι. Τὰ δ' ὀνόματα αὐτῶν καὶ τὰ σημεῖα, καὶ τίνος ἕκαστος λέγει ἑαυτὸν ἀναφέρονται πρὸς τοὺς ἄρχοντας, ὥστε εὐκολώτερον νὰ διαγινώσκωνται καὶ δύνανται νὰ συλλαμβάνωνται οἱ φυγάδες (ἐν τῇ λέξει δὲ *σημεῖα* περιέχονται καὶ αἱ οὐλαί)· τὸ αὐτὸ ἰσχύει, ἐὰν προβάλῃς ταῦτα δημοσίᾳ διὰ γραφῆς ἢ ἐν ἱερῷ ναῷ.

2 *ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ* Οἱ ἁπλῶς φυγάδες δέον ν'ἀποδίδωνται εἰς τοὺς κυρίους· ἀλλ' ἐὰν μετῆλθον τὸν ἐλεύθερον συνήθως τιμωροῦνται αὐστηρῶς.

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ αὐτοκράτωρ Πῖος ἀντεπέστειλεν ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις φυγάδα θέλει ν' ἀναζητήσῃ ἐν κτήμασιν ἑτέρου, δύναται νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν διοικητὴν ἵνα δοθῶσιν αὐτῷ γράμματα, καί, ἂν ἡ περίστασις ἀπαιτῇ, ὡσαύτως κλητῆρα, ὥστε νὰ τῷ ἐπιτραπῇ νὰ εἰσέλθῃ καὶ ν' ἀναζητήσῃ, ὁρίζοντος τοῦ αὐτοῦ διοικητοῦ καὶ ποινὴν κατ'ἐκείνου, ὅστις δὲν ἤθελεν ἐπιτρέψει τὴν ἀναζήτησιν. ἀλλὰ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος ἐν τῷ λόγῳ, ὃν ἐν τῷ συγκλήτῳ ἀνέγνωσε, παρέσχεν ἄδειαν εἰσόδου εἰς κτήματα τοῦ τε Καίσαρος καὶ τῶν συγκλητικῶν καὶ πολιτῶν εἰς τοὺς θέ-

tarique cubilia atque vestigia occultantium.

4 *PAULUS* Limenarchae et stationarii fugitivos deprehensos recte in custodiam retinent. magistratus municipales ad officium praesidis provinciae vel proconsulis conprehensos fugitivos recte transmittunt.

5 *TRYPHONINUS* Si in harenam fugitivus servus se dederit, ne isto quidem periculo, discriminis vitae tantum, sibi irrogato potestatem domini evitare poterit: nam divus Pius rescripsit omnimodo eos dominis suis reddere[1] sive ante pugnam ad bestias sive post pugnam, quoniam interdum aut pecunia interversa aut commisso aliquo majore maleficio ad fugiendam inquisitionem vel iustitiam animadversionis in harenam se dare mallent. reddi ergo eos oportet.

λοντας ν' ἀναζητήσωσι φυγάδας, καὶ ν' ἀνερευνήσωσι τὰς εὐνὰς καὶ τὰ ἴχνη τῶν κρυπτομένων.

4 *ΠΑΥΛΟΣ* Λιμενάρχαι καὶ φρουροῦντες τοὺς συλληφθέντας φυγάδας ὀρθῶς κρατοῦσιν ὑπὸ τήρησιν. οἱ δὲ ἄρχοντες τῶν πόλεων ὀρθῶς μεταπέμπουσι τοὺς συλληφθέντας φυγάδας ἐνώπιον τοῦ διοικητοῦ τῆς ἐπαρχίας ἢ τοῦ ἀνθυπάτου.

5 *ΤΡΥΦΩΝΙΝΟΣ* Ἐὰν δοῦλος φυγὰς ἔδωκεν ἑαυτὸν εἰς παλαίστραν, δὲν δύναται βεβαίως ἐκ τούτου μόνον τοῦ ἐπιβαλλομένου κινδύνου, ὅτι ἐκθέτει τὴν ζωήν, ν' ἀποφύγῃ τὴν ἐξουσίαν τοῦ κυρίου· διότι ὁ αὐτοκράτωρ Πῖος ἀντεπέστειλεν ὅτι ἐξάπαντος δέον ν' ἀποδίδωνται οὗτοι εἰς τοὺς κυρίους των, εἴτε πρὸ τῆς πάλης πρὸς τὰ θηρία, εἴτε μετὰ τὴν πάλην, διότι ἐνίοτε εἴτε χρήματα ἀφαιρέσαντες εἴτε ἄλλην μεγαλειτέραν κακοπραξίαν διαπράξαντες προτιμῶσι νὰ δίδωσιν ἑαυτοὺς εἰς παλαίστραν πρὸς ἀπορυγὴν τῆς ἀνακρίσεως ἢ τῆς δικκίας ποινῆς. ὅθεν πρέπει οὗτοι ν' ἀποδίδωνται.

V[2].

## De aleatoribus.

1 *ULPIANUS* Praetor ait: «Si «quis eum, apud quem alea lusum «esse dicetur, verberaverit dam«numve ei dederit sive quid eo «tempore dolo[3] ejus subtractum est, «judicium non dabo in eum, qui «aleae ludendae causa vim intu«lerit, uti quaeque res erit, ani*1* «madvertam.» Si rapinas fecerint inter se collusores, vi bonorum raptorum non denegabitur

5.

## Περὶ κυβευτῶν.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ πραίτωρ λέγει: «Ἐάν τις ἐκεῖνον, παρὰ τῷ ὁποίῳ λέγεται ὅτι παίζεται κύβος, ἔτυψεν ἢ ἐζημίωσεν, ἢ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐκλάπη τι ἐκ τῆς οἰκίας του, δὲν θέλω δώσει ἀγωγήν. ἐκεῖνον δέ, ὅστις ἕνεκα τοῦ κύβου ἤσκησε βίαν, θέλω τι*1* μωρήσει ἀναλόγως.» Ἐὰν οἱ συμπαίκται διέπραξαν μεταξύ των ἁρπαγάς, δὲν ἐμποδίζεται ἡ περὶ τῶν βίᾳ ἁρπαγέντων πραγμάτων ἀγωγή· διότι μόνον τὸν ὑποδοχέα ἐμποδίζει ὁ παί-

(1) reddi debere (Brenc.)
(2) Κωδ. (3.43) — Βασ. (Ξ'. Η'.)
(3) e domo

io : susceptorem enim dumta-
prohibuit vindicari, non et
lusores, quamvis et hi indigni
ideantur. Item notandum,quod
ceptorem verberatum quidem
lamnum passum ubicumque et
ndocumque non vindicat : ve-
furtum factum[1] domi et eo
pore quo alea ludebatur, licet
r non fuerit qui quid eorum
rit, impune fit. domum autem
habitatione et domicilio nos
cipere debere certum est.Quod
em praetor negat se furti ac-
em daturum, videamus utrum
oenalem actionem solam per-
at an et si ad exhibendum velit
re vel vindicare vel condicere.
t relatum apud Pomponium
mmodo poenalem actionem de-
atam,quod non puto verum :
tor enim simpliciter ait «si
id subtractum erit, judicium
n dabo.» «In eum»,inquit,«qui
ae ludendae causa vim intule-
uti quaeque res erit, animad-
am.»haec clausula pertinet ad
hadversionem ejus qui conpu-
ndere, ut aut multa multetur
in lautumias vel in vincula
ica ducatur :

*PAULUS* solent enim quidam
gere ad lusum vel ab initio

victi dum retinent. Senatus
ultum vetuit in pecuniam lu-
praeterquam si quis certet
vel pilo iaciendo vel curren-
aliendo luctando pugnando
virtutis causa fiat :

*MARCIANUS* in quibus rebus
ge Titia et Publicia et Cor-
etiam sponsionem facere li-

[1] antum (Mo.)

σωρ] τοῦ νὰ διεκδικήσῃ, οὐχὶ καὶ τοὺς τυμπαίκτας, καίτοι καὶ οὗτοι θεωροῦν-
2 ται ἀνάξιοι. Ὡσαύτως δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι τὸν ὑποδοχέα τυφθέντα μὲν καὶ ζημιωθέντα ὁπουδήποτε καὶ ὁποτεδήποτε δὲν ἐκδικεῖ [ὁ πραίτωρ]· ὅμως ἡ κλοπὴ εἶνε ἀτιμώρητος μόνον [ἐὰν ἐγένετο] ἐν τῷ οἴκῳ καὶ καθ' ὃν χρόνον παίζεται ὁ κύβος, καίτοι δὲν ἦτο παίκτης ὁ διαπράξας τοιαύτην. οἶκον δὲ βεβαίως πρέπει νὰ νοῶμεν
3 τὴν διαμονὴν καὶ κατοικίαν. Τὸ ὅτι δ' ὁ πραίτωρ ἀρνεῖται ὅτι θέλει δώσει ἀγωγὴν τῆς κλοπῆς, ἂς ἴδωμεν ἂν εἰς μόνην τὴν ποινικὴν ἀγωγὴν ἀποβλέπῃ, ἢ καὶ ἂν τὴν πρὸς παράστασιν ἀγωγὴν θέλῃ νὰ ἐγείρῃ, ἢ διεκδικητήν, ἢ προσωπικήν. ἀναφέρεται λοιπὸν παρὰ Πομπωνίῳ ὅτι μόνον ἡ ποινικὴ ἀγωγὴ ἀπαγορεύεται, ὅπερ δὲν θεωρῶ ἀληθές. διότι ὁ πραίτωρ λέγει ἁπλῶς «ἐάν τι κλαπῇ, δὲν θέλω δώσει ἀγωγήν.»
4 «Ἐκεῖνον,» λέγει, «ὅστις ἕνεκα τοῦ κύβου, ἤσκησε βίαν, θέλω τιμωρήσει, ἀναλόγως τῆς περιστάσεως.» ἡ περίοδος αὕτη ἀποβλέπει εἰς τὴν τιμώρησιν ἐκείνου, ὅστις ἐβίασεν εἰς τὸ παίγνιον, ὥστε εἴτε διὰ προστίμου νὰ τιμωρῆται, εἴτε εἰς λατομία ἢ εἰς δημόσια δεσμὰ νὰ ἄγηται·

2 *ΠΑΥΛΟΣ* διότι συνήθως τινὲς καὶ ἀναγκάζουσιν εἰς τὸ παίγνιον εἴτε ἐξ ἀρχῆς, εἴτε ἐνῷ ἡττῶνται κρατοῦντες
1 [τὸν κερδαίνοντα]. Συγκλητικὸν δόγμα ἀπηγόρευσε νὰ παίζῃ τις ἐπὶ χρήμασιν, ἐκτὸς ἂν τις διαγωνίζηται ῥίπτων δόρυ ἢ σφαῖραν, ἢ τρέχων, πηδῶν, παλαίων, πυκτεύων, ὅπερ ἀνδρίας ἕνεκα γίνεται·

3 *ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ* ἐπὶ τούτων δὲ κατὰ τὸν Τίτιον καὶ Πουβλίκιον καὶ Κορνήλιον νόμον ἐπιτρέπεται νὰ τίθηται καὶ στοίχημα. ἀλλ' ἐπὶ ἄλλων, ἔνθα

cet: sed ex aliis, ubi pro virtute certamen non fit, non licet.

4 *PAULUS* Quod in convivio vescendi causa ponitur, in eam rem

1 familia ludere permittitur. Si servus vel filius familias victus fuerit, patri vel domino competit repetitio. item si servus acceperit pecuniam, dabitur in dominum de peculio actio, non noxalis, quia ex negotio gesto agitur: sed non amplius cogendus est praestare, quam id quod ex ea re in peculio 2 sit. Adversus parentes et patronos repetitio ejus quod in alea lusum est utilis ex hoc edicto danda est.

## VI [1].

## Si mensor falsum modum dixerit.

1 *ULPIANUS* Adversus mensorem agrorum praetor in factum actionem proposuit. a quo falli nos non oportet: nam interest nostra, ne fallamur in modi renuntiatione, si forte vel de finibus contentio sit vel emptor scire velit vel venditor, cuius modi ager veneat. ideo autem hanc actionem proposuit, quia non crediderunt veteres inter talem personam locationem et conductionem esse, sed magis operam beneficii loco praeberi et id quod datur ei, ad remunerandum dari et inde honorarium appellari: si autem ex locato conducto fuerit actum, dicendum erit nec tenere intentionem.

(1) Βασ. (Ξ'.Θ'.)

δὲν γίνεται ἀγὼν περὶ ἀνδρίας, δὲν ἐπιτρέπεται.

4 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὡς πρὸς ἐκεῖνο, ὅπερ ἐν τῷ συμποσίῳ τροφῆς χάριν παρατίθεται, ἐπιτρέπεται νὰ παίζωσιν οἱ δοῦ-
1 λοι. Ἐὰν δοῦλος ἢ υἱὸς ὑπεξούσιος ἠττήθη, ἀρμόζει ἀναζήτησις εἰς τὸν πατέρα ἢ τὸν κύριον· ὡσαύτως ἐαν δοῦλος ἔλαβεν [ἐκ παιγνίου] χρήματα, θέλει δοθῇ κατὰ τοῦ κυρίου ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγή, οὐχὶ ἡ τῆς βλάβης, διότι ἐκ τῆς διοικήσεως ὑποθέσεως ἐγείρεται ἡ ἀγωγή. ὅμως δὲν θέλει ἀναγκασθῇ νὰ δώσῃ περισσότερον, παρ' ὅ,τι ἐξ ἐκείνου τοῦ πράγματος
2 ὑπάρχει ἐν τῷ χρηματίῳ. Ἐναντίον τῶν γονέων καὶ πατρώνων δίδεται ἐκ τοῦ προκειμένου διατάγματος [ἀγωγὴ] ἀναζητήσεως ἐκείνου, ὅπερ ἐν τῷ κύβῳ ἐπαίχθη.

## 6.

## Ἐὰν μετρητὴς εἴπῃ ψευδὲς μέτρον.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐναντίον τοῦ μετρητοῦ ἀγρῶν ὁ πραίτωρ προέθηκεν ἀγωγὴν ἐκ τοῦ γεγονότος. δὲν πρέπει δὲ ν' ἀπατώμεθα ὑπ' ἐκείνου· διότι μᾶς ἐνδιαφέρει νὰ μὴ ἐξαπατώμεθα ἐν τῇ δηλώσει τοῦ μέτρου, ἐὰν λ. χ. εἴτε περὶ ὁρίων ὑπάρχῃ ἔρις, εἴτε ὁ ἀγοραστὴς ἢ ὁ πωλητὴς θέλῃ νὰ μάθῃ, τίνος ἐκτάσεως ἀγρὸς πωλεῖται. διὰ τοῦτο δὲ προέθηκε τὴν ἀγωγὴν ταύτην, διότι δὲν ἐφρόνουν οἱ παλαιοὶ ὅτι μεταξὺ τοιούτου προσώπου ὑπάρχει μισθεκμίσθωσις, ἀλλὰ ὅτι μᾶλλον παρέχεται ἐργασία λόγῳ εὐεργεσίας, ὅτι δὲ δίδοται αὐτῷ, δίδοται πρὸς ἀντα-
μοιβήν, καὶ ἐντεῦθεν *ἀντίδωρον* (honorarium) καλεῖται. ἂν ὅμως ἤθελεν ἐγερθῇ ἡ ἐκ τῆς μισθεκμισθώσεως ἀγωγή, θέλει λεχθῇ ὅτι αὕτη εἶνε ἀν-

Haec actio dolum malum dumxat exigit: visum est enim satis undeque coerceri mensorem, si lus malus solus conveniatur ejus minis, qui civiliter obligatus n est. proinde si imperite verus est, sibi imputare debet qui m adhibuit: sed et si neglegen, aeque mensor securus erit: a culpa plane dolo comparabi. sed et si mercedem accepit, n omnem culpam eum praestapropter verba edicti: utique m scit praetor et mercede eos

ntervénire. Is autém tenetur actione qui renuntiavit: sed untiassé et eum accipere debes, qui per alium renuntiavit

*PAULUS* vel per litteras. ed si ego tibi, cum esses mensi mandaverim, ut mensuram ii ageres et tu id Titio delegais et ille dolo malo quid in ea ecerit, tu teneberis, quia dolo o versatus es, qui tali homini idisti.

*ULPIANUS* Si duobus mandaet ambo dolose fecerint, adus singulos in solidum agi rit, sed altero convento, si sacerit, in alterum actionem de-

gari oportebit. Competit auhaec actio ei, cuius interfuit m modnm renuntiatum non , hoc est vel emptori vel venitori, cui renuntiatio offuit. Pomus tamen scribit, si emptor dederit venditori propter reiationem, qui condicere poquod plus dedit, agi cum men-

1 σχυρος. Ἡ προκειμένη ἀγωγὴ ἀποβλέπει εἰς μόνον τὸν *δόλον*· διότι ἐθεωρήθη, ὅτι ἱκανῶς καὶ ἀφθόνως τιμωρεῖται ὁ μετρητής, ἐὰν ἐκ τοῦ δόλου μόνου ἐγείρηται ἀγωγὴ κατ'αὐτοῦ, ὅστις κατὰ τὸ ἀστικὸν δίκαιον δὲν ἐνέχεται. ὅθεν ἐὰν ἐδείχθη *ἀδεξίως*, ἑαυτὸν ὀφείλει νὰ αἰτιᾶται ὁ προσλαβὼν αὐτόν· ἀλλὰ καὶ ἂν *ἀμελῶς*, εἶνε ὡσαύτως ἀσφαλὴς ὁ μετρητής. ἡ βαρεῖα ἀμέλεια βεβαίως ἐξισοῦται πρὸς δόλον. ἀλλὰ καὶ ἂν μίσθωμα ἔλαβε, δὲν ἐνέχεται διὰ πᾶν πταῖσμα, ἕνεκα τῶν ρημάτων τοῦ διατάγματος· διότι βεβαίως γινώσκει ὁ πραίτωρ ὅτι καὶ 2 ἐπὶ μισθῷ ἐκεῖνοι ἐργάζονται. Ἐκεῖνος δ' ἐνέχεται ἐκ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς, ὅστις [περὶ τοῦ μέτρου] ἐδήλωσεν· ἀλλὰ δηλώσαντα καὶ ἐκεῖνον πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅστις δι' ἄλλου ἐδήλωσεν,

2 *ΠΑΥΛΟΣ* 1 ἢ δι' ἐπιστολῶν. Ἀλλ' ἐὰν ἐγὼ εἰς σέ, ἐνῶ ἦσο μετρητής, ἐνετειλάμην, νὰ κάμῃς τὴν καταμέτρησιν ἀγροῦ, σὺ δὲ ἀνέθηκας τοῦτο εἰς τὸν Τίτιον, οὗτος δ' ἔπραξέ τι ἐνταῦθα δολίως, — σὺ θὰ ἐνέχησαι, καθόσον δολίως ἐδείχθης, εἰς τοιοῦτον ἄνθρωπον ἐμπιστευθείς.

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν εἰς δύω ἐνετειλάμην, ἀμφότεροι δὲ δολίως ἐνήργησαν, δύναται ἐναντίον ἑκάστου νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ εἰς ὁλόκληρον, ἀλλὰ τοῦ ἑνὸς ἐναχθέντος, καὶ ἱκανοποιήσαντος, δέον νὰ ἀρνηθῶμεν κατὰ τοῦ ἑτέρου 1 ἀγωγήν. Ἁρμόζει δ' ἡ ἀγωγὴ αὕτη εἰς ἐκεῖνον, ὃν ἐνδιέφερε νὰ μὴ εἶχε δηλωθῇ τὸ ψευδὲς μέτρον, δηλαδὴ εἴτε εἰς τὸν ἀγοραστὴν εἴτε εἰς τὸν πω-2 λητήν, ὃν ἡ δήλωσις ἔβλαψεν. Ὁ Πομπώνιος ὅμως γράφει, ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς ἔδωκε περισσότερον εἰς τὸν πωλητὴν ἕνεκα τῆς δηλώσεως, ἐπειδὴ δύναται ν' ἀναζητήσῃ τὸ περισσότερον δοθέν,

sore non posse: nihil enim emptoris interesse, cum possit condicere: nisi solvendo venditor non fuit:

3 tunc enim mensor tenebitur. Sed si venditor majorem modum tradiderit fraudatus a mensore, consequenter dicit Pomponius non esse actionem adversus mensorem, quia est ex vendito actio adversus emptorem, nisi et hic emptor sol-

4 vendo non sit. Idem Pomponius scribit, si propter judicium adhibitus mensor fraudaverit me in renuntiatione, teneri eum, si ob hoc de judicio minus tuli: plane si a judice ahibitus contra me renuntiaverit dolo malo, dubitat, an teneri mihi debeat? quod magis ad-

5 mittit. Hanc actionem heredi similibusque personis dandam Pomponius scribit; sed in heredem similesque personas denegandam ait.

6 Servi autem nomine magis noxale quam de peculio competere ait, quamvis civilis actio de peculio competat.

4 *PAULUS* Haec actio perpetua est, quia initium rei[1] non ad circumscriptionem, sed a suscepto negotio originem accipit.

5 *ULPIANUS* Si mensor non falsum modum renuntiaverit, sed traxerit renuntiationem et ob hoc evenerit ut venditor liberatur, qui adsignaturum se modum intra certum diem promisit, haec actio lo-

(1) redit (Mo.)

δὲν δύναται νὰ ἐναγάγῃ τὸν μετρη-
τήν· διότι οὐδὲν ὑπάρχει διὰ τὸν ἀγο-
ραστὴν διαφέρον, ἀφοῦ δύναται ν' ἀνα-
ζητήσῃ. ἐκτὸς ἂν ὁ πωλητὴς μὴ εἶνε
ἀξιόχρεως· διότι τότε ὁ μετρητὴς ἐνέ-
3 χεται. Ἀλλ' ἐὰν ὁ πωλητὴς παρέ-
δωκε μεγαλειτέραν ἔκτασιν ἐξαπατη-
θεὶς ὑπὸ τοῦ μετρητοῦ, συνεπῶς ὁ
Πομπώνιος λέγει ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀ-
γωγὴ ἐναντίον τοῦ μετρητοῦ, διότι ὑ-
πάρχει ἡ ἐκ τῆς πωλήσεως ἀγωγὴ
ἐναντίον τοῦ ἀγοραστοῦ, ἐκτὸς ἂν
καὶ ἐνταῦθα ὁ ἀγοραστὴς μὴ εἶνε ἀ-
4 ξιόχρεως. Ὡσαυτως ὁ Πομπώνιος
γράφει, ἐὰν διὰ δίκην προσληφθεὶς τις
μετρητὴς ἐξηπάτησεν ἐμὲ ἐν τῇ δηλ-
λώσει, ἐνέχεται, ἐὰν ἕνεκα τούτου ὀλι-
γώτερον ἐκ τῆς δίκης ἔλαβον. ἐὰν βε-
βαίως ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ προσληφθεὶς
ἐδήλωσε κατ' ἐμοῦ δολίως, ἀμφιβάλ-
λει, ἂν πρέπῃ νὰ ἐνέχηται ἀπέναντί μου
5 τοῦτο [ὅμως] μᾶλλον δέχεται. Ἡ
προκειμένη ἀγωγὴ πρέπει νὰ δίδωται εἰ
τὸν κληρονόμον καὶ τὰ ὅμοια πρόσω-
πα, γράφει ὁ Πομπώνιος· ἀλλὰ κατε-
τοῦ κληρονόμου καὶ τῶν ὁμοίων πρα-
σώπων λέγει ὅτι δέον ν' ἀρνώμεθα αὐ-
6 τήν. Ἕνεκεν ὅμως δούλου [μετρη-
τοῦ] λέγει ὅτι μᾶλλον ἡ τῆς βλάβ
παρὰ ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ ἁρμό-
ζει, καίτοι ἡ ἀστικὴ ἀγωγὴ ἐκ το
χρηματίου ἁρμόζει.

4 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἡ προκειμένη ἀγωγ
εἶνε διηνεκής, καθόσον τὴν ἀρχὴν ἔχε
οὐχὶ ἀπὸ τῆς ἀπάτης [τοῦ μετρητοῦ
ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀναδοχῆς τῆς ἐργασίο
λαμβάνει τὴν πηγήν.

5 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν μετρητὴς δι
ἐδήλωσε μὲν ψευδὲς μέτρον, ἀλλ' ἀ
νέβαλε τὴν δήλωσιν, καὶ ἐκ τούτου
πῆλθεν ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ πωλητοῦ,
στις ὑπεσχέθη ὅτι θέλει ἐντὸς ὡρισμ
σμένης ἡμέρας ὡρίσει τὴν ἔκτασιν,
προκειμένη ἀγωγὴ δὲν λαμβάνει χ

um non habet : sed nec dari uti-
em debere Pomponius ait. erit
rgo ad actionem de dolo decur-
rendum. Si, cum falsus dodus
enuntiatus esset, emptor cum
enditore ex empto egisset, agere
oterit etiam cum mensore : sed si
ihil ejus interest, condemnari
ensorem non oportet. quod si non
e toto modo qui deerat cum ven-
itore egerit, sed de minore, con-
equenter scribit Pomponius de
esiduo cum mensore agi posse.

Hoc judicium latius praetor por-
exit : nam et si cujus alterius rei
ensuram falsam renuntiavisse
icetur, haec actio competit. proin-
e si in aedificii mensura fefellit
el in frumenti vel in vini.

6 *PAULUS* sive de itineris lati-
udine sive de servitute immitten-
i proiciendique quaeratur, sive
eam vel tignum vel lapidem me-
endo mentitus fuerit

7 *ULPIANUS* vel cujus alterius
rei, tenebitur. Et si mensor ma-
inarius fefellerit, haec actio da-
bitur. Nec non illud quoque
omponius dicit etiam in eum,
ui mensor non fuit, fefellit ta-
en in modo, competere hanc ac-
tionem. Hoc exemplo etiam ad-
ersus architectum actio dari de-
et qui fefellit : nam et divus Se-
erus adversus architectum et re-
emptorem actiones dandas de-

crevit. Ego etiam adversus ta-
ularium puto actiones dandas,
ui in computatione fefellit.

ραν· ἀλλ' οὐδὲ ὠφέλιμος πρέπει νὰ δί-
δηται, λέγει ὁ Πομπώνιος. ὅθεν θέλει
γείνει προσφυγὴ εἰς τὴν ἀγωγὴν τοῦ
1 δόλου. Ἐάν, γενομένης δηλώσεως
ψευδοῦς μέτρου, ὁ ἀγοραστὴς ἐνήγαγεν
ἐκ τῆς ἀγοράσεως τὸν πωλητήν, δύνα-
ται νὰ ἐναγάγῃ καὶ τὸν μετρητήν·
ἀλλ' ἐὰν μηδὲν ὑπάρχῃ δι' ἐκεῖνον δια-
φέρον, δὲν πρέπει νὰ καταδικάζηται ὁ
μετρητής. ἂν ὅμως οὐχὶ περὶ ὅλης τῆς
ἐλλειπούσης ἐκτάσεως ἐνήγαγε τὸν πω-
λητήν, ἀλλὰ περὶ μικροτέρας, συνε-
πῶς γράφει ὁ Πομπώνιος ὅτι περὶ τοῦ
ὑπολοίπου δύναται νὰ ἐναγάγῃ τὸν
2 μετρητήν. Τὴν παροῦσαν ἀγωγὴν
εὐρύτερον ἐξέτεινεν ὁ πραίτωρ· διότι
καὶ ἂν ἄλλου τινὸς πράγματος λέγη-
ται ὅτι ἐγένετο ψευδὴς ἡ δήλωσις, ἡ
προκειμένη ἀγωγὴ ἁρμόζει. ὅθεν ἐὰν
ἐν τῷ μέτρῳ οἰκοδομῆς ἠπάτησέ τις, ἢ
ἐν [τῷ μέτρῳ] σίτου, ἢ οἴνου,

6 *ΠΑΥΛΟΣ* εἴτε περὶ τῆς εὐρύτητος
ὁδοῦ, εἴτε περὶ δουλείας ἐμβολῆς ἢ
προοικοδομήσεως πρόκειται, εἴτε ἐν τῇ
καταμετρήσει αὐλῆς ἢ ξύλου ἢ λίθων
ἐψεύσθη τις,

7 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* εἴτε ἄλλου τινὸς
1 πράγματος, ἐνέχεται. Καὶ ἂν με-
τρητὴς μηχανικὸς ἐξηπάτησε, δίδεται
2 ἡ προκειμένη ἀγωγή. Οὐχ ἧττον
δὲ καὶ κατ' ἐκείνου, λέγει ὁ Πομπώ-
νιος, ἁρμόζει ἡ προκειμένη ἀγωγή, ὅ-
στις δὲν ἦτο μὲν μετρητής, ἐξηπάτη-
3 σεν ὅμως ἐν τῷ μέτρῳ. Κατὰ τὸ
ὑπόδειγμα τοῦτο καὶ ἐναντίον ἀρχιτέ-
κτονος, ὅστις ἐξηπάτησε, δέον νὰ δί-
δηται ἀγωγή· διότι καὶ ὁ αὐτοκρά-
τωρ Σεβῆρος ἐναντίον τοῦ ἀρχιτέκτο-
νος καὶ τοῦ ἐργολάβου ὥρισε νὰ δίδων-
4 ται ἀγωγαί. Ἐγὼ δὲ καὶ ἐναντίον
γραμματοφύλακος φρονῶ ὅτι πρέπει νὰ
δίδωνται ἀγωγαί, ἐὰν ἐν τοῖς λογαρια-
σμοῖς ἐξηπάτησε.

## VII [1].

### De religiosis et sumptibus funerum et ut funus ducere liceat.

1 *ULPIANUS* Qui propter funus aliquid impendit, cum defuncto contrahere creditur, non cum herede.

2 *IDEM* Locum in quo servus sepultus est religiosum esse Ari-
1 sto ait. Qui mortuum in locum alienum intulit vel inferre curavit, tenebitur in factum actione. «in locum alterius» accipere debemus sive in agro sive in aedificio. sed hic sermo domino dat actionem, non bonae fidei possessori: nam cum dicat «in locum alterius», apparet de domino eum sentire, id est eo cuius locus est. sed et fructuarius inferendo tenebitur domino proprietatis. an et socius teneatur, si ignorante socio intulerit, tractari potest: est tamen verius familiae erciscundae vel communi dividundp conveniri eum

2 posse. Praetor ait: «Sive[2] homo «mortuus ossave hominis mortui «in locum purum alterius aut in «id sopulchrum, in quo ius non «fuerit, illata esse dicentur.» qui hoc fecit, in factum actione tenetur et poena pecuniaria subicie-
3 tur. De ea autem illatione praetor sensit, quae sepulturae causa
4 fit. Purus autem locus dicitur, qui neque sacer neque sanctus est neque religiosus, sed ab omnibus huiusmodi nominibus vacare vide-
5 tur. Sepulchrum est, ubi cor-

(1) Κωδ. (3.44) — Βασ. (ΝΘ'.Α') — (2) Si

## 7.

### Περὶ ὁσίων [τόπων] καὶ δαπανῶν κηδειῶν, καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ κηδεύειν.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὅστις διὰ κηδείαν δαπανάν τι, θεωρεῖται ὅτι μετὰ τοῦ ἀποθανόντος συμβάλλεται, οὐχὶ μετὰ τοῦ κληρονόμου.

2 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ τόπος ἐν ᾧ ἐτάφη δοῦλος εἶνε ὅσιος, λέγει ὁ Ἀρίστων. 1 Ὅστις νεκρὸν εἰς τόπον ἀλλότριον κατέθηκεν ἢ ἐφρόντισε νὰ κατατεθῇ, ἐνέχεται διὰ τῆς ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγῆς. «εἰς τόπον ἑτέρου» δέον νὰ νοήσωμεν εἴτε εἰς ἀγρὸν εἴτε εἰς οἰκοδόμημα· ἀλλ' ἡ ῥῆσις αὕτη εἰς τὸν κύριον δίδει ἀγωγήν, οὐχὶ δ'εἰς τὸν καλῆς πίστεως νομέα· διότι ἀφοῦ λέγει «εἰς τόπον ἑτέρου,» προφανῶς ἐννοεῖ περὶ τοῦ κυρίου, ἤτοι ἐκείνου, οὗτινος εἶνε ὁ τόπος. ἀλλὰ καὶ ὁ καρπωτὴς ἐὰν καταθέσῃ ἐνέχεται ἀπέναντι τοῦ κυρίου τῆς ἰδιοκτησίας. ἂν δὲ καὶ ὁ ἑταῖρος ἐνέχεται, ἐὰν ἀγνοοῦντος τοῦ ἑταίρου κατέθηκε, δύναται νὰ συζητηθῇ· εἶνε ὅμως ὀρθότερον νὰ δύναται νὰ ἐνάγηται διὰ τῆς περὶ διανομῆς κληρονομίας ἢ διαι-
2 ρέσεως κοινοῦ [ἀγωγῆς]. Ὁ πραίτωρ λέγει· «ἐὰν νεκρὸς ἢ ὀστᾶ νεκροῦ λέγωνται ὅτι κατετέθησαν εἰς τόπον καθαρὸν ἑτέρου, ἢ εἰς τοιοῦτον τάφον, ἐφ' οὗ δὲν ὑπῆρχε δικαίωμα.» ὅστις τοῦτο ἔπραξεν, ἐνέχεται διὰ τῆς ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγῆς, καὶ εἰς χρηματι-
3 κὴν ποινὴν ὑποβάλλεται. Περὶ ἐκείνης δὲ τῆς καταθήκης ὁ πραίτωρ ἐν-
4 νόει, ἥτις ταφῆς χάριν γίνεται. *Καθαρὸς* δὲ τόπος λέγεται, ὅστις οὔτε ἱερὸς οὔτε ἅγιος εἶνε οὔτε ὅσιος, ἀλλ'ἀφ' ὅλων τῶν τοιούτων ὀνομάτων ἐλεύθε-
5 ρος θεωρεῖται. *Τάφος* δ' εἶνε ὅπου σῶμα ἢ ὀστᾶ ἀνθρώπου εἰσὶ κατα-

us ossave hominis condita sunt. Celsus autem ait : non totus, qui epulturae destinatus est, locus eligiosus fit, sed quatenus corpus humatum est. Monumentum est, uod memoriae servandae gratia existat[1]. Si usum fructum quis abeat, religiosum locum non fait. sed et si alius proprietatem, lius usum fructum habuit, non aciet locum religiosum nec prorietarius, nisi forte ipsum qui sum fructum legaverit intulerit, um in alium locum inferri tam pportune non posset : et ita Juanus scribit. alias autem invito ructuario locus religiosus non fiat.

Locum qui servit nemo religium facit, nisi consentiat is cui ervitus debetur. sed si non minus ommode per alium locum servitute uti potest, non videtur servitutis impediendae causa id fieri, t ideo religiosus fit : et sane habet hoc rationem. Is qui pignori

edit agrum si in eum suorum[2] ortuum intulerit, religiosum eum cit : sed et si ipse inferatur,idem st : ceterum alii concedere non otest.

3 *PAULUS* Ex consensu tamen mnium utilius est dicere religium posse fieri, idque Pomponius cribit.

4 *ULPIANUS* Scriptus heres rius quam hereditatem adeat parem familias mortuum inferendo

(1) exstat ἴσως
(2) quem προσθ. (Cannegieter)

τεθειμένα. ὁ δὲ Κέλσος λέγει· οὐχὶ ὅλος ὁ εἰς ταφὴν προωρισμένος τόπος εἶνε ὅσιος,ἀλλ' ἐφ' ὅσον σῶμα ἐνταφιασμένον

6 ὑπάρχει. *Μνημεῖον* δ'εἶνε,[ἐκεῖνο] ὅπερ πρὸς διατήρησιν τῆς μνήμης ὑπάρ-
7 χει. Ἐάν τις ἔχῃ χρησικαρπίαν, δὲν καθιστᾷ τὸν τόπον ὅσιον. ἀλλὰ καὶ ἂν εἰς μὲν [ἔχῃ] τὴν κυριότητα, ἕτερος δὲ τὴν χρησικαρπίαν, δὲν θέλει καταστήσει τὸν τόπον ὅσιον οὐδ' ὁ ἰδιοκτήτης, ἐκτὸς ἂν τυχὸν καταθέσῃ αὐτὸν τὸν κληροδοτήσαντα τὴν χρησικαρπίαν, διότι δὲν δύναται νὰ καταθέσῃ αὐτὸν εἰς ἕτερον τόπον τοσοῦτον καταλλήλως. οὕτω δὲ γράφει ὁ Ἰουλιανός. ἄλλως ὅμως ἄκοντος τοῦ καρπωτοῦ δὲν καθίσταται ὁ τόπος ὅσιος, ἀλλ' ἐὰν συναινῇ ὁ καρπωτής, πιθανώτερον εἶνε
8 ὅτι ὁ τόπος καθίσταται ὅσιος. Τόπον δουλεύοντα οὐδεὶς ποιεῖ ὅσιον, ἐὰν μὴ συναινῇ ἐκεῖνος, εἰς ὃν ἡ δουλεία ὀφείλεται. ἀλλ' ἐὰν ἐπίσης εὐχερῶς δύναται νὰ γίνηται ἡ χρῆσις τῆς δουλείας δι' ἑτέρου τόπου, δὲν θεωρεῖται ὅτι πρὸς παρεμπόδισιν τῆς δουλείας ἐκεῖνο ἐγένετο, καὶ διὰ τοῦτο καθίσταται ὅσιος· καὶ βεβαίως τοῦτο εἶνε εὔλογον.
9 Ὅστις ἔδωκεν ἀγρὸν ὡς ἐνέχυρον, ἐὰν καταθέσῃ εἰς αὐτὸν τὸν νεκρόν τινος ἐκ τῶν ἰδίων, καθιστᾷ ἐκεῖνον ὅσιον· ἀλλὰ καὶ ἂν αὐτὸς οὗτος κατατεθῇ, τὸ αὐτὸ συμβαίνει· ὅμως εἰς ἄλλον δὲν δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ [τοῦτο].

3 *ΠΑΥΛΟΣ* Διὰ τῆς συναινέσεως ὅμως πάντων [τῶν ἐνδιαφερομένων] χρησιμώτερον εἶνε νὰ εἴπωμεν ὅτι δύναται νὰ καταστῇ [τόπος τις] ὅσιος, τοῦτο δὲ γράφει ὁ Πομπώνιος.

4 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ γεγραμμένος κληρονόμος πρὶν ἢ ὑπεισέλθῃ εἰς τὴν κληρονομίαν καταθέτων τὸν ἀποθανόντα οἰκογενειάρχην καθιστᾷ τὸν τόπον ὅσιον, οὐδὲ φρονεῖ τις ὅτι ἐκ τούτου ἐ-

locum facit religiosum, nec quis putet hoc ipso pro herede eum gerere: finge enim adhuc eum deliberare de adeunda hereditate. ego, etiamsi non heres eum intulerit, sed quivis alius herede vel cessante vel absente vel verente ne pro herede gerere videatur, tamen locum religiosum facere puto: plerumque enim defuncti ante sepeliuntur, quam quis heres eis existet. sed tunc locus fit religiosus, cum defuncti fuit: naturaliter enim videtur ad mortuum pertinere locus in quem infertur, praesertim si in eum locum inferatur, in quem ipse destinavit: usque adeo, ut, etiamsi in legatum locum sit illatus ab herede, inlatione tamen testatoris fit religiosus, si modo in alium locum tam opportune inferri non potuit.

5 *GAIUS* Familiaria sepulchra dicuntur, quae quis sibi familiaeque suae constituit. hereditaria autem, quae quis sibi heredibusque suis constituit.

6 *ULPIANUS* vel quod pater familias jure hereditar o adquisiit. sed in utroque heredibus quidem ceterisque successoribus qualescumque fuerint licet sepeliri et mortuum inferre, etiamsi ex minima parte heredes ex testamento vel ab intestato sint, licet non consentiant alii. liberis autem cuiuscumque sexus vel gradus etiam filiis familiae et[1] emancipatis idem ius concessum est, sive extiterint heredes sive abstineant. exheredatis autem, nisi specialiter

(1) fil. fam. et διαγρ. (Mo.)

νεργεῖ ὡς κληρονόμος· διότι ὑπόθες ὅτι οὗτος εἰσέτι διασκέπτεται περὶ ὑπεισελεύσεως εἰς τὴν κληρονομίαν. ἐγὼ ὅμως, καὶ ἂν μὴ ὁ κληρονόμος κατέθηκεν ἐκεῖνον, ἀλλ' οἱοσδήποτε ἕτερος, τοῦ κληρονόμου εἴτε παραλείποντος, εἴτε ἀπόντος, εἴτε φοβουμένου μὴ θεωρηθῇ ὅτι ὡς κληρονόμος ἐνεργεῖ, φρονῶ ὅτι καθιστᾷ τὸν τόπον ὅσιον. διότι συνήθως οἱ ἀποθανόντες ἐνταφιάζονται, πρὶν ἢ ἀναδειχθῇ τις κληρονόμος αὐτῶν. ἀλλὰ τότε ὁ τόπος καθίσταται ὅσιος, ὅταν ἦτο τοῦ ἀποθανόντος· διότι φύσει θεωρεῖται, ὅτι εἰς τὸν νεκρὸν ἀνήκει ὁ τόπος εἰς ὃν κατατίθεται, μάλιστα ἐὰν εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον κατατίθηται, ὃν αὐτὸς οὗτος προώρισε, μέχρι τοσούτου ὥστε, καὶ ἂν εἰς κληροδοτηθέντα τόπον κατετέθη παρὰ τοῦ κληρονόμου, διὰ τῆς καταθέσεως ἐν τούτοις τοῦ διαθέτου καθίσταται [ὁ τόπος] ὅσιος, ἀρκεῖ μόνον εἰς ἕτερον τόπον νὰ μὴ ἠδύνατο νὰ κατατεθῇ τοσοῦτον καταλλήλως.

5 *ΓΑΪΟΣ Οἰκογενειακοὶ τάφοι* λέγονται, [ἐκεῖνοι] τοὺς ὁποίους ὥρισέ τις δι' ἑαυτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν του, *κληρονομικοὶ δέ*, [ἐκεῖνοι] τοὺς ὁποίους ὥρισέ τις δι' ἑαυτὸν καὶ τοὺς κληρονόμους του,

6 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* ἢ ὃν πατὴρ οἰκογενείας δικαίῳ κληρονομίας ἀπέκτησεν. ἀλλ' ἐν ἑκατέρῳ εἰς μὲν τοὺς κληρονόμους καὶ λοιποὺς διαδόχους, οἱουδήποτε καὶ ἂν ὦσιν, ἐπιτρέπεται νὰ ἐνταφιασθῶσι, καὶ νὰ ἐνταφιάσωσι, καὶ ἂν κατ' ἐλάχιστον μέρος εἶνε ἐκ διαθήκης ἢ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμοι, καὶ ἂν οἱ λοιποὶ [κληρονόμοι] δὲν συναινῶσιν. εἰς τὰ χειράφετα δὲ τέκνα οἱουδήποτε φύλου ἢ βαθμοῦ, τὸ αὐτὸ δίκαιον εἶνε δεδομένον, εἴτε ἀνεδείχθησαν κληρονόμοι, εἴτε ἔκαμαν ἀποχήν. εἰς τὰ ἀποκληρωθέντα ὅμως, ἐὰν μὴ εἰδικῶς ὁ

:estator justo odio commotus eos
/etuerit, humanitatis gratia tan-
:um sepeliri, non etiam alios prae-
:er suam posteritatem inferre li-
:et. liberti autem nec sepeliri nec
alios inferre poterunt, nisi heredes
extiterint patrono, quamvis qui-
dam inscripserint monumentum
sibi libertisque suis fecisse : et ita
Papinianus respondit et saepissi-

me idem constitutum est. Si adhuc monumentum purum est, poterit quis hoc et vendere et donare. si cenotaphium fit, posse hoc venire dicendum est: nec enim esse hoc religiosum divi fratres rescripserunt.

διαθέτης ὑπὸ δεδικαιολογημένου μίσους ἀχθεὶς τὸ ἀπηγόρευσεν, ἐπιτρέπεται φιλανθρωπίας χάριν μόνον νὰ ἐνταφιασθῶσιν, οὐχὶ δὲ καὶ ἄλλους ἐκτὸς τῶν κατιόντων αὐτῶν νὰ καταθέσωσιν. οἱ ἀπελεύθεροι ὅμως οὔτε νὰ ἐνταφιασθῶσιν οὔτε ἄλλους νὰ καταθέσωσι δύνανται,—ἐκτὸς ἂν ἀνεδείχθησαν κληρονόμοι τοῦ πάτρωνος,—καὶ ἄν τινες ἐπέγραψαν ὅτι ποιοῦσι τὸ μνημεῖον δι' ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἀπελευθέρους αὐτῶν· οὕτω δὲ καὶ ὁ Παπινιανὸς ἀπήντησε, καὶ συχνότατα τὸ αὐτὸ 1 διετάχθη. Ἐὰν μνημεῖόν τι εἶνε εἰσέτι καθαρόν, δύναταί τις καὶ νὰ πωλήσῃ καὶ νὰ δωρήσηται αὐτό. ἐὰν δ' εἶνε κενοτάφιον, δέον νὰ εἴπωμεν ὅτι δύναται νὰ πωληθῇ. διότι δὲν εἶνε τοῦτο ὅσιον, ἀντεπέστειλαν οἱ αὐτοκράτορες ἀδελφοί.

7 *GAIUS* Is qui intulit mortuum in alienum locum, aut tollere id quod intulit aut loci pretium praestare cogitur per in factum actionem, quae tam heredi quam in heredem competit et perpetua est.

7 *ΓΑΪΟΣ* Ἐκεῖνος, ὅστις κατέθηκε νεκρὸν εἰς ἀλλότριον τόπον, ἀναγκάζεται ἢ νὰ ἄρῃ ὅ,τι κατέθηκεν, ἢ νὰ παράσχῃ τὴν ἀξίαν τοῦ τόπου διὰ τῆς ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγῆς, ἥτις ἁρμόζει καὶ εἰς τὸν κληρονόμον καὶ κατὰ τοῦ κληρονόμου, καὶ εἶνε διηνεκής.

1 Adversus eum, qui in alterius arcam lapideam, in qua adhuc mortuus non erit conditus, mortuum intulerit, utilem actionem in factum proconsul dat, quia non proprie vel in sepulchrum vel in locum alterius intulisse dici potest.

1 Ἐναντίον ἐκείνου, ὅστις εἰς λιθίνην σορὸν ἑτέρου, ἐν ᾗ δὲν κατετέθη εἰσέτι νεκρός, κατέθηκε τοιοῦτον, ὠφέλιμον ἀγωγὴν ἐκ τοῦ γεγονότος δίδει ὁ ἀνθύπατος, διότι δὲν δύνται κυριολεκτικῶς νὰ λεχθῇ, ὅτι κατέθηκεν εἰς τάφον ἢ εἰς τόπον ἑτέρου.

8 *ULPIANUS* Ossa quae ab alio illata sunt vel corpus an liceat domino loci effodere vel eruere sine decreto pontificum seu iussu principis, quaestionis est: et ait Labeo exspectandum vel permissum pontificale seu iussionem principis, alioquin injuriarum fore actionem adversus eum qui eiecit.

8 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὀστᾶ, ἄτινα παρ' ἑτέρου κατετέθησαν ἢ σῶμα ἂν ἐπιτρέπηται εἰς τὸν κύριον τοῦ τόπου ν' ἀνασκάψῃ ἢ ἀνορύξῃ ἄνευ ἀποφάσεως τῶν ἱερέων ἢ διαταγῆς τοῦ αὐτοκράτορος, εἶνε ζήτημα· λέγει λοιπὸν ὁ Λαβέων ὅτι δέον ν' ἀναμένῃ τις εἴτε ἄδειαν ἱερατικήν, εἴτε διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ἄλλως θέλει εἰσθαι ἡ τῆς ὕβρεως ἀγωγὴ κατ' ἐκείνου, ὅστις ἐξέρ-

1 Si locus religiosus pro puro venisse dicetur, praetor in factum actionem in eum dat ei ad quem ea res pertinet: quae actio et in heredem competit, cum quasi ex 2 empto actionem contineat. Si in locum publicis usibus destinatum intulerit quis mortuum, praetor in eum judicium dat, si dolo fecerit et erit[1] extra ordinem plectendus, modica tamen coercitione: sed si sine dolo, absolvendus

(1) dat: si d. fecerit, erit et (Mo.)

3 est. In hac autem actione loci puri appellatio et ad aedificium

4 producenda est. Nec solum domino haec actio competit, verum ei quoque, qui ejusdem loci habet usum fructum vel aliquam servitutem, quia ius prohibendi etiam

5 hi habent. Ei, qui prohibitus est inferre in eum locum, quo ei ius inferendi esset, in factum actio competit et interdictum, etiamsi non ipse prohibitus sit, sed procurator ejus, quia intellectu aliquo ipse prohibitus videtur.

9 *GAIUS* Liberum est ei qui prohibetur mortuum ossave mortui inferre aut statim interdicto uti, quo prohibetur ei vis fieri, aut alio inferre et postea in factum agere: per quam consequetur actor, quanti ejus interfuerit prohibitum non esse, in quam computationem cadit loci empti pretium, aut conducti merces, item sui loci precium, quem quis, nisi coactus est, religiosum facturus non esset. unde miror, quare constare vi-

1 ριψε [τὸ κατατεθέν]. Ἐὰν τόπος ὅ-
σιος λέγηται ὅτι ἐπωλήθη ἀντὶ καθα-
ροῦ, ὁ πραίτωρ δίδει κατὰ τοῦ πωλή-
σαντος τὴν ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγὴν
εἰς ἐκεῖνον, εἰς ὃν τὸ πρᾶγμα ἀνήκει·
ἡ τοιαύτη δ' ἀγωγὴ ἁρμόζει καὶ εἰς
τὸν κληρονόμον, διότι οἱονεὶ ἐξ ἀγο-
2 ράσεως ἀγωγὴν περιέχει. Ἐὰν εἰς
τόπον προωρισμένον διὰ δημοσίαν χρῆ-
σιν κατέθηκέ τις νεκρόν, ὁ πραίτωρ δί-
δει κατ' αὐτοῦ ἀγωγήν· ἐὰν δὲ δο-
λίως τὸ ἔπραξε, θέλει καὶ ἐκτάκτως τι-
μωρηθῆ, διὰ μετρίας ὅμως ποινῆς· ἀλ-
λ' ἐὰν ἄνευ δόλου [τὸ ἔπραξε], θέλει ἀ-
3 πολυθῆ. Ἐπὶ τῆς προκειμένης δ' ἀ-
γωγῆς ἡ ὀνομασία τοῦ καθαροῦ τόπου
δέον καὶ εἰς τὸ οἰκοδόμημα νὰ ἐπε-
4 κτείνηται. Ὄχι δὲ μόνον εἰς τὸν
κύριον ἡ προκειμένη ἀγωγὴ ἁρμόζει,
ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἔχει τὴν
χρησικαρπίαν τοῦ αὐτοῦ τόπου ἢ ἑτέ-
ραν δουλείαν, διότι τὸ τῆς παρεμπο-
δίσεως δικαίωμα καὶ οὗτοι ἔχουσιν.
5 Εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἐμποδίζεται νὰ
καταθέσῃ εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἔνθα
δικαιοῦται νὰ καταθέσῃ, ἁρμόζει ἡ
ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγὴ καὶ παράγ-
γελμα, καὶ ἂν μὴ αὐτὸς οὗτος ἠμπο-
δίσθη, ἀλλ' ὁ πληρεξούσιος αὐτοῦ, διότι
κατὰ διάνοιαν αὐτὸς θεωρεῖται ὅτι ἐμ-
ποδίζεται.

9 *ΓΑΪΟΣ* Εἶνε ἐλεύθερον εἰς τὸν κω-
λυόμενον νὰ καταθέσῃ νεκρὸν ἢ ὀστᾶ
νεκροῦ εἴτε ἀμέσως νὰ μεταχειρισθῇ
παράγγελμα, δι' οὗ νὰ ἐμποδισθῇ ἡ
ἄσκησις βίας κατ' αὐτοῦ, εἴτε ἀλλα-
χοῦ νὰ καταθέσῃ, καὶ εἶτα νὰ ἐγείρῃ
τὴν ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγήν, δι' ἧς ὁ
ἐνάγων θέλει λάβει, ὅσον ἐνδιέφερεν
αὐτὸν νὰ μὴ εἶχε κωλυθῇ, ἔνθα συνυ-
πολογίζεται ἡ ἀξία τοῦ ἀγορασθέντος
[πρὸς ταφὴν] τόπου, ἢ τὸ μίσθωμα τοῦ
μισθωθέντος, ὡσαύτως ἡ ἀξία τοῦ ἰδι-
κοῦ του τόπου, ὃν τις, ἐὰν μὴ ἠναγκά-

eatur neque heredi neque in here-
em dandam hanc actionem: nam
t apparet, pecuniariae quantita-
s ratio in eam deducitur: certe
erpetuo ea inter ipsos competit.

10 *ULPIANUS* Si venditor fundi
kceperit locum sepulchri ad hoc,
t ipse posterique ejus illo infer-
entur, si via uti prohibeatur, ut
ortuum suum inferret, agere po-
est: videtur enim etiam hoc ex-
eptum inter ementem et venden-
em, ut ei per fundum sepulturae
ausa ire liceret.

11 *PAULUS* Quod si locus monu-
nenti hac lege venierit, ne in eum
nferrentur, quos ius est inferri,
actum quidem ad hoc non suffi-
it, sod stipulatione id caveri
portet.

12 *ULPIANUS* Si quis sepul-
hrum habeat, viam autem ad se-
ulchrum non habeat et a vicino
re prohibeatur, imperator Anto-
inus cum patre rescripsit iter ad
epulchrum peti precario et con-
edi solere, ut, quotiens non de-
etur, impetretur ab eo, qui fun-
lum adjunctum habeat. non tamen
oc rescriptum, quod impetrandi
lat facultatem, etiam actionem ci-
vilem inducit, sed extra ordinem
nterpelletur praeses et iam com-
pellere debet justo pretio iter ei
raestari, ita tamen, ut judex eti-
am de opportunitate loci prospi-
iat, ne vicinus magnum patiatur

ζετο, δὲν θὰ καθίστα ὅσιον. ἐντεῦθεν ἀπορῶ πῶς θεωρεῖται παραδεδεγμένον, ὅτι οὔτε εἰς τὸν κληρονόμον οὔτε κατὰ τοῦ κληρονόμου πρέπει νὰ δίδηται ἡ προκειμένη ἀγωγή· διότι προφανῶς χρηματικῆς ποσότητος ὁ ὑπολογισμὸς περιλαμβάνεται ἐν αὐτῇ· βεβαίως [λοιπὸν] διηνεκῶς ἁρμόζει μεταξὺ ἐκείνων.

10 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ὁ πωλητὴς ἀγροῦ ἐξήρεσε τόπον ταφῆς πρὸς τοῦτο, ὅπως αὐτὸς καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἐκεῖ κατατίθενται, ἂν ἐμποδισθῇ νὰ μεταχειρισθῇ ὁδόν, ὅπως καταθέσῃ νεκρὸν ἴδιον, δύναται νὰ ἐγείρῃ ἀγωγήν. διότι θεωρεῖται ὅτι καὶ τοῦτο ἐξηρέθη μεταξὺ ἀγοραστοῦ καὶ πωλητοῦ, ὅπως εἰς τοῦτον ἐπιτρέπηται νὰ διέρχηται διὰ τοῦ ἀγροῦ ταφῆς χάριν.

11 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἂν ὅμως τόπος μνημείου ἐπωλήθη μὲ τὴν συμφωνίαν, νὰ μὴ κατατεθῶσιν εἰς αὐτὸ [ἐκεῖνοι] οἵτινες δικαιοῦνται εἰς τοῦτο, τὸ μὲν πρὸς τοῦτο σύμφωνον δὲν ἀρκεῖ, ὅμως δύναται δι' ἐπερωτήσεως νὰ δοθῇ δι' ἐκεῖνο ἀσφάλεια.

12 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις ἔχῃ τάφον, ὁδὸν ὅμως εἰς τὸν τάφον μὴ ἔχῃ, ὑπὸ δὲ τοῦ γείτονος ἐμποδίζηται νὰ πορεύηται, ὁ αὐτοκράτωρ Ἀντωνῖνος μετὰ τοῦ πατρὸς ἀντεπέστειλεν ὅτι ἐπεκράτησε νὰ ζητῆται παρακλητικῶς ὁδὸς πρὸς τὸν τάφον καὶ νὰ παραχωρῆται, ὥστε, ὁσάκις δὲν ὀφείλεται, νὰ ἐπιτυγχάνηται ἀπ' ἐκείνου, ὅστις ἔχει ἀγρὸν παρακείμενον. ἡ ἀντεπιστολὴ ὅμως ἐκείνη, ἥτις καθιστᾷ εὐχερῆ τὴν ἐπιτυχίαν, δὲν ἄγει καὶ εἰς ἀστικὴν ἀγωγήν, ἀλλ' ἐκτάκτως γίνεται προσέλευσις εἰς τὸν πραίτωρα, ὅστις ἤδη πρέπει νὰ ἐξαναγκάζῃ νὰ παρέχηται εἰς ἐκεῖνον ἡ ὁδὸς ἀντὶ τοῦ δικαίου τιμήματος, οὕτως ὅμως ὥστε ὁ δικαστὴς νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ πρόσφορον τοῦ τόπου, ἵνα μὴ ὁ γείτων ὑφίσταται

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

1 detrimentum. Senatus consulto cavetur,ne usus sepulchrorum permutationibus polluatur, id est ne sepulchrum aliae conversationis 2 usum accipiat.Praetor ait:«Quod «funeris causa sumptus factus erit, «ejus reciperandi nomine in eum, «ad quem ea res pertinet, judicium 3 «dabo.» Hoc edictum justa ex causa propositum est, ut qui funeravit persequatur id quod impendit : sic enim fieri, ne insepulta corpora iacerent neve quis de a-

4 lieno funeretur. Funus autem eum facere oportet, quem decedens elegit : sed si non ille fecit, nullam esse huius rei poenam, nisi aliquid pro hoc emolumentum ei relictum est : tunc enim, si non paruerit voluntati defuncti, ab hoc repellitur. sin autem de hac re defunctus non cavit nec ulli delegatum id munus est, scriptos heredes ea res contingit : si nemo scriptus est, legitimos vel cognatos : quosque suo ordine quo succedunt.

5 Sumptus funeris arbitrantur pro facultatibus vel dignitate defunc-
6 ti. Praetor vel magistratus municipalis ad funus sumptum decernere debet, si quidem est pecunia in hereditate, ex[1] pecunia : si non est, distrahere debet ea, quae tempore peritura sunt, quorum retentio onerat hereditatem: si minus, si quid auri argentique fuerit, distrahi aut pignerari iubebit, ut pecunia expediatur :

1 μεγάλην βλάβην. Ὑπὸ συγκλητικοῦ δόγματος ὁρίζεται, ἡ χρῆσις τῶν τάφων νὰ μὴ μολύνηται διὰ μεταβολῶν, ἤτοι ὁ τάφος νὰ μὴ μεταβάλλη-
2 ται λαμβάνων ἄλλον προορισμόν. Ὁ πραίτωρ λέγει : «Ἥτις δαπάνη κηδείας ἕνεκα ἐγένετο, θέλω δώσει πρὸς ἀπόληψιν ταύτης ἀγωγὴν κατ'ἐκείνου,
3 εἰς ὃν αὕτη ἀποβλέπει.» Τὸ παρὸν διάταγμα ἐκ δικαίου λόγου προετέθη, ὥστε ὁ κηδεύσας νὰ λαμβάνῃ ὅ,τι ἐδα-
4 πάνησε· διότι οὕτως ἐπέρχεται, ὥστε νὰ μὴ κεῖνται σώματα ἄταφα, μηδὲ νὰ κηδεύηταί τις δι' ἀλλοτρίας [δα-
4 πάνης]. Τὴν κηδείαν δ' ἐκεῖνος πρέπει νὰ ποιήσῃ, ὃν ὁ ἀποθανὼν ἐξελέξατο. ἀλλ' ἐὰν ἐκεῖνος μὴ ἐποίησεν, οὐδεμία ὑπάρχει ὡς ἐκ τούτου ποινή, ἐκτὸς ἂν κατελείφθη αὐτῷ πρὸς τοῦτο ὠφέλειά τις· διότι τότε, ἐὰν μὴ ὑπακούσῃ εἰς τὴν θέλησιν τοῦ ἀποθανόντος, ἀποκλείεται ἐκείνης. ἂν ὅμως περὶ ταφῆς ὁ ἀποθανὼν μηδὲν ὥρισε, μηδ' ἐκληροδοτήθη εἴς τινα τὸ βάρος τοῦτο, εἰς τοὺς γεγραμμένους κληρονόμους τοῦτο ἀποβλέπει· ἐὰν δὲ μηδεὶς εἶνε γεγραμμένος, εἰς τοὺς νομίμους ἢ τοὺς συγγενεῖς, ἑκάστους καθ' ἣν τάξιν δι-
5 δέχονται. Αἱ δαπάναι τῆς κηδείας κρίνονται ἀναλόγως τῆς περιουσίας καὶ
6 τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἀποθανόντος. Ὁ πραίτωρ ἢ ἄρχων πόλεως διὰ τὰς δαπάνας κηδείας πρέπει, ἂν μὲν ὑπάρχωσι χρήματα ἐν τῇ κληρονομίᾳ, νὰ διατάσσῃ [τὴν πληρωμὴν] ἐξ αὐτῶν τῶν χρημάτων· ἐὰν μὴ ὑπάρχωσι, δέον νὰ ἐκποιῇ ἐκεῖνα [τὰ πράγματα], ἅτινα διὰ τοῦ χρόνου θέλουσιν ἀπολεσθῇ, ὧν ἡ παρακράτησις ἐπιβαρύνει τὴν κληρονομίαν. ἐὰν δ' ἐλλείπωσι [καὶ τοιαῦτα], ἂν ὑπάρχῃ τι ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, θέλει διατάσσει νὰ πωλῆται ἢ νὰ ἐνεχυράζηται, ὥστε νὰ ἐξευρεθῶσι χρήματα,

(1) ea προσθ. (M).

13 *GAIUS* vel a debitoribus si cile exigi possit.

14 *ULPIANUS* Et si quis impe- at eum qui emit, quo minus ei s tradantur, praetorem interve- re oportere tuerique huiusmodi ctum si quid impediat quo mi- nus ei res venditae tradantur[1].Si lonus vel inquilinus sit is qui ortuus est nec sit unde funere- r, ex invectis illatis eum fune- ndum Pomponius scribit et si id superfluum remanserit, hoc o debita pensione teneri. sed et res legatae sint a testatore de ius funere agitur nec sit unde neretur, ad eas quoque manus ittere oportet: satius est enim suo testatorem funerari, quam iquos legata consequi. sed[2]si adi- fuerit postea hereditas, res em- ori auferenda non est, quia bo- e fidei possessor est et dominium abet, qui auctore judice compa- vit. legatarium tamen legato ca- re non oportet, si potest indem- s ab herede praestari: quod si n potest, melius est legatarium n lucrari, quam emptorem dam-

no adfici. Si cui funeris sui cu- m testator mandaverit et ille ccepta pecunia funus non duxe- t, de dolo actionem in eum dan- am Mela scripsit: credo tamen et xtra ordinem eum a praetore compellendum funus ducere. Fu-

(1) si quid...tradantur διαγρ. (Mo.)
(2) et προσθ. (Mo.)

13 *ΓΑΪΟΣ* ἢ [ν' ἀπαιτηθῶσιν] ὀφειλόμενα, ἂν δύνανται εὐκόλως νὰ ληφθῶσιν.

14 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν δέ τις ἐμποδίζῃ τὸν ἀγοράσαντα, ὥστε νὰ μὴ παραδοθῇ αὐτῷ τὸ πρᾶγμα, ὁ πραίτωρ δέον νὰ ἐπέμβῃ καὶ νὰ προστατεύσῃ τὴν

1 πρᾶξιν ἐκείνην [τῆς ἀγοράσεως]. Ἐὰν δ' ὁ ἀποθανὼν εἶνε ἀγρολήπτης ἢ ἔνοικος, μηδ' ὑπάρχῃ τι ἐξ οὗ νὰ κηδευθῇ, ἐκ τῶν εἰσαχθέντων, εἰσκομισθέντων δέον νὰ κηδεύηται, γράφει ὁ Πομπώνιος, καὶ ἐάν τι περιπλέον ἔμεινε, τοῦτο διὰ τὸ ὀφειλόμενον μίσθωμα κατέχεται. ἀλλὰ καὶ ἐὰν πράγματα ἐκληροδοτήθησαν παρὰ τοῦ διαθέτου, περὶ τῆς κηδείας τοῦ ὁποίου πρόκειται, μηδ' ὑπάρχῃ τι ἐξ οὗ νὰ κηδευθῇ, δέον καὶ ἐπὶ ἐκεῖνα νὰ θέσωμεν χεῖρας· διότι εἶνε ὠφελιμώτερον νὰ κηδεύηται ὁ διαθέτης ἐξ ἰδίων, παρὰ νὰ λαμβάνωσιν ἕτεροι κληροδοσίας. ἀλλὰ καὶ ἂν ἐγένετο κατόπιν προσέλευσις εἰς τὴν κληρονομίαν, τὸ [ἀγορασθὲν] πρᾶγμα δὲν θέλει ἀφαιρεῖσθαι ἀπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ, διότι εἶνε καλῆς πίστεως νομεὺς ἔχων καὶ κυριότητα, ὅστις τῇ συναινέσει τοῦ δικαστοῦ ἠγόρασεν. ὁ κληροδόχος ὅμως δὲν πρέπει νὰ στερῆται τῆς κληροδοσίας, ἐὰν δύναται ἀβλαβὴς νὰ δοθῇ παρὰ τοῦ κληρονόμου. ἂν ὅμως δὲν δύναται, εἶνε καλλίτερον νὰ μὴ κερδαίνῃ ὁ κληροδόχος, παρὰ νὰ ὑφίστα-

2 ται ζημίαν ὁ ἀγοραστής. Ἐὰν ἐνετείλατο ὁ διαθέτης εἴς τινα τὴν φροντίδα τῆς κηδείας του, οὗτος δὲ λαβὼν χρήματα δὲν ἐποίησε τὴν κηδείαν, δέον νὰ δίδηται κατ' αὐτοῦ ἡ τοῦ δόλου ἀγωγή, ἔγραψεν ὁ Μέλας· φρονῶ ὅμως ὅτι ἐκτάκτως δέον καὶ ν' ἀναγκάζηται ὑπὸ τοῦ πραίτωρος νὰ
3 ποιῇ τὴν κηδείαν. Δαπάνη ἕνεκα

neris causa sumptus factus videtur is demum, qui ideo fuit ut funus ducatur[1], sine quo funus duci non possit, ut puta si quid impensum est in elationem mortui: sed et si quid in locum fuerit erogatum, in quem mortuus inferretur, funeris causa videri impensum Labeo scribit, quia necessario locus paratur, in quo corpus conditur. 4 Impensa peregre mortui quae facta est[2] ut corpus perferretur, funeris est, licet nondum homo funeretur: idemque et si quid ad corpus custodiendum vel etiam commendandum factum sit, vel si quid in marmor vel vestem collo-

5 candam. Non autem oportet ornamenta cum corporibus condi nec quid aliud huiusmodi, quod ho- 6 mines simpliciores faciunt. Haec actio quae funeraria dicitur ex bono et aequo oritur: continet autem funeris causa tantum impensam, non etiam ceterorum sumptuum. aequum autem accipitur ex dignitate ejus qui funeratus est, ex causa, ex tempore et ex bona fide, ut neque plus imputetur sumptus nomine quam factum est neque tantum quantum factum est, si immodice factum est: deberet enim[3] haberi ratio facultatium ejus, in quem factum est, et ipsius rei, quae ultra modum sine causa consumitur. quid ergo si ex voluntate testatoris impensum est? sciendum est nec voluntatem sequendam, si res egrediatur iustam sumptus rationem, pro modo autem 7 facultatium sumptum fieri. Sed

(1) qui...ducatur διαγρ.(Mo.)—(2) q. f. est p. mortui (Mo.) — (3) debet etenim (Mo.)

κηδείας γενομένη θεωρεῖται ἐκείνη μόνη, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ποιηθῇ κηδεία, ὡς λ. χ. ὅ,τι ἐδαπανήθη πρὸς ἐκφορὰν τοῦ νεκροῦ· ἀλλὰ καὶ ἂν τι ἐδαπανήθη διὰ τὸν τόπον, ἐφ' οὗ ὁ νεκρὸς κατατίθεται, κηδείας ἕνεκα θεωρεῖται ὅτι ἐδαπανήθη, γράφει ὁ Λαβέων, διότι ἀναγκαίως παρασκευάζεται τόπος, ἐν ᾧ κατατίθεται

4 τὸ σῶμα. Τὰ ἔξοδα ἅτινα ἐγένοντο ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ὅπως διακομισθῇ τὸ σῶμα ἀποθανόντος, ἀνήκουσιν εἰς τὴν κηδείαν, καίτοι δὲν κηδεύεται εἰσέτι οὗτος. ὡσαύτως καὶ ἄν τι πρὸς τήρησιν τοῦ σώματος ἢ προσωρινὴν κατάθήκην ἐγένετο, ἢ ἐάν τι πρὸς προμήθειαν μαρμαρίνου [σοροῦ] ἢ ἐνδυμάτων. 5 Δὲν πρέπει ὅμως κοσμήματα μετὰ τῶν σωμάτων νὰ κατατίθενται, οὐδ' ἄλλο τι τοιοῦτον, ὅπερ οἱ ἁπλούστεροι 6 τῶν ἀνθρώπων ποιοῦσιν. Ἡ προκειμένη ἀγωγή, ἥτις *τῆς κηδείας* λέγεται, ἐπὶ τοῦ καλοῦ καὶ ἴσου βασίζεται· περιλαμβάνει δὲ μόνον τὴν πρὸς κηδείαν δαπάνην, οὐχὶ καὶ τὰς λοιπὰς τοιαύτας. τὸ ἴσον δὲ νοεῖται ἐκ τοῦ ἀξιώματος τοῦ κηδευθέντος, ἐκ τῶν περιστάσεων, ἐκ τοῦ χρόνου, καὶ ἐκ τῆς καλῆς πίστεως, ὥστε μήτε περισσοτέρα δαπάνη νὰ ὑπολογίζηται παρ' ὅση ἐγένετο, μήτε τόση ὅση ἐγένετο, ἐὰν ὑπερόγκως ἐγένετο· διότι πρέπει νὰ ὑπολογίζωνται τὰ μέσα ἐκείνου, δι' ὃν ἐγένετο, καὶ αὐτὸ ἐκεῖνο, ὅπερ ὑπερμέτρως ἄνευ λόγου καταναλίσκεται. τί ὅμως ἂν κατὰ θέλησιν τοῦ διαθέτου ἐγένετο ἡ δαπάνη; δέον νὰ γνωσθῇ ὅτι οὔτε ἡ θέλησις πρέπει ν' ἀκολουθῆται, ἐὰν αὕτη ὑπερβαίνῃ τὸ δίκαιον μέτρον τῆς δαπάνης, ἀναλόγως δὲ τῶν 7 μέσων νὰ γίνηται ἡ δαπάνη. Ἀλλ' ἐνίοτε ἐκεῖνος, ὅστις ἐδαπάνησεν εἰς κηδείαν, δὲν ἀναλαμβάνει τὴν δαπά-

iterdum is, qui sumptum in fu-
us fecit, sumptum non recipit, si
ietatis gratia fecit, non hoc ani-
o quasi recepturus sumptum
nem fecit: et ita imperator noster
scripsit. igitur aestimandum erit
rbitro et perpendendum, quo ani-
o sumptus factus sit, utrum ne-
otium quis vel defuncti vel here-
s gerit vel ipsius humanitatis,
vero misericordiae vel pietati
ibuens vel affectioni. potest ta-
en distingui et misericordiae
odus, ut in hoc fuerit misericors
l pius qui funeravit, ut eum se-
liret, ne insepultus iaceret, non
iam ut suo sumptu fecerit[1]: quod
judici liqueat, non debet eum
i convenitur absolvere: quis
im sine pietatis intentione alie-
um cadaver funerat? oportebit
itur testari, quem quo animo fu-
rat, ne postea patiatur quaestio-
nem. Plerique filii cum paren-
s suos funerant, vel alii qui he-
des fieri possunt, licet ex hoc
so neque pro herede gestio ne-
e aditio praesumitur, tamen ne
l miscuisse se necessarii vel ce-
ri pro herede gessisse videantur,
lent testari pietatis gratia face-
se sepulturam. quod si super-
cuo fuerit factum, ad illud se
unire videntur, ne miscuisse se
edantur, ad illud non, ut sum-
um consequantur: quippe pro-
stantur pietatis gratia id se fa-
re. plenius igitur eos testari o-
rtet, ut et sumptum possint ser-

(1) sepeliret : (Mo.)

vare. Fortassis quis possit di-
re interdum partem sumptus

νην, ἐὰν δηλ. στοργῆς ἕνεκα ἐδαπάνησεν. οὐχὶ δὲ μὲ σκοπὸν ν' ἀναλάβῃ, ἣν δαπάνην ἐποίησεν· οὕτω δ' ἀντεπέστειλεν ὁ ἡμέτερος αὐτοκράτωρ· ὅθεν ὁ διαιτητὴς θέλει ἐκτιμήσει καὶ σταθμήσει, μὲ τίνα σκοπὸν ἐγένετο ἡ δαπάνη, ἂν δηλ. ἐδιοίκησέ τις ὑπόθεσιν εἴτε τοῦ ἀποθανόντος εἴτε τοῦ κληρονόμου, εἴτε φιλανθρωπίας ἕτι, ἢ μήπως χάριν εὐσπλαγνίας ἢ εὐσεβείας ἢ στοργῆς. δύναται ὅμως νὰ διακριθῇ καὶ τὸ εἶδος τῆς εὐσπλαχνίας, ὥστε κατὰ τοῦτο νὰ εἶνε εὔσπλαχνος ἢ εὐσεβὴς ὁ κηδεύσας, ὥστε νὰ ἐνταφιάσῃ ἐκεῖνον, ἵνα μὴ μένῃ ἄταφος, οὐχὶ δὲ καὶ ἵνα δι' ἰδίας δαπάνης ἐνταφιάσῃ· ἐὰν δὲ περὶ τούτου διαφωτισθῇ ὁ δικαστής, δὲν πρέπει ν' ἀπολύῃ τὸν ἐναγόμενον· διότι τίς κηδεύει ἀλλότριον πτῶμα ἄνευ σκοποῦ εὐσεβείας; πρέπει λοιπὸν νὰ δηλοῖ τις ἐνώπιον μαρτύρων μὲ τίνα σκοπὸν κηδεύει τινά, ἵνα μὴ κα-

8 τόπιν ὑφίσταται ἀνάκρισιν. Πολλοὶ υἱοὶ κηδεύοντες τοὺς γονεῖς αὐτῶν, ἢ ἕτεροι οἵτινες δύνανται νὰ γείνωσι κληρονόμοι, καίτοι ἐξ αὐτοῦ τούτου οὔτε διοίκησις ὡς κληρονόμου, οὔτε ὑπεισέλευσις ἐξάγεται, ὅμως ἵνα μὴ θεωρῶνται ὅτι οἱ ἀναγκαῖοι ἀνέμιξαν ἑαυτούς, ἢ οἱ λοιποὶ ὡς κληρονόμοι ἐδιοίκησαν, συνηθίζουσι νὰ δηλῶσιν ἐνώπιον μαρτύρων ὅτι εὐσεβείας ἕνεκα ποιοῦσι τὸν ἐνταφιασμόν. ἂν δὲ περιττῶς ἐγένετο [ἡ δήλωσις], θεωροῦνται ὅτι διὰ τοῦτο ἐπρονόησαν ὑπὲρ ἑαυτῶν, ἵνα μὴ πιστεύωνται ὅτι ἀνέμιξαν ἑαυτούς, οὐχὶ δὲ διὰ τοῦτο, ἵνα λάβωσι τὴν δαπάνην· καθόσον διαμαρτύρονται ὅτι εὐσεβείας ἕνεκα ποιοῦσι τοῦτο· πληρεστέραν λοιπὸν πρέπει οὗτοι νὰ ποιῶσι τὴν δήλωσιν, ὥστε νὰ δύνανται νὰ λαμβά-

9 νωσι καὶ τὴν δαπάνην. Ἴσως δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἐνίοτε μέρος τῆς



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

facti posse reciperari, ut quis pro parte quasi negotium gerens, pro parte pietatis gratia id faciat: quod est verius : partem igitur sumptus consequetur, quem non donandi
10 animo fecit. Judicem, qui de ea aequitate cognoscit,interdum sumptum omnino non debere admittere modicum factum, si forte in contumeliam defuncti honinis locupletis modicus factus sit : nam non debet huius rationem habere, cum contumeliam defuncto fecisse

11 videatur ita eum funerando. Si quis, dum se heredem putat, patrem familias funeraverit, funeraria actione uti non poterit, quia non hoc animo fecit quasi alienum negotium gerens : et ita Trebatius et Proculus putat. puto tamen et ei ex causa dandam actionem fu-

12 nerariam. Labeo ait, quotiens quis aliam actionem habet de funeris impensa consequenda, funeraria eum agere non posse : et ideo si familiae erciscundae agere possit, funeraria non acturum : plane si iam familiae erciscundae ju-

13 dicicio actum sit, posse agi. Idem Labeo ait, si prohibente herede funeraveris testatorem, ex causa competere tibi funerariam: quid enim si filium testatoris heres ejus prohibuit? huic contradici potest: «ergo pietatis gratia funerasti». sed pone me testatum : habiturum me funerariam actionem: de suo enim expedit mortuos funerari. et quid si testator quidem funus mihi mandavit, heres prohibet, ego

γενομένης δαπάνης δύναται ν' ἀναλ
φθῇ, ἐάν τις ἐν μέρει ὡσεὶ διοικῶν ὑπ
θεσιν, ἐν μέρει δὲ εὐσεβείας χάριν πο
τοῦτο· ὅπερ εἶνε μᾶλλον ὀρθόν. θέ
λοιπὸν λάβει τὸ μέρος τῆς δαπάνης,
10 οὐχὶ μὲ σκοπὸν δωρεᾶς ἐποίησεν.
δικαστής, ὅστις περὶ τῆς τοιαύτης ἰσ
τητος διαγινώσκει, πρέπει ἐνίοτε μ
δόλως νὰ δέχηται γενομένην μετρί
δαπάνην, ἐὰν λ. χ. πρὸς ὕβριν ἀποθ
νόντος ἀνθρώπου πλουσίου ἐγένετο [α
τη] μετρία. διότι δὲν πρέπει νὰ λα
βάνῃ τοιαύτην ὑπ' ὄψιν, καθόσον θε
ρεῖται ὅτι διέπραξεν ὕβριν εἰς τὸν ἀπ
11 θανόντα, κηδεύσας αὐτὸν οὕτως. Ἐ
τις, νομίζων ἑαυτὸν κληρονόμον, ἐκ
δευσε πατέρα οἰκογενείας, δὲν θέλ
δυνηθῇ νὰ ἐγείρῃ τὴν ἀγωγὴν τῆς κ
δείας, διότι δὲν ἐποίησε τοῦτο μὲ σκ
πὸν νὰ διοικήσῃ ἀλλοτρίαν ὑπόθεσ
οὕτω δὲ φρονεῖ ὁ Τρεβάτιος καὶ ὁ Πρ
κουλος. φρονῶ ὅμως ὅτι καὶ εἰς τοῦτ
κατὰ τὰς περιστάσεις δέον νὰ δίδητ
12 ἡ τῆς κηδείας ἀγωγή. Ὁ Λαβέ
λέγει, ὁσάκις τις ἔχει ἑτέραν ἀγωγ
πρὸς ἀπόληψιν τῶν τῆς κηδείας δαπ
νῶν, δὲν δύναται νὰ ἐγείρῃ τὴν τ
κηδείας· καὶ διὰ τοῦτο ἂν δύναται
ἐγείρῃ τὴν περὶ διανομῆς κληρονομία
δὲν θέλει ἐγείρειτὴν τῆς κηδείας· βεβαί
ἐὰν ἡ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγω
ἤδη ἠγέρθη, δύναται νὰ ἐγερθῇ [ἐκε
13 νη]. Ὁ αὐτὸς Λαβέων λέγει, ἐά
ἐμποδίζοντος τοῦ κληρονόμου ἐκήδε
σας τὸν διαθέτην, κατὰ τὰς περιστα
σεις ἁρμόζει εἰς σὲ ἡ τῆς κηδείας [ἀ
γωγή]· διότι τί ἂν ὁ κληρονόμος τ
ἀποθανόντος ἠμπόδισεν υἱὸν τούτου
εἰς αὐτὸν δύναται μὲν ν' ἀντιταχ
«λοιπὸν εὐσεβείας χάριν ἐκήδευσας
ἀλλ' ὑπόθες ὅτι ἐγὼ ἐδήλωσα ἐνώπι
μαρτύρων, ὅτι θέλω νὰ ἔχω τὴν τ
κηδείας ἀγωγήν· διότι ἐξ ἰδίων πρ
πει οἱ ἀποθανόντες νὰ κηδεύωνται.

men nihilo minus funeravi? nne aequum est mihi funera- m competere? et generaliter to judicem justum non meram gotiorum gestorum actionem itari, sed solutius aequitatem ui, cum hoc ei et actionis na-

tura indulget. Divus autem Mar- s rescripsit eum heredem, qui hibet funerari ab eo quem te- tor elegit, non recte facere: enam tamen in eum statutam non esse. Qui mandatu alterius eravit, non habet funerariam ionem, sed is scilicet, qui man- it funerandum, sive solvit ei mandavit sive debet. quod si pillus mandavit sive tutore, uti- funerariam dandam adversus edem ei qui impendit: lucrari m heredem iniquum est. si au- pupillus funus ad se pertinens e tutoris auctoritate mandavit, dam in eum actionem arbitror, t heres extitit ei qui funeratus solvendoque hereditas est. con- si quis mandatu heredis fune- it, non posse eum funeraria re Labeo scribit, quia habet

mandati actionem. Si tamen si negotium heredis gerens fu- avit, licet ratum non habeat, en funeraria eum agere posse Labeo scribit. Datur autem c actio adversus eos ad quos us pertinet, ut puta adversus edem bonorumve possessorem

δέ, ἐὰν ὁ μὲν διαθέτης ἐνετείλατο εἰς ἐμὲ τὴν κηδείαν, ὁ δὲ κληρονόμος ἐκώλυεν, ἐγὼ ὅμως οὐδὲν ἧττον ἐκήδευσα; δὲν εἶνε δίκαιον ν' ἀρμόζῃ εἰς ἐμὲ ἡ τῆς κηδείας [ἀγωγή]; καὶ γενικῶς φρονῶ ὅτι δίκαιος δικαστὴς δὲν θέλει ἀπομιμηθῆ τὴν καθαρὰν ἀγωγὴν τῆς διοικήσεως ὑποθέσεων, ἀλλ' ἐλευθερώτερον θέλει ἀκολουθήσει τὴν ἰσότητα, ἀφοῦ καὶ ἡ φύσις τῆς ἀγωγῆς ἐπιτρέπει αὐ-
14 τῷ τοῦτο. Ὁ αὐτοκράτωρ δὲ Μάρκος ἀντεπέστειλεν ὅτι ὁ κληρονόμος, ὅστις ἐμποδίζει νὰ κηδεύηταί τις παρ' ἐκείνου, ὃν ὁ διαθέτης ἐξελέξατο, δὲν πράττει ὀρθῶς· ποινὴ ὅμως κατ' αὐτοῦ δὲν
15 ὁρίζεται. Ὅστις κατ' ἐντολὴν ἑτέρου ἐκήδευσε, δὲν ἔχει τὴν τῆς κηδείας ἀγωγήν, ἀλλ' ἐκεῖνος, ἐννοεῖται, ὅστις ἐνετείλατο τὴν κήδευσιν, εἴτε κατέβαλεν εἰς τὸν ἐνταλθέντα, εἴτε ὀφείλει. ἂν ὅμως ἄνηβος ἐνετείλατο ἄνευ τῆς αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου, δέον νὰ δίδηται ὠφέλιμος τῆς κηδείας [ἀγωγὴ] κατὰ τοῦ κληρονόμου εἰς τὸν δαπανήσαντα· διότι τὸ νὰ ὠφελῆται ὁ κληρονόμος εἶνε ἄνισον. ἂν ὅμως ὁ ἄνηβος τὴν εἰς ἑαυτὸν ἐπιβαλλομένην κηδείαν ἐνετείλατο [εἰς ἕτερον] ἄνευ τῆς αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου, δέον φρονῶ νὰ δίδηται κατ' αὐτοῦ ἀγωγή, ἐὰν καὶ κληρονόμος τοῦ κηδευθέντος ἀνεδείχθη, καὶ ἀξιόχρεως εἶνε ἡ κληρονομία· τοὐναντίον ἐάν τις κατ' ἐντολὴν τοῦ κληρονόμου ἐκήδευσε, δὲν δύναται νὰ ἐγείρῃ τὴν ἀγωγὴν τῆς κηδείας, γράφει ὁ Λαβέων, διότι ἔχει τὴν
16 τῆς ἐντολῆς ἀγωγήν. Ἂν ὅμως ὡσεὶ ὑπόθεσιν τοῦ κληρονόμου διοικῶν ἐκήδευσε, καίτοι δὲν ἐνέκρινεν [οὗτος], ὅμως δύναται νὰ ἐγείρῃ τὴν ἀγωγὴν
17 τῆς κηδείας, γράφει ὁ Λαβέων. Δίδεται δ' ἡ ἀγωγὴ αὕτη ἐναντίον ἐκείνων, εἰς οὓς ἡ κηδεία ἀποβλέπει, ὡς λ. χ. ἐναντίον τοῦ κληρονόμου, τοῦ διακα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ceterosque successores.

15 *POMPONIUS* Funeris impensam et patronus, qui bonorum possessionem petit contra tabulas, praestat.

16 *ULPIANUS* In eum, ad quem dotis nomine quid pervenerit, dat praetor funerariam actionem: aequissimum enim visum est veteribus mulieres quasi de patrimoniis suis ita de dotibus funerari et eum, qui morte mulieris dotem lucratur, in funus conferre debere, sive pater mulieris est sive maritus.

17 *PAPINIANUS* Sed si nondum pater dotem reciperaverit, vir solus convenietur reputaturus patri, quod eo nomine praestiterit:

18 *JULIANUS* impensa enim funeris aes alienum dotis est:

19 *ULPIANUS* ideoque etiam dos sentire hoc aes alienum debet.

20 *IDEM* Neratius quaerit, si is, qui dotem dederat pro muliere, stipulatus est[1] duas partes dotis reddi, tertiam apud maritum remanere, pactus sit, ne quid maritus in funus conferret, an funeraria maritus teneatur. et ait, si quidem ipse stipulator mulierem funeravit, locum esse pacto et inutilem ei funerariam fore: si vero alius funeravit, posse eum maritum convenire, quia pacto hoc publicum ius infringi non possit. quid tamen si quis dotem hac lege dederit pro muliere, ut ad ipsum rediret, si in matrimonio mortua esset, aut quoquo modo soluto

(1) διαγρ. (Mo.)

τόχου τῆς περιουσίας, καὶ τῶν λοιπῶν διαδόχων.

15 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Τὴν δαπάνην τῆ κηδείας καὶ ὁ πάτρων, ὅστις ζητεῖ τὴ ἐναντίον τῆς διαθήκης διακατοχὴν τῆ περιουσίας, παρέχει.

16 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Κατ' ἐκείνου, εἰς ὃ λόγῳ προικὸς περιῆλθέ τι, δίδει πραίτωρ τὴν τῆς κηδείας ἀγωγήν διότι ἰσώτατον ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν πα λαιῶν, αἱ γυναῖκες νὰ κηδεύωνται ἐ τῶν προικῶν ὡσεὶ ἐκ περιουσίας ἰδίαι ἐκεῖνος δέ, ὅστις διὰ τοῦ θανάτου τ γυναικὸς ὠφελεῖται τὴν προῖκα, νὰ φείλῃ νὰ συνεισφέρῃ εἰς τὴν κηδείαι εἴτε πατὴρ τῆς γυναικὸς εἶνε, εἴτε σ ζυγος.

17 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν ὁ πα τὴρ δὲν ἀνέλαβεν εἰσέτι τὴν προῖκ μόνος ὁ σύζυγος ἐνάγεται, μέλλων ὑπολογίσῃ εἰς βάρος τοῦ πατρός, ὅ ἕνεκα τούτου κατέβαλε·

18 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* διότι αἱ δαπάν τῆς κηδείας εἶνε χρέος τῆς προικός.

19 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* ὅθεν ἡ προῖξ δέ καὶ νὰ φέρῃ τὸ χρέος τοῦτο.

20 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ Νεράτιος ἐξετάζ ἐὰν ἐκεῖνος, ὅστις ἔδωκε προῖκα ὑπ γυναικός, ἐπερωτήσας ὥστε τὰ μὲν δ μέρη τῆς προικὸς ν' ἀποδίδωνται, δὲ τρίτον νὰ μένῃ παρὰ τῷ συζύγ συνεφώνησε νὰ μὴ συνεισφέρῃ τι ὁ σ ζυγος εἰς τὴν κηδείαν, ἐνέχεται ἀρά διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς κηδείας ὁ σύζ γος; λέγει λοιπόν, ἂν μὲν αὐτὸς ὁ περωτήσας ἐκήδευσε τὴν γυναῖκα, λα βάνει χώραν τὸ σύμφωνον, καὶ ἀνω λὴς εἶνε δι' αὐτὸν ἡ τῆς κηδείας γωγή. ἂν ὅμως ἕτερος ἐκήδευσε, δύ ται οὗτος νὰ ἐναγάγῃ τὸν σύζυγον, δι διὰ τοῦ συμφώνου ἐκείνου δὲν δύνα ν' ἀνατραπῇ δίκαιον δημόσιον. τί μως, ἄν τις ἔδωκεν ὑπὲρ γυναι προῖκα μὲ τὴν συμφωνίαν, νὰ ἀποδι

atrimonio? numquid hic in funus
n conferat? sed cum dos morte
ulieris ad eum pervenerit, potest

dici conferre eum. Si maritus
cratur dotem, convenietur funeria, pater autem non. sed in hunc
sum puto, si dos, quia permoca fuit, in funus non sufficit, in
perfluum in patrem debere ac-

tionem dari. Cum mater famis decedit nec est ejus solvendo
reditas, funerari eam ex dote
atum oportet: et ita Celsus
ribit.

21 *PAULUS* In patrem, cuius in testate fuerit is cuius funus facm erit, competit funeraria actio
o dignitate et facultatibus.

22 *ULPIANUS* Celsus scribit: otiens mulier decedit, ex dote,
ae penes virum remanet, et ceris mulieris bonis pro portione
neranda est.

23 *PAULUS* Veluti si in dotem ntum sint, in hereditate dueen-, duas partes heres, unam vir
nferet.

24 *ULPIANUS* Julianus scribit: n deductis legatis

25 *PAULUS* nec pretiis manussorum

26 *POMPONIUS* nec aere alieno ducto

27 *ULPIANUS* sic pro rata et aritum et heredem conferre in funus oportet. Maritus funera- non convenietur, si mulieri in atrimonio dotem solverit, ut

εἰς ἑαυτόν, ἐὰν [ἡ γυνὴ] ἀποθάνῃ ἐν τῷ γάμῳ, ἢ καθ' οἱονδήποτε τρόπον λυθῇ ὁ γάμος; ἀράγε οὗτος δὲν συνεισφέρει εἰς τὴν κηδείαν; ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ προῖξ διὰ τοῦ θανάτου τῆς γυναικὸς εἰς αὐτὸν περιέρχεται, δύναται νὰ
1 λεχθῇ ὅτι συνεισφέρει οὗτος. Ἐὰν ὁ σύζυγος ὠφελῆται τὴν προῖκα, ἐνάγεται διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς κηδείας, ὁ πατὴρ ὅμως οὐχί· ἀλλ' ἐπὶ τῆς περιπτώσεως ταύτης φρονῶ, ἐὰν ἡ προίξ, καθὸ λίαν μετρία, μὴ ἐξαρκῇ εἰς τὴν κηδείαν, πρέπει διὰ τὸ ὑπόλοιπον κατὰ
2 τοῦ πατρὸς νὰ δίδηται ἀγωγή. Ἐὰν μήτηρ οἰκογενείας ἀπέθανε, μηδ' ὑπάρχῃ κληρονομία αὐτῆς ἀξιόχρεως, πρέπει αὕτη νὰ κηδεύηται ἐκ μόνης τῆς προικός· οὕτω δὲ γράφει ὁ Κέλσος.

21 *ΠΑΥΛΟΣ* Κατὰ τοῦ πατρός, ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ὁποίου ἦτο ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ἡ κηδεία ἐγένετο, ἁρμόζει ἡ τῆς κηδείας ἀγωγὴ ἀναλόγως τοῦ ἀξιώματος καὶ τῶν μέσων.

22 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ Κέλσος γράφει· ὁσάκις γυνὴ ἀποθνήσκει, ἐκ τῆς προικός, ἥτις παρὰ τῷ ἀνδρὶ μένει, καὶ τῆς λοιπῆς περιουσίας τῆς γυναικὸς κατ' ἀναλογίαν δέον νὰ κηδεύηται.

23 *ΠΑΥΛΟΣ* Λόγου χάριν ἐὰν ἐν μὲν τῇ προικὶ εἶνε ἑκατόν, ἐν δὲ τῇ κληρονομίᾳ διακόσια, δύω μὲν μέρη συνεισφέρει ὁ κληρονόμος, ἓν δὲ ὁ ἀνήρ.

24 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ Ἰουλιανὸς γράφει· μὴ ἀφαιρουμένων τῶν κληροδοσιῶν,

25 *ΠΑΥΛΟΣ* μηδὲ τοῦ τιμήματος τῶν χειραφετουμένων,

26 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* μηδὲ τῶν χρεῶν ἀφαιρουμένων,

27 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* οὕτως ἀναλόγως καὶ ὁ σύζυγος καὶ ὁ κληρονόμος πρέ-
1 πει νὰ συνεισφέρῃ εἰς τὴν κηδείαν. Ὁ σύζυγος δὲν ἐνάγεται διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς κηδείας, ἐὰν διαρκοῦντος τοῦ γά-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Marcellus scribit: quae sententia vera est: in his tamen casibus, in quibus hoc ei facere legibus per-

2 missum est. Praeterea maritum puto funeraria in id demum teneri quod facere potest: id enim lucrari videtur quod praestaret mulieri si conveniretur.

28 *POMPONIUS* Quod si nulla dos esset, tunc omnem inpensam patrem praestare debere Atilicinus ait aut heredes ejus mulieris, puta emancipatae. quod si neque heredes habeat neque pater solvendo sit, maritum in quantum facere potest pro hoc conveniri, ne injuria ejus videretur quondam uxorem ejus insepultam relinqui.

29 *GAIUS* Si mulier post divortium alii nupta decesserit, non putat Fulcinius priorem maritum, licet lucri dotem faciat, funeris

1 impensam praestare. Is qui filiam familias funeravit, antequam dos patri reddatur cum marito recte agit: reddita dote patrem obligatum habet. utique autem, si cum marito actum fuerit, is eo minus patri mulieris restituturus est.

30 *POMPONIUS* Contra quoque quod pater in funus filiae inpendit aut alio agente secum funeraticia praestitit, ipse acctione de dote a

1 marito recipit. Sed si emancipata in matrimonio decedat, col-

μου κατέβαλε τὴν προῖκα εἰς τὴν γυ-
ναῖκα, καθὰ ὁ Μάρκελλος γράφει· ἡ δι-
γνώμη αὕτη εἶνε ὀρθή· κατ' ἐκείνα
ὅμως [μόνον] τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃ
ὑπὸ τῶν νόμων τῷ εἶνε ἐπιτετραμμένον
2 νὰ πράξῃ ἐκεῖνο. Ἐκτὸς τούτου
σύζυγος φρονῶ διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆ
κηδείας εἰς ἐκεῖνο μόνον ἐνέχεται, ὅπερ
δύναται νὰ πράξῃ· διότι ἐκεῖνο θεω
ρεῖται ὠφελούμενος, ὅπερ ἤθελε κατα
βάλει εἰς τὴν γυναῖκα, ἐὰν ἐνήγετο.

28 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἂν ὅμως μηδεμί
προῖξ ὑπάρχῃ, τότε πᾶσαν δαπάνην
πατὴρ ὀφείλει νὰ παράσχῃ, λέγει
Ἀτιλικῖνος, ἢ οἱ κληρονόμοι τῆς γυ-
ναικός, οὔσης τυχὸν χειραφέτου. ἂν ὅ
μως μήτε κληρονόμους ἔχῃ, μήτε
πατὴρ εἶνε ἀξιόχρεως, ὁ σύζυγος δύ
ναται νὰ ἐναχθῇ νὰ πράξῃ ὅ,τι δύνα
ται, ἵνα μή ποτε ὕβρις αὐτοῦ θεωρηθῇ
τὸ νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἄ
ταφος.

29 *ΓΑΪΟΣ* Ἐὰν γυνὴ μετὰ τὸ δια
ζύγιον ἕτερον ὑπανδρευθεῖσα ἀπέθανε
δὲν φρονεῖ ὁ Φουλκίνιος ὅτι ὁ προηγούμ
μενος σύζυγος, καίτοι ὠφελούμενος τὴ
προῖκα, καταβάλλει τὴν τῆς κηδεία
1 δαπάνην. Ἐκεῖνος, ὅστις θυγατέρ
ὑπεξουσίαν ἐκήδευσε, προτοῦ μὲν
προῖξ ἀποδοθῇ εἰς τὸν πατέρα, ἐγκύ
ρως ἐνάγει τὸν σύζυγον· ἀποδοθείσης
δὲ τῆς προικὸς ἔχει ἐνεχόμενον τὸν πα
τέρα. βεβαίως ὅμως, ἐὰν ἐνήχθη ὁ σύ
ζυγος, οὗτος θέλει ἐκ τούτου ὀλιγώτε
ρον ἀποδώσει εἰς τὸν πατέρα τῆς γυ
ναικός.

30 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ὡσαύτως τἀνάπα
λιν, ὅ,τι ὁ πατὴρ εἰς τὴν κηδείαν τῆ
θυγατρὸς ἐδαπάνησεν, ἢ ἑτέρου ἐνά
γοντος αὐτὸν διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς κη
δείας κατέβαλεν, ἀναλαμβάνει παρ
τοῦ συζύγου διὰ τῆς περὶ προικὸς ἀ
1 γωγῆς. Ἀλλ' ἐάν τις χειραφετη
θεῖσα ἀπέθανεν ἐν γάμῳ, θέλουσι συν

.turos heredes bonorumve posses-
ıres et patrem pro portione dotis
ıam recipit et virum pro portio-
ɜ dotis quam lucratus est.

31 *ULPIANUS* Si filius familias
iles sit et habeat castrense pecu-
ım, puto successores ejus ante
neri, sic deinde ad patrem ve-
nire. Qui servum alienum vel
ıcillam sepelivit, habet adversus
ominum funerariam actionem.
Haec actio non est annua, sed
rpetua, et heredi ceterisque suc-
ssoribus et in successores datur.

32 *PAULUS* Si possessor heredi-
tis funus fecerit, deinde victus
restitutione non deduxerit quod
ıpenderit, utilem esse ei fune-
rariam. Si eodem momento tem-
ıris vir et uxor decesserit, Labeo
t in heredem viri pro portione
tis dandam hanc actionem, quo-
am id ipsum dotis nomine ad
m pervenit.

33 *ULPIANUS* Si quis fuit heres,
inde hereditas ablata sit ei qua-
indigno, magis est, ut penes eum
ra sepulchrorum remaneant.

34 *PAULUS* Si locus sub condi-
one legatus sit, interim heres
ferendo mortuum non facit lo-
m religiosum.

35 *MARCELLUS* Minime majores
gendum putaverunt eum, qui ad
triam delendam et parentes et
eros interficiendos venerit: quem
filius patrem aut pater filium
cidisset,[1] sine scelere, etiam
aemio adficiendum omnes con-
tuerunt.

[1]) occidisse προσθ. (Mo.)

εισφέρει οἱ κληρονόμοι ἢ οἱ διακάτοχοι τῆς περιουσίας καὶ ὁ πατὴρ ἀναλόγως τῆς προικὸς ἣν λαμβάνει, καὶ ὁ σύζυγος ἀναλόγως τῆς προικός, ἣν ὠφελεῖται.

31 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν υἱὸς ὑπεξούσιος εἶνε στρατιώτης καὶ ἔχῃ στρατιωτικὸν χρημάτιον, φρονῶ ὅτι οἱ διάδοχοι αὐτοῦ πρῶτον ἐνέχονται, κατόπιν δὲ 1 ἔρχεται καὶ ὁ πατήρ. Ὅστις δοῦλον ἀλλότριον ἢ δούλην ἐνεταφίασεν, ἔχει ἐναντίον τοῦ κυρίου τὴν τῆς κηδείας 2 ἀγωγήν. Ἡ προκειμένη ἀγωγὴ δὲν εἶνε ἐνιαύσιος, ἀλλὰ διηνεκής, διδομένη καὶ εἰς τὸν κληρονόμον καὶ τοὺς διαδόχους, καὶ κατὰ τῶν διαδόχων.

32 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν νομεὺς κληρονομίας ἐποίησε κηδείαν, εἶτα δ' ἡττηθεὶς δὲν ἀφήρεσε κατὰ τὴν ἀποκατάστασιν [τῆς κληρονομίας] ὅ,τι ἐδαπάνησεν, ἔχει ὠφέλιμον ἀγωγὴν τῆς κη-1 δείας. Ἐὰν ταὐτοχρόνως ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ἀπέθανον, ὁ Λαβέων λέγει ὅτι κατὰ τοῦ κληρονόμου τοῦ ἀνδρὸς ἀναλόγως τῆς ἐπὶ τῆς προικὸς μερίδος δέον νὰ δίδηται ἡ προκειμένη ἀγωγή, διότι ἐκείνη λόγῳ προικὸς περιῆλθεν εἰς αὐτόν.

33 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις ἦτο κληρονόμος, κατόπιν δ' ἡ κληρονομία ἀφηρέθη ἀπ' αὐτοῦ ὡς ἀναξίου, πιθανώτερον εἶνε ὅτι τὰ τῶν τάφων δίκαια διατηροῦνται παρ' αὐτῷ.

34 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν τόπος ὑπὸ αἵρεσιν ἐκληροδοτήθη, ἐν τῷ μεταξὺ ὁ κληρονόμος καταθέτων νεκρὸν δὲν καθιστᾷ τὸν τόπον ὅσιον.

35 *ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ* Ἐλάχιστα δέον νὰ πενθῆται, ἐφρόνουν οἱ πρόγονοι, ἐκεῖνος, ὅστις ἐπῆλθε πρὸς καταστροφὴν τῆς πατρίδος καὶ φόνον γονέων καὶ τέκνων· ὅτε ἐὰν υἱὸς τὸν [τοιοῦτον] πατέρα ἢ πατὴρ τὸν υἱὸν φονεύσῃ, πάντες παραδέχονται ὅτι φονεύει χωρὶς [νὰ διαπράττῃ] ἔγκλημα, μάλιστα δὲ καὶ βραβεῖον δέον νὰ λαμβάνῃ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

36 *POMPONIUS* Cum loca capta sunt ab hostibus, omnia desinunt religiosa vel sacra esse, sicut homines liberi in servitutem perveniunt: quod si ab hac calamitate fuerint liberata, quasi quodam postliminio reversa pristino statui restituuntur.

37 *MACER* Funeris sumptus accipitur, quidquid corporis causa veluti unguentorum erogatum est, et pretium loci in quo defunctus humatus est, et si qua vectigalia sunt, vel sarcophagi et vectura[1]: et quidquid corporis causa antequam sepeliatur consumptum est, funeris impensam esse existimo. Monumentum autem sepulchri id esse divus Hadrianus rescripsit, quod monumenti, id est causa muniendi ejus loci factum sit, in quo corpus impositum sit. itaque si amplum[2] quid aedificari testator iusserit, veluti incircum porticationes, eos sumptus funeris causa non esse.

38 *ULPIANUS* Ne corpora aut ossa mortuorum detinerentur aut vexarentur neve prohiberentur quo minus via publica transferrentur aut quominus sepelirentur, praesidis provinciae officium est.

39 *MARCIANUS* Divi fratres edicto admonuerunt, ne justae sepulturae traditum, id est terra conditum corpus inquietetur: videtur autem terra conditum et si in arcula conditum hoc animo sit, ut non alibi transferatur. sed arculam ipsam, si res exigat, in locum commodiorem licere transferre non est denegandum.

(1) et pret. loci in q. d. h. est vel sarc. et vect. et si qua vectig. sunt. (Mo.)

(2) amplius (Mo.)

36 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ὅταν τόποι καταληφθῶσιν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, παύουσι πάντες [οὗτοι] νὰ εἶνε ὅσιοι ἢ ἱεροί, ὡς ἄνθρωποι ἐλεύθεροι περιέρχονται εἰς δουλείαν· ἂν ὅμως ἀπαλλαγῶσι τῆς συμφορᾶς ἐκείνης, ἀποκαθίστανται εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν, ὡσεὶ μετὰ δικαίου ὑποστροφῆς ἐπανελθόντες.

37 *ΜΑΚΡΟΣ* Κηδείας δαπάνη θεωρεῖται ὅ,τι χάριν τοῦ σώματος λ. χ. διὰ μύρα ἐδαπανήθη, καὶ ἡ τιμὴ τοῦ τόπου, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ ἀποθανὼν ἐτάφη, ἢ τοῦ σαρκοφάγου καὶ τῆς μετακομιδῆς, καὶ ὅσα τέλη ὑπάρχουσι. καὶ ὅ,τι δήποτε χάριν τοῦ σώματος προτοῦ ἐνταφιασθῇ κατηναλώθη, εἶνε φρονῶ κηδείας δαπάνη. Μνημεῖον δ' ἐντάφιον εἶνε ἐκεῖνο, ἀντεπέστειλεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανός, ὅπερ ἐγένετο χάριν μνήματος (monumenti), ἤτοι ἀσφαλείας (muniendi) τοῦ τόπου, ἐν ᾧ σῶμα εἶνε ἐντεθειμένον. ὅθεν ἐὰν ὁ διαθέτης διέταξε νὰ οἰκοδομηθῇ τι περιπλέον λ. χ. κύκλωθεν στοαί, αἱ δαπάναι αὐται δὲν γίνονται ἕνεκα τῆς κηδείας.

38 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὅπως μὴ σώματα ἢ ὀστᾶ ἀποθανόντων παρακρατῶνται ἢ διαταράσσωνται, μηδὲ ἐμποδίζωνται τοῦ νὰ μετακομισθῶσι διὰ δημοσίας ὁδοῦ ἢ τοῦ νὰ ἐνταφιασθῶσιν, εἶνε καθῆκον τοῦ διοικητοῦ τῆς ἐπαρχίας [νὰ μεριμνᾷ].

39 *ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ* Οἱ αὐτοκράτορες ἀδελφοὶ διὰ διατάγματος ἀπηγόρευσαν νὰ διαταράσσηται σῶμα εἰς νόμιμον ταφὴν παραδοθέν, ἤτοι εἰς τὴν γῆν κατατεθέν· θεωρεῖται δὲ εἰς τὴν γῆν κατατεθέν, καὶ ἂν ἐν σορῷ κατετέθη μὲ τὸν σκοπὸν νὰ μὴ μετακομισθῇ ἀλλαχοῦ. ἀλλὰ τὴν σορὸν αὐτὴν δὲν πρέπει ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι ἐπιτρέπεται νὰ μετακομίζῃ τις ἐν ἀνάγκῃ εἰς τόπον καταλληλότερον.

40 *PAULUS* Si quis enim eo ani-
o corpus intulerit, quod cogita-
t inde alio postea transferre ma-
sque temporis gratia deponere,
am quod ibi sepeliret[1] mortuum
quasi aeterna sede dare destina-
rit, manebit locus profanus.

41 *CALLISTRATUS* Si plures sint
mini ejus loci, ubi mortuus in-
rtur, omnes consentire debent,
m extranei inferantur: nam ex
sis dominis quemlibet recte ibi
peliri constat etiam sine cetero-
m consensu, maxime cum alius
n sit locus in quo sepeliretur.

42 *FLORENTINUS* Monumen-
m generaliter res est memoriae
usa in posterum prodita: in qua
corpus vel reliquiae inferantur,
t sepulchrum, si vero nihil eo-
m inferatur, erit monumentum
emoriae causa factum, quod Grae-
κενοτάφιον appellant.

43 *PAPINIANUS* Sunt personae,
iae, quamquam religiosum locum
ere non possunt, interdicto ta-
en de mortuo inferendo utiliter
unt, ut puta dominus proprie-
tis, si in fundum, cuius fructus
ienus est, mortuum inferat aut
ferre velit: nam si intulevit, non
ciet iustum sepulchrum, sed si
ohibeatur, utiliter interdicto,
ii de jure dominii quaeritur, a-
t. eademque sunt in socio, qui
fundum communem invito socio
ortuum inferre vult. nam propter
iblicam utilitatem, ne insepulta
davera iacerent, strictam ratio-
m insuper habemus, quae non-
imquam in ambiguis religionum
aestionibus omitti solet: nam

(1) sepelire (Mo.)

40 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐάν τις λοιπὸν κατέ-
θηκε σῶμα μὲ τὸν σκοπὸν κατόπιν νὰ
μεταφέρῃ αὐτὸ ἐκεῖθεν ἀλλαχοῦ, καὶ
μᾶλλον σκοπῶν προσωρινῶς νὰ κατα-
θέσῃ, παρὰ νὰ ἐνταφιάσῃ ἐκεῖ τὸν νε-
κρὸν δίδων αὐτῷ οἱονεὶ αἰωνίαν κατοι-
κίαν, — ὁ τόπος θέλει μένει ἀνόσιος.

41 *ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ* Ἐάν εἶνε πολ-
λοὶ κύριοι τοῦ τόπου, ἔνθα νεκρὸς κα-
τατίθεται, δέον πάντες νὰ συναινέσω-
σιν, ὅταν ἐξωτικοὶ κατατίθενται· διότι
ἐξ αὐτῶν τῶν κυρίων οἱοσδήποτε γνω-
στὸν ὅτι ἐγκύρως ἐνταφιάζεται ἐκεῖ
καὶ ἄνευ συναινέσεως τῶν λοιπῶν, μά-
λιστα ἐὰν μὴ ὑπάρχῃ ἄλλος τόπος, ἐν
τῷ ὁποίῳ νὰ ἐνταφιασθῇ.

42 *ΦΛΩΡΕΝΤΙΝΟΣ Μνημεῖον* γενι-
κῶς εἶνε πρᾶγμα μνήμης ἕνεκεν ἐγειρό-
μενον διὰ τὸ μέλλον· [καὶ] ἂν μὲν εἰς
αὐτὸ κατατίθηται σῶμα ἢ λείψανα,
καθίσταται τάφος, ἂν ὅμως μηδὲν τοι-
οῦτον κατατίθηται, θέλει εἶσθαι μνη-
μεῖον μνήμης ἕνεκα γενόμενον, ὅπερ οἱ
Ἕλληνες *κενοτάφιον* καλοῦσιν.

43 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ὑπάρχουσι πρό-
σωπα, ἅτινα, καίτοι δὲν δύνανται νὰ
καταστήσωσι τόπον τινὰ ὅσιον, ὠφε-
λίμως ὅμως ἐγείρουσι τὸ περὶ καταθή-
κης νεκροῦ παράγγελμα, ὡς λ. χ. ὁ
κύριος τῆς ἰδιοκτησίας ἐὰν εἰς ἀγρόν,
οὗτινος ἡ κάρπωσις ἀνήκει εἰς ἕτερον,
καταθέτῃ ἢ θέλῃ νὰ καταθέσῃ νεκρόν·
διότι ἐὰν κατέθηκε, δὲν ποιεῖ νόμιμον
τάφον, ἀλλ' ἐὰν ἐμποδίζηται, ὠφελί-
μως ἐνάγει διὰ τοῦ παραγγέλματος,
ὅπερ περὶ τοῦ δικαίου τῆς κυριότητος
ζητεῖται· τὰ αὐτὰ εἶνε καὶ ὡς πρὸς
κοινωνόν, ὅστις εἰς ἀγρὸν κοινὸν ἄκοντ-
τος τοῦ κοινωνοῦ θέλει νὰ καταθέσῃ
νεκρόν. διότι διὰ τὴν δημοσίαν ὠφέ-
λειαν, τοῦ νὰ μὴ μένωσι πτώματα ἄ-
ταφα, δὲν προσέχομεν εἰς τὸν αὐστη-
ρὸν κανόνα, ὅστις ἐνίοτε ἐπὶ ἀμφιβό-
λων θρησκευτικῶν ζητημάτων ἐπεκρά-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

summam esse rationem, quae pro religione facit.

44 *PAULUS* Cum in diversis locis sepultum est, uterque quidem locus religiosus non fit, quia una sepultura plura sepulchra efficere non potest: mihi autem videtur illum religiosum esse, ubi quod est principale conditum est, id est caput, cuius imago fit, inde cognoscimur. cum autem impetratur, ut reliquiae transferantur, desinit locus religiosus esse.

45 *MAECIANUS* Impensa funeris semper ex hereditate deducitur, quae etiam omne creditum solet praecedere, cum bona solvendo non sint.

46 *SCAEVOLA* Si plura praedia quis habuit et omnium usum fructum separatim legaverit, poterit in unum inferri et electio erit heredis et gratificationi locus: sed fructuario utilem actionem in heredem dandam ad id recipiendum, quod propter eam electionem mi-

1 nutus est usus fructus. Si heres mulieris inferat mortuam in hereditarium fundum, a marito qui debet in funus conferre pro aesti-

2 matione[1] loci consequatur. Ei, cui vestimenta legantur, si in funus erogata sint, utilem actionem in heredem dandam placuit et privilegium funerarium.

τησε νὰ παροῶται· διότι ὕψιστος κανὼν εἶνε, ὅστις ὑπὲρ τῆς θρησκείας συνηγορεῖ.

44 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν εἰς διαφόρους τόπους ἐγένετο ἐνταφιασμός, ἑκάτερος μὲν τόπος δὲν καθίσταται ὅσιος, διότι εἰς ἐνταφιασμὸς δὲν δύναται νὰ παραγάγῃ πολλοὺς τάφους· εἰς ἐμὲ ὅμως φαίνεται ὅτι ἐκεῖνος εἶνε ὅσιος, ἔνθα κατετέθη τὸ κύριον, ἤτοι ἡ κεφαλή, ἧς ἡ εἰκὼν κάμνει ν' ἀναγνωριζώμεθα· ὅταν δ' ἐπιτευχθῇ [ἡ ἄδεια] νὰ μετακομισθῶσι τὰ λείψανα, παύει ὁ τόπος νὰ εἶνε ὅσιος.

45 *ΜΑΙΚΙΑΝΟΣ* Αἱ δαπάναι τῆς κηδείας πάντοτε ἐκ τῆς κληρονομίας ἀφαιροῦνται, προηγοῦνται δὲ συνήθως ὅλων τῶν πιστώσεων, ὅταν ἡ περιουσία δὲν εἶνε ἀξιόχρεως.

46 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Ἐάν τις ἔχῃ πολλὰ κτήματα, καὶ ἐκληροδότησε χωριστὰ τὴν χρησικαρπίαν πάντων, δύναται εἰς ἓν νὰ κατατεθῇ, εἰς τὸν κληρονόμον δ' ἀνήκει νὰ ἐκλέξῃ εὐνοῶν [ἕνα ἐκ τῶν κληροδόχων]. ἀλλ' εἰς τὸν [τοιοῦτον] καρπωτὴν δέον νὰ δίδηται ὠφέλιμος ἀγωγὴ κατὰ τοῦ κληρονόμου πρὸς ἀπόληψιν ἐκείνου, καθ' ὃ ἕνεκα τῆς ἐκλογῆς ἐκείνης ἠλαττώθη ἡ χρη-

1 σικαρπία. Ἐὰν ὁ κληρονόμος γυναικὸς καταθέτῃ τὴν νεκρὰν εἰς ἀγρὸν κληρονομιαῖον, λαμβάνει παρὰ τοῦ ἀνδρός, ὅστις ὀφείλει νὰ συνεισφέρῃ ἀναλόγως, τὴν διατίμησιν τοῦ τόπου.

2 Εἰς ἐκεῖνον, εἰς ὃν ἐνδύματα κληροδοτοῦνται, ἐὰν εἰς τὴν κηδείαν [τοῦ διαθέτου] κατηναλώθησαν, ἤρεσε νὰ δίδηται ὠφέλιμος ἀγωγὴ κατὰ τοῦ κληρονόμου, καὶ προνόμιον ὡς πρὸς τὴν ἀγωγὴν τῆς κηδείας.

(1) pro portione aestimationem (Mo.)

## VIII[1].

### De mortuo inferrendo et sepulchro aedificando.

1 *ULPIANUS* Praetor ait: «Quo quave illi mortuum inferre invito te ius est, quo minus illi eo quave mortuum inferre et ibi se-

«pelire liceat, vim fieri veto.» Qui inferendi mortuum ius habet, non prohibetur inferre: prohiberi autem inferre videtur, sive in locum inferre prohibeatur sive itinere arceatur. Hoc interdicto de mortuo inferendo dominus proprietatis sibi potest, quod etiam de loco puro

competit. Item si mihi in fundum via debeatur, in quem fundum inferre volo, et via prohibear, hoc interdicto posse me experiri placuit, quia inferre prohibeor nisi via uti prohibeor: idque erit prohibendum et si alia servitus de-

(1) Βασ. (ΝΘ'. Β')

beatur. Hoc interdictum prohibitorium esse palam est. Praetor ait: «Quo illi ius est invito te mortuum inferre, quominus illi in eo loco sepulchrum sine dolo malo aedificare liceat, vim fieri veto.» Interdictum hoc propterpropositum est, quia religiosum interest monumenta exstrui et

exornari. Facere sepulchrum sive monumentum in loco, in quo cui ius est, nemo prohibetur. Aedificare videtur prohibere et qui prohibet eam materiam convehi,

## 8.

### Περὶ καταθήκης νεκροῦ καὶ οἰκοδομήσεως τάφου.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ πραίτωρ λέγει: «Εἰς ὅντινα ἢ ἥντινα ὑπάρχει δικαίωμα ἄκοντός σου νὰ καταθέτῃ που νεκρόν, ἀπαγορεύω ν' ἀσκῆται βία κωλύουσα τοῦτον ἢ ταύτην νὰ καταθέσῃ καὶ νὰ ἐνταφιάσῃ ἐκεῖ νεκρόν.» Ὅστις ἔχει τὸ τῆς καταθήκης νεκροῦ δικαίωμα, δὲν ἐμποδίζεται νὰ καταθέσῃ. θεωρεῖται δὲ ὅτι ἐμποδίζεται νὰ καταθέσῃ, εἴτε ἐμποδίζεται νὰ καταθέσῃ ἐπὶ τόπου, εἴτε καθ' ὁδὸν κωλύεται. Ὁ κύριος τῆς ἰδιοκτησίας δύναται νὰ μεταχειρισθῇ τὸ προκείμενον περὶ καταθήκης νεκροῦ παράγγελμα, ὅπερ καὶ περὶ τόπου καθαροῦ ἁρμόζει. Ὡσαύτως ἐάν μοι ὀφείληται ὁδὸς εἰς ἀγρόν, εἰς ὃν ἀγρὸν θέλω νὰ καταθέσω, κωλύωμαι δὲ τῆς ὁδοῦ, ἤρεσεν ὅτι δύναμαι νὰ ἐνεργήσω διὰ τοῦ προκειμένου παραγγέλματος, διότι ἐμποδίζομαι νὰ καταθέσω, ὅταν ἐμποδίζωμαι νὰ κάμω χρῆσιν τῆς ὁδοῦ· τὸ αὐτὸ δὲ θέλει ἐπιδοκιμασθῇ, καὶ ἂν ἄλλη δουλεία ὀφείληται. Ὅτι τὸ προκείμενον παράγγελμα εἶνε ἀπαγορευτικόν, εἶνε κατάδηλον. Ὁ πραίτωρ λέγει: «Εἰς ὅντινα ὑπάρχει δικαίωμα νὰ καταθέτῃ που νεκρὸν ἄκοντός σου, ἀπαγορεύω ν' ἀσκῆται βία κωλύουσα αὐτὸν νὰ οἰκοδομήσῃ ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ ἄνευ δόλου τάφον.» Τὸ προκείμενον παράγγελμα διὰ τοῦτο προετέθη, διότι ἐνδιαφέρει τὴν θρησκείαν νὰ κατασκευάζωνται μνημεῖα καὶ νὰ διακοσμῶνται. 7 Οὐδεὶς ἐμποδίζεται νὰ ποιήσῃ τάφον ἢ μνημεῖον ἐν ᾧ τόπῳ δικαιοῦται. 8 Θεωρεῖται δὲ ὅτι ἐμποδίζει τὴν οἰκοδόμησιν καὶ ὅστις ἐμποδίζει νὰ μετακομισθῇ τὸ ὑλικόν, ὅπερ εἰς τὴν οἰ-

quae aedificio necessaria sit. proinde et si operi necessarios prohibuit quis venire, interdictum locum habet, et si machinam alligare quis prohibeat, si tamen eo loci pohibeat, qui servitutem debeat : ceterum si in meo solo velis machinam ponere, non tenebor inter-

9 dicto, si jure te non patiar. Aedificare autem non solum qui novum opus molitur intellegendus est, verum is quoque, qui vult re-
10 ficere. Is qui id agit, ut labatur sepulchrum, hoc interdicto tenetur.

2 *MARCELLUS* Negat[1] lex regia mulierem, quae praegnas mortua sit, humari, antequam partus ei excidatur : qui contra fecerit, spem animantis cum gravida peremisse videtur.

3 *POMPONIUS* Si propius aedes tuas quis aedificet sepulchrum, opus novum tu nuntiare poteris, sed facto opere nullam habebis ac-
1 tionem nisi quod vi aut clam. Si propius aedificium alienum intra legitimum modum mortuus illatus sit, postea eum prohibere non poterit aedificii dominus, quominus alium mortuum eo inferat vel monumentum aedificet, si ab initio domino sciente hoc fecerit.

(1) Vetat (Mo.)

4 *ULPIANUS* Longa possessione ius sepulchri non tribui ei, cui jure non competit.

5 *IDEM* Si in eo monumento, quod imperfectum esse dicitur, reliquiae hominis conditae sunt, nihil impedit quominus id perfi-
1 ciatur. Sed si religiosus locus

κοδομὴν εἶνε ἀναγκαῖον. ὅθεν καὶ ἄν τις τοὺς ἀναγκαίους ἐργάτας ἠμπόδισε νὰ ἔλθωσι, λαμβάνει χώραν τὸ παράγγελμα, καὶ ἄν τις ἐμποδίζῃ νὰ ἀναρτηθῇ μηχανή, ἀρκεῖ νὰ ἐμποδίζῃ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ, ὅστις ὀφείλει δουλείαν· ἄλλως ἐὰν ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ μου ἐδάφους θέλῃς νὰ θέσῃς μηχανήν, δὲν ἐνέχομαι ἐκ τοῦ παραγγέλματος, ἂν δικαιωμα-
9 κῶς δὲν σοὶ τὸ ἐπιτρέπω. Οἰκοδομῶν δὲ πρέπει νὰ θεωρῆται, ὄχι μόνον ὅστις νέον ἔργον ἐπιχειρεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐ-

10 κεῖνος, ὅς τις θέλει νὰ ἐπισκευάσῃ. Ὅστις ἐποίησέ τι, ὥστε νὰ καταπέσῃ τάφος, ἐνέχεται ἐκ τοῦ προκειμένου παραγγέλματος.

2 *ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ* Ὁ βασιλικὸς νόμος ἀπαγορεύει γυνή, ἥτις ἔγκυος ἀπέθανε, νὰ ἐνταφιάζηται πρὶν ἢ τὸ βρέφος δι' ἀνατομῆς ἐκβληθῇ· ὅς τις τοὐναντίον ἔπραξε, θεωρεῖται ὅτι μετὰ τῆς ἐγκύου κατέστρεψε τὴν ἐλπίδα ζῶντος [τέκνου].

3 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν πλησιέστατα τῆς οἰκίας σου οἰκοδομῇ τις τάφον, δύνασαι νὰ διαμαρτυρηθῇς κατὰ τῆς κενοτομίας, γενομένου ὅμως τοῦ ἔργου οὐδεμίαν θέλεις ἔχει ἀγωγήν, εἰμὴ [τὸ
1 παράγγελμα] ὅτι βίᾳ ἢ λάθρᾳ. Ἐὰν πλησιέστατα ἀλλοτρίου οἰκοδομήματος ἐντὸς τῆς νομίμου ἀποστάσεως κατετέθη νεκρός, δὲν δύναται κατόπιν ὁ κύριος τοῦ οἰκοδομήματος νὰ ἐμποδίσῃ ἐκεῖνον, νὰ καταθέσῃ ἐκεῖ ἄλλον νεκρὸν ἢ νὰ οἰκοδομήσῃ μνημεῖον, ἂν ἐξ ἀρχῆς ἐν γνώσει τοῦ κυρίου ἔπραξεν ἐκεῖνο.

4 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Διὰ μακρᾶς νομῆς δὲν χορηγεῖται τὸ δίκαιον τοῦ τάφου εἰς ἐκεῖνον, εἰς ὃν δικαιωματικῶς δὲν ἁρμόζει.

5 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἐν τοιούτῳ τῷ μνημείῳ, ὅπερ λέγεται ἀτελές, κατετέθησαν λείψανα ἀνθρώπου, οὐδὲν ἐμποδί-
1 ζει νὰ συντελεσθῇ ἐκεῖνο. Ἀλλ' ἐὰν

um factus sit, pontifices explora-
e debent, quatenus salva religio-
e desiderio reficiendi operis me-
endum sit.

τόπος τις ἐγένετο ἤδη ὅσιος, οἱ ἱερεῖς δέον νὰ ἐρευνῶσι, κατὰ πόσον τηρουμένης τῆς θρησκευτικῆς εὐλαβείας δέον νὰ ἱκανοποιῆται ἡ πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ ἔργου ἐπιθυμία.

## LIBER DUODECIMUS

## ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ

### I [1].

### 1.

**De rebus creditis si certum petetur et de condictione.**

**Περὶ πραγμάτων πιστωμένων, ἐὰν ὡρισμένον ἀπαιτῆται, καὶ περὶ ἀπαιτήσεως.**

1 *ULPIANUS* E re est, priusquam ad verborum interpretationem perveniamus, pauca de significatione ipsius tituli referre. Quoniam igitur multa ad contractus varios pertinentia jura sub hoc titulo praetor inseruit, ideo rerum creditarum titulum praemisit: omnes enim contractus, quos alienam fidem secuti instituimus, complectitur: nam, ut libro primo quaestionem Celsus ait, credendi generalis appellatio est: ideo sub hoc titulo praetor et de commodato et de pignore edixit. nam cuicumque rei adsentiamur alienam fidem secuti mox recepturi quid, ex hoc contractu credere dicimur. rei quoque verbum ut generale praetor elegit.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἁρμόζον εἶνε, πρὶν ἢ περιέλθωμεν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν λέξεων, ὀλίγα περὶ τῆς σημασίας τοῦ τίτλου αὐτοῦ ν' ἀναφέρωμεν. Ἐπειδὴ λοιπὸν πολλὰ εἰς διάφορα συμβόλαια ἀναγόμενα δίκαια παρενέθηκεν ὁ πραίτωρ ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον, διὰ τοῦτο προέταξε τίτλον περὶ *πραγμάτων πιστωμένων*· περιλαμβάνει λοιπὸν πάντα τὰ συμβόλαια, ἅτινα ἀλλοτρίαν πίστιν ἀκολουθοῦντες συνάπτομεν· διότι, ὡς ὁ Κέλσος ἐν βιβλ. α'. τῶν ζητημάτων λέγει, ἡ ὀνομασία *πιστώσεις* εἶνε γενική· διὰ τοῦτο ὁ πραίτωρ ὑπὸ τὸν προκείμενον τίτλον διέταξε καὶ περὶ χρησιδανείου καὶ περὶ ἐνεχύρου. διότι εἰς οἱονδήποτε πρᾶγμα συνολογοῦμεν τὴν ἀλλοτρίαν πίστιν ἀκολουθοῦντες, ἵνα ἀναλάβωμέν τι μετ' ὀλίγον, ἐκ τοῦ συμβολαίου τούτου λεγόμεθα ὅτι *πιστώσομεν*. ὡσαύτως ὁ πραίτωρ ἐξελέξατο τὴν λέξιν *πρᾶγμα* ὡς γενικήν.

(1) Κωδ. (4.1.2) — Βασ. (ΚΓ'.Α'.)

2 *PAUL* S Mutuum damus re-

2 *ΠΑΥΛΟΣ* Δάνειον δίδομεν ἵνα ἀ-

cepturi non eandem speciem quam dedimus (alioquin commodatum erit aut depositum), sed idem genus: nam si aliud genus, veluti ut pro tritico vinum recipiamus,
1 non erit mutuum. Mutui datio consistit in his rebus, quae pondere numero mensura consistunt[1], quoniam eorum datione possumus in creditum ire, quia in genere suo functionem recipiunt per solutionem quam specie: nam in cetəris rebus ideo in creditum ire non possumus, quia aliud pro alio invito creditori solvi non po-

2 test. Appellata est autem mutui datio ab eo, quod de meo tuum fit: et ideo, si non fiat tuum, non na-

3 scitur obligatio. Creditum ergo a mutuo differt qua genus a specie: nam creditum consistit extra eas res, quae pondere numero mensura continentur sic, ut, si eandem rem recepturi sumus, creditum est[2]. item mutuum non potest esse, nisi proficiscatur pecunia, creditum autem interdum etiam si nihil proficiscatur, veluti si

(1) constant (Hal)
(2) sit (Mo.) mutuum προσθ. (σ.μ.)

4 post nuptias dos promittatur. In mutui datione oportet dominum esse dantem, nec obest, quod filius familias et servus dantes peculiares nummos obligant: id enim tale est, quale si voluntate mea tu des pecuniam: nam mihi actio adquiritur, licet mei nummi non fue-

5 rint. Verbis quoque credimus

ναλάβωμεν οὐχὶ τὸ αὐτὸ εἶδος, ὅπερ ἐδώκαμεν (ἄλλως θέλει εἶσθαι χρησιδάνειον ἢ παρακαταθήκη), ἀλλὰ τὸ αὐτὸ γένος· διότι ἂν ἀναλαμβάνωμεν ἕτερον γένος, λ. χ. οἶνον ἀντὶ σίτου, δὲν εἶνε
1 δάνειον. Ἡ δόσις δανείου συνίσταται ἐκ τοιούτων πραγμάτων, ἅτινα ἐκδηλοῦνται κατὰ τὸ βάρος, τὸν ἀριθμόν, τὸ μέτρον, διότι διὰ τῆς δόσεως μὲν τούτων δυνάμεθα νὰ ποιήσωμεν δάνειον, καθόσον διὰ τῆς κατὰ τὸ γένος αὐτῶν καταβολῆς παρὰ τῆς κατ' εἶδος ἐκπληροῦσι τὸν προορισμόν των· ἐπὶ δὲ τῶν λοιπῶν πραγμάτων διὰ τοῦτο δὲν δυνάμεθα νὰ ποιήσωμεν δάνειον, διότι ἄλλο ἀντ' ἄλλου δὲν δύναται ἄκοντος τοῦ πιστωτοῦ νὰ καταβληθῇ.
2 Ὠνομάσθη δὲ [τὸ συμβόλαιον] mutui (δανείου) δόσις, ἐκ τούτου ὅτι de meo tuum *(ἐξ ἐμοῦ σὸν)* γίνεται· καὶ διὰ τοῦτο, ἐὰν μὴ γείνῃ σόν, δὲν γεννᾶται
3 ἐνοχὴ [δανείου]. *Πίστωσις* λοιπὸν διαφέρει *δανείου*, ὡς [διαφέρει] γένος ἀπὸ εἴδους· διότι πίστωσις ὑπάρχει [καὶ] ἐκτὸς τῶν πραγμάτων ἐκείνων, ἅτινα περιλαμβάνονται διὰ τοῦ βάρους, τοῦ ἀριθμοῦ, τοῦ μέτρου, οὕτως ὥστε, ἐὰν μέλλωμεν ν' ἀναλάβωμεν τὸ *αὐτὸ πρᾶγμα*, ὑπάρχει μὲν *πίστωσις*, ἀλλ' οὐχὶ *δάνειον*. ὡσαύτως δάνειον δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ἐὰν μὴ μεταβιβασθῶσι πράγματα, πίστωσις ὅμως ἐνίοτε [ὑπάρχει], καὶ ἂν μηδὲν μεταβιβάζηται, ὡς ἐὰν μετὰ γάμον δίδηται
4 ὑπόσχεσις προικός. Ἐν τῇ δόσει δανείου πρέπει ὁ δίδων νὰ εἶνε κύριος, οὐδὲ βλάπτει ὅτι υἱὸς ὑπεξούσιος καὶ δοῦλος δίδοντες νομίσματα τοῦ χρηματίου παράγουσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν ἐνοχήν· καθόσον τοῦτο ὁμοιάζει, ὡς ἐὰν σὺ κατὰ θέλησίν μου δώσῃς χρήματα· διότι ὑπὲρ ἐμοῦ ἀποκτᾶται ἡ ἀγωγή, καὶ ἂν τὰ νομίσματα δὲν ἦσαν ἰδικά
5 μου. Διὰ λέξεων ὡσαύτως πιστώνο-

iodam actu ad obligationem comrandam interposito, veluti stilatione.

3 *POMPONIUS* Cum quid muum dederimus, etsi non cavimus, aeque bonum nobis redderetur, n licet debitori deteriorem rem, ae ex eodem genere sit, reddere, luti vinum novum pro vetere: m in contrahendo quod agitur o cauto habendum est, id autem i intellegitur, ut ejusdem gene- et eadem bonitate solvatur, qua tum sit.

4 *ULPIANUS* Si quis nec caum nec propositum faenerandi huerit et tu empturus praedia sideraveris mutuam pecuniam c volueris creditae nomine antean emisses suscipere atque ita editor, quia necessitatem forte oficiscendi habebat, deposuerit ud te hanc eandem pecuniam, , si emisses, crediti nomine oblitus esses, hoc depositum periculest ejus qui suscepit. nam et qui m vendendam acceperit, ut preuteretur, periculo suo rem habebit. Res pignori data pecunia uta condici potest. et fructus injusta causa percepti condicensunt: nam et si colonus post lum completum fructus percepe-, condici eos constat ita demum, non ex voluntate domini percei sunt: nam si ex voluntate,

procul dubio cessat condictio. Ea, ae vi fluminum importata sunt, ndici possunt.

5 *POMPONIUS* Quod te mihi daoporteat si id postea perierit,

μεν, ἐὰν μεσολαβήσῃ πρᾶξίς τις παραγωγικὴ ἐνοχῆς, λ. χ. ἐπερώτησις.

3 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ὅταν ἐδώκαμέν τι δάνειον, καὶ ἂν μὴ συνεφωνήσαμεν νὰ ἀποδοθῇ εἰς ἡμᾶς ὁμοίως καλόν, δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ὀφειλέτην ν' ἀποδώσῃ πρᾶγμα χειρότερον τοῦ αὐτοῦ γένους, λ. χ. οἶνον νέον ἀντὶ παλαιοῦ· διότι ἐν τῷ συμβάλλεσθαι τὸ *σκοπούμενον* δέον νὰ θεωρῆται ἀντὶ *συμφωνηθέντος*, τοῦτο δὲ θεωρεῖται ὡς σκοπούμενον, τὸ νὰ καταβληθῇ [πρᾶγμα] τοῦ αὐτοῦ γένους καὶ τῆς αὐτῆς ποιότητος ὡς ἐδόθη.

4 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις μήτε αἰτίαν μήτε σκοπὸν εἶχε νὰ δανείσῃ ἐπὶ τόκῳ, σὺ δὲ μέλλων ν' ἀγοράσῃς κτήματα ἐπεθύμεις δάνεια χρήματα, δὲν ἤθελες δὲ νὰ τὰ λάβῃς λόγῳ δανείου προτοῦ ἀγοράσῃς,—οὕτω δ' ὁ πιστωτὴς ἔχων τυχὸν ἀνάγκην ν' ἀποδημήσῃ, κατέθηκε παρὰ σοὶ τὰ αὐτὰ χρήματα, ὥστε, ἂν ἀγοράσῃς, νὰ ἐνέχησαι λόγῳ δανείου, — ἡ παρακαταθήκη αὕτη εἶνε ἐπὶ κινδύνῳ [σοῦ] τοῦ λαβόντος. διότι καὶ ὅστις ἔλαβε πρᾶγμα πρὸς πώλησιν, ἵνα κάμῃ χρῆσιν τοῦ τιμήματος, θέλει ἔχει τὸ πρᾶγμα *1* ἐπὶ ἰδίῳ κινδύνῳ. Πρᾶγμα δοθὲν ὡς ἐνέχυρον δύναται μετὰ τὴν καταβολὴν τῶν χρημάτων ν' ἀπαιτηθῇ. καὶ καρποὶ ἐξ ἀδίκου αἰτίας συλλεχθέντες δύνανται ν' ἀπαιτηθῶσι· διότι καὶ ἂν ἀγρολήπτης μετὰ συμπλήρωσιν τῆς πενταετίας συνέλεξε καρπούς, γνωστὸν ὅτι δύνανται ν'ἀπαιτηθῶσι, τότε ὅμως, ἂν μὴ κατὰ θέλησιν τοῦ κυρίου συνελέγησαν· διότι ἂν κατὰ θέλησιν, ἀρ*2* γεῖ ἀναμφιβόλως ἡ ἀπαίτησις. Ἐκεῖνα, ἅτινα ὑπὸ τῆς φορᾶς τοῦ ποταμοῦ ἤχθησαν, δύνανται ν'ἀπαιτηθῶσιν.

5 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ὅ,τι δέον νὰ μοι δώσῃς, ἐὰν τοῦτο ἀπολεσθῇ, ἀφοῦ ἐκ

quam per te factum erit quominus id mihi dares, tuum fore id detrimentum constat. sed cum quaeratur, an per te factum sit, animadverti debebit, non solum in potestate tua fuerit id nec ne aut dolo malo feceris quominus esset vel fuerit nec ne, sed etiam si aliqua justa causa sit, propter quam intellegere deberes te dare oportere.

σοῦ προῆλθεν ἡ μὴ [ἔγκαιρος] παράδο-σις ἐκείνου εἰς ἐμέ, γνωστὸν ὅτι ἰδικὴ σου θέλει εἶσθαι ἡ βλάβη. ἀλλ' ὅταν ζητῆται, ἂν ἐκ σοῦ προῆλθε, δέον νὰ παρατηρῶμεν, ὄχι μόνον ἂν τοῦτο ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν σου ἢ ὄχι, ἢ ἂν δο-λίως ἔκαμες νὰ μὴ ἦτο ἢ ὄχι, ἀλλὰ καὶ ἂν δικαία τις αἰτία ὑπάρχῃ, ἐξ ἧς ὤφειλες νὰ γινώσκῃς, ὅτι ἔπρεπε νὰ δώσῃς.

6 *PAULUS* Certum est, cuius species vel quantitas, quae in obligatione versatur, aut nomine suo aut ea demonstratione quae nominis vice fungitur qualis quantaque sit ostenditur. nam et Pedius libro primo de stipulationibus nihil referre ait, proprio nomine res appelletur an digito ostendatur an vocabulis quibusdam demonstretur: quatenus mutua vice fungantur, quae tantundem praestent.

6 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὡρισμένον εἶνε [τὸ πρᾶγ-μα] οὗτινος τὸ εἶδος ἢ ἡ ποσότης, ἥτις περιέχεται ἐν τῇ ἐνοχῇ, εἴτε διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, εἴτε διὰ χαρακτηρι-σμοῦ, ὅστις ἀντὶ ὀνόματος χρησιμεύει, ποῖον καὶ πόσον εἶνε δηλῶται· διότι καὶ ὁ Πέδιος ἐν βιβλ. α' περὶ ἐ-περωτήσεων λέγει ὅτι οὐδόλως διαφέ-ρει, ἂν πρᾶγμά τι διὰ τοῦ κυρίου ὀνό-ματος ὀνομάζηται, ἢ διὰ τοῦ δακτύ-λου δεικνύηται, ἢ διὰ λέξεών τινων δηλῶται· καθόσον ἀμοιβαίως ἀντικα-θίστανται [ἐκεῖνα] ὅσων ἡ παροχὴ εἶν-ἰσοδύναμος.

7 *ULPIANUS* Omnia, quae inseri stipulationibus possunt, eadem possunt etiam numerationi pecuniae, et ideo et condiciones.

7 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Πάντα, ὅσα δύνανται νὰ προστεθῶσιν εἰς ἐπερωτήσεις, ταῦτα δύνανται [νὰ προστεθῶσι] καὶ εἰς καταβολὴν χρημάτων· ὅθεν καὶ αἱ ῥέσεις.

8 *POMPONIUS* Proinde mutui datio interdum pendet, ut ex post facto confirmetur: veluti si dem tibi mutuos nummos, ut, si condicio aliqua exstiterit, tui fiant sisque mihi obligatus: item si legatam pecuniam heres crediderit, deinde legatarius eam noluit ad se pertinere, quia heredis ex die aditae hereditatis videntur nummi fuisse, ut credita pecunia peti possit. nam Julianus ait et traditiones ab herede factas ad id tempus redigi, quo hereditas adita

8 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Διὰ τοῦτο ἡ δόσις δανείου ἐνίοτε εἶνε ἐκκρεμὴς [οὕτως] ὥ-στε ἐκ μεταγενεστέρου γεγονότος πα-γιοῦται· λ. χ. ἐάν σοι δώσω δάνειον νομίσματα, ἵνα, ἐὰν αἵρεσίς τις πληρω-θῇ, γείνωσιν ἰδικά σου, καὶ ἐνέχησαι ἀπέναντί μου· ὡσαύτως ἐὰν κληροδο-τηθέντα χρήματα ὁ κληρονόμος ἐπί-στωσεν, εἶτα δ' ὁ κληροδόχος δὲν ἠ-θέλησε νὰ τ' ἀποδεχθῇ, ἐπειδὴ τὰ νο-μίσματα θεωροῦνται ἀνήκοντα εἰς τὸν κληρονόμον ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ὑπεις-ελεύσεως εἰς τὴν κληρονομίαν, δύνα-ται τὰ χρήματα ὡς πιστωθέντα ν' ἀ-

erit, cum repudiatum sit lega-
m aut adpositum.

9 *ULPIANUS* Certi condictio
mpetit ex omni causa, ex omni
ligatione, ex qua certum peti-
r, sive ex certo contractu peta-
r sive ex incerto: licet enim
bis ex omni contractu certum
ndicere, dummodo praesens sit
ligatio: ceterum si in diem sit
l sub condicione obligatio, ante
em vel condicionem non potero
agere. Competit haec actio eti-
ı ex legati causa et ex lege A-
ilia. sed et ex causa furtiva per
nc actionem condicitur. sed et
ex senatus consulto agetur,com-
tit haec actio, veluti si is cui
uciaria hereditas restituta est

agere volet. Sive autem suo no-
ne quis obligatus sit sive alieno,
r hanc actionem recte conveni-
tur. Quoniam igitur ex omnibus
ntractibus haec certi condictio
mpetit. sive re fuerit contractus
:tus sive verbis sive conjunctim,
'erendae sunt nobis quaedam
ecies, quae dignum habent tra-
itum, an haec actio ad petitio-

nem eorum sufficiat. Numeravi
i decem et haec alii stipulatus
m: nulla est stipulatio: an con-
:ere decem per hanc actio-
m possim, quasi duobus contra-
bus intervenientibus, uno quĭ
factus est, id est numeratione,

παιτηθῶσι. διότι ὁ Ἰουλιανὸς λέγει ὅτι καὶ αἱ παραδόσεις αἱ παρὰ τοῦ κληρονόμου γενόμεναι εἰς ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἀναφέρονται, καθ' ὃν ἐγένετο ἡ εἰς τὴν κληρονομίαν ὑπεισέλευσις, ὅταν [δηλ.] ἀποκρούηται· ἡ κληροδοσία ἢ γίνηται δεκτή.

9 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἡ ὡρισμένου πράγματος]ἀπαίτησις ἁρμόζει ἐκ πάσης αἰτίας, ἐκ πάσης ἐνοχῆς,ἐξ ἧς ἀπαιτεῖταί τι ὡρισμένον, εἴτε ἐξ ὡρισμένου συμβολαίου ἀπαιτεῖται, εἴτε ἐξ ἀορίστου· διότι ἐπιτρέπεται εἰς ἡμᾶς ἐκ παντὸς συμβολαίου ν'ἀπαιτῶμεν ὡρισμένον,ἀρκεῖ ἡ ἐνοχὴ νὰ εἶνε παροῦσα· ἄλλως ἐὰν αὕτη εἶνε ὑπὸ προθεσμίαν ἢ ὑπὸ αἵρεσιν, πρὸ τῆς προθεσμίας ἢ τῆς αἱρέσεως δὲν δύναμαι νὰ
1 ἐναγάγω. Ἁρμόζει ἡ προκειμένη ἀγωγὴ καὶ ἕνεκα κληροδοσίας καὶ ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου. ἀλλὰ καὶ ἕνεκα κλοπῆς ἐνάγει τις διὰ τῆς ἀγωγῆς ταύτης. ἀλλὰ καὶ ἂν ἐκ συγκλητικοῦ δόγματος ἐγείρηται ἀγωγή, ἁρμόζει ἡ προκειμένη, λ. χ. ἐὰν ἐκεῖνος, εἰς ὃν καταπιστευματικὴ κληρονομία ἀπεκα-
2 τεστάθη θέλῃ νὰ ἐναγάγῃ. Εἴτε δ' ἐν ἰδίῳ ὀνόματι εἶνε τις ὑπόχρεως εἴτε ἐν ἀλλοτρίῳ, ἐγκύρως διὰ τῆς προ-
3 κειμένης ἀγωγῆς ἐνάγεται. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐξ ὅλων τῶν συμβολαίων ἁρμόζει αὕτη ἡ περὶ ὡρισμένου [πράγματος] ἀπαίτησις, εἴτε διὰ [δόσεως] πράγματος ἐγένετο τὸ συμβόλαιον, εἴτε διὰ ρημάτων, εἴτε δι' ἀμφοτέρων, δέον ν'ἀναφέρωμεν περιπτώσεις τινάς, περὶ ὧν ἄξιον εἶνε νὰ ἐρευνήσωμεν, ἂν ἡ προκειμένη ἀγωγὴ ἀρκῇ πρὸς τὸν σκοπὸν
4 αὐτῶν. Ἐμέτρησα εἰς σὲ δέκα, καὶ ἐπηρώτησα ταῦτα ὑπὲρ ἑτέρου· οὐδεμία ὑπάρχει ἐπερώτησις· ἆράγε δύναμαι ν' ἀπαιτήσω διὰ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς τὰ δέκα, ὡσεὶ δύω συμβόλαια ἐμεσολάβουν, ἑνὸς μὲν ὕπερ διὰ [δόσεως] πράγματος ἐγένετο, δηλ. τῆς

alio qui verbis, id est inutiliter, quoniam alii stipulari non potui?

5 et puto posse. Idem erit, si a pupillo fuero sine tutoris auctoritate stipulatus, cui tutore auctore credidi: nam et tunc manebit mihi condictio ex numeratione. 6 Item quaeri potest[1] et si, quod tibi numeravi, sub impossibili condicione stipuler: cum enim nulla sit stipulatio, manebit condictio. 7 Sed et si ei numeravero, cui postea bonis interdictum est, mox ab eo stipuler, puto pupillo eum comparandum, quoniam et stipulando

8 sibi adquirit. Si nummos meos tuo nomine dedero velut tuos absente te et ignorante, Aristo scribit adquiri tibi condictionem: Julianus quoque de hoc interrogatus libro decimo scribit veram esse Aristonis sententiam nec dubitari, quin, si meam pecuniam tuo nomine voluntate tua dedero, tibi adquiritur obligatio, cum cottidie credituri pecuniam mutuam ab alio poscamus, ut nostro nomine creditor numeret futuro debitori

9 nostro. Deposui apud te decem, postea permisi tibi uti: Nerva Proculus etiam antequam moveantur, condicere quasi mutua tibi haec posse[1] aiunt, et est verum, ut et Marcello videtur: animo enim coepit possidere. ergo transit periculum ad eum, qui mutuam rogavit et poterit ei condici.

μετρήσεως, ἑτέρου δὲ ὅπερ διὰ ρημάτων, ἤτοι ἀνωφελῶς, καθόσον ὑπὲρ ἄλλου δὲ ἠδυνάμην νὰ ἐπερωτήσω; φρονῶ 5 λοιπὸν ὅτι δύναμαι. Τὸ αὐτὸ θέλει εἶσθαι, ἐὰν ἄνευ τῆς αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου ἐπηρώτησα παρὰ ἀνήβου, εἰς ὃν τῇ αὐθεντίᾳ τοῦ ἐπιτρόπου ἐδάνεισα· διότι καὶ τότε θέλει διατηρηθῆ ὑπὲρ ἐμοῦ ἐκ τῆς μετρήσεως ἀπαίτησις. Τὸ 6 αὐτὸ θέλει εἶσθαι καὶ ἄν, ὅ,τι εἰς σὲ ἐμέτρησα, ὑπὸ αἵρεσιν ἀδύνατον ἐπερωτήσω· διότι ἀκύρου οὔσης τῆς ἐπερω- 7 τήσεως, μένει ἡ ἀπαίτησις. Ἀλλ' καὶ ἂν εἰς ἐκεῖνον μετρήσω, εἰς ὃν κατόπιν ἀπηγορεύθη [ἡ διοίκησις] τῆς περιουσίας, μετ' ὀλίγον δ' ἀπ' αὐτοῦ ἐπερωτήσω, φρονῶ ὅτι πρὸς ἄνηβον δέον οὗτος νὰ παραβληθῇ, καθόσον [ἐκεῖνος 8 καὶ ἐπερωτῶν ἀποκτᾷ δι' ἑαυτόν. Ἐὰν νομίσματα ἰδικά μου δώσω ἐν ὀνόματι σου ὡς ἰδικά σου ἀπόντος σου καὶ ἀγνοοῦντος, ὁ Ἀρίστων γράφει ὅτι ἀποκτᾶται ὑπὲρ σοῦ ἀπαίτησις· ὡσαύτως ὁ Ἰουλιανὸς περὶ τούτου ἐρωτηθεὶς γράφει ἐν βιβλ. ι' ὅτι ὀρθὴ εἶνε ἡ γνώμη τοῦ Ἀριττωνος, οὐδ' ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι, ἐὰν χρήματά μου ἐν ὀνόματι σου κατὰ θέλησίν σου δώσω, ἀποκτᾶται ὑπὲρ σοῦ ἐνοχή, ἀφοῦ καθημερινῶς θέλοντες νὰ δανείσωμεν χρήματα ἄλλον παρακαλοῦμεν νὰ μετρήσῃ ὡς πιστωτὴς ἐν ὀνόματι ἡμῶν εἰς τὸν μέλ- 9 λοντα ὀφειλέτην μας. Κατέθεσε παρὰ σοὶ δέκα, κατόπιν ἐπέτρεψα εἰς σὲ νὰ τὰ μεταχειρισθῇς· ὁ Νέρβας [καὶ] Πρόκουλος λέγουσιν ὅτι, καὶ πρὶν μετακινηθῶσι, δύναμαι ν' ἀπαιτήσω ταῦτα ὡς δανεισθέντα σοι· εἶνε δ' ὀρθόν, καθὰ καὶ ὁ Μάρκελλος φρονεῖ διότι μὲ τὴν διάνοιαν ἤρξατο νὰ νέμηται. λοιπὸν μεταβαίνει ὁ κίνδυνος εἰς αὐτόν, ὅστις ἐζήτησε τὸ δάνειον, καὶ δύναται νὰ ἐγερθῇ κατ' αὐτοῦ ἀπαίτησις.

(1) idemque erit (Mo.)
(2) me προσθ. (Mo.).

10 *IDEM* Quod si ab initio,cum
ponerem,uti tibi si voles permi-
o, creditam non esse antequam
ta sit, quoniam debitu iri non
certum.

11 *IDEM* Rogasti me, ut tibi pe-
niam crederem: ego cum non
erem, lancem tibi dedi vel mas-
n auri, ut eam venderes et num-
utereris. si vendideris, puto
tuam pecuniam factam. quod si
cem vel massam sine tua culpa
dideris prius quam venderes,
um mihi an tibi perierit, quae-
nis est. mihi videtur Nervae
inctio verissima existimantis
ltum interesse, venalem habui
ic lancem vel massam nec ne,
si venalem habui, mihi perie-
quemodmodum si alii dedissem
dendam: quod si non fui pro-
ito hoc ut venderem, sed haec
sa fuit vendendi, ut tu utereris,
eam perisse, et maxime si sine

suris credidi. Si tibi dedero
em sic, ut novem debeas, Pro-
s ait, et recte, non amplius te
jure debere quam novem. sed
edero, ut undecim debeas, pu-
Proculus amplius quam decem

ondici non posse. Si fugitivus
us nummos tibi crediderit, an
dicere tibi dominus possit,quae-
r. et quidem si servus meus,
concessa est peculii adminis-
tio, crediderit tibi, erit mutua:
tivus autem vel alius servus
ra voluntatem domini creden-
on facit accipientis. quid ergo?

10 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἂν ὅμως ἐξ ἀρχῆς, ὅτε κατέθηκα, σοὶ ἐπέτρεψα νὰ τὰ μεταχειρισθῇς, ἐὰν θέλῃς, δὲν θεωροῦνται δανεισθέντα πρὶν ἢ μετακινηθῶσι, καθόσον δὲν εἶνε βέβαιον ἂν θὰ γείνωσι δάνεια.

11 *Ο ΑΥΤΟΣ* Μὲ παρεκάλεσας, νὰ σοι δανείσω χρήματα. ἐγὼ δὲ μὴ ἔχων, ἔδωκά σοι λοπάδα ἢ βῶλον χρυσοῦ, ἵνα πωλήσῃς αὐτήν, καὶ μεταχειρισθῇς τὰ νομίσματα· ἐὰν μὲν πωλήσῃς, φρονῶ ὅτι τὰ χρήματα γίνονται δάνεια· ἐὰν ὅμως τὴν λοπάδα ἢ τὴν βῶλον ἄνευ πταίσματός σου ἀπολέσῃς πρὶν ἢ πωλήσῃς, εἶνε ζήτημα ἂν πρὸς βλάβην μου ἢ πρὸς βλάβην σου ἀπωλέσθη· εἰς ἐμὲ φαίνεται ἡ διάκρισις τοῦ Νέρβα ὀρθοτάτη, φρονοῦντος ὅτι πολὺ διαφέρει, ἂν πρὸς πώλησιν εἶχον τὴν λοπάδα ἐκείνην ἢ τὴν βῶλον, ἢ ὄχι, ὥστε, ἂν μὲν πρὸς πώλησιν εἶχον, πρὸς βλάβην μου ν' ἀπόλλυται, ὡς ἐὰν τὴν εἶχον δώσει εἰς ἕτερον πρὸς πώλησιν· ἂν ὅμως δὲν εἶχον τὴν πρόθεσιν νὰ πωλήσω αὐτήν, ἀλλ' αὕτη ἦτο ἡ αἰτία τῆς πωλήσεως, νὰ τὴν μεταχειρισθῇς δηλ. σύ, — πρὸς βλάβην σου ἀπωλέσθη, καὶ μάλιστα ἐὰν ἀτόκως ἐδάνει-
1 σα. Ἐάν σοι δώσω δέκα οὕτως, ὥστε νὰ ὀφείλῃς ἐννέα, ὁ Πρόκουλος λέγει— καὶ ὀρθῶς—ὅτι αὐτοδικαίως δὲν ὀφείλεις περισσότερον τῶν ἐννέα. ἀλλ' ἐὰν δώσω [δέκα οὕτως] ὥστε ἕνδεκα νὰ ὀφείλῃς, φρονεῖ ὁ Πρόκουλος ὅτι περισσότερα τῶν δέκα δὲν δύνανται ν' ἀ-
2 παιτηθῶσιν. Ἐὰν φυγὰς δοῦλος ἐδάνεισέ σοι νομίσματα, ἐρωτᾶται ἂν ὁ κύριος δύναται ν' ἀπαιτήσῃ παρὰ σοῦ· καὶ ὄντως, ἐὰν μὲν δοῦλός μου, εἰς ὃν παρεχωρήθη ἡ διοίκησις χρηματίου, ἐδάνεισέ σοι, θὰ εἶνε [τὰ χρήματα] δάνεια· φυγὰς ὅμως ἢ ἕτερος δοῦλος ἐναντίον τῆς θελήσεως τοῦ κυρίου δανείζων, δὲν ποιεῖ [τὰ χρήματα] τοῦ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

vindicari nummi possunt, si extant, aut, si dolo malo desinant possideri, ad exhibendum agi: quod si sine dolo malo consumpsisti, condicere tibi potero.

λαμβάνοντος. τί λοιπόν; τὰ νομίσματα δύνανται νὰ διεκδικηθῶσιν, ἐὰν ὑπάρχωσιν, ἤ, ἂν δολίως ἔπαυσαν νὰ εἶνε ἐν τῇ νομῇ, ἐγείρεται ἡ πρὸς παράστασιν ἀγωγή· ἂν ὅμως ἄνευ δόλου τὰ κατηνάλωσας, δύναμαι νὰ ἐγείρω ἀπαίτησιν κατὰ σοῦ.

12 *POMPONIUS* Si a furioso, cum eum compotem mentis esse putares, pecuniam quasi mutuam acceperis eaque in rem tuam versa fuerit, condictionem furioso adquiri Julianus ait: nam ex quibus causis ignorantibus nobis actiones adquiruntur, ex isdem etiam furioso adquiri. item si is qui servo crediderat furere coeperit, deinde servus in rem domini id verterit, condici furiosi nomine posse. et si alienam pecuniam credendi causa quis dederit, deinde furere coeperit et consumpta sit ea pecunia, condictionem furioso adquiri.

12 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν παρὰ φρενοβλαβοῦς, νομίζων αὐτὸν ἐχέφρονα, ἔλαβες χρήματα ὡσεὶ δάνεια, ταῦτα δὲ κατηναλώθησαν εἰς ὄφελός σου, ἀποκτᾶται ὑπὲρ τοῦ φρενοβλαβοῦς ἀπαίτησις, λέγει ὁ Ἰουλιανός· διότι ἐξ ὅσων αἰτιῶν ἀγνοούντων ἡμῶν ἀποκτῶνται ἀγωγαί, ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ ὑπὲρ φρενοβλαβοῦς ἀποκτῶνται. ὡσαύτως ἐὰν ἐκεῖνος, ὅστις ἐδάνεισεν εἰς δοῦλον, ἤρξατο νὰ εἶνε φρενοβλαβής, εἶτα δ' ὁ δοῦλος κατηνάλωσε ταῦτα εἰς ὄφελος τοῦ κυρίου. δύναται νὰ ἐγερθῇ ἐν ὀνόματι τοῦ φρενοβλαβοῦς ἀπαίτησις. καὶ ἄν τις ἀλλότρια χρήματα χάριν δανείου ἔδωκεν, εἶτα δ' ἤρξατο νὰ εἶνε φρενοβλαβής, κατηναλώθησαν δὲ τὰ χρήματα, ἀποκτᾶται ὑπὲρ τοῦ φρενοβλαβοῦς ἀπαίτησις.

13 *ULPIANUS* Nam et si fur nummos tibi credendi animo dedit, accipientis non facit, sed consum-

1 ptis eis nascitur condictio. Unde Papinianus libro octavo quaestionum ait: si alienos nummos tibi mutuos dedi, non ante mihi teneris, quam eos consumpseris. quod si per partes eos consumpseris, an per partes tibi condicam, quaerit: et ait condicturum, si admonitus alienos nummos fuisse ideo per partem condicio, quia nondum to-

2 tos consumptos compereram. Si servus communis decem crediderit,

13 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Διότι καὶ ἂν κλέπτης ἔδωκά σοι νομίσματα μὲ σκοπὸν δανείου, δὲν ποιεῖ μὲν τοῦ λαμβάνοντος, καταναλωθέντων ὅμως αὐτῶν γεν-

1 νᾶται ἀπαίτησις. Ὅθεν ὁ Παπινιανὸς ἐν βιβλ. η' τῶν ζητημάτων λέγει· ἐὰν ἀλλότρια νομίσματα ἔδωκά σοι δάνεια, δὲν ἐνέχεσαι ἀπέναντί μου, παρὰ ταν καταναλώσῃς αὐτά· ἂν ὅμως μερικῶς τὰ κατηνάλωσας, ἐρωτᾷ ἂν μερικῶς δύναμαι νὰ ἐγείρω κατὰ σοῦ ἀπαίτησιν· λέγει λοιπὸν ὅτι δύναμαι νὰ ἐγείρω ἀπαίτησιν, ἐὰν εἰδοποιούμενος ὅτι τὰ νομίσματα ἦσαν ἀλλότρια, διὰ τοῦτο ἐγείρω μερικῶς ἀπαίτησιν διότι εἶχον μάθει ὅτι δὲν κατηναλώθησαν εἰσέτι ὅλα. Ἐὰν δοῦλος κοινὸς δέκα ἐδάνεισε, φρονῶ ὅτι, εἴτε πα-

2

to, sive administratio servo con-
sa est, sive non et consuman-
· nummi, quinum competere ac-
nem : nam et si communes tibi
mmos credidero centum, posse
quinquaginta condicere libro
avo quaestionum Papinianus
ibit, etiamsi singula corpora
nmunia fuerint.

14 *IDEM* Si filius familias con-
senatus consultum mutuatus
uniam solverit, patri nummos
dicanti nulla exceptio obicietur:
si fuerint consumpti a credi-
e nummi, Marcellus ait cessare
idictionem, quoniam totiens con-
tio datur, quotiens ex ea causa
merati sunt, ex qua actio esse
uisset, si dominium ad accipi-
em transisset : in proposito au-
n non esset. denique per erro-
n soluti contra senatus consul-
n crediti magis est cessare re-
itionem.

15 *IDEM* Singularia quaedam
epta sunt circa pecuniam cre-
am. nam si tibi debitorem meum
sero dare pecuniam, obligaris
hi, quamvis meos nummos non
eperis. quod igitur in duabus
sonis recipitur, hoc et in eadem
sona recipiendum est, ut, cum
causa mandati pecuniam mihi
eas et convenerit, ut crediti
nine eam retineas, videatur
ni data pecunia et a me ad te
fecta.

16 *PAULUS* Si socius propriam
uniam mutuam dedit, omnimo-
creditam pecuniam facit, licet
eri dissenserint : quod si com-
nem numeravit, non alias cre-

ρεχωρήθη ἡ διοίκησις εἰς τὸν δοῦλον εἴτε ὄχι, καταναλωθέντων τῶν νομισμάτων ἁρμόζει [εἰς ἑκάτερον τῶν κυρίων] ἀγωγὴ διὰ πέντε· διότι καὶ ἂν σοι δανείσω ἑκατὸν κοινὰ νομίσματα, δύναμαι ν' ἀπαιτήσω τὰ πεντήκοντα, γράφει ὁ Παπινιανὸς ἐν βιβλ. η' τῶν ζητημάτων, καίτοι ἓν ἕκαστον νόμισμα ἦτο κοινόν.

14 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν υἱὸς ὑπεξούσιος ἐναντίον τοῦ [Μακεδονικοῦ] συγκλητικοῦ δόγματος δανεισθεὶς κατέβαλε τὰ χρήματα, κατὰ τοῦ πατρὸς διεκδικοῦντος τὰ νομίσματα οὐδεμία ἔνστασις ἀντιτάσσεται· ἀλλ' ἐὰν τὰ νομίσματα κατηναλώθησαν ὑπὸ τοῦ δανειστοῦ, ὁ Μάρκελλος λέγει ὅτι ἀργεῖ ἡ ἀπαίτησις, καθόσον τότε δίδεται ἀπαίτησις, ὁσάκις [τὰ χρήματα] ἐμετρήθησαν ἐκ τοιαύτης αἰτίας, ἐξ ἧς ἠδύνατο νὰ ὑπάρχῃ ἀγωγή, ἐὰν ἡ κυριότης μετεβιβάζετο εἰς τὸν λαμβάνοντα· ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὅμως δὲν ὑπάρχει· ὅθεν τοῦ ἐκ πλάνης ἐναντίον τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος καταβληθέντος δανείου πιθανώτερον εἶνε ὅτι ἀργεῖ ἡ ἀναζήτησις.

15 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐξαιρετικά τινα ἐγένοντο δεκτὰ ἐπὶ δανειζομένων χρημάτων· διότι ἐὰν διατάξω τὸν ὀφειλέτην μου νὰ σοι δώσῃ χρήματα, ἐνέχεσαι ἀπέναντί μου, καίτοι δὲν ἔλαβες ἰδικά μου χρήματα· ὅ,τι λοιπὸν ἐπὶ δύω προσώπων εἶνε δεκτόν, τοῦτο καὶ ὡς πρὸς τὸ αὐτὸ πρόσωπον δέον νὰ γείνῃ δεκτόν, ὥστε, ἐὰν ἕνεκα ἐντολῆς μοι ὀφείλῃς χρήματα, καὶ συμφωνηθῇ νὰ κρατήσῃς αὐτὰ ὡς δάνειον, νὰ θεωρῶνται τὰ χρήματα ὡς δοθέντα εἰς ἐμέ, καὶ ἐξ ἐμοῦ εἰς σὲ μεταβιβασθέντα.

16 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἑταῖρος ἴδια χρήματα ἔδωκε δάνεια, ἐξάπαντος ποιεῖ αὐτὰ τοιαῦτα, καὶ ἂν οἱ λοιποὶ διαφωνῶσιν· ἐὰν ὅμως κοινὰ ἐμέτρησε, δὲν ποιεῖ αὐτὰ δάνεια ἄλλως, ἐὰν μὴ καὶ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ditam efficit, nisi ceteri quoque consentiant, quia suae partis tantum alienationem habuit.

17 *ULPIANUS* Cum filius familias viaticum suum mutuum dederit, cum studiorum causa Romae ageret, responsum est a Scaevola extraordinario judicio esse illi subveniendum.

18 *IDEM* Si ego pecuniam tibi quasi donaturus dedero, tu quasi mutuam accipias, Julianus scribit donationem non esse : sed an mutua sit, videndum. et puto nec mutuam esse magisque nummos accipientis non fieri, cum alia opinione acceperit. quare si eos consumpserit licet condictione teneatur, tamen doli exceptione uti poterit, quia secundum voluntatem dantis nummi sunt consumpti. Si ego quasi deponens tibi dedero, tu quasi mutuam accipias, nec depositum nec mutuum est : idem est et si tu quasi mutuam pecuniam dederis, ego quasi commodatam ostendendi gratia accepi : sed in utroque casu consumptis nummis condictioni sine doli exceptione locus erit.

19 *JULIANUS* Non omnis numeratio eum qui accepit obligat, sed quotiens id ipsum agitur, ut confestim obligaretur. nam et is, qui mortis causa pecuniam donat, numerat pecuniam, sed non aliter obligabit accipientem, quam si exstitisset casus, in quem obligatio collata fuisset, veluti si donator convaluisset aut is qui accipiebat prior decessisset. et cum pecunia

οἱ λοιποὶ συναινῶσι, διότι μόνον τὸ ἴδιον μέρος ἠδύνατο ν' ἀπαλλοτριώσῃ.

17 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν υἱὸς ὑπεξούσιος ἔδωκε δάνειον τὸ ἐφόδιον αὐτοῦ, ἵνα χάριν σπουδῶν διέτριβεν ἐν Ῥώμῃ, ἐδόθη παρὰ τοῦ Σκαιβόλα ἀπάντησις, ὅτι δι' ἐκτάκτου ἀγωγῆς θέλει χορηγηθῇ αὐτῷ συνδρομή.

18 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἐγὼ δώσω σοι χρήματα ὡς θέλων νὰ δωρήσωμαι, σὺ δὲ ὡσεὶ δάνειον λάβῃς, γράφει ὁ Ἰουλιανὸς ὅτι δωρεὰ δὲν ὑπάρχει· ἀλλ' ἂς ἴδωμεν ἂν ὑπάρχῃ δάνειον· φρονῶ λοιπὸν ὅτι οὐδὲ δάνειον ὑπάρχει, καὶ μᾶλλον τὰ νομίσματα δὲν καθίστανται τοῦ λαμβάνοντος, διότι μὲ ἄλλον σκοπὸν τὰ ἔλαβε. διὰ τοῦτο ἐὰν κατηνάλωσεν αὐτά, καί τοι ἐνέχεται διὰ τῆς ἀπαιτήσεως, ὅμως δύναται νὰ μεταχειρισθῇ ἔνστασιν δόλου, διότι συμφώνως μὲ τὴν θέλησιν τοῦ δόντος τὰ νομίσματα κατηναλώθησαν. Ἐὰν ἐγὼ ὡσεὶ παρακαταθέτων δώσω σοι, σὺ δὲ ὡσεὶ δάνεια λάβῃς [τὰ χρήματα], οὔτε παρακαταθήκη οὔτε δάνειον ὑπάρχει· τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἂν σὺ μὲν ἔδωκας χρήματα ὡσεὶ δάνειον, ἐγὼ δὲ ὡς χρησιδάνειον πρὸς ἐπίδειξιν ἔλαβον· ἀλλ' ἐν ἑκατέρᾳ περιπτώσει καταναλωθέντων τῶν νομισμάτων θέλει λάβει χώραν ἀπαίτησις χωρὶς [νὰ δύναται ν' ἀντιταχθῇ] ἔνστασις δόλου

19 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Οὐχὶ πᾶσα μέτρησις ὑποχρεοῖ τὸν λαμβάνοντα, ἀλλ' ὅταν σκοπῆται τοῦτο, νὰ ὑποχρεωθῇ ἀμέσως· διότι καὶ ἐκεῖνος, ὅστις αἰτίᾳ θανάτου δωρεῖται χρήματα, μετρᾷ χρήματα, ἀλλὰ τότε μόνον θέλει καταστήσει ὑπόχρεων τὸν λαμβάνοντα, ἐὰν πληρωθῇ ἡ περίπτωσις, εἰς ἣν ἡ ἐνοχὴ ἀνηνέχθη, λ. χ. ἐὰν ὁ δωρητὴς ἤθελεν ὑγιάνει, ἢ ὁ λαβὼν προαποθάνει. ἐὰν δ' ἤθελον δοθῇ χρήματα, ἵνα γείνῃ τι, ἐφόσον εἶνε

aretur, ut aliquid fieret, qua mdiu
n pendenti esset, an id futurum
sset, cessabit obligatio: cum vero
ertum esse coepisset futurum id
on esse, obligabitur qui accepis-
et: veluti si Titio decem dedero,
t Stichum intra calendas manu-
nitteret, ante kalendas nullam ac-
onem habebo, post kalendas ita
emum agere potero, si manumis-
sus non fuerit. Si pupillus sine
itoris auctoritate crediderit aut
olvendi causa dederit, consumpta
ecunia condictionem habet vel li-
eratur non alia ratione, quam
iod facto ejus intellegitur ad eum
ii acceperit pervenisse: quapro-
er si eandem pecuniam is, qui
creditum vel in solutum acce-
erat, alii porro in creditum vel
solum dederit, consumpta ea
ipse pupillo obligatur vel
im a se liberabit et eum cui de-
rit obligatum habebit vel se ab
liberabit. nam omnino qui alie-
im pecuniam credendi causa dat,
nsumpta ea habet obligatum eum
ii acceperit: item qui[1] in solutum
derit, liberabitur ab eo qui ac-
perit.

---

1) item qui] sive (Mo.)

20 *IDEM* Si tibi pecuniam do-
ssem, ut tu mihi eandem crede-
s, an credita fieret? dixi in hu-
modi propositionibus non pro-
iis verbis nos uti, nam talem
ntractum neque donationem esse
que pecuniam creditam: dona-
nem non esse, quia non ea men-
pecunia daretur, ut omnimodo
nes accipientem maneret: cre-
am non esse, quia exsolvendi

ἐκκρεμὲς ἂν τοῦτο θέλῃ γείνει, ἀργεῖ ἡ ἐνοχή. ἅμα ὅμως ἀρχίσῃ νὰ εἶνε βέβαιον ὅτι τοῦτο δὲν θέλει γείνει, ἐνέχεται ὁ λαβών· λ. χ. ἐὰν εἰς τὸν Τίτιον δώσω δέκα, ἵνα τὸν Στίχον μέχρι τῆς νουμηνίας χειραφετήσῃ, πρὸ μὲν τῆς νουμηνίας οὐδεμίαν θέλω ἔχει ἀγωγήν, μετὰ δὲ τὴν νουμηνίαν θέλω δυνηθῆ νὰ ἐναγάγω, ἐὰν μὴ ἡ χειρα-

1 φεσία γείνῃ. Ἐὰν ἄνηβος ἄνευ τῆς αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου ἐδάνεισεν ἢ πρὸς ἀπότισιν [χρέους] ἔδωκε, καταναλωθέντων τῶν χρημάτων ἔχει ἀπαίτησιν, ἢ ἀπαλλάσσεται [τοῦ χρέους] οὐχὶ δι' ἄλλον λόγον, παρὰ διότι ἐκ πράξεως αὐτοῦ θεωροῦνται [τὰ χρήματα] περιελθόντα εἰς τὸν λαβόντα· διὰ ταῦτα ἐὰν τὰ αὐτὰ χρήματα ἐκεῖνος, ὅστις τὰ ἔλαβεν ὡς δάνειον ἢ πρὸς ἀπότισιν [χρέους], ἔδωκεν εἶτα εἰς ἕτερον ὡς δάνειον ἢ πρὸς ἀπότισιν, καταναλωθέντων αὐτῶν καὶ οὗτος ἐνέχεται ἀπέναντι τοῦ ἀνήβου, ἢ θέλει ἀπαλλάξει τοῦτον τῆς πρὸς αὐτὸν ἐνοχῆς, καὶ ὑπόχρεων θέλει ἔχει ἐκεῖνον, εἰς ὃν ἔδωκεν, ἢ θέλει ἀπαλλάξει ἑαυτὸν τῆς πρὸς τοῦτον ἐνοχῆς· διότι ὁ δίδων λόγῳ δανείου ἀλλότρια χρήματα, καταναλωθέντων αὐτῶν, ἔχει ἐξάπαντος ὑπόχρεων τὸν λαβόντα· ἢ ἐὰν πρὸς ἀπότισιν [χρέους] ἔδωκε θέλει ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τοῦ λαβόντος.

20 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἐδωρησάμην σοι χρήματα, ἵνα σύ μοι δανείσῃς ταῦτα, γίνονται ἆρά γε δάνεια; εἶπον ὅτι ἐπὶ τοιούτων θεμάτων δὲν μεταχειριζόμεθα τὰς καταλλήλους λέξεις, διότι τοιοῦτον συμβόλαιον οὔτε δωρεὰ εἶνε, οὔτε δάνειον χρημάτων· δωρεὰ μὲν δὲν εἶνε, καθόσον τὰ χρήματα δὲν ἐδόθησαν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ μείνωσιν ἀπολύτως παρὰ τῷ λαμβάνοντι· δάνειον δὲ δὲν εἶνε, καθόσον μᾶλλον πρὸς ἀπότισιν [ἐνοχῆς]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

causa magis daretur quam alterius obligandi. igitur si is, qui pecuniam hac condicione accepit, ut mihi in creditum daret, acceptam dederit, non fore creditam: magis enim meum accepisse intellegi debeo. sed haec intellegenda sunt propter suptilitatem verborum: benignius tamen est utrumque valere.

21 *IDEM* Quidam existimaverunt neque eum, qui decem peteret, cogendum quinque accipere et reliqua persequi, neque eum, qui fundum suum diceret, partem dumtaxat judicio persequi: sed in utraque causa humanius facturus videtur praetor, si actorem compulerit ad accipiendum id quod offeratur, cum ad officium ejus pertineat lites deminuere.

22 *IDEM* Vinum, quod mutuum datum erat, per judicem petitum est: quaesitum est, cuius temporis aestimatio fieret, utrum cum datum esset an cum litem contestatus fuisset an cum res judicaretur. Sabinus respondit, si dictum esset quo tempore redderetur, quanti tunc fuisset, si dictum non esset, quanti tunc fuisset, cum petitum esset. interrogavi, cuius loci pretium sequi oporteat. respondit, si convenisset, ut certo loco redderetur, quanti eo loco esset, si dictum non esset, quanti ubi esset petitum.

23 *AFRICANUS* Si eum servum, qui tibi legatus sit, quasi mihi legatum possederim et vendiderim, mortuo eo posse te mihi pretium condicere Julianus ait, quasi ex re tua locupletior factus sim.

ἤθελον δοθῆ, παρὰ πρὸς παραγωγὴν ἐνοχῆς εἰς βάρος ἑτέρου. λοιπὸν ἐὰν ἐκεῖνος, ὅστις ἔλαβε τὰ χρήματα ὑπὲρ τὴν αἵρεσιν νὰ μοὶ τὰ δώσῃ ὡς δάνειον τὰ ληφθέντα ἔδωκε, δὲν θέλουσιν εἰσθαι δάνεια· διότι μᾶλλον πρέπει νὰ θεωρῶμαι ὅτι ἰδικόν μου ἔλαβον. πλὴν ταῦτα νοοῦνται [οὕτω] κατὰ τὴν λεπτολογίαν τῶν λέξεων· ἐπιεικέστερον ὅμως εἶνε ἑκάτερον [συμβόλαιον] νὰ ἰσχύῃ.

21 *Ο ΑΥΤΟΣ* Τινὲς ἐφρόνουν ὅτι οὔτε ἐκεῖνος, ὅστις δέκα ἀπήτησε, δέον ν' ἀναγκάζηται νὰ δέχηται πέντε καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ τὰ λοιπά, οὔτε ἐκεῖνος ὅστις ἤθελεν εἰπεῖ τὸν ἀγρὸν ἰδικόν του μέρος μόνον διὰ τῆς ἀγωγῆς νὰ ἐπιδιώκῃ. ὅμως ἐν ἑκατέρᾳ περιπτώσει φιλανθρωπότερον θεωρεῖται ὅτι ποιεῖ ὁ πραίτωρ, ἐὰν ἤθελεν ἀναγκάζει τὸν ἐνάγοντα νὰ δέχηται ὅ,τι τῷ προσφέρεται, ἀφοῦ εἰς τὸ καθῆκον αὐτοῦ ἀνάγεται τὸ νὰ ἐλαττοῖ τὰς δίκας.

22 *Ο ΑΥΤΟΣ* Οἶνος, ὅστις εἶχε δοθῆ δάνειον, ἀπῃτήθη διὰ τοῦ δικαστοῦ ἠρωτήθη, τίνος χρόνου ἡ διατίμησις θέλει γείνει, ἆρά γε ὅτε ἐδόθη, ἢ ὅτε ἤρξατο ἡ δίκη, ἢ ὅτε ἐξεδόθη ἡ ἀπόφασις. ὁ Σαβῖνος ἀπήντησεν, ἂν μὲν ἐλέχθη κατὰ τίνα χρόνον θ' ἀπεδίδετο [ἡ διατίμησις θέλει εἶσθαι] ὅσον τότε ἤξιζεν, ἂν δὲ μὴ ἐλέχθη, ὅσον ἤξιζε τότε, ὅτε ἀπῃτεῖτο· ἐπηρώτησα, τίνος τόπου ἡ ἀξία ἔδει ν' ἀκολουθῆται. ἀπήντησεν, ἂν μὲν συνεφωνήθη, ἐν ὡρισμένῳ τόπῳ ν' ἀποδοθῇ, ὅσην ἀξίαν ἔχει ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ, ἂν δὲ μὴ ἐλέχθη, ὅσην [ἔχει] ἔνθα ἀπαιτεῖται.

23 *ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ* Ἐὰν τὸν δοῦλον ὅστις εἰς σὲ ἐκληροδοτήθη, ὡς κληροδοτηθέντα εἰς ἐμέ, ἐνεμήθην καὶ ἐπώλησα, ἀποθανόντος αὐτοῦ δύνασαι ν' ἀπαιτήσῃς ἀπ' ἐμοῦ τὴν ἀξίαν, λέγει ὁ Ἰουλιανός, ὡσεὶ ἐκ πράγματός σου ἐγενόμην πλουσιώτερος.

24 *ULPIANUS* Si quis certum ipulatus fuerit, ex stipulatu ac- nem non habet, sed illa condi- itia actione id persequi debet, r quam certum petitur.

25 *IDEM* Creditor, qui ob re- tutionem aedificiorum credide- , in pecuniam quam crediderit ivilegium exigendi habebit.

26 *IDEM* Si pecuniam militis ocurator ejus mutuam dedit fi- iussoremque accepit, exemplo quo si tutor pupilli aut curator venis pecuniam alterutrius eo- m creditam stipulatus fuerit, tionem dari militi cuius pecunia erit placuit.

27 *IDEM* Civitas mutui datione ligari potest, si ad utilitatem is pecuniae versae sunt: alio- in ipsi soli qui contraxerunt, n civitas tenebuntur.

28 *CAJUS* Creditor, qui non ido- um pignus accepit, non amittit actionem ejus debiti quantitatis, quam pignus non sufficit.

29 *PAULUS* Si institorem ser- m dominus habuerit, posse dici lianus ait etiam condici ei pos- quasi iussu ejus contrahatur, a o praepositus sit.

30 *IDEM* Qui pecuniam credi- m acceiturus spopondit creditо- futuro, in potestate habet, ne cipiendo se ei obstringat.

31 *IDEM* Cum fundus vel homo r condictionem petitus esset, ito hoc nos jure uti, ut post ju-

24 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις ἐπηρώτησεν ὡρισμένον τι, δὲν ἔχει τὴν ἐξ ἐπερωτήσεως ἀγωγήν, ἀλλ' ὀφείλει νὰ ἐπιδιώξῃ αὐτὸ διὰ τῆς ἀπαιτητικῆς ἐκείνης ἀγωγῆς, δι' ἧς ὡρισμένον ἀπαιτεῖται.

25 *Ο ΑΥΤΟΣ* Πιστωτής, ὅστις δι' ἐπανόρθωσιν οἰκοδομῶν ἐδάνεισε, θέλει ἔχει ἐπὶ τῶν δανεισθέντων χρημάτων προνόμιον ἀπαιτήσεως.

26 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν χρήματα στρατιώτου ὁ πληρεξούσιος αὐτοῦ ἔδωκε δάνεια λαβὼν καὶ ἐγγυητήν, ἐγένετο δεκτὸν ὅτι,—κατὰ τὸ ὑπόδειγμα, καθ' ὃ ἐπίτροπος ἀνήβου ἢ κηδεμὼν νέου δάνεια χρήματα ἑκατέρου αὐτῶν ἐπηρώτησε,—δίδοται ἀγωγὴ εἰς τὸν στρατιώτην, οὗτινος ἦσαν τὰ χρήματα.

27 *Ο ΑΥΤΟΣ* Πόλις διὰ τῆς δόσεως [πρὸς αὐτὴν] δανείου δύναται νὰ ὑποχρεωθῇ, ἐὰν πρὸς ὠφέλειαν αὐτῆς κατηναλώθησαν τὰ χρήματα· ἄλλως ἐκεῖνοι μόνον, οἵτινες συνεβλήθησαν, οὐχὶ δ' ἡ πόλις, ἐνέχονται.

28 *ΓΑΪΟΣ* Πιστωτής, ὅστις οὐχὶ ἀρκοῦν ἐνέχυρον ἔλαβε, δὲν ἀποβάλλει τὸ δικαίωμα ν' ἀπαιτήσῃ ἐκείνην τὴν ὀφειλομένην ποσότητα, δι' ἣν τὸ ἐνέχυρον δὲν ἀρκεῖ.

29 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν κύριος ἔσχε δοῦλον πράκτορα, δύναται νὰ λεχθῇ, λέγει ὁ Ἰουλιανός, ὅτι δύναται καὶ ἀπαίτησις νὰ ἐγερθῇ κατ' ἐκείνου, ὡσεὶ ἡ σύμβασις ἐγένετο τῇ κελεύσει ἐκείνου, ὑφ' οὗ ἐτέθη [ὁ δοῦλος] προεστώς.

30 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅστις δάνεια χρήματα μέλλων νὰ λάβῃ ὑπεσχέθη [τι] εἰς τὸν μέλλοντα πιστωτήν, ἔχει ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ τὸ νὰ μὴ ὑποχρεώσῃ ἑαυτὸν ἀπέναντι ἐκείνου, μὴ δεχόμενος [τὰ χρήματα].

31 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἀγρὸς ἢ δοῦλος [δι' ἀπαιτήσεως] ἤθελεν ἀπαιτηθῇ, φρονῶ ὅτι τοῦτο παρ' ἡμῖν τὸ δίκαιον τη-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

dicium acceptum causa omnis restituenda sit, id est omne, quod habiturus esset actor, si litis contestandae tempore solutus fuisset.

ρεῖται, ὥστε μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τῆ
δίκης ν' ἀποκαθίστανται πάντα τ
παρακολουθήματα, ἤτοι πᾶν ὅ,τι
ἐνάγων ἤθελεν ἔχει, ἐὰν κατὰ τὸν χρό
νον τῆς κατάρξεως τῆς δίκης ἐγίνετ

1 Servum tuum imprudens a fure bona fide emi: is ex peculio, quod ad te pertinebat, hominem paravit, qui mihi traditus est. Sabinus Cassius posse te mihi hominem condicere: sed si quid mihi abesset ex negotio quod is gessisset, invicem me tecum acturum. et hoc verum est: nam et Julianus ait videndum, ne dominus integram ex empto actionem habeat, venditor autem condicere possit bonae fidei emptori. quod ad peculiares nummos attinet, si exstant, vindicare eos dominus potest, sed actione de peculio tenetur venditori, ut pretium solvat: si consumpti sint, actio de peculio evanescit. sed adicere debuit Julianus non aliter domino servi venditorem ex empto teneri, quam si ei pretium solidum et quaecumque, si cum libero contraxisset, deberentur, dominus servi praestaret. idem dici debet[1], si bonae fidei possessori solvissem, si tamen actiones, quas adversus eum habeam, praestare domino paratus sim.

1 ἡ καταβολή. Ἠγόρασα καλῇ τῇ πί
στει παρὰ κλέπτου ἐν ἀγνοίᾳ δούλό
σου· οὗτος ἐκ τοῦ χρηματίου, ὅπερ εἰ
σὲ ἀνῆκεν, ἀπέκτησεν ἄνθρωπον, ὅστι
μοι παρεδόθη· ὁ Σαβῖνος [καὶ] Κάσσιο
[λέγουσιν ὅτι] δύνασαι ν' ἀπαιτήσῃ
ἀπ' ἐμοῦ τὸν ἄνθρωπον· ἀλλ' ἐάν μι
ἐλλείπῃ τι ἐξ ὑποθέσεως, ἣν οὗτος ἐδιο
κησε, θέλω ἀμοιβαίως ἐγείρει ἀγωγὴ
κατὰ σοῦ· τοῦτο δ' εἶνε ὀρθόν· διότι
καὶ ὁ Ἰουλιανὸς λέγει ὅτι δέον νὰ
δωμεν, μὴ ὁ κύριος [τοῦ κλαπέντος
δούλου] ἔχῃ ἀκεραίαν τὴν ἐξ ἀγοράσ
σεως ἀγωγὴν [διὰ τὸν ἄνθρωπον], ὁ δ
πωλητὴς [τούτου] δύναται νὰ ἐγείρῃ
ἀπαίτησιν κατὰ τοῦ καλῆς πίστεως ἀ
γοραστοῦ [τοῦ κλαπέντος δούλου]. ἀ
πρὸς δὲ τὰ τοῦ χρηματίου νομίσματα
ἂν μὲν ὑπάρχωσι [παρὰ τῷ πωλητῇ
τοῦ ἀνθρώπου], δύναται ὁ κύριος ν
τὰ διεκδικήσῃ, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγω
γῆς τοῦ χρηματίου ἐνέχεται ἀπέναν
τοῦ πωλητοῦ εἰς ἀπότισιν τῆς ἀξίας
[τοῦ ἀνθρώπου]· ἂν δὲ κατηναλώθη
σαν, ἡ ἐκ τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ [τοῦ
πωλητοῦ] ἀποσβέννυται. ἀλλ' ὤφειλε
ὁ Ἰουλιανὸς νὰ προσθέσῃ ὅτι ὁ πωλη
τὴς ἀπέναντι τοῦ κυρίου τοῦ δούλου
δὲν ἐνέχεται ἄλλως ἐκ τῆς ἀγοράσεως
παρ' ἐὰν ὁ κύριος τοῦ δούλου ἤθελε
παράσχει ὁλόκληρον τὴν ἀξίαν [τοῦ
πωληθέντος], καὶ ὁσαδήποτε θὰ ὠφειλ
λοντο, ἐὰν μετ' ἐλευθέρου εἶχε γείνει τ
συμβόλαιον. ὡσαύτως δέον νὰ προστε
θῇ, ὅτι πρέπει ν' ἀπαλάσσωμαι ἐγὼ [ὁ
πωλητὴς τοῦ ἀνθρώπου] ἐὰν εἰς τὸ
καλῆς πίστεως νομέα [τοῦ δούλοι
κατέβαλον, ἀρκεῖ μόνον τὰς ἀγωγάς

(1) item adici debet absolvi me debere (Mo.)

32 *CELSUS* Si et me et Titium utuam pecuniam rogaveris et ego eum debitorem tibi promittere sserim, tu stipulatus sis, cum ntares eum Titii debitorem esse, n mihi obligaris? subsisto, si uidem nullum negotium mecum ntraxisti: sed propius est ut bligari te existimem, non quia ecuniam tibi credidi (hoc enim si inter consentientes fieri non test): sed quia pecunia mea ad pervenit, eam mihi a te reddi num et aequum est.

33 *MODESTINUS* Principalibus nstitutionibus cavetur, ne hi qui ovinciam regunt quive circa eos nt negotientur mutuamve pecuam dent faenusve exerceant.

34 *PAULUS* Praesidis provinciae ficiales, quia perpetui sunt, mutam pecuniam dare et faenebrem exercere possunt. Praeses provinciae mutuam pecuniam faenem sumere non prohibetur.

35 *MODESTINUS* Periculum nonum ad eum, cuius culpa detes factum probari potest, pertinet.

36 *JAVOLENUS* Pecuniam, quam hi sine condicio ie debebas, ius meo promisisti Attio sub conione: cum pendente condicione eo statu sit obligatio tua adver me, tamquam sub contrariam ndicionem eam mihi spopondisti[1], pendente condicione petam, an il acturus sum? respondit: non bito, quin mea[2] pecunia, quam e sine condicione stipulatus

(1) spopondisses (Hal)
(2) ea (Hal.)

ἂς ἔχω ἐναντίον αὐτοῦ, νὰ εἶμαι πρόθυμος νὰ παράσχω εἰς τὸν κύριον.

32 *ΚΕΛΣΟΣ* Ἐὰν καὶ ἐμὲ καὶ τὸν Τίτιον παρεκάλεσας διὰ δάνεια χρήματα, ἐγὼ δὲ διέταξα τὸν ὀφειλέτην μου νὰ ὑποσχεθῇ εἰς σέ, σὺ δ' ἐπηρώτησας νομίζων ὅτι εἶνε ὀφειλέτης τοῦ Τιτίου, ἐνέχεσαι ἆρά γε ἀπέναντί μου; ἀμφιβάλλω, ἀφοῦ βεβαίως οὐδὲν συμβόλαιον μετ' ἐμοῦ ἐποίησας· ὅμως εἶνε μᾶλλον ἁρμόζον νὰ σὲ θεωρῶ ἐνεχόμενον, ὄχι διότι ἐδάνεισα εἰς σὲ χρήματα (διότι τοῦτο μόνον μεταξὺ συναινούντων δύναται νὰ γείνῃ), ἀλλὰ διότι χρήματά μου περιῆλθον εἰς σέ, εἶνε δὲ καλὸν καὶ ἴσον νὰ μοὶ ἀποδοθῶσι ταῦτα.

33 *ΜΟΔΕΣΤΙΝΟΣ* Ὑπὸ αὐτοκρατορικῶν διατάξεων ὁρίζεται, οἱ διοικοῦντες ἐπαρχίαν, ἢ οἱ περὶ αὐτοὺς νὰ μὴ ἐμπορεύωνται ἢ δανείζωσι χρήματα, ἢ μετέρχωνται τοκισμόν.

34 *ΠΑΥΛΟΣ* Οἱ ὑπηρέται διοικητοῦ ἐπαρχίας, ἐπειδὴ εἶνε διηνεκεῖς, δύνανται νὰ δανείζωσι χρήματα καὶ νὰ τοκίζωσιν. Ὁ διοικὴς ἐπαρχίας δὲν ἐμποδίζεται νὰ λάβῃ δάνεια χρήματα ἐντόκως.

35 *ΜΟΔΕΣΤΙΝΟΣ* Ὁ κίνδυνος πιστώσεων ἀποβλέπει εἰς ἐκεῖνον, ἐκ πταίσματος τοῦ ὁποίου δύναται νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ἐπῆλθεν ἡ χειροτέρευσις.

36 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Χρήματα, ἅτινά μοι ὤφειλες ἄνευ αἱρέσεως, κατὰ διαταγήν μου ὑπεσχέθης εἰς τὸν Τίτιον ὑπὸ αἵρεσιν· ἀφοῦ ἠρτημένης τῆς αἱρέσεως ἡ πρός με ἐνοχή σου ἔχει οὕτως, ὡσεὶ εἶχες ὑποσχεθῆ εἰς ἐμὲ ὑπὸ τὴν ἀντίθετον αἵρεσιν, ἐὰν ἠρτημένης τῆς αἱρέσεως ἀπαιτήσω, οὐδὲν ἆρά γε ποιῶ; ἀπήντησε· δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι τὰ χρήματα, ἅτινα ἐγὼ ἄνευ αἱρέσεως ἐπηρώτησα, ἐὰν ἡ αἵρεσις ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀττίου, ὅστις κατὰ τὴν θέλησίν μου τὰ αὐτὰ χρήματα ὑπὸ αἵρεσιν ἐπηρώτησε,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

sum, etiam[1] si condicio in persona Attii, qui ex mea voluntate eandem pecuniam sub condicione stipulatus est, non extiterit, credita esse permaneat (perinde est enim, ac si nulla stipulatio iutervenisset): pendente autem causa condicionis idem petere non possum, quoniam, cum incertum sit, an ex ea stipulatione deberi possit, ante tempus petere videor.

37 *PAPINIANUS* Cum ad praesens tempus condicio confertur, stipulatio non suspenditur et, si condicio vera sit, stipulatio tenet, quamvis tenere con rahentes condicionem ignorent, veluti «si rex «Parthorum vivit, centum mihi «dari spondes?» eadem sunt et cum in praeteritum condicio confertur,

38 *SCAEVOLA* Respiciendum enim esse, an, quantum in natura hominum sit, possit scire eam debitu iri.

39 *PAPINIANUS* Itaque tunc potestatem condicionis optinet, cum in futurum confertur.

40 *PAULUS* Lecta est in auditorio Aemilii Papiniani praefecti praetorio juris consulti cautio huiusmodi: «Lucius Titius scripsi me «accepisse a Publio Maevio quinde- «cim mutua numerata mihi de domo «te haec quindecim proba recte dari «kalendis futuris stipulatus est Pu- «blius Maevius, spopondi ego Lucius «Titius. si die supra scripta summa «Publio Maevio eive ad quem ea «res pertinebit data soluta satisve «eo nomine factum non erit, tunc «eo amplius, quo post solvam, poe-

(1) διαγρ. (Mo.)

δὲν πληρωθῇ, ἐξακολουθοῦσι νὰ εἶνι δάνεια (διότι εἶνε οὕτως, ὡσεὶ μηδεμίι ἐπερώτησις εἶχε μεσολαβήσει)· ἠρτημένης ὅμως τῆς αἱρέσεως δὲν δύναμαι ν' ἀπαιτήσω τὰ χρήματα, διότι, ἀβέβαίου ὄντος, ἂν ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως ἐκείνης δύναται νὰ γεννηθῇ χρέος, θεωροῦμαι ὅτι *πρὸ τοῦ χρόνου* ἀπαιτῶ.

37 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἡ αἵρεσις ὀναφέρηται εἰς τὸν παρόντα χρόνον, ἐπερώτησις δὲν καθίσταται ἐκκρεμής· καί, ἂν ἡ αἵρεσις εἶνε ἀληθής, ἡ ἐπερώτησις ἰσχύει, καίτοι οἱ συμβαλλόμενοι ἀγνοοῦσιν ὅτι ἡ αἵρεσις ὑφίσταται· λ. χ. «ἐὰν ὁ βασιλεὺς τῶν Πάρθων ζῇ; ὑπισχνεῖσαι νά μοι δώσῃς ἑκατόν;» τ αὐτὰ ἰσχύουσι καὶ ἐὰν εἰς τὸ παρελθὸν ἡ αἵρεσις ἀναφέρηται.

38 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Διότι δέον νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν, ἄν, ὅσον εἰς τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων ἔγκειται, εἶνε δυνατὸν νὰ γινώσκῃ τις ὅτι τὰ χρήματα θὰ εἰσπραχθῶσι δάνεια.

39 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ὅθεν τότε [ἡ συμφωνία] λαμβάνει ἰσχὺν αἱρέσεως, ὅταν εἰς τὸ *μέλλον* ἀναφέρηται.

40 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ [αὐτοκρατορικῷ] συμβουλίῳ [ὑπὸ τὴν προεδρείαν] τοῦ Αἰμιλίου Παπινιανοῦ, ὑπάρχου τῆς αὐλῆς, νομομαθοῦς, ὁμόλογον τοιούτου εἴδους: «[Ἐγὼ] Λούκιος Τίτιος ἔγραψα ὅτι ἔλαβον παρὰ τοῦ Πουβλίου Μαιβίου δεκαπέντε [χιλιάδας] μετρηθείσας μοι ἐκ τῆς οἰκίας του· ταύτας δὲ τὰς δεκαπέντε [εἰς νόμισμα δεδοκιμασμένον ὅτι ἐγκύρως θὰ δοθῶσι κατὰ τὴν προσεχῆ νουμηνίαν ἐπηρώτησεν ὁ Πούβλιος Μαίβιος, ὑπεσχέθην δ' ἐγὼ ὁ Λούκιος Τίτιος. ἐὰν δὲ κατὰ τὴν προρρηθεῖσαν ἡμέραν τὸ ποσὸν δὲν ἤθελε δοθῆ, καταβληθῆ, ἢ δὲν χορη-

nae nomine in dies triginta[1] in-
que denarios centenos denarios
singulos dari stipulatus est Pu-
blius Maevius, spopondi ego Lu-
cius Titius. convenitque inter nos,
uti pro Maevio ex summa supra
scripta[2] menstruos refundere de-
beam denarios trecenos ex omni
summa ei heredive ejus.» quae-
tum est de obligatione usura-
um, quoniam numerus mensium,
ui solutioni competebat, transie-
at. dicebam, quia pacta in conti-
enti facta stipulationi inesse cre-
untur, perinde esse, ac si per
ngulos menses certam pecuniam
ipulatus, quoad tardius soluta es-
et, usuras adiecisset: igitur finito
rimo mense primae pensionis u-
uras currere et similiter post se-
undum et tertium tractum usuras
on solutae pecuniae pensionis
rescere[3] nec ante sortis non solu-
ae usuras peti posse quam ipsa
ors peti potuerat. pactum autem
uod subiectum est quidam dice-
ant ad sortis solutionem tantum
ertinere, non etiam ad usurarum,
uae priore parte simpliciter in
ipulationem venissent pactumque
l tantum ad exceptionem prodes-
e et ideo non soluta pecunia sta-
utis pensionibus ex die stipula-
onis usuras deberi, atque si id
ominatim esset expressum. sed
um sortis petitio dilata sit, con-
equens est, ut etiam usurae ex eo
empore, quo moram fecit, acce-
ant, et si, ut ille putabat, ad ex-
eptionem tantum prodesset pac-
um (quamvis sententia diversa
ptinuerit), tamen usurarum obli-

γηθῇ ἕνεκα τούτου ἱκανοδοσία εἰς τὸν Πούβλιον Μαίβιον ἢ εἰς ὅντινα ἤθελεν ἀνήκει, τότε ὑπὲρ ἐκεῖνο, ὅπερ βραδύτερον ἤθελον καταβάλλει, ποινῆς χάριν ἀνὰ τριάκοντα ἡμέρας καὶ κατὰ ἑκατὸν δηνάρια ἓν δηνάριον νὰ δίδηται ἐπηρώτησεν ὁ Πούβλιος Μαίβιος, ὑπεσχέθην δ' ἐγὼ ὁ Λούκιος Τίτιος. συνεφωνήθη δὲ μεταξὺ ἡμῶν, ὥστε ν' ἀποδίδω κατὰ μῆνα ἀνὰ τριάκοντα δηνάρια ἐξ ὅλης τῆς ποσότητος εἰς ἐκεῖνον ἢ εἰς τὸν κληρονόμον αὐτοῦ.» ἠρωτήθη περὶ τῆς ἐνοχῆς τῶν τόκων, καθόσον ὁ ἀριθμὸς τῶν μηνῶν, ὅστις ὡρίσθη διὰ τὴν καταβολήν, εἶχε παρέλθει. ἔλεγον ὅτι, ἐπειδὴ τὰ συγχρόνως γενόμενα σύμφωνα θεωροῦνται ἐνυπάρχοντα ἐν τῇ ἐπερωτήσει, εἶνε οὕτως, ὡσεὶ ὁ δι' ἕκαστον μῆνα ὡρισμένα χρήματα ἐπερωτήσας, καθ' ὅσον ἤθελον καταβληθῇ ἀργότερον, εἶχε προσθέσει τόκους· ὅθεν λήξαντος τοῦ πρώτου μηνὸς τρέχουσιν οἱ τόκοι τῆς πρώτης δόσεως, καὶ ὁμοίως μετὰ τὸ δεύτερον καὶ τρίτον διάστημα διὰ τῶν τόκων τῶν μὴ καταβληθέντων χρημάτων αὐξάνουσιν αἱ δόσεις, οὐδὲ δύνανται ν' ἀπαιτηθῶσι τόκοι μὴ καταβληθέντος κεφαλαίου πρὶν ἢ αὐτὸ τὸ κεφάλαιον δύνηται ν' ἀπαιτηθῇ. τὸ σύμφωνον ὅμως, ὅπερ προσετέθη, λέγουσί τινες ὅτι ἀποβλέπει μόνον εἰς τὴν καταβολὴν τοῦ κεφαλαίου, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν τόκων, οἵτινες ἐν τῷ προηγουμένῳ μέρει [τοῦ ὁμολόγου] εἶχον ἀπολύτως περιληφθῇ ἐν τῇ ἐπερωτήσει, τὸ δὲ σύμφωνον ἐκεῖνο μόνον πρὸς ἔνστασιν ὠφελεῖ, καὶ διὰ τοῦτο μὴ καταβληθέντων τῶν χρημάτων κατὰ τὰς ὡρισμένας δόσεις, οἱ τόκοι ὀφείλονται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐπερωτήσεως, ὡσεὶ τοῦτο εἶχε ῥητῶς ἐκφρασθῇ. ἀλλ' ἀφοῦ ἡ ἀπαίτησις τοῦ κεφαλαίου ἀνεβλήθη, ἀκόλουθον εἶνε, ὥστε καὶ οἱ τόκοι ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκεί-

(1) tricenos (Mo.) — (2) pro ... scripta παρέμ-ητον(Mo.)—(3) usuris n.s.p.pensiones cr(Mo.)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

gatio ipso jure non committetur : non enim in mora est is, a quo pecunia propter exceptionem peti non posses. sed[1] quantitatem quae medio tempore colligitur, stipulamur, cum condicio exstiterit, sicut est in nuptiis : idem et in usuris potest exprimi: ut ad diem non soluta pecunia quo[2] competit usurarum nomine ex die interpositae stipulationis praestetur.

(1) nisi (Mo.) — (2) quod

νου, καθ' ὃν [ὁ ὀφειλέτης] ἐφάνη ὑπε-
ρήμερος, νὰ προστίθενται, καὶ ἂν δ'
—καθὰ ἐκεῖνος ἐφρόνει—πρὸς ἔνστασιν
μόνον ὠφελῇ τὸ σύμφωνον (ἂν καὶ διό-
φορος γνώμη ὑπερίσχυσεν), ὅμως ἡ τῶν
τόκων ἐνοχὴ αὐτοδικαίως δὲν καθί-
σταται ἀπαιτητή· διότι δὲν εἶνε ἐν ὑ-
περημερίᾳ ἐκεῖνος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου δὲν
δύνανται ν' ἀπαιτηθῶσι τὰ χρήματα
ἕνεκεν ἐνστάσεως, ἐκτὸς ἐὰν τὴν ποσό-
τητα, ἥτις κατὰ τὸν διάμεσον χρόνον
συνάζεται, ἐπερωτήσωμεν, ἐὰν ἤθελε
πληρωθῇ ἡ αἵρεσις, ὡς γίνεται ἐπὶ τῶν
καρπῶν. ὁμοίως καὶ ὡς πρὸς τοὺς τό-
κους δύναται νὰ ἐκφρασθῇ, ὥστε μέχρι
τῆς προθεσμίας μὴ καταβληθέντων
τῶν χρημάτων, ὅ,τι λόγῳ τόκων ἀρ-
μόζει νὰ παρέχηται ἀπὸ τῆς ἡμέρας
τῆς γενομένης ἐπερωτήσεως.

41 *AFRICANUS* Ejus, qui in provincia Stichum servum kalendario praeposuerat, Romae testamentum recitatum erat, quo idem Stichus liber et ex parte heres erat scriptus: qui status sui ignarus pecunias defuncti aut exegit aut credidit, ut interdum stipularetur et pignora acciperet. consulebatur quid de his juris esset. placebat debitores quidem ei qui solvissent liberatos esse, si modo ipsi quoque ignorassent dominum decessisse. earum autem summarum nomine, quae ad Stichum pervenissent, familiae erciscundae quidem actionem non competere coheredibus, sed negotiorum gestorum dari debere. quas vero pecunias ipse credidisset, eam non ex majore parte, quam ex qua ipse heres sit, alienatas esse : nam et si tibi in hoc dederim nummos, ut eos Sticho credas, deinde mortuo me ignorans dederis, accipientis non facies : neque

41 *ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ* Ἐκείνου, ὅστις εἶχε
προστήσει ἐν ἐπαρχίᾳ τὸν δοῦλον Στί-
χον πρὸς δανεισμὸν χρημάτων, ἀνε-
γνώσθη ἐν Ρώμῃ ἡ διαθήκη, ἐν ᾗ ὁ αὐ-
τὸς Στίχος ἦτο γεγραμμένος ἐλεύθερος
καὶ ἐν μέρει κληρονόμος· οὗτος ἀγνοῶν
τὴν ἑαυτοῦ κατάστασιν χρήματα τοῦ
ἀποθανόντος εἴτε συνέλεξεν εἴτε ἐδά-
νεισεν, ὥστε ἐν τῷ μεταξὺ ἐπηρώτησε
καὶ ἐνέχυρα ἔλαβεν. ἠρωτᾶτο τί ὡς
πρὸς ταῦτα ἰσχύει. ἐγένετο δεκτὸν ὅτι
οἱ μὲν ὀφειλέται ὅσοι κατέβαλον εἰς ἐ-
κεῖνον ἀπηλλάγησαν, ἂν βεβαίως καὶ
οὗτοι ἠγνόουν ὅτι ὁ κύριος ἀπέθανε·
λόγῳ ὅμως τῶν ποσῶν ἐκείνων, ἅτινα
εἰς τὸν Στίχον περιῆλθον, δὲν ἁρμόζει
μὲν εἰς τοὺς κληρονόμους ἡ περὶ δια-
νομῆς κληρονομίας ἀγωγή, ἀλλὰ δέον
νὰ δοθῇ ἡ τῆς διοικήσεως ὑποθέσεων.
ὅσα ὅμως χρήματα ἐκεῖνος ἐδάνεισε·
ταῦτα δὲν ἀπηλλοτριώθησαν κατὰ μέ-
ρος μεγαλείτερον, παρὰ καθ' ὃ ἐκεῖνος
εἶνε κληρονόμος. διότι καὶ ἂν εἰς σὲ
δώσω νομίσματα πρὸς τοῦτο, ἵνα δα-
νείσῃς αὐτὰ εἰς τὸν Στίχον, κατόπιν

im sicut illud receptum est, ut bitores solventes ei liberentur, hoc quoque receptum, ut cre-ndo nummos alienaret. quare si lla stipulatio intervenisset, ne-e ut creditam pecuniam pro rte coheredis peti posse neque gnora teneri. quod si stipulatus oque esset, referret, quemadmo-m stipulatus esset: nam si no-natim forte Titio domino suo rtuo iam dari stipulatus sit, ocul dubio inutiliter esset sti-latus. quod si sibi dari stipula-esset, dicendum hereditati eum quisisse: sicut enim nobismet is ex re nostra per eos, qui li-i vel alieni servi bona fide ser-nt, adquiratur, ita hereditati oque ex re hereditaria adquiri. st aditam vero a coheredibus reditatem non aeque idem dici est, utique si scierint eum sibi eredem datum, quoniam tunc n possunt videri bonae fidei pos-sores esse, qui nec possidenti mum haberent. quod si propo-ur coheredes ejus id ignorasse, d forte ipsi quoque ex necessa-s fuerint, potest adhuc idem re-nderi: quo quidem casu illud nturum, ut, si suae condicionis eredes iste servus habeat, in-em bona fide servire videantur.

δὲ ἐμοῦ ἀποθανόντος ἀγνοῶν ἔδωκας, δὲν καθιστᾷς τοῦ λαμβάνοντος. διότι ὡς ἐγένετο ἐκεῖνο δεκτόν, ν' ἀπαλλάσσωνται δηλ. οἱ καταβάλλοντες αὐτῷ ὀφειλέται, δὲν ἐγένετο ὁμοίως καὶ τοῦτο δεκτόν, ν' ἀπαλλοτριοῖ διὰ τοῦ δανεισμοῦ τὰ χρήματα. διὰ τοῦτο ἐὰν μηδεμία ἐπερώτησις ἐμεσολάβησεν, οὔτε τὰ χρήματα ὡς δανεισθέντα δύνανται ἀναλόγως τῆς μερίδος τοῦ συγκληρονόμου ν' ἀπαιτηθῶσιν, οὔτε τὰ ἐνέχυρα εἶνε ἰσχυρά. ἂν ὅμως καὶ ἐπηρώτησε, θὰ ἐξηρτᾶτο ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐπηρώτησε· διότι ἂν τυχὸν ἐπηρώτησε νὰ δοθῶσιν ὀνομαστὶ εἰς τὸν ἤδη ἀποθανόντα κύριον αὐτοῦ Τίτιον, ἀναμφιβόλως ἀνωφελὴς εἶνε ἡ ἐπερώτησις. ἂν ὅμως ἐπηρώτησεν εἰς ἑαυτὸν νὰ δοθῶσι, δέον νὰ λεχθῇ ὅτι ὑπὲρ τῆς κληρονομίας ἀπέκτησε· διότι ὡς εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς ἐκ τῆς περιουσίας ἡμῶν ἀποκτᾶται δι' ἐκείνων, οἵτινες [καίτοι] ἐλεύθεροι ἢ ἀλλότριοι δοῦλοι καλῇ τῇ πίστει δουλεύουσιν [εἰς ἡμᾶς], οὕτω καὶ ὑπὲρ τῆς κληρονομίας ἀποκτᾶται ἐκ περιουσίας τῆς κληρονομίας. ἀφοῦ ὅμως οἱ συγκληρονόμοι ὑπεισέλθωσιν εἰς τὴν κληρονομίαν, δὲν δύναται νὰ λεχθῇ ὁμοίως τὸ αὐτό, μάλιστα ἐὰν ἐγίνωσκον ὅτι ἐκεῖνος ἐδόθη αὐτοῖς συγκληρονόμος, καθόσον τότε δὲν δύνανται νὰ θεωρῶνται καλῆς πίστεως νομεῖς [τοῦ δούλου], ἀφοῦ δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι διάνοιαν νομῆς· ἂν ὅμως ὑποτεθῇ ὅτι οἱ συγκληρονόμοι ἐκείνου ἠγνόουν τοῦτο, διότι λ.χ. καὶ αὐτοὶ εἶνε ἐκ τῶν ἀναγκαίων [κληρονόμων], δύναται πάλιν ἡ αὐτὴ νὰ δοθῇ ἀπάντησις· ἐν ᾗ βεβαίως περιπτώσει θέλει συμβῇ τοῦτο, ὥστε, ἐὰν ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἔχῃ συγκληρονόμους τῆς ἑαυτοῦ καταστάσεως, νὰ θεωρῶνται καλῇ τῇ πίστει ἀμοιβαίως δουλεύοντες.

42 *CELSUS* Si ego decem stipulatus a Titio deinceps stipuler a

42 *ΚΕΛΣΟΣ* Ἐὰν ἐγὼ ἐπερωτήσας παρὰ τοῦ Τιτίου δέκα, κατόπιν ἐπε-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Seio, quanto minus a Titio consequi possim: si decem petiero a Titio, non liberatur Seius, alioquin nequicquam mihi cavetur: at si judicatum fecerit Titius, nihil ultra Seius tenebitur. sed si cum Seio egero, quantumcumque est quo minus a Titio exigere potuero eo tempore, quo judicium inter me et Seium acceptum est, tanto minus *1* a Titio postea petere possum. Labeo ait, cum decem dari curari stipulatus sis, ideo non posse te decem dare oportere intendere, quia etiam reum locupletiorem dando promissor liberari possit: quo scilicet significat non esse cogendum eum accipere judicium, si reum locupletem offerat.

ρωτήσω παρὰ τοῦ Σείου, ὅσον ὀλιγ
τερον δύναμαι νὰ ἐπιτύχω ἀπὸ τ
Τίτιον, ἐὰν ἀπαιτήσω παρὰ τοῦ Τ
τίου δέκα, δὲν ἀπαλλάσσεται ὁ Σείο
ἄλλως εἰς μάτην εἶνε ἡ παρεχομένη
ἀσφάλεια. ὅμως ἂν ὁ Τίτιος ἐκτελέ
τὸ δεδικασμένον, οὐδόλως πλέον ἐ
χεται ὁ Σείος· ἀλλ' ἐὰν ἐναγάγω
Σείον, κατὰ τοσοῦτον δὲν δύναμ
κατόπιν ν' ἀπαιτήσω παρὰ τοῦ Τ
τίου, καθ' ὅσον δὲν δύναμαι νὰ λάβ
παρὰ τοῦ Τιτίου καθ' ὃν καιρὸν ἤρξα
μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ Στίχου ἡ δί
*1* Ὁ Λαβέων λέγει, ἐὰν ἐπηρώτησ
νὰ γείνῃ φροντὶς νά [σοι] δοθῶσι δέ
διὰ τοῦτο δὲν δύνασαι νὰ ἐναγάγ
ὥστε νά σοι δοθῶσι τὰ δέκα, διότι ὁ
ποσχεθεὶς δύναται ὡσαύτως ν' ἀπαλλα
δίδων εὐπορώτερον ὀφειλέτην· διὰ τ
του βεβαίως δηλοῖ, ὅτι δὲν ἀναγκάζ
ται ἐκεῖνος ν' ἀποδεχθῇ τὴν δίκην, ε
εὐπορώτερον ὀφειλέτην προσφέρῃ.

## II [1].

## De jureiurando sive voluntario sive necessario sive judiciali.

1 *GAIUS* Maximum remedium expediendarum litium in usum venit jurisiurandi religio, qua vel ex pactione ipsorum litigatorum vel ex auctoritate judicis decidunturcontroversiae.

2 *PAULUS* Jusjurandum speciem transactionis continet majoremque habet auctoritatem quam res judicata.

3 *ULPIANUS* Ait praetor: «Si «is cum quo agetur condicione de«lata juraverit». eum cum quo agetur accipere debemus ipsum reum. nec frustra adicitur «condi-

(1) Κωδ. (4. 1)—Βασ. (ΚΒ'. Ε')

## 2.

## Περὶ ὅρκου, εἴτε ἑκουσίου εἴτε ἀναγκαίου, εἴτε δικαστικο

1 *ΓΑΪΟΣ* Ὕψιστον μέσον ἀποπερ
τώσεως τῶν δικῶν εἶνε ἐν χρήσει ἡ
ὅρκου ἱερότης, δι' ἧς εἴτε ἐκ τῆς σ
φωνίας αὐτῶν τῶν διαδίκων, εἴτε ἐ
τῆς αὐθεντίας τοῦ δικαστοῦ διαλύ
ται αἱ διαφοραί.

2 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὁ ὅρκος περιέχει εἶ
συμβιβασμοῦ, ἔχει δὲ μείζονα αὐθ
τίαν ἢ τὸ δεδικασμένον.

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ πραίτωρ λέγ
«Ἐὰν ἐκεῖνος, καθ' οὗ ἡ ἀγωγή, γενο
»νης ἐπαγωγῆς ὡρκίσθη.» ἐκεῖνον κ
οὗ ἡ ἀγωγή, δέον νὰ νοῶμεν τὸν ἐ
γόμενον αὐτόν· οὐχὶ δὲ ματαίως πρ
τίθεται «γενομένηςἐ παγωγῆς»· δι

ione delata»: nam si reus jura-
it nemine ei jusiurandum deferen-
e, praetor id jusiurandum non
uebitur : sibi enim juravit : alio-
uin facillimus quisque ad jusiu-
andum decurrens nemine sibi de-
rente jusiurandum oneribus ac-
tionum se liberabit. Quacumque
utem actione quis conveniatur, si
raverit, proficiet ei jusiurandum,
ve in personam sive in rem sive
factum sive poenali actione vel
uavis alia agatur sive de inter-
dicto. Sed et si de condicione
ersonae fuerit juratum, praetor
siuraudum tuebitur : ut puta de-
li jusiurandum et iurasti in po-
state mea te non esse : tuendum
erit jusiurandum. Unde Marcel-
s scribit etiam de eo jurari pos-
, an praegnas sit mulier vel non
, et jurijurando standum : de-
que ait, si de possessione erat
aestio, servari oportere, si forte
asi praegnas ire in possessionem
lebat et, cum ei contradicere-
r, vel ipsa juravit se praegnatem
l contra eam juratum est : nam
ipsa, ibit in possessionem sine
etu, si conta eam, non ibit, quam-
s vere praegnas fuerit: proderit-
e, inquit Marcellus, mulieri ju-
nti jusiurandum, ne conveniatur
asi calumniae causa ventris no-
ne fuerit in pessessionem neve
n patiatur in possessione. sed
jusiurandum eo usque prosit, ut
st editum partum non quaera-
r, ex eo editus sit an non sit
ius esse dicitur, Marcellus tra-
at: et ait veritatem esse quae-
ndam, quia jusiurandum alteri
que prodest neque nocet: ma-
s igitur jusiurandum partui

ἐὰν ὁ ἐναγόμενος ὠρκίσθη οὐδενὸς ἐπάγοντος αὐτῷ ὅρκον, ὁ πραίτωρ δὲν θέλει προστατεύσει τὸν τοιοῦτον ὅρκον· διότι δι' ἑαυτὸν ὠρκίσθη· ἄλλως εὐκολώτατα ἕκαστος προσφεύγων εἰς τὸν ὅρκον οὐδενὸς αὐτῷ ἐπάγοντος τοιοῦτον, θέλει ἀπαλλάσσει ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν βαρῶν τῆς
1 ἀγωγῆς. Δι' οἱασδήποτε δ' ἀγωγῆς ἐνάγεταί τις, ἐὰν ὠρκίσθη, ὁ ὅρκος θέλει τὸν ὠφελεῖ, εἴτε διὰ προσωπικῆς, εἴτε δι' ἐμπραγμάτου, εἴτε δι' ἀγωγῆς ἐκ τοῦ γεγονότος, εἴτε διὰ ποινικῆς εἴτε οἱασδήποτε ἄλλης ἐνάγεται, εἴτε διὰ
2 παραγγέλματος. Ἀλλὰ καὶ ἂν περὶ καταστάσεως προσώπου ἐδόθη ὅρκος, ὁ πραίτωρ θέλει προστατεύσει τὸν ὅρκον· ἐὰν λ.χ. ἐπήγαγον ὅρκον, καὶ ὠρκίσθης ὅτι δὲν εἶσαι ὑπεξούσιός μου· ὁ ὅρ-
3 κος θέλει εἶσθαι ἰσχυρός. Ὅθεν ὁ Μάρκελλος γράφει ὅτι καὶ περὶ τούτου εἶνε δυνατὸς ὅρκος, ἂν γυνὴ εἶνε ἔγκυος ἢ ὄχι, ὁ δ' ὅρκος δέον νὰ τηρῆται. λοιπὸν λέγει, ἐὰν ὑπάρχῃ ζήτημα περὶ νομῆς, δέον νὰ τηρῆται [ὁ ὅρκος], ἐὰν τυχὸν ἤθελεν ὡς ἔγκυος νὰ πεμφθῇ εἰς τὴν νομήν, καὶ ἐπειδὴ ὑπάρχει ἀντίρρησις εἴτε αὐτὴ ὠρκίσθη ὅτι εἶνε ἔγκυος, εἴτε ἐναντίον αὐτῆς ἐδόθη ὅρκος· διότι ἂν αὕτη [ὠρκίσθη], θέλει πεμφθῇ εἰς τὴν νομὴν ἀφόβως, ἂν δ' ἐναντίον αὐτῆς, δὲν θὰ πεμφθῇ, καὶ ἂν ἀληθῶς εἶνε ἔγκυος· θέλει δ' ὠφελήσει τὴν γυναῖκα, λέγει ὁ Μάρκελλος, δίδουσαν ὅρκον, ὥστε νὰ μὴ ἐνάγηται ὅτι συκοφαντίας ἕνεκεν ἦτο ἐν τῇ νομῇ ἐν ὀνόματι κυοφορουμένου, μηδὲ νὰ ὑφίσταται ἐν τῇ νομῇ βίαν. ἀλλ' ἂν ὁ ὅρκος ὠφελῇ ἐπὶ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε μετὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ τοκετοῦ νὰ μὴ ἐξετάζηται, ἂν παρήχθη ἐξ ἐκείνου, οὐτινος λέγεται ὅτι εἶνε, ἢ ὄχι, ὁ Μάρκελλος ἐρευνᾷ· λέγει λοιπὸν ὅτι ἡ ἀλήθεια δέον νὰ ἐξετάζηται, διότι ὁ ὅρκος ἄλλον [μὴ διάδικον] οὔτε ὠφελεῖ οὔτε βλάπτει·

non proficiet: nec nocebit, si mater detulerit et juretur ex eo praegnas non esse. Jurari autem oportet, ut delatum est jusiurandum: ceterum si ego detuli ut per deum jurares, tu per caput tuum jurasti

*PAULUS* vel filiorum tuorum,

*ULPIANUS* non erit ratum habendum jusiurandum: quod si exegi, ut per salutem tuam jurares, et jurasti, stabitur[1]. omne enim omnimo licitum jusiurandum, per quod voluit quis sibi jurari, idoneum est et si ex eo fuerit juratum

praetor id tuebitur, Divus Pius jurejurando, quod propria superstitione juratum est, standum rescripsit. Dato jurejurando non aliud quaeritur, quam an juratum sit, remissa quaestione an debeatur, quasi satis probatum sit jurejurando. Sed si quis illicitum jusiurandum detulerit, scilicet improbatae publice religionis, videamus an pro eo habeatur atque si juratum non esset: quod magis existimo dicendum. Si neque juratum est neque remissum jusiurandum, pro eo debet haberi, atque si res in jusiurandum admissa non esset. proinde si postea jurare paratus sit, nihil ei hoc jusjurandum proficiet, quia ex eo quod delatum est juratum non est.

*PAULUS* Remittit jusiurandum, qui deferente se cum paratus esset adversarius jurare gratiam ei facit contentus voluntate suscepti jurisiurandi. quod si non

(1) εο προσθ. (Mo.)

τῆς μητρὸς λοιπὸν ὁ ὅρκος δὲν θέλει ὠ
φελήσει τὸ τεχθέν, οὐδὲ βλάψει, ἐὰν
μήτηρ ἐπήγαγεν [ὅρκον] καὶ [ὁ ἀντί
δικος] ὡρκίσθη ὅτι δὲν εἶνε ἔγκυος ε
ἐκείνου [ὃν ἡ μήτηρ λέγει]. Πρέπ
δὲ ὁ ὅρκος νὰ δίδηται ὡς ἐπήχθ
ἄλλως ἐὰν ἐγὼ μὲν ἐπήγαγον ὥστε ν
ὁρκισθῇς εἰς τὸν θεόν, σὺ δὲ ὡρκίσθ
εἰς τὴν κεφαλήν σοῦ,

*ΠΑΥΛΟΣ* ἢ τῶν υἱῶν σου,

*ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* δὲν θέλει εἶσθαι ἔ
κυρος ὁ ὅρκος· ἂν ὅμως ἀπῄτησα νὰ ὀ
κισθῇς εἰς τὴν ὑγείαν σου, καὶ ὡρκ
σθης, ἰσχύει τοῦτο· διότι πᾶς ἐν γέν
θεμιτὸς ὅρκος, δι' οὗ τις ἠθέλησε νὰ ὀ
κισθῇ ἀπέναντι ἑαυτοῦ [ἕτερος], εἶ
ἐπαρκὴς καὶ ἂν ἐδόθη τοιοῦτος ὅρκ
ὁ πραίτωρ θέλει προστατεύσει τοῦτ

Ὁ αὐτοκράτωρ Πῖος ἀντεπέστειλ
ὅτι δέον νὰ τηρῆται ὁ ὅρκος, ὃν τ
κατὰ τὴν ἰδίαν θρησκευτικὴν πεποίθ
σιν ἔδωκε. Δοθέντος τοῦ ὅρκου δ
ἐξετάζεται ἄλλο, παρ' ἂν ἐδόθη οὕτ
παραβλεπομένου τοῦ ζητήματος ἂν
πάρχῃ ὀφειλή, ὡσεὶ ἱκανῶς ἀπεδείχθ
διὰ τοῦ ὅρκου. Ἀλλ' ἐάν τις ἀθέμ
τον ὅρκον ἐπήγαγε, δημοσίως δηλαδ
ἀποδεδοκιμασμένης θρησκείας, ἃς ἴδω
μεν ἂν θεωρῆται ὡσεὶ μὴ εἶχε δο
ὅρκος· τοῦτο δὲ φρονῶ πρέπει μᾶλλ
νὰ λεχθῇ. Ἐὰν μήτε ἐδόθη ὁ ὅρκ
μήτε συνεχωρήθη οὗτος, δέον νὰ θε
ρῆται οὕτως, ὡσεὶ τὸ πρᾶγμα μὴ εἶ
καταντήσει εἰς ὅρκον· ὅθεν ἐὰν κατό
εἶνέ τις πρόθυμος νὰ ὁρκισθῇ, οὐδὸλ
θέλει τὸν ὠφελήσει ὁ ὅρκος, διότι δ
ἐδόθη ὁ ὅρκος κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἐπ
γωγῆς.

*ΠΑΥΛΟΣ* Συγχωρεῖ τὸν ὅρκον, ἐ
τις, ἀφοῦ ἐπήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν ἀν
θετον πρόθυμον ὄντα νὰ ὁρκισθῇ, χ
ρίζεται εἰς τοῦτον ἀρκούμενος εἰς τ
βούλησιν τῆς ἀναδοχῆς τοῦ ὅρκου.
ὅμως [ὁ ἀντίθετος] δὲν ἀνεδέχθη τ

scepit jusiurandum, licet postea rato jurare actor nolit deferre, n videbitur remissum : nam quod sceptum est remitti debet.

7 *ULPIANUS* Ait praetor : «Ejus ei,de qua jusiurandum delatum[1] erit, neque in ipsum neque in um ad quem ea res pertinet actionem dabo.» «ejus rei» sic erit cipiendum, sive de tota re sive parte sit juratum : nam de eo od juratum est pollicetur se actionem non daturum neque in eum i juravit neque in eos qui in um ejus cui jusiurandum delam est succedunt,

[1]) datum (Mo.)

8 *PAULUS* etiamsi in rem succeserint.

9 *ULPIANUS* Nam posteaquam atum est, denegatur actio: aut, controversia erit, id est si ambigitur, an jusiurandum datum sit,

exceptioni locus est. Jurejurando dato vel remisso reus quidem quirit exceptionem sibi aliisque, tor vero actionem adquirit,in qua c solum quaeritur, an juraverit ri sibi oportere vel, cum jurare ratus esset,jusiurandum ei remissum sit. Si damnetur quis post iurandum ex famoso judicio, fa-

nosum esse magis est. Si is, qui nporaria actione mihi obligatus t, detulerit jusiurandun, ut jum eum dare oportere, egoque avero, tempore non liberatur, a post litem contestatam cum

ὅρκον, καί τοι κατόπιν ὅτε εἶνε πρόθυμος νὰ ὁρκισθῇ ὁ ἐνάγων δὲν θέλει νὰ ἐπαγάγῃ, δὲν θεωρεῖται ὅτι συνεχωρήθη· διότι [μόνον ὅρκος[ ὅν τις *ἀνεδέχθη* ἐπιτρέπει συγχώρησιν.

7 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ πραίτωρ λέγει : «Δι' ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, περὶ οὗ ἐδόθη ὅρκος, οὔτε κατ' αὐτοῦ [τοῦ ὁρκισθέντος], οὔτε κατ' ἐκείνου εἰς ὃν [ἕνεκα διαδοχῆς] τὸ πρᾶγμα ἀνήκει, θέλω δώσει ἀγωγήν.» τὸ «δι' ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα» οὕτω δέον νὰ νοῆται, εἴτε περὶ ὁλοκλήρου τοῦ πράγματος, εἴτε περὶ μέρους ἐδόθη ὅρκος· διότι περὶ ἐκείνου, περὶ οὗ ἐδόθη ὅρκος, ὑπισχνεῖται ὅτι δὲν θέλει δώσει ἀγωγήν, οὔτε κατ' ἐκείνου ὅστις ὡρκίσθη, οὔτε κατ' ἐκείνων, οἵτινες τοῦτον, εἰς ὃν ὁ ὅρκος ἐπήχθη, διαδέχονται,

8 *ΠΑΥΛΟΣ* καὶ ἂν εἰς [μόνον] τὸ πρᾶγμα διεδέχθησαν.

9 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Διότι μετὰ τὴν δόσιν τοῦ ὅρκου, ἀναιρεῖται ἡ ἀγωγή· ἢ ἂν ὑπάρχῃ διαφωνία, ἤτοι ἂν ἀμφιβάλληται, ἂν ὁ ὅρκος ἐδόθη, θέλει λάβει χώραν ἔνστασις [ὑπὲρ τοῦ ὁρκισθέν-1 τος]. Δοθέντος τοῦ ὅρκου ἢ συγχωρηθέντος, [ἂν μὲν ὁρκισθῇ] ὁ ἐναγόμενος, ἀποκτᾷ ἔνστασιν ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἄλλων [διαδόχων], ἂν δ' ὁ ἐνάγων ἀποκτᾷ ἀγωγήν, καθ' ἣν τοῦτο μόνον ἐξετάζεται, ἂν ὡρκίσθη ὅτι πρέπει νὰ δοθῇ εἰς ἑαυτόν, ἢ ἂν, ἐνῷ ἦτο πρόθυμος νὰ ὁρκισθῇ, τῷ συνεχωρήθη ὁ ὅρ-2 κος. Ἐάν τις μετὰ [τὴν δόσιν] τοῦ ὅρκου καταδικασθῇ [ὡς παραλιπὼν ν' ἀντιτάξῃ τὴν ἔνστασιν] ἐξ ἀτιμωτικῆς ἀγωγῆς, πιθανώτερον εἶνε ὅτι καθίστα-3 ται ἄτιμος. Ἐὰν ἐκεῖνος, ὅστις ἐνήχετο ἀπέναντί μου διὰ προσκαίρου ἀγωγῆς, ἐπήγαγεν ὅρκον, ὥστε νὰ ὁρκισθῶ ὅτι πρέπει ἐκεῖνος νὰ δώσῃ, ἐγὼ δ' ὡρκίσθην, δὲν ἀπαλλάσσεται διὰ τοῦ χρόνου, διότι μετὰ τὴν κάταρξιν τῆς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

eo perpetuatur adversus eum obli-
4 gatio. Si minor viginti quinque
annis detulerit et hoc ipso captum
se dicat, adversus exceptionem ju-
risjurandi replicari debebit, ut
Pomponius ait. ego autem puto
hanc replicationem non semper
esse dandam, sed plerumque ipsum
praetorem debere cognoscere, an
captus sit, et sic in integrum res-
stituere: nec enim utique qui mi-
nor est statim et circumscriptum
se docuit. praeterea exceptio ista
sive cognitio statutum tempus
post annum vicensimum quintum

5 non debet egredi. Sed et si quis
in fraudem creditorum jusiuran-
dum detulerit debitori, adversus
exceptionem jurisiurandi replica-
tio fraudis creditoribus debet dari.
praeterea si fraudator detulerit
jusiurandum creditori, ut juret si-
bi decem dari oportere, mox bonis
ejus venditis experiri volet, aut
denegari debet actio aut exceptio
opponitur fraudatorum credito-

6 rum. Jusiurandum defensoris
vel procuratoris ei ab adversario
delatum prodesse exceptionemque
domino parere Julianus scribit.
idem ergo dicendum erit et si da-
tus ad petendum procurator reo
deferente juraverit dari mihi opor-
tere: nam actionem mihi parit.
quae sententia habet rationem.
7 Si petitor juravit possessore de-
ferente rem suam esse, actori da-
bitur actio, sed hoc dumtaxat ad-
versus eum qui jusiurandum detu-

δίκης ἐναντίον αὐτοῦ καθίσταται δίκη-
4 κὴς ἡ κατ' αὐτοῦ ἐνοχή. Ἐὰν μικρό-
τερος τῶν εἰκοσιπέντε ἐτῶν ἐπήγαγ-
καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ λέγῃ ὅτι ἠπατήθη
ἐναντίον τῆς ἐνστάσεως τοῦ ὅρκου δέ-
νὰ προβάλῃ ἀντένστασιν, ὡς ὁ Πομπω-
νιος λέγει. ἐγὼ ὅμως φρονῶ ὅτι ἡ τοι-
αὐτη ἀντένστασις δὲν πρέπει νὰ δίδη-
ται πάντοτε, ἀλλὰ πολλάκις αὐτὸς
πραίτωρ ὀφείλει νὰ διαγινώσκῃ, ἐ
ἠπατήθη, καὶ οὕτω νὰ τὸν ἀποκα
θιστᾷ εἰς ἀκέραιον. διότι ὁ ἀνῆλ
δὲν ἀποδεικνύει ἀμέσως καὶ ὅτι
ξάπαντος ἠπατήθη. ἐκτὸς τούτου
τοιαύτη [ἀντ]ένστασις, εἴτε διάγνωσ
δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνῃ τὸν [πρ
ἀποκατάστασιν] ὡρισμένον χρόνον με
5 τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος. Ἀλλ
καὶ ἄν τις πρὸς καταδολίευσιν τῶν π
στωτῶν ἐπήγαγεν ὅρκον εἰς τὸν ὀφε
λέτην, ἐναντίον τῆς ἐνστάσεως τοῦ ὁ
κου δέον νὰ δίδηται ἀντένστασις
τῆς καταδολιεύσεως τῶν πιστωτ
ἐκτὸς τούτου ἐὰν δόλιος [ὀφειλέτης]
πήγαγεν ὅρκον εἰς πιστωτήν, ὥστε
ὁρκισθῇ ὅτι πρέπει νὰ τῷ δοθῶσι δέκ
μετ' ὀλίγον δὲ πωληθέντων τῶν πρα
μάτων του, ὁ πιστωτὴς θέλῃ νὰ ἐναγ
γῃ, πρέπει εἴτε νὰ τῷ ἀρνηθῶμεν ἀγ
γήν, εἴτε νὰ τῷ ἀντιταχθῇ ἡ ἔνστα
τῆς καταδολιεύσεως τῶν [λοιπῶν]
6 στωτῶν. Ὁ ὅρκος ὑπερασπιστοῦ
πληρεξουσίου ἐπαχθεὶς αὐτῷ ὑπὸ τ
ἀντιθέτου ὠφελεῖ καὶ παράγει ὑπὲρ τ
κυρίου ἔνστασιν, γράφει ὁ Ἰουλιαν
τὸ αὐτὸ λοιπὸν θέλει λεχθῇ καὶ ἂν πλ
ρεξούσιος δοθεὶς πρὸς ἔγερσιν ἀγωγ
ὡρκίσθη, μετ' ἐπαγωγὴν τοῦ ἐναγο
νου, ὅτι πρέπει νὰ δοθῇ εἰς ἐμέ. διό
παράγει ὑπὲρ ἐμοῦ ἀγωγήν. ἡ δὲ γν
7 μη αὕτη εἶνε ἔλλογος. Ἐὰν ὁ ἐν
γων μετ' ἐπαγωγὴν τοῦ νομέως ὡρ
σθη ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶνε ἰδικόν του,
λει δοθῇ εἰς τὸν ἐνάγοντα ἀγωγή, ἀλ

eosque qui in ejus locum successerunt: ceterum adversus alium si velit praerogativa jurisjurandi uti, nihil ei proderit,

10 *PAULUS* quia non deberet alii nocere, quod inter alios actum esset.

11 *ULPIANUS* Sed si possessori delatum fuerit jusiurandum delatum juraverit itque rem petitoris non esse, quamdiu quidem possidet, adversus eum qui detulit jusiurandum, non petat, exceptione jurisiurandi tutetur: si vero amiserit possessionem, actionem non habebit, ne idem si is possideat qui ei jusiurandum detutit: non enim rem suam esse juravit sed ejus non esse. Proinde si, cum possideret, deferente petitore rem suam juravit, consequenter dicemus amissa quoque possessione, si is qui detulit jusiurandum nanctus sit possessionem, actionem in factum ei competere. et fructus perceptos ex re, quam meam esse juravi, restitui mihi placuit: sed et partum editum fetusque pecorum restituendos constat post jusiurandum delatum[1]. Item si juravero usum fructum alicuius rei vel meum esse vel dari mihi oportere, eatenus mihi competit actio, quatenus, si vere usum fructum haberem, daret: quibus vero casibus amittetur, non competit mihi actio. sed si rerum, in quibus usus fructus propter abusum constituit non est, juraverit usum fructum se

[1] datum (Hof.)

τοῦτο μόνον ἐναντίον ἐκείνοι, ὅστις ἐπήγαγε τὸν ὅρκον, καὶ τῶν εἰς θέσιν αὐτοῦ διαδόχων· ἄλλως ἐὰν θέλῃ ἐναντίον ἑτέρου νὰ κάμῃ χρῆσιν τοῦ προνομίου τοῦ ὅρκου, οὐδόλως θέλει ὠφεληθῆ,

10 *ΠΑΥΛΟΣ* καθόσον δὲν πρέπει νὰ βλάπτῃ ἕτερον, ὅ,τι μεταξὺ ἄλλων ἐγένετο.

11 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν εἰς νομέα ἐπήχθη ὅρκος, καὶ ὡρκίσθη ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε τοῦ ἐνάγοντος, ἐφ' ὅσον μὲν νέμεται, θέλει ποιεῖ χρῆσιν τῆς ἐνστάσεως τοῦ ὅρκου ἐναντίον ἐκείνου, ὅστις ἐπήγαγε τὸν ὅρκον, ἐὰν ἐνάγῃ. ἂν ὅμως ἤθελεν ἀπολέσει τὴν νομήν, δὲν θέλει ἔχει ἀγωγήν, μηδ' ἐὰν ἐκεῖνος νέμηται, ὅστις ἐπήγαγεν αὐτῷ τὸν ὅρκον· διότι δὲν ὡρκίσθη ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶνε ἰδικόν

1 του, ἀλλ' ὅτι δὲν εἶνε ἐκείνου. Ὅθεν ἐάν, ἐνῷ νέμεται, ἐπαγαγόντος [ὅρκον] τοῦ ἐνάγοντος ὡρκίσθη ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶνε ἰδικόν του, κατ' ἀκολουθίαν θέλομεν εἰπεῖ ὅτι, καὶ ἐὰν ἀπολεσθῇ ἡ νομή, καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπαγαγόντος τὸν ὅρκον ἀποκτηθῇ, δέον νὰ δίδηται ἐκείνῳ ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγή. καὶ οἱ καρποὶ οἱ συλλεχθέντες ἐκ πράγματος, ὅπερ ὡρκίσθην ὅτι εἶνε ἰδικόν μου, ἐγένετο δεκτὸν ὅτι μοι ἀποκαθίστανται· ἀλλὰ καὶ ὁ παραχθεὶς τοκετὸς καὶ ἡ γονὴ τῶν θρεμμάτων γνωστὸν ὅτι ἀποκαθίστανται μετὰ τὴν δόσιν τοῦ ὅρκου. 2 Ὡσαύτως ἐὰν ὀρκισθῶ ὅτι ἡ χρησικαρπία πράγματός τινος εἴτε εἶνε ἰδική μου, εἴτε πρέπει νά μοι δοθῇ, ἐπὶ τοσοῦτον ἁρμόζει εἰς ἐμὲ ἀγωγή, ἐφ' ὅσον, ἐὰν ἀληθῶς εἶχον τὴν χρησικαρπίαν, ἤθελε διαρκεῖ· καθ' ἃς ὅμως περιπτώσεις ἤθελεν ἀπολεσθῇ, δὲν ἁρμόζει εἰς ἐμὲ ἀγωγή· ἀλλ' ἐάν τις πραγμάτων, ἐφ' ὧν χρησικαρπία ἕνεκα τῆς διὰ τῆς χρήσεως φθορᾶς δὲν δύναται [κυρίως] νὰ συσταθῇ, ὡρκίσθη ὅτι ἔχει

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

habere vel sibi deberi, effectum jurisiurandi sequendum arbitror ideoque tunc quoque videri eum recte jurasse puto et ex eo jurejurando posse petere usum fructum

3 cautione oblata. Si, cum de hereditate inter me et te controversia esset, juravero hereditatem meam esse, id consequi debeo, quod haberem, si secundum me de hereditate pronuntiatum esset. et non solum eas res restituere debes, quas tunc possidebas, sed et si quas postea coepisses possidere, perindeque haberi quod juratum est atque si probatum esset: idcirco utilis actio mihi competit. quod si ego ex eadem hereditate possiderem tuque coepisses petere eam a me, cum adversus te jurassem, exceptione me uti debere jurisiurandi. plane si alius a me hereditatem petere coeperit, dubium non erit, ut et Julianus scribit, nihil mihi jusiurandum prodesse.

12 *JULIANUS* Idem est et si ego a quolibet alio possidente res hereditarias petere velim, quia et si petissem a te hereditatem et probassem meam, nihilo minus ab altero petendo id ipsum probare necesse haberem.

13 *ULPIANUS* Si duo patroni essent et licertus altero deferente jurasset se libertum ejus non esse, utrum alteri totius debitae patronis portionis an vero dimidiae debitae eis partis bonorum possessio competeret? et ait, si is cui juratum est patronus fuisset, alteri suae partis bonorum possessionem

τὴν χρησικαρπίαν, ἢ ὅτι τῷ ὀφείλεται, δέον, φρονῶ, ν' ἀκολουθήσωμεν τὸ τοῦ ὅρκου ἀποτέλεσμα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τότε θεωρεῖται, φρονῶ, ὅτι ὀρθῶς ὡρκίσθη, καὶ ἐκ τοῦ ὅρκου ἐκείνου δύναται ν' ἀπαιτήσῃ τὴν χρησικαρπίαν 3 προσφέρων ἀσφάλειαν. Ἐὰν ὑπαρχούσης μεταξὺ ἐμοῦ καὶ σοῦ ἔριδος περὶ κληρονομίας, ὀρκισθῶ ὅτι ἡ κληρονομία εἶνε ἰδική μου, δέον ἐκεῖνο νὰ λάβω, ὅ,τι θὰ εἶχον, ἐὰν ὑπὲρ ἐμοῦ εἶχεν ἐκδοθῇ ἡ περὶ κληρονομίας ἀπόφασις. καὶ ὄχι μόνον τὰ πράγματα ὀφείλεις ν' ἀποκαταστήσῃς, ἅτινα τότε ἐνέμεσο, ἀλλὰ καὶ ἐάν τινα κατόπιν ἤρξω νὰ νέμησαι, καὶ οὕτω θεωρεῖται [τὸ ζήτημα] περὶ οὗ ἐδόθη ὁ ὅρκος, ὡσεὶ εἶχεν ἀποδειχθῇ. διὰ τοῦτο ὠφέλιμος ἀγωγὴ ἁρμόζει εἰς ἐμέ. ἂν ὅμως ἐγὼ ἐκ τῆς αὐτῆς κληρονομίας νέμωμαι, καὶ δ' ἀρχῆς ν' ἀπαιτῇς ταύτην ἀπ' ἐμοῦ ἐνῷ ἐναντίον σου ὡρκίσθην, δύναμαι ν' μεταχειρισθῶ τὴν ἔνστασιν τοῦ ὅρκου βεβαίως ἐὰν ἄλλος ἤρξατο ν' ἀπαιτῇ ἀπ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, καθὰ καὶ ὁ Ἰουλιανὸς γράφει, ὅτι οὐδόλως με ὠφελεῖ ὁ ὅρκος.

12 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Τὸ αὐτὸ εἶνε καὶ ἐὰν ἐγὼ ἀπὸ οἱουδήποτε ἄλλου νεμομένου πράγματα κληρονομιαῖα θέλω ν' ἀπαιτήσω, διότι καὶ ἂν εἶχον ἀπαιτήσει ἀπὸ σοῦ τὴν κληρονομίαν καὶ ἀποδείξει ὅτι εἶνε ἰδική μου, οὐδὲν ἧττον ἀπὸ ἄλλου ἀπαιτῶν ὀφείλω ν' ἀποδείξω [ἐκ νέου] αὐτὸ τοῦτο.

13 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἦσαν δύω πατρῶνες, ὁ δὲ ἀπελεύθερος, τοῦ ἑνὸς ἐπαγαγόντος, ὡρκίσθη ὅτι δὲν εἶνε ἀπελεύθερος τούτου, ἆρά γε εἰς τὸν ἕτερον ἁρμόζει ἡ τῆς περιουσίας διακατοχὴ διὰ ὁλόκληρον τὴν εἰς τοὺς πάτρωνας ἀνήκουσαν μερίδα, ἢ τοὐναντίον διὰ τὸ ἥμισυ ταύτης; λέγει λοιπόν, ἐὰν ἐκείνος εἰς ὃν ἐδόθη ὁ ὅρκος, ἦτο πάτρων

mpetere nec ei prodesse, quod
lversus alterum libertus jurasset:
ultum tamen fidei et auctorita-
s apud judicem patronum habi-
irum, quo magis solum se patro-
im probaret, quod libertus ju-
isset alterum patronum non

esse. Julianus ait eum, qui
ravit fundum suum esse, post
ngi temporis praescriptionem
iam utilem actionem habere de-
bere. Idem Julianus scribit eum,
ii juravit furtum se non fecisse,
deri de toto jurasse, atque ideo
eque furti neque cond cticia te-
etur, quia condicticia, inquit, so-
s fur tenetur. numquid ergo qui
ravit se furtum ne fecisse hoc
lo nomine, condictione si conve-
atur, exceptione utatur? cete-
im si contendat qui condicit quà-
cum herede se furis agere, non
ebet repelli et quasi μονομερὴς
ndictio ei dari debet adversus
ris heredem nec pati eum judex
ebet, si coeperit temptare proba-

re furem. Si quis juraverit ven-
disse me ei rem centum, ex em-
o agere poterit, ut ei cetera
aestentur, id est res tradatur et
evictione caveatur: an tamen
l pretium consequendum ex ven-
to conveniri possit, videndum.
si quidem et de hoc ipso jura-
m est, quod pretium solutum est,
lla pro pretio actio superest: si
ro hoc non fuerit juratum, tunc
nsequens est de pretio eum te-

εἰς τὸν ἕτερον ἁρμόζει ἡ διακατοχὴ τῆς περιουσίας ὡς πρὸς [μόνην] τὴν μερίδα του, οὐδὲ ὠφελεῖ αὐτόν, ὅτι ἐναντίον τοῦ δευτέρου ὁ ἀπελεύθερος ὡρκίσθη· πολλὴν ὅμως πίστιν καὶ κῦρος θέλει ἔχει παρὰ τῷ δικαστῇ ὁ πάτρων, ὥστε ν' ἀποδείξῃ ὅτι μᾶλλον εἶνε αὐτὸς μόνος πάτρων, διότι ὁ ἀπελεύθερος ὡρκίσθη ὅτι ὁ ἄλλος *δὲν εἶνε* πάτρων. 1 Ὁ Ἰουλιανὸς λέγει ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις ὡρκίσθη ὅτι ἀγρός τις εἶνε ἰδικός του, μετὰ τὴν τοῦ μακροῦ χρόνου παραγραφὴν δέον νὰ ἔχῃ καὶ ὠφέλιμον ἀγωγήν. 2 Ὁ αὐτὸς Ἰουλιανὸς γράφει ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις ὡρκίσθη ὅτι δὲν διέπραξε κλοπήν, θεωρεῖται ὅτι περὶ τοῦ ὅλου ὡρκίσθη· καὶ διὰ τοῦτο οὔτε διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς κλοπῆς οὔτε διὰ τῆς ἀπαιτητικῆς ἐνέχεται, διότι διὰ τῆς ἀπαιτητικῆς, λέγει, μόνος ὁ κλέπτης ἐνέχεται. ἄρα γε λοιπὸν ὅστις ὡρκίσθη, ὅτι δὲν διέπραξε κλοπήν, μεταχειρίζεται τὴν ἔνστασιν μόνον ὅταν ἕνεκα τούτου, διὰ τῆς ἀπαιτήσεως δηλ. ἐνάγεται; ἄλλως ἐὰν ὁ ἀπαιτῶν ἰσχυρίζηται ὅτι κατὰ *κληρονόμου* τοῦ κλέπτου ἐγείρει τὴν ἀγωγήν, δὲν πρέπει ν' ἀποκρούηται, οἱονεὶ δὲ μονομερὴς ἀπαίτησις δέον νὰ δίδηται αὐτῷ ἐναντίον τοῦ κληρονόμου τοῦ κλέπτου, δὲν πρέπει δὲ ὁ δικαστὴς ν' ἀνέχηται ἐκεῖνον, ἐὰν ἀποπειρᾶται ν' ἀποδείξῃ [τοῦτον] κλέπτην. 3 Ἐάν τις ὡρκίσθη ὅτι τῷ ἐπώλησα πρᾶγμά [τι ἀντὶ] ἑκατόν, δύναται νὰ ἐναγάγῃ ἐκ τῆς ἀγοράσεως, ἵνα χορηγηθῶσιν εἰς αὐτὸν τὰ λοιπά, ἤτοι ἵνα παραδοθῇ τὸ πρᾶγμα, καὶ δοθῇ ἀσφάλεια περὶ ἐκνικήσεως· ἂν ὅμως πρὸς ἀπόληψιν τοῦ τιμήματος δύναται νὰ ἐναχθῇ ἐκ τῆς πωλήσεως, ἂς ἴδωμεν. καὶ ἂν μὲν περὶ αὐτοῦ τούτου ἐδόθη ὅρκος, ὅτι τὸ τίμημα κατεβλήθη, οὐδεμία διὰ τὸ τίμημα ὑφίσταται ἀγωγή. ἂν ὅμως περὶ τούτου δὲν ἐδόθη ὅρ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

4 neri. Idem dicemus et si quis societatem fecisse juraverit: nam et si pro socio poterit conveniri.
5 Marcellus eiiam scribit, si quis juraverit ob decem pignori dedisse fundum, non alias eum pigneraticia agere posse, quam si decem solverit: sed et illud adici fortassis eum etiam in decem ex jureiurando suo posse conveniri, quod magis probat. cui Quintus Saturninus consentit argumentoque utitur ejus, qui juravit eam, quae uxor sua fuerit, rem sibi in dotem dedisse: nam et hic uxori ait utilem de dote actionem dandam. quae non esse extra aequita-

6 tem posita non negaverim. Si quis juraverit in re pecuniaria per genium principis dare se non oportere et peieraverit vel dari sibi oportere, vel intra certum tempus juraverit se soluturum nec solvit: imperator noster cum patre rescripsit fustibus eum castigandum dimittere[1] et ita ei superdici: προπετῶς μὴ ὄμνυε.

14 *PAULUS* Quotiens propter rem juratur, nec parenti nec patrono remittitur jusiurandum: propter rem autem jusiurandum exigitur veluti de pecunia credita, cum jurat actor sibi dari oportere vel reus se dare non oportere. idem est, cum de pecunia constituta iusiuradum agitur.

15 *IDEM* Ad personas egregias eosque qui valetudine impediuntur

(1) dimitti debere (Mo.)

κος, τότε ἀκόλουθον εἶνε νὰ ἐνέχηται
4 ἐκεῖνος διὰ τὸ τίμημα. Τὸ αὐτὸ θέ
λομεν εἰπεῖ καὶ ἄν τις ὡρκίσθη ὅτι ἔ
καμεν ἑταιρίαν· διότι καὶ οὗτος δύναν
5 ται νὰ ἐναχθῇ ἐκ τῆς ἑταιρίας. Ὁ
Μάρκελλος δὲ γράφει, ἐάν τις ὡρκίσθ
ὅτι διὰ δέκα ἔδωκεν ὡς ἐνέχυρον ἀ
γρόν, δὲν δύναται ἄλλως νὰ ἐγείρῃ τὴ
τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγήν, παρ' ἐὰν κατα
βάλῃ τὰ δέκα· ἀλλὰ καὶ τοῦτο προσ
θέτουσιν, ὅτι δηλ. ἴσως δύναται ἐκ το
ὅρκου του καὶ νὰ ἐναχθῇ διὰ τὰ δέκα
ὅπερ μᾶλλον ἐπιδοκιμάζει. μετὰ τοῦ
του συναινεῖ ὁ Κόϊντος Σατουρνῖνος, κα
μεταχειρίζεται τὸ παράδειγμα ἐκείνου
ὅστις ὡρκίσθη ὅτι ἐκείνη, ἥτις ἦτο σύ
ζυγός του, ἔδωκεν αὐτῷ πράγμα ὡς προ
κα· διότι καὶ ἐνταῦθα, λέγει, δίδεται ε
τὴν γυναῖκα ὠφέλιμος περὶ τῆς προικὸ
ἀγωγή. ταῦτα δὲ δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι δέ
6 εἶνε ξένα τῆς ἰσότητος. Ἐάν τις ἐπ
χρηματικῆς ὑποθέσεως ὡρκίσθη εἰς τ
δαιμόνιον τοῦ αὐτοκράτορος ὅτι δὲν ὀ
φείλει νὰ δώσῃ, καὶ ἐπιώρκησεν, ἢ ὅτ
πρέπει νὰ δοθῇ αὐτῷ, ἢ ἐντὸς ὡρι
σμένου χρόνου ὡρκίσθη ὅτι θέλει κατα
βάλει, καὶ δὲν κατέβαλεν, ὁ ἡμέτερ
αὐτοκράτωρ μετὰ τοῦ πατρὸς ἀντεπ
στειλεν, ὅτι δέον οὕτος νὰ πέμπητα
ὅπως ῥαβδίζηται, πρὸς δὲ νὰ ἐπιλέγη
ται αὐτῷ: προπετῶς μὴ ὄμνυε.

14 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὁσάκις διὰ πρᾶγμ
δίδεται ὅρκος, οὔτε εἰς τὸν γονέα οὔ
εἰς τὸν πάτρωνα γίνεται συγχώρησ
τοῦ ὅρκου· διὰ πρᾶγμα δὲ ἀπαιτεῖτ
ὅρκος λ. χ. διὰ χρήματα δανεισθέντ
ἐὰν ὁ ἐνάγων ὁρκίζηται ὅτι πρέπει
δοθῇ εἰς ἑαυτόν, ἢ ὁ ἐναγόμενος ὅτι δ
πρέπει νὰ δώσῃ. τὸ αὐτὸ ἰσχύει, ἐά
περὶ χρημάτων ἀντιφωνηθέντων ἀπα
τῆται ὁ ὅρκος.

15 *Ο ΑΥΤΟΣ* Διὰ πρόσωπα ἐξοχ
καὶ ἐκείνους οἵτινες ἐξ ἀσθενείας ἐμπ
δίζονται, οἵκαδε πρέπει νὰ στέλλῃ τ

mum mitti oportet ad jurandum.

16 *ULPIANUS* Si patronus liberam suam uxorem duxerit, non impelletur jurare de rerum amotarum judicio. sed et si ipse defert iusiurandum libertae suae, de calumnia non debet jurare.

17 *PAULUS* Jusiurandum, quod de conventione extra judicium defertur, referri non potest. Pupillus tutore auctore iusiurandum deferre debet: quod si sine tutore auctore detulerit, exceptio quidem nocebit, sed replicabitur quia rem administrandarum ius ei non

competit. Si tutor qui tutelam gerit aut curator furiosi prodigi iusiurandum detulerit, ratum haberi debet: nam et alienare res et solvi eis potest et agendo

cum in judicium deducunt. Procurator quoque quod detulit ratum habendum est, scilicet si aut universorum bonorum administrationem sustinet aut si id ipsum nominatim mandatum sit aut si in rem suam procurator sit:

18 *ULPIANUS* alias autem procuratorem deferentem iusiurandum non esse audiendum Julianus libro decimo digestorum scribit ne postea reus, qui semel juravit, a domino conveniatur: nec quicquam ei proficere, si fuerit ei mandato cautum: sive enim dominus petat, cogetur docere reus litem se jurasse posita scilicet exceptione, sive ex stipulatione de

πρὸς ὅρκισιν.

16 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν πάτρων ἀπελευθέραν αὐτοῦ ἐνυμφεύθη, δὲν ἀναγκάζεται νὰ ὁρκισθῇ ἐπὶ τῆς περὶ ἀφαιρέσεως πραγμάτων ἀγωγῆς. ἀλλὰ καὶ ἂν αὐτὸς ἐπάγῃ ὅρκον εἰς τὴν ἀπελευθέραν αὐτοῦ, δὲν ὀφείλει [ὁ ἴδιος] νὰ ὁρκισθῇ περὶ [ἐλλείψεως] συκοφαντίας.

17 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὅρκος, ὅστις ἐκ συμβάσεως ἐξωδίκως ἐπάγεται, δὲν δύναται ν' ἀντεπαχθῇ. Ὁ ἄνηβος ὀφείλει σὺν τῇ αὐθεντίᾳ τοῦ ἐπιτρόπου νὰ ἐπάγῃ ὅρκον. ἂν ὅμως ἄνευ τῆς αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου ἐπήγαγεν, ἔνστασις μὲν θέλει ἀντιταχθῇ, ἀλλ' ὑπάρχει ἀντένστασις, διότι τὸ τῆς διοικήσεως τῆς περιουσίας δικαίωμα δὲν ἁρμόζει αὐτῷ. Ἐὰν ἐπίτροπος ὅστις διαχειρίζεται ἐπιτροπείαν ἢ κηδεμὼν φρενοβλαβοῦς ἢ ἀσώτου ἐπήγαγεν ὅρκον, δέον τοῦτο νὰ ἰσχύῃ· διότι καὶ ν' ἀπαλλοτριῶσι πράγματα [δύνανται] καὶ νὰ καταβληθῇ εἰς ἐκείνους [χρέος] δύνανται, καὶ ἐνάγοντες καθιστῶσι τὸ πρᾶγμα ἐπίδικον. Ὡσαύτως [ὁ ὅρκος] ὃν ὁ πληρεξούσιος ἐπήγαγε, δέον νὰ εἶνε ἰσχυρός, ἐννοεῖται, ἐὰν εἴτε ὁλοκλήρου τῆς περιουσίας τὴν διοίκησιν ἀνέλαβεν, εἴτε τῷ ἐδόθη ῥητῶς τοιαύτη ἐντολή, εἴτε εἶνε πληρεξούσιος εἰς πρᾶγμα ἐνδιαφέρον [ἀμέσως] αὐτόν·

18 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἄλλως ὅμως ὁ πληρεξούσιος ἐπάγων ὅρκον δὲν πρέπει νὰ εἰσακούηται, γράφει ὁ Ἰουλιανὸς ἐν βιβλ. ι' τῶν πανδεκτῶν, ἵνα μὴ κατόπιν ὁ ἐναγόμενος, ὅστις ἅπαξ ὡρκίσθη, ἐνάγηται ὑπὸ τοῦ κυρίου· οὐδ' ὠφελεῖ ἐκεῖνον πολύ, ἐὰν τῷ ἐδόθη ἀσφάλεια περὶ ἐγκρίσεως· διότι ἂν μὲν ὁ κύριος ἀπαιτῇ, ὁ ἐναγόμενος προβαλλομένης, ἐννοεῖται, [ἀντ]ενστάσεως [ὅτι ἡ ἐπαγωγὴ ἦν ἄκυρος] ἀναγκάζεται ν' ἀποδείξῃ ὅτι θεμιτῶς ὡρκίσθη, ἂν δὲ [ὁ ἐναγόμενος] ἐνάγῃ [τὸν πληρεξούσιον]

) licito (Mo.))

rato agat ,necesse habebit ipse de periurio suo docere.

19 *IDEM* Si itaque mandatum fuit procuratori, ut petat, ille iusjurandum detulit, aliud fecit quam quod mandatum est.

20 *PAULUS* Servus quod detulit vel juravit, servetur, si peculii administrationem habuit:

21 *GAIUS* huic enim solvi quoque recte potest et novandae obligationis ius habuit.

22 *PAULUS* Quidam et de peculio actionem dandam in dominum. si actori detulerit servus iusiurandum. eadem de filio familas dicenda sunt.

23 *ULPIANUS* Si servus juraverit dominum dare non oportere, exceptio domino indulgenda est sibique adversarius imputabit, qul servo detulit iusiurandum.

24 *PAULUS* Multo magis proderit patri religio filii, cum quo etiam judicium consistere potest. ipsi autem referentes[1] condicionem eorum, quibus subiecti sunt, non faciunt deteriorem.

25 *ULPIANUS* Sed et si servus meus delato vel relato ei iureiurando juravit rem domini esse vel ei dari oportere, puto dandam mihi actionem vel pacti exceptionem propter religionem et conventionem.

26 *PAULUS* Qui jurasse dicitur nihil refert cuius sexus aetatisve sit: omni enim modo custodiri debet iusiurandum adversus eum:

(1) deferentes (Βασ.)

ἐκ τῆς περὶ ἐγκρίσεως ἐπερωτήσεως, ... ναγκάζεται αὐτὸς οὗτος νὰ δειχθῇ ... πίορκος.

19 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν λοιπὸν ἐδόθη ... τολὴ εἰς πληρεξούσιον ν' ἀπαιτήσ... οὗτος δ' ἐπήγαγεν ὅρκον, ποιεῖ ἄλ... παρ' ὅ,τι ἐνετάλθη.

20 *ΠΑΥΛΟΣ* [Ὁ ὅρκος] ὃν δοῦλος ... πήγαγεν ἢ ὡρκίσθη, ἰσχύει, ἐὰν εἰ... τὴν διοίκησιν τοῦ χρηματίου·

21 *ΓΑΪΟΣ* διότι εἰς τοῦτον καὶ ... ταβολὴ δύναται ἐγκύρως νὰ γείνῃ, ... πρὸς ἀνανέωσιν ἐνοχῆς ἔχει δικαίωμ...

22 *ΠΑΥΛΟΣ* Τινὲς [φρονοῦσιν] ... καὶ ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ πρέπει ... δίδηται κατὰ τοῦ κυρίου, ἐὰν ὁ δοῦ... λος ἐπήγαγεν ὅρκον εἰς τὸν ἐνάγον... ταὐτὰ δὲ καὶ περὶ υἱοῦ ὑπεξουσίου δ... νὰ λεχθῶσιν.

23 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν δοῦλος ὡρ... σθη ὅτι ὁ κύριος δὲν ὀφείλει νὰ δώ... ἔνστασις δέον νὰ ἐπιτρέπηται εἰς ... κύριον, ἑαυτὸν δὲ ὁ ἀντίθετος θέ... μέμφεσθαι, ὅτι εἰς τὸν δοῦλον ἐπήγ... γεν ὅρκον.

24 *ΠΑΥΛΟΣ* Πολὺ περισσότερον ... λει ὠφελεῖ τὸν πατέρα ὁ ὅρκος ... υἱοῦ, καθ' οὗ καὶ ἀγωγὴ δύναται ... ὑπάρξῃ. αὐτοὶ ὅμως [οἱ υἱοὶ] ἐπάγ... τες, δὲν καθιστῶσι χειροτέραν τὴν ... τάστασιν ἐκείνων, εἰς οὓς ὑπόκειντο...

25 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ἂν δ... λός μου ἐπαχθέντος ἢ ἀντεπαχθέν... αὐτῷ ὅρκου, ὡρκίσθη ὅτι πρᾶγμά... ἀνήκει εἰς τὸν κύριόν [του], ἢ ὅτι δ... νὰ δοθῇ αὐτῷ, φρονῶ ὅτι πρέπει νὰ ... δηται εἰς ἐμὲ ἀγωγή, ἢ ἔνστασις ... τοῦ συμφώνου ἕνεκα τοῦ ὅρκου καὶ ... συμβάσεως.

26 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὅστις λέγεται ὅτι ... κίσθη, οὐδόλως διαφέρει τίνος γέ... ἢ ἡλικίας εἶνε· διότι κατὰ πάντα ... πον δέον νὰ τηρῆται ὁ ὅρκος ἐναν... ἐκείνου, ὅστις ἐπάγων αὐτὸν ἦτο εὐ...

pi contentus eo cum deferret fuit: amvis pupillus non videatur ierare, quia sciens fallere non videatur. Si pater filium dare n oportere juraverit, Cassius spondit et patri et filie dandam ceptionem jurisiurandi: si pater raverit in peculio nihil esse, fis conveniri poterit: sed et pa- r ita convenietur, ut post adquisiti peculii ratio habeatur. Jusiurandi condicio ex numero esse test videri novandi delegandive, ia proficiscitur ex conventione, amvis habeat et instar judicii.

27 *GAIUS* Jusiurandum etiam co solutionis cedit.

28 *PAULUS* In duobus reis stipundi ab altero delatum iusiurandum etiam alteri nocebit. Quod us juravit, etiam fideiussori prosit. a fideiussore exactum iusiundum prodesse etiam reo Cassus et Julianns aiunt: nam quia cum solutionis succedit, hic quoe eodem loco habendum est: si odo ideo interpositum est iusiundum, ut de ipso contractu et de , non de persona jurantis agere-

tur. Si ei, qui debitorem meum judicium exhibere promisit, iusrandum detulerim isque juravet se omnino exhibitionem ejus n promisisse, prodesse debitori eo id non debet: si vero iuravet se nihil mihi praestare oporre, distinguendum sit[1] et replitione emendandum, utrum ideo raverit an quia post promissiom exhibuerit an vero quia sol-

[1]) est (Hal)

ριστημένος· καίτοι ὁ ἄνηθος δὲν θεωρεῖται ὅτι ἐπιορκεῖ, διότι δὲν θεωρεῖ-
1 ται ὅτι ἐν γνώσει ἐξαπατᾷ. Ἐὰν πατὴρ ὡρκίσθη ὅτι ὁ υἱὸς δὲν ὀφείλει νὰ δώσῃ, ὁ Κάσσιος ἀπήντησεν ὅτι καὶ εἰς τὸν πατέρα καὶ εἰς τὸν υἱὸν δέον νὰ δίδηται ἡ ἔνστασις τοῦ ὅρκου· ἐὰν ὁ πατὴρ ὡρκίσθη ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει ἐν τῷ χρηματίῳ, δύναται ὁ υἱὸς νὰ ἐναχθῇ. ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ ἐνάγεται οὕτως, ὥστε νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν τὸ
2 κατόπιν ἀποκτηθὲν χρημάτιον. Ἡ τοῦ ὅρκου αἵρεσις δύναται νὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν τρόπων ἀνανεώσεως ἢ ἀντιδόσεως, καθόσον πηγάζει ἐκ συμβάσεως, καίτοι ἔχει καὶ ὁμοιότητα πρὸς δικαστικὴν κρίσιν.

27 *ΓΑΪΟΣ* Ὁ ὅρκος ἐπέχει ὡσαύτως τόπον καταβολῆς.

28 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐπὶ δύω συμπιστωτῶν ὁ ὑπὸ τοῦ ἑνὸς ἐπαχθεὶς ὅρκος βλάπτει
1 καὶ τὸν ἕτερον. Ὁ ὅρκος τοῦ πρωτοφειλέτου ὠφελεῖ καὶ τὸν ἐγγυητήν. ὁ δὲ παρὰ τοῦ ἐγγυητοῦ ληφθεὶς ὅρκος ὠφελεῖ καὶ τὸν πρωτοφειλέτην, λέγουσιν ὁ Κάσσιος καὶ Ἰουλιανός· διότι ἀφοῦ ἐπέχει τόπον καταβολῆς, καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως δέον νὰ θεωρῆται· ἀρκεῖ μόνον διὰ τοῦτο νὰ ἐμεσολάβησεν ὁ ὅρκος, ἵνα περὶ αὐτοῦ τοῦ συμβολαίου καὶ τοῦ πράγματος, οὐχὶ περὶ τοῦ προσώπου τοῦ ὀρκιζομένου γείνῃ ἀπό-
2 φασις. Ἐὰν εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ὑπεσχέθη νὰ ἐμφανίσῃ ἐν τῇ δίκῃ τὸν ὀφειλέτην μου, ἐπήγαγον ὅρκον, οὗτος δ' ὡρκίσθη ὅτι οὐδόλως ὑπεσχέθη τὴν ἐμφάνισιν ἐκείνου, δὲν πρέπει τοῦτο νὰ ὠφελῇ τὸν ὀφειλέτην μου· ἂν ὅμως ὡρκίσθη, ὅτι οὐδὲν ὀφείλει νά μοι παράσχῃ, δέον νὰ διακρίνωμεν καὶ δι' ἀντενστάσεως νὰ διευκρινήσωμεν, ἂν διὰ τοῦτο ὡρκίσθη, διότι μετὰ τὴν ὑπόσχεσιν παρέστησε [τὸν ὀφειλέτην], ἢ τοὐναντίον διότι κατέβαλε· τοῦτο δὲ

verit : quod et in fideiussorem[1] de-
3 biti distinguendum est. Ex duo-
bus reis promittendi ejusdem pe-
cuniae alter iuravit : alteri quoque
4 prodesse debebit. Exceptio juris-
iurandi non tantum si ea actione
quis utatur, cuius nomine exegit
iusiurandum, opponi debet, sed
etiam si alia, si modo eadem quae-
stio in hoc judicium deducatur,
forte si ob actionem mandati ne-
gotiorum gestorum societatis cete-
rasque similes iusiurandum exac-
tum sit, deinde ex isdem causis
certum condicatur, quia per alte-
ram actionem altera quoque con-
5 sumitur .Si quis iuraverit se non
rapuisse, non debet adiuvari hoc
iureiurando in actione furti aut
condictione, quia aliud est furtum
fecisse, quod vel clam fieri potest.
6 Colonus, cum quo propter suc-
cisas forte arbores agebatur ex lo-
cato, si iuraverit se non succidis-
se, sive e lege duodecim tabularum
de arboribus succisis sive e lege
Aquilia damni iniuria sive inter-
dicto quod vi aut clam postea con-
venietur, per exceptionem iurisiu-

7 randi defendi poterit. Quae iu-
ravit divortii causa rem se non
amovisse, non debet defendi per
exceptionem,si cum ea in rem aga-
tur et, si contendat suam esse,alio
iureiurando opus est : contra si
iuraverit suam esse, debet in ac-
tione rerum amotarum defendi. et
omnino hoc observandum est, licet
per aliam actionem eadem quae-
stio moveatur, ut exceptio iurisiu-

(1) fidejussore (Hal.)

καὶ ἐπὶ τοῦ ἐγγυητοῦ χρέους δέον ν
3 διακρίνωμεν. Ἐκ δύω συνοφειλετῶ
τῶν αὐτῶν χρημάτων ὁ εἰς ὡρκίσθ

4 καὶ τὸν ἕτερον δέον νὰ ὠφελῇ. Τ
τοῦ ὅρκου ἔνστασις ὄχι μόνον ἐάν τ
ποιῇ χρῆσιν τῆς ἀγωγῆς ἐκείνης, ἧς κ
νεκεν ἀπῄτησε τὸν ὅρκον, δέον ν' ἀντ
τάσσηται, ἀλλὰ καὶ ἂν ἄλλης, ἀρκ
μόνον τὸ αὐτὸ ζήτημα νὰ φέρηται
τῇ δίκῃ, λ. χ. ἐὰν ἕνεκεν ἀγωγῆς
ἐντολῆς, διοικήσεως ὑποθέσεων, ἑτα
ρίας καὶ λοιπῶν ὁμοίων ἀπῃτήθη ὁ
κος, εἶτα δ' ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτιῶν
παιτῆται ὡρισμένον τι· διότι διὰ τ
μιᾶς ἀγωγῆς καὶ ἡ ἑτέρα ἀναλίσκετα
5 Ἐάν τις ὡρκίσθῃ ὅτι δὲν ἥρπασε,δ
πρέπει νὰ ὠφελῆται διὰ τοῦ ὅρκου τα
του ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς τῆς κλοπῆς ἢ τ
ἀπαιτήσεως, διότι ἄλλο εἶνε διάπρ
ξις κλοπῆς, ἥτις καὶ λάθρᾳ δύνατ
6 νὰ γείνῃ. Ἀγρολήπτης καθ' οὗ
γέρθη ἀγωγὴ ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως δ
τυχὸν ἀποκοπέντα δένδρα, ἂν ἤθελ
ὁρκισθῇ ὅτι αὐτὸς δὲν τ' ἀπέκοψεν, εἴ
ἐκ τοῦ δωδεκαδέλτου νόμου περὶ ἀπ
κοπέντων δένδρων, εἴτε ἐκ τοῦ Ἀκου
λίου νόμου περὶ ἀδίκου βλάβης, εἰ
διὰ τοῦ παραγγέλματος ὅ,τι βίᾳ ἢ λ
θρα κατόπιν ἤθελεν ἐναχθῇ, δύνατ
διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ ὅρκου νὰ ὑπ
7 ασπίσῃ ἑαυτόν. Ἐκείνη, ἥτις ὡρ
σθη ὅτι ἕνεκα διαζυγίου δὲν ἀφῄρ
πρᾶγμά τι, δὲν δύναται νὰ ὑπερασπί
ἑαυτὴν διὰ τῆς ἐνστάσεως, ἐὰν ἐγερ
κατ' αὐτῆς ἀγωγὴ ἐμπράγματος· ἐ
δ' ἰσχυρίζηται ὅτι εἶνε [τὸ πρᾶγμα]
δικόν της, εἶνε χρεία ἑτέρου ὅρκου·
νάπαλιν ἐὰν ὡρκίσθη ὅτι εἶνε ἰδι
της, δύναται ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς περὶ
φαιρεθέντων πραγμάτων νὰ ὑπερασπί
ἑαυτήν. καὶ γενικῶς τοῦτο δέον νὰ
ρῆται, καίτοι δι' ἑτέρας ἀγωγῆς
αὐτὸ ζήτημα ἐγείρεται, ὥστε ἡ

randi locum habeat. Igitur si is iuravit se non esse condemtum, etiam si ex stipulatu judicatum solvi ob rem judicatam nveniatur, defendetur per exptionem. contra si, cum ex pulatu judicatum solvi conveniatur, iuravit se dare non oporte, agendi judicati non utique obabit exceptio: potest enim fieri, non sit commissa stipulatio, lit res judicata sit: nisi ideo iuras, quod nec damnatum se esse

diceret. Item Pomponius ait m,qui furtum sibi factum alicuis i iuravit, non statim etiam con-

dictionis causam nancisci. Item m ex hac parte iusiurandum et tionem et[1] exceptionem inducat, forte reus extra judicium actore ferente iuraverit se dare non ortere et actor reo deferente dari oi oportere, vel contra, posterior usa iurisiurandi potior habebir: nec tamen praeiudicium perrio alterius fiet, quia non quaetur, an dare eum oportet, sed an tor iuraverit.

29 *TRYPHONINUS* Quod si iurate deferente non iurasse te dare[2] oi oportere, et adversus utilem tionem, qua hoc quaeritur, an raveris tibi dari oportere, opnenda est exceptio iurisiurandi rementis quaestionem actione mprehensam.

30 *PAULUS* Eum, qui iuravit ex

[1]) et act et] actionem et ex hac (Mo).
[2]) dari (Hal.)

ὅρκου ἔνστασις νὰ λαμβάνῃ χώραν. 8 Ὅθεν ἐάν τις ὡρκίσθη, ὅτι δὲν εἶνε καταδεδικασμένος, καὶ ἂν ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως περὶ καταβολῆς τοῦ δεδικασμένου ἕνεκα τοῦ δεδικασμένου ἐνάγηται, ὑπερασπίζει ἑαυτὸν διὰ τῆς ἐνστάσεως. τοὐναντίον ἐάν, ἐνῶ ἐνάγεται ἐκ τῆς περὶ καταβολῆς τοῦ δεδικασμένου ἐπερωτήσεως, ὡρκίσθη ὅτι δὲν ὀφείλει νὰ δώσῃ, εἰς τὸν ἐκ τοῦ δεδικασμένου ἐνάγοντα ἡ ἔνστασις δὲν ἀντιτάσσεται ἐξάπαντος· διότι δύναται νὰ συμβῇ, ὥστε ἡ ἐπερώτησις νὰ μὴ ἐπραγματώθη καίτοι ὑπάρχει δεδικασμένον· ἐκτὸς ἐὰν διὰ τοῦτο ὡρκίσθη, διότι οὐδὲ καταδικασθέντα ἔλεγεν 9 ἑαυτόν. Ὡσαύτως ὁ Πομπώνιος λέγει ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις ὡρκίσθη ὅτι τῷ ἐγένετο κλοπὴ πράγματός τινος, δὲν ἀποκτᾷ ἀμέσως καὶ λόγον πρὸς ἔγερ- 10 σιν ἀπαιτήσεως. Ὡσαύτως ἀφοῦ οὕτως ὁ ὅρκος παράγει ἀγωγὴν καὶ ἐκ ταύτης ἔνστασιν, ἐὰν τυχὸν ὁ ἐναγόμενος ἐξωδίκως ἐπάγοντος τοῦ ἐνάγοντος ὡρκίσθη, ὅτι δὲν ὀφείλει νὰ δώσῃ, ὁ δ' ἐνάγων ἐπάγοντος τοῦ ἐναγομένου [ὡρκίσθη] ὅτι πρέπει νὰ δοθῇ αὐτῷ, ἢ τἀνάπαλιν, ὁ μεταγενέστερος ὅρκος θέλει ἐπικρατήσει. δὲν ὑπάρχει ὅμως πρόκριμα ἐπιορκίας τοῦ ἑτέρου, καθόσον δὲν ἐξετάζεται, ἂν πρέπῃ οὗτος νὰ δώσῃ, ἀλλ' ἂν ὁ ἐνάγων ὡρκίσθη.

29 *ΤΡΥΦΩΝΙΝΟΣ* Ἂν δὲ ἐπάγοντός σου ὡρκίσθην ὅτι σὺ δὲν ὡρκίσθης, ὅτι πρέπει νὰ σοὶ δοθῇ, καὶ ἐναντίον τῆς ὠφελίμου ἀγωγῆς, δι' ἧς ἐρευνᾶται τοῦτο, ἂν ὡρκίσθης ὅτι πρέπει νά σοι δοθῇ, θέλει ἀντιταχθῇ ἡ ἔνστασις τοῦ ὅρκου, τοῦ αἴροντος τὸ ἐν τῇ ἀγωγῇ περιεχόμενον ζήτημα.

30 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐκεῖνος ὅστις ἐκ τοιαύτης ἀγωγῆς, ἥτις διὰ τῆς ἀρνήσεως [τοῦ ἐναγομένου] αὐξάνει, ὡρκίσθη ὅτι

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ea actione quae infitiando crescit aliquid sibi deberi, simpli, non dupli persecutionem sibi adquirere Pedius ait : abunde enim sufficere exonerare petitorem probandi necessitate, cum omissa hac parte edicti dupli actio integra maneat: et potest dici hoc judicio non principalem causam exerceri, sed ius-

1 iurandum actoris conservari. Si iuravero te Stichum mihi dare oportere, qui non sit in rerum natura, nec aestimationem mihi praestare reus debet nisi ex causa furtiva vel propter moras : tunc enim etiam post mortem servi ae-
2 stimatio praestatur. Si mulier iuraverit decem dotis sibi deberi, tota ea summa praestanda est: sed si iuravit decem se dedisse in dotem, hoc solum non erit quaerendum, an data sint, sed quasi data sint, quod ex eo reddi oportet prae-
3 standum erit. In popularibus actionibus iusiurandum exactum ita demum adversus alios proderit, si bona fide exactum fuerit : nam et si quis egerit, ita demum consumit publicam actionem, si non per collusionem actum sit.
4 Si libertus deferente patrono iuravit se libertum non esse, ratum habendum est iusiurandum, ut nec operarum petitio nec bonorum possessio contra tabulas dari de-

5 beat. Si iuravero usum fructum mihi dari oportere, non aliter dari debet, quam si caveam boni viri arbitratu me usurum et finito usu fructu restituturum.

τῷ ὀφείλεταί τι, τοῦ ἁπλοῦ, οὐχὶ τοῦ δ
πλοῦ τὴν ἐπιδίωξιν ἀποκτᾷ ὑπὲρ ἑαυτ
λέγει ὁ Πέδιος· διότι εἶνε λίαν ἀρκετ
τὸ ν' ἀπαλλάσσηται ὁ ἐνάγων τῆς
νάγκης τῆς ἀποδείξεως, ἀφοῦ παραλ
πομένου τοῦ μέρους τούτου τοῦ δι
τάγματος ἤθελε μείνει ἀκεραία ἡ τ
διπλοῦ ἀγωγή. δύναται λοιπὸν νὰ λ
χθῇ, ὅτι διὰ τῆς ἀγωγῆς ταύτης [τ
ὅρκου] δὲν ἐνεργεῖται ἡ ἀρχικὴ αἰτ
ἀλλ' ὁ ὅρκος τοῦ ἐνάγοντος τηρεῖτ
1 Ἐὰν ὡρκίσθην ὅτι ὀφείλεις νά μ
δώσῃς τὸν Στίχον, ὅστις δὲν ὑπάρχ
οὐδὲ τὴν διατίμησιν ὀφείλεις νά μ
παράσχῃς [σὺ] ὁ ἐναγόμενος, ἐκτὸς
νεκα κλοπῆς, ἢ δι' ὑπερημερίαν· δι
τότε καὶ μετὰ θάνατον τοῦ δούλ
2 παρέχεται ἡ διατίμησις. Ἐὰν γυ
ὡρκίσθη ὅτι τῇ ὀφείλονται δέκα
προικός, ὁλόκληρον τὸ ποσὸν τοῖ
δέον νὰ δοθῇ· ἀλλ' ἐὰν ὡρκίσθη ὅτι
δωκε δέκα ὡς προῖκα, δὲν θέλει εἶ
τασθῆ τοῦτο μόνον, ἂν ἐδόθησαν, ὁ
λά, ὡσεὶ ἐδόθησαν, θέλει καταβλ

3 ὅ,τι ἐξ αὐτῶν πρέπει ν' ἀποδοθῇ. Ἐ
δημωδῶν ἀγωγῶν ὁ ἐπαχθεὶς ὅρ
τότε μόνον ὠφελεῖ ἐναντίον ἄλλων,
καλῇ τῇ πίστει ἐπήχθη· διότι καὶ
τις ἤγειρεν ἀγωγὴν [δημώδη], τ
μόνον ἀναλίσκει τὴν δημοσίαν ἀγωγ
ἐὰν μὴ ἐκ συμπαιγνίας ἐγένετο ἐκεῖ
4 Ἐὰν ἀπελεύθερος ἐπάγοντος τοῦ
τρωνος ὡρκίσθη ὅτι δὲν εἶνε ἀπελεύ
ρος, ἔγκυρος θέλει εἶσθαι ὁ ὅρκος, ὥ
μήτε ἀπαίτησις ἐργασιῶν μήτε δια
τοχὴ περιουσίας ἐναντίον τῆς δια
κης [τοῦ ἀπελευθέρου] πρέπει νὰ δί
5 ται. Ἐὰν ὡρκίσθην ὅτι πρέπει νά
δοθῇ χρησικαρπία, δὲν πρέπει νά [μοι]
θῇ ἄλλως, παρ' ἐὰν χορηγήσω ἀσ
λειαν, ὅτι θέλω ἀσκήσει ἐκείνην μὲ προ
ρεσιν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, καὶ λῃξάσης
χρησικαρπίας θέλω τὴν ἀποκαταστήσ

31 *GAIUS* Admonendi sumus erdum etiam post iusiurandum actum permitti constitutionibus ncipum ex integro causam age- si quis nova instrumenta se venisse dicat, quibus nunc solis urus sit. sed hae constitutiones c videntur locum habere, cum udice aliquis absolutus fuerit lent enim saepe judices in du- s causis exacto jureiurando se- ndum eum judicare qui jurave- : quod si alias inter ipsos ju- urando transactum sit nego- m, non conceditur eandem cau- n retractare.

32 *MODESTINUS* Jurisiurandi tiam facere pupillus non potest.

33 *ULPIANUS* Qui per salutem m iurat, licet per deum jurare etur (respectu enim divini nu- nis ita jurat), attamen, si non specialiter jusiurandum ei de- um est, iurasse non videtur: et o ex integro sollemniter juran- n est.

34 *IDEM* Jusiurandum et ad pe- nias et ad omnes res locum ha- : etiam de operis jusiurandum erri potest. nec de iniuria que- adversarius potest, cum possit iurandum referre. quid tamen, ideo dicat reus se liberatum, oniam Stichum, quem promise- , putat decessisse? non erit tu- per relationem. et ideo ex hac sa putat Marcellus, et recte, remittendum ei jusiurandum spatium dandum, ut certiore-

ur et sic juret. Defensor muni- um vel cuiusvis corporis iusiu- dum deferre potest, si super

31 *ΓΑΪΟΣ* Δέον νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι ἐνίοτε καὶ μετὰ τὴν ἐπαγωγὴν [δικαστικοῦ] ὅρκου ἐπιτρέπεται ὑπὸ διατάξεων αὐτοκρατορικῶν ἐκ νέου νὰ ἐγερθῇ ἀγωγή, ἐάν τις νέα ἀποδείξεως μέσα λέγῃ ὅτι εὗρεν, ὧν μόνων θέλει ποιήσει ἤδη χρῆσιν. ἀλλ' αἱ διατάξεις αὗται τότε θεωροῦνται ὅτι λαμβάνουσι χώραν, ὅταν τις ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ ἀπελύθη (διότι συνειθίζουσιν οἱ δικασταὶ ἐπὶ ἀμφιβόλων περιπτώσεων ἐπάγοντες ὅρκον νὰ δικάζωσιν ὑπὲρ τοῦ ὁρκισθέντος)· ἂν ὅμως ἄλλως δι' ὅρκου μεταξὺ αὐτῶν [τῶν διαδίκων] συνεβιβάσθη ἡ ὑπόθεσις, δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἀναψηλάφησις τῆς αὐτῆς δίκης.

32 *ΜΟΔΕΣΤΙΝΟΣ* Συγχώρησιν ὅρκου δὲν δύναται ἄνηβος νὰ κάμῃ.

33 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ εἰς τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ ὁρκισθείς, καίτοι εἰς τὸν θεὸν θεωρεῖται ὅτι ὁρκίζεται (διότι ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸ θεῖον οὕτως ὁρκίζεται), ὅμως, ἐὰν μὴ εἰδικῶς ἐπήχθη εἰς αὐτὸν οὕτως ὁ ὅρκος, δὲν θεωρεῖται ὅτι ὡρκίσθη· καὶ διὰ τοῦτο πρέπει ἐκ νέου κατὰ τὸ σύνηθες νὰ ὁρκισθῇ.

34 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ ὅρκος καὶ ἐπὶ χρημάτων καὶ ἐπὶ πάντων τῶν πραγμάτων λαμβάνει χώραν· καὶ περὶ ἐργασιῶν δύναται νὰ ἐπαχθῇ ὅρκος· οὐδὲ δύναται ὁ ἀντίθετος νὰ παραπονεθῇ περὶ ἀδικίας, ἀφοῦ δύναται ν' ἀντεπαγάγῃ τὸν ὅρκον. τί ὅμως, ἐὰν διὰ τοῦτο ὁ ἐναγόμενος λέγει ὅτι ἀπηλλάχθη, διότι ὁ Στίχος, ὃν ὑπεσχέθη, νομίζει ὅτι ἀπέθανε; δὲν θέλει εἰσθαι ἀσφαλὴς διὰ τῆς ἀντεπαγωγῆς. καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ τῆς περιπτώσεως ταύτης ὁ Μάρκελλος φρονεῖ, καὶ ὀρθῶς, ὅτι ἡ δέον νὰ συγχωρῆται αὐτῷ ὁ ὅρκος, ἢ νὰ δίδηται προθεσμία, ὅπως βεβαιωθῇ καὶ οὕτως ὁρκισθῇ. Ὁ ὑπερασπιστὴς πολιτῶν ἢ οἱουδήποτε σωματείου δύναται νὰ ἐπαγάγῃ ὅρκον, ἐὰν ἔχῃ περὶ τούτου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

2 hoc mandatum habeat. Pupillo 3 non defertur iusiurandum. Procurator non compellitur iurare nec defensor, et ita Julianus scribit libro decimo digestorum defensorem iurare non compelli sufficereque ad plenam defensionem, si para-

4 tus sit iudicium accipere. Qui iusiurandum defert, prior de calumnia debet iurare, si hoc exigatur, deinde sic ei iurabitur. hoc iusiurandum de calumnia aeque patrono parentibusque remittitur. 5 Si de qualitate iuramenti fuerit inter partes dubitatum, conceptio

6 eius arbitri iudicandis est. Ait praetor: «eum, a quo iusiurandum »petetur, solvere aut iurare co»gam»: alterum itaque eligat reus, aut solvat aut iuret: si non iurat, solvere congendus erit a praetore. 7 Datur autem et alia facultas reo, ut, si malit, referat iusiurandum: et si is qui petet condicione iurisiurandi non utetur, iudicium ei praetor non dabit. aequissime enim hoc facit, cum non deberet displicere condicio iurisiurandi ei qui detulit: sed nec iusiurandum de calumnia referenti defertur, quia non est ferendus actor, si condicionis quam ipse detulit de calu-

8 mnia velit sibi iurari. Non semper autem consonans est per omnia referri iusiurandum quale defertur, forsitan ex diversitate rerum vel personarum quibusdam emergentibus, quae varietatem in-

2 ἐντολήν. Εἰς ἄνηβον δὲν ἐπάγετ
3 ὅρκος [δικαστικός]. Ὁ πληρεξούσ
δὲν ὑποχρεοῦται νὰ ὁρκισθῇ, οὐδ' ὁ
περασπιστής. οὕτω δὲ γράφει ὁ Ἰ
λιανὸς ἐν βιβλ. ι' τῶν πανδεκτῶν,
ὁ ὑπερασπιστὴς δὲν ὑποχρεοῦται
ὁρκισθῇ, ἀρκεῖ δὲ πρὸς πλήρη ὑπερ
σπισιν, ἂν εἶνε πρόθυμος ν' ἀποδεχ
4 τὴν δίκην. Ὅστις ἐπάγει ὅρκον, π
τερον δέον νὰ ὁρκίζηται περὶ συκοφα
τίας, ἂν τοῦτο ἀπαιτῆται, εἶτα δὲ
λει δοθῇ αὐτῷ ὁ ὅρκος. οὗτος ὁ π
συκοφαντίας ὅρκος συγχωρεῖται εἰς

5 τὸν πάτρωνα καὶ εἰς τοὺς γονεῖς. Ἐ
περὶ τῆς ποιότητος τοῦ ὅρκου ὑπάρ
μεταξὺ τῶν μερῶν ἔρις, ἡ διατύπω
αὐτοῦ ἀπόκειται εἰς τὸν κρίνοντα δι
6 τητήν. Ὁ πραίτωρ λέγει : «ἐκεῖν
παρ' οὗ ἀπαιτεῖται ὅρκος, θέλω ἀνα
κάζει νὰ καταβάλλῃ ἢ νὰ ὁρκίζηται
θάτερον λοιπὸν ἐκλέγει ὁ ἐναγόμεν
ἢ δηλ. νὰ καταβάλῃ ἢ ὁρκισθῇ· ἐὰν
ὁρκίζηται, θέλει ἀναγκασθῇ εἰς κατ
7 βολὴν ὑπὸ τοῦ πραίτωρος. Δίδε
δὲ καὶ ἑτέρα ἐξουσία εἰς τὸν ἐναγό
νον, ὥστε, ἐὰν προτιμᾷ, νὰ ἀντεπαγ
γῃ τὸν ὅρκον· ἂν λοιπὸν ὁ ἀπαιτῶν
δέχηται τὴν ἀντεπαγωγὴν τοῦ ὅρκ
δὲν θέλει δώσει εἰς αὐτὸν ὁ πραίτ
ἀγωγήν. ἐπιεικέστατα δὲ ποιεῖ οὗ
διότι δὲν πρέπει ν' ἀπαρέσκῃ ἡ ἀνά
παγωγὴ τοῦ ὅρκου εἰς ἐκεῖνον, ὅστις
πήγαγεν [αὐτόν]· ἀλλ' οὐδ' ὁ περὶ
κοφαντίας ὅρκος ἐπάγεται εἰς τὸν
τεπάγοντα, διότι δὲν εἶνε ἀνεκτὸς
νάγων, ἐὰν θέλῃ νὰ δοθῇ αὐτῷ ὅρ
περὶ συκοφαντίας ἐπὶ ἀντεπαγωγῆς,
8 αὐτὸς οὗτος προεκάλεσε. Δὲν ἀρ
ζει ὅμως πάντοτε ν' ἀντεπάγηται
ὅρκος καθ' ὅλα ὡς ἐπήχθη, καθόσον
χὸν παράγονταί τινα ἐκ τῆς διαφο
τῶν πραγμάτων ἢ τῶν προσώπων,
τινα ἐπιφέρουσι τὴν ποικιλίαν

icunt. ideoque si quid tale inci-
erit, officio iudicis conceptio
iiuscemodi iurisiurandi termi-
netur. Cum res in iusiurandum
missa sit, iudex iurantem absol-
t: referentem audiet et, si actor
ret, condemnet reum: nolentem
rare reum si solvat, absolvit, non
lventem condemnat: ex relatione
n iurante actore absolvit reum.

35 *PAULUS* Tutor pupilli omni-
s probationibus aliis deficienti-
s iusiurandum deferens audien-
s est: quandoque enim pupillo

denegabitur actio. Prodigus si
ferat iusiurandum, audiendus
n est: idemque in ceteris simi-
us ei dicendum est. nam sive
pacto convento sive pro solu-
ne sive pro iudicio hoc iusiu-
ndum cedit, non ab aliis dela-
n probari debet, quam qui ad

haec habiles sunt. Qui non com-
lluntur Romae iudicium accipe-
nec iurare compellendi sunt,
legati provinciales.

36 *ULPIANUS* Si actor deferat
iurandum de sola constituta pe-
nia et reus iuraverit, exceptio-
utetur, si de constituta conve-
itur: sed si de sorte, id est de
ore obligatione conveniatur,
ceptio cessabit, nisi de hac quo-
e iuraverit adversario deferente.

37 *ULPIANUS* Si non fuerit re-
ssum iusiurandum ab eo qui de-
erit, sed de calumnia non jura-

τοῦτο ἐὰν συμπέσῃ τοιοῦτόν τι, ἐκ κα-
θήκοντος τοῦ δικαστοῦ θέλει ὁρισθῆ ἡ
9 διατύπωσις τοῦ τοιούτου ὅρκου. Ὅ-
ταν ἡ ὑπόθεσις ἐξηρτήθη ἐκ τοῦ ὅρκου,
ὁ δικαστὴς ἀπαλλάσσει τὸν ὀρκιζόμε-
νον· θέλει δὲ ἀκούσει τὸν ἀντεπάγον-
τα, καὶ ἂν ὁ ἐνάγων ὁρκισθῇ, θέλει κα-
ταδικάσει τὸν ἐναγόμενον· τὸν δὲ μὴ
θέλοντα νὰ ὁρκισθῇ ἐναγόμενον, ἐὰν κα-
ταβάλλῃ, ἀπολύει, ἐὰν δὲ μὴ καται-
βάλλῃ, καταδικάζει· μετὰ δὲ τὴν ἀν-
τεπαγωγὴν ἐὰν μὴ ὀρκίζηται ὁ ἐνά-
γων, ἀπολύει τὸν ἐναγόμενον.

35 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὁ ἐπίτροπος ἀνήβου
ἐν ἐλλείψει πασῶν τῶν λοιπῶν ἀποδεί-
ξεων ἐὰν ὅρκον ἐπάγῃ, δέον νὰ εἰσα-
κούηται· διότι τότε [ὀρκιζομένου δηλ.
τοῦ ἀντιθέτου] ἀποκλείεται τῆς ἀγω-
1 γῆς ὁ ἄνηβος. Ἄσωτος ἐὰν ἐπάγῃ
ὅρκον, δὲν θέλει εἰσακουσθῆ. τὸ αὐτὸ
δὲ θέλει λεχθῆ καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς
ὁμοίους αὐτῷ· διότι εἴτε ἀντὶ συναφθέντος συμφώνου, εἴτε ἀντὶ καταβολῆς, εἴτε ἀντὶ δικαστ. ἀποφάσεως θεωρηθῆ ὁ ὅρκος οὗτος, δέον νὰ ἐπιδοκιμάζηται, ὅταν ὑπ' ἐκείνων μόνον ἐπάγηται, οἵτινες πρὸς ταῦτα εἶνε ἱκανοί.
2 Ὅσοι δὲν ἀναγκάζονται ν' ἀποδεχθῶσι δίκην ἐν Ρώμῃ, οὐδὲ νὰ ὀρκισθῶσιν ἀναγκάζονται, λ. χ. οἱ ἐπαρχιακοὶ πρεσβευταί.

36 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ὁ ἐνάγων ἐπαγάγῃ ὅρκον περὶ μόνων τῶν ἀντιφωνηθέντων χρημάτων, ὁ δ' ἐναγόμενος ὀρκισθῇ, ποιεῖ χρῆσιν τῆς ἐνστάσεως, ἐὰν διὰ τὰ ἀντιφωνηθέντα ἐνάγηται· ἐὰν ὅμως περὶ τοῦ κεφαλαίου, ἤτοι περὶ τῆς προτέρας ἐνοχῆς ἐνάγηται, ἡ ἔνστασις ἀργεῖ, ἐκτὸς ἐὰν καὶ περὶ ταύτης ὡρκίσθη κατ' ἐπαγωγὴν τοῦ ἀντιθέτου.

37 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ὁ ὅρκος δὲν συνεχωρήθη παρὰ τοῦ ἐπαγαγόντος, ὅμως περὶ συκοφαντίας δὲν ὁρκίζηται

tur, consequens est, ut debeat denegari ei actio: sibi enim imputet, qui processit ad delationem jurisiurandi nec prius de calumnia juravit, ut sit iste remittenti similis.

38 *PAULUS* Manifestae turpitudinis et confessionis est nolle nec jurare nec iusiurandum referre.

39 *JULIANUS* Si quis cum debitore suo pepigerit, ne ab eo pecunia peteretur, si jurasset se Capitolium non ascendisse vel aliud quodlibet fecisse vel non fecisse, isque juraverit, et exceptio jurisiurandi dari debebit et solutum repeti poterit: est enim justa conventio, si quaelibet causa in condicione[1] jurisiurandi deducta fuerit.

40 *IDEM* Jusiurandum a debitore exactum efficit, ut pignus liberetur: est enim hoc acceptilationi simile: perpetuam certe exceptionem parit. idcirco poenam quoque petentem creditorem exceptione summoveri oportet et solutum repeti potest, utpote cum interposito eo ab omni controversia discedatur.

41 *POMPONIUS* Labeo etiam absenti et ignoranti jurisiurandi gratiam fieri posse respondit: sed et per epistulam gratia iurisiurandi fieri potest.

42 *IDEM* Creditore, qui de mutua pecunia contra pupillum contendebat, iusiurandum deferente pupillus iuravit se dare non oportere[2]: eandem pecuniam a fideiussore eius petit. an excludendus sit exceptione iurisiurandi? quid tibi

οὗτος, ἀκόλουθον εἶνε, ὥστε ν' ἀποκλ
ηται τῆς ἀγωγῆς· διότι ἑαυτὸν ἂς ο
τιᾶται, ὅστις προέβη εἰς ἐπαγωγὴν ἀ
κου, χωρὶς πρότερον νὰ ὁρκισθῇ πε
συκοφαντίας, ὥστε οὕτω νὰ ὁμοιάζ
πρὸς συγχωροῦντα.

38 *ΠΑΥΛΟΣ* Προφανοῦς αἰσχρότητ
καὶ [ἀντὶ] ὁμολογίας εἶνε, τὸ νὰ
θέλῃ τις μήτε νὰ ὁρκισθῇ, μήτε ν' ἀ
τεπαγάγῃ τὸν ὅρκον.

39 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις μετὰ τ
ὀφειλέτου του συνεφώνησε, νὰ μὴ ἀπα
τηθῶσιν ἀπὸ τούτου τὰ χρήματα, ἐ
ἤθελεν ὁρκισθῇ ὅτι δὲν ἀνῆλθεν εἰς
Καπιτώλιον, ἢ ὅτι ἔπραξεν ἢ δὲν
πραξεν ἄλλο τι, οὗτος δ' ὡρκίσθη,
ἡ τοῦ ὅρκου ἔνστασις δέον νὰ διδητ
καὶ τὸ καταβληθὲν δύναται ν' ἀναζ
τηθῇ. διότι ὑπάρχει ἔγκυρος σύμβα
ἐὰν οἱαδήποτε ὑπόθεσις ἐξαρτηθῇ
τῆς αἱρέσεως τοῦ ὅρκου.

40 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ παρα τοῦ ὀφειλέ
δοθεὶς ὅρκος κάμνει ὥστε ν' ἀπαλλά
σηται τὸ ἐνέχυρον· διότι οὗτος ὁμο
ζει πρὸς ἀθώωσιν· διηνεκῆ δὲ βεβα
ἔνστασιν παράγει. διὰ τοῦτο καὶ π
νὴν ἐὰν ἀπαιτῇ ὁ πιστωτὴς δέον ν'
ποκρούηται διὰ τῆς ἐνστάσεως, καὶ
καταβληθὲν δύναται ν' ἀναζητη
καθόσον παρεντιθεμένου τοῦ ὅρκου πᾶ
ἔρις διαλύεται.

41 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ὁ Λαβέων ἀπ
τησεν ὅτι καὶ εἰς ἀπόντα καὶ ἀγνοο
τα δύναται νὰ γείνῃ συγχώρησις
κου· ἀλλὰ καὶ δι' ἐπιστολῆς δύνα
νὰ γείνῃ συγχώρησις ὅρκου.

42 *Ο ΑΥΤΟΣ* Πιστωτοῦ, ὅστις π
δανείων χρημάτων ἐναντίον ἀνήλ
ἤριζεν, ὅρκον ἐπαγαγόντος, ὁ ἄνη
ὡρκίσθη ὅτι δὲν ὤφειλε νὰ δώσῃ· ἐκ
νος δὲ τὰ αὐτὰ χρήματα ζητεῖ σ
τὸν ἐγγυητὴν τούτου· ἆρά γε ἀποκλ
ται διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ ὅρκου; ἐ
φρονεῖς, ἐπίστειλόν μοι. τὴν ὑπόθε

(1) condicionem (Mo.).—(2) idem προσθ.(Mo.)

cet rescribe mihi. eam rem a-
tius explicat Julianus. nam si
ntroversia inter creditorem et
pillum fuerit, an omnino pecu-
m mutuam accepisset, et con-
it, ut ab omni condicione[1] dis-
eretur si pupillus iurasset, is-
e iuraverit se dare non oporte-
naturalis obligatio hac pactio-
tolletur et soluta pecunia repe-
oterit. sin vero creditor quidem
mutuam dedisse contendebat,
pillus autem hoc solo defende-
ur, quod tutor eius non inter-
isset et hoc tale iusiurandum
erpositum est, hoc casu fideius-
em praetor non tuebitur. si au-
liquido probari non potest,
d actum sit, et in obscuro erit
plerumque fit), de facto an de
e inter creditorem et pupillum
ntroversia fuerit[2] deferente cre-
re pupillum iurasse, intelle-
e debemns id actum inter eos,
si iurasset se dare non oporte-
ab omni condicione[3] discederet
atque ita et solutam pecuniam
eti posse et fideiussoribus ex-
tionem dari debere existimavi-

nus. Si fideiussor iuraverit se
e non oportere, exceptione iu-
urandi reus promittendi tutus
atquin si, quasi omnino idem
fideiussisset, iuravit, non de-
hoc iusiurandum reo promit-
endi prodesse. Sed et si actore
erente defensor absentis vel
esentis iuravit eum quem de-
lit dare non oportere, exceptio
siurandi ei cuius nomine iu-

(1) contentione— (2) contentione (Mo.)
(3) et hoc solum apparuerit προσθ. (Mo.)

ταύτην εὐρύτερον πραγματεύεται ὁ Ἰουλιανός. διότι ἐὰν μὲν ἡ ἔρις ὑπῆρξε μεταξὺ πιστωτοῦ καὶ ἀνήβου, ἂν ἐν γένει ἔλαβε χρήματα δάνεια, καὶ συνεφωνήθη, νὰ διαλυθῇ πᾶσα ἔρις, ἐὰν ὁ ἄνηβος ἤθελεν ὁρκισθῆ, οὗτος δ' ὡρκίσθη ὅτι δὲν ὤφειλε νὰ δώσῃ, ἡ φυσικὴ ἐνοχὴ διὰ τῆς συμφωνίας ταύτης αἴρεται, τὰ δὲ καταβληθέντα [ὑπὸ τοῦ ἀνήβου] χρήματα δύνανται ν' ἀναζητηθῶσιν. ἂν ὅμως ὁ μὲν πιστωτὴς ἰσχυρίζετο ὅτι ἔδωκε δάνεια χρήματα, ὁ δὲ ἄνηβος ὑπερήσπιζεν ἑαυτὸν διὰ τούτου μόνου, ὅτι ὁ ἐπίτροπος αὐτοῦ δὲν ἐμεσολάβησε, τοιοῦτος δέ τις ὅρκος ἔλαβε χώραν, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ πραίτωρ δὲν θέλει προστατεύσει τὸν ἐγγυητήν. ἂν δὲ δὲν δύναται ν' ἀποδειχθῇ ἐναργῶς, τί τὸ σκοπούμενον, καὶ εἶνε (ὡς συνήθως συμβαίνει) σκοτεινόν, ἂν περὶ γεγονότος ἢ περὶ δικαίου ὑπάρχῃ μεταξὺ πιστωτοῦ καὶ ἀνήβου ἔρις, καὶ τοῦτο μόνον εἶνε φανερόν, ὅτι ἐπαγαγόντος τοῦ πιστωτοῦ ὁ ἄνηβος ὡρκίσθη, δέον νὰ νοήσωμεν ὅτι μεταξὺ αὐτῶν ἐσκοπεῖτο τοῦτο, ὥστε, ἂν ἤθελεν ὁρκισθῆ ὅτι δὲν ὀφείλει νὰ δώσῃ, νὰ διαλύηται πᾶσα ἔρις· οὕτω λοιπὸν καὶ τὰ καταβληθέντα χρήματα δύναται φρονοῦμεν ν' ἀναζητήσῃ, καὶ εἰς τοὺς ἐγγυητὰς πρέπει νὰ δίδηται ἔν-
1 στασις. Ἐὰν ἐγγυητὴς ὡρκίσθη ὅτι δὲν ὀφείλει νὰ δώσῃ, διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ ὅρκου ὁ πρωτοφειλέτης εἶνε ἀσφαλής· ὅμως ἐὰν ἐκεῖνος ὡρκίσθη ὅτι δὲν εἶχεν οὐδόλως ἐγγυηθῆ, δὲν πρέπει ὁ ὅρκος οὗτος νὰ ὠφελῇ τὸν πρωτοφει-
2 λέτην. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπάγοντος τοῦ ἐνάγοντος ὁ ὑπερασπιστὴς ἀπόντος ἢ παρόντος ὡρκίσθη, ὅτι ἐκεῖνος ὃν ὑπερασπίζει, δὲν ὀφείλει νὰ δώσῃ, ἡ τοῦ ὅρκου ἔνστασις πρέπει νὰ παρέχηται εἰς ἐκεῖνον, ἐν ὀνόματι τοῦ ὁποίου ἐδόθη ὁ ὅρκος. ὁ αὐτὸς λόγος ὑπάρχει καὶ ἂν

randum[1] fuerit dari debebit. eadem ratio est et si fideiussoris defensor iuraverit: reo enim detur exceptio: Item si reus iuravit, fidejussor tutus sit, quia et res iudicata secundum alterutrum eorum utrique proficeret.

(1) juratum

## III [2].

### De in litem jurando.

1 *ULPIANUS* Rem in iudicio deductam non idcirco pluris esse opinamur, quia crescere condemnatio potest ex contumacia non restituentis per iusiurandum in litem: non enim res pluris fit per hoc, sed ex contumacia aestimatur ultra rei pretium.

2 *PAULUS* Sive nostrum quid petamus sive ad exhibendum agatur, interdum quod intersit agentis solum aestimatur, veluti cum culpa non restituentis vel non exhibentis punitur: cum vero dolus aut contumacia non restituentis vel non exhibentis, quanti in litem iuraverit actor.

3 *ULPIANUS* Nummis depositis iudicem non oportet in litem iusiurandum deferre, ut iuret quisque quod sua interfuit, cum certa sit nummorum aestimatio. nisi forte de eo quis iuret, quod sua interfuit nummos sibi sua die redditos esse: quid enim, si sub poena pecuniam debuit? aut sub pignore,

(2) Κωδ. (5. 53—Βασ. (ΚΒ'. ΣΤ')

ὁ ὑπερασπιστὴς ἐγγυητοῦ ὡρκίσθ
διότι εἰς τὸν πρωτοφειλέτην παρέχετ

3 ἡ ἔνστασις. Ὡσαύτως ἐὰν ὁ πρωτ
φειλέτης ὡρκίσθη, ὁ ἐγγυητὴς εἶνε
σφαλής, διότι καὶ τὸ δεδικασμένον ὑπ
τοῦ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν θὰ ὠφέλει τὸν
τερον.

## 3.

### Περὶ τοῦ ἐνδίκου ὅρκου.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Τὸ ἐπίδικον πρᾶγ
δὲν θεωροῦμεν ὅτι *εἶνε* μεγαλειτέρ
ἀξίας διὰ τοῦτο, ὅτι δύναται ἡ κατ
δίκη ν' αὐξήσῃ διὰ τοῦ ἐνδίκου ὅρ
ἕνεκα τῆς ἀπειθείας τοῦ μὴ ἀποκα
στῶντος [αὐτό]· διότι δὲν *καθίστα*
διὰ τοῦτο τὸ πρᾶγμα μεγαλειτέρας
ξίας, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἀπειθείας γίνε
ἡ διατίμησις *ὑπὲρ* τὴν ἀξίαν τοῦ πρό
ματος.

2 *ΠΑΥΛΟΣ* Εἴτε ἡμέτερόν τι ἀπ
τοῦμεν, εἴτε πρὸς παράστασιν ἐνάγο
ἐνίοτε διατιμᾶται μόνον τὸ διαφέ
τοῦ ἐνάγοντος, ὡς ὅταν [ἐλαφρὸν] πτ
σμα τοῦ μὴ ἀποκαθιστῶντος ἢ μὴ
φανίζοντος τιμωρῆται· ὅταν ὅμως ὁ
λος ἢ ἡ ἀπείθεια τοῦ μὴ ἀποκαθιστ
τος ἢ μὴ ἐμφανίζοντος [πρόκηται
τιμωρηθῇ], [τὸ πρᾶγμα διατιμᾶται
σον ἐν τῇ δίκῃ ὡρκίσθη ὁ ἐνάγων.

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν νομίσματα
ρεκατετέθησαν, ὁ δικαστὴς δὲν πρ
νὰ ἐπάγῃ ἔνδικον ὅρκον, ὥστε τις
ὁρκισθῇ τί εἶνε τὸ διαφέρον του, κα
σον ὡρισμένη εἶνε ἡ τῶν νομισμά
διατίμησις. ἐκτὸς ἐάν τις τυχὸν
τούτου ὁρκίζηται, τί δηλ. τὸν ἐν
φερε, νὰ τῷ ἀπεδίδοντο τὰ νομίσμ
ἐμπροθέσμως. διότι τί [θὰ εἴπωμ
ἐὰν ὤφειλε χρήματα ὑπὸ ποινήν
μετ' ἐνεχύρου, τοῦτο δ' ἐπωλήθη, δ

d, quia deposita ei pecunia ad-
ata est, distractum est.

*IDEM* Videamus in tutelari
sa quis iurare et adversus quem
sit. et quidem ipse pupillus, si
ubes est, non potest: hoc enim
issime rescriptum est. sed nec
rem cogendum vel matrem
illi admittendam, etsi parata
t iurare, divi fratres rescrip-
nt[1]: grave enim videbatur et
orantes et invitos tutores sub
lni compendii emolumento e-
n periurium anceps subire. cu-
res quoque pupilli vel adules-
tis non esse congendos in litem
re rescriptis imperatoris nos-
et divi patris eius continetur.
men tantam affectionem pu-
suo vel adulescenti tutores
curatores praestare volunt,
oritas iuris non refragabitur,
iudicio, quod inter[2] ipsos ac-
um est, finis eiusmodi possit
iberi. non enim ad suam utili-
m iurisiurandi referenda aes-
tio est, sed ad domini, cuius
ine tutelae ratio postulatur.
lescens vero si velit iurare

[1] rescriptum est. nec m. p. adm. etsi p.e. [illegible] i fr. r: sed nec tutorem cogendum (Mo.)
[2] per (Mo.)

test. Deferre autem iusiuran-
judicem oportet: ceterum si
s detulerit jusiurandum vel
delato juratum sit, nulla erit
io nec ullum jusiurandum: et
onstitutionibus expressum est
eratoris nostri et divi patris
us. Jurare autem in infinitum
. sed an judex modum juriiu-
lo statuere possit, ut intra cer-
quantitatem juretur, ne arrep-
casione in immensum juretur,

ἐστερεῖτο τῶν παρακατατεθειμένων χρημάτων;

4 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἂς ἴδωμεν ἐπὶ ὑποθέσεως ἐπιτροπικῆς τίς δύναται νὰ ὁρισθῇ καὶ κατὰ τίνος. καὶ λοιπόν τινες μὲν [λέγουσιν ὅτι] αὐτὸς ὁ ἐπιτροπευόμενος, ἐὰν εἶνε ἄνηβος, δὲν δύναται· διότι τοῦτο συχνότατα ἀντεπεστάλη. οὐδ' ἡ μήτηρ τοῦ ἐπιτροπευομένου δέον νὰ γίνηται δεκτή, καὶ ἂν εἶνε πρόθυμος νὰ ὁρκισθῇ, ἀντεπέστειλαν οἱ αὐτοκράτορες ἀδελφοί· ἀλλ' οὐδ' ὁ ἐπίτροπος δέον ν' ἀναγκάζηται· διότι ἐθεωρήθη βαρύ, οἱ ἐπίτροποι ἀγνοοῦντες καὶ ἄκοντες χάριν ἀλλοτρίας ὠφελείας νὰ ὑφίστανται καὶ τὴν τῆς ἐπιορκίας ὑποψίαν. ὡσαύτως οἱ κηδεμόνες ἀνήβου ἢ νέου δὲν ἀναγκάζονται νὰ δίδωσιν ἔνδικον ὅρκον, περιλαμβάνεται ἐν ταῖς ἀντεπιστολαῖς τοῦ ἡμετέρου αὐτοκράτορος καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ἂν ὅμως τοσαύτην στοργὴν θέλωσι νὰ δείξωσιν οἱ ἐπίτροποι ἢ κηδεμόνες εἰς τὸν ἐπιτροπευόμενον ἑαυτῶν ἢ τὸν νέον, δὲν παραβιάζεται ἡ τοῦ δικαίου αὐθεντία, μάλιστα δύναται νὰ δοθῇ τοιοῦτον πέρας εἰς τὴν δίκην, ἥτις δι' ἐκείνων ἤρξατο. διότι ἡ τοῦ ὅρκου διατίμησις δὲν ἀποβλέπει εἰς τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν ὠφέλειαν, ἀλλὰ εἰς τὴν τοῦ κυρίου, ἐν ὀνόματι τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιτροπεία ἀσκεῖται· ὁ νέος ὅμως, ἐὰν θέλῃ νὰ ὁρκισθῇ, δύναται. Πρέπει δὲ ὁ *δικαστὴς* νὰ ἐπάγῃ τὸν ὅρκον, ἄλλως ἐὰν ἕτερος ἐπήγαγε τὸν ὅρκον, ἢ ἄνευ ἐπαγωγῆς ἐδόθη τοιοῦτος, οὐδεὶς ὑπάρχει δεσμός, οὐδεὶς ὅρκος· οὕτω δ' ἐξεδηλώθη διὰ τῶν διατάξεων τοῦ ἡμετέρου αὐτοκρά-

2 τορος καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ἐπιτρέπεται δ' ἐπ' ἀόριστον νὰ ὁρκίζηταί τις. ἀλλ' ἐρωτᾶται, ἂν ὁ δικαστὴς δύναται νὰ ὁρίσῃ μέτρον εἰς τὸν ὅρκον, ὥστε ἐντὸς ὡρισμένης ποσότητος νὰ δίδηται

quaero. et quidem in arbitrio esse judicis deferre jusiurandum nec ne constat: an igitur qui possit jusjurandum non deferre, idem possit et taxationem iuriiurando adicere, quaeritur: arbitrio tamen bonae fidei iudicis etiam hoc congruit.

3 Item videndum, an possit iudex, qui detulit iusiuriandum, non sequi id, sed vel prorsus absolvere vel etiam minoris condemnare quam iuratum est: et magis est, ut ex magna causa et postea repertis pro-

4 bationibus possit. Ex culpa autem non esse iusiurandum deferendum constat, sed aestimationem a iudice faciendam.

5 *MARCIANUS* In actionibus in rem et in ad exhibendum et in bonae fidei iudiciis in litem iura-

1 tur. Sed iudex potest praefinire certam summam, usque ad quam iuretur: licuit enim ei a primo nec

2 deferre. Item et si iuratum fuerit, licet iudici vel absolvere vel

3 minoris condemnare. Sed in his omnibus ob dolum solum in litem iuratur, non etiam ob culpam; haec

4 enim iudex aestimat. Plane interdum et in actione stricti iudicii[1] in litem iurandnm est, veluti si promissor Stichi moram fecerit et Stichus decesserit quia judex aestimare sine relatione[2] jurisjurandi non potest rem quae non extat:

(1) juris (Kr.) — (2) delatione

οὗτος, ἵνα μή τις ἐπιλαμβανόμενος τ
εὐκαιρίας ὁρκίζηται ὑπερμέτρως. ἐ
ὅτι μὲν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστ
κεῖται νὰ ἐπαγάγῃ τὸν ὅρκον ἢ ὄχι, ε
γνωστόν. ἐρωτᾶται λοιπὸν ἄν, ὁ δυ
μενος νὰ μὴ ἐπαγάγῃ τὸν ὅρκον, δύν
ται ὁ ἴδιος νὰ προσθέσῃ καὶ μέτρον τ
αὐτόν. τοὐλάχιστον πρὸς τὴν κρίσιν
καστοῦ καλῆς πίστεως καὶ τοῦτο συμ
3 βιβάζεται. Ὡσαύτως ἂς ἴδωμεν, τ
δύναται ὁ δικαστής, ὅστις ἐπήγα
ὅρκον, νὰ μὴ ἀκολουθήσῃ τοῦτον, ἀ
λ' εἴτε ἐντελῶς ν' ἀπολύσῃ [τὸν ἐναν
μενον] ἢ νὰ καταδικάσῃ εἰς ὀλιγώτε
παρὰ δι' ὅσον ὁ ὅρκος ἐδόθη· πιθα
τερον λοιπὸν εἶνε, ὅτι ἐκ μεγάλης
τίας καὶ ἀποδείξεων κατόπιν εὑρε
4 σῶν, δύναται. Ἕνεκεν ὅμως [ἐλ
φροῦ] πταίσματος γνωστὸν ὅτι δὲν ἐ
γεται ὁ ὅρκος, ἀλλ' ἡ διατίμησις δ
νὰ γίνηται ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ.

5 *ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ* Ἐπὶ ἀγωγῶν ἐμπρ
μάτων καὶ τῶν πρὸς παράστασιν
τῶν καλῆς πίστεως λαμβάνει χώρα
1 ἔνδικος ὅρκος. Ἀλλ' ὁ δικαστὴς δύ
ται νὰ ὁρίσῃ προηγουμένως ὡρισ
νην ποσότητα, ἧς μέχρι θέλει δοθ
ὅρκος· διότι ἠδύνατο οὗτος ἐξ ἀρ
2 νὰ μὴ ἐπῆγε [τὸν ὅρκον]. Ὡσαύ
καὶ μετὰ τὸν ὅρκον, ἐπιτρέπεται
τὸν δικαστὴν εἴτε ν' ἀπολύσῃ [τὸ
ναγόμενον] εἴτε εἰς ὀλιγώτερον νὰ
3 καδικάσῃ. Ἀλλ' ἐφ' ὅλων τούτων
δόλον μόνον δίδεται ὁ ὅρκος, οὐχὶ
διὰ πταῖσμα [ἐλαφρόν]· διότι τα
4 διατιμᾷ ὁ δικαστής. Βεβαίως ἐν
καὶ ἐπὶ ἀγωγῆς αὐστηροῦ δικαίου
νὰ λαμβάνῃ χώραν ἔνδικος ὅρκος,
ἐὰν ὁ ὑποσχεθεὶς τὸν Στίχον ἐφάνη ὑ
ἥμερος, ὁ δὲ Στίχος ἀπέθανε· διό
δικαστὴς δὲν δύναται ἄνευ ἐπαγω
ὅρκου νὰ διατιμήσῃ πρᾶγμα μὴ ὑπάρ

6 *PAULUS* alias, si ex stipulatu l ex testamento agatur, non solet litem iurari.

7 *ULPIANUS* Vulgo praesumi- r alium in litem non debere iu- re quam dominum litis: denique pinianus ait alium non posse iu- re quam eum, qui litem suo no- ne contestatus est.

8 *MARCELLUS* Tutor rem adulti, am possidet, restituere ei non lt: quaero, utrum quanti res est quanti in litem iuratum fuerit ndemnari debet. respondi: non aequum pretio, id est quanti s est, litem aestimari, cum et ntumacia punienda sit et arbi- o potius domini rei pretium sta- ndum sit potestate petitori in em iurandi concessa.

9 *IAVOLENUS* Cum furti agitur, are ita oportet «tanti rem fuis- e cum furtum factum sit», non ci «eo plurisve», quia quod[1] res ris est, utique tanti est.

10 *CALLISTRATUS* In instru- ntis, quae quis non exhibet, ac- i permittitur il litem iurare, anti sua interest ea proferri, ut ti condemnetur reus: idque am divus Commodus rescripsit.

11 *PAULUS* De periurio eius, ex necessitate iuris in litem avit, quaeri facile non solere.

1) quae (Hal)

6 *ΠΑΥΛΟΣ* ὅμως, ἐὰν ἐξ ἐπερωτήσεως ἢ ἐκ διαθήκης ἐγείρηται ἀγωγή, συνήθως δὲν λαμβάνει χώραν ἔνδικος ὅρκος.

7 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Κοινῶς εἶνε δεκτὸν ὅτι ἕτερος δὲν πρέπει νὰ δίδῃ ἔνδικον ὅρκον παρ' ὁ κύριος τῆς δίκης· ὅθεν ὁ Παπινιανὸς λέγει, ὅτι δὲν δύναται ἕτερος νὰ ὁρκισθῇ παρ' ἐκεῖνος, ὅστις ἐν ἰδίῳ ὀνόματι ἤρξατο τῆς δίκης.

8 *ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ* Ἐπίτροπος δὲν θέλει ν' ἀποκαταστήσῃ εἰς τὸν νέον πρᾶγμα τούτου, ὅπερ νέμεται· ἐρωτᾶται, ἂν ὅσον τὸ πρᾶγμα ἀξίζει, ἢ δ' ὅσον δοθῇ ἔνδικος ὅρκος, πρέπει νὰ καταδικάζηται· ἀπήντησα: δὲν εἶνε ἴσον ἡ δίκη νὰ ἐκτιμηθῇ κατὰ τὸ τίμημα, ἤτοι κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ πράγματος, διότι καὶ ἡ ἀπείθεια δέον νὰ τιμωρηθῇ, καὶ κατὰ τὴν κρίσιν μᾶλλον τοῦ κυρίου δέον νὰ ὁρισθῇ τὸ τίμημα τοῦ πράγματος, παρεχομένης εἰς τὸν ἐνάγοντα τῆς ἐξουσίας νὰ δώσῃ ἔνδικον ὅρκον.

9 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ὅταν ἐγείρηται ἡ περὶ κλοπῆς ἀγωγή, πρέπει οὕτω νὰ δίδηται ὁ ὅρκος «τοσαύτην εἶχεν ἀξίαν τὸ πρᾶγμα, ὅτε ἐγένετο ἡ κλοπή», χωρὶς νὰ προστίθηται «τοσαύτην ἢ μεγαλειτέραν», διότι ὅ,τι πρᾶγμα εἶνε μεγαλειτέρας ἀξίας, ἐξάπαντος εἶναι τοσαύτης [δι' ὅσην διατιμᾶται].

10 *ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ* Ἐπὶ ἐγγράφων, ἅτινά τις δὲν ἐμφανίζει, ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ἐνάγοντα νὰ δώσῃ ἔνδικον ὅρκον, ὥστε ὅσον τὸν ἐνδιέφερεν ἡ ἐμφάνισίς των, τοσοῦτον νὰ καταδικασθῇ ὁ ἐναγόμενος. τοῦτο δ' ἀντεπέστειλε καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Κόμμοδος.

11 *ΠΑΥΛΟΣ* Περὶ ἐπιορκίας ἐκείνου, ὅστις ἐκ δικαιολογικῆς ἀνάγκης ἔδωκεν ἔνδικον ὅρκον, ἐπεκράτησε νὰ μὴ ἐγείρηται εὐκόλως ζήτημα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

IIII [1].

## De condictione causa data causa non secuta.

1 *ULPIANUS* Si ob rem non inhonestam data sit pecunia, ut filius emanciparetur vel servus manumitteretur vel a lite discedatur, *1* causa secuta repetitio cessat. Si parendi condicioni causa tibi dedero decem, mox repudiavero hereditatem vel legatum, possum condicere.

2 *HERMOGENIANUS* Sed et si falsum testamentum sine scelere eius qui dedit vel inofficiosum pronuntietur, veluti causa non secuta decem repetentur.

3 *ULPIANUS* Dedi tibi pecuniam, ne ad iudicem iretur: quasi decidi. an possim condicere, si mihi non caveatur ad iudicem non iri? et est verum multum interesse, utrum ob hoc solum dedi, ne eatur, an ut et mihi repromittatur non iri: si ob hoc, ut et repromittatur, condici poterit, si non repromittatur: si ut ne eatur, condictio cessat quam-

*1* diu non itur. Idem erit et si tibi dedero, ne Stichum manumittas: nam secundum distinctionem supra scriptam aut admittenda erit *2* repetitio aut inhibenda. Sed si tibi dedero, ut Stichum manumittas: si non facis, possum condicere, aut si me paeniteat, condicere pos-

(1) Κωδ. (4.6) — Βασ. (ΚΔ'.Α')

4.

## Περὶ ἀπαιτήσεως [ἕνεκα] παροχῆς μὲν γενομένης, ἀντιπαροχῆς δὲ μὴ ἐπακολουθησάσης.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν διὰ πρᾶγμα οὐχὶ ἄσεμνον ἐδόθησαν χρήματα, ἵνα [λ. χ.] υἱὸς χειραφετηθῇ ἢ δοῦλος ἐλευθερωθῇ, ἢ δίκη ἐγκαταλειφθῇ, ἐὰν ἡ ἀντιπαροχὴ ἐπακολουθήσῃ, ἀργεῖ *1* ἀναζήτησις. Ἐὰν ὅπως ὑπακούσω εἰς αἵρεσιν [τοῦ διαθέτου] ἔδωκά σοι δέκα, μετ' ὀλίγον δ' ἀποθήσω τὴν κληρονομίαν ἢ τὴν κληροδοσίαν, δύναμαι νὰ ἐγείρω ἀπαίτησιν.

2 *ΕΡΜΟΓΕΝΙΑΝΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡ διαθήκη ἄνευ πταίσματος τοῦ δόντος ἐκηρύχθη νόθος ἢ ἄστοργος, τὰ δέκα ἀναζητοῦνται ὡσεὶ μὴ ἐπηκολουθησεν ἡ ἀντιπαροχή.

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἔδωκά σοι χρήματα ἵνα μὴ γείνῃ προσέλευσις εἰς δικαστήν· οἱονεὶ συνεβιβάσθην. δύναμαι ἆρά γε νὰ ἐγείρω ἀπαίτησιν, ἐὰν δέν μοι παρέχηται ἀσφάλεια, ὅτι δὲν θέλει γείνῃ προσέλευσις εἰς δικαστήν; εἶνε λοιπὸν ἀληθὲς ὅτι πολὺ ἐνδιαφέρει, ἂν δόθη τοῦτο μόνον ἔδωκα, ἵνα μὴ γείνῃ προσέλευσις, ἢ ἵνα καὶ ὑπόσχεσις εἰς ἐμὲ δοθῇ ὅτι δὲν θὰ γείνῃ προσέλευσις· ἐὰν μὲν διὰ τοῦτο, ἵνα καὶ ὑπόσχεσις δοθῇ δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀπαίτησις, ἐὰν μὴ παρέχηται ἡ ὑπόσχεσις· ἐὰν δὲ ἵνα μὴ γείνῃ προσέλευσις, ἀργεῖ ἡ ἀπαίτησις *1* ἐφ' ὅσον δὲν γίνεται προσέλευσις. Ἐὰν αὐτὸ θέλει εἶσθαι καὶ ἂν δώσω σοι, ἵνα μὴ χειραφετήσῃς τὸν Στίχον διὰ συμφώνως πρὸς τὴν προρρηθεῖσαν διάκρισιν ἢ δέον νὰ δεχθῶμεν τὴν ἀπαίτησιν, ἢ νὰ ἐμποδίσωμεν. Ἀλλ' ἐὰν σοι δώσω, ἵνα χειραφετήσῃς τὸν Στίχον ἐὰν μὴ τὸ πράξῃς, δύναμαι νὰ ἐγείρω ἀπαίτησιν, ὡσαύτως δὲ καὶ ἂν με.

sum. Quid si ita dedi, ut intra
tum tempus manumittas? si
ndum tempus praeteriit, inhi-
da erit repetitio, nisi paeniteat:
od si praeteriit, condici poterit.
si Stichus decesserit, an repeti
od datum est possit? Proculus
si post id temporis decesserit,
manumitti potuit, repetitio-

nem esse, si minus, cessare. Quin
mo et si nihil tibi dedi, ut ma-
mitteres, placuerat tamen, ut
rem, ultro tibi competere actio-
m, quae ex hoc contractu nas-
ur, id est condictionem defuncto
quoque eo. Si liber homo, qui
na fide serviebat, mihi pecuniam
derit, ut eum manumittam, et
ero: postea liber probatus an
hi condicere possit, quaeritur.
Julianus libro undecimo diges-
um scribit competere manu-
sso repetitionem. Neratius etiam
ro membranarum refert Pari-
m pandomimum a Domitia Ne-
pis filia decem, quae ei pro li-
rtate dederat, repetisse per iu-
cem nec fuisse quaesitum, an Do-
tia sciens liberum accepisset.

Si quis quasi statuliber mihi
cem dederit, cum iussus non
set, condicere eum decem Cel-
sus scribit. Sed si servus, qui
stamento heredi iussus erat de-
m dare et liber esse, codicillis
ire libertatem accepit et id igno-
ns dederit heredi decem, an re-
tere possit? et refert patrem
ium Celsum existimasse repetere
m non posse: sed ipse Celsus

3 μελήθην. Τί δέ, ἐάν σοι ἔδωκα οὕ-
τως, ὥστε ἐντὸς ὡρισμένου χρόνου νὰ
χειραφετήσῃς; ἐὰν μὴ παρῆλθεν εἰσέτι
ὁ χρόνος, θέλομεν ἐμποδίσει τὴν ἀπαί-
τησιν, ἐκτὸς ἂν μεταμεληθῶ· ἂν ὅμως
παρῆλθε, δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ ἀπαί-
τησις. ἀλλ' ἐὰν ὁ Στίχος ἀπέθανε, δύ-
ναται ἀράγε ν' ἀναζητηθῇ τὸ δοθέν;
ὁ Πρόκουλος λέγει, ἐὰν μὲν ἀπέθανε
μετὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἠδύνατο νὰ
χειραφετηθῇ, ὑπάρχει ἀναζήτησις, ἄλ-
4 λως, ἀργεῖ. Μάλιστα δὲ καὶ ἂν μη-
δὲν ἔδωκά σοι, ἵνα χειραφετήσῃς, συνε-
φωνήθη ὅμως νὰ σοὶ δώσω, ἀρμόζει
ἀντιθέτως εἰς σὲ ἀγωγή, ἥτις ἐκ τοῦ
συμβολαίου γεννᾶται, ἤτοι ἀπαίτησις

5 καὶ μετὰ θάνατον ἐκείνου. Ἐὰν ἄν-
θρωπος ἐλεύθερος, ὅστις καλῇ τῇ πί-
στει ἐδούλευεν, ἔδωκέ μοι χρήματα ἵνα
τὸν χειραφετήσω, καὶ τὸ πράξω, ἐρω-
τᾶται, ἂν κατόπιν ἐλεύθερος ἀποδει-
χθεὶς δύναται νὰ ἐγείρῃ κατ' ἐμοῦ ἀ-
παίτησιν. ὁ Ἰουλιανὸς λοιπὸν ἐν βιβλ.
ια' τῶν πανδεκτῶν γράφει, ὅτι ἁρμόζει
εἰς τὸν χειραφετηθέντα ἀναζήτησις. ὁ
δὲ Νεράτιος ἐν βιβλίῳ τῶν ὑπομνημά-
των ἀναφέρει, ὅτι Πάρις τις ὀρχηστὴς
ἀπήτησε δικαστικῶς παρὰ τῆς Δομι-
τίας, θυγατρὸς τοῦ Νέρωνος, δέκα, ἅ-
τινα τῇ εἶχε δώσει χάριν τῆς ἐλευθε-
ρίας, οὐδ' ἐξητάσθη ἂν ἡ Δομιτία ἐν
γνώσει [ὅτι εἶνε] ἐλεύθερος τὸν εἶχε λά-
6 βει. Ἐάν τις ὡσεὶ ὑπὸ αἵρεσιν ἀ-
πελευθερωθεὶς ἔδωκέ μοι δέκα, ἐνῶ δὲν
εἶχε διαταχθῇ, [δύναται] ν' ἀπαιτήσῃ
7 οὗτος τὰ δέκα, γράφει ὁ Κέλσος. Ἀλ-
λ' ἐὰν δοῦλος, ὅστις ἐν τῇ διαθήκῃ
εἶχε διαταχθῇ νὰ δώσῃ εἰς τὸν κλη-
ρονόμον δέκα καὶ νὰ εἶνε ἐλεύθερος, ἔ-
λαβε διὰ κωδικέλλων τὴν ἐλευθερίαν
ἀπολύτως, ἀγνοῶν δὲ τοῦτο ἔδωκεν
εἰς τὸν κληρονόμον τὰ δέκα, δύναται
ἀράγε νὰ τ' ἀναζητήσῃ; ἀναφέρει λοι-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

naturali aequitate motus putat repeti posse. quae sententia verior est, quamquam constet, ut et ipse ait, eum qui dedit ea spe, quod se ab eo qui acceperit remunerari existimaret vel amiciorem sibi esse eum futurum, repetere non posse

πὸν ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ Κέλσος ἐφρόνει
ὅτι δὲν δύναται ν' ἀναζητήσῃ· ἀλλ' α
τὸς ὁ Κέλσος ἐκ φυσικῆς ἐπιεικείας
κινούμενος φρονεῖ ὅτι δύναται ν' ἀνα
ζητήσῃ, ἡ δὲ γνώμη αὕτη εἶνε ὀρθ
τέρα, καίτοι εἶνε γνωστόν, καθὰ κ
αὐτὸς λέγει, ὅτι ἐκεῖνος ὅστις ἔδω
μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θέλει ἀνταμειφθ
ὑπὸ τοῦ λαβόντος, ἢ ὅτι θέλει εἶσθαι
οὗτος φίλος του, δὲν δύναται ν' ἀναζ
τήσῃ τι, ὑπὸ ψευδοῦς ἰδέας ἀπατηθεὶ

8 opinione falsa deceptum. Subtilius quoque illud tractat, an ille, qui se statuliberum putaverit[1], nec fecerit nummos accipientis, quoniam heredi dedit quasi ipsius heredis nummos daturus, non quasi suos, qui utique ipsius fuerunt, adquisiti scilicet post lipertatem ei ex testamento competentem. et puto, si hoc animo dedit, non fieri ipsius: nam et cum tibi nummos meos quasi tuos do, non facio tuos. quid ergo, si hic non heredi, sed alii dedit, cui putabat se iussum? si quidem peculiares dedit, nec fecit accipientis: si autem alius pro eo dedit aut ipse dedit iam liber fac-

8 Ὡσαύτως λεπτότερον πραγματεύετ
τοῦτο, ἂν δηλ. ἐκεῖνος, ὅστις ἐθεώρει
αὐτὸν ὑπὸ αἵρεσιν ἀπελευθερωθέντ
δὲν κατέστησε τὰ [δοθέντα] νομίσματ
τοῦ λαβόντος, διότι εἰς τὸν κληρονόμ
ἔδωκεν ὡσεὶ αὐτοῦ τοῦ κληρονόμου ν
μίσματα ἔδιδεν, οὐχὶ ὡσεὶ ἴδια, ἐ
βεβαίως ἦσαν ἴδια, ἀποκτηθέντα δ
λαδὴ μετὰ τὴν ἐκ τῆς διαθήκης ὁ
μόσασαν αὐτῷ ἐλευθερίαν. φρονῶ λ
πὸν ὅτι, ἐὰν μὲ τοιαύτην ἰδέαν ἔδω
δὲν καθίστανται ἐκείνου· διότι καὶ ἐ
δώσω σοι νομίσματα ἰδικά μου ὡς ἰ
κά σου, δὲν καθιστῶ ἰδικά σου. τί λ
πόν, ἐὰν οὗτος οὐχὶ εἰς τὸν κληρον
μον, ἀλλ' εἰς ἄλλον ἔδωκεν, εἰς ὃν ἐ
μιζεν ὅτι διετάχθη [νὰ δώσῃ]; ἂν μ
ἔδωκεν ἐκ τοῦ χρηματίου, δὲν καθισ
τοῦ λαβόντος· ἂν ὅμως ἄλλος ἀντ' ο
τοῦ ἔδωκεν, ἢ αὐτὸς μὲν ἔδωκεν, [ὅμ
ἐλεύθερος ἤδη γενόμενος, καθίστανν

9 tus, fient accipientis. Quamquam permissum sit statulibero etiam de peculio dare implendae condicionis causa, si tamen vult heres nummos salvos facere, potest eum vetare dare: sic enim fiet, ut et statuliber perveniat ad libertatem quasi impleta condicione cui parere prohibitus est, et nummi non peribunt. sed is, quem testator accipere voluit, adversus heredem in factum

9 τοῦ λαβόντος. Καίτοι εἶνε ἐπι
τραμμένον εἰς ἀπελευθερωθέντα ὑπὸ
ρεσιν νὰ δίδῃ καὶ ἐκ τοῦ χρηματ
πρὸς πλήρωσιν τῆς αἱρέσεως, ἂν ἐν τ
τοις ὁ κληρονόμος θέλῃ νὰ διατηρή
σῶα τὰ νομίσματα, δύναται ν' ἀπα
ρεύσῃ αὐτὸν νὰ δώσῃ· διότι οὕτως
πέρχεται, ὥστε καὶ ὁ ὑπὸ αἵρεσιν ἀ
λευθερωθεὶς περιέρχεται εἰς τὴν ἐλευ
ρίαν, ὡσεὶ ἐπληρώθη ἡ αἵρεσις εἰς
ἠμποδίσθη νὰ ὑπακούσῃ, καὶ τὰ νο
σματα δὲν θέλουσιν ἀπολεσθῆ. ἀλλ'

(1) putavit (Hal.)

tione agere potest, ut testatori reatur.

4 *IDEM* Si quis accepto tulerit pitori suo, cum conveniret, ut promissorem daret, nec ille det, test dici condici posse ei, qui cepto sit liberatus.

5 *IDEM* Si pecuniam ideo acceris, ut Capuam eas, deinde pato tibi ad proficiscendum condio temporis vel valetudinis impemento fueris, quo minus proficisreris, an condici possit, videnm: et cum per te non steterit, test dici repetitionem cessare: d cum liceat paenitere ei qui dit, procul dubio repetetur id quod tum est, nisi forte tua intersit on accepisse te ob hanc causam ecuniam. nam si ita se res haeat, ut, licet nondum profectus s, ita tamen rem composueris, ut ecesse habeas proficisci, vel sumps, qui necessarii fuerunt ad prodctionem, iam fecisti, ut manifesm sit te plus forte quam accepi erogasse, condictio cessabit: d si minus erogatum sit, conictio locum habebit, ita tamen, t indemnitas tibi praestetur ejus

quod expendisti. Si servum quis radiderit alicui ita, ut ab eo inra certum tempus manumitteretur, si paenituerit eum qui tradierit et super hoc eum certioraerit et fuerit manumissus post aenitentiam, attamen actio prop-

κεῖνος, περὶ οὗ ὁ διαθέτης ἠθέλησε νὰ λάβῃ, δύναται νὰ ἐγείρῃ ἐναντίον τοῦ κληρονόμου ἀγωγὴν ἐκ τοῦ γεγονότος, ὥστε νὰ δειχθῇ ὑπακοὴ εἰς τὸν διαθέτην.

4 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐάν τις ἐποίησεν ἀθώωσιν τοῦ ὀφειλέτου αὐτοῦ, ἐνῶ εἶχε συμφωνηθῇ νὰ δώσῃ [οὗτος] προσομολογητήν, καὶ δὲν ἔδωκε, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀπαίτησις κατὰ τοῦ διὰ τῆς ἀθωώσεως ἀπαλλαγέντος.

5 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἔλαβες χρήματα διὰ τοῦτο, ὅπως ὑπάγῃς εἰς Καπύην, εἶτα δέ, ἐνῶ ἦσο ἕτοιμος πρὸς ἀναχώρησιν, ἡ κατάστασις τοῦ καιροῦ ἢ τῆς ὑγείας ἐμπόδισαν, ὥστε νὰ μὴ ἀναχωρήσῃς, ἂς ἴδωμεν ἂν δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀπαίτησις· ἐπειδὴ λοιπὸν ἐκ σοῦ δὲν προῆλθε, δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ ἀναζήτησις ἀργεῖ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπιτρέπεται εἰς τὸν δώσαντα νὰ μετανοήσῃ, ἀναμφιβόλως θέλει ἀναζητηθῇ τὸ δοθέν, ἐκτὸς ἐὰν τυχόν σε ἐνδιαφέρῃ νὰ μὴ εἶχες λάβει διὰ τὴν αἰτίαν ἐκείνην τὰ χρήματα· διότι ἐὰν τὰ πράγματα ἔχωσιν οὕτως, ὥστε, καίτοι δὲν ἀνεχώρησας εἰσέτι, ὅμως οὕτω διερρύθμισας αὐτά, ὥστε εἶνε ἀνάγκη ν' ἀναχωρήσῃς, ἢ δαπάνας, αἵτινες ἦσαν ἀναγκαῖαι διὰ τὸ ταξείδιον, ἤδη ἔκαμας, ὥστε νὰ εἶνε φανερὸν ὅτι ἐδαπάνησας περισσότερα τῶν ὅσων ἔλαβες, ἡ ἀπαίτησις ἀργεῖ. ἀλλ' ἐὰν ἐδαπανήθη ὀλιγώτερον, ἡ ἀπαίτησις θέλει λάβει χώραν, οὕτως ὅμως, ὥστε θέλει σοι δοθῇ ἀποζημίωσις δι' ὅ,τι *1* ἐδαπάνησας. Ἐὰν δοῦλόν τις παρέδωκεν εἴς τινα οὕτως, ὥστε παρὰ τοῦτου ἐντὸς ὡρισμένου χρόνου νὰ χειραφετηθῇ, ἐὰν ὁ παραδώσας μεταμεληθῇ, περὶ τούτου δ' εἰδοποίησεν ἐκεῖνον, ἀλλ' [ὁ δοῦλος] ἐχειραφετήθη μετὰ τὴν μεταμέλειαν, μολαταῦτα ἕνεκα τῆς

ter paenitentiam competit ei qui dedit. plane si non manumiserit, constitutio succedit facitque eum liberum, si nondum paenituerat

2 eum qui in hoc dedit. Item si quis dederit Titio decem, ut servum emat et manumittat, deinde paeniteat, si quidem nondum emptus est, paenitentia dabit condictionem, si hoc ei manifestum fecerit, ne si postea emat, damno adficietur: si vero iam sit emptus, paenitentia non facit iniuriam ei qui redemit, sed pro decem quae accepit ipsum servum quem emit restituet aut, si ante decessisse proponatur, nihil praestabit, si modo per eum factum non est. quod si fugit nec culpa ejus contigit qui redemit, nihil praestabit: plane repromittere eum oportet, si in potestatem suam pervenerit, res-

3 titutum iri. Sed si accepit pecuniam ut servum manumittat isque fugerit prius quam manumittatur, videndum, an condici possit quod accepit. et si quidem distracturus erat hunc servum et propter hoc non distraxit, quod acceperat ut manumittat non oportet ei condici: plane cavebit, ut, si in potestatem suam pervenerit servus, restituat id quod accepit eo minus, quo vilior servus factus est propter fugam. plane si adhuc eum manumitti velit is qui dedit, ille vero manumittere nolit propter fugam offensus, totum quod accepit restituere eum oportet. sed si eligat is, qui decem dedit, ipsum servum consequi, necesse est aut ipsum ei dari aut quod dedit restitui. quod

μεταμελείας ἁρμόζει ἀγωγὴ εἰς τὸν δώσαντα. βεβαίως ἐὰν μὴ [ὁ λαβὼν] ἐχειραφέτησεν, ἐπέρχεται ἡ συμφωνία καὶ ποιεῖ ἐκεῖνον ἐλεύθερον, ἐὰν μὴ μετεμελήθη εἰσέτι ὁ δώσας αὐτόν.

2 Ὡσαύτως ἐάν τις ἔδωκεν εἰς τὸν Τίτιον δέκα, ἵνα ἀγοράσῃ δοῦλον καὶ χειραφετήσῃ, εἶτα δὲ μεταμεληθῇ, ἂν μὲν δὲν ἠγοράσθη εἰσέτι, ἡ μεταμέλεια παρέχει ἀπαίτησιν, ἐὰν ἐδήλωσε ποίησε τοῦτο εἰς ἐκεῖνον, ὥστε νὰ μὴ ζημιωθῇ ἀγοράζων [τὸν δοῦλον] καὶ τόπιν· ἂν ὅμως ἤδη ἠγοράσθη, ἡ μεταμέλεια δὲν βλάπτει τὸν ἐξαγοράσαντα, ἀλλ' ἀντὶ τῶν δέκα, ἃ ἔλαβε θέλει ἀποκαταστήσει αὐτὸν τὸν δοῦλον, ὃν ἠγόρασεν, ἤ, ἂν συνέβη ν' ἀποθάνῃ πρότερον, οὐδὲν θέλει παράσχει, ἀρκεῖ νὰ μὴ προῆλθεν [ὁ θάνατος] ἐξ αὐτοῦ. ἂν δὲ ἔφυγε, μηδὲ συνέβη τοῦτο ἐκ πταίσματος τοῦ ἐξαγοράσαντος, οὐδὲν θέλει παράσχει· βεβαίως δέον οὗτος νὰ ὑποσχεθῇ ὅτι ἂν ἤθελε περιέλθει εἰς τὴν ἐξουσίαν

3 του, θέλει τὸν ἀποδώσει. Ἀλλ' ἐὰν ἔλαβε χρήματα, ἵνα χειραφετήσῃ δοῦλον, οὗτος δ' ἔφυγε πρὶν ἢ χειραφετηθῇ, ἂς ἴδωμεν, ἂν δύναται ν' ἀπαιτηθῇ ὅ,τι ἔλαβε. καὶ ἂν μὲν ἔμελλε νὰ πωλήσῃ τὸν δοῦλον ἐκεῖνον, καὶ δὲν τὸν ἐπώλησε διὰ τοῦτο, ὅτι ἔλαβε ἵνα χειραφετήσῃ, δὲν πρέπει νὰ τῷ ἀπαιτηθῇ ἀπαίτησις· βεβαίως θέλει δώσει ἀσφάλειαν, ὥστε, ἐὰν ὁ δοῦλος ἠθελε περιέλθει εἰς τὴν ἐξουσίαν του ν' ἀποκαταστήσῃ ὅ,τι ἔλαβεν ἔλαττον ἐκείνου, καθ' ὃ ὁ δοῦλος ἐγένετο ἕνεκα τῆς φυγῆς εὐτελέστερος. ἐὰν βεβαίως ὁ δώσας [τὰ χρήματα] θέλει εἰσέτι νὰ χειραφετηθῇ ἐκεῖνος, ὁ ἕτερος ὅμως δὲν θέλει νὰ χειραφετήσῃ ἕνεκα τῆς φυγῆς ὀργισθείς, δέον ν' ἀποκαταστήσῃ πάλιν ὅ,τι ἔλαβεν· ἀλλ' ἐὰν προτιμᾷ ὁ δώσας τὰ δέκα, νὰ ἐπιδιώξῃ αὐτὸν τὸν δοῦ-

distracturus non erat eum, oportet id quod accepit restitui, nisi forte diligentius eum habiturus esset, si non accepisset ut manumitteret: tunc enim non est aequum eum et servo et toto pretio

carere. Sed ubi accepit, ut manumitteret, deinde servus decessit, si quidem moram fecit manumissioni, consequens est, ut dicamus refundere[1] eum quod accepit: quod si moram non fecit, sed cum proiectus esset ad praesidem vel apud quem manumittere posset, servus forte intere decesserit, verius est, si quidem distracturus erat vel quo minus usurus, oportere dici nihil eum refundere debere. enimvero si nihil eorum facturus, ipsi adhuc servum obisse: decederet enim et si non accepisset ut manumitteret: quod si forte profectio manumissionis gratia morti causam praebuit, ut vel a latronibus sit interfectus, vel ruina in stabulo oppressus, vel vehiculo obtritus, vel alio quo modo[2], quo non periret, nisi manumissionis causa proficisceretur.

6 *IDEM* Si extraneus pro muliere dotem dedisset et pactus esset, ut, quoquo modo finitum esset matrimonium, dos ei redderetur, decfuerint nuptiae secutae, quia de his casibus solummodo fuit conventum qui matrimonium sequuntur, nuptiae autem secunta non

(1) debere προσθ. (Mo.)
(2) perierit προσθ. (Mo.)

λον, ἀνάγκη ἢ νὰ τῷ δοθῇ οὗτος, ἢ νὰ ἀποκατασταθῇ ὅ,τι ἔδωκεν. ἂν ὅμως [ὁ λαβὼν] δὲν ἔμελλε νὰ πωλήσῃ ἐκεῖνον, δέον ν' ἀποκαταστήσῃ ὅ,τι ἔλαβεν, ἐκτὸς ἐὰν ἴσως θὰ ἐτήρει αὐτὸν ἐπιμελέστερον, ἐὰν μὴ εἶχε λάβει ὅπως χειραφετήσῃ· διότι τότε δὲν εἶνε ἐπιεικὲς νὰ στερηθῇ καὶ τοῦ δούλου καὶ τοῦ τιμήματος ὁλοκλήρου. Ἀλλ' ὅταν ἔλαβεν, ἵνα χειραφετήσῃ, εἶτα δ' ὁ δοῦλος ἀπέθανεν, ἂν μὲν ἐφάνη ὑπερήμερος ἐν τῇ χειραφεσίᾳ, ἀκόλουθον εἶνε νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὀφείλει ν' ἀποδώσῃ ὅ,τι ἔλαβεν· ἂν ὅμως δὲν ἐφάνη ὑπερήμερος, ἀλλ' ἐνῷ ἐπορεύετο εἰς τὸν πραίτωρα ἢ [πρὸς ἐκεῖνον] ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἠδύνατο νὰ χειραφετήσῃ, ὁ δοῦλος καθ' ὁδὸν ἀπέθανε, μᾶλλον ὀρθὸν εἶνε, ἂν μὲν ἔμελλε νὰ τὸν πωλήσῃ ἢ αὐτός πως νὰ μεταχειρισθῇ, ὅτι δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι οὐδὲν ὀφείλει ν' ἀποδώσῃ. ἐὰν τοὐναντίον μηδὲν τούτων ἔμελλε νὰ πράξῃ, πρὸς βλάβην του καὶ τότε ὁ δοῦλος ἀπεθνήσκει, διότι θ' ἀπέθνησκε καὶ ἂν μὴ εἶχε λάβει, ὅπως χειραφετήσῃ. ἐκτὸς ἂν τυχὸν ἡ χάριν τῆς χειραφεσίας πορεία παρέσχε τὴν αἰτίαν τοῦ θανάτου, ὥστε εἴτε ὑπὸ λῃστῶν ἐφονεύθη, εἴτε ὑπὸ καταπτώσεως ἐν καταλύματι κατεπλακώθη, εἴτε ὑπὸ ὀχήματος συνετρίβη, εἴτε κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον ἀπωλέσθη, καθ' ὃν δὲν ἤθελεν ἀπολεσθῇ, ἐὰν μὴ ἕνεκα τῆς χειραφεσίας εἶχεν ἀναχωρήσει.

6 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἐξωτικὸς ἔδωκε προῖκα ὑπὲρ γυναικὸς καὶ συνεφώνησεν ὥστε, καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἤθελε λυθῇ ὁ γάμος, ἡ προὶξ ν' ἀποδίδηται εἰς αὐτόν, δὲν ἐπηκολούθησε δ' ὁ γάμος, ἐπειδὴ περὶ ἐκείνων μόνον τῶν περιπτώσεων ἐγένετο ἡ συμφωνία, αἵτινες συμβαίνουσι μετὰ τὸν γάμον, οὗτος ὅμως δὲν ἔλαβε χώραν, ὑπάρχει ζήτημα, ἂν ἡ ἀπαίτησις εἰς τὴν γυναῖκα ἢ εἰς τὸν δώσαντα τὴν προῖκα ἀρ-

sint[1], quaerendum erit, utrum mulieri condictio an ei qui dotem dedit competat. et verisimile est in hunc quoque casum eum qui dat sibi prospicere: nam quasi causa non secuta habere potest condictionem, qui ob matrimonium dedit, matrimonio non copulato, nisi forte evidentissimis probationibus mulier ostenderit hoc eum ideo fecisse, ut ipsi magis mulieri quam sibi prospiceret. sed et si pater pro filia det et ita convenit, nisi evidenter aliud actum sit, condictionem patri compete Marcellus ait.

7 *JULIANUS* Qui se debere pecuniam mulieri putabat, iussu ejus dotis nomine promisit sponso et solvit: nuptiae deinde non intercesserunt: quaesitum est, utrum ipse potest repetere eam pecuniam qui dedisset, an mulier. Nerva, Atilicinus responderunt, quoniam putasset quidem debere pecuniam, sed exceptione doli mali tueri se potuisset, ipsum repetiturum. sed si, cum sciret se nihil mulieri debere, promisisset, mulieris esse actionem, quoniam pecunia ad eam pertineret. si autem vere debitor fuisset et ante nuptias solvisset et nuptiae secutae non fuissent, ipse possit condicere, causa debiti integra mulieri ad hoc solum manente, ut ad nihil aliud debitor compellatur. nisi ut cedat ei con-

(1) sunt (Hal.)

1 dicticia actione. Fundus dotis nomine traditus, si nuptiae insecutae non fuerint, condictione repeti potest: fructus quoque condici poterunt. idem juris est de ancilla et partu ejus.

μόζη. πιθανώτερον λοιπὸν εἶνε ὅτι καὶ διὰ ταύτην τὴν περίπτωσιν ὁ δίδων προνοεῖ ὑπὲρ ἑαυτοῦ· διότι ὡσεὶ δὲ ἐπηκολούθησεν ἡ ἀντιπαροχὴ δύναται νὰ ἔχῃ ἀπαίτησιν, ὅστις χάριν τοῦ γάμου ἔδωκεν, ὁ δὲ γάμος δὲν συνήφθη ἐκτὸς ἐὰν τυχὸν διὰ καταφανεστάτων ἀποδείξεων ἡ γυνὴ ἤθελε δείξει, ὅτι ἐκεῖνος τὸ ἔπραξεν, ὅπως δι' αὐτὴν μᾶλλον τὴν γυναῖκα ἢ δι' ἑαυτὸν προνοήσῃ ἀλλὰ καὶ ἂν πατὴρ ἔδωκεν ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς καὶ συνεφωνήθη οὕτως [ὡς προηγουμένως], ἐὰν μὴ προφανῶς ἄλλο ἐσκοπεῖτο, ἁρμόζει ἀπαίτησις εἰς τὸν πατέρα, λέγει ὁ Μάρκελλος.

7 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Νομίζων τις ὅτι ὀφείλει χρήματα εἰς γυναῖκα, κατὰ κέλευσιν αὐτῆς λόγῳ προικὸς ὑπεσχέθη εἰς τὸν μνηστῆρα καὶ κατέβαλεν· ὁ γάμος κατόπιν δὲν ἔλαβε χώραν· ἠρωτήθη, ἂν αὐτὸς ὁ δώσας δύναται ν' ἀναζητήσῃ τὰ χρήματα, ἢ ἡ γυνή· ὁ Νέρβας, [καὶ] Ἀτιλικῖνος ἀπήντησαν, ὅτι μὲν ἐπειδὴ ἐνόμισε μὲν ὅτι ὀφείλει χρήματα, ὅμως ἠδύνατο νὰ προστατεύσῃ ἑαυτὸν διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ δόλου, αὐτὸς οὗτος θέλει ἀναζητήσῃ· ἀλλ' ἐάν, ἐνῷ ἐγίνωσκεν ὅτι οὐδὲν ὀφείλει εἰς τὴν γυναῖκα, ὑπεσχέθη, ἡ γυνὴ ἔχει τὴν ὀφειλομένην ἀγωγήν, καθόσον τὰ χρήματα εἰς ταύτην ἀνήκουσιν. ἂν δὲ ἦτο ἀληθῶς ὀφειλέτης, καὶ πρὸ τοῦ γάμου κατέβαλεν ὁ γάμος ὅμως δὲν ἐπηκολούθησεν, αὐτὸς οὗτος δύναται ν' ἀπαιτήσῃ, μενούσης τῆς διὰ τὸ χρέος ἀγωγῆς τῆς γυναικὸς ἀκεραίας πρὸς τοῦτο μόνον, ὥστε ν' ἀναγκασθῇ ὁ ὀφειλέτης εἰς οὐδὲν ἄλλο, παρὰ νὰ τῇ ἐκχωρήσῃ τὴν ἀπαιτητικὴν ἀγωγήν. Ἀγρὸς λόγῳ προικὸς παραδοθείς, ἐὰν ὁ γάμος δὲν ἤθελεν ἐπακολουθήσει, δύναται ν' ἀναζητηθῇ δι' ἀπαιτήσεως· ὡσαύτως οἱ καρποὶ δύνανται ν' ἀπαιτηθῶσι. τὸ αὐτὸ δίκαιον ἰσχύει περὶ δούλης καὶ τοῦ τοκετοῦ αὐτῆς.

3 *NERATIUS* Quod Servus in li- de dotibus scribit, si inter eas rsonas, quarum altera nondum tam aetatem habeat, nuptiae tae sint, quod dotis nomine in- tim datum sit, repeti posse, sic ellegendum est, ut, si divortium ercesserit, priusquam utraque rsona iustam aetatem habeat, sit s pecuniae repetitio, donec au- n in eodem habitu matrimonii rmanent, non magis id repeti ssit, quam quod sponsa sponso is nomine dederit, donec ma- t inter eos adfinitas: quod enim ea causa nondum coito matri- nio datur, cum sic detur tam- am in dotem perventurum, quam- pervenire potest, repetitio ejus n est.

9 *PAULUS* Si donaturus mulieri su ejus sponso numeravi nec ptiae secutae sunt, mulier con- et. sed si ego contraxi cum spon- et pecuniam in hoc dedi, ut, si ptiae secutae essent, mulieri dos quireretur, si non essent secu- , mihi redderetur, quasi ob rem tur et re non secuta ego a spon-

so condicam. Si quis indebitam cuniam per errorem iussu mu- ris sponso ejus promisisset et ptiae secutae fuissent, exceptio- doli mali uti non potest: mari- s enim suum negotium gerit et nil dolo facit nec decipiendus : quod fit, si cogatur indotatam orem habere. itaque adversus lierem condictio ei competit, ut

8 *ΝΕΡΑΤΙΟΣ* Ὅ,περ ὁ Σέρβιος ἐν βιβλίῳ περὶ προικῶν γράφει, ἐὰν δηλ. μεταξὺ τοιούτων προσώπων, ἐξ ὧν τὸ ἕν δὲν ἔχει εἰσέτι νόμιμον ἡλικίαν, ἐγένετο γάμος, ὅ,τι λόγῳ προικὸς ἐν τῷ μεταξὺ ἐδόθη, δύναται ν' ἀναζητηθῇ —οὕτω δέον νὰ νοηθῇ, ὥστε, ἐὰν μὲν διαζύγιον ἐπῆλθε, πρὶν ἢ ἑκάτερον πρόσωπον ἀποκτήσῃ τὴν νόμιμον ἡλικίαν, ἡ ἀναζήτησις τῶν χρημάτων ν' ἀνήκῃ εἰς ἐκεῖνον, ἐφ' ὅσον ὅμως ὁ γάμος μένει ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει, νὰ μὴ δύναται ν' ἀναζητήσῃ τὸ δοθέν, ὡς ἐπίσης [δὲν ἀναζητεῖται] ὅ,τι ἡ μνηστὴ ἔδωκε λόγῳ προικὸς εἰς τὸν μνηστῆρα, ἐφ' ὅσον διαρκεῖ μεταξὺ αὐτῶν ἡ τῆς μνηστείας σχέσις. καθόσον ὅ,τι ἐκ τοῦ λόγου ἐκείνου πρὸ τῆς συνάψεως τοῦ γάμου δίδεται, ἐπειδὴ οὕτω δίδεται, ὥστε νὰ περιέλθῃ εἰς τὴν προῖκα, δὲν ὑπάρχει ἀναζήτησις τούτου, ἐφ'ὅσον δύναται νὰ περιέλθῃ.

9 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν θέλων νὰ δωρήσωμαι εἰς γυναῖκα ἐμέτρησα κατὰ κέλευσιν αὐτῆς εἰς τὸν μνηστῆρα, ὁ δὲ γάμος δὲν ἐπηκολούθησεν, ἡ γυνὴ θέλει ἀπαιτήσει. ἀλλ' ἐὰν ἐγὼ συνεβλήθην μετὰ τοῦ μνηστῆρος καὶ ἔδωκα τὰ χρήματα διὰ τοῦτο, ἵνα, ἐὰν ὁ γάμος ἤθελεν ἐπακολουθήσει, ἡ προῖξ ἀποκτᾶται ὑπὲρ τῆς γυναικός, ἐὰν μὴ ἐπηκολούθησεν, εἰς ἐμὲ θέλουσιν ἀποδοθῇ, ὡσεὶ διὰ πρᾶγμά τι ἐδόθησαν, καὶ τούτου μὴ ἐπακολουθήσαντος ἐγὼ παρὰ τοῦ μνηστῆρος ἀπαιτῶ. Ἐάν τις μὴ ὀφειλόμενα χρήματα ἐκ πλάνης κατὰ κέλευσιν γυναικὸς ὑπεσχέθη εἰς τὸν μνηστῆρα αὐτῆς, ὁ δὲ γάμος ἐπηκολούθησε, δὲν δύναται νὰ γείνῃ χρῆσις τῆς ἐνστάσεως τοῦ δόλου· διότι ὁ σύζυγος ἰδίαν ὑπόθεσιν διοικεῖ, καὶ οὐδὲν ποιεῖ δολίως, οὐδὲ πρέπει νὰ ἐξαπατᾶται· τοῦτο δὲ γίνεται, ἐὰν ἀναγκάζηται νὰ ἔχῃ ἄπροικον σύζυγον. ὅθεν ἐναντίον τῆς

aut repetat ab ea quod marito dedit aut ut liberetur, si nondum solverit. sed si soluto matrimonio maritus peteret, in eo dumtaxat exceptionem obstare debere, quod mulier receptura esset.

10 *IAVOLENUS* Si mulier ei cui nuptura erat cum dotem dare vellet, pecuniam quae sibi debebatur acceptam fecit neque nuptiae insecutae sunt, recte ab eo pecunia condicetur, quia nihil interest, utrum ex numeratione pecunia ad eum sine causa an per acceptilationem pervenerit.

11 *JULIANUS* Si heres arbitratu liberti certa summa monumentum jussus facere dederit liberto pecuniam et is accepta pecunia monumentum non faciat, condictione tenetur.

12 *PAULUS* Cum quis mortis causa donationem, cum comvaluisset donator, condicit, fructus quoque donatarum rerum et partus et quod adcrevit rei donatae repetere potest.

13 *MARCIANUS* Si filius contulerit fratri quasi adgniturus bonorum possessionem et non adgnovit, repetere eum posse Marcellus libro quinto digestorum scribit.

14 *PAULUS* Si procuratori falso indebitum solutum sit, ita demum a procuratore repeti non potest, si dominus ratum habuerit, sed ipse dominus tenetur, ut Julianus scribit. quod si dominus ratum non habuisset, etiamsi debita pecunia soluta fuisset, ab ipso procuratore

γυναικὸς ἁρμόζει εἰς ἐκεῖνον ἀπαίτητα ὥστε ν' ἀναζητήσῃ ἀπ' αὐτὴν ὅ,τι δωκεν εἰς τὸν σύζυγον, ἢ ν' ἀπαλλαγ ἐὰν μηκέτι κατέβαλεν. ἀλλ' ἐὰν λυθ τος τοῦ γάμου ὁ σύζυγος ἀπαιτῇ ὑποσχεθέν], δι' ἐκεῖνον μόνον δέον τῷ ἀντιτάσσηται ἔνστασις, ὅπερ ἡ γ νὴ θὰ ἐλάμβανεν.

10 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ἐὰν γυνὴ εἰς ἐκ νον, μεθ' οὗ ἔμελλε νὰ συζευχθῇ, θέλ σα νὰ δώσῃ προῖκα, ἐποίησεν ἀθώω χρημάτων ὀφειλομένων αὐτῇ, ὁ δὲ γ μος δὲν ἐπηκολούθησεν, ἐγκύρως θέλ σιν ἀπαιτηθῇ ἀπ' ἐκείνου τὰ χρήμα διότι οὐδόλως διαφέρει ἂν ἐξ ἀριθμ σεως περιῆλθον εἰς ἐκεῖνον ἄνευ αἰτί τὰ χρήματα, ἢ δι' ἀθωώσεως.

11 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐὰν κληρονόμος δ ταχθεὶς νὰ ποιήσῃ μνημεῖον δι' ὡρισ νου ποσοῦ κατὰ τὴν κρίσιν ἀπελευ ρωθέντος, ἔδωκεν εἰς τὸν ἀπελευθερ θέντα τὰ χρήματα, οὗτος δὲ λαβ ταῦτα δὲν ποιῇ τὸ μνημεῖον, ἐνέχε δι' ἀπαιτήσεως.

12 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐάν τις ἀπαιτῇ δωρ αἰτίᾳ θανάτου, διότι ὁ δωρητὴς ἀνέ ρωσε, καὶ τοὺς καρποὺς τῶν δωρηθ των πραγμάτων, καὶ τὸν τοκετὸν ὅ,τι προσηύξησεν εἰς τὸ δωρηθὲν πρ μα δύναται ν' ἀπαιτήσῃ.

13 *ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ* Ἐὰν υἱὸς [χειρά τος] συνεισφέρῃ ὑπὲρ ἀδελφοῦ οἱονεὶ μ λων ν' ἀποκτήσῃ τὴν διακατοχὴν περιουσίας, καὶ δὲν ἀπέκτησε, δύνα οὗτος ν' ἀναζητήσῃ, γράφει ὁ Μάρκ λος ἐν βιβλ. ε' τῶν πανδεκτῶν.

14 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν εἰς ψευδῆ πλη ξούσιον κατεβλήθη ἀχρεώστητον, τ μόνον δὲν εἶνε δυνατὴ ἡ ἀπὸ τοῦ ἀναζήτησις, ἐὰν ὁ κύριος ἐγκρίνῃ· ἀλ [τότε] αὐτὸς ὁ κύριος ἐνέχεται, ὡς ὁ Ἰ λιανὸς γράφει. ἂν ὅμως ὁ κύριος δὲν θελεν ἐγκρίνει, καὶ ἂν ὀφειλόμενα χ ματα κατεβλήθησαν, ἀπ' αὐτὸν

petetur : non enim quasi indebitum datum repetetur, sed quasi rem datum nec res secuta sit habitione non intercedente : quod furtum faceret pecuniae sus procurator, cum quo non tum agi, sed etiam condici ei se.

πληρεξούσιον θέλουσιν ἀναζητηθῆ· διότι δὲν ἀναζητοῦνται ὡς ἀχρεωστήτως δοθέντα, ἀλλ' ὡς διὰ σκοπόν τινα δοθέντα, ὅστις σκοπὸς δὲν ἐπηκολούθησε, μὴ ἐπελθούσης ἐγκρίσεως· ἢ ἀφοῦ ὁ ψευδὴς πληρεξούσιος ἐποίησε κλοπὴν χρημάτων, κατ' αὐτοῦ δύναται νὰ ἐγερθῇ ὄχι μόνον ἡ τῆς κλοπῆς ἀγωγή, ἀλλὰ καὶ ἀπαίτησις.

15 *POMPONIUS* Cum servus tuus suspicionem furti Attio venisset, listi eum in quaestionem sub ea sa, ut, si id repertum in eo non et, redderetur tibi : si eum tradit praefecto vigilum quasi in nore deprehensum : praefectus vilum eum summo supplicio adit, ages cum Attio dare eum oportere, quia et ante mortem e tibi eum oportuerit. Labeo ait se etiam ad exhibendum agi, niam fecerit quo minus exhibe- sed Proculus dari oportere ita si fecisses ejus hominem, quo ad exhibendum agere te non se: sed si tuus mansisset, etiam i te acturum cum eo, quia re na ita sit usus, ut sciret se in domino uti aut dominum si ret prohibiturum esse.

15 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ὅτε δοῦλός σου κατέστη ὕποπτος κλοπῆς κατὰ τοῦ Ἀττίου, ἔδωκας αὐτὸν πρὸς ἐξέτασιν ὑπὸ τὸν ὅρον, ὥστε, ἐὰν αὕτη δὲν ἤθελεν ἀνακαλυφθῆ ὡς πρὸς αὐτόν, νὰ σοὶ ἀποδοθῇ. ἐκεῖνος [ὁ Ἄττιος] παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τὸν νυκτέπαρχον ὡς ἐπὶ ἐγκλήματι συλληφθέντα· ὁ δὲ νυκτέπαρχος τῷ ἐπέβαλε βαρυτάτην ποινήν· θέλεις ἐναγάγει τὸν Ἄττιον, ὅτι ὀφείλει νά σοι δώσῃ ἐκεῖνον, καθόσον καὶ πρὸ τοῦ θανάτου ὤφειλε νὰ σοὶ τὸν δώσῃ. ὁ δὲ Λαβέων λέγει ὅτι δύναται νὰ ἐγερθῇ καὶ ἡ πρὸς παράστασιν ἀγωγή, καθόσον [ὁ Ἄττιος] ἔκαμεν ὥστε νὰ μὴ [δύναται νὰ] παραστήσῃ. ἀλλ' ὁ Πρόκουλος λέγει ὅτι πρέπει νὰ δοθῇ τότε, ἐὰν εἶχες καταστήσει τὸν δοῦλον [ἰδιοκτησίαν] ἐκείνου, ὅτε δὲν δύνασαι νὰ ἐγείρῃς τὴν πρὸς παράστασιν. ἂν ὅμως ἤθελε μείνει ἰδικός σου, δύνασαι καὶ ἐπὶ κλοπῇ νὰ ἐναγάγῃς ἐκεῖνον, καθόσον μετεχειρίσθη πρᾶγμα ἀλλότριον οὕτως, ὥστε νὰ γνώσκῃ ὅτι ἄκοντος τοῦ κυρίου οὗτος μεταχειρίζεται, ἢ ὅτι ὁ κύριος ἐὰν τὸ ἐγίνωσκεν ἤθελε τὸ ἐμποδίσει.

eo (Hal.j

16 *CELSUS* Dedi tibi pecuniam, mihi Stichum dares : utrum id tractus genus pro portione emonis et venditionis est an nulla alia obligatio est quam ob rem si re non secuta ? in quod prior sum , et ideo, si mortuus est chus, repetere possum quod ideo dedi, ut mihi Stichum dares.

16 *ΚΕΛΣΟΣ* Ἔδωκά σοι χρήματα, ἵνα μοι δώσῃς τὸν Στίχον· ἆρά γε τὸ εἶδος τούτου τοῦ συμβολαίου ἀναλογεῖ πρὸς ἀγοραπωλησίαν, ἢ οὐδεμία ἐνταῦθα ἄλλη ἐνοχὴ ὑπάρχει, παρὰ ἡ τοῦ διὰ σκοπὸν δοθέντος, τούτου μὴ ἐπακολουθήσαντος; ὑπὲρ τούτου μᾶλλον κλίνω· καὶ διὰ τοῦτο, ἐὰν ὁ Στίχος ἀπέθανε, δύναμαι ν' ἀναζητήσω ὅ,τι σο



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

finge alienum esse Stichum, sed te tamen eum tradidisse : repetere a te pecuniam potero, quia hominem accipientis non feceris : et rursus, si tuus est Stichus et pro evictione ejus promittere non vis, non liberaberis, quo minus a te pecuniam repetere possim.

ἔδωκα, διὰ νά μοι δώσῃς τὸν Στίχο
ὑπόθες δ' ὅτι ὁ Στίχος εἶνε ἀλλότριο
ὅμως σὺ τὸν παρέδωκας· δύναμαι ν
ἀναζητήσω ἀπὸ σὲ τὰ χρήματα, διότ
δὲν κατέστησας τὸν δοῦλον [ἰδιοκτη
σίαν ἐμοῦ] τοῦ λαβόντος· καὶ πάλι
ἐὰν ὁ Στίχος εἶνε ἰδικός σου, δὲν θέλ
δὲ νὰ ὑποσχεθῇς περὶ ἐκνικήσεως αὐτοι
δὲν ἀπαλλάττεσαι, ὥστε νὰ μὴ δύνα
μαι ν' ἀναζητήσω ἀπὸ σὲ τὰ χρήματ

V 1.

## De condictione ob turpem vel injustam causam.

1 *PAULUS* Omne quod datur aut ob rem datur aut ob causam, et ob rem aut turpem aut honestam : turpem autem, aut ut dantis sit turpitudo, non accipientis, aut ut accipientis dumtaxat, non etiam 1 dantis, aut utriusque. Ob rem igitur honestam datum ita repeti potest, si res, propter quam datum 2 est, secuta non est. Quod si turpis causa accipientis fuerit, etiamsi res secuta sit, repeti potest :

2 *ULPIANUS* ut puta dedi tibi ne sacrilegium facias, ne furtum, ne hominem occidas. in qua specie Julianus scribit, si tibi dedero, ne hominem occicas, condici posse: 1 Item si tibi dedero, ut nem mihi reddas depositam apud te vel ut

(1) Κωδ. (4.7.9)—Βασ. (ΚΔ'.Β'.)

2 instrumentum mihi redderes. Sed si dedi, ut secundum me in bona causa judex pronuntiaret, est quidem relatum condictioni locum esse : sed hic quoque crimen contrahit (judicem enim corrumpere videtur) et non ita pridem impera-

5.

## Περὶ ἀπαιτήσεως [τοῦ δοθέντος] δι' αἰσχρὰν ἢ ἄδικον αἰτίαν.

1 *ΠΑΥΛΟΣ* Πᾶν ὅ,τι δίδεται ἢ δ
σκοπὸν δίδεται ἢ δι' αἰτίαν, καὶ δ
σκοπὸν ἢ αἰσχρὸν ἢ ἔντιμον· αἰσχ
δὲ [οὕτως] ὥστε ἢ τοῦ δίδοντος νὰ εἶν
αἰσχρότης, οὐχὶ δὲ τοῦ λαμβάνοντος,
τοῦ λαμβάνοντος μόνον, οὐχὶ καὶ τοῦ
1 δοντος, ἢ ἑκατέρου. Τὸ δι' ἔντιμον
σκοπὸν δοθὲν τότε δύναται ν' ἀναζητ
θῇ, ἐὰν ὁ σκοπός, δι' ὃν ἐδόθη, δὲν ἐπ
2 κολούθησεν. Ἂν ὅμως ἡ τοῦ λαβόν
αἰτία ἦτο αἰσχρά, καὶ ἂν ὁ σκοπὸς ἐπ
κολούθησε, δύναται ν' ἀναζητηθῇ·

2 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* ὡς λ. χ. ἔδωκά
ἵνα μὴ ποιήσῃς ἱεροσυλίαν, κλοπήν,
μὴ φονεύσῃς ἄνθρωπον. ἐν τοιαύτῃ
περιπτώσει, γράφει ὁ Ἰουλιανός, ἐὰν
δωκά σοι, ἵνα μὴ φονεύσῃς ἄνθρωπ
1 δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀπαίτησις.
σαύτως ἐὰν ἔδωκά σοι, ἵνα μοὶ ἀπ
δώσῃς πρᾶγμα παρακατατεθειμέν
παρὰ σοί, ἢ ἵνα μοι ἀποδώσῃς ἔγγ
2 φον. Ἀλλ' ἐὰν ἔδωκα, ἵνα ὁ δι
στὴς ἀποφασίσῃ ὑπὲρ ἐμοῦ ἐν κα
δίκῃ, ἀναφέρεται μὲν ὅτι λαμβ
χώραν ἀπαίτησις· ἀλλὰ καὶ οὗτο
δίδων) διαπράττει ἔγκλημα (διότι
ωρεῖται ὅτι διαφθείρει τὸν δικαστ
καὶ οὐχὶ πρὸ πολλοῦ ὁ ἡμέτερος αὐ

noster constituit litem eum
dere.

3 *PAULUS* Ubi autem et dantis
accipientis turpitudo versatur,
posse repeti dicimus: veluti si
unia detur, ut male judicetur.

4 *ULPIANUS* Idem si ob stuprum
um sit, vel si quis in adulterio
rehensus redemerit se: cessat
m repititio, idque Sabinus et

egasus responderunt. Item si
erit fur, ne proderetur, quo-
m utriusque turpitudo versatur,
essat repetitio. Quotiens autem
us accipientis turpitudo versa-
, Celsus ait repeti posse: veluti
ibi dedero, ne mihi iniuriam
acias. Sed quod meretrici datur,
eti non potest, ut Labeo et
rcellus scribunt, sed nova ratio-
non ea. quod utriusque turpi-
o versatur, sed solius dantis:
m enim turpiter facere. quod sit
retrix non turpiter accipere, cum

it meretrix. Si tibi indicium
ero, ut fugitivum meum indices
furem rerum mearum, non po-
t repeti quod datum est: nec
m turpiter accepisti. quod si a
itivo meo acceperis ne eum in-
res, condicere tibi hoc quasi
possim: sed[1] si ipse fur indici-
a me accepit vel furis fugitivi
us, puto condictionem locum
ere.

5 *JULIANUS* Si a servo meo pe-
iam quis accepisset, ne furtum
eo factum indicaret, sive indi-
et sive non, repititionem fore
pecuniae Proculus respondit.

[1] et προσθ. (Schr.)

κράτωρ διέταξε νὰ χάνῃ οὗτος τὴν δίκην.

3 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἔνθα ὅμως καὶ τοῦ δίδοντος καὶ τοῦ λαμβάνοντος αἰσχρότης ὑπάρχει, λέγομεν ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ἀναζήτησις· λ. χ. ἐὰν δίδωνται χρήματα, ἵνα τις κακῶς δικάσῃ.

4 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Τὸ αὐτὸ [καὶ] ἂν διὰ πορνείαν ἐδόθησαν [χρήματα] ἢ ἐάν τις ἐν μοιχείᾳ συλληφθεὶς ἐξηγόρασεν ἑαυτόν· διότι ἀργεῖ ἡ ἀναζήτησις, τοῦτο δὲ ἀπήντησεν ὁ Σαβῖνος καὶ ὁ Πήγασος. Ὡσαύτως ἐὰν κλέπτης ἔδωκεν, ἵνα μὴ προδοθῇ, ἐπειδὴ ἑκατέρου αἰσχρότης ὑπάρχει, ἀργεῖ ἡ ἀναζήτησις. 2 Ὁσάκις ὅμως μόνον τοῦ λαμβάνοντος αἰσχρότης ὑπάρχει, ὁ Κέλσος λέγει ὅτι δύναται νὰ ἀναζητηθῇ [τὸ δοθέν]· ὡς ἐὰν ἔδωκά σοι, ἵνα μή μοι ποιήσῃς ἀδίκημα. Ἀλλ' ὅ,τι εἰς πόρνην δίδεται, δὲν δύναται ν' ἀναζητηθῇ, ὡς ὁ Λαβέων καὶ Μάρκελλος γράφουσιν, ἀλλὰ διὰ νέαν αἰτίαν, οὐχὶ διὰ ταύτην ὅτι ἑκατέρου αἰσχρότης ὑπάρχει, ἀλλὰ μόνου τοῦ δίδοντος· διότι ἐκείνη αἰσχρῶς μὲν ποιεῖ, διότι εἶνε πόρνη, οὐχὶ ὅμως αἰσχρῶς λαμβάνει, ἀφοῦ εἶνε πόρνη. 4 Ἐάν σοι ἔδωκα μήνυτρον, ἵνα μοι μηνύσῃς φυγάδα [δοῦλον] μου, ἢ τὸν κλέπτην πραγμάτων μου, δὲν δύναμαι ν' ἀναζητήσω ὅ,τι ἔδωκα· διότι δὲν τὸ ἔλαβες αἰσχρῶς· ἂν ὅμως παρὰ τοῦ φυγάδος μου ἔλαβες, διὰ νὰ μὴ τὸν μηνύσῃς, δύναμαι ν' ἀπαιτήσω τοῦτο ὡς παρὰ κλέπτου· ἀλλὰ καὶ ἂν αὐτὸς ὁ κλέπτης ἔλαβε παρ' ἐμοῦ μήνυτρον, ἢ ὁ κοινωνὸς τοῦ κλέπτου ἢ τοῦ φυγάδος, φρονῶ ὅτι ἡ ἀπαίτησις λαμβάνει χώραν.

5 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐὰν παρὰ δούλου μου ἔλαβέ τις χρήματα, ἵνα μὴ μηνύσῃ κλοπὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην, εἴτε ἐμήνυσεν εἴτε ὄχι, ὑπάρχει ἀναζήτησις τῶν χρημάτων τούτων, ἀπήντησεν ὁ Πρόκουλος.

6 *ULPIANUS* Perpetuo Sabinus probavit veterum opinionem existimantium id, quod ex injusta causa apud aliquem sit, posse condici : in qua sententia etiam Celsus est.

7 *POMPONIUS* Ex ea stipulatione, quae per vim extorta esset, si exacta esset pecunia, repetitionem esse constat.

8 *PAULUS* Si ob turpem causam promiseris Titio,quamvis, si petat, exceptione doli mali vel in factum summovere eum possis, tamen si solveris, non posse te repetere, quoniam sublata proxima causa stipulationis, quae propter exceptionem inanis esset, pristina causa, id est turpitudo, superesset: porro autem si et dantis et accipientis turpis causa sit, possessorem potiorem esse et ideo repetitionem cessare, tametsi ex stipulatione solutum est.

9 *IDEM* Si vestimenta utenda tibi commodavero, deinde pretium, ut reciperem, dedissem, condictione me recte acturum responsum est: quamvis enim propter rem datum sit et causa secuta sit, tamen turpiter datum est. Si rem locatam tibi vel venditam a te vel mandatam ut redderes, pecuniam acceperis, habebo tecum ex locato vel vendito vel mandati actionem: quod si, ut id, quod ex testamento vel ex stipulatu debebas, redderes mihi, pecuniam tibi dederim, condictio dumtaxat pecuniae datae eo nomine erit. idque et Pomponius scribit.

6 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Διηνεκῶς ὁ Σαβῖνος ἐπεδοκίμασε τὴν γνώμην τῶν παλαιῶν φρονούντων τοῦτο, ὅ,τι δηλ. ἐξ ἀδίκου αἰτίας παρά τινι ὑπάρχει, δύναται ν' ἀπαιτηθῇ· τῆς γνώμης δὲ ταύτης εἶναι καὶ ὁ Κέλσος.

7 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως ἐκείνης, ἥτις διὰ τῆς βίας ἐπεβλήθη, ἐὰν τὰ χρήματα ἐλήφθησαν, ὑπάρχει ὡς γνωστὸν ἀναζήτησις.

8 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν δι' αἰσχρὰν αἰτίαν ὑπεσχέθης εἰς τὸν Τίτιον, καί τοι ἐὰν ἀπαιτῇ, δύνασαι νὰ τὸν ἀποκρούσῃς δι' ἐνστάσεως τοῦ δόλου ἢ ἐκ τοῦ γονότος, ὅμως ἐὰν κατέβαλες, δὲν δύνασαι ν' ἀναζητήσῃς, καθόσον αἰρομένης τῆς ἐγγυτέρας αἰτίας [δηλ. τῆς ἐπερωτήσεως, ἥτις διὰ τῆς ἐνστάσεως καθίσταται ματαία, ὑπολείπεται ἡ προηγουμένη αἰτία, ἤτοι ἡ αἰσχρότης· ῥαιτέρω δὲ ἐὰν καὶ τοῦ διδόντος τοῦ λαμβάνοντος αἰσχρὰ αἰτία ὑπάρχῃ, ὁ νεμόμενος εἶνε ὁ ἐπικρατέστερος, διὰ τοῦτο ἡ ἀναζήτησις ἀργεῖ, καίτοι ἕνεκα τῆς ἐπερωτήσεως ἐγένετο καταβολή.

9 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἐχρησιδάνεισά σοι ἐνδύματα πρὸς χρῆσιν, εἶτα δὲ ἀναλάβω αὐτά, ἔδωκα τὸ τίμημα, ἵνα θῃ ἀπάντησις ὅτι ἐγκύρως θέλω ἐγεἀγωγήν· διότι καίτοι διὰ σκοπὸν ἐδόθη ἐπηκολούθησε δὲ ἀντιπαροχὴ [τῶν δυμάτων], ὅμως αἰσχρῶς ἐδόθη. ἵνα ἀποδώσῃς πρᾶγμα ἐκμεμισθωμεἰς σέ, ἢ πωλημένον παρὰ σοῦ, ἢ ἐντθέν σοι, ἔλαβες χρήματα, θέλω κατὰ σοῦ ἀγωγὴν ἐκ τῆς ἐκμισθώσἢ τῆς πωλήσεως, ἢ τῆς ἐντολῆς· ὅμως, ἵνα μοι ἀποδώσῃς ὅ,τι ὤφειλεδιαθήκης, ἢ ἐξ ἐπερωτήσεως, ἔδσοι χρήματα, θέλει εἶσθαι ἐκ τοἀπαίτησις τῶν δοθέντων μόνον χρτων. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Πομπώνιος γρ

## VI [1].

### De condictione indebiti.

1 *ULPIANUS* Nunc videndum de indebito soluto. Et quidem si is indebitum ignorans solvit, hanc actionem condicere potest: sed si sciens se non debere solvit, cessat repetitio.

2 *IDEM* Si quis sic solverit, ut, si apparuisset esse indebitum vel incidia emerserit, reddatur, repetitio locum habebit: negotium enim contractum est inter eos. Si id ex testamento solutum sit, quod postea falsum vel inofficioso vel irritum vel ruptum apparuerit, repetetur, vel si post multo temporis emerserit aes alienum, vel codicilli diu celati prolati quia ademptionem continent legatum solutorum vel deminutionem hoc, quia aliis quoque legata acta sunt. nam divus Hadrianus ca inofficiosum et falsum testamentum rescripsit actionem dandam ei, secundum quem de hereditate judicatum est.

3 *PAPINIANUS* Idem est et si cautis legatis nova et inopinata causa hereditatem abstulit, veluti si postumo, quem heres in utero esse ignorabat, vel etiam ab hoc ipso reverso filio, quem pater esse falso praesumpserat: nam omnes actiones postumo vel filio, qui hereditatem evicerat, dari oportere in eos, qui legatum perce-

[1]) Κοδ. (4.5) — Βασ. (ΚΔ'.ΣΤ'.)
[2]) διαγρ. (Μο.)

## 6.

### Περὶ ἀπαιτήσεως ἀχρεωστήτου.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Τώρα ἂς ἴδωμεν περὶ τοῦ ἀχρεωστήτως καταβληθέντος. Καὶ λοιπὸν ἐάν τις ἀχρεώστητον ἀγνοῶν κατέβαλε, δύναται ν' ἀπαιτήσῃ διὰ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς· ἀλλ' ἐὰν γινώσκων ὅτι δὲν ὀφείλει κατέβαλεν, ἀργεῖ ἡ ἀναζήτησις.

2 *ΟΑΥΤΟΣ* Ἐάν τις κατέβαλεν οὕτως ὥστε, ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι εἶνε ἀχρεώστητον, ἢ ὁ Φαλκίδιος [νόμος] προκύψῃ [ἀπαιτῶν ἐλάττωσιν τῶν κληροδοσιῶν], ν' ἀποδίδηται,—ἡ ἀναζήτησις θέλει λάβει χώραν. διότι συνήφθη συμφωνία μεταξὺ τῶν μερῶν. Ἐάν τι κατεβλήθη ἐκ διαθήκης, ἥτις κατόπιν νόθος ἢ ἄστοργος ἢ ἀνίσχυρος ἢ ἀνατετραμμένη ἀπεδείχθη, ἀναζητεῖται, ἢ ἐὰν μετὰ πολὺν χρόνον ἤθελεν ἀναφανῇ χρέος ἢ ἐπὶ πολὺ κεκρυμμένοι κωδίκελλοι, οἵτινες περιέχουσιν ἀφαίρεσιν τῶν καταβληθεισῶν κληροδοσιῶν, ἢ ἐλάττωσιν διὰ τοῦτο, ὅτι καὶ εἰς ἄλλους κληροδοσίαι κατελείφθησαν. καθόσον ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς ἐπὶ ἀστόργου καὶ νόθου διαθήκης ἀντεπέστειλεν ὅτι δέον νὰ δίδηται ἀγωγὴ [ἀναζητήσεως] εἰς ἐκεῖνον, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἐξεδόθη ἡ περὶ τῆς κληρονομίας ἀπόφασις.

3 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ἂν μετὰ τὴν καταβολὴν τῶν κληροδοσιῶν νέα καὶ ἀπροσδόκητος αἰτία ἀφῄρεσε τὴν κληρονομίαν, λ. χ. τεχθέντος ἐπιγενοῦς, περὶ οὗ ὁ κληρονόμος ἠγνόει ὅτι ἦτο κυοφορούμενος, ἢ καὶ ἐξ ἐχθρῶν ἐπανακάμψαντος υἱοῦ, ὃν ὁ πατὴρ ἀνακριβῶς ἐνόμιζεν ἀπολεσθέντα· διότι εἰς τὸν ἐπιγενῆ ἢ τὸν υἱόν, ὅστις ἐξενίκησε τὴν κληρονομίαν πρέπει νὰ δοθῶσιν ὠφέλιμοι ἀγωγαὶ κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἔλαβον κληροδοσίαν, ἀντεπέστειλεν ὁ

perunt, imperator Titus Antoninus rescripsit, scilicet quod bonae fidei possessor in quantum locupletior factus est tenetur nec periculum huiusmodi nominum ad eum, qui sine culpa solvit, pertinebit.

4 *PAULUS* Idem divus Hadrianus rescripsit et si aliud testamentum proferatur.

5 *ULPIANUS* Nec novum, ut quod alius solverit alius repetat. nam et cum minor viginti quinque annis inconsulte adita hereditate solutis legatis in integrum restituitur, non ipsi repetitionem competere, sed ei, ad quem bona pertinent, Arrio Titiano rescriptum est.

6 *PAULUS* Si procurator tuus indebitum solverit et tu ratum non habeas, posse repeti Labeo libris posteriorum scripsit: quod si debitum fuisset, non posse repeti Celsus: ideo, quoniam, cum quis procuratorem rerum suarum constituit id quoque mandare videtur, ut solvat creditori, neque postea exspectandum sit[1], ut ratum ha-

1 beat. Idem Labeo ait, si procuratori indebitum solutum sit et dominus ratum non habeat, posse 2 repeti. Celsus ait eum, qui procuratori debitum[2] solvit, continuo liberari neque ratihabitionem considerari[3]: quod si indebitum acceperit, ideo exigi ratihabitionem, quoniam nihil de hoc nomine exigendo mandasse videretur, et ideo,

(1) est (Mo.) — (2) indeb'tum
(3) desiderari (Mo.)

αὐτοκράτωρ Τίτος Ἀντωνῖνος, ἐννοεῖται, διότι ὁ [τῆς κληρονομίας] καλῇ τ πίστει νομεὺς [μόνον] καθ' ὅσον ἐγένε το πλουσιώτερος ἐνέχεται, οὐδὲ θέλ ἀνήκει ὁ κίνδυνος τῶν τοιούτων ἀπαι τήσεων εἰς τοῦτον, ὅστις ἄνευ πτα σματος κατέβαλεν [εἰς τοὺς κληροδ χους].

4 *ΠΑΥΛΟΣ* Τὸ αὐτὸ ἀντεπέστειλ ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς καὶ ἂν ἑτέρ διαθήκη ἐμφανισθῇ.

5 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Δὲν εἶνε νέον ὅτι, ὅπ εἰς κατέβαλεν, ἕτερος ἀναζητεῖ. διό καὶ ὅτε μικρότερος τῶν εἰκοσιπέντε ἐτ ἀβούλως ὑπεισελθὼν εἰς κληρονομίαν κ καταβαλὼν κληροδοσίας ἀποκαθίστ ται εἰς ἀκέραιον [κατὰ τῆς ὑπεισελε σεως], δὲν ἁρμόζει εἰς αὐτὸν τοῦτον ἀναζήτησις, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνον, εἰς ὃν κληρονομία ἀνήκει, ἀντεπεστάλη εἰς τ Ἄρριον Τιτιανόν.

6 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν πληρεξούσιός κατέβαλεν ἀχρεώστητον, καὶ σὺ ἐγκρίνῃς, εἶνε δυνατὴ ἀναζήτησις, ἔγ ψεν ὁ Λαβέων ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν με γενεστέρων· ἂν ὅμως ὠφείλετο, δὲν ε δυνατὴ ἀναζήτησις [ἔγραψεν] ὁ Κέλσ διὰ τοῦτο, διότι, ὅταν τις διώρ πληρεξούσιον τῶν ὑποθέσεών του, θε ρεῖται ὅτι καὶ τοῦτο ἐνετείλατο, καταβάλῃ εἰς τὸν πιστωτήν, οὐδὲ π πει κατόπιν νὰ περιμένωμεν νὰ γε

1 ἔγκρισις. Ὁ αὐτὸς Λαβέων λέγ ἐὰν εἰς πληρεξούσιον κατεβλήθη ἀχρ στητον, ὁ δὲ κύριος δὲν ἐνέκρινεν, 2 δυνατὴ ἀναζήτησις. Ὁ Κέλσος γει ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις εἰς πληρεξού κατέβαλε χρέος, ἀμέσως ἀπαλλάσ ται, οὐδ' εἶνε ἀνάγκη ἐγκρίσεως· ἂν μως ἀχρεώστητον [ὁ πληρεξούσιος] ἐ χθῃ, ἡ ἔγκρισις ἀπαιτεῖται διὰ τοῦ διότι οὐδὲν θεωρεῖται ὅτι ἐνετείλατ κύριος περὶ ἀπαιτήσεως πιστώσεως αὐτῆς, ὅθεν ἐὰν μὴ ἐγκρίνῃ, ἀπὸ

ratum non habeatur, a procuratore repetendum. Julianus ait que tutorem neque procuratom solventes repetere posse ne- e interesse, suam pecuniam an pilli vel domini solvant.

7 *POMPONIUS* Quod indebitum r errorem solvitur, aut ipsum t tantundem repetitur.

8 *PAULUS* Quod nomine mariti, i solvendo non sit, alius mulie- solvisset, repetere non potest: eo debitum esset[1] mulieri.

9 *ULPIANUS* Nam et maritus, cum facere nihil possit, dotem verit, in ea causa est, ut repe- e non possit.

10 *PAULUS* In diem debitor ad- debitor est, ut ante diem solu- n repetere non possit.

11 *ULPIANUS* Si is, cum quo de culio actum est, per imprudenm plus quam in peculio est solit, repetere non potest.

12 *PAULUS* Si fundi mei usum ctum tibi dedero falso existins me eum tibi debere et antem repetam decesserim, condic- eius ad heredem quoque meum nsibit.

13 *IDEM* Naturaliter etiam ser- s obligatur: et ideo, si quis mine eius solvat vel ipse manussus, ut Pomponius scribit, [2]ex culio, cuius liberam administranem habeat, repeti non poterit: ob id et fideiussor pro servo actus tenetur et pignus pro eo

3 *πληρεξούσιον* δέον ν' ἀναζητηθῇ. Ὁ Ἰουλιανὸς λέγει ὅτι οὔτε ἐπίτροπος οὔτε πληρεξούσιος καταβάλλοντες δύνανται ν' ἀναζητήσωσιν, οὐδὲ διαφέρει ἂν ἰδικά των χρήματα ἢ τοῦ ἀνήβου ἢ τοῦ κυρίου καταβάλλουσι.

7 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ὅ,τι ἀχρεωστήτως ἐκ πλάνης καταβάλλεται, εἴτε αὐτὸ τοῦτο, εἴτε ἕτερον τοσοῦτον ἀναζητεῖται.

8 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὅ,τι ἐν ὀνόματι συζύγου μὴ ἀξιοχρέου κατέβαλεν ἕτερος εἰς τὴν γυναῖκα, δὲν δύναται ν' ἀναζητήσῃ. τοσοῦτον εἶνε [τοῦτο] ὀφειλὴ πρὸς τὴν γυναῖκα.

9 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Διότι καὶ ὁ σύζυγος ἐὰν ἐνῷ μηδὲν [ἐξ ἐνδείας] δύναται νὰ πράξῃ, καταβάλῃ [μολαταῦτα] τὴν προῖκα, εἶνε ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, ὥστε δὲν δύναται ν' ἀναζητήσῃ.

10 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὁ ὑπὸ προθεσμίαν ὀφειλέτης τόσον εἶνε ὀφειλέτης, ὥστε πρὸ τῆς προθεσμίας δὲν δύναται ν' ἀναζητήσῃ τὸ καταβληθέν.

11 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἐκεῖνος, καθ'οὗ ἠγέρθη ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγή, ἐξ ἀπερισκεψίας κατέβαλε περισσότερον ἢ ὅσον ἐν τῷ χρηματίῳ ὑπάρχει, δὲν δύναται ν' ἀναζητήσῃ.

12 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἔδωκά σοι τὴν χρησικαρπίαν ἀγροῦ μου ἀνακριβῶς νομίζων ὅτι ὀφείλω αὐτὴν εἰς σέ, προτοῦ δ' ἀναζητήσω ἀποθάνω, ἡ ἀπαίτησις θέλει μεταβιβασθῇ καὶ εἰς τὸν κληρονόμον μου.

13 *Ο ΑΥΤΟΣ* Φυσικῶς καὶ ὁ δοῦλος ἐνέχεται· καὶ διὰ τοῦτο, ἐάν τις ἐν ὀνόματι αὐτοῦ καταβάλῃ, ἢ αὐτὸς οὗτος μετὰ τὴν χειραφεσίαν, ὡς ὁ Πομπώνιος γράφει, εἴτε ἐκ χρηματίου, οὗτινος ἔχει ἐλευθέραν τὴν διαχείρισιν, δὲν εἶνε δυνατὴ ἀναζήτησις· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐγγυητὴς ὑπὲρ δούλου δοθεὶς ἐνέχεται, καὶ ἐνέχυρον ὑπὲρ τούτου δο-

(1) est (Mo.) — (2) vel προσθ. (Schul.)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

datum tenebitur et, si servus, qui peculii administrationem habet, rem pignori in id quod debeat dederit, utilis pigneraticia reddenda 1 est. Item quod pupillus sine tutoris auctoritate mutuum accepit et locupletior factus est, si pubes factus solvat, non repetit.

14 *POMPONIUS* Nam hoc natura aequum est neminem cum alterius detrimento fieri locupletiorem.

15 *PAULUS* Indebiti soluti condictio naturalis est et ideo etiam quod rei solutae accessit, venit in condictionem, ut puta partus qui ex ancilla natus sit vel quod alluvione accessit: immo et fructus, quos is cui solutum est bona fide percepit, in condictionem venient.

1 Sed et si nummi alieni dati sint, condictio competet, ut vel possessio eorum reddatur: quemadmodum si falso existimans possessionem me tibi debere alicuius rei tradidissem, condicerem. sed et si possessionem tuam fecissem ita, ut tibi per longi temporis praescriptionem avocari non possit, etiam sic recte tecum per indebi-
2 tam[1] condictionem agerem. Sed et si usus fructus in re soluta alienus sit, deducto usu fructu a te condicam.

(1) indebiti

16 *POMPONIUS* Sub condicione debitum per errorem solutum pendente quidem condicione repetitur, condicione autem existente repeti
1 non potest. Quod autem sub in-

θὲν ὑπόκειται, καὶ ἐὰν ὁ δοῦλος, ὅστ[ις] ἔχει τὴν διαχείρισιν τοῦ χρηματίου, ἔδωκε πρᾶγμα ὡς ἐνέχυρον δι' ὅ,τι ὁ φείλει, δέον νὰ παρέχηται ὠφέλιμ[ος] 1 τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγή. Ὡσαύτως ὅ,τι ἄνηβος ἄνευ αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπ[ου] δάνειον ἔλαβε καὶ πλουσιώτερος ἐγένε[το], ἐὰν ἔφηβος γενόμενος καταβάλ[λῃ] δὲν ἀναζητᾷ.

14 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Διότι τοῦτο εἶνε φύσεως ἴσον, μηδεὶς νὰ καθίστατ[αι] πλουσιώτερος διὰ βλάβης ἑτέρου.

15 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἡ τοῦ ἀχρεωστήτ[ως] καταβληθέντος ἀπαίτησις εἶνε φυσικ[ὴ] [δικαία], καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὅ,τι εἰς κ[τῆ]σιν καταβληθὲν πρᾶγμα προσηύξησε, περ[ι]λαμβάνεται ἐν τῇ ἀπαιτήσει, ὡς λ. τὸ ἐκ τῆς δούλης τεχθέν, ἢ ὅ,τι δ[ι]προσχώσεως προσηύξησε· μάλιστα κ[αὶ] οἱ καρποί, οὓς ἐκεῖνος, εἰς ὃν ἐγένε[το] ἡ καταβολή, καλῇ τῇ πίστει ἔλαβ[εν] περιλαμβάνονται ἐν τῇ ἀπαιτήσ[ει].

1 Ἀλλὰ καὶ ἂν νομίσματα ἀλλότρ[ια] ἐδόθησαν, ἀρμόζει ἀπαίτησις, ὥστε [τὴν] νομὴ κἂν αὐτῶν ν' ἀποδοθῇ. καθὼς [ἐγὼ] ἀνακριβῶς νομίζων ὅτι ὀφείλω σοι τ[ὴν] νομὴν πράγματός τινος, παρέδωκα, ἠ[θέ]ναμαι ν' ἀπαιτήσω. ἀλλὰ καὶ ἂν [σὺ] τέστησας τὴν νομήν ἰδικήν σου οὕτ[ως] ὥστε νὰ μὴ δύναται νά σοι ἀφαιρ[εθῇ] ἕνεκα τῆς τοῦ μακροῦ χρόνου παραγ[ρα]φῆς, καὶ τότε ἐγκύρως δύναμαι νὰ [σὲ] γείρω κατὰ σοῦ ἀπαίτησιν ἀχρεωστ[ήτ]
2 τως [καταβληθέντος]. Ἀλλὰ καὶ [ἐὰν] ἡ ἐπὶ τοῦ καταβληθέντος πράγμα[τος] χρησικαρπία εἶνε ἀλλοτρία, θέλω [νὰ] παιτήσει ἀπὸ σοῦ [τὸ πρᾶγμα] ἐξαιρ[ου]μένης τῆς χρησικαρπίας.

11 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν τὸ ὑπὸ α[ἴ]σιν ὀφειλόμενον ἐκ πλάνης κατεβλή[θῇ] ἠρτημένης μὲν τῆς αἱρέσεως ἀναζητ[εῖ]ται, πληρωθείσης ὅμως τῆς αἱρέσ[εως]
1 δὲν δύναται ν' ἀναζητηθῇ. Ὅ,τ[ι]

ta die debetur, die exsistente
n repetitur.

.7 *ULPIANUS* Nam si cum mo-
r dare promisero et antea sol-
n, repetere me non posse Cel-
ait : quae sententia vera est.

8 *IDEM* Quod si ea condicione
betur, quae omnimodo exstatu-
est, solutum repeti non potest,
et sub alia condicione, quae an
pleatur incertum est, si ante
vatur, repeti possit.

19 *POMPONIUS* Si poenae causa
s cui debetur debitor liberatus
naturalis obligatio manet et
o solutum repeti non potest.
Quamvis debitum sibi quis reci-
t, tamen si is qui dat non debi-
n dat, repetitio competit : veluti
s qui[1] heredem se vel bonorum
ssessorem falso existimans cre-
ori hereditario solverit : hic
m neque verus heres liberatus
t et is quod dedit repetere po-
it : quamvis enim debitum sibi
s recipiat, tamen si is qui dat
n debitum dat, repetitio com-

petit. Si falso existimans debere
mmos solvero, qui pro parte
eni, pro parte mei fuerunt, eius
mmae partem dimidiam, non

[1]) is qui] διαγρ. (Mo.)

corporum condicam. Si putem
Stichum aut Pamphilum debere,
m Stichumdebeam,et Pamphilum
vam, repetam quasi indebitum
lutum: nec enim pro eo quod de-

beo videor id solvisse. Si duo
, qui decem debebant, viginti

ὑπὸ ἀόριστον ἡμέραν ὀφείλεται, ἐλθούσης τῆς ἡμέρας δὲν ἀναζητεῖται.

17 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Διότι ἐὰν ὑπεσχέθην νὰ δώσω ἄρ' ἀποθάνω, καὶ πρότερον κατέβαλον, δὲν δύναμαι ν' ἀναζητήσω, λέγει ὁ Κέλσος· ἡ δὲ γνώμη αὕτη εἶνε ὀρθή.

18 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἂν ὅμως ὀφείληται ὑπὸ τοιαύτην αἵρεσιν, ἥτις ἐξάπαντος μέλλει νὰ πληρωθῇ, δὲν δύναται νὰ ἀναζητηθῇ τὸ καταβληθέν, καίτοι ἂν τὸ [ὀφειλόμενον] ὑπὸ ἄλλην αἵρεσιν, ἧς ἡ πλήρωσις εἶνε ἀβεβαία, πρότερον καταβληθῇ, εἶνε δυνατὸν ν' ἀναζητηθῇ.

19 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν λόγῳ ποινῆς ἐκείνου, εἰς ὃν ὀφείλεταί τι, ὁ ὀφειλέτης ἀπηλλάγη, μένει φυσικὴ ἐνοχή, καὶ διὰ τοῦτο τὸ καταβληθὲν δὲν δύ-1 ναται ν' ἀναζητηθῇ. Καίτοι τὸ ὀφειλόμενον ἑαυτῷ λαμβάνει τις, ὅμως ἂν ὁ δίδων μὴ δίδῃ ὀφειλόμενον, ἁρμόζει ἀναζήτησις. λ. χ. ἐάν τις νομίζων ἀνακριβῶς ἑαυτὸν κληρονόμον ἢ τῆς περιουσίας διακάτοχον κατέβαλεν εἰς κληρονομικὸν πιστωτήν· διότι ἐνταῦθα οὔτε ὁ ἀληθὴς κληρονόμος θέλει ἀπαλλαγῇ, καὶ ἐκεῖνος δύναται ν' ἀναζητήσῃ ὅ,τι ἔδωκε· διότι καίτοι τις τὸ ὀφειλόμενον ἑαυτῷ λαμβάνει, ὅμως ἐὰν ὁ δίδων δίδῃ μὴ ὀφειλόμενον, ἁρμόζει 2 ἀναζήτησις. Ἐὰν ἀνακριβῶς νομίζων ὅτι ὀφείλω κατέβαλον νομίσματα, ἅτινα ἦσαν ἐν μέρει μὲν ἀλλότρια, ἐν μέρει δὲ ἰδικά μου, δύναμαι ν' ἀπαιτήσω τὸ ἥμισυ μέρος τῆς ποσότητος ταύτης, οὐχὶ τῶν [κατ' ἰδίαν] *νομι-3 σμάτων*. Ἐὰν νομίζω ὅτι ὀφείλω τὸν Στίχον ἢ τὸν Πάμφιλον, ἐνῶ ὀφείλω τὸν Στίχον, — πράσχω δὲ τὸν Πάμφιλον, δύναμαι ν' ἀναζητήσω ὡς ἀχρεωστήτως καταβληθέντα· διότι δὲν θεωροῦμαι ὅτι κατέβαλον αὐτὸν ἀντὶ ἐκείνου, 4 ὃν ὀφείλω. Ἐὰν δύω ὀφείλεται, οἵτινες δέκα ὤφειλον, κατέβαλον ὁμοῦ

pariter solverint, Celsus ait singulos quina repetituros, quia, cum decem deberent, viginti solvissent, et quod amplius ambo solverint, ambo repetere possunt.

20 *JULIANUS* Si reus et fideiussor solverint pariter, in hac causa non differunt a duobus reis promittendi: quare omnia, quae de his dicta sunt, et ad hos transferre licebit.

21 *PAULUS* Plane si duos reos non eiusdem pecuniae, sed alterius obligationis constitueris, ut puta Stichi aut Pamphilli, et pariter duos datos, aut togam vel denaria mille, non idem dici poterit in repetitione ut partes repetant, quia nec solvere ab initio sic potuerunt. igitur hoc casu electio est creditoris, cui velit solvere, ut alterius repetitio impediatur.

22 *POMPONIUS* Sed et si me putem tibi aut Titio promisisse, cum aut neutrum factum sit aut Titii persona in stipulatione comprehensa non sit, et Titio solvero, re-
*1* petere a Titio potero. Cum iter excipere deberem, fundum liberum per errorem tradidi: incerti condicam, ut iter mihi concedatur.

23 *ULPIANUS* Eleganter Pomponius quaerit, si quis suspicetur transactionem factam vel ab eo cui heres est vel ab eo cui procurator est et quasi ex transactione dederit, quae facta non est, an locus sit

εἴκοσιν, ὁ Κέλσος λέγει ὅτι ἑκάτερ[ος] θέλει ἀναζητήσει πέντε, διότι, ἐν δέκα ὤφειλον, εἴκοσι κατέβαλον, ὅ, δὲ ἀμφότεροι περισσότερον κατέβαλ[ον] ἀμφότεροι [καὶ] ν' ἀναζητήσωσι δύ[ο] ναντα.

20 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ὁ πρωτοφειλ[έ]της καὶ ὁ ἐγγυητὴς κατέβαλον ὁμοῦ, πρὸς τοῦτο δὲν διαφέρουσι δύω συν[ο]φειλετῶν. ὅθεν πάντα, ὅσα περὶ ἐκείν[ων] ἐλέχθησαν, ἐπιτρέπεται καὶ εἰς τοῦτον νὰ μετενεχθῶσι.

21 *ΠΑΥΛΟΣ* Βεβαίως ἐὰν κάμῃς δύ[ο] ὀφειλέτας οὐχὶ τῶν αὐτῶν χρημάτων ἀλλ' ἑτέρας ἐνοχῆς, ὡς λ. χ. τοῦ Στ[ί]χου ἢ τοῦ Παμφίλου, ἔδωσαν δὲ καὶ [τ]ὰ δύω ὁμοίως, εἴτε τήβεννον ἢ χίλια δ[η]νάρια, δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν [ἐ]αὐτὸ ὡς πρὸς τὴν ἀναζήτησιν, ὅτι δ[ύ]μέρη θέλουσιν ἀναζητήσῃ, διότι μ[ὴ] νὰ καταβάλωσιν ἐξ ἀρχῆς οὕτω [δ]ἠδύναντο· λοιπὸν ἐν τοιαύτῃ περιπτ[ώ]σει ὑπάρχει εἰς τὸν πιστωτὴν ἐπιλογ[ὴ] εἰς τίνα θέλει νὰ καταβάλῃ [τὸ πλέ[ον] δοθὲν] ὥστε νὰ ἐμποδισθῇ ὁ ἕτερος ν' [ἀ]ναζητήσῃ.

22 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ἂν [ν]μίζω ὅτι ὑπεσχέθην εἰς σὲ ἢ τὸν Τ[ι]τιον, ἐνῶ εἴτε οὐδέτερον ἐγένετο, εἴ[τε] τὸ πρόσωπον τοῦ Τιτίου δὲν περιλα[μ]βάνεται ἐν τῇ ἐπερωτήσει, — κατ[έ]βάλω δ' εἰς τὸν Τίτιον, δύναμαι ν' [ἀ]ναζητήσω ἀπὸ τοῦτον. Ἐνῶ ἔπρεπ[ε] νὰ ἐξαιρέσω δίοδον, ἐκ πλάνης παρ[έ]δωκα ἀγρὸν ἐλεύθερον [δουλείας]· δύ[ν]αμαι νὰ ἐγείρω ἀπαίτησιν περὶ ἀ[κ]αίου, ὥστε νά μοι παραχωρηθῇ [ἡ] δίοδος.

23 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐπιτυχῶς ὁ Πο[μ]πώνιος ἐξετάζει [τὸ ἑξῆς]: ἐάν τις [ὑ]ποπτεύῃ ὅτι ἐγένετο συμβιβασμὸς εἴ[τε] παρ' ἐκείνου, οὗτινος εἶνε κληρονόμ[ος], εἴτε παρ' ἐκείνου, οὗτινος εἶνε πληρεξ[ού]σιος, ἔδωκε δὲ οἱονεὶ ἕνεκα τοῦ συμβιβ[α]

petitioni. et ait repeti posse: ex
ea enim causa datum est. idem
o dicendum et si transactio se-
a non fuerit, propter quam da-
i est: sed et si resoluta sit trans-

ctio, idem erit dicendum. Si post
n iudicatam quis transegerit et
verit, repetere poterit idcirco,
a placuit transactionem nullius
momenti: hoc enim impera-
Antoninus cum divo patre suo
cripsit. retineri tamen atque
mpensari in causam iudicati,
d ob talem transactionem so-
im est, potest. quid ergo si ap-
latum sit vel hoc ipsum incer-
n sit, an iudicatum sit vel an
tentia valeat? magis est, ut
nsactio vires habeat: tunc enim
criptis locum esse credendum
, cum de sententia indubitata,
e nullo remedio adtemptari po-

test, transigitur. Item si ob
nsactionem alimentorum testa-
nto relictorum datum sit, ap-
et posse repeti quod datum est,
a transactio senatus consulto
nfirmatur. Si quis post transac-
nem nihilo minus condemnatus
rit, dolo quidem id fit, sed ta-
n sententia valet potuit autem
s, si quidem ante litem contes-
am transegerit, volenti litem
ntestari opponere doli exceptio-
m: sed si post litem contestatam
nsactum est, nihilo minus po-
it exceptione doli uti post se-
i: dolo enim facit, qui contra
nsactionem expertus amplius
tit. ideo condemnatus repetere
test, quod ex causa transactionis

σμοῦ, ὅσις δὲν ἐγένετο, λαμβάνει ἄρά γε χώραν ἀναζήτησις; λέγει λοιπὸν ὅτι δύναται ν' ἀναζητηθῇ, διότι ἕνεκα ψευδοῦς αἰτίας ἐδόθη. τὸ αὐτὸ φρονῶ δέον νὰ λεχθῇ καὶ ἂν μὴ ἐπηκολούθησεν ὁ συμβιβασμός, οὗ ἕνεκεν ἐδόθη· ἀλλὰ καὶ ἂν διελύθη ὁ συμβιβασμός, 1 τὸ αὐτὸ θέλει λεχθῆ. Ἐὰν μετὰ τὸ δεδικασμένον τις συνεβιβάσθη καὶ κατέβαλε, δύναται ν' ἀναζητήσῃ διὰ τοῦτο, καθόσον ἐγένετο δεκτὸν ὅτι ὁ συμβιβασμὸς εἶνε ἄκυρος· διότι ὁ αὐτοκράτωρ Ἀντωνῖνος μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀντεπέστειλε τοῦτο. δύναται ὅμως νὰ παρακρατηθῇ καὶ συμψηφισθῇ εἰς τὸ ἐπιδικασθὲν ὅ,τι ἕνεκα τοιούτου συμβιβασμοῦ κατεβλήθη. τί λοιπὸν ἐὰν ἐγένετο ἔφεσις, ἢ αὐτὸ τοῦτο εἶνε ἀβέβαιον, ἂν ὑπάρχῃ δεδικασμένον, ἢ ἂν ἡ ἀπόφασις ἰσχύῃ; πιθανώτερον εἶνε νὰ ἔχῃ ὁ συμβιβασμὸς ἰσχύν· διότι τότε αἱ ἀντεπιστολαὶ δέον νὰ θεωρῶνται ὅτι λαμβάνουσι χώραν, ὅταν περὶ ἀποφάσεως ἀναμφιβόλου, ἥτις δι' οὐδενὸς μέσου δύναται νὰ προσβληθῇ, γίνεται 2 συμβιβασμός. Ὡσαύτως ἐὰν ἕνεκα συμβιβασμοῦ διατροφῶν διὰ διαθήκης καταλειφθέντων ἐδόθη, φανερὸν ὅτι δύναται ν' ἀναζητηθῇ ὅ,τι ἐδόθη, καθόσον ὁ συμβιβασμὸς κατὰ συγκλητικὸν 3 δόγμα εἶνε ἀνίσχυρος. Ἐάν τις μετὰ τὸν συμβιβασμὸν οὐδὲν ἧττον κατεδικάσθη, δολίως μὲν τοῦτο γίνεται, ὅμως ἡ ἀπόφασις ἰσχύει. ἠδύνατο ὅμως τις, ἂν μὲν πρὸ κατάρξεως τῆς δίκης συνεβιβάσθη, ν' ἀντιτάξῃ εἰς τὸν θέλοντα νὰ προβῇ εἰς δίκην, ἔνστασιν δόλου· ἂν ὅμως μετὰ κάταρξιν τῆς δίκης ἐγένετο συμβιβασμός, οὐδὲν ἧττον δύναται νὰ γείνῃ χρῆσις τῆς ἐνστάσεως τοῦ ἐπακολουθήσαντος δόλου· διότι δολίως ποιεῖ, ὅστις παρὰ τὸν συμβιβασμὸν ἐνεργῶν περισσότερον ἀπαιτεῖ. διὰ τοῦτο ὁ καταδικασθεὶς δύναται ν' ἀναζητή-

dedit. sane quidem ob causam dedit neque repeti solet quod ob causam datum est causa secuta: sed hic non videtur causa secuta, cum transactioni non stetur. cum igitur repetitio oritur, transactionis exceptio locum non habet: neque enim utrumque debet locum habere et repetitio et exceptio.

4 Si qua lex ab initio dupli vel quadrupli statuit actionem, dicendum est solutum ex falsa ejus causa repeti posse.

24 *IDEM* Si is, qui perpetua exceptione tueri se poterat, cum sciret sibi exceptionem profuturam, promiserit aliquid ut liberaretur, condicere non potest.

25 *IDEM* Cum duo pro reo fidejussissent decem, deinde reus tria solvisset et postea fideiussores quina, placuit eum qui posterior solvit repetere tria posse: hoc merito, quia tribus a reo solutis septem sola debita supererant, quibus persolutis tria indebita soluta sunt.

26 *IDEM* Si non sortem quis, sed usuras indebitas solvit, repetere non poterit, si sortis debitae solvit: sed si supra legitimum modum solvit, divus Severus rescripsit (quo jure utimur) repeti quidem non posse, sed sorti imputandum et, si postea sortem solvit, sortem quasi indebitam repeti posse. proinde et si ante sors fuerit soluta, usurae supra legitimum modum

σῃ, ὅ,τι ἕνεκα τοῦ συμβιβασμοῦ ἔδωκε βεβαίως μὲν δι' αἰτίαν ἔδωκεν, οὐδὲ δύναται ν' ἀναζητηθῇ ὅ,τι ἐδόθη δι' αἰτίαν ἥτις ἐπηκολούθησεν· ὅμως ἐν ταῦθα δὲν θεωρεῖται ὅτι ἐπηκολούθησεν ἡ αἰτία, ἀφοῦ ὁ συμβιβασμὸς δὲ ἐτηρήθη. ὅταν λοιπὸν ἡ ἀναζήτησις ἐγείρηται, ἡ τοῦ συμβιβασμοῦ ἔνστασις δὲν λαμβάνει χώραν· διότι δὲν πρέπει ἑκάτερον νὰ λαμβάνῃ χώραν, καὶ 4 ἡ ἀναζήτησις καὶ ἡ ἔνστασις. Ἐάν τις νόμος ὥρισεν ἐξ ἀρχῆς ἀγωγὴν τοῦ διπλοῦ ἢ τοῦ τετραπλοῦ, δέον νὰ λιχθῇ ὅτι [ὁλόκληρον] τὸ ἐκ ψευδοῦς προϋποθέσεως καταβληθὲν δύναται ν' ἀναζητηθῇ.

24 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἐκεῖνος, ὅστις ἠδύνατο νὰ προστατεύσῃ ἑαυτὸν διὰ διηνεκοῦς ἐνστάσεως, ἐνῷ ἐγίνωσκεν ὅτι ἡ ἔνστασις θέλει ὠφελήσει αὐτόν, ὑπεσχέθη τι ὅπως ἀπαλλαγῇ, δὲν δύναται νὰ ἐγείρῃ ἀπαίτησιν.

25 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν δύω ἠγγυήθησαν ὑπὲρ πρωτοφειλέτου διὰ δέκα, εἷς δ' οὗτος κατέβαλε τρία, καὶ κατόπιν ἐγγυηταὶ ἀνὰ πέντε, ἐγένετο δεκτὸν ὅτι ὁ μεταγενεστέρως καταβαλὼν δύναται ν' ἀναζητήσῃ τρία· τοῦτο δὲ δικαίως, διότι τριῶν παρὰ τοῦ πρωτοφειλέτου καταβληθέντων, ἑπτὰ μόνον ὑπῆρχον λείποντο ὀφειλόμενα, μετὰ τὴν ἀπότισιν τῶν ὁποίων τρία ἀχρεωστήτως κατεβλήθησαν.

26 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐάν τις οὐχὶ κεφάλαιον, ἀλλὰ τόκους ἀχρεωστήτους κατέβαλε, δὲν δύναται ν' ἀναζητήσῃ, ἐπειδὴ ὀφείλων τὸ κεφάλαιον κατέβαλεν· ἀλλ' ἐὰν ὑπὲρ τὸ νόμιμον μέτρον κατέβαλε, ὁ αὐτοκράτωρ Σεβῆρος ἀντεπέστειλε (ὅπερ εἶνε καὶ τὸ ἐν χρήσει δίκαιον) ὅτι δὲν εἶνε μὲν δυνατὴ ἡ ἀναζήτησις, ἀλλὰ δέον νὰ καταλογισθῇ εἰς τὸ κεφάλαιον, καὶ ἐὰν κατόπιν κατέβαλε [ὁλόκληρον] τὸ κεφάλαιον, δύναται τότε

itae quasi sors indebita repe-
tur. quid si simul solverit ? po-
it dici et tunc repetitionem lo-

tum habere. Supra duplum au-
usurae et usurarum usurae nec
stipulatum deduci nec exigi pos-
t et solutae repetuntur, quem-
nodum futurarum usurarum
isurae. Si quis falso se sortem
ere credens usuras solverit. po-
t condicere nec videtur sciens

ndebitum solvisse. Indebitum
em solutum accipimus non so-
si omnino non debeatur, sed
si per aliquam exceptionem per-
uam peti non poterat: quare
quoque repeti poterit, nisi
ens se tutum exceptione solvit.
Si centum debens, quasi ducenta
erem, fundum ducentorum sol-
competere repetitionem Mar-
lus libro vicensimo digestorum
ibit et centum manere stipula-
nem: licet enim placuit rem pro
cunia solutam parere liberatio-
m, tamen si ex falsa debiti quan-
ate majoris pretii res soluta est,
n fit confusio partis rei cum pe-
nia (nemo enim invitus compel-
ur ad communionem), sed et
ndictio integrae rei manet et
ligatio incorrupta: ager autem
tinebitur, donec debita pecunia

solvatur. Idem Marcellus ait, si
cuniam debens oleum dederit
ris pretii quasi plus debens, vel
m oleum deberet, oleum dederit

το ὡς ἀχρεώστητον ν' ἀναζητηθῇ. ὅθεν
καὶ ἐὰν πρότερον τὸ κεφάλαιον κατε-
βλήθη, οἱ ὑπὲρ τὸ νόμιμον μέτρον κατα-
βληθέντες τόκοι ἀναζητοῦνται ὡς πο-
σότης ἀχρεώστητος. τί δὲ ἐὰν συγχρό-
νως κατέβαλε; δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι
καὶ τότε λαμβάνει χώραν ἀναζήτησις.
1 Ὑπὲρ τὸ διπλοῦν [τοῦ κεφαλαίου] ὅ-
μως τόκοι, καὶ τόκων τόκοι οὔτε ἐν
ἐπερωτήσει νὰ περιληφθῶσι δύνανται,
οὔτε ν' ἀπαιτηθῶσι, καταβληθέντες δ'
ἀναζητοῦνται, ὡς καὶ τόκοι μελλόντων
2 τόκων. Ἐάν τις ἀνακριβῶς νομίζων
ὅτι ὀφείλει κεφάλαιον κατέβαλε τόκους,
δύναται ν' ἀπαιτήσῃ, οὐδὲ θεωρεῖται
ὅτι ἐν γνώσει ἀχρεώστητον κατέβαλεν.
3 Ἀχρεωστήτως δὲ καταβληθὲν δεχό-
μεθα ὄχι μόνον ἐὰν ἐν γένει μὴ ὀφείληται,
ἀλλὰ καὶ ἂν ἕνεκά τινος ἐνστάσεως δια-
νεκοῦς δὲν δύναται ν' ἀπαιτηθῇ· ὅθεν
καὶ τοῦτο δύναται ν' ἀναζητηθῇ, ἐκτὸς
ἂν ἐν γνώσει ὅτι προστατεύεται ὑπ'

4 ἐνστάσεως κατέβαλεν. Ἐὰν ὀφείλων
ἑκατόν, ὡσεὶ διακόσια ὤφειλον, κατέ-
βαλον ἀγρὸν [ἀξίας] διακοσίων, ἁρμόζει
ἀναζήτησις, γράφει ὁ Μάρκελλος ἐν
βιβλ. κ' τῶν πανδεκτῶν, μένει δ' ἡ ἐπε-
ρώτησις τῶν ἑκατόν. διότι καί τοι εἶνε
δεκτὸν ὅτι πρᾶγμα ἀντὶ χρημάτων
καταβληθὲν ἐπιφέρει ἀπαλλαγήν, ὅμως
ἐὰν ἕνεκα ἀνακριβοῦς [ἰδέας ὡς πρὸς
τὴν] ποσότητα τοῦ χρέους κατεβλήθη
πρᾶγμα μεγαλειτέρας ἀξίας, δὲν γίνε-
ται συμψηφισμὸς μέρους τοῦ πράγματος
μετὰ τῶν χρημάτων (διότι οὐδεὶς ἄκων
ἀναγκάζεται εἰς κοινωνίαν), ἀλλὰ καὶ τοῦ
πράγματος ἡ ἀπαίτησις ἀκεραία μένει,
καὶ ἡ ἐνοχὴ ἀβλαβής· ὁ ἀγρὸς ὅμως
θέλει παρακρατηθῇ, ἕως οὗ τὰ ὀφειλό-
5 μενα χρήματα καταβληθῶσιν. Ὁ
αὐτὸς Μάρκελλος λέγει, ἐάν τις χρή-
ματα ὀφείλων ἔδωκεν ἔλαιον μεγαλει-
τέρας ἀξίας ὡσεὶ περισσότερον ὤφειλεν,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

quasi majorem modum debens, superfluum olei esse repetendum, non totum et ob hoc peremptam

6 esse obligationem. Idem Marcellus adicit, si, cum fundi pars mihi deberetur, quasi totus deberetur aestimatione facta, solutio pecuniae solidi pretii fundi facta sit, repeti posse non totum pretium,

7 sed partis indebitae pretium. Adeo autem perpetua exceptio parit condictionem, ut Julianus libro decimo scripsit, si emptor fundi damnaverit heredem suum, ut venditorem nexu venditi liberaret, mox venditor ignorans rem tradiderit, posse eum fundum condicere: idemque et si debitorem[1] suum damnaverit liberare et ille ignorans sol-

8 verit. Qui filio familias solverit, cum esset ejus peculiaris debitor, si quidem ignoravit ademptum ei peculium, liberatur: si scit et solvit, condictionem non habet, quia

9 sciens indebitum solvit. Filius familias contra Macedonianum mutuatus si solverit et patri suo heres effectus velit vindicare nummos, exceptione summovebitur a

10 vindicatione nummorum. Si quis quasi ex compromisso condemnatus falso solverit, repetere potest.

11 Hereditatis vel bonorum possessori, si quidem defendat hereditatem, indebitum solutum condici poterit: si vero is non defendat, etiam debitum solutum repeti po-

12 test. Libertus cum se putaret

(1) heredem προσθ. (Hal.)

ἢ ἑνῶ ὤφειλεν ἔλαιον, ἔδωκεν ἔλαιο
ὡσεὶ μεγαλείτερον ποσὸν ὤφειλε,
περιπλέον ἔλαιον θέλει ἀναζητηθ
οὐχὶ ὅλον· οὕτω δ' αἴρεται ἡ ἐνοχ
6 Ὁ αὐτὸς Μάρκελλος προσθέτει, ἐά
ἑνῷ μοι ὀφείλεται μέρος ἀγροῦ, ἐγένε
διατίμησις ὡσεὶ ὅλος ὠφείλετο, κατε
βλήθησαν δὲ χρήματα δι' ὁλόκληρ
τὴν ἀξίαν τοῦ ἀγροῦ, δύναται ν' ἀνε
ζητηθῇ ὄχι ὅλον τὸ τίμημα, ἀλλὰ
7 τοῦ ἀχρεωστήτου μέρους. Ἐπὶ τ
σοῦτον δὲ ἡ διηνεκὴς ἔνστασις παράγ
ἀπαίτησιν, ὥστε ὁ Ἰουλιανὸς ἐν βιβ
ι' ἔγραψεν, ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς ἀγροῦ κατ
δίκασε τὸν κληρονόμον του, ν' ἀπαλλ
ξῃ τὸν πωλητὴν τῆς ἐκ τῆς πωλήσεω
ὑποχρεώσεως, μετ' ὀλίγον δ' ὁ πωλητ
ἀγνοῶν παρέδωκε τὸ πρᾶγμα, δύνατ
οὗτος ν' ἀπαιτήσῃ τὸν ἀγρόν· τὸ αὐτ
καὶ ἂν κατεδίκασε τὸν κληρονόμον τ
ν' ἀπαλλάξῃ ὀφειλέτην, οὗτος δ' ἀγνοῶ
8 ἐπλήρωσεν. Ὅστις εἰς υἱὸν ὑπεξοί
σιον κατέβαλεν, ὧν ὀφειλέτης αὐτοῦ
τοῦ χρηματίου, ἂν μὲν ἠγνόει ὅτι ἀφ
ρέθη ἀπ' ἐκείνου τὸ χρημάτιον, ἀπαλ
λάσσεται· ἂν δὲ γινώσκων κατέβαλ
δὲν ἔχει ἀπαίτησιν, διότι ἐν γνώσει
9 χρεώστητον κατέβαλεν. Υἱὸς ὑπεξο
σιος παρὰ τὸ Μακεδονιάνειον δόγμ
δανεισθεὶς ἐὰν κατέβαλε, γενόμενος
κληρονόμος τοῦ ἑαυτοῦ πατρὸς θέλῃ ν
διεκδικήσῃ τὰ νομίσματα, ἀποκρούετ
τῆς τοιαύτης διεκδικήσεως δι' ἐνστό
10 σεως. Ἐάν τις ὡσεὶ ἐκ συνυποσχε
τικοῦ κατεδικάσθη ἀνακριβῶς κατε

11 βαλε, δύναται ν' ἀναζητήσῃ. Ε
νομέα κληρονομίας ἢ περιουσίας, ἂν μ
ὑπερασπίζῃ τὴν κληρονομίαν, τὸ ἀχρεω
στήτως καταβληθὲν δύναται ν' ἀνα
ζητηθῇ. ἂν ὅμως μὴ ὑπερασπίζῃ, κα
τὸ κεχρεωστημένως καταβληθὲν δύνα
12 ται ν' ἀναζητηθῇ. Ἀπελεύθερος
πειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι ὀφείλει ἐργασίας

o ras patrono debere, solvit : con- ere eum non posse, quamvis pu- s se obligatum solvit, Julianus o decimo digestorum scripsit : ura enim operas patrono liber- debet. sed et si non operae pa- o sunt solutae, sed, cum offi- n ab eo desideraretur. cum pa- o decidit pecunia et solvit, re- ere non potest. sed si operas rono exhibuit non officiales, fabriles, veluti pictorias vel s, dum putat se debere, viden- an possit condicere. et Celsus o sexto digestorum putat eam causam operarum, ut non sint dem neque ejusdem hominis ne- eidem exhibentur : nam ple- que robur hominis, aetas tem- is[2] opportunitasque naturalis at causam operarum, et ideo volens quis reddere potest.sed , inquit, operae recipiunt aesti- ionem : et interdum licet aliud estemus, inquit, aliud condici- : ut puta fundum indebitum i et fructus condico : vel homi- indebitum, et hunc sine frau- modico distraxisti, nempe hoc m refundere debes, quod ex tio habes : vel meis sumptibus iosiorem hominem feci, nonne imari haec debent ? sic et in posito, ait, posse condici,quanti ras essem conducturus. sed si gatus sit a patrono officiales ras[3], apud Marcellum libro vi- simo digestorum quaeritur. et t Marcellus non teneri eum,ni- rte in artificio sint (hae enim nte patrono et alii edendae

τὸν πάτρωνα, κατέβαλε· δὲν δύναται οὗτος ν' ἀπαιτήσῃ, καίτοι κατέβαλε διότι ἐνόμισεν ἑαυτὸν ἐνεχόμενον, ἔγραψεν ὁ Ἰουλιανὸς ἐν βιβλ. ι' τῶν πανδεκτῶν· διότι κατὰ φυσικὸν [δίκαιον] ὀφείλει ὁ ἀπελεύθερος ἐργασίας εἰς τὸν πάτρωνα· ἀλλὰ καὶ ἂν οὐχὶ ἐργασίαι κατεβλήθησαν εἰς τὸν πάτρωνα, ἀλλά, ἐπειδὴ ἐζητοῦντο ἀπ' αὐτὸν ὑπηρεσίαι [οἰκιακαί], συνεβιβάσθη διὰ χρημάτων μετὰ τοῦ πάτρωνος, καὶ κατέβαλε, δὲν δύναται ν' ἀναζητήσῃ. ἀλλ' ἐὰν παρέσχεν εἰς τὸν πάτρωνα ἐργασίας οὐχὶ οἰκιακάς, ἀλλὰ τεχνικάς, ὡς ζωγραφικῆς ἢ ἄλλας, νομίζων ὅτι ὀφείλει [τοιαύτας], ἃς ἴδωμεν ἂν δύναται ν' ἀπαιτήσῃ· ὁ Κέλσος λοιπὸν ἐν βιβλ. ς' τῶν πανδεκτῶν φρονεῖ ὅτι τοιαύτη εἶνε ἡ φύσις τῶν ἐργασιῶν, ὥστε αἱ εἴς τινα παρεχόμεναι δὲν εἶνε αἱ αὐταὶ δι' ἕκαστον ἄτομον· διότι πολλάκις ἡ ῥώμη τινός, ἢ ἡ φυσικὴ περίστασις μεταβάλλει τὴν φύσιν τῶν ἐργασιῶν, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ θέλων τις δύναται νὰ παράσχῃ· ἀλλ' αὗται, λέγει, αἱ ἐργασίαι ἐπιδέχονται διατίμησιν· καὶ ἐνίοτε καίτοι ἄλλο παρέχομεν, λέγει, ἄλλο ἀπαιτοῦμεν· ὡς λ. χ. ἀγρὸν ἀχρεώστητον ἔδωκα, καὶ καρποὺς ἀπαιτῶ· ἢ δοῦλον ἀχρεώστητον, καὶ τοῦτον ἀδόλως ἀντὶ μετρίου [τιμήματος] ἐπώλησας, ἀναμφιβόλως τοῦτο μόνον ὀφείλεις ν' ἀποδώσῃς, ὅπερ ἐκ τοῦ τιμήματος ἔχεις· ἢ δαπάναις μου ἔκαμα δοῦλον πολυτιμότερον, δὲν πρέπει ἆρά γε νὰ διατιμηθῶσιν αὗται; οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, λέγει, δύναται νὰ ἐγερθῇ [παρὰ τοῦ ἀπελευθέρου] ἀπαίτησις, δι' ὅσον ἤθελον μισθώσει τὰς ἐργασίας. ἀλλ' ἐὰν ἀντεδόθη παρὰ τοῦ πάτρωνος, ἵνα παράσχῃ [εἰς ἕτερον] οἰκιακὰς ἐργασίας, ἂν ὀφείλῃ ταύτας, ἐξετάζεται παρὰ Μαρκέλλῳ ἐν βιβλ. κ' τῶν πανδεκτῶν. λέγει λοιπὸν ὁ Μάρκελλος ὅτι δὲν ἐνέχεται οὗτος,

quae (Mo.)
aet temp. διαγρ. (Mo.)
praestaturus, num debeat operas παρέπε- Mo.)

sunt): sed si solverit officiales delegatus, non potest condicere neque ei cui solvit creditori, cui alterius contemplatione solutum est quique suum recipit, neque patro-

13 no, quia natura ei debentur. Si decem aut Stichum stipulatus solvam quinque, quaeritur, an possim condicere: quaestio ex hoc descendit, an liberer in quinque: nam si liberor, cessat condictio, si non liberor, erit condictio. placuit autem, ut Celsus libro sexto et Marcellus libro vicensimo digestorum scripsit, non peremi partem dimidiam obligationis ideoque eum, qui[1] quinque solvit, in pendenti habendum, an liberaretur, petique ab eo posse reliqua quinque aut Stichum et, si praestiterit residua quinque, videri eum et priora debita solvisse, si autem Stichum praestitisset, quinque eum posse condicere quasi indebita. sic posterior solutio comprobabit, priora quinque utrum debita an indebita solverentur. sed et si post soluta quinque et Stichus solvatur et malim ego habere quinque et Stichum reddere, an sim audiendus, quaerit Celsus. et putat natam esse quinque condictionem, quamvis utroque simul soluto mihi retinendi quod vellem arbitrium

14 daretur. Idem ait et si duo he-

redes sint stipulatoris, non posse alteri quinque solutis alteri par-

(1) eum qui]] cum quis (Mo.)

ἐκτὸς ἂν τυχὸν εἰς τέχνην συνίσταντ
(διότι αὗται διατάσσοντος τοῦ πάτρ
νος, καὶ εἰς ἕτερον δέον νὰ παρέχωνται
ἀλλ' ἐὰν ἀντιδοθεὶς κατέβαλεν οἰκι
κὰς [ἐργασίας], δὲν δύναται νὰ ἐγεί
ἀπαίτησιν, οὔτε κατὰ τοῦ εἰς ὃν κα
βαλε πιστωτοῦ, εἰς ὃν ἔχων ὑπ' ὄψιν
τερον κατέβαλε, καὶ ὅστις τὸ ἴδιον
λαβεν, οὔτε κατὰ τοῦ πάτρωνος, δι
κατὰ [δίκαιον] φυσικὸν ὀφείλονται

13 τῷ. Ἐὰν ἐπερωτηθεὶς διὰ δέκ
τὸν Στίχον, κατέβαλον πέντε, ἐρωτᾶτ
ἂν δύναμαι νὰ ἐγείρω ἀπαίτησιν
ζήτημα ἐξαρτᾶται ἐκ τούτου, ἂν ἀπα
λάσσωμαι διὰ τὰ πέντε· διότι ἐὰν
παλλάσσωμαι, ἀργεῖ ἡ ἀπαίτησις,
δὲν ἀπαλλάσσωμαι, ὑπάρχει αὕτη.
δέχθησαν δέ, ὡς ὁ Κέλσος ἐν βιβλ.
καὶ ὁ Μάρκελλος ἐν βιβλ. κ' τῶν π
δεκτῶν ἔγραψεν, ὅτι δὲν αἴρεται τὸ
μισυ μέρος τῆς ἐνοχῆς, καὶ διὰ τοῦ
ἐάν τις πέντε κατέβαλε, δέον νὰ θέ
ρῆται ἀβέβαιον, ἂν ἀπηλλάγη, δύνο
ται δὲ ν' ἀπαιτηθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ
λοιπὰ πέντε ἢ ὁ Στίχος, καί, ἂν
παράσχῃ τὰ ὑπόλοιπα πέντε, θεωρεῖ
ὅτι καὶ τὰ προηγούμενα κεχρεωστημέ
κατέβαλεν, ἂν ὅμως τὸν Στίχον ἤθ
παράσχει, δύναται ν' ἀπαιτήσῃ τὰ π
τε ὡς ἀχρεώστητα. οὕτως ἡ μεταγε
στέρα καταβολὴ θέλει ὁρίσει, ἂν
προηγούμενα πέντε κεχρεωστημένων
ἀχρεωστήτως κατεβλήθησαν. ἀλλὰ
ἂν μετὰ τὴν καταβολὴν τῶν [ἀρχικ
πέντε, καταβληθῇ καὶ ὁ Στίχος, π
τιμῶ δ' ἐγὼ νὰ ἔχω τὰ πέντε ἀπο
δων τὸν Στίχον, δέον ἆρά γε νὰ εἰ
κουσθῶ, ἐρωτᾷ ὁ Κέλσος· φρονεῖ λοι
ὅτι ὑπάρχει γεγεννημένη ἡ τῶν πέ
ἀπαίτησις, καί τοι ἐὰν ἑκάτερα σ
χρόνως κατεβάλλοντο, θὰ ἐδίδετο
ἐμὲ δικαίωμα νὰ κρατήσω ὅ,τι ἤθελ

14 Ὁ αὐτὸς λέγει ὅτι καὶ ἂν ὑπάρχ
σι δύω κληρονόμοι τοῦ ἐπερωτήσαντ

) Stichi solvi : idem et si duo t promissoris heredes. secundum e liberatio non contingit, nisi utrique quina aut utrique par- Stichi fuerunt solutae.

27 *PAULUS* Qui loco certo de- e existimans indebitum solvit, libet loco repetet : non enim stimationem solventis eadem cies repetitionis sequitur.

28 *IDEM* Judex si male absol- et absolutus sua sponte solve- repetere non potest.

29 *ULPIANUS* Interdum perso- locum facit repetitioni, ut puta upillus sine tutoris auctoritate furiosus vel is cui bonis inter- um est solverit : nam in his sonis generaliter repetitioni um esse non ambigitur. et si dem exstant nummi, vindica- tur, consumptis vero condictio um habebit.

30 *IDEM* Qui invicem creditor mque debitor est, in his casi- , in quibus compensatio locum habet, si solvit, non habet con- ionem veluti indebiti soluti, sui crediti petitionem.

31 *IDEM* Is, qui plus quam he- itaria portio efficit per erro- creditori caverit, ndebiti pro- si habet condictionem.

32 *JULIANUS* Cum is qui Pam- um aut Stichum debet simul

δὲν δύναται ἀφοῦ εἰς τὸν ἕνα κατεβλήθησαν πέντε, εἰς τὸν ἕτερον νὰ καταβληθῇ μέρος τοῦ Στίχου· τὸ αὐτὸ καὶ ἂν εἶνε δύω κληρονόμοι τοῦ ὑποσχεθέντος· κατὰ ταῦτα ἡ ἀπαλλαγὴ δὲν ἐπέρχεται, ἐὰν μὴ εἴτε εἰς ἑκάτερον πέντε, εἴτε εἰς ἑκάτερον μέρη τοῦ Στίχου κατεβλήθησαν.

27 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὅστις ἐν τόπῳ ὡρισμένῳ νομίζων ὅτι ὀφείλει, κατέβαλεν ἀχρεώστητον, ἐν οἱῳδήποτε τόπῳ ἀναζητεῖ· διότι τὸ αὐτὸ εἶδος τῆς ἀναζητήσεως δὲν ἀκολουθεῖ τὴν [ἐσφαλμένην] γνώμην τοῦ καταβαλόντος.

28 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν δικαστὴς κακῶς ἀπέλυσέ τινα, ὁ δ' ἀπολυθεὶς οἰκειοθελῶς κατέβαλε, δὲν δύναται ν' ἀναζητήσῃ.

29 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐνίοτε τὸ *πρόσωπον* [τοῦ καταβαλόντος] προκαλεῖ τὴν ἀναζήτησιν, ὡς λ. χ. ἐὰν ἄνηβος ἄνευ τῆς τοῦ ἐπιτρόπου αὐθεντίας, ἢ φρενοβλαβής, ἢ ἐκεῖνος, εἰς ὃν ἀπηγορεύθη [ἡ διοίκησις] τῆς περιουσίας, κατέβαλε· διότι ἐπὶ τῶν τοιούτων προσώπων γενικῶς δὲν ἀμφιβάλλεται ὅτι λαμβάνει χώραν ἀναζήτησις. καὶ ἂν μὲν ὑπάρχωσι τὰ νομίσματα, θέλουσι διεκδικηθῆ, ἐὰν ὅμως κατηναλώθησαν θέλει λάβει χώραν ἀπαίτησις.

30 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅστις εἶνε ἀμοιβαίως πιστωτὴς καὶ ὀφειλέτης, ἐπὶ τῶν περιπτώσεων, ἐφ' ὧν συμψηφισμὸς δὲν λαμβάνει χώραν, ἐὰν κατέβαλε, δὲν ἔχει ἀπαίτησιν ὡσεὶ ἀχρεώστητον κατέβαλεν, ἀλλ' ἀγωγὴν διὰ τὸ εἰς ἑαυτὸν χρεωστούμενον.

31 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐκεῖνος, ὅστις διὰ περισσότερον ἢ ὅσον ἡ κληρονομικὴ μερὶς περιέχει, ἔδωκεν ἐκ πλάνης ἀσφάλειαν εἰς πιστωτήν, ἔχει ἀπαίτησιν διὰ τὸ ἀχρεωστήτως ὑποσχεθέν.

32 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἐκεῖνος, ὅστις τὸν Πάμφιλον ἢ τὸν Στίχον ὀφείλει,

utrumque solverit, si, posteaquam utrumque solverit, aut uterque aut alter ex his desiit in rerum natura esse, nihil pepetet : id enim rema-

1 nebit in soluto quod superest. Fideiussor cum paciscitur, ne ab eo pecunia petatur, et per imprudentiam solverit, condicere stipulatori poterit et ideo reus quidem manet obligatus, ipse autem sua exceptione tutus est. nihil autem interest, fideiussor an heres ejus solvat: quod si huic fideiussori reus heres extiterit et solverit, nec repetet et

2 liberabitur. Mulier si in ea opinione sit, ut credat se pro dote obligatam, quidquid dotis nomine dederit, non repetit : sublata enim falsa opinione relinquitur pietatis causa, ex qua solutum repeti non

3 potest. Qui hominem generaliter promisit, similis est ei, qui hominem aut decem debet : et ideo si, cum existimaret se Stichum promisisse, eum dederit, condicet, alium autem quemlibet dando liberari poterit.

33 *IDEM* Si in area tua aedificassem et tu aedes possideres, condictio locum non habebit, quia nullum negotium inter nos contraheretur : nam is, qui non debitam pecuniam solverit, hoc ipso aliquid negotii gerit : cum autem aedificium in area sua ab alio positum dominus occupat, nullum negotium contrahit. sed et si is, qui in aliena area aedificasset, ipse possessionem tradidisset, condictionem non habebit, quia nihil accipientis

κατέβαλε συγχρόνως ἑκάτερον, ἐάν, ἀ
ἑκάτερον κατέβαλεν, εἴτε ἑκάτερος ε
ὁ ἕτερος αὐτῶν ἔπαυσε νὰ ὑπάρχῃ,
δὲν θέλει ἀναζητήσει· διότι ἐκεῖνο
λει μείνει ὡς καταβληθέν, ὅπερ ὑ
1 λείπεται. Ἐὰν ἐγγυητὴς συνεφώ
σε, νὰ μὴ ἀπαιτηθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ
χρήματα, ἐξ ἀπερισκεψίας δὲ κατέβα
δύναται νὰ ἐγείρῃ ἀπαίτησιν κατὰ
ἐπερωτήσαντος, καὶ διὰ τοῦτο ὁ
πρωτοφειλέτης μένει ἐνεχόμενος, ἐ
νος δὲ ἀσφαλίζεται διὰ τῆς ἑαυτοῦ
στάσεως. οὐδόλως δὲ διαφέρει, ἂν ὁ
γυητὴς ἢ ὁ κληρονόμος αὐτοῦ κα
βάλλῃ· ἂν ὅμως εἰς τὸν τοιοῦτον
γυητὴν ὁ πρωτοφειλέτης εἶνε κληρ
μος καὶ κατέβαλε, δὲν ἀναζητεῖ,
2 ἀπαλλάσσεται. Ἐὰν γυνὴ εἶνε
τοιαύτῃ γνώμῃ, ὥστε νὰ πιστεύῃ
τὴν διὰ τὴν προῖκα ἐνεχομένην,
δήποτε λόγῳ προικὸς ἔδωκε, δὲν
ζητεῖ. διότι αἱρομένης τῆς ἀνακρι
γνώμης μένει ἡ τῆς στοργῆς αἰτία
νεκα τῆς ὁποίας δὲν δύναται ν' ἀνα
3 τηθῇ τὸ καταβληθέν. Ὅστις
σχέθη γενικῶς δοῦλον, ὁμοιάζει
ἐκεῖνον, ὅστις ὀφείλει δοῦλον ἢ δ
καὶ διὰ τοῦτο, ἐάν, νομίζων ὅτι τὸν
χον ὑπεσχέθη, τοῦτον ἔδωκε, θέλ
γείρει ἀπαίτησιν, ἕτερον ὅμως οἱο
ποτε δίδων δύναται ν' ἀπαλλαγῇ.

33 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἐν τῇ αὐλῇ
ᾠκοδόμησα, σὺ δὲ νέμησαι τὴν οἰ
ἀπαίτησις δὲν θέλει λάβει χώραν,
οὐδεμία δικαιοπραξία μεταξὺ ἡμ
γένετο· διότι ἐκεῖνος μὲν ὅστις μὴ
λόμενα χρήματα κατέβαλε, δι' α
τούτου διοικεῖ ὑπόθεσίν τινα· ὅτα
μως οἰκοδόμημα ἐν τῇ αὐλῇ του
ἄλλου τεθειμένον ὁ κύριος νέμηται
δεμίαν δικαιοπραξίαν ποιεῖ. ἀλλοῖ
ἂν ἐκεῖνος, ὅστις ἐν αὐλῇ ἀλλοτρί
κοδόμησεν, αὐτὸς εἶχε παραδώσει
νομήν, δὲν θέλει ἔχει ἀπαίτησιν,

ceret, sed suam rem dominus bere incipiat. et ideo constat, si is, cum existimaret se heredem se, insulam hereditariam fulsis-, nullo alio modo quam per re-tionem impensas servare posse.

34 *IDEM* Is cui hereditas tota r fideicommissum relicta est et aeterea fundus, si decem dedis- heredi, et[1] heres suspectam he-ditatem dixerit et eam ex Tre-lliano restituerit, causam dan-e pecuniae non habet, et ideo od eo nomine quasi implendae ndicionis gratia dederit, condi-one repetet.

35 *IDEM* Qui ob rem non de-sam solvit, quamvis postea de-ndere paratus est, non repetet od solverit.

36 *PAULUS* Servus cuiusdam in-ente domino magidem commo-vit: is cui commodaverat pigno-eam posuit et fugit: qui accepit n aliter se redditurum aiebat, am si pecuniam accepisset: ac-pit a servulo et reddidit magi-m: quaesitum est, an pecunia eo repeti possit. respondit, si is i pignori accepisset magidem lienam scit apud se pignori depo-furti eum se obligasse ideoque, pecuniam a servulo accepisset dimendi furti causa, posse repe-sed si nescisset alienam apud deponi, non esse furem, item, si cunia ejus nomine, a quo pignus ceperat, a servo ei soluta esset, n posse ab eo repeti.

[1]) si (Hal.)

δὲν καθιστᾷ τι [ἰδιοκτησίαν] τοῦ λαμβάνοντος, ἀλλ' ὁ κύριος ἄρχεται νὰ ἔχῃ τὸ ἑαυτοῦ πρᾶγμα· καὶ διὰ τοῦτο εἶνε γνωστόν, ἐάν τις, νομίζων ὅτι εἶνε κληρονόμος, συνοικίαν κληρονομιαίαν ὑπεστήριξε, κατ' οὐδένα ἄλλον τρόπον ἢ διὰ παρακρατήσεως δύναται νὰ λάβῃ τὰς δαπάνας.

34 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐκεῖνος, εἰς ὃν κληρονομία ὁλόκληρος διὰ καταπιστεύματος κατελείφθη, ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ἀγρός, ἐὰν ἤθελε δώσει δέκα εἰς τὸν κληρονόμον, — ἐὰν ὁ κληρονόμος εἴπῃ τὴν κληρονομίαν ὕποπτον, καὶ ἀποκαταστήσῃ ταύτην δυνάμει τοῦ Τρεβελλιανείου [δόγματος],—δὲν ἔχει λόγον, ὅπως δώσῃ τὰ χρήματα, καὶ διὰ τοῦτο ὅ,τι ἐκ τούτου, ὅπως πληρώσῃ τὴν αἵρεσιν, ἔδωκε, θέλει ἀναζητήσει δι' ἀπαιτήσεως.

35 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅστις ἕνεκα μὴ ὑπερασπίσεως ὑποθέσεως κατέβαλε, καὶ ἂν κατόπιν εἶνε πρόθυμος νὰ ὑπερασπίσῃ, δὲν δύναται ν' ἀναζητήσῃ ὅ,τι κατέβαλε.

36 *ΠΑΥΛΟΣ* Δοῦλός τινος ἀγνοοῦντος τοῦ κυρίου ἐχρησιδάνεισε λεκάνην· ἐκεῖνος δ' εἰς ὃν ἐχρησιδάνεισεν, ἔθηκεν αὐτὴν ἐνέχυρον, καὶ ἔφυγεν· ὁ λαβὼν ἔλεγεν ὅτι δὲν θέλει ἀποδώσει ἄλλως, παρ' ἐὰν ἐλάμβανε χρήματα· ἔλαβε δὲ παρὰ τοῦ δουλαρίου, καὶ ἀπέδωκε τὴν λεκάνην· ἠρωτήθη, ἂν τὰ χρήματα δύνανται ν' ἀναζητηθῶσιν ἀπ' αὐτόν· ἀπήντησεν [ὁ Ἀλφῆνος], ἐὰν μὲν ὁ ὡς ἐνέχυρον λαβὼν τὴν λεκάνην γινώσκῃ ὅτι ὡς ἀλλοτρία παρ' ἑαυτῷ ὡς ἐνέχυρον κατετέθη, ἐνέχεται οὗτος διὰ κλοπήν, καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν ἔλαβε παρὰ τοῦ δουλαρίου χρήματα πρὸς ἐξαγόρασιν τοῦ κλοπιμαίου, δύναται νὰ γείνῃ ἀναζήτησις· ἀλλ' ἐὰν ἠγνόει ὅτι ὡς ἀλλοτρία παρ' ἑαυτῷ κατετέθη, δὲν ὑπάρχει κλοπή, ὡσαύτως, ἐὰν κατεβλήθησαν αὐτῷ χρήματα παρὰ τοῦ δούλου ἐν ὀνόματι ἐκείνου, παρ' οὗ τὸ ἐνέχυρον ἔ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

37 *JULIANUS* Servum meum insciens a te emi pecuniamque tibi solvi: eam me a te repetiturum et eo nomine condictionem mihi esse omnimodo puto, sive scisses meum esse sive ignorasses.

38 *AFRICANUS* Frater a fratre, cum in ejusdem potestate essent, pecuniam mutuatus post mortem patris ei solvit: quaesitum est, an repetere possit. respondit utique quidem pro ea parte, qua ipse patri heres exstitisset, repetiturum, pro ea vero, qua frater heres exstiterit, ita repetiturum, si non minus ex peculio suo ad fratrem pervenisset: naturalem enim obligationem quae fuisset hoc ipso sublatam videri, quod peculii partem frater sit consecutus, adeo ut, si praelegatum filio eidemque debitori id fuisset, deductio huius debiti a fratre ex eo fieret. idque maxime consequens esse ei sententiae, quam Julianus probaret, si extraneo quid debuisset et ab eo post mortem patris exactum esset, tantum judicio eum familiae erciscundae reciperaturum a coheredibus fuisse, quantum ab his creditor actione de peculio consequi potuisset. igitur et si re integra familiae erciscundae agatur, ita peculium dividi aequum esse, ut ad quantitatem ejus indemnis a coherede praestetur: porro eum, quem adversus extraneum defendi oportet, longe magis in eo, quod fratri debuisset, indemnem esse praestan-

λαβε, δὲν δύνανται ν' ἀναζητηθῶσι
ἀπ' αὐτόν.

37 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Δοῦλόν μου ἀγνοί
ἠγόρασα παρὰ σοῦ, καὶ κατέβαλόν σ
χρήματα· θέλω ἀναζητήσει ταῦτα παρ
σοῦ, καὶ ἐξάπαντος μοὶ ἁρμόζει φρον
ἕνεκα τούτου ἀπαίτησις, εἴτε ἐγίνωσκ
ὅτι ἦτο ἰδικός μου εἴτε ἠγνόεις.

38 *ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ* Ἀδελφὸς παρ' ἀδε
φοῦ, ἐνῷ ἦσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τ
αὐτοῦ [πατρός], δανεισθεὶς χρήμα
κατέβαλεν εἰς αὐτὸν μετὰ τὸν θάνατ
τοῦ πατρός· ἠρωτήθη, ἂν δύναται
ἀναζητήσῃ. ἀπήντησεν [ὁ Ἀφρικαν
ὅτι, κατ' ἐκεῖνο μὲν τὸ μέρος, καθ' ὃ
τὸς ἀνεδείχθη κληρονόμος τοῦ πατρ
θέλει βεβαίως ἀναζητήσει, κατ' ἐκεί
ὅμως, καθ' ὃ ὁ ἀδελφὸς ἀνεδείχθη κλ
ρονόμος, τότε θέλει ἀναζητήσει, ἐκ
περιῆλθέ τι εἰς τὸν ἀδελφὸν ἐκ τοῦ χρ
ματίου τοῦ ἑτέρου· διότι ἡ φυσικὴ ἐκ
χή, ἥτις ὑπῆρχε, θεωρεῖται ὅτι ἐξ ο
τοῦ τούτου ἤρθη, ὅτι ὁ [πιστωτὴς]
δελφὸς ἔλαβε μέρος τοῦ χρηματίου [
ὀφειλέτου ἀδελφοῦ], οὕτως ὥστε,
τοῦτο εἶχε προκληροδοτηθῆ εἰς τὸν
φειλέτην ἀδελφόν, θὰ ἐγίνετο ὑπὸ
[ἑτέρου] ἀδελφοῦ ἡ ἐξ αὐτοῦ ἀφαίρε
τοῦ χρέους. τοῦτο δὲ εἶνε τὰ μάλιστ
σύμφωνον πρὸς τὴν γνώμην, ἣν ὁ Ἰ
λιος ἐδέχθη, ἐὰν δηλ. [ὁ ἀδελφὸς]
ἐξωτικὸν ὤφειλέ τι, καὶ παρὰ τοῦ
ἀπῃτήθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρ
τοσοῦτον διὰ τῆς περὶ διανομῆς κ
ρονομίας ἀγωγῆς ἤθελεν ἐκεῖνος ἀ
λάβει παρὰ τῶν συγκληρονόμων, ὅ
ὁ πιστωτὴς διὰ τῆς ἐκ τοῦ χρηματ
ἀγωγῆς θὰ ἠδύνατο νὰ λάβῃ παρὰ τ
των. ὅθεν καὶ ἐὰν μηκέτι τοῦ χρέ
καταβληθέντος ἠγέρθη ἡ περὶ διανο
κληρονομίας ἀγωγή, ἐπιεικὲς εἶνε οἱ
νὰ διαιρῆται τὸ χρηματίον, ὥστε μέ
τῆς ποσότητος αὐτοῦ νὰ παρέχῃ
παρὰ τοῦ συγκληρονόμου [ἀσφάλ

lum. Quaesitum est, si pater fi- crediderit isque emancipatus vat, an repetere possit. respon- , si nihil ex peculio apud patrem nanserit, non repetiturum: nam nere naturalem obligationem rumento esse, quod extraneo a- ite intra annum de peculio de- eret pater, quod sibi filius de-

buisset. Contra si pater quod fi- debuisset eidem emancipato sol- it, non repetet: nam hic quo- manere naturalem obligatio- n eodem argumento probatur, od, si extraneus intra annum de ulio agat, etiam quod pater ei buisset computetur. eademque nt et si extraneus heres exhe- ato filio solverit id, quod ei pa-

er debuisset. Legati satis acce- et cum fideiussor mihi solvisset, aruit indebitum fuisse legatum: se eum repetere existimavit.

39 *MARCIANUS* Si quis, cum a eicommissario sibi cavere pote- , non caverit, quasi indebitum s debito eum solutum repetere se divi Severus et Antoninus cripserunt.

40 *IDEM* Qui exceptionem per- uam habet, solutum per erro- repetere potest: sed hoc non perpetuum. nam si quidem s causa exceptio datur cum quo tur, solutum repetere potest, ut

περὶ] ἀποζημιώσεως· λοιπὸν ἐκεῖνος, ὅστις δέον νὰ τύχῃ ὑπερασπίσεως ἐναντίον ἐξωτικοῦ, πολὺ περισσότερον πρέπει ν' ἀποζημιῶται δι' ἐκεῖνο, ὅπερ εἰς 1 τὸν *ἀδελφόν* ὤφειλεν. Ἠρωτήθη, ἐὰν πατὴρ ἐδάνεισεν εἰς τὸν υἱόν, οὗτος δὲ χειραφετηθεὶς κατέβαλε, δύναται ἆρά γε ν' ἀναζητήσῃ; ἀπήντησεν, ἐὰν μηδὲν ἐκ τοῦ χρηματίου ἔμεινε παρὰ τῷ πατρί, δὲν θέλει ἀναζητήσει· καθόσον ὅτι φυσικὴ ἐνοχὴ μένει, ἀπόδειξις εἶνε ὅτι, ἐὰν ἐξωτικὸς ἐνῆγεν ἐκ τοῦ χρηματίου ἐντὸς ἔτους, ὁ πατὴρ θ' ἀφῄρει, ὅ,τι ὁ υἱὸς ὤφειλεν εἰς τοῦτον. 2 Τοὐναντίον ἐὰν ὁ πατὴρ ὅ,τι εἰς τὸν υἱὸν ὤφειλε κατέβαλεν εἰς τοῦτον χειραφετηθέντα, δὲν δύναται ν' ἀναζητήσῃ· καθόσον,ὅτι καὶ ἐνταῦθα μένει φυσικὴ ἐνοχή, καταφαίνεται ἐκ τῆς αὐτῆς ἀποδείξεως, ὅτι ἐὰν ἐξωτικὸς ἐντὸς τοῦ ἔτους ἐνάγῃ ἐκ τοῦ χρηματίου, θέλει ὑπολογισθῇ καὶ ὅ,τι ὁ πατὴρ ὤφειλεν εἰς τὸν υἱόν. ταὐτὰ θέλουσιν εἶσθαι καὶ ἂν ἐξωτικὸς κληρονόμος, ἀποκληρωθέντος τοῦ υἱοῦ, κατέβαλεν ὅ,τι ὁ πατὴρ 3 ὤφειλεν εἰς τὸν υἱόν. Ἔλαβον ἱκανοδοσίαν περὶ κληροδοσίας, καὶ ἀφοῦ ὁ ἐγγυητὴς κατέβαλέ μοι, ἐφάνη ὅτι ἡ κληροδοσία ἦτο ἀχρεώστητος· δύναται οὗτος ν' ἀναζητήσῃ ἐφρόνει [ὁ Ἀφρικανός].

39 *ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις, ἐνῷ παρὰ καταπιστευματοδόχου ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ δι' ἑαυτὸν ἀσφάλειαν, δὲν ἐζήτησε, τὸ ὑπὲρ τὸ ὀφειλόμενον καταβληθὲν ὡς ἀχρεώστητον δύναται οὗτος ν' ἀναζητήσῃ, ἀντεπέστειλαν οἱ αὐτοκράτορες Σεβῆρος καὶ Ἀντωνῖνος.

40 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅστις ἔνστασιν διηνεκῆ ἔχει, δύναται ν' ἀναζητήσῃ τὸ ἐκ πλάνης καταβληθέν. ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε παντοτεινόν. διότι ἂν μὲν ἡ ἔνστασις δίδεται χάριν τοῦ ἐναγομένου, δύναται ν' ἀναζητήσῃ τὸ καταβληθέν, ὡς

accidit in senatus consulto de intercersionibus: ubi vero in odium ejus cui debetur exceptio datur, perperam solutum non repetitur, veluti si filius familias contra Macedonianum mutuam pecuniam acceperit et pater familias factus

συμβαίνει ἐν τῷ συγκλητικῷ δόγματι περὶ ἐγγυήσεων [τῶν γυναικῶν]· ἔνθ' ὅμως πρὸς ποινὴν τοῦ πιστωτοῦ δίδεται ἡ ἔνστασις, τὸ ἐσφαλμένως καταβληθὲν δὲν ἀναζητεῖται, ὡς ἐὰν υἱὸς ὑπεξούσιος ἐναντίον τοῦ Μακεδονιανείου [δόγματος] ἔλαβε δάνεια χρήματα, καὶ πατὴρ οἰκογενείας γενόμενος κατέβαλεν

*1* solverit, non repetit Si pars domus, quae in diem per fideicommissum relicta est, arserit ante diem fideicommissi cedentem et eam heres sua impensa refecerit, deducendam esse impensam ex fideicommisso constat et, si sine deductione domum tradiderit, posse incerti condici, quasi plus debito

*1* δὲν δύναται ν' ἀναζητήσῃ. Ἐὰν μέρος οἰκίας, ἥτις διὰ καταπιστεύματος κατελείφθη ὑπὸ προθεσμίαν, ἐκάη πρότερον φθάσῃ ἡ προθεσμία τοῦ καταπιστεύματος, ὁ δὲ κληρονόμος δι' ἰδίας δαπάνης ἐπεσκεύασεν αὐτήν, γνωστὸν ὅτι θέλει ἀφαιρεθῇ ἡ δαπάνη ἐκ τοῦ καταπιστεύματος, καί, ἐὰν ἄνευ ἀφαιρέσεως παρέδωκε τὴν οἰκίαν, δύναται νὰ ἐγείρῃ ἀπαίτησιν περὶ ἀβεβαίου, ὡσεὶ ἔδωκε περισσότερον τοῦ ὀφειλομένου.

*2* dederit. Si pactus fuerit patronus cum liberto, ne operae ab eo petantur, quidquid postea solutum fuerit a liberto, repeti potest.

*2* Ἐὰν συνεφώνησεν ὁ πάτρων μετὰ τοῦ ἀπελευθέρου, νὰ μὴ ἀπαιτηθῶσιν ἀπὸ τοῦτον ἐργασίαι, ὅ,τιδήποτε κατόπιν ἤθελε καταβληθῇ παρὰ τοῦ ἀπελευθέρου, δύναται ν' ἀναζητηθῇ.

41 *NERATIUS* Quod pupillus sine tutoris auctoritate stipulanti promiserit[1] solverit, repetitio est, quia nec natura debet.

41 *ΝΕΡΑΤΙΟΣ* Ὅ,τι ἄνηβος ἄνευ αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου ὑπεσχέθη εἰς ἐπερωτήσαντα, καὶ κατέβαλε, δύναται ν' ἀναζητήσῃ, διότι οὐδὲ κατὰ φυσικὸν [δίκαιον] ὀφείλει.

42 *ULPIANUS* Poenae non solent repetiti, cum depensae sunt.

42 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ποιναὶ συνήθως δὲν ἀναζητοῦνται, μετὰ τὴν ἀπότισιν αὐτῶν.

43 *PAULUS* Si quis jurasset se dare non oportere, ab omni contentione discedetur atque ita solutam pecuniam repeti posse dicendum est.

43 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐάν τις ὡρκίσθη ὅτι δὲν ὀφείλει νὰ δώσῃ, διαλύεται πᾶσα ἔρις, καὶ οὕτω δέον νὰ λεχθῇ ὅτι τὰ καταβληθέντα χρήματα δύνανται ν' ἀναζητηθῶσιν.

44 *IDEM* Repetitio nulla est ab eo qui suum recepit, tametsi ab alio quam vero debitore solutum est.

44 *Ο ΑΥΤΟΣ* Οὐδεμία ὑπάρχει ἀναζήτησις ἀπ' ἐκείνου, ὅστις τὸ ἴδιον ἔλαβε, καίτοι παρ' ἑτέρου ἢ τοῦ ἀληθοῦς ὀφειλέτου ἐγένετο ἡ καταβολή.

45 *JAVOLENUS* Si is, qui hereditatem vendidit et emptori tradidit, id, quod sibi mortuus debue-

45 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ἐὰν ἐκεῖνος, ὅστις ἐπώλησε τὴν κληρονομίαν καὶ παρέδωκεν εἰς τὸν ἀγοραστήν, δὲν ἐκράτησε ὅ,τι ὁ ἀποθανὼν ὤφειλεν αὐτῷ, δύνα-

(1) et προσθ.

, non retinuit, repetere poterit, a plus debito solutum per conionem recte recipietur.

6 *IDEM* Qui heredis nomine ata non debita ex nummis ipsius edis solvit, ipse quidem repe- non potest: sed si ignorante ede nummos ejus tradidit, do- ius, ait, eos recte vindicabit. ea- causa rerum corporalium est.

7 *CELSUS* Indebitam pecuniam errorem promisisti: eam qui te fideiusserat solvit. ego exmo, si nomine tuo solverit fideor, te fideiussori, stipulatorem obligatum fore: nec exspectann est, ut ratum habeas, quom potes videri id ipsum mandse, ut tuo nomine solveretur: autem fideiussor suo nomine erit quod non debebat, ipsum ipulatore repetere posse, quom indebitam jure gentium pe- iam solvit: quo minus autem sequi poterit ab eo cui solvit, a nandati judicio consecuturum, modo per ignorantiam petentem eptione non summoverit.

8 *IDEM* Qui promisit, si alid a se factum sit vel cum aliquid tum sit, dare se decem, si priuam id factum fuerit, quod prosit dederit, non videbitur fecisse od promisit atque ideo repetere est.

9 *MODESTINUS* His solis pecun condicitur, quibus quoquo mosoluta est, non quibus proficit.

ται ν' ἀναζητήσῃ, διότι τὸ περισσότερον τοῦ ὀφειλομένου καταβληθὲν ὀρθῶς δι' ἀπαιτήσεως ἀναλαμβάνεται.

46 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅστις ἐν ὀνόματι τοῦ κληρονόμου κληροδοσίας μὴ ὀφειλομένας ἐκ νομισμάτων αὐτοῦ τοῦ κληρονόμου κατέβαλεν, αὐτὸς μὲν δὲν δύναται ν' ἀναζητήσῃ· ἀλλ' ἐὰν ἀγνοοῦντος τοῦ κληρονόμου παρέδωκε τὰ νομίσματα αὐτοῦ, ὁ κύριος, λέγει, ὀρθῶς θέλει διεκδικήσει αὐτά. τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐπὶ πραγμάτων σωματικῶν.

47 *ΚΕΛΣΟΣ* Ἀχρεώστητα χρήματα ἐκ πλάνης ὑπεσχέθης· ταῦτα κατέβαλεν ὁ ὑπὲρ σοῦ ἐγγυηθείς· ἐγὼ φρονῶ ὅτι, ἐὰν μὲν ὁ ἐγγυητὴς κατέβαλεν ἐν ὀνόματί σου, σὺ μὲν θέλεις εἶσθαι ὑπόχρεως ἀπέναντι τοῦ ἐγγυητοῦ, ὁ δ' ἐπερωτήσας ἀπέναντι σοῦ· οὐδὲ θέλομεν ἀναμένει νὰ ἐγκρίνῃς, καθόσον δύνασαι νὰ θεωρηθῇς ὅτι ἐνετείλω αὐτὸ τοῦτο, ὥστε ἐν ὀνόματί σου νὰ γείνῃ ἡ καταβολή· ἂν ὅμως ὁ ἐγγυητὴς ἐν ἰδίῳ ὀνόματι κατέβαλεν ὅ,τι δὲν ὤφειλεν, αὐτὸς δύναται ν' ἀναζητήσῃ παρὰ τοῦ ἐπερωτήσαντος, καθόσον ἀχρεώστητα κατὰ τὸ ἐθνικὸν δίκαιον χρήματα κατέβαλεν· ὅ,τι ὅμως ὀλιγώτερον ἤθελε δυνηθῇ νὰ λάβῃ παρ' ἐκείνου, εἰς ὃν κατέβαλε, θέλει λάβει παρὰ σοῦ διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς, ἀρκεῖ μόνον ἐξ ἀγνοίας νὰ μὴ ἀπέκρουσε δι' ἐνστάσεως τὸν ἐναγαγόντα [δῆθεν πιστωτήν].

48 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅστις ὑπεσχέθη, ἐὰν ἤθελε γείνει τι παρ' αὐτοῦ, ἢ ὅταν ἤθελε γείνει τι, νὰ δώσῃ οὗτος δέκα,— ἐάν, προτοῦ γείνῃ ἐκεῖνο, ἔδωκεν ὅ,τι ὑπεσχέθη, δὲν θεωρεῖται ὅτι ἐποίησεν ὅ,τι ὑπεσχέθη, καὶ διὰ τοῦτο δύναται ν' ἀναζητήσῃ.

49 *ΜΟΔΕΣΤΙΝΟΣ* Ἀπ' ἐκείνων μόνον ἀπαιτοῦνται τὰ χρήματα, εἰς οὓς καθ' οἱονδήποτε τρόπον κατεβλήθησαν, οὐχὶ [ἀπ' ἐκείνων] οὓς ὠφέλησαν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

50 *POMPONIUS* Quod quis sciens indebitum dédit hac mente, ut postea repeteret, repetere non potest.

51 *IDEM* Ex quibus causis retentionem quidem habemus, petitionem autem non habemus, ea si solverimus, repetere non possumus.

52 *IDEM* Damus aut ob causam aut ob rem: ob causam praeteritam, veluti cum ideo do, quod aliquid a te consecutus sum vel quia aliquid a te factum est, ut, etiamsi falsa causa sit, repetitio ejus pecuniae non sit: ob rem vero datur, ut aliquid sequatur, quo non sequente repetitio competit.

53 *PROCULUS* Dominus testamento servo suo libertatem dedit, si decem det: servo ignorante id testamentum non valere data sunt mihi decem: quaeritur, quis repetere potest. Proculus respondit: si ipse servus peculiares nummos dedit, cum ei a domino id permissum non esset, manent nummi domini eosque non per condictionem, sed in rem actione petere debet. si autem alius rogatu servi suos nummos dedit, facti sunt mei eosque dominus servi, cuius nomine dati sunt, per condictionem petere potest: sed tam benignius quam utilius est recta via ipsum qui nummos dedit suum recipere.

54 *PAPINIANUS* Ex his omnibus causis, quae jure non valuerunt vel non habuerunt effectum, secuta per errorem solutione condictioni locus erit.

50 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ὅ,τι τις ἐν γ[νώ]σει τοῦ ἀχρεωστήτου ἔδωκε μὲ [σκ]ιδέαν, ν' ἀναζητήσῃ κατόπιον, δὲν [δύ]ναται ν' ἀναζητήσῃ.

51 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐξ ὅσων αἰτιῶν [κ]ρακράτησιν μὲν ἔχομεν, ἀγωγὴν ὅμ[ως] δὲν ἔχομεν, ἐὰν ταῦτα καταβάλωμ[εν] δὲν δυνάμεθα ν' ἀναζητήσωμεν.

52 *Ο ΑΥΤΟΣ* Δίδομεν ἢ δι' αἰτίαν διὰ σκοπόν· δι' αἰτίαν παρελθοῦσ[αν] λ. χ. ἐὰν δίδω διὰ τοῦτο, διότι ἔ[λα]βόν τι παρὰ σοῦ, ἢ διότι ἐγένετ[ο] ὑπὸ σοῦ, ὥστε, καὶ ἐὰν ψευδὴς εἶν[αι] αἰτία, ἀναζήτησις τῶν χρημάτων [δὲν] γίνεται· διὰ σκοπὸν ὅμως δίδεται, [ἂν] ἐπακολουθήσῃ τι, οὗτινος μὴ ἐπακ[ο]λουθοῦντος, ἀρμόζει ἀναζήτησις.

53 *ΠΡΟΚΟΥΛΟΣ* Κύριος ἔδωκε [ἐν] διαθήκης εἰς δοῦλόν του τὴν ἐλευθερ[ί]αν ἐὰν δώσῃ δέκα· ἀγνοοῦντος δὲ [τ]οῦ δούλου ὅτι ἡ διαθήκη αὕτη δὲν ἰσχ[ύ]ει ἐδόθησαν εἰς ἐμὲ δέκα· ἐρωτᾶται, [τ]ίς δύναται ν' ἀναζητήσῃ. ὁ Πρόκουλ[ος] ἀπήντησεν· ἐὰν μὲν αὐτὸς ὁ δοῦλος [ἔ]δωκε χρήματα τοῦ χρηματίου, μὴ [ἐ]ντος τούτου ἐπιτετραμμένου εἰς αὐ[τὸ] ὑπὸ τοῦ κυρίου, μένουσι τὰ νομίσμα[τα] [ἰδιοκτησία] τοῦ κυρίου, καὶ ταῦ[τα] οὐχὶ δι' ἀπαιτήσεως, ἀλλὰ δι' ἐμπρ[ά]γματος ἀγωγῆς δέον νὰ ζητήσῃ. ἂν [δὲ] μως ἕτερος κατὰ παράκλησιν τοῦ [δ]ούλου ἔδωκεν ἴδια νομίσματα, ἐγένο[ντο] ἰδικά μου, καὶ ταῦτα ὁ κύριος [τ]οῦ δούλου, ἐν ὀνόματι τοῦ ὁποίου ἐδό[θη]σαν, δι' ἀπαιτήσεως δύναται νὰ [ζ]τήσῃ. ἀλλὰ καὶ φιλανθρωπότερον [κ]αὶ ὠφελιμώτερον εἶνε ἀπ' εὐθείας αὐτ[ὸν] τὰ νομίσματα δώσας ν' ἀναλάβῃ [τὸ] ἴδιον.

54 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ἐξ ὅλων τῶν [αἰ]τιῶν, αἵτινες δὲν ἦσαν ἔγκυροι, ἢ [δὲ]ν ἔσχον ἀποτέλεσμα, ἐὰν ἐπηκολούθ[ησ]ε ἐκ πλάνης καταβολή, θέλει λάβει [τό]ραν ἀπαίτησις.

5 *IDEM* Si urbana praedia lo-
erit praedo, quod mercedis no-
e ceperit, ab eo qui solvit non
etetur, sed domino erit obliga-
idemque juris erit in vecturis
ium, quas ipse locaverit aut
rcuerit, item mercedibus servo-
, quorum operae per ipsum
rint locatae. nam si servus non
tus mercedem ut domino prae-
i rettulit, non fiet accipientis
nnia. quod si vecturas navium,
s dominus locaverat, item pen-
es insularum acceperit, ob in-
itum ei tenebitur, qui non est
ratus solvendo. quod ergo dici
t praedoni fructus posse condi-
tunc locum habet, cum domini
tus fuerunt.

6 *IDEM* Sufficit ad causam in-
iti incertum esse, temporaria
an perpetua exceptionis defen-
nam si qui, ne conveniatur,
ec Titius consul fiat, paciscatur,
a potest Titio decedente per-
ua fieri exceptio, quae ad tem-
est Titio consulatum ineunte,
nma ratione dicetur, quod inte-
solvitur, repeti: ut enim pac-
n, quod in tempus certum colla-
n est, non magis inducit con-
ionem, quam si ex die debitor
vit, ita prorsum defensio juris,
e causam incertam habet, con-
tionis[1] instar optinet.

[1] condicionis

7 *IDEM* Cum indebitum impu-
is nomine tutor numeravit, im-
uberis condictio est. Creditor,

55 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἅρπαξ ἐξεμίσθω-
σεν ἀστικὰ κτήματα, ὅ,τι λόγῳ μισθώ-
ματος ἔλαβε, δὲν θέλει ἀναζητηθῇ
παρὰ τοῦ καταβαλόντος, ἀλλ' [ὁ ἅρ-
παξ] θέλει εἰσθαι ἐνεχόμενος ἀπέναντι
τοῦ κυρίου. τὸ αὐτὸ θέλει ἰσχύει καὶ
διὰ τοὺς ναύλους πλοίων, ἅτινα ἐκεῖ-
νος ἐξεμίσθωσεν ἢ ἐφώπλισεν, ὡσαύτως
διὰ τοὺς μισθοὺς δούλων, ὧν αἱ ἐρ-
γασίαι δι' ἐκείνου ἐξεμισθώθησαν. διό-
τι ἐὰν δοῦλος μὴ ἐκμισθωθεὶς ἀπέδωκε
τὸν μισθὸν εἰς τὸν ἅρπαγα ὡς εἰς
κύριον, τὰ χρήματα δὲν καθίστανται
τοῦ λαμβάνοντος. ἂν ὅμως τοὺς ναύ-
λους πλοίων, ἅτινα ὁ κύριος εἶχεν ἐκ-
μισθώσει, ὡσαύτως τὰ μισθώματα συν-
οικιῶν ἔλαβεν, ἐνέχεται διὰ τὸ ἀχρε-
ώστητον ἀπέναντι ἐκείνου, ὅστις διὰ
τῆς καταβολῆς δὲν ἀπηλλάγη· ὅπερ
δὲ συνήθως λέγεται, ὅτι δύνανται ν'ἀ-
παιτηθῶσιν οἱ καρποὶ ἀπὸ τὸν ἅρπα-
γα, τότε λαμβάνει χώραν, ὅταν οἱ καρ-
ποὶ ἦσαν τοῦ κυρίου.

56 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἀρκεῖ διὰ τὸ ἀχρεώ-
στητον ἡ ἀβεβαιότης, ἂν πρόσκαιρος
ἢ διηνεκὴς εἶνε ἡ δι' ἐνστάσεως ὑπερ-
άσπισις. διότι ἐάν τις συμφωνήσῃ νὰ
μὴ ἐναχθῇ, μέχρις οὗ ὁ Τίτιος γείνῃ
ὕπατος,—ἐπειδὴ δυνατὸν ἀποθνήσκον-
τος τοῦ Τιτίου νὰ καταστῇ διηνεκὴς ἡ
ἔνστασις, ἥτις εἶνε πρόσκαιρος, ἂν ὁ Τί-
τιος λάβῃ τὴν ὑπατείαν,—λογικώτατα
δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ἀναζητεῖται,
ὅ,τι ἐν τῷ μεταξὺ κατεβλήθη· διότι
ὡς τὸ σύμφωνον, ὅπερ εἰς ὡρισμένον
χρόνον ἀναφέρεται, δὲν προκαλεῖ τὴν
ἀπαίτησιν περισσότερον, παρ' ἐὰν ἀπὸ
[ὡρισμένης] ἡμέρας ὀφειλέτης κατέβα-
λεν, οὕτω δικαιολογικὴ ὑπεράσπισις
(ἔνστασις), ἥτις ἔχει αἰτίαν ἀόριστον,
λαμβάνει ἐντελῶς ἰσχὺν αἱρέσεως.

57 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἀχρεώστητον ἐν
ὀνόματι ἀνήβου ἐμέτρησεν ὁ ἐπίτροπος,
ὁ ἄνηβος ἔχει τὴν ἀπαίτησιν. Πι-

ut procuratori suo debitum redderetur, mandavit: majore pecunia soluta procurator indebiti causa convenietur: quod si nominatim, ut major pecunia solveretur, delegavit, indebiti cum eo qui delegavit erit actio, quae non videtur perempta, si frustra cum procuratore lis fuerit instituta.

στωτὴς ἔδωκεν ἐντολὴν ν' ἀποδοθῇ χρέος εἰς τὸν πληρεξούσιον αὐτοῦ· ε καταβληθῶσι περισσότερα χρήματα πληρεξούσιος θέλει ἐναχθῆ ἕνεκα τ ἀχρεωστήτου· ἂν ὅμως ρητῶς παρή γειλε νὰ καταβληθῶσι περισσότε χρήματα, θέλει εἶσθαι κατ' ἐκείνου, στις ἔδωκε τὴν ἐντολήν, ἡ τοῦ ἀχρε στήτου ἀγωγή, ἥτις δὲν θεωρεῖται πολεσθεῖσα, ἐὰν ματαίως ἤρξατο ἡ κη κατὰ τοῦ πληρεξουσίου.

58 *IDEM* Servo manumisso fideicommissum ita reliquit, si ad libertatem ex testamento pervenerit: post acceptam sine judice pecuniam ingenuus pronuntiatus est: indebiti fideicommissi repetitio erit.

58 *Ο ΑΥΤΟΣ* Χειραφετήσας [τις] δο λον κατέλιπε καταπίστευμα διὰ τ περίπτωσιν, καθ' ἣν ἤθελε περιέλθει τὴν ἐλευθερίαν ἐκ τῆς διαθήκης· με δὲ τὴν ἄνευ [παρεμβάσεως] δικασπ λῆψιν τῶν χρημάτων, ἐκρίθη ὡς ἐκ νετῆς ἐλεύθερος. θέλει λάβει χώραν ἀναζήτησις τοῦ ἀχρεωστήτου καταπ στεύματος.

59 *IDEM* Si fideiussor jure liberatus solverit errore pecuniam, repetenti non oberit: si vero reus promittendi per errorem et ipse postea pecuniam solverit, non repetet, cum prior solutio, quae fuit irrita, naturale vinculum non dissolvit, nec civile, si reus promittendi tenebatur.

59 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἐγγυητὴς νομ μως ἀπαλλαγεὶς κατέβαλεν ἐκ πλάν τὰ χρήματα, δὲν ἐμποδίζεται ἀπὸ τ ἀναζητήσεως· ἂν ὅμως ὁ κύριος ὀφει της ἐκ πλάνης καὶ αὐτὸς κατόπιν κ τέβαλε τὰ χρήματα, δὲν δύναται ν' ναζητήσῃ, διότι ἡ προηγουμένη κατ βολή, ἥτις ἦτο ἀνίσχυρος, δὲν λ τὴν φυσικὴν ἐνοχήν, οὐδὲ τὴν ἀστικ ἐὰν ὁ κύριος ὀφειλέτης ἐνέχηται.

60 *PAULUS* Julianus verum debitorem post litem contestatam manente adhuc judicio negabat solventem repetere posse, quia nec absolutus nec condemnatus repetere posset: licet enim absolutus sit, natura tamen debitor permanet: similemque esse ei dicit, qui ita promisit, sive navis ex Asia venerit sive non venerit, quia ex una causa alterius[1] solutionis origo pro-

60 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὁ Ἰουλιανὸς περὶ ἀληθοῦς ὀφειλέτου, ὅστις μετὰ κάτ ξιν τῆς δίκης διαρκούσης ἔτι ταύ κατέβαλεν, ἠρνεῖτο ὅτι δύναται ν' ναζητήσῃ, διότι οὔτε ἀπαλλαττόμ νος οὔτε καταδικαζόμενος θὰ ἠδύνα ν' ἀναζητήσῃ· καθόσον καὶ ἂν ἀπα λάγῃ, ὅμως μένει κατὰ [δίκαιον] σικὸν ὀφειλέτης· ὁμοιάζει δέ, λέγει, π ἐκεῖνον, ὅστις ὑπεσχέθη ὡς ἐξῆς, ε *τὸ πλοῖον ἔλθει ἐκ τῆς Ἀσίας εἴτε ἔλθει*, καθόσον ἐκ τῆς μιᾶς ἢ τῆς λης αἰτίας πηγάζει ὁ τῆς καταβο λόγος. Ὅταν ὅμως τις ὅ,τι ἀπα

(1) alterave (Mo.)

1 ficiscitur. Ubi autem quis quod

re debet sub condicione novan- animo promisit, plerique pu- t pendente novatione solutum ctere posse, quia ex qua obli- tione solvat, adhuc incertum sit: mque esse etiam, si diversas per- as ponas eandem pecuniam pure sub condicione novandi animo misisse. sed hoc dissimile est: stipulatione enim pura et con- ionali eundem debiturum cer- n est.

61 *SCAEVOLA* Tutores pupilli ibusdam creditoribus patris ex rimonio paterno solverunt, sed stea non sufficientibus bonis pu- llum abstinuerunt: quaeritur, an od amplius creditoribus per tu- res pupilli solutum est vel totum od acceperunt restituere de- ant. respondi, si nihil dolo fac- n esset, tutori quidem vel pupil- non deberi, creditoribus autem s in id, quod amplius sui debiti utum est, teneri.

62 *MAECIANUS* Fideicommissum stipulatione deductum tametsi n debitum fuisset, quia tamen a ente fidei explendae causa pro- ssum esset, debetur.

63 *GAIUS* Neratius casum refert, quis id quod solverit repetere n possit, quasi debitum dederit, c tamen liberetur: velut si is, i cum[1] certum hominem deberet, tuliberum dederit: nam ideo eum m liberari, quod non in plenum pulatoris hominem fecerit, nec

[1] cui (Mə.)

ὀφείλει, *ὑπὸ αἵρεσιν* μὲ σκοπὸν ἀνανεώσεως ὑπεσχέθη, οἱ πλεῖστοι φρονοῦσιν ὅτι ἠρτημένης [τῆς αἱρέσεως] τῆς ἀνανεώσεως δύναται τὸ καταβληθὲν ν' ἀναζητηθῇ, καθόσον ἐκ ποίας ἐνοχῆς καταβάλλῃ, εἶνε εἰσέτι ἀβέβαιον. τὸ αὐτὸ εἶνε καὶ ἂν ὑποθέσῃς διάφορα πρόσωπα, ἄτινα χρήματα [ὁ μὲν εἰς] ἁπλῶς καὶ ὁ [ἕτερος] ὑπὸ αἵρεσιν μὲ σκοπὸν ἀνανεώσεως ὑπεσχέθησαν. ἀλλ' [ἡ περίστασις] αὕτη εἶνε ἀνομοία [τῆς προηγουμένης]· διότι ἐπὶ ἐπερωτήσεως ἁπλῆς καὶ [κατόπιν] αἱρετικῆς εἶνε βέβαιον ὅτι ὁ αὐτὸς θέλει εἶσθαι ὀφειλέτης.

61 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Οἱ ἐπίτροποι ἀνήβου εἴς τινας πιστωτὰς τοῦ πατρὸς κατέβαλον ἐκ τῆς πατρικῆς περιουσίας, ἀλλὰ κατόπιν μὴ ἐξαρκούσης τῆς περιουσίας ἔκαμαν ἀποχὴν διὰ τὸν ἄνηβον· ἐρωτᾶται, ἂν ὅ,τι περιπλέον κατεβλήθη εἰς τοὺς πιστωτὰς διὰ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ ἀνήβου, ἢ ὁλόκληρον ὅπερ ἔλαβον, δέον ν' ἀποδώσωσιν. ἀπήντησα, ἐὰν μηδὲν δολίως ἐγένετο, ἀπέναντι μὲν τοῦ ἐπιτρόπου ἢ τοῦ ἀνήβου δὲν ἐνέχονται, ἀπέναντι ὅμως ἄλλων πιστωτῶν, δι' ὅ,τι περιπλέον τοῦ χρέους κατεβλήθη ἐνέχονται.

62 *ΜΑΙΚΙΑΝΟΣ* Καταπίστευμα, ὅπερ ὑπεβλήθη εἰς ἐπερώτησιν, καὶ ἂν μὴ ὠφείλετο, ἐπειδὴ ὅμως ὁ ὑποσχεθεὶς ἦτο ἐνγνώσει, ὀφείλεται, [καὶ τοῦτο] πρὸς τήρησιν τῆς πίστεως.

63 *ΓΑΪΟΣ* Ὁ Νεράτιος ἀναφέρει περίπτωσιν, καθ' ἣν τις ὅ,τι ἔδωκε δὲν δύναται ν' ἀναζητήσῃ, ὡσεὶ ὀφειλόμενον ἔδωκεν, ὅμως δὲν ἀπαλλάσσεται· λ. χ. ἐὰν ἐκεῖνος, ὅστις ὤφειλεν εἴς τινα ὡρισμένον δοῦλον, ἔδωκεν [ἕτερον] ὑπὸ αἵρεσιν ἀπελευθερωθέντα· διότι οὗτος δὲν ἀπαλλάσσεται διὰ τοῦτο, διότι δὲν κατέστησε τὸν δοῦλον εἰς τὴν πλήρη [κυριότητα] τοῦ ἐπερωτήσαντος,

tamen repetere eum posse, quod debitum dederit.

64 *TRYPHONINUS* Si quod dominus servo debuit, manumisso solvit, quamvis existimans ei aliqua teneri actione, tamen repetere non poterit, quia naturale adgnovit debitum : ut enim libertas naturali jure continetur et dominatio ex gentium jure introducta est, ita debiti vel non debiti ratio in condictione naturaliter intellegenda est.

65 *PAULUS* In summa, ut generaliter de repetitione tractemus, sciendum est dari aut ob transactionem aut ob causam aut propter condicionem aut ob rem aut indebitum : in quibus omnibus quae-

1 ritur de repetitione. Et quidem quod transactionis nomine datur, licet res nulla media fuerit, non repetitur : nam si lis fuit, hoc ipsum, quod a lite disceditur, causa videtur esse. sin autem evidens calumnia detegitur et transactio imperfecta est, repetitio dabitur. 2 Id quoque, quod ob causam datur, puta quod negotia mea adiuta ab eo putavi, licet non sit factum, quia donari[1] volui, quamvis falso mihi persuaserim, repeti non pos-

(1) donare

3 se. Sed agere per condictionem propter condicionem legati vel hereditatis, sive non sit mihi legatum sive ademptum legatum, possum, ut repetam quod dedi, quoniam non contrahendi animo dederim, quia causa, propter quam dedi, non

ὅμως δὲν δύναται ν' ἀναζητήσῃ ἐκεῖνον, διότι κεχρεωστημένως ἔδωκε.

64 *ΤΡΥΦΩΝΙΝΟΣ* Ἐὰν ὅ,τι ὁ κύριος εἰς τὸν δοῦλον ὤφειλε, κατέβαλε μετὰ τὴν χειραφεσίαν, καίτοι ἐνόμιζεν ὅτι ἐνέχεται ἀπέναντι ἐκείνου διά τινος ἀγωγῆς, ὅμως δὲν δύναται ν' ἀναζητήσῃ, διότι φυσικὸν χρέος ἀνεγνώρισεν διότι ὡς ἡ ἐλευθερία περιέχεται ἐν τῷ φυσικῷ δικαίῳ, ἡ δὲ δεσποτεία ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου εἰσήχθη, οὕτως ἡ τοῦ παρξις ὀφειλομένου ἢ μὴ ὀφειλομένου ὡς πρὸς ἀπαίτησιν *φυσικῶς* δέον νοῆται.

65 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐν συνόλῳ, — ἵνα γενικῶς περὶ ἀναζητήσεως πραγματευθῶμεν — δέον νὰ γνωσθῇ ὅτι δόσις γίνεται εἴτε ἕνεκα [γενομένου] συμβασμοῦ, εἴτε δι' αἰτίαν, εἴτε πρὸς [πλήρωσιν] αἱρέσεως, εἴτε διὰ σκοπόν, εἴτε δι' ἀχρεώστητον· καθ' ὅλας ταύτας [τὰς περιπτώσεις] γεννᾶται τὸ περὶ ἀ-

1 ναζητήσεως ζήτημα. Καὶ ὅ,τι μὲν λόγῳ συμβιβασμοῦ δίδεται, καὶ ὁπόταν μηδὲν πρᾶγμα ἀμφίβολον ὑπῆρχε, δὲν ἀναζητεῖται· διότι ἂν ὑπῆρχε δίκη, αὐτὸ τοῦτο, ὅτι γίνεται ἀποχώρησις τῆς δίκης, θεωρεῖται ὅτι εἶνε ὁ λόγος ἂν ὅμως προφανὴς συκοφαντία ἀνακαλύπτηται, καὶ ὁ συμβιβασμὸς εἶνε α-

2 τελής, ἐπιτρέπεται ἀναζήτησις. Ἐξ ἑαυτοῦ ἐκεῖνο, ὅπερ δι' αἰτίαν δίδεται διότι λ. χ. ἐνόμισα ὅτι αἱ ὑποθέσεις μου ἔσχον συνδρομὴν παρά τινος, ἐνῷ δὲν ἀληθεύει,—ἐπειδὴ ἠθέλησα νὰ δώρήσωμαι, δὲν εἶνε δυνατὴ ἡ ἀναζήτησις, καίτοι ἀνακριβῶς εἶχον πείσει

3 μαυτόν. Ἀλλὰ νὰ ἐγείρω ἀπαίτησιν ὅπως ἀναζητήσω ὅ,τι ἔδωκα πρὸς [πλήρωσιν] αἱρέσεως κληροδοσίας ἢ κληρονομίας, ἂν εἴτε δὲν ἐκληροδοτήθη ἐμὲ, εἴτε ἀφῃρέθη ἡ κληροδοσία, δ-ναμαι, διότι δὲν ἔδωκα πρὸς σύναψιν συμβολαίου, καθόσον ἡ αἰτία, δι' ἣν

secuta. idem et si hereditatem
e nolui vel non potui. non idem
st dici, si servus meus sub con-
one heres institutus sit et ego
ero, deinde manumissus adierit:

δωκα, δὲν ἐπηκολούθησε. τὸ αὐτὸ καὶ ἂν μὴ ἠθέλησα νὰ ὑπεισέλθω εἰς τὴν κληρονομίαν, ἢ δὲν ἠδυνήθην. δὲν δύναται νὰ λεχθῇ τὸ αὐτό, ἐὰν δοῦλός μου ὑπὸ αἵρεσιν κληρονόμος ἐγκατεστάθη, καὶ ἐγὼ ἔδωκα, εἶτα δὲ χειραφετηθεὶς ὑπεισῆλθε· διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει 4 ἐπηκολούθησεν ἡ αἰτία. Ὅ,τι διὰ σκοπὸν δίδεται, δύναται ν' ἀναζητηθῇ συμφώνως πρὸς τὸ καλὸν καὶ ἴσον· ὡς ἐὰν δώσω σοι, ἵνα ποιήσῃς τι, καὶ 5 δὲν ποιήσῃς. Εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἀχρεώστητον ἀναζητεῖ, καὶ ὁ καρπὸς καὶ ὁ τοκετὸς δέον ν' ἀποκαθίστανται, 6 ἀφαιρουμένων τῶν δαπανῶν. Ἐπὶ σίτου ἀχρεωστήτως καταβληθέντος λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ ποιότης· ἐὰν δ' ὁ σῖτος κατηναλώθη, ἀναζητεῖ-7 ται τὸ τίμημα. Οὕτως ἐὰν ἔδωκα [ἀχρεωστήτως] οἴκησιν, θέλω ἀπαιτήσει χρήματα, οὐχὶ μὲν ὅσον ἠδύνατο νὰ ἐκμισθωθῇ, ἀλλ' ὅσον σὺ ἤθελες πλη-8 ρώσει διὰ μίσθωμα. Ἐὰν ἔδωκά σοι δοῦλον ἀχρεώστητον καὶ τοῦτον ἐχειραφέτησας, ἐὰν μὲν ἐν γνώσει ἔπραξας τοῦτο, ἐνέχεσαι διὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ, ἂν δ' ἐν ἀγνοίᾳ, δὲν ἐνέχεσαι, ἀλλὰ [ἐνέχεσαι] ν' ἀποκαταστήσῃς τὰς [σοὶ καταβαλλομένας] ἐργασίας τοῦ ἀπελευθερωθέντος τούτου, καὶ τὴν εἰς αὐ-9 τὸν [ἐπαχθεῖσαν] κληρονομίαν. Ἀχρεώστητον εἶνε ὄχι μόνον, ὅ,τι καθόλου δὲν ὀφείλεται, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι εἷς τινα ὀφείλεται, ἐὰν εἰς ἕτερον καταβάλληται, ἢ ἐὰν ἐκεῖνο, ὅπερ εἷς ὤφειλεν, ἕτερος κατέβαλεν, ὡσεὶ οὗτος ὤφειλε.

am hoc casu secuta res est. Quod
rem datur, ex bono et aequo
et repetitionem: veluti si dem
, ut aliquid facias, nec feceris.
ni, qui indebitum repetit, et fruc-
et partus restitui debet deducta

mpensa. In frumento indebito
ito et bonitas est et, si consum-
frumentum, pretium repetet.

ic habitatione data pecuniam
dicam, non quidem quanti lo-
potuit, sed quanti tu conductu-

us fuisses. Si servum indebi-
tibi dedi eumque manumisisti,
sciens hoc fecisti, teneberis ad
ptium ejus, si nesciens, non te-
eris, sed propter operas ejus
rti et ut hereditatem ejus res-

ituas. Indebitum est non tan-
, quod omnino non debetur, sed
quod alii debetur, si alii solva-
, aut si id quod alius debebat
s quasi ipse debeat solvat.

66 *PAPINIANUS* Haec condictio bono et aequo introducta, quod erius apud alterum sine causa prehenditur, revocare consuevit.

66 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ἡ προκειμένη ἀπαίτησις ἐκ τοῦ καλοῦ καὶ ἴσου εἰσαχθεῖσα, ἀνακαλεῖ συνήθως ὅ,τι [πρᾶγμά] τινος εὑρίσκεται ἄνευ αἰτίας παρ' ἑτέρῳ.

67 *SCAEVOLA* Stichus testamen- ejus, quem dominum suum arbi-

67 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Ὁ Στίχος λαβὼν τὴν ἐλευθερίαν διὰ διαθήκης ἐκείνου,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

trabatur, libertate accepta, si decem annis ex die mortis annuos decem heredibus praestitisset. per octo annos praefinitam quantitatem ut iussus erat dedit, postmodum se ingenuum comperit nec reliquorum annorum dedit et pronuntiatus est ingenuus: quaesitum est, an pecuniam, quam heredibus dedit, ut indebitam datam repetere et qua actione possit. respondit, si eam pecuniam dedit, quae neque ex operis suis, neque ex re ejus, cui bona fide serviebat, quaesita sit,

1 posse repeti. Tutor creditori pupilli sui plus quam debebatur exsolvit et tutelae judicio pupillo non imputavit: quaero an repetitionem adversus creditorem haberet.

2 respondit habere. Titius cum multos creditores haberet, in quibus et Seium, bona sua privatim facta venditione Maevio concessit, ut satis creditoribus faceret: sed Maevius solvit pecuniam Seio tamquam debitam, quae iam a Titio fuerat soluta: quaesitum est, cum postea repperiantur apochae apud Titium debitorem partim solutae pecuniae, cui magis repetitio pecuniae indebitae solutae competit, Titio debitori an Maevio, qui in rem suam procurator factus est. respondit secundum ea quae proponerentur ei, qui postea solvisset.

3 Idem quaesiit, an pactum, quod in pariationibus adscribi solet in hunc modum «ex hoc contractu nul-

ὸν ἐθεώρει κύριόν του, ἐὰν ἐπὶ δ
ἔτη ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου
θελε παράσχει ἐνιαυσίως δέκα εἰς τ
κληρονόμους, ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη ἔδιδε
προρρηθεῖσαν ποσότητα, ὡς εἶχε δ
ταχθῇ, εἶτα δὲ ἀνακαλύψας ὅτι ἦτα
γενετῆς ἐλεύθερος, δὲν ἔδιδε [τὴν πο
τητα] τῶν λοιπῶν ἐτῶν, καὶ ἐκηρύ
ἐκ γενετῆς ἐλεύθερος· ἠρωτήθη, ἂν
χρήματα, ἅτινα ἔδωκεν εἰς τοὺς κ
ρονόμους, δύναται ὡς ἀχρεωστήτως
θέντα ν' ἀναζητήσῃ, καὶ διὰ τίνος
γωγῆς· ἀπήντησεν· ἐὰν ἔδωκε τοιαῦ
χρήματα, ἅτινα οὔτε ἐξ ἰδίων ἐρ
σιῶν, οὔτε ἐκ περιουσίας ἐκείνου, εἰ
καλῇ τῇ πίστει ἐδούλευεν, ἀπεκτή
1 σαν, δύναται ν' ἀναζητήσῃ. Ἴ
τροπος κατέβαλεν εἰς πιστωτὴν
ἰδίου ἐπιτροπευομένου περισσότερον
ὀφειλομένου, καὶ κατὰ τὴν περὶ
τροπείας δίκην δὲν τὸ ὑπελόγισεν
τὸν ἄνηβον· ἐρωτᾶται ἂν ἔχῃ ἀνα
τησιν ἐναντίον τοῦ πιστωτοῦ· ἀπήν
2 σεν ὅτι ἔχει. Ὁ Τίτιος ἔχων πολ
πιστωτάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ
Σέϊον, τὴν περιουσίαν αὐτοῦ γενομ
ἰδιωτικῆς πωλήσεως παρεχώρησεν
τὸν Μαίβιον, ἵνα ἱκανοποιήσῃ τοὺς
στωτάς· ἀλλ' ὁ Μαίβιος κατέβαλε
εἰς μόνον τὸν Σέϊον ὀφειλόμενα χ
ματα, ἅτινα εἶχον ἤδη παρὰ τοῦ
τίου καταβληθῆ· ἠρωτήθη, ὅτε κα
πιν ἀνευρέθησαν ἀποδείξεις παρὰ
ὀφειλέτῃ Τιτίῳ περὶ τῶν μερικῶς
ταβληθέντων χρημάτων, εἰς τίνα μ
λον ἁρμόζει ἡ ἀναζήτησις τῶν ἀχ
στήτων χρημάτων, εἰς τὸν ὀφειλ
Τίτιον ἢ τὸν Μαίβιον, ὅστις ἐγέ
πληρεξούσιος εἰς ὑπόθεσιν ἐνδιαφέ
σαν [ἀμέσως] αὐτόν. ἀπήντησεν
ὡς τὰ πράγματα ἐξετέθησαν, εἰς ἐ
3 νον, ὅστις κατόπιν κατέβαλεν.
αὐτὸς ἠρώτησεν, ἂν τὸ σύμφωνον,
συνήθως ἐν ταῖς ἐξοφλήσεσι γράφ

n inter se controversiam am-
s esse» impediat repetitionem.
pondit nihil proponi, cur impe-

liret. Lucius Titius Gaio Seio
nori annis viginti quinque pecu-
m certam credidit et ab eo ali-
ntum usurarum nomine acce-
et[1]Gaii Seii minoris heres ad-
sus Publium Maevium a prae-
e provinciae in integrum resti-
us est, ne debitum hereditarium
veret, et[2] nec quicquam de usu-
ejusdem sortis, quas Seius mi-
annis viginti quinque exsolve-
3, repetendis tractatum apud
esidem aut ab eo est pronun-
tum: quaero, an usuras, quas
ius Seius minor annis viginti
nque quoad viveret creditori
olveret, heres ejus repetere pos-
respondit secundum ea quae
ponerentur condici id, quod
rarum nomine defunctus sol-
set, non posse. item quaero, si
istimes repeti non posse, an ex
debito heres retinere eas pos-
respondit ne hoc quidem.

1) διαγρ. (Hal.)
2) διαγρ.
3) exsolverat (Hal.)

## VII 1.

### e condictione sine causa.

1 *ULPIANUS* Est et haec species
ndictionis, si quis sine causa
omiserit vel si solverit quis in-
bitum. qui autem promisit sine
usa, condicere quantitatem non
tst quam non dedit, sed ipsam

1) Κωδ. (4.9) — Βασ. (ΚΔ'.Η')

ὡς ἐξῆς «ἐκ τοῦ συμβολαίου τούτου οὐδεμία πλέον νὰ ὑπάρξῃ ἔρις πρὸς ἀλλήλους» ἐμποδίζῃ τὴν ἀναζήτησιν. ἀπήντησεν ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει, ὅπερ νὰ 4 ἐμποδίζῃ. Ὁ Λούκιος Τίτιος εἰς τὸν Γάϊον Σέϊον μικρότερον τῶν εἰκοσιπέντε ἐτῶν ἐδάνεισεν ὡρισμένα χρήματα, καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ λόγῳ τόκων ποσόν τι. ὁ κληρονόμος τοῦ ἀνηλίκου Γαΐου Σεΐου ἀπεκατεστάθη εἰς ἀκέραιον ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς ἐπαρχίας ἐναντίον τοῦ [κληρονόμου τοῦ δανειστοῦ] Πουβλίου Μαιβίου, ὥστε νὰ μὴ καταβάλῃ τὸ κληρονομικὸν χρέος· περὶ δὲ ἀναζητήσεως τῶν τόκων τοῦ ἰδίου κεφαλαίου, οὓς ὁ μικρότερος τῶν εἰκοσιπέντε ἐτῶν Σέϊος εἶχε καταβάλει, οὐδὲν συνεζητήθη ἐνώπιον τοῦ διοικητοῦ, ἢ ἀπεφασίσθη παρὰ τούτου· ἐρωτᾶται, ἂν τοὺς τόκους, οὓς ὁ μικρότερος τῶν εἰκοσιπέντε ἐτῶν Γάϊος Σέϊος ἐφ' ὅσον ἔζη κατέβαλλεν εἰς τὸν πιστωτήν, δύναται ὁ κληρονόμος αὐτοῦ ν' ἀναζητήσῃ. ἀπήντησεν ὅτι, ὡς τὰ πράγματα ἐξετέθησαν, δὲν δύναται ν' ἀπαιτηθῇ ἐκεῖνο, ὅπερ λόγῳ τόκων εἶχε καταβάλει ὁ ἀποθανών. ὡσαύτως ἐρωτᾶται ἄν, ἀφοῦ φρονεῖς ὅτι δὲν εἶνε δυνατὴ ἡ ἀναζήτησις, δύναται ὁ κληρονόμος νὰ παρακρατήσῃ τοὺς τόκους ἐξ *ἄλλου* χρέους. ἀπήντησεν ὅτι οὐδὲ τοῦτο.

## 7.

### Περὶ ἀπαιτήσεως [τοῦ καταβληθέντος] ἄνευ αἰτίας.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὑπάρχει καὶ τοῦτο τὸ εἶδος τῆς ἀπαιτήσεως, ἐάν τις ἄνευ αἰτίας ὑπεσχέθη, ἢ ἄν τις ἀχρεώστητον κατέβαλεν. ὅστις ὅμως ὑπεσχέθη ἄνευ αἰτίας, δὲν δύναται ν' ἀπαιτήσῃ τὴν ποσότητα, ἣν δὲν ἔδωκεν [εἰσέτι], ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἐνοχῆς αὐτῆς [ἀ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

1 obligationem. Sed et si ob causam promisit, causa tamen secuta non est, dicendum est condicionem 2 locum habere. Sive ab initio sine causa promissum est, sive fuit causa promittendi quae finita est vel secuta non est, dicendum est

3 condictioni locum fore. Constat id demum posse condici alicui, quod vel non ex justa causa ad eum pervenit vel redit ad non justam causam.

2 *IDEM* Si fullo vestimenta lavanda conduxerit, deinde amissis eis domino pretium ex locato conventus praestiterit posteaque dominus invenerit vestimenta, qua actione debeat consequi pretium quod dedit? et ait Cassius eum non solum ex conducto agere, verum condicere domino posse: ego puto ex conducto omnimodo eum habere actionem: an autem et condicere possit, quaesitum est, quia non indebitum dedit: nisi forte quasi sine causa datum sic[1] putamus condici posse: etenim vestimentis inventis quasi sine causa datum videtur.

3 *JULIANUS* Qui sine causa obligantur, incerti condictione consequi possunt ut liberentur: nec refert, omnem quis obligationem sine causa suscipiat an majorem quam suscipere eum oportuerit, nisi quod alias condictione id agitur, ut omni obligatione liberetur, alias ut exoneretur: veluti qui decem promisit, nam[2] si quidem nullam causam promittendi habuit, incerti condictione consequitur, ut

(1) sit (σ. μ.) — (2) διαγρ. (Mo.)

1 παλλαγήν]. Ἀλλὰ καὶ ἂν δι' αἰτί
μὲν ὑπεσχέθη, ἡ αἰτία ὅμως δὲν ἐπ
κολούθησε, δέον νὰ λεχθῇ, ὅτι ἡ ἀπ
2 τησις λαμβάνει χώραν. Εἴτε ἐξ
χῆς ἄνευ αἰτίας ἐδόθη ὑπόσχεσις, ε
ὑπῆρξε πρὸς ὑπόσχεσιν αἰτία, ἤτις
ληξεν, ἢ δὲν ἐπηκολούθησε, δέον
λεχθῇ ὅτι ἀπαίτησις θέλει λάβει χ
3 ραν. Γνωστὸν ὅτι ἐκεῖνο μόνον
ναται ν' ἀπαιτηθῇ ἀπό τινος, ὅπερ ε
οὐχὶ ἐκ δικαίας αἰτίας περιῆλθεν
αὐτόν, ἢ κατέληξεν εἰς μὴ δικα
αἰτίαν.

2 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν γναφεὺς ἐμίσθω
ἐνδύματα πρὸς πλύσιν, εἶτα δ' ἀπο
σας ταῦτα παρέσχεν εἰς τὸν κύριον
ἀξίαν ἐναχθεὶς ἐκ τῆς ἐκμισθώσεω
κατόπιν δ' ὁ κύριος εὗρε τὰ ἐνδύματ
—διὰ τίνος ἀγωγῆς δέον νὰ λάβῃ
τίμημα, ὅπερ ἔδωκε; λέγει λοιπὸ
Κάσσιος, ὅτι οὗτος ὄχι μόνον ἐκ
μισθώσεως δύναται νὰ ἐγείρῃ ἀγω
κατὰ τοῦ κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἀπαίτησ
ἐγὼ φρονῶ ὅτι ἐκ τῆς μισθώσεως ἐ
παντος ἔχει οὗτος ἀγωγήν· ἂν ὅμ
ἔχῃ καὶ ἀπαίτησιν, ἠγέρθη ζήτη
διότι δὲν ἔδωκεν ἀχρεώστητον· ἐκ
ἂν ἴσως θεωρήσωμεν ὅτι δύναται ν
παιτηθῇ, ὡσεὶ ἄνευ αἰτίας ἐδόθη· δ
εὑρεθέντων τῶν ἐνδυμάτων θεωρεῖ
ὡσεὶ ἄνευ αἰτίας ἐδόθη.

3 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ὅσοι ἄνευ αἰτίας ἀ
λαμβάνουσιν ἐνοχήν, δύνανται διὰ
περὶ ἀβεβαίου ἀπαιτήσεως νὰ ἐπι
χωσιν, ὥστε ν' ἀπαλλαγῶσιν· οὐδὲ δ
φέρει, ἄν τις τὴν ἐνοχὴν ὁλόκληρον ἄ
λόγου ἀναλαμβάνῃ, ἢ μεγαλειτέ
παρ' ὅσον ἔπρεπε ν' ἀναλάβῃ, ἐκτὸς
ὁτὲ μὲν διὰ τῆς ἀπαιτήσεως σκοπεῖ
τοῦτο, ν' ἀπαλλαγῇ τις ὁλοκλήρου
ἐνοχῆς, ὁτὲ δὲ ἵνα ἐλαφρυνθῇ. λ. χ.
τις δέκα ὑπεσχέθη, ἂν μὲν μηδεμ
αἰτίαν πρὸς ὑπόσχεσιν εἶχε, διὰ
περὶ ἀβεβαίου ἀπαιτήσεως ἐπιτυγχά

a stipulatio accepto fiat, at si, m quinque promittere deberet, cem promisit, incerti consequer, ut quinque liberetur.

4 *AFRICANUS* Nihil refert, umne ab initio sine causa quid um sit an causa, propter quam um sit, secuta non sit.

5 *PAPINIANUS* Avunculo nupa pecuniam in dotem dedit nee nupsit: an eandem repetere sit, quaesitum est. dixi, cum ob pem causam dantis et accipien pecunia numeretur, cessare dictionem et in delicto pari porem esse possessorem: quam ionem fortassis aliquem secun respondere non habituram lierem condictionem: sed recte endi non turpen causam in prosito quam nullam fuisse, cum unia quae daretur in dotem verti nequiret: non enim stu, sed matrimonii gratia datam

esse. Noverca privigno, nurus ero pecuniam dotis nomine de neque nupsit. cessare condictio ma facie videtur, quoniam jure tium incestnm committitur: atn vel magis in ea specie nulla sa dotis dandae fuit, condictio ur competit.

ὥστε ὁλόκληρος ἡ ἐπερώτησις νὰ ἀρθῇ δι' ἀθωώσεως· ἂν ὅμως, ἐνῶ ὤφειλε νὰ ὑποσχεθῇ πέντε, ὑπεσχέθη δέκα, διὰ τῆς περὶ ἀβεβαίου [ἀπαιτήσεως] θέλει ἐπιτύχει, ν' ἀπαλλαγῇ τῶν πέντε.

4 *ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ* Οὐδὲν διαφέρει, ἂν ἐξ ἀρχῆς ἄνευ αἰτίας ἐδόθη τι, ἢ ἡ αἰτία, δι' ἣν ἐδόθη, δὲν ἐπηκολούθησε.

5 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Μέλλουσά τις νὰ ὑπανδρευθῇ τὸν μητράδελφον ἔδωκεν εἰς προῖκα χρήματα, ἀλλὰ δὲν ὑπανδρεύθη· ἠρωτήθη ἂν δύναται ν' ἀναζητήσῃ ταῦτα. εἶπον, ἐπειδὴ δι' αἰσχρὰν αἰτίαν τοῦ δίδοντος καὶ τοῦ λαμβάνοντος τὰ χρήματα καταβάλλονται, ἀργεῖ ἡ ἀπαίτησις, καὶ ἐπὶ ἴσου ἐγκλήματος ἐπικρατέστερος εἶνε ὁ νομεύς. τὸν λόγον δὲ τοῦτον ἴσως τις ἀκολουθήσας ἀπήντησεν, ὅτι δὲν θέλει ἔχει ἡ γυνὴ ἀπαίτησιν· ἀλλ' ὀρθῶς δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ, ὅτι ἐπὶ τοῦ προκειμένου οὐχὶ αἰσχρὰ αἰτία, ἀλλ' οὐδεμία ὑπῆρξε, καθόσον τὰ δοθέντα χρήματα δὲν δύνανται νὰ μετατραπῶσιν εἰς προῖκα· διότι οὐχὶ λόγῳ πορνείας ἀλλὰ γάμου ἐδόθησαν. Μητρυιὰ εἰς τὸν προγονόν, νύμφη εἰς τὸν πενθερὸν ἔδωκε χρήματα λόγῳ προικός, καὶ δὲν ὑπανδρεύθη. ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ὅτι ἀργεῖ ἡ ἀπαίτησις, διότι κατὰ τὸ ἐθνικὸν δίκαιον ἀνοσιούργημα διαπράττεται· ὅμως μᾶλλον ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ *οὐδεμία* ὑπῆρξεν αἰτία πρὸς δόσιν προικός· ἀπαίτησις λοιπὸν ἁρμόζει.



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

# LIBER TERTIUS DECIMUS

## I [1].

### De condictione furtiva.

1 *ULPIANUS* In furtiva re soli domino condictio competit.

2 *POMPONIUS* Condictione ex causa furtiva et furiosi et infantes obligantur, cum heredes necessarii exstiterunt, quamvis cum eis agi non possit.

3 *PAULUS* Si condicatur servus ex causa furtiva, id venire in condictionem certum est quod intersit agentis, veluti si heres sit institutus et periculum subeat dominus hereditatis pendendae. quod et Julianus scribit. item si mortuum hominem condicat, consecuturum ait pretium hereditatis.

(1) Κωδ. (4. 8)—Βασ. (Ξ'. Ι')

4 *ULPIANUS* Si servus vel filius familias furtum commiserit, condicendum est domino id quod ad eum pervenit: in residuum noxae servum dominus dedere potest.

5 *PAULUS* Ex furtiva causa filio familias condici potest: numquam enim ea condictione alius quam qui fecit tenetur aut heres ejus.

6 *ULPIANUS* Proinde etsi ope consilio alicuius furtum factum sit, condictione non tenebitur, etsi furti tenetur.

7 *IDEM* Si pro fure damnum decisum sit, condictionem non impediri verissimum est: decisione

# ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

## 1.

### Περὶ ἀπαιτήσεως κλοπιμαίου

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐπὶ πλοπιμαίου πρά-
ματος εἰς μόνον τὸν κύριον ἁρμόζει
παίτησις.

2 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐκ τῆς ἕνεκα κλ
πιμαίου ἀπαιτήσεως καὶ οἱ φρενοβλ
βεῖς καὶ οἱ νήπιοι ἐνέχονται, ἐὰν κλ
ρονόμοι ἀναγκαῖοι ἀνεδείχθησαν, καίτ
[ἀπ' εὐθείας] κατ' αὐτῶν δὲν δύνατ
νὰ ἐγερθῇ ἀγωγή.

3 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἐγείρηται ἀπαίτ
σις ἕνεκα δούλου κλαπέντος, βέβαι
εἶνε ὅτι τοῦτο περιλαμβάνεται ἐν
ἀπαιτήσει, ὅπερ ἐνδιαφέρει τὸν ἐνέ
γοντα, λ. χ. ἐὰν [ὁ δοῦλος] ἐγκατ
στάθη κληρονόμος, ὁ δὲ κύριος διατρ
χῃ τὸν κίνδυνον ν' ἀπολέσῃ τὴν κλ
ρονομίαν. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Ἰουλιαν
γράφει. ὡσαύτως ἐὰν μετὰ τὸν θάνατ
τοῦ δούλου ἐγείρηται ἡ ἀπαίτησ
θέλει λάβει, λέγει, τὴν ἀξίαν τῆς κλ
ρονομίας.

4 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν δοῦλος ἢ υἱ
ὑπεξούσιος διέπραξε κλοπήν, θέλει
παιτηθῇ ἀπὸ τοῦ κυρίου ὅ,τι εἰς τοῦ
περιῆλθε· διὰ δὲ τὸ ἐπίλοιπον δύνατ
κύριος νὰ ἐκδώσῃ τὸν βλάψαντα δοῦλ

5 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἕνεκα κλοπιμαίου
ναται νὰ ἐγερθῇ ἀπαίτησις κατὰ υἱ
ὑπεξουσίου. διότι οὐδέποτε ἐκ τῆς
αὐτης ἀπαιτήσεως ἄλλος ἐνέχετ
παρ' ὁ δράστης ἢ ὁ κληρονόμος αὐτ

6 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὅθεν καὶ ἂν τῇ σ
δρομῇ τινος ἐγένετο κλοπή, δὲν θ
ἐνέχεσθαι ἐκ τῆς ἀπαιτήσεως, κατ
ἐνέχεται ἐκ τῆς κλοπῆς.

7 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ὑπὲρ τοῦ κλέπ
ἐγένετο συμβιβασμὸς ὡς πρὸς τὴν β
βην, ὀρθότατον εἶνε ὅτι ἡ ἀπαίτ

nim furti quidem actio, non au-

tem condictio tollitur. Furti ac-
o poenam petit legitimam, con-
ctio rem ipsam. ea res facit, ut
eque furti actio per condictionem
eque condictio per furti actionem
nsumatur. is itaque, cui furtum
ctum est, habet actionem furti
condictionem et vindicationem,
abet et ad exhibendum actionem.

Condictio rei furtivae, quia rei
abet persecutionem, heredem quo-
ie furis obligat, nec tantum si
vat servus furtivus, sed etiam si
ecesserit: sed et si apud furis he-
dem diem suum obiit servus fur-
vus vel non apud ipsum, post
ortem tamen furis, dicendum est
ndictionem adversus heredem
rare. quae in herede diximus,
dem erunt et in ceteris succes-
ribus.

8 *IDEM* In re furtiva condictio
sorum corporum competit: sed
rum tamdiu, quamdiu exstent, an
ro et si desierint esse in rebus
manis? et si quidem optulit fur,
ne dubio nulla est condictio: si
n optulit, durat condictio aestima-
onis ejus: corpus enim ipsum prae-

stari pon potest. Si ex causa furti-
res condicatur, cuius temporis
stimatio fiat, quaeritur. placet ta-
en id tempus spectandum, quo
s umquam plurimi fuit, maxime
m deteriorem rem factam fur
ndo non liberatur: semper enim

δὲν ἐμποδίζεται· διότι διὰ τοῦ συμ-
βιβασμοῦ ἡ τῆς κλοπῆς μὲν ἀγωγὴ
1 αἴρεται, οὐχὶ ὅμως ἡ ἀπαίτησις. Ἡ
τῆς κλοπῆς ἀγωγὴ ἐπιδιώκει τὴν νό-
μιμον ποινήν, ἡ δὲ ἀπαίτησις αὐτὸ
τὸ πρᾶγμα. ἐκ τούτου προέρχεται, ὥστε
οὔτε ἡ τῆς κλοπῆς ἀγωγὴ διὰ τῆς ἀπαι-
τήσεως, οὔτε ἡ ἀπαίτησις διὰ τῆς ἀγω-
γῆς τῆς κλοπῆς ἀναλίσκεται. ὅθεν ὁ ἐ-
κεῖνος, καθ' οὗ διεπράχθη κλοπή, ἔχει
τὴν ἀγωγὴν τῆς κλοπῆς, καὶ ἀπαίτη-
σιν καὶ διεκδίκησιν, ἔχει δὲ καὶ ἀγω-
2 γὴν πρὸς παράστασιν. Ἡ τοῦ κλο-
πιμαίου πράγματος ἀπαίτησις, ἐπειδὴ
τὸ πρᾶγμα ἐπιδιώκει, ὑποχρεοῖ καὶ τὸν
κληρονόμον τοῦ κλέπτου, ὄχι δὲ μόνον
ἐὰν ζῇ ὁ κλοπιμαῖος δοῦλος, ἀλλὰ καὶ
ἂν ἀπέθανεν· ἀλλὰ καὶ ἂν παρὰ τῷ κλη-
ρονόμῳ τοῦ κλέπτου ἀπέθανεν ὁ κλο-
πιμαῖος δοῦλος, ἢ ὄχι μὲν παρ' αὐτῷ
τούτῳ, ὅμως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ κλέ-
πτου, δέον νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ κατὰ τοῦ
κληρονόμου ἀπαίτησις διαρκεῖ. ὅσα
περὶ κληρονόμου εἴπομεν, ταὐτὰ θέλου-
σιν εἶσθαι καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς διαδό-
χους.

8 *ΟΥΤΤΟΣ* Ἐπὶ κλοπιμαίων ἁρμό-
ζει αὐτουσίων τῶν πραγμάτων ἡ ἀ-
παίτησις. ἀλλ' ἆρά γε ἐπὶ τοσοῦτον,
ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσιν, ἢ τοὐναντίον καὶ
ἂν ἔπαυσαν νὰ ὑπάρχωσι; καὶ ἂν μὲν ὁ
κλέπτης προσήνεγκε [τὸ κλαπέν], ἀ-
ναμφιβόλως οὐδεμία θέλει εἶσθαι ἀπαί-
τησις· ἐὰν μὴ προσήνεγκε, διαρκεῖ ἡ
ἀπαίτησις τῆς διατιμήσεως αὐτοῦ·
διότι αὐτούσιον τὸ πρᾶγμα δὲν δύνα-
1 ται νὰ χορηγηθῇ. Ἐὰν ἕνεκα κλο-
πῆς ἀπαιτῆται πρᾶγμα, ἐρωτᾶται τί-
νος χρόνου διατίμησις γίνεται. ἐδέ-
χθησαν λοιπὸν ὅτι ἐκεῖνος ὁ χρόνος δέον
νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν, καθ' ὃν τὸ
πρᾶγμα ἔσχε ποτὲ τὴν μεγίστην ἀξίαν,
μάλιστα ἀφοῦ ὁ κλέπτης δίδων μετὰ
τὴν χειροτέρευσιν τὸ πρᾶγμα δὲν ἀ-

2 moram fur facere videtur. Novissime dicendum est etiam fructus in hac actione venire.

9 *IDEM* In condictione ex causa furtiva non pro parte quae pervenit, sed in solidum tenemur, dum soli heredes sumus, pro parte autem heres pro ea parte, pro qua heres est, tenetur.

10 *IDEM* Sive manifestus fur sive nec manifestus sit, poterit ei condici. ita demum autem manifestus fur condictione tenebitur, si deprehensa[1] non fuerit a domino possessio ejus[2]: ceterum nemo furum condictione tenetur, posteaquam dominus possessionem adprehendit. et ideo Julianus, ut procedat in fure manifesto tractare de condictione, ita proponit furem deprehensum aut occidisse aut fregisse aut effudisse id quod interceperat. Ei quoque, qui vi bonorum raptorum tenetur, condici posse Julianus libro vicensimo secundo digestorum significat. Tamdiu autem condictioni locus erit, donec domini facto dominium ejus rei ab eo recedat: et ideo si eam rem alienaverit, condicere non potest. Unde Celsus libro duodecimo digestorum scribit, si rem furtivam dominus pure legaverit furi, heredem ei condicere non posse: sed et si non ipsi furi, sed alii, idem dicendum est cessare condictionem, quia dominium facto testatoris, id est domini, discessit.

(1) adprehensa (Mo.)
(2) rei (Mo.)

παλλάσσεται· διότι πάντοτε ὁ κλέπτης θεωρεῖται ὅτι ποιεῖ ὑπερημερίαν.

2 Τέλος δέον νὰ λεχθῇ, ὅτι καὶ οἱ καρποὶ περιλαμβάνονται ἐν τῇ προκειμένῃ ἀγωγῇ.

9 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐπὶ τῆς ἀπαιτήσεως ἕνεκα κλοπῆς οὐχὶ καθ' ὃ μέρος περιῆλθεν, ἀλλ' εἰς ὁλόκληρον ἐνεχόμεθα, ἐάν μόνοι κληρονόμοι εἴμεθα· ὁ μερικὸς δὲ κληρονόμος ἀναλόγως τοῦ μέρους, καθ' εἶνε κληρονόμος, ἐνέχεται.

10 *Ο ΑΥΤΟΣ* Εἴτε φανερὸς εἶνε ὁ κλέπτης εἴτε ἀφανής, δύναται νὰ ἐγερθῇ κατ' αὐτοῦ ἀπαίτησις· τότε μόνον ὁ φανερὸς κλέπτης ἐνέχεται τῆς ἀπαιτήσεως, ἐὰν ὁ κύριος δὲν λάβε τὴν νομὴν τοῦ πράγματος· ἄλλως οὐδεὶς κλέπτης ἐνέχεται ἐκ τῆς παιτήσεως, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κυρίου λῆψιν τῆς νομῆς. καὶ διὰ τοῦτο ὁ ουλιανός, ἵνα λάβῃ χώραν ἀπαίτηκατὰ φανεροῦ κλέπτου, προϋποθέτ ὅτι ὁ συλληφθεὶς κλέπτης εἴτε ἐφόνεσεν, εἴτε ἔθραυσεν, εἴτε ἐξέχυσεν ὅ. ἀφῆρεσεν. Ὡσαύτως κατ' ἐκείνου, στις ἐνέχεται ἕνεκα βίᾳ ἁρπαγέντ πραγμάτων, δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀπ τησις, παρατηρεῖ ὁ Ἰουλιανὸς ἐν βιβ κβ' τῶν πανδεκτῶν. Ἐπὶ τοσοῦτ δὲ θέλει ὑπάρχει ἀπαίτησις, ἐφ' ὅσ διὰ πράξεως τοῦ κυρίου ἡ κυριότης πράγματος ἀπεχωρίσθη ἀπ' αὐτοῦ· διὰ τοῦτο ἐὰν ἀπηλλοτρίωσε τὸ πρᾶμα, δὲν δύναται νὰ ἐγείρῃ ἀπαίτηση.

3 Ἐντεῦθεν ὁ Κέλσος ἐν βιβλ. ιβ' τ πανδεκτῶν γράφει, ἐὰν τὸ κλοπιμαῖ πρᾶγμα ἐκληροδότησεν ἁπλῶς ὁ κύρ εἰς τὸν κλέπτην, ὁ κληρονόμος δὲν ναται νὰ ἐγείρῃ ἀπαίτησιν κατὰ τ του· ἀλλὰ καὶ ἂν οὐχὶ εἰς αὐτὸν κλέπτην, ἀλλ' εἰς ἕτερον, ὡσαύτως λει λεχθῇ, ὅτι ἀργεῖ ἡ ἀπαίτησις, δι ἡ κυριότης διὰ πράξεως τοῦ διαθέτ ἤτοι τοῦ κυρίου, ἀπεχωρίσθη.

11 *PAULUS* Sed nec legatarius ndicere potest: ei enim competit ndictio, cui res subrepta est, vel redi ejus: sed vindicare rem letam ab eo potest.

11 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀλλ' οὐδ' ὁ κληροδόχος δύναται νὰ ἐγείρῃ ἀπαίτησιν· διότι εἰς ἐκεῖνον ἁρμόζει ἡ ἀπαίτησις, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀφῃρέθη τὸ πρᾶγμα, ἢ τὸν κληρονόμον αὐτοῦ· ἀλλὰ νὰ *διεκδικήσῃ* ἀπὸ τοῦ κλέπτου τὸ πρᾶγμα κληροδοτηθέν, δύναται.

12 *ULPIANUS* Et ideo eleganter arcellus definit libro septimo: enim: si res mihi subrepta tua maneat, condices[1]. sed et si dominum non tuo facto amiseris, aeque

[1]) si res s. t. remaneat, mihi condices (Mo.)

condices. In communi igitur re eganter ait interesse, utrum tu ovocasti communi dividundo judicio an provocatus es, ut, si provosti communi dividundo judicio, iseris condictionem, si provocatus es, retineas. Neratius libriembranarum Aristonem existis sse refert eum, cui pignori res ta sit, incerti condictione actum, si ea subrepta est.

12 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Καὶ διὰ τοῦτο λαμπρὰ ὁ Μάρκελλος ὁρίζει ἐν βιβλ. ζ'· διότι λέγει· ἐὰν τὸ ἀφαιρεθὲν πρᾶγμα ἐξακολουθῇ ὂν ἰδικόν σου, δύνασαι νὰ ἐγείρῃς κατ' ἐμοῦ ἀπαίτησιν. ἀλλὰ καὶ ἂν τὴν κυριότητα οὐχὶ ἐκ πράξεώς σου ἀπώλεσας, ὡσαύτως δύνασαι ν' ἀπαι-1 τήσῃς. Ἐπὶ κοινοῦ λοιπὸν πράγματος ὀρθῶς λέγει ὅτι διαφέρει, ἂν σὺ προεκάλεσας διὰ τῆς περὶ κοινοῦ διαιρέσεως ἀγωγῆς, ἢ προεκλήθης, ὥστε, ἐὰν προεκάλεσας διὰ τῆς περὶ κοινοῦ διαιρέσεως ἀγωγῆς, ν' ἀποβάλλῃς τὴν ἀπαίτησιν, ἐὰν προε-2 κλήθης, νὰ διατηρῇς. Ὁ Νεράτιος ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν ὑπομνημάτων ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἀρίστων ἐφρόνει, ὅτι ἐκεῖνος, εἰς ὃν ὡς ἐνέχυρον ἐδόθη πρᾶγμα, δύναται νὰ ἐγείρῃ τὴν περὶ ἀβεβαίου ἀπαίτησιν, ἐὰν ἐκεῖνο ἐκλάπῃ.

13 *PAULUS* Ex argento subrepto cula facta condici posse Fulcinius ait: ergo in condictione poorum etiam caelaturae aestiatio fiet, quae impensa furis facta est, quemadmodum si infans ereptus adoleverit, aestimatio fit ulescentis, quamvis cura et sumbus furis creverit.

13 *ΠΑΥΛΟΣ* Τὰ ἐξ ἀργύρου κλαπέντος γενόμενα ποτήρια δύνανται ν' ἀπαιτηθῶσι, λέγει ὁ Φουλκίνιος· ὅθεν ἐν τῇ ἀπαιτήσει τῶν ποτηρίων θελει γείνει καὶ διατίμησις τοῦ τορεύματος, ὅπερ δι' ἐξόδων τοῦ κλέπτου ἐγένετο, καθὼς ἐὰν νήπιος [δοῦλος] κλαπεὶς ἐγένετο νέος, γίνεται ἡ διατίμησις τοῦ νέου, καίτοι τῇ φροντίδι καὶ δαπάνῃ τοῦ κλέπτου ηὔξησεν.

14 *JULIANUS* Si servus furtivus condicione legatus fuerit, pente ea heres condictionem habe ei, si lite contestata condicio stiterit, absolutio sequi debebit, rinde ac si idem servus sub concione liber esse jussus fuisset et

14 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐὰν δοῦλος κλοπιμαῖος ὑπὸ αἵρεσιν ἐκληροδοτήθη, ἡρτημένης ταύτης ὁ κληρονόμος θέλει ἔχει τὴν ἀπαίτησιν, καί, ἐὰν ἀρξαμένης τῆς δίκης ἡ αἵρεσις πληρωθῇ, δέον νὰ ἐπέλθῃ ἀπαλλαγή, οὕτως ὡς ἐὰν ὁ αὐτὸς δοῦλος ὑπὸ αἵρεσιν εἶχε διαταχθῇ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

lite contestata condicio exstitisset: nam nec petitoris iam interest hominem recipere et res sine dolo malo furis ejus esse desiit. quod si pendente condicione judicaretur, judex aestimare debebit, quanti

1 emptorem invenerit. Cavere autem ex hac actione petitor ei cum

2 quo agitur non debebit. Bove subrepto et occiso condictio et bovis et corii et carnis domino competit, scilicet si et corium et caro contrectata fuerunt: cornua quoque condicentur. sed si dominus condictione bovis pretium consecutus fuerit et postea aliquid eorum, de quibus supra dictum est, condicet, omnimodo exceptione summovetur. contra si corium condixerit et pretium ejus consecutus bovem condicet, offerente fure pretium bovis detracto pretio corii doli mali exceptione summovebi-

3 tur. Idem juris est uvis subreptis: nam et mustum et vinacia jure condici possunt.

15 *CELSUS* Quod ab alio servus subripuit, ejus nomine liber furti tenetur: condici autem ei non potest, nisi liber contrectavit.

16 *POMPONIUS* Qui furtum admittit vel re commodata[1] vel deposita utendo, condictione quoque ex furtiva causa obstringitur: quae differt ab actione commodati hoc, quod, etiamsi sine dolo malo et

(1) com. re (Mo.)

νὰ εἶνε ἐλεύθερος, καὶ ἀρξαμένης τῆς δίκης ἡ αἵρεσις ἐξῆλθε· διότι οὐδὲ τὸν ἐνάγοντα ἐνδιαφέρει ἤδη νὰ λάβῃ τὸν δοῦλον, καὶ τὸ πρᾶγμα ἄνευ δόλου τοῦ κλέπτου ἔπαυσε ν' ἀνήκῃ εἰς ἐκεῖνον. ἂν ὅμως ἠρτημένης τῆς αἱρέσεως γείνῃ ἡ κρίσις, ὁ δικαστὴς ὀφείλει νὰ διατιμήσῃ [τὸν δοῦλον τοσοῦτον] δι' ὅσον ἤθελεν εὑρεῖ [ὁ νικήσας κληρονό-

1 μος] ἀγοραστήν. Ἀσφάλειαν ὅμως ἕνεκα τῆς ἀγωγῆς ταύτης δὲν ὀφείλει ὁ ἐνάγων νὰ παράσχῃ εἰς τὸν ἐναγόμε-

2 νον. Ἐὰν βοῦς ἐκλάπῃ καὶ ἐφονεύθῃ, ἁρμόζει εἰς τὸν κύριον ἀπαίτησις καὶ τοῦ βοὸς καὶ τοῦ δέρματος καὶ τοῦ κρέατος, ἐάν, ἐννοεῖται, καὶ τὸ δέρμα καὶ τὸ κρέας ἀφῃρέθησαν· τὰ κέρατα ὡσαύτως ἀπαιτοῦνται. ἀλλ' ἐὰν ὁ κύριος διὰ τῆς ἀπαιτήσεως ἔλαβε τὴν ἀξίαν τοῦ βοός, εἶτα δὲ ἀπαιτῇ τι ἐκείνων, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐλέχθη, ἐξάπαντος ἀποκρούεται δι' ἐνστάσεως τοὐναντίον, ἐὰν ἀπήτησε τὸ δέρμα, κρατήσας τὴν τιμὴν τούτου λαβών, ἀπαιτῇ τὸν βοῦν, ὁ δὲ κλέπτης προσφέρῃ τὴν τιμὴν τοῦ βοὸς ἀφαιρῶν τὴν ἀξίαν τοῦ δέρματος, θέλει ἀποκρουσθῇ [ἐκεῖνος

3 διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ δόλου. Τ αὐτὸ ἰσχύει ἐπὶ σταφυλῶν κλαπεισῶν διότι καὶ τὸ γλεῦκος καὶ τὰ στέμφυλ δύνανται ἐγκύρως ν' ἀπαιτηθῶσι.

15 *ΚΕΛΣΟΣ* Δι' ὅ,τι παρ' ἑτέρου δοῦλος ἔκλεψεν, ἕνεκα τούτου ἐλεύθερος [γενόμενος] ἐνέχεται ἐκ τῆς κλοπῆς· ἀπαίτησις ὅμως κατ' αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ ἐγερθῇ, ἐκτὸς ἐὰν ἐλεύθερος [ὢν] ἐψηλάφησε.

16 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ὅστις κλοπὴν διαπράττει χρώμενος πρᾶγμα εἴτε χρησιδανισμένον εἴτε παρακατατεθειμένον ἐνέχεται καὶ ἐκ τῆς ἕνεκα κλοπιμαίας ἀπαιτήσεως· αὕτη δὲ διαφέρει τῆς ἐκ τῆς χρησιδανείου κατὰ τοῦτο ὅτι, καὶ ἂν ἄνευ δόλου καὶ πταίσμα

pa ejus interierit res, condictio- tamen tenetur, cum in com- dati actione non facile ultra pam et in depositi non ultra um malum teneatur is, cum quo ositi [1] agetur.

7 *PAPINIANUS* Parvi refert ad endam condictionem, offeratur vus furtivus an in aliud nomen mque statum obligationis trans- atur: nec me movet, praesens no fuerit nec ne, cum mora, e eveniebat ex furto, veluti qua- n delegatione finiatur.

8 *SCAEVOLA* Quoniam furtum cum quis indebitos nummos ens acceperit, videndum, si pro- ator suos summos solvat, an furtum fiat. et Pomponius epi- arum libro octavo ipsum con- ere ait ex causa furtiva: sed me condicere, si ratum habeam d indebitum datum sit. sed al- condictione altera tollitur.

9 *PAULUS* Julianus ex persona e, quae res amovit, dandam in rem condictionem in peculium pondit.

0 *TRYPHONINUS* Licet fur pa- s fuerit excipere condictionem per me steterit, dum in rebus anis res fuerat, condicere eam, ea autem perempta est, tamen are condictionem veteres vo- runt, quia videtur, qui primo ito domino rem contrectaverit, per in restituenda ea, quam debuit auferre, moram facere.

τος ἐκείνου ἀπωλέσθη τὸ πρᾶγμα, ἐνέχεται μολαταῦτα διὰ τῆς ἀπαιτήσεως, ἐνῶ ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς τοῦ χρησιδανείου δυσκόλως πέραν τοῦ πταίσματος, ἐπὶ δὲ παρακαταθήκης οὐχὶ πέραν τοῦ δόλου ἐνέχεται ἐκεῖνος, καθ' οὗ ἡ ἀγωγή.

17 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ὀλίγον διαφέρει ὡς πρὸς τὴν ἄρσιν τῆς ἀπαιτήσεως, ἂν προσφέρηται ὁ κλοπιμαῖος δοῦλος, ἢ μετατρέπηται εἰς ἑτέραν ἀπαίτησιν καὶ ἕτερον εἶδος ἐνοχῆς. οὐδὲ μ' ἐπηρεάζει ἂν ὁ δοῦλος ἦτο παρὼν ἢ ὄχι, καθόσον ἡ βραδύτης, ἥτις ἐκ τῆς κλοπῆς προῆλθεν, ὡσεὶ διά τινος ἀντιδόσεως περατοῦται.

18 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Ἐπειδὴ κλοπὴ γίνεται, ὅταν τις ἀχρεώστητα νομίσματα ἐν γνώσει ἔλαβεν, ἃς ἴδωμεν, ἐὰν πληρεξούσιος καταβάλῃ ἴδια νομίσματα, ἂν κατ' αὐτοῦ τούτου ὑπάρχῃ κλοπή. ὁ Πομπώνιος λοιπὸν ἐν βιβλ. η' τῶν ἐπιστολῶν λέγει ὅτι αὐτὸς ἀπαιτεῖ ἕνεκα τῆς κλοπῆς· ἀλλὰ καὶ ἐγὼ ἀπαιτῶ, ἐὰν ἐγκρίνω τὸ ἀχρεωστήτως δοθέν. ἀλλὰ διὰ τῆς μιᾶς ἀπαιτήσεως αἴρεται ἡ ἑτέρα.

19 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὁ Ἰουλιανὸς ἀπήντησεν ὅτι ἐκ τοῦ προσώπου τῆς θυγατρός, ἥτις ἀφήρεσε πρᾶγμα, δίδεται κατὰ τοῦ πατρὸς ἀπαίτησις ὡς πρὸς τὸ χρημάτιον.

20 *ΤΡΥΦΩΝΙΝΟΣ* Καίτοι ὁ κλέπτης ἦτο πρόθυμος ν' ἀποδεχθῇ τὴν ἀπαίτησιν, καὶ ἐξ ἐμοῦ ἐξηρτᾶτο, ἐνόσῳ τὸ πρᾶγμα ὑπῆρχε, νὰ τὸ ἀπαιτήσω, εἶτα δ' ἀπωλέσθη, ὅμως διαρκεῖ ἡ ἀπαίτησις, ἐφρόνουν οἱ παλαιοί, καθόσον ὅστις τὸ πρῶτον ἄκοντος τοῦ κυρίου ἐψηλάφησε τὸ πρᾶγμα, θεωρεῖται ὅτι πάντοτε ποιεῖ ὑπερημερίαν ὡς πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν τούτου, ὅπερ δὲν ἔπρεπε ν' ἀφαιρέσῃ.

[1] διαγρ. (Hal.)

II [1].

**De condictione ex lege.**

1 *PAULUS* Si obligatio lege nova introducta sit nec cautum eadem lege, quo genere actionis experiamur, ex lege agendum est.

(1) Βασ. (ΚΔ'.Η'.ΣΤ'.)

2.

**Περὶ ἀπαιτήσεως ἐκ τοῦ νόμου**

1 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἐνοχή τις διὰ νέ[ου] νόμου εἰσήχθη, μηδὲ ὁρίζηται ὑπὸ τ[οῦ] αὐτοῦ νόμου, διὰ τίνος εἴδους ἀγωγ[ῆς] νὰ ἐνάγωμεν, δέον ἐκ τοῦ νόμου νὰ [ἐ]νάγωμεν.

III [2].

**De condictione triticiaria.**

1 *ULPIANUS* Qui certam pecuniam numeratam petit, illa actione utitur «si certum petetur»: qui autem alias res, per triticariam condictionem petet. et generaliter dicendum est eas res per hanc actionem peti, si quae sint praeter pecuniam numeratam, sive in pondere sive in mensura constent, sive mobiles sint sive soli. quare fundum quoque per hanc actionem petimus et si vectigalis sit sive ius stipulatus quis sit, veluti usum fructum vel servitutem utrorum-

3.

**Περὶ ἀπαιτήσεως σιτικῆς.**

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὅστις ὡρισμένα χ[ρή]ματα μετρητὰ ἀπαιτεῖ, μεταχειρίζεται τὴν ἀγωγὴν ἐκείνην «ἐὰν ὡρισμένον ἀπαιτῆται». ὅστις ὅμως ἕτ[ερα] πράγματα [ἀπαιτεῖ], ἀπαιτεῖ [αὐτὰ] διὰ τῆς σιτικῆς ἀγωγῆς. καὶ γενικῶς δ[ὲ] νὰ λεχθῇ, ὅτι τοιαῦτα πράγματα τῆς ἀγωγῆς ταύτης ἀπαιτοῦνται, οἱαδήποτε εἶνε ἐκτὸς χρημάτων τρητῶν, εἴτε εἶνε ἐκ τῶν σταθμου[μ]μένων ἢ τῶν μετρουμένων, εἴτε κινη[τὰ] εἶνε εἴτε ἀκίνητα. διὰ τοῦτο καὶ ἀγ[ω]διὰ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς ἀπαιτ[εῖ]μεν, καὶ ἐμφυτευτικὸς ἄν εἶνε, ἢ ἄν τις καίωμα [ἐμπράγματον] ἐπηρώτησεν, χρησικαρπίαν ἢ δουλείαν ἑκατέρου [τ]δους κτημάτων (ἀστικῶν δηλ. ἢ ἀγρ[ο]κῶν). Πρᾶγμα ὅμως ἴδιον οὐδεὶ[ς] παιτεῖ διὰ τῆς προκειμένης ἀγω[γ]ἐκτὸς ἐκ τῶν αἰτιῶν ἐξ ὧν δύνα[τ]λ. χ. ἕνεκα κλοπῆς, ἢ βίᾳ ἁρπα[γ]πράγματος κινητοῦ.

2 *O AYTOΣ* Ἀλλὰ καὶ κατ' ἐκεί[νου] ὅστις διὰ τῆς βίας ἐξέβαλεν ἕτερο[ν] ἀγροῦ, δύναται ν' ἀπαιτηθῇ ὁ ἀγ[ρὸς] γράφει ὁ Σαβῖνος, οὕτω δὲ καὶ ὁ Ἰ[ού]σος· ἀλλὰ τότε ὁ ἐκβληθεὶς ἀπαι[τεῖ] ἐὰν εἶνε κύριος. ἄλλως ἐὰν μὴ εἶνε, [ἔχ]νομὴν [μόνον] ἀπαιτεῖ οὗτος, λέγ[ει] Κέλσος.

2 que praediorum. Rem autem suam per hanc actionem nemo petet, nisi ex causis ex quibus potest, veluti ex causa furtiva vel vi mobili abrepta.

2 *IDEM* Sed et ei, qui vi aliquem de fundo deiecit, posse fundum condici Sabinus scribit, et ita Celsus, sed ita, si dominus sit qui deiectus condicat: ceterum si non sit, possessionem eum condicere Celsus ait.

(1) Κωδ. (4.9) — Βασ. (ΚΔ'.Η.Ζ'')

*IDEM* In hac actione si quae-
ur, res quae petita est cuius
poris aestimationem recipiat,
ius est quod Servius ait, con-
nationis tempus spectandum :
ero desierit esse in rebus hu-
nis. mortis tempus, sed ἐν πλάτει
ndum Celsum erit spectandum:
enim debet novissimum vitae
pus aestimari, ne ad exiguum
tium aestimatio redigatur in
o forte mortifere vulnerato. in
oque autem, si post moram de-
or res facta sit, Marcellus scri-
libro vicensimo habendam ae-
nationem, quanto deterior res
a sit : et ideo, si quis post mo-
servum eluscatum dederit,
liberari eum: quare ad tem-
morae in his erit reducenda
timatio.

*GAIUS* Si merx aliqua, quae
o die dari debebat, petita sit,
ti vinum oleum frumentum,
ti litem aestimandam Cassius
quanti fuisset eo die, quo dari
uit : si de die nihil convenit,
nti tunc, cum judicium accipe-
ur. idemque juris in loco esse,
primum aestimatio sumatur ejus
, quo dari debuit, si de loco
il convenit, is locus spectetur,
peteretur. quod et de ceteris
us juris est.

## IIII [1].

## eo quod certo loco dari oportet.

*GAIUS* Alio loco, quam in

[1]) Κωδ. (3.18.)—Βασ. (ΚΔ'.Θ'.)

3 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐπὶ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς ἐὰν ζητῆται, τίνος χρόνου διατίμησιν λαμβάνει τὸ ἀπαιτηθὲν πρᾶγμα, ὀρθότερον εἶνε ὅπερ ὁ Σέρβιος λέγει, ὅτι εἰς τὸν χρόνον τῆς καταδίκης δέον ν' ἀποβλέπωμεν. ἂν ὅμως ἔπαυσε νὰ ὑπάρχῃ, θὰ ληφθῇ ὑπ'ὄψιν ὁ τοῦ θανάτου χρόνος, ἀλλ'*ἐν πλάτει* κατὰ τὸν Κέλσον· διότι δὲν πρέπει νὰ διατιμᾶται ὁ ἔσχατος τῆς ζωῆς χρόνος, ἵνα μὴ ἡ διατίμησις καταντᾷ εἰς εὐτελὲς ποσὸν ἐπὶ δούλου τυχὸν θανασίμως τραυματισθέντος. ἐν ἑκατέρᾳ δὲ [περιπτώσει] ἐὰν μετὰ τὴν ὑπερημερίαν τὸ πρᾶγμα ἐχειροτέρευσεν, ὁ Μάρκελλος γράφει ἐν βιβλ. κ' ὅτι δέον νὰ διατιμᾶται, πόσον τὸ πρᾶγμα ἐχειροτέρευσε· καὶ διὰ τοῦτο, ἐάν τις μετὰ τὴν ὑπερημερίαν ἔδωκε τὸν δοῦλον μονόφθαλμον, δὲν ἀπαλλάσσεται· διὰ τοῦτο εἰς τὸν χρόνον τῆς ὑπερημερίας δέον ἐπὶ τῶν περιπτώσεων τούτων ν' ἀναφέρηται ἡ διατίμησις.

4 *ΓΑΪΟΣ* Ἐὰν ἐμπόρευμά τι, ὅπερ ἐν ὡρισμένῃ ἡμέρᾳ ἔδει νὰ δοθῇ, ἀπητήθη, λ. χ. οἶνος, ἔλαιον, σῖτος, τοσοῦτον δέον νὰ διατιμᾶται ἡ δίκη, λέγει ὁ Κάσσιος, ὅσην ἀξίαν εἶχε κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ ἐδίδετο· ἐὰν δὲ περὶ τῆς ἡμέρας μηδὲν συνεφωνήθη, ὅσην [εἶχε] τότε, ὅτε ἡ δίκη ἤρξατο. τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς τὸν τόπον, ὥστε πρῶτον μὲν νὰ λαμβάνηται ἡ διατίμησις τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ δοθῇ· ἐὰν δὲ περὶ τόπου μηδὲν συνεφωνήθη, ἐκεῖνος ὁ τόπος νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν, ἐν ᾧ ἐγείρεται ἡ ἀπαίτησις. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν πραγμάτων ἰσχύει.

## 4.

## Περὶ ἐκείνου ὅπερ ἐν ὡρισμένῳ τόπῳ πρέπει νὰ δοθῇ.

1 *ΓΑΙΟΣ* Ἐν ἑτέρῳ τόπῳ, ἢ ἐν ᾧ ἐπηρώτησέ τις νὰ δοθῇ αὐτῷ, ἐθεω-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

quem sibi dari quisque stipulatus esset, non videbatur agendi facultas competere. sed quia iniquum erat, si promissor ad eum locum, in quem daturum se promisisset, numquam accederet (quod vel data opera faceret vel quia aliis locis necessario dtstringeretur), non posse stipulatorem ad suum pervenire, ideo visum est utilem actionem in eam rem comparare.

2 *ULPIANUS* Arbitraria actio utriusque utilitatem continet tam actoris quam rei: quod si rei interest, minoris fit pecuniae condemnatio quam intentum est, aut si actoris, majoris pecuniae fiat[1].

(1) pec. fiat διαγρ. (Hal.)

1 Haec autem actio ex illa stipulatione venit, ubi stipulatus sum

2 a te Ephesi decem dari. Si quis Ephesi decem aut Capuae hominem dari stipulatus experiatur, non debet detracto altero loco experiri, ne auferat loci utilitatem 3 reo. Scaevola libro quinto decimo quaestionum ait non utique ea, quae tacite insunt stipulationibus, semper in rei esse potestate, sed quid debeat, esse in ejus arbitrio, an debeat, non esse. et ideo cum quis Stichum aut Pamphilum promittit, eligere posse quod solvat, quamdiu ambo vivunt: ceterum ubi alter decessit, extingui ejus electionem, no sit in arbitrio ejus, an debeat, dum non vult vivum praestare, quem solum debet. quare et in proposito eum, qui promisit Ephesi aut Capuae, si fuerit in ipsius arbitrio, ubi ab eo peta-

ρεῖτο ὅτι δὲν ἤρμοζε δικαίωμα ἀ
γῆς. ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο ἄνισον, ἐὰν ἐ
ποσχεθεὶς εἰς ὃν τόπον εἶχεν ὑποσχ
ὅτι θὰ δώσῃ μηδέποτε ἤρχετο (ὅ
εἴτε ἐπίτηδες ἤθελε πράττει, εἴτε δ
ἐν ἄλλοις τόποις ἐξ ἀνάγκης ἤθ
ἀπασχολεῖσθαι), νὰ μὴ δύναται ὁ
ρωτήσας νὰ ἐπιτύχῃ τὸ ἴδιον [δικαί
διὰ τοῦτο ἐκρίθη καλὸν νὰ δημι
γηθῇ ὠφέλιμος ἀγωγὴ διὰ τὴν προ
μένην περίπτωσιν.

2 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἡ ἐλευθέρας κρί
ἀγωγὴ ἀποβλέπει εἰς τὴν ὠφέλεια
κατέρου, τοῦ τε ἐνάγοντος καὶ το
ναγομένου· διότι ἐὰν μὲν τὸν ἐναγ
νον ἐνδιαφέρῃ [νὰ μὴ ἐνήγετο ἀλλαχ
ἡ χρηματικὴ καταδίκη θέλει γ
μικροτέρα τῆς ζητηθείσης· ἐὰν δὲ
ἐνάγοντα [ἐνδιαφέρῃ], [ἡ καταδίκη
1 λει γείνει] μεγαλειτέρα. Ἡ προ
μένη δ' ἀγωγὴ πηγάζει ἐκ τῆς ἐπ
τήσεως ἐκείνης, καθ' ἣν ἐπηρώτησ
δοθῶσι παρὰ σοῦ ἐν Ἐφέσῳ δ
2 Ἐάν τις ἐπερωτήσας νὰ δοθῶσ
Ἐφέσῳ δέκα ἢ ἐν Καπύῃ δοῦλος,
γῃ, δὲν πρέπει ἐνάγων νὰ ἐξαιρῇ
ἕτερον τόπον, ἵνα μὴ στερῇ τὸν ἐν

3 μενον τῆς ὠφελείας τοῦ τόπου.
Σκαιβόλας ἐν βιβλ. ιε' τῶν ζητ
των λέγει ὅτι οὐχὶ ἐξάπαντος ὅσα
πηρῶς ἐνυπάρχουσιν ἐν ταῖς ἐπερ
σεσιν εἶνε πάντοτε εἰς τὴν ἐξουσία
ἐναγομένου, ἀλλὰ τὸ τί μὲν ὀφ
ἀπόκειται εἰς τὴν κρίσιν αὐτοῦ,
ἂν ὀφείλῃ, οὐχί. καὶ διὰ τοῦτ
τις τὸν Στίχον ἢ Πάμφιλον ὑπισχν
δύναται νὰ ἐκλέξῃ τί νὰ κατα
ἐφ' ὅσον ἀμφότεροι ζῶσιν· ἄλλως
ὁ εἷς ἀπέθανεν, ἐξαλείφεται ἡ ἐπι
τούτου, ἵνα μὴ ἀπόκηται εἰς τὴν
σιν ἐκείνου, τὸ ἂν ὀφείλῃ, μὴ θ
τος νὰ παράσχῃ τὸν ζῶντα, ὃν
[ἤδη] ὀφείλει. διὰ τοῦτο καὶ ἐπ

conveniri non potuisse: semenim alium locum electurum: venire, ut sit in ipsius arbian debeat: quare putat poso eo peti altero loco et sine adiectione: damus igitur acelectionem petitionis. et geliter definit Scaevola petitoelectionem habere ubi petat, ubi solvat, scilicet ante penem. proinde mixta, inquit, m alternatio locorum alternaex necessitate facit actoris ionem et in rem propter lo: alioquin tollis ei actionem, vis reservare reo optionem.

προκειμένου ἐὰν ἀπέκειτο εἰς τὴν κρίσιν αὐτοῦ τοῦ ὑποσχεθέντος ἐν Ἐφέσῳ ἢ ἐν Καπύῃ, ποῦ θέλει ἀπαιτηθῆ ἀπ' αὐτοῦ, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐναχθῆ· διότι πάντοτε θὰ ἐξέλεγε τὸν ἕτερον τόπον· οὕτω δὲ θὰ ἐπήρχετο, ὥστε νὰ ἀπόκηται εἰς τὴν κρίσιν του, ἂν ὀφείλῃ. διὰ τοῦτο φρονεῖ [ὁ Σκαιβόλας] ὅτι δύναται ν' ἀπαιτηθῆ ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῷ ἐνὶ τόπῳ καὶ ἄνευ προσθήκης τοῦ [ἑτέρου] τόπου· δίδομεν λοιπὸν εἰς τὸν ἐνάγοντα ἐπιλογὴν ἀπαιτήσεως. καὶ γενικῶς ὁρίζει ὁ Σκαιβόλας, ὅτι ὁ μὲν ἐνάγων ἔχει ἐπιλογὴν ποῦ ν' ἀπαιτήσῃ, ὁ δ' ἐναγόμενος ποῦ νὰ καταβάλῃ, ἐννοεῖται, πρὸ τῆς ἀπαιτήσεως. ἐντεῦθεν ἡ ἀναμεμιγμένη, λέγει, ἐναλλαγὴ τῶν πραγμάτων μετὰ τῆς ἐναλλαγῆς τῶν τόπων ἀναγκαίως δίδει εἰς τὸν ἐνάγοντα τὴν ἐπιλογὴν καὶ ὡς πρὸς τὸ πρᾶγμα ἕνεκα τοῦ τόπου· ἄλλως ἀφαιρεῖς ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἀγωγήν, θέλων νὰ διατηρήσῃς παρὰ τῷ ἐναγομένῳ τὴν ἐπιλογὴν [τοῦ πράγματος].

quis ita stipulatur «Ephesi et ae», hoc ait, ut Ephesi partem

Capuae partem petat. Si quis am fieri stipuletur et locum adiciat, non valet stipulatio. i ita stipulatur «Ephesi dedari», si ante diem, quam sum pervenire possit, agat, eram ante diem agi[1], quia et nus putat diem tacite huic stitioni inesse. quare verum puto Julianus aiteum, qui Romae latur hodie Carthagine dari,

[1] ante d. agi] agit (σ.μ.)

utiliter stipulari. Idem Juliatractat, an is, qui Ephesi sibi Titio dari stipulatus est, si Titio solvatur, nihilo minus

4 Ἐάν τις ἐπερωτᾷ οὕτως «ἐν Ἐφέσῳ καὶ ἐν Καπύῃ,» λέγει τὸ ἑξῆς, ὅτι ἐν Ἐφέσῳ θέλει ἀπαιτήσει τὸ ἥμισυ, καὶ 5 ἐν Καπύῃ τὸ [ἕτερον] ἥμισυ. Ἐάν τις ἐπερωτᾷ νὰ κατασκευασθῆ συνοικία, καὶ δὲν προσθέτῃ τόπον, δὲν ἰσχύει 6 ἡ ἐπερώτησις. Ὅστις ἐπερωτᾷ οὕτως «ἐν Ἐφέσῳ νὰ δοθῶσι δέκα», ἐὰν πρὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν εἶνε δυνατὴ ἡ εἰς Ἔφεσον ἄφιξις, ἐνάγῃ, ματαίως ἐνάγει, καθόσον καὶ ὁ Ἰουλιανὸς φρονεῖ ὅτι ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐπερωτήσει ἐνυπάρχει σιωπηλῶς προθεσμία. ὅθεν ὀρθὸν νομίζω ὅπερ ὁ Ἰουλιανὸς λέγει, ὅτι δηλ. ἐκεῖνος, ὅστις ἐν Ρώμῃ ἐπερωτᾷ νὰ δοθῇ *σήμερον* ἐν Καρχηδόνι, ἀνω-7 φελῶς ἐπερωτᾷ. Ὁ αὐτὸς Ἰουλιανὸς ἐξετάζει, ἂν ἐκεῖνος, ὅστις ἐπηρώτησε νὰ δοθῇ ἐν Ἐφέσῳ εἰς ἑαυτὸν ἢ τὸν Τίτιον, ἐὰν ἀλλαχοῦ δοθῇ εἰς τὸν Τι-

possit intendere sibi dari oportere. et Julianus scribit liberationem non contigisse atque ideo posse peti quod interest. Marcellus autem et alias tractat et apud Julianum notat posse dici et si mihi alibi solvatur, liberationem contigisse, quamvis invitus accipere non cogar: plane si non contigit liberatio, dicendum ait superesse petitionem integrae summae, quemadmodum si quis insulam alibi fecisset quam ubi promiserat, in nihilum liberaretur. sed mihi videtur summae solutio distare a fabrica insulae et ideo quod interest solum 8 petendum. Nunc de officio judicis huius actionis loquendum est, utrum quantitati contractus debeat servire an vel excedere vel minuere quantitatem debeat, ut, si interfuisset rei Ephesi potius solvere quam eo loci quo conveniebatur, ratio ejus haberetur. Julianus Labeonis opinionem secutus etiam actoris habuit rationem, cujus interdum potuit interesse Ephesi recipere: itaque utilitas quoque actoris veniet. quid enim si traiecticiam pecuniam dederit Ephesi recepturus, ubi sub poena debebat pecuniam vel sub pignoribus, et distracta pignora sunt vel poena commissa mora tua? vel fisco aliquid debebatur et res stipulatoris vilissimo distracta est? in hanc arbitrariam quod interfuit veniet et quidem ultra legitimum modum usurarum. quid si merces solebat comparare: an et lucri ratio habeatur, non solius damni? puto et lucri habendam rationem.

τιον, οὐδὲν ἧττον δύναται νὰ ἰσχ
σθῇ, ὅτι πρέπει νὰ δοθῇ εἰς ἑαυ
γράφει λοιπὸν ὁ Ἰουλιανὸς ὅτι ἀπ
λαγὴ δὲν ἐπῆλθε, καὶ διὰ τοῦτο δ
ται ν' ἀπαιτηθῇ τὸ διαφέρον. ὁ Μ
κελλος ὅμως καὶ ἀλλαχοῦ ἐξετάζει
ζήτημα| καὶ εἰς τὸν Ἰουλιανὸν παρα
ρεῖ, ὅτι δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι, καὶ ἂ
ἐμὲ ἀλλαχοῦ καταβληθῇ, ἀπαλλ
ἐπέρχεται, καίτοι ἄκων δὲν ἀναγκάζ
νὰ δεχθῶ· βεβαίως ἐὰν μὴ ἐπέρχητα
παλλαγή, δέον νὰ εἴπωμεν ὅτι ὑπολε
ται ἀπαίτησις ἀκεραίου τοῦ ποσοῦ
ἐάν τις συνοικίαν ἀλλαχοῦ ἔκαμε
ἔνθα ὑπεσχέσθη, κατ' οὐδὲν ἀπαλ
σεται. ἀλλ' ἐγὼ νομίζω ὅτι ἡ κα
βολὴ ποσότητος διαφέρει τῆς κα
σκευῆς συνοικίας, καὶ διὰ τοῦτ
8 διαφέρον μόνον θέλει ἀπαιτηθῆ." περὶ τοῦ καθήκοντος τοῦ ἐν τῇ ἀγ
ταύτῃ δικαστοῦ δέον νὰ ὁμιλήσω
ἂν πρέπῃ νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν π
τητα τοῦ συμβολαίου, ἢ καὶ νὰ ἰ
βῇ ἢ νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ποσότητα
πῃ, ὥστε, ἐὰν ἐνδιέφερε τὸν ἐναγ
νον ἐν Ἐφέσῳ μᾶλλον νὰ καταβ
παρ' ἐν ᾧ τόπῳ ἐνήχθη, νὰ λαμβ
ται τοῦτο ὑπ' ὄψιν. ὁ Ἰουλιανὸς
λουθήσας τὴν γνώμην τοῦ Λαβ
ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὸν ἐνάγοντα
ἠδύνατο ἐνίοτε νὰ ἐνδιαφέρῃ ἐν Ἐ
νὰ λάβῃ. ὅθεν καὶ τοῦ ἐνάγοντος
φέλεια λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν. διό
ἐὰν ἔδωκε ναυτοδάνειον ἵνα τὸ
ἐν Ἐφέσῳ, ἔνθα ὤφειλε χρήματα
ποινὴν ἢ ὑπὸ ἐνέχυρα, τὰ δὲ ἐνέ
ἐπωλήθησαν, ἢ ἡ ποινὴ κατέστ
παιτητὴ ἕνεκα τῆς ὑπερημερίας
ἢ [ἐὰν] εἰς τὸ δημόσιον ὠφείλε
καὶ ἡ περιουσία τοῦ ἐπερωτήσα
εὐτελέστατα ἐπωλήθη; ἐν τῇ πρ
μένῃ ἐλευθέρας κρίσεως ἀγωγῇ
λαμβάνεται τὸ διαφέρον, καὶ μά
πέραν τοῦ νομίμου μέτρου τῶν τόκ

3 *GAIUS* Ideo in arbitrium ju-
is refertur haec actio, quia sci-
s, quam varia sint pretia rerum
singulas civitates regionesque,
xime vini olei frumenti : pecu-
rum quoque licet videatur una
adem potestas ubique esse, ta-
n aliis locis facilius et levibus
ris inveniuntur, aliis difficilius
gravibus usuris.

4 *ULPIANUS* Quod si Ephesi pe-
r, ipsa sola summa petetur nec
plius quid, nisi si quid esset
ulatus, vel si temporis utilitas

ntervenit. Interdum judex, qui
hac actione cognoscit, cum sit
itraria, absolvere reum debet
tione ab eo exacta de pecunia
solvenda ubi promissa est. quid
n si ibi vel oblata pecunia ac-
dicatur vel deposita vel ex fa-
solvenda ? nonne debebit inter-
n absolvere ? in summa aequi-
m quoque ante oculos habere
et judex, qui huic actioni addic-
est.

5 *PAULUS* Si heres a testatore
us sit certo loco quid dare, ar-
aria actio competit:

6 *POMPONIUS* aut mutua pecu-
sic data fuerit, ut certo loco
datur.

7 *PAULUS* In bonae fidei judi-
, etiamsi in contrahendo con-

δέ, ἂν συνείθιζε νὰ ἀγοράζῃ ἐμπορεύμα-
τα ;ἆρά γε καὶ τὸ *κέρδος* ὑπ'ὄψιν λαμβά-
νεται, ὄχι μόνον ἡ ζημία; φρονῶ ὅτι καὶ
τὸ κέρδος δέον νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν.

3 *ΓΑΪΟΣ* Διὰ τοῦτο εἰς τὴν κρίσιν
τοῦ δικαστοῦ ἀναφέρεται ἡ προκειμένη
ἀγωγή, διότι γινώσκομεν, πόσον ποικί-
λαι εἶνε αἱ τιμαὶ τῶν πραγμάτων ἀνὰ
τὰς καθ' ἕκαστα πόλεις καὶ τὰ μέρη,
μάλιστα δὲ τοῦ οἴνου, ἐλαίου [καὶ] σί-
του. ὡσαύτως τῶν χρημάτων καίτοι
θεωρεῖται ὅτι εἶνε μία καὶ ἡ αὐτὴ ἀξία
πανταχοῦ, ὅμως ἐν ἄλλοις μὲν τόποις
εὐκολώτερον καὶ μετ' ἐλαφροτέρων τό-
κων εὑρίσκονται, ἐν ἄλλοις δὲ δυσκο-
λώτερον καὶ μετὰ βαρυτέρων τόκων.

4 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἂν ὅμως ἐν Ἐφέσῳ
[ἔνθα δηλ. συνεφωνήθη] ἐγείρεται ἡ ἀ-
παίτησις, αὐτὴ μόνη ἡ ποσότης ἀπαι-
τεῖται, οὐδὲν δὲ ἄλλο, ἐκτὸς ἂν [ὁ ἐ-
νάγων] ἐπηρώτησέ τι, ἢ ἡ τοῦ χρόνου
*1* ὠφέλεια μεσολαβῇ. Ἐνίοτε ὁ δικα-
στής, ὅστις ἐκ τῆς προκειμένης ἀγω-
γῆς διαγινώσκει, ἀφοῦ εἶνε ἐλευθέρας
κρίσεως, δέον ν' ἀπολύῃ τὸν ἐναγόμε-
νον λαμβανομένης ἀπ' αὐτοῦ ἀσφαλείας
περὶ καταβολῆς τῶν χρημάτων ἐκεῖ,
ἔνθα ἡ ὑπόσχεσις ἐδόθη. διότι τί ἂν
λέγηται ὅτι εἴτε προσηνέχθησαν ἐκεῖ τὰ
χρήματα εἰς τὸν ἐνάγοντα, εἴτε κατετέ-
θησαν, εἴτε εὐκόλως θέλουσι καταβλη-
θῆ ; δὲν πρέπει ἆρά γε ἐν τῷ μεταξὺ ν'
ἀπολύῃ ; ἐν γένει καὶ τὴν ἰσότητα δέον
νὰ ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ δικαστής, ὅστις
διὰ τὴν ἀγωγὴν ταύτην προσδιορίσθη.

5 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν κληρονόμος διετά-
χθη ὑπὸ τοῦ διαθέτου ἐν ὡρισμένῳ τό-
πῳ νὰ δώσῃ τι, ἁρμόζει ἀγωγὴ ἐλευ-
θέρας κρίσεως·

6 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* εἴτε [ἐὰν] δάνεια
χρήματα οὕτως ἐδόθησαν, ὥστε ἐν ὡ-
ρισμένῳ χρόνῳ ν' ἀποδοθῶσι.

7 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐπὶ τῶν καλῆς πίστεως
ἀγωγῶν, καὶ ἂν οἱ συμβαλλόμενοι συν-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

venit, ut certo loco quid praestetur, ex empto vel vendito vel depositi actio competit, non arbitraria actio. Si tamen certo loco traditurum se quis stipulatus sit, hac actione utendum erit.

εφώνησαν, νὰ χορηγηθῇ τι ἐν ὡ
νῳ τόπῳ, ἀρμόζει ἡ ἐκ τῆς ἀγορ
ἢ πωλήσεως, ἢ παρακαταθήκης
γή, οὐχὶ δ' ἡ ἐλευθέρας κρίσεω
ὅμως τις ἐπερωτηθεὶς ὑπεσχέθη
λει παραδώσει τι ἐν ὡρισμένῳ
θέλει γείνει χρῆσις τῆς προκειμέ
γωγῆς.

8 *AFRICANUS* Centum Capuae dari stipulatus fideiussorem accepisti: ea pecunia ab eo similiter ut ab ipso promissore peti debebit, id est ut, si alibi quam Capuae petantur, arbitraria agi debeat lisque tanti aestimetur, quanti ejus vel actoris interfuerit eam summam Capuae potius quam alibi solvi. nec oportebit, quod forte per reum steterit. quo minus tota centum Capuae solverentur, obligationem fideiussoris augeri: neque enim haec causa recte comparabitur obligationi usurarum: ibi enim duae stipulationes sunt, hic autem una pecuniae creditae est, circa cuius exsecutionem aestimationis ratio arbitrio judicis committitur. ejusque differentiae manifestissimum argumentum esse puto, quod, si post moram factam pars pecuciae soluta sit et reliquum petatur, officium judicis tale esse debeat, ut aestimet, quanti actoris intersit eam dumtaxat summam quae petetur Capuae solutam esse.

8 *ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ* Ἐπερωτήσας
θῶσιν ἑκατὸν ἐν Καπύῃ ἔλαβες
τήν· τὰ χρήματα ταῦτα ἔπρεπε
παιτηθῶσιν ἀπὸ τούτου ὁμοίως
αὐτοῦ τοῦ ὑποσχεθέντος, ὥστε δι
ἄλλοῦ παρ' ἐν Καπύῃ ἀπαιτῶντ
ἐγείρηται ἀγωγὴ ἐλευθέρας κρίσ
δὲ δίκη νὰ διατιμᾶται τοσοῦτο
ἤθελεν ἐνδιαφέρει τοῦτον [τὸν ἐγγ
ἢ τὸν ἐνάγοντα νὰ κατεβάλλετ
σότης ἐν Καπύῃ μᾶλλον ἢ ἀλ
οὐδὲ πρέπει ν' αὐξήσῃ ἡ τοῦ ἐγ
ἐνοχή, διότι τυχὸν ἐκ τοῦ πρωτ
του προῆλθεν, ὥστε ὁλόκληρα
τὸν νὰ μὴ καταβληθῶσιν ἐν
διότι ἡ περίστασις αὕτη δὲν πα
λεται ὀρθῶς πρὸς ἐνοχὴν τόκων
σον ἐκεῖ δύω ἐπερωτήσεις ὑπάρ
ἐνταῦθα ὅμως μία [ἐνοχὴ] χρ
πιστωθέντων, περὶ τὴν ἐκτέλεσ
ὁποίας ἀφίεται ὁ τρόπος τῆς δι
σεως εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστ
της δὲ τῆς διαφορᾶς καταδη
ἀπόδειξις εἶνε φρονῶ, ὅτι, ἐὰν μ
γενομένην ὑπερημερίαν κατεβ
ρος τῶν χρημάτων, ἀπαιτῆται
ὑπόλοιπον, τὸ καθῆκον τοῦ δ
δέον νὰ εἶνε τοιοῦτον, ὥστε νὰ
μήσῃ, πόσον ἐνδιαφέρει τὸν ἐν
τοῦτο μόνον τὸ ποσόν, ὅπερ ἀπα
νὰ καταβληθῇ ἐν Καπύῃ.

9 *ULPIANUS* Is qui certo loco dare promittit nullo alio loco, quam in quo promisit, solvere invito stipulatore potest.

9 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐκεῖνος, ὅστις
ρισμένῳ τόπῳ ὑπισχνεῖται νὰ δῷ,
οὐδενὶ ἄλλῳ τόπῳ παρ' ἐν ᾧ ὑπ
δύναται ἄκοντος τοῦ ἐπερωτῶντ
νὰ καταβάλῃ.

0 *PAULUS* Si post moram factum, minus Capuae solveretur, cum itraria vellet agere, fideiussor eptus sit ejus actionis nomine, eamus, ne ea pecunia, quae ex lentia judicis accedere potest, debeatur nec sit in obligatio- adeo ut nunc quoque sorte so- vel si Capuae petatur, arbi- m judicis cesset: nisi si quis t, si judex centum et viginti demnare debuerit, centum so- s ex universitate, tam ex sorte m ex poena solutum videri, ut ersit petitio ejus quod excedit em[4], et accedat poena pro ea- quantitate. quod non puto ad- tendum, tanto magis, quod cre- r accipiendo pecuniam etiam isisse poenam videtur.

[4] ex sorte (Mo.)

V 2.

## De pecunia constituta.

1 *ULPIANUS* Hoc edicto praetor et naturali aequitati: qui con- uta ex consensu facta custodit, niam grave est fidem fallere.

it praetor: «Qui pecuniam de- m constituit». «qui» sic acci- ndum est «quaeve», nam et mu- res[1] de constituta tenentur, si non intercesserint. De pupillo i nihil sit expressum edicto, at- nen sine tutoris auctoritate constituendo non obligatur. Sed

[1] Κωδ. (4.18) — Βασ. (ΚΣΤ'.Ζ'.) ά-λά

10 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν μετὰ τὴν γενομένην ὑπερημερίαν διὰ τῆς μὴ καταβολῆς ἐν Καπύῃ, ἐνῷ [ὁ πιστωτὴς] θέλει νὰ ἐνεργήσῃ διὰ τῆς ἀγωγῆς ἐλευθέρας κρίσεως, ἐγένετο δεκτὸς ἐγγυητὴς λόγῳ τῆς ἀγωγῆς ταύτης, ἂς ἴδωμεν, μὴ τὰ χρήματα, ἅτινα ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ δικαστοῦ δυνατὸν νὰ προστεθῶσιν [ὡς διαφέρον], δὲν ὀφείλωνται [παρὰ τοῦ ἐγγυητοῦ], μηδ' ὑπάρχωσιν ἐν τῇ ἐνοχῇ, οὕτως ὥστε καὶ ἤδη ἐὰν τὸ κεφάλαιον [μόνον] καταβληθῇ, ἢ ἐὰν ἐν Καπύῃ ἀπαιτηθῇ, ἡ ἐλευθέρα τοῦ δικαστοῦ κρίσις ν' ἀργῇ. ἐκτὸς ἐάν τις λέγῃ ὅτι, ἐὰν ὁ δικαστὴς ὤφειλε νὰ καταδικάσῃ εἰς ἑκατὸν εἴκοσι, κατεβλήθησαν δ' ἐκ τοῦ ὅλου ἑκατόν, τὸ καταβληθὲν θεωρεῖται καὶ ἐκ τοῦ κεφαλαίου καὶ ἐκ τῆς ποινῆς, ὥστε νὰ ὑπολείπηται ἀπαίτησις ἐκείνου, ὅπερ ἐκ τοῦ κεφαλαίου μένει, καὶ νὰ προστίθηται ἡ ποινὴ ἀναλόγως. τοῦτο [ὅμως] δὲν θεωρῶ παραδεκτόν, τόσῳ περισσότερον διότι ὁ πιστωτὴς δεχόμενος τὰ χρήματα θεωρεῖται συγχρόνως παραιτηθεὶς τῆς ποινῆς.

5.

## Περὶ χρέους ἀντιφωνηθέντος.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Διὰ τοῦ διατάγματος τούτου ὁ πραίτωρ εὐνοεῖ τὴν φυσικὴν ἰσότητα, προστατεύων τὰς ἐκ συναινέσεως γενομένας ἀντιφωνήσεις διότι εἶνε βαρὺ νὰ παραβιάζηται ἡ ὑπόσχε-
1 σις. Ὁ πραίτωρ λέγει: «ὅστις χρήματα ὀφειλόμενα ἀντεφώνησε.» τὸ «ὅστις» δέον οὕτω νὰ νοήσωμεν: «ἢ ἥτις», διότι καὶ αἱ γυναῖκες ἐκ τῆς ἀντιφωνήσεως ἐνέχονται, ἐκτὸς ἂν ἠγγυήθησαν. Καίτοι περὶ ἀνήβου οὐδὲν ἐ-
2 λέχθη ἐν τῷ διατάγματι, ὅμως ἄνευ τῆς αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου ἀντιφω-
3 νῶν δὲν ἐνέχεται. Ἀλλ' ἐὰν υἱὸς ὑ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

si filius familias constituerit, an teneatur, quaeritur: sed puto verum et ipsum constituentem tene-
4 ri et patrem de peculio. Eum, qui inutiliter stipulatus est, cum stipulari voluerit, non constitui sibi, dicendum est de constituta experiri non posse, quoniam non animo constituentis,sed promitten-
5 tis factum sit. An potest aliud constitui quam quod debetur, quaesitum est. sed cum iam placet rem pro re solvi posse, nihil prohibet et aliud pro debito constitui: denique si quis centum debens frumentum ejusdem pretii constituat, puto valere constitutum.

6 Debitum autem ex quacumque causa potest constitui, id est ex quocumque contractu sive certi sive incerti, et si ex causa emptionis quis pretium debeat vel ex causa dotis vel ex causa tutelae vel
7 ex quocumque alio contractu.Debitum autem vel natura sufficit.
8 Sed et is, qui honoraria actione, non jure civili obligatus est, constituendo tenetur: videtur enim debitum et quod jure honorario debetur. et ideo et pater et dominus de peculio obstricti si constituerint, tenebuntur usque ad eam quantitatem, quae tunc fuit in peculio, cum constituebatur: ceterum si plus suo nomine constituit, non tenebitur in id quod plus est.

2 *JULIANUS* Quod si filii nomine constituerit se decem soluturum, quamvis in peculio quinque

πεξούσιος ἀντεφώνησεν, ὑπάρχει ζ
μα ἂν ἐνέχηται· ὅμως φρονῶ ὀρθόν
καὶ αὐτὸς ὁ ἀντιφωνῶν ἐνέχεται, κ
4 πατὴρ ἐκ τοῦ χρηματίου. Ἐκε
ὅστις ἀνωφελῶς ἐπηρώτησε, θέλ
πόσχεσις νὰ δοθῇ εἰς ἑαυτὸν οὐχὶ
τιφώνησις, δέον νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲ
ναται νὰ ἐναγάγῃ περὶ ἀντιφωνή
διότι οὐχὶ μὲ σκοπὸν ἀντιφωνή
5 ἀλλ' ὑποσχέσεως ἐνήργησεν. Υ
χει ζήτημα ἂν εἶνε δυνατὸν ν'
φωνηθῇ ἕτερον παρ' ὅ,τι ὀφείλεται
λ' ἀφοῦ εἶνε ἤδη δεκτὸν ὅτι δύ
νὰ καταβληθῇ ἓν πρᾶγμα ἀντ' ἄ
οὐδὲν ἐμποδίζει ν' ἀντιφωνῆται
ἄλλο ἀντὶ τοῦ ὀφειλομένου. ὅθε
τις ὀφείλων ἑκατὸν ἀντιφωνῇ σῖτο
αὐτῆς ἀξίας,ἰσχύει,φρονῶ,ἡ ἀντιφ
6 σις. Δύναται δὲ τὸ ἐξ οἱασδή
αἰτίας ὀφειλόμενον ν' ἀντιφωνηθῇ
ἐξ οἱουδήποτε συμβολαίου εἴτε βε
εἴτε ἀβεβαίου, καὶ ἐάν τις
ἀγοράσεως ὀφείλῃ τίμημα, ἢ
προικὸς ἢ ἕνεκεν ἐπιτροπείας,
7 οἱουδήποτε ἄλλου συμβολαίου.

8 φυσικὸν δὲ χρέος ἀρκεῖ.
καὶ ἐκεῖνος, ὅστις διὰ πραιτω
ἀγωγῆς, οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀστικοῦ
καίου ἐνέχεται, ὑποχρεοῦται ἐκ
ἀντιφωνήσεως. διότι χρέος
ρεῖται καὶ ὅ,τι κατὰ τὸ πραιτ
δίκαιον ὀφείλεται. καὶ διὰ τοῦτ
πατὴρ καὶ κύριος ἐκ τοῦ χρηματ
νεχόμενοι ἐὰν ἀντεφώνησαν, ἐνέχ
μέχρι τῆς ποσότητος ἐκείνης,
ὑπῆρχεν ἐν τῷ χρηματίῳ τότε, ὅτ
τεφώνησαν· ὅμως ἐάν τις ἀντεφώνησ
εἰς ἴδιον ὄνομα περισσότερον [τῆς τ
χρηματίῳ ποσότητος], δὲν ἐνέχ
διὰ τὸ περιπλέον.

2 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἂν ὅμως τις ἐξ
ματι τοῦ υἱοῦ ἀντεφώνησεν ὅτι ἐ
ταβάλῃ δέκα, καὶ ἂν ἐν τῷ χρη

erint, de constituta in decem
hebitur.

3 *ULPIANUS* Quod si maritus
s constituit ex dote quam fa-
e poterat, quia debitum consti-
rit, in solidum quidem tenetur,
l mulieri in quantum facere po-

est condemnatur. Si quis au-
n constituerit quod jure civili
ebat, jure praetorio non debe-
, id est per exceptionem, an
stituendo teneatur, quaeritur :
est verum, ut et Pomponius
ibit, eum non teneri, quia de-
a juribus non est pecunia quae

constituta est. Si is, qui et jure
ili et praetorio debebat, in diem
obligatus, an constituendo te-
atur ? et Labeo ait teneri con-
tutum, quam sententiam et Pe-
s probat : et adicit Labeot vel
pter has potissimum pecunias,
e nondum peti possunt, consti-
a inducta : quam sententiam
invitus probarem : habet enim
litatem, ut ex die obligatus con-
uendo se eadem die soluturum
eatur.

4 *PAULUS* Sed et si citeriore
constituat se soluturum, simi-
r tenetur.

5 *ULPIANUS* Eum, qui Ephesi
misit se soluturum, si consti-
t alio loco se soluturum, tene-
ri constat. Julianus legatum Ro-
e constituentem, quod in pro-
cia acceperat, putat conveniri[1]
bere, quod et verum est. sed et
non cum Romae esset, sed in

[1] non προσθ. (Cuj.)

ήσαν πέντε, ἐκ τῆς ἀντιφωνήσεως θέλει ἐνέχεσθαι διὰ τὰ δέκα.

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἂν ὅμως σύζυγος ἀντεφώνησεν ἐκ τῆς προικὸς περισσότερον παρ' ὅσον ἠδύνατο νὰ παράσχῃ, ἐπειδὴ ὀφειλόμενον ἀντεφώνησεν, εἰς ὁλόκληρον μὲν ἐνέχεται, ἀλλ' ἀπέναντι τῆς γυναικὸς καταδικάζεται εἰς ὅσον 1 δύναται νὰ παράσχῃ. Ἂν τις ὅμως ἀντεφώνησεν ὅ,τι κατὰ τὸ ἀστικὸν δίκαιον ὤφειλε, κατὰ δὲ τὸ πραιτωρικὸν δίκαιον δὲν ὤφειλε, καθὸ ποιῶν χρῆσιν ἐνστάσεως, ἐρωτᾶται ἂν ἀντιφωνῶν ἐνέχεται· εἶνε λοιπὸν ὀρθόν, καθὰ καὶ ὁ Πομπώνιος γράφει, ὅτι οὗτος δὲν ἐνέχεται, διότι τ' ἀντιφωνηθέντα χρήματα δὲν ὠφείλοντο κατὰ τὸ δίκαιον. 2 Ἐὰν ἐκεῖνος, ὅστις καὶ κατὰ τὸ ἀστικὸν δίκαιον καὶ κατὰ τὸ πραιτωρικὸν ὤφειλεν, ὑπὸ προθεσμίαν ἐνέχεται, ἆρά γε ἀντιφωνῶν ἐνέχεται; ὁ Λαβέων λοιπὸν λέγει ὅτι ἐνέχεται, ἣν γνώμην καὶ ὁ Πέδιος ἐπιδοκιμάζει· προσθέτει δὲ ὁ Λαβέων, ὅτι δι' ἐκεῖνα μάλιστα τὰ χρήματα εἰσήχθησαν αἱ ἀντιφωνήσεις, ἅτινα δὲν δύνανται εἰσέτι ν' ἀπαιτηθῶσι. τὴν δὲ γνώμην ταύτην ἤθελον οὐχὶ ἄκων ἐπιδοκιμάσει· διότι εἶνε ὠφέλιμος, ὥστε ὁ ἀπὸ ἡμέρας ἐνεχόμενος ἀντιφωνῶν ὅτι θέλει κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν καταβάλει, νὰ ἐνέχηται.

4 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀντιφωνήσῃ ὅτι κατὰ προγενεστέραν ἡμέραν θέλει καταβάλει, ὁμοίως ἐνέχεται.

5 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐκεῖνος, ὅστις ὑπεσχέθη ὅτι ἐν Ἐφέσῳ θέλει καταβάλει, ἐὰν ἀντιφωνήσῃ ὅτι ἐν ἑτέρῳ τόπῳ θέλει κατα- 1 βάλει, γνωστὸν ὅτι ἐνέχεται. Ὁ Ἰουλιανὸς φρονεῖ ὅτι πρεσβευτὴς ἐν Ῥώμῃ ἀντιφωνῶν, ὅ,τι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ εἶχε λάβει, δὲν πρέπει νὰ ἐνάγηται, ὅπερ εἶνε καὶ ὀρθόν. ἀλλὰ καὶ ἂν οὐχὶ ἐνῶ εἶνε ἐν Ῥώμῃ, ἀλλ' εἰσέτι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ, ἀν-

provincia adhuc, constituit se Romae soluturum, denegatur in eum
2 actio de constituta. Quod exigimus, ut sit debitum quod constituitur, in rem exactum est, non utique ut is cui constituitur creditor sit: nam et quod ego debeo tu constituendo teneberis, et quod tibi debetur si mihi constituatur, debe-

3 tur. Juliauus quoque libro undecimo scribit: Titius epistulam ad me talem emisit: «Scripsi me se«cundum mandatum Seii, si quid «tibi debitum[1] adprobatum erit me[2] «tibi cauturum et soluturum sine «controversia.» tenetur Titius de

4 constituta pecunia. Sed si quis constituerit alium soluturum, non se pro alio, non tenetur: et ita Pomponius libro octavo scribit.
5 Item si mihi constituas te soluturum, teneberis: quod si mihi constitueris Sempronio te solutu-

6 rum, non teneberis. Julianus libro undecimo digestorum scribit procuratori constitui posse: quod Pomponius ita interpretatur, ut ipsi procuratori constituas te so-

7 luturum, non domino. Item tutori pupilli constitui potest et actori municipum et curatori furio-
8 si[3]: sed et ipsi constituentes te-
9 nebuntur. Si actori municipum vel tutori pupilli vel curatori furiosi vel adulescentis ita constituatur municipibus solvi vel pupillo vel furioso vel adulescenti, utilitatis gratia puto dandam mu-

(1) debet eum (Mo.) — (2) διαγρ. (Hal.) — (3) vel adulescentis προσθ. (Mo.)

τεφώνησεν ὅτι ἐν Ρώμῃ θέλει καταβ
λει, ἀπαγορεύεται κατ' αὐτοῦ ἀγω
2 ἐκ τῆς ἀντιφωνήσεως. Ὅπερ ἀπο
τοῦμεν, τὰ ὀφείληται δηλ. τὸ ἀντιφ
νούμενον, ἐμπραγμάτως νοεῖται, οὐ
δὲ ὅτι ἐκεῖνος εἰς ὃν γίνεται ἡ ἀντιφ
νησις [δέον] ἐξάπαντος νὰ εἶνε πιστωτ
καθόσον καὶ ὅ,τι ἐγὼ ὀφείλω ἐὰν σύ
τιφωνήσῃς, [σὺ] θὰ ἐνέχησαι, καὶ ὅ
εἰςἐσὲ ὀφείλεται, ἐὰν εἰς ἐμὲ ἀντιφω
3 θῇ, [εἰς ἐμὲ] ὀφείλεται. Ὁ Ἰουλια
ὡσαύτως ἐν βιβλ. ια' γράφει: ὁ Τίτ
ἀπέστειλε πρός με τοιαύτην ἐπιστολ
«ὑπισχνοῦμαι ἐγγράφως κατ' ἐντο
τοῦ Σείου ὅτι, ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι
ὀφείλει τι, θέλει ἐγώ σοι παράσχει
σφάλειαν καὶ καταβάλει ἄνευ ἀντι
γίας.» ἐνέχεται ὁ Τίτιος [διὰ τῆς ἀ
4 γῆς] περὶ ἀντιφωνηθέντος χρέους.
λ' ἐάν τις ἀντεφώνησεν ὅτι ἕτερος
λει καταβάλει, οὐχὶ δ' αὐτὸς ὑπὲρ
λου, δὲν ἐνέχεται· οὕτω δὲ γράφε
5 Πομπώνιος ἐν βιβλ. η'. Ὡσαύ
ἐάν μοι ἀντιφωνήσῃς ὅτι θέλεις [εἰς
καταβάλει, ἐνέχεσαι. ἂν ὅμως μοι
τεφώνησας ὅτι εἰς τὸν Σεμπρώνιον
6 λεις καταβάλει, δὲν ἐνέχεσαι. Ὁ
λιανὸς ἐν βιβλ. ια' τῶν πανδεκτῶν
φει ὅτι δύναται νὰ γείνῃ ἀντιφώ
εἰς πληρεξούσιον· ὅπερ ὁ Πομπώ
οὕτως ἑρμηνεύει, ὥστε εἰς αὐτὸν
πληρεξούσιον ν' ἀντιφωνῇς, ὅτι θὰ
7 ταβάλῃς, οὐχὶ δ' εἰς τὸν κύριον.
σαύτως εἰς ἐπίτροπον ἀνήβου δύνα
νὰ γείνῃ ἀντιφώνησις, καὶ εἰς πράκτ
πόλεως, καὶ εἰς κηδεμόνα φρενοβλα
8 ἢ νέου· ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἀντιφω
9 τες ἐνέχονται. Ἐὰν εἰς πράκτορο
λεως, ἢ ἐπίτροπον ἀνήβου, ἢ κηδεμ
φρενοβλαβοῦς ἢ νέου ἀντιφωνῆτα
θελει γείνει καταβολὴ εἰς τὴν πόλ
τὸν ἄνηβον ἢ τὸν φρενοβλαβῆ ἢ
νέον, ὠφελείας χάριν δέον νὰ δίδηται
φρονῶ, ὠφέλιμος ἀγωγὴ εἰς τὴν π

ncipibus vel pupillo vel furioso el adulescenti utilem actionem.

*10* Servo quoque constitui posse onstat et, si servo constituatur omino solvi vel ipsi servo, qua- emqualem servum domino adqui- ere obligationem.

6 *PAULUS* Idem est et si ei qui ona fide mihi servit constitutum erit.

7 *ULPIANUS* Sed et si filio fa- ilias constituatur, valet consti- tutum. Si mihi aut Titio stipu- r, Titio constitui suo nomine non sse Julianus ait, quia non habet titionem, tametsi solvi ei possit.

8 *PAULUS* Si vero mihi aut Ti- constitueris te soluturum, mihi mpetit actio: quod si, postea- am soli mihi te soluturum con- tuisti, solveris Titio, nihilo mi- mihi teneberis.

9 *PAPINIANUS* Titius tamem ebiti condictione tenebitur, ut od ei perperam solutum est ei solvit reddatur.

10 *PAULUS* Idem est et si ex obus reis stipulandi post alteri nstitutum, alteri postea solutum , quia loco ejus, cui iam solu- n est, haberi debet is cui con- uitur.

11 *ULPIANUS* Hactenus igitur stitutum valebit, si quod con- uitur debitum sit, etiamsi nullus paret, qui interim debeat: ut a si ante aditam hereditatem itoris vel capto eo ab hostibus

ἢ τὸν ἄνηβον, ἢ τὸν φρενοβλαβῆ ἢ τὸν

*10* νέον. Εἰς δοῦλον ὡσαύτως γνωστὸν ὅτι δύναται νὰ γείνῃ ἀντιφώνησις, καὶ ἐὰν εἰς δοῦλον ἀντιφωνῆται ὅτι θέλει καταβληθῆ εἰς τὸν κύριον ἢ εἰς αὐτὸν τὸν δοῦλον, οἱοσδήποτε δοῦλος ἀποκτᾷ ὑπὲρ τοῦ κυρίου ἐνοχήν.

6 *ΠΑΥΛΟΣ* Τὸ αὐτὸ εἶνε καὶ ἐὰν εἰς τὸν καλῇ τῇ πίστει δουλεύοντά με ἐγένετο ἀντιφώνησις.

7 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ἂν εἰς υἱὸν ὑπεξούσιον γίνηται ἀντιφώνησις, ἰσχύει *1* αὕτη. Ἐὰν ἐπερωτήσω ὑπὲρ ἐμοῦ ἢ τοῦ Τιτίου, εἰς τὸν Τίτιον δὲν δύναται νὰ γείνῃ ἐν ἰδίῳ ὀνόματι ἀντιφώνησις, λέγει ὁ Ἰουλιανός, καθόσον δὲν ἔχει ἀπαίτησιν, καίτοι καταβολὴ δύναται νὰ γείνῃ εἰς αὐτόν.

8 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἂν ὅμως ἀντιφωνήσῃς ὅτι εἰς ἐμὲ ἢ τὸν Τίτιον θέλεις καταβάλει, εἰς ἐμὲ ἁρμόζει ἀγωγή. ἀλλ' ἐάν, ἀφοῦ εἰς μόνον ἐμὲ ὅτι θὰ καταβάλῃς ἀντεφώνησας, κατέβαλες εἰς τὸν Τίτιον, οὐδὲν ἧττον θὰ ἐνέχησαι ἀπέναντί μου.

9 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ὁ Τίτιος ὅμως θέλει ἐνέχεσθαι διὰ τῆς τοῦ ἀχρεωστήτου ἀπαιτήσεως, ὥστε ὅ,τι ἐσφαλμένως κατεβλήθη αὐτῷ, ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸν καταβαλόντα.

10 *ΠΑΥΛΟΣ* Τὸ αὐτὸ εἶνε καὶ ἂν ἐκ δύω συμπιστωτῶν ἀφοῦ εἰς τὸν ἕνα ἀντεφωνήθη, εἰς τὸν ἕτερον κατόπιν καταβολὴ ἐγένετο, καθόσον εἰς τόπον ἐκείνου, εἰς ὃν ἐγένετο ἤδη καταβολή, δέον νὰ θεωρῆται ἐκεῖνος, εἰς ὃν ἀντιφώνησις ἐγένετο.

11 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐπὶ τοσοῦτον λοιπὸν ἡ ἀντιφώνησις ἰσχύει, ἐὰν τὸ ἀντιφωνούμενον ὀφείληται, καίτοι οὐδεὶς φαίνεται, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ ὀφείλει· ὡς λ. χ. ἐὰν πρὸ ὑπεισελεύσεως εἰς τὴν κληρονομίαν τοῦ ὀφειλέτου, ἢ συλλη-

constituát quis se soluturum: nam et Pombonius scribit valere constitutum, quoniam debita pecunia

*1* constituta est. Si quis centum aureos debens ducentos constituat, in centum tantummodo tenetur quia ea pecunia debita est : ergo et is, qui sortem et usuras quae non debebantur constituit, tenebitur in sortem dumtaxat.

12 *PAULUS* Sed et si decem debeantur et decem et Stichum constituat, potest dici decem tantummodo nomine teneri.

13 *IDEM* Sed si quis viginti debens decem constituit se soluturum, tenebitur.

14 *ULPIANUS* Qui autem constituit se soluturum, tenetur, sive adiecit certam quantitatem sive *1* non. Si quis constituerit se pignus daturum : cum utilitas pignorum inrepserit, debet etiam hoc

*2* constitutum admitti. Sed et si quis certam personam fideiussuram pro se constituerit, nihilo minus tenetur, ut Pomponius scribit. quid tamen si ea persona nolit fideiubere ? puto teneri eum qui constituit, nisi aliud actum est. quid si ante decessit ? si mora interveniente, aequum est teneri eum qui constituit vel in id quod interest vel ut aliam personam non minus idoneam fideiubentem praestet : si nulla mora interveniente, magis puto non teneri. *3* Constituere autem et praesentes et absentes possumus, sicut pacisci, et per nuntium et per nosmet ipsos, et quibuscumque verbis.

φθέντος τούτου ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀν
φωνῇ τις, ὅτι θὰ καταβάλῃ· διότι
ὁ Πομπώνιος γράφει ὅτι ἰσχύει ἡ
τιφώνησις, διότι ὀφειλόμενα χρήμα
*1* ἀντεφωνήθησαν. Ἐάν τις ἑκατὸν
σοὺς ὀφείλων ἀντιφωνῇ διακοσίους,
τοὺς ἑκατὸν μόνον ἐνέχεται, διότι τ
τα [μόνον] τὰ χρήματα ὀφείλονται.
πὸν καὶ ἐκεῖνος, ὅστις κεφάλαιον
τόκους μὴ ὀφειλομένους ἀντιφωνεῖ,
χεται διὰ τὸ κεφάλαιον μόνον.

12 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ἂν τις
ὀφείλῃ, ἀντιφωνήσῃ δὲ δέκα καὶ
Στίχον, δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ἐ
μόνον τῶν δέκα ἐνέχεται.

13 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἀλλ' ἐάν τις εἴ
ὀφείλων ἀντεφώνησεν ὅτι δέκα
καταβάλει, ἐνέχεται.

14 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὅστις δ' ἀντ
νησεν ὅτι θέλει καταβάλει, ἐνέχ
εἴτε προσέθηκεν ὡρισμένην ποσό
*1* εἴτε ὄχι. Ἐάν τις ἀντεφώνησε
θέλει δώσει ἐνέχυρον, ἀφοῦ ἡ χρη
της τῶν ἐνεχύρων εἰσήχθη, δέον
τοιαύτη ἀντιφώνησις νὰ γίνηται δ
*2* Ἀλλὰ καὶ ἂν τις ἀντεφώνησε
ὡρισμένον πρόσωπον θέλει ἐγ
ὑπὲρ αὐτοῦ, οὐδὲν ἧττον ἐνέχετα
Πομπώνιος γράφει. τί ὅμως ἐὰ
πρόσωπον ἐκεῖνο μὴ θέλῃ νὰ ἐγγυ
φρονῶ ὅτι ἐνέχεται ὁ ἀντιφωνήσα
μὴ ἄλλο ἐσκοπεῖτο. τί δὲ ἂν [ὁ ἐγγυ
τὴς] προηγουμένως ἀπέθανεν; ἐὰν
ἐπελθούσης ὑπερημερίας, ἐπειδὴ
νὰ ἐνέχηται ὁ ἀντιφωνήσας, εἴτε
τὸ διαφέρον, εἴτε ὅπως ἄλλο
σωπον οὐχ ἧττον ἀξιόχρεων
ἐγγυητήν. ἂν δὲ μηδόλως ἐπ
σης ὑπερημερίας, μᾶλλον φρον
*3* δὲν ἐνέχεται. Δυνάμεθα δὲ
φωνήσωμεν καὶ παρόντες καὶ ἀ
ὡς [δυνάμεθα] νὰ συμβληθῶμεν
ἀγγέλου καὶ δι' ἡμῶν αὐτῶν,
οἱωνδήποτε ρημάτων.

15 *PAULUS* Et licet libera persona sit, per quam tibi constitui, non erit impedimentum, quod per liberam personam adquirimus, quia ministerium tantummodo hoc casu praestare videtur.

16 *ULPIANUS* Si duo quasi duo ei constituerimus, vel cum altero agi poterit in solidum. Sed et certo loco et tempore constituere cuis potest, nec solum eo loci esse eum petere, ubi ei constitutum est, sed exemplo arbitrariae actionis ubique potest. Ait praetor: «si appareat eum qui constituit neque solvere neque fecisse neque per actorem stetit, quo minus fieret quod constitutum est.» Ergo si non stetit per actorem, manet actio, etiamsi per rerum naturam stetit: sed magis dicendum est subveniri reo debere. Haec autem verba praetoris «neque fecisse reum quod constituit» utrum ad tempus constituti pertinent an vero usque ad litis contestationem trahimus, dubitari potest: et puto ad tempus constituti.

17 *PAULUS* Sed et si alia die ferat nec actor accipere voluit nec ulla causa justa fuit non accipiendi, aequum est succurri reo ut exceptione aut justa interpretatione, ut factum actoris usque ad tempus judicii ipsi noceat: ut illa verba «neque fecisset[1]» hoc significent, ut neque in diem in

(1) fecisse

15 *ΠΑΥΛΟΣ* Καίτοι δὲ ἐλεύθερον πρόσωπον εἶνε [ἐκεῖνος], δι' οὗ ἀντεφώνησά σοι, δὲν θέλει εἶσθαι ἐμπόδιον, τὸ ὅτι δι' ἐλευθέρου προσώπου ἀποκτῶμεν, διότι ὑπηρεσίαν μόνον ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ θεωρεῖται ὅτι παρέχει.

16 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν δύω ὡσεὶ δύω συνοφειλέται ἀντεφωνήσαμεν, καὶ κατὰ τοῦ ἑνὸς δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ εἰς 1 ὁλόκληρον. Ἀλλὰ καὶ ἐν ὡρισμένῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ δύναταί τις ν' ἀντιφωνήσῃ, ὄχι δὲ μόνον ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ δύναταί τις ν' ἀπαιτήσῃ, ἔνθα ἐγένετο αὐτῷ ἀντιφώνησις, ἀλλὰ καθ' ὑπόδειγμα τῆς ἀγωγῆς ἐλευθέρας κρί-2 σεως πανταχοῦ δύναται. Ὁ πραίτωρ λέγει: «ἐὰν καταφαίνηται ὅτι ὁ ἀντιφωνήσας οὔτε κατέβαλεν, οὔτε ἐποίησεν, οὔτε ἐκ τοῦ ἐνάγοντος προῆλθεν ὥστε νὰ μὴ γείνῃ τὸ ἀντιφωνηθέν.» 3 Λοιπὸν ἐὰν δὲν προῆλθεν ἐκ τοῦ ἐνάγοντος, ἰσχύει ἡ ἀγωγή, καὶ ἂν ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων προῆλθεν· ἀλλὰ μᾶλλον δέον νὰ εἴπωμεν ὅτι πρέπει [ἐν-4 ταῦθα] νὰ βοηθῆται ὁ ἐναγόμενος. Τὰ ἑξῆς δὲ ῥήματα τοῦ πραίτωρος «οὔτε ἐποίησεν ὁ ἐναγόμενος ὅ,τι ἀντεφώνησε» δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, ἂν ἀναφέρωνται εἰς τὸν χρόνον [τὸν ὁρισθέντα ὑπὸ] τῆς ἀντιφωνήσεως, ἢ τοὐναντίον μέχρι κατάρξεως τῆς δίκης ἐπεκτείνωμεν. φρονῶ λοιπὸν ὅτι εἰς τὸν χρόνον τῆς ἀντιφωνήσεως [ἀναφέρονται].

17 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ἂν κατ' ἄλλην ἡμέραν προσέφερε, δὲν ἠθέλησε δ' ὁ ἐνάγων νὰ δεχθῇ, δὲν ὑπῆρχε δὲ οὐδεμία δικαία αἰτία τῆς μὴ ἀποδοχῆς, ἐπιεικὲς εἶνε νὰ βοηθῆται ὁ ἐναγόμενος εἴτε δι' ἐνστάσεως εἴτε διὰ δικαίας ἑρμηνείας, ὥστε ἡ ἐνέργεια τοῦ ἐνάγοντος μέχρι τοῦ χρόνου τῆς δίκης αὐτὸν τοῦτον νὰ βλάπτῃ. [οὕτως] ὥστε τὰ ῥήματα ἐκεῖνα «οὔτε ἐποίησε» νὰ δηλῶσι τοῦτο, ὅτι οὔτε κατὰ τὴν [ὁρι-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

quem constituit fecerit neque postea.

18 *ULPIANUS* Item illa verba praetoris «neque per actorem stetisse» eandem recipiunt dubitationem. et [1]Pomponius dubitat, si forte ad diem constituti per actorem non steterit, ante stetit vel postea. et puto et haec ad diem constituti referenda. proinde si valetudine impeditus aut vi aut tempestate petitor non venit, ipsi nocere Pom-

(1) διαγρ.

1 ponius scribit. Quod adicitur: «eamque pecuniam cum constitue-«batur debitam fuisse», interpretationem pleniorem exigit. nam primum illud efficit, ut, si quid tunc debitum fuit cum constitueretur, nunc non sit, nihilo minus teneat constitutum, quia retrorsum se actio refert. proinde temporali actione obligatum constituendo Celsus et Julianus scribunt teneri debere, licet post constitutum dies temporalis actionis exierit. quare et si post tempus obligationis se soluturum constituerit, adhuc idem Julianus putat, quoniam eo tempore constituit, quo erat obligatio, licet in id tempus

2 quo non tenebatur. E re autem est hic subiurgere, utrum poenam contineat haec actio an rei persecutionem: et magis est, ut etiam Marcellus putat, ut rei sit perse-

3 cutio. Vetus fuit dubitatio, an qui hac actione egit sortis obligationem consumat. et tutius est dicere solutione potius ex hax ac-

σθεῖσαν ὑπὸ] τῆς ἀντιφωνήσεως ἡμέρ
ἐποίησεν, οὔτε κατόπιν.

18 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὡσαύτως τὰ ῥήμ
τα ἐκεῖνα τοῦ πραίτωρος, «οὔτε ἐκ
ἐνάγοντος προῆλθε» τὴν αὐτὴν ἐπι
χονται ἀμφιβολίαν. ὁ Πομπώνιος λ
πὸν ἀμφιβάλλει, ἐν ᾗ περιπτώσει κο
τὴν ἡμέραν μὲν [τὴν ὁρισθεῖσαν ὑ
τῆς ἀντιφωνήσεως δὲν προῆλθεν ἐκ
ἐνάγοντος, πρότερον [ὅμως], ἢ κατό
προῆλθε. φρονῶ ὅμως ὅτι ταῦτα
τὴν ἡμέραν τῆς ἀντιφωνήσεως δέον
ἀναφέρωνται. ὅθεν ἐὰν ἐξ ἀσθενείας
ποδισθεὶς ἢ ὑπὸ βίας ἢ κακοκαιρ
δὲν ἦλθεν ὁ ἐνάγων, ἑαυτὸν βλάπ
1 γράφει ὁ Πομπώνιος. Ὅπερ δὲ πρ
τίθεται: «τὰ δὲ χρήματα ὅτε ἀν
φωνοῦντο ὠφείλοντο» ἀπαιτεῖ ἐρ
νειαν πληρεστέραν. διότι πρῶτον
ποιεῖ τοῦτο, ὥστε, ἐάν τι τότε ὠ
λετο, ὅτε ἀντεφωνεῖτο, ἤδη δ' ο
οὐδὲν ἧττον νὰ ἰσχύῃ ἡ ἀντιφώνη
καθόσον ἀναδρομικῶς ἀναφέρει ἑαυ
ἡ ἀγωγή. ἐντεῦθεν ὁ διὰ προσκαίρο
γωγῆς ἐνεχόμενος, ἀντιφωνῶν, δέο
ἐνέχηται, γράφουσιν ὁ Κέλσος κα
ουλιανός, καίτοι μετὰ τὴν ἀντιφώ
σιν ἡ προθεσμία τῆς προσκαίρου ἀ
γῆς ἔληξε. διὰ τοῦτο καὶ ἂν ἀντε
νησεν ὅτι μετὰ τὸν χρόνον τῆς ἐνο
θέλει καταβάλει, ὡσαύτως τὸ αὐτ
Ἰουλιανὸς φρονεῖ, καθόσον κατ' ἐκεῖ
τὸν χρόνον ἀντεφώνησε, καθ' ὃν ὑπ
χεν ἐνοχή, καίτοι διὰ τὸν χρόνον, κα
2 δὲν ἐνήχετο. Ἀρμόζον δ' εἶνε
προσθέσωμεν ἐνταῦθα, ἂν ποινὴν π
χῃ ἡ προκειμένη ἀγωγή, ἢ ἐπιδίω
τοῦ πράγματος· πιθανώτερον λοιπ
εἶνε, καθὰ καὶ ὁ Μάρκελλος φρο
ὅτι τοῦ πράγματος ἐπιδίωξις ὑπάρ
3 Παλαιὰ ὑπῆρχεν ἀμφιβολία, ὁ
ἐγείρων τὴν προκειμένην ἀγωγὴν κα
ναλίσκῃ τὴν ὡς πρὸς τὸ ἀρχικὸν χ
ἐνοχήν. ἀσφαλέστερον λοιπὸν εἶνε

one facta liberationem contingee, non litis contestatione, quonin solutio ad utramque obligatiem proficit.

19 *PAULUS* Id quod sub condione debetur, sive pure sive cerdie constituatur, eadem condione suspenditur, ut existente ndicione teneatur, deficiente utraque actio depereat. Sed is i pure debet si sub condicione nstituat, inquit Pomponius in hunc utilem actionem esse. Si ter vel dominus constituerit se uturum quod fuit in peculio,non nueretur peculium eo, quod ex causa obstrictus esse coeperit : licet interierit peculium, non nen liberatur.

20 *IDEM* Nec enim quod crescit culium aut decrescit, pertinet constitutoriam actionem.

21 *IDEM* Promissor Stichi post ram ab eo factam mortuo Stio si constituerit se pretium ejus soluturum, tenetur. Si sine die nstituas, potest quidem dici te n teneri, licet verba edicti late eant: alioquin et confestim agi um poterit, si statim ut constisti non solvas : sed modicum npus statuendum est non misidecem dierum, ut exactio celebretur. Constituto satis non it, qui soluturum se constituit, offerat satisfactionem. si quis em constiuat se satisdaturum eiussorem vel pignora det, non

εἴπωμεν ὅτι μᾶλλον διὰ καταβολῆς, ἕνεκα τῆς προκειμένης ἀγωγῆς γενομένης ἐπέρχεται ἀπαλλαγή, οὐχὶ δὲ διὰ κατάρξεως τῆς δίκης, καθόσον ἡ καταβολὴ ὠφελεῖ ὡς πρὸς ἑκατέραν ἐνοχὴν [δηλ. τοῦ τε πρωτοφειλέτου, καὶ τοῦ ἀντιφωνήσαντος].

19 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐκεῖνο, ὅπερ ὑπὸ αἵρεσιν ὀφείλεται, εἴτε ἁπλῶς εἴτε ὑπὸ ὡρισμένην ἡμέραν ἀντιφωνεῖται, ἐκ τῆς αὐτῆς αἱρέσεως ἐξαρτᾶται, ὥστε πληρουμένης μὲν τῆς αἱρέσεως νὰ ἰσχύῃ ἑκατέρα ἐνοχή, ἀτονούσης δὲ ν' ἀνατρέ-1 πηται. Ἀλλ' ὅστις ἁπλῶς ὀφείλει, ἐὰν ὑπὸ αἵρεσιν ἀντιφωνήσῃ, κατὰ τούτου ὑπάρχει [ἐὰν ἀτονήσῃ ἡ αἵρεσις] ὠφέλιμος ἀγωγή, λέγει ὁ Πομπώνιος. 2 Ἐὰν πατὴρ ἢ κύριος ἀντεφώνησεν ὅτι θέλει καταβάλει ὅ,τι ὑπῆρχεν ἐν τῷ χρηματίῳ, δὲν ἐλαττοῦται τὸ χρημάτιον ἐκ τούτου, ὅτι ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης ἤρξατο νὰ ἐνέχηται [ἐκεῖνος]· καὶ ἂν δὲ ἀπωλέσθη τὸ χρημάτιον, δὲν ἀπαλλάσσεται μολαταῦτα.

20 *Ο ΑΥΤΟΣ* Διότι ἡ αὔξησις ἢ ἐλάττωσις τοῦ χρηματίου δὲν ἐπηρεάζει τὴν ἀντιφωνητικὴν ἀγωγήν.

21 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ ὑποσχεθεὶς τὸν Στίχον, ἀποθανόντος τούτου μετὰ τὴν ὑπ' ἐκείνου γενομένην ὑπερημερίαν, ἐὰν ἀντιφωνήσῃ ὅτι θὰ καταβάλῃ τὴν ἀ-1 ξίαν αὐτοῦ, ἐνέχεται. Ἐὰν ἄνευ προθεσμίας ἀντιφωνήσῃς, δύναται μὲν νὰ λεχθῇ ὅτι δὲν ἐνέχεσαι, καίτοι τὰ ῥήματα τοῦ διατάγματος εἶνε εὐρύταται· ἄλλως καὶ ἀμέσως θὰ ἠδύνατο νὰ ἐγερθῇ κατὰ σοῦ ἀγωγή, ἐὰν ἀμέσως μετὰ τὴν ἀντιφώνησιν δὲν καταβάλῃς· ὅμως μέτριος χρόνος οὐχὶ ὀλιγώτερος τῶν δέκα ἡμερῶν, δέον νὰ ὁρίζηται, ἵνα 2 ἡ εἴσπραξις γείνῃ. Ὁ ἀντιφωνήσας ὅτι θὰ καταβάλῃ, δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἀντιφώνησιν, ἐὰν προσφέρῃ ἱκανοδοσίαν. ἐάν τις ὅμως ἀντιφωνήσῃ ὅτι θέλει

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

tenetur, quia nihil intersit, quemadmodum satisfaciat.

22 *IDEM* Si post constitutam tibi pecuniam hereditatem ex senatus consulto Trebelliano restitueris, quoniam sortis petitionem transtulisti ad alium, deneganda est tibi pecuniae constitutae actio. idem est in hereditatis possessore post evictam hereditatem. sed magis est, ut fidecommissario vel ei qui vicit decernenda esset actio.

23 *JULIANUS* Promissor hominis homine mortuo, cum per eum staret quo minus traderetur, etsi hominem daturum se constituerit, de constituta pecunia tenebitur, ut pretium ejus solvat.

24 *MARCELLUS* Titius Seio epistulam emisit in haec verba: «Re«manserunt apud me quinquagin«ta ex credito tuo ex contractu «pupillorum meorum, quos tibi «reddere debebo idibus Maiis pro«bos: quod si ad diem supra scri«ptum non dedere, tunc dare de«bebo usuras tot.» quaero, an Lucius Titius in locum pupillorum hac cautione reus successerit. Marcellus respondit, si intercessisset stipulatio, successisse. item quaero, an, si non successisset, de constituta teneatur. Marcellus respondit in sortem teneri: est enim humanior et utilior ista interpretatio.

25 *PAPINIANUS* Illud aut illud

παράσχει ἱκανοδοσίαν, δίδῃ δὲ ἐγγ
τὴν ἢ ἐνέχυρα, δὲν ἐνέχεται, καθό
οὐδόλως ἐνδιαφέρει, τίνι τρόπῳ ἱκα
δοτεῖ.

22 *ΟΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἀφοῦ ἀντεφω
θησάν σοι χρήματα, ἀπεκατέστη
τὴν κληρονομίαν ἕνεκα τοῦ Τρεβελλ
νείου συγκλητικοῦ δόγματος, ἐπε
τὴν ἀπαίτησιν τοῦ κυρίου χρέους
τήνεγκες εἰς ἕτερον, σοὶ ἀπαγορεύε
ἡ τῶν ἀντιφωνηθέντων χρημάτων
γωγή. τὸ αὐτὸ εἶνε ὡς πρὸς τὸν νο
κληρονομίας μετὰ τὴν ἐκνίκησιν
κληρονομίας. ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸν
ταπιστευματοδόχον ἢ εἰς τὸν ἐκνι
σαντα θέλει χορηγηθῆ ἡ ἀγωγή.

23 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ὁ ὑποσχεθεὶς
λον, ἀποθανόντος τούτου, ἀφοῦ ἐ
κείνου προῆλθεν ἡ μὴ παράδοσις,
ἂν ἀντεφώνησεν ὅτι τὸν δοῦλον θ
δώσει, ἐνέχεται ἐκ [τῆς ἀγωγῆς]
ἀντιφωνηθέντων χρημάτων, ὅπως
ἀξίαν ἐκείνου καταβάλῃ.

24 *ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ* Ὁ Τίτιος ἔπ
πρὸς τὸν Σέϊον ἐπιστολὴν ἔχουσα
ἐξῆς· «ἔμειναν παρ' ἐμοὶ ἐκ πιστώ
σου [προελθούσης] ἐκ συμβολαίου
ἐπιτροπευομένων μου πεντήκοντα,
να ὀφείλω ἀκεραίως νά σοι ἀπο
σω κατὰ τὰς εἰδοὺς τοῦ Μαΐου· ἂ
μέχρι τῆς προρρηθείσης ἡμέρας δὲ
ποδώσω, τότε ὀφείλω νὰ δίδω τ
τους τόκους.» ἐρωτᾶται, ἂν ὁ Λο
Τίτιος διὰ τῆς ἀσφαλείας ταύτη
πεισῆλθεν ὡς πρωτοφειλέτης εἰς
θέσιν τῶν ἀνήβων. ὁ Μάρκελλος ἀ
τησεν, ἐὰν ἐμεσολάβησεν ἐπερ
σις, ὑπεισῆλθεν. ὡσαύτως ἐρωτ
ἂν μὴ ὑπεισῆλθεν ἐνέχεται ἀράγ
τῆς ἀντιφωνήσεως. ὁ Μάρκελλος ἀ
τησεν ὅτι διὰ τὸ ἀρχικὸν χρέος ἐ
ται· διότι ἡ τοιαύτη ἑρμηνεία εἶ
λανθρωποτέρα καὶ ὠφελιμωτέρα.

25 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ὤφειλέ τις

buit et constituit alterum: an alterum quod non constituit vere possit, quaesitum est. dixi n esse audiendum, si velit hodie

idem constitutae rei frangere. Si eiurando delato deberi tibi juveris, cum habeas eo nomine ionem, recte de constituta agis. et si non ultro detulero jusiundum, sed referendi necessitate mpulsus id fecero, quia nemo bitat modestius facere qui refe-, quam ut[1] ipse juret, nulla dinctio adhibetur, tametsi ob tuam ilitatem ac meam verecundiam osecuta sit referendi necessitas.

26 *SCAEVOLA* Quidam ad creorem litteras ejusmodi fecit: ecem, quae Lucius Titius ex ar- tua mutua acceperat, salva tione usurarum habes penes e, domine.» respondit secundum quae proponerentur actione de stituta pecunia eum teneri.

27 *ULPIANUS* Utrum praesente bitore an absente constituat s, parvi refert. hoc amplius eti- invito constituere eum posse mponius libro trigensimo quar- scribit: unde falsam putat opinem Labeonis existimantis, si, tquam quis constituit pro alio, minus ei denuntiet ne solvat, in tum exceptionem dandam: nec merito Pomponius: nam cum nel sit obligatus qui constituit, tum debitoris non debet eum usare.

28 *GAIUS* Ubi quis pro alio con-

[1] quamvis (Mo.)

ἢ ἐκεῖνο, καὶ ἀντεφώνησε τὸ ἕν. ἠρωτήθη ἂν δύναται νὰ καταβάλῃ τὸ ἕτερον, ὅπερ δὲν ἀντεφώνησεν. εἶπον ὅτι δὲν θέλει εἰσακουσθῆ, ἐὰν θέλῃ σήμερον νὰ παραβιάσῃ τὴν ὑπόσχεσιν ὡς πρὸς *1* τὸ ἀντιφωνηθὲν πρᾶγμα. Ἐὰν ἐπαχθέντος ὅρκου ὡρκίσθης ὅτι ὀφείλεται εἰς σέ, ἐπειδὴ ἔχεις ἕνεκα τούτου ἀγωγήν, ἐγκύρως ἐνάγεις ἐκ τῆς ἀντιφωνήσεως. ἀλλὰ καὶ ἂν μὴ ἑκουσίως ἐπήγαγον ὅρκον, ἀλλὰ παρακινηθεὶς ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ ν' ἀντεπαγάγω ἔπραξα τοῦτο, ἐπειδὴ οὐδεὶς ἀμφιβάλλει ὅτι καλλίτερον ποιεῖ ὁ ἐπάγων τὸν ὅρκον, καί τοι αὐτὸς οὗτος ὁρκίζεται, οὐδεμία διάκρισις γίνεται, καίτοι ἕνεκα τῆς σῆς ἐλαφρότητος καὶ τῆς ἐμῆς εὐλαβείας, ἐπῆλθεν ἡ ἀνάγκη τῆς ἀντεπαγωγῆς.

26 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Ἔπεμψέ τις τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν πρὸς πιστωτήν: «Κύριε· τὰ δέκα, ἅτινα ὁ Λούκιος Τίτιος ἔλαβε δάνεια ἐκ τοῦ ταμείου σου, δύνασαι [ν' ἀναζητήσῃς] ἀπ' ἐμοῦ μετὰ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν τόκων.» ἀπήντησεν [ὁ Σκαιβ.] ὅτι κατὰ τὰ προεκτεθέντα ὁ γράψας ἐνέχεται διὰ τῆς ἀγωγῆς τῶν ἀντιφωνηθέντων χρημάτων.

27 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἂν παρόντος τοῦ ὀφειλέτου εἴτε ἀπόντος ἀντιφωνῇ τις, ὀλίγον διαφέρει. πλέον τούτου, καὶ ἄκοντος [τοῦ ὀφειλέτου] δύναταί τις ν' ἀντιφωνήσῃ, γράφει ὁ Πομπώνιος ἐν βιβλ. λδ' ὅθεν ἐσφαλμένην θεωρεῖ τὴν γνώμην τοῦ Λαβέωνος φρονοῦντος ὅτι, ἐάν, ἀφοῦ τις ἀντεφώνησεν ὑπὲρ ἄλλου, ὁ κύριος [ὀφειλέτης] παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν νὰ καταβάλῃ, δέον ἐκ τοῦ γεγονότος ἔνστασις νὰ δίδηται· οὐχὶ δὲ ἀπρεπῶς [γράφει] ὁ Πομπώνιος· διότι ἀφοῦ ἅπαξ ἐνέχεται ὁ ἀντιφωνήσας, ἡ πρᾶξις τοῦ ὀφειλέτου δὲν πρέπει ν' ἀπαλλάσσῃ αὐτόν.

28 *ΓΑΪΟΣ* Ὅταν τις ἀντεφώνησεν ὅτι ὑπὲρ ἑτέρου θέλει καταβάλει, μέ-

stituit se soluturum, adhuc is, pro quo constituit, obligatus manet.

29 *PAULUS* Qui injuriarum vel vi bonorum raptorum tenetur actione, constituendo tenetur.

30 *IDEM* Si quis duobus pecuniam constituerit tibi aut Titio, etsi stricto jure propria actione pecuniae constitutae manet obligatus,etiamsi Titio solverit, tamen per exceptionem adiuvatur.

31 *SCAEVOLA* Lucius Titius Seiorum debitor decessit : hi persuaserunt Publio Maevio, quod hereditas ad eum pertineret et fecerunt, ut epistulam in eos exponat debitorem sese esse quasi heredem patrui sui confitentem, qui et addidit epistulae suae, quod in rationes suas eadem pecunia pervenit. quaesitum est, cum ad Publium Maevium ex hereditate Lucii Titi nihil pervenerit, an ex scriptura proposita de constituta pecunia conveniri possit et an doli exceptione uti possit. respondit nec civilem eo nomine actionem competere : sed nec de constituta secundum ea quae proponerentur. idem quaesiit, usurarum nomine quod ex causa supra scripta datum sit, an repeti possit. respondit secundum ea quae proponerentur posse.

νει εἰσέτι ἐνεχόμενος ἐκεῖνος, ὑπὲρ ἀντεφώνησε.

29 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὅστις ἐνέχεται ἐκ τ ἀγωγῆς τῆς ὕβρεως, ἢ τῆς κλοπῆς, τῶν βίᾳ ἁρπαγέντων πραγμάτων, ἐ ἀντιφωνήσῃ ἐνέχεται.

30 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐάν τις ἀντεφώνη χρήματα εἰς δύω, εἰς σὲ ἢ τὸν Τίτι καίτοι κατ' αὐστηρὸν δίκαιον μένει νεχόμενος ἐκ τῆς κυρίας ἀγωγῆς τ ἀντιφωνηθέντων χρημάτων, καὶ ἂν τὸν Τίτιον κατέβαλεν,—ὅμως βοηθ ται δι' ἐνστάσεως.

31 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Ὁ Λούκιος Τίτ ὀφειλέτης τῶν Σείων ἀπέθανεν· οὗ ἔπεισαν τὸν Πούβλιον Μαίβιον, ὅτ κληρονομία ἀνήκει εἰς τοῦτον, καὶ καμον ὥστε νὰ πέμψῃ πρὸς ἐκείνους πιστολὴν ὅτι εἶνε ὀφειλέτης, ὁμολογ ἑαυτὸν ὡς κληρονόμον τοῦ πατραδ φου του [Λουκίου], καὶ προσθέτων ἐν ἐπιστολῇ του, ὅτι εἰς τοὺς λογαρι σμούς του περιῆλθον τὰ χρήματα ἐκεῖ ἠρωτήθη, ἐὰν εἰς τὸν Πούβλιον Μαίβ μηδὲν ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ Λουκ Τιτίου περιῆλθε, δύναται ἄρα γε τῆς προκειμένης γραφῆς νὰ ἐναχθῇ τῶν ἀντιφωνηθέντων χρημάτων, καὶ δύναται νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἔνστα τοῦ δόλου. ἀπήντησεν [ὁ Σκαιβ.] δὲν ἁρμόζει ἕνεκα τούτου ἀστικὴ γωγή. ἀλλ' οὐδ' ἐκ τῆς ἀντιφωνήσε κατὰ τὰ προεκτεθέντα. ὁ αὐτὸς ἠρώ σεν, ἂν ὅ,τι ἐκ τῆς προρρηθείσης αἰτ λόγῳ τόκων ἐδόθη, δύναται ν' ἀναζ τηθῇ. ἀπήντησεν ὅτι κατὰ τὰ προ κτεθέντα δύναται.

## VI [1].

## Commodati vel contra.

1 *ULPIANUS* Ait praetor: «Quod «quis commodasse dicetur, de eo

## 6.

## [Περὶ τῆς ἀγωγῆς] τοῦ χρ σιδανείου ἢ τῆς ἀντιθέτου.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ πραίτωρ λέγει: «Π περ τις λέγεται ὅτι ἐχρησιδάνεισε, π

(1) Κωδ. (4.23) — Βασ. (ΙΓ'.Α'.)

«judicium dabo.» Huius edicti erpretatio non est difficilis. unum ummodo notandum, quod qui ictum concepit commodati fecit ntionem, cum Paconius utendi[1] it mentionem. inter commoda- m autem et utendum datum La- o quidem ait tantum interesse, antum inter genus et speciem : mmodari enim rem mobilem, n etiam soli, utendam dari eti- soli. sed ut apparet, proprie mmodata res dicitur et quae soli , idque et Cassius existimat. vianus amplius etiam habitatio-

hem commodari posse ait. Im- beres commodati actione non ientur, quoniam nec constitit mmodatum in pupilli persona e tutoris auctoritate, usque adeo etiamsi pubes factus dolum aut pam admiserit, hac actione non ietur[2], quia ab initio non con- it.

2 *PAULUS* Nec in furiosum com- dati actio danda est. sed ad ex- endum adversus eos dabitur, res exhibita vindicetur.

3 *ULPIANUS* Sed mihi videtur, locupletior pupillus factus sit, idam utilem commodati actio- n secundum divi Pii rescriptum.

Si reddita quidem sit res com- data, sed deterior reddita, non ebitur reddita, quae deterior ta redditur, nisi quid interest estetur : proprie enim dicitur, non reddita, quae deterior red- ditur. In hac actione sicut in

(1) dati προσθ. d'Arn. — (2) teneatur

1 τούτου θέλω δώσει ἀγωγήν.» Τοῦ διατάγματος τούτου ἡ ἑρμηνεία δὲν εἶνε δύσκολος· ἓν δὲ μόνον πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι ὁ συντάξας τὸ διάταγμα ἐποίησε μνείαν τοῦ *χρησιδανείου*, ἐνῷ ὁ Πακόνιος ἐποίησε μνείαν τοῦ *πρὸς χρῆσιν δοθέντος*. μεταξὺ δὲ χρησιδανείου καὶ πρὸς χρῆσιν δοθέντος ὁ μὲν Λαβέων λέγει ὅτι ὑπάρχει τοσαύτη διαφορά, ὅση μεταξὺ γένους καὶ εἴδους. διότι χρησιδανείζεται μὲν πρᾶγμα κινητόν, οὐχὶ καὶ ἀκίνητον, πρὸς χρῆσιν δὲ δίδεται καὶ ἀκίνητον. ἀλλ' ὡς φαίνεται, κυρίως χρησιδανεισθὲν πρᾶγμα λέγεται καὶ τὸ ἀκίνητον, τοῦτο δὲ καὶ ὁ Κάσσιος φρονεῖ. ὁ Βιβιανὸς μάλιστα λέγει ὅτι καὶ ἡ οἴκησις δύναται νὰ 2 χρησιδανεισθῇ. Ἄνηβοι δὲν ἐνέχονται ἐκ τῆς τοῦ χρησιδανείου ἀγωγῆς, διότι οὐδὲ συνίσταται χρησιδάνειον ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον ἀνήβου ἄνευ αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου, ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε καὶ ἂν ἔφηβος γενόμενος διέπραξε δόλον ἢ πταῖσμα, ἐκ τῆς ἀγωγῆς ταύτης δὲν ἐνέχεται, διότι ἐξ ἀρχῆς δὲν ὑφίστατο.

2 *ΠΑΥΛΟΣ* Οὐδ' ἐναντίον φρενοβλαβοῦς πρέπει νὰ δίδηται ἡ τοῦ χρησιδανείου ἀγωγή. ἀλλ' ἡ πρὸς παράστασιν θέλει δοθῇ κατ' αὐτῶν, ὥστε τὸ πρᾶγμα ἐμφανιζόμενον νὰ διεκδικῆται.

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἀλλ' εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι, ἐὰν ὁ ἄνηβος ἐγένετο πλουσιώτερος, πρέπει νὰ δίδηται ὠφέλιμος τοῦ χρησιδανείου ἀγωγή, συμφώνως πρὸς ἀντεπιστολὴν τοῦ αὐτοκράτορος 1 Πίου. Ἐὰν ἀπεδόθη μὲν τὸ χρησιδανεισθὲν πρᾶγμα, ἀλλὰ χειρότερον ἀπεδόθη, δὲν θεωρεῖται ἀποδοθέν, ἀφοῦ χειρότερον γενόμενον ἀποδίδεται, ἐκτὸς ἂν παρέχηται τὸ διαφέρον· διότι καλῶς λέγεται τὸ πρᾶγμα μὴ ἀποδοθέν, 2 ὅπερ χειρότερον ἀποδίδεται. Ἐπὶ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς, ὡς ἐπὶ τῶν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ceteris bonae fidei judiciis similiter in litem jurabitur: et rei judicandae tempus, quanti res sit, observatur, quamvis in stricti litis

3 contestatae tempus spectetur. Heres ejus qui commodatum accepit pro ea parte qua heres est convenitur, nisi forte habeat facultatem totius rei restituendae nec faciat: tunc enim condemnatur in solidum, quasi hoc boni judicis arbi-
4 trio conveniat. Si filio familias servove commodatum sit, dumtaxat de peculio agendum erit: cum filio autem familias ipso et directo quis poterit. sed et si ancillae vel filiae familias commodaverit, dumtaxat de peculio est agendum.

5 Sed non tantum ex causa doli earum personarum pater vel dominus condemnetur, sed et ipsius quoque domini vel patris fraus dumtaxat venit, ut Julianus libro undecimo circa pigneraticiam ac-
6 tionem distinguit. Non potest commodari id quod usu consumitur, nisi forte ad pompam vel ostentationem quis accipiat.

4 *GAIUS* Saepe etiam ad hoc commodantur pecuniae, ui dicis gratia numerationis loco intercedant.

5 *ULPIANUS* Si ut certo loco vel tempore reddatur commodatum convenit, officio judicis inest, ut rationem loci vel temporis habeat.
1 Si quis hac actione egerit et oblatam litis aestimationem susce-

λοιπῶν καλῆς πίστεως ἀγωγῶν, ὁμ
δίδεται ὁ ἔνδικος ὅρκος. παρατηρε
δ' ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ πράγματ
χρόνος τῆς ἐκδικάσεως, καίτοι ἐπ
γωγῶν] αὐστηροῦ δικαίου παρατη
ται ὁ χρόνος τῆς κατάρξεως τῆς
3 κης. Ὁ κληρονόμος ἐκείνου, ὃ
χρησιδάνειον ἔλαβεν, ἐνάγεται δι
μέρος, καθ' ὃ εἶνε κληρονόμος, ἐ
ἂν ἔχῃ εὐχέρειαν πρὸς ἀποκατάστ
ὁλοκλήρου τοῦ πράγματος, καὶ δὲ
πράττῃ. διότι τότε θέλει καταδικα
εἰς ὁλόκληρον, ὡσεὶ τοῦτο συμφ
4 πρὸς τὴν κρίσιν καλοῦ δικαστοῦ.
εἰς υἱὸν ὑπεξούσιον ἢ εἰς δοῦλον ἐ
χρησιδάνειον, μόνον ἡ τοῦ χρημα
ἀγωγὴ θέλει ἐγερθῇ. ἐναντίον δ' α
τοῦ ὑπεξουσίου υἱοῦ καὶ δι' ἀπ' εὐ
ἀγωγῆς δύναταί τις [νὰ ἐνεργ
ἀλλὰ καὶ ἐὰν εἰς δούλην ἢ θυγα
ὑπεξουσίαν ἐχρησιδάνεισέ τις, μό
τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ θέλει ἐγ
5 Ἀλλ' ὄχι μόνον ἕνεκα δόλου
προσώπων τούτων θέλει καταδικα
πατὴρ ἢ ὁ κύριος, ἀλλὰ καὶ αὐτο
κυρίου ἢ τοῦ πατρὸς ὁ δόλος μόνον
βάνεται ὑπ' ὄψιν, καθὰ ὁ Ἰουλια
βιβλ. ια' περὶ τῆς τοῦ ἐνεχύρου ἀγ
6 διακρίνει. Δὲν δύναται νὰ χρη
νεισθῇ ὅ,τι διὰ τῆς χρήσεως κατα
σκεται, ἐκτὸς ἂν τις ἴσως διὰ πο
ἢ ἐπίδειξιν ἔλαβε.

4 *ΓΑΪΟΣ* Συχνὰ χρησιδανείζ
χρήματα καὶ διὰ τοῦτο, ἵνα κατὰ τὸ
νόμενον ἀντὶ καταβολῆς χρησιμεύς

5 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν συνεφωνήθ
ποδοθῇ τὸ χρησιδανεισθὲν ἐν ὡρι
τόπῳ ἢ χρόνῳ, ἐν τῷ καθήκοντ
δικαστοῦ περιέχεται, νὰ λάβῃ ὑπ
1 τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον. Ἐὰ
διὰ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς ἐνήρ
καὶ γενομένης προσφορᾶς τῆς δια
σεως τῆς δίκης ἐδέχθη, καθιστᾷ
πρᾶγμα [ἰδιοκτησίαν] τοῦ προ

perit, rem offerentis facit. Nunc
endum est, quid veniat in com-
dati actione, utrum dolus an et
pa an vero et omne periculum.
quidem in contractibus inter-
m dolum solum, interdum et
pam praestamus: dolum in de-
ito: nam quia nulla utilitas ejus
satur apud quem deponitur,
rito dolus praestatur solus: nisi
te et merces accesit (tunc enim,
est et constitutum, etiam cul-
exhibetur) aut si hoc ab initio
venit, ut et culpam et pericu-
n praestet is penes quem depo-
ur. sed ubi utriusque utilitas
titur, ut in empto, ut in loca-
ut in dote, ut in pignore, ut in
ietate, et dolus et culpa praesta-

ur. Commodatum autem ple-
nque solam utilitatem continet
s cui commodatur, et ideo ve-
r est Quinti Mucii sententia exi-
mantis et culpam praestandam
diligentiam et, si forte res ae-
mata data sit, omne periculum
aestandum ob eo, qui aestimatio-
m se praestaturum recepit.

Quod vero senectute contigit
morbo, vel vi latronum erep-
m est, aut[1] quid simile accidit,
endum est nihil eorum esse im-
tandum ei qui commodatum ac-
pit, nisi aliqua culpa interve-
t. proinde et si incendio vel
na aliquid contigit vel aliquid[2]
mnum fatale, non tenebitur, nisi
te, cum possit res commodatas

(1) si προσθ. (Hal.) — (2) aliud (Mo.)

2 κόντος. Τώρα ἂς ἴδωμεν, τί περι-
λαμβάνεται ἐν τῇ ἀγωγῇ τοῦ χρησι-
δανείου, ἀράγε ὁ δόλος ἢ καὶ τὸ πταῖ-
σμα, ἢ τοὐναντίον καὶ πᾶς κίνδυνος.
καὶ λοιπὸν ἐπὶ τῶν συμβολαίων ἐνίοτε
διὰ δόλον μόνον, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ πταῖ-
σμα εὐθυνόμεθα· διὰ δόλον ἐπὶ τῆς
παρακαταθήκης· διότι ἀφοῦ οὐδεμία
ὠφέλεια ὑπάρχει δι' ἐκεῖνον, παρὰ τῷ
ὁποίῳ γίνεται ἡ παρακαταθήκη, δι-
καίως διὰ μόνον τὸν δόλον ὑπάρχει
εὐθύνη· ἐκτὸς ἂν τυχὸν καὶ μισθὸν ἔ-
λαβε (διότι τότε, καθὰ καὶ ὑπὸ αὐ-
τοκρ. διατάξεων ὡρίσθη, καὶ τὸ πταῖ-
σμα ὑπ' ὄψιν λαμβάνεται), ἢ ἐὰν τοῦτο
ἐξ ἀρχῆς συνεφωνήθη, ὥστε καὶ διὰ
πταῖσμα καὶ διὰ κίνδυνον νὰ εὐθύνη-
ται ἐκεῖνος, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἐγένετο ἡ
παρακαταθήκη. ἔνθα ὅμως ὑπάρχει δι'
ἑκάτερον ὠφέλεια, ὡς ἐπὶ πωλήσεως,
ὡς ἐπὶ ἐκμισθώσεως, ὡς ἐπὶ προικός,
ὡς ἐπὶ ἐνεχύρου, ὡς ἐπὶ ἑταιρίας, ὑπάρ-
χει εὐθύνη διά τε δόλον καὶ πταῖσμα.
3 Τὸ χρησιδάνειον ὅμως ἀποβλέπει συ-
νήθως εἰς μόνην τὴν ὠφέλειαν τοῦ χρη-
σιδανειζομένου, καὶ διὰ τοῦτο ὀρθοτέρα
εἶνε ἡ γνώμη τοῦ Κουΐντου Μουκίου
φρονοῦντος ὅτι διὰ πταῖσμα δέον νὰ
ὑπάρχῃ εὐθύνη καὶ ἐπιμέλεια [δέον νὰ
καταβάλληται], καί, ἂν τυχὸν τὸ πρᾶγ-
μα διατετιμημένον ἐδόθη, διὰ πάντα
κίνδυνον δέον νὰ εὐθύνηται ἐκεῖνος, ὅ-
στις ἐδέχθη νὰ παράσχῃ τὴν διατίμη-
4 σιν. Ὅ,τι ὅμως ἐκ γήρατος ἢ νόσου
προῆλθε, ἢ διὰ βίας λῃστῶν ἀνηρπά-
γη, ἢ ἐὰν ὅμοιόν τι συνέβη, δέον νὰ
λεχθῇ ὅτι οὐδὲν τούτων πρέπει ν' ἀπο-
δίδηται εἰς τὸν λαβόντα τὸ χρησιδά-
νειον, ἐὰν μὴ πταῖσμά τι [αὐτοῦ] με-
σολαβῇ. ὅθεν καὶ ἂν συνέβη πυρκαϊά
τις ἢ κατάπτωσις ἢ ἄλλη μοιραία ζη-
μία, δὲν θέλει ἐνέχεσθαι, ἐὰν μὴ τυχὸν
ἐνῶ ἠδύνατο νὰ σώσῃ τὰ χρησιδανει-
σθέντα πράγματα, ἐπροτίμησε [νὰ σώ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

5 salvas facere, suas praetulit. Custodiam plane commodatae rei etiam diligentem debet praestare. 6 Sed an etiam hominis commodati custodia praestetur, apud veteres dubitatum est. nam interdum et hominis custodia praestanda est, si vinctus commodatus est, vel ejus aetatis, ut custodia indigeret: certe si hoc actum est, ut custodiam is qui rogavit praestet, dicendum erit

7 praestare. Sed interdum et mortis damnum ad eum qui commodatum rogavit pertinet: nam si tibi equum commodavero, ut ad villam adduceres, tu ad bellum duxeris, commodati teneberis: idem erit et in homine. plane si sic commodavi, ut ad bellum duceres, meum erit periculum. nam et si servum tibi tectorem commodavero et de machina ceciderit, periculum meum esse Namusa ait: sed ego ita hoc verum puto, si tibi commodavi, ut et in machina operaretur: ceterum si ut de plano opus faceret, tu eum imposuisti in machina, aut si machinae culpa factum minus diligenter non ab ipso ligatae vel funium perticarumque vetustate, dico periculum, quod culpa contigit rogantis commodatum, ipsum praestare debere: nam et Mela scripsit, si servus lapidario commodatus sub machina perierit, teneri fabrum commodati, qui neglegentius machi-

8 nam colligavit. Quin immo et qui alias re commodata utitur,

5 σῃ] τὰ ἰδικά του. Διὰ φυλακὴν
βαίως καὶ ἐπιμέλειαν τοῦ χρησιδα-
σθέντος πράγματος δέον νὰ εὐθύνητ
6 Ἀλλ' ἂν καὶ διὰ τὴν φυλακὴν δ
λου χρησιδανεισθέντος ὑπάρχῃ εὐθύ
παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἀμφιβάλλεται. δ
τι ἐνίοτε καὶ διὰ τὴν φυλακὴν δού
δέον νὰ ὑπάρχῃ εὐθύνη, ἐὰν δεδεμέ
ἐχρησιδανείσθη, ἢ [ὢν] τοιαύτης ἡ
κίας, ὥστε νὰ ἔχῃ χρείαν φυλακῆς.
βαίως ἂν τοῦτο ἐσκοπεῖτο, ὥστε ὁ
ρακλήσει [λαβὼν] νὰ εὐθύνηται καὶ
φυλακήν, δέον νὰ εἴπωμεν ὅτι εὐθύ
7 ται. Ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἡ ἕνεκα θανά
ζημία ἀποβλέπει εἰς τὸν παρακλή
λαβόντα τὸ χρησιδάνειον. διότι ἐάν
ἐχρησιδάνεισα ἵππον, ἵνα τὸν ὁδηγή
εἰς ἐξοχικὴν οἰκίαν, σὺ δὲ εἰς πόλε
ἤγαγες, ἐνέχεσαι ἐκ τοῦ χρησιδανεί
τὸ αὐτὸ θέλει εἶσθαι καὶ περὶ δούλ
βεβαίως ἂν οὕτως ἐχρησιδάνεισα, ὡ
εἰς πόλεμον νὰ ὁδηγήσῃς, ἰδικός
θέλει εἶσθαι ὁ κίνδυνος. διότι καὶ
δοῦλον τέκτονα ἐχρησιδάνεισά σοι,
τέπεσε δ' ἐξ ἰκρίου, ὁ κίνδυνος ἀποβ
πει εἰς ἐμέ, λέγει ὁ Ναμυσᾶς. ἀλλ' ἐ
θεωρῶ τοῦτο ἀληθὲς τότε, ἐάν σοι
χρησιδάνεισα, ἵνα καὶ ἐπὶ ἰκρίου ἐρ
ζηται· ἄλλως ἐὰν ἵνα ἐξ ἐπιπέδου
γάζηται, σὺ δ' ἔθηκας αὐτὸν ἐπὶ ἰκρί
ἢ ἐὰν προῆλθεν ἐκ πταίσματος
ἰκρίου, ὅπερ ἐλάχιστα ἐπιμελῶς ο
ἐξ αὐτοῦ ἐκείνου ἦτο δεδεμένον, ἢ
παλαιότητος τῶν σχοινίων καὶ κα
κων, λέγω ὅτι διὰ τὸν κίνδυνον, ὅσ
ἐκ πταίσματος τοῦ παρακλήσει χρη
δανεισθέντος συνέβη, αὐτὸς οὗτος δ
νὰ εὐθύνηται. διότι καὶ ὁ Μέλας ἔγ
ψεν ὅτι, ἐὰν δοῦλος εἰς λιθοτόμον χ
σιδανεισθεὶς ὑπὸ ἰκρίου ἀπωλέσθη,
χεται ἐκ τοῦ χρησιδανείου ὁ λιθο
μος, ὅστις ἀμελῶς τὸ ἰκρίον συνέδε
8 Μάλιστα δὲ καὶ ὅστις ἄλλως με
χειρίζεται τὸ χρησιδανεισθὲν πρᾶγ

n solum commodati, verum fur-
quoque tenetur, ut Julianus li-
undecimo digestorum scripsit.
ique ait, si tibi codicem com-
davero et in eo chirographum
itorem tuum cavere[1] feceris ego-
hoc interlevero, si quidem ab
tibi commodavero, ut caverе-
[2] tibi in eo, teneri me tibi con-
rio judicio: si minus, neque me
tiorasti ibi chirographum esse
ptum: etiam teneris mihi, in-
t, commodati, immo, ait, etiam
i, quoniam aliter re commo-
a usus es, quemadmodum qui
o, inquit, vel vestimento aliter
m commodatum est utitur, fur-

(1) scribere (Mo.) — (2) scriberetur (σ. μ.)

i tenetur. Usque adeo autem
gentia in re commodata prae-
nda est, ut etiam in ea, quae
uitur rem commodatam, prae-
ri debeat: ut puta equam tibi
mmodavi, qnam pullus comita-
ur: etiam pulli te custodiam
estare debere veteres respon-

derunt. Inderdum plane dolum
m in re commodata qui roga-
praestabit, ut puta si quis ita
venit: vel si sua dumtaxat
sa commodavit, sponsae forte
e vel uxori, quo honestius cul-
d se deduceretur, vel si quis
os edens praetor scaenicis com-
davit, vel ipsi praetori quis ul-

ro commodavit. Nunc viden-
n, in quibus speciebus commo-
i actio locum habeat. et est
d veteres de huiusmodi specie-
bus dubitatum. Rem tibi dedi,

ἐνέχεται οὐχὶ μόνον ἐκ [τῆς ἀγωγῆς] τοῦ χρησιδανείου, ἀλλὰ καὶ τῆς κλοπῆς, καθὰ ὁ Ἰουλιανὸς ἐν βιβλ. ια' τῶν πανδεκτῶν ἔγραψεν. ὅθεν λέγει, ἐάν σοι ἐχρησιδάνεισα βιβλίον καὶ ἐν αὐτῷ ἔκαμες, ὥστε ὁ ὀφειλέτης σου νὰ γραψῃ ὁμόλογον, ἐγὼ δὲ διέγραψα τοῦτο, ἂν μὲν πρὸς τοῦτο ἔδωκά σοι, ἵνα γραφῇ ἐν αὐτῷ ὑπὲρ σοῦ, ἐνέχομαι ἀπέναντί σου διὰ τῆς [ἐκ τοῦ χρησιδανείου] ἀντιθέτου ἀγωγῆς. ἂν ἄλλως, [δὲν ἐνέχομαι] μηδὲ ἐὰν μὲ εἰδοποίησας ὅτι ἐκεῖ ἐγράφει ὁμόλογον· ἀλλὰ καὶ ἐνέχεσαι ἀπέναντί μου, λέγει, ἐκ [τῆς ἀγωγῆς] τοῦ χρησιδανείου, μάλιστα, λέγει, καὶ τῆς κλοπῆς, διότι ἄλλως μετεχειρίσθης τὸ χρησιδανεισθὲν πρᾶγμα, ὡς ἐνέχεται, λέγει, ἐκ [τῆς ἀγωγῆς] τῆς κλοπῆς ἐκεῖνος, ὅστις μετεχειρίσθη ἵππον ἢ ἔνδυμα ἄλλως παρὰ 9 [δι' ὃν σκοπὸν] ἐχρησιδανείσθη. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ὑπάρχει εὐθύνη διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ χρησιδανεισθέντος πράγματος, ὥστε καὶ δι' ἐκεῖνο, ὅπερ παρακολουθεῖ τὸ χρησιδανεισθὲν πρᾶγμα, δέον νὰ ὑπάρχῃ εὐθύνη· ὡς λ. χ. ἐχρησιδάνεισά σοι ἵππον, ἣν πῶλος συνώδευε· καὶ διὰ τοῦ πώλου τὴν τήρησιν δέον νὰ εὐθύνησαι, ἀπήντησαν οἱ παλαιοί. 10 Ἐνίοτε βεβαίως διὰ δόλον μόνον εὐθύνεται ὁ παρακλήσει λαβὼν χρησιδάνειον, ὡς λ. χ. ἐάν τις οὕτω συνεφώνησεν· ἢ ἐάν τις χάριν ἑαυτοῦ μόνον ἐχρησιδάνεισεν, εἰς τὴν μνηστήν του λ. χ. ἢ τὴν σύζυγον, ἵνα εὐπρεπέστερον ἐστολισμένη ὁδηγηθῇ πρὸς ἑαυτόν, ἢ ἐὰν πραίτωρ τις δίδων ἀγῶνας ἐχρησιδάνεισεν εἰς τοὺς σκηνικούς, ἢ εἰς αὐτὸν τὸν πραίτωρά τις ἑκουσίως ἐ- 11 χρησιδάνεισεν. Τώρα ἂς ἴδωμεν, κατὰ τίνας περιπτώσεις ἡ τοῦ χρησιδανείου ἀγωγὴ λαμβάνει χώραν. ὑπάρχει δὲ παρὰ τοῖς παλαιοῖς περὶ τῶν τοι- 12 ούτων περιπτώσεων ἀμφιβολία. Ἐ-

ut creditori tuo pignori dares: dedisti: non repigneras, ut mihi reddas. Labeo ait commodati actionem locum habere, quod ego puto verum esse, nisi merces intervenit: tunc enim vel in factum vel ex locato conducto agendum erit. plane si ego pro te rem pignori dedero tua voluntate, mandati erit actio. idem Labeo recte dicit, si a me culpa absit repignerandi, creditor autem nolit reddere pignus, competere tibi ad hoc dumtaxat commodati, ut tibi actiones adversus eum praestem. abesse autem culpa a me videtur, sive iam solvi pecuniam sive solvere sum paratus. sumptum plane litis ceteraque aequum est eum adgnoscere, qui commodatum accepit.

*13* Si me rogaveris, ut servum tibi cum lance commodarem et servus lancem perdiderit, Cartilius ait periculum ad te respicere, nam et lancem videri commodatam: quare culpam in eam quoque praestandam. plane si servus cum ea fugerit, eum qui commodatum accepit non teneri, nisi fugae praestitit culpam. Si de me petisses, ut triclinium tibi sternerem et argentum ad ministerium praeberem, et fecero, deinde petisses, ut idem sequenti die facerem et cum commode argentum domi referre non qossem, ibi hoc reliquero et perierit: qua actione agi possit et cuius esset periculum? Labeo de periculo scripsit multum interes-

*14*

*13*

*14*

δωκά σοι πρᾶγμα, ἵνα τὸ δώσης χυρον εἰς τὸν πιστωτήν σου· τὸ ἔδω[κας] [ἀλλὰ] δὲν ἐλευθεροῖς [αὐτό], ἵνα τὸ ἀποδώσῃς· ὁ Λαβέων λέγει ὅτι λ[ανθά]νει χώραν ἡ τοῦ χρησιδανείου ἀ[γω]γή, ὅπερ ἐγὼ θεωρῶ ὀρθὸν, ἐὰν μὴ[τε] σθὸς ἐμεσολάβησε· διότι τότε θέλε[ι] γερθῇ εἴτε ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος εἴτε [ἡ] τῆς μισθεκμισθώσεως ἀγωγή. βεβ[αί]ως ἐὰν ἐγὼ ὑπὲρ σοῦ ἔδωκα σὺν τῇ ἐπ[ι]μίᾳ σου ὡς ἐνέχυρον τὸ πρᾶγμα, θ[ε]ἐγερθῇ ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή. ὁ α[ὐ]Λαβέων ὀρθῶς λέγει, ἐὰν ἐγὼ μὲ[ν] ὀφειλέτης) δὲν πταίω διὰ τὴν μὴ παλλαγὴν τοῦ ἐνεχύρου, ὁ πιστ[ω]ὅμως δὲν θέλῃ νὰ τὸ ἀποδώσῃ, ἀ[π]ζει εἰς σὲ ἡ τοῦ χρησιδανείου [ἀγ]διὰ τοῦτο μόνον, ἵνα σοι τὰς ἀγ[ω]ἐναντίον ἐκείνου ἐκχωρήσω. θεωρ[ῶ] δ' ἐγὼ μὴ πταίων, [ἐὰν] εἴτε κατ[ὰ] λον ἤδη τὰ χρήματα, εἴτε εἶμαι θυμος νὰ καταβάλω. τὴν δαπάνη[ν] βαίως τῆς δίκης καὶ τὰ λοιπὰ δί[κ]εἶνε νὰ φέρῃ ἐκεῖνος, ὅστις τὸ χρησ[ι]νειον ἔλαβεν. Ἐάν με παρεκάλ[ε]νά σοι χρησιδανείσω δοῦλον μετὰ [τ]σκου, ὁ δὲ δοῦλος ἀπώλεσε τὸν δί[σ]ὁ Καρτίλιος λέγει ὅτι ὁ κίνδυνο[ς] σὲ ἀποβλέπει, διότι καὶ ὁ δίσκος [ἐ]ρεῖται χρησιδανεισθείς· διὰ τοῦτ[ο] θύνεσαι διὰ πταῖσμα καὶ ὡς πρὸς [τ]τον· βεβαίως ἐὰν ὁ δοῦλος μετὰ δίσκου ἔφυγε, δὲν ἐνέχεται ὁ τὸ χ[ρ]δάνειον λαβών, ἐκτὸς ἂν εὐθύνηται τὴν φυγήν. Ἐὰν παρ' ἐμοῦ ἐζ[η]σας, νά σοι στρώσω ἐστιατήριον κ[αὶ] σοὶ χορηγήσω ἀργυρᾶ σκεύη δε[κ]καὶ ἐποίησα [ταῦτα], εἶτα δὲ ἐζ[η]σας νὰ πράξω τὸ αὐτὸ κατὰ τὴν [ἑ]λουθον ἡμέραν, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠ[δ]μην νὰ μεταφέρω ἀσφαλῶς τὸν ἀ[ρ]ρον οἴκαδε, κατέλιπον αὐτὸν ἐκεῖ [κ]ἀπωλέσθη, τίς ἀγωγὴ δύναται [νὰ] γερθῇ, καὶ τίνος εἶνε ὁ κίνδυνος;

, custodem posui an non: si po-
i, ad me periculum spectare, si
inus. ad eum penes quem relic-
m est. ego puto commodati qui-
m agendum, verum custodiam
m praestare debere, penes quem
s relictae sunt, nisi aliud nomi-

natim convenit. Si duobus vehi-
lum commodatum sit vel loca-
m simul, Celsus filius scripsit
ro sexto digestorum quaeri pos-
utrum unusquisque eorum in
idum an pro parte teneatur. et
duorum quidem in solidum do-
nium vel possessionem esse non
sse: nec quemquam partis cor-
ris dominum esse, sed totius cor-
ris pro indiviso pro parte domi-
um habere. usum autem balinei
idem vel porticus vel campi uni-
cuiusque in solidum esse (neque
im minus me uti, quod et alius
retur): verum in vehiculo com-
dato vel locato pro parte qui-
m effectu me usum habere, quia
omnia loca vehiculi teneam.
esse verius ait et dolum et cul-
m et diligentiam et custodiam
totum me praestare debere:
re duo quodammodo rei habe-
ntur et, si alter conventus prae-
terit, liberabit alterum et am-
bus competit furti actio,

6 *POMPONIUS* ut alterutro a-
nte alterius actio contra furem
latur.

7 *ULPIANUS* Unde quaeritur, si
er furti egerit, an ipse solus
beat commodati conveniri. et ait
lsus, si alter conveniatur qui

Λαβέων ὡς πρὸς τὸν κίνδυνον λέγει ὅτι πολὺ ἐνδιαφέρει, ἂν ἔθηκα φύλακα ἢ ὄχι· ἐὰν ἔθηκα, εἰς ἐμὲ ὁ κίνδυνος ἀποβλέπει, ἂν ὄχι, εἰς ἐκεῖνον παρ' ᾧ κατελείφθη [ὁ ἄργυρος]. ἐγὼ δὲ φρονῶ ὅτι ἡ τοῦ χρησιδανείου μὲν ἀγωγὴ δέον νὰ ἐγερθῇ, φυλακὴν ὅμως ἐκεῖνος ὀφείλει νὰ παράσχῃ, παρ' ᾧ κατελείφθησαν τὰ πράγματα, ἐκτὸς ἂν ἄλλως ρη-
15 τῶς συνεφωνήθη. Ἐὰν εἰς δύω ὄχημα ἐχρησιδανείσθη ἢ ἐξεμισθώθη συγχρόνως, ὁ Κέλσος, υἱός, ἔγραψεν ἐν βιβλ. ς' τῶν πανδεκτῶν ὅτι δύναται νὰ ἐρωτηθῇ, ἂν ἕκαστος αὐτῶν εἰς ὁλόκληρον ἢ κατὰ μέρος ἐνέχεται. λέγει λοιπὸν ὅτι δύω μὲν κυριότης ἢ νομὴ εἰς ὁλόκληρον δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, οὐδ' εἷνέ τις κύριος μέρους τοῦ πράγματος, ἀλλ' ὁλοκλήρου αὐτοῦ ἀδιαιρέτως ἔχει κατὰ μέρος κυριότητα. ἡ χρῆσις δὲ λουτρῶνος μὲν ἢ στοᾶς, ἢ πεδίου ἀνήκει ἐξ ὁλοκλήρου εἰς ἕκαστον (διότι δὲν χρῶμαι ἐγὼ ὀλιγώτερον ὅ,τι καὶ ἕτερος χρῆται)· ὅμως ἐπὶ ὀχήματος χρησιδανεισθέντος ἢ ἐκμισθωθέντος, πράγματι μὲν ἔχω τὴν χρῆσιν κατὰ μέρος, καθόσον δὲν κατέχω ὅλον τὸν χῶρον τοῦ ὀχήματος· ὅμως ὀρθότερον εἶνε, λέγει, ὅτι καὶ διὰ δόλον καὶ διὰ πταῖσμα καὶ δι' ἐπιμέλειαν, καὶ διὰ φυλακὴν εἰς ὁλόκληρον δέον νὰ εὐθύνωμαι. ὅθεν δύω τρόπον τινὰ ἐνεχόμενοι θέλουσιν εἶσθαι, καὶ ἂν ὁ εἷς ἐναχθεὶς καταβάλῃ, ἀπαλλάσσει τὸν ἕτερον· εἰς ἀμφοτέρους δ' ἁρμόζει ἡ τῆς κλοπῆς ἀγωγὴ [ἐὰν κλαπῇ αὐτοῖς τὸ ὄχημα],

6 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* ὥστε τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν δύω ἐνάγοντος νὰ αἴρηται ἡ κατὰ τοῦ κλέπτου ἀγωγὴ τοῦ ἑτέρου.

7 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐντεῦθεν ἐρωτᾶται, ἐὰν ὁ εἷς ἐνήγαγε περὶ κλοπῆς, αὐτὸς ἄρα μόνος δέον νὰ ἐναχθῇ ἐκ τοῦ χρησιδανείου; λέγει λοιπὸν ὁ Κέλσος

furti non egit, et paratus sit periculo suo conveniri alterum qui furti agendo lucrum sensit ex re commodata, debere eum audiri et

1 absolvi. Sed si legis Aquiliae adversus socium ejus habuit commodator actionem, videndum erit, ne cedere debeat, si forte damnum dedit alter, quod hic qui convenitur commodati actione sarcire compellitur : nam et si adversus ipsum habuit Aquiliae actionem commodator, aequissimum est, ut commodati agendo remittat actionem : nisi forte quis dixerit agendo eum e lege Aquilia hoc minus consecuturum, quam ex causa commodati consecutus est : quod videtur habere rationem.

8 *POMPONIUS* Rei commodatae et possessionem et proprietatem retinemus :

9 *ULPIANUS* nemo enim commodando rem facit ejus cui commodat.

10 *IDEM* Eum, qui rem commodatam accepit, si in eam rem usus est in quam accepit, nihil praestare, si eam in nulla parte culpa sua deteriorem fecit, verum est : nam si culpa ejus[1] fecit dete-

1 riorem, tenebitur. Si rem inspectori dedi, an similis sit ei cui commodata res est, quaeritur. et si quidem mea causa dedi, dum volo pretium exquirere, dolum mihi tantum praestabit : si sui, et custodiam : et ideo furti habebit

(1) διαγρ. (Mo.)

ὅτι, ἐὰν ὁ ἕτερος, ὅστις δὲν ἐνήγ
περὶ κλοπῆς, ἐνάγηται, καὶ ζητῇ
στε ἐπὶ ἰδίῳ κινδύνῳ νὰ ἐναχθῇ ὁ ἑ
ρος, ὅστις ἐναγαγὼν περὶ κλοπῆς ὡ
λήθη ἐκ τοῦ χρησιδανεισθέντος πρ
ματος, δέον οὗτος νὰ εἰσακούηται
1 ν' ἀπαλλάσσηται. Ἀλλ' ἐὰν ὁ χ
στης ἔσχε κατὰ τοῦ κοινωνοῦ αὐτοῦ
γωγὴν τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου, ἂς ἴδωμ
μὴ ὀφείλῃ νὰ τὴν ἐκχωρήσῃ, ἐὰν
χὸν ὁ ἕτερος ἐπροξένησε ζημίαν, ἣν
τος ὁ διὰ τῆς ἀγωγῆς τοῦ χρησι
νείου ἐναγόμενος ἀναγκάζεται νὰ ἐ
νορθώσῃ· διότι καὶ ἂν ἐναντίον αὐ
τούτου εἶχεν ὁ χρήστης Ἀκουϊλια
ἀγωγήν, ἐπιεικέστατον εἶνε, ὥστε
νάγων ἐκ τοῦ χρησιδανείου νὰ πα
τῇ τὴν [Ἀκουϊλιανὴν] ἀγωγήν, ἐὰ
ἂν ἴσως τις εἴπῃ, ὅτι οὗτος ἐνάγων
τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου θέλει ἐπιτι
ὅ,τι ὀλιγώτερον [τοῦ δέοντος] ἐκ
ἀγωγῆς τοῦ χρησιδανείου ἐπέτυχεν
περ φαίνεται ἔλλογον.

8 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Τοῦ χρησιδανεισ
τος πράγματος διατηροῦμεν καὶ τὴν
μὴν καὶ τὴν κυριότητα.

9 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* διότι οὐδεὶς χρησι
νείζων καθιστᾷ τὸ πρᾶγμα [ἰδιοκ
σίαν] ἐκείνου, εἰς ὃν χρησιδανείζει.

10 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐκεῖνος, ὅστις ἔλ
πρᾶγμα χρησιδανεισθέν, ἐὰν μὲν τὸ
τεχειρίσθη δι' ὃν σκοπὸν τὸ ἔλα
ὀρθὸν εἶνε ὅτι οὐδόλως εὐθύνεται,
κατ' οὐδὲν μέρος κατέστησεν αὐτὸ
ἰδίου πταίσματος χειρότερον· διότι
ἐκ πταίσματος χειρότερον κατέστη
1 ἐνέχεται. Ἐὰν ἔδωκα πρᾶγμα
δοκιμαστήν, ἐρωτᾶται ἂν [οὗτος]
μοιάζει πρὸς ἐκεῖνον, εἰς ὃν ἐχρησι
νείσθη πρᾶγμα. καὶ ἂν μὲν χάριν ἐ
ἔδωκα, θέλων νὰ ἐξακριβώσω τὴ
ξίαν, εὐθύνεται ἀπέναντί μου διὰ
λον μόνον· ἐὰν δὲ [ἔδωκα χάριν]
τοῦ, [εὐθύνεται] καὶ διὰ φυλακήν

ctionem. sed et si dum refertur eriit, si quidem ego mandaveram er quem remitteret, periculum eum erit : si vero ipse cui voluit mmisit, aeque culpam mihi praeabit. si sui causa accepit,

διὰ τοῦτο θέλει ἔχει τὴν ἀγωγὴν τῆς κλοπῆς. ἀλλ' ἐὰν ἐνῶ μετεκομίζετο ἀπωλέσθη, ἂν μὲν ἐγὼ ἐνετειλάμην διὰ τίνος νὰ μετακομίσῃ, ὁ κίνδυνος θέλει εἶσθαι ἰδικός μου· ἂν ὅμως αὐτὸς εἰς ὅν τινα ἠθέλησεν ἐνεπιστεύθη, ὡσαύτως θέλει εὐθύνεσθαι ἀπέναντί μου διὰ πταῖσμα, ἐὰν [ἐννοεῖται] χάριν ἑαυτοῦ ἔλαβε,

11 *PAULUS* qui non tam idoum hominem elegerit, ut recte perferri possit :

11 *ΠΑΥΛΟΣ* διότι δὲν ἐξέλεξεν ἄνθρωπον τοσοῦτον ἱκανόν, ὥστε νὰ εἶνε δυνατὴ ἡ ἀσφαλὴς μετακόμισις τοῦ πράγματος·

12 *ULPIANUS* si mei causa, dolum tantum. Commodatam rem issus qui repeteret cum recepist, aufugit. si dominus ei dari sserat, domino perit : si commondi causa miserat ut referrer res commodata, ei qui commotus[1] est.

12 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* ἐὰν δὲ χάριν ἐμοῦ, *1* [εὐθύνεται] διὰ δόλον μόνον. Πεμφθείς τις ἵνα ἀναζητήσῃ πρᾶγμα χρησιδανεισμένον, ἀφοῦ τὸ ἔλαβεν, ἐδραπέτευσεν. ἐὰν μὲν ὁ κύριος εἶχε διατάξει νὰ δοθῇ εἰς αὐτόν, ὁ κύριος φέρει τὴν ἀπώλειαν· ἂν [ὅμως] πρὸς ὑπόμνησιν εἶχε πέμψει, ἵνα ἀχθῇ τὸ χρσιδανεισθὲν πρᾶγμα, [τὴν ἀπώλειαν φέρει] ἐκεῖνος, εἰς ὃν ἐχρησιδανείσθη.

[1]) cui commodatum (Gothofr.

13 *POMPONIUS* Is qui commotum accepit si non apparentis i nomine commodati condemner, cavendum ei est, ut repertam

13 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐκεῖνος, ὅστις ἔλαβε χρησιδάνειον, ἐὰν ἕνεκα μὴ ἐμφανίσεως τοῦ πράγματος καταδικασθῇ ἐκ τοῦ χρησιδανείου, δέον νὰ τῷ παρέχηται ἀσφάλεια, ὅτι ὁ κύριος ἀνευρὼν *1* αὐτὸ θέλει τὸ παραδώσῃ. Ἐὰν κέρδος τι ἔκαμεν, ὅστις ἔλαβέ τι πρὸς δοκιμήν, λ. χ. ἐὰν ἦσαν ὑποζύγια, ταῦτα δ' ἐξεμισθώθησαν, θέλει παράσχει αὐτὸ τοῦτο εἰς ἐκεῖνον, ὅστις πρὸς δοκιμὴν ἔδωκε. διότι δὲν πρέπει πρᾶγμά τι ν' ἀποφέρῃ εἴς τινα κέρδος, πρὶν ἡ ὁ *2* κίνδυνος εἰς τοῦτον ἀνήκῃ. Ἐὰν εἰς ἐλεύθερον, καλῇ τῇ πίστει δουλεύοντά με, ἐχρησιδάνεισα πρᾶγμα ὡς εἰς δοῦλον, ἂς ἴδωμεν, ἂν ἔχω τὴν τοῦ χρησιδανείου ἀγωγήν. διότι καὶ ὁ Κέλσος, υἱός, ἔλεγεν, ἐὰν διέταξα ἐκεῖνον νὰ ποιήσῃ τι, δύναμαι νὰ ἐνεργήσω κατ' αὐτοῦ εἴτε διὰ τῆς ἐξ ἐντολῆς ἀγωγῆς, εἴτε διὰ τῆς τῶν προγεγραμμένων

dominus ei praestet. Si quem estum fecit is qui experiendum id accepit, veluti si jumenta rint eaque locata sint, id ipsum estabit[2] qui experiundum dedit: que enim ante eam rem quaei cuique esse oportet, priusqam periculo ejus sit. Si libero honi, qui mihi bona fide serviebat, asi servo rem commodavero, vimus, an habeam commodati ionem. nam et Celsus filius aie, si iussissem eum aliquid fae, vel mandati cum eo vel praeiptis verbis experiri me posse :

[2]) ei προσθ. (Hal.)

idem ergo et in commodato erit dicendum. nec obstat, quod non hac mente cum eo, qui liber bona fide nobis serviret, contraheremus quasi eum obligatum habituri: plerumque enim id accidit, ut extra id quod ageretur tacita obligatio nascatur, veluti cum per errorem indebitum solvendi causa datur.

14 *ULPIANUS* Si servus meus rem meam tibi scienti nolle me tibi commodari commodaverit, et commodati et furti nascitur actio et praeterea condictio ex causa furtiva.

15 *PAULUS* Commodare possumus etiam alienam rem, quam possidemus, tametsi scientes alienam possidemus,

16 *MARCELLUS* ita ut et si fur vel praedo commodaverit, habeat commodati actionem.

17 *PAULUS* In commodato haec pactio, ne dolus praestetur, rata
1 non est. Contraria commodati actio etiam sine principali moveri potest, sicut et ceterae quae di-
2 cuntur contrariae. Si ex facto heredis agatur commodati, in solitum condemnatur, licet ex parte

3 heres est. Sicut autem voluntatis et officii magis quam necessitatis est commodare, ita modum commodati finemque praescribere ejus est qui beneficium tribuit. cum autem id fecit, id est postquam commodavit, tunc finem praescribere et retro agere atque intempestive usum commodatae rei auferre non officium tantum impedit, sed et suscepta obligatio inter dandum accipiendumque.

ρημάτων· τὸ αὐτὸ λοιπὸν καὶ ἐπὶ χ
σιδανείου θέλει λεχθῆ. οὐδὲ ἀντί
ται τὸ ὅτι μετὰ τοῦ καλῆ τῇ πί
δουλεύοντος ἡμᾶς, δὲν συμβαλλόμ
μὲ τὴν διάνοιαν νὰ ἔχωμεν τοῦτο
νεχόμενον. διότι πολλάκις συμβα
τοῦτο, ὥστε ἐκτὸς τοῦ σκοπουμένου
γεννᾶται σιωπηρὰ ἐνοχή, ὡς ὅταν
πλάνης δίδηται ἀχρεώστητον χ
πληρωμῆς.

14 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν δοῦλός μου
χρησιδάνεισε πρᾶγμα εἰς σέ, γινώσκο
ὅτι δὲν θέλω νά σοι χρησιδανεισθῇ,
νᾶται καὶ ἡ τοῦ χρησιδανείου κα
τῆς κλοπῆς ἀγωγή, καὶ ἐκτὸς τού
ἀπαίτησις ἕνεκα κλοπιμαίου.

15 *ΠΑΥΛΟΣ* Δυνάμεθα νὰ χρησι
νείσωμεν καὶ ἀλλότριον πρᾶγμα,
νεμόμεθα, καὶ ἂν γινώσκοντες [ὅτι
ἀλλότριον νεμώμεθα,

16 *ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ* οὕτως ὥστε κα
κλέπτης ἢ λῃστὴς ἐχρησιδάνεισε,
ἔχῃ τὴν τοῦ χρησιδανείου ἀγωγήν.

17 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐπὶ τοῦ χρησιδα
ἡ συμφωνία, νὰ μὴ ὑπάρχῃ εὐθύνη
1 δόλον, δὲν ἔχει κῦρος. Ἡ ἀντίθ
τοῦ χρησιδανείου ἀγωγὴ καὶ ἄνευ
κυρίας δύναται νὰ ἐγερθῇ, ὡς κα
2 λοιπαὶ αἱ λεγόμεναι ἀντίθετοι.
ἐκ πράξεως τοῦ κληρονόμου ἐγείρ
ἡ τοῦ χρησιδανείου ἀγωγή, κατ
κάζεται εἰς ὁλόκληρον, καίτοι εἶνε
3 μέρος κληρονόμος. Ὡς δὲ τῆς
σεως καὶ εὐαρεσκείας μᾶλλον, παρὸ
ἀνάγκης εἶνε τὸ χρησιδανίζειν, ο
εἰς τὸν παρέχοντα τὴν εὐεργεσίαν
κειται νὰ προδιαγράψῃ τὸ μέτρο
τὸν σκοπὸν τοῦ χρησιδανειζομένου
ταν ὅμως τοῦτο ἐποίησεν, ἤτοι
ἐχρησιδάνεισε, τότε νὰ προδιαγ
τὸν σκοπόν, καὶ ἀναδρομικῶς νὰ
γήσῃ, καὶ ἀκαίρως ν' ἀφαιρέσῃ
χρῆσιν τοῦ χρησιδανεισθέντος πρά
τος, ἐμποδίζει ὄχι μόνον ἡ [ἀπαί

eritur enim negotium invicem
ideo invicem propositae sunt
ctiones, ut appareat, quod prin-
pio beneficii ac nudae volun-
tis fuerat, converti in mutuas
raestationes actionesque civiles.
accidit in eo, qui absentis ne-
otia gerere inchoavit: neque e-
im impune peritura deseret:
scepisset enim fortassis alius, si
non coepisset: voluntatis est
im suscipere mandatum, neces-
atis consummare. igitur si pu-
llares mihi commodasti, ut de-
tor mihi caveret, non recte fa-
es importune repetendo: nam si
gasses, vel emissem vel testes
hibuissem. idemque est, si ad
lciendam insulam tigna commo-
sti, deinde protraxisti, aut etiam
iens vitiosa commodaveris: ad-
vari quippe nos, nor decipi be-
ficio oportet. ex quibus causis
iam contrarium judicium utile

esse dicendum est. Duabus re-
s commodatis recte de altera
mmodati agi posse Vivianus scri-
it: quod ita videri verum, si se-
ratae sint, Pomponius scripsit:
m eum qui carrucam puta vel
cticam commodavit, non recte
turum de singulis partibus.

Rem commodatam perdidi et
o ea pretium dedi, deinde res
potestate tua venit: Labeo ait
ntrario judicio aut rem mihi

δειχθεῖσα] εὐαρέσκεια, ἀλλὰ καὶ ἡ με-
ταξὺ τοῦ δόντος καὶ λαβόντος παρα-
χθεῖσα ἐνοχή. διότι ὑπάρχει ἀμοιβαίως
διοίκησις ὑποθέσεως, καὶ διὰ τοῦτο ἀ-
μοιβαίως πρόκεινται ἀγωγαί, ὥστε νὰ
καταφαίνηται ὅτι, ὅ,τι ἐν ἀρχῇ προήρ-
χετο ἐξ εὐεργεσίας καὶ ἁπλῆς θελήσεως
μετατρέπεται εἰς ἀμοιβαίας παροχὰς
καὶ ἀστικὰς ἀγωγάς, ὡς συμβαίνει ἐπὶ
ἐκείνου, ὅστις ὑποθέσεις ἀπόντος ἤρ-
ξατο νὰ διοικῇ· διότι δὲν ἤθελεν ἀτι-
μωρητεὶ ἐγκαταλείψει [ταύτας] ἐν στιγ-
μῇ καταστροφῆς. διότι ἤθελεν ἴσως ἀ-
ναλάβει ἕτερος, ἐὰν ἐκεῖνος δὲν εἶχε
ποιήσει ἀρχήν. καθόσον θεληματικὴ
μὲν εἶνε ἡ ἀναδοχὴ ἐντολῆς, ὑποχρεω-
τικὴ [ὅμως] ἡ ἀποπεράτωσις [ταύ-
της]. ὅθεν ἐάν μοι ἐχρησιδάνεισας πι-
νακίδας, ἵνα μοι παράσχῃ [ἐπ' αὐτῶν
ἔγγραφον] ἀσφάλειαν ὁ ὀφειλέτης, δὲν
θέλεις ποιήσει ὀρθῶς ἀναζητῶν [ταύ-
τας] ἀκαίρως· διότι ἐὰν εἶχες ἀρνηθῇ
[ταύτας], ἢ ἤθελον ἀγοράσει [ἰδικάς μου]
ἢ ἤθελον μεταχειρισθῇ μάρτυρας. τὸ
αὐτὸ εἶνε, ἐὰν πρὸς στήριξιν συνοικίας
ἐχρησιδάνεισας δοκούς, κατόπιν δὲ τὰς
ἐξήγαγες, ἢ καὶ ἐν γνώσει ἐλαττωμα-
τικὰς ἐχρησιδάνεισας· διότι νὰ βοηθώ-
μεθα πρέπει διὰ τῆς εὐεργεσίας, οὐχὶ
δὲ ν' ἀπατώμεθα. ἐκ τούτων δὲ τῶν
αἰτιῶν δέον νὰ λεχθῇ ὅτι ὑπάρχει καὶ
4 ὠφέλιμος ἀντίθετος ἀγωγή. Ἐὰν
δύω πράγματα ἐχρησιδανείσθησαν, ὀρ-
θῶς περὶ τοῦ ἑνὸς δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ
τοῦ χρησιδανείου ἀγωγή, ἔγραψεν ὁ
Βιβιανός. τοῦτο δὲ τότε θεωρεῖται ὀρ-
θόν, ἐὰν εἶνε κεχωρισμένα, ἔγραψεν ὁ
Πομπώνιος· διότι ἐκεῖνος ὅστις ἅμαξαν
τυχὸν ἢ φορεῖον ἐχρησιδάνεισε, δὲν θέλει
ὀρθῶς ἐγείρει ἀγωγὴν περὶ τῶν κατ' ἰ-
5 δίαν μερῶν. Πρᾶγμα χρησιδανεισθὲν
ἀπώλεσα, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἔδωκά [σοι]
τὸ τίμημα, κατόπιν τὸ πρᾶγμα περι-
έρχεται εἰς τὴν ἐξουσίαν σου· ὁ Λα-

praestare te debere aut quod a me accepiste reddere.

18 *GAIUS* In rebus commodatis talis diligentia praestanda est, qualem quisque diligentissimus pater familias suis rebus adhibet, ita ut tantum eos casus non praestet, quibus resisti non possit, veluti mortes servorum quae sine dolo et culpa ejus accidunt, latronum hostiumve incursus, piratarum insidias, naufragium, incendium, fugas servorum qui custodiri non solent. quod autem de latronibus et piratis et naufragio diximus, ita scilicet accipiemus, si in hoc commodata sit alicui res, ut eam rem peregre secum ferat : alioquin si cui ideo argentum commodaverim, quod is amicos ad cenam invitaturum se diceret, et id peregre secum portaverit,sine ulla dubitatione etiam piratarum et latronum et naufragii casum praestare debet.haec ita,si dumtaxat accipientis gratia commodata sit res.at si utriusque, veluti si communem amicum ad cenam invitaverimus tuque ejus rei curam suscepisses et ego tibi argentum commodaverim, scriptum quidem apud quosdam invenio, quasi dolum tantum praestare debeas: sed videndum est, ne et culpa praestanda sit, ut ita culpae fiat aestimatio, sicut in rebus pignori datis et dotalibus

βέων λέγει ὅτι διὰ τῆς ἀντιθέτου
γωγῆς ὀφείλεις εἴτε τὸ πρᾶγμα νά μ
παράσχῃς, εἴτε ὅ,τι παρ' ἐμοῦ ἔλαβ
ν' ἀποδώσῃς.

18 *ΓΑΪΟΣ* Ὡς πρὸς τὰ χρησιδανε
σθέντα πράγματα τοιαύτη ἐπιμέλε
δέον νὰ καταβάλληται, οἵαν πᾶς ἐπ
μελέστατος πατὴρ οἰκογενείας ἐπιδ
κνύει εἰς τὰ ἑαυτοῦ πράγματα, οὕτ
ὥστε μόνον δι' ἐκείνας τὰς συμφορ
νὰ μὴ εὐθύνηται, εἰς ἃς δὲν δύνατ
ν'ἀντισταθῇ, λ.χ. διὰ θανάτους δούλ
ἄνευ δόλου ἢ πταίσματος ἐκείνου σι
βαίνοντας, λῃστῶν ἢ ἐχθρῶν ἐπιδρ
μάς, πειρατῶν ἐνέδρας, ναυάγιον, πυ
καϊάν, φυγὰς δούλων συνήθως μὴ φ
λαττομένων. ὅπερ δὲ περὶ λῃστῶν
πειρατῶν καὶ ναυαγίου εἴπομεν, τα
βεβαίως θέλομεν δεχθῇ,ἐὰν διὰ τοῦτο
χρησιδανείσθη εἴς τινα πρᾶγμα,ἵνα φέ
αὐτὸ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν μεθ' ἑαυτ
ἄλλως ἐὰν εἴς τινα ἐχρησιδάνεισα
γυρᾶ [σκεύη] διὰ τοῦτο, διότι οὗτος
λεγεν ὅτι θέλει προσκαλέσει φίλους
δεῖπνον, ἔφερε δὲ ταῦτα μεθ'ἑαυτοῦ
τὴν ἀλλοδαπήν, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμ
βολίας ὀφείλει νὰ εὐθύνηται καὶ
τὴν ἐκ πειρατῶν καὶ λῃστῶν καὶ ναυ
γίου συμφοράν. ταῦτα δὲ οὕτως, ἐ
μόνον χάριν τοῦ λαβόντος ἐχρησιδ
νείσθη τὸ πρᾶγμα. ἂν ὅμως [χάριν]
κατέρου, λ. χ. ἐὰν κοινὸν φίλον
δεῖπνον προσεκαλέσαμεν, σὺ δὲ ἀνέλ
βες τὴν περὶ τούτου φροντίδα, ἐγὼ
σοι ἀργυρᾶ [σκεύη] ἐχρησιδάνεισα,
ρίσκω μὲν παρά τισι γεγραμμένον,
διὰ δόλον μόνον δέον νὰ εὐθύνησ
ἀλλ' ἃς ἴδωμεν, μὴ καὶ διὰ πταῖσ
δέον νὰ εὐθύνησαι, ὥστε οὕτω
γίνηται ἡ τοῦ πταίσματος διατίμησ
ὡς ἐπὶ πραγμάτων ὡς ἐνέχυρον δοθ
των καὶ προικῴων συνήθως διατιμ
ται. Εἴτε δ' ἐνέχυρον, εἴτε χρη
δανεισθὲν πρᾶγμα, εἴτε παρακατα

1 aestimari solet. Sive autem pignus sive commodata res sive de-

psita deterior ab eo qui accepe-
t facta sit, non solum istae sunt
tiones, de quibus loquimur, ve-
m etiam legis Aquiliae : sed si
a earum actum fuerit, aliae tol-
luntur. Possunt justae causae
tervenire, ex quibus cum eo qui
mmodasset agi deberet : veluti
impensis in valetudinem servi
tis quaeve post fugam requiren-
reducendique ejus causa factae
sent : nam cibariorum impen-
naturali scilicet ratione ad
m pertinent, qui utendum ac-
pisset. sed et id, quod de im-
nsis valetudinis aut fugae dixi-
us, ad majores impensas pertine-
debet : modica enim impendia
rius est, ut sicuti cibariorum ad

eundem pertineant. Item qui
ens vasa vitiosa commodavit, si
infusum vinum vel oleum cor-
ptum effusumve est, condem-
nandus eo nomine est. Quod au-
n contrario judicio consequi
sque potest, id etiam recto ju-
io, quo cum eo agitur, potest
vum habere jure pensationis.
fieri potest, ut amplius esset,
od invicem aliquem consequi
rteat, aut judex pensationis ra-
nem non habeat, aut ideo de
tituenda re cum eo non agatur,
a ea res casu intercidit aut sine
ice restituta est: dicemus ne-
sariam esse contrariam actio-
n.

9 *JULIANUS* Ad eos, qui servan-
n aliquid conducunt aut uten-
n accipiunt, damnum injuria
alio datum non pertinere pro-

θὲν ἐγένετο χειρότερον παρὰ τοῦ λα-
βόντος, ὑπάρχουσιν ὄχι μόνον αἱ ἄγω-
γαὶ αὐταί, περὶ ὧν ὁμιλοῦμεν, ἀλλὰ
καὶ ἡ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου· ἀλλ' ἐάν
τις αὐτῶν ἠγέρθη, αἱ ἄλλαι αἴρονται.
2 Δύνανται δ' εὔλογοι αἰτίαι νὰ ἐπέλ-
θωσι, δι' ἃς δέον νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ
κατὰ τοῦ χρησιδανεισαντος· ὡς διὰ τὰς
δαπάνας τὰς κατὰ τὴν ἀσθένειαν δού-
λου γενομένας, ἢ αἵτινες μετὰ τὴν φυ-
γὴν χάριν ἀναζητήσεως καὶ ἐπαναγω-
γῆς αὐτοῦ ἤθελον γείνει· διότι αἱ δα-
πάναι τῶν τροφῶν κατὰ φυσικὸν βε-
βαίως λόγον εἰς ἐκεῖνον ἀποβλέπουσιν,
ὅστις πρὸς χρῆσιν ἔλαβεν. ἀλλὰ καὶ ἐ-
κεῖνο, ὅπερ περὶ δαπανῶν ἀσθενείας ἢ
φυγῆς εἴπομεν, δέον εἰς τὰς μεγάλας
δαπάνας ν' ἀποβλέπῃ· διότι τὰ μέτρια
ἔξοδα εἶνε μᾶλλον ὀρθόν, ὅτι, ὡς τὰ
τῶν τροφῶν, εἰς τὸν ἴδιον ἀποβλέπουσιν.
3 Ὡσαύτως ὅστις ἐν γνώσει ἀγγεῖα
ἐλαττωματικὰ ἐχρησιδάνεισεν, ἐὰν ὁ
ἐν αὐτοῖς ἐνχυθεὶς οἶνος ἢ τὸ ἔλαιον ἐ-
βλάβη ἢ ἐξεχύθη, δέον ἕνεκα τούτου
4 νὰ καταδικάζηται. Ὅ,τι δὲ δι' ἀν-
τιθέτου ἀγωγῆς δύναταί τις νὰ ἐπιτύ-
χῃ, τοῦτο καὶ διὰ τῆς εὐθείας ἀγω-
γῆς, ἥτις ἐναντίον αὐτοῦ ἐγείρεται,
δύναται νὰ λάβῃ δικαιώματι συμψη-
φισμοῦ. ἀλλὰ δύναται νὰ συμβῇ, ὥστε
περισσότερον νὰ εἶνε, ὅ,τι ἀντιθέτως
πρέπει τις νὰ λάβῃ, ἢ ὁ δικαστὴς νὰ
μὴ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὸν συμψηφισμόν, ἢ
διὰ τοῦτο νὰ μὴ ἐγείρηται κατ' ἐκεί-
νου ἀγωγὴ περὶ ἀποδόσεως τοῦ πράγ-
ματος, διότι τοῦτο ἐκ τύχης ἀπωλέ-
σθη, ἢ ἄνευ [παρεμβάσεως] δικαστοῦ
ἀπεκατεστάθη· [κατὰ τὰς περιστάσεις
ταύτας] θέλομεν εἰπεῖ, ὅτι εἶνε ἀναγ-
καία ἡ ἀντίθετος ἀγωγή.

19 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ὅτι εἰς ἐκείνους, οἵ-
τινες ἐπὶ μισθῷ ἀνεδέχθησαν νὰ φυλά-
ξωσί τι, ἢ πρὸς χρῆσιν ἔλαβον, δὲν ἀ-
ποβλέπει ἡ παρ' ἑτέρου γενομένη ἀδι-

cul dubio est: qua enim cura aut diligentia consequi possumus, ne aliquis damnum nobis injuria det?

20 *IDEM* Argentum commodatum si tam idoneo servo meo tradidissem ad te perferendum, ut non debuerit quis aestimare futurum, ut a quibusdam malis hominibus deciperetur, tuum, non meum detrimentum erit, si id mali homines intercepissent.

21 *AFRICANUS* Rem mihi commodasti: eandem subripuisti: deinde cum commodati ageres nec a te scirem esse subreptam, judex me condemnavit et solvi: postea compèri a te esse subreptam: quaesitum est, quae mihi tecum actio sit. respondit furti quidem non esse, sed commodati contrarium judicium utile mihi fore. *1* In exercitu contubernalibus vasa utenda communi periculo dedi ac deinde meus servus subreptis his ad hostes profugit et postea sine vasis receptus est. habiturum me commodati actionem cum contubernalibus constat pro cuiusque parte: sed et illi mecum furti servi nomine agere possunt, quando et noxa caput sequitur. et si tibi rem periculo tuo utendam commodavero eaque a servo meo subripiatur, agere mecum furti possis servi nomine.

22 *PAULUS* Si servus, quem tibi commodaverim, furtum fecerit, utrum sufficiat contraria commodati actio (quemadmodum competit, si quid in curationem servi im-

κος ζημία, εἶνε ἄνευ ἀμφιβολίας· διό
διὰ τίνος φροντίδος ἢ ἐπιμελείας δυνά
μεθα νὰ κατορθώσωμεν, ὥστε νὰ μ
προξενήσῃ ἡμῖν ἕτερος ἄδικον ζημίαν

20 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἀργυρᾶ [σκεύη] χρησ
δανεισθέντα ἐὰν εἰς τοσοῦτον ἱκαν
δοῦλόν μου παρέδωκα ὅπως σοι τὰ φ
φῃ, ὥστε δὲν ἠδύνατό τις νὰ ὑπολ
γίσῃ ὅτι θὰ συμβῇ, ὥστε ὑπό τινω
κακῶν ἀνθρώπων ἤθελεν ἐξαπατηθ
ἰδική σου εἶνε ἡ βλάβη, οὐχὶ ἰδική μ
ἐὰν κακοὶ ἄνθρωποι ἀφήρεσαν αὐτά.

21 *ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ* Μοὶ ἐχρησιδάνεισ
πρᾶγμα, ἔκλεψες δ' αὐτό· κατόπιν ἐ
μ' ἐνήγαγες ἐκ τοῦ χρησιδανείου, ἐ
ἐγίνωσκον δὲ ὅτι εἶχεν ὑπὸ σοῦ κλαπ
ὁ δικαστής με κατεδίκασε καὶ ἐπλη
ρωσα· εἶτα ἀνεκάλυψα ὅτι ὑπὸ σοῦ εἰ
κλαπῇ· ἠρωτήθη, τίς ἀγωγὴ ὑπάρχ
εἰς ἐμὲ κατὰ σοῦ· ἀπήντησεν ὅτι ἡ τ
κλοπῆς μὲν δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ θέ
δοθῇ εἰς ἐμὲ ὠφελίμως ἡ τοῦ χρησιδ
*1* νείου ἀντίθετος ἀγωγή. Ἐν τῷ στα
τῷ ἔδωκα εἰς συντρόφους σκεύη π
χρῆσιν ἐπὶ κοινῷ κινδύνῳ, κατόπιν
δοῦλός μου κλέψας ταῦτα ἔφυγεν
τοὺς ἐχθρούς, εἶτα δὲ ἄνευ τῶν σκευ
συνελήφθη. γνωστὸν ὅτι θέλω ἔχει
τοῦ χρησιδανείου ἀγωγὴν κατὰ τ
συντρόφων ἀναλόγως τῆς μερίδος ἑκ
στου· ἀλλὰ καὶ οὗτοι δύνανται νὰ
ἐναγάγωσιν ἐκ τῆς κλοπῆς, ἕνεκα
δούλου, καθόσον [ἡ ἀγωγὴ] τῆς βλάβ
ἀκολουθεῖ τὴν κεφαλήν. καὶ ἐὰν δ'
σὲ ἐχρησιδάνεισα πρᾶγμα πρὸς χρῆ
σου ἐπὶ κινδύνῳ σου, τοῦτο δὲ ὑπὸ δ
λου μου ἐκλάπη, δύνασαι νὰ μὲ ἐ
γάγῃς ἐκ τῆς κλοπῆς ἕνεκα τοῦ δ
λου μου.

22 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν δοῦλος, ὃν ἐχ
σιδάνεισά σοι, ἐποίησε κλοπήν, ἐρω
ται ἂν ἀρκεῖ ἡ τοῦ χρησιδανείου ἀν
θετος ἀγωγὴ (ὡς ἁρμόζει, ἐάν τι τ
θεραπείαν τοῦ δούλου ἐδαπάνησα

endisti) an furti agendum sit, quaeritur. et furti quidem noxaem habere qui commodatum rogavit procul dubio est, contraria utem commodati tunc eum tenei [1], cum sciens talem esse servum gnoranti commodavit,

23 *POMPONIUS* Si commodaveo tibi equum, quo utereris usque d certum locum, si nulla culpa ua interveniente in ipso itinere eterior equus factus sit, non teneris commodati: nam ego in culpa ero, qui in tam longum iter ommodavi, qui eum laborem sustinere non potuit.

δέον νὰ ἐγερθῇ ἡ τῆς κλοπῆς. καὶ ὅτι μὲν τὴν ἐκ τῆς κλοπῆς ἀγωγὴν ἔχει ὁ παρακλήσει λαβὼν τὸ χρησιδάνειον, εἶνε ἄνευ ἀμφιβολίας, διὰ τῆς ἐκ τοῦ χρησιδανείου δ' ἀντιθέτου ἀγωγῆς τότε ἐνέχεται ὁ χρησιδανείσας, ὅταν γινώσκων ὅτι ὁ δοῦλος εἶνε τοιοῦτος ἐχρησιδάνεισεν εἰς ἀγνοοῦντα [τοῦτο].

23 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν ἐχρησιδάνεισάσοι ἵππον, ἵνα μεταχειρισθῇς αὐτὸν μέχρις ὡρισμένου τόπου, ἐὰν ἄνευ οὐδενὸς πταίσματός σου καθ' ὁδὸν ἐχειροτέρευσεν ὁ ἵππος, δὲν ἐνέχεσαι ἐκ τοῦ χρησιδανείου· διότι ἐγὼ πταίω, ὅστις διὰ τοσοῦτο μακρὰν ὁδὸν ἐχρησιδάνεισα, ἐνῷ δὲν ἠδύνατο ν' ἀνθέξῃ εἰς τὸν τοιοῦτον κάματον.

## VII [2].

### De pigneraticia actione vel contra.

1 *ULPIANUS* Pignus contrahitur non sola traditione, sed etiam nuda conventione, etsi non traditum est. Si igitur contractum sit pignus nuda conventione, videamus, an, si quis aurum ostenderit quasi pignori daturus et aes dederit, obligaverit aurum pignori: et consequens est ut aurum obligetur, non autem aes, quia in hoc non consenserint [3]. Si quis tamen, cum aes pignori daret: adfirmavit hoc aurum esse et ita pignori dederit, videndum erit, an aes pignori obligaverit et numquid, quia in corpus consensum est, pignori esse videatur: quod magis est. tenebitur tamen pigneraticia contraria actione qui dedit, praeter stelionatum quem fecit.

## 7.

### Περὶ τῆς [εὐθείας] ἀγωγῆς τοῦ ἐνεχύρου ἢ τῆς ἀντιθέτου.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐνέχυρον συνάπτεται ὄχι διὰ μόνης παραδόσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ γυμνῆς συμβάσεως, καὶ ἂν μὴ παρεδόθη. Ἐὰν λοιπὸν συνήφθη ἐνέχυρον διὰ γυμνῆς συμβάσεως, ἂς ἴδωμεν, ἂν τις χρυσὸν ἐπέδειξεν ὡσεὶ μέλλει ὡς ἐνέχυρον νὰ δώσῃ, ἔδωκε δὲ χαλκόν, ἆράγε ὑπέβαλε τὸν χρυσὸν ὡς ἐνέχυρον; ἀκόλουθον λοιπὸν εἶνε νὰ ὑπόκηται ὁ χρυσός, οὐχὶ δ' ὁ χαλκός, καθόσον ὡς πρὸς τοῦτον δὲν συνήνεσαν. Ἐάν τις ὅμως ἐνῷ ἔδιδε χαλκὸν ὡς ἐνέχυρον, ἐβεβαίωσεν ὅτι τοῦτο ἦτο χρυσὸς καὶ οὕτως ἔδωκεν ὡς ἐνέχυρον, ἂς ἴδωμεν, ἂν ὁ χαλκὸς ὑπόκηται ὡς ἐνέχυρον, καὶ ἄν, ἀφοῦ ὡς πρὸς τὸ σῶμα ὑπάρχει συναίνεσις, θεωρῆται ὅτι εἶνε ἐνέχυρον· τοῦτο δ' εἶνε πιθανώτερον. ὅμως ἐνέχεται ὁ δώσας ἐκ τῆς ἀντιθέτου τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγῆς, ἕνεκα τῆς κακοτροπίας ἣν ἔκαμε.

(1) qui commodavit πρόσθ. (Mo.)—(2) Κῶδ. (4.24)—Βασ.(ΚΕ'.Α'.)—(3) consenserunt (Mo.)

2 *POMPONIUS* Si debitor rem pignori datam vendidit et tradidit tuque ei nummos credidisti, quos ille solvit ei creditori cui pignus dederat, tibique cum eo convenit, ut ea res, quam iam vendiderat, pignori tibi esset, nihil te egisse constat, quia rem alienam pignori acceperis: ea enim ratione emptorem pignus liberatum habere coepisse neque ad rem pertinuisse, quod tua pecunia pignus sit liberatum.

2 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν ὁ ὀφειλέτης ὡς ἐνέχυρον δοθὲν [ὑπ' αὐτοῦ] πρᾶγμα ἐπώλησε καὶ παρέδωκε, σὺ δ' ἐδάπανησας εἰς αὐτὸ χρήματα, ἅτινα οὗτος κατέβαλεν εἰς τὸν πιστωτήν, εἰς ὃν ἔδει δώσει τὸ ἐνέχυρον, συνεφώνησας σὺ μετ' ἐκείνου, ὥστε τὸ πρᾶγμα, ὅτι ἤδη εἶχε πωλήσει, νὰ εἶνε ἐνέχυρον δι' ἐσέ, γνωστὸν ὅτι οὐδὲν ἔπραξας διότι πρᾶγμα ἀλλότριον ἔλαβες ὡς ἐνέχυρον. διότι ἐκ τοῦ λόγου ἐκείνου [ὅτι ἐπληρώθη ὁ πρῶτος πιστωτὴς] ἠγόρασε ξατο ὁ ἀγοραστὴς νὰ ἔχῃ τὸ ἐνέχυρο οὐδ' ἔχει ἐπιρροὴν ὅτι διὰ τῶν ἰδικ σου χρημάτων τὸ ἐνέχυρον ἠλευθερώθ

3 *IDEM* Si quasi recepturus a debitore tuo comminus pecuniam reddidisti ei pignus isque per fenestram id misit excepturo eo, quem de industria ad id posuerit, Labeo ait furti te agere cum debitore posse et ad exhibendum: et, si agente te contraria pigneraticia excipiat debitor de pignore sibi reddito, replicabitur de dolo et fraude, per quam nec redditum, sed per fallaciam ablatum id intellegitur.

3 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ὡσεὶ μέλλεις μετ' ὀλίγον νὰ λάβῃς ἀπὸ τοῦ ὀφειλέτου σ τὰ χρήματα, ἀπέδωκας αὐτῷ τὸ ἐνέχ ρον, οὗτος δ' ἔρριψεν αὐτὸ διὰ τοῦ παρ θύρου, ἵνα τὸ λάβῃ τις, ὃν ἐπίτηδ πρὸς τοῦτο εἶχε θέσει, ὁ Λαβέων λέ ὅτι δύνασαι νὰ ἐναγάγῃς τὸν ὀφειλ την σου ἐπὶ κλοπῇ καὶ πρὸς παράστ σιν· καί, ἂν ἐνάγοντός σου ἐκ τῆς τ ἐνεχύρου ἀντιθέτου [ἀγωγῆς] προβάλ ὁ ὀφειλέτης ἔνστασιν περὶ τοῦ ἀποδ θέντος εἰς αὐτὸν ἐνεχύρου, ὑπάρχει ἀ τέστασις περὶ δόλου καὶ ἀπάτης, δι' οὐχὶ ἀποδοθέν, ἀλλὰ διὰ δολιότητ ἀφαιρεθὲν ἐκεῖνο θεωρεῖται.

4 *ULPIANUS* Si convenit de distrahendo pignore sive ab initio sive postea, non tantum venditio valet, verum incipit emptor dominium rei habere. sed etsi non convenerit de distrahendo pignore, hoc tamen jure utimur, ut liceat distrahere, si modo non convenit, ne liceat. ubi vero convenit, ne distraheretur, creditor, si distraxerit, furti obligatur[1], nisi ei ter

4 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἐγένετο συμφ νία περὶ πωλήσεως τοῦ ἐνεχύρου εἴτ' ἀρχῆς εἴτε κατόπιν, ὄχι μόνον ἡ πώ λησις ἰσχύει, ἀλλ' ἄρχεται ὁ ἀγορα στὴς νὰ ἔχῃ τὴν κυριότητα τοῦ πράγ ματος. ἀλλὰ καὶ ἂν μὴ ἐγένετο συμφωνία περὶ πωλήσεως τοῦ ἐνεχύρου, ὅμως τοῦτο εἶνε τὸ ἐν χρήσει δίκαιο ὥστε νὰ ἐπιτρέπηται ἡ πώλησις, ἀρ κεῖ νὰ μὴ συνεφωνήθη τὸ ἐναντίον. ταν ὅμως συνεφωνήθη, νὰ μὴ πωληθ ἐὰν ὁ πιστωτὴς πωλήσῃ, ἐνέχεται δι κλοπὴν ἀπέναντι τοῦ ὀφειλέτου, ἐκτ

(1) debitori προσθ. (Mo.)

erit denuntiatum ut solvat et ssaverit.

5 *POMPONIUS* Idque juris est, ve omnino fuerint pacti, ne ve- at, sive in summa aut condicio- aut loco contra pactionem fac- m sit.

6 *IDEM* Quamvis convenerit,ut ndum pigneraticium tibi vende- liceret, nihilo magis cogendus vendere, licet solvendo non sit qui pignus dederit, quia tua usa id caveatur. sed Atilicinus causa cogendum creditorem e ad vendendum dicit: quid m si multo minus sid quod de- atur et hodie pluris venire pos- pignus quam postea? melius tem est dici eum, qui dederit nus, posse vendere et accepta cunia solvere id quod debeatur, tamen, ut creditor necessita- habeat ostendere rem pigne- am, si mobilis sit, prius idonea utela a debitore pro indemni- e ei praestanda. invitum enim editorem cogi vendere satis in-

humanum est. Si creditor plu- fundum pigneratum vendide- si id faeneret, usuram ejus pe- niae praestare debet ei qui de- it pignus: sed et si ipse usus ea pecunia, usuram praestari ortet. quod si eam depositam uerit, usuras non debet.

7 *PAULUS* Si autem tardius su- fluum restituat creditor id od apud eum depositum est, ex

ἂν τρὶς ἐμηνύθη αὐτῷ νὰ πληρώσῃ,[οὗτος] δ' ἠμέλησε.

5 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἰσχύει δὲ τοῦτο, εἴτε ἐν γένει συνεφώνησαν νὰ μὴ πωληθῇ, εἴτε ὡς πρὸς τὸ ποσὸν ἢ τὴν αἵρεσιν ἢ τὸν τόπον [ἡ πώλησις] ἐγένετο ἐναντίον τῆς συμφωνίας.

6 *Ο ΑΥΤΟΣ* Καίτοι ἐγένετο συμφωνία, ὥστε νά σοι ἐπιτρέπηται νὰ πωλήσῃς ἀγρὸν ἐνεχυρασθέντα, ὅμως δὲν θέλεις ἀναγκάζεσθαι εἰς τὴν πώλησιν, καὶ ἂν ὁ δώσας τὸ ἐνέχυρον εἶνε ἀναξιόχρεως, καθόσον ὑπὲρ σοῦ ὡρίσθη [ἡ συμφωνία] ἐκείνη. ὅμως ὁ Ἀτιλικῖνος λέγει ὅτι ἐξ [εὐλόγου] αἰτίας δέον ν' ἀναγκάζηται ὁ πιστωτὴς εἰς τὴν πώλησιν· διότι τί [θὰ εἴπωμεν] ἐὰν πολὺ ὀλιγώτερον εἶνε τὸ ὀφειλόμενον, καὶ σήμερον δύναται τὸ ἐνέχυρον νὰ πωληθῇ πρὸς περισσότερον παρὰ κατόπιν; καλλίτερον ὅμως εἶνε νὰ εἴπῃ τις, ὅτι ὁ δώσας τὸ ἐνέχυρον δύναται νὰ πωλήσῃ, καὶ λαμβάνων τὰ χρήματα νὰ καταβάλῃ τὸ ὀφειλόμενον, οὕτως ὅμως ὥστε ὁ πιστωτὴς ν' ἀναγκάζηται εἰς ἐπίδειξιν τοῦ ἐνεχυρασμένου πράγματος, ἐὰν εἶνε κινητόν, παρεχομένης προηγουμένης εἰς αὐτὸν ἱκανῆς ἀσφαλείας παρὰ τοῦ ὀφειλέτου περὶ ἀποζημιώσεως. διότι ἀκουσίως ν' ἀναγκάζηται ὁ πιστωτὴς νὰ πωλῇ, εἶνε λίαν ἀπάνθρωπον. Ἐὰν ὁ πιστωτὴς ἐπώλησε ἐνεχυρασμένον ἀγρὸν πρὸς περιτσότερον [τοῦ ὀφειλομένου], ἐὰν ἐτόκισε τοῦτο (τὸ περισσότερον), ὀφείλει νὰ παράσχῃ τὸν τόκον αὐτοῦ εἰς τὸν δώσαντα τὸ ἐνέχυρον. ἀλλὰ καὶ ἂν αὐτὸς μετεχειρίσθη τὰ χρήματα ταῦτα, δέον νὰ καταβληθῇ ὁ τόκος. ἂν ὅμως εἶχεν αὐτὰ ὡς παρακαταθήκην, δὲν ὀφείλει τόκους.

7 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἂν ὅμως ὁ πιστωτὴς τὸ περιπλέον, ὅπερ παρ' αὐτῷ εἶνε κατατεθειμένον, ἀποκαθιστᾷ βραδέως, θέλε.

mora etiam usuras debitori hoc nomine praestare cogendus est.

8 *POMPONIUS* Si necessarias impensas fecerim in servum aut in fundum, quem pignoris causa acceperim, non tantum retentionem, sed etiam contrariam pigneraticiam actionem habebo: finge enim medicis, cum aegrotaret servus, dedisse me pecuniam et eum decessisse, item insulam fulsisse vel refecisse et postea deustam esse, nec habere quod pos-
*1* sem retinere. Si pignori plura mancipia data sint, et quaedam certis pretiis ita vendiderit creditor ut evictionem eorum praestaret, et creditum suum habeat, reliqua mancipia potest retinere, donec ei caveatur, quod evictionis nomine promiserit, indemnem eum

*2* futurum. Si unus ex heredibus debitoris portionem suam solverit, tamen tota res pignori data venire poterit, quemadmedum si ipse

*3* debitor portionem solviseet. Si annua bima trima die triginta stipulatus acceperim pignus pactusque sim, ut nisi sua quaque die pecunia soluta esset, vendere ea n[1] mihi liceret, placet, antequam omnium pensionum dies veniret, non posse me pignus vendere, quia eis verbis omnes pensiones demonstrarentur: nec verum est sua quaque die non solutam pecuniam, antequam omnes dies venirent. sed omnibus pensionibus praeteritis, etiamsi una portio soluta non sit,

(1) rem προσθ. (Hal.)

ἀναγκάζεσθαι ἐκ τῆς ὑπερημερίας παρέχῃ εἰς τὸν ὀφειλέτην καὶ τόκ ἕνεκεν ἐκείνου.

8 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν ἀναγκαίας πάνας ἐποίησα διὰ δοῦλον ἢ δι' ἀγ ὃν χάριν ἐνεχύρου ἔλαβον, θέλω ὄχι μόνον παρακράτησιν, ἀλλὰ καὶ τίθετον ἐκ τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγήν. δ ὑπόθες ὅτι εἰς ἰατρούς, ἐνῷ ἦτο ἀ νὴς ὁ δοῦλος, ἔδωκα χρήματα, ο δ' ἀπέθανεν, ὡσαύτως ὅτι συνοικία πεστήριξα ἢ ἐπεσκεύασα, κατόπι κατεκάη, δὲν ὑπάρχει δέ [τι], ὅπε
*1* δύναμαι νὰ παρακρατήσω. Ἐὰ

δόθησαν ἐνέχυρον πολλὰ ἀνδράπ τινὰ δὲ ἀντὶ ὡρισμένων τιμημάτων τως ἐπώλησεν ὁ πιστωτής, ὥστε τὴν ἐκνίκησιν αὐτῶν νὰ εὐθύνηται λαβε δὲ [διὰ τῆς πωλήσεως] τὸ ὁ λόμενον, δύναται νὰ παρακρατήσ λοιπὰ ἀνδράποδα, ἕως οὗ δοθῇ α ἀσφάλεια ὅτι, δι' ὅ,τι ἕνεκεν ἐκν σεως ὑπεσχέθη, θέλει ἀποζημι
*2* Ἐὰν εἷς τῶν κληρονόμων τοῦ λέτου κατέβαλε τὸ μέρος του, ἐν τοις ὁλόκληρον τὸ ὡς ἐνέχυρον δ πρᾶγμα δύναται νὰ πωληθῇ, ὡ αὐτὸς ὁ ὀφειλέτης μέρος [μόνον]
*3* καταβάλει. Ἐὰν ἐπερωτήσας κοντα ὑπὸ προθεσμίαν ἑνός, δύω, τριῶν ἐτῶν, ἔλαβον ἐνέχυρον, καὶ σ φώνησα ὥστε, ἐὰν μὴ τὰ χρήματα καβληθῶσι κατὰ τὴν ἑαυτῶν ἑκα προθεσμίαν νά μοι ἐπιτρέπηται νὰ λήσω τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο, ἐδέχθ ὅτι, πρὶν ἢ φθάσῃ ἡ προθεσμία τῶν δόσεων, δὲν δύναμαι νὰ πωλ τὸ ἐνέχυρον, καθόσον διὰ τῶν ρημα ἐκείνων ἅπασαι αἱ δόσεις ὑποδηλ ται οὐδ' εἶνε ἀληθές, ὅτι τὰ χρήμ ἐν τῇ ἑαυτῶν ἕκαστα προθεσμία κατεβλήθησαν, πρωτοῦ ἅπασαι αἱ θεσμίαι ἤθελον φθάσει. ἀλλὰ

ignus potest venire. sed si ita criptum sit: «si qua pecunia sua die soluta non erit», statim com-

petit ei pacti conventio. De vendo pignore in rem pactio conpienda est, ut omnes contineantur: sed et si creditoris dumtaxat ersona fuerit comprehensa, etiam eres ejus jure vendet, si nihil in

contrarium actum est. Cum pignus ex pactione venire potest,non plum ob sortem non solutam veire poterit, sed ob cetera quoque, eluti usuras et quae inid impenta sunt.

9 *ULPIANUS* Si rem alienam nihi debitor pignori dedit aut matiose in pignore versatus sit, dendum est locum habere contrarium judicium. Non tantum autem ob pecuniam, sed et ob aliam ausam pignus dari potest, veluti quis pignus alicui dederit, ut pro se fidejubeat. Proprie pignus dicimus, quod ad creditorem ransit, hypothecam, cum non ransit nec possessio ad creditorem. Omnis pecunia exsoluta sse debet aut eo nomine satisactum esse, ut nascatur pigneracia actio. satisfactum autem acipimus, quemadmodum voluit creitor, licet non sit solutum: sive liis pignoribus sibi caveri voluit, t ab hoc recedat, sive fideiussorius sive reo dato sive pretio aliquo vel nuda conventione nascitur

παρέλευσιν [τῆς προθεσμίας δι'] ὅλας τὰς δόσεις, καὶ ἂν μία δόσις δὲν κατεβλήθη, δύναται τὸ ἐνέχυρον νὰ πωληθῇ. ἀλλ' ἐὰν ἐγράφη ὡς ἐξῆς: «Ἐὰν χρήματά τινα κατὰ τὴν ἑαυτῶν προθεσμίαν δὲν ἤθελον καταβληθῆ», ἀμέσως ἁρμόζει εἰς τὸν πιστωτὴν ἐκ τοῦ συναφθέντος συμφώνου [δικαίωμα πω-
4 λήσεως]. Περὶ πωλήσεως τοῦ ἐνεχύρου ἐμπραγμάτως δέον νὰ γίνηται ἡ συμφωνία, ὥστε πάντες [οἱ νομεῖς τοῦ ἐνεχύρου] νὰ περιέχωνται· ἀλλὰ καὶ ἂν μόνον τοῦ πιστωτοῦ τὸ πρόσωπον περιελήφθη, καὶ ὁ *κληρονόμος* αὐτοῦ δικαιωματικῶς δύναται νὰ πωλήσῃ [τὸ ἐνέχυρον], ἐὰν μηδὲν ἀντίθετον ἐσκο-
5 πεῖτο. Ὅταν τὸ ἐνέχυρον κατὰ τὴν συμφωνίαν δύναται νὰ πωληθῇ, ὄχι μόνον ἕνεκα μὴ καταβολῆς τοῦ κεφαλαίου δύναται νὰ πωληθῇ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ λοιπά, λ.χ. τόκους καὶ ὅσα δι' ἐκεῖνο ἐδαπανήθησαν.

9 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν πρᾶγμα ἀλλότριον ἔδωκέ μοι ἐνέχυρον ὁ ὀφειλέτης, ἢ κακεντρεχῶς ὡς πρὸς τὸ ἐνέχυρον ἐφέρθη, δέον νὰ λεχθῇ ὅτι λαμβάνει χώ-
1 ραν ἡ ἀντίθετος ἀγωγή. Ὄχι δὲ μόνον διὰ χρήματα, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλην αἰτίαν δύναται νὰ δοθῇ ἐνέχυρον, ὡς ἐάν τις ἔδωκεν εἰς ἕτερον ἐνέχυρον, ἵνα
2 ἐγγυηθῇ ὑπὲρ αὐτοῦ (τοῦ δόντος). Κυρίως *ἐνέχυρον* καλοῦμεν, ὅ,τι εἰς τὸν πιστωτὴν μεταβιβάζεται, *ὑποθήκην* δέ, ὅταν μηδ' ἡ νομὴ μεταβιβάζηται εἰς
3 τὸν πιστωτήν. Ὅλον τὸ χρέος δέον ν' ἀποπληρωθῇ, ἢ τοιαύτη ἱκανοδοσία νὰ γείνῃ, ὥστε νὰ παράγηται ἡ τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγή. ἱκανοδοσίαν δὲ δεχόμεθα, ὡς ὁ πιστωτὴς θὰ ἤθελεν [αὐτήν], καὶ ἂν μὴ ἐγένετο καταβολή· εἴτε δηλ. δι' ἄλλων ἐνεχύρων θὰ ἤθελε νὰ τῷ δοθῇ ἀσφάλεια, ὥστε νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τούτου [τοῦ ἐνεχύρου], εἴτε δι' ἐγγυητῶν, εἴτε διὰ δόσεως

pigneraticia actio. et generaliter dicendum erit, quotiens recedere voluit creditor a pignore, videri ei satisfactum, si ut ipse voluit sibi cavit, licet in hoc deceptus sit.

4 Is quoque, qui rem alienam pignori dedit, soluta pecunia potest

5 pigneraticia experiri. Qui ante solutionem egit pigneraticia, licet non recte egit, lamen, si offerat in judicio pecuniam, debet rem pigneratam et quod sua interest consequi.

10 *GAIUS* Quod si non solvere, alia ratione satisfacere paratus est, forte si expromissorem dare vult, nihil ei prodest.

11 *ULPIANUS* Solutum non videtur, si lis contestata cum debitore sit de ipso debito vel si fideius-

1 sor conventus fuerit. Novata autem debiti obligatio pignus peremit, nisi convenit, ut pignus re-

2 petatur. Si quasi daturus tibi pecuniam pignus accepero nec dedero, pigneraticia actione tenebor et nulla solutione facta: idemque et si accepto lata sit pecunia, vel condicio defecit, ob quam pignus contractum est, vel si pactum, cui standum est, de pecunia non pe-

3 tenda factum est. Si in sortem dumtaxat vel in usuras obstrictum est pignus, eo soluto propter quod obligatum est locum habet pigneraticia. sive autem usurae in stipulatum sint deductae sive non, si

[ἑτέρου] ὀφειλέτου, εἴτε διὰ τιμήμα
τινος, εἴτε διὰ γυμνῆς συμβάσεως, γ
νᾶται ἡ τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγή. καὶ
νικῶς δέον νὰ λεχθῇ, ὅτι ὁσάκις ὁ
στωτὴς ἠθέλησε νὰ παραιτηθῇ τοῦ
νεχύρου, θεωρεῖται ἱκανοποιηθείς, ἐ
ὡς αὐτὸς οὗτος ἠθέλησε, τῷ ἐδόθη
σφάλεια, ἀδιάφορον ἂν κατὰ τοῦτ
4 πατήθη [ἀφ' ἑαυτοῦ]. Ὡσαύτως ἐ
νος, ὅστις ἀλλότριον πρᾶγμα ἔδωκεν
ἐνέχυρον, καταβληθέντων τῶν χρη
των δύναται νὰ ἐγείρῃ τὴν τοῦ ἐνε
5 ρου ἀγωγήν. Ὅστις πρὸ τῆς κα
βολῆς ἤγειρε τὴν ἀγωγὴν τοῦ ἐνε
ρου, καίτοι οὐχὶ ἐγκύρως ἐνήγαγεν,
μως, ἐὰν προσφέρῃ δικαστικῶς τὰ χ
ματα, δέον νὰ λαμβάνῃ τὸ ἐνεχυ
σθὲν πρᾶγμα καὶ τὸ διαφέρον.

10 *ΓΑΪΟΣ* Ἂν ὅμως οὐχὶ νὰ π
ρώσῃ, ἀλλὰ κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ἱ
νοποιήσῃ εἶνε πρόθυμος, λ. χ. ἐὰν θ
νὰ δώσῃ προσομολογητήν, οὐδόλως
φελεῖ αὐτόν.

11 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Δὲν θεωρεῖται π
ρωθέν, ἐὰν ἤρξατο δίκη κατὰ τοῦ
φειλέτου περὶ αὐτοῦ τοῦ χρέους, ἢ
1 ἐγγυητὴς ἐνήχθη. Ἡ ἀνανεωθε
δὲ ἐνοχὴ τοῦ χρέους ἀναιρεῖ τὸ ἐνέ
ρον, ἐὰν μὴ συνεφωνήθη, νὰ ἐπαναλ
2 βάνηται τὸ ἐνέχυρον. Ἐὰν ὡ
μέλλω νὰ σοὶ δώσω χρήματα ἔλαβον
χυρον καὶ δὲν ἔδωκα, ἐνέχομαι ἐκ
τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγῆς, καὶ χωρὶς μη
μία πληρωμὴ νὰ γείνῃ· τὸ αὐτὸ καὶ
ἐγένετο ἀθώωσις ὡς πρὸς τὰ χρήμα
ἢ ἠτόνησεν ἡ αἵρεσις, ἕνεκα τῆς ὁπο
τὸ ἐνέχυρον συνήφθη, ἢ ἐὰν σύμφω
ὅπερ δέον νὰ τηρηθῇ, περὶ μὴ ἀπαιτ
3 σεως χρημάτων ἐγένετο. Ἐὰν
πρὸς τὸ κεφάλαιον μόνον ἢ ὡς πρὸς τ
τόκους περιωρίσθη τὸ ἐνέχυρον, με
τὴν καταβολὴν ἐκείνου, δι' ὃ [τὸ ἐ
χυρον] ὡρίσθη, λαμβάνει χώραν ἡ
ἐνεχύρου ἀγωγή. εἴτε δὲ τόκοι περ

amen pignus et in eas obligatum
uit, quamdiu quid ex his debetur,
igneraticia cessabit. alia causa
st earum, quas quis supra licitum
odum promisit: nam hae penitus

illicitae sunt. Si creditori plu-
es heredes exstiterint et uni ex
is pars ejus solvatur, non debent
teri heredes creditoris injuria
dfici, sed possunt totum fundum
endere oblato debitori eo, quod
heredi eorum solvit: quae sen-

tentia non est sine ratione. So-
tam autem pecuniam accipien-
m non solum, si ipsi, cui obliga-
res est, sed et si alii sit soluta
luntate ejus, vel ei cui heres ex-
itit, vel procuratori ejus, vel servo
ecuniis exigendis praeposito. unde
domum conduxeris et ejus partem
hi locaveris egoque locatori tuo
nsionem solvero, pigneraticia
versus te potero experiri (nam
lianus scribit solvi ei posse): et
partem tibi, partem ei solvero,
ntundem erit dicendum. plane
eam dumtaxat summam invecta
a et illata tenebuntur, in quam
naculum conduxi: non enim cre-
bile est hoc convenisse, ut ad
iversam pensionem insulae fri-
a mea tenebuntur[1]. videtur au-
m tacite et cum domino aedium
c convenisse, ut non pactio ce-
cularii proficiat domino, sed sua

λήφθησαν ἐν τῇ ἐπερωτήσει εἴτε ὄχι, ἂν ἐν τούτοις τὸ ἐνέχυρον καὶ ὡς πρὸς αὐτοὺς ὑπόκηται, ἐφ' ὅσον ὀφείλεταί τι ἐξ αὐτῶν, ἀργεῖ ἡ τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγή. ἄλλως ἔχει ὡς πρὸς ἐκείνους, οὓς τις ὑπὲρ τὸ ἐπιτετραμμένον μέτρον ὑπεσχέθη· διότι οὗτοι εἶνε ἐντελῶς ἀθέ-
4 μιτοι. Ἐὰν πολλοὶ ἀνεδείχθησαν κληρονόμοι τοῦ πιστωτοῦ, καὶ εἰς ἕνα ἐξ αὐτῶν καταβληθῇ τὸ μέρος αὐτοῦ, δὲν πρέπει οἱ λοιποὶ κληρονόμοι τοῦ πιστωτοῦ νὰ ἀδικῶνται, ἀλλὰ δύνανται νὰ πωλήσωσιν ὁλόκληρον τὸν [ἐνεχυρασμένον] ἀγρὸν προσφέροντες εἰς τὸν ὀφειλέτην ἐκεῖνο, ὅπερ εἰς τὸν συγκληρονόμον αὐτῶν κατέβαλεν. ἡ δὲ γνώμη
5 αὕτη δὲν εἶνε ἄλογος. Δέον δὲ νὰ δεχθῶμεν ὅτι κατεβλήθησαν τὰ χρήματα, ὄχι μόνον ἐὰν εἰς ἐκεῖνον, εἰς ὃν τὸ πρᾶγμα ὑπόκειται, ἀλλὰ καὶ ἂν εἰς ἕτερον τῇ θελήσει ἐκείνου κατεβλήθησαν, ἢ εἰς ἐκεῖνον, οὗτινος κληρονόμος ἀνεδείχθη, ἢ εἰς τὸν πληρεξούσιον ἐκείνου, ἢ εἰς δοῦλον ταχθέντα πρὸς εἴσπραξιν χρημάτων. ὅθεν ἐὰν οἰκίαν ἐμίσθωσας, καὶ μέρος ταύτης εἰς ἐμὲ ἐξεμίσθωσας, ἐγὼ δὲ τὸ μίσθωμα εἰς τὸν ἐκμισθωτήν σου κατέβαλον, δύναμαι νὰ ἐγείρω ἐναντίον σου τὴν τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγὴν (διότι ὁ Ἰουλιανὸς γράφει ὅτι δύναται νὰ γείνῃ εἰς ἐκεῖνον καταβολή)· καὶ ἂν μέρος μὲν εἰς σέ, μέρος δ' εἰς ἐκεῖνον κατέβαλον, τὸ αὐτὸ θέλει λεχθῇ. βεβαίως ὡς πρὸς ἐκεῖνο μόνον τὸ ποσὸν τὰ εἰσαχθέντα καὶ εἰσκομισθέντα ὑπ' ἐμοῦ ἐνέχονται, ὡς πρὸς τὸ ὁποῖον ἐμίσθωσα τὸ πάτωμα. διότι δὲν εἶνε πιστευτὸν ὅτι συνεφωνήθη τοῦτο, ὥστε δι' ὅλον τὸ μίσθωμα τῆς συνοικίας νὰ ἐνέχωνται τὰ εὐτελῆ μου σκευάρια. θεωρεῖται δὲ σιωπηλῶς ὅτι καὶ μετὰ τοῦ κυρίου τῆς οἰκίας τοῦτο συνεφωνήθη, ὥστε οὐχὶ ἡ τοῦ μισθωτοῦ τοῦ πατώματος συμφωνία νὰ ὠφελῇ τὸν κύ-

1) teneantur (Mo.)

6 propria. Per liberam autem personam pignoris obligatio nobis non adquiritur. adeo ut ne per procuratorem plerumque vel tutorem adquiratur : et ideo ipsi actione pigneraticia conveniuntur. sed nec mutat, quod constitutum est ab imperatore nostro posse per liberam personam possessionem adquiri : nam hoc eo pertinebit, ut possimus pignoris nobis obligati possessionem per procuratorem vel tutorem adprehendere, ipsam autem obligationem libera persona

6 ριον, ἀλλ' ἡ ἰδία ἑαυτοῦ. Δι' ἐλε
θέρου ὅμως προσώπου δὲν ἀποκτᾶτ
ὑπὲρ ἡμῶν ἐνοχὴ ἐνεχύρου, το ;οῦτ
ὥστε οὐδὲ διὰ πληρεξουσίου συνήθ
ἢ ἐπιτρόπου ἀποκτᾶται· καὶ διὰ τοῦ
αὐτοὶ οὗτοι ἐνάγονται διὰ τῆς τοῦ
νεχύρου ἀγωγῆς· ἀλλ' οὐδὲ μεταβολ
ἐπιφέρει ὅ,τι διετάχθη ὑπὸ τοῦ ἡμε
ρου αὐτοκράτορος, ὅτι δηλ. δύνατ
δι' ἐλευθέρου προσώπου νὰ ἀποκτη
νομή. διότι τοῦτο θέλει ἐπιφέρει μόν
ὥστε νὰ δυνάμεθα τοῦ εἰς ἡμᾶς ὑπ
κειμένου ἐνεχύρου νὰ λαμβάνωμεν τ
νομὴν διὰ πληρεξουσίου ἢ ἐπιτρόπ
αὐτὴν ὅμως τὴν ἐνοχὴν δὲν θέλει πα
τοτε ἀποκτᾷ ὑπὲρ ἡμῶν ἐλεύθερον πρ

7 nobis non semper adquiret. Sed si procurator mdus vel tutor rem pignori dederit, ipse agere pigneraticia poterit : quod in procuratore ita procedit, si ei mandatum fuerit pignori dare

7 σωπον. Ἀλλ' ἐὰν πληρεξούσιός μ
ἢ ἐπίτροπος ἔδωκε πρᾶγμα ὡς ἐνέχυρ
αὐτὸς δύναται νὰ ἐναγάγῃ διὰ τ
τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγῆς. τοῦτο δὲ
πρὸς τὸν πληρεξούσιον τότε συμβαίν
ἐὰν τῷ ἐδόθη ἐντολὴ νὰ δώσῃ ἐνέχυρ

12 *GAIUS* vel universorum bonorum administratio ei permissa est ab eo, qui sub pignoribus solebat mutuas pecunias accipere.

12 *ΓΑΪΟΣ* ἢ ὁλοκλήρου τῆς περι
σίας ἡ διοίκησις ἐπετράπη εἰς αὐτὸν π
ἐκείνου, ὅστις ἐπὶ ἐνεχύροις συνήθ
νὰ λαμβάνῃ δάνεια χρήματα.

13 *ULPIANUS* Si, cum venderet creditor pignus, convenerit inter ipsum et emptorem, ut, si solveverit debitor pecuniam pretii emptori. liceret ei recipere rem suam, scripsit Julianus et est rescriptum ob hanc conventionem pigneraticiis actionibus teneri creditorem, ut debitori mandat ex vendito actionem adversus emptorem. sed et ipse debitor aut vindicare rem poterit aut in factum actione ad-

13 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐάν, ἀφοῦ ὁ
στωτὴς ἐπώλησε τὸ ἐνέχυρον, συνεφ
νήθη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀγοραστ
ὥστε, ἐὰν ὁ ὀφειλέτης ἤθελε κατα
λει τὸ τίμημα εἰς τὸν ἀγοραστήν,
τῷ ἐπιτρέπηται ν' ἀναλάβῃ τὸ ἑαυτ
πρᾶγμα, ἔγραψεν ὁ Ἰουλιανὸς καὶ ἀν
πεστάλη, ὅτι ἕνεκα τῆς τοιαύτης συ
φωνίας ἐνέχεται ὁ πιστωτὴς διὰ τ
ἀγωγῶν τοῦ ἐνεχύρου, ὥστε νὰ ἐκχ
ρήσῃ εἰς τὸν ὀφειλέτην τὴν ἐκ τ
πωλήσεως ἀγωγὴν ἐναντίον τοῦ ἀγορ
στοῦ. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ὀφειλέτης
νηται εἴτε νὰ διεκδικήσῃ τὸ πρᾶγμ
εἴτε τὴν ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγήν

1 versus emptorem agere. Venit autem in hac actione et dolus et

1 ναντίον τοῦ ἀγοραστοῦ νὰ ἐγείρῃ. Ἐ
ριλαμβάνεται δ' ἐν τῇ προκειμένῃ
γωγῇ καὶ ὁ δόλος καὶ τὸ πταῖσμα,

pa, ut in commodato : venit et
todia : vis major non venit.

4 *PAULUS* Ea igitur, quae di-
ens pater familias in suis rebus
estare solet, a creditore exi-
ntur.

5 *ULPIANUS* Creditor cum pi-
s reddit, de dolo debet debi-
i repromittere: et si praetium
pigneratum, et de jure ejus
romittendum est, ne forte ser-
ites cessante uti creditore a-
ssae sint.

6 *PAULUS* Tutor lege non re-
gante si dederit rem pupilli pi-
ri, tuendum erit, scilicet si in
pupilli pecuniam accipiat.
m est et in curatore adulescen-

is vel furiosi. Contrariam pi-
raticiam creditori actionem
petere certum est : proinde si
alienam vel alii pigneratam
in publicum obligatam dedit,
ebitur, quamvis et stellionatus
nen committat. sed utrum ita
num, si scit, an et si ignoravit?
quantum ad crimen pertinet,
usat ignorantia : quantum ad
trarium judicium, ignorantia
non excusat, ut Marcellus li-
sexto digestorum scribit. sed
ciens creditor accipiat vel alie-
n vel obligatum vel morbosum,
trarium ei non competit.

Etiam vectigale praedium pi-
ni dari potest : sed et superfi-
rium,quia hodie utiles actiones
erficiariis dantur.

ἐπὶ χρησιδανείου περιλαμβάνεται δὲ καὶ ἡ [ὑποχρέωσις πρὸς] φύλαξιν· βία [ὅμως] ἀνωτέρα δὲν περιλαμβάνεται.

14 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐκεῖνα λοιπόν, ἅτινα ἐπιμελὴς οἰκογενειάρχης συνήθως δεικνύει ὡς πρὸς τὰς ἰδίας ὑποθέσεις, ἀπαιτοῦνται ἀπὸ τὸν πιστωτήν.

15 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ πιστωτὴς ἀποδίδων τὸ ἐνέχυρον, ὀφείλει δι' ὑποσχέσεως νὰ δίδῃ εἰς τὸν ὀφειλέτην ἀσφάλειαν περὶ δόλου· ἐὰν δὲ κτῆμα ἐνεχυράσθη, καὶ περὶ τοῦ δικαίου αὐτοῦ δέον νὰ δίδηται ἀσφάλεια, ὅτι δὲν ἀπωλέσθησαν αἱ δουλεῖαι παύσαντος τυχὸν τοῦ πιστωτοῦ νὰ μεταχειρίζηται αὐτάς.

16 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐπίτροπος ἐὰν μὴ ἀντιλέγοντος τοῦ νόμου ἔδωκεν ὡς ἐνέχυρον πρᾶγμα τοῦ ἀνήβου, δέον νὰ προστατεύηται, ἐάν, ἐννοεῖται, δι' ὑπόθεσιν τοῦ ἀνήβου ἔλαβε τὰ χρήματα. τὸ αὐτὸ καὶ ὡς πρὸς τὸν κηδεμόνα 1 νέου ἢ φρενοβλαβοῦς. Ὅτι ἡ ἀντίθετος τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγὴ ἀνήκει εἰς τὸν πιστωτὴν εἶνε βέβαιον. ὅθεν ἐὰν [ὀφειλέτης τις] πρᾶγμα ἀλλότριον ἢ εἰς ἕτερον ἐνεχυρασμένον ἢ εἰς τὸ δημόσιον [ὡς ἐνέχυρον] ὑποκείμενον ἔδωκεν, θέλει ἐνέχεσθαι, καίτοι διαπράττει καὶ τῆς κακοτροπίας τὸ ἔγκλημα. ἀλλ' ἄρά γε τότε μόνον, ἐὰν γινώσκῃ, ἢ καὶ ἂν ἠγνόει ; καὶ ὡς πρὸς μὲν τὸ ἔγκλημα, ἡ ἄγνοια παρέχει συγγνώμην· ὡς πρὸς δὲ τὴν ἀντίθετον ἀγωγήν, ἡ ἄγνοια δὲν παρέχει εἰς αὐτὸν συγγνώμην, καθὰ ὁ Μάρκελλος ἐν βιβλ. ς' τῶν πανδεκτῶν γράφει. ἀλλ' ἐὰν ὁ πιστωτὴς ἐν γνώσει λαμβάνῃ εἴτε ἀλλότριον, εἴτε ἐνεχυρασμένον, εἴτε ἀσθενῆ [δοῦλον], ἡ ἀντίθετος δὲν ἁρμόζει αὐ-2 τῷ. Καὶ ἐμφυτευτικὸν κτῆμα δύναται νὰ δοθῇ ἐνέχυρον. ἀλλὰ καὶ ἐπιφανειακόν, καθόσον σήμερον δίδονται ὠφέλιμοι ἀγωγαὶ εἰς ἐπιφανειούχους.

17 *MARCIANUS* Sane divi Severus et Antoninus rescripserunt ut[1] sine deminutione mercedis soli obligabitur.

18 *PAULUS* Si convenerit, ut nomen debitoris mei pignori tibi sit, tuenda est a praetore haec conventio, ut et te in exigenda pecunia et debitorem adversus me, si cum eo experiar, tueatur. ergo si id nomen pecuniarium fuerit, exactam pecuniam tecum pensabis. si vero corporis alicuius, id quod acceperis erit tibi pignoris loco.

*1* Si nuda proprietas pignori data sit, usus fructus, qui postea adcreverit, pignori erit[2]: eadem causa

*2* est alluvionis. Si fundus pigneratus venierit, manere causam pignoris, quia cum sua causa fundus transeat: sicut in partu ancillae, qui post venditionem natus sit.
*3* Si quis caverit, ut silva sibi pignori esset, navem ex ea materia factam non esse pignori Cassius ait, quia aliud sit materia, aliud navis: et ideo nominatim in dando pignore adiciendum esse ait: «quaeque ex [3] silva facta natave

*4* sint». Servus rem peculiarem si pignori dederit, tuendum est, si liberam peculii administrationem habuit: nam et alienare eas res potest.

19 *MARCIANUS* Eadem et de fi-

17 *ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ* Βεβαίως, καθὰ[1] αὐτοκράτορες Σεβῆρος καὶ Ἀντωνῖ[νος] ἀντεπέστειλαν, ἄνευ ἐλαττώσεως τ[οῦ] μισθώματος τοῦ ἐδάφους θέλει [ὡς ἐ]χυρον] ὑπόκεισθαι.

18 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν συνεφωνήθη, ὥ[στε] ἡ [κατὰ] τοῦ ὀφειλέτου μου ἀπαίτη[σις] νὰ εἶνε ἐνέχυρον δι' ἐσέ, δέον νὰ τ[ὸ] ρῆται ὑπὸ τοῦ πραίτωρος ἡ τοιαύ[τη] σύμβασις, ὥστε καὶ σέ, ἐὰν ἀπαιτ[ῶ] τὰ χρήματα, καὶ τὸν ὀφειλέτην ἐνα[ν]τίον ἐμοῦ, ἐὰν κατ' αὐτοῦ ἐνάγω, [νὰ] προστατεύῃ. λοιπὸν ἐὰν ἡ ἀπαίτη[σις] ἐκείνη ἦτο χρηματική, θέλεις συμφ[ω]φίσει τὰ ληφθέντα χρήματα μετὰ [τ]ὴν ἀπαιτήσεώς] σου· ἂν ὅμως [ἦτο] ἐνσ[ώ]ματόυ τινός, ἐκεῖνο ὅπερ ἔλαβες :

*1* εἶνε δι' ἐσὲ ἀντὶ ἐνεχύρου. Ἐὰν ψη[φ]κυριότης ἐδόθη ὡς ἐνέχυρον, ἡ κα[ρ]πιν προσαυξάνουσα χρησικαρπία, πρ[ο]τίθεται εἰς τὸ ἐνέχυρον· τὸ αὐτὸ :

*2* ἐπὶ προσχώσεως. Ἐὰν ἀγρὸς ἐνε[χ]ρασμένος πωληθῇ, μένει ἡ σχέσις [τ]ἐνεχύρου, καθόσον μετὰ τῆς καταστάσ[ε]αὐτοῦ μεταβιβάζεται ὁ ἀγρός. ὡς [κ]τοῦ τοκετοῦ τῆς δούλης, ὅστις μετὰ [τ]

*3* πώλησιν ἐτέχθη. Ἐάν τις ἐφρόν[τ]σεν ὥστε δάσος νὰ τῷ εἶνε ἐνέχυρον, [ν]ἐκ τῆς ὕλης ἐκείνης κατασκευασ[θ]πλοῖον δὲν εἶνε ἐνέχυρον, λέγει ὁ Κάσσ[ι]διότι ἄλλο εἶνε ὕλη, ἄλλο δὲ πλοῖ[ο]καὶ διὰ τοῦτο ῥητῶς κατὰ τὴν δά[σ]τοῦ ἐνεχύρου δέον, λέγει, νὰ προστ[α]ται : «καὶ ὅσα ἐκ τοῦ δάσους ἐκεί[νη]

*4* ἤθελον γείνει ἢ παραχθῇ». Δοῦ[λ]ἐὰν πρᾶγμα τοῦ χρηματίου ὡς ἐνέχυ[ρ]ἔδωκε, δέον νὰ προστατεύηται, ἐὰν [ἔ]χε τὴν ἐλευθέραν τοῦ χρηματίου δ[ι]χείρισιν· διότι καὶ νὰ ἐκποιῇ τὰ τοι[ο]τα πράγματα δύναται.

19 *ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ* Ταὐτὰ καὶ ὡς τ[ὰ]

(1) ut divi S. et A. rescripserunt.
(2) cedit
(3) ea προσθ. (Mo.)

familias dicta intellegemus.

20 *PAULUS* Aliena res pignori
ri voluntate domini potest: sed
si ignorante eo data sit et ra-

tum habuerit, pignus valebit. Si
ribus res simul pignori detur,
aequalis omnium causa est. Si
creditorem stetit, quo minus
solvatur, recte agitur pignera-

icia. Interdum etsi soluta sit
cunia, tamen pigneraticia actio
hibenda est, veluti si creditor
nus suum emerit a debitore.

21 *IDEM* Domo pignori data et
a ejus tenebitur: est enim pars
s. et contra ius soli sequetur
ificium.

22 *ULPIANUS* Si pignore subre-
furti egerit creditor, totum,
dquid percepit, debito eum im-
are Papinianus confitetur, et
verum, etiamsi culpa creditо-
furtum factum sit. multo magis
erit dicendum in eo, quod ex
dictione consecutus est. sed
d ipse debitor furti actione
estitit creditori vel condictio-
an debito sit imputandum vi-
mus: et quidem non oportere
i restitui, quod ipse ex furti
one praestitit, peraeque rela-
n est et traditum, et ita Papi-
nus libro nono quaestionum ait.

dem Papinianus ait et si metus
sa servum pigneratum debito-
radiderit, quem bona fide pig-
i acceperat: nam si egerit
d metus causa factum est et

υἱὸν ὑπεξούσιον λεγόμενα θεωροῦμεν.

20 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀλλότριον πρᾶγμα δύναται νὰ δοθῇ ἐνέχυρον τῇ θελήσει τοῦ κυρίου· ἀλλὰ καὶ ἂν ἀγνοοῦντος αὐτοῦ ἐδόθη καὶ ἐνέκρινε, τὸ ἐνέχυρον θέλει 1 ἰσχύει. Ἐὰν εἰς πολλοὺς συγχρόνως ἐδόθη πρᾶγμα ὡς ἐνέχυρον, ὁμοία θέ- 2 λει εἶσθαι ἡ σχέσις πάντων. Ἐὰν ἐκ τοῦ πιστωτοῦ προῆλθεν ἡ μὴ καταβολὴ [τοῦ χρέους] εἰς τοῦτον, ἐγκύρως ἐγείρεται [κατὰ τοῦ ἰδίου] ἡ τοῦ ἐνεχύρου 3 ἀγωγή. Ἐνίοτε καὶ ἂν κατεβλήθησαν τὰ χρήματα, ὅμως ἡ τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγὴ δέον νὰ ἐμποδίζηται, ὡς ἐὰν ὁ πιστωτὴς ἠγόρασε τὸ ἐνέχυρον αὐτοῦ παρὰ τοῦ ὀφειλέτου.

21 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν οἶκος δοθῇ ἐνέχυρον, ἐνέχεται καὶ τὸ ἔδαφος αὐτοῦ· διότι εἶνε μέρος ἐκείνου· καὶ τοὐναντίον τὸ οἰκοδόμημα ἀκολουθεῖ τὸ δίκαιον τοῦ ἐδάφους.

22 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν κλαπέντος τοῦ ἐνεχύρου ὁ πιστωτὴς ἤγειρε τὴν ἀγωγὴν τῆς κλοπῆς, ὁλόκληρον, ὅ,τι ἔλαβε, θέλει ὑπολογίσει εἰς τὸ ὀφειλόμενον, ἀποφαίνεται ὁ Παπινιανός, εἶνε δ' ὀρθόν, καὶ ἂν ἐκ πταίσματος τοῦ πιστωτοῦ ἐγένετο ἡ κλοπή. πολὺ περισσότερον θέλει τοῦτο λεχθῇ ὡς πρὸς ἐκεῖνο, ὅπερ διὰ τῆς ἀπαιτήσεως ἔλαβεν. ἀλλ' ὅ,τι αὐτὸς ὁ ὀφειλέτης διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς κλοπῆς ἢ τῆς ἀπαιτήσεως παρέσχεν εἰς τὸν πιστωτήν, ἂς ἴδωμεν ἂν δέον νὰ ὑπολογίζηται εἰς τὸ ὀφειλόμενον· καὶ λοιπὸν ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀποκαθίσταται αὐτῷ, ὅ,τι αὐτὸς οὗτος διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς κλοπῆς παρέσχεν, ὡσαύτως ἀναφέρεται καὶ ἐπεκράτησεν, οὕτω δὲ καὶ ὁ Παπινιανὸς ἐν βιβλ. θ' 1 τῶν ζητημάτων λέγει. Τὸ αὐτὸ λέγει ὁ Παπινιανός, καὶ ἂν ἕνεκα φόβου παρέδωκεν εἰς τὸν ὀφειλέτην τὸν ἐνεχυρασμένον δοῦλον, ὃν καλῇ τῇ πίστει εἶχε λάβει ἐνέχυρον· διότι ἐὰν ἐνήγα-

quadruplum sit consecutus, nihil neque restituet ex eo quod consecutus est nec debito imputabit.

2 Si praedo rem pignori dederit, competit ei et de fructibus pigneraticia actio, quamvis ipse fructus suos non faciet (a praedone enim fructus et vindicari extantes possunt et consumpti condici): proderit igitur ei, quod creditor bona 3 fide possessor fuit. Si post distractum pignus debitor, qui precario rogavit vel conduxit pignus, possessionem non restituat, con-

4 trario judicio tenetur. Si creditor, cum venderet pignus, duplam promisit (nam usu hoc evenerat et conventus ob evictionem erat et condemnatus), an haberet regressum pigneraticiae contrariae actionis? et potest dici esse regressum, si modo sine dolo et culpa sic vendidit et ut pater familias diligens id gessit: si vero nullum emolumentum talis venditio attulit, sed tanti venderet[1], quanto vendere potuit, etiamsi haec non promissit, regressum non habere:

23 *TRYPHONINUS* nec enim amplius a debitore quam debiti summa[2] consequi poterit. sed si stipulatio usurarum fuerat et post quinquennium forte, quam pretium ex re obligata victus eam emptori restituit, etiam medii temporis usuras a debitore petere potest,

(1) vendiderit (Mo.)
(2) summam (Mo.)

γεν ὅτι ἕνεκα φόβου ἐγένετο, καὶ ἔλ
βε τὸ τετραπλοῦν, οὐδὲν ὡσαύτως β
λει ἀποκαταστήσει ἐξ ἐκείνου ὅπερ
λαβεν, οὐδὲ θέλει ὑπολογίσει εἰς τὸ
2 φειλόμενον. Ἐὰν ἅρπαξ ἔδωκε πρᾶ
μα ὡς ἐνέχυρον, ἁρμόζει αὐτῷ καὶ π
τῶν καρπῶν ἡ τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγ
καίτοι αὐτὸς δὲν ποιεῖ τοὺς καρπο
ἰδικούς του (διότι ἀπὸ τοῦ ἅρπαγος δ
ναται οἱ καρποὶ καὶ νὰ διεκδικηθῶσ
ἐὰν ὑπάρχωσι, καὶ ν' ἀπαιτηθῶσιν, ἐ
κατηναλώθησαν)· θέλει λοιπὸν ὠφελ
σει αὐτόν, ὅτι ὁ πιστωτὴς ἦτο νομ
3 καλῆς πίστεως. Ἐὰν μετὰ τὴν π
λησιν τοῦ ἐνεχύρου ὁ ὀφειλέτης, ὅσ
διὰ παρακλήσεως ἔλαβεν ἢ ἐμίσθω
τὸ ἐνέχυρον, δὲν ἀποκαθιστᾷ τὴν
μήν, ἐνέχεται ἐκ τῆς ἀντιθέτου ἀγωγ
4 Ἐὰν ὁ πιστωτής, πωλῶν τὸ ἐνέχ
ρον, ὑπεσχέθη [ἐν περιπτώσει ἐκνικ
σεως] τὸ διπλοῦν (διότι κατὰ συνήθει
τοῦτο ἐγένετο, ἐνήχθη δ' ἕνεκα ἐκνικ
σεως καὶ κατεδικάσθη), ἔχει ἆρά
ἀνταγωγὴν διὰ τῆς ἀντιθέτου τοῦ ἐ
χύρου ἀγωγῆς; δύναται λοιπὸν νὰ
χθῇ ὅτι ὑπάρχει ἀνταγωγή, ἀρκεῖ
νον ἄνευ δόλου καὶ πταίσματος οὗ
νὰ ἐπώλησε, καὶ ὡς ἐπιμελὴς οἰκογε
ἀρχης τοῦτο νὰ ἔπραξεν. ἂν ὅμως μ
δὲν ὄφελος ἡ τοιαύτη πώλησις ἐπήν
κεν, ἀλλ' ἀντὶ τοσούτου ἐπώλησεν, ἀ
ὅσου ἠδυνήθη νὰ πωλήσῃ, καὶ ἂν
ἐκεῖνο (τὸ διπλοῦν) ὑπεσχέθη, δὲν ἔ
ἀνταγωγήν.

23 *ΤΡΥΦΩΝΙΝΟΣ* διότι δὲν δύνα
νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ ὀφειλέτου περισ
τερον τοῦ ὀφειλομένου ποσοῦ. ἀλλ'
ἐπερώτησις περὶ τόκων ἐγένετο,
μετὰ πενταετίαν τυχὸν, ἀφ' ὅτου ἔ
βε τὸ τίμημα ἐκ τοῦ ἐνεχυρασμέ
πράγματος, ἀναδεχθεὶς τὴν περὶ
πλοῦ ἀγωγὴν διὰ τὸ πρᾶγμα [καὶ]
τηθεὶς, ἀπεκατέστησε τοῦτο εἰς
ἀγοραστήν, δύναται καὶ τοῦ διαμέ

ia nihil ei solutum esse, ut au-
ri non possit, palam factum est:
si simplum praestitit, doli ex-
tione repellendus erit ab usu-
um petitione, quia habuit usum
cuniae pretii, quod ab emptore
eperat.

24 *ULPIANUS* Eleganter apud
quaesitum est, si impetrasset
ditor a Caesare, ut pignus pos-
eret idque evictum esset, an
eat contrariam pigneraticiam.
videtur finita esse pignoris obli-
io et a contractu recessum. im-
utilis ex empto accommodata
, quemadmodum si pro soluto
res data fuerit, ut in quantita-
debiti ei satisfiat vel in quan-
ejus intersit, et compensatio-
habere potest creditor, si for-
pigneraticia vel ex alia causa

cum eo agetur. Qui reprobos
mmos solvit creditori, an habet
neraticiam actionem quasi so-
pecunia, quaeritur: et con-
neque pigneraticia eum agere
que liberari posse, quia reproba
unia non liberat solventem, re-
bis videlicet nummis redden-

is. Si vendiderit quidem cre-
r pignus pluris quam debitum
t, nondum autem pretium ab
ptore exegerit, an pigneratiti
judicio conveniri possit ad su-
llum reddendum, an vero vel
pectare debeat[1], quoad emptor
at, vel suscipere actiones ad-
sus emptorem? et arbitror non

1) debitor προσθ. (Mo.)

χρόνου τοὺς τόκους νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ ὀφειλέτου, διότι κατάδηλον ἐγένετο ὅτι οὐδὲν κατεβλήθη αὐτῷ [οὕτως], ὥστεἡ ἀφαίρεσις νὰ ἦναι ἀδύνατος· ἀλλ'ἐὰν τὸ ἁπλοῦν παρέσχε, θέλει διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ δόλου ἀποκρουσθῇ τῆς ἀπαιτήσεως τῶν τόκων, καθόσον ἔσχε τὴν χρῆσιν τοῦ τιμήματος, ὅπερ παρὰ τοῦ ἀγοραστοῦ ἔλαβεν.

24 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐπιτυχῶς παρ' ἐμοὶ ἠρωτήθη, ἂν ὁ πιστωτὴς ἐπέτυχε παρὰ τοῦ Καίσαρος, ὥστε νὰ νέμηται τὸ ἐνέχυρον, τοῦτο δ' ἐξενικήθη, ἆρά γε ἔχει τὴν ἀντίθετον τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγήν; φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἔληξεν ἡ τοῦ ἐνεχύρου ἐνοχή, καὶ ἐγένετο ἀποχώρησις ἀπὸ τοῦ συμβολαίου. ὅμως ἐδόθη ὠφέλιμος [ἀγωγὴ] ἐκ τῆς ἀγοράσεως, ὡς ἐὰν ἀντὶ καταβολῆς εἶχε δοθῇ εἰς αὐτὸν πρᾶγμα, ὥστε νὰ ἱκανοποιήσῃ αὐτὸν ὡς πρὸς τὸ ποσὸν τοῦ χρέους, ἢ εἰς τὸ διαφέρον αὐτοῦ, καὶ συμψηφισμὸν δὲ δύναται νὰ ἔχῃ ὁ πιστωτής, ἐὰν τυχὸν ἐκ τοῦ ἐνεχύρου ἢ ἐξ ἄλλης αἰτίας ἐ-
1 γείρεται κατ' αὐτοῦ ἀγωγή. Ὅστις ἀδόκιμα, νομίσματα, κατέβαλεν εἰς τὸν πιστωτήν, ἐρωτᾶται ἂν ἔχῃ τὴν τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγήν, καταβληθέντων τῶν χρημάτων. γνωστὸν λοιπὸν [εἶνε] ὅτι οὔτε διὰ τῆς τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγῆς δύναται οὗτος νὰ ἐναγάγῃ, οὔτε ν' ἀπαλλαχθῇ, διότι ἀδόκιμα χρήματα δὲν ἀπαλλάττουσι τὸν καταβάλλοντα, τῶν ἀδοκίμων ἐννοεῖται νομισμάτων ἀποδι-
2 δομένων [τῷ καταβαλόντι.] Ἐὰν ἐπώλησε μὲν ὁ πιστωτὴς τὸ ἐνέχυρον ἀντὶ περισσοτέρου, παρ' ὅσον ὠφείλετο, ὅμως δὲν ἔλαβεν ἔτι τὸ τίμημα παρὰ τοῦ ἀγοραστοῦ, δύναται ἆρά γε νὰ ἐναχθῇ διὰ τῆς ἀγωγῆς τοῦ ἐνεχύρου πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ πλεονάζοντος, ἢ τοὐναντίον πρέπει ὁ ὀφειλέτης ἢ νὰ περιμένῃ, ἕως οὗ ὁ ἀγοραστὴς καταβάλῃ, ἢ ν' ἀναλάβῃ τὰς ἀγωγὰς ἐναντίον τοῦ ἀ-

esse urguendum ad solutionem creditorem, sed aut exspectare debere debitorem aut, si non exspectat, mandandas ei actiones adversus emptorem periculo tamen venditoris quod si accepit iam pecu-

γοραστοῦ; φρονῶ λοιπὸν ὅτι δὲν θέλ
ἀναγκάζεσθαι εἰς καταβολὴν ὁ πιστ
τὴς, ἀλλ' ὅτι πρέπει εἴτε ὁ ὀφειλέτ
νὰ περιμένῃ, εἴτε, ἐὰν μὴ περιμέν
νὰ ἐκχωρηθῶσιν αὐτῷ αἱ ἀγωγαὶ ἐνα
τίον τοῦ ἀγοραστοῦ ἐπὶ κινδύνῳ ὁμ
τοῦ πωλητοῦ. ἂν ὅμως ἔλαβεν ἤδη
χρήματα, ἀποδίδει [ὁ πιστωτὴς] τὸ πὶ
3 ονάζον. Ἐν τῇ ἀγωγῇ τοῦ ἐνεχύρ
περιλαμβάνεται καὶ ἂν τὰ ὡς ἐνέχυρ
δοθέντα κακῶς μετεχειρίσθη ὁ πιστ
τὴς, ἢ τοὺς δούλους ἐξησθένισε. β
βαίως ἐὰν ἕνεκα τῶν κακοπραξιῶν τ
ἐτιμώρησεν, ἢ ἔδεσεν, ἢ ἤγαγεν εἰς τ
πολίαρχον ἢ τὸν διοικητήν, δέον
εἴπωμεν ὅτι ὁ πιστωτὴς δὲν ἐνέχετ
διὰ τῆς ἀγωγῆς τοῦ ἐνεχύρου. ὅθεν ἐ
προέστησε δούλην, ἢ ἄλλο ἀνήθικον
πράξῃ ἠνάγκασεν, ἀμέσως ἡ δούλη
παλλάσσεται τοῦ ἐνεχύρου.

niam, superfluum reddit. In pigneraticio judicio venit et si res pignori datas male tractavit creditor vel servos debilitavit. plane si pro maleficiis suis coercuit vel vinxit vel optulit praefecturae vel praesidi, dicendum est pigneraticia creditorem non teneri. quare si prostituit ancillam vel aliud improbatum facere coegit, ilico pignus ancillae solvitur.

3

25 *IDEM* Si servos pigneratos artificiis instruxit creditor, si quidem iam imbutos vel voluntate debitoris, erit actio contraria: si vero nihil horum intercessit, si quidem artificiis necessariis, erit actio contraria, non tamen sic, ut cogatur servis carere pro quantitate sumptuum debitor. sicut enim neglegere creditorem[2] dolus et culpa quam praestat non patitur, ita nec talem efficere rem pigneratam, ut gravis sit debitori ad reciperandum: puta saltum grandem pignori datum ab homine, qui vix luere potest, nedum excolere, tu acceptum pignori excoluisti sic, ut magni pretii faceres. alioquin non est aequum aut quaerere me alios creditores aut cogi distrahere quod velim receptum aut tibi paenuria coactum derelinquere. medie igitur haec a judice

25 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν δούλους ἐνεχυρ
σμένους ἐδίδαξεν ὁ πιστωτὴς τέχν
ἂν μὲν [ἐδίδαξεν αὐτοὺς] ἤδη εἰσηγμ
νους, ἢ τῇ θελήσει τοῦ ὀφειλέτ
ὑπάρχει ἡ ἀντίθετος ἀγωγή. ἂν
μως μηδὲν τούτων ἐμεσολάβησ
ἂν μὲν [ἐδίδαξεν αὐτοὺς] τέχν
ἀναγκαίας, ὑπάρχει ἡ ἀντίθετος ἀγ
γὴ, οὐχὶ ὅμως οὕτως, ὥστε ν' ἀναγκ
ζηται ὁ ὀφειλέτης νὰ στερηθῇ τῶν δά
λων ἕνεκα τοῦ ποσοῦ τῶν δαπανῶ
διότι ὡς ὁ δόλος καὶ τὸ πταῖσμα, δι'
εὐθύνεται, δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὸν πιστ
τὴν ν' ἀμελῇ τὸ ἐνεχυρασθὲν πρᾶγμ
οὕτω μηδὲ τοιοῦτον νὰ καθιστᾷ αὐ
ὥστε νὰ εἶνε βαρεῖα διὰ τὸν ὀφειλέτ
ἡ ἀνάληψις αὐτοῦ· ὑπόθες ὅτι μέ
κτῆμα δοθὲν ἐνέχυρον ὑπ' ἀνθρώπ
ὅστις μόλις δύναται ν' ἀπαλλάξῃ [α
τὸ] τοῦ χρέους, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ καλ
εργήσῃ, σὺ λαβὼν ὡς ἐνέχυρον ἐκαλ
έργησας οὕτως, ὥστε νὰ τὸ καταστήσ
μεγάλης ἀξίας. ἄλλως δὲν εἶνε ἐπι
κὲς εἴτε νὰ ζητῶ ἄλλους πιστωτ

(2) rem προσθ. o.)

unt dispicienda, ut neque delitus debitor neque onerosus creditor audiatur.

26 *IDEM* Non est mirum, si ex acumque causa magistratus in ssessionem aliquem miserit, pius constitui, cum testamento oque pignus constitui posse imrator noster cum patre saepissime rescripsit. Sciendum est, iussu magistratus pignus conuitur, non alias constitui, nisi tum fuerit in possessionem.

27 *IDEM* Petenti mutuam pemiam creditori, cum prae manu ditor non haberet, species auri dit, ut ignori apud alium credidem poneret. si iam solutione eratas receptasque eas is qui ceperat tenet, exhibere jubenest: quod si etiamnunc apud ditorem creditoris sunt, volunde domini nexae videntur, sed ut eratae tradantur, domino earum pria actio adversus suum creorem competit.

28 *JULIANUS* Si creditor, qui pignori acceperat, amissa possessione Serviana actione erit et litis aestimationem conutus sit, postea debitor eandem petens exceptione summove, nisi offerat ei debitor[1], quod ro eo solutum est. Si servus peculiari nomine pignus accerit, actio pigneraticia adversus

[1] qui dedit (Mo.)

εἴτε ν' ἀναγκάζωμαι νὰ ἐκποιῶ, ὅ,τι θέλω ν' ἀναλάβω, εἴτε ἐξ ἀπορίας ν' ἀναγκάζωμαι νὰ καταλείπω εἰς σέ. ἐν μέτρῳ λοιπὸν δέον νὰ κρίνωνται ταῦτα ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ, ὥστε μήτε εὐαίσθητος [ὡς πρὸς τὰς δαπάνας] ὀφειλέτης, μήτε ἐπαχθὴς πιστωτὴς νὰ εἰσακούηται.

26 *Ο ΑΥΤΟΣ* Δὲν εἶνε θαυμαστὸν, ἐὰν ἐξ οἱασδήποτε αἰτίας ἔπεμψέ τινα ὁ ἄρχων εἰς νομὴν, νὰ συνίσταται ἐνέχυρον, ἀφοῦ καὶ διὰ διαθήκης δύναται νὰ συσταθῇ ἐνέχυρον, ἀντεπέστειλε συχνότατα ὁ ἡμέτερος αὐτοκράτωρ μετὰ τοῦ πατρός του. Δέον δὲ νὰ γνωσθῇ ὅτι, ὅταν κατὰ διαταγὴν τοῦ ἄρχοντος συνίσταται ἐνέχυρον, δὲν συνίσταται ἄλλως, ἐὰν μὴ ἐγένετο προσέλευσις εἰς τὴν νομήν.

27 *Ο ΑΥΤΟΣ* Εἰς πιστωτὴν ζητοῦντα τὰ δανεισθέντα χρήματα, ἐπειδὴ ὁ ὀφειλέτης δὲν εἶχε πρόχειρα, ἔδωκε τεμάχια χρυσοῦ, ἵνα τὰ καταθέσῃ ὡς ἐνέχυρον παρ' ἑτέρῳ πιστωτῇ. ἐὰν ἤδη ἀφοῦ διὰ καταβολῆς [τοῦ χρέους] ταῦτα ἀπηλλάγησαν καὶ ἐλήφθησαν, ὁ λαβὼν [πιστωτὴς] παρακρατῇ, θέλει διαταχθῇ νὰ ἀποκαταστήσῃ· ἂν ὅμως εὑρίσκωνται εἰσέτι παρὰ τῷ πιστωτῇ τοῦ πιστωτοῦ, θεωροῦνται σὺν τῇ θελήσει τοῦ κυρίου ἐνεχυρασμένα, ἀλλ' εἰς τὸν κύριον αὐτῶν ἁρμόζει ἐναντίον τοῦ πιστωτοῦ αὐτοῦ ἰδία ἀγωγὴ, ὥστε ἀπαλλασσόμενα νὰ παραδοθῶσι.

28 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐὰν πιστωτὴς, ὅστις εἶχε λάβει πρᾶγμα ὡς ἐνέχυρον, ἀπολέσας τὴν νομὴν αὐτοῦ, διὰ τῆς Σερβιανῆς ἀγωγῆς ἀπῄτησε, καὶ τὴν διατίμησιν τῆς δίκης ἐπέτυχε, κατόπιν ὁ ὀφειλέτης τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ἀπαιτῶν ἀποκρούεται δι' ἐνστάσεως, ἐὰν μὴ προσφέρῃ εἰς τὸν δόντα, ὅ,τι διὰ τοῦτον (τὸν ὀφειλέτην) κατεβλήθη. Ἐὰν δοῦλος ὑπὲρ ἀπαιτήσεως τοῦ χρηματίου ἔλαβεν ἐνέχυρον, ἁρμόζει εἰς τὸν ὀφειλέτην ἡ τοῦ

dominum debitori competit.

29 *IDEM* Si rem alienam bona fide emeris et mihi pignori dederis ac precario rogaveris, deinde me dominus heredem instituerit, desinit pignus esse et sola precarii rogatio supererit : idcirco usucapio tua interpellabitur.

30 *PAULUS* Qui ratiario crediderat, cum ad diem pecunia non solveretur, ratem in flumine sua auctoritate detinuit : postea flumen crevit et ratem abstulit. si invito ratiario retinuisset, ejus periculo ratem fuisse respondit : sed si debitor sua voluntate concessisset, ut retineret, culpam dumtaxat ei praestandam, non vim majorem.

31 *AFRICANUS* Si servus pignori datus creditori furtum faciat, liberum est debitori servum pro noxae deditione relinquere : quod si sciens furem pignori mihi dedit, etsi paratus fuerit pro noxae dedito apud me relinquere, nihilo minus habiturum me pigneraticiam actionem, ut indemnem me praestet. eadem servanda esse Julianus ait etiam cum depositus vel commodatus servus furtum faciat.

32 *MARCIANUS* Cum debitore, qui alienam rem pignori dedit, potest creditor contraria pigneraticia agere, etsi solvendo debitor sit.

33 *IDEM* Si pecuniam debitor solverit, potest pigneraticia actio-

ἐνεχύρου ἀγωγὴ ἐναντίον τοῦ κυρίου.

29 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν πρᾶγμα ἀλλ[ό]τριον καλῇ τῇ πίστει ἠγόρασας, καὶ [ἐ]μὲ ἐνέχυρον ἔδωκας, καὶ κατὰ παρ[ά]κλησιν ἔλαβες, κατόπιν δ' ὁ [ἀληθι]κύριος ἐνεκατέστησεν ἐμὲ κληρονόμ[ον] παύει νὰ εἶνε ἐνέχυρον, καὶ μόνη κατὰ παράκλησιν δόσις ὑπολείπετ[αι] διὰ τοῦτο ἡ χρησικτησία σου διακ[ό]πτεται.

30 *ΠΑΥΛΟΣ* Εἰς ἀγωγέα σχεδ[ί]ᾳ ἐδάνεισέ τις. ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν π[ρ]θεσμίαν τὰ χρήματα δὲν κατεβλήθ[η]σαν, ἐκράτησε τὴν σχεδίαν ἐν τῷ [π]ταμῷ κατ' ἰδίαν κρίσιν· εἶτα ὁ πο[τ]μὸς ὑψώθη καὶ τὴν σχεδίαν ἀπήγαγ[ε]ἂν μὲν ἄκοντος τοῦ ἀγωγέως εἶχε κ[ρ]τήσει, εἰς ἐκεῖνον ἀποβλέπει ὁ κίνδ[υ]τῆς σχεδίας, ἀπήντησεν [ὁ Ἀλφῆνι]ἂν ὅμως ὁ ὀφειλέτης κατ' οἰκείαν θέλ[η]σιν ἐπέτρεψε νὰ κρατήσῃ, διὰ μόνον [τ]πταῖσμα ἐνέχεται, οὐχὶ δὲ τὴν ἀν[τ]τέραν βίαν.

31 *ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ* Ἐὰν δοῦλος δοθ[ῇ] ἐνέχυρον διαπράξῃ κλοπὴν κατὰ [τ]πιστωτοῦ, εἶνε ἐλεύθερος ὁ ὀφειλέτης· ἐγκαταλίπῃ τὸν δοῦλον πρὸς ἔκδο[σ]ἀντὶ τῆς βλάβης· ἂν ὅμως γινώσκ[ω]ἔδωκέ μοι ὡς ἐνέχυρον κλέπτην, [ἐ]ἂν εἶνε πρόθυμος νὰ μοὶ ἐγκαταλ[ί]αὐτὸν πρὸς ἔκδοσιν ἀντὶ τῆς βλάβ[ης] οὐδὲν ἧττον θέλω ἔχει τὴν τοῦ ἐνε[χ]ρου ἀγωγήν, ὥστε νὰ μὲ ἀποζημιώ[σ]ταὐτὰ δέον νὰ τηρῶνται, λέγει ὁ Ἰ[ου]λιανός, καὶ ἐὰν παρακατατεθειμένος χρησιδανεισμένος δοῦλος διαπρ[άξ]κλοπήν.

32 *ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ* Κατὰ ὀφειλέτ[ου] ὅστις ἀλλότριον πρᾶγμα ἔδωκεν [ἐ]ἐνέχυρον, δύναται ὁ πιστωτὴς νὰ ἐγ[δ]ρῃ τὴν ἀντίθετον τοῦ ἐνεχύρου ἀγ[ω]γήν, καὶ ἂν ὁ ὀφειλέτης εἶνε ἀξιόχρε[ως].

33 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ὁ ὀφειλέτης κα[τ]βαλε τὰ χρήματα, δύναται νὰ με[τ]

uti ad reciperandan ἀντίχρησιν : m cum pignus sit, hoc verbo erit uti.

34 *MARCELLUS* Titius cum credisset pecuniam Sempronio et eam pignus accepisset futurumesset,ut distraheret eam[1] cretor, quia pecunia non solveretur, it a creditore[2],ut fundum certo ptum haberet et cum impetrasepistulam, qua se vendidisse dum creditori significaret,emi: quaero, an hanc venditionem bitor revocare possit offerendo tem et usuras quae debentur. rcellus respondit secundum ea, ae proposita essent, revocare n posse.

[1]) rem προσθ. (Mo.)—([2]) ab eo debitor (Mo.) [3]) διαγρ. (Mo.)

35 *FLORENTINUS* Cum et sornomine et usurarum aliquid petur ab eo, qui sub pignoribus cuniam debet, quidquid ex venione pignorum recipiatur, prim usuris, quas iam tunc deberi nstat, deinde si quid superest ti accepto ferendum est: nec diendus est debitor, si, cum pam idioneum se esse sciat, eligit, o nomine exonerari pignus suum

malit. Pignus manente proprie- e debitoris solam possessionem nsfert ad creditorem : potest nen et precario et pro conducto bitor re sua uti.

36 *ULPIANUS* Si quis in pignopro auro aes subiecisset crediri, qualiter teneatur, quaesitum . in qua specie rectissime Sa-

χειρισθῇ τὴν τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγήν,ὅπως ἀναλάβῃ τὴν [δοθεῖσαν] ἀντίχρησιν· διότι ἀφοῦ εἶνε ἐνέχυρον, δύναται νὰ γείνῃ χρῆσις τῆς τοιαύτης λέξεως.

34 *ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ* Ὅτε ὁ Τίτιος ἐδάνεισε χρήματα εἰς τὸν Σεμπρώνιον, καὶ δι' αὐτὰ ἔλαβεν ἐνέχυρον, ἔμελλε δὲ νὰ πωλήσῃ τὸ πρᾶγμα τοῦτο ὁ πιστωτής, διότι τὰ χρήματα δὲν κατεβάλλοντο, ἐζήτησεν ἀπ' αὐτοῦ ὁ ὀφειλέτης, νὰ ἔχῃ [ὁ πιστωτὴς] τὸν [ἐνεχυρασμένον] ἀγρὸν ἀντὶ ὡρισμένου τιμήματος ἠγορασμένον, καὶ ἀφοῦ ἐπέτυχε [τοῦτο] ἔπεμψεν ἐπιστολήν, δι' ἧς ἐδήλου ὅτι ἐπώλησε τὸν ἀγρὸν εἰς τὸν πιστωτήν· ἐρωτᾶται, ἂν ὁ ὀφειλέτης δύναται ν' ἀνακαλέσῃ τὴν τοιαύτην πώλησιν προσφέρων τὸ κεφαλαιον καὶ τοὺς ὀφειλομένους τόκους. ὁ Μάρκελλος ἀπήντησεν ὅτι ὡς τὰ πράγματα ἐξετέθησαν, δὲν δύναται ν' ἀνακαλέσῃ.

35 *ΦΛΩΡΕΝΤΙΝΟΣ* Ἐὰν καὶ λόγῳ κεφαλαίου καὶ [λόγῳ] τόκων ὀφείληταί τι παρ' ἐκείνου, ὅστις ὀφείλει χρήματα ἐπὶ ἐνεχύροις, ὅ,τι ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν ἐνεχύρων λαμβάνεται, δέον πρῶτον νὰ καταλογίζηται εἰς τοὺς τόκους, οἵτινες ἤδη βέβαιον εἶνε ὅτι ὀφείλονται, εἶτα δ' ἐάν τι ὑπολείπηται, εἰς τὸ κεφάλαιον· οὐδὲ πρέπει νὰ εἰσακούηται ὁ ὀφειλέτης, ἐάν, γινώσκων ὅτι δὲν εἶνε ἀξιόχρεως, ἐκλέξῃ τὸν τρόπον καθ' ὃν προτιμᾷ νὰ ἐλαφρωθῇ τὸ ἐνέχυρον αὐτοῦ. Τὸ ἐνέχυρον μεταβιβάζει εἰς τὸν πιστωτὴν μόνην τὴν νομήν, μενούσης τῆς κυριότητος εἰς τὸν ὀφειλέτην· δύναται ὅμως ὁ ὀφειλέτης νὰ μεταχειρισθῇ τὸ ἑαυτοῦ πρᾶγμα καὶ κατὰ παράκλησιν [λαμβάνων αὐτὸ] καὶ ἐπὶ μισθώσει.

36 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις ἀντὶ χρυσοῦ χαλκὸν ὑπέβαλεν εἰς τὸν πιστωτὴν ὡς ἐνέχυρον, ἠρωτήθη κατὰ τίνα τρόπον ἐνέχεται. ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁρ-

binus scribit, si quidem dato auro aes subiecisset, furti teneri: quod si in dando aes subiecisset, turpiter fecisse, non furem esse. sed et hic puto pigneraticium judicium locum habere, et ita Pomponius scribit. sed et extra ordinem stellionatus nomine plectetur, ut est

1 saepissime rescriptum. Sed et si quis rem alienam mihi pignori dederit sciens prudensque vel si quis alii obligatam mihi obligavit nec me de hoc certioraverit, eodem crimine plectetur. plane si ea res ampla est et ad modicum aeris fuerit pignerata, dici debebit cessare non solum stellionatus crimen, sed etiam pigneraticiam et de dolo actionem, quasi in nullo captus sit, qui pignori secundo loco accepit.

37 *PAULUS* Si pignus mihi traditum locassem domino, per locationem retineo possessionem, quia antequam conduceret debitor, non fuerit ejus possessio, cum[1] et animus mihi retinendi sit et conducenti non sit animus possessionem apiscendi.

(1) διαγρ. (Mo.)

38 *MODESTINUS* Pupillo capienti pignus propter metum pigneraticiae actionis necessaria est tutoris auctoritas.

39 *IDEM* Gaius Seius ob pecuniam mutuam fundum suum Lucio Titio pignori dedit: postea pactum inter eos factum est, ut creditor pignus suum in conpensationem pecuniae suae certo tempore possideret: verum ante expletum tem-

θότατα ὁ Σαβῖνος γράφει, ἂν μὲν ἀφ
ἔδωκε τὸν χρυσὸν ὑπέβαλε τὸν χαλκ
ἐνέχεται διὰ κλοπήν· ἂν ὅμως ἐνῷ
δισε [τὸν χρυσὸν] ὑπέβαλε τὸν χαλκ
ἐνήργησεν ἀπατηλῶς, δὲν εἶνε κλέπτ
ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα φρονῶ λαμβάνει χ
ραν ἡ τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγή, οὕτω
γράφει ὁ Πομπώνιος. ἀλλὰ καὶ ἐκτ
κτως ἕνεκα τῆς κακοτροπίας θέλει
μωρηθῆ, καθὰ συχνότατα ἀντεπεστ
λη. Ἀλλὰ καὶ ἂν τις πρᾶγμα ἀλλ
τριον ἔδωκέ μοι ἐνέχυρον ἐν γνώσει κ
σκοπίμως, ἢ ἂν τις [πρᾶγμα] εἰς ἄλλ
ὑποκείμενον, ὑπέβαλεν εἰς ἐμὲ [ἐνέχ
ρον] χωρὶς νὰ μὲ εἰδοποιήσῃ περὶ το
του, διὰ τὸ αὐτὸ ἔγκλημα θέλει τιμ
ρηθῆ. ἐὰν βεβαίως τὸ πρᾶγμα εἶνε μ
γάλης ἀξίας, καὶ διὰ μέτριον ποσ
ἦτον ἐνεχυρασμένον, δέον νὰ εἴπωμ
ὅτι ἀργεῖ ὄχι μόνον τὸ ἔγκλημα τ
κακοτροπίας, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ ἐνεχύρ
καὶ τοῦ δόλου ἀγωγή, ὡσεὶ οὐδόλ
ἐξηπατήθη, ὅστις ἔλαβεν [ἐκεῖνο] κα
δεύτερον λόγον ὡς ἐνέχυρον.

37 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἐνέχυρον παραδ
θὲν εἰς ἐμὲ ἤθελον ἐκμισθώσει εἰς τ
κύριον, διὰ τῆς ἐκμισθώσεως διατη
τὴν νομὴν, καθόσον πρὶν ἢ ὁ ὀφειλέτ
μισθώσῃ αὐτὸ, ἡ νομὴ δὲν ἀνῆκεν
ἐκεῖνον, καὶ ἡ διάνοια τῆς διατηρήσε
[τῆς νομῆς] ὑπάρχει παρ' ἐμοί, καὶ
μισθῶν δὲν ἔχει τὴν διάνοιαν ν' ἀπ
κτήσῃ τὴν νομήν.

38 *ΜΟΔΕΣΤΙΝΟΣ* Εἰς ἄνηβον λαμβ
νοντα ἐνέχυρον ἕνεκα τοῦ φόβου τῆς τ
ἐνεχύρου ἀγωγῆς εἶνε ἀναγκαία ἡ τ
ἐπιτρόπου αὐθεντία.

39 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ Γάϊος Σέϊος ἔνε
δανεισθέντων χρημάτων ἔδωκεν εἰς τ
Λούκιον Τίτιον τὸν ἀγρόν του ὡς ἐν
χυρον· κατόπιν ἐγένετο μεταξὺ αὐτ
σύμφωνον, ὥστε ὁ πιστωτὴς νὰ νέμ
ται ἐπὶ ὡρισμένον χρόνον τὸ ἐνέχυρ
πρὸς συμψηφισμὸν τῶν χρημάτων τ

s creditor cum suprema sua or-
haret, testamento cavit, ut alter
filiis suis haberet eum fundum
addidit «quem de Lucio Titio[1]
i», cum non emisset: hoc te-
mentum inter ceteros signavit
Gaius Seius, qui fuit debitor.
ero, an ex hoc quod signavit
ejudicium aliquod sibi fecerit,
n nullum instrumentum vendi-
his proferatur, sed solum pac-
n, ut creditor certi temporis
ctus caperet. Herennius Mode-
us respondit contractui pigno-
non obesse, quod debitor tes-
entum creditoris, in quo se
ise pignus expressit, signasse
ponitur.

0 *PAPINIANUS* Debitor a cre-
re pignus quod dedit frustra
t, cum rei suae nulla emptio
nec si minoris emerit et pignus
at aut dominium vindicet, ei
totum debitum offerenti cre-
r possessionem restituere co-

etur. Debitoris filius, qui ma-
in patris potestate, frustra
us a creditore patris peculia-
is nummis comparat: et ideo
atronus debitoris contra tabu-
ejus possessionem acceperit,
inii partem optinebit: nam
unia, quam filius ex re patris
retium dedit, pignus liberatur.

[1] Gajo Seio (σ. μ.)

oluta pecunia creditor posses-

ὅμως πρὸ παρελεύσεως τοῦ χρόνου ὁ πιστωτὴς ἐνῷ διέτασσε τὴν τελευταίαν αὐτοῦ βούλησιν, ὥρισεν ἐν τῇ διαθήκῃ, ὥστε εἰς ἐκ τῶν υἱῶν του νὰ ἔχῃ τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον, προσέθηκε δὲ «ὃν παρὰ τοῦ Γαΐου Σείου ἠγόρασα» ἐνῷ δὲν εἶχεν ἀγοράσει. τὴν διαθήκην ταύτην μεταξὺ ἄλλων ὑπέγραψε καὶ ὁ Γάϊος Σέϊος, ὅστις ἦτο ὀφειλέτης. ἐρωτᾶται, ἂν ἐκ τούτου, ὅτι ὑπέγραψεν, ἐποίησεν εἰς ἑαυτὸν βλάβην τινά, ἀφοῦ οὐδὲν ἔγγραφον πωλήσεως παρουσιάζεται, ἀλλὰ μόνον τὸ σύμφωνον, τοῦ νὰ λαμβάνῃ ὁ πιστωτὴς τοὺς καρποὺς ὡρισμένου χρόνου. ὁ Ἑρήννιος Μοδεστῖνος ἀπήντησεν ὅτι εἰς τὸ συμβόλαιον τοῦ ἐνεχύρου δὲν ἀντίκειται, ὅτι ὁ ὀφειλέτης λέγεται ὑπογράψας τὴν διαθήκην τοῦ πιστωτοῦ, ἐν ᾗ ἀνέφερεν ὅτι ἠγόρασε τὸ ἐνέχυρον.

40 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ὁ ὀφειλέτης ματαίως ἀγοράζει παρὰ τοῦ πιστωτοῦ τὸ ἐνέχυρον, ὅπερ ἔδωκε, καθόσον τοῦ ἰδίου πράγματος οὐδεμία ὑπάρχει ἀγόρασις· μηδ' ἐὰν ἀντὶ ὀλιγωτέρου τιμήματος ἠγόρασε, καὶ ἀπαιτῇ τὸ ἐνέχυρον ἢ διεκδικῇ τὴν κυριότητα, ἀναγκάζεται ὁ πιστωστὴς ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν νομὴν εἰς αὐτὸν μὴ προσφέροντα 1 ὁλόκληρον τὸ χρέος. Ὁ τοῦ ὀφειλέτου υἱός, ὅστις μένει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατρός, ματαίως ἀγοράζει παρὰ τοῦ πιστωτοῦ τοῦ πατρὸς τὸ ἐνέχυρον διὰ νομισμάτων τοῦ χρηματίου· καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν ὁ πάτρων τοῦ ὀφειλέτου ἔλαβε τὴν νομὴν [τῆς περιουσίας τούτου] ἐναντίον τῆς διαθήκης αὐτοῦ, θέλει ἀποκτήσει μέρος τῆς κυριότητος [τοῦ ἐνεχύρου]· διότι τὰ χρήματα, ἅτινα ὁ υἱὸς [τοῦ ὀφειλέτου] ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ πατρὸς ὡς τίμημα [τοῦ ἐνεχύρου] ἔδωκεν, ἀπαλλάττουσι τὸ ἐνέχυρον [χωρὶς νὰ καθιστῶσιν αὐτὸ ἰδιοκτησίαν τοῦ ἀγο-
2 ράσαντος υἱοῦ]. Μετὰ τὴν καταβο-

sionem pignoris, quae corporalis apud eum fuit, restituere debet nec quicquam amplius praestare cogitur[1]. itaque si medio tempore pignus creditor pignori dederit, domino solvente pecuniam quam debuit secundi pignoris neque persecutio dabitur neque retentio relinquetur.

(1) debitor προσθ. (Fab.)

41 *PAULUS* Rem alienam pignori dedisti, deinde dominus rei ejus esse coepisti: datur utilis actio pigneraticia creditori. non est idem dicendum, si ego Titio, qui rem meam obligaverat sine mea voluntate, heres extitero: hoc enim modo pignoris persecutio concedenda non est creditori, nec utique sufficit ad competendam utilem pigneraticiam actionem eundem esse dominum, qui etiam pecuniam debet. sed si convenisset de pignore, ut ex suo mendacio arguatur, improbe resistit, quo minus utilis actio moveatur.

42 *PAPINIANUS* Creditor judicio, quod de pignore dato proponitur, ut superfluum pretii cum usuris restituat, jure cogitur, nec audiendus erit, si velit emptorem delegare, cum in venditione, quae fit ex facto[2], suum creditor negotium gerat.

(2) pacto Cuj.

43 *SCAEVOLA* Locum purum pignori creditori obligavit eique instrumentum emptionis tradidit: et

λὴν τῶν χρημάτων, ὁ πιστωτὴς ὀφε
λει ν' ἀποκαθιστᾷ τὴν νομὴν τοῦ ἐ
χύρου, ἥτις σωματικῶς ὑπάρχει πα
αὐτῷ, χωρὶς ν' ἀναγκάζηται ὁ ὀφειλ
της νὰ παρέχῃ τι περισσότερον. ὅ(
ἐὰν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ὁ πιστωτ
ἔδωκε τὸ ἐνέχυρον [εἰς ἕτερον] ὡς ἐ
χυρον, ὅταν ὁ κύριος καταβάλῃ
χρήματα, ἅτινα ὤφειλεν, οὔτε ἐπιδί
ξις τοῦ δευτέρου ἐνεχύρου ἐπιτρέπετ
[εἰς τὸν δεύτερον πιστωτὴν], οὔτε π
ρακράτησις ὑπολείπεται.

41 *ΠΑΥΛΟΣ* Πρᾶγμα ἀλλότριον ἔδ
κας ἐνέχυρον, κατόπιν δ' ἤρξω νὰ
σαι κύριος τοῦ πράγματος τούτου·
δεται ὠφέλιμος ἀγωγὴ τοῦ ἐνεχύ
εἰς τὸν πιστωτήν. δὲν θέλει δὲ λεχθῆ
τὸ αὐτό, ἐὰν ἐγὼ τοῦ Τιτίου, ὅσ
εἶχεν ὑποβάλει [ὡς ἐνέχυρον] πρᾶγ
μου ἄνευ τῆς θελήσεώς μου, ἀναδειχ
κληρονόμος· διότι κατὰ τοιοῦτον τρ
πον δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέπηται εἰς τ
πιστωτὴν ἡ τοῦ ἐνεχύρου ἐπιδίωξ
οὐδ' ἐξάπαντος ἀρκεῖ πρὸς ἀπονομ
ὠφελίμου ἀγωγῆς τοῦ ἐνεχύρου, νὰ ἦ
νε ὁ αὐτὸς κύριος, ὅστις καὶ τὰ χρ
ματα ὀφείλει. ἀλλ' ἐὰν ἐγένετο [με
τοῦ πιστωτοῦ] σύμβασις [ἀναγνωρισ
κὴ] περὶ τοῦ ἐνεχύρου, ὥστε νὰ ἐλέγχ
ταί τις ἐπὶ ψεύδει, ἀτόπως ἀνθίστατ
ὥστε νὰ μὴ ἐγερθῇ ὠφέλιμος ἀγωγή

42 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ὁ πιστωτὴς δ
τῆς ἀγωγῆς, ἥτις περὶ δοθέντος ἐ
χύρου παρέχεται, ἐγκύρως ἀναγκάζ
ται ν' ἀποκαταστήσῃ τὸ πλεονάζ
τῆς ἀξίας μετὰ τῶν τόκων, οὐδὲ θέ
εἰσακουσθῇ, ἐὰν θέλῃ ν' ἀντιδώσῃ
ἀγοραστὴν, καθόσον ἐν τῇ πωλήσ
ἥτις κατ' ἀκολουθίαν τοῦ [περὶ ἐνεχύρ
συμφώνου γίνεται, *ἰδίαν* ὑπόθεσιν δι
κεῖ ὁ πιστωτής.

43 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Τόπον καθαρὸν π
ρεχώρησέ [τις] ὡς ἐνέχυρον εἰς πιστ
τὴν, καὶ παρέδωκεν αὐτῷ τὸ τῆς ἀγ

n eum locum inaedificare vel- mota sibi controversia a vici- de latitudine, quod alias pro- re non poterat, petit a creditore, instrumentum a se traditum toritatis exhiberet: quo non ibente minorem locum aedifi- it. atque ita damnum passus quaesitum est, an, si credi- pecuniam petat vel pignus dicet, doli exceptione posita ex huius damni rationem habe- debeat respondit, si operam dedisset, ut instrumenti facul- subducta debitor caperetur, se debitorem pecunia soluta neraticia agere: opera autem eo data tunc et ante pecuniam utam in id quod interest cum

reditore agi. Titius cum[1] pecu- m mutuam accepit a Gaio Seio pignore culleorum: istos cul- s cum Seius in horreo haberet, sus ex offiio annonae centurio leos ad annonam sustulit ac tea instantia Gaii Seii credito- reciperati sunt: quaero, inter- uram, quae ex operis facta est, um Titius debitor an Seius ditor adgnoscere debeat. res- dit secundum ea quae propo- entur ob id, quod eo nomine rtrimenti accidisset,[2] non te- i.

ράσεως ἔγγραφον· καὶ ἐπειδὴ ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ ἤθελε νὰ οἰκοδομήσῃ, ἠγέρθη δ' ἔρις κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ γείτονος περὶ τοῦ πλάτους, ὅπερ δὲν ἠδύνατο ἄλλως ν' ἀποδείξῃ, ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν πιστωτὴν, νὰ ἐπιδείξῃ τὸ ὑπ' ἐκείνου παραδοθὲν ἀγοραστήριον ἔγγραφον. τούτου δὲ μὴ ἐπιδεικνύοντος, ᾠκοδόμησε μικρότερον τόπον, καὶ οὕτως ὑπέστη βλάβην. ἠρωτήθη, ἐὰν ὁ πιστωτὴς ἀπαιτῇ τὰ χρήματα ἢ διεκδικῇ τὸ ἐνέχυρον, ἀντιτασσομένης τῆς ἐνστάσεως τοῦ δόλου, ὀφείλει ἆρά γε ὁ δικαστὴς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν τοιαύτην βλάβην; ἀπήντησεν [ὁ Σκαιβ.], ἐὰν μὲν [ὁ πιστωτὴς] δὲν ἔκαμεν ἐπίτηδες, ὥστε ὁ ὀφειλέτης στερούμενος τῆς εὐχερείας [τοῦ νὰ μεταχειρισθῇ] τὸ ἔγγραφον νὰ ζημιωθῇ, δύναται ὁ ὀφειλέτης καταβάλλων τὰ χρήματα νὰ ἐγείρῃ τὴν τοῦ ἐνεχύρου ἀγωγήν. ἂν ὅμως ἐγένετο ἐκεῖνο ἐπίτηδες, τότε, καὶ πρὸ τῆς καταβολῆς τῶν χρημάτων, [δύναται] νὰ ἐναγάγῃ τὸν πιστωτὴν διὰ τὸ *1* διαφέρον. Ὁ Τίτιος ἔλαβε δάνεια χρήματα παρὰ τοῦ Γαΐου Σείου ἐπὶ ἐνεχύρῳ σάκκων· τοὺς διὰ σῖτον σάκκους τούτους, ἐνῷ ὁ Σέϊος εἶχεν ἐν τῇ ἀποθήκῃ, ὁ σταλεὶς παρὰ τῆς σιταρχείας ἑκατόνταρχος ἀφῄρεσε, καὶ εἶτα τῇ φροντίδι τοῦ πιστωτοῦ Γαΐου Σείου, ἀνελήφθησαν· ἐρωτᾶται, τὴν βλάβην, ἥτις ἐκ τῶν ἐργατῶν ἐγένετο, ἆρά γε ὁ ὀφειλέτης Τίτιος, ἢ ὁ πιστωτὴς Σέϊος δέον νὰ ὑποστῇ; ἀπήντησεν ὅτι, ὡς τὰ πράγματα ἐξετέθησαν, ὁ Σέϊος δὲν ἐνέχεται διὰ τὴν ἐκ τούτου ἐπελθοῦσαν βλάβην.

1) διαγρ. (Mo.)
2) Sojum προσθ. (Mo.)

# LIBER QUARTUS DECIMUS

## I [4].

### De exercitoria actione.

1 *ULPIANUS* Utilitatem huius edicti patere nemo est qui ignoret. nam cum interdum ignari, cuius sint condicionis vel quales, cum magistris propter navigandi necessitatem contrahamus, aequum fuit eum, qui magistrum navi imposuit, teneri, ut tenetur, qui institorem tabernae vel negotio praeposuit, cum sit major necessitas contrahendi cum magistro quam institore. quippe res patitur, ut de condicione quis institoris dispiciat et sic contrahat: in navis magistro non ita, nam interdum locus tempus non patitur plenius delibe-

(3) Κωδ. (4 25.)—Βασ. (53.1)

1 randi consilium. Magistrum navis accipere debemus, cui totius 2 navis cura mandata est. Sed si cum quolibet nautarum sit contractum, non datur actio in exercitorem, quamquam ex delicto cujusvis eorum, qui navis navigandae causa in nave sint, detur actio in exercitorem: alia enim est crotrahendi causa, alia delinquendi, si quidem qui magistrum praeponit, contrahi cum eo permittit, qui nautas adhibet, non contrahi cum eis permittit, sed culpa et do-

3 lo carere eos curare debet. Magistri autem imponuntur locandis navibus vel ad merces vel vecto-

# ΒΙΒΛ. ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟ

## 1.

### Περὶ τῆς κατὰ τοῦ ναυκλήρου ἀγωγῆς.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὅτι ἡ χρησιμότ
τοῦ διατάγματός τούτου εἶνε προφ
νὴς, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. διότι, ἐπειδή ἐνίο
ἀγνοοῦντες τίνος καταστάσεως καὶ ὁποί
εἶνε, μετὰ τῶν πλοιάρχων ἕνεκα τ
ἀνάγκης τοῦ πλοῦ συμβαλλόμεθα, ἡ
ἐπιεικὲς ἐκεῖνος, ὅστις διώρισε τὸν πλ
αρχον ἐν τῷ πλοίῳ, νὰ ἐνέχηται,
ἐνέχεται, ὅστις πράκτορα ἐν πωλητ
ρίῳ ἢ δι' ὑπόθεσιν διώρισεν, ἀφοῦ μ
γαλειτέρα εἶνε ἡ ἀνάγκη τοῦ συμβά
λεσθαι μετὰ πλοιάρχου παρὰ [μετ
πράκτορος, διότι αἱ περιστάσεις ἐπ
τρέπουσι νὰ ἐξετάζῃ τις τὴν κατάστ
σιν τοῦ πράκτορος, καὶ οὕτω νὰ συ
βάλληται· ἐπὶ δὲ τοῦ πλοιάρχου [
[ἔχει] οὕτω, διότι ἐνίοτε ὁ τόπος [κ
ὁ χρόνος δὲν ἐπιτρέπουσι νὰ σκεφθῇ
1 πληρέστερον. Πλοίαρχον δέον
δεχθῶμεν [ἐκεῖνον], εἰς ὃν ὁλοκλήρου τ
2 πλοίου ἡ φροντὶς ἐνετάλθη. Ἀλλ' ἐ
μεθ' οἱουδήποτε ἐκ τῶν ναυτῶν ἐγένε
συμβόλαιον, δὲν δίδεται ἀγωγὴ κατὰ τ
ναυκλήρου, καίτοι ἐκ πλημμελήματ
οἱουδήποτε αὐτῶν, οἵτινες διὰ τὸν πλο
τοῦ πλοίου εἶνε ἐν αὐτῷ, δίδεται ἀγ
γὴ κατὰ τοῦ ναυκλήρου· διότι ἄλ
εἶνε τὸ συμβάλλεσθαι, ἄλλο δὲ
πλημμελεῖν, ἀφοῦ βεβαίως ὁ διορίζ
πλοίαρχον, ἐπιτρέπει νὰ συμβάλλ
ταί τις μετ' αὐτοῦ, ὁ δὲ προσλαμβάνο
ναύτας, δὲν ἐπιτρέπει νὰ συμβάλληται
τις μετ' αὐτῶν, ἀλλ' ὀφείλει νὰ φρο
τίζῃ, ὥστε νὰ εἶνε οὗτοι ἀμέτοχ
3 πταίσματος καὶ δόλου. Οἱ πλοίαρ
χοι δὲ διορίζονται πρὸς ἐκμίσθωσιν τ
πλοίων διὰ τὴν μεταβίβασιν εἴτε ἐ

ηus conducendis armamentisve
endis: sed etiamsi mercibus
endis vel vendendis fuerit prae-
situs, etiam hoc nomine obligat
exercitorem. Cujus autem con-
ionis sit magister iste, nihil
erest, utrum liber an servus,
utrum exercitoris an alienus:
nec cuius aetatis sit, intererit,
i imputaturo qui praeposuit.
Magistrum autem accipimus non
um, quem exercitor praeposuit,
et eum, quem magister: et
consultus Julianus in igno-
te exercitore respondit: cete-
m si scit et passus est eum in na-
magisterio fungi, ipse eum im-
uisse videtur. quae sententia
ni videtur probabilis: omnia
m facta magistri debeo prae-
re qui eum praeposui, alioquin
trahentes decipientur: et faci-
s hoc in magistro quam insti-
e admittendum propter utilita-
n. quid tamen si sic magistrum
eposuit, ne alium ei liceret
eponere? an adhuc Juliani sen-
tiam admittimus, videndum est:
e enim et nominatim eum pro-
uisse, ne Titio magistro utaris.
endum tamen erit eo usque pro-
endam utilitatem navigantium.

Navem accipere debemus sive
rinam sive fluviatilem sive in
quo stagno naviget sive schedia
sit. Non autem ex omni causa
etor dat in exercitorem actio-
m, sed ejus rei nomine, cuius cui
i praepositus fuerit, id est si in

πορευμάτων εἴτε διαβατῶν, εἴτε πρὸς ἀγορὰν τοῦ ἐξοπλισμοῦ· ἀλλὰ καὶ ἂν τις διωρίσθη πρὸς ἀγόρασιν ἢ πώλησιν ἐμπορευμάτων, ὑποχρεοῖ καὶ οὕτω
4 τὸν ναύκληρον. Τίνος δὲ καταστάσεως εἶνε ὁ πλοίαρχος, οὐδόλως διαφέρει, ἂν δηλ. [εἶνε] ἐλεύθερος ἢ δοῦλος, καὶ ἂν [δοῦλος] τοῦ ναυκλήρου ἢ ἀλλότριος· ἀλλ' οὐδὲ καὶ τίνος ἡλικίας εἶνε, διαφέρει, καθόσον ἑαυτὸν θέλει αἰτιᾶ-
5 σθαι, ὅστις διώρισεν [αὐτόν]. Πλοίαρχον δὲ θεωροῦμεν ὄχι μόνον, ὃν ὁ ναύκληρος διώρισεν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνον, ὃν ὁ πλοίαρχος· τοῦτο δὲ ἀπήντησεν ἐπερωτηθεὶς ὁ Ἰουλιανὸς ἐπὶ ναυκλήρου ἀγνοοῦντος [ὅτι ὁ πλοίαρχος ἕτερον διώρισεν]. ἄλλως ἐὰν γινώσκῃ, καὶ ἐδέχθη ὥστε νὰ ἀσκῇ ἐν τῷ πλοίῳ τὴν πλοιαρχίαν, αὐτὸς θεωρεῖται ὅτι διώρισε τοῦτον. ἡ δὲ γνώμη αὕτη μοὶ φαίνεται ἐπιδοκιμαστέα· καθόσον δι' ὅλας τὰς πράξεις τοῦ πλοιάρχου πρέπει νὰ εὐθύνωμαι, ἀφοῦ διώρισα αὐτόν, ἄλλως οἱ συμβαλλόμενοι θὰ ἐξηπατῶντο. καὶ εὐκολώτερον δέον νὰ δεχθῶμεν τοῦτο ἐπὶ πλοιάρχου παρὰ ἐπὶ πράκτορος ἕνεκα τῆς χρησιμότητος. τί ὅμως ἐάν ]τις] οὕτω διώρισε πλοίαρχον, ὥστε νὰ μὴ ἐπιτρέπηται νὰ διορίσῃ οὗτος ἄλλον; ἂς ἴδωμεν, ἂν καὶ τότε δεχώμεθα τὴν γνώμην τοῦ Ἰουλιανοῦ· διότι ὑπόθες ὅτι καὶ ρητῶς ἐκεῖνος ἠμπόδισε, νὰ μὴ μεταχειρισθῇς τὸν Τίτιον ὡς πλοίαρχον. ὅμως θέλει λεχθῆ, ὅτι ἡ ὠφέλεια τῶν πλεόντων μέχρι τοσούτου δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν [ὥστε νὰ ἰσχύῃ καὶ τότε ἡ γνώμη τοῦ Ἰουλιανοῦ].
6 Πλοῖον δὲ πρέπει νὰ δεχθῶμεν εἴτε θαλάσσιον [εἶνε], εἴτε ποτάμειον, εἴτε ἐν τινι λίμνῃ πλέει, εἴτε σχεδία εἶνε.
7 Οὐχὶ ὅμως ἐκ πάσης αἰτίας δίδει ὁ πραίτωρ κατὰ τοῦ ναυκλήρου ἀγωγήν, ἀλλὰ δι' ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὑποῖον [ὁ πλοίαρχος] διωρίσθη ἐν τῷ πλοίῳ, ἐὰν δηλ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

eam rem praepositus sit, ut puta si ad onus vehendum locatum sit aut aliquas res emerit utiles naviganti vel si quid reficiendae navis causa contractum vel impensum est vel si quid nautae

8 operarum nomine petent. Quid si mutuam pecuniam sumpserit, an ejus rei nomine videatur gestum? et Pegasus existimat, si ad usum ejus rei, in quam praepositus est, fuerit mutuatus, dandam actionem, quam sententiam puto veram: quid enim si ad armandam instruendamve navem vel nautas ex-

9 hibendos mutuatus est? Unde quaerit Ofilius, si ad reficiendam navem mutuatus nummos in suo usus converterit, an in exercitos rem detur actio. et ait, si hac lege accepit quasi in navem impensurus, mox mutavit voluntatem, teneri exercitorem imputaturum sibi, cur talem praeposuerit: quod si ab initio consilium cepit fraudandi creditoris et hoc specialiter non expresserit, quod ad navis causam accipit, conta esse: quam

10 distinctionem Pedius probat. Sed et si in pretiis rerum emptarum fefellit magister, exercitoris erit

11 damnum, non creditoris. Sed si ab alio mutuatus liberavit eum, qui in navis refectionem crediderat, puto etiam huic dandam actionem, quasi in navem credide-
12 rit. Igitur praepositio certam legem dat contrahentibus. quare si

διωρίσθη διὰ τὸ ἀντικείμενον ἐκεῖ
ὡς λ. χ. ἐὰν [τὸ πλοῖον] ἐξεμισθώ
πρὸς μεταβίβασιν φορτίου, ἢ ἠγόρα
[ὁ πλοίαρχος] πράγματά τινα χρήσι
διὰ τὸν πλοῦν, ἢ ἐὰν πρὸς ἐπισκευ
τοῦ πλοίου ἐγένετό τι συμβόλαιον
δαπάνη, ἢ ἐάν τι οἱ ναῦται λόγῳ τ
8 ἐργασιῶν ζητῶσι. Τί δὲ, ἐὰν ἐλ
βεν [ὁ πλοίαρχος] δάνεια χρήματ
θεωρεῖται ἆρά γε τοῦτο ὡς ἕνεκεν ἐκ
νου [διὰ τὸ ὁποῖον διωρίσθη] γενό
νον; ὁ Πήγασος λοιπὸν φρονεῖ ὅ
ἐὰν πρὸς χρῆσιν τῆς ὑποθέσεως, δι'
εἶνε διωρισμένος, ἐδανείσθη, δέον
δίδηται ἀγωγή· τὴν δὲ γνώμην τ
την θεωρῶ ὀρθήν· διότι τί [θὰ εἴπωμ
ἐὰν ἐδανείσθη πρὸς ἐξοπλισμὸν καὶ
ταρτισμὸν τοῦ πλοίου, ἢ πρὸς διατή
9 σιν τῶν ναυτῶν; Ἐντεῦθεν ἐξετά
ὁ Ὀφίλιος, ἐὰν πρὸς ἐπισκευὴν
πλοίου δανεισθεὶς νομίσματα μετε
ψεν εἰς ἰδίαν χρῆσιν, δίδεται ἀράρ
ἀγωγὴ κατὰ τοῦ ναυκλήρου; λέ
λοιπὸν, ἐὰν ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον ἔ
βεν, ὡς μέλλων νὰ δαπανήσῃ διὰ
πλοῖον, μετ' ὀλίγον δὲ μετέβαλε θέ
σιν, ἐνέχεται ὁ ναύκληρος, ὀφείλων
αἰτιᾶται ἑαυτὸν, ὅτι τοιοῦτον διώρισ
ἂν ὅμως ἐξ ἀρχῆς συνέλαβε τὴν ἰδ
νὰ ἀπατήσῃ τὸν πιστωτήν, καὶ
ἐξέφρασε ρητῶς τοῦτο, ὅτι χάριν
πλοίου λαμβάνει, τὸ ἐναντίον συμβ
νει· τὴν δὲ διάκρισιν ταύτην ὁ Πέδ
10 ἐπιδοκιμάζει. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν
πρὸς τὰς τιμὰς τῶν ἀγορασθέν
πραγμάτων ὁ πλοίαρχος ἐξηπάτησ
ἡ βλάβη θέλει εἶσθαι τοῦ ναυκλήρ
11 οὐχὶ τοῦ πιστωτοῦ. Ἀλλ' ἐὰν π
ἑτέρου δανεισθεὶς ἀπήλλαξεν ἐκεῖν
ὅστις πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ πλοίου ε
δανείσει, φρονῶ ὅτι καὶ εἰς ἐκεῖ
πρέπει νὰ δίδηται ἀγωγὴ, ὡσεὶ διὰ
12 πλοῖον ἐδάνεισε. Λοιπὸν ὁ δι
σμὸς ἀποτελεῖ ὡς πρὸς τοὺς συμβαλ

m praeposuit navi ad hoc solum, vecturas exigat, non ut locet od forte ipse locaverat), non te-itur exercitor, si magister lo-erit: vel si ad locandum tan-m, non ad exigendum, idem erit endum: aut si ad hoc, ut vecto-us locet, non ut mercibus na-m praestet, vel contra, modum ressus non obligabit exercito-m: sed et si ut certis mercibus m locet, praepositus est, puta umini, cannabae, ille marmo-us vel alia materia locavit, di-dum erit non teneri. quaedam m naves onerariae, quaedam ipsi dicunt) ἐπιβατηγοὶ sunt: et rosque mandare scio, ne vecto-recipiant, et sic, ut certa re-ne et certo mari negotietur, ut e sunt naves, quae Brundisium assiopa vel a Dyrrachio vecto-traiciunt ad onera inhabiles, m quaedam fluvii capaces ad mare non sufficientes. Si plu-sint magistri non divisis offi-s, quodcumque cum uno gestum t, obligabit exercitorem: si di-is, ut alter locando, alter exi-do, pro cuiusque officio obliga-bitur exercitor. Sed et si sic eposuit, ut plerumque faciunt, alter sine altero quid gerat, qui traxit cum uno sibi imputabit. Exercitorem autem eum dici-

μένους ὡρισμένον ὅρον. ὅθεν ἐὰν διώρισεν αὐτὸν ἐν τῷ πλοίῳ διὰ τοῦτο μόνον, ὅπως τοὺς ναύλους εἰσπράττῃ, οὐχὶ δ' ὅπως ἐκμισθόνῃ (διότι τυχὸν αὐτὸς [ὁ ναύκληρος] ἐξεμίσθωσε), δὲν θέλει ἐνέχεσθαι ὁ ναύκληρος, ἐὰν ὁ πλοίαρχος ἐξεμίσθωσεν· ἢ ἐὰν πρὸς ἐκμίσθωσιν μόνον [διώρισεν] οὐχὶ δὲ πρὸς εἴσπραξιν [τῶν ναύλων], τὸ αὐτὸ θέλει λεχθῆ· ἢ ἐὰν πρὸς τοῦτο, ὅπως εἰς ἐπιβάτας ἐκμισθόνῃ, οὐχὶ δ' ὅπως παρέχῃ τὸ πλοῖον δι' ἐμπορεύματα, ἢ τἀνάπαλιν, τὰ ὅρια ὑπερβὰς δὲν ὑποχρεοῖ τὸν ναύκληρον· ἀλλὰ καὶ ἐὰν διωρίσθη, ὅπως δι' ὡρισμένα ἐμπορεύματα ἐκμισθόνῃ τὸ πλοῖον, λ. χ. διὰ ὄσπρια, κάνναβι, ἐκεῖνος δὲ διὰ μάρμαρα ἢ ἄλλην οἰκοδομικὴν ὕλην ἐξεμίσθωσε, θέλει λεχθῆ ὅτι δὲν ἐνέχεται [ὁ ναύκληρος]. διότι τινὰ μὲν πλοῖα εἶνε φορτηγά, τινὰ δὲ [ὡς λέγουσιν οἱ ναυτικοὶ] ἐπιβατηγά. πολλοὺς δὲ [ναυκλήρους] γινώσκω δίδοντας ἐντολήν, νὰ μὴ δέχωνται [οἱ πλοίαρχοί των] ἐπιβάτας, πρὸς δὲ, νὰ ἐμπορεύωνται ἐν ὡρισμένῃ περιφερείᾳ καὶ ὡρισμένῃ θαλάσσῃ, ὡς πάλιν ὑπάρχουσι πλοῖα, ἅτινα ἐπιβάτας εἰς Βρεντήσιον ἀπὸ τῆς Κασσιόπης ἢ ἀπὸ τοῦ Δυρραχείου μεταφέρουσι, διὰ φορτία ἀκατάλληλα, ὡσαύτως τινὰ κατάλληλα διὰ τὸν ποταμὸν εἰς δὲ 13 τὴν θάλασσαν μὴ ἀντέχοντα. Ἐὰν εἶνε πολλοὶ πλοίαρχοι, χωρὶς [νὰ εἶνε] αἱ λειτουργίαι διῃρημέναι, ὅ,τι δήποτε μετὰ ἑνὸς ἐγένετο, θέλει ὑποχρεοῖ τὸν ναύκληρον· ἐὰν δὲ διῃρημέναι, ὥστε εἷς μὲν [νὰ διωρίσθη] πρὸς ἐκμίσθωσιν, ἕτερος δὲ πρὸς εἴσπραξιν, ὁ ναύκληρος θέλει ἐνέχεσθαι ἐκ τῆς λειτουργίας 14 ἑκάστου. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν οὕτω διώρισεν, ὡς συνήθως ποιοῦσιν, ὥστε μηδεὶς νὰ πράττῃ τι ἄνευ τοῦ ἑτέρου, ὅστις συνεβλήθη μετὰ τοῦ ἑνός, θέλει ἑαυτὸν 15 αἰτιᾶσθαι. Ναύκληρον δ' ἐκεῖνον



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

mus, ad quem obventiones et reditus omnes perveniunt, sive is dominus navis sit sive a domino navem per aversionem conduxit vel ad tempus vel in perpetuum. *16* Parvi autem refert, qui exercet masculus sit an mulier, pater familias an filius familias vel servus: pupillus autem si navem exerceat, exigemus tutoris auctorita-*17* tem. Est autem nobis electio, utrum exercitorem an magistrum

*18* convenire velimus. Sed ex contrario exercenti navem adversus eos, qui cum magistro contraxerunt, actio[1] non pollicetur, quia non eodem auxilio indigebat, sed aut ex locato cum magistro, si mercede operam ei exhibet, aut si gratuitam, mandati agere potest. solent plane praefecti propter ministerium annonae, item in provinciis praesides provinciarum extra ordinem eos juvare ex contractu

(1) actionem (Mo.)

*19* magistorum. Si is, qui navem exercuerit, in aliena potestate erit ejusque voluntate navem exercuerit, quod cum magistro ejus gestum erit, in eum, in cuius potestate is erit qui navem exercue-*20* rit, judicium datur. Licet autem datur actio in eum, cuius in potestate est qui navem exercet, tamen ita demum datur, si voluntate ejus exerceat. ideo autem ex voluntate in solidum tenentur qui habent in potestate exercitorem, quia ad summam rem publicam navium exercitio pertinet. at institorum non idem usus est: ea propter in tributum dumtaxat vocantur, qui contraxerunt cum eo,

λέγομεν, εἰς ὃν τὰ κέρδη καὶ τ
εἰσοδήματα πάντα περιέρχονται, ε
τε οὗτος εἶνε κύριος τοῦ πλοίου εἴτ
παρὰ τοῦ κυρίου ἐμίσθωσεν ὁλοσχ
ρῶς τὸ πλοῖόν, εἴτε προσκαίρως εἴτ
*16* δι᾽ ἡνεκῶς. Ὀλίγον δὲ διαφέρει, ἆ
ὁ ναύκληρος εἶνε ἀνὴρ ἢ γυνή, οἰκογ
νειάρχης ἢ υἱὸς ὑπεξούσιος, ἢ δοῦλος·
νηβος ὅμως ἐὰν ναυκληρῇ ἀπαιτεῖτ

*17* ἡ τοῦ ἐπιτρόπου αὐθεντία. Ἔχομ
δ᾽ ἐπιλογήν, ἂν τὸν ναύκληρν ἢ τ
πλοίαρχον θέλωμεν νὰ ἐναγάγωμε
*18* Ἐξ ἐναντίας ὅμως εἰς τὸν ναυκλ
ροῦντα δὲν ὑπισχεῖται [ὁ πραίτωρ] ἀγ
γὴν κατὰ τῶν μετὰ τοῦ πλοιάρχ
συμβληθέντων, καθόσον δὲν εἶχεν ἀν
γκην τῆς αὐτῆς συνδρομῆς, ἀλλὰ δ
ναται νὰ ἐγείρῃ ἢ τὴν ἐκ τῆς ἐκμ
σθώσεως κατὰ τοῦ πλοιάρχου, ἐὰν ἀν
μισθοῦ παρέχῃ τὴν ἐργασίαν, ἢ ἂν δω
ρεάν, τὴν τῆς ἐντολῆς. συνειθίζουσι β
βαίως οἱ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ σίτ
ἄρχοντες, ὡσαύτως ἐν ταῖς ἐπαρχία
οἱ διοικηταὶ αὐτῶν νὰ βοηθῶσιν ἐκτ
κτως ἐκείνους ἐκ τῶν συμβολαίων τ
*19* πλοιάρχων. Ἐὰν ὁ ναυκληρῶν εἶ
ὑπὸ ἀλλοτρίαν ἐξουσίαν, καὶ μὲ τ
θέλησιν τούτου ναυκληρῇ, δι᾽ ὅ,τι μ
τὰ τοῦ πλοιάρχου ἐκείνου ἐγένετο, δ
δεται ἀγωγὴ κατ᾽ ἐκείνου, ὑπὸ τ
ἐξουσίαν τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται ὁ να
*20* κληρῶν. Καίτοι δὲ δίδεται ἀγ
γὴ κατ᾽ ἐκείνου, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τ
ὁποίου εὑρίσκεται ὁ ναυκληρῶν, ὅμ
τότε μόνον δίδεται, ἐὰν μὲ τὴν θέλησ
ἐκείνου ναυκληρῇ. διὰ τοῦτο δὲ ὑπα
χούσης τῆς θελήσεως ἐνέχονται εἰς ὁλ
κληρον οἱ ἔχοντος τὸν ναύκληρον ὑπ
τὴν ἐξουσίαν, διότι ἡ ναυκληρία σχε
τίζεται πρὸς μέγιστα τῆς πολιτεία
[συμφέροντα] ἐπὶ τῶν πρακτόρων ὅμω
δὲν συμβαίνει τὸ αὐτό. διὰ ταῦτα μό
νον ἡ διανομὴ [μετὰ τοῦ κυρίου] ἐπ

i in merce peculiari sciente do-
no negotiatur. sed si sciente
mtaxat, non etiam volente cum
gistro contractum sit, utrum
asi in volentem damus actionem
solidum an vero exemplo tribu-
riae dabimus ? in re igitur du-
melius est verbis edicti servi-
et neque scientiam solam et
dam patris dominive in navibus
erare neque in peculiaribus mer-
ous voluntatem extendere ad so-
i obligationem. et ita videtur et
mponius significare, si sit in
ena potestate, si quidem volun-
e gerat, in solidum eum obli-

gari, si minus, in peculium. In
estate autem accipiemus utri-
que sexus vel filios vel filias vel
servos vel servas. Si tamen ser-
peculiaris volente filio familias
cuius peculio erat, vel servo
arius ejus navem exercuit, pa-
dominusve, qui voluntatem non
ommodavit, dumtaxat de pecu-
tenebitur, sed filius ipse in soli-
m. plane si voluntate domini
patris exerceant, in solidum
ebuntur et praeterea et filius,
t ipse voluntatem accommoda-
in solidum erit obligatus.

Quamquam autem, si cum ma-
ro ejus gestum sit, dumtaxat
liceatur praetor actionem, ta-
n, ut Julianus quoque scripsit,
imsi cum ipso exercitore sit
tractum, pater dominusve in

τρέπεται εἰς ἐκείνους, οἵτινες συνεβλέθησαν μετὰ δούλου ἐν γνώσει τοῦ κυρίου ἐμπορευομένου πράγματα τοῦχρηματίου. ἀλλ' ἐὰν ἐγένετο συμβόλαιον μετὰ τοῦ πλοιάρχου ἐν γνώσει μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ μὲ τὴν θέλησιν [τοῦ ναυκλήρου], ἆρά γε ὡσεὶ κατὰ τοῦ θελήσαντος δίδομεν ἀγωγὴν εἰς ὁλόκληρον ἢ τοὐναντίον θέλομεν δώσει [ἀγωγὴν] καθ' ὑπόδειγμα τῆς διανεμητικῆς ; ἐπὶ ἀμφιβολίας λοιπὸν κάλλιον εἶνε νά τηρήσωμεν τὰ ῥήματα τοῦ διατάγματος, καὶ μήτε ἐπὶ πλοίων νὰ ἐπιβαρύνωμεν τὸν πατέρα ἢ τὸν κύριον ἕνεκα τῆς ἁπλῆς καὶ γυμνῆς γνώσεως, μήτε ἐπὶ ἐμπορευμάτων τοῦ χρηματίου νὰ ἐκτείνωμεν τὴν θέλησιν μέχρι τῆς εἰς ὁλόκληρον ἐνοχῆς. τοῦτο δὲ ὁ Πομπώνιος φαίνεται ὑποδηλῶν, ἐὰν [ναύκληρός τις] εἶνε ὑπεξούσιος ἑτέρου, ἂν μὲν μὲ τὴν θέλησιν [τούτου] ἐνεργῇ, ὑποχρεοῖ αὐτὸν εἰς ὁλόκληρον, ἂν ὄχι, ἀνα-
*21* λόγως τοῦ χρηματίου. Ὑπεξουσίους δὲ θεωροῦμεν ἑκατέρου γένους, εἴτε υἱοὺς εἴτε θυγατέρας, εἴτε δούλους εἴτε δού-
*22* λας. Ἂν ὅμως δοῦλος τοῦ χρηματίου θέλοντος τοῦ ὑπεξουσίου υἱοῦ ἐν τῷ χρηματίῳ τοῦ ὁποίου ἀνῆκεν, ἢ [θέλοντος] δούλου ὁ ὑφιστάμενος τούτου ναυκληρῇ, ὁ πατὴρ ἢ ὁ κύριος, ὅστις δὲν παρέσχε τὴν θέλησίν του, θέλει ἐνέχεσθαι μόνον ἐκ τοῦ χρηματίου, ἀλλ' αὐτὸς ὁ υἱὸς εἰς ὁλόκληρον. βεβαίως ἐὰν μὲ τὴν θέλησιν τοῦ κυρίου ἢ τοῦ πατρὸς ναυκληρῶσιν, εἰς ὁλόκληρον θέλουσιν ἐνέχεσθαι [ὁ κύριος ἢ ὁ πατήρ], ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ὁ υἱός, ἐὰν καὶ αὐτὸς παρέσχε τὴν θέλησίν του,
*23* εἰς ὁλόκληρον θέλει ἐνέχεσθαι. Καίτοι δὲ, ἐὰν *μετὰ τοῦ πλοιάρχου* αὐτοῦ μόνον ἐνηργήθη τι, ὑπισχνεῖται ὁ πραίτωρ ἀγωγὴν, ὅμως, καθὰ καὶ ὁ Ἰουλιανὸς ἔγραψε, καὶ ἂν μετ' αὐτοῦ τοῦ ναυκλήρου ἐγένετο σύμβασις, ὁ πατὴρ

24 solidum tenebitur. Hac actio ex persona magistri in exercitorem dabitur, et ideo, si cum utro eorum actum est, cum altero agi non potest. sed si quid sit solutum, si quidem a magistro, ipso jure minuitur obligatio: sed et si ab exercitore, sive suo nomine, id est propter honorariam obligationem, sive magistri nomine solverit, minuetur obligatio, quoniam et alius pro me solvendo me libe-
25 rat. Si plures navem exerceant, cum quolibet eorum in solidum agi potest,

2 *GAIUS* ne in plures adversarios distringatur qui cum uno contraxerit :

3 *PAULUS* nec quicquam facere, quotam quisque portionem in nave habeat, eumque qui praestiterit societatis judicio a ceteris consecuturum

4 *ULPIANUS* Si tamen plures per se navem exerceant, pro portionibus exercitionis conveniuntur : neque enim invicem sui ma-
1 gisti videntur. Sed si plures exerceat, unum autem de numero suo magistrum fecerint, huius nonine in solidum poterunt conveni-
2 ri. Sed si servus plurium navem exerceant voluntate eorum, idem placuit quod in pluribus exercitoribus. plane si unius ex omnibus voluntate exercuit, in solidum ille tenebitur, et ideo puto et in superiore casu in solidum omnes te-
3 neri. Si servus sit, qui navem exercuit voluntate domini, et alienatus fuerit, nihilo minus is qui eum

ἢ ὁ κύριος εἰς ὁλόκληρον θέλει ἐνέχε-
24 σχαι. Ἡ προκειμένη ἀγωγὴ ἐκ το
προσώπου τοῦ πλοιάρχου δίδεται κατὰ
τοῦ ναυκλήρου, καὶ διὰ τοῦτο, ἐὰν
κατὰ τοῦ ἑνὸς αὐτῶν ἠγέρθη ἀγωγή,
δὲν δύναται νὰ ἐγερθῇ κατὰ τοῦ ἑτέρου,
ἀλλ' ἐάν τι κατεβλήθη, ἂν μὲν παρὰ
τοῦ πλοιάρχου, αὐτοδικαίως μειοῦται
ἡ ἐνοχή. ἀλλὰ καὶ ἂν παρὰ τοῦ ναυ-
κλήρου, εἴτε ἐν ἰδίῳ ὀνόματι, ἤτι
ἕνεκα τῆς πραιτωρικῆς ἐνοχῆς, εἴτε ἐ
ὀνόματι τοῦ πλοιάρχου κατέβαλε, θέ
λει μειωθῆ ἡ ἐνοχὴ, καθόσον καὶ ἕτε-
ρος ὑπὲρ ἐμοῦ καταβάλλων, μὲ ἀπαλ
25 λάσσει. Ἐὰν πολλοὶ ναυκληρῶσι
καθ' οἱουδήποτε αὐτῶν δύναται ν
ἐγερθῇ ἡ εἰς ὁλόκληρον ἀγωγή,

2 *ΓΑΪΟΣ* ἵνα μὴ εἰς πολλοὺς ἀντ
θέτους περισπᾶται, ὅστις μεθ' ἑνὸς συν
βλήθη·

3 *ΠΑΥΛΟΣ* οὐδὲ σημαίνει τι, ὁπο
σον μέρος ἔχει ἕκαστος ἐπὶ τοῦ πλοίο
ἀλλ' ἐκεῖνος, ὅστις ἤθελε παράσχει, θ
λει παρὰ τῶν λοιπῶν λάβει [τὸ ὑπὲ
τὴν μερίδα του καταβληθὲν] διὰ τ
ἀγωγῆς τῆς κοινωνίας.

4 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἂν ὅμως πολλοὶ ναυ
κληρῶσι δι' ἑαυτοὺς, κατὰ τὰς μερ
δας τῆς ναυκληρίας ἐνάγονται. διό
δὲν θεωροῦνται ἀμοιβαίως πλοίαρχοι
1 ἀλλήλων. Ἀλλ' ἐὰν πολλοὶ ναυ
κληρῶσιν, ἕνα δ' ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ α
τῶν πλοίαρχον ἐποίησαν, ἕνεκα τούτ
δύνανται εἰς ὁλόκληρον νὰ ἐναχθῶσι
2 Ἀλλ' ἐὰν δοῦλος πολλῶν ναυκλη
μὲ τὴν θέλησιν αὐτῶν, ἐδέχθησαν
αὐτό, ὅπερ ἐπὶ πολλῶν ναυκλήρω
βεβαίως ἐὰν μὲ τὴν θέλησιν ἑνὸς
ὅλων ναυκληρῇ, εἰς ὁλόκληρον οὐτ
θέλει ἐνέχεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο φρονῶ
καὶ ἐν τῇ προηγουμένῃ περιπτώσει
3 ὁλόκληρον πάντες ἐνέχονται. Ἐ
εἶνε δοῦλος, ὅστις ναυκληρεῖ μὲ τ
θέλησιν τοῦ κυρίου, καὶ ἀπηλλοτριώθ

enavit tenebitur. proinde et si cesserit servus, tenebitur: nam et

magistro defuncto tenebitur. Hae tiones perpetuo et heredibus et heredes dabuntur: proinde et servus, qui voluntate domini ercuit, decessit, etiam post an- m dabitur haec actio, quamvis peculio ultra annum non detur.

5 *PAULUS* Si eum, qui in mea testate sit, magistrum navis ha- as, mihi quoque in te competit tio, si quid cum eo contraxero : em est, si communis servus no- s erit. ex locato tamen mecum es, quod operas servi mei con- xeris, qui et si cum alio contra- sset, ageres mecum, ut actiones, as eo nomine habui, tibi prae- rem, quemadmodum cum libe- si quidem conduxisses. expe- eris : quod si gratuitae operae

fuerint, mandati ages. Item si rvus meus navem exercebit et m magistro ejus contraxero, ni- obstabit, quo minus adversus agistum experiar actione, quae ihi vel jure civili vel honorario mpetit : nam et cuivis alii non stat hoc edictum, quo minus cum agistro agere possit : hoc enim icto non transfertur actio, sed

adicitur. Si unus ex his exerci- ribus cum magistro navis con- axerit, agere cum aliis exercito- bus poterit.

οὐδὲν ἧττον ὁ ἀπαλλοτριώσας αὐτὸν θέλει ἐνέχεσθαι. ὅθεν καὶ ἂν ἀπέθανεν ὁ δοῦλος, θέλει ἐνέχεσθαι· διότι καὶ ἂν ὁ πλοίαρχος ἀποθάνῃ, θέλει ἐνέχεσθαι.

4 Αἱ ἀγωγαὶ αὗται διηνεκῶς δίδονται καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους καὶ κατὰ τῶν κληρονόμων· ὅθεν καὶ ἂν δοῦλος, ὅστις μὲ τὴν θέλησιν τοῦ κυρίου ἐναυκλήρει, ἀπέθανε, καὶ μετὰ τὸ ἔτος δίδεται ἡ προκειμένη ἀγωγὴ, ἐνῷ ἡ τοῦ χρηματίου πέραν τοῦ ἔτους δὲν δίδεται.

5 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἐκεῖνον, ὅστις εἶνε ὑπέξούσιός μου, ἔχῃς πλοίαρχον, καὶ εἰς ἐμὲ ἁρμόζει κατὰ σοῦ ἀγωγή, ἐὰν συνεβλήθην μετ' ἐκείνου· τὸ αὐτὸ καὶ ἂν εἶνε κοινὸς δοῦλος ἡμῶν. θέλεις ὅμως ἐγείρει κατ' ἐμοῦ τὴν ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως ἀγωγήν, διότι ἐμίσθωσας τὰς ἐργασίας τοῦ δούλου μου· καθόσον καὶ ἂν μεθ' ἑτέρου εἶχε συμβληθῇ, ἤθελες ἐγείρει ἀγωγὴν κατ' ἐμοῦ, ὥστε τὰς ἀγωγάς, ἃς ἕνεκεν ἐκείνου ἔσχον, νὰ ἐκχωρήσω εἰς σὲ, ὡς ἤθελες ἐναγάγει ἐλεύθερον, ἐὰν εἶχες μισθώσει [τὰς ἐργασίας του]· ἂν ὅμως δωρεὰν ἦσαν αἱ ἐργασίαι τοῦ δούλου, θέλεις ἐναγάγει 1 ἐκ τῆς ἐντολῆς. Ὡσαύτως ἐὰν δοῦλος μου ναυκληρῇ, καὶ μετὰ τοῦ πλοιάρχου αὐτοῦ συμβληθῶ, οὐδὲν θέλει ἐμποδίσει, ὥστε νὰ ἐνεργήσω οὐχ ἧττον ἐναντίον τοῦ πλοιάρχου διὰ τῆς ἀγωγῆς, ἥτις μοι ἁρμόζει εἴτε κατὰ τὸ ἀστικὸν δίκαιον, εἴτε κατὰ τὸ πραιτωρικόν· διότι καὶ εἰς οἱονδήποτε ἄλλον δὲν ἀντίκειται τὸ διάταγμα τοῦτο, ὥττε νὰ εἶνε οὐχ ἧττον δυνατὴ ἡ κατὰ τοῦ πλοιάρχου ἀγωγή· διότι διὰ τοῦ διατάγματος τούτου δὲν μεταβιβάζεται ἡ ἀγωγὴ [ἀπὸ τοῦ πλοιάρχου εἰς τὸν ναύκληρον] ἀλλὰ προστίθεται [νέα 2 κατὰ τοῦ ναυκλήρου]. Ἐὰν εἷς ἐκ τῶν ναυκλήρων συνεβλήθη μετὰ τοῦ πλοιάρχου, δύναται νὰ ἐναγάγῃ τοὺς λοιποὺς ναυκλήρους.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

6 *PAULUS* Si servus non voluntate domini navem exercuerit, si sciente eo, quasi tributoria, si ignorante, de peculio actio dabitur. *1* Si communis servus voluntate dominorum exerceat navem, in singulos dari debebit in solidum actio.

7 *AFRICANUS* Lucius Titius Stichum magistrum navis[1] praeposuit: is pecuniam mutuatus cavit se in refectionem navis eam accepisse: quaesitum est, an non aliter Titius exercitoria teneretur, quam si creditor probaret pecuniam in refectionem navis esse consumptam. respondit creditorem utiliter acturum, si, cum pecunia crederetur, navis in ea causa fuisset, ut refici deberet: etenim ut non oportet creditorem ad hoc adstringi, ut ipse reficiendae navis curam suscipiat et negotium domini gerat (quod certe futurum sit, si necesse habeat probare pecuniam in refectionem erogatam esse), ita illud exigendum, ut sciat in hoc se credere, cui rei magister quis sit praepositus, quod certe aliter fieri non potest, quam si illud quoque scierit necessariam refectioni pecuniam esse: quare etsi in ea causa fuerit navis, ut refici deberet, multo tamen major pecunia cerdita fuerit, quam ad eam rem esset necessaria, non debere in solidum adversus dominum navis ac-

(1) navi (Hal.)

*1* tionem dari. Interdum etiam illud aestimandum, an in eo loco pecunia credita sit, in quo id, propter quod credebatur, comparari

6 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν δοῦλος χωρὶς τῆ θέλησιν τοῦ κυρίου ναυκληρῇ, ἂν μὲ ἐν γνώσει τούτου, δίδεται οἱονεὶ δια νεμητική ἀγωγή, ἂν δ' ἐν ἀγνοίᾳ, *1* τοῦ χρηματίου. Ἐάν κοινὸς δοῦλο μὲ τὴν θέλησιν τῶν κυρίων ναυκληρῇ καθ' ἑνὸς ἑκάστου δέον νὰ δίδηται εἰ ὁλόκληρον ἀγωγή.

7 *ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ* Ὁ Λούκιος Τίτιο διώρισεν ἐν πλοίῳ τὸν Στίχον πλοίαρ χον· οὗτος δανεισθεὶς χρήματα ἐβε βαίωσεν ὅτι πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ πλοίο ἔλαβεν αὐτά· ἠρωτήθη ἂν ὁ Τίτιος δὲ θέλει ἄλλως ἐνέχεσθαι ἐκ τῆς κατ τοῦ ναυκλήρου ἀγωγῆς, παρ' ἐὰν ὁ πι στωτὴς ἤθελεν ἀποδείξει ὅτι τὰ χρή ματα κατηναλώθησαν εἰς ἐπισκευὴ τοῦ πλοίου. ἀπήντησεν ὅτι ὁ πιστωτὴ θέλει ὠφελίμως ἐναγάγει, ἐάν, ὅτε τ χρήματα ἐδανείζοντο, τὸ πλοῖον ἦ τοιαύτῃ ἦτο καταστάσει, ὥστε ἔπρεπε νὰ ἐπισκευασθῇ· ὡς λοιπὸν δὲν πρέπε ὁ πιστωτὴς νὰ ἀναγκάζηται εἰς τοῦτ ὥστε αὐτὸς ν' ἀναλαμβάνῃ τὴν πε ἐπισκευῆς τοῦ πλοίου φροντίδα, καὶ ν διοικῇ ὑπόθεσιν του κυρίου (ὅπερ βέ βαίως θέλει γείνει, ἐὰν ὑποχρεῶτα ν' ἀποδεικνύῃ, ὅτι τὰ χρήματα εἰς τὴ ἐπισκευὴν ἐδαπανήθησαν), οὕτω πρέ πει. ν' ἀπαιτῆται τοῦτο, νὰ γινώσκ δηλ. ὅτι δανείζει δι' ἣν ὑπόθεσιν εἶνέ τ πλοίαρχος διωρισμένος, ὅπερ βεβαίω δὲν δύναται ἄλλως νὴ γείνῃ, παρ' ἐὰ καὶ τοῦτο γινώσκῃ, ὅτι τὰ χρήματ εἶνε ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἐπισκευήν· ὅθε καὶ ἂν τὸ πλοῖον ἦτο ἐν τοιαύτῃ κα ταστάσει, ὥστε ἔπρεπε νὰ ἐπισκευασθῇ ὅμως τὰ δανεισθέντα χρήματα ἦσα πολὺ περισσότερα, παρ' ὅσον διὰ τὴ ὑπόθεσιν ταύτην ἀπῃτεῖτο, δὲν πρέπ νὰ δίδηται εἰς ὁλόκληρον ἡ κατὰ τ *1* κυρίου τοῦ πλοίου ἀγωγή. Ἐνίοτ καὶ τοῦτο δέον νὰ ἐκτιμᾶται, ἂν τ χρήματα ἐνἐκείνῳ τῷ τόπῳ ἐδανείσθη

tuerit: quid enim, inquit, si ad
lum emendum in ejusmodi insu-
pecuniam quis crediderit, in
a omnimo velum comparari non
test? et in summa aliquam di-
entiam in ea[1] creditorem debe-
re praestare. Eadem fere dicen-
ait et si de institoria actione
aeratur: nam tunc quoque cre-
orem scire debere necessariam
e mercis comparationem, cui
endae servus sit praepositus, et
fficere, si in hoc crediderit, non
am illud exigendum, ut ipse ca-
n suscipiat: an in hanc rem
cunia eroganda est[2].

[1]) re προσθ. (Mo.)
[2]) in hanc rem pecuniae erogandae (Mo.)

## II[3].

## De lege Rhodia de iactu.

1 *PAULUS* Lege Rhodia cave-
, ut, si levandae navis gratia
tus mercium factus est, omnium
ntributione sarciatur quod pro
nibus datum est.

2 *IDEM* Si laborante nave iac-
s factus est, amissarum mercium
mini, si merces vehendas loca-
rant, ex locato cum magistro
vis agere debent: is deinde cum
iquis, quorum merces salvae
nt, ex conducto, ut detrimen-
m pro portione communicetur,
ere potest Servius quidem re-
ndit ex locato agere cum ma-
stro navis debere, ut ceterorum
ctorum merces retineat, donec
rtionem damni praestent immo

[3]) Bασ. (53.3)

σαν, ἐν ᾧ ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον ἐδανείσθησαν, ἠδύνατο ν' ἀγορασθῇ· διότι τί, λέγει, ἐάν τις ἐδάνεισε χρήματα πρὸς ἀγορὰν ἱστίου ἐν τοιαύτῃ νήσῳ, ἐν ᾗ οὐδόλως εἶνε δυνατὸν ν' ἀγορασθῇ ἱστίον; καὶ ἐν γένει δέον ὁ πιστωτὴς νὰ εὐθύνηται διά τινα ἐπιμέλειαν ὡς 2 πρὸς τὸ πρᾶγμα. Ταῦτα σχεδὸν δέον νὰ εἴπωμεν, λέγει, καὶ ἂν περὶ τῆς κατὰ τοῦ προστήσαντος ἀγωγῆς πρόκηται· διότι καὶ τότε δέον ὁ πιστωτὴς νὰ γινώσκῃ, ὅτι εἶνε ἀναγκαία ἡ ἀγόρασις τῶν ἐμπορευμάτων, διὰ τὴν ἀγόρασιν τῶν ὁποίων διωρίσθη ὁ δοῦλος, καὶ ἀρκεῖ ἐὰν πρὸς τοῦτο ἐδάνεισε, χωρὶς ν' ἀπαιτῆται καὶ ἐκεῖνο, αὐτὸς δηλ. ν' ἀναλαμβάνῃ τὴν φροντίδα τῆς διὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην δαπάνης τῶν χρημάτων.

## 2.

## Περὶ τοῦ Ῥοδίου νόμου περὶ ἐκβολῆς.

1 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὑπὸ τοῦ Ῥοδίου νόμου ὁρίζεται ὥστε, ἐὰν πρὸς ἐλάφρυνσιν πλοίου ἐγένετο ἐκβολὴ ἐμπορευμάτων, διὰ συνεισφορᾶς πάντων νὰ ἐπανορθῶται ἡ ὑπὲρ πάντων γενομένη [ζημία].

2 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν κινδυνεύοντος πλοίου ἐγένετο ἐκβολή, οἱ τῶν ἀποβληθέντων ἐμπορευμάτων κύριοι, ἐὰν ἀντὶ μισθοῦ εἶχον ταῦτα πρὸς μεταφοράν, δέον ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως νὰ ἐγείρωσιν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ πλοιάρχου· οὗτος δ' ἔπειτα κατὰ τῶν λοιπῶν, ὧν τὰ ἐμπορεύματα ἐσώθησαν, δύναται νὰ ἐγείρῃ ἀγωγὴν ἐκ τῆς μισθώσεως, ὥστε νὰ συμμετάσχωσιν ἀναλόγως εἰς τὴν ζημίαν. ὁ Σέρβιος μὲν ἀπήντησεν ὅτι δέον ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως νὰ ἐγείρηται ἀγωγὴ κατὰ τοῦ πλοιάρχου, ὥστε νὰ παρακρατῇ τὰ ἐμπορεύματα τῶν λοιπῶν ἐπιβατῶν, ἕως

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

etsi[1] retineat merces magister, ultro ex locato habiturus est actionem cum vectoribus: quid enim si vectores sint, qui nullas sercinas habeant? plane commodius est, si sint, retinere eas. at si[2] non totam navem conduxerit, ex conducto aget, sicut vectores, qui loca in navem conduxerunt: aequissimum enim est commune detrimentum fieri eorum, qui propter amissas res aliorum consecuti sunt, ut merces suas salvas habe-

(1) non προσθ.
(2) quis προσθ. Cuj.

1 rent. Si conservatis mercibus deterior facta sit navis aut si quid exarmaverit, nulla facienda est collatio, quia dissimilis earum rerum causa sit, quae navis gratia parentur et earum, pro quibus mercedem aliquis acceperit: nam et si faber incudem aut malleum fregerit, non imputaretur ei qui locaverit opus. sed si voluntate vectorum vel[3] propter aliquem metum id detrimentum factum sit,

(3) διαγρ. (Cuj.)

2 hoc ipsum sarciri oportet. Cum in eadem nave varia mercium genera complures mercatores coegissent praetereaque multi vectores servi liberique in ea navigarent, tempestate gravi orta necessario iactura facta erat: quaesita deinde sunt haec: an omnes iacturam praestare oporteat et si qui tales merces imposuissent, quibus navis non oneraretur, velut gemmas margaritas? et quae portio praestanda est? et an etiam pro

οὐ παράσχωσι τὴν μερίδα τῆς ζημία
μάλιστα καὶ ἐὰν μὴ παρεκράτησεν
πλοίαρχος τὰ ἐμπορεύματα, θέλει ἔχ
ἐκ μέρους του ἀγωγὴν ἐκ τῆς ἐκμισθ
σεως κατὰ τῶν ἐπιβατῶν· διότι τί [
συμβῇ], ἐὰν ὑπάρχωσιν ἐπιβάται, μ
ἔχοντες οὐδόλως ἀποσκευάς; βεβαί
λυσιτελέστερον εἶνε, ἐὰν ὑπάρχωσ
νὰ παρακρατήσῃ αὐτάς. ἂν ὅμως τ
οὐχὶ ὁλόκληρον τὸ πλοῖον ἐμίσθωσ
θέλει ἐκ τῆς μισθώσεως ἐναγάγει
πλοίαρχος], ὡς λ. χ. οἱ ἐπιβάται, οἵτι
νες θέσεις ἐν τῷ πλοίῳ ἐμίσθωσαν. δι
τι εἶνε ἐπιεικέστατον νὰ συμμετάσχ
σι τῆς ζημίας ἐκεῖνοι, οἵτινες διὰ τ
ἀποβολῆς τῶν ἀλλοτρίων πραγμάτ
ἐπέτυχον, ὥστε νὰ ἔχωσι σῶα τὰ ἑα
1 τῶν ἐμπορεύματα. Ἐὰν διατηρηθέ
των τῶν ἐμπορευμάτων ἐγένετο χειρ
τερον τὸ πλοῖον, ἢ ἀπέβαλέ τι ἐκ τ
ὁπλισμοῦ, οὐδεμία θέλει γείνει συνει
φορά, καθόσον διάφορος εἶνε ἡ κατ
στασις τῶν πραγμάτων, ἅτινα χάρ
τοῦ πλοίου προμηθεύονται, καὶ ἐκ
νων, δι' ἃ τις μίσθωμα ἔλαβε· διό
καὶ ἂν σιδηρουργὸς τὸν ἄκμωνα ἢ τ
σφῦραν ἤθελε θραύσει, δὲν θέλει ἀπ
δοθῇ εἰς τὸν ἐκμισθώσαντα τὴν ἐργ
σίαν. ἀλλ' ἐὰν μὲ τὴν θέλησιν τῶν ἐπ
βατῶν ἕνεκά τινος φόβου ἐγένετο ἡ ζ
μία ἐκείνη, καὶ αὕτη δέον νὰ ἐπαν
2 θῶται. Ἐνῷ ἐν τῷ αὐτῷ πλοίῳ δι
φορα εἴδη ἐμπορευμάτων πολλοὶ ἔμπ
ροι συνήγαγον, ἐκτὸς δὲ τούτου πολλ
ἐπιβᾶται δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι ἐν αὐ
ταξειδεύωσι, τρικυμίας σοβορᾶς ἐγ
θείσης ἐξ ἀνάγκης ἐγένετο ἐκβολ
ἠρωτήθησαν κατόπιν τὰ ἑξῆς: ἆρά
πάντες δέον νὰ βαρυνθῶσιν ἐκ τ
ἐκβολῆς, καὶ ἐάν τινες τοιαῦτα ἐμπ
ρεύματα εἶχον θέσει, δι' ὧν τὸ πλοῖ
δὲν ἐπεβαρύνετο, ὡς λιθάρια, μαργα
τας; καὶ κατὰ τίνα μερίδα θέλου
ἐπιβαρυνθῇ; πρέπει δὲ ἆρά γε καὶ δ

eris capitibus dari oporteat? et
a actione ea res expediri possit?
cuit omnes, quorum interfuis-
iacturam fieri, conferre oporte-
quia id tributum observatae[2]
deberent: itaque dominum eti-
navis pro portione obligatum
e. iacturae summam pro rerum
etio distribui oportet. corporum
erorum aestimationem nullam
i posse. ex conducto dominos re-
amissarum cum nauta, id est
m magistro acturos. itidem agi-
um est, an etiam vestimento-
m cuiusque et anulorum aesti-
tionem fieri oporteat: et omni-
visum est, nisi si qua consu-
ndi causa imposita forent, quo
numero essent cibaria: eo ma-
quod, si quando ea defecerint
navigationem[3] quod quisque ha-

[2]) quia tributum ob id servatae
[3]) navigatione (Mo.)

beret in commune conferret. Si
vis a piratis redempta sit, Ser-
s Ofilius Labeo omnes conferre
bere aiunt: quod vero praedo-
s abstulerint, eum perdere cu-
fuerint[4] nec conferendum ei,

qui suas merces redemerit. Por-
autem pro aestimatione rerum
ae salvae sunt et earum quae
issae sunt praestari solet, nec
rem pertinet, si hae quae amis-
aunt pluris veniri poterunt,
oniam detrimenti, non lucri fit
aestatio. sed[5] in his rebus, qua-
m nomine conferendum est, ae-
matio debet haberi non quanti
ptae sint, sed quanti venire[6]

[4]) fuerit (Hal.)
[5]) et προσθ. (Mo.)
[6]) veniri

τοὺς ἐλευθέρους ἀνθρώπους νὰ ἐπιβαρυνθῶσι; καὶ διὰ τίνος ἀγωγῆς δύναται τοῦτο νὰ ἐπιτευχθῇ; ἐδέχθησαν δὲ ὅτι πάντες, οἵνινες ἐνδιεφέροντο νὰ ἐγίνετο ἡ ἐκβολή, πρέπει νὰ συνεισφέρωσι, καθόσον τὴν συνεισφορὰν ὀφείλουσι τὰ οὕτω σωθέντα πράγματα. ὅθεν καὶ ὁ τοῦ πλοίου κύριος κατ' ἀναλογίαν ἐνέχεται. τὸ δὲ ποσὸν τῆς ἐκβολῆς δέον ἀναλόγως τῆς τιμῆς τῶν πραγμάτων νὰ διανέμωνται. τῶν δ' ἐλευθέρων ἀνθρώπων οὐδεμία διατίμησις δύναται νὰ γείνῃ. ἐκ τῆς μισθώσεως δὲ θέλουσιν οἱ κύριοι τῶν ἀποβληθέντων πραγμάτων ἐναγάγει τὸν ναύτην, ἤτοι τὸν πλοίαρχον. ὡσαύτως ἠγέρθη ζήτημα, ἂν καὶ τῶν ἐνδυμάτων ἑκάστου καὶ τῶν δακτυλίων πρέπῃ νὰ γίνηται διατίμησις. *πάντων* λοιπὸν [δέον νὰ γίνηται], ἐδέχθησαν, ἐκτὸς ἂν τινα πρὸς κατανάλωσιν εἰσήχθησαν, ἐν οἷς καταλέγονται αἱ τροφαί· τοσοῦτον μᾶλλον, καθόσον ἐάν ποτε αὗται ἤθελον ἐκλείψει κατὰ τὸν πλοῦν, ὅ,τι ἕκαστος ἤθελεν ἔχει ἀπὸ κοινοῦ 3 ἤθελε συνεισφέρει. Ἐὰν πλοῖον ἐξηγοράσθη ἀπὸ πειρατάς, ὁ Σέρβιος, Ὀφίλιος, [καὶ] Λαβέων λέγουσιν ὅτι πάντες δέον νὰ συνεισφέρωσιν· ὅτι ὅμως ληῃσταὶ ἀφῄρεσαν, ἐκεῖνος χάνει, εἰς ὃν ἀνῆκεν, οὐδὲ θέλει γείνει συνεισφορὰ ὑπὲρ ἐκείνου, ὅστις τὰ ἑαυτοῦ ἐμπο-
4 ρεύματα ἤθελεν ἐξαγοράσει. Ἡ μερὶς δὲ ἀναλόγως τῆς διατιμήσεως τῶν πραγμάτων ἅτινα ἐσώθησαν, καὶ ἐκείνων, ἅτινα ἀπεβλήθησαν συνήθως παρέχεται, οὐδὲ σημαίνει τι, ἐὰν τ' ἀποβληθέντα ἠδύναντο ἀντὶ περισσοτέρου νὰ πωληθῶσι, καθόσον τῆς *ζημίας*, καὶ καὶ οὐχὶ τοῦ [μέλλοντος] κέρδους γίνεται ἡ παροχή. ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς ἐκεῖνα τὰ πράγματα, ἕνεκα τῶν ὁποίων γίνεται ἡ συνεισφορά, ἡ διατίμησι δέον νὰ γίνεται οὐχὶ ἀνθ' ὅσου ἠγοράσθησαν, ἀλλ' ἀνθ' ὅσου δύνανται νὰ πω-

5 possunt. Servorum quoque qui in mare perierunt non magis aestimatio facienda est, quam si qui aegri in nave decesserint aut ali-

6 qui sese praecipitaverint. Si quis ex vectoribus solvendo non sit, hoc detrimentum magistri navis non erit: nec enim fortunas cuiusque 7 nauta excutere debet. Si res quae iactae sunt apparuerint, exoneratur collatio: quod si iam contributio facta sit, tunc hi qui solverint agent ex locato cum magistro, ut is ex conducto experiatur

8 et quod exegerit reddat. Res autem iacta domiui manet nec fit adprehendentis, quia pro derelicto non habetur.

3 *PAPINIANUS* Cum arbor aut aliud navis instrumentum removendi communis periculi causa deiectum est, contributio debetur.

4 *CALLISTRATUS* Navis onustae levandae causa, quia intrare flumen vel portum non potuerat cum onere, si quaedam merces in scapham traiectae sunt, ne aut extra flumen[1] periclitetur aut in ipso ostio vel portu, eaque scapha summersa est, ratio haberi debet inter eos, qui in nave merces salvas habent, cum his qui in scapha perdiderunt, proinde tamquam si iactura facta esset: idque Sabinus quoque libro secundo responsorum probat. contra si scapha cum parte mercium salva est, navis periit. ratio haberi ron debet eorum, qui in nave perdiderunt, quia iactus

5 ληθῶσιν. Ὡσαύτως δούλων, οἵτινες τῇ θαλάσσῃ ἀπωλέσθησαν, ἡ διατίμ-
σις δὲν θέλει γίνεσθαι μεγαλειτέρ-
παρ' ἐάν τινες ἀσθενεῖς ἐν τῷ πλοί-
ἀπέθανον, ἢ τινες ἑαυτοὺς κατεκρ-
6 μνισαν. Ἐάν τις ἐκ τῶν ἐπιβ-
τῶν δὲν εἶνε ἀξιόχρεως, τοῦτο δὲν θ-
λει εἶσθαι ζημία τοῦ πλοιάρχου. διό-
δέν ὀφείλει ὁ ναύτης νὰ ἐξερευνᾷ τ-
7 περιουσίας ἑκάστου. Ἐὰν πράγμ-
τα ἐκριφθέντα ἀνεφάνησαν, ἐλαφρύν-
ἡ συνεισφορά. ἂν ὅμως ἐγένετο ἤδη
συνεισφορά, τότε ὅσοι κατέβαλον ἐν-
γουσιν ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως τὸν πλοίαρ-
χον, ὥστε οὗτος ἐκ τῆς μισθώσεως
ἐναγάγῃ, καὶ τὸ εἰσπραχθὲν ἀποδῶ-
8 Τὸ ἐκριφθὲν δὲ πρᾶγμα μένει τ-
κυρίου, οὐδὲ καθίσταται τοῦ καταλ-
βόντος, καθόσον δὲν θεωρεῖται ἀ-
ἐγκαταλειφθέντος.

3 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἱστὸς ἢ ἄλ-
τοῦ πλοίου ὄργανον πρὸς ἀποτροπ-
κοινοῦ κινδύνου ἀπερρίφθη, ὀφείλετ-
συνεισφορά.

4 *ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ* Πρὸς ἐλάφρυνσ-
πλοίου φορτηγοῦ, ἐπειδὴ μετὰ τοῦ φο-
τίου δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσέλθῃ εἰς π-
ταμὸν ἢ εἰς λιμένα, ἐάν τινα ἐμπορε-
ματα εἰς λέμβον μετηνέχθησαν ἢ ἐκ-
τοῦ ποταμοῦ, ἵνα μὴ κινδυνεύσῃ εἰ-
ἐν αὐτῇ τῇ ἐκβολῇ εἴτε ἐν τῷ λιμέ-
ἡ δὲ λέμβος ἐκείνη ἐβυθίσθη, δέον
γεινῇ ὁ ὑπολογισμὸς μεταξὺ ἐκείνω-
οἵτινες ἐν τῷ πλοίῳ ἔχουσιν ἐμπορ-
ματα σῶα, καὶ ἐκείνων οἵτινες τὰ
τῇ λέμβῳ ἀπώλεσαν, οὕτως ὡστεὶ εἰ-
γεινει ἐκβολή. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Σαβῖν-
ἐν βιβλ. β' τῶν ἀπαντήσεων ἐπιδο-
μάζει. τοὐναντίον ἐὰν ἡ λέμβος με-
μέρους τῶν ἐμπορευμάτων ἐσώθη, τὸ
πλοῖον ἀπωλέσθη, δὲν πρέπει νὰ γίν-
ται ὑπολογισμὸς ἐκείνων, οἵτινες τὰ
τῷ πλοίῳ ἀπώλεσαν, καθόσον ἡ ἐκβ-
λὴ προκαλεῖ τὴν διανομήν, ἐὰν σω-

(1) sunt aut extra flumen, ne (Mo.)

tributum nave salva venit. Sed
avis, quae in tempestate iactu
rcium unius mercatoris levata
in alio loco summersa est et
quorum mercatorum merces
urinatores extractae sunt data
cede, rationem haberi debere
, cuius merces in navigatione
ndae navis causa iactae sunt,
is, qui postea sua per urina-
s servaverunt, Sabinus aeque
ondit. eorum vero, qui ita[2] ser-
erunt, invicem rationem habe-
on debere ab eo, qui in navi-
one iactum fecit, si quaedam
is mercibus per urinatores ex-
tae sunt: eorum enim merces
possunt videri servandae na-
causa iactae esse, quae perit.

non προσθ. (Mo.)

um autem iactus de nave fac-
est et alicuius res, quae in na-
emanserunt, deteriores factae
, videndum, an conferre co-
dus sit, quia non debet duplici
no onerari et collationis et
d res deteriores factae sunt.
defendendum est hunc con-
e debere pretio praesente re-
: itaque verbi gratia si vice-
merces duorum fuerunt et al-
us aspargine decem esse coe-
unt, ille cuius res integrae sunt
viginti conferat, hic pro de-
. potest tamen dici etiam illa
entia distinguentibus nobis,
riores ex qua causa factae sunt,
st utrum propter iacta nudatis
us damnum secutum est an
alia ex causa, veluti quod ali-
iacebant merces in angulo
uo et unda penetravit. tunc
n conferre debebit: an ex pri-

1 τὸ πλοῖον. Ἀλλ' ἐὰν τὸ πλοῖον, ὅπερ ἐν τρικυμίᾳ διὰ τῆς ἐκβολῆς τῶν ἐμπορευμάτων ἑνὸς ἐμπόρου ἠλαφρύνθη, ἐν ἑτέρῳ τόπῳ ἐβυθίσθη, τῶν δὲ λοιπῶν ἐμπόρων τὰ ἐμπορεύματα διὰ δυτῶν ἐξήχθησαν δοθέντος μισθώματος, δέον νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν ἐκεῖνος, οὗτινος τὰ ἐμπορεύματα κατὰ τὸν πλοῦν πρὸς ἐλάφρυνσιν τοῦ πλοίου ἐξερρίφθησαν, ἐκ μέρους ἐκείνων, οἵτινες τὰ ἑαυτῶν ἔσωσαν κατόπιν διὰ δυτῶν, ἀπήντησεν ὁμοίως ὁ Σαβῖνος. ἐκεῖνοι ὅμως, οἵτινες δὲν ἔσωσαν οὕτω [τὰ ἑαυτῶν ἐμπορεύματα] δὲν πρέπει νὰ λαμβάνωνται ἀμοιβαίως ὑπ' ὄψιν ἐκ μέρους ἐκείνου, ὅστις κατὰ τὸν πλοῦν ἔκαμε τὴν ἐκβολήν, ἐάν τινα ἐκ τῶν ἐμπορευμάτων τούτων ἐξήχθησαν διὰ δυτῶν· διότι ἐκείνων τὰ ἐμπορεύματα δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐκριφθέντα πρὸς διάσωσιν τοῦ πλοίου ὅπερ 2 *ἀπωλέσθη*. Ἐὰν δὲ ἐγένετο ἀπὸ πλοίου ἐκβολή, τὰ δὲ πράγματά τινος, ἅτινα ἐν τῷ πλοίῳ ἔμειναν, ἐχειροτέρευσαν, ἃς ἴδωμεν, ἂν θέλῃ ἀναγκασθῇ νὰ συνεισφέρῃ, καθότον δὲν πρέπει διὰ διπλῆς ζημίας νὰ ἐπιβαρύνηται, καὶ διὰ τῆς συνεισφορᾶς δηλ, καὶ διὰ τῆς χειροτερεύσεως τῶν πραγμάτων του. ἀλλὰ δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι πρέπει οὗτος νὰ συνεισφέρῃ κατὰ τὴν παροῦσαν ἀξίαν τῶν πραγμάτων. ὅθεν ἐὰν λ. χ. ἐμπορεύματα δύο [ἐπιβατῶν] ἤξιζον εἴκοσι, τοῦ δ' ἑνὸς διὰ τοῦ περιροαντισμοῦ ἤρξαντο νὰ ἀξίζωσι δέκα, ἐκεῖνος μὲν οὗτινος τὰ πράγματα εἶνε ἀκέραια συνεισφέρει ἀναλόγως τῶν εἴκοσιν, οὗτος δὲ ἀναλόγως τῶν δέκα. δύναται ὅμως νὰ λεχθῇ καὶ αὕτη ἡ γνώμη, τοῦ νὰ διακρίνωμεν ἐκ τίνος αἰτίας ἐχειροτέρευσαν, ἂν δηλ. ἕνεκα τῶν ἐκριφθέντων, ἐπειδὴ ἐγυμνώθησαν τὰ πράγματα, ἐπηκολούθησεν ἡ ζημία, ἢ τοὐναντίον ἐξ ἄλλης αἰτίας, λ. χ. διότι ἀλ-

ore causa collationis onus pati non debet, quia iactus etiam hunc laesit? adhuc numquid et si aspargine propter iactum res deteriores factae sunt? sed distinctio suptilior adhibenda est, quid plus sit, in damno an in collatione: si verbi gratiâ hae res viginti fuerunt et collatio quidem facit décem, damnum autem duo, deducto hoc, quod damnum passus est, reliquum conferre debeat. quid ergo, si plus in damno erit quam in collatione? ut puta decem aureis res deteriores factae sunt, duo autem collationis snnt. indubitate utrumque onus pati non debet: sed hic videamus, num et ipsi conferre oporteat. quid enim interest iactatas res meas amiserim an nudatas deteriores habere coeperim: nam sicut ei qui perdiderit subvenitur, ita et ei subveniri oportet, qui deteriores propter iactum res habere coeperit. haec ita Papirius Fronto respondit.

5 *HERMOGENIANUS* Amissae navis damnum collationis consortio non sarcitur per eos, qui merces suas naufragio liberaverunt: nam huius aequitatem tunc admitti placuit, cum iactus remedio ceteris in communi periculo salva *1* navi consultum est. Arbore caesa, ut navis cum mercibus liberari possit, aequitas contributionis habebit locum.

6 *JULIANUS* Navis adversa tem-

λαχοῦ τὰ ἐμπορεύματα ἐκειντο, ἔν τι
γωνίᾳ, καὶ τὸ ὕδωρ εἰσεχώρησε. διό
τότε πρέπει νὰ συνεισφέρῃ· ἐν τῇ πρ
ηγουμένῃ δὲ περιπτώσει ἁράγε δ
πρέπει νὰ ὑποστῇ τὸ βάρος τῆς συνε
φορᾶς, διότι ἡ ἐκβολὴ καὶ τοῦτον ἐβλ
ψε; προσέτι ἐὰν καὶ ἐκ τοῦ περιρρα
τισμοῦ ἕνεκα τᾶς ἐκβολῆς ἐχειροτέρε
σαν τὰ πράγματα; ὅμως θέλει ἐφα
μοσθῆ μᾶλλον λεπτὴ διάκρισις, τί δη
εἶνε περισσότερον, ἡ ζημία ἢ ἡ συνε
φορά; ἐὰν λ. χ. τὰ πράγματα ἠξιζ
εἴκοσι, καὶ ἡ μὲν συνεισφορὰ ἀνέρχετ
εἰς δέκα, ἡ δὲ ζημία εἰς δύω, ἀφαιρ
μένης τῆς ζημίας, ἣν ὑπέστη, δέον
ὑπόλοιπον νὰ συνεισφέρῃ. τί λοιπόν, ἐ
ἡ ζημία εἶνε μεγαλειτέρα τῆς συνε
φορᾶς; ὑπόθες λ. χ. ὅτι τὰ πράγμα
ἐχειροτέρευσαν κατὰ δέκα χρυσοὺς,
δύω δ' ἀνέρχεται ἡ συνεισφορά, ἀνα
φιβόλως δὲν ὀφείλει ἑκάτερον τὸ βά
νὰ ὑποστῇ. ἀλλ' ἐνταῦθα ἂς ἴδωμ
ἂν καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ πρέπῃ νὰ γείνῃ σ
εἰσφορά. διότι τί διαφέρει, ἂν ἀπ
λεσα τὰ πράγματά μου ἐκβληθέντα
ἀπογυμνωθέντα ἠρξάμην νὰ ἔχω αὐ
χειρότερα. διότι ὡς ὁ ἀπολέσας βοηθ
ται, οὕτω πρέπει νὰ βοηθῆται καὶ ἐκ
νος, ὅστις ἕνεκα τῆς ἐκβολῆς ἤρξατο
ἔχῃ τὰ πράγματα χειρότερα. ταῦ
οὕτως ὁ Παπίριος Φρόντων ἀπήντησ

5 *ΕΡΜΟΓΕΝΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἀπολε
τὸ πλοῖον, δὲν ἐπανορθοῦται ἡ [τ
ἀποβαλόντων] ζημία διὰ κοινῆς εἰσ
ρᾶς ἐκείνων, οἵτινες ἔσωσαν ἐκ τοῦ ναυ
γίου τὰ ἑαυτῶν ἐμπορεύματα· δι
τότε ἐδέχθησαν τὴν τοιαύτην ἰσό
τα, ὅταν ἡ ἀποβολὴ ἀπέβη ὠφέλι
εἰς τοὺς λοιποὺς ἐν κοινῷ κινδύνῳ,
*1* θέντος [ὡσαύτως] τοῦ πλοίου. Ἐ
ἀπεκόπη ἱστὸς, ἵνα ἀπαλλαχθῇ
πλοῖον μετὰ τῶν ἐμπορευμάτων, ἡ
συνεισφορᾶς ἰσότης θέλει λάβει χώρ

6 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Πλοῖον ὑπὸ ἐναντ

tate depressa[1] ictu fulminis deis armamentis et arbore et anna Hipponem delata est ibique ultuariis armamentis ad praeis comparatis Ostiam navigavit onus integrum pertulit: quaesm est, an hi, quorum onus fuit, tae pro damno conferre debe. respondit non debere: hic m sumptus instruendae magis is, quam conservandarum merm gratia factus est.

[1] deprensa (Bentley)

7 *PAULUS* Cum depressa navis deiecta[1] esset, quod quisque ex suum servasset, sibi servare pondit, tamquam ex incendio.

8 *JULIANUS* Qui levandae navis tia res aliquas proiciunt, non c mentem habent, ut eas pro elicto habeant, quippe si invetint eas, ablaturos et, si suspii fuerint, in quem locum eiectae t, requisitutos: ut perinde sint, si quis onere pressus in viam n abiecerit mox cum aliis resurus, ut eandem auferret.

9 *VOLUSIUS MAECIANUS* ἈξίωΕὐδαίμονος Νικομηδέως πρὸς Ἀντωνῖνον βασιλέα· Κύριε βασιλεῦ Ἀντωνῖνε, ναυφράγιον ποιήσαντες ἐν τῇ Ἰκλίᾳ[2] διηρπάγημεν ὑπὸ τῶν δημοσίων[3] τῶν τὰς Κυκλάδας νήσους οἰκούντων. Ἀντωνῖνος εἶπεν Εὐδαίμονι· ἐγὼ μὲν τοῦ κόσμου κύριος, ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης. τῷ νόμῳ τῶν Ῥοδίων κριθήσῃ τῷ ναυτικῷ, ἐν οἷς μήτις τῶν ἡμετέρων αὐτῷ νόμος ἐναντιοῦται. τοῦτο καὶ ὁ θειότατος Αὔγουστος ἔκρινεν.

10 *LABEO* Si vehenda manci-

[1] disjecta (Mo.) — [2] Ἰκαρίᾳ (Goth.)

καιροῦ καταληφθὲν, ἀφοῦ ἐκ πτώσεως κεραυνοῦ ἐκάη ὁ ἐξαρτισμὸς καὶ ὁ ἱστὸς καὶ ἡ κεραία, προσωρμίσθη εἰς Ἱππῶνα, καὶ ἐκεῖ ἀφοῦ ἠγοράσθη κατεσπευμένως πρόσωρινὸς ἐξαρτισμὸς, ἔπλευσεν εἰς Ὄστιαν, μετακομίσαν ἀκέραιον τὸ φορτίον· ἠρωτήθη ἂν ἐκεῖνοι, εἰς οὓς τὸ φορτίον ἀνῆκεν, ὀφείλωσι νὰ συνεισφέρωσιν εἰς τὸν πλοίαρχον διὰ τὴν ζημίαν. ἀπήντησεν ὅτι δὲν ὀφείλουσι· διότι ἐνταῦθα ἡ δαπάνη μᾶλλον πρὸς ἐξοπλισμὸν τοῦ πλοίου, παρὰ πρὸς διάσωσιν τῶν ἐμπορευμάτων ἐγένετο.

7 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὅταν πλοῖον βυθισθῇ ἢ διαλυθῇ, ὅ,τι ἕκαστος ἤθελεν ἐκ τῶν ἑαυτοῦ [πραγμάτων] διασώσει, δι' ἑαυτὸν διασώζει, ἀπήντησεν, ὡσεὶ ἐκ πυρκαϊᾶς.

8 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ὅσοι πρὸς ἐλάφρυνσιν πλοίου ἐκρίπτουσι πράγματα, δὲν ἔχουσι κατὰ νοῦν νὰ θεωρῶσι ταῦτα ὡς ἐγκαταλειφθέντα, καθόσον ἐὰν ἤθελον εὑρεῖ αὐτά, ἤθελον τὰ ἀναλάβει, καὶ ἂν ὑπόπτευον εἰς τίνα τόπον ἐξερρίφθησαν, ἤθελον τ' ἀναζητήσει· ὥστε εἶνε οὕτως, ὡσεί τις ὑπὸ φορτίου πιεσθεὶς ἀπέρριψε πρᾶγμα καθ' ὁδὸν, μέλλων νὰ ἐπιστρέψῃ μετ' ἄλλων κατόπιν ἵνα ἀναλάβῃ αὐτό.

9 *ΒΟΛΟΥΣΙΟΣ ΜΑΙΚΙΑΝΟΣ* Αἴτησις Εὐδαίμονος Νικομηδέως πρὸς τὸν βασιλέα Ἀντωνῖνον· Κύριε βασιλεῦ Ἀντωνῖνε, ναυαγήσαντες ἐν Ἰκαρίᾳ διηρπάγημεν ὑπὸ τῶν δημοσίων ἐνοικιαστῶν, τῶν οἰκούντων τὰς Κυκλάδας νήσους. ὁ δ' Αντωνῖνος εἶπεν εἰς τὸν Εὐδαίμονα· ἐγὼ μὲν εἶμαι κύριος τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θαλάσσης ὁ νόμος· ἂς γείνῃ ἡ κρίσις κατὰ τὸν ναυτικὸν νόμον τῶν Ῥοδίων, ἐφ' ὅσον δὲν ἀντίκειταί τις νόμος ἐκ τῶν ἡμετέρων. οὕτω δὲ καὶ ὁ θειότατος Αὔγουστος ἔκρινε.

10 *ΛΑΒΕΩΝ* Ἐὰν ἔδωκας ἐπὶ μισθῷ [πλοῖον] ὅπως μετακομισθῶσιν ἀνδρά-

pia conduxisti, pro eo mancipio, quod in nave mortuum est, vecturo tibi non debetur. *PAULUS* : immo quaeritur, quid actum est, utrum ut pro his qui impositi an pro his qui deportati essent, merces daretur : quod si hoc apparere non potuerit, satis erit pro nauta, si probaverit impositum esse man-
1 cipium. Si ea condicione navem conduxisti, ut ea merces tuae portarentur easque merces nulla nauta necessitate coactus in navem deteriorem, cum id sciret te fieri nolle, transtulit et merces tuae cum ea nave perierunt, in qua novissime vectae sunt, habes ex conducto locato cum priore nauta actionem. *PAULUS*: immo contra, si modo ea navigatione utraque navis periit, cum id sine dolo et culpa nautarum factum esset. idem juris erit, si prior nauta publice retentus navigare cum tuis mercibus prohibitus fuerit. idem juris erit, cum ea condicione a te conduxisset, ut certam poenam tibi praestaret, nisi ante constitutum diem merces tuas eo loci exposuisset, in quem devehendas eas merces locasset, nec per eum staret, quo minus remissa sibi ea poena spectaret. idem juris in eodem genere cogitationis observabimus, si probatum fuerit nautam morbo impeditum navigare non potuisse, idem dicemus, si navis ejus vitium fecerit sine dolo malo et culpa

ποδα, δι' ἐκεῖνο τὸ ἀνδράποδον, ὅ
ἐν τῷ πλοίῳ ἀπέθανεν, δέν σοι ὀφεί
ται μισθός. *ΠΑΥΛΟΣ*· μᾶλλον ἐρωτᾶτ
τί ἐσκοπεῖτο, ἂν δι' ἐκεῖνα, ἅτινα ε
ἠχθησαν, ἢ δι' ἐκεῖνα, ἅτινα ἤθελ
μετακομισθῇ, ἤθελε δοθῇ τὸ μίσθω
ἂν ὅμως τοῦτο δὲν δύναται νὰ γνωσ
θέλει εἶσθαι ἱκανὸν διὰ τὸν πλοίαρχ
ἂν ἀποδείξῃ ὅτι *εἰσήχθη* ἀνδράπο
1 τι. Ἐὰν ἐμίσθωσας πλοῖον μὲ
συμφωνίαν νὰ μετακομισθῶσι δι' αὐ
ἐμπορεύματά σου, ταῦτα δὲ ὁ πλοί
χος ὑπ' οὐδεμιᾶς ἀνάγκης πιεζόμε
μετέφερεν εἰς πλοῖον χειρότερον, ἐ
ἐγίνωσκεν ὅτι σὺ δὲν ἤθελες νὰ γε
τοῦτο, τὰ δ' ἐμπορεύματά σου ἀπω
σθησαν μετὰ τοῦ πλοίου ἐκείνου, ἐν
ὁποίῳ τελευταῖον μετεκομίζοντο, —
χεις ἐκ τῆς μισθεκμισθώσεως ἀγω
κατὰ τοῦ πρώτου πλοιάρχου. *ΠΑΥΛ*
ὅμως τοὐναντίον [ἰσχύει], ἐὰν κατὰ
πλοῦν ἐκεῖνον ἑκάτερον πλοῖον ἀπω
σθῃ, ἐὰν τοῦτο ἄνευ δόλου καὶ πτ
σματος τῶν πλοιάρχων ἐγένετο. τὸ α
τὸ θέλει ἰσχύει, ἐὰν ὁ πρῶτος πλοί
χος δημοσίᾳ κρατηθεὶς ἠμποδίσθη
πλεύσῃ μετὰ τῶν ἐμπορευμάτων σ
τὸ αὐτὸ θέλει ἰσχύει, ἐὰν ἐγένετο ἵ
σοῦ ἡ μίσθωσις μὲ τοιαύτην συμφ
νίαν, ὥστε νά σοι παράσχῃ ὡρισμέ
ποινὴν, ἐὰν μὴ πρὸ τῆς ὡρισμένης π
θεσμίας ἤθελεν ἐκφορτώσῃ τὰ ἐμπορ
ματά σου ἐν τῷ τόπῳ, εἰς τὸν ὁπ
ἀνέλαβε νὰ μεταφέρῃ τὰ ἐμπορεύμα
μηδ' ἤθελε προέρχεσθαι ἐξ αὐτοῦ, ὥ
νὰ θεωρῇ ὅτι τῷ συνεχωρήθη ἡ τοι
τη ποινή. τὸ αὐτὸ δίκαιον ἐν τῷ π
κειμένῳ εἴδει τῆς ὑποθέσεως θέλο
τηρήσει, ἐὰν ἤθελεν ἀποδειχθῇ ὅτι
πλοίαρχος ὑπ' ἀσθενείας ἐμποδισθ
δὲν ἠδυνήθη νὰ πλεύσῃ· τὸ αὐτὸ θέ
μεν εἰπεῖ, ἐὰν τὸ πλοῖον αὐτοῦ ὑπέσ
βλάβην, ἄνευ δόλου ἢ πταίσματος
2 τοῦ. Ἐὰν ἐμίσθωσας πλοῖον δ

(3) δημοσιωνῶν (Salmasius)

2 ejus. Si conduxisti navem am-

rarum duo milium et ibi amras portasti, pro duobus milia amphorarum pretium debes. *LUS*: immo si aversione navis ducta est, pro duobus milibus etur merces : si pro numero positarum amphorarum merces stituta est, contra se habet : pro tot amphoris pretium de, quot portasti.

III [1].

**De institoria actione.**

*ULPIANUS* Aequum praetori m est, sicut commoda sentimus actu institorum, ita etiam obligi ros ex contractibus ipsorum conveniri. sed non idem facit a eum qui institorem praepo, ut experiri possit : sed si quis servum proprium institorem huit, potest esse securus adquis sibi actionibus: si autem vel num servum vel etiam homiliberum, actione deficietur : m tamen institorem vel domin ejus convenire poterit vel ndati vel negotiorum gestorum. cellus autem ait debere dari onem ei qui institorem praepo in eos, qui cum eo contraxint

[1] Κωδ. (4 25.)—Βασ. (48.1)

*GAIUS* eo nomine, quo instiontraxit, si modo aliter rem m servare non potest.

*ULPIANUS* Institor appellatus ex eo, quod negotio gerendo et : nec multum facit, taber-

χιλιάδων ἀμφορέων, καὶ ἀμφορεῖς τινας ἔφερες ἐν αὐτῷ, ὀφείλεις τὸ τίμημα διὰ δύω χιλιάδας ἀμφορεῖς. *ΠΑΥΛΟΣ*· μάλιστα ἐὰν ὁλοσχερῶς ἐμισθώθη τὸ πλοῖον, τὸ μίσθωμα ὀφείλεται διὰ τὰς δύω χιλιάδας· ἂν δὲ τὸ μίσθωμα ὡρίσθη ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰσκομισθέντων ἀμφορέων, συμβαίνει τοὐναντίον· διότι διὰ τόσους ἀμφορεῖς ὀφείλεις τίμημα, ὅσους ἔφερες.

3.

**Περὶ τῆς κατὰ τοῦ προστήσαντος ἀγωγῆς.**

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐπιεικὲς ἐθεώρησεν ὁ πραίτωρ, ὡς ἀπολαμβάνομεν ὠφελειῶν ἐκ τῶν ἐνεργειῶν τῶν προεστώτων, οὕτω καὶ νὰ ἐνεχώμεθα ἐκ τῶν συμβολαίων αὐτῶν καὶ νὰ ἐναγώμεθα. ἀλλὰ ὡς πρὸς τοῦτον, ὅστις διώρισε τὸν προεστῶτα, δὲν ποιεῖ τὸ αὐτό, ὥστε δηλ. νὰ δύνηται [ὁ διορίσας] νὰ ἐνάγῃ. ἀλλ' ἐὰν βεβαίως ἔσχε προεστῶτα δοῦλον ἴδιον, δύναται νὰ εἶνε ἀσφαλὴς περὶ τῆς δι' ἑαυτὸν κτήσεως τῶν ἀγωγῶν. ἂν ὅμως [διώρισεν] εἴτε ἀλλότριον δοῦλον εἴτε καὶ ἄνθρωπον ἐλεύθερον, θέλει στερεῖσθαι ἀγωγῆς. αὐτὸν ὅμως τὸν προεστῶτα ἢ τὸν κύριον αὐτοῦ δύναται νὰ ἐναγάγῃ ἢ ἐκ τῆς ἐντολῆς ἢ ἐκ τῆς διοικήσεως ὑποθέσεων. ὁ Μάρκελλος ὅμως λέγει ὅτι πρέπει νὰ δίδηται ἀγωγὴ εἰς τὸν διορίσαντα τὸν προεστῶτα κατ' ἐκείνων, οἵτινες συνεβλήθησαν μετ' αὐτοῦ

2 *ΓΑΪΟΣ* ἐκ τούτου ὅτι ὁ προεστὼς συνεβλήθη, ἀλλὰ μόνον ὅταν δὲν δύναται ἄλλως νὰ διατηρήσῃ τὸ ἴδιον πρᾶγμα.

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Προεστὼς δ' ὠνομάσθη ἐκ τούτου, ὅτι προΐσταται τῆς διοικήσεως τῶν ὑποθέσεων· οὐδὲ διαφέρει

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

nae sit praepositus ancuilibet alii negotiationi,

4 *PAULUS* cum interdum etiam ad homines honestos adferant merces et ibi vendant. nec mutat causam actionis locus vendendi ementive, cum utroque modo verum sit institorem emisse aut vendidisse.

5 *ULPIANUS* Cuicumque igitur negotio praepositus sit, institor 1 recte appellabitur. Nam et Servius libro primo ad Brutum ait, si quid cum insulario gestum sit, vel eo, quem quis aedificio praeposuit vel frumento coemendo, in 2 solidum eum teneri. Labeo quoque scripsit. si quis pecuniis faenerandis, agris colendis, mercaturis redempturisque faciendis praeposuerit, in solidum eum teneri. 3 Sed et si in mensa habuit quis servum praepositum, nomine ejus 4 tenebitur. Sed etiam eos institores dicendos placuit, quibus vestiarii vel lintearii dant vestem circumferendam et distrahendam, quos vulgo circitores appellamus.

5 Sed et muliones quis proprie in-

6 stitores appellet. Item fullonum et sarcinatorum praepositus[1]. stabularii quoque loco institorum ha-
7 bendi sunt. Sed et si tabernarius servum suum peregre mitteret ad merces comparandas et sibi mittendas, loco institoris habendum

8 Labeo scripsit. Idem ait, si libitinarius servum pollinctorem habuerit isque mortuum spoliaverit,

(1) praepositos (Mo.)

πολύ, ἂν εἰς πωλητήριον εἶνε διωρ-
σμένος, ἢ εἰς οἱανδήποτε ἑτέραν ὑπ-
θεσιν,

4 *ΠΑΥΛΟΣ* καθόσον ἐνίοτε φέρουσ
ἐμπορεύματα καὶ εἰς ἀνθρώπους ἐν
μους, καὶ ἐκεῖ πωλοῦσιν. οὐδὲ μεταβά
λει τὴν αἰτίαν τῆς ἀγωγῆς ὁ τόπ
τῆς πωλήσεως καὶ ἀγοράσεως, καθ
σων ὁπωσδήποτε εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ πρ
στὼς ἠγόρασεν ἢ ἐπώλησεν.

5 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Εἰς οἱανδήποτε δὲ
πόθεσιν εἶνε διωρισμένος, ὀρθῶς πρ
1 στὼς ὀνομάζεται. Διότι καὶ ὁ Σέρβ
ἐν βιβλ. α' εἰς τὸν Βροῦτον λέγει, ἐ
τι μετὰ ἐνοικιολόγου ἐνεργήθη, ἢ ἐκ
νου, ὅν τις εἰς οἰκοδόμημα διώρισεν
πρὸς ἀγόρασιν σίτου, εἰς ὁλόκλη
2 οὗτος (ὁ διορίσας) ἐνέχεται. Ὁ Λ
βέων ὡσαύτως ἔγραψεν, ἐάν τις διώ
σέ [τινα] πρὸς τοκισμὸν χρημάτ
καλλιέργειαν ἀγρῶν, ἐπιχείρησιν ἐμπ
ριῶν καὶ ἐργολαβιῶν, εἰς ὁλόκλη
3 οὗτος ἐνέχεται. Ἀλλὰ καὶ ἂν
τράπεζαν ἔχῃ τις δοῦλον διωρισμέν
4 ἕνεκεν τούτου θέλει ἐνέχεσθαι. Ἀλ
καὶ ἐκεῖνοι ἤρεσεν ὅτι δέον νὰ λέγ
ται προεστῶτες, εἰς τοὺς ὁποίους
ἱματιοκάπηλοι καὶ ὀθονιοπῶλαι δίδ
σιν ἱμάτια πρὸς περιφορὰν καὶ πώ
σιν, οὓς κοινῶς περιάκτας καλοῦμ
5 Ἀλλὰ καὶ τοὺς ἡμιονηλάτας κατ
λήλως δύναταί τις ν' ἀποκαλέσῃ π
6 εστῶτας. Ὡσαύτως τοὺς προϊσ
μένους γναφέων καὶ παλαιορράφ
ὡσαύτως οἱ κτηνοδόχοι ἀντὶ προεστ
7 των πρέπει νὰ θεωρῶνται. Ἀλ
καὶ ἂν κάπηλος ἤθελε πέμψει δοῦ
του εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν πρὸς ἀγόρα
ἐμπορευμάτων καὶ ἀποστολὴν εἰς ἑ
τὸν, ἀντὶ προεστῶτος δέον νὰ θεω
8 ται, ἔγραψεν ὁ Λαβέων. Ὁ αὐ
λέγει, ἐὰν νεκροθάπτης ἤθελεν ἐ
δοῦλον ἐνταφιαστὴν, ὅστις ἐσύλησε
κρὸν, πρέπει νὰ δίδηται κατ' ἐκεί

ndam in eum quasi institoriam
ionem, quamvis et furti et in-
uriarum actio competeteret. Idem
beo ait: si quis pistor servum
m solitus fuit in certum locum
ttere ad panem vendendum,
nde is pecunia accepta praesen-
ut per dies singulos eis panem
estaret, conturbaverit, dubita-
non oportet, quin, si permisit
ta dari summas, teneri debeat.
Sed et cum fullo peregre profi-
cens rogasset, ut discipulis suis,
bus tabernam instructam tra-
erat, imperaret, post cuius pro-
ionem vestimenta discipulus
episset et fugisset, fullonem
teneri, si quasi procurator
relictus: sin vero quasi insti-
, teneri eum. plane si adfirma-
it mihi recte me credere ope-
iis suis, non institoria, sed ex

[1] a quibusdam προσθ. (Mo.)

locato tenebitur. Non tamen
ne, quod cum institore geritur,
digat eum qui praeposuit, sed
si ejus rei gratia, cui praepo-
s fuerit, contractum est, id est
ntaxat ad id[2] quod eum praepo-
suit. Proinde si praeposui ad
rcium distractionem, tenebor
mine ejus ex empto actione:
n si forte ad emendum eum
eposuero, tenebor dumtaxat ex
dito: sed neque si ad emen-
m, et ille vendiderit, neque si
vendendum, et ille emerit, de-
it teneri, idque Cassius probat.

Sed si pecuniam quis credide-
institori ad emendas merces

[2] id ad (Mo.)

οἱονεὶ κατὰ προστήσαντος ἀγωγή, καίτοι καὶ ἡ τῆς κλοπῆς καὶ ἡ τῆς ὕβρεως
9 ἀγωγὴ ἤθελεν ἁρμόζει. Ὁ αὐτὸς Λαβέων λέγει· ἐάν τις ἀρτοποιὸς συνείθιζε νὰ θέτῃ δοῦλόν του εἰς ὡρισμένον τόπον πρὸς πώλησιν ἄρτου, κατόπιν δ' οὗτος λαβὼν προκαταβολικῶς χρήματα παρά τινων, ἵνα παρέχῃ αὐτοῖς ἐπί τινας ἡμέρας ἄρτον, ἔφθειρε [ταῦτα], δὲν πρέπει ν' ἀμφιβάλλωμεν ὅτι, ἐὰν ἐπέτρεψε νὰ δίδωνται αὐτῷ οὕτω τὰ
10 χρήματα, πρέπει νὰ ἐνέχηται. Ἀλλὰ καὶ ἂν γναφεὺς ἀπερχόμενος εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν παρεκάλεσε [τινα] νὰ ἐπιτάττῃ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἰς οὓς παρέδωκε τὸ ἐργαστήριον ἐφωδιασμένον, μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ ἔλαβεν [ὁ διορισθεὶς] ἐνδύματα παρὰ τῶν μαθητῶν καὶ ἔφυγεν, ὁ γναφεὺς δὲν ἐνέχεται, ἐὰν ὡς πληρεξούσιος κατελείφθη· ἂν ὅμως ὡς προεστὼς, ἐνέχεται. βεβαίως ἐάν με διεβεβαίωσεν ὅτι δύναμαι νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς τοὺς ἐργάτας του, θέλει οὐχὶ διὰ τῆς κατὰ τοῦ προστήσαντος, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐκ τῆς ἐκμι-
11 σθώσεως [ἀγωγῆς] ἐνέχεσθαι. Οὐχὶ ὅμως πᾶν ὅ,τι μετὰ τοῦ προεστῶτος ἐνεργεῖται, ὑποχρεοῖ τὸν διορίσαντα, ἀλλὰ τότε, ἐὰν ὡς πρὸς ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον διωρίσθη, ἐγένετο τὸ συμβόλαιον, ἤτοι μόνον δι' ἐκεῖνο, διὰ τὸ
12 ὁποῖον διώρισεν αὐτόν. Ὅθεν ἐὰν διώρισά [τινα] πρὸς πώλησιν ἐμπορευμάτων, θὰ ἐνέχωμαι ἕνεκεν αὐτοῦ διὰ τῆς ἐκ τῆς ἀγοράσεως ἀγωγῆς· ὡσαύτως ἐὰν τυχὸν πρὸς ἀγόρασιν διώρισα αὐτὸν, θὰ ἐνέχωμαι μόνον ἐκ τῆς πωλήσεως· ἀλλὰ μήτε ἐάν πρὸς ἀγόρασιν [διώρισα], οὗτος δ' ἐπώλησε, μήτε ἐὰν πρὸς πώλησιν, καὶ οὗτος ἠγόρασε, πρέπει νὰ ἐνέχωμαι, τοῦτο δὲ καὶ ὁ Κάσ-
13 σιος ἐπιδοκιμάζει. Ἀλλ' ἐὰν ἐδάνεισέ τις χρήματα εἰς προεστῶτα πρὸς ἀγορὰν ἐμπορευμάτων διωρισμένον, λαμ-

praeposito, locus est institoriae, idemque et si ad pensionem pro taberna exsolvendam: quod ita verum puto, nisi prohibitus fuit
14 mutuari. Si ei, quem ad vendendum emendumve oleum praeposui, mutuum oleum datum sit, dicendum erit institoriam locum
15 habere. Item si institor, cum oleum vendidisset, anulum arrae nomine acceperit neque eum reddat, dominum institoria teneri: nam ejus rei, in quam praepositus est, contractum est: nisi forte mandatum ei fuit praesenti pecunia vendere. quare si forte pignus institor ob pretium accepérit, in-

16 stitoriae locus erit. Item fideissori, qui pro institore intervenerit, institoria competit: ejus enim

17 rei sequella est. Si ab alio institor sit praepositus, is tamen decesserit qui praeposuit et heres ei extiterit, qui eodem institore utatur, sine dubio teneri eum oportebit. nec non, si ante aditam hereditatem cum eo contractum est, aequum est ignoranti dari insti-
18 toriam actionem. Sed et si procurator meus. tutor, curator institorem praeposuerit, dicendum erit veluti a me praeposito dandam institoriam actionem.

6 *PAULUS* Sed et in ipsum procuratorem, si omnium rerum procurator est, dari debebit institoria.

7 *ULPIANUS* Sed et si quis meam rem gerens praeposuerit et ratum habuero, idem erit dicendum.

βάνει χώραν ἡ κατὰ τοῦ προστήσαντ
[ἀγωγή], τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἂν πρὸς πλ
ρωμὴν μισθώματος δι' ἐργαστήρι
τοῦτο δὲ θεωρῶ ὀρθὸν τότε, ἐὰν μ
14 ἠμποδίσθη νὰ δανείζηται. Ἐὰν
ἐκεῖνον, ὃν διώρισα πρὸς πώλησιν ἢ
γόρασιν ἐλαίου, ἐδόθη δάνειον ἔλαι
θέλει λεχθῆ ὅτι ἡ κατὰ τοῦ προστ
15 σαντος λαμβάνει χώραν. Ὡσαύτ
ἐὰν προεστὼς πωλῶν ἔλαιον ἔλαβε δ
κτύλιον λόγῳ ἐνεχύρου, καὶ δὲν ἀποδ
δῃ αὐτόν, ἐνέχεται ὁ κύριος ἐκ τ
κατὰ τοῦ προστήσαντος· διότι ἡ σύ
βασις ἐγένετο δι' ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖ
εἶνε διωρισμένος· ἐκτὸς ἂν τυχὸν ἐδό
αὐτῷ ἐντολὴ νὰ πωλήσῃ τοῖς μετρ
τοῖς. διὰ τοῦτο ἐὰν τυχὸν ὁ προεστ
ἔλαβεν ἐνέχυρον διὰ τὸ τίμημα, θέλ
λάβει χώραν ἡ κατὰ τοῦ προστήσαντ
16 Ὡσαύτως εἰς ἐγγυητήν, ὅστις ὑπ
τοῦ προεστῶτος ἐμεσολάβησεν, ἁρμό
ἡ κατὰ τοῦ προστήσαντος· διότι δι'
πόθεσιν ἐκείνου ἐγένετο ἡ ἐγγύησ
17 Ἐάν τις εἶνε διωρισμένος παρά τι
προεστὼς, ὁ διορίσας ὅμως ἀπέθαν
καὶ ἀνεδείχθη [τις] κληρονόμος αὐτ
ὅστις τὸν αὐτὸν προεστῶτα μεταχει
ζεται, ἀναμφιβόλως δέον οὗτος νὰ ἐ
χηται. μάλιστα ἐὰν πρὸ ὑπεισελέ
σεως εἰς τὴν κληρονομίαν ἐγένετο μ
ἐκείνου σύμβασις, εἶνε ἐπιεικὲς νὰ δίδ
ται ἡ κατὰ τοῦ προστήσαντος ἀγω
18 εἰς τὸν ἀγνοοῦντα. Ἀλλὰ καὶ
πληρεξούσιός μου, ἐπίτροπος, κηδεμ
διώρισε προεστῶτα, θέλει λεχθῆ
δίδεται ἡ κατὰ τοῦ προστήσαντος
γωγὴ ὡσεὶ ὑπ' ἐμοῦ διωρίσθη.

6 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτοῦ
πληρεξουσίου, ἐὰν ἁπασῶν τῶν ὑπο
σεων εἶνε πληρεξούσιος, πρέπει νὰ
δηται ἡ κατὰ τοῦ προστήσαντος ἀγω

7 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ἄν τις
πόθεσίν μου διοικῶν διώρισέ [τινα]

arvi autem refert, quis sit institor, masculus an femina, liber servus proprius vel alinnes. quisquis praeposuit[1]: nam et mulier praeposuit, competet institoria exemplo exercitoriae actionis et si mulier sit praeposita, obitur etiam ipsa. sed et si filiusfamilias sit vel ancilla praepositus, competit institoria actio.

upillus autem institor obligat eum, qui eum praeposuit, institoria actione, quoniam sibi imputare debet, qui eum praeposuit.

*GAIUS* Nam et plerique pueros puellasque tabernis praeponunt.

*ULPIANUS* Verum si ipse pupillus praeposuerit, si quidem tutoris auctoritate, obligabitur, si minus, non.

*GAIUS* Eatenus tamen dabitur in eum actio, quatenus ex ea re locupletior est.

*ULPIANUS* Sed [2] si pupillus tutoris extiterit ei qui praeposuerit, aequissimum erit pupillum dici, quamdiu praepositus manet, removendus enim fuit a tutoribus, si nollent opera ejus uti.

Sed et si minor viginti quinque annis erit qui praeposuit, auxilio praetoris utetur non sine causae cognitione. De quo palam proscriptum fuerit, ne cum eo contrahatur, is praepositi loco non habetur:

[1] quis sit qui praeposuit (Mo.)
[2] cf. πρυσθ.

1 ἐνέκρινα, τὸ αὐτὸ θέλει λεχθῆ. Ὀλίγον δὲ διαφέρει, τίς εἶνε προεστὼς, ἀνὴρ ἢ γυνὴ, ἐλεύθερος ἢ δοῦλος, ἴδιος ἢ ἀλλότριος· ὡσαύτως τίς εἶνε ὁ διορίσας· διότι καὶ ἂν γυνὴ διώρισεν, ἁρμόζει ἡ κατὰ τοῦ προστήσαντος καθ' ὑπόδειγμα τῆς κατὰ τοῦ ναυκλήρου ἀγωγῆς, καὶ ἂν γυνὴ διωρίσθη, καὶ αὕτη θέλει ἐνέχεσθαι. ἀλλὰ καὶ ἂν θυγάτηρ οἰκογενείας εἶνε διωρισμένη ἢ δούλη, ἁρμόζει ἡ κατὰ τοῦ προστή-
2 σαντος ἀγωγή. Ὁ ἄνηβος δὲ προεστὼς ὑποχρεοῖ τὸν διορίσαντα αὐτὸν, διὰ τῆς κατὰ τοῦ προστήσαντος ἀγωγῆς, καθόσον ἑαυτὸν δέον νὰ αἰτιᾶται, ὅστις διώρισεν ἐκεῖνον.

8 *ΓΑΪΟΣ* Διότι καὶ πολλοὶ διορίζουσιν ἐν πωλητηρίοις παῖδας καὶ παιδίσκας.

9 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὅμως ἂν αὐτὸς ὁ ἄνηβος διώρισεν, ἐὰν μὲν σὺν τῇ αὐθεντίᾳ τοῦ ἐπιτρόπου, θέλει ἐνέχεσθαι· ἄλλως, ὄχι.

10 *ΓΑΪΟΣ* Ἐπὶ τοσοῦτον ὅμως θέλει δοθῆ κατ' αὐτοῦ ἀγωγή, ἐφ' ὅσον ἐκ τοῦ πράγματος εἶνε πλουσιώτερος.

11 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ἂν ἄνηβος ἀνεδείχθη κληρονόμος τοῦ διορίσαντος, θέλει εἶσθαι ἐπιεικέστατον νὰ ἐνέχηται οὗτος, ἐφ' ὅσον ὁ διωρισμένος μένει. διότι ἔπρεπε ν' ἀπομακρυνθῇ ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων, ἐὰν μὴ ἤθελον νὰ ποιῶσι χρῆσιν τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ.
1 Ἀλλὰ καὶ ἂν ὁ διορίσας εἶνε μικρότερος τῶν εἰκοσιπέντε ἐτῶν, ποιεῖ χρῆσιν τῆς βοηθείας τῆς ἡλικίας, οὐχὶ [ὅμως] ἄνευ διαγνώσεως τοῦ λόγου.
2 Περὶ οὗτινος δημοσίᾳ προεγράφη νὰ μὴ γίνηται μετ' αὐτοῦ σύμβασις, οὗτος δὲν θεωρεῖται ἀντὶ διορισθέντος· διότι δὲν ἀπαιτεῖται νὰ ἐπιτραπῇ τὸ μετὰ του προεστῶτος συμβάλλεσθαι,

non enim permittendum erit cum institore contrahere, sed si quis nolit contrahi, prohibeat: ceterum qui praeposuit tenebitur ipsa 3 praepositione. Proscribere palam sic accipimus claris litteris, unde de plano recte legi possit, ante tabernam scilicet vel ante eum locum in quo negotiatio exercetur, non in loco remoto, sed in evidenti. litteris utrum Graecis an Latinis? puto secundum loci condicionem, ne quis causari possit ignorantiam litterarum. certe si quis dicat ignorasse se litteras vel non observasse quod propositum erat, cum multi legerent cumque palam esset propositum, non

4 audietur. Proscriptum autem perpetuo esse oportet: ceterum si per id temporis, quo propositum non erat, vel obscurata proscriptione contractum sit, institoria locum habebit. proinde si dominus quidem mercis proscripsisset, alius autem sustulit aut vetustate vel pluvia vel quo simili contingit, ne proscriptum esset vel non pareret, dicendum eum qui praeposuit teneri. sed si ipse institor decipiendi mei causa detraxit, dolus ipsius praeponenti nocere debet, nisi particeps doli

5 fuerit qui contraxit. Condicio autem praepositionis servanda est: quid enim si certa lege vel interventu cuiusdam personae vel sub pignore voluit cum eo contrahi vel ad certam rem? aequissimum erit id servari, in quo praepositus est. item si[1] plures habuit instito-

(1) qui προσθ. (Mo.)

ἀλλ' ἐάν τις μὴ θέλῃ τοῦτο, δύν
νὰ ἐμποδίσῃ· ἄλλως ὁ διορίσας θ
ἐνέχεσθαι ἐξ αὐτοῦ τοῦ διορισ

3 Τὴν δημοσίᾳ προγραφὴν οὕτως
νοοῦμεν *διὰ καθαρῶν γραμμάτων*, ὁ
κάτωθεν νὰ δύναται ὀρθῶς ν' ἀναγ
σθῇ, πρὸ τοῦ ἐργαστηρίου, ἐννοεῖτα
πρὸ τοῦ τόπου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀσκε
ἡ ἐμπορία, οὐχὶ ἐν τόπῳ ἀποκέν
ἀλλὰ καταφανεῖ. διὰ γραμμάτων
ράγε Ἑλληνικῶν ἢ Λατινικῶν;
νῶ ἀναλόγως τῆς καταστάσεως
τόπου, ὥστε νὰ μὴ δύναταί τις νὰ
τιαθῇ ἄγνοιαν τῶν γραμμάτων.
βαίως ἐάν τις λέγῃ ὅτι ἠγνόει
γράμματα, ἢ ὅτι δὲν παρετήρησε
τι ἦτο προτεθειμένον, ἐνῷ πολλοὶ
γνωσαν καὶ δημοσίᾳ ἦτο προτεθ
4 νον, δὲν θέλει εἰσακουσθῆ. Δέ
διαρκῶς νὰ εἶνε προγεγραμμένον
λως ἐὰν κατὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν
ἦτο προτεθειμένον, ἢ ἡ προγραφὴ
ἐπεσκοτισμένη, ἐγένετο σύμβασι
κατὰ τοῦ προστήσαντος θέλει
χώραν. ὅθεν ἐὰν ὁ μὲν κύριος τοῦ
ρεύματος εἶχε προγράψει, ἕτερος
ἀφῄρεσεν, ἢ ἐξ ἀρχαιότητος ἢ βρ
ἢ ἄλλου ὁμοίου συνέβη, ὥστε νὰ
εἶνε προγεγραμμένον ἢ νὰ μὴ φαίνη
θέλει λεχθῆ ὅτι ἡ προθέσας ἐνέχ
ἀλλ' ἐὰν αὐτὸς ὁ προεστὼς πρὸς
πάτησίν μου ἀφῄρεσεν, ὁ δόλος τα
δέον νὰ βλάπτῃ τὸν διορίσαντα,
ἂν μέτοχος τοῦ δόλου ἦτο ὁ συμ
5 θείς. Οἱ ὅροι δὲ τοῦ διορισμοῦ
νὰ τηρῶνται. διότι τί ἐὰν ὑπὸ ὡρ
νην συμφωνίαν ἢ μεσολάβησιν πρ
που τινὸς, εἴτε ὑπὸ ἐνέχυρον ἠθέλ
[ὁ διορίσας] νὰ γίνηται μετ' ἐκείν
σύμβασις, ἢ ὡς πρὸς ὡρισμένον π
μα; ἰσότατον θέλει εἶσθαι νὰ τηρ
ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον διωρίσθη· ὅ
τως ἐάν τις ἔσχε πολλοὺς προεστ

vel cum omnibus simul con-
i voluit vele um uno solo. sed
denuntiavit cui, ne cum eo
raheret, non debet institoria
ri: nam et certam personam
umus prohibere contrahere
certum genus hominum vel
tiatorum, vel certis homini-
ermittere. sed si alias cum
contrahi vetuit continua va-
one, danda est omnibus ad-
us eum actio: neque enim de-

pi debent contrahentes. Sed si
ptum prohibuit cum eo con-
i, praepositi loco non habetur,
magis hic custodis sit loco
n institoris: ergo nec vendere
cem hic poterit nec modicum
id ex taberna. Si institoria
e actum est, tributoria ipso
locum non habet: neque enim
st habere locum tributoria in
ce dominica. quod si non fuit
tor dominicae mercis, tribu-

ria superest actio. Si a servo
operas vicarii ejus conduxero
um merci meae institorem
ro isque tibi mercem vendi-
, emptio est: nam cum domi-
a servo emit, est emptio, licet
sit dominus obligatus, usque
, ut etiam pro emptore et
dere et usucapere dominus
it:

2 *JULIANUS* et tersus me in-
ria actio advideo utitis ibi
petet, mihi vero adversus te
le peculio dispensatoris, si ex

εἴτε μεθ' ἁπάντων συγχρόνως ἠθέλησε
νὰ γίνηται ἡ σύμβασις, εἴτε μεθ' ἑνὸς
μόνου. ἀλλὰ καὶ ἂν προειδοποίησέ
τινα, νὰ μὴ συμβληθῇ μετ' ἐκείνου,
δὲν πρέπει νὰ ἐνέχηται ἐκ τῆς κατὰ
τοῦ προστήσαντος· διότι καὶ ὡρισμένον
πρόσωπον δυνάμεθα νὰ ἐμποδίσωμεν
νὰ συμβληθῇ ἢ ὡρισμένον γένος ἀν-
θρώπων ἢ ἐμπόρων, ἢ εἰς ὡρισμένους
ἀνθρώπους νὰ ἐπιτρέψωμεν. ἀλλ' ἐὰν
ἄλλοτε μὲν ἀπηγόρευσε τὸ μεθ' ἑνὸς
συμβάλλεσθαι [καὶ ἄλλοτε μετ' ἄλλου]
διὰ συνεχοῦς μεταλλαγῆς, πρέπει νὰ
δίδηται εἰς πάντας ἐναντίον αὐτοῦ
ἀγωγή· διότι δὲν πρέπει ν' ἀπατῶν-
6 ται οἱ συμβαλλόμενοι. Ἀλλ' ἐὰν
ἐντελῶς ἠμπόδισε νὰ συμβάλληταί τις
μετ' αὐτοῦ, δὲν θέλει θεωρεῖσθαι ἀντὶ
διορισθέντος, καθόσον οὗτος εἶνε μᾶλ-
λον ἀντὶ φύλακος παρὰ προεστῶτος·
ὅθεν μηδὲ νὰ πωλήσῃ ἐμπόρευμα δύνα-
ται οὗτος, μηδὲ [ἄλλο] τι ἐλάχιστον
7 ἐκ τοῦ πωλητηρίου. Ἐὰν ἡ κατὰ τοῦ
προστήταντος ἐγκύρως ἠγέρθη, ἡ δι-
αιρετικὴ αὐτοδικαίως δὲν λαμβάνει
χώραν. διότι δὲν δύναται νὰ λάβῃ
χώραν ἡ διαιρετικὴ ἐπὶ ἐμπορεύμα-
τος τοῦ κυρίου. ἂν ὅμως δὲν ἦτο προε-
στὼς ἐμπορεύματος τοῦ κυρίου, ὑπολεί-
8 πεται ἡ διαιρετικὴ ἀγωγή. Ἐὰν
παρὰ δούλου σου ἐμίσθωσα τὰς ἐργα-
σίας τοῦ ὑφισταμένου αὐτοῦ, καὶ ἐποί-
ησα αὐτὸν προεστῶτα τοῦ ἐμπορεύ-
ματός μου, οὗτος δὲ ἐπώλησέ σοι ἐμ-
πόρευμα, ὑπάρχει ἀγόρασις· διότι ὅταν
ὁ κύριος ἀγοράζῃ ἀπὸ τὸν δοῦλον, ὑ-
πάρχει ἀγόρασις, κἂν τοι δὲν ἐνέχεται ὁ
κύριος, ἐπὶ τοσοῦτον δέ, ὥστε καὶ ὡς
ἀγοραστὴς δύναται ὁ κύριος καὶ νὰ νέ-
μηται καὶ νὰ χρησικτᾷ.

12 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* καὶ διὰ τοῦτο ὠφέ-
λιμος κατὰ τοῦ προστήσαντος ἀγω-
γὴ ἁρμόζει εἰς σὲ ἐναντίον ἐμοῦ, εἰς
ἐμὲ ὅμως ἐναντίον σοῦ εἴτε ἡ ἐκ τοῦ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

conducto agere velim, vel de peculio vicarii, quod ei mercem vendendam mandaverim: pretiumque[1], quo emisti, in rem tuam versum videri poterit eo, quod debitor servi tui factus esses.

13 *ULPIANUS* Habebat quis servum merci oleariae praepositum Arelate, eundem et mutuis pecuniis accipiendis: acceperat mutuam pecuniam: putans creditor ad merces eum accepisse egit proposita actione: probare non potuit mercis gratia eum accepisse. licet consumpta est actio nec amplius agere poterit, quasi pecuniis quoque mutuis accipiendis esset praepositus, tamen Julianus utilem ei actionem competere ait.

*1* Meminisse autem oportebit institoria dominum ita demum teneri, si non novaverit quis eam obligationem vel ab institore vel ab alio novandi animo stipulando.

*2* Si duo pluresve tabernam exerceant et servum, quem ex disparibus partibus habebant, institorem praeposuerint, utrum pro dominicis partibus teneantur an pro aequalibus an pro portione mercis an vero in solidum, Julianus quaerit. et verius esse ait exemplo exercitorum et de peculio actionis in solidum unumquemque conveniri posse, et quidquid is praestiterit qui conventus est, societatis judicio vel communi dividundo consequetur, quam sententiam et supra probavimus.

(1) pretium quoque

χρηματίου τοῦ διοικητοῦ [δούλου σ
ἐὰν ἐκ τῆς μισθώσεις θέλω νὰ ἐνερ
σω, εἴτε ἡ ἐκ τοῦ χρηματίου τοῦ ἱ
σταμένου, διότι ἔδωκα αὐτῷ ἐντο
νὰ πωλήσῃ ἐμπόρευμα· τὸ δὲ τίμη
καθ' ὃ ἠγόρασας, δύναται νὰ θεωρ
καταναλωθὲν ὑπὲρ σοῦ διὰ τοῦτο, δ
ἐγένεσο ὀφειλέτης τοῦ δούλου σου.

13 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Εἶχέ τις δοῦλον
ωρισμένον εἰς ἐμπόρευμα ἐλαίου
Ἀρελάτῳ, τὸν αὐτὸν δὲ καὶ πρὸς ἀ
δοχὴν δανείων χρημάτων· ἔλαβε
νεια χρήματα· ὁ πιστωτὴς νομίζων
διὰ τὸ ἐμπόρευμα ἔλαβεν ἐκεῖνος, ἐ
γαγε διὰ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς·
ἠδυνήθη [ὅμως] ν' ἀποδείξῃ, ὅτι χ
τοῦ ἐμπορεύματος ἔλαβεν ἐκεῖνος· κ
τοι κατηναλώθη ἡ ἀγωγὴ, οὐδὲ δύ
ται περαιτέρω νὰ ἐναγάγῃ, ὡσεὶ εἰ
[ἐκεῖνος] διορισθῇ καὶ πρὸς ἀποδο
δανείων χρημάτων, ὅμως ὁ Ἰουλιο
λέγει ὅτι ἁρμόζει αὐτῷ ὠφέλιμος
*1* γωγή. Πρέπει ὅμως νὰ ἐνθυμώμε
ὅτι ὁ κύριος τότε μόνον ἐνέχεται
τῆς κατὰ τοῦ προστήσαντος, ἐὰν
ἀνενέωσέ τις τὴν ἐνοχὴν ταύτην, ἐ
ρωτῶν εἴτε παρὰ τοῦ προεστῶτος
παρ' ἄλλου μὲ σκοπὸν ἀνανεώσε
*2* Ἐὰν δύω ἢ πλείονες ἔχωσι πωλη
ριον, καὶ δοῦλον, ὃν κατ' ἄνισα μ
εἶχον, διώρισαν προεστῶτα, ἆράγε ἀ
λόγως τῶν μερῶν τῆς κυριότητος
χονται, ἢ ἐξ ἴσου, ἢ κατὰ τὴν εἰσ
ἐμπόρευμα μερίδα, ἢ τοὐναντίον·
ὁλόκληρον, ἐξετάζει ὁ Ἰουλιανός.
γει λοιπὸν ὅτι εἶνε ὀρθότερον, καθ' ὑ
δειγμα τῶν ναυκλήρων καὶ διὰ τῆς
χρηματίου ἀγωγῆς εἰς ὁλόκληρον ἕ
στος νὰ δύναται νὰ ἐναχθῇ, καὶ ὅ,τ
ἐναχθεὶς ἤθελε παράσχει, θέλει ἐ
τυγχάνει διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς κοι
νίας ἢ τῆς διαιρέσεως κοινοῦ, ἣν γνώ
καὶ ἀνωτέρω ἐπεδοκιμάσαμεν.

14 *PAULUS* Idem erit et si alie-
s servus communi merci prae-
itus sit: nam adversus utrum-
in solidum actio dari debet
quod quisque praestiterit, ejus
tem societatis vel communi di-
undo judicio consequetur. certe
cumque actio societatis vel
mmuni dividundo cessat, quem-
pro parte sua condemnari
rtere constat, veluti si is, cuius
vo creditum est, duobus here-
us institutis ei servo liberta-
dederit: nam heredum quis-
pro sua parte conveniendi
t, quia cessat inter eos com-
ni dividundo judicium.

15 *ULPIANUS* Novissime scien-
est has actiones perpetuo dari
n heredem et heredibus.

16 *PAULUS* Si cum vilico ali-
us contractum sit, non datur
dominum actio, quia vilicus
pter fructus percipiendos, non
pter quaestum praeponitur. si
eu vilicum distrahendis quo-
mercibus praepositum habue-
non erit iniquum exemplo in-
oriae actionem in me com-
ere.

17 *IDEM* Si quis mancipiis vel
entis pecoribusve emendis ven-
disque praepositus sit, non so-
institoria competit adversus
qui praepo-uit, sed etiam
hibitoria vel ex stipulatu du-
simplaeve in solidum actio

landa est. Si servum Titii insti-
tem habueris, vel tecum ex hoc
cto vel cum Titio ex inferiori-

14 *ΠΑΥΛΟΣ* Τὸ αὐτὸ θέλει εἶσθαι καὶ ἂν ἀλλότριος δοῦλος εἰς κοινὸν ἐμπόρευμα διωρίσθη· διότι ἐναντίον ἑκατέρου πρέπει νὰ δίδηται εἰς ὁλόκληρον ἀγωγή, καὶ ὅ,τι ἕκαστος παρέσχε, τὸ ἥμισυ τούτου θέλει λάβει διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς κοινωνίας ἢ τῆς διαιρέσεως κοινοῦ. βεβαίως ἔνθα ἡ ἀγωγὴ τῆς κοινωνίας ἢ τῆς διαιρέσεως κοινοῦ ἀργεῖ, γνωστὸν ὅτι ἕκαστος δέον ἀναλόγως τῆς μερίδος του νὰ καταδικάζηται, ὡς ἐὰν ἐκεῖνος, εἰς τὸν δοῦλον τοῦ ὁποίου ἐδόθη πίστωσις, ἐγκαταστήσας δύω κληρονόμους εἰς τὸν δοῦλον ἐκεῖνον ἔδωκε τὴν ἐλευθερίαν· διότι ἕκαστος τῶν κληρονόμων ἀναλόγως τῆς μερίδος του δέον νὰ ἐναχθῇ, καθόσον ἀργεῖ μεταξὺ αὐτῶν ἡ τῆς διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγή.

15 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Τέλος δέον νὰ γνωσθῇ ὅτι αἱ ἀγωγαὶ αὗται διηνεκῶς δίδονται καὶ κατὰ τοῦ κληρονόμου, καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους.

16 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν μετὰ τοῦ ἀγροκόμου τινὸς ἐγένετο σύμβασις, δὲν δίδεται κατὰ τοῦ κυρίου ἀγωγή, διότι ὁ ἀγροκόμος διὰ τὴν συλλογὴν τῶν καρπῶν, οὐχὶ διὰ κέρδος διορίζεται. ἂν ὅμως ἔχω ἀγροκόμον καὶ διὰ πώλησιν ἐμπορευμάτων, δὲν θέλει εἶσθαι ἄνισον καθ' ὑπόδειγμα τῆς κατὰ τοῦ προστήσαντος ν' ἀρμόζῃ κατ' ἐμοῦ ἀγωγή.

17 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐάν τις διωρίσθη διὰ τὴν ἀγόρασιν καὶ πώλησιν ἀνδραπόδων ἢ ὑποζυγίων ἢ θρεμμάτων, ὄχι μόνον ἡ κατὰ τοῦ προστήσαντος ἀρμόζει ἐναντίον ἐκείνου, ὅστις διώρισεν, ἀλλὰ καὶ ἡ πρὸς παράστασιν ἢ ἡ ἐξ ἐπερωτήσεως τοῦ διπλοῦ ἢ ἁπλοῦ εἰς ὁλόκληρον ἀγωγὴ πρέπει νὰ δίδηται.

1 Ἐὰν δοῦλον τοῦ Τιτίου ἔσχες προεστῶτα, ἢ κατὰ σοῦ ἐκ τοῦ διατάγματος τούτου, ἢ κατὰ τοῦ Τιτίου ἐκ

bus edictis agere potero. sed si tu cum eo contrahi vetuisti, cum

2 Titio dumtaxat agi poterit. Si impubes patri habenti institores heres exstiterit, deinde cum his contractum fuerit, dicendum est in pupillum dari actionem propter utilitatem promiscui usus,quemadmodum ubi post mortem tutoris, cujus auctoritate institor praepositus est, cum eo contrahitur.
3 Ejus contractus certe nomine, qui ante aditam hereditatem intercessit, etiamsi furiosus heres existat, dandam esse actionem etiam Pomponius scripsit: non enim imputandum est ei,qui sciens dominum decessisse cum institore exercente mercem contrahat.

4 Proculus ait, si denuntiavero tibi, ne servo à me praeposito crederes, exceptionem dandam: « si «ille illi non denuntiaverit, ne ille «servo crederet». sed si ex eo contractu peculium habeat aut in rem meam versum sit[1] nec velim quo locupletior sim solvere, replicari de dolo malo oportet. nam videri me dolum malum facere, qui ex aliena iactura lucrum quaeram.

5 Ex hac causa etiam condici posse verum est.

18 *IDEM* Institor est, qui tabernae locove ad emendum vendendumve praeponitur quique sine loco ad eundem actum praeponitur.

19 *PAPINIANUS* In eum, qui

(1) sed si pec.hab. aut in r.m. versum sit ex eo contractu (Mo.)

τῶν κατωτέρω διαταγμάτων δύναμαι
νὰ ἐναγάγω. ἀλλ' ἐὰν σὺ ἀπηγόρευσας νὰ συμβληθῇ τις μετ' ἐκείνου, κατὰ τὰ τοῦ Τιτίου μόνον εἶνε δυνατὴ ἀγω-
2 γή. Ἐὰν ἄνηβος ἀνεδείχθη κληρονόμος τοῦ πατρὸς ἔχοντος προεστῶτα, εἶτα δὲ συνήφθη μετὰ τούτων συμβόλαιον, θέλει λεχθῆ ὅτι κατὰ τοῦ ἀνηβου δίδεται ἀγωγὴ χάριν τῆς κοινῆς ὠφελείας, καθὼς ὅταν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐπιτρόπου, σὺν τῇ αὐθεντίᾳ τοῦ ὁποίου ὁ προεστὼς διωρίσθη, με-

3 τούτου γίνεται συμβόλαιον. Ὁ βεβαίως ἕνεκα τοῦ συμβολαίου, ὅπερ πρὸ ὑπεισελεύσεως εἰς τὴν κληρονομίαν ἐγένετο, καὶ ἂν φρενοβλαβὴς ἀναδειχθῇ κληρονόμος, δέον νὰ δίδηται ἀγωγὴ καὶ ὁ Πομπώνιος ἔγραψε· διότι δὲν θέλει κατακριθῇ ἐκεῖνος, ὅστις γινώσκει ὅτι ὁ κύριος ἀπέθανε μετὰ τοῦ προεστῶτος διαχειριζομένου ἐμπόρευμα συν-
4 βλήθη. Ὁ Πρόκουλος λέγει, ἐὰν προανήγγειλά σοι, νὰ μὴ δανείσῃς τὸν ὑπ' ἐμοῦ διορισθέντα δοῦλον, πρέπει νὰ δίδηται ἔνστασις «ἐὰν ἐκεῖνος δὲν προανήγγειλεν αὐτῷ, νὰ μὴ δανείσῃ εἰς τὸν δοῦλον ἐκεῖνον.» ἀλλ' ἐὰν ἔλαβε χρημάτιον, ἢ ἐκ τοῦ συμβολαίου ἐκείνου κατηναλώθη τι ὑπὲρ ἐμοῦ, δὲν θέλω δὲ νὰ καταβάλω καθ' ὅσον εἶμαι πλουσιώτερος, δέον νὰ δοθῇ ἀντένστασις τοῦ δόλου. διότι ἐγὼ θεωροῦμαι δόλον ποιῶν, ὅστις ἐξ ἀλλοτρίας ζη-
5 μίας ζητῶ κέρδος. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ὀρθὸν εἶνε ὅτι καὶ ἀπαίτησις δύναται νὰ ἐγερθῇ.

18 *Ο ΑΥΤΟΣ* Προεστὼς εἶνε ὅστις ἐν ἐργαστηρίῳ, ἢ τόπῳ πρὸς ἀγόρασιν ἢ πώλησιν διορίζεται, καὶ ὅστις ἀσχολεῖται πρὸς τόπον διὰ τὴν τοιαύτην ἐνέργασίαν διορίζεται.

19 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Κατ' ἐκείνου, ὅστις διώρισε πληρεξούσιον πρὸς λῆψιν δ

tuis accipiendis pecuniis pro-
catorem praeposuit, utilis ad
mplum institoriae dabitur ac-
quod aeque faciendum erit et
procurator solvendo sit, qui sti-
ulanti pecuniam promisit. Si
minus, qui servum institorem
d mensam pecuniis accipiendis
uit, post libertatem quoque
am idem per libertum nego-
m exercuit, varietate status non

nutabitur periculi causa. Ta-
nae praepositus a patre filius
rcium causa mutuam pecuniam
epit: pro eo pater fideiussit:
m institoria ab eo petetur, cum
eptae pecuniae speciem fideiu-
do negotio tebernae miscuerit.

ervus pecuniis tantum faene-
dis praepositus per interces-
nem aes alienum suscipiens ut
itorem[1] dominum in solidum
e praetorio non a lstringit: quod
em pro eo, qui[2] pecuniam fae-
avit, per delegationem alii pro-
sit, a domino recte petetur, cui
uniae creditae contra eum qui
egavit actio quaesita est.

20 *SCAEVOLA* Lucius Titius men-
nummulariae quam exercebat
uit libertum praepositum: is
io Seio cavit in haec verba:
ctavius Terminalis rem agens
ctavii Felicis Domitio Felici sa-
tem. habes penes mensam pa-
oni mei denarios mille, quos
enarios vobis numerare debebo
idie kalendas Maias». quaesi-
n est, Lucio Titio defuncto sine

[1] institor Hal.
[2] cui (Cnj.)

νείων χρημάτων, θέλει δοθῆ ὠφέλιμος ἀγωγή, καθ' ὑπόδειγμα τῆς κατὰ τοῦ προστήσαντος. ὅπερ ὡσαύτως θέλει γείνει καὶ ὅταν εἶνε ἀξιόχρεως ὁ πληρεξούσιος, ὅστις εἰς ἐπερωτήσαντα χρήματα
1 ὑπεσχέθη. Ἐὰν κύριος, ὅστις δοῦλον προεστῶτα εἶχεν εἰς τράπεζαν πρὸς λῆψιν χρημάτων, μετὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς ἐλευθερίας ἐνήργησεν ὡσαύτως διὰ τοῦ ἀπελευθέρου τὴν ἰδίαν ἐργασίαν, ἕνεκα τῆς μεταβολῆς τῆς καταστάσεως δὲν θέλει μεταβληθῆ ὁ λόγος τῆς εὐθύ-
2 νης. Υἱὸς διορισθεὶς εἰς πωλητήριον ὑπὸ τοῦ πατρὸς χάριν ἐμπορευμάτων, ἔλαβε δάνεια χρήματα· ὑπὲρ αὐτοῦ δ' ἠγγυήθη ὁ πατήρ· καὶ ἡ κατὰ τοῦ προστήσαντος θέλει ἐγερθῆ κατ' αὐτοῦ, καθόσον ἐν τῇ περιπτώσει τῆς λήψεως τῶν χρημάτων ἐγγυηθεὶς ἀνέμιξε [τὴν νέαν εὐθύνην πρὸς τὴν ἐκ] τῆς διαχει-
3 ρίσεως τοῦ πωλητηρίου. Δοῦλος πρὸς ἐκτόκισιν μόνον χρημάτων διωρισμένος, δι' ἐγγυήσεως ἀναδεχθεὶς ἀλλότριον χρέος ὡς προεστὼς, δὲν ὑποχρεοῖ κατὰ τὸ πραιτωρικὸν δίκαιον τὸν κύριον εἰς ὁλόκληρον. ὅ,τι ὅμως ὑπὲρ ἐκείνου, εἰς ὃν ἐτόκισε χρήματα, δι' ἀντιδόσεως εἰς ἕτερον ὑποσχέθη, ὀρθῶς ἀπαιτεῖται ἀπὸ τὸν κύριον, ὑπὲρ οὗ ἀπεκτήθη ἡ τῶν δανεισθέντων χρημάτων ἀγωγὴ ἐναντίον τοῦ ἀντιδόντος.

20 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Ὁ Λούκιος Τίτιος εἰς κολλυβιστικὴν τράπεζαν ἣν διεχειρίζετο, εἶχε διωρισμένον ἀπελεύθερον· οὗτος εἰς τὸν Γάϊον Σέϊον ἔγραψε τ' ἀκόλουθα· «Ὁ Ὀκτάβιος Τερμινάλιος διοικῶν ὑποθέσεις τοῦ Ὀκταβίου Φήλικος τὸν Δομίτιον Φήλικα χαιρετᾷ. ἔχεις παρὰ τῇ τραπέζῃ τοῦ πάτρωνός μου χίλια δηνάρια, ἅτινα δηνάρια ὀφείλω νὰ μετρήσω ὑμῖν τὴν προτεραίαν τῶν καλανδῶν τοῦ Μαΐου.» ἠρωτήθη, ἂν ἀποθανόντος τοῦ Λουκίου Τιτίου ἄνευ κληρονόμου, πωληθείσης δὲ τῆς

herede bonis ejus venditis an ex epistula jure conveniri Terminalis possit. respondit nec jure his verbis obligatum nec aequitatem conveniendi eum superesse, cum id institoris officio ad fidem mensae protestandam scripsisset.

περιουσίας αὐτοῦ, δύναται νὰ ἐναχθῇ ἐγκύρως ὁ Τερμινάλιος ἐκ τῆς ἐπιστολῆς. ἀπήντησεν [ὁ Σκαιβ.] ὅτι, οὔτε κατὰ τὸ δίκαιον ἐνέχεται ἐκ τῶν ῥημάτων ἐκείνων, οὔτε λόγος ἐπιεικείας ὑπολείπεται πρὸς ἀγωγήν, καθόσον ὡς προεστὼς ἐνεργῶν πρὸς ἐπίδειξιν τῆς πίστεως τῆς τραπέζης εἶχε γράψει ἐκεῖνο

## IIII [1].

## De tributoria actione.

1 *ULPIANUS* Huius quoque edicti non minima utilitas est, ut dominus, qui alioquin in servi contractibus privilegium habet (quippe cum de peculio dumtaxat tenetur, cuius peculii aestimatio deducto quod domino debetur fit), tamen, si scierit servum peculiari merce negotiari, velut extraneus creditor ex hoc edicto in tributum 1 vocatur. Licet mercis appellatio angustior sit, ut neque ad servos fullones vel sarcinatores vel textores vel venaliciarios pertineat, tamen Pedius libro quinto decimo scribit ad omnes negotiationes

(1) Βασ. (18.2)

2 porrigendum edictum. Peculiarem autem mercem non sic uti peculium accipimus, quippe peculium deducto quod domino debetur accipitur, merx peculiaris, etiamsi nihil sit in peculio, dominum tributoria obligat[2], ita demum

(2) at προσθ. (Mo.)

3 si sciente eo negotiabitur. Scientiam hic eam accipimus, quae habet et voluntatem, sed, ut ego puto, non voluntatem, sed patien-

## 4.

## Περὶ διαιρετικῆς ἀγωγῆς.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Καὶ τούτου τοῦ διατάγματος δὲν εἶνε μικρὰ ἡ χρησιμότης, ὥστε ὁ κύριος, ὅστις ἄλλως τε ἐπὶ τῶν συμβολαίων τοῦ δούλου ἔχει προνόμιον (διότι ἐκ τοῦ χρηματίου μόνου ἐνέχεται, οὗτινος χρηματίου ἡ διατίμησις μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ εἰς τὸν κύριον ὀφειλομένου γίνεται), ὅμως, ἐὰν ἐγίνωσκεν, ὅτι ὁ δοῦλος μὲ ἐμπόρευμα τοῦ χρηματίου ἐμπορεύεται, ἀπαιτεῖται ὡς ἐξωτικὸς πιστωτὴς καλεῖται εἰς διαίρεσιν ἐκ τοῦ διατάγματος τούτου. 1 Καίτοι ἡ ὀνομασία *ἐμπόρευμα* εἶναι μᾶλλον στενή, ὥστε εἰς δούλους γνωστοὺς φεῖς, ἢ παλαιοράφους, ἢ ὑφάντας, ἢ ἀνδραποδοκαπήλους νὰ μὴ ἀποβλέπῃ ὅμως ὁ Πέδιος ἐν βιβλ. ιε' γράφει ὅτι εἰς πάσας τὰς ἐμπορίας δέον νὰ ἐκτείνηται τὸ διάταγμα. Ἐμπόρευμα δὲ τοῦ χρηματίου δὲν θεωρεῖται τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ χρημάτιον, διότι χρημάτιον θεωρεῖται μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τὸ εἰς τὸν κύριον ὀφειλομένου, τὸ ἐμπόρευμα δὲ τοῦ χρηματίου, καὶ ὅ μηδὲν ὑπάρχῃ ἐν τῷ χρηματίῳ, ποχρεοῖ τὸν κύριον διὰ τῆς διαιρετικῆς, ἀλλὰ τότε μόνον ἐὰν γινώτκοντος 3 αὐτοῦ ἀσκῆται ἡ ἐμπορία. Γνῶσιν δ' ἐνταῦθα ἐκείνην θεωροῦμεν, ἥτις κα *θέλησιν* ἔχει, ὅμως καθὰ ἐγὼ φρονῶ οὐχὶ [κυρίως] θέλησιν, ἀλλὰ [καὶ

m: non enim velle debet domi-
s, sed non nolle. si igitur scit
non protestatur et contra dicit,
enebitur actione tributoria. Po-
latis verbum ad omnem sexum,
m ad omnes, qui sunt alieno
i subiecti, porrigendum erit.
Non solum, ad servos pertinebit
butoria actio, verum ad eos
oque, qui nobis bona fide ser-
nt, sive liberi sive servi alieni
at, vel in quibus usum fructum
bemus.

2 *PAULUS* ut tamen merx, qua
culiariter negotietur, ad nos
rtineat.

3 *ULPIANUS* Sed si servus com-
nis sit et ambo sciant domini,
utrumlibet ex illis dabitur ac-
: at si alter scit, altar ignora-
in eum qui scit dabitur actio,
ducetur tamen solidum quod ei
ignoravit debetur. quod si
um quis ignorantem conve-
rit, quoniam de peculio conve-
ur, deducetur etiam id quod
enti debetur et quidem in
idum: nam et si ipse de pecu-
conventus esset, solidum quod
deberetur deduceretur, et ita
ianus libro duodecimo digesto-

sum scripsit. Si servus pupilli
furiosi sciente tutore vel cu-
ore in merce peculiari negotie-
r, dolum quidem tutoris vel cu-
oris nocere pupillo vel furioso
n debere puto, nec tamen lucro-
m esse debere, et ideo hactenus
m ex dolo tutoris tributoria te-
ri, si quid ad eum pervenerit:
m et in furioso puto. quamvis
mponius libro octavo epistula-

πλῶς] ἀνοχήν. διότι δὲν ἀπαιτεῖται νὰ
*θέλῃ* ὁ κύριος, ἀλλὰ [ἁπλῶς] νὰ μὴ
*ἀντιλέγῃ*. ἂν λοιπὸν γινώσκῃ, καὶ δὲν
διαμαρτύρηται καὶ ἀντιλέγῃ, ἐνέχεται
4 ἐκ τῆς διαιρετικῆς ἀγωγῆς. Ἡ λέ-
ξις *ἐξουσία* δέον νὰ ἐκταθῇ εἰς πᾶν γέ-
νος, ὡσαύτως εἰς πάντας, οἵτινες ὑπό-
5 κεινται εἰς ἀλλότριον δίκαιον. Οὐχὶ
μόνον εἰς δούλους θέλει ἀποβλέπει ἡ
διαιρετικὴ ἀγωγή, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκεί-
νους, οἵτινες δουλεύουσιν ἡμᾶς καλῇ
τῇ πίστει, εἴτε ἐλεύθεροι εἶνε, εἴτε δοῦ-
λοι ἀλλότριοι, ἢ ἐφ' ὧν χρησικαρπίαν
ἔχομεν,

2 *ΠΑΥΛΟΣ* ἀρκεῖ μόνον τὸ ἐμπόρευ-
μα, δι' οὗ ὡς χρηματίου ἀσκεῖται ἡ
ἐμπορία, ν' ἀνήκῃ εἰς ἡμᾶς.

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν εἶνε δοῦλος
κοινὸς, ἀμφότεροι δ' οἱ κύριοι γινώσκω-
σι, καθ' οἱουδήποτε ἐκ τούτων θέλει
δοθῇ ἀγωγή. ἂν ὅμως ὁ εἷς μὲν γινώ-
σκῃ, ὁ δ' ἕτερος ἠγνόει, κατὰ τοῦ γι-
νώσκοντος θέλει δοθῇ ἀγωγή, θέλει ὅ-
μως ἀφαιρεθῇ ὁλόκληρον ὅ,τι εἰς τὸν
ἀγνοοῦντα ὀφείλεται· ἂν ὅμως τις αὐτὸν
τὸν ἀγνοοῦντα ἐνήγαγεν, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ
χρηματίου ἐγείρεται ἀγωγή, θέλει ἀ-
φαιρεθῇ καὶ ὅ,τι εἰς τὸν γινώσκοντα
ὀφείλεται καὶ μάλιστα εἰς ὁλόκληρον·
διότι καὶ ἂν οὗτος ἐκ τοῦ χρηματίου
ἐνήγετο, ὁλόκληρον τὸ εἰς αὐτὸν ὀφει-
λόμενον ἤθελεν ἀφαιρεθῇ, οὕτω δ' ἔ-
γραψεν ὁ Ἰουλιανὸς ἐν βιβλ. ιϐ' τῶν
1 πανδεκτῶν. Ἐὰν δοῦλος ἀνήβου ἢ
φρενοβλαβοῦς ἐν γνώσει τοῦ ἐπιτρόπου
ἢ κηδεμόνος δι' ἐμπορευμάτων τοῦ
χρηματίου ἐμπορεύηται, ὁ μὲν δόλος
τοῦ ἐπιτρόπου ἢ κηδεμόνος δὲν πρέπει
φρονῶ νὰ βλάπτῃ τὸν ἄνηβον ἢ φρενο-
βλαβῆ, δὲν πρέπει ὅμως νὰ εἶνε καὶ
ἐπικερδὴς, καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ τοσοῦτον
ἐκεῖνος ἕνεκα δόλου τοῦ ἐπιτρόπου ἐνέ-
χεται ἐκ τῆς διαιρετικῆς, ἐάν τι εἰς
αὐτὸν περιῆλθε· τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ φρε-

rum, si solvendo tutor sit, ex dolo ejus pupillum teneri scripsit: et sane hactenus tenebitur, ut actionem, quam contra tutorem ha-

νοβλαβοῦς φρονῶ. καὶ ὅμως ὁ Πομπώνιος ἐν βιβλ. ἡ' τῶν ἐπιστολῶν ἔγραψεν ὅτι, ἐὰν ὁ ἐπίτροπος εἶνε ἀξιόχρεως, ὁ ἀνήβος ἐνέχεται ἐκ τοῦ δόλου ἐκείνου· βεβαίως δὲ ἐπὶ τοσοῦτον θέλει ἐνέχεσθαι, ὥστε τὴν ἀγωγὴν, ἣν κατὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἤθελεν ἔχει, νὰ ἐκχωρῇ.

2 beat, praestet. Sed et si ipsius pupilli dolo factum sit, si ejus aetatis sit, ut doli capax sit, efficere ut teneatur, quamvis scientia ejus non sufficiat ad negotiationem. quid ergo est? scientia quidem tutoris et curatoris debet facere locum huic actioni: dolus autem quatenus noceat, ostendi.

2 Ἀλλὰ καὶ ἐὰν διὰ δόλου αὐτοῦ τοῦ ἀνήβου ἐγένετό τι, ἐὰν εἶνε τοιαύτης ἡλικίας, ὥστε νὰ εἶνε ἱκανὸς δόλου ποιεῖ ὥστε νὰ ἐνέχηται, καίτοι ἡ γνῶσις αὐτοῦ δὲν ἀρκεῖ, ὥστε [δοῦλος] νὰ ἐμπορεύηται. τί λοιπόν; ἡ μὲν γνῶσις τοῦ ἐπιτρόπου ἢ κηδεμόνος δέον νὰ ἐπιφέρῃ τὴν προκειμένην ἀγωγήν· ὁ δὲ δόλος κατὰ πόσον βλάπτει, ἔδειξα.

4 *PAULUS* Si pupillus, cujus tutor scierit, pubes factus vel furiosus sanae mentis dolum admittant, tenentur ex hoc edicto.

4 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἄνηβος, οὗτινος ὁ ἐπίτροπος γινώσκει [ὅτι ἀσκεῖται ἐμπορία], γενόμενος ἔφηβος, ἢ φρενοβλαβὴς [γενόμενος] ἐχέφρων, διαπράξωσι δόλον, ἐνέχονται ἐκ τοῦ διατάγματος τούτου.

5 *ULPIANUS* Procuratoris autem scientiam et dolum nocere debere domino neque Pomponius 1 dubitat nec nos dubitamus. Si vicarius servi mei negotietur, si quidem me sciente, tributoria tenebor, si me ignorante, ordinario sciente, de peculio ejus actionem dandam Pomponius libro sexagensimo scripsit, nec deducendum ex vicarii peculio, quod ordinario debetur, cum id quod mihi debetur deducatur. sed si uterque scierimus, et tributoriam et de peculio actionem competere ait, tributoriam vicarii nomine, de peculio vero ordinarii: eligere tamen debere agentem, qua potius actione experiatur, sic tamen, ut utrumque tribuatur et quod mihi et quod servo debetur, cum, si servus ordinarius ignorasset, deduceretur

5 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὅτι δὲ τοῦ πληρεξουσίου ἡ γνῶσις καὶ ὁ δόλος δέον νὰ βλάπτωσι τὸν κύριον, οὔτε ὁ Πομπώνιος ἀμφιβάλλει, οὔτε ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν. Ἐὰν ὁ ὑφιστάμενος δούλου μου ἐμπορεύηται, ἂν μὲν ἐν γνώσει μου ἐνέχομαι ἐκ τῆς διαιρετικῆς, ἂν δ' ἐν ἀγνοίᾳ μου, ἐν γνώσει δὲ τοῦ τεταγμένου δούλου, πρέπει νὰ δίδηται ἡ ἐκ τοῦ χρηματίου αὐτοῦ ἀγωγὴ, ἔγραψεν ὁ Πομπώνιος ἐν βιβ. ξ', οὐδὲ θέλει ἀφαιρεῖσθαι ἐκ τοῦ χρηματίου τοῦ ὑφισταμένου, ὅτι εἰς τὸν προτεταγμένον δοῦλον ὀφείλεται, ἐνῷ ὅ,τι εἰς ἐμὲ ὀφείλεται ἀφαιρεῖται. ἀλλ' ἐὰν ἑκάτερος ἡμῶν ἐγίνωσκε, καὶ ἡ διαιρετικὴ καὶ τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ ἁρμόζει, λέγει ἡ μὲν διαιρετικὴ ἕνεκα τοῦ ὑφισταμένου, ἡ δὲ τοῦ χρηματίου [ἕνεκα] τοῦ προτεταγμένου δούλου· ὀφείλει ὅμως ὁ ἐνάγων νὰ ἐκλέξῃ, διὰ τίνος μᾶλλον ἀγωγῆς θὰ ἐναγάγῃ, οὕτως ὅμως, ὥστε

tegrum, quod ei a vicario debe-

tur. Sed et si ancilla negotia-
ur, admittendam tributoriam
dicimus. Item parvi refert, cum
so servo contrahatur an cum

institore ejus. «Mercis nomine»
erito adicitur, ne omnis negotia-
cum eo facta tributorian indu-
cat. Per hanc actionem tribui
petur, quod ex ea merce et quod

eo nomine receptum est. In
butum autem vocantur, qui in-
testate habent, cum creditoribus
mercis. Sed est quaesitum, do-
inus utrum ita demum partie-
r ex merce, si quid ei mercis
mine debeatur, an vero et si ex
a causa. et Labeo ait, ex qua-
mque causa ei debeatur, parvi-
e referret[1], ante mercem an po-
ea ei debere quid servus coepe-
: sufficere enim, quod privile-

[1]) referre

gium deductionis perdidit. Quid
men si qui contrahebant ipsam
ercem pignori acceperint? puto
bere dici, praeferendos domino
jure pignoris. Sive autem domi-
sive his qui in potestate ejus
nt debeatur, utique erit tri-
buendum. Sed si duo pluresve
mmni sint, utique omnibus tri-

buetur pro rata debiti sui. Non
tem totum peculium venit in
ibutum, sed id dumtaxat, quod
ea merce est, sive merces ma-

ἑκάτερον νὰ διαιρῆται, καὶ ὅ,τι εἰς ἐμὲ καὶ ὅ,τι εἰς τὸν δοῦλον ὀφείλεται, ἐνῷ, ἐὰν ὁ προτεταγμένος δοῦλος ἠγνόει, θ' ἀφῃρεῖτο ὁλόκληρον τὸ εἰς αὐτὸν ὑπὸ 2 τοῦ ὑφισταμένου ὀφειλόμενον. Ἀλλὰ καὶ ἂν δούλη ἐμπορεύηται, λέγομεν ὅτι 3 εἶνε παραδεκτὴ ἡ διαιρετική. Ὡσαύτως ὀλίγον διαφέρει, ἂν μετ' αὐτοῦ τοῦ δούλου γίνηται ἡ σύμβασις, ἢ τοῦ 4 προεστῶτος αὐτοῦ. Τὸ «λόγῳ τοῦ ἐμπορεύματος» δικαίως προστίθεται, ἵνα μὴ πᾶσα δικαιοπραξία μετ' ἐκείνου 5 γενομένη ἐπιφέρῃ τὴν διαιρετικήν. Διὰ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς διατάσσεται ἡ διαίρεσις ἐκείνου, ὅπερ ἐκ τοῦ ἐμπορεύματος, καὶ ὅπερ ἕνεκα τούτου ἐλή- 6 φθη. Εἰς τὴν διαίρεσιν δὲ καλοῦνται, οἱ ἔχοντες [τὸν ἐμπορευόμενον] ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν, μετὰ τῶν πιστωτῶν 7 τοῦ ἐμπορεύματος. Ἀλλ' ἠρωτήθη, ἂν ὁ κύριος τότε μόνον λαμβάνῃ μέρος εἰς τὸ ἐμπόρευμα, ὅταν ἕνεκα τοῦ ἐμπορεύματος ὀφείληταί τι εἰς αὐτὸν, ἢ τοὐναντίον καὶ ἂν ἐξ ἑτέρας αἰτίας. ὁ Λαβέων λοιπὸν λέγει ὅτι, ἐξ οἱασδήποτε αἰτίας ὀφείλεται εἰς ἐκεῖνον, καὶ ὅτι ὀλίγον διαφέρει, ἂν πρὸ [τῆς διαχειρίσεως] τοῦ ἐμπορεύματος ἢ κατόπιν ἤρξατο ὁ δοῦλος νὰ ὀφείλῃ τι εἰς αὐτόν. διότι ἀρκεῖ, ὅτι ἀπώλεσε τὸ 8 προνόμιον τῆς ἀφαιρέσεως. Τί ὅμως ἐὰν οἱ συμβαλλόμενοι αὐτὸ τὸ ἐμπόρευμα ὡς ἐνέχυρον ἔλαβον; φρονῶ δέον νὰ λεχθῇ, ὅτι εἶνε προτιμητέοι τοῦ κυ- 9 ρίου δικαιώματι ἐνεχύρου. Εἴτε δ' εἰς τὸν κύριον, εἴτε εἰς τοὺς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ὄντας ὀφείλεται, ἐξάπαντος 10 θέλει γείνει ἡ διαίρεσις. Ἀλλ' ἐὰν εἶνε δύω ἢ πλείονες κύριοι, βεβαίως εἰς πάντας θέλει γείνει ἡ διαίρεσις ἀναλόγως 11 τοῦ εἰς ἕκαστον ὀφειλομένου. Οὐχὶ δ' ὅλον τὸ χρημάτιον περιλαμβάνεται ἐν τῇ διαιρέσει, ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον, ὅπερ ἐκ τοῦ ἐμπορεύματος προέρχεται, εἴτε

nent sive pretium earum receptum conversumve est in peculium. 12 Sed et si adhuc debeatur mercis nomine a quibusdam, quibus solebat servus distrahere, hoc quoque tribuetur, prout fuerit recep- 13 tum. Si praeter mercem servus iste in tabernam habeat instrumentum, an hoc quoque tribuatur? et Labeo ait et hoc tribui, et est aequissimum: plerumque enim hic apparatus ex merce est, immo semper. cetera tamen, quae extra haec in peculium habuit, non tribuentur, ut puta argentum habuit vel aurum, nisi si haec ex merce

14 comparavit. Item si mancipia in negotiatione habuit ex merce parata, etiam haec tribuentur. 15 Si plures habuit servus creditores, sed quosdam in mercibus certis, an omnes in isdem confundendi erunt et omnes in tributum vocandi? ut puta duas negotiationes exercebat, puta sagariam et lintearíam, et separatos habuit creditores. puto separatim eos in tributum vocari: unusquisque enim eorum merci magis quam ipsi

16 credidit. Sed[1] si duas tabernas ejusdem negotiationis exercuit et ego fui tabernae verbi gratia quam ad Bucinum habuit ratiocinator, alius ejus quam trans Tiberim, aequissimum puto separatim tributionem faciendam, ne ex alterius re merceve alii indemnes 17 fiant, alii damnum sentiant[2]. Plane si in eadem taberna merces deferebantur[3], licet hae quae exstent

μένουσι τὰ ἐμπορεύματα, εἴτε τὸ τίμη-
μα τούτων ἐλήφθη καὶ μετετράπη εἰ-
12 χρημάτιον. Ἀλλὰ καὶ ἂν εἰσέτι
ὑπάρχῃ λόγῳ τοῦ ἐμπορεύματος ὀφειλι-
παρά τινων, εἰς οὓς συνείθιζεν ὁ δοῦ-
λος νὰ πωλῇ, καὶ τοῦτο θέλει διαιρε-
13 θῇ, καθ' ὅσον συνάζεται. Ἐὰν ἐκτὸ
τοῦ ἐμπορεύματος ὁ δοῦλος ἔχῃ ἐν τ
πωλητηρίῳ σκεύη, ἆρά γε καὶ ταῦτ
διαιροῦνται; ὁ Λαβέων λοιπὸν λέγ
ὅτι καὶ ταῦτα διαιροῦνται, εἶνε δ' ἰσώ
τατον· διότι πολλάκις τοιαῦται σι
σκευαὶ προέρχονται ἐκ τοῦ ἐμπορεύμα
τος, μάλιστα πάντοτε. τὰ λοιπὰ ὅμω
ἅτινα ἐκτὸς τούτων ἔσχεν ἐν τῷ χρη
ματίῳ, δὲν διαιροῦνται, ὡς λ. χ.
ὁ ἄργυρος ἢ ὁ χρυσός, ἐκτὸς ἂν ἐκ τ
14 ἐμπορεύματος ἠγόρασε ταῦτα. Ὡσαύ
τως ἐὰν ἀνδράποδα ἐν τῇ ἐμπορί
ἔσχεν ἐκ τοῦ ἐμπορεύματος πορισθέντ
15 καὶ ταῦτα θέλουσι διαιρεθῇ. Ἐά
ὁ δοῦλος ἔσχε πολλοὺς πιστωτάς, ἀλ
λά τινας ὡς πρὸς ὡρισμένα ἐμπορεύμα
τα, ἆράγε πάντες θέλουσιν ἀναμιχθ
ἐπὶ τῶν ἰδίων, καὶ πάντες κληθῶ
τὴν διαίρεσιν; ὡς λ. χ. δύω ἐμπορία
μετήρχετο, οἷον σαγεμπορίαν καὶ λινε
πορίαν, καὶ χωριστοὺς ἔσχε πιστωτά
φρονῶ ὅτι χωριστὰ καλοῦνται οὗτοι ε
τὴν διαίρεσιν. διότι ἕκαστος αὐτῶν ε
τὸ ἐμπόρευμα μᾶλλον, παρ' εἰς τ
16 δοῦλον ἐπίστωσεν. Ἀλλὰ καὶ ἂν δύ
πωλητήρια τῆς αὐτῆς ἐμπορίας μετῆ
θεν, ἐγὼ δὲ ὑπῆρξα λογιστὴς τοῦ πω
λητηρίου, ὅπερ λ. χ. ἐν Βυκίνῳ εἶχε
ἕτερος δὲ τοῦ ἐκεῖθεν τοῦ Τιβέρεω
ἰσότατον θεωρῶ, νὰ γείνῃ χωριστὰ
διαίρεσις, ἵνα μὴ ἐκ πράγματος ἢ ἐ
πορεύματος τοῦ ἑνὸς ἄλλοι ἀποζημιῶ
17 ται. Βεβαίως ἐὰν ἐν τῷ αὐτῷ π
λητηρίῳ ἐπωλοῦντο τὰ ἐμπορεύματ
καίτοι τὰ ὑπάρχοντα ἠγοράσθησαν
τῶν χρημάτων ἑνὸς πιστωτοῦ, θέλ
λεχθῇ ὅτι πάντες περιλαμβάνονται

(1) et προσθ. (Hal.) — ((1)) alii damnum sentiant διαγρ. (Mo.) — (3) distrahebantur (Mo.)

unius creditoris pecunia sint
paratae, dicendum erit omnes
tributum venire, nisi fuerint
reditori pigneratae. Sed si de-
nercem meam vendendam et
iat, videamus, se iniquum sit
ributum me vocari. et si qui-
in creditum ei abiit[1],tributio
m habebit : enimvero si non
it[2],quia res venditae non alias
nunt esse meae, quamvis ven-
ro, nisi aere soluto vel fideius-
dato vel alias satisfacto, di-
lum erit vindicare me posse.

ributio autem fit pro rata ejus
d cuique debeatur. et ideo, si
s creditor veniat desiderans
ui. integram portionem conse-
ur : sed quoniam fieri potest,
lius quoque vel alii existere
int mercis peculiaris credito-
cavere debet creditor iste pro
se refusurum, si forte alii
rserint creditores.

abii — (2) abii

*PAULUS* Non enim haec ac-
sic ut de peculio occupantis
iorem causam facit, sed aequa-
condicionem quandoque agen-
in.

*ULPIANUS* Illud quoque ca-
ere debet, si quid aliud domini
tum emerserit, refusurum se
ro rata. finge enim condicio-
debitum imminere vel in oc-
o esse: hoc quoque admitten-
est: nam injuriam dominus
non debet, licet in tributum

ocatur. Quid tamem si domi-
tribuere nolit nec hanc mole-
m suscipere, sed peculio vel

τῇ διαιρέσει, ἐὰν μὴ ἐνεχυράσθησαν εἰς

18 τὸν πιστωτήν. Ἀλλ' ἐὰν ἔδωκα ἐμ-
πόρευμά μου ἵνα πωληθῇ, ὑπάρχῃ δὲ
[εἰσέτι], ἂς ἴδωμεν μὴ εἶνε ἄνισον νὰ
κληθῶ εἰς διαίρεσιν. καὶ ἂν μὲν παρε-
χώρησα εἰς αὐτὸν (τὸν δοῦλον) ἐπὶ πι-
στώσει, ἡ διαίρεσις θέλει λάβει χώραν·
ἂν ὅμως δὲν παρεχώρησα, ἐπειδὴ τὰ
πωληθέντα πράγματα καίτοι ἐπώλη-
σα, δὲν παύουσι νὰ εἶνε ἰδικά μου,
παρ' ἐὰν κατεβλήθη τὸ χρῆμα ἢ ἐδό-
θη ἐγγυητής, ἢ ἄλλως ἐγένετο ἱκανο-
δοσία, θέλει λεχθῆ ὅτι δύναμαι νὰ δι-
19 εκδικήσω. Ἡ δὲ διαίρεσις γίνεται
ἀναλόγως ἐκείνου, ὅπερ εἰς ἕκαστον ὀ-
φείλεται. καὶ διὰ τοῦτο, ἐὰν εἷς [μό-
νον] πιστωτὴς ἔλθῃ ἐπιθυμῶν τὴν διαί-
ρεσιν, ὁλόκληρον τὴν μερίδα ἐπιτυγ-
χάνει· ἀλλ' ἐπειδὴ δύναται νὰ συμβῇ,
ὥστε νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἕτερος ἢ ἕτεροι
πιστωταὶ ἐμπορεύματος τοῦ χρηματίου,
δέον ὁ πιστωτὴς ἐκεῖνος νὰ παρέχῃ
ἀσφάλειαν ὅτι θέλει ἀποδώσει τὸ ἀνα-
λογοῦν, ἐὰν τυχὸν ἤθελον ἀναφανῇ
ἕτεροι πιστωταί.

6 *ΠΑΥΛΟΣ* Διότι ἡ προκειμένη ἀγω-
γὴ δὲν καθιστᾷ ὡς ἡ τοῦ χρηματίου
καλλιτέραν τὴν θέσιν τοῦ καταλαβόν-
τος, ἀλλ' ἴσην τὴν κατάστασιν τῶν
ὁποτεδήποτε ἐναγόντων.

7 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Καὶ περὶ ἐκείνου δὲ
ὀφείλει νὰ παρέχῃ ἀσφάλειαν, ὅτι ἐάν
τι ἕτερον εἰς τὸν κύριον ἀναφανῇ ὀφει-
λόμενον, θέλει ἐκεῖνος ἀποδώσει αὐτῷ
τὸ ἀναλογοῦν. διότι ὑπόθες ὅτι αἱρετι-
κὸν χρέος εἶνε ἐκκρεμὲς ἢ ὅτι ὑπάρχει
κεκρυμμένον. καὶ τοῦτο δέον νὰ γείνῃ
δεκτόν. διότι δὲν πρέπει ὁ κύριος νὰ
ὑποστῇ ἀδικίαν, καίτοι εἰς τὴν διαίρε-
1 σιν καλεῖται. Τί ὅμως ἐὰν ὁ κύριος
μὴ θέλῃ νὰ διαιρέσῃ, μηδὲ ν' ἀναλάβῃ τοιοῦτον βάρος, ἀλλ' εἶνε πρόθυμος

mercibus cedere paratus sit? Pedius refert audiendum eum, quae sententia habet aequitatem: et plerumque arbitrum in hanc rem praetor debebit dare, cujus interventu tribuantur merces peculia-

2 res. Si cujus dolo malo factum est, quo minus ita tribueretur, in eum tributoria datur, ut quanto minus tributum sit quam debuerit, praestet: quae actio dolum malum coercet domini. minus autem tribuere videtur etiam si nihil tributum sit. si tamen ignorans in merce servum habere minus tribuit, non videtur dolo minus tribuisse, sed re comperta si non tribuat, dolo nunc non caret. proinde si sibi ex ea merce solvi fecit, utique dolo videtur minus tribuis-

3 se. Sed et si mercem perire passus est aut eam avertit aut vilioris data opera distraxit vel si ab emptoribus pretium non exegerit, dicendum erit teneri eum tributoria, si dolus intervenit. 4 Sed et si negaverit dominus cuiqam deberi, videndum erit, an tributoriae locus sit: et est verior Labeonis sententia tributoriem locum habere: alioquin ekpediet

5 domino negare. Haec actio et perpetuo et in heredem datur de eo dumtaxat quod ad eum pervenit,

8 *JULIANUS* quia non de dolo est, sed rei persecutionem continet: quare etiam mortuo servo dominus, item heres ejus perpetuo

ν' ἀποχωρήσῃ τοῦ χρηματίου ἢ τ
ἐμπορευμάτων; ὁ Πέδιος ἀναφέρει
πρέπει οὗτος νὰ εἰσακούηται, ἢ
γνώμη ἐνέχει ἰσότητα· συνήθως ὁρ
δέον ὁ πραίτωρ νὰ δίδῃ ἐπὶ τοῦ π
κειμένου διαιτητήν, τῇ μεσολαβ
τοῦ ὁποίου νὰ διαιρῶνται τὰ τοῦ χ
2 ματίου ἐμπορεύματα. Ἐὰν ἐκ δό
[κυρίου] τινὸς ἐγένετο, ὥστε ὀλιγώτε
οὕτω νὰ διαιρεθῇ, δίδεται κατ' αὐ
ἡ διαιρετική, ὥστε νὰ παράσχῃ ἐκ
νο, καθ' ὃ ἡ διαίρεσις ἐγένετο ὀλι
τερον τοῦ δέοντος. ἡ ἀγωγὴ αὕτη
μωρεῖ τὸν δόλον τοῦ κυρίου. ὀλιγώ
ρον δὲ θεωρεῖται ὅτι διῃρέθη, καὶ
μηδὲν διῃρέθη. ἂν ὅμως ἀγνοῶν
εἶχε δοῦλον ἐν τοῖς ἐμπορεύμασι, δ
ρεσεν ὀλιγώτερον, δὲν θεωρεῖται
δολίως διῄρεσεν ὀλιγώτερον, ἀλ
μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ πράγ
τος ἐὰν μὴ διαιρῇ, δὲν εἶνε ἐκτ
ἀμέτοχος δόλου. ὅθεν ἐὰν ἔκαμε
καταβληθῇ ἑαυτῷ ἐκ τοῦ ἐμπορεύμα
ἐκείνου, ἐξάπαντος θεωρεῖται ὅτι
3 λίως ὀλιγώτερον διῄρεσεν. Ἀλλὰ
ἂν ἀφῆκε ν' ἀπολεσθῇ τὸ ἐμπόρευμα
ἀφῄρεσεν αὐτό, ἢ ἀντὶ εὐτελοῦς τι
ἐπίτηδες ἐπώλησεν, ἢ παρὰ τῶν ἀ
ραστῶν δὲν ἐζήτησε τὸ τίμημα, θέ
λεχθῇ ὅτι ἐνέχεται ἐκ τῆς διαιρετι
4 ἐὰν δόλος μεσολαβῇ. Ἀλλὰ καὶ
ἠρνήθη ὁ κύριος ὅτι ὀφείλεται εἴς τι
ἂς ἴδωμεν ἂν ἡ διαιρετικὴ λαμβ
χώραν· εἶνε λοιπὸν ὀρθοτέρα ἡ γνώ
τοῦ Λαβέωνος, ὅτι ἡ διαιρετικὴ λα
βάνει χώραν· ἄλλως θὰ ὠφέλει
5 κύριον ἡ ἄρνησις. Ἡ προκειμένη
γωγὴ καὶ διηνεκῶς καὶ κατὰ τοῦ κ
ρονόμου δίδεται ὡς πρὸς ἐκεῖνο μόν
ὅπερ εἰς τοῦτον περιῆλθε,

8 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* καθόσον δὲν εἶνε
τοῦ δόλου [ἀγωγή], ἀλλὰ πράγμα
ἐπιδίωξιν περιέχει· ὅθεν καὶ θανόν
τοῦ δούλου ὁ κύριος, ὡσαύτως δ

ri debebit propter factum de-
ti: quamvis non aliter quam
interveniente competat.

*ULPIANUS* Quod in herede
mus, idem erit et in ceteris
ccessoribus. Eligere quis de-
qua actione experiatur, utrum
eculio an tributoria, cum scit
regressum ad aliam non fu-
m. plane si quis velit ex alia
a tributoria agere, ex alia
a de peculio, audiendus erit.

servo testamento manumisso
lium legatum sit, non debere
dem tributoria teneri, quasi
e ad eum pervenerit neque
fecerit, Labeo ait. sed Pom-
us libro sexagensimo scripsit
dem, nisi curaverit caveri sibi
rvo vel deduxit a[1] peculio quod
uendum erat, teneri tributo-
quae sententia non est sine
one: ipse enim auctor doli est,
id egid, ne intribueret: to-
s enim in heredem damus de
uod ad eum pervenit, quotiens
olo defuncti convenitur, non
iens ex suo.

---

de

*PAULUS* De peculio actione
m cum emptore servi agi po-
tributoria non potest.

*GAIUS* Aliquando etiam a
ibus expedit potius de pecu-
agere quam tributoria: nam
ac actione de qua loquimur
solum in divisionem venit,
d in mercibus est quibus ne-

κληρονόμος αὐτοῦ διηνεκῶς πρέπει νὰ ἐνέχηται ἕνεκα τῆς ἐνεργείας τοῦ θανόντος· καίτοι οὐχὶ ἄλλως, παρ' ἐὰν δόλος μεσολαβῇ, ἁρμόζει.

9 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὅ,τι περὶ κληρονόμου λέγομεν, τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ περὶ 1 τῶν λοιπῶν διαδόχων. Δέον τις νὰ ἐκλέγῃ, διὰ τίνος ἀγωγῆς θὰ ἐνεργήσῃ, ἂν διὰ τῆς τοῦ χρηματίου ἢ τῆς διαιρετικῆς, γινώσκων ὅτι δὲν τῷ ὑπολείπεται προσφυγὴ εἰς τὴν ἑτέραν. βεβαίως ἐάν τις θέλῃ ἐκ μιᾶς μὲν περιπτώσεως νὰ ἐνεργήσῃ διὰ τῆς διαιρετικῆς, ἐξ ἑτέρας δὲ περιπτώσεως διὰ τῆς τοῦ 2 χρηματίου, θέλει εἰσακουσθῇ. Ἐὰν εἰς δοῦλον διὰ διαθήκης χειραφετηθέντα ἐκληροδοτήθη χρημάτιον, δὲν πρέπει ὁ κληρονόμος νὰ ἐνέχηται ἐκ τῆς διαιρετικῆς, καθόσον οὔτε περιῆλθέ τι εἰς αὐτόν, οὔτε δολίως ἐνήργησε, λέγει ὁ Λαβέων· ἀλλ' ὁ Πομπώνιος ἐν βιβλ. ξ' ἔγραψεν ὅτι ὁ κληρονόμος, ἐὰν μὴ ἐφρόντισε νὰ δοθῇ αὐτῷ παρὰ τοῦ δούλου ἀσφάλεια, ἢ ἀφήρεσεν ἐκ τοῦ χρηματίου ὅ,τι ἔδει νὰ διαιρεθῇ, ἐνέχεται ἐκ τῆς διαιρετικῆς, ἥτις γνώμη δὲν εἶνε ἄνευ λόγου· διότι αὐτὸς εἶνε ὁ πρωτουργὸς τοῦ δόλου, ὅστις ἔπραξεν ἐκεῖνο, ἵνα μὴ συντελέσῃ εἰς τὴν διαίρεσιν· διότι τότε κατὰ τοῦ κληρονόμου δίδομεν [ἀγωγήν] δι' ἐκεῖνο [*μόνον*] ὅπερ εἰς αὐτὸν περιῆλθεν, ὅταν ἐκ δόλου τοῦ *ἀποθανόντος* ἐνάγηται, οὐχὶ δ' ὅταν ἐξ ἰδίου.

10 *ΠΑΥΛΟΣ* Διὰ τῆς τοῦ χρηματίου ἀγωγῆς δύναταί τις καὶ τὸν ἀγοραστὴν τοῦ δούλου νὰ ἐναγάγῃ, διὰ δὲ τῆς διαιρετικῆς δὲν δύναται.

11 *ΓΑΪΟΣ* Ἐνίοτε καὶ τοὺς ἐνάγοντας ὠφελεῖ μᾶλλον διὰ τῆς τοῦ χρηματίου νὰ ἐνάγωσι, παρὰ διὰ τῆς διαιρετικῆς· διότι ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς, περὶ ἧς ὁμιλοῦμεν, ἐκεῖνο μόνον ἐν τῇ διαιρέσει περιλαμβάνεται, ὅπερ ὑπάρχει ἐν

gotiatur quodque eo nomine receptum est: at in actione de peculio totius peculii quantitas spectatur, in quo et merces continentur. et fieri potest, ut dimidia forte parte peculii aut tertia vel etiam minore negotietur: fieri praeterea potest, ut patri dominove nihil debeat.

12 *JULIANUS* Alius dumtaxat de peculio, alius tributoria servi nomine cum domino agit: quaesitum est, an deducere dominus de peculio debeat, quod tributoria agendi praestaturus sit. respondit: tributoria actione tunc demum agi potest, cum dominus in distribuendo pretio mercis edito praetoris non satisfecit, id est cum majorem partem debiti sui deduxit quam creditoribus tribuit, veluti si, cum in merce triginta fuissent, in quam ipse quidem quindecim crediderat, duo autem extranei triginta, tota quindecim deduxerit, et creditoribus reliqua quindecim dederit, cum deberet sola decem deducere, extraneis dena tribuere. cum igitur hoc fecit, nec intellegendus est servum a se liberasse eo, quod quinque adhuc nomine ejus tributoria actione praestaturus sit: quare si agi de peculio coeperit, cum forte extra mercem peculium esset, quinque tamquam adhuc creditor servi deducere debebit.

τοῖς ἐμπορεύμασι, δι' ὧν ἀσκεῖται ἡ ἐμπορία, καὶ ὅπερ ἕνεκα τούτου ἐλ[ε]φθη· ὅμως ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς τοῦ χρ[η]ματίου, ὁλοκλήρου τοῦ χρηματίου [τ]ῆς ποσότης λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν, ἔνθα κ[αὶ] τὰ ἐμπορεύματα περιλαμβάνονται· δ[ύ]ναται δὲ νὰ συμβῇ, ὥστε ὡς πρὸς ἥμισυ τυχὸν μέρος τοῦ χρηματίου ἢ τρίτον ἢ καὶ ὀλιγώτερον ν' ἀσκῆται ἡ ἐμπορία· δύναται ἐκτὸς τούτου νὰ συμβῇ, ὥστε εἰς τὸν πατέρα ἢ τὸν κύριον μηδὲν [ὁ δοῦλος] νὰ ὀφείλῃ.

12 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Εἷς μόνον ἐκ τοῦ χρηματίου, ἕτερος δὲ διὰ τῆς διαιρετικῆς ἕνεκα τοῦ δούλου ἐνήγαγε τὸν κύριον· ἠρωτήθη, ἂν ὀφείλῃ ὁ κύριος ν' ἀφαιρέσῃ ἐκ τοῦ χρηματίου, ὅ,τι ἐνήγαγε τὸν διὰ τῆς διαιρετικῆς ἐνάγοντα μὴ θέλει νὰ παράσχῃ· ἀπήντησεν· διὰ τῆς διαιρετικῆς ἀγωγῆς τότε μόνον δύναταί τις νὰ ἐναγάγῃ, ὅταν ὁ κύριος διανέμων τὸ τίμημα τοῦ ἐμπορεύματος [μ]ὴ ἱκανοποιῇ τὸ διάταγμα τοῦ πραίτωρος, ἤτοι ἐὰν ἀφήρεσεν ὡς ὀφειλόμενον ἑαυτῷ μεγαλείτερον μέρος παρ' ὅτι τοὺς πιστωτὰς διένειμε, λ. χ. ἐάν, [ἐ]ν τῷ ἐμπορεύματι ἦσαν τριάκοντα, ὡς πρὸς τὸ ὁποῖον αὐτὸς μὲν δεκαπέ[ν]τε ἐπίστωσε, δύω δ' ἐξωτικοὶ τριάκοντα, ἀφήρεσεν ὁλόκληρα τὰ δεκαπέντε, δὲ τοὺς πιστωτὰς ἔδωκα τὰ λοιπὰ [δ]εκαπέντε, ἐνῷ ὤφειλε μόνον δέκα ν' ἀφ[αι]ρέσῃ, εἰς δὲ τοὺς ἐξωτικοὺς ἀνὰ δέκα διανείμῃ· ἐὰν λοιπὸν τοῦτο ἔπραξε, θέλει θεωρηθῆ ὅτι ἀπήλλαξεν ἀπὸ [τ]οῦ τὸν δοῦλον διὰ τοῦτο, διότι πρ[ο]σέτι ἕνεκεν ἐκείνου μέλλει νὰ [ἀ]ράσχῃ ἐκ τῆς διαιρετικῆς ἀγωγῆς· [ἐ]ὰν ἐγένετο ἀρχὴ διὰ τῆς τοῦ χ[ρη]ματίου ἀγωγῆς, καθόσον ἐκτὸς τοῦ [ἐ]μπορεύματος ὑπῆρχε τυχὸν χρημάτ[ι]δέον ν' ἀφαιρέσῃ εἰσέτι πέντε ὡς [κ]στωτὴς τοῦ δούλου.

V 1. 5

**Quod cum eo, qui in aliena potestate est, negotium gestum esse dicetur.**

1 *GAIUS* Omnia proconsul agit, quae qui contraxit cum eo, qui in aliena potestate sit, etiamsi deficiant superiores actiones, id est exercitoria institoria tributoriave, tamen minus tamen in quantum bono et aequo res patitur suum consequatur. sive enim iussu ejus, cuius in potestate sit, negotium gestum fuerit, in solidum eo nomine judicium pollicetur : sive non iussu, sed tamen in rem ejus versum fuerit, eatenus introducit actionem, quaetenus in rem ejus versum fuerit : sive neutrum eorum sit, de peculio actionem constituit.

2 *ULPIANUS* Ait praetor: «In eum, qui emancipatus aut exheredatus erit quive abstinuit se hereditate ejus cuius in potestate cum moritur fuerit, ejus rei nomine, quae cum eo contracta erit, cum is in potestate esset, si ex sua voluntate sive iussu ejus in eius potestate erit contraxerit, sive in peculium ipsius sive in patrimonium ejus cujus in potestate fuerit ea res redacta fuerit, actionem causa cognita dabo in id quod facere potest.» Sed et si ante emancipationem sui juris factus sit vel in adoptionem datus, quam pater naturalis decesserit, item si quis ex minimâ parte sit heres institutus, aequissimum est causa

Κωδ(. 4.26.)—Βασ.(ΙΗ'.Γ')

**Ἥτις μετά τινος ὑπὸ ἀλλοτρίαν ἐξουσίαν ὄντος δικαιοπραξία λέγεται ὅτι ἐγένετο.**

1 *ΓΑΪΟΣ* Πάντα ὁ ἀνθύπατος ποιεῖ, ὥστε ὁ συμβληθεὶς μετ' ἐκείνου, ὅστις εἶνε ὑπεξούσιος ἑτέρου, καὶ ἂν ἀργῶσιν αἱ προηγούμεναι ἀγωγαί, ἤτοι ἡ κατὰ τοῦ ναυκλήρου, τοῦ προστήσαντος ἢ ἡ διαιρετική, οὐδὲν ἧττον νὰ ἐπιτυγχάνῃ τὸ ἴδιον ἀναλόγως τοῦ καλοῦ καὶ ἴσου. διότι εἴτε κατὰ διαταγὴν ἐκείνου, οὗτινος εἶνε ὑπεξούσιος, ἐνηργήθη ἡ δικαιοπραξία, ὑπισχνεῖται ἕνεκα τούτου εἰς ὁλόκληρον ἀγωγήν· εἴτε οὐχὶ μὲν κατὰ διαταγήν, ἀλλ' ὅμως πρὸς ὄφελος ἐκείνου ἐστράφη [ἡ δικαιοπραξία], εἰσήγαγεν ἀγωγὴν διὰ τοσοῦτον, ἐφ' ὅσον εἰς ὄφελος αὐτοῦ ἐστράφη· εἴτε οὐδέτερον τούτων ὑπάρχει, ὥρισε τὴν τοῦ χρηματίου ἀγωγήν.

2 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ πραίτωρ λέγει· «Κατ' ἐκείνου, ὅστις ἐχειραφετήθη ἢ ἀπεκληρώθη, ἢ ὅστις ἀπέσχε τῆς κληρονομίας ἐκείνου, οὗ τινος, ὅτε ἀπέθανε ἦτο ὑπεξούσιος, δι' ὅσα μετ' αὐτοῦ συμβόλαια ἐγένοντο, ὅτε ἦτο ὑπεξούσιος, εἴτε οἰκείᾳ θελήσει, εἴτε κατὰ διαταγὴν τοῦ ἐξουσιαστοῦ συνεβλήθη, εἴτε εἰς τὸ χρημάτιον αὐτοῦ, εἴτε εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ ἐξουσιαστοῦ τὸ πρᾶγμα περιῆλθε, θέλω δώσει μετὰ διάγνωσιν τῶν περιστάσεων ἀγωγήν δι' ὅ,τι δύναται νὰ παράσχῃ». Ἀλλὰ καὶ ἂν χωρὶς χειραφετήσεως ἐγένετο ἰδίου δικαίου ἢ ἐδόθη εἰς υἱοθεσίαν, εἶτα δ' ὁ φυσικὸς πατὴρ ἀπέθανεν, ὡσαύτως ἐάν τις εἰς ἐλάχιστον μέρος [κληρονόμος] ἐγκατεστάθη, ἰσότατον εἶνε μετὰ διάγνωσιν τῶν περιστάσεων καὶ κατὰ τοῦτο νὰ δίδη-

cognita etiam in hunc dari actionem in id quod facere potest.

3 *IDEM* Sed an hic detrahi debeat quod aliis debetur, tractari potest. et si quidem sint creditores, qui, cum esset alienae potestatis, cum eo contraxerunt, recte dicetur occupantis meliorem esse condicionem, nisi si quis privilegiarius veniat: huius enim non sine ratione prioris ratio habebitur. quod si qui sint, qui, posteaquam sui juris factus est, cum eo contraxerunt, puto horum rationem habendam.

4 *IDEM* Sed si ex parte non modica sit heres scriptus filius, in arbitrio est creditoris, utrum pro portione hereditaria an in solidum eum conveniat. sed et hic judex aestimare debeat, ne forte in id quod facere potest debeat conve-

1 niri[1]. Interdum autem et si exheredatus filius vel emancipatus sit, in solidum actio adversus eum dabitur, ut puta si patrem familias se mentitus est, cum contraheretur cum eo: nam libro secundo digestorum Marcellus scripsit, etiamsi facere non possit conveniendum propter mendacium. 2 Quamquam autem ex contractu in id quod facere potest actio in eum datur, tamen ex delictis in

3 solidum convenietur. Soli autem filio succurritur, non etiam heredi ejus: nam et Papinianus libro nono quaestionum scribit in heredem filii in solidum dandam actio-

4 nem. Sed an etiam temporis ha-

(1) aest. debet, debiatne forte in id quod facere potest conveniri (Mo.)

ται ἀγωγὴ δι' ἐκεῖνο ὅπερ δύναται
νὰ παράσχῃ.

3 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἀλλ' ἂν ἐνταῦθα δέον
ν' ἀφαιρῆται ὅ,τι εἰς ἄλλους ὀφείλεται
δύναται νὰ ἐξετασθῇ. καὶ ἂν μὲν
πάρχωσι πιστωταί, οἵτινες, ἐνῷ ἦν
ὑπεξούσιος, συνεβλήθησαν μετ' ἐκείνου
ὀρθῶς θέλει λεχθῆ ὅτι ἐπικρατέστερ
εἶνε ὁ καταλαβών, ἐκτὸς ἂν τις προνο
μιοῦχος ἐμφανισθῇ· διότι οὗτος οὐ
ἀλόγως λαμβάνεται πρότερον ὑπ' ὄψι
ἂν ὅμως εἶνε τοιοῦτοι, οἵτινες, ἀφοῦ
γένετο ἰδίου δικαίου, συνεβλήθησα
μετ' ἐκείνου, φρονῶ ὅτι πρέπει οὐτ
νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν.

4 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν εἰς μέρος οὐ
μέτριον ἐγράφη ὁ υἱὸς κληρονόμος, ε
τὴν κρίσιν τοῦ πιστωτοῦ ἀπόκειται,
ἀναλόγως τῆς κληρονομικῆς μερίδος
εἰς ὁλόκληρον θέλῃ ἐναγάγει αὐτά
ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα δέον ὁ δικαστὴς
ἐκτιμήσῃ, ἂν πρέπῃ τυχὸν νὰ ἐνάγ
ται δι' ὅ,τι δύναται νὰ παράσχ

1 Ἐνίοτε ὅμως καὶ ἂν ἀπεκληρώθη
υἱὸς ἢ ἐχειραφετήθη, θέλει δοθῆ κα
αὐτοῦ εἰς ὁλόκληρον ἀγωγή, ὡς λ.
ἐὰν ψευδῶς παρέστησεν ἑαυτὸν πατέ
οἰκογενείας, ὅτε συνήπτετο μετ' αὐτ
ἡ σύμβασις· διότι ἐν βιβλ. β' τῶν πα
δεκτῶν ὁ Μάρκελλος ἔγραψε, καὶ
μὴ δύναται νὰ παράσχῃ, θέλει ἐναχ

2 ἕνεκα τοῦ ψεύδους. Καίτοι δὲ
συμβολαίου δίδεται κατ' ἐκείνου ἀγ
γὴ δι' ὅ,τι δύναται νὰ παράσχῃ, ὅμ
ἐκ πλημμελημάτων εἰς ὁλόκληρον θέ

3 ἐνάγεσθαι. Εἰς μόνον δὲ τὸν υἱ
παρέχεται συνδρομή, οὐχὶ καὶ εἰς τ
κληρονόμον αὐτοῦ. διότι καὶ ὁ Παπ
νιανὸς ἐν βιβλ. θ' τῶν ζητημάτων γρ
φει, ὅτι κατὰ τοῦ κληρονόμου τοῦ υἱ
δέον νὰ δίδηται εἰς ὁλόκληρον ἀγω

4 Ἀλλ' ἂν καὶ ὁ χρόνος δέον νὰ λα
βάνηται ὑπ' ὄψιν, ὥστε, ἂν μὲν ἀρ

ri debeat ratio, ut, si quidem continenti cum filio agatur, de-r actio in id quod facere potest. n vero post multos annos, non beat indulgeri ? et mihi videtur tionem habendam esse : in hoc

enim causae cognitio vertitur, Is i de peculio egit, cum posset od iussu, in ea causa est, ne pos-quod iussu postea agere, et ita roculus existimat : sed si decep-s de peculio egit, putat Celsus ccurrendum ei : quae sententia bet rationem.

5 *PAULUS* Si filius familias vivo tre conventus et condemnatus t, in emancipatum vel exhere-tum postea judicati actio in id

quod facere potest danda est. Si io exheredato ex senatus con-ltoTrebelliano hereditas patris stituta sit, non debebit in quan-m facere potest, sed in solidum ondemnari, quia effectu quodam-

modo heres est. Sed si coactus mmiscuerit se, ut restituat here-itatem, perinde observandum, ac se abstinuisset.

6 *ULPIANUS* Eum, qui se pa-rem familias simulavit et man-ante aliquo stipulatus est, man-ati teneri Marcellus scripsit, uamvis rem praestare non pos-it : et sane verum est teneri eum ebere, quia dolo fecit. hoc et in mnibus honae fidei judiciis di-endum erit.

7 *SCAEVOLA* Pater filio permi-it mutuam pecuniam accipere et

σως ὁ υἱὸς ἐνάγηται, νὰ δίδηται ἀγωγὴ [μόνον] δι' ὅ,τι δύναται νὰ παράσχῃ, ἂν ὅμως μετὰ πολλὰ ἔτη, νὰ μὴ γίνηται παράβλεψις ; εἰς ἐμὲ λοιπὸν φαίνεται ὅτι δέον νὰ λαμβάνηται [ὁ χρόνος] ὑπ' ὄψιν, διότι ἐν τούτῳ συνίσταται ἡ διάγνωσις τῶν περιστάσεων.

5 Ὅστις ἐνήγαγεν ἐκ τοῦ χρηματίου, ἐνῷ ἠδύνατο [νὰ ἐναγάγῃ ἐκ τοῦ] *ὅτι κατὰ διαταγήν*, εἶνε ἐν τοιαύτῃ θέσει, ὥστε νὰ μὴ δύνηται νὰ ἐναγάγῃ κατόπιν ἐκ τοῦ *ὅτι κατὰ διαταγήν*, οὕτω δ' ὁ Πρόκουλος φρονεῖ· ἀλλ' ἐὰν ἀπατηθεὶς ἐνήγαγεν ἐκ τοῦ χρηματίου, ὁ Κέλσος φρονεῖ ὅτι δέον νὰ τῷ παρέχηται συνδρομή· ἡ δὲ γνώμη αὕτη εἶνε ἔλλογος.

5 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν υἱὸς ὑπεξούσιος ζῶντος τοῦ πατρὸς ἐνήχθη καὶ κατεδικάσθη, κατ' [αὐτοῦ] χειραφετηθέντος ἢ ἀποκληρωθέντος κατόπιν πρέπει νὰ δίδηται ἡ τοῦ δεδικασμένου ἀγωγή, δι' 1 ὅ,τι δύναται νὰ παράσχῃ. Ἐὰν εἰς υἱὸν ἀποκληρωθέντα ἀπεκατεστάθη ἡ κληρονομία τοῦ πατρὸς κατὰ τὸ Τρεβελλιάνειον συγκλητικὸν δόγμα, δὲν πρέπει εἰς ὅ,τι δύναται νὰ παράσχῃ, ἀλλ' εἰς ὁλόκληρον νὰ καταδικάζηται, καθόσον κατὰ τὸ ἀποτέλεσμα εἶνε τρό-2 πον τινὰ κληρονόμος. Ἀλλ' ἐὰν ἀναγκασθεὶς ἀνέμιξεν ἑαυτὸν ἵν' ἀποκαταστήσῃ τὴν κληρονομίαν, οὕτω δέον νὰ ῥυθμίζηται, ὡσεὶ ἐποίει ἀποχήν.

6 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐκεῖνος, ὅστις ὑπεκρίθη τὸν πατέρα οἰκογενείας καὶ κατ' ἐντολήν τινος ἐπηρώτησεν, ἐνέχεται ἐκ τῆς ἐντολῆς, ἔγραψεν ὁ Μάρκελλος, καίτοι δὲν δύναται νὰ παράσχῃ τὸ πρᾶγμα· καὶ βεβαίως εἶναι ἀληθὲς ὅτι πρέπει οὗτος νὰ ἐνέχηται διότι δολίως ἐνήργησε. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ πασῶν τῶν καλῆς πίστεως ἀγωγῶν θέλει λεχθῆ.

7 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Ὁ πατὴρ ἐπέτρεψεν εἰς τὸν υἱὸν νὰ λάβῃ δάνεια χρήματα,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

per epistulam creditori mandavit, ut ei crederet: filius ex minima parte patri heres exstitit. respondi esse iu potestate creditoris,utrum filium, cui credidisset, in solidum, an heredes, pro qua parte quisque successisset, mallet convenive: sed filius condemnatur in quantum facere potest.

8 *PAULUS* Titianus Primus praeposuerat servum mutuis pecuniis dandis et pignoribus accipiendis: is servus etiam negotiatoribus hordei solebat pro emptore suscipere debitum et solvere. cum fugisset servus et is, cui delegatus fuerat dare pretium hordei, conveniret dominum nomine institoris, [1]negabat eo nomine se conveniri posse, quia non in eam rem praepositus fuisset. cum autem et alia quaedam gessisse et horrea conduxisse et multis solvisse idem servus probaretur, praefectus annonae contra dominum dederat sententiam. dicebamus quasi fideiussionem esse videri, cum pro alio solveret debitum, non[2] pro aliis suscipit debitum: non solere autem ex ea causa in dominum dari actionem nec videtur hoc dominum mandasee. sed quia videbatur in omnibus eum suo nomine substituisse, sententiam conservavit imperator.

(1) is προσθ. (Mo.)
(2) nam (Mo.)

καὶ δι' ἐπιστολῆς ἐνετείλατο εἰς τὸ
πιστωτήν, νὰ πιστώσῃ αὐτόν· ὁ υἱὸς
κατ' ἐλάχιστον μέρος ἀνεδείχθη κλη
ρονόμος τοῦ πατρός· ἀπήντησα ὅτι εἶν
εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ πιστωτοῦ, ἂν τὸ
υἱόν, ὃν ἐπίστωσε, θὰ προτιμήσῃ εἰ
ὁλόκληρον νὰ ἐναγάγῃ, ἢ τοὺς κληρ
νόμους δι' ὅ,τι μέρος ἕκαστος διεδέ
χθη. ἀλλ' ὁ υἱὸς καταδικάζεται ε
ὅ,τι δύναται νὰ παράσχῃ.

8 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὁ Τιτιανὸς Πρῖμος δι
ρισε δοῦλον ἵνα δίδῃ δάνεια χρήματ
λαμβάνων ἐνέχυρα· οὗτος ὁ δοῦλος κα
ἀπέναντι ἐμπόρων κριθῆς συνείθιζ
ὑπὲρ ἀγοραστοῦ ν' ἀναδέχηται τὸ ὀφ
λόμενον καὶ νὰ πληρώνῃ. ὅτε δ' ἔφ
γεν ὁ δοῦλος, ἐκεῖνος δέ, εἰς ὃν εἶχ
προσομολογήσει νὰ δώσῃ τὸ τίμημ
τῆς κριθῆς, ἐνήγαγε τὸν κύριον λό
προεστῶτος, οὗτος ἠρνεῖτο ὅτι ἠδ
νατο ἕνεκα τούτου νὰ ἐναχθῇ, διό
δὲν εἶχε διορισθῇ διὰ τὴν προκειμέν
ὑπόθεσιν. ἐπειδὴ ὅμως ἀπεδεικνύε
ὅτι ὁ αὐτὸς δοῦλος καὶ ἄλλα τινὰ ἐ
ἠργησε, καὶ ἀποθήκας ἐμίσθωσε, κ
εἰς πολλοὺς κατέβαλεν, ὁ σιτέπαρχ
ἐξέδωκεν ἀπόφανσιν ἐναντίον τοῦ κ
ρίου. ἐλέγομεν μὲν ὅτι ὡς ἐγγύησις θε
ρεῖται ὅτι εἶνε, ὅταν ὑπὲρ ἑτέρου κ
ταβάλλῃ ὀφειλόμενον, οὐχὶ δ' ὑπὲρ
τέρων ἀναδέχηται χρέος· δὲν συνει
ζεται ὅμως ἐκ τοιούτου λόγου νὰ ἐ
δηται κατὰ τοῦ κυρίου ἀγωγή, μη
νὰ θεωρῆται ὅτι ὁ κύριος ἐνετείλα
τοῦτο. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐφαίνετο, ὅτι κα
ὅλα ὑπεκατέστησεν ἐκεῖνον ἀνθ' ἑα
τοῦ, ὁ αὐτοκράτωρ ἐπεκύρωσε τὴν ἀπ
φανσιν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

## VI [1].

## senatus consulto Macedoniano.

*ULPIANUS* Verba senatus consi Macedoniani haec sunt: «Cum er ceteras sceleris causas Mado, quas illi natura adminiabat, etiam aes alienum adhisset, et saepe materiam pecndi malis moribus praestaret, i pecuniam, [2]ne quid amplius eretur[2]incertis nominibus cret: placere, ne cui, qui filio nilias mutuam pecuniam deset, etiam post mortem paren ejus, cujus in potestate fuis, actio petitioque daretur, ut rent, qui pessimo exemplo faerarent, nullius posse filii famis bonum nomen exspectata paris morte fieri.» Si pendeat, sit in potestate filius, ut puta niam patrem apud hostes ha in pendenti est, an in senaconsultum sit commissum: nam ecciderit in potestatem, seus consulto locus est, si minus, at: interim igitur deneganda st actio. Certe si adrogatus uam pecuniam acceperit, deinsit restitutus, ut emancipareenatus consultum locum hait: fuit enim filius familias. filio familias nihil dignitas t, quo minus senatus consultum edonianum locum habeat: nam msi consul sit vel cujusvis diatis, senatus consulto locus nisi forte castrense pecun habeat: tunc enim senatus sultum cessabit

Κωΐ. (4.28)—Βασ. (ΙΗ'.Δ') μᾶλλον διαγρ. (σ. μ.)

## 6.

## Περὶ Μακεδονιανείου συγκλητικοῦ δόγματος.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Τὰ ῥήματα τοῦ Μακεδονιανείου συγκλητικοῦ δόγματος εἶνε τὰ ἑξῆς: ἐπειδὴ ὁ Μακεδὼν μεταξὺ ἄλλων τοῦ ἐγκλήματος αἰτιῶν, ἃς ἡ φύσις ὑπέβαλλεν αὐτῷ, ἔσχε καὶ τὸ *χρέος*, συχνὰ δὲ εἰς κακοήθεις ἀφορμὴν ἁμαρτήματος παρέχει ὅστις χρήματα ἀορίστως πιστώνει,—ἐγένετο δεκτὸν, εἰς ἐκεῖνον ὅστις εἰς υἱὸν ὑπεξούσιον δάνεια χρήματα ἤθελε δώσει, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς τούτου, ὑφ' οὗ τὴν ἐξουσίαν ἦτο, νὰ μὴ δίδηται ἀγωγὴ καὶ ἀπαίτησις, ὥστε νὰ γινώσκωσιν ὅσοι αἰσχρῶς τοκίζωσιν, ὅτι οὐδενὸς υἱοῦ ὑπεξουσίου εἶνε δυνατὸν νὰ καταστῇ τὸ χρέος καλὸν διὰ τοῦ προσδοκωμένου θανάτου τοῦ πα-1 τρός.» Ἐὰν εἶνε ἐκκρεμές, ἂν ὁ υἱὸς εἶνε ὑπεξούσιος, ὡς λ. χ. διότι ἔχει παρὰ τοῖς ἐχθροῖς πατέρα, εἶνε ἐκκρεμές, ἂν κατὰ τοῦ συγκλητικοῦ δόγματός τι ἐνηργήθη· διότι ἂν μὲν ἐπανῆλθεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν, λαμβάνει χώραν τὸ συγκλητικὸν δόγμα, ἂν δ' ὄχι, ἀργεῖ· ἐν τῷ μεταξὺ λοιπὸν δέον ν' ἀρ-2 νηθῶμεν ἀγωγήν. Βεβαίως ἐὰν υἱοποιηθεὶς ἔλαβε δάνεια χρήματα, εἶτα δ' ἀπεκατεστάθη ὥστε νὰ χειραφετηθῇ, θέλει λάβει χώραν τὸ συγκλητικὸν δόγμα· διότι ἦτο υἱὸς ὑπεξούσιος. 3 Ὡς πρὸς τὸν ὑπεξούσιον υἱὸν οὐδόλως συντελεῖ τὸ ἀξίωμα, ὥστε νὰ μὴ λαμβάνῃ χώραν τὸ Μακεδονιάνειον συγκλητικὸν δόγμα. διότι καὶ ἂν ὕπατος εἶνε ἢ οἱουδήποτε ἀξιώματος, τὸ συγκλητικὸν δόγμα λαμβάνει χώραν· ἐκτὸς ἐὰν ἔχῃ στρατιωτικὸν χρημάτιον· διότι τότε τὸ συγκλητικὸν δόγμα ἀργεῖ,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

2 *IDEM* usque ad quantitatem castrensis peculii, cum filii familias in castrensi peculio vice patrum familiarum fungantur.

3 *IDEM* Si quis patrem familias esse credidit non vana simplicitate deceptus nec juris ignorantia, sed quia publice pater familias plerisque videbatur, sic agebat, sic contrahebat, sic muneribus fungebatur, cessabit senatus con-

1 sultum. Unde Julianus libro duodecimo in eo, qui vectigalia conducta habebat, scribit (et est saepe constitutum) ces-
2 sare senatus consultum. Proinde et in eo, qui scire non potuit, an filius familias sit, Julianus libro duodecimo cessare senatus consultum ait, ut puta in pupilto vel minore viginti quinque annis. sed in minore, causa cognita et a praetore succurrendum : in pupillo autem etiam alia ratione debuit dicere cessare senatus consultum, quod mutua pecunia non fit, quam sine tutoris auctoritate pupillus dat : quemadmodum ipse dicit Julianus libro duodecimo, si filius familias crediderit, cessare senatus consultum, quod mutua pecunia non fit, quamvis liberam peculii administrationem habuit: non enim perdere ei peculium pater concedit, cum peculii administrationem permittit : et ideo vindicationem nummorum patri su-

3 peresse ait. Is autem solus senatus consultum offendit, qui mu-

2 *Ο ΑΥΤΟΣ* μέχρι τῆς ποσότητ[ος] τοῦ στρατιωτικοῦ χρηματίου, καθόσ[ον] οἱ ὑπεξούσιοι υἱοὶ ἐνεργοῦσιν ὡς πρ[ὸς] τὸ στρατιωτικὸν χρημάτιον ἀντὶ π[α]τέρων οἰκογενείας.

3 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐάν τις ἐνόμισεν [ἕτε]ρον] πατέρα οἰκογενείας οὐχὶ ἐξ ἐλ[α]φρότητος ἀπατηθείς, οὐδ' ἐξ ἀγνοί[ας] τοῦ δικαίου, ἀλλὰ διότι δημοσίᾳ π[ά]τὴρ οἰκογενείας εἰς τοὺς πλείστους φαίνετο, οὕτως ἐνήργει, οὕτως συ[ν]βάλλετο, οὕτω διεχειρίζετο λειτο[υρ]γίας, ἀργεῖ τὸ συγκλητικὸν δόγμ[α]

1 Ὅθεν ὁ Ἰουλιανὸς ἐν βιβλ. ιβ' π[ερὶ] ἐκείνου, ὅστις [δημόσια] τέλη εἶχε [μ]σθώσει, γράφει (συχνὰ δὲ καὶ διε[τ]χθη) ὅτι ἀργεῖ τὸ συγκλητικὸν δόγμ[α]

2 Ὅθεν καὶ ὡς πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις [ο]ὐκ ἠδυνήθη νὰ μάθῃ, ἂν [ὁ δανειζόμενο]ς εἶνε υἱὸς ὑπεξούσιος, ὁ Ἰουλιανὸς [ἐ]βιβλ. ιβ' λέγει ὅτι ἀργεῖ τὸ συγκλη[τ]τικὸν δόγμα, ὡς λ. χ. ἐπὶ [δανειστ]ἀνήβου ἢ μικροτέρου τῶν εἰκοσιπέν[τε] ἐτῶν. ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μικροτέρου [τῶν ε]ἐτῶν] μετὰ διάγνωσιν τῶν περιστ[ά]σεων καὶ παρὰ τοῦ πραίτωρος δέον [ἐ]παρέχηται συνδρομή. ἐπὶ ἀνήβου ὁμ[ο]καὶ ἕνεκεν ἄλλου λόγου ἔδει νὰ εἰ[π]ὅτι ἀργεῖ τὸ συγκλητικὸν δόγμα, δι[ό]δὲν καθίστανται δάνεια τὰ χρήματ[α] ἄτινα ἄνευ αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπ[ου] δίδει ὁ ἄνηβος· ὡς αὐτὸς ὁ Ἰουλια[νὸ]λέγει ἐν βιβλ. ιβ', ἐὰν υἱὸς ὑπεξούσ[ιος] δανείσῃ, ἀργεῖ τὸ συγκλητικὸν δόγ[μα] διότι τὰ χρήματα δὲν καθίστανται [κ]νεια, καίτοι ἐλευθέραν τὴν διαχεί[ρι]σιν τοῦ χρηματίου ἔσχε· διότι ὁ πα[τὴ]ἐπιτρέπων τὴν διαχείρισιν τοῦ χ[ρη]ματίου δὲν παρεχώρησεν εἰς αὐ[τὸ]τὸ χρημάτιον ὅπως ἀπολέσῃ [ἢ κ]τό], καὶ διὰ τοῦτο ὑπολείπετ[αι] λέγει, εἰς τὸν πατέρα ἡ διεκδίκη[σις]
3 τῶν νομισμάτων. Ἐκεῖνος δὲ μό[νος] προσβάλλει τὸ συγκλητικὸν δόγμα,

m pecuniam filio familias de-
, non qui alias contraxit, puta
ditit locavit vel alio modo con-
xit: nam pecuniae datio per-
iosa parentibus eorum visa est.
ideo etsi in creditum abii filio
ilias vel ex causa emptionis
ex alio contractu, in quo pe-
iam non numeravi, etsi stipu-
s sim: licet coeperit esse mu-
pecunia, tamen quia pecuniae
meratio non concurrit, cessat
atus consultum. quod ita de-
m erit dicendum, si non fraus
atus consulto sit cogitata, ut
credere non potuit magis ei
deret, ut ille rei pretium ha-
eret in mutui vicem. Si a filio
ilias stipulatus sim et patri fa-
ias facto crediderim, sive ca-
deminutus sit sive morte pa-
vel alias sui juris sine capitis
minutione fuerit effectus, debet
cessare senatus consultum,
a mutua iam patri familias
a est:

στις δάνεια χρήματα εἰς υἱὸν ὑπεξούσιον ἐδωκεν, ὄχι ὅστις ἄλλως συνεβλήθη, λ. χ. ἐπώλησεν, ἐξεμίσθωσεν, ἢ κατ' ἄλλον τρόπον συνεβλήθη· διότι ἡ τῶν *χρημάτων* δόσις ἐθεωρήθη ἐπικίνδυνος εἰς τοὺς γονεῖς αὐτῶν. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἂν ἐγενόμην πιστωτὴς υἱοῦ ὑπεξουσίου εἴτε ἕνεκεν ἀγοράσεως εἴτε ἐξ ἑτέρου συμβολαίου, καθ' ὃ δὲν ἐμέτρησα χρήματα, καὶ ἂν ἐπηρώτησα, καίτοι ἤρξαντο νὰ ὀφείλωνται χρήματα, ὅμως, ἐπειδὴ μέτρησις χρημάτων δὲν συντρέχει, ἀργεῖ τὸ συγκλητικὸν δόγμα· τοῦτο δὲ τότε μόνον θέλει λεχθῆ, ἐὰν μὴ καταδολίευσις τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος ἐσκοπεῖτο, ὥστε εἰς ὅν τινα δὲν ἠδύνατό [τις] νὰ δανείσῃ, μᾶλλον νὰ πωλῇ εἰς τοῦτον, ἵνα οὗτος ἔχει τὸ τίμημα τοῦ πράγματος 4 ἀντὶ δανείου. Ἐὰν παρὰ υἱοῦ ὑπεξουσίου ἐπηρώτησα, πράγματι δ' ἐδάνεισα [εἰς αὐτόν, γενόμενον] πατέρα οἰκογενείας, εἴτε ὑπέστη προσωπικὴν ἐλάττωσιν, εἴτε διὰ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς εἴτε ἄλλως ἐγένετο ἄνευ προσωπικῆς ἐλαττώσεως αὐτεξούσιος, δέον νὰ λεχθῇ ὅτι ἀργεῖ τὸ συγκλητικὸν δόγμα, καθόσον τὸ δάνειον ἐδόθη τότε [ὅτε ἦτο] πατὴρ οἰκογενείας·

---

) cui (Jens.)

4 *SCAEVOLA* quia quod vulgo
itur filio familias credi non li-
e, non ad verba referendum
, sed ad numerationem.

4 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* καθόσον τὸ κοινῶς λεγόμενον ὅτι εἰς υἱὸν ὑπεξούσιον δὲν ἐπιτρέπεται δάνειον, δὲν πρέπει ν' ἀναφέρηται εἰς τὰ ῥήματα, ἀλλ' εἰς τὴν ἀρίθμησιν.

5 *PAULUS* Ergo hic et in soli-
m damnabitur, non in id quod
ere potest.

5 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὅθεν θέλει οὗτος καὶ εἰς ὁλόκληρον καταδικασθῇ, οὐχὶ δ' εἰς ὅ,τι δύναται νὰ πράξῃ.

6 *SCAEVOLA* Contra etiam recte
itur, si a patre familias stipu-
us sis, credas postea filio fami-
s facto, senatus potestatem ex-
endam, quia expleta est nu-
eratione substantia obligationis.

6 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Τοὐναντίον δ' ὀρθῶς λέγεται ὅτι, ἐὰν παρὰ πατρὸς οἰκογενείας ἐπηρώτησας, ἐδάνεισας δὲ κατόπιν ὅτε υἱὸς ὑπεξούσιος ἐγένετο, ἡ διάταξις τῆς συγκλήτου δέον νὰ ἰσχύσῃ, καθόσον διὰ τῆς *ἀριθμήσεως* ἐπληρώθη ἡ οὐσία τῆς ἐνοχῆς.

7 *ULPIANUS* ltem si filius familias fideiusserit, Neratius libro primo et secundo responsorum cessare senatus consultum ait.idem Celsus libro quarto. sed Julianus adicit, si color quaesitus sit, ut filius familias, qui mutuam accepturus erat, fideiuberet alio reo dato, fraudem senatus consulto factam nocere et dandam exceptionem tam filio familias quam reo, quoniam et fideiussori filii subve-

1 nitur. Idem ait, si duos reos accepero filium familias et Titium, cum ad filium familias esset perventura pecunia, ideo autem reum Titium acceperim, ne quasi fideiussor auxilio senatus consulti uteretur, utilem esse exceptionem

2 adversus fraudem dandam. Set et si filius familias patre suo relegato vel longo tempore absente dotem pro filia promiserit et rem patris pignori dederit, senatus consultum cessabit. patris tamen res non tenebitur: plane si patri heres exstiterit. filius et pignus persequatur, exceptione doli summo-

3 vebitur. Mutui dationem non solum numeratae pecuniae, verum omnium, quae mutua dari possunt, an accipere debeamus, videndum. sed verba videntur mihi ad numeratam pecuniam referri: ait enim senatus «mutuam pecu«niam dedisset». sed si fraus sit senatus consulto adhibita, puta frumento vel vino vel oleo mutuo dato, ut his distractis fructibus[1]

(1) διαγρ. (Kr.)

7 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὡσαύτως ἐὰν υἱὸς [illegible] πεξούσιος ἠγγυήθη, ὁ Νεράτιος ἐν βιβ[illegible] α′ καὶ β′ τῶν ἀπαντήσεων λέγει [illegible] ἀργεῖ τὸ συγκλητικὸν δόγμα· ὡσαύτ[illegible] ὁ Κέλσος ἐν βιβλ. δ′. ἀλλ' ὁ Ἰουλια[illegible] νὸς προσθέτει, ἐὰν περικάλυμμα ἐπ[illegible] ζητήθη, ὥστε ὑπεξούσιος υἱός, ὅστ[illegible] δάνειον ἔμελλε νὰ λάβῃ, ἠγγυήθη [illegible] θέντος ἑτέρου πρωτοφειλέτου, ἢ εἰς [illegible] συγκλητικὸν δόγμα γενομένη κατα[illegible] λίευσις βλάπτει, καὶ πρέπει νὰ δίδηται [illegible] ἔνστασις εἴς τε τὸν ὑπεξούσιον υἱὸν [illegible] εἰς τὸν πρωτοφειλέτην, καθόσον καὶ [illegible] ἐγγυητὴν υἱὸν παρέχεται συνδρομ[illegible]

1 Ὁ αὐτὸς λέγει, ἐὰν ἔλαβον δύω πρ[illegible] τοφειλέτας, υἱὸν ὑπεξούσιον καὶ [illegible] Τίτιον, διότι εἰς τὸν ὑπεξούσιον ἔμελ[illegible] νὰ περιέλθῃ τὸ χρῆμα, διὰ τοῦτο [illegible] ἔλαβον πρωτοφειλέτην τὸν Τίτιον, [illegible] μὴ ὡς ἐγγυητὴς ποιήσῃ χρῆσιν τοῦ βε[illegible] θήματος τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος [illegible] θέλει δοθῇ ὠφέλιμος ἔνστασις ἐναντ[illegible]

2 τῆς καταδολιεύσεως. Ἀλλὰ καὶ [illegible] υἱὸς ὑπεξούσιος, ἐνῷ ὁ πατήρ του ε[illegible] περιωρισμένος ἢ ἐπὶ πολὺν χρόνον [illegible] πών, ὑπεσχέθη ὑπὲρ θυγατρὸς προῖ[illegible] καὶ πρᾶγμα τοῦ πατρὸς ἔδωκεν ἐνέ[illegible] ρον, ἀργεῖ τὸ συγκλητικὸν δόγμα, [illegible] πρᾶγμα ὅμως τοῦ πατρὸς δὲν ὑπόκ[illegible] ται· βεβαίως ἐὰν ὁ υἱὸς ἀναδειχθῇ κλ[illegible] ρονόμος τοῦ πατρός, καὶ ἐπιζητῇ [illegible] ἐνέχυρον, θέλει ἀποκρουσθῇ διὰ [illegible]

3 ἐνστάσεως τοῦ δόλου. Δανείου δὲ [illegible] ἂς ἴδωμεν ἂν οὐχὶ μόνον ἐκ μετρητ[illegible] χρημάτων [συνισταμένην] δέον νὰ θε[illegible] ρῶμεν, ἀλλὰ καὶ ἐκ πάντων, ὅσα δ[illegible] νεια δύνανται νὰ δοθῶσιν· ἀλλὰ [illegible] ῥήματα μοὶ φαίνονται ὅτι εἰς δάνε[illegible] *χρήματα* ἀναφέρονται· διότι ὁ σύ[illegible] κλητος λέγει «δάνεια χρήματα ἔδ[illegible] κεν». ἀλλ' ἐὰν ἐγένετο καταδολίευ[illegible] τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος, δοθένς [illegible] τυχὸν σίτου ἢ οἴνου ἢ ἐλαίου δανεί[illegible] ὅπως τούτων πωλουμένων γείνῃ χρῆ[illegible]

etur pecunia, subveniendum filio familias. Si filius in alis erat potestate, cum mutua itur, nunc in alterius, mens se- consulti non cessat: dabi- itaque exceptio. Sed et si ejus non mors, sed alia causa erit quo minus sit in civitate, ndum senatus consulto locum

se. Non solum ei, qui mutuam set, sed et successoribus ejus

neganda est actio. Proinde et us mutuam dedit, alius stipu- est, dabitur adversus eum ex- o, licet hic non dederit. sed alteruter eorum ignoravit in s esse potestate, severius di- um est utrique nocere. idem in duobus reis stipulandi. m si duos filios familias ac- o reos, sed alterum putavi m familias, intererit, ad quem nia pervenit, ut, si eum scivi n familias ad quem pervenit nia, exceptione summovear, eum quem ignorem, non sum-

ovear. Sive autem sub usuris a data sunt[1] sive sine usuris, senatus consultum spectat. uamquam autem non declaret us, cui exceptionem det, ta- sciendum est et heredem fi- pater familias decesserit, et m ejus, si filius familias de- rit, exceptione uti posse.

nterdum tamen etsi senatus ulto locus sit, tamen in alium r actio, ut puta filius familias

[1] sit

τῶν χρημάτων, δέον νὰ παρέχηται συν-
4 δρομὴ εἰς τὸν ὑπεξούσιον. Ἐὰν ὁ υἱὸς ἦτο ὑπεξούσιός τινος, ὅτε ἐδόθη τὸ δάνειον, ἤδη δ' ἑτέρου, τὸ πνεῦμα τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος δὲν ἀργεῖ. ὅθεν
5 θέλει δοθῇ ἔνστασις. Ἀλλὰ καὶ ἂν εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ οὐχὶ θάνατος, ἀλλ' ἕτερον πάθημα συνέβη, ὥστε νὰ μὴ εἶνε ἐν τῇ πολιτείᾳ, θέλει λεχθῇ ὅτι τὸ συγκλητικὸν δόγμα λαμβάνει χώραν.
6 Ὄχι μόνον εἰς ἐκεῖνον, ὅστις δάνειον ἔδωκεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς διαδόχους αὐτοῦ δέον ν' ἀρνώμεθα τὴν ἀγωγήν.
7 Ὅθεν καὶ ἂν εἷς μὲν ἔδωκε τὸ δάνειον, ἕτερος δ' ἐπηρώτησε, θέλει δοθῇ ἐναντίον αὐτοῦ ἔνστασις, καίτοι οὗτος δὲν ἔδωκεν. ἀλλὰ καὶ ἂν ὁ ἕτερος αὐτῶν ἠγνόει ὅτι εἶνε ὑπεξούσιος, αὐστηρῶς μᾶλλον θέλει λεχθῇ ὅτι ἐκάτερον βλάπτει. τὸ αὐτὸ εἶνε καὶ ἐπὶ δύω συμπιστωτῶν ἐξ

8 ἐπερωτήσεως. Ὡσαύτως ἐὰν δύω ὑπεξουσίους υἱοὺς ἐδέχθην πρωτοφειλέτας, ἀλλὰ τὸν ἕνα ἐνόμισα πατέρα οἰκογενείας, θέλει διαφέρει, εἰς τίνα περιῆλθον τὰ χρήματα, ὥστε, ἐὰν εἰς ἐκεῖνον, ὃν ἐγίνωσκον ὅτι εἶνε ὑπεξούσιος, περιῆλθον τὰ χρήματα, νὰ ἀποκρούωμαι δι' ἐνστάσεως, ἐὰν εἰς ἐκεῖνον, ὃν ἠγνόουν, νὰ μὴ ἀποκρούωμαι.
9 Εἴτε δ' ἐπὶ τόκῳ ἐδόθη τὸ δάνειον, εἴτε ἄνευ τόκου, τὸ συγκλητικὸν δόγμα

10 ἰσχύει. Καίτοι δὲ δὲν διακηρύσσει ἡ σύγκλητος, εἰς τίνα θέλει δώσει ἔνστασιν, ὅμως δέον νὰ γνωσθῇ ὅτι, καὶ ὁ κληρονόμος τοῦ υἱοῦ, ἐὰν πατὴρ τῆς οἰκογενείας ἀπέθανε, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐὰν υἱὸς ὑπεξούσιος ἀπέθανε, δύναται νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἔνστασιν.
11 Ἐνίοτε ὅμως καίτοι τὸ συγκλητικὸν δόγμα λαμβάνει χώραν, ὅμως ἐναντίον ἑτέρου δίδεται ἀγωγή, ὡς λ. χ. ἐὰν υἱὸς ὑπεξούσιος προεστὼς ἔλαβε

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

institor mutuam pecuniam accepit: scribit enim Julianus libro duodecimo ipsum quidem institorem exceptione senatus consulti usurum, si conveniatur, sed institoriam actionem adversus eum qui praeposuit competere. quamquam, inquit, si ipse pater eum praeposuisset merci suae vel peculiarem exercere passus esset, cessaret senatus consultum, quoniam patris voluntate contractum videretur: nam si scit eum negotiari, etiam hoc permisisse videtur, si non nominatim prohibuit merces
12 accipere[1]. Proinde si acceperit pecuniam et in rem patris vertit, cessat senatus consultum: patri enim, non sibi accipit. sed et si ab initio non sic accepit, verum postea in rem patris vertit, cessare senatus consultum libro duodecimo digestorum Julianus ait intellegendumque ab initio sic accepisse, ut in rem verteret. non tamen vertisse videbitur, si mutuam pecuniam acceptam patri in proprium debitum solvit et ideo, si pater ignoravit, adhuc senatus con-

(1) m. ac. διαγρ. (Mo.)

13 sulto locus erit. Quod dicitur in eo, qui studiorum causa absens mutuum acceperat, cessare senatus consultum, ita locum habet, si probabilem modum in mutua non excessit, certe eam quantitatem, quam pater solebat subministrare.
14 Si filius accepit mutuam pecuniam, ut eum liberaret, qui, si peteret, exceptione son summoveretur, senatus consulti cessabit ex-

15 ceptio. Hoc amplius cessabit

δάνεια χρήματα, διότι γράφει ὁ
λιανὸς ἐν βιβλ. ιϐ' ὅτι αὐτὸς μ
προεστὼς θέλει μεταχειρισθῆ τὴ
στασιν τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος
ἐνάγηται, ἀλλ' ἡ κατὰ τοῦ προ
σαντος ἀγωγὴ ἁρμόζει κατὰ τοῦ
σαντος. καίτοι, λέγει, ἐὰν αὐτὸς ὁ
τὴρ εἶχε διορίσει ἐκεῖνον εἰς ἐμπ
μά του, ἢ ἐπέτρεψε νὰ διαχειρίζ
χρημάτιον, ἤθελεν ἀργεῖ τὸ συγκλ
κὸν δόγμα, καθόσον τῇ θελήσει
πατρὸς θεωρεῖται γενομένη ἡ σύ
σις. διότι ἐὰν γινώσκῃ ὅτι ἐκεῖνο
πορεύεται, θεωρεῖται ὅτι καὶ
ἐπέτρεψεν, ἐὰν μὴ ῥητῶς ἀπηγόρε
12 Ὅθεν ἐὰν ἔλαβε χρήματα, κα
πράγματα τοῦ πατρὸς ἐδαπάνησεν
γεῖ τὸ συγκλητικὴν δόγμα. διότι
τοῦ πατρὸς, οὐχὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἔλ
ἀλλὰ καὶ ἂν ἐξ ἀρχῆς δὲν ἔλαβε
τως, ὅμως κατόπιν ἐδαπάνησεν εἰς
ματα τοῦ πατρὸς, ἀργεῖ τὸ συγκλ
κὸν δόγμα, λέγει ὁ Ἰουλιανὸς ἐν
ιϐ' τῶν πανδεκτῶν, καὶ δέον νὰ
ρηθῇ ὅτι ἐξ ἀρχῆς οὕτως ἔλαβεν,
νὰ δαπανήσῃ εἰς πράγματα [το
τρός]. δὲν θεωρεῖται ὅμως δαπαν
ἐὰν τὰ ὑπὲρ τοῦ πατρὸς ληφθέντ
νεια χρήματα, κατηνάλωσεν εἰς
χρέος, καὶ διὰ τοῦτο, ἐὰν ὁ
ἠγνόει, ὅμως τὸ συγκλητικὸν δ
13 λαμβάνει χώραν. Ὅπερ δὲ
ται περὶ ἐκείνου, ὅστις χάριν
δῶν ἀπὼν ἔλαβε δάνειον, ὅτι δη
γεῖ τὸ συγκλητικὸν δόγμα, τότε
βάνει χώραν, ἐὰν τὸ προσῆκον μ
ἐν τῷ δανείῳ μὴ ὑπερέβη, τοὐλάχ
τὴν ποσότητα, ἣν ὁ πατὴρ συνείθ
14 παρέχῃ. Ἐὰν υἱὸς ἔλαβε δ
χρήματα, ἵνα ἐξοφλήσῃ ἐκεῖνον
πιστωτὴν] ὅστις, ἐὰν ἀπήτει, δὲ
πεκρούετο δι' ἐνστάσεως, ἡ ἔνσ
τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος θέλει
15 Ἔτι μᾶλλον θέλει ἀργεῖ τὰ

us consultum, si pater solve-
epit quod filius familias mu-
sumpserit, quasi ratum ha-
erit. Si pater familias factus
rit partem debiti, cessabit se-
consultum nec solutum re-
e potest.

*PAULUS* Cum tamen a cura-
per ignorantiam solutum sit,
i debet.

*ULPIANUS* Sed si pater fami-
actus rem pignori dederit, di-
um erit senatus consulti ex-
onem ei denegandom usque

pignoris quantitatem. Si ab
donatam sibi pecuniam filius
tori solverit, an pater vindi-
vel repetere possit? et ait
nus, si quidem hac condicio-
donata sit pecunia, ut cre-
i solvat, videri a donatore
ctam protinus ad creditorem
eri nummos accipientis: si
simpliciter ei donavit, aliena-
m eorum filium non habuisse
eo, si solverit, condictionem
ex omni eventu competere.

c senatus consultum et ad fi-
quoque familiarum pertinet
d rem pertinet, si adfirmetur
menta ex ea pecunia comparas-
am et ei quoque qui filio fa-
s credidit decreto amplissimi
is actio denegatur nec inter-
consumpti sint nummi an ex-
in peculio. multo igitur ma-
severitate senatus consulti
contractus improbabitur, qui

κλητικὸν δόγμα, ἐὰν ὁ πατὴρ ἤρξατο νὰ καταβάλῃ ὅ,τι ὁ ὑπεξούσιος υἱὸς

16 ἔλαβε δάνειον, ὡσεὶ ἐνέκρινεν. Ἐάν [ὑπεξούσιός τις] γενόμενος πατὴρ οἰκογενείας κατέβαλε μέρος τοῦ ὀφειλομένου, θέλει ἀργεῖ τὸ συγκλητικὸν δόγμα, μηδὲ δύναται ν' ἀναζητήσῃ τὸ καταβληθέν.

8 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ὅμως ὑπὸ πληρεξουσίου ἐξ ἀγνοίας κατεβλήθη, δέον ν' ἀναζητῆται.

9 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν γενόμενος πατὴρ οἰκογενείας ἔδωκε πρᾶγμα ὡς ἐνέχυρον, θέλει λεχθῆ ὅτι ἡ τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος ἔνστασις δέον νὰ μὴ τῷ ἐπιτρέπηται, μέχρι τῆς ποσό-
1 τητος τοῦ ἐνεχύρου. Ἐὰν χρήματα παρ' ἑτέρου δωρηθέντα αὐτῷ, κατέβαλεν ὁ υἱὸς εἰς πιστωτὴν, ἆράγε ὁ πατὴρ δύναται νὰ διεκδικήσῃ ἢ ἀναζητήσῃ; λέγει λοιπὸν ὁ Ἰουλιανός, ἐὰν μὲν ὑπὸ τοιαύτην αἵρεσιν ἐδωρήθησαν αὐτῷ τὰ χρήματα, ὅπως τὰ καταβάλῃ εἰς τὸν πιστωτὴν, θεωροῦνται ὅτι ἀπὸ τοῦ δωρητοῦ περιῆλθον ἀμέσως εἰς τὸν πιστωτὴν, καὶ τὰ νομίσματα κατέστησαν τοῦ λαβόντος· ἂν ὅμως ἁπλῶς ἐδωρήσατο ἐκείνῳ, ὁ υἱὸς δὲν ἠδύνατο ν' ἀπαλλοτριώσῃ ταῦτα, καὶ διὰ τοῦτο, ἐὰν κατέβαλεν, ἁρμόζει εἰς τὸν πατέρα ἀπαίτησις ἐν πάσῃ περιπτώσει.
2 Τὸ συγκλητικὸν τοῦτο δόγμα καὶ εἰς τὰς ὑπεξουσίας θυγατέρας ἀποβλέπει, οὐδ' ἔχει ἐπιρροὴν, ἐὰν βεβαιῶται ὅτι στολίσματα διὰ τῶν χρημάτων ἐκείνων ἠγόρασε· διότι καὶ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ὑπεξούσιον υἱὸν ἐδάνεισεν, ὑψηλὸν συγκλητικὸν δόγμα ἀρνεῖται ἀγωγὴν, οὐδὲ διαφέρει, ἂν κατηναλώθησαν τὰ νομίσματα ἢ ὑπάρχωσιν ἐν τῷ χρηματίῳ. λοιπὸν πολὺ περισσότερον ἐκ τῆς αὐστηρότητος τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος θέλει ἀποδοκιμάζεσθαι τὸ

3 filiae familias mutuum dedit. Non solum filio familias et patri ejus succurritur, verum fideiussori quoque et mandatori ejus, qui et ipsi mandati habent regressum, nisi forte donandi animo intercesserunt: tunc enim, cum nullum regressum habeant, senatus consultum locum non habebit. sed et si non donandi animo, patris tamen voluntate intercesserunt, totus contractus a patre videbitur com-

4 probatus. Et hi tamen, qui pro filio familias sine voluntate patris ejus intercesserunt, solvendo non repetent: hoc enim et divus Hadrianus constituit et potest dici non repetituros. atquin perpetua exceptione tuti sunt: sed et ipse filius, et tamen non repetit, quia hi demum solutum non repetunt, qui ob poenam creditorum actione liberantur, non quoniam[1] exo-

(1) qnia hi demum solutum repetunt, qui actione liberantur, quoniam (Mo.)

5 nerare eos lex voluit. Quamquam autem solvendo non repetant,

10 *PAULUS* quia naturalis obligatio manet,

11 *ULPIANUS* tamen, si non opposita exceptione condemnati sunt, utentur senatus consulti exceptione: et ita Julianus scribit in ipso filio familias exemplo mulieris intercedentis.

12 *PAULUS* Si tantum sciente patre creditum sit filio, dicendum est cessare senatus consultum. sed si iusserit pater filio credi, deinde ignorante creditore mutaverit voluntatem, locus senatus consulto

συμβόλαιον ἐκείνου, ὅστις εἰς υἱὸν
3 ξούσιον ἔδωκε δάνειον. Οὐχὶ μ
εἰς υἱὸν ὑπεξούσιον καὶ τὸν πατέρα
τοῦ παρέχεται συνδρομὴ, ἀλλὰ κα
τὸν ἐγγυητὴν καὶ τὸν ἐντολοδόχον
τοῦ, οἵτινες τὸ καθ' ἑαυτοὺς ἔχ
καταφύγιον εἰς τὴν ἐντολὴν, ἐκτὸς
τυχὸν μὲ πρόθεσιν δωρεᾶς παρεν
σαν· διότι τότε, ἐπειδὴ οὐδὲν κα
φύγιον ἔχουσι, τὸ συγκλητικὸν δό
δὲν θέλει λάβει χώραν. ἀλλὰ καὶ
οὐχὶ μὲ πρόθεσιν δωρεᾶς, ὅμως μὲ
θέλησιν τοῦ πατρὸς παρενέβησαν,
κληρον τὸ συμβόλαιον θέλει θεωρεῖ
4 ἐπιδοκιμασθὲν ὑπὸ τοῦ πατρός.
ἐκεῖνοι ὅμως, οἵτινες ὑπὲρ υἱοῦ ὑπε
σίου ἄνευ θελήσεως τοῦ πατρὸς α
παρενέβησαν, καταβαλόντες δὲν
ζητοῦσι. διότι τοῦτο καὶ ὁ αὐτοκ
τωρ Ἀδριανὸς ὥρισεν, καὶ δύνατα
λεχθῇ ὅτι δὲν θέλουσιν ἀναζητεῖ
λως διὰ δινηνεκοῦς ἐνστάσεως ἀσφ
ζονται. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς [ἀπ
λίζεται], καὶ ὅμως δὲν ἀναζητεῖ, κ
σον ἐκεῖνοι μόνον ἀναζητοῦσι τὸ
ταβληθέν, οἵτινες ἀπαλλάσσονται
ἀγωγῆς, διότι ὁ νόμος ἠθέλησε νὰ
5 φρώσῃ αὐτούς. Καίτοι δὲ κατα
λόντες δὲν ἀναζητοῦσι,

10 *ΠΑΥΛΟΣ* διότι φυσικὴ ἐ
μένει,

11 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* ὅμως, ἐὰν μὴ
βληθείσης τῆς ἐνστάσεως κατεδικάσ
σαν, δύνανται νὰ μεταχειρισθῶσι
τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος ἔνστα
οὕτω δὲ γράφει ὁ Ἰουλιανὸς περὶ αὐ
τοῦ ὑπεξουσίου υἱοῦ καθ' ὑπόδειγ
τῆς ἀναδοχῆς γυναικός.

12 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν μόνον γινώσ
τος τοῦ πατρὸς ἐδόθη δάνειον εἰς
υἱὸν, θέλει λεχθῇ ὅτι ἀργεῖ τὸ συγ
τικὸν δόγμα. ἀλλ' ἐὰν διέταξ
πατὴρ νὰ δοθῇ δάνειον εἰς τὸν
εἶτα δ' ἀγνοοῦντος τοῦ πιστωτοῦ μ

erit, quoniam initium contra- spectaudnm est.

*GAIUS* Si quod alii mutuum mus a filio familias novandi a stipulemur, non esse impe- nto senatus consultum Julia- scribit.

*JULIANUS* Filium habeo et nepotem : nepoti meo credi- est iussu patris ejus: quaesi- est, an contra senatus consul- fieret. dixi, etiamsi verbis se- s consulti filii continerentur, en et in persona nepotis idem ari debere: iussum autem huius s non efficere, quo minus con- senatus consultum creditum imaretur, cum ipse in ea cau- sset, ut pecuniam mutuam in- patre suo accipere non possit.

*MARCIANUS* Nihil interest, filio familias crediderit, utrum atus an civitas : nam in civi- quoque senatus consultum lo- habere divi Severus et Anto- s rescripserunt.

*PAULUS* Si filius familias ab- e patre, quasi ex mandato pecuniam acceperit, cavisset d patrem litteras emisit, ut pecuniam in provincia solve- debet pater, si actum filii sui obat, continuo testationem ponere contrariae voluntatis.

*IDEM* Filius familias si in id perit mutuam pecuniam, ut pro sorore sua in dotem da- pater ejus de in rem verso one tenebitur : ipsi enim mor-

βαλε θέλησιν, δὲν θέλει λάβει χώραν τὸ συγκλητικὸν δόγμα, καθόσον ἡ ἀρχὴ τοῦ συμβολαίου δέον νὰ παρατηρῆται.

13 *ΓΑΪΟΣ* Ἐὰν ὅ,τι εἴς τινα δάνειον ἐδώκαμεν, ἐπερωτῶμεν παρὰ υἱοῦ ὑπεξουσίου λόγῳ ἀνανεώσεως, δὲν εἶνε ἐμπόδιον τὸ συγκλητικὸν δόγμα, γράφει ὁ Ἰουλιανός.

14 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἔχω υἱὸν καὶ ἐκ τούτου ἔγγονον· εἰς τὸν ἔγγονόν μου ἐδόθη πίστωσις κατὰ κέλευσιν τοῦ πατρός του· ἠρωτήθη, ἂν ἐνηργήθη ἐναντίον τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος. εἶπον ὅτι, καί τοι ἐν τοῖς ῥήμασι τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος οἱ υἱοὶ περιλαμβάνονται, ὅμως καὶ ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ ἐγγόνου τὸ αὐτὸ δέον νὰ τηρῆται. ἡ κέλευσις ὅμως τοῦ πατρός του δὲν ποιεῖ, ὥστε νὰ μὴ θεωρῆται ἐναντίον τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος γενόμενον τὸ δάνειον, καθόσον αὐτὸς οὗτος εἶνε ἐν τοιαύτῃ θέσει, ὥστε δάνεια χρήματα ἄκοντος τοῦ πατρός του νὰ μὴ δύναται νὰ δέχηται.

15 *ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ* Οὐδὲν διαφέρει, τίς ἐδάνεισεν εἰς υἱὸν ὑπεξούσιον, ἂν ἰδιώτης ἢ πόλις· διότι καὶ ἐπὶ πόλεως λαμβάνει χώραν τὸ συγκλητικὸν δόγμα, ἀντεπέστειλαν οἱ αὐτοκράτορες Σεβῆρος καὶ Ἀντωνῖνος.

16 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν υἱὸς ὑπεξούσιος ἀπόντος τοῦ πατρός, ὡσεὶ κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ ἔλαβε χρήματα, ἔδωκε χειρόγραφον, καὶ πρὸς τὸν πατέρα ἔπεμψε γράμμα, ὅτι τὰ χρήματα θέλει καταβάλει ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ, ὀφείλει ὁ πατὴρ, ἐὰν τὴν πρᾶξιν τοῦ υἱοῦ του ἀποδοκιμάζῃ, ἀμέσως νὰ ποιήσῃ δήλωσιν ἐναντίας θελήσεως.

17 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν υἱὸς ὑπεξούσιος ἔλαβε δάνεια χρήματα διὰ τοῦτο, ἵνα δώσῃ ταῦτα ὡς προῖκα ὑπὲρ τῆς ἀδελφῆς του, ὁ πατὴρ αὐτοῦ θέλει ἐνέχεσθαι ἐκ τῆς ἀγωγῆς τοῦ εἰς ἴδιον ὄ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

tua in matrimonio puella repetitio dotis datur.

18 *VENULEIUS* Creditorem filii familias mortuo eo fideiussorem accipere non posse Julianus scribit, quia nulla obligatio aut civilis aut naturalis supersit, cui fideiussor accedat: plane a patre ejus actionis nomine, quae de peculio adversus eum competat, fideiussorem recte accipi.

19 *POMPONIUS* Julianus scribit exceptionem senatus consulti Macedoniani nulli obstare, nisi qui sciret aut scire potuisset filium familias esse eum cui credebat.

20 *IDEM* Si is, cui, dum in potestate patris esset, mutua pecunia data fuerat, pater familias factus per ignorantiam facti novatione facta eam pecuniam expromisit, si petatur ex ea stipulatione, in factum excipiendum erit.

φελος καταναλωθέντος· διότι εἰς αὐτ
δίδεται ἡ τῆς προικὸς ἀναζήτησις θ
νούσης τῆς θυγατρὸς ἐν τῷ γάμῳ.

18 *ΒΕΝΟΥΛΕΪΟΣ* Ὁ πιστωτὴς υἱ
ὑπεξουσίου θανόντος τούτου δὲν δύνα
ται νὰ λάβῃ ἐγγυητήν, γράφει ὁ Ἰο
λιανὸς, καθόσον οὐδεμία ἐνοχὴ ἢ
άστικὴ εἴτε φυσικὴ ὑπολείπεται,
ἦν νὰ ὑπεισέλθῃ ἐγγυητής· βεβαί
παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκείνου λόγῳ
ἀγωγῆς, ἥτις ἐκ τοῦ χρηματίου ἀρ
ζει κατ'αὐτοῦ, ἐγκύρως λαμβάνεται
γυητής.

19 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ὁ Ἰουλιανὸς γρ
φει ὅτι ἡ ἔνστασις τοῦ Μακεδονιανε
συγκλητικοῦ δόγματος εἰς οὐδένα
τίκειται, ἐκτὸς εἰς τὸν γινώσκοντα
τὸν δυνάμενον νὰ γινώσκῃ, ὅτι εἶνε υ
ὑπεξούσιος ἐκεῖνος, εἰς ὃν ἐδάνειζεν.

20 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἐκεῖνος, εἰς
ὅτε ἦτο ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ π
τρὸς, ἐδόθησαν δάνεια χρήματα,
νόμενος πατὴρ οἰκογενείας, ἐξ ἀγν
τοῦ γεγονότος [ὅτι ὤφειλεν αὐτὸς
τος] γενομένης ἀνανεώσεως ὑπεσχ
τὰ χρήματα ἐκεῖνα, ἐὰν ἐνάγηται
τῆς ἐπερωτήσεως, θέλει προβάλει
ἐκ τοῦ γεγονότος ἔνστασιν.

---

## LIBER QUINTUS DECIMUS

## 1[1].

### De peculio.

1 *ULPIANUS* Ordinarium praetor arbitratus est prius eos contractus exponere eorum qui alie-

(1) Κωδ. (4,26) —Βασ. (ΙΗ'.Ε'.)

## ΒΙΒΛ. ΔΕΚΑΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟ

## 1

### Περὶ χρηματίου.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Κανονικὸν ὁ πραίτ
ἐθεώρησε πρότερον μὲν νὰ ἐκθέσῃ ἐκ
να τὰ συμβόλαια τῶν ὑπὸ ἄλλοτρ
ἐξουσίαν διατελούντων, ἅτινα παρ

potestati subiecti sunt, qui in dum tribuunt actionem, sic de ad hunc pervenire, ubi de eculio datur actio. Est autem lex hoc edictum: aut enim de lio aut de in rem verso aut

od iussu hinc oritur actio. Verutem edicti talia sunt: «Quod m eo, qui in alterius potestate et, negotium gestum erit.» e eo loquitur, non de ea: sed en et ob eam quae est femini- exus dabitur ex hoc edicto ac- . Si cum impubere filio fami- vel servo contractum sit, ita tur in dominum vel patrem de lio, si locupletius eorum pe-

lium factum est. Potestatis um communiter accipiendum tam in filio quam in servo. ec magis dominium servorum spectandum quam facultatem ndi eos: non enim solum ser- m propriorum nomine conve- nur, item communium, verum m quoque qui bona fide nobis iunt, sive liberi sint sive servi lni.

*POMPONIUS* Ex ea causa, ex soleret servus fructuarius vel rius adquirere[1], in eum, cuius fructus vel usus sit, actio taxat de peculio ceteraeque rariae dantur, ex reliquis in inum proprietatis.

*ULPIANUS* Licet tamen[2] prae- si cum eo qui in potestate sit

γουσιν ἀγωγὴν εἰς ὁλόκληρον, κατόπιν δὲ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ παρόν, ἔνθα δίδεται ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγή. 1 Εἶναι δὲ τριπλοῦν τὸ διάταγμα τοῦτο· διότι ἐγείρεται ἐνταῦθα ἀγωγὴ εἴτε *ἐκ τοῦ χρηματίου*, εἴτε *ἐκ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος* εἴτε ὅ,τι 2 *κατὰ κέλευσιν*. Τὰ δὲ ῥήματα τοῦ διατάγματος ἔχουσιν ὡς ἑξῆς: «Ἤ,τις δικαιοπραξία ἤθελε γείνει μετ' ἐκείνου, ὅστις εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἑτέρου.» 3 Ὁμιλεῖ περὶ *ἐκείνου*, οὐχὶ περὶ *ἐκείνης*· ἀλλ' ὅμως καὶ ἕνεκεν ἐκείνης, ἤτις εἶνε θήλεως γένους θέλει δοθῇ ἐκ 4 τοῦ διατάγματος τούτου ἀγωγή. Ἐὰν μετ' ἀνήβου υἱοῦ ὑπεξουσίου ἢ δούλου ἐγένετο συμβόλαιον, τότε θέλει δοθῇ κατὰ τοῦ κυρίου ἢ τοῦ πατρὸς ἡ τοῦ χρηματίου, ἐὰν τὸ χρημάτιον αὐτῶν 5 ἐγένετο πλουσιώτερον. Ἡ λέξις *ἐξουσία* δέον νὰ νοῆται κοινῶς καὶ περὶ 6 υἱοῦ καὶ περὶ δούλου. Μηδὲ πρέπει ν' ἀποβλέπωμεν μᾶλλον εἰς τὴν κυριότητα [ἐπὶ] τῶν δούλων, παρὰ εἰς τὴν εὐχέρειαν τοῦ ἔχειν τοιούτους, διότι οὐχὶ μόνον ἕνεκα τῶν ἰδίων δούλων ἐναγόμεθα, ὡσαύτως [ἕνεκα] κοινῶν, ἀλλὰ καὶ [ἕνεκα] ἐκείνων, οἵτινες καλῇ τῇ πίστει δουλεύουσιν ἡμᾶς, εἴτε ἐλεύθεροι εἶνε, εἴτε δοῦλοι ἀλλότριοι.

2 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐκ τοῦ λόγου μὲν ἐκείνου, ἐξ οὗ δύναται ὁ δοῦλος χρησικαρπίας ἢ χρήσεως ν' ἀποκτήσῃ ὑπὲρ ἐκείνου, οὗτινος εἶνε ἡ χρησικαρπία ἢ ἡ χρῆσις, κατὰ τούτου, εἰς ὃν ἀνήκει ἡ χρησικαρπία ἢ ἡ χρῆσις, ἡ τοῦ χρηματίου μόνον ἀγωγὴ καὶ αἱ λοιπαὶ πραιτωρικαὶ δίδονται,—ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν, κατὰ τοῦ κυρίου τῆς ἰδιοκτησίας.

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Καίτοι ὁ πραίτωρ τότε, ἐὰν μετὰ τοῦ ὑπεξουσίου ἐγένετο δικαιοπραξία, ὑπισχνεῖται ἀγωγήν, ὅμως δέον νὰ γνωσθῇ ὅτι καὶ ἂν μηδενὸς εἶνε ὑπεξούσιος, δίδεται ἡ τοῦ χρη-

[1] ei cujus usus fructus vel usus sit (Mo.)
[2] tum (Mo.)

gestum sit, polliceatur actionem, tamen sciendum est et si in nullius sit potestate, dari de peculio actionem, ut puta si cum servo hereditario contractum sit ante adi- 1 tam hereditatem. Unde Labeo scribit et si secundo tertiove gradu substitutus sit servus et deliberantibus primis heredibus cum eo contractum sit, mox repudiantibus eis ipse liber heresque exstiterit, posse dici de peculio eum

2 conveniri et de in rem verso. Parvi autem refert, servus quis masculi an mulieris fuerit: nam de peculio et mulier convenietur. 3 Pedius etiam impuberes dominos de peculio obligari ait: non enim cum ipsis impuberibus contrahitur, ut tutoris auctoritatem spectes. idem adicit pupillum non posse servo peculium constituere

4 nec tutoris auctoritate. In furiosi quoque curatorem dicimus dandam de peculio actionem: nam et huius servus peculium habere potest, non si fuerit concessum, ut habeat, sed si non fuerit prohibi- 5 tum, ne habeat. Si filius familias vel servus pro aliquo fideiusserint vel alias intervenerint vel mandaverint, tractatum est, an sit de peculio actio. et est verius in servo causam fideiubendi vel mandandi spectandam, quam sententiam et Celsus libro sexto probat in servo fideiussore. si igitur quasi intercessor servus intervenerit, non rem peculiarem agens, non obligabitur dominus de peculio.

ματίου ἀγωγή, ὡς λ. χ. ἐὰν μετὰ δ
λου κληρονομιαίου ἐγένετο συμβόλα
πρὸ ὑπεισελεύσεως εἰς τὴν κληρονομί
1 Ὅθεν ὁ Λαβέων γράφει, καὶ ἂν
δευτέρῳ ἢ τρίτῳ βαθμῷ ὑπεκατεστ
ὁ δοῦλος, καὶ ἐνῷ οἱ πρῶτοι κληρ
μοι διεσκέπτοντο, ἐγένετο μετ'
τοῦ συμβόλαιον, μετ' ὀλίγον δὲ ἀπ
θησάντων ἐκείνων, αὐτὸς ἐλεύθερος
κληρονόμος ἀνεδείχθη, δύναται νὰ
χθῇ ὅτι ἐνάγεται ἐκ τοῦ χρηματίου
τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέν
2 Ὀλίγον δὲ διαφέρει, ἄν τις ἦτο δ
λος ἀνδρὸς ἢ γυναικός· διότι ἐκ τοῦ χ

3 ματίου καὶ γυνὴ θέλει ἐνάγεσθαι
Πέδιος λέγει ὅτι καὶ ἄνηβοι κύριοι
χονται ἐκ τοῦ χρηματίου· διότι
ἐγένετο μετ' αὐτῶν τῶν ἀνήβων
συμβόλαιον, ὥστε ν' ἀποβλέψῃς εἰς
αὐθεντίαν τοῦ ἐπιτρόπου· ὁ αὐτὸς π
θέτει ὅτι ὁ ἄνηβος δὲν δύναται νὰ πο
χωρήσῃ εἰς δοῦλον χρημάτιον, οὐδὲ
4 τῇ αὐθεντίᾳ τοῦ ἐπιτρόπου. Ὡσ
τως κατὰ τοῦ κηδεμόνος φρενοβλα
λέγομεν ὅτι δίδεται ἡ τοῦ χρημα
ἀγωγή· διότι καὶ ὁ δοῦλος αὐτοῦ
ναται νὰ ἔχῃ χρημάτιον, οὐχὶ
παρεχωρήθη, ὥστε νὰ ἔχῃ, ἀλλ'
5 μὴ ἀπηγορεύθη τὸ νὰ ἔχῃ.
υἱὸς ὑπεξούσιος ἢ δοῦλος ἠγγυήθη
ὑπέρ τινος, ἢ ἄλλως ἐμεσολάβησε
ἐνετείλαντο, ἂς ἐξετάσωμεν ἂν ὑπά
ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγή. εἶνε λο
ὀρθότερον, ὅτι δέον ν' ἀποβλέψωμε
τὴν αἰτίαν τῆς ἐγγυήσεως ἢ ἐντ
τοῦ δούλου, ἣν γνώμην καὶ ὁ Κέ
ἐν βιβλ. ς' ἐπιδοκιμάζει ἐπὶ δο
ἐγγυητοῦ. ἂν λοιπὸν ὡς ἀναδεχόμ
ἐμεσολάβησεν ὁ δοῦλος, οὐχὶ δ' ὡ
νεργῶν ὑπόθεσιν τοῦ χρηματίου,

lianus quoque libro duodeci-
digestorum scribit, si servus
daverit, ut creditori meo sol-
ur, referre ait, quam causam
dandi habuerit: si pro credi-
suo solvi mandavit. esse obli-
m dominum de peculio: quod
tercessoris officio functus sit,
obligari dominum de peculio.
i congruit, quod idem Julia-
scribit, si a filio meo fideius-
m accepero quidquid a fideius-
accepero, id me non de in
verso, sed de peculio actione
dati praestaturum. idem acci-
et in servi fideiussore, idem-
si alius mihi pro filio meo de-
e solvisset. quod si filius meus
or non fuisset, exceptione
fideiussorem usurum et, si sol-

sset condicturum scribit. Si
s, cum se pro libero gereret,
promiserit, quaeritur, an de
lio actio ex poena compro-
quasi ex negotio gesto
a sit, sicuti traiecticiae pe-
ae datur. sed hoc et Nervae
et mihi videtur verius ex com-
isso servi non dandam de pe-
actionem, quia nec si judicio
emnetur servus, datur in eum

tio. Sed si filius fideiussor vel
i interventor acceptus sit, an
eculio patrem obligat, quaeri-
et est vera Sabini et Cassii
ntia existimantium semper
ari patrem de peculio et dis-

θέλει ἐνέχεσθαι ὁ κύριος ἐκ τοῦ χρη-
6 ματίου. Ὡσαύτως ὁ Ἰουλιανὸς ἐν
βιβλ. ιβ' τῶν πανδεκτῶν γράφει· ἐὰν
δοῦλος ἐνετείλατο, ὥστε νὰ καταβλη-
θῇ εἰς πιστωτήν μου, ἐνδιαφέρει, λέγει,
τίνα αἰτίαν πρὸς ἐντολὴν ἔσχεν· ἐὰν
μὲν ὑπὲρ *πιστωτοῦ αὐτοῦ* ἐνετείλατο
τὴν καταβολήν, ἐνέχεται ὁ κύριος ἐκ
τοῦ χρηματίου. ἂν ὅμως ἐνήργησεν ὡς
μεσολαβῶν, δὲν ἐνέχεται ὁ κύριος ἐκ
7 τοῦ χρηματίου. Πρὸς τοῦτο συμφω-
νεῖ, ὅ,τι αὐτὸς ὁ Ἰουλιανὸς γράφει, ἐὰν
δηλ. παρὰ τοῦ υἱοῦ μου δεχθῶ ἐγγυη-
τήν, ὅ,τι δήποτε παρὰ τοῦ ἐγγυητοῦ
ἤθελον λάβει, τοῦτο οὐχὶ διὰ τῆς τοῦ
εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος, ἀλλὰ
τῆς ἐκ τοῦ χρηματίου ἀγωγῆς τῆς ἐν-
τολῆς θέλω παράσχει· τὸ αὐτὸ νόησον
καὶ ὡς πρὸς ἐγγυητὴν δούλου, ὡσαύτως
δὲ ἂν ἕτερος κατέβαλεν εἰς ἐμὲ ὑπὲρ
τοῦ ὀφειλέτου υἱοῦ μου. ἂν ὅμως ὁ υἱός
μου δὲν ἦτο ὀφειλέτης, ὁ ἐγγυητὴς θέλει
μεταχειρισθῆ τὴν ἔνστασιν τοῦ δόλου,
καὶ ἐὰν κατέβαλε, θέλει ἐγείρει ἀπαίτη-
3 σιν, γράφει. Ἐὰν δοῦλος, ὡς ἐλεύθερος
διάγων, ἐποίησε συνυποσχετικὸν, ἐρω-
τᾶται, ἂν ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ ὡς
ποινὴ τοῦ συνυποσχετικοῦ ὡς ἐκ δι-
καιοπραξίας [ἐγκύρως] γενομένης πρέ-
πῃ νὰ δίδηται, ὡς ἡ τοῦ ναυτοδανείου
δίδεται. ὅμως καὶ εἰς τὸν Νέρβαν, υἱόν,
καὶ εἰς ἐμὲ φαίνεται ὀρθότερον τοῦτο,
νὰ μὴ δίδηται ἐκ συνυποσχετικοῦ τοῦ
δούλου ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγή, καθόσον μηδ' ἐὰν ἐν δίκῃ ἤθελε καταδι-
καασθῆ δοῦλος, δίδεται κατ' αὐτοῦ [ἡ
9 τοῦ δεδικασμένου] ἀγωγή. Ἀλλ' ἐὰν υἱὸς ἐλήφθη ἐγγυητὴς ἢ οἱονεὶ ἀνα-
δεχόμενος, ἐρωτᾶται ἂν ὑποχρεοῖ ἐκ
τοῦ χρηματίου τὸν πατέρα. εἶνε λοι-
πὸν ὀρθὴ ἡ γνώμη τοῦ Σαβίνου καὶ
Κασσίου, φρονούντων ὅτι πάντοτε ἐνέ-
χεται ὁ πατὴρ ἐκ τοῦ χρηματίου, καὶ
ὅτι κατὰ τοῦτο ὑπάρχει διαφορὰ [τοῦ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

*10* tare in hoc a servo. Quare et ex compromisso pater tenebitur. et ita Papinianus quoque libro nono quaestionum scribit nec interesse ait, ex qua causa compromiserit, utrum ex ea causa, ex qua potuit[1] cum patre de peculio agere, an vero ex ea[2]qua non potuit[1],cum ex stipulatu pater conveniatur.

*11* Idem scribit judicati quoque patrem de peculio actione teneri, quod et Marcellus putat, etiam ejus actionis nomine, ex qua non potuit pater de peculio actionem pati: nam sicut in stipulatione contrahitur cum filio, ita judicio contrahi: proinde non originem judicii spectandam, sed ipsam judicati velut obligationem. quare et si quasi defensor condemnatus sit,

(1) potui (Mo.) — (2) ex προσθ.

*12* idem putat. Ex furtiva causa filio quidem familias condici posse constat. an vero in patrem vel in dominum de peculio danda est, quaeritur: et est verius, in quantum locupletior dominus factus esset ex furto facto, actionem de peculio dandam: idem Labeo probat, quia iniquissimum est ex furto servi dominum locupletari impune. nam et circa rerum amotarum actionem filiae familias nomine in id quod ad patrem perve-

*13* nit competit actio de peculio.Si filius familias duumvir pupillo rem salvam fore caveri non curavit, Papinianus libro nono quaestionum de peculio actionem compe-

*10* υἱοῦ] ἀπὸ τοῦ δούλου. Ὅθεν
τοῦ συνυποσχετικοῦ θέλει ἐνέχε
πατήρ· οὕτω δὲ καὶ ὁ Παπινια
βιβλ. θ' τῶν ζητημάτων γράφει
διαφέρει λέγει, ἐκ τίνος αἰτίας ἐ
τὸ συνυποσχετικόν, ἂν ἐκ τοιαύ
τίας, ἐξ ἧς ἠδυνάμην νὰ ἐναγά
πατέρα ἐκ τοῦ χρηματίου, ἢ τ
τίον ἐκ τοιαύτης, ἐξ ἧς δὲν ἠδυ
διότι ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως δύνα
*11* ἐναχθῇ ὁ πατήρ. Ὁ αὐτὸς
ὅτι καὶ ἐκ τοῦ δεδικασμένου ἐν
ὁ πατὴρ ἐκ τῆς τοῦ χρηματίο
γῆς, ὅπερ καὶ ὁ Μάρκελλος φρο
λόγῳ τοιαύτης ἀγωγῆς, ἐξ ἧς ἠ
ὁ πατὴρ νὰ μὴ δεχθῇ τὴν τοῦ
τίου ἀγωγήν· διότι ὡς ἐπὶ ἐπ
σεως γίνεται συμβόλαιον μετὰ τ
οὕτω διὰ τῆς κρίσεως γίνεται
λαιον· ὅθεν δὲν θέλομεν ἀποβλέ
τὴν πηγὴν τῆς κρίσεως, ἀλλ' εἰ
τὴν τοῦ δεδικασμένου οἱονεὶ
ὅθεν καὶ ἂν ὡς ὑπερασπιστὴς
*12* κάσθη, τὸ αὐτὸ φρονεῖ. Ἐνε
πῆς ὅτι κατὰ υἱοῦ μὲν ὑπεξουσ
ναται νὰ ἐγερθῇ ἀπαίτησις, εἶγι
στόν· ἐρωτᾶται ὅμως ἂν ἐναντ
πατρὸς ἢ τοῦ κυρίου πρέπῃ νὰ
τοῦ χρηματίου· εἶνε λοιπὸν μᾶ
θὸν ὅτι, εἰς ὅσον ὁ κύριος ἐγ
τῆς διαπραχθείσης κλοπῆς πλ
ρος, πρέπει νὰ δίδηται ἡ τοῦ
τίου ἀγωγή. τὸ αὐτὸ ἐπιδοκι
Λαβέων, καθόσον εἶνε ἀνισότ
κλοπῆς δούλου νὰ πλουτῇ ὁ κ
τιμωρητεί· διότι καὶ ὡς πρὸς
ἀφαιρεθέντων πραγμάτων ἀγω
μόζει ἐν ὀνόματι θυγατρὸς ὑπ
ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ δι' ὃ,τ
*13* πατέρα περιῆλθεν. Ἐὰν υ
ξούσιος ἄρχων δὲν ἐφρόντισε
ἀσφάλεια, ὅτι πρᾶγμα ἀνήβ
εἶσθαι σῶον, ὁ Παπινιανὸς ἐν
τῶν ζητημάτων λέγει, ὅτι ἀ

ait. nec quicquam mutare ar-
r, an voluntate patris decurio
s sit, quoniam rem publicam
m fore pater obstrictus est.

*POMPONIUS* Peculii est non
ujus servus seorsum a domino
nem habuerit, sed quod do-
s ipse separaverit suam a ser-
tionem discernens: nam cum
peculium totum adimere vel
re vel minuere dominus pos-
nimadvertendum est non quid
s, sed quid dominus, consti-
di servilis peculii gratia fe-
it. Sed hoc ita verum puto,
bito servum liberare voluit
inus, ut, etiamsi nuda volun-
remiserit dominus quod de-
it, desinat servus debitor esse:
ero nomina ita fecerit domi-
ut quasi debitorem se servo
et, cum re vera debitor non
, contra puto: re enim, non
is peculium augendum est.

his apparet non quid servus
rante domino habuerit pecu-
sse, sed quid volente: alioquin
uod subripuit servus domino,
peculii, quod non est verum.

ed saepe fit, ut ignorante do-
o incipiat minui servi peculi-
veluti cum damnum domino

at servus aut furtum facit. Si
m ferente servo meo furtum
i feceris, id ex peculio dedu-
dum est, quo minus ob rem

ubreptam consequi possim. Si
e alieno dominico exhauriatur

τοῦ χρηματίου ἀγωγή. οὐδὲ μεταβάλ-
λει τι φρονῶ, ἂν μὲ τὴν θέλησιν τοῦ
πατρὸς ἐγένετο βουλευτής, διότι ὁ πα-
τὴρ ὑποχρεοῦται εἰς ἀσφάλειαν τῆς
πολιτείας.

4 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Τοῦ χρηματίου εἶνε
οὐχὶ ἐκεῖνο, περὶ οὗ ὁ δοῦλος χωριστὰ
ἀπὸ τὸν κύριον λογαριασμὸν ἔχει, ἀλλ'
ὅ,τι αὐτὸς ὁ κύριος ἐχώρισε, τὸν ἑαυτοῦ
ἀπὸ τὸν τοῦ δούλου λογαριασμὸν δια-
κρίνων· διότι ἀφοῦ ὁ κύριος δύναται
τὸ χρημάτιον τοῦ δούλου ὁλόκληρον
ν' ἀφαιρέσῃ ἢ ν' αὐξήσῃ ἢ νὰ μειώσῃ,
δέον νὰ παρατηρῶμεν οὐχὶ ὅ,τι ὁ δοῦ-
λος, ἀλλὰ τί ὁ κύριος πρὸς σύστασιν
1 δουλικοῦ χρηματίου ἔπραξεν. Ἀλλὰ
τοῦτο θεωρῶ ὀρθὸν τότε, ἐὰν ὁ κύριος
ἠθέλησε ν' ἀπαλλάξῃ τὸν δοῦλον
χρέους, ὥστε, καὶ ἂν δι' ἁπλῆς θελή-
σεως παρήτησεν ὁ κύριος ὅ,τι [ὁ δοῦ-
λος] ὤφειλε, νὰ παύῃ ὁ δοῦλος ὢν ὀ-
φειλέτης· ἂν ὅμως ὁ κύριος οὕτως ἐποί-
ησε χρέη, ὥστε νὰ καταστήσῃ ἑαυτὸν
οἱονεὶ ὀφειλέτην τοῦ δούλου, ἐνῷ πράγ-
ματι δὲν εἶνε ὀφειλέτης, φρονῶ τοὐναν-
τίον· διότι διὰ πραγμάτων οὐχὶ λέξεων
2 δέον ν' αὐξάνῃ τὸ χρημάτιον. Ἐκ
τούτων καταφαίνεται ὅτι τοῦ χρημα-
τίου εἶνε οὐχὶ ὅ,τι ὁ δοῦλος ἀγνοοῦντος
τοῦ κυρίου ἤθελεν ἔχει, ἀλλ' ὅ,τι θέ-
λοντος· ἄλλως, καὶ ὅ,τι ἔκλεψεν ὁ δοῦ-
λος παρὰ τοῦ κυρίου, θὰ ἐγίνετο τοῦ
3 χρηματίου, ὅπερ δὲν εἶνε ὀρθόν. Ἀλ-
λὰ συχνὰ γίνεται, ὥστε ἀγνοοῦντος τοῦ
κυρίου ν' ἄρχηται ἐλλατούμενον τὸ χρη-
μάτιον τοῦ δούλου, ὡς ὅταν ὁ δοῦλος
ποιῇ ζημίαν εἰς τὸν κύριον ἢ διαπράτ-
4 τῃ κλοπήν. Ἐὰν συντρέχοντος τοῦ
δούλου μου διέπραξας κατ' ἐμοῦ κλο-
πήν, τοῦτο δέον ν' ἀφαιρῆται ἐκ τοῦ
χρηματίου, ὅσον ὀλιγώτερον ἕνεκα τοῦ
κλαπέντος πράγματος δύναμαι νὰ ἐπι-
5 τύχω. Ἐὰν ἐκ χρέους τοῦ κυρίου ἐξαν-
τλῆται τὸ χρημάτιον τοῦ δούλου, ὅμως

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

peculium servi, res tamen in causa peculiaria manent: nam si aut servo donasset debitum dominus aut nomine servi alius domino intulisset, peculium suppletur nec est nova concessione domini opus. 6 Non solum id in peculio vicariorum ponendum est, cujus rei a domino, sed etiam id cujus ab eo[1] cujus in peculio sint seorsum rationem habeant.

(1) Id in p. v. p. est, cujus rei non solum a domino, sed etiam ab eo (Mo.)

5 *ULPIANUS* Depositi nomine pater vel dominus dumtaxat de peculio conveniuntur et si quid dolo 1 malo eorum captus sum. Sed et si precario res filio familias vel servo data sit, dumtaxat de peculio pater dominusve obligantur. 2 Si filius familias iusiurandum detulerit et juratum sit, de peculio danda est actio, quasi contractum sit: sed in servo diversum est· 3 Peculium dictum est quasi pusilla pecunia sive patrimonium pu- 4 sillum. Peculium autem Tubero quidem sic definit, ut Celsus libro sexto digestorum refert, quod servus domini permissu separatum a rationibus dominicis habet, deducto inde si quid domino debetur.

6 *CELSUS* Definitio peculii quam Tubero exposuit, ut Labeo ait, ad vicariorum peculia non pertinet, quod falsum est: nam eo ipso, quod dominus servo peculium constituit, etiam vicario constituisse existimandus est.

7 *ULPIANUS* Quam Tuberonis sententiam et ipse Celsus probat.

1 Et adicit pupillum vel furiosum

τὰ πράγματα μένουσιν ἐν τῇ τοῦ χ
τίου καταστάσει· διότι ἐὰν εἴτε
δοῦλον δωρήσηται χρέος ὁ κύριος
ἐν ὀνόματι τοῦ δούλου ἕτερος
εἰσφέρει εἰς τὸν κύριον, τὸ χρημ
συμπληροῦται, οὐδ' εἶνε χρεία
6 παραχωρήσεως τοῦ κυρίου. Τ
τὸ πρᾶγμα δέον νὰ ὑπολογίζητ
τὸ χρημάτιον τῶν ὑφισταμένων,
νος ἔχουσι τὴν μέριμναν οὐχὶ
χωριστὰ ἀπὸ τοῦ κυρίου, ἀλλ
[χωριστὰ] ἀπ' ἐκείνου, ἐν τῷ χρη
τοῦ ὁποίου διατελοῦσιν.

5 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἕνεκα παρα
θήκης ὁ πατὴρ ἢ ὁ κύριος ἐνά
μόνον ἐκ τοῦ χρηματίου, καὶ ἐὰν
1 ἐκ δόλου αὐτῶν ἐζημιώθην.
καὶ ἐὰν κατὰ παράκλησιν ἐδόθη
μα εἰς υἱὸν ὑπεξούσιον ἢ δοῦλο
νον ἐκ τοῦ χρηματίου ἐνέχονται
2 τὴρ ἢ ὁ κύριος. Ἐὰν υἱὸς ὑπεξ
ἐπήγαγεν ὅρκον καὶ ἐλήφθη οὕτος
δοθῇ ἡ ἐκ τοῦ χρηματίου ἀγωγή
ἐγένετο συμβόλαιον· ἀλλ' ἐπὶ
3 ἔχει ἄλλως. *Χρηματίου*
οἱονεὶ *μικρὸν χρῆμα*, εἴτε *μικρὰ*
4 *ουσία*. *Χρηματίου* δὲ ὁ Τυβέρ
οὕτως ὁρίζει, καθὰ ὁ Κέλσος ἐν βι
τῶν πανδεκτῶν ἀναφέρει, ὅτι
λος τῇ ἀδείᾳ τοῦ κυρίου ἔχει χω
τῶν λογαριασμῶν τοῦ κυρίου,
ρουμένου ἐξ αὐτοῦ ἐάν τι εἰς τὸν
ὀφείληται.

6 *ΚΕΛΣΟΣ* Ὁ ὁρισμὸς τοῦ χ
τίου, ὃν ὁ Τυβέρων ἐξέθηκε, κα
γει ὁ Λαβέων, δὲν ἀποβλέπει
τῶν ὑφισταμένων χρημάτια, ὅτ
ἐσφαλμένον· διότι δι' αὐτοῦ τ
ὅτι ὁ κύριος εἰς τὸν δοῦλον ὥρισ
μάτιον, δέον νὰ θεωρῆται ὅτι
τὸν ὑφιστάμενον ὥρισε.

7 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Τὴν γνώμην δ
την τοῦ Τυβέρωνος καὶ αὐτὸς
1 σος ἐπιδοκιμάζει. Προσθέτει

nstituere quidem peculium ser- non posse: verum ante consti- tum, id est ante furorem vel a tre pupilli, non adimetur ex his usis. quae sententia vera est et ngruit cum eo, quod Marcellus ud Julianum notans adicit «pos- e fieri, ut apud alterum ex do- inis servus peculium habeat, pud alterum non. ut puta si al- er ex dominis furiosus sit vel upillus, si (ut quidam, inquit, utant) peculium servus habere on potest nisi concedente domi- o. ego autem puto non esse opus oncedi peculium a domino ser- um habere, sed non adimi, ut abeat». alia causa est peculii erae administrationis: nam haec

specialiter concedenda est. Scire tem non utique singulas res de- t, sed παχυμερέστερον, et in hanc ntentiam Pomponius inclinat. Pupillum autem tam filium quam rvum peculium habere posse Pe- us libro quinto decimo scribit, m in hoc, inquit, totum ex do- ini constitutione pendeat. ergo si furere coeperit servus vel fi-

lius, retinebunt peculium. In culio autem res esse possunt nes et mobiles et soli: vicarios oque in peculium potest habere vicariorum peculium: hoc am-

plius et nomina debitorum. Sed si quid furti actione servo debe- tur vei alia actione, in peculium mputabitur: hereditas quoque

ὁ ἄνηβος ἢ φρενοβλαβὴς νὰ συστήσῃ μὲν χρημάτιον εἰς δοῦλον δὲν δύναται· ὅμως τὸ πρότερον συσταθέν, ἤτοι πρὸ τῆς φρενοβλαβείας ἢ ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ ἀνήβου, δὲν ἀφαιρεῖται ἐκ τῶν αἰτιῶν τούτων· ἡ δὲ γνώμη αὕτη εἶνε ὀρθή, καὶ συνᾴδει πρὸς ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ Μάρκελλος εἰς τὸν Ἰουλιανὸν παρατηρῶν προσθέτει, «ὅτι δύναται νὰ γείνῃ, ὥστε παρὰ τῷ ἑνὶ τῶν κυρίων νὰ ἔχῃ ὁ δοῦλος χρημάτιον, παρὰ τῷ ἑτέρῳ οὐχί, ὡς λ. χ. ἐὰν ὁ εἷς τῶν κυρίων εἶνε φρενοβλαβὴς ἢ ἄνηβος, ἐὰν (ὥς τινες, λέγει, φρονοῦσι) χρημάτιον ὁ δοῦλος δὲν δύναται νὰ ἔχῃ, εἰμὴ ἐπιτρέποντος τοῦ κυρίου. ἐγὼ ὅμως φρονῶ, ὅτι δὲν εἶνε χρεία νὰ ἐπιτραπῇ παρὰ τοῦ κυρίου τὸ νὰ ἔχῃ ὁ δοῦλος χρημάτιον, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀπαγορευθῇ τὸ νὰ ἔχῃ.» ἄλλως ἔχει ὡς πρὸς τὴν ἐλευθέραν τοῦ χρηματίου διαχείρισιν· διότι αὕτη δέον εἰδικῶς νὰ ἐπιτραπῇ. 2 Δὲν ἀπαιτεῖται δὲ νὰ γινώσκῃ [ὁ κύριος] ἐξάπαντος τὰ κατ' ἰδίαν πράγματα, ἀλλὰ μᾶλλον χονδρικῶς· πρὸς ταύτην δὲ τὴν γνώμην καὶ ὁ Πομπώ- 3 νιος κλίνει. Ἄνηβος δὲ εἴτε υἱὸς εἴτε δοῦλος δύναται νὰ ἔχῃ χρημάτιον, γράφει ὁ Πέδιος ἐν βιβλ. ιε', καθόσον ὡς πρὸς τοῦτο, λέγει, ἐντελῶς ἐκ τῆς διαθέσεως τοῦ κυρίου ἐξαρτᾶται. λοιπὸν καὶ ἂν ἤρξατο νὰ ᾖ φρενοβλαβὴς ὁ δοῦλος ἢ υἱός, θέλουσι διατηρήσει τὸ 4 χρημάτιον. Ἐν τῷ χρηματίῳ δὲ δύνανται πάντα τὰ πράγματα νὰ ὦσι, καὶ τὰ κινητὰ καὶ τὰ ἀκίνητα· ὡσαύτως ὑφισταμένους δύναταί [τις] ὡς χρημάτιον νὰ ἔχῃ, καὶ ὑφισταμένων χρημάτιον· ἔτι δὲ μᾶλλον πιστώσεις ὀφει- 5 λετῶν. Ἀλλὰ καὶ ἄν τι διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς κλοπῆς εἰς τὸν δοῦλον ὀφείληται ἢ δι' ἄλλης ἀγωγῆς, συνυπολογίζεται εἰς τὸ χρημάτιον· ὡσαύτως κληρονομία καὶ κληροδοσία, ὡς ὁ Λα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

6 et legatum, ut Labeo ait. Sed et id quod dominus sibi debet in peculium habebit, si forte in domini rationem impendit et dominus ei debitor manere voluit aut si debitorem ejus dominus convenit. quare si forte ex servi emptione evictionis nomine duplum dominus exegit, in peculium servi erit conversum, nisi forte dominus eo proposito fuit, ut nollet hoc esse in

7 peculium servi. Sed et si quid ei conservus debet, erit peculii, si modo ille habeat peculium vel prout habebit.

8 *PAULUS* Non statim quod dominus voluit ex re sua peculii esse, peculium fecit, sed si tradidit aut, cum apud eum esset, pro tradito habuit: desiderat enim res naturalem dationem. contra autem simul atque noluit, peculium servi desinit peculium esse.

9 *ULPIANUS* Sed si damnum servo dominus dederit, in peculium hoc non imputabitur, non magis

1 quam si subripuerit. Plane si conservus dedit damnum vel subripuit, in peculium videtur haberi, et ita Pomponius libro undecimo scribit: nam et si quid dominus ab eo qui rem peculiarem subripuit vel consecutus est vel consequi potest, in peculium esse ei[1] imputandum Neratius libro secun-
2 do responsorum scribit. Peculium autem deducto quod domino debetur computandum esse, quia praevenisse dominus et cum servo

(1) διαρ. (Mo.)

6 βέων λέγει. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο, ὅτ
ὁ κύριος εἰς αὐτὸν ὀφείλει, θέλει ἐ
ὡς χρημάτιον, ἐὰν τυχὸν εἰς λογαρ
σμὸν τοῦ κυρίου ἐδαπάνησεν, ὁ δὲ
ριος ἠθέλησεν νὰ μείνῃ εἰς αὐτὸν ὀφ
λέτης, ἢ ἐὰν ὀφειλέτην αὐτοῦ ὁ κύρ
ἐνήγαγεν. ὅθεν ἐὰν τυχὸν ἐξ ἀγορ
σεως [ἐκ μέρους] δούλου ὁ κύριος λό
ἐκνικήσεως ἔλαβε τὸ διπλοῦν, θέ
μετατραπῇ εἰς χρημάτιον τοῦ δούλ
ἐὰν μὴ τυχὸν ὁ κύριος ἦτο τοιαύ
προθέσεως, ὥστε νὰ μὴ θέλῃ νὰ
τοῦτο ὡς χρημάτιον τοῦ δούλ
7 Ἀλλὰ καὶ ἄν τι σύνδουλος ὀφε
εἰς αὐτόν, θέλει εἶσθαι τοῦ χρηματι
ἀρκεῖ μόνον ἐκεῖνος νὰ ἔχῃ χρημάτ
ἢ καθ' ὅσον ἔχει.

8 *ΠΑΥΛΟΣ* Οὐχὶ ἀμέσως ὅ,τι ὁ
ριος ἠθέλησεν ἐκ τῶν πραγμάτων
νὰ εἶνε τοῦ χρηματίου, ποιεῖ χρη
τιον, ἀλλ' ἐὰν παρέδωκεν, ἤ, ἐνῷ
παρ' ἐκείνῳ (τῷ δούλῳ) ἀντὶ παρα
θέντος θεωρῇ· διότι τὸ πρᾶγμα ἀπ
τεῖ φυσικὴν δόσιν. τοὐναντίον δὲ ἀ
σως ἅμα δὲν θέλῃ, τὸ χρημάτιον
δούλου παύει νὰ ᾖ χρημάτιον.

9 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν ὁ κύ
προὐξένησεν εἰς τὸν δοῦλον ζημίαν,
τη δὲν θέλει ὑπολογισθῇ εἰς τὸ χ
μάτιον, ὡς ἐπίσης καὶ ἄν ἔκλε
1 Βεβαίως ἐὰν σύνδουλος προὐξέν
ζημίαν ἢ ἔκλεψε, θεωρεῖται ὅτι π
λαμβάνεται εἰς τὸ χρημάτιον, οὕτω
καὶ ὁ Πομπώνιος ἐν βιβλ. ια' γρά
διότι καὶ ἄν τι ὁ κύριος παρὰ τοῦ κ
ψαντος πρᾶγμα τοῦ χρηματίου εἴτε
λαβεν εἴτε δύναται νὰ λάβῃ, θέλε
πολογισθῇ εἰς τὸ χρημάτιον, γράφ
Νεράτιος ἐν βιβλ. β' τῶν ἀπαντήσε
2 Τὸ χρημάτιον δὲ μετὰ τὴν ἀφα
σιν τοῦ εἰς τὸν κύριον ὀφειλομένου
νὰ ὑπολογίζηται, καθόσον θεωρεῖ
ὅτι ὁ κύριος προέλαβε καὶ κατὰ τοῦ

suo egisse creditur. Huic defini-
ni Servius adiecit et si quid his
beatur qui sunt in ejus potesta-
quoniam hoc quoque domino

deberi nemo ambigit. Praeterea
etiam deducetur, quod his per-
nis debetur, quae sunt in tutela
cura domini vel patris vel
orum negotia administrant,
mmodo dolo careant, quoniam
si per dolum peculium vel ad-
nerint vel minuerint, tenentur:
m si semper praevenire domi-
s et agere videtur, cur non di-
tur etiam hoc nomine eum se-
m egisse, quo nomine vel tute-
e vel negotiorum gestorum vel
li actione tenebitur? nam ut
eganter Pedius ait, ideo hoc mi-
s in peculio est, quod domino
patri debetur, quoniam non est
risimile dominum id concedere
rvo in peculium habere, quod
i debetur. sane cum ex ceteris
usis ipsum a semet ipso exegisse
cimus qui negotia vel tutelam
ret, cur non etiam in specie pe-
liari exegerit, quod exigi de-
it? defendendum igitur erit
asi sibi eum solvere, cum quis

agere de peculio conabitur. Sed
creditor servi, qui heres exstitit
mino ejus, deducit de peculio
od sibi debetur, si conveniatur,
ve libertatem servus acceperit
ve non, idemque et si legatus sit
re servus: nam quasi praeve-
erit et ipse secum egerit, sic de-
cet quod sibi debetur, licet nullo
omento dominium in manumisso

3 λου του ἐνήργησεν. Εἰς τὸν ὁρισμὸν
τοῦτον ὁ Σέρβιος προσθέτει, καὶ ἄν τι
ὀφείληται εἰς ἐκείνους, οἵτινες εἶνε ὑπὸ
τὴν ἐξουσίαν ἐκείνου, διότι οὐδεὶς ἀμ-
φιβάλλει ὅτι καὶ τοῦτο εἰς τὸν κύριον
4 ὀφείλεται. Ἐκτὸς τούτων καὶ ἐκεῖνο
ἀφαιρεῖται, ὅπερ ὀφείλεται εἰς τὰ πρό-
σωπα, ἅτινα εἶνε ἐν τῇ κηδεμονίᾳ ἢ
ἐπιτροπείᾳ τοῦ κυρίου ἢ τοῦ πατρὸς,
ἢ ὧν τὰς ὑποθέσεις διοικοῦσιν, ἀρκεῖ νὰ
εἶνε ἀμέτοχοι δόλου, καθόσον καὶ ἂν
ἐκ δόλου ἀφήρεσαν ἢ ἠλάττωσαν τὸ
χρημάτιον, ἐνέχονται· διότι ἐὰν πάν-
τοτε ὁ κύριος θεωρῆται προλαμβάνων
καὶ ἐνεργῶν, διατί δὲν θέλει λεχθῆ,
ὅτι ἐνήργησε καθ' ἑαυτοῦ καὶ ἕνεκα
τούτου, δι' ὃ ἐνέχεται ἐκ τῆς ἀγω-
γῆς τῆς ἐπιτροπείας ἢ τῆς διοικήσ-
σεως ὑποθέσεων, ἢ ὠφελίμου; διότι ὡς
ἐπιτυχῶς ὁ Πέδιος λέγει, διὰ τοῦτο
δὲν εἶνε ἐν τῷ χρηματίῳ ἐκεῖνο, ὅπερ
εἰς τὸν κύριον ἢ τὸν πατέρα ὀφείλεται,
διότι δὲν εἶνε πιθανὸν ὅτι ὁ κύριος ἐπέ-
τρεψεν εἰς τὸν δοῦλον νὰ ἔχῃ ὡς χρη-
μάτιον ἐκεῖνο, ὅπερ εἰς αὐτὸν ὀφείλε-
ται. τοὐλάχιστον ἀφοῦ ἐπὶ τῶν λοιπῶν
περιπτώσεων λέγομεν ὅτι ἀπῄτησεν
ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ διοικῶν ὑποθέσεις ἢ ἐπι-
τροπείαν, διατὶ καὶ ἐπὶ τῆς περιπτώ-
σεως τοῦ χρηματίου δὲν ἤθελεν ἀπαι-
τήσει, ὅτι ἠδύνατο ν' ἀπαιτήσῃ; πρέπει
λοιπὸν νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ὡσεὶ εἰς ἑαυ-
τὸν καταβάλλει οὗτος, ὅταν τις ἐπιχει-
ρῇ νὰ ἐναγάγῃ ἐκ τοῦ χρηματίου.
5 Ἀλλὰ καὶ ὁ πιστωτὴς τοῦ δούλου,
ὅστις ἀνεδείχθη κληρονόμος τοῦ κυρίου
αὐτοῦ, ἀφαιρεῖ ἐκ τοῦ χρηματίου ὅ,τι
εἰς ἑαυτὸν ὀφείλεται, ἐὰν ἐνάγηται,
εἴτε ἔλαβεν ὁ δοῦλος τὴν ἐλευθερίαν
εἴτε ὄχι, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐὰν ἐκληρο-
δοτήθη ὁ δοῦλος ἁπλῶς· διότι ὡσεὶ
προέλαβε καὶ αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ ἐνήρ-
γησεν, οὕτως ἀφαιρεῖ ὅ,τι εἰς ἑαυτὸν
ὀφείλεται, καίτοι οὐδεμίαν στιγμὴν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

vel legato pure habuerit. et ita Julianus libro duodecimo scribit. certe si sub condicione servus libertatem acceperit, minus dubitanter Julianus eodemloco scribit heredem deducere: dominus enim factus est. ad defensionem sententiae suae Julianus etiam illud adfert, quod, si ei, qui post mortem servi vel filii intra annum potuit conveniri de peculio, heres exstitero, procul dubio deducam quod

6 mihi debetur. Sive autem ex contractu quid domino debeat sive ex rationum reliquis, deducet dominus. sed et si ex delicto ei debeat, ut puta ob furtum quod fecit, aeque deducetur. sed est quaestionis, utrum ipsa furti aestimatio, id est id solum quod domino abest, an vero tantum, quantum, si alienus servus commisisset, id est cum furti poenis? sed prior sententia verior est, ut ipsa furti

7 aestimatio sola deducatur. Si ipse servus sese vulneravit, non debet hoc damnum deducere, non magis quam si se occiderit vel praecipitaverit: licet enim etiam servis naturaliter in suum corpus saevire. sed si a se vulneratum servum dominus curaverit, sumptuum nomine debitorem eum domino puto effectum, quamquam, si aegrum eum curasset, rem suam

8 potius egisset. Item deducetur de peculio, si quid dominus servi nomine obligatus est aut praesti-

ἔσχεν τὴν κυριότητα ἐπὶ τοῦ χειρα
τηθέντος ἢ ἁπλῶς κληροδοτηθέν
[δούλου]. οὕτω δὲ καὶ ὁ Ἰουλιανὸς
βιβλ. ιϐ' γράφει. βεβαίως ἐὰν ὑπὸ
ρεσιν ὁ δοῦλος ἔλαβε τὴν ἐλευθερί
μετ' ὀλιγωτέρας ἀμφιβολίας γράφει
Ἰουλιανὸς ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ὅτι ὁ κλ
ρονόμος ἀφαιρεῖ· διότι ἐγένετο κύρ
πρὸς ὑπεράσπισιν δὲ τῆς γνώμης το
Ἰουλιανὸς καὶ τοῦτο ἀναφέρει, ὅτι
ἀναδειχθῶ κληρονόμος ἐκείνου, ὃ
μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δούλου ἢ
υἱοῦ ἐντὸς ἔτους ἠδύνατο νὰ ἐνα
ἐκ τοῦ χρηματίου, ἀναμφιβόλως δύ
μαι ν' ἀφαιρέσω ὅ,τι εἰς ἐμὲ ὀφείλετ
6 Εἴτε δ' ἐκ συμβολαίου ὀφείλει τι
τὸν κύριον, εἴτε ἐξ ὑπολοίπων [ἐκ]
γαριασμῶν, ὁ κύριος θέλει ἀφαιρεῖ
λὰ καὶ ἂν ἐκ πλημμελήματος ὀφε
αὐτῷ, ὡς λ. χ. ἕνεκα κλοπῆς, ἣν
πραξεν, ὡσαύτως γίνεται ἀφαίρε
ἀλλ' εἶνε ζήτημα, ἂν αὐτὴ ἡ τῆς κ
πῆς διατίμησις, τοὐτέστιν ἐκεῖνο μό
ὅπερ ἐλλείπει ἀπὸ τὸν κύριον, ἢ τοὺν
τίον τοσοῦτον, ὅσον ἐὰν ἀλλότριος δ
λος εἶχε διαπράξει [τὴν κλοπὴν], ἡ
μετὰ τῶν ποινῶν τῆς κλοπῆς; ἀλ
πρώτη γνώμη εἶνε μᾶλλον ὀρθή, ὥ
αὐτὴ ἡ τῆς κλοπῆς διατίμησις μ
7 ν' ἀφαιρῆται. Ἐὰν αὐτὸς ὁ δοῦ
ἐτραυμάτισεν ἑαυτὸν, δὲν πρέπει
τοιαύτην ζημίαν ν' ἀφαιρῇ [ὁ κύρ
ὡς ἐπίσης ἐὰν ἐφόνευσεν ἑαυτὸν ἢ
τεκρήμνισε. διότι ἐκ φύσεως καὶ
τοὺς δούλους ἐπιτρέπεται νὰ μαίν
ται καθ' ἑαυτῶν. ἀλλ' ἐὰν δοῦλον
ἑαυτοῦ τραυματισθέντα ὁ κύριος
ράπευσε, λόγῳ τῶν δαπανῶν καθίσ
ται ἐκεῖνος φρονῶ ὀφειλέτης ἀπέν
τοῦ κυρίου, καίτοι, ἐὰν ἀσθενῆ ἐθ
πευσε τοῦτον, πρᾶγμα ἴδιον μᾶλ
8 ἐνήργησεν. Ὡσαύτως θέλει ἀφαιρ
ἐκ τοῦ χρηματίου, ἐὰν εἴς τι ὁ κύ
ἕνεκα τοῦ δούλου ἐνέχηται, ἢ ἐνεχ

it obligatus: ita si quid ei creditum est iussu domini: nam hoc deducendum Julianus libro duodecimo digestorum scribit. sed hoc ita demum verum puto, si non in rem domini vel patris quod acceptum est pervenit: alioquin secum debebit compensare. sed et si pro servo fideiusserit, deducendum Julianus libro duodecimo digestorum scribit. Marcellus autem in utroque, si nondum quicquam domino absit, melius esse ait praestare creditori, ut caveat ille refusurum se, si quid praestiterit dominus hoc nomine conventus, quam ab initio deduci, ut medii temporis interusurium magis creditor consequatur. sed si de peculio conventus dominus condemnatus est, debebit de sequenti actione de peculio deduci: coepit enim dominus vel pater judicati téneri: nam et si quid servi nomine non condemnatus praestitisset creditori, etiam hoc deduceret.

νος παρέσχεν· οὕτως ἐὰν ἐδόθη ἐκείνῳ πίστωσίς τις κατὰ διαταγὴν τοῦ κυρίου· διότι αὕτη δέον ν' ἀφαιρῆται, γράφει ὁ Ἰουλιανὸς ἐν βιβλ. ιϐ' τῶν πανδεκτῶν. ἀλλὰ τοῦτο θεωρῶ τότε μόνον ὀρθόν, ἐὰν μὴ εἰς ὄφειλος τοῦ κυρίου ἢ τοῦ πατρὸς περιῆλθε τὸ ληφθέν. ἄλλως μεθ' ἑαυτοῦ ὀφείλει νὰ συμψηφίζῃ. ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπὲρ τοῦ δούλου ἠγγυήθη, δέον νὰ γίνηται ἀφαίρεσις, γράφει ὁ Ἰουλιανὸς ἐν βιβλ. ιϐ' τῶν πανδεκτῶν. ὁ δὲ Μάρκελλος λέγει ὅτι ἐν ἑκατέρᾳ περιπτώσει, ἐὰν μηδὲν εἰς-έτι ἐλλείπῃ ἀπὸ τοῦ κυρίου, καλλίτερον εἶνε νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν πιστωτὴν, ὥστε νὰ ὑποσχεθῇ οὗτος ὅτι θέλει ἀποδώσει, ἐάν τι ἤθελε παράσχει ὁ κύριος οὕτως ἐναγόμενος, παρὰ ἐξ ἀρχῆς ν'ἀφαιρέσῃ· ὥστε τοὺς τοῦ διαμέσου χρόνου τόκους μᾶλλον ὁ πιστωτὴς νὰ λαμβάνῃ· ἀλλ' ἐὰν ἐκ τοῦ χρηματίου ἐναχθεὶς ὁ κύριος κατεδικάσθη, δύναται ἐπὶ τῆς ἐπομένης ἐκ τοῦ χρηματίου ἀγωγῆς νὰ ποιήσῃ ἀφαίρεσιν· διότι ἤρξατο ὁ κύριος ἢ ὁ πατὴρ νὰ ἐνέχηται ἐκ τοῦ δεδικασμένου· καθόσον καὶ ἂν μὴ καταδικασθεὶς εἶχε παράσχει τι ἕνεκα τοῦ δούλου, καὶ τοῦτο ἤθελεν ἀφαιρέσει.

10 *GAIUS* Si vero adhuc in suspenso est prius judicium de peculio et ex posteriore judicio res judicaretur, nullo modo debet prioris judicii ratio haberi in posteriore condemnatione, quia in actione de peculio occupantis melior est condicio, occupare autem videtur non qui prior litem contestatus est. sed qui prior ad sententiam pervenit.

10 *ΓΑΪΟΣ* Ἂν ὅμως εἰσέτι εἶνε ἐκκρεμὴς ἡ πρώτη δίκη ἐκ τοῦ χρηματίου, ἐν μεταγενεστέρᾳ δὲ δίκῃ τὸ πρᾶγμα κριθῇ, κατ' οὐδένα τρόπον πρέπει νὰ γίνηται ὑπολογισμὸς τῆς πρώτης δίκης ἐν τῇ μεταγενεστέρᾳ καταδίκῃ, καθόσον ἐπὶ τῆς ἐκ τοῦ χρηματίου ἀγωγῆς ἐπικρατέστερος εἶνε ὁ καταλαβών, καταλαβὼν δὲ θεωρεῖται οὐχὶ ὅστις πρότερος ἐποίησε κάταρξιν τῆς δίκης, ἀλλ' ὅστις πρότερος ἔφθασεν εἰς δικαστικὴν ἀπόφασιν.

11 *ULPIANUS* Si noxali judicio conventus dominus litis aestimationem obtulerit, de peculio dedu-

11 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ὁ κύριος ἐναχθεὶς δι' ἀγωγῆς τῆς βλάβης παρέσχε τὴν διατίμησιν τῆς δίκης, δέον νὰ γί-

cendum est: quod si noxae dede-

1 rit, nihil est deducendum. Sed et si quid dominus soluturum se servi nomine repromisit, deduci oportebit, quemadmodum si quid domino servus pro debitore expromiserat. idem est si pro libertate quid domino expromisit, quasi debitor domino sit effectus, sed ita demum, si manumisso eo agatur. 2 Sed si a debitore dominico servus exegerit, an domini debitorem se fecerit, quaeritur: et Julianus libro duodecimo digestorum non aliter dominum deducturum ait, quam si ratum habuisset quod exactum est: eadem et in filio familias dicenda erunt. et puto veram Juliani sententiam: naturalia enim debita spectamus in peculii deductione: est autem natura aequum liberari filium vel servum obligatione eo quod indebitum videtur

3 exegisse. Est autem quaestionis, an id, quod dominus semel deduxit cum conveniretur, rursus si conveniatur, de peculio eximere debeat, an vero veluti solutum ei videatur semel facta deductione. et Neratius et Nerva putant, item Julianus libro duodecimo scribit, si quidem abstulit hoc de peculio, non debere deduci, si vero eandem positionem peculii reliquit,

4 debere eum deducere. Denique scribit, si servus vicarium quinque valentem in peculium habuit et domino quinque deberet, pro quibus vicarium dominus deduxisset, et mortuo postea vicario ali-

νηται ἀφαίρεσις ἐκ τοῦ χρηματίου· ἂν ὅμως ἐξέδωκεν ἀντὶ τῆς βλάβης, οὐδὲν
1 θέλει ἀφαιρεῖσθαι. Ἀλλὰ καὶ ἂν τι ὁ κύριος ὑπεσχέθη ὅτι ἕνεκα τοῦ δούλου θέλει καταβάλει, δέον νὰ γίνηται ἡ ἀφαίρεσις, ὡς ἐάν τι εἰς τὸν κύριον ὁ δοῦλος ὑπὲρ ὀφειλέτου εἶχεν ὑποσχεθῆ τὸ αὐτὸ καὶ ἂν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ὑπεσχέθη τι εἰς τὸν κύριον, ἐγένετο οἱονεὶ ὀφειλέτης τοῦ κυρίου, ἀλλὰ τότε μόνον, ἐὰν χειραφετηθέντος αὐτοῦ ἐ-
2 γείρηται ἡ ἀγωγή. Ἀλλ' ἐὰν παρ' ὀφειλέτου τοῦ κυρίου ὁ δοῦλος ἔλαβεν ἐρωτᾶται ἂν κατέστησεν ἑαυτὸν ὀφειλέτην τοῦ κυρίου. ὁ Ἰουλιανὸς λοιπὸν ἐν βιβλ. ιϐ' τῶν πανδεκτῶν λέγει ὅτι δὲν θέλει ἄλλως ἀφαιρέσει ὁ κύριος παρ' ἐὰν εἶχεν ἐγκρίνει τὸ ληφθέν· ταὐτὰ δὲ καὶ ἐπὶ υἱοῦ ὑπεξουσίου θέλουσι λεχθῆ. φρονῶ δὲ ὀρθὴν τὴν γνώμην τοῦ Ἰουλιανοῦ· διότι εἰς τὰ φυσικὰ χρέη ἀποβλέπομεν ἐπὶ τῆς ἐκ χρηματίου ἀφαιρέσεως· εἶνε δὲ ἐκ φύσεως ἴσον ν' ἀπαλλάσσηται ὁ υἱὸς ἢ δοῦλος τῆ
3 ἐνοχῆς ἐκ τούτου ὅτι ἀχρεώστητον θεωρεῖται ὅτι ἔλαβεν. Εἶνε δὲ ζήτημα ἂν ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ κύριος ἅπαξ ἀφῄρεσε ὅτε ἐνήχθη, ἐὰν ἐκ νέου ἐνάγηται, δύναται ν' ἀφαιρέσῃ ἐκ τοῦ χρηματίου, τοὐναντίον θεωρῆται ὡσεὶ κατεβλήθη αὐτῷ διὰ τῆς ἅπαξ γενομένης ἀφαιρέσεως· ὁ Νεράτιος λοιπὸν καὶ ὁ Νέρβας φρονοῦσιν, ὡσαύτως δ' ὁ Ἰουλιανὸς ἐν βιβλ. ιϐ' γράφει, ὅτι ἂν μὲν ἐξήγαγε αὐτὸ ἐκ τοῦ χρηματίου, δὲν πρέπει ν' γίνηται [νέα] ἀφαίρεσις· ἂν ὅμως κατέλιπε τὸ χρημάτιον ἐν τῇ αὐτῇ κατα-
4 στάσει, δύναται νὰ κάμῃ τὴν ἀφαίρεσιν. Ὅθεν γράφει, ἐὰν δοῦλος ἔσχεν ὡς χρημάτιον ὑφιστάμενον ἀξίζοντα πέντε, καὶ ὤφειλεν εἰς τὸν κύριον πέντε δι' ἃ ὁ κύριος ἀφῄρεσε τὸν ὑφιστάμενον, ἀποθανόντος δὲ κατόπιν τοῦ ὑφισταμένου ὁ δοῦλος ἠγόρασεν ἕτερον

um ejusdem pretii servus compa-
raverit, non desinere domini esse
debitorem, quasi vicarius ille do-
mino decesserit : nisi forte, cum
eum servo ademisset et sibi sol-
5 visset, tunc decesserit. Idem
recte ait, si, cum vicarius valeret
decem, dominus conventus de pe-
culio quinque pro servo praesti-
tisset, quoniam quinque ipsi debe-
bantur, mox vicarius decessisset,
adversus alium agentem de pecu-
lio decem dominum deducturum,
quia et in eo, quod iam pro eo
solvit, debitorem servum sibi fe-
cerit. quae sententia vera est, nisi
servo ademit vicarium, ut sibi sol-

6 veret. Quod autem deduci de-
bere diximus id quod debetur ei
qui de peculio convenitur, ita ac-
cipiendum est, si non hoc aliunde
7 consequi potuit. Denique Julia-
nus scribit venditorem, qui servum
cum peculio vendidit, si de pecu-
lio conveniatur, non debere dedu-
cere quod sibi debetur : potuit
enim hoc ex ratione peculii detra-
here et nunc condicere quasi in-
debitum (quoniam non est in pecu-
lio quod domino debetur). potest,
inquit, etiam ex vendito agere.
quod ita erit probandum, si tan-
tum fuit in peculio cum venderet,
ut satisfacere debito dominus pos-
sit : ceterum si postea quid acces-
sit condicionibus debiti existenti-
bus, quod dominus non distraxe-

8 rat, contra erit dicendum. Idem
scribit, si quis servum cujus no-

τῆς αὐτῆς ἀξίας, δὲν παύει νὰ εἶνε ὀ-
φειλέτης τοῦ κυρίου, ὡσεὶ ὁ ὑφιστάμε-
νος ἐκεῖνος πρὸς βλάβην τοῦ κυρίου εἶ-
χεν ἀποθάνει· ἐκτὸς ἂν τυχὸν ἀφοῦ ἔ-
λαβεν ἐκεῖνον ἀπὸ τὸν δοῦλον καὶ ἐαυ-
5 τὸν ἐπλήρωσε, τότε ἀπέθανεν. Ὁ αὐ-
τὸς ὀρθῶς λέγει, ἐὰν, ἐνῷ ὁ ὑφιστάμε-
νος ἤξιζε δέκα, ὁ κύριος ἐναχθεὶς ἐκ
τοῦ χρηματίου παρέσχεν ὑπὲρ τοῦ δού-
λου πέντε, διότι [τὰ ἕτερα] πέντε εἰς
ἑαυτὸν ὠφείλοντο, μετ' ὀλίγον δ' ὁ
ὑφιστάμενος ἀπέθανεν, ἐναντίον ἑτέρου
ἐνάγοντος ἐκ τοῦ χρηματίου δέκα θέ-
λει ἀφαιρέσει ὁ κύριος, διότι καὶ ὡς
πρὸς ἐκεῖνο, ὅπερ ἤδη ὑπὲρ ἐκείνου κα-
τέβαλε, κατέστησε τὸν δοῦλον ὀφειλέ-
την ἑαυτοῦ· ἡ δὲ γνώμη αὕτη εἶνε ἀ-
ληθὴς, ἐκτὸς ἂν ἀπὸ τοῦ δούλου ἔλαβε
τὸν ὑφιστάμενον, ἵνα πληρώσῃ ἑαυτόν.
6 Ὅπερ δὲ εἴπομεν, ὅτι πρέπει ν' ἀφαι-
ρῆται τὸ ὀφειλόμενον εἰς ἐκεῖνον ὅστις
ἐκ τοῦ χρηματίου ἐνάγεται, οὕτω δέον
νὰ νοῶμεν, ἐὰν μὴ τοῦτο ἄλλοθεν ἦν
7 δυνατὸν να ληφθῇ. Ὅθεν ὁ Ἰουλια-
νὸς γράφει ὅτι ὁ πωλητὴς, ὅστις δοῦ-
λον μετὰ τοῦ χρηματίου ἐπώλησεν,
ἐὰν ἐκ τοῦ χρηματίου ἐνάγηται, δὲν
πρέπει ν' ἀφαιρῇ ὅ,τι εἰς ἑαυτὸν ὀφείλε-
ται. διότι ἠδύνατο ν' ἀφαιρέσῃ τοῦτο
[μόνον] ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ χρη-
ματίου· ἤδη δὲ δύναται νὰ ἐγείρῃ ἀ-
παίτησιν περὶ ἀχρεωστήτου (διότι δὲν
ἀνήκει εἰς τὸ χρημάτιον ὅ,τι εἰς τὸν
κύριον ὀφείλεται)· δύναται δέ, λέγει, καὶ
ἐκ τῆς πωλήσεως νὰ ἐναγάγῃ· τοῦτο
δὲ τότε θέλει ἐπιδοκιμασθῇ, ἐὰν ὅτε
ἐπώλει τοσοῦτον ὑπῆρχεν ἐν τῷ χρη-
ματίῳ, ὥστε ἠδύνατο ὁ κύριος νὰ ἐξαρ-
κέσῃ εἰς τὸ ὀφειλόμενον [ἑαυτῷ]. ἄλλως
ἐὰν κατόπιν προσηύξησέ τι πληρωθει-
σῶν τῶν αἱρέσεων χρέους, ὅπερ ὁ κύ-
ριος δὲν εἶχεν ἀφαιρέσει, θέλει τὸ ἐναν-
8 τίον λεχθῆ. Ὁ αὐτὸς γράφει, ἐάν τις
δοῦλον, ἕνεκα τοῦ ὁποίου εἶχε τὴν ἀ-

mine de peculio habebat actionem, comparasset, an possit deducere quod sibi debetur, quoniam adversus venditorem habeat actionem de peculio? et recte ait posse: nam et quivis alius potest eligere, utrum cum emptore an cum venditore ageret: hunc igitur eligere pro actione deductionem. nec video quid habeant creditores quod querantur, cum possint ipsi venditorem convenire, si quid forte

9 putant esse in peculio. Non solum autem quod ei debetur qui convenitur deducendum est, verum etiam si quid socio ejus debetur, et ita Julianus libro duodecimo digestorum scribit: nam qua ratione in solidum alteruter convenitur, pari ratione deducere eum oportet quod alteri debetur: quae sententia recepta est:

12 *JULIANUS* quia hoc casu etiam cum eo agi potest, penes quem peculium non est.

13 *ULPIANUS* Sed in emptore ei venditore vera non est, item in fructuario et proprietario et ceteris qui non sunt socii, et in domino et bonae fidei emptore: nam et Julianus libro duodecimo scribit neutrum horum deducere id quod alteri debetur.

14 *JULIANUS* Item cum testamento praesenti die servus liber esse iussus est, cum omnibus heredibus de peculio agendum est nec quisquam eorum amplius deducet quam quod ipsi debeatur. 1 Item cum servus vivo domino mortuus est, deinde dominus intra

γωγὴν τοῦ χρηματίου, ἠγόρασε, δύνα-
ται ἄρά γε ν' ἀφαιρέσῃ ὅ,τι εἰς αὐτὸν
ὀφείλεται, ἀφοῦ ἐναντίον τοῦ πωλητοῦ
ἔχει τὴν ἀγωγὴν τοῦ χρηματίου; ὀρ-
θῶς λοιπὸν λέγει ὅτι δύναται· διότι
καὶ οἱοσδήποτε ἄλλος δύναται νὰ ἐκλέ-
ξῃ, ἂν κατὰ τοῦ ἀγοραστοῦ ἢ κατὰ
τοῦ πωλητοῦ θέλει ἐγείρει ἀγωγήν·
ἐκεῖνος λοιπὸν ἐκλέγει ἀντὶ τῆς ἀγωγῆς
τὴν ἀφαίρεσιν. οὐδὲ βλέπω τί ἔχουσι
οἱ πιστωταὶ νὰ παραπονῶνται, ἀφοῦ
δύνανται αὐτοὶ νὰ ἐναγάγωσι τὸν πω-
λητήν, ἐὰν τυχὸν φρονῶσιν ὅτι ὑπάρχε
9 τι ἐν τῷ χρηματίῳ. Οὐχὶ δὲ μόνον
ὅ,τι ὀφείλεται εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἐνάγε-
ται, θέλει ἀφαιρεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ἂν τ
εἰς τὸν κοινωνὸν αὐτοῦ ὀφείληται, οὕ
τω δ' ὁ Ἰουλιανὸς ἐν βιβλ. ιϐ' τῶν
πανδεκτῶν γράφει· διότι δι' ὃν λόγο
εἰς ὁλόκληρον ὁ εἷς τῶν δύω ἐνάγεται
καθ' ὅμοιον λόγον δέον ἐκεῖνος ν' ἀ
φαιρῇ ὅ,τι εἰς τὸν ἕτερον ὀφείλεται· ἡ
δὲ γνώμη αὕτη ἐγένετο δεκτή·

12 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* καθόσον ἐν τοιαύτ
περιπτώσει δύναται καὶ κατ' ἐκείνου
νὰ ἐγερθῇ ἀγωγή, παρὰ τῷ ὁποίῳ τὸ
χρημάτιον δὲν ὑπάρχει.

13 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ
ἀγοραστὴν καὶ πωλητὴν δὲν εἶνε ὀρθ
[ἡ γνώμη ἐκείνη]· ὡσαύτως ὡς πρὸς τὸ
καρπωτὴν καὶ ἰδιοκτήτην καὶ τοὺς λοι
ποὺς, τοὺς μὴ ὄντας ἑταίρους, καὶ ὡ
πρὸς τὸν κύριον καὶ τὸν καλῆς πίστεω
ἀγοραστήν· διότι καὶ ὁ Ἰουλιανὸς ἐ
βιβλ. ιϐ' γράφει, ὅτι οὐδεὶς αὐτῶν ἀφαι
ρεῖ ὅ,τι εἰς ἕτερον ὀφείλεται.

14 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ὡσαύτως ἐὰν διὸ
διαθήκης ὁ δοῦλος διετάχθη νὰ εἶνε
ἀμέσως ἐλεύθερος, καθ' ὅλων τῶν κλη
ρονόμων δέον νὰ ἐγερθῇ ἡ τοῦ χρημα
τίου ἀγωγή, οὐδὲ θέλει τις αὐτῶν ἀ
φαιρέσει περισσότερον παρ' ὅ,τι εἰς ἑαυ
1 τὸν ὀφείλεται. Ὡσαύτως ἐὰν δοῦλος
ζῶντος τοῦ κυρίου ἀπέθανεν, εἶτα δ' ἐ

hum plures heredes reliquit, et peculio actio et deductionis ius nditur.

5 *ULPIANUS* Sed si duo sint ae fidei possessores, adhuc di- dum erit neutrum plus dedu- rum quam quod sibi debetur. mque et si duo sunt fructuarii, a nullam inter se habent so- tatem. idem dicetur interdum n sociis, si forte separata apud peculia habeant, ut alter alte- s peculii nomine non conveniа- : ceterum si commune sit pe- ium, et in solidum convenien- et deducetur quod utrique de- ur.

6 *JULIANUS* Quis ergo casus quo peculium servi commu- ad alterum ex dominis solum tineat? in primis si quis servi tem dimidiam vendiderit nec ulium ei concesserit: deinde quis servo communi pecuniam res aliquas ea mente dederit, proprietatem earum retineret, ministrationem autem servo cederet. *MARCELLUS notat*: est am ille casus, si alter ademerit: si omni quidem modo conces- it dominus, sed in nominibus t concessio.

7 *ULPIANUS* Si servus meus inarius vicarios habeat, id quod arii mihi debent an deducam peculio servi ordinarii? et pri- illa quaestio est, an haec pe- ia in peculio servi odinarii com- tentur. et Proculus et Atilici- s existimant, sicut ipsi vicarii nt in peculio, ita etiam peculia rum: et id quidem, quod mihi

κύριος ἐντὸς τοῦ ἔτους [ἀποθανὼν] πολλοὺς κληρονόμους κατέλιπε, καὶ ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ, καὶ τὸ τῆς ἀφαιρέσεως δίκαιον διανέμεται.

15 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν ὑπάρχωσι δύω καλῆς πίστεως νομεῖς, ὡσαύτως θέλει λεχθῆ ὅτι οὐδέτερος θέλει ἀφαιρέσει περισσότερον παρ' ὅ,τι εἰς ἑαυτὸν ὀφείλεται. τὸ αὐτὸ καὶ ἂν ὑπάρχωσι δύω καρπωταὶ, διότι οὐδεμίαν μεταξύ των ἔχουσιν ἑταιρίαν. τὸ αὐτὸ θέλει ἐνίοτε λεχθῆ καὶ ὡς πρὸς ἑταίρους, ἐὰν τυχὸν κεχωρισμένα ἔχωσι παρ' ἑαυτοῖς χρηματία, ὥστε ὁ εἷς νὰ μὴ ἐνάγηται ἕνεκα τοῦ χρηματίου τοῦ ἑτέρου. ἄλλως ἐὰν εἶνε κοινὸν χρηματίον, καὶ εἰς ὁλόκληρον θέλουσιν ἐνάγεσθαι, καὶ θέλει ἀφαιρεῖσθαι ὅ,τι εἰς ἑκάτερον ὀφείλεται.

16 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Τίς λοιπὸν περίστασις ὑπάρχει, καθ' ἣν τὸ χρηματίον δούλου κοινοῦ εἰς τὸν ἕνα μόνον ἐκ τῶν κυρίων ἀνήκει; ἐν πρώτοις ἐάν τις τὸ ἥμισυ μέρος τοῦ δούλου ἐπώλησε, δὲν παρεχώρησε δ' αὐτῷ τὸ χρηματίον· εἶτα ἐάν τις εἰς κοινὸν δοῦλον χρήματα ἢ πράγματά τινα μὲ τοιαύτην διάνοιαν ἔδωκεν, ὥστε νὰ κρατήσῃ τὴν κυριότητα αὐτῶν, τὴν δὲ διοίκησιν νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸν δοῦλον. ὁ δὲ *ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ* παρατηρεῖ· ὑπάρχει δὲ καὶ ἐκείνη ἡ περίπτωσις, ἐὰν ὁ εἷς [τῶν κυρίων] ἀφήρεσε [τὸ χρηματίον], ἢ ἐὰν ὁλοτελῶς μὲν παρεχώρησεν ὁ κύριος, ἀλλ' ἡ παραχώρησις ἐγκλείῃ μόνον χρέη.

17 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν δοῦλός μου τακτικὸς ἔχῃ ὑφισταμένους, ἐκεῖνο ὅπερ οἱ ὑφιστάμενοι ὀφείλουσιν εἰς ἐμὲ ἄρά- γε δύναμαι ν' ἀφαιρέσω ἐκ τοῦ χρηματίου τοῦ τακτικοῦ δούλου; πρῶτον δὲ ζήτημα εἶνε τοῦτο, ἂν τὰ χρηματία ἐκεῖνα θέλουσιν ὑπολογίζεσθαι εἰς τὸ χρηματίον τοῦ τακτικοῦ δούλου. ὁ Πρόκουλος λοιπὸν καὶ ὁ Ἀτιλικῖνος φρονοῦσιν ὅτι, ὡς αὐτοὶ οἱ ὑφιστάμενοι

dominus eorum, id est ordinarius servus debet, etiam ex peculio eorum detrahetur: id vero quod ipsi vicarii debent, dumtaxat ex ipsorum peculio: sed et si quid non mihi, sed ordinario servo debent, deducetur de peculio eorum quasi conservo debitum : id vero, quod ipsis debet ordinarius servus, non deducetur de peculio ordinarii servi, quia peculium eorum in peculio ipsius est (et ita Servius respondit), sed peculium eorum augebitur, ut opinor, quemadmodum si dominus servo suo debeat.

18 *PAULUS* Cui consequens est, ut, si Sticho peculium suum legatum sit isque ex testamento agit, non aliter cogetur[1] id, quod vicarius ejus testatori debet, relinquere, nisi is, id est vicarius peculium habeat.

19 *ULPIANUS* Hinc quaeritur, si ordinarii servi nomine actum sit de peculio, an agi possit et vicariorum : et puto non posse. sed si actum sit de peculio vicarii, agi poterit et de peculio ordinarii.

1 Potest esse apud me duplicis juris peculium: ut puta servus est dotalis, potest habere peculium, quod ad me respiciat, potest et quod ad mulierem. nam quod ex re mariti quaesiit vel ex operis suis, id ad maritum pertinet: et

(1) cogatur (Mo.)

ἀνήκουσιν εἰς τὸ χρημάτιον, οὕτω
τὰ χρηματία αὐτῶν· καὶ ἐκεῖνο μέν
περ εἰς ἐμὲ ὁ κύριος αὐτῶν, ἤτοι ὁ
κτικὸς δοῦλος ὀφείλει, θέλει καὶ ἐκ
χρηματίου αὐτῶν ἀφαιρεθῆ· ἐκεῖνο
μως, ὅπερ αὐτοὶ οἱ ὑφιστάμενοι ὀ
λουσι, μόνον ἐκ τοῦ χρηματίου αὐ
[θέλει ἀφαιρεθῆ]· ἀλλὰ καὶ ἄν τι
εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν τακτικὸν δοῦ
ὀφείλουσι, θέλει ἀφαιρεῖσθαι ἐκ
χρηματίου αὐτῶν, ὡσεὶ εἰς σύνδου
ὀφείλεται· ἐκεῖνο ὅμως, ὅπερ εἰς
τοὺς ὀφείλει ὁ τακτικὸς δοῦλος,
θέλει ἀφαιρεῖσθαι ἐκ τοῦ χρημα
τοῦ τακτικοῦ δούλου, καθόσον τὸ
μάτιον ἐκείνων ἀνήκει εἰς τὸ χρημά
τούτου (οὕτω δὲ καὶ ὁ Σέρβιος ἀ
τησεν), ἀλλὰ τὸ χρημάτιον αὐ
θέλει αὐξήσει, ὡς φρονῶ, ὥσπερ ἐ
κύριος εἰς τὸν ἑαυτοῦ δοῦλον ὀφείλ

18 *ΠΑΥΛΟΣ* Τούτου δ' ἀκόλο
εἶνε, ὥστε, ἐὰν εἰς τὸν Στῖχον ἐκλ
δοτήθη τὸ ἑαυτοῦ χρημάτιον, ο
δ' ἐνάγῃ ἐκ τῆς διαθήκης, νὰ μ
ναγκάζηται ἄλλως νὰ καταλείπῃ
ὁ ὑφιστάμενος αὐτοῦ ὀφείλει εἰς
διαθέτην, παρ' ἐὰν ἐκεῖνος, ἤτοι ὁ
στάμενος ἔχῃ χρημάτιον.

19 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐντεῦθεν ἐρωτᾶ
ἐὰν ἕνεκα τακτικοῦ δούλου ἠγέρθ
γωγὴ ἐκ τοῦ χρηματίου, ἆρά γε
ναται νὰ ἐγερθῇ καὶ ἕνεκα τῶν ὑφι
μένων ; φρονῶ λοιπὸν ὅτι δὲν δύνα
ἀλλ' ἐὰν ἠγέρθη ἀγωγὴ ἐκ τοῦ
ματίου τοῦ ὑφισταμένου, θὰ δύνα
νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ καὶ ἐκ τοῦ χρημα
τοῦ τακτικοῦ. Δύναται νὰ ὑπ
παρ' ἐμοὶ διπλοῦ δικαίου χρημά
ὑπόθες λ. χ. ὅτι ὑπάρχει δοῦλος
κῶος, [ὅστις] δύναται νὰ ἔχῃ χρη
τιον, ὅπερ εἰς ἐμὲ ν' ἀποβλέπῃ,
ται δὲ [νὰ ἔχῃ] καὶ [ἕτερον] ὅπερ
τὴν γυναῖκα [ν' ἀποβλέπῃ]. διότι
ἐκ πράγματος τοῦ συζύγου ἀπέκτη

o, si respectu máriti heres sit titutus vel ei legatum datum, id n non debere restituere Pomnius scribit. si igitur mecum tur ex eo contractu qui ad me picit, utrum omne deducam dquod debetur mihi, sive ex a causa sive ex ea quae ad uxm respicit? an vero separamus sas quasi in duobus peculiis, ut causa debiti quod petitur spetur? ut, si quidem ex eo pecu- agatur, quod ad mulierem ctat, id deducam, quod ex eo tractu debeatur[1], si ex eo conctu, qui ad me respicit, meum ucam? quae quaestio dilucis est in fructuario tractata, um ex eo demum contractu pot de peculio conveniri, quod[2] ad pertinet, an ex omni. et Marus etiam fructuarium teneri bit et ex omni contractu: eum m qui contrahit totum servi ulium velut patrimonium intui. certe illud admittendum omodo dicit, ut priore convento, quem res respicit, in superm is, cui quaesitum non est, veniatur: quae sententia proilior est et a Papiniano probaquod et in duobus bonae fidei toribus erit dicendum. sed in ito melius est dicere simplicieum de peculio teneri. sin aumaritus huiusmodi servi noe aliquid praestiterit, an adus mulierem agentem dotis ine deducere id possit? et ait, quod creditori praestitum est

ἢ ἐξ ἐργασιῶν ἰδίων, τοῦτο εἰς τὸν σύζυγον ἀνήκει· καὶ διὰ τοῦτο, ἐὰν λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ συζύγου ἐγκατεστάθη κληρονόμος, ἢ ἐδόθη αὐτῷ κληροδοσία, τοῦτο δὲν ὀφείλει ν' ἀποκαταστήσῃ, γράφει ὁ Πομπώνιος. ἐὰν λοιπὸν κατ' ἐμοῦ ἐγείρηται ἀγωγὴ ἐκ τοῦ συμβολαίου ἐκείνου, ὅπερ εἰς ἐμὲ ἀποβλέπει, ἄρά γε δύναμαι ν' ἀφαιρέσω πᾶν ὅ,τι μοι ὀφείλεται, εἴτε ἕνεκεν ἰδικῆς μου αἰτίας, εἴτε ἕνεκα τοιαύτης, ἥτις εἰς τὴν σύζυγον ἀποβλέπει; ἢ τοὐναντίον χωρίζομεν τὰς αἰτίας ὡσεὶ ἐπὶ δύω χρηματίων, ὥστε καὶ ἡ αἰτία τοῦ ζητουμένου χρέους νὰ ἐξετάζηται; ὥστε, ἐὰν μὲν ἡ ἀγωγὴ ἐγείρηται ἐκ τοιούτου συμβολαίου, ὅπερ εἰς τὴν σύζυγον ἀποβλέπει, ν' ἀφαιρῶ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐκ τοῦ χρηματίου τούτου ὀφείλεται, ἐὰν δ' ἐκ τοιούτου συμβολαίου, ὅπερ εἰς ἐμὲ ἀποβλέπει, ν' ἀφαιρῶ τὸ ἰδικόν μου; τὸ δὲ ζήτημα τοῦτο ἐναργέστερον ἐξητάσθη ἐπὶ τοῦ καρπωτοῦ, ἂν δηλ. ἐξ ἐκείνου μόνον τοῦ συμβολαίου δύναται ἡ ἐκ τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ νὰ ἐγερθῇ, ὅπερ εἰς ἐκεῖνον ἀνήκει, ἢ ἐκ παντός. ὁ Μάρκελλος λοιπὸν γράφει ὅτι καὶ ὁ καρπωτὴς ἐνέχεται καὶ ἐκ παντὸς συμβολαίου· διότι ὁ συμβληθεὶς ὁλόκληρον τὸ χρημάτιον τοῦ δούλου ὡς περιουσίαν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν. τοὐλάχιστον τοῦτο, λέγει, δέον ἐξάπαντος νὰ δεχθῶμεν, ὥστε ἐναχθέντος τοῦ πρώτου, εἰς ὃν τὸ πρᾶγμα ἀποβλέπει, διὰ τὸ ὑπόλοιπον νὰ ἐνάγηται ἐκεῖνος, ὑπὲρ οὗ δὲν ἀπεκτήθη [τὸ πρᾶγμα]. ἡ δὲ γνώμη αὕτη εἶνε μᾶλλον πιθανὴ καὶ ὑπὸ τοῦ Παπινιανοῦ ἐπιδοκιμάζεται. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ δύω καλῆς πίστεως ἀγοραστῶν θέλει λεχθῆ. ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν σύζυγον κάλλιον εἶνε νὰ εἴπωμεν ὅτι ἀδιακρίτως ἐκ τοῦ χρηματίου ἐνέχεται. ἂν δὲ ὁ σύζυγος ἕνεκα τοιούτου δούλου τι κατέβαλε, δύναται ἀράγε νὰ

[1] ut si quidem ex eo contractu agatur d me spectat, id deducam, quod ex es pe- debeatur (Mo.)
[2] qui (Mo.)

ad utriusque generis peculium pertinebit, pro rata utrique peculio decedere debere. ex quo intellegi potest, si ad alterum[3] peculium contractus pertinebit, modo soli uxori detrahi, modo non detrahi, si ad id peculium pertinuit contractus, quod apud maritum

(3) alterutrum (Mo.).

2 resedit. Interdum et ipsi fructuario adversus dominum datur actio de peculio, ut puta si apud eum habeat peculium, apud ipsum vero aut nihil aut minus, quam fructuario debetur. idem etiam contra eveniet, quamvis in duobus dominis sufficiat pro socio vel communi dividundo actio:

20 *PAULUS* nam inter se agere socii de peculio non possunt.

21 *ULPIANUS* Summa cum ratione etiam hoc peculio praetor imputavit, quod dolo malo domini factum est, quo minus in peculio esset. sed dolum malum accipere debemus, si ei ademit peculium: sed et si eum intricare peculium in necem creditorum passus est. Mela scribit dolo malo ejus factum. sed et si quis, cum suspicaretur alium secum acturum, alio peculium avertat, dolo non caret. sed si alii solvit, non dubito de hoc quin non teneatur, quoniam creditori solvitur et licet creditori vigilare ad suum consequendum.

ἀφαιρέσῃ αὐτὸ ἐναντίον τῆς συζύ
ἐναγούσης λόγῳ τῆς προικός; λέ
λοιπὸν ὅτι, ἐὰν τὸ εἰς τὸν πιστω
καταβληθὲν ἀνήκῃ εἰς τὸ ἑκατέρου
δους χρημάτιον, ἀναλόγως ἀφ' ἑκα
ρου χρηματίου δέον νὰ γείνῃ ἡ ἔκπτ
σις. ἐκ τούτου δύναται νὰ κατανο
ὅτι, ἐὰν εἰς τὸ ἕτερον χρημάτιον
τῶν δύω τὸ συμβόλαιον ἀποβλέπῃ,
μὲν ἀπὸ μόνης τῆς γυναικὸς θέλει
φαιρεῖσθαι, ὁτὲ δὲ δὲν θέλει ἀφαιρ
σθαι, ἐὰν εἰς ἐκεῖνο τὸ χρημάτιον
νήκῃ τὸ συμβόλαιον, ὅπερ παρὰ
2 συζύγῳ μένει. Ἐνίοτε καὶ εἰς αὐ
τὸν καρπωτὴν ἐναντίον τοῦ κυρίου
δεται ἀγωγὴ ἐκ τοῦ χρηματίου,
λ. χ. ἐὰν παρὰ τούτῳ (τῷ κυρίῳ)
(ὁ δοῦλος) χρημάτιον, παρ' ἐκείνῳ
εἴτε οὐδὲν εἴτε ὀλιγώτερον, παρ' ὅ,τι
τὸν καρπωτὴν ὀφείλεται. ὡσαύτως
καὶ τὸ ἐναντίον θέλει συμβῆ, κα
ἐπὶ δύω κυρίων ἀρκεῖ ἡ ἐκ τῆς ἑ
ρίας ἀγωγὴ ἢ ἡ τῆς διαιρέσεως κοι

20 *ΠΑΥΛΟΣ* διότι μεταξύ των
κοινωνοὶ δὲν δύνανται νὰ ἐγείρωσι
τοῦ χρηματίου ἀγωγήν.

21 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐξ ἰσχυροτάτου
γου ὁ πραίτωρ ὑπελόγισεν εἰς τὸ
μάτιον καὶ τοῦτο, ὅπερ ἐκ δόλου
κυρίου ἐγένετο, ὥστε νὰ μὴ εἶνε ἐ
χρηματίῳ. ἀλλὰ δόλον πρέπει νὰ
μεν, ἐὰν ἀφῄρεσεν ἀπ' ἐκείνου τὸ
μάτιον· ἀλλὰ καὶ ἂν ἠνέχθη ὥστε
τος νὰ περιπλέξῃ τὸ χρημάτιον
ζημίαν τῶν πιστωτῶν, ὁ Μέλας
φει ὅτι ἐκ δόλου ἐκείνου ἐγένετο. ἀ
καὶ ἄν τις, ὑποπτεύων ὅτι τις θ
ἐναγάγει αὐτὸν, ἀφαιρῇ ἀπό τινο
χρημάτιον, δὲν εἶνε ἀμέτοχος δό
ἀλλ' ἐὰν εἴς τινα καταβάλλῃ, δὲν
φιβάλλω ὅτι διὰ τοῦτο δὲν ἐνέχε
καθόσον εἰς πιστωτὴν ἡ πληρωμὴ
νεται, ἐπιτρέπεται δ' εἰς πιστωτὴν
ἐπαγρυπνῇ πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ ἰδ

Si dolo tutoris vel curatoris furiosi vel procuratoris factum sit, in pupillus vel furiosus vel dominus de peculio conveniatur, videndum. et puto, si solvendo tutor sit, praestare pupillum ex dolo ejus, maxime si quid ad eum pervenit, ut ita Pomponius libro octavo epistularum scribit. idem et in curatore et procuratore erit dicendum.

Emptor autem ex dolo venditoris non tenebitur nec heres vel alius successor, nisi in id quod ad se pervenit. sive autem post judicium acceptum sive ante dolo factum sit, continetur officio judicis. Si dominus vel pater recuset de peculio actionem, non est audiendus, sed cogendus est quasi noxiam quamvis personalem actionem suscipere.

22 *POMPONIUS* Si damni infecti aedium peculiarium nomine promiserit dominus, ratio ejus habenda debet et ide ab eo qui de peculio agit domino cavendum est.

23 *IDEM* Aedium autem peculiarium nomine in solidum damni infecti promitti debet, sicut vicarii nomine noxale judicium in solidum pati, quia pro pignore ea, si non defendantur, actor abducit vel possidet.

24 *ULPIANUS* Curator furiosi administrationem peculii et dare aut denegare potest tam servo furiosi quam filio.

25 *POMPONIUS* Id vestimentum

1 Ἐὰν ἐκ δόλου τοῦ ἐπιτρόπου ἢ κηδεμόνος φρενοβλαβοῦς ἢ πληρεξουσίου ἐγένετο, ἂς ἴδωμεν ἂν ὁ ἄνηβος ἢ ὁ φρενοβλαβὴς ἢ ὁ κύριος ἐκ τοῦ χρηματίου ἐνάγηται.. φρονῶ λοιπὸν ὅτι, ἐὰν μὲν ὁ ἐπίτροπος εἶνε φερέγγυος, ἐνέχεται ὁ ἄνηβος ἐκ τοῦ δόλου ἐκείνου, μάλιστα ἐάν τι εἰς αὐτὸν περιῆλθεν· οὕτω δὲ καὶ ὁ Πομπώνιος ἐν βιβλ. η' τῶν ἐπιστολῶν γράφει· τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ κηδεμόνος καὶ τοῦ πληρεξου-
2 σίου θέλει λεχθῆ. Ὁ ἀγοραστὴς ὅμως ἐκ δόλου τοῦ πωλητοῦ δὲν θέλει ἐνέχεσθαι, οὐδὲ ὁ κληρονόμος ἢ ἄλλος διάδοχος, ἐκτὸς ὡς πρὸς ὅ,τι περιῆλθεν εἰς αὐτόν. εἴτε δὲ μετὰ κάταρξιν τῆς δίκης εἴτε πρότερον δολίως ἐγένετο, περιλαμβάνεται ἐν τῷ καθήκοντι τοῦ
3 δικαστοῦ. Ἐὰν ὁ κύριος ἢ πατὴρ ἀποκρούῃ τὴν ἀγωγὴν τοῦ χρηματίου, δὲν θέλει εἰσακουσθῆ, ἀλλὰ θέλει ἀναγκασθῆ ν' ἀναδεχθῇ οἱονεὶ ἑτέραν ἔστω καὶ προσωπικὴν ἀγωγήν.

22 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν κύριος ἔδωκεν ὑπόσχεσιν δι' ἐπαπειλοῦσαν βλάβην ἕνεκεν οἰκοδομῆς τοῦ χρηματίου, δέον τοῦτο νὰ συνυπολογίζηται, καὶ διὰ τοῦτο δέον νὰ παρέχηται εἰς τὸν κύριον ἀσφάλεια παρ' ἐκείνου, ὅστις ἐκ τοῦ χρηματίου ἐνάγει.

23 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἕνεκα δὲ οἰκοδομῆς τοῦ χρηματίου, ὀφείλει νὰ παρέχῃ δι' ἐπαπειλοῦσαν βλάβην ὑπόσχεσιν εἰς ὁλόκληρον, ὡς καὶ ἕνεκεν ὑφισταμένου νὰ δέχηται ἀγωγὴν εἰς ὁλόκληρον, καθόσον ἐκείνην ἐὰν μὴ ὑπερασπίζηται, ὁ ἐνάγων ἀντὶ ἐνεχύρου λαμβάνει καὶ νέμεται.

24 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ κηδεμὼν φρενοβλαβοῦς τὴν διοίκησιν τοῦ χρηματίου καὶ νὰ δώσῃ καὶ ν' ἀρνηθῇ δύναται εἴς τε τὸν δοῦλον τοῦ φρενοβλαβοῦς καὶ εἰς τὸν υἱὸν [τοῦ ἰδίου].

25 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐκεῖνο τὸ ἔνδυμα

peculii esse incipit, quod ita dederit dominus, ut eo vestitu servum perpetuo uti vellet eoque nomine ei traderet, ne quis alius eo uteretur idque ab eo ejus usus gratia custodiretur. sed quod vestimentum servo dominus ita dedit utendum, ut non semper, sed ad certum usum certis temporibus eo uteretur, veluti cum sequeretur eum sive cenanti ministravit[1], id vestimentum non esse peculii.

(1) sequetur e. s. c. ministrabit (Mo.)

26 *PAULUS* Si semel ex ea causa, id est quod dolo fecerit, dominus, praestiterit de peculio conventus ceteris ex eadem causa nihil praestabit. sed et si tantundem servus ei debeat quantum dolo minuit, non erit condemnandus. his consequens erit, ut manumisso quoque vel alienato servo et causa etiam doli intra annum teneatur.

27 *GAIUS* Et ancillarum nomine et filiarum familias in peculio actio datur: maxime si qua sarcinatrix aut textrix erit aut aliquod[2] artificium vulgare exerceat, datur propter eam actio. depositi quoque et commodati actionem dandam earum nomine Julianus ait: sed et tributoriam actionem, si peculiari merce sciente patre dominove negotientur, dandam esse. longe magis non dubitatur, et si in rem versum est, quod[3] iussu patris do-

(2) aliud προσθ (Mo.)
(3) est quod] exque (Mo.)

ἄρχεται νὰ εἶνε τοῦ χρηματίου, ὅπ
ὁ κύριος ἔδωκε θέλων οὕτως, ὥστε
δοῦλος νὰ μεταχειρίζηται αὐτὸ διην
κῶς, καὶ μὲ τοιοῦτον σκοπὸν παρέδ
κεν εἰς ἐκεῖνον, ὥστε μηδεὶς ἄλλος
μεταχειρίζηται αὐτό, καὶ νὰ φυλά
τηται τοῦτο παρ' ἐκείνου πρὸς ἰδί
χρῆσιν· ἀλλ' ὅπερ ἔνδυμα ὁ κύριος
δωκεν εἰς τὸν δοῦλον νὰ τὸ μεταχ
ρίζηται οὕτως, ὥστε οὐχὶ πάντοτε, ἀλ
εἰς ὡρισμένην χρῆσιν καθ' ὡρισμέν
χρόνους νὰ ἔχῃ αὐτό, ὡς ὅταν συν
δεύῃ ἐκεῖνον (τὸν κύριον) ἢ δειπνοῦν
ὑπηρετῇ, τὸ τοιοῦτον ἔνδυμα δὲν ε
τοῦ χρηματίου.

26 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἄπαξ ἐκ τοῦ λ
γου ἐκείνου, ἤτοι διότι δολίως [ὁ δο
λος] ἐνήργησεν, ὁ κύριος ἐναχθεὶς
τοῦ χρηματίου κατέβαλεν, εἰς τοὺς λ
τοὺς ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου δὲν θέ
καταβάλει. ἀλλὰ καὶ ἂν ὁ δοῦλος
φείλῃ εἰς αὐτὸν τοσοῦτον, ὅσον δολί
ἀφῆρεσε, δὲν θέλει καταδικασθῆ. τ
των ἀκόλουθον εἶνε, ὥστε καὶ χει
φετηθέντος ἢ ἀπαλλοτριωθέντος
δούλου νὰ ἐνέχηται καὶ ἕνεκα τοῦ
λου ἐντὸς ἔτους.

27 *ΓΑΪΟΣ* Καὶ ἕνεκα δούλων
θυγατέρων ὑπεξουσίων δίδεται ἡ
χρηματίου ἀγωγή. μάλιστα ἐάν
εἶνε παλαιοράφος, ἢ ὑφάντρια ἢ ἄλλ
τινα κοινὴν τέχνην ἀσκῇ, δίδεται
αὐτὴν ἀγωγή. ὡσαύτως ἡ τῆς πα
καταθήκης καὶ τοῦ χρησιδανείου ἀ
γὴ πρέπει νὰ δίδηται ἕνεκεν αὐτ
λέγει ὁ Ἰουλιανός· ἀλλὰ καὶ ἡ δια
τικὴ ἀγωγή, ἐὰν δι' ἐμπορεύματος
χρηματίου ἐν γνώσει τοῦ πατρὸς ἢ
ρίου ἐμπορεύωνται, πρέπει νὰ δίδηται
πολὺ περισσότερον δὲν ὑπάρχει ἀμ
βολία [ὅτι δίδεται ἀγωγὴ] καὶ ἂν
ὄφελος [ἐκείνων] κατηναλώθη, ἢ κα
διαταγὴν τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ κυρίου

1 minive contractum sit. Constat

1 γένετο συμβόλαιον. Γνωστὸν ὅ

heredem domini id quoque dedu-
here debere, quod servus, cujus no-
mine cum eo de peculio ageretur,
nte aditam hereditatem ex bonis
hereditariis amovisset consump-

sisset corrupisset. Si servus ali-
natus sit, quamvis in eum, qui
lienaverit, intra annum praetor
e peculio actionem polliceatur,
amen nihilo minus et in novum
ominum actio datur, et nihil in-
erest, aliud apud eum adquisie-
it peculium an quod pariter cum
o emerit vel ex donatione acce-
perit eidem concesserit. Illud
uoque placuit, quod et Julianus
robat, omnimodo permittendum
reditoribus[3] vel in partes cum sin-
ulis agere vel cum uno in soli-

(3) cred.] creditori pluribus heredibus ven-
itoris existentibus (Mo.)

dum. Sed ipsi, qui vendiderit
rvum, non putat Julianus de eo,
uod ante venditionem crediderit,
um emptore de peculio agere per-

mittendum. Sed et si alieno cre-
idero eumque redemero, deinde
lienavero, aeque non putat mihi
n emptorem dari debere judicium.
In venditorem autem dumtaxat
ntra annum post redemptionem
umerandum de eo, quod adhuc
lieno crediderim, dandam esse
ihi actionem existimat deducto
o, quod apud me peculii servus

habebit. Sicut autem de eo, quod
pse crediderim servo meo, non
utat Julianus in emptorem alie-
ato eo actionem mihi dari debe-
e, ita et de eo, quod servus meus
ervo meo crediderit, si is, cui

κληρονόμος τοῦ κυρίου καὶ ἐκεῖνο ὀφεί-
λει ν' ἀφαιρῇ, ὅπερ ὁ δοῦλος, ἕνεκα τοῦ
ὁποίου ἐγείρεται κατ' ἐκείνου ἡ τοῦ
χρηματίου ἀγωγὴ, πρὸ ὑπεισελεύσεως
εἰς τὴν κληρονομίαν ἐκ τῶν κληρονο-
μιαίων πραγμάτων ἀφῄρεσε, κατηνά-
2 λωσε, διέφθειρεν. Ἐὰν δοῦλος ἀπηλ-
λοτριώθη, καίτοι κατ' ἐκείνου, ὅστις
ἀπηλλοτρίωσεν, ἐντὸς ἔτους ὁ πραίτωρ
ὑπισχνεῖται τὴν τοῦ χρηματίου ἀγω-
γὴν, ὅμως οὐδὲν ἧττον καὶ κατὰ τοῦ
νέου κυρίου δίδεται ἀγωγὴ, καὶ οὐδὲν
διαφέρει, ἂν ἀπέκτησε παρὰ τούτῳ καὶ
ἕτερον χρημάτιον, ἢ ὅ,τι συγχρόνως
μετ' ἐκείνου ἠγόρασεν ἢ ἐκ δωρεᾶς ἔ-
3 λαβε παρεχώρησεν εἰς τὸν ἴδιον. Ὡ-
σαύτως ἐκεῖνο ἤρεσεν, ὅπερ καὶ ὁ Ἰου-
λιανὸς ἐπιδοκιμάζει, ὅτι ἐξάπαντος
δέον νὰ ἐπιτρέπηται εἰς τὸν πιστωτὴν,
ἐὰν πολλοὶ ἀνεδείχθησαν κληρονόμοι
τοῦ πωλητοῦ, εἴτε μερικῶς καθ' ἑκά-
στων νὰ ἐνάγῃ, εἴτε καθ' ἑνὸς εἰς ὁλό-
4 κληρον. Ἀλλ' εἰς αὐτὸν, ὅστις ἐπώ-
λησε δοῦλον, δὲν φρονεῖ ὁ Ἰουλιανὸς
ὅτι περὶ ἐκείνου, ὅπερ πρὸ τῆς πωλή-
σεως εἶχε δανείσει, δέον νὰ ἐπιτρέπη-
ται νὰ ἐγείρῃ ἀγωγὴν κατὰ τοῦ ἀγο-
5 ραστοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀλλότριον
[δοῦλον] ἐδάνεισα, τοῦτον δ' ἠγόρασα,
εἶτα δ' ἀπηλλοτρίωσα, ὡσαύτως δὲν
φρονεῖ ὅτι πρέπει νὰ δίδηται εἰς ἐμὲ
6 κατὰ τοῦ ἀγοραστοῦ ἀγωγή. Κατὰ
τοῦ πωλητοῦ ὅμως μόνον ἐντὸς ἔτους,
ἀπὸ τῆς ἀγοράσεως ὑπολογιζομένου,
δέον νὰ δίδηται, φρονεῖ, ἀγωγὴ εἰς
ἐμὲ δι' ἐκεῖνο, ὅπερ ἐδάνεισα εἰς τὸν
δοῦλον [ὄντα] εἰσέτι ἀλλότριον, ἀφαι-
ρουμένου ἐκείνου, ὅπερ ὡς χρημάτιον
7 ἔχει παρ' ἐμοὶ ὁ δοῦλος. Ὡς δὲ περὶ
ἐκείνου, ὅπερ ἐγὼ αὐτὸς ἐδάνεισα εἰς
δοῦλόν μου, δὲν φρονεῖ ὁ Ἰουλιανὸς ὅτι
ὀφείλεται νὰ μοὶ δοθῇ ἀγωγὴ κατὰ
τοῦ ἀγοραστοῦ, ὅταν ἐκεῖνος ἀπαλλο-
τριωθῇ, οὕτω καὶ περὶ ἐκείνου, ὅπερ

creditum fuerit, alienatus sit, negat permitti mihi debere cum em-

δοῦλός μου ἐδάνεισεν εἰς δοῦλόν μου
ἐὰν ἐκεῖνος, εἰς ὃν ἐδόθη τὸ δάνειον
ἀπηλλοτριώθη, ἀρνεῖται ὅτι δέον νῦ
μοὶ ἐπιτρέπηται νὰ ἐγείρω ἀγωγὴ

8 ptore experiri. Si quis cum servo duorum pluriumve contraxerit, permittendum est ei cum quo velit dominorum in solidum experiri: est enim iniquum in plures adversarios distringi eum, qui cum uno contraxerit : nec huius dumtaxat peculii ratio haberi debet, quod apud eum cum quo agitur is servus haberet, sed et ejus quod apud alterum. nec tamen res damnosa futura est ei qui condemnatur, cum possit rursus ipse judicio societatis vel communi dividundo quod amplius sua portione solverit a socio sociisve suis consequi. quod Julianus ita locum habere ait, si apud alterum quoque fuit peculium, quia eo casu solvendo quisque etiam socium aere alieno liberare videtur: at si nullum sit apud alterum peculium, contra esse, quia nec liberare ullo modo aere alieno eum intellegitur.

8 κατὰ τοῦ ἀγοραστοῦ. Ἐάν τις μετ
δούλου δύω ἢ πολλῶν συνεβλήθη, δέ
νὰ ἐπιτραπῇ εἰς αὐτὸν νὰ ἐναγάγῃ ε
ὁλόκληρον ὅν τινα κύριον θέλει. διό
εἶνε ἄνισον ν' ἀπασχολῆται πρὸς πο
λοὺς ἀντιθέτους ἐκεῖνος, ὅστις μεθ' ἑν
συνεβλήθη· μηδὲ πρέπει ἐκείνου μόν
τοῦ χρηματίου νὰ γίνηται ὑπολογισμὸ
ὅπερ παρ' ἐκείνῳ, καθ' οὗ ἡ ἀγωγὴ
γείρεται, ἔχει ὁ δοῦλος, ἀλλὰ καὶ
κείνου, ὅπερ παρ' ἑτέρῳ [ἔχει]. δὲν θ
λει ὅμως εἶσθαι ἡ περίστασις ἐπιβλ
βὴς εἰς τὸν καταδικαζόμενον, ἀφοῦ δ
ναται αὐτὸς διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἑτ
ρίας ἢ τῆς διαιρέσεως κοινοῦ ὅ,τι πε
πλέον τῆς μερίδος του κατέβαλε ν'
ναλάβῃ ἀπὸ τοῦ ἑταίρου ἢ τῶν ἑτ
ρων. τοῦτο δ' ὁ Ἰουλιανὸς τότε λα
βάνει χώραν, λέγει, ἐὰν καὶ παρ' ἑ
ρῳ ὑπῆρχε χρηματίον, καθόσον ἐν τ
αὐτῇ περιπτώσει διὰ τῆς καταβολ
θεωρεῖταί τις ὅτι καὶ τὸν ἑταῖρον
παλλάσσει τοῦ χρέους· ἂν ὅμως μηδ
λως παρ' ἑτέρῳ ὑπάρχῃ χρηματί
συμβαίνει τοὐναντίον, καθόσον οὐ
ὅτι ἀπαλλάσσει αὐτὸν ποσῶς ἀ
χρέους θεωρεῖται.

28 *JULIANUS* Quare et si socio neque heres neque bonorum possessor exstitisset, eatenus damnari debet is cum quo actum fuerit, quatenus peculium apud eum erit et quantum ex bonis consequi potest.

28 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Διὰ τοῦτο καὶ
διὰ τὸν ἑταῖρον μήτε κληρονόμ
μήτε διακάτοχος τῆς περιουσίας ἀ
δείχθη, εἰς τοσοῦτον δέον νὰ κατα
κασθῇ ἐκεῖνος, καθ' οὗ ἠγέρθη ἀγωγὴ
ἐφ' ὅσον ὑπάρχει παρ' αὐτῷ χρηματίου
καὶ ὅσον ἐκ τῆς περιουσίας δύναται πτ
ληφθῇ.

29 *GAIUS* Si quis servum testamento liberum esse iusserit relictis heredibus his, qui cum servo contraxerunt, possunt inter se coheredes vel de peculio agere, quia

29 *ΓΑΪΟΣ* Ἐάν τις ἐν διαθήκῃ δ
ταξε δοῦλον νὰ εἶνε ἐλεύθερος ἐγκα
λειφθέντων κληρονόμων ἐκείνων, οἱ
νες μετὰ τοῦ δούλου συνεβλήθησ
δύνανται μεταξύ των οἱ συγκληρονό

e eo quisque peculio, quod apud um esset, quolibet alio agente te- neatur. Etiamsi prohibuerit con- rahi cum servo dominus, erit in um de peculio actio.

30 *ULPIANUS* Quaesitum est, an eneat actio de peculio, etiamsi ihil sit in peculio cum ageretur, modo sit rei judicatae tempore. roculus et Pegasus nihilo minus neri[1] aiunt: intenditur enim rec- e, etiamsi nihil sit in peculio. lem et circa ad exhibendum et n rem actionem placuit, quae sen- entia et a nobis probanda est.

(1) tenere (Mo.)

Si cum ex parte herede domini el patris agatur, dumtaxat de pe- ulio condemnandum, quod apud um heredem sit qui convenitur: dem et[2] in rem verso pro parte, isi si quid in ipsius heredis rem ertit: nec quasi unum ex sociis sse hunc heredem conveniendum,

sed pro parte dumtaxat. Sed i ipse servus sit heres ex parte nstitutus, aeque cum eo agendum erit. Sin vero filius sit quamvis x parte institutus, nihilo minus n solidum actionem patietur. sed i velit pro parte nomen coheredis redimere, audiendus est: quid enim i in rem patris versum sit? cur non consequatur filius a coherede, quod in patris re est? idem et si

(2) de (Mo.)

εἴτε ἐκ τοῦ χρηματίου νὰ ἐναγάγωσι, καθόσον ἕκαστος περὶ ἐκείνου τοῦ χρηματίου, ὅπερ παρ' αὐτῷ ὑπάρχει, ἐνέχεται οἱουδήποτε ἄλλου ἐνάγοντος. 1 Καὶ ἂν ἀπηγόρευσεν ὁ κύριος νὰ συμβληθῇ τις μετὰ τοῦ δούλου, ἐγείρεται κατ' αὐτοῦ ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγή.

30 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἠρωτήθη ἂν ἔχῃ ἐπιρροὴν ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ, καίτοι οὐδὲν ὑπάρχει ἐν τῷ χρηματίῳ ὅτε ἐγείρεται ἡ ἀγωγὴ, ἐὰν τοὐλάχιστον ὑπάρχῃ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκδικάσεως τῆς ὑποθέσεως. ὁ Πρόκουλος καὶ Πήγασος λέγουσιν ὅτι οὐδὲν ἧττον ἔχει ἐπιρροήν· διότι ἐγκύρως ἐγείρεται, καὶ ἂν μηδὲν ὑπάρχῃ ἐν τῷ χρηματίῳ. τὸ αὐτὸ καὶ ὡς πρὸς τὴν πρὸς παράστασιν καὶ τὴν ἐμπράγματον ἀγωγὴν ἤρεσεν, ἥτις γνώμη καὶ ὑφ' ἡ-1 μῶν ἐπιδοκιμάζεται. Ἐὰν κατὰ μερικοῦ κληρονόμου τοῦ κυρίου ἢ τοῦ πατρὸς ἐγείρηται ἀγωγὴ, ἡ καταδίκη θέλει γείνει μόνον διὰ τὸ χρημάτιον, ὅπερ ὑπάρχει παρὰ τῷ κληρονόμῳ ἐκείνῳ, ὅστις ἐνάγεται· ὡσαύτως ἐπὶ μερικῶς εἰς ὄφελος [τοῦ κυρίου ἢ πατρὸς] καταναλωθέντος, ἐκτὸς ἐάν τι εἰς ὄφελος αὐτοῦ τοῦ κληρονόμου κατηναλώθη· οὐδὲ θέλει ἐναχθῇ ὁ τοιοῦτος κληρονόμος ὡς εἷς ἐκ [πολλῶν] ἑταίρων, ἀλλὰ κατὰ τὴν μερίδα [αὐτοῦ] 2 μόνον. Ἀλλὰ καὶ ἂν αὐτὸς ὁ δοῦλος ἐγκατεστάθη κληρονόμος κατὰ μέρος, ὁμοίως κατ' αὐτοῦ θέλει ἐγερθῇ ἀγω-3 γή. Ἂν ὅμως εἶνε υἱός, καίτοι κατὰ μέρος ἐγκατασταθεὶς, οὐδὲν ἧττον θέλει ὑποστῆ ἀγωγὴν εἰς ὁλόκληρον. ἀλλ' ἐὰν θέλῃ νὰ ἐξαγοράσῃ τὸ ἀνάλογον τοῦ συγκληρονόμου χρέος δέον νὰ εἰσακουσθῇ· τί λοιπὸν ἐὰν ἐγένετο κατανάλωσις εἰς ὄφελος τοῦ πατρός; διατί δὲν δύναται νὰ λάβῃ ὁ υἱὸς παρὰ τοῦ συγκληρονόμου, ὅ,τι ἐν τῇ περιουσίᾳ τοῦ πατρὸς ὑπάρχει; τὸ αὐτὸ καὶ ἂν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

4 peculium locuples sit. Is, qui semel de peculio egit, rursus aucto peculio de residuo debiti agere

5 potest. Si annua exceptione sit repulsus a venditore creditor, subveniri ei adversus emptorem debet: sed si alia exceptione, hactenus subveniri, ut deducta ea quantitate, quam a venditore consequi potuisset, ab emptore residuum 6 consequatur. In dolo obiciendo

temporis ratio habetur: fortassis enim post tempus de dolo actionis non patietur dolum malum obici praetor, quoniam nec de dolo actio post statutum tempus datur. 7 In heredem autem doli clausula in id quod ad eum pervenit fieri[1] debet, ultra non.

31 *PAULUS* Sed si ipse heres dolo fecit, solidum praestat.

32 *ULPIANUS* Si ex duobus vel pluribus heredibus ejus, qui manumisso servo vel libero esse iusso vel alienato vel mortuo intra annum conveniri poterat, unus fuerit conventus, omnes heredes liberabuntur, quamvis non in majorem[2] quantitatem ejus peculii, quod penes se habet qui convenitur, condemnetur, idque ita Julianus scripsit. idemque est et si in alterius rem fuerit versum. sed et si plures sint fructuarii vel bonae fiei possessores, unus conventus ceteros liberat, quamvis non majoris pe-

(1) finiri (Mo.)
(2) quam προσθ. (Mo.)

4 τὸ χρημάτιον εἶνε εὔπορον. Ἐκεῖν
ὅστις ἅπαξ ἐνήγαγεν ἐκ τοῦ χρημ
τίου, αὐξηθέντος πάλιν τοῦ χρηματ
δύναται νὰ ἐγείρῃ ἀγωγὴν περὶ τοῦ
5 πολοίπου χρέους. Ἐὰν διὰ τῆς
στάσεως τοῦ ἔτους ὁ πιστωτὴς ἀπεκρ
σθη ὑπὸ τοῦ πωλητοῦ, δέον νά παρ
χηται αὐτῷ (τῷ πιστωτῇ) συνδρο
ἐναντίον τοῦ ἀγοραστοῦ· ἀλλ' ἐὰν
ἄλλης ἐνστάσεως, ἐπὶ τοσοῦτον [δέ
νὰ παρέχηται συνδρομή, ὥστε ἀφαιρ
μένης τῆς ποσότητος, ἣν παρὰ τοῦ
λητοῦ ἠδυνήθη νὰ λάβῃ, τὸ ὑπόλοι
νὰ λαμβάνῃ παρὰ τοῦ ἀγοραστ
6 Ἐὰν ἀντιτάσσηται δόλος, γίνε
ὑπολογισμὸς τοῦ χρόνου. διότι ἴ
μετὰ τὸν χρόνον τῆς περὶ δόλου ἀ
γῆς δὲν ἐπιτρέπει ὁ πραίτωρ ν' ἀ
τάσσηται ὁ δόλος, καθόσον οὐδ' ἡ
δόλου ἀγωγὴ μετὰ τὸν ὡρισμένον χ
7 νον δίδεται. Κατὰ τοῦ κληρονό
δὲ ἡ περὶ δόλου διάταξις δέον νὰ
ριορίζηται εἰς ὅ,τι περιῆλθεν εἰς αὐ
πέραν δ' οὐχί.

31 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν αὐτὸς ὁ κ
ρονόμος δολίως ἐποίησεν, ἐνέχεται
ὁλόκληρον.

32 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἐκ δύω ἢ π
λῶν κληρονόμων ἐκείνου, ὅστις χε
φετηθέντος τοῦ δούλου ἢ διαταχθέ
νὰ εἶνε ἐλεύθερος, ἢ ἀπαλλοτριωθέ
ἢ ἀποθανόντος ἠδύνατο ἐντὸς ἔτου
ἐναχθῇ, —εἷς ἐνήχθη, πάντες οἱ κ
ρονόμοι θέλουσιν ἀπαλλαγῆ, καὶ
οὐχὶ εἰς μεγαλειτέραν ποσότητα
ματίου παρ' εἰς ἐκεῖνο, ὅπερ παρ' ἐ
τῷ ἔχει ὁ ἐναχθείς, καταδικάζε
τοῦτο δ' οὕτως ὁ Ἰουλιανὸς ἔγραψε
αὐτὸ δ' ἰσχύει καὶ ἂν εἷς ὄφελος ἐτ
ἐγένετο κατανάλωσις. ἀλλὰ κα
πολλοὶ ὑπάρχωσι καρπωταὶ ἢ κα
πίστεως νομεῖς, εἷς ἐναχθεὶς ἀπ
λάσσει τοὺς λοιποὺς, καίτοι δὲν
πει νὰ καταδικάζηται εἰς μεγαλει

ulii, quam penes se est, condem-
ari debeat.sed licet hoc jure con-
ngat, tamen aequitas dictat judi-
um in eos dari,qui occasione juris
berantur, ut magis eos perceptio
nam intentio liberet:nam qui cum
rvo contrahit, universum peculi-
n ejus quod ubicumque est veluti

patrimonium intuetur.In hoc au-
m judicio licet restauretur prae-
dens,tamen et augmenti et decess-
onis rationem haberi oportet, et
eo sive hodie nihil sit in pecu-
o sive accesserit aliquid, prae-
ns status peculii spectandus est.
are circa venditorem quoque et
nptorem hoc nobis videtur ve-
us, quod accessit peculio posse
os ab emptore consequi, nec re-
orsus velut in uno judicio ad id
mpus conventionem reducere
nptoris, quo venditor conventus

sit. Venditor servi si cum pe-
ulio servum vendidit et tradiderit
eculium, ne intra annum quidem
e peculio convenietur : neque
im hoc pretium servi peculium
st, ut Neratius scripsit.

33 *IAVOLENUS* Sed si quis ser-
um ita vendidit, ut pretium pro
eculio acciperet, penes eum vi-
etur esse peculium, ad quem pre-
um peculii pervenit,

34 *POMPONIUS* non penes quem
es peculiaris sit.

35 *IAVOLENUS* At cum heres
ssus est peculium dare accepta

ρον [ποσὸν] χρηματίου, παρ' ὅ,τι ἔχει παρ' ἑαυτῷ. ὅμως καίτοι τοῦτο συνάδει πρὸς τὸ δίκαιον, ἡ ἰσότης μολαταῦτα ὑπαγορεύει νὰ δίδηται κατ' ἐκείνων ἀγωγή, οἵτινες διὰ συμπτώσεως τοῦ δικαίου ἀπαλλάσσονται, ὥςε μᾶλλον ἡ *λῆψις* παρὰ ἡ ἀγωγὴ ν' ἀπαλλάσσῃ αὐτούς· διότι ὅστις μετὰ τοῦ δούλου συμβάλλεται, ὁλόκληρον τὸ χρημάτιον αὐτοῦ, ὅπερ ὁπουδήποτε ὑ-
1 πάρχει, ὡς περιουσίαν θεωρεῖ. Ἐπὶ τῆς προκειμένης δ' ἀγωγῆς καίτοι ὁ προηγηθεὶς ἀποζημιοῦται, ὅμως καὶ τῆς ἐλαττώσεως δέον νὰ γίνηται ὑπολογισμὸς, καὶ διὰ τοῦτο εἴτε σήμερον οὐδὲν ὑπάρχει ἐν τῷ χρηματίῳ εἴτε προσηύξησέ τι, ἡ παροῦσα κατάστασις τοῦ χρηματίου δέον νὰ παρατηρῆται. ὅθεν καὶ ὡς πρὸς τὸν πωλητὴν καὶ τὸν ἀγοραστὴν τοῦτο φαίνεται εἰς ἡμᾶς μᾶλλον ὀρθὸν, τὸ ὅτι δυνάμεθα νὰ λάβωμεν τὸ εἰς χρημάτιον προσαυξῆσαν παρὰ τοῦ ἀγοραστοῦ, οὐχὶ δὲ ὡσεὶ ἐπὶ μιᾶς [συνεχομένης] δίκης ν' ἀναγάγωμεν ὀπίσω τὴν κατὰ τοῦ ἀγοραστοῦ ἀγωγὴν εἰς ἐκεῖνον τὸν χρόνον,
2 καθ' ὃν ὁ πωλητὴς ἐνήχθη. Ὁ πωλητὴς δούλου ἐὰν μετὰ τοῦ χρηματίου ἐπώλησε τὸν δοῦλον, καὶ παρέδωκε τὸ χρημάτιον, οὐδ' ἐντὸς τοῦ ἔτους αὐτοῦ θέλει ἐνάγεσθαι ἐκ τοῦ χρηματίου· διότι οὐδὲ τὸ τίμημα τοῦτο τοῦ δούλου εἶνε χρημάτιον, καθὰ ὁ Νεράτιος ἔγραψεν.

33 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ἀλλ' ἐάν τις δοῦλον οὕτως ἐπώλησεν, ὥστε τὸ τίμημα ἀντὶ χρηματίου νὰ λάβῃ, παρ' ἐκείνῳ θεωρεῖται ὅτι εἶνε τὸ χρημάτιον, εἰς ὃν τὸ *τίμημα* τοῦ χρηματίου περιῆλθεν,

34 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* οὐχὶ δὲ παρ' ᾧ εἶνε τὸ *πρᾶγμα* τοῦ χρηματίου.

35 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ὅμως ἐὰν ὁ κληρονόμος διετάχθη νὰ δώσῃ τὸ χρημάτιον λαμβάνων ὡρισμένον ποσὸν, δὲν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

certa summa, non videtur penes heredem esse peculium.

36 *ULPIANUS* In bonae fidei contractibus quaestionis est, an[1] de peculio an in solidum pater vel dominus tenerentur: ut est in actione de dote agitatum, si filio dos data sit, an pater dumtaxat de peculio conveniretur. ego autem arbitror non solum de peculio, sed et si quid praeterea dolo malo patris capta fraudataque est mulier, competere actionem: nam si habeat res nec restituere sit paratus, aequum est eum quanti ea res est condemnari. nam quod in servo, cui res pignori data est, expressum est, hoc et in ceteris bonae fidei judiciis accipiendum esse Pomponius scripsit. namque si servo res pignori data sit, non solum de peculio et in rem verso competit actio, verum hanc quoque habet adiectionem «et si quid dolo «malo domini captus fraudatusque «actor est.» videtur autem dolo facere dominus, qui, cum haberet restituendi facultatem, non vult restituere.

37 *JULIANUS* Si creditor filii tui heredem te instituerit et tu hereditatem ejus vendideris, illa parte stipulationis «quanta pecu- «nia ex hereditate ad te pervene- 1 «rit» teneberis de peculio. Si servo tuo permiseris vicarium emere aureis octo, ille decem emerit et tibi scripserit se octo emisse tuque ei permiseris eos octo ex tua pecunia solvere et is decem solverit, hoc nomine duos aureos

(1) διαγρ. (Hal.)

θεωρεῖται ὅτι τὸ χρημάτιον εἶνε π… τῷ κληρονόμῳ.

36 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐπὶ καλῆς πίστ… συμβολαίων εἶνε ζήτημα, ἂν ἐκ χρηματίου ὁ πατὴρ ἢ κύριος εἰς … κληρον ἐνέχωνται· ὡς συνεζητήθη … τῆς περὶ προικὸς ἀγωγῆς, ἐὰν εἰς … υἱὸν ἐδόθη προίξ, ἂν ὁ πατὴρ ἐκ … χρηματίου μόνον θέλει ἐνάγεσθαι· ὅμως φρονῶ ὅτι ὄχι μόνον ἐκ τοῦ χ… ματίου, ἀλλὰ καὶ ἂν εἴς τι ἐκτὸς τοί… διὰ δόλου τοῦ πατρὸς ἐξηπατήθη … ἐφενακίσθη ἡ γυνή, ἁρμόζει ἀγω… διότι ἐὰν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, μηδ' … πρόθυμος ν' ἀποκαταστήσῃ, εἶνε … νὰ καταδικάζηται εἰς ὅσον τὸ πρᾶ… ἀξίζει. καθόσον ὅ,τι ἐπὶ δούλου, εἰ… ἐδόθη πρᾶγμα ὡς ἐνέχυρον, ἐξεδη… θη, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν κο… πίστεως δικαιοπραξιῶν δέον νὰ δεχ… μεν, ἔγραψεν ὁ Πομπώνιος. διότι … εἰς δοῦλον ἐδόθη πρᾶγμα ὡς ἐνέχυ… ὄχι μόνον ἡ ἐκ τοῦ χρηματίου κα… ἐκ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλω… τος ἁρμόζει ἀγωγή, ἀλλ' ἔχει καὶ … ἐξῆς προσθήκην· «καὶ ἂν εἴς τι ἐκ… λου τοῦ κυρίου ἐξηπατήθη καὶ ἐφε… κίσθη ὁ ἐνάγων.» θεωρεῖται δὲ ὅτι… λίως ποιεῖ ὁ κύριος ὅστις, ἐνῷ ἔχει … πρὸς ἀποκατάστασιν εὐχέρειαν δὲν… λει ν' ἀποκαταστήσῃ.

37 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ὁ πιστωτὴς … υἱοῦ σου ἐγκατέστησέ σε κληρονό… σὺ δ' ἐπώλησας τὴν κληρονομίαν … τοῦ, θὰ ἐνέχησαι ἐκ τοῦ χρηματίο… νεκα τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς ἐπερω… σεως «ὅσα χρήματα ἐκ τῆς κληρ… 1 μίας περιῆλθον εἰς σέ.» Ἐὰν εἰς … λόν σου ἐπέτρεψας ν' ἀγοράσῃ ὑφι… μενον ἀντὶ ὀκτὼ χρυσῶν, ἐκεῖνος … ἀντὶ δέκα ἠγόρασε, καὶ ἔγραψέ σοι … ἀντὶ ὀκτὼ ἠγόρασε, σὺ δ' ἐπέτρ… αὐτῷ τὰ ὀκτὼ ταῦτα ἐκ τῶν χρη… των σου νὰ καταβάλῃ, ἐκεῖνος δὲ …

tum vindicabis, sed hi vendi-
i praestabuntur dumtaxat de

eculio servi. Servum commu-
n, quem cum Titio habebam,
didi Sempronio: quaesitum est,
e peculio cum Titio aut cum
mpronio ageretur, an ejus pe-
i, quod apud me esset, ratio
eri deberet. dixi, si cum Sem-
nio ageretur, numquam ratio-
n ejus peculii, quod apud me
et, haberi debere, quia is nul-
adversus me actionem habe-
per quam id quod praestitis-
consequi posset. sed et si cum
io post annum quam vendidis-
n ageretur, similiter non esse
nputandum peculium quod apud
est, quia iam mecum agi de
ulio non posset. sin autem in-
annum ageretur, tunc quoque
endam huius peculii rationem,
tquam placuit alienato homine
mittendum creditori et cum
ditore et cum emptore agere.

Si actum sit de peculio cum eo
usum fructum in servo habet
minus consecutus sit creditor,
n est iniquum, ut ex universo
s peculio, sive apud fructua-
m sive apud proprietarium erit,
n consequatur. nihil interest,
eras suas conduxerit servus a
ctuario an pecuniam mutuam
eo acceperit[1].dari itaque debe-
actio ei adversus dominum

τέβαλε δέκα, ἕνεκα τούτου δύω μόνον χρυσοὺς θέλεις ἐκδικήσει, ἀλλ' οὗτοι θέλουσι δοθῆ τῷ πωλητῇ μόνον ἐκ τοῦ 2 χρηματίου τοῦ δούλου. Δοῦλον κοινόν, ὃν μετὰ τοῦ Τιτίου εἶχον, ἐπώλησα εἰς τὸν Σεμπρώνιον. ἠρωτήθη, ἐὰν ἤθελεν ἐγερθῆ ἡ ἐκ τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ κατὰ τοῦ Τίτιου ἢ τοῦ Σεμπρωνίου, πρέπει ἅρά γε νὰ γείνῃ ὑπολογισμὸς τοῦ χρηματίου, ὅπερ παρ' ἐμοὶ ὑπάρχει; εἶπον, ἐὰν κατά τοῦ Σεμπρωνίου ἤθελεν ἐγερθῆ ἀγωγὴ, οὐδέποτε πρέπει νὰ γίνηται ὑπολογισμὸς τοῦ χρηματίου, ὅπερ εἶνε παρ' ἐμοί, καθόσον ἐκεῖνος οὐδεμίαν ἐναντίον μου ἔχει ἀγωγήν, δι' ἧς νὰ δύναται νὰ λάβῃ ὅ,τι παρέσχεν. ἀλλὰ καὶ ἂν κατὰ τοῦ Τιτίου μετὰ τὸ ἔτος, καθ' ὃ ἐπώλησα, ἐγείρηται ἀγωγή, ὁμοίως δὲν θέλει ὑπολογίζεσθαι τὸ χρημάτιον, ὅπερ παρ' ἐμοὶ ὑπάρχει, καθόσον ἤδη δὲν δύναται νὰ ἐγερθῇ κατ' ἐμοῦ ἡ ἐκ τοῦ χρηματίου ἀγωγή. ἂν ὅμως ἐντὸς ἔτους ἐγείρηται, τότε δέον ὡσαύτως νὰ γίνηται ὑπολογισμὸς τοῦ χρηματίου τούτου, ἀφοῦ ἐδέχθησαν ὅτι ἀπαλλοτριωθέντος τοῦ δούλου δέον νὰ ἐπιτρέπηται εἰς τὸν πιστωτὴν καὶ κατὰ τοῦ πωλητοῦ καὶ κατὰ τοῦ 3 ἀγοραστοῦ νὰ ἐνάγῃ. Ἐὰν ἠγέρθη ἡ ἐκ τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ κατὰ τοῦ ἔχοντος χρησικαρπίαν ἐπὶ δούλου, ἐκ λόγου ὅστις εἰς τοῦτον ἀποβλέπει (οὐδόλως δὲ διαφέρει, ἂν τὰς ἐργασίας αὐτοῦ ἐμίσθωσεν ὁ δοῦλος ἀπὸ τὸν καρπωτὴν, ἢ δάνεια χρήματα παρ' αὐτοῦ ἔλαβεν), ὀλιγώτερον δὲ [τοῦ ὀφειλομένου] ὁ πιστωτὴς ἔλαβε, δὲν εἶνε ἄνισον νὰ λαμβάνηται αὐτὸ ἐξ ὁλοκλήρου τοῦ χρηματίου, εἴτε παρὰ τῷ καρπωτῇ εἴτε παρὰ τῷ ἰδιοκτήτῃ εὑρίσκεται. πρέπει λοιπὸν νὰ δίδηται ἀγωγὴ εἰς ἐκεῖνον κατὰ τοῦ κυ-

[1]) Si actum sit d. p. c. e. q. u. f, in servo habet ex ea causa quae ad eum pertinet nihil interest, operas suas conduxerit servus fructuario an pecuniam mutuam ab eo acceperit) et minus consecutus sit creditor, quod est iniquum, ut ex universo ejus peculio, sive apud fructuarium sive apud proprietarium erit, rem consequatur. dari itaque debebit actio ei κλπ. (Mo.)

proprietatis deducto eo, quod servus peculii nomine apud fructuarium habet.

38 *AFRICANUS* Deposui apud filium familias decem et ago depositi de peculio. quamvis nihil patri filius debeat et haec decem teneat, nihilo magis tamen patrem damnandum existimavit, si nullum praeterea peculium sit : hanc enim pecuniam, cum mea maneat, non esse peculii. denique quolibet alio agente de peculio minime dubitandum ait computari non oportere. itaque ad exhibendum agere me et exhibitam vindicare debere.

*1* Si nuptura filio familias dotis nomine certam pecuniam promiserit et divortio facto agat de dote cum patre, utrumne tota promissione an deducto eo, quod patri filius debeat, liberari eam oporteret? respondit tota promissione eum liberandam esse, cum certe et si ex promissione cum ea ageretur, exceptione doli mali tueri

*2* se posset. Stichus habet in peculio Pamphilum qui est decem, idem Pamphilus debet domino quinque. si agatur de peculio Stichi nomine, placebat aestimari debere pretium Pamphili et quidem totum non deducto eo, quod domino Pamphilus debet : neminem enim posse intellegi ipsum in suo peculio esse : hoc ergo casu damnum dominum passurum, ut pateretur, si cuilibet alii servorum suorum peculium non habenti credidisset. idque ita se habere· eviden-

ρίου τῆς ἰδιοκτησίας, ἀφαιρουμένο
κείνου, ὅπερ ὁ δοῦλος λόγῳ χρημα
ἔχει παρὰ τῷ καρπωτῇ.

38 *ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ* Κατέθεσα παρὰ
ὑπεξουσίῳ δέκα, καὶ ἐκ τοῦ παρα
τατεθέντος ἐγείρω τὴν ἀγωγὴν τοῦ
ματίου. καίτοι οὐδὲν εἰς τὸν πατέρ
υἱὸς ὀφείλει, καὶ τὰ δέκα ἐκεῖνα
τεῖ, οὐδὲν ἧττον δέον νὰ καταδ
ζηται ὁ πατήρ, ἐφρόνει, ἐὰν μηδὲ
τὸς τούτων χρημάτιον ὑπάρχῃ.
τὰ χρήματα ἐκεῖνα, ἐπειδὴ ἰδικά
μένουσι, δὲν εἶνε τοῦ χρηματίου·
οἱουδήποτε ἄλλου ἐνάγοντος ἐκ
χρηματίου ἐλαχίστη ὑπάρχει ἀμφ
λία, λέγει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ συν
λογίζωνται. λοιπὸν δύναμαι ἐγὼ
ἐναγάγω πρὸς παράστασιν, καὶ
*1* ταύτην νὰ διεκδικήσω. Ἐὰν μέλ
σά τις νὰ ὑπανδρευθῇ υἱὸν ὑπεζο
λόγῳ προικὸς ὑπεσχέθη ὡρισμένα
ματα, καὶ διαζυγίου γενομένου ἐ
τὸν πατέρα περὶ τῆς προικός, ἆ
ἀφ' ὅλης τῆς ὑποσχέσεως ἢ ἀφαι
ἐκείνου, ὅπερ εἰς τὸν πατέρα ὁ υἱὸς
λει, δέον ἐκείνη ν' ἀπαλλάσσηται
πήντησεν ὅτι ἀφ' ὅλης τῆς ὑποσχέ
δέον αὕτη ν' ἀπαλλάσσηται, ἀφο
βαίως καὶ ἂν ἐκ τῆς ὑποσχέσεως
γετο, θὰ ἠδύνατο νὰ προστατεύσῃ
*2* τὴν διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ δόλ
Στίχος ἔχει ἐν τῷ χρηματίῳ τὸν
φιλον ἀξίζοντα δέκα, ὁ αὐτὸς δὲ
φιλος ὀφείλει εἰς τὸν κύριον πέντε
ἕνεκα τοῦ Στίχου ἐγερθῇ ἡ ἀγωγ
χρηματίου, ἐδέχθησαν ὅτι δέον να
τιμᾶται ἡ ἀξία τοῦ Παμφίλου,
μάλιστα ὁλόκληρος, οὐχὶ δ' ἀφα
ἐκείνου, ὅπερ εἰς τὸν κύριον ὁ Πα
λος ὀφείλει· διότι οὐδεὶς δύναται
θεωρῆται ὅτι αὐτὸς οὗτος εἶνε
χρηματίῳ ἑαυτοῦ. ἐν ταύτῃ λοιπ
περιπτώσει ζημίαν ὁ κύριος θέλει
στῇ, ὡς θὰ ὑφίστατο, ἐὰν εἰς οἱ

apparitum ait, si Sticho pe-
um legatum esse proponatur :
certe si ex testamento agat,
endus non est ejus, quod vica-
suus debet, aliter quam ex pe-
o ipsius deductionem pati: alio-
futurum, ut, si tantundem
rius domino debeat, ipse nihil
peculio habere intellegatur,

nod certe est absurdum. Servo
m tibi vendideram pecuniam
didi : quaesitum est, an ita mi-
n te actio de peculio dari de-
t, ut deducatur id, quod apud
ex eo remanserit. quod quidem
ime verum est, nec interert,
a annum qnam vendiderim an
tea experiar : nam nec ceteris
dem, qui tunc cum eo contra-
int, in me actio datur. in con-
rium quoque agentibus mecum
, qui antea cum eo servo con-
xissent, non deducam id, quod
tea mihi debere coeperit. ex
apparet onus ejus peculii,
d apud me remanserit, ad po-
rioris temporis contractus per-
ere non debere.

39 *FLORENTINUS* Peculium et
eo consistit, quod parsimonia
quis paravit vel officio meruе-
a quolibet sibi donari idque
ut proprium patrimonium ser-
m suum habere quis voluerit.

40 *MARCIANUS* Peculium na-
tur crescit decrescit moritur,
ideo eleganter Papirius Fronto
ebat peculium simile esse ho-
mini. Quomodo autem peculium

ποτε ἕτερον ἐκ τῶν δούλων του χρημάτιον μὴ ἔχοντα εἶχε δανείσει. ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, ἐναργέστερον θέλει φανῆ, λέγει, ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι εἰς τὸν Στίχον ἐκληροδοτήθη χρημάτιον. οὗτος βεβαίως ἐὰν ἐκ τῆς διαθήκης ἐνάγῃ, δὲν θέλει ἀναγκάζεσθαι νὰ ὑποστῇ ἀφαίρεσιν ἐκείνου, ὅπερ ὁ ὑφιστάμενός του ὀφείλει, ἄλλως, παρὰ ἐκ τοῦ χρηματίου αὐτοῦ τούτου. εἰ δ' ἄλλως θέλει συμβῆ ὥστε, ἐὰν ἄλλο τόσον ὁ ὑφιστάμενος ὀφείλῃ εἰς τὸν κύριον, αὐτὸς μηδὲν νὰ θεωρῆται ὅτι ἔχει ἐν τῷ χρη-
3 ματίῳ, ὅπερ βεβαίως εἶνε ἄτοπον. Εἰς δοῦλον, ὃν εἰς σὲ εἶχον πωλήσει, ἐδάνεισα χρήματα· ἠρωτήθη, ἂν οὕτω πρέπῃ νὰ μοὶ δίδηται ἡ ἀγωγὴ τοῦ χρηματίου κατὰ σοῦ, ὥστε ν' ἀφαιρῆται ἐκεῖνο, ὅπερ παρ' ἐμοὶ ἐξ ἐκείνου ἔμεινε. τοῦτο βεβαίως ἐλάχιστα εἶνε ὀρθόν, οὐδὲ διαφέρει, ἂν ἐντὸς τοῦ ἔτους καθ' ὃ ἐπώλησα, ἢ κατόπιν ἐνάγω· διότι οὐδ' εἰς τοὺς λοιποὺς, οἵτινες τότε μετ' ἐκείνου συνεβλήθησαν, δίδεται κατ' ἐμοῦ ἀγωγή. ἐξ ἐναντίας ἐπίσης ἐὰν ἐνάγωσιν ἐμὲ ἐκεῖνοι, οἵτινες πρότερον μετὰ τοῦ δούλου εἶχον συμβληθῆ, δὲν δύναμαι ν' ἀφαιρέσω ἐκεῖνο, ὅπερ κατόπιν ἤρξατο νὰ ὀφείλῃ εἰς ἐμέ. ἐκ τούτου καταφαίνεται ὅτι τὸ βάρος τοῦ χρηματίου, ὅπερ παρ' ἐμοὶ ἔμεινε, δὲν πρέπει ν' ἀποβλέπῃ εἰς τὰ συμβόλαια τοῦ μεταγενεστέρου χρόνου.

39 *ΦΛΩΡΕΝΤΙΝΟΣ* Χρημάτιον καὶ ἐξ ἐκείνου συνίσταται, ὅπερ τις διὰ τῆς οἰκονομίας του ἀπέκτησεν, ἢ δι' ὑπηρεσίαν ἠξιώθη νὰ λάβῃ ὡς δῶρον παρά τινος, καὶ τοῦτο ἠθέλησέ τις ὡς ἰδίαν περιουσίαν νά ἔχῃ ὁ δοῦλός του.

40 *ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ* Τὸ χρημάτιον γεννᾶται, αὐξάνει, ἐλαττοῦται, θνήσκει, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιτυχῶς ὁ Παπίριος Φρόντων ἔλεγεν ὅτι τὸ χρημάτιον εἶνε
1 ὅμοιον πρὸς δοῦλον. Τίνι δὲ τρόπῳ τὸ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

nascitur, quaesitum est. et ita veteres distinguunt, si id adquisiit servus quod dominus necesse non habet praestare, id esse peculium, si vero tunicas aut aliquid simile quod ei dominus necesse habet praestare, non esse peculium. ita igitur nascitur peculium: crescit, cum auctum fuerit: decrescit, cum servi vicarii moriuntur, res intercidunt: moritur, cum ademptum sit.

41 *ULPIANUS* Nec servus quicquam debere potest nec servo potest deberi, sed cum eo verbo abutimur, factum magis demonstramus quam ad ius civile referimus obligationem. itaque quod servo debetur, ab extraneis dominus recte petet, quod servus ipse debet, eo nomine in peculium et, si quid inde in rem domini versum est, in dominum actio datur.

42 *IDEM* In adrogatorem de peculio actionem dandam quidam recte putant, quamvis Sabinus et Cassius ex ante gesto de peculio actionem non esse dandam existimant.

43 *PAULUS* Si posteaquam tecum de peculio egi, ante rem judicatam servum vendideris, Labeo ait etiam ejus peculii nomine, quod apud emptorem quaesierit, damnari te debere nec succurrendum tibi: culpa enim tua id accidisse, qui servum verdidisses.

44 *ULPIANUS* Si quis cum filio

χρημάτιον γεννᾶται, ἠρωτήθη. ο
λοιπὸν οἱ ἀρχαῖοι διακρίνουσιν, ἐὰν
ὁ δοῦλος ἀπέκτησέ τι, ὅπερ ὁ κ
δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ παράσχῃ [αὐ
τοῦτο εἶνε χρημάτιον, ἐὰν ὅμως [
κτησε] χιτῶνας, ἢ ἄλλο τι ὅμοιο
περ ὁ κύριος ἤθελε κατ' ἀνάγκην
ράσχει αὐτῷ, δὲν εἶνε χρημάτιον.
λοιπὸν γεννᾶται τὸ χρημάτιον. α
νει δέ, ὅταν καθίσταται περισσότ
ἐλαττοῦται, ὅταν οἱ τοῦ δούλου ὑφι
μενοι θνήσκωσι, πράγματα κατα
φωνται· θνήσκει δέ, ὅταν ἀφαιρῆ

41 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Οὔτε δοῦλος δ
ται νὰ ὀφείλῃ τι, οὔτε εἰς δοῦλον
δυνατὸν νὰ ὀφείληται, ἀλλ' ὅταν
λέξιν ταύτην μεταχειριζώμεθα, τὸ
γονὸς μᾶλλον δεικνύομεν, παρὰ ε
άστικὸν δίκαιον ἀναφέρομεν τὴν
χήν. ὅθεν ὅ,τι εἰς δοῦλον ὀφείλεται
γκύρως παρὰ τῶν ἐξωτικῶν ἀπαι
κύριος, ὅ,τι δ' αὐτὸς ὁ δοῦλος ὀφι
ἕνεκα τούτου δίδεται [κατὰ τοῦ κυ
ἡ τοῦ χρηματίου, καὶ, ἄν τι εἰς ὄ
τοῦ κυρίου ἐντεῦθεν κατηναλώθη,
δεται ἡ ἀνάλογος] κατὰ τοῦ κ
ἀγωγή.

42 *Ο ΑΥΤΟΣ* Κατὰ τοῦ υἱοποιή
τος ὀρθῶς τινες φρονοῦσιν ὅτι π
νὰ δίδηται ἡ τοῦ χρηματίου ἀγ
καίτοι ὁ Σαβῖνος καὶ ὁ Κάσσιος
νοῦσιν ὅτι ἐκ τῆς προηγουμένης
γείας δὲν δίδεται ἡ τοῦ χρημ
ἀγωγή.

43 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἀφοῦ σε ἐνήγ
ἐκ τοῦ χρηματίου, πρὸ τοῦ πέρ
τῆς δίκης ἐπώλησας τὸν δοῦλον, ὀ
βέων λέγει ὅτι καὶ δι' ἐκεῖνο τὸ
μάτιον, ὅπερ παρὰ τῷ ἀγοραστῇ
κτησε, δέον νὰ καταδικάζησαι,
πρέπει νὰ παρέχηταί σοι συνδρομή
τι ἐκ πταίσματός σου ἐγένετο τ
καθόσον ἐπώλησας τὸν δοῦλον.

44 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις μετὰ

ilias contraxerit, duos habet itores, filium in solidum et pam dumtaxat de peculio.

5 *PAULUS* Ideoque si pater fipeculium ademisset, nihilo mi creditores cum filio agere sunt.

6 *IDEM* Qui peculii administionem concedit, videtur pertere generaliter, quod et speiter permissurus est.

7 *IDEM* Quotiens in taberna scriptum fuisset «cum Ianuaservo meogerinegotium veto», solum consecutum esse domim constat, ne institoria teneaur, non etiam de peculio. Sabis respondit non alias dandam peculio actionem in dominum, n servus fideiussisset, nisi in n domini aut ob rem peculiaem fideiussisset. Si semel acn sit de peculio, quamvis minus eniatur rei judicandae tempore peculio quam debet, tamen caunibus locum esse non placuit futuro incremento peculii: hoc m in pro socio actione locum bet, quia socius universum debet. Si creditor servi ab emptoesset partem consecutus, comtere in reliquum in venditorem le judicium Proculus ait, sed re egra non esse permittendum tori dividere actionem, ut simul m emptore et cum venditore exriatur: satis enim esse hoc som ei tribui, ut rescisso superiojudicio in alterum detur ei ac, cum electo neo minus esset nsecutus: et hoc jure utimur.

ὑπεξουσίου συνεβλήθη, δύω ἔχει ὀφειλέτας, τὸν υἱὸν εἰς ὁλόκληρον, καὶ τὸν πατέρα ἐκ τοῦ χρηματίου μόνον.

45 *ΠΑΥΛΟΣ* Καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν ὁ πατὴρ εἶχεν ἀφαιρέσει ἀπὸ τὸν υἱὸν τὸ χρημάτιον, οὐδὲν ἧττον οἱ πιστωταὶ δύνανται νὰ ἐναγάγωσι τὸν υἱόν.

46 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅστις παρεχώρησε τὴν διοίκησιν χρηματίου, θεωρεῖται ὅτι γενικῶς ἐπέτρεψεν, ὅ,τι καὶ εἰδικῶς ἤθελεν ἐπιτρέψει.

47 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅταν ἐπὶ ἐργαστηρίου εἶνε γεγραμμένον ὡς ἑξῆς: «μετὰ τοῦ δούλου μου Ἰανουαρίου ἀπαγορεύω τὴν σύναψιν συμβολαίου,» γνωστὸν ὅτι τοῦτο μόνον ὁ κύριος ἐπιτυγχάνει, τὸ νὰ μὴ ἐνέχηται ἐκ τῆς κατὰ τοῦ προστήσαντος [ἀγωγῆς] οὐχὶ δὲ καὶ τῆς 1 ἐκ τοῦ χρηματίου. Ὁ Σαβῖνος ἀπήντησεν ὅτι δὲν θέλει δίδεσθαι κατὰ τοῦ κυρίου ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ ἄλλως, ὅταν ὁ δοῦλος ἠγγυήθη, παρ' ἐὰν εἰς ὑπόθεσιν τοῦ κυρίου, ἢ διὰ πρᾶγμα 2 τοῦ χρηματίου ἠγγυήθη. Ἐὰν ἅπαξ ἠγέρθη ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγή, καίτοι εὑρίσκεται κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκδικάσεως τῆς ὑποθέσεως ἐν τῷ χρηματίῳ ὀλιγώτερον τοῦ ὀφειλομένου, ὅμως ἐδέχθησαν ὅτι δὲν λαμβάνουσι χώραν ἀσφάλειαι περὶ μελλούσης αὐξήσεως τοῦ χρηματίου· διότι τοῦτο ἐν τῇ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγῇ λαμβάνει χώραν, καθόσον ὁ ἑταῖρος εἰς ὁλόκληρον ἐνέχεται. 3 Ἐὰν ὁ πιστωτὴς δούλου ἔλαβε παρὰ τοῦ ἀγοραστοῦ μέρος, ἁρμόζει διὰ τὸ ὑπόλοιπον κατὰ τοῦ πωλητοῦ ὠφέλιμος ἀγωγή, λέγει ὁ Πρόκουλος· ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς δὲν θέλει ἐπιτραπῆ εἰς τὸν ἐνάγοντα νὰ διαιρέσῃ τὴν ἀγωγήν, ὥστε συγχρόνως κατά τε τοῦ ἀγοραστοῦ καὶ κατὰ τοῦ πωλητοῦ νὰ ἐναγάγῃ· διότι εἶνε ἀρκετὸν τοῦτο μόνον εἰς αὐτὸν νὰ χορηγηθῇ, ὥστε καταλυομένης τῆς προηγουμένης δίκης νὰ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

4 Non tantum autem quivis creditor cum venditore ex ante gesto agere potest, sed et ipse emptor, idque et Juliano videtur, quamvis et deducere ipse potest adversus alium agentem, dum tamen id. quod apud se habet, computet,

δοθῇ ἀγωγὴ κατὰ τοῦ ἑτέρου, ἀφο
τοῦ ἐκλεχθέντος ἐναγομένου ὀλι
τερον ἤθελε λάβει· τοῦτο δ' εἶνε κα
4 ἐν χρήσει δίκαιον. Οὐχὶ δὲ μ
οἱοσδήποτε πιστωτὴς κατὰ τοῦ πω
τοῦ ἐκ τοῦ προηγουμένως ἐνεργηθέ
[ὑπὸ τοῦ δούλου] δύναται νὰ ἐγείρ
γωγήν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἀγορασ
τοῦτο δὲ καὶ ὁ Ἰουλιανὸς φρονεῖ,
τοι καὶ ν' ἀφαιρέσῃ οὗτος δύνατο
ναντίον ἑτέρου ἐνάγοντος, ὅτε ὅ
συνυπολογίζει ὅ,τι παρ' ἑαυτῷ ἐ

5 Si servus deducto peculio venditus sit, procedit, ut venditor et deductione uti possit[1], et si post venditionem coeperit aliquid venditori servus debere, non minuit peculia[2], quia non domino debet.

5 Ἐὰν δοῦλος ἀφαιρεθέντος τοῦ
ματίου ἐπωλήθη, ἐπέρχεται ὥστε
πωλητὴς νὰ δύναται νὰ ποιήσῃ χρ
καὶ ἀφαιρέσεως, ἐὰν πρὸ τῆς πωλήσ
ὤφειλέ τι αὐτῷ ὁ δοῦλος, ἐὰν δὲ μ
τὴν πώλησιν ἤρξατο νὰ ὀφείλῃ
δοῦλος εἰς τὸν πωλητήν, δὲν ἐλα
τὸ χρηματίον, καθόσον δὲν ὀφειλε

(1) si ante venditionem servus ei aliquid debuerit προσθ. (Mo.)
(2) minuat peculium (Mo.)

6 Quae diximus in emptore et venditore, eadem sunt et si alio quovis genere dominium mutatum sit, ut legato, dotis datione, quia quasi patrimonium liberi hominis peculium servi intellegitur, ubicumque esset.

6 τὸν κύριον. Ὅσα εἴπομεν περὶ
ραστοῦ καὶ πωλητοῦ, εἶνε ταὐτὰ
ἂν καθ' οἱονδήποτε ἄλλον τρόπον
τεβλήθη ἡ κυριότης, ὡς διὰ κληρ
σίας, δόσεως προικός, καθόσον ὡς
ριουσία τοῦ ἐλευθέρου ἀνθρώπου θεω
ται τὸ τοῦ δούλου χρηματίον, ὁποι
ποτε καὶ ἂν εὑρίσκηται.

48 *IDEM* Libera peculii administratio non permanet neque in fugitivo neque in subrepto neque in eo, de quo nesciat quis, vivat 1 an mortuus sit. Cui peculii administratio data est, delegare debitorem suum potest.

48 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἡ ἐλευθέρα τοῦ
ματίου διαχείρισις δὲν μένει οὔτε
τὸν φυγάδα, οὔτε εἰς ἐκεῖνον, περ
1 τις ἀγνοεῖ ἂν ζῇ ἢ εἶνε νεκρός.
κεῖνος εἰς ὃν ἐδόθη ἡ διαχείρισις
χρηματίου, δύναται ν' ἀντιδώσῃ
ἑαυτοῦ ὀφειλέτην.

49 *POMPONIUS* Non solum id peculium est, quod dominus servo concessit, verum id quoque, quod ignorante quidem eo adquisitum sit, tamen, si rescisset, passurus 1 erat esse in peculio. Si ignorante me servus meus negotia mea

49 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Οὐχὶ μόνον ἐκ
εἶνε χρηματίον, ὅπερ ὁ κύριος εἰς
λον παρεχώρησεν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο
περ ἐν ἀγνοίᾳ μὲν ἐκείνου ἀπεκτ
ὅμως, ἐὰν τὸ ἐγίνωσκε, ἤθελεν ἀφ
1 νὰ εἶνε ἐν τῷ χρηματίῳ. Ἐὰν
γνοοῦντος ἐμοῦ δοῦλός μου ἐδιοίκ

ministraverit, tantidem debitor ihi intellegetur, quanti tenebar, si liber negotia mea administrasset.Ut debitor vel servus domino vel dominus servo intellegar, ex causa civili computandum st: ideoque si dominus in rationes as referat se debere servo suo, m omnino neque mutuum acceerit neque ulla causa praecesseat debendi, nuda ratio non facit m debitorem.

50 *PAPINIANUS* Eo tempore, uo in peculio nihil est, pater latat: in bonorum possessionem us rei servandae causa mitti non ossum, qui de peculio cum eo acrus sum, quia non fraudationis ausa latitat qui, si judicium acceret, absolvi deberet. nec ad rem ertinet, quod fieri potest, ut damatio sequatur: nam et si in diem el sub conditione debeatur, fraudationis causa non videtur latitae, tametsi potest judicis injuria ondemnari. sed fideiussorem dam eo tempore, quo nihil in peulio est, teneri pntat Julianus, uoniam fideiussor futurae quoque ctionis accipi possit, si tamen sic

acceptus est.Si creditor patrem, ui de peculio tenebatur, heredem nstituerit, quia mortis tempus in Falcidiae ratione spectatur, illius emporis peculium considerabitur.

2 Etiam postquam dominus de peculio conventus est, fideiussor pro servo accipi potest et ideo[1], qua ratione, si post actionem dictatam

(1) διαγρ. (Mo.)

ὑποθέσεις μου, διὰ τοσοῦτον θεωρεῖται ὀφειλέτης μου, δι' ὅσον θὰ ἐνείχετο, ἐὰν ἐλεύθερος [ὢν] εἶχε διοικήσει τὰς ὑπο-2 θέσεις μου. Ἵνα εἴτε ὁ δοῦλος θεωρηθῇ ὀφειλέτης τοῦ κυρίου, εἴτε ὁ κύριος τοῦ δούλου, δέον νὰ ἐξάγηται ἐκ λόγου πραγματικοῦ· καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν ὁ κύριος ἐν τοῖς λογαριασμοῖς του ἀναφέρῃ ὅτι ὀφείλει εἰς τὸν δοῦλόν του, ἐνῷ οὐδόλως οὔτε δάνειον ἔλαβεν, οὔτε οὐδεμία αἰτία χρέους προηγήθη, ὁ λογαριασμός μόνος δὲν καθιστᾷ ἐκεῖνον ὀφειλέτην.

50 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἐν τῷ χρηματίῳ οὐδὲν ὑπάρχει, ὁ πατὴρ κρύπτεται· δὲν δύναμαι νὰ πεμφθῶ εἰς τὴν διακατοχὴν τῆς περιουσίας πρὸς διατήρησιν τῶν πραγμάτων, προκειμένου νὰ ἐναγάγω ἐκεῖνον ἐκ τοῦ χρηματίου, καθόσον οὐχὶ πρὸς καταδολίευσιν κρύπτεται ὅστις, ἐὰν ἀνεδέχετο τὴν ἀγωγήν, ἔδει ν' ἀπολυθῇ· οὐδ' ἔχει ἐπιρροήν, ὅτι δύναται νὰ συμβῇ, ὥστε νὰ ἐπέλθῃ καταδίκη· διότι καὶ ἂν ὑπὸ προθεσμίαν ἢ ὑπὸ αἵρεσιν ὀφείληται, δὲν θεωρεῖται ὅτι πρὸς καταδολίευσιν κρύπτεται, καίτοι δυνατὸν ἐκ σφάλματος τοῦ δικαστοῦ νὰ καταδικασθῇ. ἀλλ' ὁ ἐγγυητὴς ὁ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον δοθείς, καθ' ὃν οὐδὲν ὑπάρχει ἐν τῷ χρηματίῳ, ἐνέχεται, φρονεῖ ὁ Ἰουλιανός, καθόσον ἐγγυητὴς δύναται καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν ἀγωγὴν νὰ ληφθῇ, ἂν βεβαίως 1 οὕτως ἐλήφθη. Ἐὰν ὁ πιστωτὴς τὸν πατέρα, ὅστις ἐκ τοῦ χρηματίου ἐνείχετο, ἐγκατέστησε κληρονόμον, ἐπειδὴ ἐπὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ Φαλκιδίου ὁ τοῦ θανάτου χρόνος ὑπ' ὄψιν λαμβάνεται, ἐκείνου τοῦ χρόνου τὸ χρημάτιον 2 θέλει ληφθῆ ὑπ' ὄψιν. Καὶ ἀφοῦ ὁ κύριος ἐκ τοῦ χρηματίου ἐνήχθη, δύναται νὰ ληφθῇ ὑπὲρ τοῦ δούλου ἐγγυητής, καὶ δι' ὃν λόγον, ἐὰν μετὰ τὴν

servus pecuniam exsolverit, non magis repetere potest quam si judicium dictatum non fuisset, eadem ratione fideiussor quoque utiliter acceptus videbitur, quia naturalis obligatio, quam etiam servus suscipere videtur, in litem 3 translata non est. Servus alienus, cum bonae fidei[1] serviret mihi, nummos a Titio mutuatos[2] mihi dedit, ut eum manumitterem, et manumisi: creditor quaerebat, quem de peculio conveniret. dixi, quamquam creditor electionem alias haberet, tamen in proposito dominum esse conveniendum et eum ad exhibendum mecum acturum pecuniae nomine, quae ipsi esset adquisita nec in eam causam alienata, quae pro capite servi facta proponenetur: neque enim admittendum esse distinctionem existimantium, si non manumittam, domini pecuniam esse, manumissione vero secuta videri pecuniam ex re mea quaesitam mihi, quoniam magis propter rem meam, quam ex re mea pecunia mihi daretur.

(1) bona fide — (2) mutuatus (Mo.)

51 *SCAEVOLA* Quod debetur servo ab extraneis, agenti de peculio non omnimodo dominus ad quantitatem debiti condemnandus est, cum et sumptus in petendo et eventus exsecutionis possit esse incertus et cogitanda sit mora temporis quod datur judicatis, aut venditionis bonorum, si id magis faciendum erit. ergo si paratus sit actiones mandare, absolvetur. quod enim dicitur, si cum uno ex sociis agatur, universum peculium com-

ἔγερσιν τῆς ἀγωγῆς ὁ δοῦλος ἐπλ
ρωσε τὰ χρήματα, δὲν δύναται ν' ἀν
ζητήσῃ [αὐτὰ] ὡς ἐὰν ἡ ἀγωγὴ
εἶχεν ἐγερθῆ, κατὰ τὸν αὐτὸν λό
καὶ ὁ ἐγγυητὴς ἐπωφελῶς ληφθεὶς θέ
θεωρεῖσθαι, καθόσον ἡ φυσικὴ ἐνο
ἦν καὶ ὁ δοῦλος θεωρεῖται ὅτι ἀνα
χεται, δὲν ἦχθη εἰς δίκην. Δοῦλος ὁ
λότριος ἐνῷ ἐδούλευέ με καλῇ τῇ πίστ
δανεισθεὶς παρὰ τοῦ Τιτίου νομίσμα
ἔδωκεν εἰς ἐμέ, ἵνα χειραφετήσω αὐτ
καὶ ἐχειραφέτησα· ὁ πιστωτὴς ἠρώ
τίνα ἐκ τοῦ χρηματίου νὰ ἐναγά
εἶπον ὅτι, καίτοι ὁ πιστωτὴς θὰ εἶ
ἄλλως ἐπιλογήν, ὅμως ἐπὶ τοῦ προ
μένου ὁ κύριος δέον νὰ ἐναχθῇ, οὗ
δὲ θέλει ἐναγάγει ἐμὲ πρὸς παράσ
σιν ἕνεκα τῶν χρημάτων, ἅτινα ὑ
αὐτοῦ μὲν ἀπεκτήθησαν, δὲν διετέ
σαν ὅμως οὕτως, ὡς ἕνεκα τοῦ δού
προβάλληται [ὑπὸ τοῦ πιστωτοῦ]. δι
δὲν πρέπει νὰ δεχθῶμεν τὴν διάκρ
τῶν φρονούντων ὅτι, ἐὰν μὴ χειρα
τήσω, τὰ χρήματα εἶνε τοῦ κυρίου,
χειραφεσίας ὅμως ἐπελθούσης, θεωρ
ται τὰ χρήματα ἐκ πράγματός μοι
ποκτηθέντα ὑπὲρ ἐμοῦ, καθόσον μ
λον ἕνεκα τοῦ πράγματός μου, παρ
τῆς [κυριότητος ἐπὶ] τοῦ πράγματός
ἠθελόν μοι δοθῆ τὰ χρήματα.

51 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Ἐκ τοῦ ὅτι εἰς
δοῦλον ὀφείλεται παρ' ἐξωτικῶν, ἐ
ρομένης ἀγωγῆς ἐκ τοῦ χρηματίου
θέλει ἐξάπαντος ὁ δοῦλος καταδι
σθῆ εἰς τὴν ποσότητα τοῦ [πρὸς
δοῦλον] χρέους, καθόσον καὶ ἡ δαπ
τῆς ἀγωγῆς καὶ τὸ ἀποτέλεσμα
εἰσπράξεως δύναται νὰ εἶνε ἀβέβα
δέον δὲ νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν κ
προθεσμία ἥτις δίδεται εἰς τοὺς κα
δικασθέντας, ἢ διὰ τὰς πωλήσεις
πραγμάτων, ἐὰν τοῦτο μᾶλλον ἦ
γείνει. λοιπὸν ἐὰν εἶνε [ὁ κύριος] πρ

putandum quia sit cum socio acio, in eodem redibit, si actiones paratus sit praestare: et in omnibus, quos idcirco teneri dicimus quia habent actionem, delegatio pro justa praestatione est.

52 *PAULUS* Ex facto quaeritur: qui tutelam quasi liber administrabat, servus pronuntiatus est. an si conveniatur ejus dominus a pupillo, cujus quidem potiorem causam quam creditorum ceterorum servi habendam rescriptum est, an vel id deducatur ex peculio, quod domino debetur? et si putaveris posse deduci, an interest, utrum, cum adhuc in libertate ageret, domini debitor factus est, an postea? et an de peculio impuberi competat? respondi nullum privilegium praeponi patri vel domino potest, cum ex persona filii vel servi de peculio conveniuntur. plane in ceteris creditoribus habenda est ratio privilegiorum: quid enim si filius dotem accepit, tutelam administravit? merito igitur et in servo, qui pro tutore egit, id rescriptum est, ut quia occupantis melior solet esse condicio, quam[1] ceterorum prohibebitur actio. plane si ex re pupilli nomina fecit vel pecuniam in arca deposuit, datur ei vindicatio nummorum et adversus debitores utilis actio, scilicet si num-

(1) διαγρ. (Kell.)

μος νὰ ἐκχωρήσῃ τὰς [κατὰ τῶν ὀφειλετῶν τοῦ δούλου] ἀγωγάς, ἀπολύεται. ὅπερ δὲ λέγεται, ὅτι ἐὰν καθ' ἑνὸς ἐκ τῶν ἑταίρων ἐγείρηται ἀγωγή, ὁλόκληρον τὸ χρηματίον δέον νὰ ὑπολογίζηται, καθόσον ὑπάρχει κατὰ τοῦ [συν]εταίρου ἀγωγή, ἀνάγεται εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἐὰν δηλ. εἶνε πρόθυμος νὰ ἐκχωρήσῃ τὰς ἀγωγάς· καὶ ἐπὶ πάντων, περὶ ὧν λέγομεν ὅτι ἐνέχονται διὰ τοῦτο, ὅτι ἔχουσιν ἀγωγήν, ἡ ἀντίδοσις εἶνε ἀντὶ ἐγκύρου καταβολῆς.

52 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐκ [τῆς ἐξῆς] περιπτώσεως ἐγεννήθη ζήτημα· διοικήσας τις ἐπιτροπείαν ὡς ἐλεύθερος, [κατόπιν] ἐκηρύχθη δοῦλος· ἐὰν ἐνάγηται ὁ κύριος αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἀνήβου, ὅστις βεβαίως [καθὰ] ἀντεπεστάλη εἶνε ἐπικρατέστερος τῶν λοιπῶν πιστωτῶν τοῦ δούλου, ἆρά γε ἀφαιρεῖται ἐκ τοῦ χρηματίου, ὅ,τι εἰς τὸν κύριον ὀφείλεται; καὶ τεθέντος ὅτι δύναται νὰ γείνῃ ἀφαίρεσις, ἆρά γε διαφέρει ἂν ἐγένετο ὀφειλέτης τοῦ κυρίου ἐνῷ εἰσέτι ὡς ἐλεύθερος ἐνήργει ἢ κατόπιν; πρὸς δὲ ἡ ἐκ τοῦ χρηματίου [ἀγωγὴ] ἁρμόζει εἰς τὸν ἄνηβον; ἀπήντησεν ὅτι οὐδὲν προνόμιον δύναται νὰ προβληθῇ ὑπὲρ τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ κυρίου, ὅταν ἕνεκα τοῦ δούλου ἐνάγωνται ἐκ τοῦ χρηματίου. βεβαίως ὡς πρὸς τοὺς λοιποὺς πιστωτὰς δέον νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν προνόμια. διότι τί [θὰ εἴπωμεν] ἐὰν ὁ υἱὸς ἔλαβε προῖκα, ἐδιοίκησεν ἐπιτροπείαν; δικαίως λοιπὸν καὶ ἐπὶ δούλου, ὅστις ἀντὶ ἐπιτρόπου ἐνήργησεν, ἀντεπεστάλη τοῦτο, καὶ ἀφοῦ ὁ καταλαβὼν εἶνε συνήθως ἐπικρατέστερος, ἡ τῶν λοιπῶν ἀγωγὴ ἐμποδίζεται. βεβαίως ἐὰν ἐκ πράγματος τοῦ ἀνήβου ἐποίησε πιστώσεις, ἢ χρήματα ἐν ταμείῳ κατέθηκε, δίδεται εἰς αὐτὸν διεκδίκησις τῶν νομισμάτων, καὶ ἐναντίον τῶν ὀφειλετῶν ὠφέλιμος ἀγωγή, ἐὰν, ἐννοεῖται, κατη-

mos consumpserunt: hic enim alienare eos non potuit: quod et in quovis tutore dicendum est. nec tamen interesse puto, quando domino debere coepit, utrum cum in libertatis possessione esset an postea: nam et si Titii servo credidero ejusque dominus esse coepero, deducam quod prius credidi, si conveniri de peculio, coepero. quid ergo est? quia de peculio actio deficit, utilis actio in dominum quasi tutelae danda erit, ut quod ille pro patrimonio habuit, pecu-

1 lium esse intellegatur. Si dos filio familias sit data vel tutelam administraverit, habenda erit ratio privilegiorum in actione de peculio dilata interim ceterorum creditorum actione vel interposita cautione, si priores agant qui privilegium non habent, restitutum iri quod acceperunt, si inferatur postea cum patre actio privilegii.

53 *IDEM* Si Sticho peculium cum manumitteretur ademptum non est, videtur concessum: debitores autem convenire nisi mandatis sibi actionibus non potest.

54 *SCAEVOLA* Filio familias uni ex heredibus praedia praelegavit ut instructa erant cum servis: hi servi domini debitores fuerunt: quaesitum est, an ceteris heredibus adversus eum actio de peculio competat. respondit non competere.

55 *NERATIUS* Is cum quo de peculio agebam a te vi exemptus

νάλωσαν τὰ νομίσματα· διότι ἐκεῖν
δὲν ἠδύνατο ν' ἀπαλλοτριώσῃ ταῦτ
ὅπερ καὶ ἐπὶ οἱουδήποτε ἐπιτρόπ
θέλει λεχθῆ. δὲν ἐνδιαφέρει δὲ φρον
πότε ἤρξατο νὰ ὀφείλῃ εἰς τὸν κύρι
ἂν ὅτε ἦτο κάτοχος τῆς ἐλευθερίας
κατόπιν. διότι καὶ ἂν εἰς δοῦλον τ
Τιτίου δανείσω, ἄρξωμαι δὲ νὰ εἶμ
κύριος τοῦ ἰδίου, δύναμαι ν' ἀφαιρέ
ὅ,τι πρότερον ἐδάνεισα, ἐὰν ἐνάγωμ
ἐκ τοῦ χρηματίου. τί λοιπόν; ἀφ
ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ ἀργεῖ, θέ
δίδεσθαι κατὰ τοῦ κυρίου ὠφέλιμ
ἀγωγὴ ὡσεὶ τῆς ἐπιτροπείας, ὥστε ὁ
ἐκεῖνος ἀντὶ περιουσίας ἔσχε, νὰ θ
1 ρῆται ὅτι εἶνε χρημάτιον. Ἐὰν πρ
εἰς υἱὸν ὑπεξούσιον ἐδόθη, ἢ ἐπιτ
πείαν ἐδιοίκησε, δέον νὰ ληφθῶσιν
ὄψιν τὰ ὡς πρὸς τὴν ἀγωγὴν τοῦ χ
ματίου προνόμια ἀναβαλλομένης ἐν
μεταξὺ τῆς τῶν λοιπῶν πιστωτῶν
γωγῆς, ἢ παρεμβαλλομένης ἀσφαλ
ὅτι, ἐὰν πρότερον ἐνάγωσιν οἱ μὴ
χοντες προνόμιον, θέλει ἀποδοθῆ
ἔλαβον, ἂν ἐγερθῇ κατόπιν κατὰ
πατρὸς ἀγωγὴ προνομιοῦχος.

53 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἀπὸ τοῦ Στί
χειραφετουμένου τὸ χρηματίον δὲν
φηρέθη, θεωρεῖται ὅτι παρεχωρήθη
ὀφειλέτας ὅμως νὰ ἐναγάγῃ δὲν δύ
ται, ἐὰν μὴ ἐκχωρηθῶσιν αὐτῷ
ἀγωγαί.

54 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Εἰς υἱὸν ὑπεξούσ
[ὄντα] ἕνα ἐκ τῶν κληρονόμων π
κληροδότησέ [τις] κτήματα ὡς ἦν
ἐφωδιασμένα μετὰ τῶν δούλων· οἱ
λοι οὗτοι ἦσαν ὀφειλέται τοῦ κυρ
ἠρωτήθη, ἂν εἰς τοὺς λοιποὺς κληρ
μους ἁρμόζῃ ἐναντίον ἐκείνου ἡ ἐκ
χρηματίου ἀγωγή. ἀπήντησεν ὅτι
ἁρμόζει.

55 *ΝΕΡΑΤΙΟΣ* Ἐκεῖνος, καθ' οὗ
χον ἀγωγὴν ἐκ τοῦ χρηματίου, ὑπὸ
διὰ τῆς βίας ἐκωλύθη [τοῦ νὰ ἐμφ

est : quod tunc cum vi eximeres in peculio fuerit, spectari.

56 *PAULUS* Quod servus meus pro debitore meo mihi expromisit, ex peculio deduci debet et a debitore nihilo minus debetur. sed videamus, ne credendum sit peculiare fieri nomen ejus, pro quo expromissum est. *PAULUS* : utique si de peculio agente aliquo deducere velit, illud nomen peculiare facit.

57 *TRYPHONINUS* Si filius vel servus, cujus nomine dumtaxat de peculio actum est, ante finitum judicium decesserit, id peculium respicietur, quod aliquis eorum cum moriebatur habuit. Sed eum, qui servum testamento liberum esse jubet et ei peculium legat, ejus temporis peculium legare intellegi Julianus scribit, quo libertas competit : ideoque omnia incrementa peculii quoquo modo ante aditam hereditatem adquisita

ad manumissum pertinere. At si quis extraneo peculium servi legaverit, in coniectura voluntatis testatoris quaestionem esse, et verosimilius esse id legatum quod mortis tempore in peculio fuerit ita, ut quae ex rebus peculiaribus ante aditam hereditatem accesserint debeantur, veluti partus ancillarum et fetus pecudum, quae autem servo donata fuerint sive quid ex operis suis adquisierit, ad legatarium non pertinere.

σθῇ]· ὅ,τι τότε, ὅτε διὰ τῆς βίας ἐκώλυσας, ἦτο ἐν τῷ χρηματίῳ, [δέον νὰ] ἐξετάζηται.

56 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὅ,τι δοῦλός μου ὑπὲρ ὀφειλέτου μου ὑπεσχέθη, δέον ν' ἀφαιρῆται ἐκ τοῦ χρηματίου, καὶ οὐδὲν ἧττον παρὰ τοῦ ὀφειλέτου νὰ ὀφείληται· ἀλλ' ἂς ἴδωμεν, μὴ δέον νὰ πιστευθῇ ὅτι ἡ πίστωσις ἐκείνου, ὑπὲρ οὗ ἐδόθη ἡ ὑπόσχεσις, καθίσταται τοῦ χρηματίου. *ΠΑΥΛΟΣ* : βεβαίως ἐὰν ἐνάγοντός τινος ἐκ τοῦ χρηματίου θέλῃ νὰ ποιήσῃ ἀφαίρεσιν, τὴν πίστωσιν ἐκείνην ποιεῖ τοῦ χρηματίου.

57 *ΤΡΥΦΩΝΙΝΟΣ* Ἐὰν υἱὸς ἢ δοῦλος, ἕνεκα τοῦ ὁποίου μόνον ἐκ τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ ἠγέρθη, πρὸ τοῦ πέρατος τῆς δίκης ἀπέθανεν, ἐκεῖνο τὸ χρηματίον ἐξετάζεται, ὅπερ τις αὐτῶν ἀπο- 1 θνήσκων εἶχεν. Ἀλλ' ἐκεῖνος, ὅστις δοῦλον διατάσσει ἐν διαθήκῃ νὰ εἶνε ἐλεύθερος καὶ κληροδοτεῖ εἰς αὐτὸν χρηματίον, ἐκείνου τοῦ χρόνου τὸ χρηματίον θεωρεῖται ὅτι κληροδοτεῖ, γράφει ὁ Ἰουλιανός, καθ' ὃν ἡ ἐλευθερία ἁρμόζει· καὶ διὰ τοῦτο πᾶσαι αἱ αὐξήσεις τοῦ χρηματίου, καθ' οἱονδήποτε τρόπον πρὸ ὑπεισελεύσεως εἰς τὴν κληρονομίαν ἀποκτηθεῖσαι, ἀνήκουσιν εἰς τὸν 2 χειραφετηθέντα. Ἂν τις ὅμως εἰς ἐξωτικὸν ἐκληροδότησε χρηματίον δούλου, ὡς πρὸς τὴν εὕρεσιν τῆς θελήσεως τοῦ διαθέτου ὑπάρχει ζήτημα, καὶ μᾶλλον πιθανὸν εἶνε ὅτι ἐκεῖνο ἐκληροδοτήθη, ὅπερ κατὰ τὸν χρόνον τοῦ θανάτου ὑπῆρχεν ἐν τῷ χρηματίῳ οὕτως, ὥστε ὅσα πρὸ ὑπεισελεύσεως εἰς τὴν κληρονομίαν ἐκ πραγμάτων προσηύξησαν, νὰ ὀφείλωνται, ὡς ὁ τοκετὸς τῶν δούλων καὶ ἡ γονὴ τῶν θρεμμάτων, ὅσα ὅμως εἰς τὸν δοῦλον ἐδωρήθησαν, εἴτε ἐξ ἐργασιῶν αὐτοῦ ἀπεκτήθησαν, νὰ μὴ ἀνήκωσιν εἰς τὸν κληροδόχον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

58 *SCAEVOLA* Uni ex heredibus praedia legavit ut instructa erant cum servis et ceteris rebus et quidquid ibi esset: hi servi domino debitores fuerunt tam ex aliis causis quam ex ratione kalendarii: quaesitum est, an ceteris heredibus adversus eum pecuniae ab his debitae actio de peculio competit. respondit non competere.

## II [1].

## Quando de peculio actio annalis est.

1 *ULPIANUS* Praetor ait: «Post «mortem ejus qui in alterius po«testate fuerit, posteave quam is «emancipatus manumissus aliena«tusve fuerit, dumtaxat de pecu«lio et si quid dolo malo ejus in «cujus potestate est[2] factum erit, «quo minus peculii esset, in anno, «quo primum de ea re experiundi «potestas erit, judicium dabo.» *1* Quamdiu servus vel filius in potestate est, de peculio actio perpetua est: post mortem autem ejus vel postquam emancipatus manumissus alienatusve fuerit, temporaria esse incipit, id est annalis. *2* Annus autem utilis computabitur: et ideo et[3] si condicionalis sit obligatio, Julianus scripsit ex eo[4] computandum annum, non ex quo emancipatus est, sed ex quo peti

58 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Εἰς ἕνα ἐκ τῶν κλ[η]ρονόμων ἐκληροδότησέ [τις] κτήματα ὡς ἦσαν ἐφωδιασμένα μετὰ τῶν δούλων καὶ λοιπῶν πραγμάτων, καὶ ὅσοι ἐκεῖ ἦσαν· οἱ δοῦλοι οὗτοι ἦσαν ὀφειλέται τοῦ κυρίου καὶ ἐξ ἑτέρων αἰτιῶν καὶ ἐκ τοῦ τῶν χρεῶν βιβλίου· ἠρωτήθη ἂν εἰς τοὺς λοιπους κληρονόμους ἁρμόζῃ ἐναντίον ἐκείνου ἡ ἐκ τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ διὰ τὰ ἐκ τούτων ὀφειλόμενα χρήματα· ἀπήντησεν ὅτι οὐ δὲν ἁρμόζει.

## 2.

## Πότε ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ εἶνε ἐνιαύσιος.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ πραίτωρ λέγει· «Μετὰ θάνατον ἐκείνου, ὅστις ἦτο ὑπεξούσιος ἑτέρου, ἢ ἀφοῦ ἐκεῖνος ἠλευθερώθη, ἐχειραφετήθη, ἢ ἀπηλλοτριώθη, θέλω δώσει ἀγωγὴν μόνον ἐκ τοῦ χρηματίου, καὶ ἂν ἐκ δόλου ἐκείνου ὑφ' οὗ τὴν ἐξουσίαν ἦτο, ἐγένετο ὥστε νὰ μὴ ἀνήκῃ τι εἰς τὸ χρημάτιον, ἐντὸς ἑνὸς ἔτους, [ἀρχομένου] ἀφ' ὅτου κατὰ πρῶτον ἤθελεν εἶσθαι δυνατὴ ἡ περὶ τοῦ *1* του ἔγερσις ἀγωγῆς.» Ἐφ' ὅσον δοῦλος ἢ υἱὸς εἶνε ὑπεξούσιος, ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ εἶνε διηνεκής· μετὰ θάνατον ὅμως αὐτοῦ, ἢ ἀφοῦ ἐλευθερωθῇ ἢ ἀπαλλοτριωθῇ, ἄρχεται νὰ εἶνε πρόσκαιρος, ἤτοι ἐνιαύσιος. Ὁ ἐνιαύσιος δὲ ὠφελίμως ὑπολογίζεται· καὶ *2* τοῦτο ἐὰν ἡ ἐνοχὴ εἶνε αἱρετική, ὁ Ἰουλιανὸς ἔγραψεν ὅτι ὁ ἐνιαυτὸς δέον νὰ ὑπολογίζηται οὐχὶ ἀφ' ὅτου ἠλευθερώθη, ἀλλ' ἀφ' ὅτου ἠδύνατο νὰ ἐγερθῇ ἡ ἀγωγὴ πληρωθείσης τῆς αἱρέσεως. *3* Δικαίως δὲ πρόσκαιρον ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ κατέστησεν ὁ πραίτωρ τὴν ἀγωγήν· διότι ἀφοῦ διὰ τοῦ θανάτου ἢ τῆς ἀπαλλοτριώσεως ἐξαλείφεται τὸ χρημάτιον, ἤρκει μέχρι τοῦ ἔτους ὅτι

*3* potuit condicione existente. Merito autem temporariam in hoc

(1) Βασ. (ΙΗ'.ΣΤ'.)
(2) fuerit (Mo.)
(3) διαγρ. (Hal.) — (4) ex eo διαγρ. (Mo.)

casu fecit praetor actionem: nam cum morte vel alienatione extinguitur peculium, sufficiebat usque ad annum produci obligationem. 4 Alienatio autem et manumissio ad servos pertinet, non ad filios, mors autem tam ad servos quam ad filios refertur, emancipatio vero ad solum filium. sed et si alio modo sine emancipatione desierit esse in potestate, annalis erit actio. sed et si morte patris vel deportatione sui juris fuerit effectus filius, de peculio intra annum heres patris vel fiscus tenebuntur.

5 In alienatione accipitur utique venditor, qui actione de peculio 6 intra annum tenetur: sed et si donavit servum vel permutavit vel in dotem dedit, in eadem causa 7 est: item heres ejus, qui servum legavit non cum peculio. nam si cum peculio vel legavit vel liberum esse jussit, quaestionis fuit: et mihi verius videtur non dandam neque in manumissum neque in eum, cui legatum sit peculium, de peculio actionem. an ergo teneatur heres? et ait Caecilius teneri, quia peculium penes eum sit, qui tradendo id legatario se liberavit. Pegasus autem caveri heredi debere ait ab eo, cui peculium legatum sit, quia ad eum veniunt creditores: ergo si tradiderit sine

4 παρετείνετο ἡ ἐνοχή. Ἡ ἀπαλλοτρίωσις δὲ καὶ χειραφέτησις ἀποβλέπει εἰς τοὺς δούλους, οὐχὶ τοὺς υἱούς, ὁ δὲ θάνατος εἴς τε τοὺς δούλους καὶ τοὺς υἱοὺς ἀναφέρεται, ἡ δὲ χειραφέτησις εἰς μόνον τὸν υἱόν· ἀλλὰ καὶ ἂν κατ' ἄλλον τρόπον ἄνευ χειραφετήσεως ἔπαυσε νὰ εἶνε ὑπεξούσιος, ἡ ἀγωγὴ θέλει εἶσθαι ἐνιαύσιος. ἀλλὰ καὶ ἂν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς ἢ τῆς ἐξορίας κατέστη ὁ υἱὸς ἰδίου δικαίου, ὁ κληρονόμος τοῦ πατρὸς ἢ τὸ δημόσιον θέλουσιν ἐνέχεσθαι ἐκ τοῦ χρηματίου ἐντὸς 5 ἔτους [μόνον]. Ἐπὶ ἀπαλλοτριώσεως νοεῖται βεβαίως ὁ πωλητής, ὅστις ἐκ τῆς ἀγωγῆς χρηματίου ἐντὸς ἔτους 6 ἐνέχεται· ἀλλὰ καὶ ἄν [τις] ἐδωρήσατο τὸν δοῦλον, ἢ ἀντήλλαξεν, ἢ ὡς προῖκα ἔδωκεν, εἶνε ἐν τῇ αὐτῇ κατη- 7 γορίᾳ. Ὡσαύτως ὁ κληρονόμος ἐκείνου, ὅστις ἐκληροδότησε τὸν δοῦλον οὐχὶ μετὰ τοῦ χρηματίου· διότι ἐὰν μετὰ τοῦ χρηματίου εἴτε ἐκληροδότησεν εἴτε διέταξε νὰ εἶνε ἐλεύθερος, ὑπῆρχεν ἀμφιβολία· εἰς ἐμὲ λοιπὸν ὀρθότερον φαίνεται, ὅτι δὲν πρέπει νὰ δίδηται ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ οὔτε κατὰ τοῦ χειραφετηθέντος οὔτε κατ' ἐκείνου, εἰς ὃν ἐκληροδοτήθη τὸ χρημάτιον· ἆρά γε λοιπὸν ἐνέχεται ὁ κληρονόμος; λέγει δὲ Καικίλιος ὅτι ἐνέχεται, διότι τὸ χρημάτιον εἶνε παρ' αὐτῷ, ὅστις παραδίδων αὐτὸ εἰς τὸν κληροδόχον ἀπήλλαξεν ἑαυτόν. ὁ Πήγασος ὅμως λέγει ὅτι δέον νὰ παρέχηται εἰς τὸν κληρονόμον ἀσφάλεια παρ' ἐκείνου, εἰς ὃν ἐκληροδοτήθη τὸ χρημάτιον, καθόσον πρὸς ἐκεῖνον (τὸν κληρονόμον) ἔρχονται οἱ πιστωταί· ὅθεν ἐὰν παρέδωκεν ἄνευ ἀσφαλείας, δέον νὰ ἐνάγηται.

8 cautione, erit conveniendus. Si praecepto servo et peculio rogatus sit heres restituere hereditatem, si de peculio conveniatur, Trebelliani exceptione non utetur, ut Marcellus tractans admittit: is autem cui restituta est hereditas non tenetur, ut Scaevola ait, cum peculium non habeat nec dolo fe-

9 cerit quo minus haberet. Usu fructu quoque exstincto intra annum actionem dandam in usufructuarium Pomponius libro sexagen-
10 simo primo scripsit. Quaesitum est apud Labeonem, si, cum filius viveret, tu credens eum mortuum annali actione egeris et, quia annus praeterierat, exceptione sis repulsus, an rursus experiri tibi comperto errore permittendum est. et ait permitti debere dumtaxat de peculio, non etiam de in rem verso: nam priore judicio de in rem verso recte actum est, quia annua exceptio ad peculium, non ad in rem versum pertinet.

2 *PAULUS* Cum post mortem filii familias annua adversus patrem actio est, quemadmodum adversus eum esset perpetua vivo filio, ideo si ex causa redhibitionis erat de peculio actio, sex mensum erit post mortem filii: idemque dicendum in omnibus temporali-

1 bus actionibus. Si servus cui creditum est apud hostes sit, de peculio actio in dominum non an-

8 Ἐάν ἐξαιρεθέντος τοῦ δούλου κ
τοῦ χρηματίου παρεκλήθη ὁ κληρον
μος ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν κληρονομί
[εἰς ἕτερον], ἐναγόμενος ἐκ τοῦ χρημ
τίου, δὲν θέλει μεταχειρισθῆ τὴν ἐ
στασιν τοῦ Τρεβελλιανείου [συγκλ. δό
ματος], ὡς ὁ Μάρκελλος πραγματευ
μενος [τοῦτο] δέχεται· ἐκεῖνος δὲ
ὃν ἀπεκατεστάθη ἡ κληρονομία δ
ἐνέχεται, ὡς λέγει ὁ Σκαιβόλας, κ
θόσον χρημάτιον δὲν ἔχει, οὐδ' ἐποίη
9 δολίως ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ. Ὡσαύτ
ληξάσης τῆς χρησικαρπίας ἐντὸς ἔτ
πρέπει νὰ δίδηται ἀγωγὴ κατὰ τ
χρησικαρπωτοῦ, ἔγραψεν ὁ Πομπώνι
10 ἐν βιβλ. ξα'. Ὑπάρχει παρὰ Λ
βέωνι τὸ ζήτημα, ἐὰν, ζῶντος τ
υἱοῦ, σὺ νομίζων αὐτὸν τεθνεῶτα,
γειρες ἀγωγὴν ἐνιαύσιον, καὶ, ἐπει
τὸ ἔτος εἶχε παρέλθει, ἀπεκρούσθης
ἐνστάσεως, δέον ἆρά γε νὰ σοὶ ἐπιτρ
πῇ νὰ ἐναγάγῃς ἐκ νέου μετὰ τὴν ἀν
κάλυψιν τῆς πλάνης; λέγει λοιπὸν
πρέπει νὰ σοὶ ἐπιτραπῇ νὰ ἐγείρῃς μ
νον τὴν ἐκ τοῦ χρηματίου ἀγωγ
οὐχὶ καὶ τὴν τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος κ
ταναλωθέντος, διότι ἐν τῇ προηγουμ
νῃ δίκῃ ἐγκύρως ἠγέρθη ἡ περὶ τ
εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος ἀγ
γὴ, καθόσον ἡ ἐνιαύσιος ἔνστασις ἀπ
βλέπει εἰς τὸ χρημάτιον, οὐχὶ εἰς
εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέν.

2 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐπειδὴ μετὰ θάνατ
τοῦ ὑπεξουσίου υἱοῦ ἐνιαύσιος ἀγω
ἐναντίον τοῦ πατρὸς ὑπάρχει, ὡς ἐνε
τίον αὐτοῦ εἶνε διηνεκὴς ζῶντος τ
υἱοῦ, — διὰ τοῦτο ἐὰν ἕνεκεν ἀ
στροφῆς ὑπῆρχεν ἀγωγὴ ἐκ τοῦ χ
ματίου, ἐξ μῆνας μετὰ τὸν θάνατον τ
υἱοῦ θέλει διαρκεῖ. τὸ αὐτὸ δὲ θέλει
χθῆ καὶ ἐπὶ ὅλων τῶν προσκαίρων ἀγ
1 γῶν. Ἐὰν δοῦλος, εἰς ὃν ἐδόθη δάνει
εἶνε παρὰ τοῖς ἐχθροῖς, ἡ κατὰ
κυρίου ἐκ τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ

o finienda est, quamdiu postlimio reverti potest.

3 *POMPONIUS* Definitione peculi interdum utendum est etiam, servus in rerum natura esse desiit et actionem praetor de peculio intra annum dat: nam et hoc et accessionem et decessionem quasi peculii recipiendam quamquam iam desiit morte servi vel manumissione esse peculium), ut possit ei accedere ut peculio fructibus vel pecorum fetu ancillarumque partubus et decedere, veluti si mortuum sit animal vel alio quolibet modo perierit.

## III [1].

## De in rem verso.

1 *ULPIANUS* Si hi qui in potestate aliena sunt nihil in peculio habent, vel habeant, non in solidum tamen, tenentur qui eos habent in potestate, si in rem eorum quod acceptum est conversum sit, quasi cum ipsis potius contractum videatur. Nec videtur frustra de in rem verso actio promissa, quasi efficeret de peculio: rectissime enim Labeo dicit fieri posse, ut et in rem versum sit et cesset de peculio actio. quid enim si dominus peculium ademit sine dolo malo? quid si morte servi exstinctum est peculium et annus utilis praeteriit? de in rem verso namque actio perpetua est et locum habet, sive ademit sine dolo malo sive accessit finienda est, quamdiu postlimio reverti potest.

θέλει παύει σὺν τῷ ἐνιαυτῷ, ἐφ' ὅσον εἶνε δυνατὸν νὰ ὑποστρέψῃ.

3 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Τοὺς περὶ χρηματίου ὁρισμοὺς δέον ἐνίοτε νὰ μεταχειριζώμεθα, καὶ ἂν ὁ δοῦλος ἔπαυσε νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ τῶν πραγμάτων, ὁ δὲ πραίτωρ δίδῃ ἀγωγὴν ἐκ τοῦ χρηματίου ἐντὸς ἔτους· διότι καὶ τότε δέον νὰ δεχθῶμεν καὶ αὔξησιν καὶ ἐλάττωσιν οἱονεὶ χρηματίου (καίτοι ἤδη ἔπαυσε νὰ εἶνε χρημάτιον ἕνεκα τοῦ θανάτου ἢ τῆς χειραφεσίας τοῦ δούλου), ὥστε νὰ εἶνε δυνατὸν νὰ γίνηται εἰς αὐτὸ, ὡς εἰς χρημάτιον, προσαύξησις διὰ τῶν καρπῶν, ἢ τῆς γονῆς τῶν θρεμμάτων, καὶ τῶν τοκετῶν τῶν δούλων, καὶ ἐλάττωσις, ὡς ἐὰν ἀπέθανε ζῶον ἢ κατ' ἄλλον οἱόνδήποτε τρόπον ἀπωλέσθη.

## 3.

## Περὶ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶνε ὑπὸ ἀλλοτρίαν ἐξουσίαν μηδὲν ἔχωσιν ἐν τῷ χρηματίῳ, ἢ ἔχωσι μὲν, οὐχὶ ὅμως ὁλόκληρον [τὸ ὀφειλόμενον], ἐνέχονται οἱ ἔχοντες αὐτοὺς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των, ἐὰν εἰς ὄφελος τούτων καταναλώθη τὸ ληφθὲν, θεωρουμένου ὅτι ὡσεὶ μετ' αὐτῶν τούτων μᾶλλον ἐγένετο [1] τὸ συμβόλαιον. Δὲν θεωρεῖται δὲ ὅτι ματαίως ὑπεσχέθη [ὁ πραίτωρ] τὴν τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος ἀγωγὴν, ὡσεὶ ἦρκει ἡ τοῦ χρηματίου· διότι ὀρθότατα ὁ Λαβέων λέγει ὅτι δύναται νὰ συμβῇ, ὥστε νὰ καταναλώθη μέν τι εἰς ἴδιον ὄφελος, ν' ἀργῇ δ' ἡ ἀγωγὴ τοῦ χρηματίου· διότι τί ἐὰν ὁ κύριος ἀφῄρεσεν ἄνευ δόλου τὸ χρημάτιον; τί ἐὰν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ δούλου ἐξηλείφθη τὸ χρημάτιον, ὁ δ' ὠφέλιμος ἐνιαυτὸς παρῆλθε; διότι ἡ τοῦ

tio de peculio anno finita est.

2 Item si plures agant de peculio, proficere hoc ei, cujus pecunia in rem versa est, debet, ut ipse uberiorem actionem habeat. certe[2] si praeventum sit ab aliquo et actum de peculio, de in rem verso actio an cesset, videndum. et refert Pomponius Julianum existimare de peculio actione peremi de in rem verso actionem (quia in peculium conversum est quod in domini rem erat versum et pro servo solutum est, quemadmodum si ipsi servo a domino fuisset solutum), sed ita demum, si praestiterit ex actione de peculio dominus quod servus in rem ejus verterat: ceterum si non praestiterit, manet actio de in rem verso.

(1) Κωδ. (4,26) — Βασ. (ΙΗ'.Ζ'.)
(2) ceterum (Mo.)

2 *IAVOLENUS* Qui nummis acceptis servum manumisit, agi cum eo de in rem verso non potest, quia dando libertatem locupletior ex nummis non fit.

3 *ULPIANUS* Quod si servus domino quantitatem dederit, ut manumittatur, quam a me mutuam accepit, in peculium quidem hanc quantitatem non computari, in rem autem videri versum, si quid plus sit in eo quod servus dedit 1 quam est in servi pretio. In rem autem versum videtur, sive id ipsum quod servus accepit in rem

εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος ἀγ
γὴ εἶνε διηνεκής, καὶ λαμβάνει χώρ
εἴτε ἀφήρεσεν ἄνευ δόλου [ὁ κύριος
χρηματίον], εἴτε ἡ τοῦ χρηματίου
2 γωγὴ σὺν τῷ ἐνιαυτῷ ἔληξεν. Ὡσα
τως ἐὰν πολλοὶ ἐνάγωσιν ἐκ τοῦ χρ
ματίου, δέον ἐκεῖνος, οὗτινος τὰ χρ
ματα κατηναλώθησαν εἰς ἴδιον [
κυρίου] ὄφελος, νὰ ὠφελῆται ἐκ τούτ
καὶ νὰ ἔχῃ οὗτος πληρεστέραν ἀγωγ
ἄλλως ἐάν τις προέλαβε καὶ ἐνήγα
ἐκ τοῦ χρηματίου, ἂς ἴδωμεν ἂν ἀρ
ἡ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέν
ἀγωγή· ἀναφέρει λοιπὸν ὁ Πομπών
ὅτι ὁ Ἰουλιανὸς ἐφρόνει ὅτι διὰ
τοῦ χρηματίου ἀγωγῆς αἴρεται ἡ
εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος ἀ
γὴ (καθόσον εἰς ὄφελος τοῦ χρηματ
κατηναλώθη ὅ,τι εἰς ὄφελος τοῦ κυρ
κατηναλώθη καὶ ὑπὲρ τοῦ δούλου
τεβλήθη, ὡς ἐὰν εἰς αὐτὸν τὸν δοῦ
παρὰ τοῦ κυρίου εἶχε καταβλη
ἀλλὰ τότε μόνον, ἐὰν ὁ κύριος παρέ
διὰ τῆς ἀγωγῆς τοῦ χρηματίου, ὅ,τ
δοῦλος εἰς ὄφελος ἐκείνου κατηνάλ
σεν· ἄλλως ἐὰν μὴ παρέσχε, μένει
τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέν
ἀγωγή.

2 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ὅστις λαβὼν νο
σματα ἐχειραφέτησε δοῦλον, δὲν δί
ται νὰ ἐναχθῇ διὰ τῆς ἀγωγῆς τοῦτ
ἴδιον ὄφελος καναναλωθέντος, καθόν
δίδων τὴν ἐλευθερίαν δὲν καθίστα
πλουσιώτερος ἐκ τῶν νομισμάτων.

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν δὲ δοῦλος
χειραφετηθῇ, ἔδωκεν εἰς τὸν κύριον
σότητα, ἣν παρ' ἐμοῦ ὡς δάνειον ἔ
βεν, εἰς τὸ χρημάτιον μὲν ἡ ποσό
αὕτη δὲν ὑπολογίζεται, εἰς ὄφελος
μως [τοῦ κυρίου] θεωρεῖται καταναλ
θέν, ἐάν τι ὁ δοῦλος ἔδωκε περισσό
1 ρον τῆς ἑαυτοῦ ἀξίας. Εἰς ἴδιον ἔ
ὄφελος θεωρεῖται καταναλωθέν, εἴτε
τὸ τοῦτο, ὅπερ ὁ δοῦλος ἔλαβεν εἰ

omini convertit (veluti si tritium acceperit et id ipsum in familiam domini cibariorum nomine consumpserit) aut si pecuniam a creditore acceptam dominico creditori solverit (sed et si erravit in solvendo et putavit creditorem suum qui non erat, aeque in rem versum esse Pomponius libro sexagensimo primo ait, quatenus indebiti repetitionem dominus haberet) sive cum servus domini negotii gerendi administrandive causa quid gessit (veluti si mutuatus sit pecuniam, ut frumentum compararet ad familiam alendam vel si[1] ad vestiendam) sive peculiariter mutuatus postea in rem domini vertit: hoc enim jure utimur, ut, etiamsi prius in peculium vertit pecuniam, mox in rem domini, esse de in rem verso actio possit.

Et regulariter dicimus totiens de in rem verso esse actionem, quibus casibus procurator mandati vel qui negotia gessit negotiorum gestorum haberet actionem quotiensque aliquid consumpsit servus, ut aut meliorem rem dominus habuerit aut non deterio-

rem. Proinde si servus sumpsit pecuniam, ut se aleret et vestiret secundum consuetudinem domini, id est usque ad eum modum, quem dominus ei praestare consueverat, in rem videri domini vertisse Labeo scribit. ergo idem erit et in filio. Sed si mutua pecunia acceptа domum dominicam exornavit tectoriis et quibusdam aliis, quae magis ad voluptatem perti-

(1) vel vestem (Mo.)

φελος τοῦ κυρίου κατηνάλωσεν (ὡς ἐὰν σῖτον ἔλαβε καὶ τοῦτον διὰ τροφὰς τῆς δούλων τοῦ κυρίου κατηνάλωσεν), εἴτε ἐὰν τὰ παρὰ τοῦ πιστωτοῦ ληφθέντα χρήματα εἰς ὀφειλέτην τοῦ κυρίου ἐπλήρωσεν (ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπλανήθη ἐν τῇ πληρωμῇ, καὶ ἐνόμισε πιστωτήν τινα μὴ ὄντα, ὁμοίως εἰς ἴδιον ὄφελος κατηναλώθη, λέγει ὁ Πομπώνιος ἐν βιβλ. ξα', ἐφ' ὅσον ὁ κύριος ἔχει τὴν τοῦ ἀχρεωστήτου ἀναζήτησιν), εἴτε ἐὰν ὁ δοῦλος ὑποθέσεις τοῦ κυρίου διοικῶν ἢ διαχειριζόμενος ἐδιοίκησέ τι (ὡς ἐὰν ἐδανείσθη χρήματα, ἵνα ἀγοράσῃ σῖτον πρὸς τροφὴν τῶν δούλων, ἢ ἐνδύματα πρὸς ἔνδυσιν), εἴτε ἕνεκα τοῦ χρηματίου δανεισθείς, κατόπιν εἰς ὄφελος τοῦ κυρίου κατηνάλωσε· διότι τοῦτο εἶνε τὸ ἐν χρήσει δίκαιον, ὥστε, καὶ ἂν πρότερον μὲν κατηνάλωσε τὰ χρήματα ὑπὲρ τοῦ χρηματίου, κατόπιν δ' εἰς ὄφελος τοῦ κυρίου, νὰ δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ ἐκ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος ἀγω-2 γή. Καὶ γενικῶς λέγομεν ὅτι τοσάκισ ἡ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος ἀγωγὴ ὑπάρχει, καθ' ἃς περιπτώσεις ὁ πληρεξούσιος ἤθελεν ἔχει τὴν τῆς ἐντολῆς, ἢ ὁ διοικήσας ὑποθέσεις τὴν τῆς διοικήσεως ὑποθέσεων ἀγωγήν, καὶ ὁσάκις ὁ δοῦλος κατηνάλωσέ τι, [οὕτως] ὥστε ὁ κύριος ἐβελτίωσε τὴν ἑαυτοῦ κατάστασιν ἢ δὲν ἐχειροτέρευ-3 σεν. Ὅθεν ἐὰν ὁ δοῦλος ἔλαβε χρήματα, ἵνα θρέψῃ ἑαυτὸν καὶ ἐνδύσῃ κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ κυρίου, ἤτοι μέχρι τοῦ ὁρίου, ὅπερ συνείθιζε νὰ παρέχῃ εἰς αὐτὸν ὁ κύριος, θεωρεῖται ὅτι εἰς ὄφελος τοῦ κυρίου κατηνάλωσε, γράφει ὁ Λαβέων. τὸ αὐτὸ λοιπὸν θέλει 4 εἶσθαι καὶ ἐπὶ υἱοῦ. Ἀλλ' ἐὰν δάνεια χρήματα λαβὼν διεκόσμησε τὴν οἰκίαν τοῦ κυρίου διὰ κονιαμάτων καὶ τινων ἄλλων, ἅτινα μᾶλλον εἰς τὴν ἡδονὴν ἀποβλέπουσι παρὰ εἰς τὴν χρησιμό-

nent quam ad utilitatem, non videtur versum, quia nec procurator haec imputaret, nisi forte mandatum domini aut voluntatem habuit: nec debere ex eo onerari dominum, quod ipse facturus non esset. quid ergo est? pati debet dominus creditorem haec auferre, sine domus videlicet injuria, ne cogendus sit dominus vendere domum, ut quanti pretiosior facta est, id prae-

5 stet. Idem Labeo ait, si servus mutuatus nummos a me alii eos crediderit, de in rem verso dominum teneri, quod nomen ei adquisitum est: quam sententiam Pomponius ita probat, si non peculiare nomen fecit, sed quasi dominicae rationis. ex qua causa hactenus erit dominus obligatus, ut, si non putat sibi expedire nomen debitoris habere, cedat creditori actionibus procuratoremque eum fa-

6 ciat. Nec non illud quoque in rem domini versum Labeo ait, quod mutuatus servus domino emit volenti ad luxuriae materiam, unguenta forte, vel si quid ad delicias vel si quid ad turpes sumptus sumministravit: neque enim spectamus, an bono domini cesserit quod consumptum est, sed an in negotium domini. Unde recte dicitur
7 et si frumentum comparavit servus ad alendam domini familiam et in horreo dominico reposuit et hoc periit vel corruptum est

8 vel arsit, videri versum. Sed et si servum domino necessarium

τητα, δὲν θεωρεῖται καταναλωθὲν
ὄφελος τοῦ κυρίου], καθόσον οὐδ' ὁ π
ρεξούσιος ἤθελεν ὑπολογίσει ταῦτα,
μὴ τυχὸν ἔσχεν ἐντολὴν ἢ θέλησιν
κυρίου. οὐδὲ πρέπει νὰ ἐπιβαρύνη
ὁ κύριος ἐκ τούτου, ὅπερ αὐτὸς οὐ
δὲν ἤθελε πράξει. τί λοιπόν; ὁ κύ
δέον ν' ἀφήσῃ τὸν πιστωτὴν ν' ἀπο
μίσῃ ἐκεῖνα, ἄνευ βλάβης, ἐννοεῖ
τῆς οἰκίας, ἵνα μὴ εὑρίσκηται ὁ κύ
εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ πωλῇ τὴν οἰκί
ὅπως παράσχῃ ἐκεῖνο, καθ' ὃ ἐγέ
5 πολυτιμοτέρα. Ὡσαύτως λέγει ὁ
βέων, ἐὰν δοῦλος δανεισθεὶς παρ' ἐ
νομίσματα ἐδάνεισεν αὐτὰ εἰς ἕτε
ὁ κύριος ἐνέχεται ἐκ τοῦ εἰς ἴδιον
λος καταναλωθέντος, καθόσον ὑπὲρ
τοῦ ἡ πίστωσις ἀπεκτήθη. τὴν
γνώμην ταύτην ὁ Πομπώνιος τότε
δοκιμάζει, ἐὰν ἔκαμε τὴν πίστωσιν
χὶ ἐκ τοῦ χρηματίου, ἀλλ' οἱονεὶ
λογαριασμὸν τοῦ κυρίου. ἐκ τοῦ λό
τούτου ἐπὶ τοσοῦτον θέλει εἶσθαι ὁ
ριος ἐνεχόμενος, ὥστε, ἐὰν φρονῇ
δέν τὸν ὠφελεῖ νὰ ἔχῃ τὴν κατὰ
ὀφειλέτου πίστωσιν, νὰ ἐκχωρῇ εἰς
πιστωτὴν τὰς ἀγωγὰς καθιστῶν α
6 πληρεξούσιον. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο,
γει ὁ Λαβέων, κατηναλώθη εἰς ὄφ
τοῦ κυρίου, ὅπερ δανεισθεὶς ὁ δο
διὰ τὸν κύριον θέλοντα εἰς εἴδη π
τελείας ἐδαπάνησεν, λ. χ. εἰς μύρ
ἐάν τι εἰς ἡδονὰς, ἢ ἐάν τι εἰς αἰσ
δαπάνας διέθεσε· διότι δὲν ἐξετάζο
ἂν εἰς καλὸν τοῦ κυρίου κατήντησε
καταναλωθέν, ἀλλ' ἐὰν εἰς ὑπόθεσιν
7 κυρίου [ἐδαπανήθη]. Ὅθεν ὀρθῶ
γεται ὅτι, καὶ ἂν σῖτον ὁ δοῦλος
ρασε πρὸς διατροφὴν τῶν δούλων
κυρίου, καὶ εἰς ἀποθήκην τοῦ κυρίου
τέθηκεν, οὗτος δ' ἀπωλέσθη ἢ ἐφθ
ἢ ἐκάη, θεωρεῖται ὅτι κατηναλ
8 [εἰς ὄφελος τοῦ κυρίου]. Ἀλλὰ κ
ἂν δοῦλον ἀναγκαῖον εἰς τὸν κύριό

nisset isque decessisset vel insu-
m fulsisset eaque ruisset, dice-
m esse actionem de in rem ver-
so. Sed si sic accepit quasi in
m domini verteret nec vertit et
cepit creditorem, non videtur
rsum nec tenetur dominus, ne
edulitas creditoris domino obes-
t vel calliditas servi noceret.
id tamen, si is fuit servus, qui
litus erat accipiens vertere? ad-
c non puto nocere domino, si
ia mente servus accepit aut si,
m hac mente accepisset, postea
io vertit: curiosus igitur debet

esse creditor, quo vertatur. Si
utuatus sit pecuniam servus ad
stem comparandam et nummi
erierint, quis de in rem verso age-
e possit, utrum creditor an vendi-
r? puto autem, si quidem pre-
um numeratum sit, creditorem de
rem verso acturum et si vestis
erierit: si autem non fuit pre-
um solutum, ad hoc tamen data
ocunia, ut vestis emeretur et pe-
unia perierit, vestis tamen fami-
iae divisa est, utique creditorem
e in rem verso habere actionem.
n et venditor habeat, quia res
jus pervenerunt in rem domini?
atio hoc facit, ut teneatur: unde
ncipit dominus teneri ex una
ausa duobus. proinde et si tam
ecunia quam vestis periit, dicen-
um erit utrique dominum teneri,
uoniam ambo in rem domini ver-
ere voluerunt.

γόρασε, καὶ οὗτος ἀπέθανεν, ἡ συνοι-
κίαν ὑπεστήριξε καὶ αὕτη κατέρρευσεν,
ἤθελον εἰπεῖ ὅτι ὑπάρχει ἡ τοῦ εἰς ἴδιον
9 ὄφελος καταναλωθέντος ἀγωγή. Ἀλλ'
ἐὰν οὕτως ἔλαβεν, ἵνα εἰς ὄφελος τοῦ
κυρίου καταναλώσῃ, δὲν κατηνάλωσε
δὲ ἀπατήσας τὸν πιστωτήν, δὲν θεω-
ρεῖται καταναλωθέν, οὐδ' ἐνέχεται ὁ
κύριος, ἵνα μὴ ἡ εὐπιστία τοῦ πιστω-
τοῦ ἢ ἡ πανουργία τοῦ δούλου βλάπτῃ
τὸν κύριον. τί ὅμως, ἐὰν τοιοῦτος ἦν ὁ
δοῦλος, ὅστις ἦν συνειθισμένος λαμβά-
νων νὰ καταναλίσκῃ [εἰς ὄφελος τοῦ
κυρίου]; ὡσαύτως δὲν φρονῶ ὅτι βλά-
πτει τὸν κύριον, ἐὰν μὲ ἄλλον σκοπὸν
ὁ δοῦλος ἔλαβεν, ἢ ἐὰν, ἐνῷ μὲ τοιοῦ-
τον σκοπὸν ἔλαβε, κατόπιν εἰς ἄλλον
κατηνάλωσε· δέον λοιπὸν ὁ πιστωτὴς
νὰ φροντίζῃ, πῶς γίνεται ἡ κατανά-
10 λωσις. Ἐὰν δοῦλος ἐδανείσθη χρή-
ματα πρὸς ἀγορὰν ἱματισμοῦ, τὰ δὲ
νομίσματα ἀπωλέσθησαν, τίς δύναται
νὰ ἐγείρῃ τὴν τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος κα-
ταναλωθέντος ἀγωγήν, ἆρά γε ὁ πι-
στωτὴς ἢ ὁ πωλητής; φρονῶ δὲ ὅτι,
ἐὰν μὲν τὸ τίμημα ἐμετρήθη, ὁ πιστω-
τὴς θέλει ἐγείρει τὴν τοιαύτην ἀγωγήν,
καὶ ἂν ὁ ἱματισμὸς ἀπωλέσθη· ἂν ὅμως
τὸ τίμημα δὲν κατεβλήθη, διὰ τοῦτο
δ' ἐδόθησαν τὰ χρήματα, ἵνα ἀγορα-
σθῇ ὁ ἱματισμός, τὰ δὲ χρήματα ἀπω-
λέσθησαν, ὁ ἱματισμὸς ὅμως διενεμήθη
εἰς τοὺς δούλους, ἐξάπαντος ὁ πιστω-
τὴς ἔχει τὴν τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος κατα-
ναλωθέντος ἀγωγήν. ἆρά γε δὲ καὶ ὁ
πωλητὴς ἔχει [αὐτὴν], διότι πράγμα-
τα αὐτοῦ περιῆλθον εἰς ὄφελος τοῦ κυ-
ρίου; ἡ ἀναλογία ποιεῖ, ὥστε νὰ ἐνέ-
χηται. ὅθεν ὁ κύριος ἄρχεται ἐκ μιᾶς
αἰτίας νὰ ἐνέχηται ἀπέναντι δύω. ὅθεν
καὶ ἂν ἀπωλέσθησαν καὶ τὰ χρήματα
καὶ ὁ ἱματισμός, θέλει λεχθῆ ὅτι ὁ
κύριος ἀπέναντι ἑκατέρου ἐνέχεται,
καθόσον ἀμφότεροι εἰς ὄφελος τοῦ κυ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

4 *GAIUS* Sed dicendum est occupantis meliorem condicionem esse debere: nam utrisque condemnari dominum de in rem verso iniquum est.

5 *ULPIANUS* Si res domino non necessarias emerit servus quasi domino necessarias, veluti servos, hactenus videri in rem ejus versum Pomponius scribit, quatenus servorum verum pretium facit, cum, si necessarias emisset, in solidum quanto venissent teneretur.

1 Idem ait, sive ratum habeat servi contractum dominus sive non, de in rem verso esse actionem.

2 Quod servus domino emit, si quidem voluntate ejus emit, potest quod iussu agi: sin vero non ex voluntate, si quidem dominus ratum habuerit vel alioquin rem necessariam vel utilem domino emit, de in rem verso actio erit: si vero nihil eorum est, de peculio

3 erit actio. Placet non solum eam pecuniam in rem verti, quae statim a creditore ad dominum pervenerit, sed et quae prius fuerit in peculio. hoc autem totiens verum est, quotiens servus rem domini gerens locupletiorem eum facit nummis peculiaribus. alioquin si servo peculium dominus adimat vel si vendat eum cum peculio vel rem ejus peculiarem et pretium exigat, non videtur in rem versum.

ρίου ἠθέλησαν νὰ γείνῃ κατανάλω

4 *ΓΑΪΟΣ* Ἀλλὰ δέον νὰ λεχθῇ ὁ προλαβὼν πρέπει νὰ εἶνε ἐπικρα στερος· διότι ἀπέναντι ἑκατέρων καταδικασθῇ ὁ κύριος ἐκ τοῦ εἰς ἴδ ὄφελος καταναλωθέντος εἶνε ἄνισον

5 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν πράγματα ἀναγκαῖα εἰς τὸν κύριον ἠγόρασε δοῦλος ὡς ἀναγκαῖα εἰς τὸν κύριον, δούλους, ἐπὶ τοσοῦτον θεωρεῖται ὅτι νετο εἰς ὄφελος αὐτοῦ κατανάλω γράφει ὁ Πομπώνιος, εἰς ὅσον ἡ ἀ θὴς τῶν δούλων ἀξία ἀνέρχεται, ἐ ἐὰν ἀναγκαῖα [πράγματα] εἶχεν ἀ ράσει, θὰ ἐνείχετο [ὁ κύριος] εἰς ὁλόκ

1 ρον τὸ ἀντίτιμον τῆς ἀγοράσεως αὐτὸς λέγει, εἴτε ἐνέκρινεν ὁ κύριος συμβόλαιον τοῦ δούλου εἴτε ὄχι, ὑπ χει ἡ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλ

2 θέντος ἀγωγή. Ὅ,τι ὁ δοῦλος τὸν κύριον ἠγόρασεν, ἂν μὲν τῇ θε σει αὐτοῦ ἠγόρασε, δύναται νὰ ἐγε ἀγωγὴ ἐκ τοῦ ὅ,τι κατὰ κέλευσιν· ἂν μως οὐχὶ μὲ τὴν θέλησιν, ἐὰν μὲν ὁ ριος ἐνέκρινεν, ἢ ἄλλως πρᾶγμα ἀν καῖον ἢ χρήσιμον εἰς τὸν κύριον ἠγόρα θέλει εἶσθαι ἡ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος ταναλωθέντος ἀγωγή· ἂν ὅμως μη τούτων ὑπάρχῃ, θέλει εἶσθαι ἡ

3 χρηματίου ἀγωγή. Ἐδέχθησαν δὲ οὐχὶ μόνον ἐκεῖνα τὰ χρήματα κα ναλίσκονται εἰς ὄφελος [τοῦ κυρί ἅτινα ἀμέσως ἀπὸ τοῦ πιστωτοῦ εἰς τὸν κύριον περιῆλθον, ἀλλὰ καὶ πρότερον ἦσαν ἐν τῷ χρηματίῳ. τοῦ ὅμως τότε εἶνε ὀρθόν, ὅταν ὁ δοῦλος οἰκῶν ὑπόθεσιν τοῦ κυρίου ποιῇ αὐ πλουσιώτερον διὰ νομισμάτων τοῦ χ ματίου. ἄλλως ἐάν ὁ κύριος ἀφα ἀπὸ τὸν δοῦλον τὸ χρημάτιον, ἢ πωλῇ αὐτὸν μετὰ τοῦ χρηματίου πρᾶγμα τοῦ χρηματίου αὐτοῦ καὶ τίμημα λαμβάνῃ, δὲν θεωρεῖται ὅτι ἴδιον ὄφελος ἐγένετο κατανάλωσις.

6 *TRYPHONINUS* Nam si hoc rum esset, etiam antequam ven- ret rem peculiarem, de in rem rso teneretur, quia hoc ipso, od servus rem in peculio habe- t, locupletior fieret, quod aperte sum est.

6 *ΤΡΥΦΩΝΙΝΟΣ* Διότι ἐὰν τοῦτο ἦτο ἀληθές, καὶ πρὶν πωλήσῃ πρᾶγμα τοῦ χρηματίου, θὰ ἐνείχετο ἐκ τοῦ ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος, καθόσον ἐξ αὐτοῦ τούτου, ὅτι ὁ δοῦλος ἔχει ἐν τῷ χρηματίῳ πρᾶγμα, θὰ καθίστατο πλουσιώτερος· ὅπερ προφανῶς εἶνε ἐσφαλμένον.

7 *ULPIANUS* Et ideo et si do- verit servus domino rem pecu- rem, actio de in rem verso ces-

sabit, et sunt ista vera. Plane mutuum servus acceperit et do- ndi animo solvit, dum non vult m debitorem facere peculiarem,

de in rem verso actio est. Illud rum non est, quod Mela scribit, servo meo argentum dederis, ut cula tibi faceret ex quolibet ar- nto, mox factis poculis servus cesserit, esse tibi adversus me in rem verso actionem, quoni- am possum pocula vindicare. Il- d plane verum est, quod Labeo ribit, si odores et unguenta ser- s emerit et ad funus erogaverit od ad dominum suum pertine- t, videri in rem domini versum.

Idem ait et si hereditatem a ser- o tuo emero quae ad te pertine- t et creditoribus pecuniam sol- ero, deinde hanc hereditatem ab- uleris mihi, ex empto actione me ipsum consecuturum: videri im in rem tuam versum: nam si hereditatem a servo emero, quod mihi ab ipso servo debe- atur compensarem, licet nihil olvi, tamen consequi me ex empto uod ad dominum pervenit. ego

7 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Καὶ διὰ τοῦτο, καὶ ἂν ἐδωρήσατο ὁ δοῦλος εἰς τὸν κύριον πρᾶγμα τοῦ χρηματίου, ἡ ἀγωγὴ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος θέλει 1 ἀργεῖ· ταῦτα δὲ εἶνε ὀρθά. Βεβαίως ἐὰν δάνειον ὁ δοῦλος ἔλαβε καὶ μὲ σκοπὸν δωρεᾶς κατέβαλεν [εἰς τὸν κύριον] μὴ θέλων νὰ καταστήσῃ αὐτὸν ὀφειλέτην τοῦ χρηματίου, ἡ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος ἀγωγὴ ὑ- 2 πάρχει. Ἐκεῖνο δὲν εἶνε ὀρθόν, ὅπερ ὁ Μέλας γράφει, ὅτι δηλ. ἐὰν εἰς δοῦλόν μου ἄργυρον ἔδωκας, ἵνα σοι κατασκευάσῃ ποτήρια ἐξ οἱουδήποτε ἀργύρου, εἶτα δὲ γενομένων τῶν ποτηρίων ὁ δοῦλος ἀπέθανεν, —ὑπάρχει εἰς σὲ ἐναντίον μου, διότι δύναμαι νὰ διεκδικήσω τὰ ποτήρια, ἡ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφε- 3 καταναλωθέντος ἀγωγή. Ἐκεῖνο βεβαίως εἶνε ὀρθόν, ὅπερ ὁ Λαβέων γράφει, ὅτι δηλ. ἐὰν ἀρώματα καὶ μύρα ὁ δοῦλος ἠγόρασε καὶ ἐδαπάνησεν εἰς κηδείαν, ἥτις εἰς τὸν κύριον ἑαυτοῦ ἀπέβλεπε, θεωρεῖται ὅτι εἰς ὄφελος τοῦ κυ- 4 ρίου ἐγένετο ἡ κατανάλωσις. Ὁ αὐτὸς λέγει ὅτι, καὶ ἂν κληρονομίαν παρὰ δούλου σου ἠγόρασα, ἥτις εἰς σὲ ἀπέβλεπε, καὶ εἰς τοὺς πιστωτὰς ἐπλήρωσα χρήματα, εἶτα δὲ τὴν κληρονομίαν ταύτην μοι ἀφῆρεσας, διὰ τῆς ἐξ ἀγοράσεως ἀγωγῆς θέλω ἐπιτύχει τὸ δοθέν· διότι θεωρεῖται ὅτι εἰς ὄφελός σου κατηναλώθη· διότι καὶ ἂν τὴν κληρονομίαν παρὰ τοῦ δούλου ἠγόρασα, ὥστε ὅ,τι εἰς ἐμὲ παρ' αὐτοῦ τοῦ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

autem non puto de in rem verso esse actionem emptori, nisi hoc animo gesserit servus, ut in rem

5 domini verteret. Si filius familias pecuniam mutuatus pro filia sua dotem dederit, in rem versum patris videtur, quatenus avus pro nepte daturus fuit. quae sententia ita demum mihi vera videtur, si hoc animo dedit ut patris negotium gerens.

8 *PAULUS* Et nihil interesse Pomponius ait, filiae suae nomine an sororis vel neptis ex altero filio natae dederit. idem ergo dicemus et si servus mutuatus fuerit et domini sui filiae nomine in dotem dederit.

9 *IAVOLENUS* Si vero pater dotem daturus non fuit, in rem patris versum esse non videtur.

10 *ULPIANUS* Si pro patre filius fideiusserit et creditori solverit, in rem patris videtur versum, quia

1 patrem liberavit. Cui simile est, quod Papinianus libro nono quaestionum scribit, si filius quasi defensor patris judicium susceperit et sit condemnatus, de in rem verso teneri patrem: namque filius eum judicio suscepto liberavit.

2 Idem tractat Papinianus et si, quod patrem dare oporteret, a filio sim stipulatus et ita convene-

δούλου ὠφείλετο, νὰ συμψηφίσω, κ
τοι οὐδὲν ἐπλήρωσα, ὅμως διὰ τῆ
ἀγοράσεως [ἀγωγῆς] ἐπιτυγχάνω,
εἰς τὸν κύριον περιῆλθεν. ἐγὼ ὅμως
φρονῶ ὅτι ἡ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος κα
ναλωθέντος ἀγωγὴ ἀνήκει εἰς τὸν ὁ
ραστήν, ἐκτὸς ἂν μὲ τοιαύτην διάν
ἐνήργησεν ὁ δοῦλος, ὥστε εἰς ὄφ
5 τοῦ κυρίου νὰ καταναλώσῃ.
υἱὸς ὑπεξούσιος δανεισθεὶς χρήμ
ὑπὲρ θυγατρὸς αὐτοῦ ἔδωκεν ὡς προ
θεωρεῖται ὅτι εἰς ὄφελος τοῦ πατρὸ
γένετο κατανάλωσις, ἐφ' ὅσον ὁ π
πος ὑπὲρ τοῦ ἐγγόνου ἤθελε δώσει
δὲ γνώμη αὕτη τότε μόνον θεωρε
εἰς ἐμὲ ὀρθή, ἐὰν μὲ τοιαύτην διάν
ἔδωκεν, ὡσεὶ τοῦ πατρὸς ὑπόθεσι
διοίκει.

8 *ΠΑΥΛΟΣ* Οὐδόλως δὲ διαφέρει
γει ὁ Πομπώνιος, ἂν ἐν ὀνόματι θυ
τρὸ αὐτοῦ, ἢ ἀδελφῆς ἢ ἐγγόνης
τέρου υἱοῦ γεννηθείσης, ἔδωκε. τὸ
λοιπὸν θέλομεν εἰπεῖ, καὶ ἂν ὁ δο
ἐδανείσθη καὶ ἐν ὀνόματι τῆς θυγα
τοῦ κυρίου του ὡς προῖκα ἔδωκεν
9 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ἂν ὅμως ὁ π
δὲν ἤθελε δώσει προῖκα, δὲν θεωρ
ὅτι εἰς ὄφελος τοῦ πατρὸς ἐγένετο
τανάλωσις.

10 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν υἱὸς ὑπὲρ
πατρὸς ἠγγυήθη, καὶ εἰς πιστωτὴν κ
βαλε, θεωρεῖται ὅτι εἰς ὄφελος τοῦ
τρὸς ἐγένετο κατανάλωσις, καθ
1 ἀπήλλαξε τὸν πατέρα. Ὅμοιο
τούτου εἶνε, ὅ,τι ὁ Παπινιανὸς ἐν
θ' τῶν ζητημάτων γράφει, ἐὰν
υἱὸς ὡς ὑπερασπιστὴς τοῦ πατρὸς
δέχθη δίκην καὶ κατεδικάσθη, ἐ
τὴρ ἐκ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος κατ
λωθέντος ἐνέχεται, διότι ὁ υἱὸς δι
ἀναδοχῆς τῆς δίκης ἀπήλλαξεν α
2 Τὸ αὐτὸ φρονεῖ ὁ Παπινιανὸς κ
ὅ,τι ὁ πατὴρ ὤφειλε νὰ δώσῃ,
τοῦ υἱοῦ ἐπηρώτησα, καὶ οὕτως ἐ

im filium, nam et hic de in rem erso fore actionem : nisi si dona- e patri filius voluit, dum se obli-

gat. Quare potest dici et si de uculio actionem quasi defensor atris susceperit, teneri patrem e in rem verso usque ad peculii uantitatem: cuius sententiae id rit emolumentum, ut, si finita sit ctio de peculio, de in rem verso onveniatur. ego et ante condem- ationem post judicium patris no- nine acceptum de in rem verso

patrem teneri puto. In rem au- em versum videtur, prout aliquid ersum est: proinde si pars ver-

sa est, de parte erit actio. Sed trum in sortem dumtaxat tene- itur dominus an et in usuras? et i quidem promisit usuras, Mar- ellus libro quinto digestorum scri- it dominum praestaturum: sed si on sint promissae, utique non de- ebuntur, quia in stipulatum de- uctae non sunt. plane si contem- latione domini pecuniam dedi on gerenti servo negotia domini, ed ipse gerens, negotiorum ge- torum actione potero etiam de usuris experiri. Versum autem ic accipimus, ut duret versum : t ita demum de in rem verso ompetit actio, si non sit a domi- o servo solutum vel filio. si tamem n necem creditoris, id est perdi- turo servo vel filio solutum sit, quamvis[1] solutum sit, desinit qui-

(1) quoniam (Mo.)

γον τὸν υἱόν, διότι καὶ ἐνταῦθα θέλει εἶσθαι ἡ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος ἀγωγή. ἐκτὸς ἂν ὁ υἱὸς ἠθέλησε νὰ δωρήσηται εἰς τὸν πατέρα, 3 ὅτε ὑπεχρέου ἑαυτόν. Διὰ τοῦτο δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι καὶ ἂν τὴν τοῦ χρηματίου ἀγωγὴν ὡς ὑπερασπιστὴς τοῦ πατρὸς ἀνέλαβεν, ἐνέχεται ὁ πατὴρ ἐκ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος μέχρι τῆς τοῦ χρηματίου ποσότητος· ταύτης δὲ τῆς γνώμης αὕτη θέλει εἶσθαι ἡ ὠφέλεια, ὥστε, ἐὰν ἔληξεν ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγή, νὰ ἐνάγηται ἐκ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος. ἐγὼ δὲ καὶ πρὸ τῆς καταδίκης μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τῆς δίκης ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς φρονῶ ὅτι ἐνέχεται ὁ πατὴρ ἐκ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος 4 καταναλωθέντος. Εἰς ἴδιον ὄφελος δὲ θεωρεῖται καταναλωθέν, καθόσον τι κατηναλώθη· ὅθεν ἐὰν μέρος κατηναλώθη, περὶ τοῦ μέρους θέλει εἶσθαι ἀ- 5 γωγή. Ἀλλ' ἆρά γε εἰς τὸ κεφάλαιον μόνον θέλει ἐνέχεσθαι ὁ κύριος ἢ καὶ εἰς τοὺς τόκους; ἐὰν μὲν λοιπὸν ὑπεσχέθη τόκους, ὁ Μάρκελλος ἐν βιβλ. ε' τῶν πανδεκτῶν λέγει ὅτι ὁ κύριος θέλει παράσχει· ἀλλ' ἐὰν δὲν ἐδόθη περὶ τοιούτων ὑπόσχεσις, ἐξάπαντος δὲν θέλουσιν ὀφείλεσθαι, διότι δὲν περιελήφθησαν ἐν τῇ ἐπερωτήσει. βεβαίως ἐὰν ἔχων ὑπ' ὄψιν τὸν κύριον ἔδωκα χρήματα, οὐχὶ δὲ διοικοῦντος τοῦ δούλου ὑποθέσεις τοῦ κυρίου, ἀλλ' ἐγὼ αὐτὸς διοικῶν, διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς διοικήσεως ὑποθέσεων θέλω δυνηθῇ καὶ περὶ 6 τῶν τόκων νὰ ἐναγάγω. Καταναλωθὲν δὲ οὕτω νοοῦμεν, ὥστε νὰ διαρκῇ κατηναλωμένον. καὶ τότε μόνον ἡ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος ἀγωγὴ ἁρμόζει, ἐὰν μὴ ἐπληρώθη παρὰ τοῦ κυρίου εἰς τὸν δοῦλον ἢ τὸν υἱόν· ἂν ὅμως πρὸς ζημίαν τοῦ πιστωτοῦ, ἤτοι μέλλοντος τοῦ δούλου ἢ υἱοῦ

dem versum, aequissimum autem est de dolo malo adversus patrem vel dominum competere actionem: nam et peculiaris debitor, si fraudulenter servo solverit quod ei de-

ν' ἀπολέσῃ, ἐγένετο ἡ πληρωμή, ἐπειδὴ π
πληρωμὴ ἐγένετο, ἀργεῖ μὲν ἡ τοῦ κ
ταναλωθέντος [ἀγωγή], ἰσότατον ὅμ
εἶνε ν' ἀρμόζῃ ἡ τοῦ δόλου ἀγω
ἐναντίον τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ κυρίου· διό
καὶ τοῦ χρηματίου ὀφειλέτης, ἐὰν δ
λίως εἰς δοῦλον ἐπλήρωσεν ὅ,τι
τοῦτον ὤφειλε, δὲν ἀπαλλάσσετο

*7* bebat, non liberatur. Si domini debitor sit servus et ab alio mutuatus ei solverit, hactenus non vertit, quatenus domino debet: quod excedit, vertit. proinde si, cum domino deberet triginta, mutuatus quadraginta creditori ejus solverit vel familiam exhibuerit, dicendum erit de in rem verso in decem competere actionem: aut[1] si tantundem debeat, nihil videtur versum. nam, ut Pomponius scribit, adversus lucrum domini videtur subventum: et ideo, sive debitor fuit domino, cum in rem verteret, nihil videri versum, sive postea debitor esse domino coeperit, desinere versum: idemque et si solverit ei. plus dicit et si tantundem ei donavit dominus, quantum creditori solvit pro se, si quidem remunerandi animo, non videri versum, si vero alias donavit,

*7* Ἐὰν ὁ δοῦλος εἶνε ὀφειλέτης τοῦ κ
ρίου, καὶ παρ' ἑτέρου δανεισθεὶς ἐπλ
ρωσεν εἰς τοῦτον, ἐπὶ τοσοῦτον δὲν κ
ταναλίσκει [εἰς ὄφελος τοῦ κυρίου], ἐ
ὅσον εἰς τὸν κύριον ὤφειλε· τὸ δὲ ὑπε
βάλλον, καταναλίσκει. ὅθεν ἐάν, ἐνῷ
τὸν κύριον ὤφειλε τριάκοντα, δανε
σθεὶς τεσσαράκοντα ἐπλήρωσεν εἰς τ
πιστωτὴν ἐκείνου, ἢ τοὺς δούλους συν
τήρησε, θέλει λεχθῆ ὅτι διὰ τὰ δέ
ἁρμόζει ἡ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος κατ
ναλωθέντος ἀγωγή. ὅμως ἂν τοσοῦτ
ὤφειλεν, οὐδὲν θεωρεῖται καταναλωθ
διότι, καθὰ ὁ Πομπώνιος γράφει, ἐνο
τίον τοῦ *κέρδους* τοῦ κυρίου θεωρεῖτ
παρεχομένη ἡ συνδρομή. καὶ διὰ τ
το, εἴτε ἦν ὀφειλέτης τοῦ κυρίου, ἐ
εἰς ὄφελος αὐτοῦ κατηνάλισκεν, οὐδ
θεωρεῖται καταναλωθέν, εἴτε κατό
ἤρξατο νὰ εἶνε ὀφειλέτης τοῦ κυρί
παύει [νὰ εἶνε] καταναλωθέν. τὸ αὐ
καὶ ἂν ἐπλήρωσεν εἰς αὐτόν. προσ
λέγει καὶ ἂν τοσοῦτον ἐδωρήσατο α
τῷ ὁ κύριος, ὅσον εἰς τὸν πιστωτὴν
πλήρωσεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἂν μὲν [ἐδωρ
σατο] μὲ σκοπὸν ἀνταμοιβῆς, δὲν θε
ρεῖται καταναλωθέν, ἂν δὲ ἄλλως ἐδ
ρήσατο, μένει καταναλωθέν. Ὁ α
τοὺς ἐξετάζει, ἐὰν δέκα εἰς ὄφελος
κυρίου κατηνάλωσε, κατόπιν δὲ τοσ
τον ποσὸν παρὰ τοῦ κυρίου ἐδανείσθ
ἔχῃ δ' ἐκτὸς τούτου καὶ τὸ χρημάτ
δέκα, πρέπει, λέγει, νὰ ἴδωμεν ἂν ἔπο
σε νὰ εἶνε καταναλωθέν. ἢ μήπως,
πειδὴ ὑπάρχει χρημάτιον, ἐξ οὗ ἀφ
ρεῖται τὸ ὀφειλόμενον, δὲν ἀνατρέπ

(1) at (Hal.)

*8* durare versum. Idem quaerit, si decem in rem domini vertit et postea tantandem summam a domino mutuatus sit, habeat praeterea et peculium decem, videndum ait, utrum desiit esse versum? an vero, quoniam est peculium, unde trahatur[2] debitum, de in rem

(2) detrahatur

erso non tollimus actionem? an otius ex utroque pro rata detraimus? ego autem puto sublatam e in rem verso actionem, cum de-

bitor domini sit constitutus. Idem uaerit, si in rem tuam verterit et ebitor tuus factus sit, mox credior ejusdem summae quam tibi debuit, an renascatur de in rem verso actio an vero ex postfacto non onvalescat? quod verum est.

10 Idem tractat, an ex eventu posit in rem patris filius vertere, veluti si duo rei pater et filius fuerint et filius mutuatus suo nomine olvat, vel si filio iussu patris credidisti et filius creditum tibi solisset. mihi videtur, si quidem pecunia ad patrem pervenerat, videri in rem versum: quod si non it et suum negotium gerens filius solvit, non esse de in rem verso actionem.

11 *PAULUS* Quod servus in hoc mutuatus fuerit, ut creditori suo olveret, non erit in rem versum, uamvis actione de peculio libeatus sit dominus.

12 *GAIUS* Si fundum patri dominove emit servus vel filius familias, versum quidem esse videtur, a tamen, ut, sive minoris sit, uam est emptus, tantum videatur in rem versum quanti dignus it, sive pluris sit, non plus videatur in rem versum quam emptus st.

μεν τὴν τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος κατανα-
λωθέντος ἀγωγήν; ἢ μᾶλλον ἐξ ἑκα-
τέρου ἀναλόγως ἀφαιροῦμεν; ἐγὼ ὅμως
φρονῶ ὅτι ἀνατρέπεται ἡ τοῦ εἰς ἴδιον
ὄφελος καταναλωθέντος ἀγωγή, ἀφοῦ
9 ὀφειλέτης τοῦ κυρίου ἐγένετο. Ὁ αὐ-
τὸς ἐξετάζει, ἐάν [τις] εἰς ὄφελός σου
κατηνάλωσε, καὶ ὀφειλέτης σου ἐγένε-
το, μετ' ὀλίγον δὲ πιστωτὴς τοῦ αὐτοῦ
ποσοῦ, ὅπερ σοι ὤφειλεν, ἆρά γε ἀνα-
γεννᾶται ἡ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος κατα-
ναλωθέντος ἀγωγή, ἢ τοὐναντίον ἐκ
τοῦ μεταγενεστέρου γεγονότος δὲν ἀ-
10 ναζῇ; τοῦτο δ' εἶνε ὀρθόν. Ὁ αὐ-
τὸς ἐξετάζει, ἂν ἐκ συμπτώσεως δύνα-
ται εἰς ὄφελος τοῦ πατρὸς νὰ καταναλώσῃ ὁ υἱός, ὡς ἐὰν ἀμφότεροι πατὴρ
καὶ υἱὸς ἦσαν ἐναγόμενοι, ὁ δὲ υἱὸς δα-
νεισθεὶς ἐν ἰδίῳ ὀνόματι κατέβαλεν, ἢ
ἐὰν εἰς τὸν υἱὸν κατὰ διαταγὴν τοῦ
πατρὸς ἐδάνεισας ὁ δὲ υἱὸς τὸ δανει-
σθὲν κατέβαλεν εἰς σέ. ἐγὼ φρονῶ ὅτι,
ἐὰν μὲν τὰ χρήματα εἰς τὸν πατέρα
περιῆλθον, θεωρεῖται ὅτι ἐγένετο εἰς ὄ-
φελος [αὐτοῦ] κατανάλωσις. ἐὰν δὲ μή,
ἰδικήν του δὲ ὑπόθεσιν διοικῶν ὁ υἱὸς
κατέβαλε, δὲν ὑπάρχει ἡ τοῦ εἰς ἴδιον
ὄφελος καταναλωθέντος ἀγωγή.

11 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὅ,τι ὁ δοῦλος διὰ τοῦ-
το ἐδανείσθη, ἵνα εἰς τὸν πιστωτὴν αὐ-
τοῦ καταβάλῃ, δὲν θέλει εἶσθαι εἰς ὄ-
φελος [τοῦ κυρίου] καταναλωθέν, καί-
τοι ὁ κύριος ἀπηλλάγη τῆς ἐκ τοῦ
χρηματίου ἀγωγῆς.

12 *ΓΑΪΟΣ* Ἐὰν ἀγρὸν διὰ τὸν πα-
τέρα ἢ τὸν κύριον ἠγόρασεν ὁ δοῦλος ἢ
ὁ ὑπεξούσιος υἱός, θεωρεῖται μὲν ὅτι ὑ-
πάρχει κατανάλωσις, οὕτως ὅμως ὥστε,
εἴτε ὀλιγώτερον ἀξίζει, παρ' ὅ,τι ἠγο-
ράσθη, τοσοῦτον νὰ θεωρῆται ὅτι κατη-
ναλώθη εἰς ὄφελος, ὅσον ἀξίζει, εἴτε πε-
ρισσότερον ἀξίζει, νὰ μὴ θεωρῆται ὅτι
περισσότερον κατηναλώθη εἰς ὄφελος,
παρ' ὅσον ἠγοράσθη.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

13 *ULPIANUS* Si in rem alterius ex dominis versum sit, utrum is solus in cujus rem versum est an et socius possit conveniri, quaeritur. et Julianus scribit eum solum conveniri in cujus rem versum est, sicuti cum solus iussit: quam sententiam puto veram.

14 *JULIANUS* (*MARCELLUS notat*:) Interdum et propter hoc quod in rem alterius socii versum est de in rem verso cum altero agi potest, qui conventus a socio petere potest id in quo damnatus fuerit. quid enim dicemus, si peculium servo ab altero ademptum fuerit? *PAULUS*: ergo haec quaestio ita procedit, si de peculio agi non potest.

15 *ULPIANUS* Si filius familias constituerit quod pater debuit, videndum est, an de in rem verso actio dari debeat. atquin non liberavit patrem: nam qui constituit, se quidem obligat, patrem vero non liberat. plane si solvat post constitutum, licet pro se videatur solvisse, hoc est ob id quod constituit, in rem tamen vertisse patris merito dicetur.

16 *ALFENUS* Quidam fundum colendum servo suo locavit et boves ei dederat: cum hi boves non essent idonei, iusserat eos venire et his nummis qui recepti essent alios reparari: servus boves vendiderat, alios redemerat, nummos venditori non solverat, postea

13 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἐγένετο κατ[ά] νάλωσις εἰς ὄφελος ἑνὸς ἐκ συγκυρί[ας] ἐρωτᾶται ἂν ἐκεῖνος μόνος, εἰς ὄφε[λος] τοῦ ὁποίου ἡ κατανάλωσις ἐγένετο[, ἢ] καὶ ὁ ἑταῖρος δύναται νὰ ἐναχθῇ [κατ'] Ἰουλιανὸς λοιπὸν γράφει, ὅτι ἐκεῖ[νος] μόνος ἐνάγεται εἰς ὄφελος τοῦ ὁπο[ίου] ἐγένετο ἡ κατανάλωσις, ὡς ὅταν [ὁ] νος εἶχε δώσει διαταγήν· τὴν δὲ γν[ώ]μην ταύτην θεωρῶ ὀρθήν.

14 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* (ὁ *ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ* [σ]ρατηρεῖ). Ἐνίοτε καὶ δι' ἐκεῖνο, ὅ[τι] εἰς ὄφελος ἑνὸς τῶν συνεταίρων κα[τα]ναλώθη δύναται νὰ ἐγερθῇ κατὰ [τ]ἄλλου ἡ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος κατα[ν]αλωθέντος ἀγωγή, ὅστις ἐναχθεὶς δύ[ν]ται ν' ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τὸν συνέται[ρ]ον ἐκεῖνο, εἰς ὃ κατεδικάσθη. διότι τί [θ]ελομεν εἰπεῖ, ἐὰν τὸ χρημάτιον ἀφη[ρέ]θη ἀπὸ τὸν δοῦλον παρὰ τοῦ ἄλλ[ου]; *ΠΑΥΛΟΣ*: λοιπὸν τὸ ζήτημα τοῦτο [ἀ]ναφαίνεται, ὅταν ἐκ τοῦ χρηματ[ί]ου δὲν δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγή.

15 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν υἱὸς ὑπεξουσ[ίου] ἀντεφώνησεν ὅ,τι ὁ πατὴρ ὤφειλεν, [ἂ]ἴδωμεν ἂν πρέπῃ νὰ δίδηται ἢ τοῦ [ἰ]ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος ἀγω[γ]ή· ἀλλ' ὅμως δὲν ἀπήλλαξε τὸν πατ[έ]ρα διότι ὅστις ἀντιφωνεῖ, ἑαυτὸν μὲν [ἀπ]ενεχόμενον, τὸν πατέρα ὅμως δὲ[ν] παλλάσσει. βεβαίως ἐὰν καταβ[ῇ] μετὰ τὴν ἀντιφώνησιν, καίτοι ἐφ' ἑαυτοῦ θεωρεῖται ὅτι κατέβαλεν, [ἀ]δι' ἐκεῖνο, ὅπερ ἀντεφώνησεν, εἰσπ[ρά]λος ὅμως τοῦ πατρὸς δικαίως θέλ[ει] χθῇ ὅτι κατηνάλωσεν.

16 *ΑΛΦΗΝΟΣ* Ἐξεμίσθωσέ τις [τ]οῦ δοῦλο ν αὐτοῦ ἀγρὸν πρὸς καλ[λ]γειαν, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ βόας. ἐπ[ε]δὴ δ' οἱ βόες δὲν ἦσαν ἱκανοί, διέτα[ξ]ε πωληθῶσιν οὗτοι, καὶ διὰ τῶν χ[ρη]των, ἅτινα ἤθελον εἰσπραχθῇ, ν' [ἀ]ρασθῶσιν ἕτεροι· ὁ δοῦλος ἐπώ[λ]τοὺς βόας, ἠγόρασεν ἑτέρους, μὴ [ἀ]

onturbaverat: qui boves vendide-
at nummos a domino petebat ac-
ione de peculio aut quod in rem
omini versum esset, cum boves
ro quibus pecunia peteretur pe-
es dominum essent. respondit
on videri peculii quicquam esse,
isi si quid deducto eo, quod ser-
us domino debuisset, reliquum
eret: illud sibi videri boves qui-
em in rem domini versos esse,
ed pro ea re solvisse tantum,
uanti priores boves venissent: si
uo amplioris pecuniae posterio-
es boves essent, ejus oportere
omidum condemnari.

17 *AFRICANUS* Servus in rem
omini pecuniam mutuatus sine
ulpa eam perdidit: nihilo minus
osse cum domino de in rem ver-
o agi existimavit. nam et si pro-
urator meus in negotia mea im-
ensurus pecuniam mutuatus sine
ulpa eam perdiderit, recte eum
oc nomine mandati vel negotio-

rum gestorum acturum. Cum
Sticho vicario servi tui Pamphili
ontraxi: actio de peculio et in
em verso ita dari debet, ut, quod
el in tuam ipsius rem vel in
eculium Pamphili versum sit,
omprehendatur, scilicet etiamsi
ortuo vel alienato Sticho agatur.
uod si Pamphilo mortuo agam,
agis est, ut, quamvis Stichus vi-
at, tamen de eo, quod in peculio
amphili versum est, non nisi in-
ra annum quam is decessit actio
ari debeat: etenim quodammodo
e peculio Pamphili tum experiri

ρώσας εἰς τὸν ἀγοραστὴν τὰ χρήματα, εἶτα δ' ἐχρεωκόπησεν. ὁ πωλητὴς τῶν βοῶν ἀπήτει ἀπὸ τὸν κύριον τὰ χρήματα διὰ τῆς ἀγωγῆς τοῦ χρηματίου, ἢ διότι εἰς ὄφελος τοῦ κυρίου ἐγένετο κατανάλωσις, καθόσον οἱ βόες, δι' οὓς τὰ χρήματα ἀπητοῦντο, ἦσαν παρὰ τῷ κυρίῳ· ἀπήντησεν (ὁ Ἀλφ.) ὅτι οὐδὲν θεωρεῖται ὅτι εἶνε τοῦ χρηματίου, ἐκτὸς ἐὰν ἀφαιρουμένου ἐκείνου, ὅπερ ὁ δοῦλος εἰς τὸν κύριον ὤφειλεν, ἔμεινέ τι ὑπόλοιπον. φρονεῖ δὲ τοῦτο, ὅτι οἱ βόες ὠφέλησαν μὲν τὸν κύριον, ἀλλὰ δι' αὐτοὺς ἐπλήρωσε τοσοῦτον, ὅσον οἱ προηγούμενοι βόες εἶχον πωληθῆ. ἐὰν δ' οἱ μεταγενέστεροι βόες ἤθελον εἶσθαι κατά τι μεγαλειτέρας ἀξίας, εἰς ταύτην ἔδει ὁ κύριος νὰ κατεδικάζετο.

17 *ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ* Δοῦλος δανεισθεὶς χρήματα χάριν τοῦ κυρίου, ἀπώλεσεν αὐτὰ ἄνευ πταίσματος· οὐδὲν ἧττον δύναται, ἐφρόνει, νὰ ἐγερθῇ κατὰ τοῦ κυρίου ἡ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος ἀγωγή· διότι καὶ ἂν πληρεξούσιος ἐμοῦ μέλλων νὰ δαπανήσῃ χρήματα εἰς ὑποθέσεις μου δανεισθεὶς ἀπώλεσεν αὐτὰ ἄνευ πταίσματος, ἐγκύρως θέλει οὗτος ἕνεκα τούτου ἐγείρει ἀγωγὴν τῆς ἐντολῆς ἢ τῆς διοικήσεως ἢ ὑποθέσεων. Μετὰ τοῦ Στίχου τοῦ ὑφισταμένου τοῦ δούλου σου Παμφίλου συνεβλήθην. ἡ τοῦ χρηματίου ἀγωγὴ καὶ ἡ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος οὕτω πρέπει νὰ δίδηται, ὥστε, ὅ,τι εἰς ἰδικήν σου ὠφέλειαν ἢ εἰς τὸ χρημάτιον τοῦ Παμφίλου κατηναλώθη, νὰ περιλαμβάνηται, καὶ ἄν, ἐννοεῖται, ἀποθανόντος ἢ ἀπαλλοτριωθέντος τοῦ Στίχου ἐγείρηται ἡ ἀγωγή. ἂν ὅμως ἀποθανόντος τοῦ Παμφίλου ἐνάγω, πιθανώτερον εἶνε ὅτι, καίτοι ὁ Στίχος ζῇ, ὅμως περὶ τοῦ εἰς τὸ χρημάτιον τοῦ Παμφίλου καταναλωθέντος μόνον ἐντὸς ἔτους ἀφ' ἧς ἐκεῖνος ἀπέθανε, πρέπει

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

videbor, sicuti si, quod iussu ejus credidissem, experirer: nec nos movere debet, quod Stichus de cujus peculio agitur vivat, quando non aliter ea res in peculio ejus esse potest, quam si Pamphili peculium maneat. eadem ratio efficiet, ut id, quod in peculio Pamphili versum sit, ita praestari debere dicamus, ut prius ejus, quod tibi Pamphilus debuerit, deductio fiat, quod vero in tuam rem versum fuerit, praestetur etiam non deducto eo quod Pamphilus tibi debet.

νὰ δίδηται ἡ ἀγωγή. διότι τρόπ
τινὰ ἐκ τοῦ χρηματίου τοῦ Παμφίλ
θέλω τότε θεωρεῖσθαι ὅτι ἐνάγω,
ἐὰν ἤθελον ἐνάγει, διότι κατὰ διατ
γὴν ἐκείνου εἶχον πιστώσει· οὐδὲ πρ
πει νὰ ἐπηρεάζῃ ἡμᾶς, τὸ ὅτι ὁ Στι
χος περὶ τοῦ χρηματίου τοῦ ὑποί
πρόκειται, ζῇ, ἀφοῦ δὲν δύναται
πρᾶγμα ἐκεῖνο νὰ εἶνε ἐν τῷ χρηματ
αὐτοῦ ἄλλως, παρ' ἐὰν τὸ τοῦ Παμφ
λου χρημάτιον μένῃ. ὁ αὐτὸς λόγ
ἤθελε κάμει ὥστε τὸ εἰς τὸ χρημάτι
τοῦ Παμφίλου καταναλωθὲν νὰ λέγ
μεν ὅτι πρέπει νὰ παρέχηται οὕτ
ὥστε πρότερον νὰ γίνηται ἡ ἀφαίρε
ἐκείνου, ὅπερ ὁ Πάμφιλος ὀφείλει
σέ, ὅ,τι δὲ εἰς ὀφελός σου κατηναλώθ
νὰ παρέχηται καὶ χωρὶς ἀφαιρέσεως
κείνου, ὅπερ ὁ Πάμφιλός σοι ὀφείλε

18 *NERATIUS* Quamvis in eam rem pro servo meo fideiusseris, quae ita contracta est, ut in rem meam versaretur[1] (veluti si, cum servus frumentum emisset quo familia aleretur, venditori frumenti fideiusseris), propius est tamen, ut de peculio eo nomine, non de in rem verso agere possis, ut unius dumtaxat in quoquo contractu de in rem verso sit actio, qui id ipsum credidit quod in rem domini versum est.

(1) verteretur (Hal.)

18 *ΝΕΡΑΤΙΟΣ* Καίτοι ἠγγυήθ
ὑπὲρ δούλου μου εἰς τοιαύτην ὑπόθεσ
ἥτις διὰ τοῦτο συνήφθη, ἵνα γείνῃ
ὄφελός μου κατανάλωσις (ὡς ἐὰν ὅτ
δοῦλος σῖτον ἠγόραζε, δι' οὗ νὰ θρέ
τοὺς δούλους, εἰς τὸν πωλητὴν τοῦ
του ἠγγυήθης), ἁρμοδιώτερον ὅμως
νε νὰ δύνασαι νὰ ἐνάγῃς ἐκ τούτ
διὰ τῆς τοῦ χρηματίου ἀγωγῆς, οὐ
τῆς τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλ
θέντος. ὥστε ἑνὸς μόνον ἐν ἑκάστῳ σ
βολαίῳ νὰ εἶνε ἡ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφε
καταναλωθέντος ἀγωγή, ὅστις αὐ
ἐκεῖνο ἐδάνεισεν, ὅπερ εἰς ὄφελος
κυρίου κατηναλώθη.

19 *PAULUS* Filius familias togam emit: mortuo deinde eo pater ignorans et putans suam esse dedicavit eam in funus ejus. Neratius libro responsorum ait in rem patris versum videri: in actione autem de peculio quod in rerum natura non esset uno modo aestimari debere, si dolo malo ejus quocum agatur factum esset. at-

19 *ΠΑΥΛΟΣ* Υἱὸς ὑπεξούσιος ἠ
ρασε τήβεννον· ἀποθανόντος κατό
αὐτοῦ ὁ πατὴρ ἀγνοῶν, καὶ νομίζ
ὅτι εἶνε ἰδική του, ἀφιέρωσεν αὐτὴν
τὴν ταφὴν ἐκείνου. ὁ Νεράτιος ἐν
βιβλίῳ τῶν ἀπαντήσεων λέγει ὅτι εἶ
φελος τοῦ πατρὸς θεωρεῖται ὅτι κατη
λώθη· ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς ὅμως τοῦ χρημ
τίου, ὅ,τι ἐν τοῖς πράγμασι δὲν ὑπάρ
ἐν μιᾷ περιπτώσει δέον νὰ ὑπολογίζ

quin si filio pater togam emere debuit, in rem patris res versa est non nunc quo funerabitur, sed quo tempore emit (funus enim filii aes alienum patris est: et hoc Neratius quoque, qui de in rem verso patrem teneri putavit, ostendit negotium hoc, id est sepulturam et funus filii patris esse aes alienum, non filii): factus est ergo debitor peculii, quamvis res non exstet, ut etiam de peculio possit conveniri, in quam actionem venit et quod in rem versum est: quae tamen adiectio tunc necessaria est, cum annus post mortem filii excessit.

20 *SCAEVOLA* Pater pro filia dotem promisit et convenit, ut ipse filiam aleret: non praestante patre filia a viro mutuam pecuniam accepit et mortua est in matrimonio. respondi, si ad ea id quod creditum est erogatum esset, sine quibus aut se tueri aut servos paternos exhibere non posset, dandam de in rem verso utilem actionem. Servus absentis rei publicae causa pupilli servis pecuniam credidit subscribente tutore stipulatione in personam tutoris translata: quaesitum est, an adversus pupillum competat actio. respondi, si, cum in rem pupilli daretur, id in rem ejus versum est et, quo magis actus servorum confirmaretur, tutor spopondit, posse nihilo minus dici de in rem verso cum pupillo actionem fore.

ται, ἐὰν ἐκ *δόλου* τοῦ ἐναγομένου ἐγένετο [ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ]. ὅμως ἐὰν ὁ πατὴρ ὤφειλε ν' ἀγοράσῃ διὰ τὸν υἱὸν τήβεννον, εἰς ὄφελος τοῦ πατρὸς ἐγένετο κατανάλωσις οὐχὶ τότε ὅτε ἐκηδεύετο, ἀλλ' ὅτε ἐγένετο ἡ ἀγόρασις (διότι ἡ κηδεία τοῦ υἱοῦ εἶνε χρέος τοῦ πατρός· τοῦτο δὲ καὶ ὁ Νεράτιος, ὅστις ἐκ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος ἐφρόνει ὅτι ἐνέχεται ὁ πατὴρ, δεικνύει ὅτι ἡ ὑπόθεσις, δηλ. ἡ ταφὴ καὶ ἡ κηδεία τοῦ υἱοῦ εἶνε τοῦ πατρὸς χρέος οὐχὶ τοῦ υἱοῦ)· ἐγένετο λοιπὸν ὀφειλέτης τοῦ χρηματίου, καίτοι τὸ πρᾶγμα δὲν ὑπάρχει, ὥστε καὶ ἐκ τοῦ χρηματίου νὰ δύναται νὰ ἐναχθῇ, ἐν ᾗ ἀγωγῇ περιλαμβάνεται καὶ ὅ,τι εἰς ἴδιον ὄφελος κατηναλώθη. ἡ δὲ προσθήκη αὕτη τότε εἶνε ἀναγκαία, ὅταν ὁ ἐνιαυτὸς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ παρῆλθε.

20 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Πατὴρ ὑπεσχέθη ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς προῖκα, καὶ συνεφωνήθη αὐτὸς νὰ διαθρέψῃ τὴν θυγατέρα· ἐπειδὴ δ' ὁ πατὴρ δὲν ἐχορήγει, ἡ θυγάτηρ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν ἄνδρα δάνεια χρήματα, ἀπέθανε δ' ἐν γάμῳ· ἀπήντησα ὅτι, ἐὰν τὸ δανεισθὲν ἐδαπανήθη εἰς ἐκεῖνα, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν θὰ ἠδύνατο εἴτε ἑαυτὴν νὰ περιθάλψῃ εἴτε τοὺς πατρικοὺς δούλους νὰ συντηρήσῃ, πρέπει νὰ δίδηται ἡ περὶ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος ὠφέλιμος ἀγωγή. Δοῦλος ἐδάνεισε χρήματα εἰς δούλους ἀνήβου ἀπόντος χάριν τῆς πολιτείας ὑπογράφοντος τοῦ ἐπιτρόπου [καὶ] μεταφερομένης τῆς ἐπερωτήσεως εἰς τὸ πρόσωπον τούτου. ἠρωτήθη, ἂν ἐναντίον τοῦ ἀνήβου ἁρμόζῃ ἀγωγή· ἀπήντησα ἐάν, ὅτε δι' ὑπόθεσιν τοῦ ἀνήβου ἐδίδετο, τοῦτο εἰς ὄφελος αὐτοῦ κατηναλώθη, καὶ ἐάν, ἵνα ἡ πρᾶξις τῶν δούλων μᾶλλον κυρωθῇ, ὁ ἐπίτροπος ὑπεσχέθη, δύναται οὐδὲν ἧττον νὰ λεχθῇ, ὅτι θέλει εἶσθαι

21 *IDEM* Filiam familias duxit uxorem patre dotem promittente et convenit inter omnes personas, uti eam pater aut ipsa se tueretur : maritus ei mutuos nummos dedit, cum iuste putaret patrem ejus ministraturum tantum salarium, quantum dare filiae suae instituerat : eos nummos illa in usus necessarios sibi et in servos quos secum habebat consumpsit, aliquantum et (cum ei res familliares creditae essent ex pecunia mariti in easdem causas convertit: deinde priusquam pater salarium expleret,moritur filia: pater impensam recusat : maritus res mulieris retinet: quaero, an de in rem verso adversus patrem actio competat. respondit,si ad ea id quod creditum est erogatum esset, sine quibus aut se tueri aut servos paternos exhibere non posset, dandam de in rem verso utilem actionem.

κατὰ τοῦ ἀνήβου ἡ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφ
λος καταναλωθέντος ἀγωγή.

21 *Ο ΑΥΤΟΣ* Θυγατέρα ὑπεξουσίο
ἔλαβέ [τις] σύζυγον ὑπισχνουμένου τ
πατρὸς προῖκα, συνεφωνήθη δὲ μετα
πάντων, ὁ πατὴρ ἢ αὐτὴ αὕτη νὰ π
ριθάλπῃ ἑαυτήν. ὁ σύζυγος ἔδωκεν ε
αὐτὴν δάνεια χρήματα, καθόσον δ
καίως ἐνόμιζεν ὅτι ὁ πατὴρ αὐτῆς θέλ
χορηγήσει ἐπίδομα τοσοῦτον, ὅσον ε
χεν ὁρίσει νὰ δίδῃ εἰς τὴν θυγατέρ
του· τὰ χρήματα ἐκεῖνα αὕτη ἐδαπ
νησεν εἰς χρήσεις ἀναγκαίας εἰς ἑαυτ
καὶ τοὺς δούλους, οὓς μεθ' ἑαυτῆς εἶχ
τινὰ δὲ (ἐπειδὴ τῇ εἶχον ἀνατεθῆ
οἰκιακαὶ ὑποθέσεις) ἐκ χρημάτων τ
ἀνδρὸς εἰς τοὺς ἰδίους σκοποὺς κατ
νάλωσε· κατόπιν πρὶν ἢ ὁ πατὴρ ἀπ
πληρώσῃ τὸ ἐπίδομα, ἀποθνήσει ἡ θ
γάτηρ· ὁ πατὴρ ἀρνεῖται τὴν δαπάνη
ὁ σύζυγος παρακρατεῖ τὰ πράγματ
τῆς συζύγου. ἐρωτᾶται, ἂν ἁρμόζῃ κ
τὰ τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελ
καταναλωθέντος ἀγωγή. ἀπήντησ
ἐὰν τὸ δανεισθὲν ἐδαπανήθη εἰς ἐκεῖν
ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν θὰ ἠδύνατο ε
ἑαυτὴν νὰ περιθάλψῃ εἴτε τοὺς πατ
κοὺς δούλους νὰ συντηρήσῃ, πρέπει
δίδηται ἡ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος κ
ταναλωθέντος ἀγωγή.

## IIII [1].

### Quod iussu.

1 *ULPIANUS* Merito ex iussu domini in solidum adversus eum iudicium datur, nam quodammodo cum eo contrahitur qui jubet. 1 Iussum autem accipiendum est, sive testato quis sive per epistulam sive verbis aut per nuntium sive specialiter in uno contractu

(1) Κωδ. (4.26) — Βασ. (ΙΗ'.Η')

## 4.

### Ὅ,τι κατὰ κέλευσιν.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Δικαίως ἐκ τῆς
λεύσεως τοῦ κυρίου δίδεται κατ' αὐτ
ἀγωγὴ εἰς ὁλόκληρον, διότι τρόπον τι
γίνεται συμβόλαιον μετ' ἐκείνου, ὅσ
1 κελεύει. Κέλευσις δὲ πρέπει νὰ ν
ται, εἴτε τις πρὸ μαρτύρων, εἴτε δι
πιστολῆς, εἴτε διὰ λέξεων, εἴτε δι'
γέλου, εἴτε εἰδικῶς ἐν ἐνὶ συμβολ
ἐκέλευσεν, εἴτε γενικῶς. διὰ τοῦτο

sserit sive generaliter: et ideo
si sic contestatus sit: «Quod
oles cum Sticho servo meo ne-
otium gere periculo meo», vide-
r ad omnia iussisse, nisi certa
lex aliquid prohibet. Sed ego
aero, an revocare hoc iussum
tequam credatur possit: et pu-
posse, quemadmodum si man-
sset et postea ante contractum
ntraria voluntate mandatum re-

vocasset et me certiorasset. Sed
si mandaverit pater dominus-
ve, videtur iussisse. Sed et si
rvi chirographo subscripserit
dominus, tenetur quod iussu. Quid
go si fideiusserit pro servo? ait
arcellus non teneri quod iussu:
uasi extraneus enim intervenit:
eque hoc dicit ideo, quod tenetur
x causa fideiussionis, sed quia
liud est jubere, aliud fideiubere:
enique idem scribit, etsi inutiti-
er fideiusserit, tamen eum non
bligari quasi iusserit, quae sen-
tentia verior est. Si ratum ha-
uerit quis quod servus ejus gesse-
it vel filius, quod iussu actio in
eos datur. Si pupillus dominus
sserit, utique non tenetur, nisi

tutore auctore iussit. Si iussu
ructuarii erit cum servo contrac-
um, item ejus cui bona fide ser-
it, Marcellus putat quod iussu
andam in eos actionem: quam

sententiam et ego probo. Si cu-
ratore adulescentis vel furiori vel
prodigi jubente cum servo con-
tractum sit, putat Labeo dandam
quod iussu actionem in eos quo-

καὶ ἄν [τις] οὕτω διεκήρυξεν, «Ὅ,τι
συμβόλαιον θέλεις μετὰ τοῦ δούλου μου
Στίχου σύναψον ἐπὶ κινδύνῳ μου», θε-
ωρεῖται ὅτι πρὸς πάντα ἐκέλευσεν, ἐκ-
τὸς ἂν ὡρισμένη συμφωνία ἀπαγορεύῃ
2 τι. Αλλ' ἐγὼ ἐρωτῶ, ἂν δύναται
ν' ἀνακαλέσῃ τὴν κέλευσιν ταύτην [ὁ
κύριος] πρὶν ἢ δοθῇ ἡ πίστωσις· φρονῶ
λοιπὸν ὅτι δύναται, ὡς ἐὰν εἶχε δώσει
ἐντολήν, καὶ κατόπιν πρὸ τοῦ συμβο-
λαίου δι' ἀντιθέτου βουλήσεως εἶχεν
ἀνακαλέσει τὴν ἐντολὴν καὶγνωστοποι-
3 ήσει εἰς ἐμέ. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐντολὴν
ἔδωκεν ὁ πατὴρ ἢ κύριος, θεωρεῖται ὅτι
4 ἐκέλευσεν. Ἀλλὰ καὶ ἂν εἰς χειρό-
γραφον τοῦ δούλου ὑπέγραψεν ὁ κύριος,
5 ἐνέχεται ἐκ τῆς κελεύσεως. Τί λοιπὸν
ἐὰν ἠγγυήθη ὑπὲρ τοῦ δούλου; ὁ Μάρ-
κελλος λέγει ὅτι δὲν ἐνέχεται ἐκ τῆς
κελεύσεως· διότι ὡς ἐξωτικὸς μεσολα-
βεῖ. οὐδὲ λέγει τοῦτο διὰ τοῦτο, ὅτι
ἐνέχεται ἕνεκα τῆς ἐγγυήσεως, ἀλλὰ
διότι ἄλλο εἶνε κέλευσις, ἄλλο δὲ ἐγ-
γύησις· ὅθεν ὁ αὐτὸς γράφει, καὶ ἂν
ἀνωφελῶς ἠγγυήθη, ὅμως οὗτος δὲν
ἐνέχεται ὡσεὶ ἐκέλευσεν· ἡ δὲ γνώμη
6 αὕτη εἶνε μᾶλλον ὀρθή. Ἐάν τις ἐνέ-
κρινεν ὅ,τι ὁ δοῦλος αὐτοῦ ἢ ὁ υἱὸς
ἐνήργησε, δίδεται κατ' αὐτῶν ἡ ἀγω-
7 γὴ *ὅ,τι κατὰ κέλευσιν*. Ἐὰν ἄνηβος
κύριος ἐκέλευσεν, ἐξάπαντος δὲν ἐνέχε-
ται, ἐκτὸς ἂν σὺν τῇ αὐθεντίᾳ τοῦ ἐπι-
8 τρόπου ἐκέλευσεν. Ἐὰν κατὰ κέλευ-
σιν τοῦ καρπωτοῦ γείνῃ σύμβασις μετὰ
δούλου, ὡσαύτως [ἐὰν κατὰ κέλευσιν]
ἐκείνου, ὃν καλῇ τῇ πίστει δουλεύει, ὁ
Μάρκελλος φρονεῖ ὅτι πρέπει νὰ δίδη-
ται κατ' αὐτῶν ἡ ἀγωγὴ *ὅ,τι κατὰ κέ-
λευσιν*. τὴν γνώμην δὲ ταύτην καὶ ἐγὼ
9 ἐπιδοκιμάζω. Ἐὰν κελεύοντος τοῦ
κηδεμόνος νέου ἢ φρενοβλαβοῦς ἢ ἀσώ-
του ἐγένετο μετὰ δούλου συμβόλαιον,
φρονεῖ ὁ Λαβέων ὅτι πρέπει νὰ δίδη-
ται ἡ *ὅ,τι κατὰ κέλευσιν* ἀγωγὴ κατ'

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

rum servus fuerit: idem et in vero procuratore. sed si procurator verus non sit, in ipsum potius dandam actionem idem Labeo ait.

2 *PAULUS* Si tutoris iussu servo pupilli creditum sit, puto, si ex utilitate pupilli fuerit creditum, in pupillum esse dandam actionem

*1* «quod iussit tutor». Si iussu domini ancillae vel iussu patris filiae creditum sit, danda est in eos

*2* quod iussu actio. Si iussu meo cum alieno servo contractum fuerit eumque postea redemero, quod iussu non tenebor, ne actio, quae ab initio inutilis fuerit, eventu confirmetur.

3 *ULPIANUS* Dominum, qui iussit semissibus usuris servo suo pecuniam mutuam credi, hactenus teneri quatenus iussit: nec pignoris obligationem locum habere in his praediis, quae servus non ex voluntate domini obligavit.

4 *IDEM* Si iussu ejus, qui administrationi rerum civitatis praepositus est, cum servo civitatis negotium contractum sit, Pomponius scribit quod iussu cum eo agi posse.

5 *PAULUS* Si dominus vel pater pecuniam mutuam accepturus iusserit servo filiove numerari, nulla quaestio est, quin ipsi condici possit: immo hoc casu de iussu actio

*1* non competit. Si unus ex servi

ἐκείνων, ὧν ἦτο δοῦλος· τὸ αὐτὸ κ
ἐπὶ ἀληθοῦς πληρεξουσίου. ἀλλ' ἐὰν
πληρεξούσιος δὲν εἶνε ἀληθής, κο
αὐτοῦ τούτου μᾶλλον πρέπει νὰ δίδ
ται ἡ ἀγωγή, λέγει ὁ αὐτὸς Λαβέω

2 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν κατὰ κέλευσιν τ
ἐπιτρόπου ἐδόθη πίστωσις εἰς δοῦ
ἀνήβου, φρονῶ ὅτι, ἐὰν πρὸς ὠφέλει
τοῦ ἀνήβου ἐδόθη ἡ πίστωσις, κατὰ τ
ἀνήβου θέλει δίδοσθαι ἀγωγὴ «ὅ,τι
*1* ἐπίτροπος ἐκέλευσεν.» Ἐὰν κατὰ
λευσιν τοῦ κυρίου εἰς δούλην, ἢ κα
κέλευσιν τοῦ πατρὸς εἰς θυγατέρα ἐδό
πίστωσις, πρέπει νὰ δοθῇ κατ' αὐτ
*2* ἡ ἀγωγὴ ὅ,τι *κατὰ κέλευσιν*. Ἐ
κατὰ κέλευσίν μου ἐγένετο συμβόλα
μετ' ἀλλοτρίου δούλου, καὶ τοῦτον κ
τόπιν ἀγοράσω, δὲν θέλω ἐνέχεσθαι
τῆς κελεύσεως, ἵνα μὴ ἡ ἀγωγή, ἥ
ἐξ ἀρχῆς ἦτο ἀνωφελής, ἐκ συμπτ
σεως καταστῇ ἰσχυρά.

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ κύριος, ὅστις ἐ
λευσεν ἀντὶ ἡμιεκατοστιαίου τόκου
δοθῶσι δάνεια χρήματα εἰς δοῦλόν τ
ἐνέχεται διὰ τοσοῦτον, ὅσον ἐκέλευσ
οὐδὲ λαμβάνει χώραν ἐνοχὴ ἐνεχύ
ἐπὶ τῶν κτημάτων ἐκείνων, ἅτινα
δοῦλος οὐχὶ τῇ θελήσει τοῦ κυρίου
τέστησεν ὑπόχρεα.

4 *ΟΑΥΤΟΣ* Ἐὰν κατὰ κέλευσιν
κείνου, ὅστις προετάχθη εἰς τὴν διοί
σιν ὑποθέσεων πόλεως, συνήφθη συμ
λαιον μετὰ δούλου τῆς πόλεως,
Ποµπώνιος γράφει ὅτι δύναται νὰ
γερθῇ κατ' ἐκείνου ἡ *ὅ,τι κατὰ κέλ
σιν* ἀγωγή.

5 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν κύριος ἢ πατὴρ µ
λων νὰ λάβῃ δάνεια χρήματα ἐκέλ
σεν εἰς δοῦλον ἢ υἱὸν νὰ μετρηθῶσ
οὐδόλως ὑπάρχει ζήτημα, ὅτι κατ' α
τῶν ἐκείνων δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀπ
τησις· μάλιστα ἐν τῇ περιπτώσει τα
τῃ ἡ ὅ,τι *κατὰ κέλευσιν* ἀγωγὴ
*1* ἁρμόζει. Ἐὰν εἷς ἐκ τῶν κυρίων δ

minis iussit contrahi cum eo, is lus tenebitur: sed si duo iusse- int, cum quovis in solidum agi test, quia similes sunt duobus andantibus.

λου ἐκέλευσε νὰ γείνῃ συμβόλαιον μετὰ τούτου, ἐκεῖνος μόνος θέλει ἐνέχεσθαι· ἀλλ' ἐὰν δύω ἐκέλευσαν, καθ' οἱουδήποτε δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ εἰς ὁλόκληρον, καθόσον ὁμοιάζουσι πρὸς δύω ἐντολεῖς.

## LIBER SEXTUS DECIMUS

## ΒΙΒΛ. ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΚΤΟΝ

### 1 [1].

### 1

### Ad senatus consultum Velleianum.

### Εἰς τὸ Βελληϊάνειον συγκλητικὸν δόγμα.

1 *PAULUS* Velleiano senatus consulto plenissime comprehensum est, ne pro ullo feminae intercederent. Nam sicut moribus cilia officia adempta sunt feminis pleraque ipso jure non valent, ta multo magis adimendum eis uit id officium, in quo non sola pera nudumque ministerium eaum versaretur, sed etiam periculum rei familiaris. Aequum autem visum est ita mulieri succurri, ut in veterem debitorem aut in eum, qui pro se constituisset mulierem ream, actio daretur: magis enim ille quam creditor mulierem decepit.

1 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐν τῷ Βελληϊανείῳ συγκλητικῷ δόγματι πληρέστατα περιελήφθη, τὸ νὰ μὴ ἀναδέχωνται ποσῶς 1 αἱ γυναῖκες. Διότι ὡς ὑπὸ τῶν ἠθῶν ἀφῃρέθησαν ἀπὸ τῶν γυναικῶν ἀστικαὶ λειτουργίαι, καὶ αἱ πλεῖσται αὐτοδικαίως εἶνε ἄκυροι, οὕτω πολὺ περισσότερον ἀφῃρέθη ἀπ' αὐτῶν ἡ λειτουργία ἐκείνη, καθ' ἣν οὐχὶ μόνον περὶ ἐργασίας καὶ ἁπλῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν πρόκειται, ἀλλὰ καὶ περὶ κινδύνου τῆς πε- 2 ριουσίας. Ἴσον δ' ἐθεωρήθη οὕτω νὰ παρέχηται συνδρομὴ εἰς τὴν γυναῖκα, ὥστε κατὰ τοῦ παλαιοῦ ὀφειλέτου, ἢ κατ' ἐκείνου, ὅστις ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἤθελε ποιήσει τὴν γυναῖκα ὀφειλέτην νὰ δίδηται ἡ ἀγωγή, διότι αὐτὸς μᾶλλον παρὰ ὁ πιστωτὴς ἐξηπάτησε τὴν γυναῖκα.

2 *ULPIANUS* Et primo quidem emporibus divi Augusti, mox deinde Claudii edictis eorum erat interdictum, ne feminae pro viris

2 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Καὶ ἐν πρώτοις μὲν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου, μετ' ὀλίγον δὲ [κατὰ τοὺς χρόνους] τοῦ Κλαυδίου διὰ διαταγμάτων αὐτῶν ἀπηγορεύθη τὸ νὰ ἀναδέ-

(1) Κωδ. (4.29)— Βασ. (ΚΣΤ', Ζ')

1 suis intercederent. Postea factum est senatus consultum, quo plenissime feminis omnibus subventum est. cujus senatus consulti verba haec sunt: «Quod Marcus «Silanus et Velleus[1] Tutor consules «verba fecerunt de obligationibus «feminarum, quae pro aliis reae «fierent, quid de ea re fieri opor«tet, de ea re ita censuere: quod «ad fideiussiones et mutui datio«nes pro aliis, quibus intercesse«rint feminae, pertinet, tametsi «ante videtur ita ius dictum esse, «ne eo nomine ab his petitio neve «in eos actio detur, cum eas viri«libus officis fungi et ejus gene«ris obligationibus obstringi non «sit aequum, arbitrari senatum «recte atque ordine facturos ad «quos de ea re in jure aditum erit, «si dederint operam, ut in ea re

(1) Vellejus (σ.μ.)

2 «senatus voluntas servetur». Verba itaque senatus consulti excutiamus prius providentia amplissimi ordinis laudata, quia opem tulit mulieribus propter sexus inbecillitatem multis huiuscemodi casibus suppositis atque obiectis. 3 Sed ita demum eis subvenit, si non callide sint versatae: hoc enim divus Pius et Severus rescripserunt. nam deceptis, non decipientibus opitulatur et est et Graecum Severi tale rescriptum: Ταῖς ἀπατώσαις γυναιξὶν τὸ δόγμα τῆς συγκλήτου βουλῆς οὐ βοηθεῖ. in-

1 χωνται αἱ γυναῖκες ὑπὲρ τῶν συζύ-
1 των. Κατόπιν δ' ἐγένετο συγκλη-
κὸν δόγμα, δι' οὗ πληρεστάτη εἰς
πάσας τὰς γυναῖκας συνδρομὴ παρέ-
ται. τούτου δὲ τοῦ συγκλητικοῦ δό-
ματος τὰ ῥήματα ἔχουσιν ὡς ἐξ
«Ἐπειδὴ ὁ Μάρκος Σιλανὸς καὶ Βε-
λλήϊος Τούτωρ, ὕπατοι, λόγον ἐποίη-
περὶ ἐνοχῶν τῶν γυναικῶν, αἵτινες ὑ
ἑτέρων ὀφειλέται ἤθελον γίνεσθαι, [
προὐκάλεσαν γνώμην περὶ τοῦ] τί
τοῦ προκειμένου δέον νὰ γείνῃ, ἀ
φασίσθησαν ἐπὶ τούτου τὰ ἑξῆς· ὅ
ἀποβλέπει εἰς τὰς ἐγγυήσεις καὶ
ροχὰς δανείων ὑπὲρ ἑτέρων, ὑπὲρ
γυναῖκες ἀνεδέχθησαν, —καίτοι πρό
ρον οὕτω φαίνεται ὅτι ἐδικαιοδοτεῖ
νὰ μὴ ἐγείρηται δηλ. κατ' αὐτῶν
παίτησις ἕνεκα τούτου, μηδὲ νὰ δί
ται κατ' αὐτῶν ἀγωγή, ἐαν ἀνεδέχ
σαν ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν των, καθό
δὲν εἶνε ἴσον ν' ἀσκῶσιν ἀνδρικὰς
τουργίας, καὶ νὰ ἐκβιάζωνται διὰ
ούτου εἴδους ἐνοχῶν, — ἡ σύγκλη
φρονεῖ ὅτι ὀρθῶς καὶ κατὰ τάξιν
λουσι ποιήσει ἐκεῖνοι, πρὸς οὓς ἤθ
γείνει περὶ τούτου ἐν δικαστηρίῳ π
φυγή, ἐὰν φροντίζωσιν ὥστε νὰ τη
ται ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἡ θέλησις
2 συγκλήτου». Τὰ ῥήματα λοιπὸν
συγκλητικοῦ δόγματος ἂς ἐρευνή-
μεν, ἀφοῦ πρότερον ἐπαινέσωμεν
πρόνοιαν τῆς ὑψηλοτάτης συγκλή-
διότι συνδρομὴν παρέσχεν εἰς τὰς
ναῖκας, ἕνεκα τῆς ἀσθενείας τοῦ φύ
εἰς πολλὰς τοιούτου εἴδους περιπετε
3 ὑποκειμένας καὶ ἐκτεθειμένας. Ἀλ
τότε μόνον βοηθεῖ αὐτάς, ἐὰν μὴ δολίω
ἐδείχθησαν· διότι τοῦτο ὁ αὐτοκράτ
Πῖος καὶ Σεβῆρος ἀντεπέστειλαν. καὶ
σον εἰς τὰς ἀπατηθείσας, οὐχὶ δὲ
ἀπατώσας παρέχεται συνδρομή,
πάρχει δὲ καὶ ἑλληνικὴ τοῦ Σεβήρ
ἀντεπιστολὴ τοιαύτη, τὰς ἀπατώ

rmitas enim feminarum, non cal-

liditas auxilium demeruit. Omnis
mnino obligatio senatus consulto
elleiano comprehenditur, sive ver-
is sive re sive quocumque alio

contractu intercesserint. Sed et
i mulier defensor alicuius exsti-
erit, procul dubio intercedit : su-
cipit enim in se alienam obliga-
ionem, quippe cum ex hac re su-
eat condemnationem. proinde ne-
ue maritum neque filium neque
atrem permittitur mulieri defen-
ere.

3 *PAULUS* Sed si eum defendat, qui damnatus regressum ad eam habeat, veluti cum venditorem hereditatis sibi venditae vel fideiussorem suum defendat, interdere non videtur.

4 *ULPIANUS* Sed si ego cum muliere ab initio contraxerim, cum ignorarem cui haec factum vellet, non dubito senatus consultum cessare : et ita divus Pius et impera-

tor noster rescripserunt. Proinde si, dum vult Titio donatum, accepit a me mutuam et eam Titio donavit, cessabit senatus consultum. sed et si tibi donatura creditori tuo nummos numeraverit, non intercedit : senatus enim obligatae mulieri succurrere voluit, non donanti : hoc ideo, quia facilius se mulier obligat quam alicui[1] donat.

(1) aliquid (Mo.)

5 *GAIUS* Nec interest, pecuniam solvendi causa numeret an

γυναῖκας δὲ βοηθεῖ τὸ δόγμα τῆς συγκλήτου. διότι ἡ ἐλαφρότης τῶν γυναικῶν, οὐχὶ ἡ δολιότης εἶνε ἀξία συν-
4 δρομῆς. Πᾶσα γενικῶς ἐνοχὴ περιλαμβάνεται ἐν τῷ Βελληϊανείῳ συγκλητικῷ δόγματι, εἴτε διὰ ῥημάτων, εἴτε διὰ [δόσεως] πράγματος εἴτε καθ' οἱονδήποτε ἄλλον τρόπον [αἱ γυναῖκες]
5 ἀνεδέχθησαν. Ἀλλὰ καὶ ἂν γυνὴ ὑπερασπιστής τινος ἀνεδείχθη, ἀναμφιβόλως ἀναδέχεται· διότι ἀναλαμβάνει ἐφ' ἑαυτῆς ἀλλοτρίαν ἐνοχήν, ἀφοῦ ἐκ τούτου δύναται νὰ ὑποστῇ καταδίκην. ὅθεν οὔτε τὸν σύζυγον, οὔτε τὸν πατέρα ἐπιτρέπεται εἰς γυναῖκα νὰ ὑπερασπίζῃ.

3 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν ὑπερασπίζῃ ἐκεῖνον, ὅστις καταδικασθεὶς ἔχει προσφυγὴν κατ' αὐτῆς, ὡς ἐὰν ὑπερασπίζῃ τὸν πωλητὴν κληρονομίας πωληθείσης εἰς ἑαυτήν, ἢ τὸν ἑαυτῆς ἐγγυητήν, δὲν θεωρεῖται ὅτι ἀναδέχεται.

4 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν ἐγὼ μετὰ γυναικὸς ἐξ ἀρχῆς συνεβλήθην, ἀγνοῶν διὰ τίνα ἤθελε τὸ συμβόλαιον τοῦτο, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι τὸ συγκλητικὸν δόγμα ἀργεῖ· οὕτω δ' ὁ αὐτοκράτωρ Πῖος καὶ ὁ ἡμέτερος αὐτοκράτωρ ἀντε-
1 πέστειλαν. Ἐντεῦθεν ἐάν, θέλουσα νὰ δωρήσηται εἰς τὸν Τίτιον ἔλαβε παρ' ἐμοῦ δάνεια χρήματα, καὶ ἐδωρήσατο αὐτὰ εἰς τὸν Τίτιον, θέλει ἀργεῖ τὸ συγκλητικὸν δόγμα· ἀλλὰ καὶ ἂν θέλουσα εἰς σὲ νὰ δωρήσηται, ἐμέτρησεν εἰς τὸν πιστωτήν σου χρήματα, δὲν ἀναδέχεται. διότι ἡ σύγκλητος ἠθέλησεν ὥστε ἡ ἐνοχὴν ἀναδεχομένη γυνὴ νὰ βοηθῆται, οὐχὶ δ' ἡ δωρουμένη. τοῦτο δὲ διὰ τοῦτο, διότι εὐκολώτερον ὑποχρεοῖ ἑαυτὴν ἡ γυνή, παρὰ δωρεῖταί τι.

5 *ΓΑΪΟΣ* Οὐδὲ διαφέρει, ἂν χρήματα καταβολῆς χάριν μετρᾷ, ἢ οἱονδή-

quamlibet suam rem in solutum det: nam et si vendiderit rem suam, sive pretium acceptum pro alio solvit sive emptorem delegavit creditori alieno, non puto senatus consulto locum esse.

6 *ULPIANUS* Si fideiussores pro defensore absentis filii ex mandato matris ejus intercesserint, quaeritur, an etiam his senatus consulto subveniatur. et ait Papinianus libro nono quaestionum exceptione eos usuros: nec multum facere, quod pro defensore fideiusserunt, cum contemplatione mandati matris intervenerunt. plane, inquit, si qui accepit eos fideiussores, matrem eis mandasse ignoravit, exceptionem senatus consulti replicatione doli repellendam.

7 *PAPINIANUS* Quamquam igitur fideiussor doli replicatione posita defensionem exceptionis amittat, nullam tamen replicationem adversus mulierem habebit, quia facti non potest ignorationem praetendere. sed non erit iniquum dari negotiorum gestorum actionem in defensorem, quia mandati causa per senatus consultum constituitur irrita et pecunia fideiussoris liberatur.

8 *ULPIANUS* Quamvis pignoris datio intercessionem faciat, tamen Iulianus libro duodecimo digestorum scribit redditionem pignoris, si creditrix mulier rem, quam pignori acceperat, debitori libera-

ποτε πρᾶγμα ἑαυτῆς εἰς καταβο
δίδῃ· διότι καὶ ἂν ἐπώλησεν ἴδ
πρᾶγμα, εἴτε τὸ ληφθὲν τίμημα ὑ
ἑτέρου κατέβαλεν, εἴτε τὸν ἀγορασ
ἀντέδωκεν εἰς πιστωτὴν ἀλλότριον,
φρονῶ ὅτι τὸ συγκλητικὸν δόγμα λ
βάνει χώραν.

6 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν οἱ ἐγγυητα
πὲρ τοῦ ὑπερασπιστοῦ ἀπόντος ι
κατ' ἐντολὴν τῆς μητρὸς τούτου ὁ
δέχθησαν, ἐρωτᾶται, ἂν καὶ εἰς τ
τους παρέχεται ἐκ τοῦ συγκλητι
δόγματος συνδρομή. λέγει λοιπὸ
Παπινιανὸς ἐν βιβλ. θ' τῶν ζητη
των ὅτι δέον οὗτοι νὰ ποιήσωσι χρῆ
τῆς ἐνστάσεως· οὐδὲ σημαίνει πο
ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὑπερασπιστοῦ ἠγγυή
σαν, διότι ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν ἐν
λὴν τῆς μητρὸς ἀνεδέχθησαν. βεβαί
λέγει, ἐὰν ὁ λαβὼν αὐτοὺς ἐγγυητ
ἠγνόει ὅτι ἡ μήτηρ ἔδωκεν αὐτοῖς
τολήν, ἡ ἔνστασις τοῦ συγκλητι
δόγματος θέλει ἀποκρουσθῆ δι' ἀντ
στάσεως τοῦ δόλου.

7 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Καίτοι λοιπὸν ὁ
γυητὴς προβαλλομένης τῆς τοῦ δό
ἀντενστάσεως ἀποβάλλει τὴν διὰ
ἐνστάσεως ὑπεράσπισιν, ὅμως οὐδεμ
ἀντένστασιν θέλει ἔχει ἐναντίον
γυναικός, καθόσον τοῦ γεγονότος
γνοιαν δὲν δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ. ἀλ
δὲν θέλει εἶσθαι ἄνισον νὰ δοθῇ ἡ
διοικήσεως ὑποθέσεων ἀγωγὴ κα
τοῦ ὑπερασπιστοῦ, ἀφοῦ ἡ μὲν πε
πτωσις τῆς ἐντολῆς διὰ τοῦ συγκ
τικοῦ δόγματος καθίσταται ἀνωφελ
διὰ τῶν χρημάτων δὲ τοῦ ἐγγυητοῦ
ὑπερασπιστὴς] ἀπαλλάσσεται.

8 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Καίτοι ἡ δόσις ἐ
χύρου ποιεῖ ἀναδοχήν, ὅμως ὁ Ἰουλ
νὸς ἐν βιβλ. ιϐ' τῶν πανδεκτῶν γ
φει ὅτι ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἐνεχύρου,
πιστωτὴς γυνὴ πρᾶγμα, ὅπερ ὡς ἐ
χυρον εἶχε λάβει, ὑπὲρ τοῦ ὀφειλέ

rit, non esse intercessionem. Si mulier intervenerit apud tures filii sui, ne hi praedia eius traherent, et indemnitatem eis promiserit, Papinianus libro noquaestionum non putat eam tercessisse: nullam emin oblitionem alienam recepisse neque terem neque novam, sed ip-

sam fecisse hanc obligationem. mulier apud Primum pro Sendo intervenerit, mox pro Pri apud creditorem eius, duas tercessiones factas Iulianus li duodecimo digestorum scribit, am pro Secundo apud Primum, am pro Primo abud creditorem s, et ideo et Primo restitui obliionem et adversus eum. Marlus autem notat esse aliquam ferentiam, utrum hoc agatur, ab initio mulier in alterius lom subdatur et onus debitoris, uo obligationem transferre cretor voluit, suscipiat, an vero si debitrix delegatur, scilicet ut, quasi debitrix delegata est, una intercessio. proinde secundum nc suam distinctionem in prisvisione, ubi quasi debitrix legata est, exceptionem ei setus consulti Marcellus non dat: sed condemnata vel ante ndemnationem condicere utie ei a quo delegata est poterit l quod ei abest vel, si nondum

abest, liberationem. Interdum tercedenti mulieri et condictio mpetit, ut puta si contra senas consultum obligata debitorem um delegaverit: nam hic ipsi mpetit condictio, quemadmo-

1 ἠλευθέρωσε, δὲν εἶνε ἀναδοχή. Ἐὰν γυνὴ ἐμεσολάβησε παρὰ τοῖς ἐπιτρόποις τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, ὥστε νὰ μὴ πωλήσωσιν ἐκεῖνοι κτήματα αὐτοῦ, ὑπεσχέθη δ' αὐτοῖς ἀποζημίωσιν, ὁ Παπινιανὸς ἐν βιβλ. θ' τῶν ζητημάτων δὲν φρονεῖ ὅτι ἐκείνη ἀνεδέχθη, διότι οὐδεμίαν ἐνοχὴν ἀλλοτρίαν ἀνέλαβεν οὔτε παλαιὰν οὔτε νέαν, ἀλλ' αὐτὴ αὕτη 2 ἐποίησε τὴν ἐνοχὴν ταύτην. Ἐὰν γυνὴ παρὰ τῷ Πρώτῳ ὑπὲρ τοῦ Δευτέρου ἐμεσολάβησεν, εἶτα δ' ὑπὲρ τοῦ Πρώτου παρὰ τῷ πιστωτῇ αὐτοῦ, δύω ἀναδοχαὶ ἐγένοντο, γράφει ὁ Ἰουλιανὸς ἐν βιβλ. ιϐ' τῶν πανδεκτῶν, μία μὲν ὑπὲρ τοῦ Δευτέρου παρὰ τῷ Πρώτῳ, ἑτέρα δ' ὑπὲρ τοῦ Πρώτου παρὰ τῷ πιστωτῇ αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὑπὲρ τοῦ Πρώτου καὶ ἐναντίον αὐτοῦ ἀποκαθίσταται ἡ ἐνοχή. ὁ Μάρκελλος ὅμως παρατηρεῖ ὅτι ὑπάρχει τις διαφορά, ἂν σκοπῆται τοῦτο, τὸ νὰ τεθῇ ἐξ ἀρχῆς ἡ γυνὴ εἰς θέσιν τοῦ ἑτέρου καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὸ βάρος τοῦ ὀφειλέτου, ἀφ' οὗ θέλει νὰ μεταφέρῃ ὁ πιστωτὴς τὴν ἐνοχήν, ἢ τοὐναντίον ὡς ὀφειλέτις ἀντιδίδηται, οὕτως δηλ. ὥστε, ἐὰν ὡς ὀφειλέτις ἀντεδόθη, μία νὰ ὑπάρχῃ ἀναδοχή. ὅθεν κατὰ ταύτην αὐτοῦ τὴν διάκρισιν, ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει, καθ' ἣν ὡς ὀφειλέτις ἀντεδόθη, δὲν ἤθελε παράσχει εἰς αὐτὴν ὁ Μάρκελλος τὴν ἔνστασιν τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος. ἀλλὰ καταδικασθεῖσα εἴτε πρὸ τῆς καταδίκης δύναται ν' ἀπαιτήσῃ παρ' ἐκείνου, ὑφ' οὗ ἀντεδόθη, ἢ ὅ,τι κατέβαλεν, ἢ, ἐὰν 3 μηκέτι κατέβαλεν, ἀπαλλαγήν. Ἐνίοτε εἰς τὴν ἀναδεχομένην γυναῖκα ἁρμόζει καὶ ἀπαίτησις, ὡς λ. χ. ἐὰν παρὰ τὸ συγκλητικὸν δόγμα ἀναλαβοῦσα ἐνοχὴν ἤθελεν ἀντιδώσει ὀφειλέτην ἑαυτῆς· διότι ἐνταῦθα ὁ-

dum, si pecuniam solvisset, condiceret: solvit enim et qui reum

4 delegat. Sed si is, qui a muliere delegatus est, debitor ejus non fuit, exceptione senatus consulti poterit uti, quemadmodum mu-

5 lieris fideiussor. Plane si mulier intercessura debitorem suum delegaverit, senatus consultum cessat, quia et si pecuniam numerasset, cessaret senatus consultum: mulier enim per senatus consultum relevatur[1], non quae deminuit,

6 restituitur[1]. Sed si eum delegaverit qui debitor ejus non fuit, fraus senatus consulto facta videbitur

(1) quae intercessit προσθ. (Βασ.)

7 et ideo exceptio datur. Quotiens pro debitore intercesserit mulier, datur in eum pristina actio, etsi ille prius acceptilatione liberatus sit quam mulier 8 intercesserit. Si convenerit cum debitore, ut expromissorem daret, et acceptum ei latum sit, deinde is dederit mulierem quae auxilio senatus consulti munita est, potest ei condici, quasi non dedisset: quid enim interest, non det an talem det? non erit igitur actio utilis necessaria, cum condictio competat.

9 Marcellus quoque scribit, si mulieri post intercessionem accepto tulerit creditor, nihilo minus restitutoriam actionem ei dari debere: inanem enim

10 obligationem dimisit. Si mu-

μόζει εἰς αὐτὴν ἀπαίτησις, καὶ
τρόπον θὰ ἤρμοζεν, ἐὰν χρήματα
καταβάλλει· διότι καταβάλλει
4 ὅστις ὀφειλέτην ἀντιδίδει. Ἀλλ'
ἐκεῖνος, ὅστις παρὰ τῆς γυναικὸς ἀ
δόθη, δὲν ἦτο ὀφειλέτης αὐτῆς, δ
ται νὰ ποιήσῃ χρῆσιν τῆς ἐνστά
τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος, καθ' ὃν
5 πον ὁ ἐγγυητὴς γυναικός. Βεβ
ἐὰν γυνὴ θέλουσα νὰ ἀναδεχθῇ ὁ
δωκεν ὀφειλέτην ἑαυτῆς, ἀργεῖ τὸ
κλητικὸν δόγμα, διότι καὶ ἂν χρ
τα εἶχε μετρήσει, θὰ ἤργει τὸ συγ
τικὸν δόγμα, καθόσον διὰ τοῦ συγ
τικοῦ δόγματος ἡ γυνὴ ἡ ἀναδεχθ
ἀπαλλάσσεται, οὐχὶ δὲ ἡ ἀπολέ
6 [τι] ἀποκαθίσταται. Ἀλλ' ἐὰν
τέδωκεν ἐκεῖνον, ὅστις δὲν ἦτο ὀφ
της αὐτῆς, θέλει θεωρηθῆ ὅτι ἐγέ
καταδολίευσις τοῦ συγκλητικοῦ
ματος, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἔνστασι
7 δεται. Ὁσάκις ὑπὲρ ὀφειλέτου
δέχθη γυνή, δίδεται εἰς αὐτὴν ἡ
τη ἀγωγή, καὶ ἂν ἐκεῖνος δι' ἀ
σεως ἀπηλλάγη πρὶν ἢ ἀναδεχ

8 γυνή. Ἐὰν ἐγένετο συμφωνία
ὀφειλέτου, ὥστε νὰ δώσῃ προσομ
γητήν, καὶ ἐγένετο δι' ἐκεῖνον ἀ
σις, εἶτα δ' αὐτὸς ἔδωκε γυναῖκα,
ἐκ τῆς συνδρομῆς τοῦ συγκλη
δόγματος προστατεύεται, δύναται
ἐγερθῇ κατ' αὐτοῦ ἀπαίτησις, ὡσ
εἶχε δώσει [προσομολογητήν]· διό
διαφέρει νὰ μὴ δώσῃ, ἢ τοιοῦτο
δώσῃ; δὲν θέλει εἶσθαι λοιπὸν ὠ
μος ἀγωγὴ ἀναγκαία, ἀφοῦ ἀπαί
9 ἁρμόζει. Ὁ Μάρκελλος ὡσα
γράφει, ἐὰν διὰ γυναῖκα μετὰ τ
ναδοχὴν ἐποίησεν ὁ πιστωτὴς ἀθώ
οὐδὲν ἧττον πρέπει νὰ δίδηται εἰ
τὸν ἀποκαταστατικὴ [κατὰ τοῦ
τοφειλέτου] ἀγωγή· διότι ματαία
10 ραίτησιν ἐνοχῆς ἐποίησεν. Ἐὰν

er post intercessionem sic sol-
erit, ne repetere possit, iuste
rior debitor actionem recusat.
ed cum relevatur reus, si mulier
c solvit, ut repetere non possit,
cum ei mulieri, quae repe-
re non poterat, si solvisset, acce-
o tulit creditor, similiter releva-

tur reus. Quamquam in omnes
i liberati sunt restituitur actio,
n tamen omnibus restituitur. ut
ta duo rei stipulandi fuerunt:
ud alterum mulier intercessit:
soli restituitur obligatio, apud

quem intercessit. Si mulieri he-
s extiterit creditor, videndum, an
stitutoria uti non possit. et ait Iu-
nus libro duodecimo restitutoria
m nihilo minus usurum, non im-
erito, cum non obligatae cum ef-
ctu successerit: denique in Falci-
a hoc aes alienum non imputabi-

tur. Plane si mihi proponas
ulierem veteri debitori succes-
sse, dicendum erit restitutoria
m conveniri posse, sed et dire-
a actione: nihil enim eius inte-
st, qua actione conveniatur.

Si, cum essem tibi contractu-
s, mulier intervenerit, ut cum
sa potius contraham, videtur in-
rcessisse: quo casu datur in te
tio, quae instituit magis quam
stituit obligationem, ut perinde
bligeris eodem genere obliga-
onis, quo mulier est obligata:
rbi gratia si per stipulationem
ulier, et tu quasi ex stipu-

μετὰ τὴν ἀναδοχὴν οὕτω κατέβαλεν,
ὥστε νὰ μὴ δύναται ν' ἀναζητήσῃ,
δικαίως ὁ πρωτοφειλέτης ἀποκρούει τὴν
ἀγωγὴν [τοῦ πιστωτοῦ]. ἀλλ' ἀφοῦ ἀ-
παλλάσσεται ὁ ὀφειλέτης, ἐὰν ἡ γυνὴ
κατέβαλεν οὕτως, ὥστε νὰ μὴ δύναται
ν' ἀναζητήσῃ, καὶ ἂν διὰ γυναῖκα, ἥ-
τις καταβαλοῦσα δὲν θὰ ἠδύνατο ν' ἀ-
ναζητήσῃ, ἐποίησεν ἀθώωσιν ὁ πιστω-
11 τής, ὁμοίως ἀπαλλάσσεται ὁ ὀφειλέ-
της. Καίτοι κατὰ πάντων, ὅσοι ἀ-
πηλλάγησαν, ἀποκαθίσταται ἡ ἀγω-
γή, ὅμως δὲν ἀποκαθίσταται ὑπὲρ
πάντων· ὑπόθες λ. χ. ὅτι ἦσαν δύω
συμπιστωταί· παρὰ τῷ ἑνὶ δ' ἀνεδέ-
χθη γυνή· εἰς τοῦτον μόνον ἀποκαθί-
σταται ἡ ἐνοχή, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἀνε-
12 δέχθη. Ἐὰν ὁ πιστωτὴς ἀνεδείχθη
κληρονόμος τῆς γυναικός, ἃς ἴδωμεν,
ἂν δὲν δύναται νὰ μεταχειρισθῇ τὴν
ἀποκαταστατικὴν ἀγωγήν. λέγει λοι-
πὸν ὁ Ἰουλιανὸς ἐν βιβλ. ιβ' ὅτι οὗτος
θέλει οὐδὲν ἧττον μεταχειρισθῆ τὴν
ἀποκαταστατικήν, οὐχὶ ἀναξίως, κα-
θόσον διεδέχθη [γυναῖκα] μὴ ἐγκύρως
ἀναδεχθεῖσαν· ὅθεν εἰς τὸ Φαλκίδιον
[τέταρτον] δὲν θέλει ὑπολογισθῆ τὸ
13 χρέος τοῦτο. Βεβαίως ἐάν μοι προ-
τείνῃς ὅτι ἡ γυνὴ διεδέχθη τὸν πα-
λαιὸν ὀφειλέτην, θέλει λεχθῆ ὅτι δύνα-
ται αὕτη νὰ ἐναχθῇ διὰ τῆς ἀποκα-
ταστατικῆς [ἀγωγῆς], ἀλλὰ καὶ δι' εὐ-
θείας ἀγωγῆς· διότι οὐδόλως ἐνδιαφέ-
ρει αὐτήν, διὰ τίνος ἀγωγῆς ἐνάγεται.
14 Ἐάν, ἐνῷ ἔμελλον νὰ συμβληθῶ
μετὰ σοῦ, ἐμεσολάβησε γυνή, ὥστε
μετ' αὐτῆς μᾶλλον νὰ συμβληθῶ, θεω-
ρεῖται ὅτι ἀνεδέχθη· ἐν τοιαύτῃ περι-
πτώσει δίδεται κατὰ σοῦ ἀγωγή, ἥτις
ἱδρύει μᾶλλον παρὰ ἀποκαθιστᾷ τὴν
ἐνοχήν, ὥστε οὕτω νὰ ἐνέχησαι διὰ
τοῦ αὐτοῦ εἴδους ἐνοχῆς, δι' οὗ ἡ γυνὴ
ἐνέχεται, λ. χ. ἐὰν δι' ἐπερωτήσεως ἡ
γυνὴ [ἀνέλαβεν ἐνοχήν], καὶ σὺ ὡς ἐξ

15 latu convenieris. Illud videndum est, si mulier pro eo intervenit, qui, si cum ipso contractum esset, non obligaretur, an hac actione ille debeat teneri ? ut puta si pro pupillo intercessit, qui sine tutoris auctoritate non obligatur. et puto non obligari pupillum, nisi locupletior factus est ex hoc contractu. item si minor viginti quinque annis sit, pro quo mulier intercessit, in integrum restitutionem poterit implorare : vel filius contra senatus consultum contracturus est.

9 *PAULUS* Sed si pro alieno servo intercedat, quemadmodum in patrem familias priorem reum restituitur actio, ita in dominum quoque restituenda erit.

10 *ULPIANUS* Hae actiones, quae in eos pro quibus mulier intercessit dantur,et heredibus et in heredes et perpetuo competunt : habent enim rei persecutionem : ceteris quoque honorariis successoribus dabuntur et adversus eos.

11 *PAULUS* Si mulier tamquam in usus suos pecuniam acceperit alii creditura, non est locus senatus consulto : alioquin nemo cum feminis contrahet, quia ignorari potest, quid acturae sint.

12 *IDEM* Immo tunc locus est senatus consulto, cum scit creditor eam intercedere.

13 *CAIUS* Aliquando, licet alienam obligationem suscipiat mu-

15 ἐπερωτήσεως ἤθελες ἐναχθῆ. Ἐκε[ῖ]
δέον νὰ ἴδωμεν, ἐὰν γυνὴ ἐμεσολάβη[σε]
ὑπέρ τινος, ὅστις, ἐὰν μετ' αὐτοῦ τ[ὸ]
του ἐγίνετο συμβόλαιον, δὲν θὰ ἐνείχ[ε]
το, δέον ἆρά γε νὰ ἐνέχηται ἐκ τῆς τ[οι]
γωγῆς ταύτης ; λ. χ. ἐὰν ὑπὲρ ἀνήλ[ι]
ἀνεδέχθη, ὅστις ἄνευ τῆς αὐθεντίας τ[οῦ]
ἐπιτρόπου δὲν ἐνέχεται. φρονῶ λοιπ[ὸν]
ὅτι δὲν ἐνέχεται ὁ ἄνηβος, ἐκτὸς [ἐὰν]
πλουσιώτερος ἐγένετο ἐκ τοῦ συμβ[ο]
λαίου τούτου. ὡσαύτως ἐὰν εἶνε μικρ[ὸς]
τερος τῶν εἰκοσιπέντε ἐτῶν [ἐκεῖνος]
ὑπὲρ οὗ γυνὴ ἐποίησεν ἀναδοχήν, [δύ]
ναται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν εἰς ἀκέραι[αν]
ἀποκατάστασιν· ἢ [ἐὰν] υἱὸς ἐναντίω[ς]
τοῦ [Μακεδονιανείου] συγκλητικοῦ δόγ[ε]
ματος θέλῃ νὰ συμβληθῇ.

9 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν ὑπὲρ ἀλλ[ο]
τρίου δούλου ἀναδέχηται, ὡς κατ[ὰ]
πατρὸς οἰκογενείας [ὄντος] πρωτοτ[ύ]
λέτου ἀποκαθίσταται ἡ ἀγωγή, οὕτ[ω]
καὶ κατὰ τοῦ κυρίου θέλει ἀποκατ[α]
σταθῆ.

10 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Αἱ ἀγωγαὶ αὗ[αι],
αἵτινες κατ' ἐκείνων, ὑπὲρ ὧν γυνὴ [ἀ]
νεδέχθη, δίδονται, ἁρμόζουσι καὶ [εἰς]
τοὺς κληρονόμους καὶ κατὰ τῶν κλ[η]
ρονόμων, καὶ διηνεκῶς· διότι σκοπὸς [τοῦ]
πράγματος ἐπιδίωξιν. εἰς τοὺς λοιπο[ὺς]
ὡσαύτως πραιτωρικοὺς διαδόχους δ[ί]
δονται, καὶ ἐναντίον αὐτῶν.

11 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν γυνὴ ὡσεὶ [ἐμ]
χρῆσιν ἑαυτῆς ἔλαβε χρήματα μ[έλ]
λουσα νὰ δανείσῃ εἰς ἕτερον, δὲν λ[αμ]
βάνει χώραν τὸ συγκλητικὸν δόγ[μα]· ἄλλως οὐδεὶς μετὰ γυναικῶν θὰ συ[ν]
βάλλετο, καθόσον δυνατὸν ν' ἀγν[ο]
τί μέλλουσι νὰ πράξωσιν.

12 *Ο ΑΥΤΟΣ* Μάλιστα τότε λαμβ[ά]
νει χώραν τὸ συγκλητικὸν δόγμα, ὅ[τ]
ταν γινώσκῃ ὁ πιστωτὴς ὅτι αὕτη [ἐ]
ποίησεν ἀναδοχήν.

13 *ΓΑΪΟΣ* Ἐνίοτε, καίτοι ἄλλου [ὑ]
ενοχὴν ἀναλαμβάνει ἡ γυνή, δὲν [ὑ]

r, non adiuvatur hoc senatus nsulto : quod tum accidit, cum ma facie quidem alienam, re ra autem suam obligationem scipiat. ut ecce si ancilla ob ctionem libertatis expromissore o post manumissionem id ip- n suscipiat quod expromissor peat, aut si hereditatem emerit aes alienum hereditarium in se nscribat, aut si pro fideiussore uo intercedat. De pignoribus oris debitoris non est credito- nova actione opus, cum quasi viana (quae et hypothecaria vo- ur) in his utilis sit : quia ve- n est convenisse de pignoribus ec solutam esse pecuniam. Si condicione vel in diem mu- pro alio intercesserit, etiam dente condicione volenti cre- ri cum priore debitore expe- actio danda est restitutoria : enim bonum est exspectare dicionem vel diem, cum in ea sa sit prior iste debitor, ut nimodo ipse debeat suscipere ionem ?

4 *JULIANUS* Si mulier contra atus consultum intercesserit, uum est non solum in vete- debitorem, sed et in fideius- s ejus actionem restitui : nam mulieris persona subtraha- creditori propter senatus son- um, integra causa pristina re- uenda est.

5 *IDEM* Si mulieri solvero id d tibi debebam et ab ea ratam te habiturum stipulatus fuero orte te ratum non habente a-

θεῖται ὑπὸ τοῦ συγκλητικοῦ τούτου δόγματος· ὅπερ τότε συμβαίνει, ὅταν ἐκ πρώτης μὲν ὄψεως ἀλλοτρίαν, πράγματι ὅμως ἰδίαν ἐνοχὴν ἀναλαμβάνῃ, ὡς λ. χ. ἐὰν δούλη δοθέντος προσομολογητοῦ διὰ τὴν σύμβασιν τῆς ἐλευθερίας μετὰ τὴν χειραφεσίαν ἀναλαμβάνῃ αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ ὁ προσομολογητὴς ὀφείλει, ἢ ἐὰν κληρονομίαν ἠγόρασε καὶ χρέος τῆς κληρονομίας εἰς βάρος ἑαυτῆς μεταγράφῃ, ἢ ἐὰν ὑπὲρ 1 ἐγγυητοῦ ἑαυτῆς ἀναδέχηται. Περὶ τῶν ἐνεχύρων τοῦ προηγουμένου ὀφειλέτου δὲν ἔχει ὁ πιστωτὴς χρείαν νέας ἀγωγῆς, καθόσον ὑπάρχει ὡς πρὸς ταῦτα ὠφέλιμος οἱονεὶ Σερβιανὴ (ἤτις καὶ ὑποθηκικὴ ὀνομάζεται)· διότι ἀληθὲς εἶνε ὅτι ἐγένετο περὶ τῶν ἐνεχύρων σύμβασις, δὲν κατεβλήθησαν δὲ τὰ χρή- 2 ματα. Ἐὰν ὑπὸ αἵρεσιν ἢ ὑπὸ προθεσμίαν γυνὴ ὑπὲρ ἑτέρου ἀνεδέχθη, καὶ ἠρτημένης τῆς αἱρέσεως ἐὰν θέλῃ ὁ πιστωτὴς κατὰ τοῦ προηγουμένου ὀφειλέτου νὰ ἐγείρῃ ἀγωγὴν θέλει δοθῆ ἡ ἀποκαταστατικὴ ἀγωγή. διότι κατὰ τί ὠφελεῖ ν' ἀναμένῃ τις τὴν αἵρεσιν ἢ προθεσμίαν, ἀφοῦ ἐν τοιαύτῃ θέσει εἶνε ὁ πρωτοφειλέτης ἐκεῖνος, ὥστε ἐξάπαντος αὐτὸς οὗτος ὀφείλει ν' ἀναδεχθῇ τὴν ἀγωγήν ;

14 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐὰν γυνὴ ἐναντίον τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος ἀνεδέχθη, εἶνε ἴσον ν' ἀποκαθίσταται ἡ ἀγωγὴ οὐχὶ μόνον κατὰ τοῦ παλαιοῦ ὀφειλέτου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἐγγυητῶν αὐτοῦ· διότι ἀφοῦ τὸ πρόσωπον τῆς γυναικὸς ἐκφεύγει τὸν πιστωτὴν ἕνεκα τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος, ἀκεραία ἡ προηγουμένη σχέσις δέον ν' ἀποκαθίσταται.

15 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν εἰς γυναῖκα κατέβαλον ὅ,τι εἰς σὲ ὤφειλον, καὶ ἐπηρώτησα ταύτην ὅτι θὰ ἐγκρίνῃς τοῦτο, σοῦ δὲ τυχὸν μὴ ἐγκρίνοντος ἠρξάμην

gere ex stipulatu instituero,exceptio senatus consulti, quod de intercessionibus feminarum factum est, non proderit mulieri: non enim videri potest alienam obligationem recusare, cum maneam debito obligatus, et ipsa de lucro agat ac potius reddere cogatur quod non debitum acceperat,quam pro alio solvere.

16 *IDEM* Si mulier contra senatus consultum Velleianum pro me intercessisset Titio egoque mulieri id solvissem et ab ea Titius eam pecuniam peteret, exceptio huius senatus consulti non est profutura mulieri: neque enim eam periclitari, ne eam pecuniam perdat, cum iam eam habeat. Si ab ea muliere, quae contra senatus consultum intercessisset, fideiussorem accepissem, Gaius Cassius respondit ita demum fideiussori exceptionem dandam, si a muliere rogatus fuisset[1]. Julianus autem recte putat fideiussori exceptionem dandam, etiamsi mandati actionem adversus mulierem non habet, quia totam obligationem senatus improbat et a praetore restituitur prior debitor creditori.

17 *AFRICANUS* Vir uxori donationis causa rem viliori pretio addixerat et in id pretium creditori suo delegaverat. respondit venditionem nullius momenti esse et, si creditor pecuniam a muliere peteret, exceptionem utilem fore, quamvis creditor existimaverit

(1) fidejussisset

νὰ ἐνάγω ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως, ἡ ἔν-
στασις τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος
περ διὰ τὰς ἀνκδοχὰς τῶν γυναι-
ἐγένετο, δὲν θέλει ὠφελεῖ τὴν γυνα-
διότι δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι
λοτρίαν ἐνοχὴν ἀπαρνεῖται, ἀφοῦ
κολουθῶ διὰ τὴν ὀφειλὴν νὰ ἐνέχ-
αὕτη δ' ὠφελεῖται, καὶ μᾶλλον ἀ-
κάζεται ν' ἀποδώσῃ ὅ,τι ἀχρεωστ-
ἐδέχθη, παρὰ ὑπὲρ ἑτέρου νὰ κ-
βάλῃ.

16 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν γυνὴ ἐναντίο-
Βελληϊανείου συγκλητικοῦ δόγμ-
ὑπὲρ ἐμοῦ ἀνεδέχθη ἀπέναντι τ-
τίου, ἐγὼ δ' εἰς τὴν γυναῖκα κα-
λον τοῦτο, ὁ δὲ Τίτιος ἀπαιτῇ τὰ-
ματα ἀπὸ αὐτήν, ἡ ἔνστασις τοῦ
κλητικοῦ τούτου δόγματος δὲν
ὠφελήσει τὴν γυναῖκα· διότι αὕτ-
διατρέχει κίνδυνον μὴ χάσῃ τὰ-
ματα, καθόσον ἤδη ἔχει ταῦτα
παρὰ τῆς γυναικός, ἥτις ἐναντίον
συγκλητικοῦ δόγματος ἀνεδέχθη
βον ἐγγυητήν, ὁ Γάϊος Κάσσιος
τησεν ὅτι τότε μόνον εἰς τὸν ἐγγυ-
δέον ἡ ἔνστασις νὰ δίδηται, ὅταν
τῆς γυναικὸς παρακληθεὶς ἠγγυ-
Ἰουλιανὸς ὅμως ὀρθῶς φρονεῖ ὅτι
ἐγγυητὴν δέον ἡ ἔνστασις νὰ δί-
καὶ ἂν τὴν ἀγωγὴν τῆς ἐντολῆς
τίον τῆς γυναικὸς μὴ ἔχῃ, καθό-
λόκληρον τὴν ἐνοχὴν ἡ σύγκλη-
ποδοκιμάζει, παρὰ δὲ τοῦ πρα-
ἀποκαθίσταται εἰς τὸν πιστω-
προηγούμενος ὀφειλέτης.

17 *ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ* Ἀνὴρ ἐπώλη-
τὴν σύζυγον πρᾶγμα χάριν δωρεᾶ-
εὐτελεστέρου τιμήματος, καὶ
τίμημα τοῦτο ἀντέδωκεν [αὐτὴ
πιστωτὴν αὐτοῦ. ἀπήντησεν [ὁ
ὅτι ἡ πώλησις οὐδόλως εἶνε
καὶ ἐὰν ὁ πιστωτὴς ἤθελε ζητ-
χρήματα παρὰ τῆς γυναικός, θέ-
σθαι ὠφέλιμος ἡ ἔνστασις, καίτοι

lierem debitricem mariti fuis-
: nec id contrarium videri de-
e ei, quod placeat, si quando
hoc mulier mutuata est, ut ma-
p crederet, non obstaturam ex-
tionem, si creditor ignoraverit
quam causam mulier mutuare-
, quoniam quidem plurimum
ersit, utrum cum muliere quis
initio contrahat an alienam
igationem in eam transferat:
c enim diligentiorem esse de-
ere. Si mulier dixisset sibi
n dotis nomine obligatam et
ditor curasset ei pecuniam do-
solvi. qui[1] idem pignus accipe-
mulieri etiam pecunia credi-
deberetur: si possessor credi-
adversus eam Serviana agen-
n exciperet «si non voluntate
us pignus datum esset», repli-
ionem mulieri senatus consulti
n profuturam, nisi creditor scis-
etiam aliam pecuniam ei de-

[1] quin (Mo.)

eri. Mulier et Titius, cum in
n communem mutuarentur, ejus-
n pecuniae rei facti sunt: non
nimodo mulierem pro parte so-
videri intercessisse dicebat.
n si ob eam causam mutuati
rint, ex qua, si creditor pecu-
m non dedisset, maius damnum
lier passurà fuerat, veluti quod
mmunis insula fulta non esset
quod fundus communis in pu-
cum committeretur, potius esse,
senatus consulto locus non sit.
si in aliquam emptionem mutua
cunia sit accepta, tunc pro par-
intercessionem factam videri et

στωτὴς ἐνόμιζεν ὅτι ἡ γυνὴ ἦτο ὀφει-
λέτις τοῦ ἀνδρός. οὐδὲ πρέπει νὰ θεω-
ρηθῇ τοῦτο ἀντίθετον ἐκείνου, ὅπερ θὰ
ἐγίνετο δεκτόν, ὅτι δηλ. ἐάν ποτε γυνὴ
ἐδανείσθη, ἵνα δανείσῃ τὸν σύζυγον,
δὲν θ' ἀντετάσσετο ἔνστασις, ἐὰν ὁ
πιστωτὴς ἠγνόει διὰ τίνα σκοπὸν ἡ
γυνὴ ἐδανείσθη, καθόσον βεβαίως δια-
φέρει τὰ μέγιστα, ἂν τις μετὰ γυναικὸς
ἐξ ἀρχῆς συμβάλληται, ἢ ἀλλοτρίαν
ἐνοχὴν εἰς βάρος αὐτῆς μεταφέρῃ· διότι
τότε ὀφείλει νὰ εἶνε προσεκτικώτερος.
1 Ἐὰν γυνὴ εἶχεν εἰπεῖ, ὅτι πρᾶγμά τι
[ὡς ἐνέχυρον] ὑπόκειται εἰς αὐτὴν λόγῳ
τῆς προικός, πιστωτὴς δ' ἐφρόντισε νὰ
καταβληθῶσιν εἰς ἐκείνην τὰ χρήματα
τῆς προικός, μάλιστα δὲ τὸ αὐτὸ ἐνέ-
χυρον ἔλαβεν, εἰς δὲ τὴν γυναῖκα ὀφεί-
λωνται [ἐκτὸς τῆς προικὸς] καὶ *δανει-
σθέντα* χρήματα,—ἐὰν ὁ νεμόμενος [τὸ
πρᾶγμα] πιστωτὴς ἐναντίον αὐτῆς ἐ-
γειρούσης τὴν Σερβιανὴν ἀγωγὴν ἤθε-
λεν ἀντιτάξει «ἂν μὴ τῇ θελήσει αὐ-
τῆς τὸ ἐνέχυρον ἐδόθη [εἰς αὐτόν]» δὲν
θέλει ὠφελήσει τὴν γυναῖκα ἡ ἀντέν-
στασις τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος,
ἐκτὸς ἂν ὁ πιστωτὴς ἐγίνωσκεν ὅτι καὶ
ἄλλα χρήματα ὠφείλοντο εἰς ἐκείνην.
2 Γυνὴ καὶ ὁ Τίτιος, ἀφοῦ εἰς κοινὴν
ὑπόθεσιν ἐδανείσθησαν, ἐγένοντο [συν]-
οφειλέται τῶν αὐτῶν χρημάτων· οὐχὶ
ἐξάπαντος ἡ γυνὴ ὑπὲρ τοῦ μέρους τοῦ
κοινωνοῦ θεωρεῖται ὅτι ἀνεδέχθη, ἔλε-
γεν [ὁ Ἀφρ.]. διότι ἐὰν ἐδανείσθησαν
διὰ τοιαύτην αἰτίαν, ἐξ ἧς, ἐὰν ὁ πι-
στωτὴς μοὶ εἶχε δώσει τὰ χρήματα,
μεγαλειτέραν βλάβην ἡ γυνὴ θὰ ὑφί-
στατο λ. χ. διότι κοινὴ συνοικία δὲν
ἤθελε στηριχθῆ, ἢ διότι ἀγρὸς κοινὸς
ἤθελε δημευθῆ, προτιμότερον εἶνε νὰ
μὴ λαμβάνῃ χώραν τὸ συγκλητικὸν
δόγμα. ἂν ὅμως πρὸς ἀγόρασίν τινα
ἐλήφθησαν τὰ δάνεια χρήματα, τότε
θεωρεῖται ὅτι ἐγένετο μερικῶς ἀνοχή,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ideo creditorem partem dumtaxat pecuniae a muliere petere posse : quod si totum petierit, exceptione pro parte summovetur.

18 *PAULUS* Idem et si pro debitore meo Titius et mulier duo rei intercesserint.

19 *AFRICANUS* Tutor pupilli decesserat herede instituto Titio: cum de adeunda hereditate dubitaret, quoniam male gesta tutela existimaretur, persuadente matre pupilli, ut suo periculo adiret,adiit stipulatusque de ea est indemnem se eo nomine praestari. si ex ea causa Titius pupillo aliquid praestitisset isque matrem conveniret, negavit exceptioni senatus consulti locum esse, quando vix sit, ut aliqua apud eundem pro eo ipso intercessisse intellegi possit.

1 Nec dissimilem huic propositioni ex facto agitatam. cum quidam vir praetorius decessisset duobus filiis superstitibus, quorum alter impubes esset et alter legitimus tutor fratri esset[1] et eum paterna hereditate abstinere vellet, mandatu uxoris defuncti, quae mater pupillo esset, abstento pupillo solum se[2] hereditati miscuisse: ubi similiter se respondisse Julianus ait, si ex ea causa agente pupillo damnnm eo nomine passus esset, non impediri eum senatus consulto, quo minus a muliere rem ser-

(1) et se (Mo.) — (2) abstento se pupillum solum (Mo.)

2 varet. In proposita specie et illud tractandum est, an is, qui mandato mulieris adierit, si dam-

καὶ διὰ τοῦτο ὁ πιστωτὴς μέρος μο
τῶν χρημάτων δύναται ν' ἀπαιτ
παρὰ τῆς γυναικός· διότι ἐὰν τὸ ὅ
ἀπαιτήσῃ, θέλει ἀποκρουσθῆ μερι
διὰ τῆς ἐνστάσεως.

18 *ΠΑΥΛΟΣ* Τὸ αὐτὸ καὶ ἂν ὁ
ὀφειλέτου μου ὁ Τίτιος καὶ γυνὴ
συνοφειλέται ἀνεδέχθησαν

19 *ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ* Ἐπίτροπος ἀνή
ἀπέθανε καταλιπὼν κληρονόμον
Τίτιον· ἐνῷ περὶ ὑπεισελεύσεως εἰς
κληρονομίαν ἀμφέβαλε, καθόσον
κῶς ἐθεωρεῖτο διεξαχθεῖσα ἡ ἐπι
πεία, πειθούσης τῆς μητρὸς τοῦ
βου, νὰ ὑπεισέλθῃ ἐπὶ κινδύνῳ
τῆς, ὑπεισῆλθε καὶ ἐπηρώτησεν α
ὅτι θέλει τῷ παράσχει ἕνεκα το
ἀποζημίωσιν. ἐὰν ἐκ τῆς περιστά
ταύτης ὁ Τίτιος παρέσχέ τι εἰς τὸ
νηβον, ἐνήγαγε δὲ τὴν μητέρα, ἠρ
[ὁ Ἀφρ.] ὅτι ἡ ἔνστασις τοῦ συγ
τικοῦ δόγματος λαμβάνει χώραν,
δυσκόλως εἶνε δυνατὸν νὰ θεωρηθ
τις [γυνὴ] ἀνεδέχθη παρ' ἐκείνῳ
1 αὐτοῦ τούτου. Οὐχὶ δ' ἀνομοία
τὴν παροῦσαν περίστασις συνεζη
ἔκ τινος γεγονότος [προκύψασα].
δηλ. τις πρώην πραίτωρ ἀπέθανε
ταλιπὼν δύω υἱούς, ὧν ὁ μὲν ἦτο
βος, ὁ δ' ἕτερος νόμιμος ἐπίτροπος
ἀδελφοῦ, ἤθελε δὲ καὶ δι' ἑαυτὸν
δι' ἐκεῖνον ν' ἀπόσχῃ τῆς πατ
κληρονομίας, κατ' ἐντολὴν τῆς γ
κὸς τοῦ διαθέτου, ἥτις ἦτο μ
τοῦ ἀνήβου, ἀποσχὼν αὐτός, ἀνέ
ἐκεῖνον μόνον· ἐνταῦθα ὁμοίως ἀπ
σε, λέγει ὁ Ἰουλιανός, ὅτι ἐὰν ἐξ
λόγου τούτου ἐνάγοντος τοῦ ἀ
ὑπέστη ἐξ αὐτοῦ βλάβην, δὲν ἐμπ
ζεται ἐκ τοῦ συγκλητικοῦ δόγμ
νὰ λάβῃ οὐχ' ἧττον παρὰ τῆς γ
2 κὸς τὸ καταβληθέν. Ἐπὶ τῆς
κειμένης δὲ περιπτώσεως δέον νὰ ἐ
τασθῇ καὶ τοῦτο, ἂν τις, ὅστις κα

um ob id patiatur, quod debito-
es hereditarii solvendo non fue-
int, senatus consulto locus sit,
uasi quodammodo eorum obliga-
iones mulier susceperit. magis
utem est, ut ne ob hanc quidem
ausam senatus consultum locum
abeat, quando non ea mente fue-
it, ut pro his intercederet, sed
utoris adversus pupillum et cete-
os forte creditores indemnem

heredem praestaret. Denique si
onamus mulierem in emptionem
ereditatis eo nomine damnum
ati, quod debitores hereditarii
olvendo non sint, nulla puto du-
itatio erit, quin senatus consulto
ocus non sit, etiamsi maxime cre-
itoribus aliquantum praestiterit.
Quid ergo si, cum propterea de
deunda hereditate dubitaret Ti-
ius, quod parum idonea nomina
ebitorum viderentur, mulier hoc
psum repromisit, ut, quanto mi-
us a quoquo eorum servari pos-
et, ipsa praestaret? prope est, ut
sit intercessio. Cum haberes Ti-
ium debitorem et pro eo mulier
ntercedere vellet nec tu mulieris
omen propter senatus consultum
equereris, petit a me mulier mu-
uam pecuniam solutura tibi et
tipulanti mihi promisit ignoran-
i, in quam rem mutuaretur atque
ta numerare me tibi iussit: dein-
de ego, quia ad manum nummos
on habebam, stipulanti tibi pro-
misi: quaesitum est, si eam pecu-
niam a muliere petam, an excep-
io senatus consulti ei prosit. res-
pondit videndum, ne non sine ra-
tione dicatur ejus loco, qui pro
muliere fideiusserit, haberi me de-

τολὴν τῆς γυναικὸς ὑπεισῆλθε, ζημίαν
δ' ὑπέστη ἐκ τούτου, ὅτι οἱ τῆς κληρονο-
μίας ὀφειλέται δὲν εἶνε ἀξιόχρεοι, λαμ-
βάνει ἆρά γε χώραν τὸ συγκλητικὸν
δόγμα, ὡσεὶ τρόπον τινὰ ἡ γυνὴ ἀνε-
δέχθη τὰς ἐνοχὰς ἐκείνων; πιθανώτε-
ρον ὅμως εἶνε, ὅτι οὐδὲ διὰ ταύτην τὴν
αἰτίαν τὸ συγκλητικὸν δόγμα δὲν λαμ-
βάνει χώραν, ἀφοῦ δὲν ἐσκόπει νὰ ἀ-
ναδεχθῇ ὑπὲρ ἐκείνων, ἀλλ' [ὡς τότε]
τὸν ἐπίτροπον ν' ἀποζημιώσῃ [ἤδη] τὸν
κληρονόμον ἀπέναντι τοῦ ἀνήβου καὶ
3 τῶν λοιπῶν τυχὸν πιστωτῶν. Ὅθεν
ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι γυνὴ ἐν τῇ ἀγοράσει
κληρονομίας ὑπέστη ζημίαν ἐκ τούτου,
ὅτι ὀφειλέται τῆς κληρονομίας δὲν εἶνε
ἀξιόχρεοι, οὐδεμία φρονῶ ἀμφιβολία
θέλει εἶσθαι, ὅτι τὸ συγκλητικὸν δόγμα
δὲν λαμβάνει χώραν, καὶ ἂν μάλιστα

4 παρέσχέ τι εἰς πιστωτάς. Τί λοιπὸν
ἐάν, ἐνῷ ὁ Τίτιος ἀμφέβαλλε περὶ ὑ-
πεισελεύσεως εἰς τὴν κληρονομίαν ἐκ
τούτου, ὅτι ὀλίγον ἀξιόχρεοι ἐθεωροῦντο
αἱ κατὰ τῶν ὀφειλετῶν ἀπαιτήσεις, γυνὴ
ὑπεσχέθη αὐτὸ τοῦτο, νὰ παράσχῃ
αὐτὴ ἡ ἰδία ὅ,τι ὀλιγώτερον [τοῦ ὀφει-
λομένου] ἤθελε δυνηθῇ ἐκεῖνος νὰ λάβῃ
παρ' ἑκάστου τῶν πιστωτῶν; ἀκόλου-
5 θον εἶνε νὰ ὑπάρχῃ ἀναδοχή. Ἐνῷ
εἶχες τὸν Τίτιον ὀφειλέτην, ὑπὲρ αὐτοῦ
δὲ γυνὴ ἤθελε ν' ἀναδεχθῇ, καὶ σὺ δὲν
ἐπείθεσο εἰς τὴν γυναῖκα ἕνεκα τοῦ
συγκλητικοῦ δόγματος, ἐζήτησεν ἀπ'
ἐμοῦ ἡ γυνὴ δάνεια χρήματα θέλουσα
νὰ καταβάλῃ εἰς σέ, καὶ ἐπερωτήσαν-
τος ἐμοῦ ὑπεσχέθη [τὴν ἀπόδοσιν] ἐνῷ
ἠγνόουν διὰ τίνα σκοπὸν ἐδανείζετο,
οὕτω δὲ ἐκέλευσέ με νὰ μετρήσω εἰς
σὲ [τὸ δάνειον]. κατόπιν ἐγώ, ἐπειδὴ
δὲν εἶχον τὰ χρήματα πρόχειρα, ἐπε-
ρωτήσαντός σου ὑπεσχέθην· ἠρωτήθη,
ἂν τὰ χρήματα παρὰ τῆς γυναικὸς ἤ-
θελον ζητήσει, ὠφελεῖ ἆρά γε αὐτὴν ἡ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

bere, ut, quemadmodum illi,quamvis ignoraverit mulierem intercedere, exceptio adversus creditorem detur, ne in mulierem mandati actio competat, ita mihi quoque adversus te utilis exceptio detur mihique in mulierem actio denegetur, quando haec actio periculo mulieris futura sit. et haec paulo expeditius dicenda, si prius, quam ego tibi pecuniam solverim, compererim eam intercessisse : ceterum si ante solverim, videndum, utrumne nihilo minus mulieri quidem exceptio adversus me dari debeat et ego tibi condicere pecuniam possim, an vero perinde habendum sit, ac si initio ego pecuniam mulieri credidissem ac rursus tu mihi in creditum isses. quod quidem magis dicendum existimavit, ut sic senatus consulto locus non sit : sicuti et cum debitorem suum mulier deleget, intercessioni locus non sit. quae postea non recte comparari ait, quando delegatione debitoris facta mulier non obligetur, at in proposito alienam obligationem in se transtulerit, quod certe senatus fieri noluerit.

ἔνστασις τοῦ συγκλητικοῦ δόγματο
ἀπήντησεν ὅτι πρέπει νὰ ἴδωμεν, μ
οὐχὶ ἀλόγως δύναται νὰ λεχθῇ, ὅ
πρέπει νὰ θεωρῶμαι εἰς θέσιν ἐκείνο
ὅστις ὑπὲρ γυναικὸς ἠγγυήθη, ὥστ
καθ' ὃν τρόπον εἰς τοῦτον, καίτοι
γνόει ὅτι γυνὴ ἀναδέχεται, δίδεται
στασις ἐναντίον τοῦ πιστωτοῦ, ἵνα
κατὰ τῆς γυναικὸς ἐκ τῆς ἐντολῆς
γωγὴ ἀρμόζῃ, οὕτω καὶ εἰς ἐμὲ ἐνο
ἐναντίον σοῦ ὠφέλιμος ἔνστασις θέ
δοθῇ, κατὰ δὲ τῆς γυναικὸς θέλει
ἀπαγορευθῇ ἀγωγή, ἀφοῦ ἡ τοιαύτ
ἀγωγὴ θέλει εἶσθαι ἐπιζημία εἰς τ
γυναῖκα· ταῦτα δ' ἄνευ δυσκολίας
λουσι λεχθῇ, ἐὰν πρὶν ἢ καταβάλω
τὰ χρήματα, ἀνακαλύψω ὅτι αὕτη
νεδέχθη. ἄλλως ἐὰν πρὸ [τῆς ἀνακ
λύψεως] κατέβαλον, πρέπει νὰ ἴδωμ
ἂν οὐδὲν ἧττον εἰς μὲν τὴν γυναῖκα
κατ' ἐμοῦ ἔνστασις δέον νὰ δίδητ
ἐγὼ δὲ δύναμαι ν' ἀπαιτήσω ἀπὸ
τὰ χρήματα, ἢ μὴ οὕτω θέλει θεωρη
ὡσεὶ ἐν ἀρχῇ ἐγὼ εἶχον δανείσει
τὴν γυναῖκα τὰ χρήματα, εἶτα δὲ
εἰς ἐμὲ δάνειον ἐποίησας. τοῦτο δὲ μ
λον ἐφρόνει ὅτι πρέπει νὰ λεχθῇ, ὥ
οὕτω νὰ μὴ λαμβάνῃ χώραν τὸ σ
κλητικὸν δόγμα· ὡς καὶ ἐὰν ὀφειλέ
αὐτῆς γυνὴ ἤθελεν ἀντιδώσει, δὲν θέ
εἶσθαι ἀναδοχή. ταῦτα δὲ οὐχὶ ὀρθ
παραβάλλονται, λέγει κατόπιν, ἀ
διὰ τῆς γενομένης ἀντιδόσεως τοῦ
φειλέτου δὲν ἐνέχεται ἡ γυνή, ἐνῷ
τοῦ προκειμένου ἀλλοτρίαν ἐνοχὴν
βάρος ἑαυτῆς μεταφέρει, ὅπερ βεβα
ἡ σύγκλητος δὲν ἠθέλησε νὰ γίνῃ

20 *IDEM* Si pro uno reo intercessit mulier, adversus utrumque restituitur actio creditori.

20 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ὑπὲρ ἑνὸς [συμ]φειλέτου ἀνεδέχθη γυνή, ἐναντίον ἑ
τέρου ἀποκαθίσταται ἀγωγὴ ὑπὲρ
πιστωτοῦ.

21 *CALLISTRATUS* Si pro aliquo mulier intercesserit, sed in rem ejus quod acceptum est ver-

21 *ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ* Ἐὰν γυνὴ
τινος ἀνεδέχθη, ἀλλὰ τὸ ληφθὲν εἰ
φελος αὐτῆς κατηναλώθη, ἡ ἔνστο

aretur, exceptio senatus consulti ocum non habet, quia non fit pauperior. Item si quid liberaler fecerit, veluti ne judicatus pater ejus propter solutionem vexetur, non erit tuta senatus consulto: oneribus enim earum senatus succurrit.

22 *PAULUS* Si mulieri dederim pecuniam, ut eam creditori meo solvat vel expromittat, si ea expromiserit, locum non esse senatus consulto Pomponius scribit, quia mandati actione obligata in rem suam videtur obligari.

23 *IDEM* Si mulier in jure interrogata responderit se heredem esse, si sciens se heredem non esse responderit, minime intercessisse videri, quia decepit: quod si existimavit se heredem et eo nomine decepta responderit, in eam actionem quidem dari plerique existimaverunt, sed exceptione senatus consulti adiuvari.

24 *IDEM* Debitrix mulier a creditore delegata pro eo cui delegata est promisit: non utetur exceptione. Sed si pecuniam promisit, ne delegetur, intercessisse videtur. Si senatus consulti beneficium intervenit, utrum statim cum mulier intercesserit actio in priorem debitorem competit, an mulier solutum condicat? puto statim, et non exspectandam solutionem. Si pro eo, qui temporali actione teneretur, mulier intercesserit, temporalis actio restituetur, sic tamen, ut ex praecedenti causa[1] continua tempora nu-

(1) ex causa praecedenti (Mo.)

τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος δὲν λαμβάνει χώραν, καθόσον δὲν γίνεται πτωχο-
1 τέρα. Ὡσαύτως ἐάν τι *ἐλευθερίως* ἐποίησε, λ. χ. ἵνα μὴ ὁ δεδικασμένος πατὴρ αὐτῆς ἐνοχλῆται διὰ τὴν καταβολήν, δὲν θέλει εἶσθαι ἀσφαλὴς διὰ τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος. διότι διὰ τὰ *βάρη* αὐτῶν βοηθεῖ ἡ σύγκλητος.

22 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν εἰς γυναῖκα ἔδωκα χρήματα, ἵνα καταβάλῃ αὐτὰ εἰς πιστωτήν μου, ἢ ὑποσχεθῇ, ἐὰν ὑπεσχέθη ταῦτα, δὲν λαμβάνει χώραν τὸ συγκλητικὸν δόγμα, γράφει ὁ Πομπώνιος, διότι ἡ ἐκ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς ὑποχρεωθεῖσα, θεωρεῖται ὅτι εἰς ἰδίαν ὑπόθεσιν ὑπεχρεώθη.

23 *ΟΜΟΙΟΣ* Ἐὰν γυνὴ ἐν δικαστηρίῳ ἐρωτηθεῖσα ἀπήντησεν ὅτι εἶνε κληρονόμος, ἐὰν γινώσκουσα ὅτι δὲν εἶνε κληρονόμος ἀπήντησεν, οὐδόλως θεωρεῖται ὅτι ἀνεδέχθη, διότι ἐξηπάτησεν· ἂν ὅμως ἐνόμισεν ἑαυτὴν κληρονόμον, καὶ ἐκ τούτου ἀπατηθεῖσα ἀπήντησε, κατ' αὐτῆς δίδεται μὲν ἀγωγή, πλεῖστοι ἐφρόνουν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος βοηθεῖται.

24 *ΟΜΟΙΟΣ* Ὀφειλέτις γυνὴ ὑπὸ τοῦ πιστωτοῦ ἀντιδοθεῖσα ὑπεσχέθη ὑπὲρ ἐκείνου, εἰς ὃν ἀντεδόθη· δὲν θέλει
1 ποιήσει χρῆσιν τῆς ἐνστάσεως. Ἀλλ' ἐὰν ὑπεσχέθη χρήματα, διὰ νὰ μὴ ἀν-
2 τιδοθῇ, θεωρεῖται ὅτι ἀνεδέχθη. Ἐὰν τὸ εὐεργέτημα τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος μεσολαβῇ, ἆρά γε ἀμέσως ἅμα ἡ γυνὴ ἀνεδέχθη ἁρμόζει κατὰ τοῦ προηγουμένου ὀφειλέτου ἀγωγή, ἢ ἐὰν ἡ γυνὴ ἀπαιτῇ τὸ καταβληθέν; φρονῶ ἀμέσως, καὶ δὲν πρέπει ν' ἀναμένωμεν
3 τὴν καταβολήν. Ἐὰν ὑπὲρ ἐκείνου, ὅστις διὰ προσκαίρου ἀγωγῆς ἐνείχετο, γυνὴ ἀνεδέχθη, ἡ πρόσκαιρος ἀγωγὴ θέλει ἀποκαθίστασθαι, οὕτως ὅμως ὥστε ἀπὸ τῆς πρώτης καταστάσεως νὰ συνεχίζηται ὁ χρόνος μετὰ τὴν ἀποκατά-

merarentur post restitutionem, quamvis statim atque intercessit mulier competierat.

25 *MODESTINUS* Si domina servo suo credi iusserit, actione ho-

1 noraria tenebitur. Quod si pro eo fideiusserit, exceptione senatus consulti Velleiani judicio conventa adversus creditorem tueri se poterit, nisi pro suo negotio hoc fecerit.

26 *ULPIANUS* Si mulier intercedendi animo servum alienum suum esse responderit, quasi intercesserit auxilio senatus consulti utetur. plane si pro bona fide serviente sibi responderit, non videtur intercessisse.

27 *PAPINIANUS* Bona fide personam mulieris in contrahendo secutus ob ea, quae inter virum et uxorem accepta pecunia gesta sunt, exceptione senatus consulti

1 non summovetur. Cum servi ad negotiationem praepositi cum alio contrahentes personam mulieris ut idoneae sequuntur, exceptione senatus consulti dominum summovet: nec videtur deterior causa domini per servum fieri, sed nihil esse domino quaesitum, non magis, quam si litigiosum praedium servus aut liberum hominem 2 emerit. Uxor debitricem suam pro ea quam delegavit, ut vir creditori ejus pecuniam solveret: si fidem suam pro ea quam delegavit apud virum obligaverit, locum exceptio senatus consulti non habebit, quia mulier suum negotium gessit.

στασιν, καίτοι ἀμέσως ἅμα ἡ γυνὴ
νεδέχθη ἤρμοζεν [ἡ ἀγωγή].

25 *ΜΟΔΕΣΤΙΝΟΣ* Ἐὰν κυρία ἐκέλε
σεν εἰς δοῦλον αὐτῆς νὰ δοθῇ πίστ
σις θέλει ἐνέχεσθαι ἐκ πραιτωρικῆς ἀ
1 γωγῆς. Ἂν ὅμως ὑπὲρ αὐτοῦ ἠ
γυήθη, θέλει δυνηθῆ ἐναγομένη νὰ
περασπίσῃ ἑαυτὴν ἐναντίον τοῦ πιστ
τοῦ διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ Βελληϊ
νείου συγκλητικοῦ δόγματος, ἐκτὸς ἐ
ὑπὲρ ἰδίας ὑποθέσεως ἐποίησεν ἐκεῖνο

26 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν γυνὴ μὲ πρ
θεσιν ἀναδοχῆς ἀπήντησεν ὅτι δοῦλ
ἀλλότριος εἶνε ἰδικός της, ὡσεὶ ἀνεδέχ
θέλει ποιήσει χρῆσιν τῆς τοῦ συγκλ
τικοῦ δόγματος συνδρομῆς. βεβαίως ἐ
ὡσεὶ καλῇ τῇ πίστει ἐδούλευεν ἑαυτ
ἀπήντησε, δὲν θεωρεῖται ὅτι ἀνεδέχθ

27 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ὅστις καλῇ
πίστει ἐβασίσθη ἐν τῷ συμβάλλεσθ
εἰς τὸ πρόσωπον τῆς γυναικός, δι' ἐκ
να [τὰ συμβόλαια] ἅτινα μεταξὺ ὁ
δρὸς καὶ γυναικός, ληφθέντων τῶν χρ
μάτων ἐγένοντο, δὲν θέλει ἀποκροί
σθαι διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ συγκλ
1 τικοῦ δόγματος. Ἐὰν δοῦλοι διω
σμένοι εἰς διαχείρισιν συμβαλλόμε
μετά τινος βασισθῶσιν εἰς τὸ πρόσωπ
γυναικὸς ὡς ἀξιοχρέου, δὲν θέλει ἀπ
κρούσει [ἡ γυνὴ] τὸν κύριον διὰ τῆς ἐνσ
σεως τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος. οὐ
θεωρεῖται ὅτι ἡ θέσις τοῦ κυρίου γίνετ
διὰ τοῦ δούλου χειροτέρα, ἀλλ' οὐδὲν
ποκτᾶται ὑπὲρ τοῦ κυρίου, ὡς ἐπίσης
ἐπίδικον κτῆμα ἢ ἐλεύθερον ἄνθρωπ
2 ὁ δοῦλος ἠγόραζε. Γυνὴ ἀντέδωκ
ὀφειλέτιδα ἑαυτῆς εἰς τὸν ἄνδρα, ἵ
οὗτος καταβάλῃ χρήματα εἰς πιστ
τὴν ἐκείνης· ἐὰν ἀνέλαβεν ὑποχρέω
παρὰ τῷ ἀνδρὶ δι' ἐκείνην, ἣν ἀνέ
δωκε, δὲν θέλει λάβει χώραν ἡ ἔνστ
σις τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος, κα
σον ἡ γυνὴ ἰδίαν ὑπόθεσιν ἐνήργησεν

28 *SCAEVOLA* Seia mancipia emit et mutuam pecuniam accepit snb fideiussore marito eamque solvit venditori: postea maritus decedens non solvendo in fraudem creditoris cavit testamento se eam pecuniam universam debere: quaeritur, an intercessisse mulier videretur. respondi secundum ea quae proponerentur non intercessisse. Fundum uxoris suae maritus obligavit Sempronio ob conductionem: mox mulier a Numerio sua fide mutuam pecuniam acceptam sub obligatione ejusdem fundi solvit statim Sempronio pro marito suo: quaesitum est, an adversus senatus consultum obligata sit. respondi, si Numerius scisset eam intercedere, fore senatus consulto de quo quaereretur locum.

29 *PAULUS* Quidam voluit heredibus Lucii Titii mutuam pecuniam dare et cum eis contrahere: sed quoniam facultates eorum suspectas habuit, magis voluit uxori testatoris dare pecuniam et ab ea pignus accipere: mulier eandem pecuniam dedit heredibus et ab his pignus accepit: quaero an intercessisse videatur et an pignora, quae ipsa accepit, teneantur creditori. Paulus respondit, si creditor, cum contrahere vellet cum heredibus Lucii Titii, evitatis his magis mulierem ream elegit, et in ipsius persona senatus consulto, quod de intercessionibus factum est, locum esse et pignora ab ea data non teneri. eas autem res, quas mulier ab his, pro quibus intercedebat, pignori accepit, credi-

28 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Ἡ Σεῖα ἠγόρασεν ἀνδράποδα καὶ ἔλαβε δάνεια χρήματα ὑπὸ ἐγγυητὴν τὸν σύζυγον, κατέβαλε δ' αὐτὰ εἰς τὸν πωλητήν· κατόπιν ὁ σύζυγος ἀποθνήσκων μὴ ἀξιόχρεος ἔγραψεν ἐν τῇ διαθήκῃ πρὸς καταδολίευσιν τοῦ πιστωτοῦ, ὅτι αὐτὸς ὤφειλεν ὁλόκληρον τὸ ποσόν· ἐρωτᾶται ἂν ἡ γυνὴ θεωρῆται ὅτι ἀνεδέχθη. ἀπήντησεν ὅτι ὡς τὰ πράγματα ἐξετέθησαν δὲν ἀνεδέχθη. Ἀγρὸν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ὑπέβαλεν [ὡς ἐνέχυρον] σύζυγος εἰς τὸν Σεμπρώνιον διὰ μίσθωσιν· εἶτα ἡ γυνὴ παρὰ τοῦ Νουμερίου ἐπὶ ἰδίᾳ πίστει λαβοῦσα δάνεια χρήματα ἐπὶ ἐνεχυριάσει τοῦ αὐτοῦ ἀγροῦ, κατέβαλεν ἀμέσως εἰς τὸν Σεμπρώνιον ὑπὲρ τοῦ συζύγου αὐτῆς· ἠρωτήθη ἂν ἐναντίον τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος ἐνέχηται. ἀπήντησα, ἐὰν ὁ Νουμέριος ἐγίνωσκεν ὅτι ἐκείνη ἀνεδέχθη, θέλει λάβει χώραν τὸ συγκλητικὸν δόγμα, περὶ οὗ ἠρωτήθη.

29 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἠθέλησέ τις εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ Λουκίου Τιτίου νὰ δώσῃ δάνεια χρήματα καὶ νὰ συμβληθῇ μετ' αὐτῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν περιουσίαν αὐτῶν ἐθεώρει ὕποπτον, ἤθελε μᾶλλον νὰ δώσῃ τὰ χρήματα εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ διαθέτου, καὶ παρὰ ταύτης νὰ λάβῃ ἐνέχυρον· ἡ γυνὴ τὰ χρήματα ταῦτα ἔδωκεν εἰς τοὺς κληρονόμους, καὶ ἔλαβε παρ' αὐτῶν ἐνέχυρον· ἐρωτᾶται ἂν θεωρῆται ὅτι ἀνεδέχθη, καὶ ἂν τὰ ἐνέχυρα, ἅτινα αὕτη ἔλαβεν, ὑπόκεινται εἰς τὸν πιστωτήν. ὁ Παῦλος ἀπήντησεν ὅτι ἐὰν ὁ πιστωτής, θέλων νὰ συμβληθῇ μετὰ τῶν κληρονόμων τοῦ Λουκίου Τιτίου, ἀποφεύγων δὲ τούτους μᾶλλον τὴν γυναῖκα ὡς ὀφειλέτην ἐξέλεξε, καὶ ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον ταύτης λαμβάνει χώραν τὸ συγκλητικὸν δόγμα, ὅπερ περὶ τῶν ἀναδοχῶν ἐγένετο, καὶ τὰ ἐνέχυρα τὰ παρ' αὐ-

tori mulieris obligatas non esse. sed non sine ratione praetorem facturum, si non tantum in persona[1] subducta muliere in principales debitores dederit actionem, sed etiam in res, quae mulieri

(1) personam (Mo.)

1 obligatae sunt. Paulus respondit ea, quae in fraudem senatus consulti, quod de intercessione feminarum factum est, excogitata probari possunt, rata haberi non oportere.

30 *IDEM* Si decipiendi animo vel cum sciret se non teneri mulier pro aliquo intercesserit, exceptio ei senatus consulti non datur: actionem enim, quae in dolum mulieris competit, amplissi-

1 mus ordo non excludit. Procurator si mandatu mulieris pro alio intercesserit, exceptione senatus consulti Velleiani adiuvatur, ne alias actio intercidat.

31 *IDEM* [*PAULUS*]: Si mulier quod ex intercessione solvit nolit repetere, sed mandati agere et acvere velit de indemnitate reo, audienda est.

32 *POMPONIUS* Si mulier hereditatem alicuius adeat, ut aes alienum ejus suscipiat, vix est, ut succurri ei debeat, nisi si fraude creditorum id conceptum sit: nec enim loco minoris viginti quinque annis circumscripti per omnia ha-

1 benda est mulier. Si mulier

τῆς δοθέντα δὲν ὑπόκεινται· ἐκεῖνα ὅμως τὰ πράγματα, ἅτινα ἡ γυνὴ ἔλαβεν ὡς ἐνέχυρον παρ' ἐκείνων ὑπὲρ ὧν ἀνεδέχθη, δὲν ὑπόκεινται εἰς τὸν πιστωτὴν τῆς γυναικός· ἀλλ' οὐχὶ ἀλόγως θέλει ὁ πραίτωρ ποιήσει, ἐὰν οὐχὶ μόνον προσωπικὴν ἀγωγὴν δώσῃ κατὰ τῶν πρωτοφειλετῶν παραλειπομένης τῆς γυναικός, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ πράγματα, ἅτινα εἰς τὴν γυναῖκα ὑπόκεινται. Ὁ Παῦλος ἀπήντησεν ὅτι ἐκεῖνα, ἅτινα πρὸς καταδολίευσιν τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος, τοῦ διὰ τὰς ἀναδοχὰς τῶν γυναικῶν γενομένου δύνανται ν' ἀποδειχθῶσιν ὅτι ἐπενοήθησαν, δὲν πρέπει νὰ ἐγκρίνωνται.

30 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν μὲ πρόθεσιν ἀπάτης, ἢ ἐνῷ ἐγίνωσκεν ὅτι δὲν ἐνέχεται γυνὴ ὑπέρ τινος ἀνεδέχθη, δὲν δίδεται εἰς αὐτὴν ἡ ἔνστασις τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος· διότι ἀγωγήν, ἥτις κατὰ τοῦ δόλου γυναικὸς ἁρμόζει ἡ ὑψηλοτάτη σύγκλητος δὲν ἀποκρούει. Πληρεξούσιος ἐὰν κατ' ἐντολὴν γυναικὸς ὑπέρ τινος ἀνεδέχθη, διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ Βελληϊανείου συγκλητικοῦ δόγματος βοηθεῖται, ἵνα μὴ ἄλλως ἡ [ἐκ τῆς ἐντολῆς κατὰ τῆς γυναικὸς] ἀγωγὴ ματαιωθῇ.

31 *Ο ΑΥΤΟΣ* [*ΠΑΥΛΟΣ*]: Ἐὰν γυνὴ ὅ,τι ἕνεκεν ἀναδοχῆς κατέβαλε μὴ θέλῃ ν' ἀναζητήσῃ, ἀλλὰ θέλῃ νὰ ἐναγάγῃ τὸν ὀφειλέτην ἐκ τῆς ἐντολῆς παρέχουσα ἀσφάλειαν περὶ ἀποζημιώσεως αὐτοῦ [ἐὰν καὶ ὁ πιστωτὴς ἤθελεν ἐναγάγει αὐτὸν] δέον νὰ εἰσακούηται.

32 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν γυνὴ ὑπεισέλθῃ εἰς τὴν κληρονομίαν τινός, ὥστε τὸ χρέος αὐτοῦ ν' ἀναλάβῃ, δυσκόλως πρέπει νὰ παρέχηται εἰς αὐτὴν συνδρομή, ἐκτὸς ἐὰν διὰ δόλου τῶν πιστωτῶν ἐκεῖνο ἐγένετο· διότι δὲν πρέπει καθ' ὅλα νὰ θεωρῆται ἡ γυνὴ εἰς θέσιν μικροτέρου τῶν 25 ἐτῶν ἀπατηθέντος

1 Ἐὰν γυνὴ πρᾶγμα παρ' ἑαυτῆς πρὸ

rem a se pignori datam per intercessionem recipere velit, fructus etiam liberos recipit et, si res deterior facta fuerit, eo nomine magis aestimetur. sed si creditor, qui pignus per intercessionem acceperit, hoc alii vendidit, vera est eorum opinio, qui petitionem dandam ei putant et adveasus bonae fidei emptorem, ne melioris conditionis emptor sit, quam fuerit

2 venditor. Item si mulier creditori viri fundum vendidit et tradidit ea condicione, ut emptor acceptam pecuniam viro referret, et hunc fundum vindicat, exceptio quidem opponitur ei de re empta et tradita, sed replicabitur a muliere: «aut si ea venditio contra «senatus codsultum facta sit.» et hoc procedit, sive ipse creditor emerit sive interposuerit alium. quo mulier ea ratione careat re sua. idem est et si non pro viro, sed pro alio debitore rem suam

3 tradidit. Si mulier, ne ipsa intercederet, alii mandaret, ut id faceret, an in huius persona locus huic senatus consulto sit, qui rogatu mulieris id faceret? totus enim sermo senatus consulti ad petitionem non dandam adversus ipsam mulierem spectat. et puto rem ita esse distinguendam, ut, si quidem creditor, cui me obligavi mandante muliere, hoc in fraudem senatus consulti egisset, ne ipsa interveniret contra senatus consultum, daret autem alium, excludendum eum exceptione fraudis senatus consulti[1] factae: si vero is

(1) consulto (Hal.)

ἀναδοχὴν ὡς ἐνέχυρον δοθὲν θέλῃ ν' ἀναλάβῃ, ἀναλαμβάνῃ καὶ τοὺς καρποὺς ἐλευθέρους, καὶ ἂν τὸ πρᾶγμα ἐχειροτέρευσε, θέλει ἕνεκα τούτου περισσότερον διατιμηθῆ. ἀλλ' ἐὰν πιστωτὴς, ὅστις ἐνέχυρον δι' ἀναδοχῆς ἔλαβεν, ἐπώλησε τοῦτο εἰς ἕτερον, ὀρθὴ εἶνε ἡ γνώμη ἐκείνων, ὅσοι φρονοῦσιν ὅτι δέον νὰ δοθῇ εἰς ἐκείνην ἀναζητήσεως δικαίωμα καὶ κατὰ τοῦ καλῆς πίστεως ἀγοραστοῦ, ἵνα μὴ ὁ ἀγοραστὴς εἶνε εἰς καλλιτέραν θέσιν, παρ' 2 ὅσον ὁ πωλητής. Ὡσαύτως ἐὰν γυνὴ εἰς πιστωτὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐπώλησεν ἀγρὸν καὶ παρέδωκεν ὑπὸ τὸν ὅρον, ὥστε ὁ ἀγοραστὴς νὰ ποιήσῃ ἀθώωσιν τοῦ ἀνδρὸς, διεκδικῇ δὲ τὸν ἀγρὸν τοῦτον, ἡ ἔνστασις μὲν τοῦ πωληθέντος καὶ παραδοθέντος πράγματος ἀντιτάσσεται εἰς αὐτὴν, ἀλλὰ θέλει προβληθῆ ἀντένστασις ὑπὸ τῆς γυναικὸς «ἢ ἐὰν ἡ πώ«λησις ἐκείνη ἐναντίον τοῦ συγκλητι«κοῦ δόγματος ἐγένετο.» τοῦτο δὲ συμβαίνει, εἴτε αὐτὸς ὁ πιστωτὴς ἠγόρασεν, εἴτε παρενέβαλεν ἕτερον, ὥστε ἡ γυνὴ οὕτω ν' ἀπολέσῃ τὸ ἑαυτῆς πρᾶγμα. τὸ αὐτὸ εἶνε καὶ ἂν οὐχὶ ὑπερ τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' ὑπὲρ ἑτέρου ὀφειλέτου 3 παρέδωκε πρᾶγμα ἑαυτῆς. Ἐὰν γυνή, ἵνα μὴ αὐτὴ ἀναδεχθῇ, εἰς ἕτερον ἐνετείλατο νὰ ποιήσῃ τοῦτο, ἆρά γε ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ὅστις ἔπραξε τοῦτο κατὰ παράκλησιν τῆς γυναικὸς λαμβάνει χώραν τὸ συγκλητικὸν τοῦτο δόγμα; διότι ὁλόκληρον τὸ περιεχόμενον τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ μὴ δίδηται ἀπαίτησις κατὰ τῆς γυναικὸς αὐτῆς. φρονῶ λοιπὸν ὅτι τὸ πρᾶγμα οὕτω δέον νὰ διακριθῇ ὥστε, ἐὰν μὲν ὁ πιστωτὴς, εἰς ὃν ὑπεχρέωσα ἐμαυτὸν κατ' ἐντολὴν τῆς γυναικὸς, ἤθελε πράξει τοῦτο πρὸς καταδολίευσιν τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος, ἵνα μὴ

ignorrsset, ego autem scissem, tunc mandati me agentem cum muliere excludendum esse, me au-

4 tem creditori teneri. Si mulier pro eo, pro quo intercesserit judicium parata sit accipere, ut non in veterem debitorem actio detur: quoniam senatus consulti exceptionem opponere potest, cavere debebit exceptione se non usuram

5 et sic ad judicem ire. Intercedere mulierem intellegendum est etiam pro eo, qui obligari non possit, veluti si pro servo alieno intercedit: sed rescissa intercessione in dominum restituenda est actio.

αὐτὴ αὕτη μεσολαβήσῃ ἐναντίον τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος, δόσῃ ὅμως ἕτερον, δέον ν' ἀποκλείηται ἐκεῖνος διὰ τῆς ἐνστάσεως τῆς εἰς τὸ συγκλητικὸν δόγμα γενομένης καταδολιεύσεως· ἂν ὅμως ἐκεῖνος ἠγνόει, ἐγὼ δ' ἐγίνωσκον τότε ἐγὼ ἐνάγων μὲν ἐκ τῆς ἐντολῆς κατὰ τῆς γυναικὸς δέον ν' ἀποκλείωμαι, ἀπέναντι τοῦ πιστωτοῦ ὅμως ἐνέ-

4 χομαι. Ἐὰν γυνὴ ὑπὲρ ἐκείνου, ὑπὲρ οὗ ἀνεδέχθη, εἶνε πρόθυμος ν' ἀναλάβῃ δίκην, ὥστε νὰ μὴ δοθῇ ἀγωγὴ κατὰ τοῦ παλαιοῦ ὀφειλέτου, — ἐπειδὴ δύναται νὰ προβάλῃ τὴν ἔνστασιν τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος, δέον νὰ παρέχῃ ἀσφάλειαν ὅτι δὲν θέλει μεταχειρισθῇ τὴν ἔνστασιν, καὶ οὕτω νὰ πορευ-

5 θῇ πρὸς τὸν δικαστήν. Γυνὴ δέον νὰ θεωρῆται ὅτι μεσολαβεῖ καὶ ὑπὲρ ἐκείνου, ὅστις δὲν δύναται νὰ ἐνέχηται ὡς ἐὰν ὑπὲρ δούλου ἀλλοτρίου μεσολαβῇ· ἀλλ' ἀνατρεπομένης τῆς ἀναδοχῆς δέον κατὰ τοῦ κυρίου ν' ἀποκαθίσταται ἡ ἀγωγή.

## II [1].

## De compensationibus.

1 *MODESTINUS* Compensatio est debiti et crediti inter se contributio.

2 *JULIANUS* Unusquisque creditorem suum eundemque debitorem petentem summovet, si paratus est compensare.

3 *POMPONIUS* Ideo compensatio necessaria est, quia interest nostra potius non solvere quam solutum repetere.

4 *PAULUS* Verum est, quod et Neratio placebat et Pomponius ait, ipso jure eo minus fidejussorem

(1) Κωδ. (4.31)— Βασ. (ΚΔ', Ι')

## 2.

## Περὶ συμψηφισμῶν.

1 *ΜΟΔΕΣΤΙΝΟΣ* Συμψηφισμὸς εἶνε ἡ μεταξὺ ὀφειλῆς καὶ πιστώσεως ἀμοιβαία εἰσφορά.

2 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἕκαστος τὸν πιστωτὴν αὐτοῦ ὄντα ὡσαύτως ὀφειλέτην καὶ ἀπαιτοῦντα, δύναται ν' ἀποκρούσῃ, ἐὰν εἶνε πρόθυμος εἰς συμψηφισμόν.

3 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Διὰ τοῦτο εἶνε ἀναγκαῖος ὁ συμψηφισμός, διότι ἐνδιαφέρει ἡμᾶς μᾶλλον νὰ μὴ καταβάλωμεν παρὰ τὸ καταβληθὲν ν' ἀπαιτῶμεν.

4 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὀρθὸν εἶνε, ὅ,τι καὶ εἰς τὸν Νεράτιον ἤρεσκε καὶ ὁ Πομπώνιος λέγει, ὅτι δηλ. αὐτοδικαίως ἐκ παντὸς συμβολαίου ὁ ἐγγυητὴς κατὰ τοσοῦτον

x omni contractu debere, quod ex ompensatione reus retinere pot-st: sicut enim, cum totum peto reo, male peto, ita et fidejussor on tenetur ipso jure in majorem uantitatem quam reus condem-ari potest.

5 *GAIUS* Si quid a fideiussore etetur, aequissimum est eligere deiussorem, quod ipsi an quod reo ebetur, compensare malit: sed si utrumque velit compensare, udiendus est.

6 *ULPIANUS* Etiam quod natu-a debetur, venit in compensa-onem.

7 *IDEM* Quod in diem debetur, on compensabitur, antequam dies enit, quamquam dari oporteat. Si rationem compensationis ju-ex non habuerit, salva manet pe-itio: nec enim rei judicatae ex-eptio obici potest. aliud dicam, si eprobavit pensationem quasi non xistente debito: tunc enim rei dicatae mihi nocebit exceptio.

8 *GAIUS* In compensationem tiam id deducitur, quo nomine um actore lis contestata est, ne iligentior quisque deterioris con-icionis habeatur, si compensatio i denegetur.

9 *PAULUS* Si cum filio familias ut servo contracta sit societas et gat dominus vel pater, solidum er compensationem servamus, uamvis, si ageremus, dumtaxat de peculio praestaretur. Sed si um filio familias agatur, an quae

ὀλιγώτερον ὀφείλει, καθόσον διὰ συμψηφισμοῦ δύναται ὁ πρωτοφειλέτης νὰ παρακρατήσῃ· διότι ὡς ὅταν ὁλόκληρον ἀπαιτῶ ἀπὸ τὸν πρωτοφειλέτην, κακῶς ἀπαιτῶ, οὕτω καὶ ὁ ἐγγυητὴς δὲν ἐνέχεται αὐτοδικαίως εἰς μεγαλειτέραν ποσότητα, παρ' ὅσον ὁ πρωτοφειλέτης δύναται νὰ καταδικασθῇ.

5 *ΓΑΪΟΣ* Ἐάν τι ἀπὸ τὸν ἐγγυητὴν ἀπαιτῆται, εἶνε ἰσότατον νὰ ἐκλέγῃ ὁ ἐγγυητὴς, ἂν προτιμᾷ νὰ συμψηφίσῃ τὸ εἰς ἑαυτὸν ἢ τὸ εἰς τὸν πρωτοφειλέτην ὀφειλόμενον. ἀλλὰ καὶ ἂν ἑκάτερον θέλῃ νὰ συμψηφίσῃ, δέον νὰ εἰσακούηται.

6 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Καὶ ὅ,τι φυσικῶς ὀφείλεται, περιλαμβάνεται ἐν τῷ συμψηφισμῷ.

7 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅ,τι ὑπὸ προθεσμίαν ὀφείλεται, δὲν θέλει συμψηφίζεσθαι, πρὶν ἢ φθάσῃ ἡ προθεσμία, καίτοι ὀφείλει νὰ δοθῇ. Ἐὰν ὁ δικαστὴς δὲν ἤθελε λάβει ὑπ' ὄψιν τὸν συμψηφισμόν, ἡ ἀπαίτησις μένει ἀκεραία· διότι δὲν δύναται νὰ προβληθῇ ἡ τοῦ δεδικασμένου ἔνστασις· ἄλλως ἤθελον εἰπεῖ, ἐὰν ἀπέρριψε τὸν συμψηφισμὸν ὡς μὴ ὑπάρχοντος χρέους· διότι τότε θέλει βλάπτει ἐμὲ ἡ τοῦ δεδικασμένου ἔνστασις.

8 *ΓΑΪΟΣ* Ἐν τῷ συμψηφισμῷ περιλαμβάνεται καὶ τοῦτο, διὰ τὸ ὁποῖον ἐγένετο μετὰ τοῦ ἐνάγοντος κάταρξις δίκης, ἵνα μὴ ὁ ἐπιμελέστερος [περὶ τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ] διατελῇ ἐν ὑποδεεστέρᾳ θέσει, μὴ ἐπιτρεπομένου εἰς αὐτὸν συμψηφισμοῦ.

9 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν μετὰ υἱοῦ ὑπεξουσίου ἢ δούλου συνήφθη ἑταιρία, ἐνάγῃ δ' ὁ κύριος ἢ ὁ πατήρ, διὰ συμψηφισμοῦ μὲν ὁλόκληρον [τὸ ὀφειλόμενον] λαμβάνομεν, καίτοι, ἐὰν ἠθέλομεν ἐγείρει ἀγωγήν, μόνον ἐκ τοῦ χρηματίου θὰ παρείχετο. Ἀλλ' ἐὰν κατὰ τοῦ ὑπεξουσίου υἱοῦ ἐγείρηται ἡ ἀγωγή, ἐρω-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

patri debeantur filius compensare possit, quaeritur: et magis est admittendum, quia unus contractus est, sed cum condicione, ut caveat patrem suum ratum habiturum, id est non exacturum quod is compensaverit.

10 *ULPIANUS* Si ambo socii parem neglegentiam societati adhibuimus, dicendum est desinere nos invicem esse obligatos ipso jure compensatione neglegentiae facta. simili modo probatur, si alter ex re communi aliquid percepit, alter tantam neglegentiam exhibuerit, quae eadem quantitate aestimatur, compensationem factam videri et ipso jure invicem li-
1 berationem. Si quis igitur compensare potens solverit, condicere

2 poterit quasi indebito soluto. Quotiens ex maleficio oritur actio, ut puta ex causa furtiva ceterorumque maleficiorum, side ea [1] pecuniarie agitur, compensatio locum habet: idem est et si condicatur ex causa furtiva. sed et qui noxali judicio convenitur, compensa-

(1) re προσθ.

3 tionem opponere potest. In stipulationibus quoque quae instar actionum habent, id est praetoriis, compensatio locum habet, et secundum Julianum tam in ipsa stipulatione quam in ex stipulatu actione poterit obici compensatio.

11 *IDEM* Cum alter alteri pecuniam sine usuris, alter usurariam debet, constitutum est a divo Severo concurrentis apud utrumque quantitatis usuras non esse praestandas.

τᾶται ἂν ὁ υἱὸς δύναται νὰ συμψηφί
ὅσα εἰς τὸν πατέρα ὀφείλονται· μᾶλλ
λοιπὸν δέον νὰ γείνῃ δεκτὸν [τοῦτ
καθόσον ἓν συμβόλαιον ὑπάρχει, ἀλ
ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ παράσχῃ ἀσφάλει
ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ θέλει ἐγκρίνει, δ
ὅτι δὲν θέλει ἀπαιτήσει ὅ,τι οὗτος συ
ψήφισεν.

10 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν [ἡμεῖς] ἀμε
τεροι ἑταῖροι ὁμοίαν ἀμέλειαν πρὸς τ
ἑταιρίαν ἐδείξαμεν, θέλει λεχθῆ
παύομεν νὰ εἴμεθα ἀμοιβαίως ἐνεχόμ
νοι αὐτοδικαίως γινομένου συμψηφισμ
τῆς ἀμελείας. καθ' ὅμοιον τρόπον γί
ται δεκτόν, ἐὰν δηλ. ὁ μὲν εἷς συνέλ
τι ἐκ κοινοῦ πράγματος, ὁ δ' ἕτερος
σαύτην ἀμέλειαν ἔδειξεν, ἥτις διὰ
αὐτῆς ποσότητος νὰ διατιμᾶται, θ
ρεῖται ὅτι ἐγένετο συμψηφισμὸς καὶ
1 τοδικαίως ἀμοιβαία ἀπαλλαγή. Ἐ
τις λοιπὸν δυνάμενος νὰ συμψηφίσῃ
τέβαλε, δύναται νὰ ἐγείρῃ ἀπαίτης
2 ὡςεὶ ἀχρεώστητον κατεβλήθη. Ὁ
κις ἐκ κακοπραξίας ἐγείρηται ἀγω
ὡς λ. χ. ἕνεκα κλοπῆς καὶ λοιπῶν ἀ
κοπραξιῶν, ἐὰν ἐκ τούτου ἐγείρη
χρηματικὴ ἀγωγή, ὁ συμψηφισμὸς λα
βάνει χώραν· τὸ αὐτὸ καὶ ἂν ἀπαί
σις ἐγείρηται ἕνεκα κλοπῆς· ἀλλὰ
ὅστις δι' ἀγωγῆς τῆς βλάβης ἐνά
ται, δύναται ν' ἀντιτάξῃ συμψηφισμ
3 Ὡσαύτως ἐπὶ ἐπερωτήσεων ἐχου
ὁμοιότητα πρὸς ἀγωγάς, ἤτοι πραι
ρικῶν, ὁ συμψηφισμὸς λαμβάνει χώρ
κατὰ δὲ τὸν Ἰουλιανὸν δύναται
κατὰ τὴν ἐπερώτησιν αὐτήν, καὶ κο
τὴν ἐξ ἐπερωτήσεως ἀγωγὴν ν' ἀντι
χθῇ συμψηφισμός.

11 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν εἷς ὀφείλει εἰς ἕ
ρον χρήματα ἄνευ τόκων, οὗτος δ'
ἐκεῖνον ὀφείλῃ χρήματα] ἔντοκα,
τάχθη παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Σεβή
νὰ μὴ παρέχωνται τόκοι διὰ τὸ ποσ
ὅπερ ἑκατέρωθεν συντρέχει.

12 *IDEM* Idem juris est non so-
m in privatis, verum etiam in
ausa fisci constitutum. sed et si
nvicem sit usararia pecunia, di-
ersae tamen sint usurae, compen-
atio nihilo minus locum habet
us quod invicem debetur.

13 *IDEM* Quod Labeo ait, non
st sine ratione, ut, si cui petitio-
i specialiter destinata est com-
ensatio, in ceteris non obiciatur.

14 *IAVOLENUS* Quaecumque per
xceptionem peremi possunt, in
ompensationem non veniunt.

15 *IDEM* Pecuniam certo loco
Titio dari stipulatus sum : is pe-
it a me quam ei debeo pecuniam:
uaero, an hoc quoque pensan-
um sit, quanti mea interfuit cer-
o loco dari respondit : si Titius
etit, eam quoque pecunian,quam
erto loco promisit, in compensa-
ionem deduci oportet, sed cum
sua causa, id est ut ratio habe-
tur, quanti Titii interfuerit eo
oco quo convenerit pecuniam dari.

16 *PAPINIANUS* Cum militi ca-
trensium bonorum alius, cetero-
um alius heres exstitit et debi-
or alteri heredum obligatus vult
ompensare quod ab alio debetur,

non audietur. Cum intra diem
d judicati exsecutionem datum
udicatus Titio agit cum eodem Ti-
io, qui et ipse pridem illi judica-
us est, compensatio admittetur :
aliud est enim diem obligationis
non venisse, aliud humanitatis

12 *Ο ΑΥΤΟΣ* Τὸ αὐτὸ δίκαιον ὡρίσθη οὐχὶ μόνον ὡς πρὸς ἰδιώτας, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸ δημόσιον· ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπάρχωσιν ἀμοιβαίως ἔντοκα χρήματα, οἱ τόκοι ὅμως εἶνε διάφοροι, συμψηφισμὸς οὐδὲν ἧττον λαμβάνει χώραν δι' ἐκεῖνο, ὅπερ ἀμοιβαίως ὀφείλεται.

13 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅπερ ὁ Λαβέων λέγει, δὲν εἶνε ἄνευ λόγου, ὥστε δηλ. ἐὰν ὁ συμψηφισμὸς εἶνε προωρισμένος εἰδικῶς διά τινα ἀπαίτησιν, νὰ μὴ ἀντιτάσσηται κατὰ τῶν λοιπῶν.

14 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ὁσαδήποτε δι' ἐνστάσεως δύνανται ν' ἀνατραπῶσι, δὲν περιλαμβάνονται ἐν τῷ συμψηφισμῷ.

15 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐπηρώτησα νά [μοι] δοθῶσι παρὰ τοῦ Τιτίου χρήματα ἐν ὡρισμένῳ τόπῳ· οὗτος δ' ἀπαιτεῖ παρ' ἐμοῦ χρήματα, ἅτινα τῷ ὀφείλω. ἐρωτᾶται, ἂν καὶ τοῦτο δέον νὰ συμψηφισθῇ, ὅσον δηλ. μ' ἐνδιέφερε νὰ ἐδίδοντο ἐν τῷ ὡρισμένῳ τόπῳ· ἀπήντησεν· ἐὰν μὲν ὁ Τίτιος ἀπαιτῇ, καὶ ἐκεῖνα τὰ χρήματα, ἅτινα ἐν ὡρισμένῳ τόπῳ ὑπεσχέθη, δέον νὰ περιληφθῶσιν ἐν τῷ συμψηφισμῷ, ἀλλὰ μετὰ τῶν παρακολουθημάτων, ὥστε δηλ. νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν, πόσον ἐνδιέφερε τὸν Τίτιον νὰ ἐδίδοντο τὰ χρήματα ἐν ᾧ τόπῳ συνεφωνήθη.

16 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ἐὰν εἷς μὲν ἀνεδείχθη κληρονόμος στρατιώτου διὰ τὸ στρατιωτικὸν χρημάτιον, ἕτερος δὲ διὰ τὴν λοιπὴν περιουσίαν, ὀφειλέτης δ' ἐνεχόμενος ἀπέναντι τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν κληρονόμων θέλῃ νὰ συμψηφίσῃ ὅ,τι παρὰ τοῦ ἑτέρου ὀφείλεται [εἰς ἑαυτόν], δὲν θέλει εἰσακουσθῆ. Ἐὰν ἐντὸς τῆς προθεσμίας τῆς πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ δεδικασμένου δοθείσης ὁ ἀπέναντι τοῦ Τιτίου δικασθεὶς ἐνάγῃ κατὰ τοῦ αὐτοῦ Τιτίου, ὅστις καὶ αὐτὸς πρότερον ἀπέναντι ἐκείνου ἐδικάσθη, ὁ συμψηφισμὸς θέλει γείνει δεκτός· διότι ἄλλο εἶνε νὰ

gratia tempus indulgeri solutionis.

17 *IDEM* Jdeo condemnatus, quod artiorem annonam aedilitatis tempore praebuit, frumentariae pecuniae debitor non videbitur, et ideo compensationem habebit.

18 *IDEM* In rem suam procurator datus post litis contestationem, si vice mutua conveniatur, aequitate compensationis utetur.

1 Creditor compensare non cogitur quod alii quam debitori suo debet, quamvis creditor ejus pro eo, qui convenitur ob debitum proprium, velit compensare.

19 *IDEM* Debitor pecuniam publicam servo publico citra voluntatem eorum solvit, quibus debitum recte solvi potuit: obligatio pristina manebit, sed dabitur ei compensatio peculii fini, quod servus publicus habebit.

20 *IDEM* Ob negotium copiarum expeditionis tempore mandatum curatorem condemnatum pecuniam jure compensationis retinere non placuit, quoniam ea non compensantur.

21 *PAULUS* Posteaquam placuit inter omnes id quod invicem debetur ipso jure compensari, si procurator absentis conveniatur, non debebit de rato cavere, quia nihil compensat, sed ab initio minus ab eo petitur.

22 *SCAEVOLA* Si debeas decem

μὴ ἔχῃ φθάσει ἡ ἡμέρα τῆς ἐνοχῆς, ἀλλὰ δὲ τὸ νὰ δίδηται φιλανθρωπίας χάρι προθεσμία καταβολῆς.

17 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ διὰ τοῦτο καταδι κασθείς, διότι ἐλλιπῆ τὸν σῖτον κατ τὸν χρόνον τῆς ἀγορανομίας [αὐτοῦ παρέσχε, δὲν θεωρεῖται ὀφειλέτης χρη μάτων σιτικῶν, καὶ διὰ τοῦτο θέλε ἔχει συμψηφισμόν.

18 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ εἰς ὑπόθεσιν ἐνδια φέρουσαν [ἀμέσως] αὐτὸν δοθεὶς πληρε ξούσιος μετὰ κάταρξιν τῆς δίκης, ἐὰ δι' ἀνταγωγῆς ἐνάγηται, θέλει ποιήσ χρῆσιν τῆς τοῦ συμψηφισμοῦ ἰσότητος

1 Ὁ πιστωτὴς δὲν ἀναγκάζεται ν συμψηφίζῃ ὅ,τι εἰς ἕτερον παρὰ τὸ ὀφειλέτην αὐτοῦ ὀφείλει, καίτοι ὁ πι στωτὴς αὐτοῦ θέλῃ νὰ συμψηφίσῃ ὑπὲ ἐκείνου, ὅστις ἐνάγεται διὰ τὸ ἴδιο χρέος.

19 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὀφειλέτης χρήματ δημόσια εἰς δοῦλον δημόσιον κατέβα λεν ἄνευ τῆς θελήσεως ἐκείνων, εἰς οἷ τὸ ὀφειλόμενον ἠδύνατο ἐγκύρως νὰ κα ταβληθῇ· ἡ μὲν προτέρα ἐνοχὴ θέλ μείνει, ὅμως θέλει δοθῇ ὑπὲρ ἐκείν συμψηφισμὸς μέχρι τῶν ὁρίων τοῦ χρη ματίου, ὅπερ ὁ δημόσιος δοῦλος ἤθελ ἔχει.

20 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ διὰ προμήθειαν σ τηρῶν ἐν καιρῷ ἐκστρατείας ἐνταλθε σαν καταδικασθεὶς φροντιστής, ἐγένετ δεκτὸν ὅτι δὲν παρακρατεῖ τὰ χρήμο τα λόγῳ συμψηφισμοῦ, καθόσον ταῦτ δὲν συμψηφίζονται.

21 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀφοῦ ἐγένετο δεκτ ὅτι μεταξὺ πάντων ὅ,τι ἀμοιβαίως ὀφε λεται αὐτοδικαίως συμψηφίζεται,—ἐὰ πληρεξούσιος ἀπόντος ἐνάγηται, δὲ ὀφείλει νὰ παρέχῃ ἀσφάλειαν περὶ ἐ κρίσεως, καθόσον οὐδὲν συμψηφίζ ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς ὀλιγώτερον [τοῦ ὀφειλ μένου] ἀπαιτεῖται ἀπ' αὐτοῦ.

22 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Ἐὰν ὀφείλῃς δέκ

ut hominem, utrum adversarius volet, ita compensatio huius debiti admittitur, si adversarius pecuniam dixisset, utrum voluisset.

23 *PAULUS* Id quod pupillorum nomine debetur si tutor petat, non posse compensationem obici ejus pecuniae, quam ipse tutor suo nomine adversario debet.

24 *IDEM* Iussit imperator auferri adprobantem sibi a fisco deberi, quod[1] ipse convenitur.

(1) a quo (Mo.)

## III [1].

### Depositi vel contra.

1 *ULPIANUS* Depositum est, quod custodiendum alicui datum est, dictum ex eo quod ponitur: praepositio enim de auget depositum[2] ut ostendat totum fidei ejus commissum, quod ad custodiam rei pertinet. Praetor ait: «Quod neque tumultus neque incendii neque ruinae neque naufragii causa depositum sit, in simplum, earum autem rerum, quae supra comprehensae sunt, in ipsum in duplum, in heredem ejus, quod dolo malo ejus factum esse dicetur qui mortuus sit, in simplum, quod ipsius, in duplum judicium

(1) Κωδ. (4.34) — Βασ. (ΙΓ'.Β')
(2) διαγρ. (Mo.)

dabo.» Merito has causas deponendi separavit praetor, quae continent fortuitam causam depositionis ex necessitate descendentem, non ex voluntate proficiscentem. Eum tamen deponere tu-

ἢ δοῦλον, ὁπότερον δηλ. ὁ ἀντίθετος ἤθελεν [ἐκλέξει], τότε ὁ συμψηφισμὸς τοῦ χρέους τούτου γίνεται δεκτός, ἐὰν ὁ ἀντίθετος δημοσίᾳ ἤθελεν εἰπεῖ, ὁπότερον προτιμᾷ.

*23 ΠΑΥΛΟΣ* Ἐκεῖνο, ὅπερ ἐν ὀνόματι ἀνήβων ὀφείλεται, ἐὰν ὁ ἐπίτροπος ἀπαιτῇ, δὲν δύναται ν' ἀντιταχθῇ συμψηφισμὸς τῶν χρημάτων ἐκείνων, ἅτινα αὐτὸς ὁ ἐπίτροπος ἐν ἰδίῳ ὀνόματι ὀφείλει εἰς τὸν ἀντίθετον.

*24 Ο ΑΥΤΟΣ* Διέταξεν ὁ αὐτοκράτωρ ὅτι πρέπει νὰ εἰσακούηται ὁ ἀποδεικνύων ὅτι ὀφείλεται εἰς ἑαυτὸν ὑπὸ τοῦ δημοσίου, ὑφ' οὗ οὗτος ἐνάγεται.

## 3.

### Παρακαταθήκης ἢ ἀντιθέτου.

*1 ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Παρακαταθήκη εἶνε, ὅ,τι πρὸς φύλαξιν εἴς τινα ἐδόθη, ὀνομασθὲν ἐκ τούτου, ὅτι κατατίθεται· διότι ἡ πρόσθεσις *παρὰ* ποιεῖ ἐπίτασιν, δεικνύουσα ὅτι πᾶν τὸ εἰς φυλακὴν ἀποβλέπον ἀφίνεται εἰς τὴν πίστιν τοῦ *1* [λαμβάνοντος]. Ὁ πραίτωρ λέγει· «Δι' ὅ,τι οὔτε ἕνεκα θορύβου, οὔτε ἕνεκα πυρκαϊᾶς, οὔτε ἕνεκα καταπτώσεως [οἴκου] οὔτε ἕνεκα ναυαγίου παρεκατετέθη, θέλω δώσει ἀγωγὴν εἰς τὸ ἁπλοῦν, δι' ἐκεῖνα ὅμως τὰ πράγματα, ἅτινα ἀνωτέρω περιελήφθησαν, [θέλω δώσει ἀγωγὴν] κατ' αὐτοῦ μὲν [τοῦ λαβόντος] εἰς τὸ διπλοῦν, κατὰ δὲ τοῦ κληρονόμου αὐτοῦ, δι' ὅ,τι μὲν λέγεται ὅτι ἐγένετο ἐκ δόλου τοῦ ἀποθανόντος εἰς τὸ ἁπλοῦν, δι' ὅ,τι δὲ [ἐκ δόλου] αὐτοῦ [τοῦ *2* κληρονόμου], εἰς τὸ διπλοῦν.» Δικαίως τὰς τοιαύτας αἰτίας τῆς παρακαταθήκης ἐχώρισεν ὁ πραίτωρ, αἵτινες περιέχουσι τυχαίαν αἰτίαν παρακαταθήκης ἐξ ἀνάγκης προερχομένην, *3* οὐχὶ δ' ἐκ θελήσεως πηγάζουσαν. Ἐ-

multus vel incendii vel ceterarum causarum gratia intellegendum est, qui nullam aliam causam deponendi habet quam imminens ex causis supra scriptis periculum. 4 Haec autem separatio causarum justam rationem habet: quippe cum quis fidem elegit nec depositum redditur, contentus esse debet simplo, cum vero extante necessitate deponat, crescit perfidiae crimen et publica utilitas coercenda est vindicandae rei publicae causa: est enim inutile in causis huiusmodi fidem frangere.

5 Quae depositis rebus accedunt, non sunt deposita, ut puta si homo vestitus deponatur, vestis enim non est deposita: nec si equus cum capistro, nam solus equus deposi-

6 tus est. Si convenit, ut in deposito et culpa praestetur, rata est conventio: contractus enim legem

7 ex conventione accipiunt. Illud non probabis, dolum non esse praestandum si convenerit: nam haec conventio contra bonam fidem contraque bonos mores est et

8 ideo nec sequenda est. Si vestimenta servanda balneatori data perierunt, si quidem nullam mercedem servandorum vestimentorum accepit, depositi eum teneri et dolum dumtaxat praestare debere puto: quod si accepit, ex con-

9 ducto. Si quis servum custodiendum coniecerit forte in pistrinum, si quidem merces intervenit custodiae, puto esse actionem adversus pistrinarium ex conducto: si vero

κεῖνος ὅμως δέον νὰ θεωρῆται ὅτι πα
ρακαταθέτει χάριν θορύβου ἢ πυρκαϊᾶ
ἢ λοιπῶν αἰτιῶν, ὅστις οὐδεμίαν ἄλλ
αἰτίαν παρακαταθήκης ἔχει, παρὰ τ
ἐπικείμενον ἐκ τῶν προρρηθεισῶν αἰτιῶ
4 κίνδυνον. Οὗτος δ' ὁ χωρισμὸς τ
αἰτιῶν εἶνε εὔλογος· διότι ὅταν τις ἐ
λέγῃ τὴν πίστιν [τοῦ λήπτου], δὲν ἀπ
δίδεται δὲ τὸ παρακατατεθέν, ὀφειλ
νὰ εἶνε εὐχαριστημένος διὰ τοῦ ἁπλ
ὅταν ὅμως ὑπαρχούσης ἀνάγκης παρ
καταθέτῃ, αὐξάνει τῆς ἀπιστίας τὸ ἔ
γλημα, τὸ δὲ δημόσιον συμφέρον δ
νὰ περιφρουρηθῇ πρὸς ἱκανοποίησιν τ
πολιτείας, διότι εἶνε ἐπιζήμιον νὰ π
ραβιάζηται ἐπὶ τοιούτων περιπτώσε
5 ἡ πίστις. Τὰ τῶν παρακαταθ
μένων πραγμάτων προσαυξήματα,
εἶνε παρακαταθῆκαι, ὡς λ. χ. ἐὰν δ
λος ἐνδεδυμένος παρακατατίθηται· δι
τὸ ἔνδυμα δὲν παρεκατετέθη· μηδ'
ἵππος μετὰ χαλινοῦ, διότι μόνος ὁ
6 πος παρεκατετέθη. Ἐὰν συνεφωνή
ὥστε ἐπὶ παρακαταθήκης νὰ ὑπάρ
εὐθύνη καὶ διὰ πταῖσμα [ἐλαφρόν],
ἔγκυρος ἡ σύμβασις· διότι τὰ συμβόλ
7 ρυθμίζονται ὑπὸ τῆς συμφωνίας. Τ
το δὲν θέλεις ἐπιδοκιμάσει, τὸ νὰ
ὑπάρχῃ εὐθύνη διὰ δόλον, ἐὰν συνε
νήθη· διότι ἡ τοιαύτη σύμβασις
ἐναντίον τῆς καλῆς πίστεως καὶ ἐν
τίον τῶν καλῶν ἠθῶν, καὶ διὰ το
8 δὲν πρέπει νὰ τηρῆται. Ἐὰν ἐ
ματα δοθέντα πρὸς τήρησιν εἰς βα
νέα ἀπωλέσθησαν, ἂν μὲν μηδένα
σθὸν πρὸς τήρησιν τῶν ἐνδυμάτων ἐ
βεν, ἐνέχεται οὗτος ἐκ τῆς παρακα
θήκης, καὶ μόνον διὰ δόλον ὑπέχει
τος εὐθύνην, φρονῶ· ἂν ὅμως ἔλαβ
9 [ἐνέχεται] ἐκ τῆς μισθώσεως. Ἐάν
δοῦλον πρὸς φύλαξιν ἔρριψε τυχὸν
ἀρτοποιεῖον, ἂν μὲν ἐμεσολάβησε
σθὸς διὰ τὴν φυλακήν, φρονῶ ὅτι ὑ
χει ἐναντίον τοῦ ἀρτοποιοῦ ἀγωγ

mercedem accipiebam ego pro hoc servo, quem in pistrinum accipiebat, ex locato me agere posse: quod si operae ejus servi cum custodia pensabantur, quasi genus locati et conducti intervenit, sed quia pecunia non datur, praescriptis verbis datur actio : si vero nihil aliud quam cibaria praestabant nec de operis quicquam convenit, depo-

μισθώσεως· ἂν ὅμως ἐγὼ ἐλάμβανον μισθὸν διὰ τὸν δοῦλον, ὃν εἶχεν [ἐκεῖνος] δεχθῆ ἐν τῷ ἀρτοποιείῳ, δύναμαι ἐγὼ ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως νὰ ἐναγάγω. ἂν ὅμως αἱ ἐργασίαι τοῦ δούλου μετὰ τῆς φυλακῆς συμψηφίζωνται, ἐπέρχεται οἱονεὶ εἶδος ἐκμισθώσεως καὶ μισθώσεως, ἀλλ' ἐπειδὴ χρήματα δὲν δίδονται, παρέχεται ἡ τῶν προγεγραμμένων ῥημάτων ἀγωγή· ἂν ὅμως μηδὲν ἄλλο παρὰ τροφὴν [εἰς τὸν δοῦλον ὁ ἀρτοποιὸς] παρεῖχε, μηδὲ συνεφωνήθη τι περὶ ἐργασιῶν, ὑπάρχει ἡ τῆς παρακαταθήκης ἀγωγή. Ἐπὶ μισθώσεως καὶ ἐκμισθώσεως, καὶ ἐπὶ δικαιοπραξίας, ἐξ ἧς εἴπομεν ὅτι πρέπει νὰ δίδηται ἡ τῶν προγεγραμμένων ῥημάτων ἀγωγή, καὶ διὰ δόλον καὶ διὰ πταῖσμα θέλουσιν ἐνέχεσθαι, ὅσοι δοῦλον ἐδέχθησαν· ἂν ὅμως τροφὰς μόνον δίδωσι, διὰ δόλον μόνον· ἐν τούτοις θέλομεν ἀκολουθήσει, καθ' ἃ λέγει ὁ Πομπώνιος, καὶ ὅ,τι ἔχει πρόγραφῆ καὶ ὅ,τι συνεφωνήθη, ἀρκεῖ μόνον νὰ γινώσκωμεν ὅτι, καὶ ὁ,τιδήποτε προεγράφη, διὰ δόλον ὅμως θέλουσιν ἐνέχεσθαι ὅσοι ἐδέχθησαν [τὸν δοῦλον], ὅστις (δόλος) μόνος ἐπὶ παρακαταθήκης ὑπ' ὄψιν λαμβάνεται. Ἐάν σε παρακάλεσα νὰ μεταφέρῃς πρᾶγμά μου εἰς τὸν Τίτιον, ἵνα οὗτος τηρήσῃ αὐτό, ἐξετάζεται παρὰ Πομπωνίῳ, διὰ τίνος ἀγωγῆς δύναμαι κατὰ σοῦ νὰ ἐνεργήσω· φρονεῖ λοιπὸν ὅτι κατὰ σοῦ μὲν διὰ τῆς ἐξ ἐντολῆς, κατ' ἐκείνου δέ, ὅστις τὰ πράγματα ἐδέχθη, διὰ τῆς ἐκ παρακαταθήκης· ἂν ὅμως ἐν ὀνόματι σοῦ ἐδέχθη, σὺ μὲν ἀπέναντι ἐμοῦ ἐνέχεσαι ἐκ τῆς ἐντολῆς, ἐκεῖνος δ' ἀπέναντι σοῦ ἐκ τῆς παρακαταθήκης, ἣν ἀγωγὴν θέλεις παράσχει εἰς ἐμὲ ἐναχθεὶς διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς. Ἂν ὅμως ἔδωκά σοι πρᾶγμα, ὥστε, ἐὰν ὁ Τίτιος δὲν ἤθελε τὸ δεχθῆ, σὺ νὰ φυλάξῃς, δὲν

*10* siti actio est. In conducto et locato et in negotio, ex quo diximus praescriptis verbis dandam actionem, et dolum et culpam praestabunt qui servum receperunt: at si cibaria tantum[1], dolum dumtaxat. sequemur tamen, ut Pomponius ait, et quid habuerunt proscriptum aut quic convenerit, dummodo sciamus et si quid fuit proscriptum, dolum tamen eos praestaturos qui receperunt, qui solus

*10*

(1) dant προσθ. (σ. μ.)

*11* in depositum venit. Si te rogavero, ut rem meam perferas ad Titium, ut is eam servet, qua actione tecum experiri possum, apud Pomponium quaeritur. et putat tecum mandati, cum eo vero, qui eas res receperit, depositi : si vero tuo nomine receperit, tu quidem mihi mandati teneris, ille tibi depositi, quam actionem mihi praestabis mandati judicio conventus.

*11*

*12* Quod si rem tibi dedi, ut, si Titius rem non recepisset, tu custodires, nec eam recepit, viden-

*12*

dum est, utrum depositi tantum an et mandati actio sit. et Pomponius dubitat: puto tamen mandati esse actionem, quia plenius fuit mandatum habens et custo-

*13* diae legem. Idem Pomponius quaerit, si tibi mandavero, ut rem ab aliquo meo nomine receptam custodias, idque feceris, mandati an depositi tenearis. et magis probat mandati esse actionem, quia

*14* hic est primus contractus. Idem Pomponius quaerit, si apud te volentem me deponere iusseris apud libertum tuum deponere, an possim tecum depositi experiri. et ait, si tuo nomine, hoc est quasi te custodituro, deposuissem, mihi tecum depositi esse actionem: si vero suaseris mihi, ut magis apud eum deponam, tecum nullam esse actionem, cum illo depositi actio est: nec mandati teneris, quia rem meam gessi sed si mandasti mihi, ut periculo tuo apud eum deponam, cur non sit mandati actio, non video. plane si fideiussisti pro eo, Labeo omnimodo fideiussorem teneri ait, non tantum si dolo fecit is qui depositum suscepit, sed et si non fecit, est tamen res apud eum. quid enim si fureret is, apud quem depositum sit, vel pupillus sit, vel neque heres neque bonorum possessor neque successor ejus exstaret? tenebitur ergo,

ἐδέχθη δὲ τοῦτο, ἂς ἴδωμεν ἂν ἡ τ
παρακαταθήκης μόνον ἢ καὶ ἡ τῆς ἐντ
λῆς ἀγωγὴ ὑπάρχῃ· ὁ Πομπώνιος λε
πὸν ἀμφιβάλλει· φρονῶ ὅμως ὅτι ὑπάρ
χει ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή, καθόσον πλε
ρεστέρα ὑπῆρξεν ἡ ἐντολὴ ἔχουσα κ
*13* τὸν ὅρον τῆς φυλακῆς. Ὁ αὐτ
Πομπώνιος ἐξετάζει, ἐὰν ἐνετειλάμ
σοι νὰ φυλάξῃς πρᾶγμα ἐν ὀνόματι ἐμ
ληφθὲν [παρὰ σοῦ], καὶ ἔπραξες τοῦτ
ἐκ [τῆς ἀγωγῆς] τῆς ἐντολῆς ἢ τῆς π
ρακαταθήκης ἐνέχεσαι; μᾶλλον λοιπ
δέχεται ὅτι ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγὴ ὑπά
χει, καθόσον τοῦτο εἶνε τὸ πρῶτον συ
*14* βόλαιον. Ὁ αὐτὸς Πομπώνιος ἐξ
τάζει, ἐὰν θέλοντά με νὰ καταθέ
παρὰ σοὶ ἐκέλευσας νὰ καταθέσω πα
ἀπελευθέρῳ σου, δύναμαι ἆρά γε
ἐναγάγω σε ἐκ τῆς παρακαταθήκη
λέγει λοιπόν, ἐὰν μὲν εἶχον παρακατ
θέσει εἰς ὄνομά σου, ἤτοι ὡσεὶ ἔμελ
σὺ νὰ φυλάξῃς, ἔχω κατὰ σοῦ τ
ἀγωγὴν τῆς παρακαταθήκης· ἂν ὅμ
ἔπεισάς με, μᾶλλον παρ' ἐκείνῳ νὰ κ
ταθέσω, οὐδεμία κατὰ σοῦ ὑπάρ
ἀγωγή, καθόσον κατ' ἐκείνου ἡ τῆς π
ρακαταθήκης ἀγωγὴ ὑπάρχει· οὐδ'
τῆς ἐντολῆς θὰ ἐνέχῃσαι, καθ' ὅ
ὑπόθεσίν μου ἐδιοίκησα· ἀλλ' ἐὰν ἐ
τείλω μοι νὰ καταθέσω παρ' ἐκείνῳ
κινδύνῳ σου, διατὶ δὲν θὰ ὑπάρχ
τῆς ἐντολῆς ἀγωγή, δὲν βλέπω·
βαίως ἐὰν ἠγγυήθης ὑπὲρ ἐκείνου, ὁ Λ
βέων λέγει ὅτι ἐξάπαντος ὁ ἐγγυη
ἐνέχεται, οὐχὶ μόνον ἐὰν δόλον ἐπο
σεν ὁ ἀναδεχθεὶς τὸ ἐνέχυρον, ἀλ
καὶ ἂν μὴ ἐποίησεν, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρ
παρ' αὐτῷ τὸ πρᾶγμα· διότι τί ἐὰν ἦν
λεν εἶσθαι φρενοβλαβὴς ἐκεῖνος, παρ
ἐγένετο ἡ παρακαταθήκη, ἢ ἄνηβος
μήτε κληρονόμος, μήτε διακάτοχος
περιουσίας μήτε διάδοχος αὐτοῦ (
ἐντειλαμένου) ἀνεδείχθη; θέλει λοιπ
ἐνέχεσθαι νὰ παράσχῃ ἐκεῖνο, ὅπερ

ut id praestet, quod depositi ac-
15 tione praestari solet. An in pupillum, apud quem sine tutoris auctoritate depositum est, depositi actio detur, quaeritur. sed probari oportet, si apud doli mali iam capacem deposueris, agi posse, si dolum commisit: nam et in quantum locupletior factus est, datur actio in eum et si dolus non inter-

16 venit. Si res deposita deterior reddatur, quasi non reddita agi depositi potest: cum enim deterior redditur, potest dici dolo malo red-

17 ditam non esse. Si servus meus deposuerit, nihilo minus depositi

18 habebo actionem. Si apud servum deposuero et cum manumisso agam, Marcellus ait nec tenere actionem, quamvis solemus dicere doli etiam in servitute commissi teneri quem debere, quia et delicta et noxae caput sequuntur: erit igitur ad alias actiones competen-

19 tes decurrendum. Haec actio bonorum possessoribus[1] et ei, cui ex Trebelliano senatus consulto restituta est hereditas competit.

(1) ceterisque successoribus προσθ.

20 Non tantum praeteritus dolus in depositi actione veniet, sed etiam futurus, id est post litem con-

21 testatam. Inde scribit Neratius, si res deposita sine dolo malo, amissa sit et post judicium acceptum reciperaretur, nihilo minus recte ad restitutionem reum compelli nec debere absolvi, nisi re-

τῆς ἀγωγῆς τῆς παρακαταθήκης συνή-
15 θως παρέχεται. Ἂν κατ' ἀνήβου, παρ' ᾧ ἄνευ αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου ἐγένετο παρακαταθήκη, δίδηται ἡ τῆς παρακαταθήκης ἀγωγή, ὑπάρχει ζήτημα· ὅμως δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι, ἐὰν κατέθεσας παρ' ἱκανῷ ἤδη [πρὸς διάπραξιν] δόλου, δύνασαι νὰ ἐναγάγῃς, ἐὰν διέπραξε δόλον· διότι καὶ καθ' ὅσον πλουσιώτερος ἐγένετο, δίδεται κατ' ἐκείνου ἀγωγή, καὶ ἂν μὴ δόλος ἐμεσολά-
16 βησεν. Ἐὰν πρᾶγμα παρακατατεθὲν ἀποδίδηται χειρότερον, δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ τῆς παρακαταθήκης ἀγωγή, ὡσεὶ μὴ ἀπεδόθη· διότι ὅταν χειρότερον ἀποδίδηται, δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι
17 δολίως δὲν ἀπεδόθη. Ἐὰν δοῦλός μου παρεκατέθεσεν, οὐδὲν ἧττον θέλω ἔχει τὴν τῆς παρακαταθήκης ἀγωγήν.
18 Ἐὰν παρὰ δούλῳ κατέθεσα, καὶ ἐνάγω [αὐτὸν] χειραφετηθέντα, ὁ Μάρκελλος λέγει ὅτι ἡ ἀγωγὴ δὲν εἶνε ἰσχυρά, καίτοι συνήθως λέγομεν ὅτι πρέπει τις νὰ ἐνέχηται καὶ διὰ τὸν ἐν δουλείᾳ διαπραχθέντα δόλον, καθόσον καὶ τὰ πλημμελήματα καὶ [ἡ ἀγωγὴ] τῆς βλάβης ἀκολουθοῦσι τὴν κεφαλήν· θέλει λοιπὸν γείνει προσφυγὴ εἰς ἑτέρας
19 καταλλήλους ἀγωγάς. Ἡ προκειμένη ἀγωγὴ ἁρμόζει εἰς τοὺς διακατόχους τῆς περιουσίας [τοῦ παρακαταθέτου] καὶ λοιποὺς διαδόχους, καὶ εἰς ἐκεῖνον, εἰς ὃν ἐκ τοῦ Τρεβελλειανείου συγκλητικοῦ δόγματος ἀπεκατεστάθη
20 ἡ κληρονομία. Οὐχὶ μόνον ὁ παρελθὼν δόλος περιλαμβάνεται ἐν τῇ ἀγωγῇ τῆς παρακαταθήκης, ἀλλὰ καὶ ὁ μέλλων, ἤτοι ὁ μετὰ κάταρξιν τῆς δί-
21 κης. Ὅθεν γράφει ὁ Νεράτιος, ἐὰν πρᾶγμα παρακατατεθὲν ἄνευ δόλου ἀπωλέσθη, μετὰ δὲ τὴν ἀποδοχὴν τῆς δίκης ἀνεκτήθη, οὐδὲν ἧττον ὀρθῶς εἰς ἀποκατάστασιν ἀναγκάζεται ὁ ἐναγόμενος, οὐδὲ πρέπει ν' ἀπαλλάσσηται,

stituat. idem Neratius ait, quamvis tunc tecum depositi actum sit, cum restituendi facultatem non habeas horreis forte clusis,tamen, si ante condemnationem restituendi facultatem habeas, condemnandum te nisi restituas, quia res apud te est: tunc enim quaerendum, an dolo malo feceris, cum

22 rem non habes. Est autem et apud Julianum libro tertio decimo digestorum scriptum eum qui rem deposuit statim posse depositi actione agere: hoc enim ipso dolo facere eum qui suscepit, quod reposcenti rem non reddat. Marcellus autem ait non semper videri posse dolo facere eum, qui reposcenti non reddat: quid enim si in provincia res sit vel in horreis, quorum aperiendorum condemnationis tempore non sit facultas? vel condicio depositionis non ex-
23 stitit? Hanc actionem bonae fidei esse dubitari non oportet.
24 Et ideo et fructus in hanc actionem venire et omnem causam et partum, dicendum est, ne nuda

25 res veniat. Si rem depositam vendidisti eamque postea redemisti in causam depositi, etiamsi sine dolo malo postea perierit, teneri te depositi, quia semel dolo

26 fecisti, cum venderes. In depositi quoque actione in litem ju-
27 ratur. Non solum si servus meus, sed si is qui bona fide mihi serviat rem deposuerit, aequissimum erit dari mihi actionem, si

ἐὰν μὴ ἀποκαταστήσῃ· ὁ αὐτὸς Νερά-
τιος λέγει ὅτι, καίτοι ἠγέρθη ἡ τῆς πα-
ρακαταθήκης κατὰ σοῦ ἀγωγὴ τότε
ὅτε δέν σοι ἦτο εὐχερὴς ἡ ἀποκατά-
στασις, διότι τυχὸν αἱ ἀποθῆκαι ἦσαν
κλεισταί, ὅμως, ἐὰν πρὸ τῆς καταδί-
κης σοι καταστῇ εὐχερὴς ἡ ἀποκατά-
στασις, δέον νὰ καταδικάζησαι, ἂν μὴ
ἀποκαθιστᾷς, καθόσον τὸ πρᾶγμα ὑπάρ-
χει παρὰ σοί· διότι τότε θέλει ἐξετα-
σθῇ, ἂν δόλον ἐποίησας, ὅταν δὲν ἔχῃ
22 τὸ πρᾶγμα. Εἶνε δὲ καὶ παρ' Ἰου-
λιανῷ ἐν βιβλ. ιγ' τῶν πανδεκτῶν γε-
γραμμένον, ὅτι ὁ παρακαταθέσας πρᾶ-
μα ἀμέσως δύναται νὰ ἐγείρῃ τὴν τῆ
παρακαταθήκης ἀγωγήν· διότι κατ' αὐ
τὸ τοῦτο δολίως ποιεῖ ὁ ἀναδεχθείς, ὅ
δὲν ἀποδίδει τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν ἀναζη
τοῦντα. Ὁ Μάρκελλος ὅμως λέγει ὅ
οὐχὶ πάντοτε δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅ
δολίως ποιεῖ ὅστις εἰς τὸν ἀναζητοῦντ
δὲν ἀποδίδει· διότι τί ἐὰν ἐν τῇ ἐπα
χίᾳ εἶνε τὸ πρᾶγμα ἢ ἐν ἀποθήκαις,
ἡ ἄνοιξις δὲν εἶνε εὐχερὴς κατὰ τ
χρόνον τῆς καταδίκης; ἢ ἡ αἵρεσις τ
23 παρακαταθήκης δὲν ἐπληρώθη; Ὅ
ἡ προκειμένη ἀγωγὴ εἶνε καλῆς πίστ
24 ως, δὲν πρέπει τις ν' ἀμφιβάλλῃ. Κ
διὰ τοῦτο καὶ οἱ καρποὶ περιλαμβάνε
ται ἐν τῇ ἀγωγῇ ταύτῃ καὶ τὰ παρ
κολουθήματα καὶ ὁ τοκετός, δέον
εἴπωμεν, ἵνα μὴ γυμνὸν τὸ πρᾶγμα π
25 ριλαμβάνηται. Ἐὰν πρᾶγμα παρ
κατατεθὲν ἐπώλησας, καὶ τοῦτο κατ
πιν ἠγόρασας ἕνεκα τῆς παρακαταθ
κης, καὶ ἂν ἄνευ δόλου κατόπιν ἀπ
λέσθη, ἐνέχεσαι ἐκ τῆς παρακαταθ
κης, διότι ἅπαξ δολίως ἐποίησας, ἐ
26 ἐπώλησας. Καὶ κατὰ τὴν ἀγωγ
τῆς παρακαταθήκης παρέχεται ἐνδι
27 ὅρκος. Οὐχὶ μόνον ἐὰν δοῦλός μ
ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὁ καλῇ τῇ πίστει δουλ
ων με ἤθελε παρακαταθέσει πρᾶγμ
εἶνε ἰσότατον νὰ δίδηται εἰς ἐμὲ ἀγ

em ad me pertinentem depositu.
*28* Simili modo et si usum fruc-
um in servo habeam, si id quod
eposuit ex eo peculio fuit quod ad
ne pertinebat vel res mea fuit,

*29* eadem actione agere potero. Item
i servus hereditarius deposuerit,
eredi postea adeunti competit
*30* actio. Si servus deposuit, sive
ivat sive decesserit, utiliter do-
minus hac actione experietur. ipse
utem servus manumissus non po-
erit agere: sed et si fuerit alie-
atus, adhuc ei competit actio cu-
us fuit servus cum deponeret: in-
tium enim contractus spectandum

*31* est. Si duorum servus sit qui de-
osuit, unicuique dominorum in

*32* partem competit depositi. Si
em a servo depositam Titio, quem
ominum ejus putasti cum non es-
et, restituisses, depositi actione
le non teneri Celsus ait, quia nul-
us dolus intercessit: cum Titio
utem, cui res restituta est, domi-
us servi aget: sed[1] si exhibuerit,
vindicabitur, si vero, cum sciret
sse alienum, consumpserit, con-
emnabitur, quia dolo fecit quo

(1) et (Hal.)

*33* minus possideret. Eleganter apud
Julianum quaeritur, si pecuniam
servus apud me deposuit ita, ut
domino pro libertate ejus dem,
egoque dedero, an teneat depositi.
et libro tertio decimo digestorum
scribit, si quidem sic dedero qua-
si ad hoc penes me depositam te-
que certiora vero, non competere
tibi depositi actionem, qui sciens

γή, ἐὰν πρᾶγμα ἀνῆκον εἰς ἐμὲ παρε-
*28* κατέθεσε. Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ
ἂν χρησικαρπίαν ἐπὶ δούλου ἔχω, ἐὰν
ὅ,τι παρεκατέθεσεν ἦτο ἐκ τοῦ χρημα-
τίου, ὅπερ εἰς ἐμὲ ἀνῆκεν, ἢ ἦτο πρᾶγ-
μα ἰδικόν μου, διὰ τῆς αὐτῆς ἀγωγῆς
*29* θὰ δύναμαι νὰ ἐναγάγω. Ὡσαύτως
ἐὰν δοῦλος τῆς κληρονομίας κατέθεσεν,
εἰς τὸν κληρονόμον, ὅστις κατόπιν ὑ-
*30* πεισέρχεται, ἀνήκει ἡ ἀγωγή. Ἐὰν
δοῦλος κατέθεσεν, εἴτε ζῇ εἴτε ἀπέθα-
νεν, ὠφελίμως ὁ κύριος θέλει διὰ τῆς
παρούσης ἀγωγῆς ἐνάγει. αὐτὸς ὅμως ὁ
δοῦλος χειραφετηθεὶς δὲν δύναται νὰ
ἐναγάγῃ· ἀλλὰ καὶ ἂν ἀπηλλοτριώθη,
ὡσαύτως ἁρμόζει ἡ ἀγωγὴ εἰς ἐκεῖνον,
οὗτινος ἦτο δοῦλος, ὅτε παρεκατέθετε·
διότι εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ συμβολαίου
*31* δέον ν' ἀποβλέπωμεν. Ἐὰν ὁ πα-
ρακαταθέσας εἶνε δοῦλος δύω, εἰς ἑκά-
τερον τῶν κυρίων κατὰ τὸ [ἀναλογοῦν]
*32* μέρος ἁρμόζει ἡ ἀγωγή. Ἐὰν πρᾶγ-
μα ὑπὸ δούλου παρακατατεθὲν ἀπεκα-
τέστησας εἰς τὸν Τίτιον, ὃν κύριον αὐ-
τοῦ ἐνόμισας, ἐνῷ δὲν ἦτο, δὲν ἐνέχε-
σαι διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς παρακαταθή-
κης, λέγει ὁ Κέλσος, διότι οὐδεὶς δόλος
ἐμεσολάβησε· κατὰ τοῦ Τιτίου ὅμως,
εἰς ὃν τὸ πρᾶγμα ἀπεκατεστάθη, ὁ κύ-
ριος τοῦ δούλου θέλει ἐγείρει ἀγωγήν·
καὶ ἂν μὲν ἤθελε παραστήσει, θέλει
διεκδικηθῇ [τὸ πρᾶγμα], ἂν ὅμως, ἐνῷ
ἐγίνωσκεν ὅτι εἶνε ἀλλότριον. κατηνά-
λωσε, θέλει καταδικασθῇ, διότι δολίως
*33* ἐποίησεν, ὥστε νὰ μὴ νέμηται. Ἐπι-
τυχῶς παρ' Ἰουλιανῷ ἐξετάζεται, ἐὰν
χρήματα παρ' ἐμοὶ δοῦλος κατέθεσεν
οὕτως, ὥστε νὰ τὰ δώσω εἰς τὸν κύριον
ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας [τοῦ δούλου], ἐγὼ
δ' ἔδωκα, ἐνέχομαι ἆρα γε ἐκ τῆς παρα-
καταθήκης; ἐν βιβλ. λοιπὸν ιγ' τῶν παν-
δεκτῶν γράφει, ἐὰν μὲν οὕτως ἔδωκα,
ὡσεὶ πρὸς τοῦτο κατετέθησαν παρ' ἐμοὶ
ἀνήγγειλα δὲ καὶ εἰς σέ, δὲν ἁρμόζει εἰς

recepisti, careo igitur dolo: si vero quasi meam pro libertate ejus numeravero, tenebor. quae sententia vera mihi videtur: hic enim non tantum sine dolo malo non reddidit, sed nec reddidit: aliud est enim reddere, aliud quasi de suo

34 dare. Si pecunia apud te ab initio hac lege depcsita sit, ut si voluisses utereris, prius quam utaris

35 depositi teneberis. Saepe evenit, ut res deposita vel nummi periculo sint ejus, apud quem deponuntur: ut puta si hoc nominatim convenit. sed et si se quis deposito obtulit, idem Julianus scribit periculo se depositi illigasse, ita tamen, ut non solum dolum, sed etiam culpam et custodiam praestet, non tamen casus fortuitos.

36 Si pecunia in sacculo signato[1] deposita sit et unus ex heredibus ejus qui deposuit veniat repetens, quemadmodum ei satisfiat, videndum est. promenda pecunia est vel coram praetore vel intervenientibus honestis personis et exsolvenda pro parte hereditaria: sed et si resignetur, non contra legem depositi fiet, cum vel praetore auctore vel honestis personis intervenientibus hoc eveniet: residuo vel apud eum remanente, si hoc voluerit (sigillis videlicet prius ei impressis vel a praetore vel ab his, quibus coram signacula remota sunt) vel, si hoc recusaverit, in aede deponendo. sed si res sunt,

(1) διαγρ. (Mo.)

σὲ ἡ τῆς παρακαταθήκης ἀγωγή, δι
ἐν γνώσει ἔλαβες, εἶμαι δ' ἀμέτο
δόλου· ἂν ὅμως ὡς ἰδικά μου ὑπὲρ
ἐλευθερίας ἐκείνου ἐμέτρησα, ἐνέχομ
ἡ δὲ γνώμη αὕτη ὀρθὴ φαίνεταί
διότι ἐνταῦθα οὐχὶ μόνον ἄνευ δόλου
ἐγένετο ἀπόδοσις, ἀλλ' οὐδ' ἐγένετο
ἀπόδοσις· καθόσον ἄλλο εἶνε ν' ἀποσ
ση τις, ἄλλο δὲ νὰ δώσῃ ὡσεὶ ἐξ ἰδ
34 Ἐὰν χρήματα παρὰ σοὶ ἐξ ἀρ
μὲ τοιαύτην συμφωνίαν κατετέθησ
ὥστε, ἐὰν ἤθελες, νὰ ποιήσῃς χρῆ
πρὶν ἢ ποιήσῃς χρῆσιν θέλεις ἐνέχεσ
35 ἐκ τῆς παρακαταθήκης. Συχνὰ σ
βαίνει, ὥττε πρᾶγμα παρακατατε
μένον ἢ νομίσματα νὰ εἶνε ἐπὶ κινδ
ἐκείνου, παρ' ᾧ κατατίθενται. ὡς λ
ἐὰν τοῦτο ῥητῶς συνεφωνήθη· ἀλλὰ
ἄν τις προσφέρῃ ἑαυτὸν διὰ τὴν πα
καταθήκην, τὸ αὐτὸ ὁ Ἰουλιανὸς γ
φει, ὅτι δηλ. διὰ τοῦ κινδύνου τοῦ
ρακατατιθεμένου δεσμεύει ἑαυτόν,
τως ὅμως, ὥστε οὐχὶ μόνον διὰ δό
ἀλλὰ καὶ διὰ πταῖσμα καὶ φυλακὴ
ἐνέχηται, οὐχὶ ὅμως διὰ τυχαῖα σ
36 βάντα. Ἐὰν χρήματα ἐντὸς σ
κίου παρεκατετέθησαν, καὶ εἷς ἐκ
κληρονόμων τοῦ παρακατατεθέσαν
ἔλθῃ ἀναζητῶν, ἂν ἴδωμεν τίνι τρ
παρέχεται αὐτῷ ἱκανοποίησις· θέλου
ἐκβληθῆ τὰ χρήματα εἴτε ἐνώπιον
πραίτωρος εἴτε τῇ μεσολαβήσει ἐ
μων προσώπων, καὶ θέλουσι καταβ
θῇ ἀναλόγως τῆς κληρονομικῆς μερί
[τοῦ αἰτοῦντος]· ἀλλὰ καὶ ἂν ἀποσφ
γισις γείνῃ, δὲν εἶνε ἐναντίον τοῦ
παρακαταθήκης δικαίου, ἐὰν εἴτε
θεντίᾳ τοῦ πραίτωρος εἴτε τῇ παρ
βάσει ἐντίμων προσώπων ἤθελε σ
βῆ τοῦτο· τοῦ ὑπολοίπου εἴτε μένο
παρ' ἐκείνῳ [ὅστις εἶχε], ἐὰν θέλῃ το
(προηγουμένως ἐπιτιθεμένων, ἐννοεῖ
σφραγίδων εἴτε ὑπὸ τοῦ πραίτωρος
ὑπ' ἐκείνων, ἐνώπιον τῶν ὁποίων

quae dividi non possunt, omnes debebit tradere satisdatione idonea a petitore ei praestanda in hoc, quod supra ejus partem est: satisdatione autem non interveniente rem in aedem deponi et omni actione depositarium liberari.

37 Apud Julianum libro tertio decimo digestorum talis species relata est: ait enim, si depositor decesserit et duo existant, qui inter se contendant unusquisque solum se heredem dicens, ei tradendum rem, qui paratus est adversus alterum reum defendere, hoc est eum qui depositum suscepit: quod si neuter hoc onus suscipiat, commodissime dici ait non esse cogendum a praetore judicium suscipere: oportere igitur rem deponi in aede aliqua, donec de hereditate judice-

38 tur. Si quis tabulas testamenti apud se depositas pluribus praesentibus legit, ait Labeo depositi actione recte de tabulis agi posse. ego arbitror et injuriarum agi posse, si hoc animo recitatum testamentum est quibusdam praesentibus, ut judicia secreta ejus qui testatus est

39 divulgarentur. Si praedo vel fur deposuerint, et hos Marcellus libro sexto digestorum putat recte depositi acturos: nam interest eo-

40 rum eo, quod teneantur. Si quis

σφραγῖδες ἤρθησαν) εἴτε, ἐὰν ἤθελεν ἀρνηθῆ τοῦτο, ἐν ναῷ κατατιθεμένου· ἀλλ' ἐὰν εἶνε πράγματα, μὴ δυνάμενα νὰ διαιρεθῶσι, πάντα ὀφείλει νὰ παραδώσῃ παρεχομένης αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἀπαιτοῦντος ἱκανῆς ἀσφαλείας δι' ἐκεῖνο, ὅπερ ὑπερβαίνει τὴν μερίδα αὐτοῦ· ἐὰν ὅμως ἱκανοδοσία μὴ παρέχηται, τὸ πρᾶγμα κατατίθεται εἰς ναόν, καὶ πάσης ἀγωγῆς ὁ παραθηκοφύλαξ ἀπαλ-
37 λάσσεται. Παρ' Ἰουλιανῷ ἐν βιβλίῳ ιγ' τῶν πανδεκτῶν ἡ ἑξῆς περίπτωσις ἀναφέρεται· λέγει δηλαδή, ἐὰν ὁ παρακαταθέτης ἀπέθανε, καὶ δύω ὑπάρχωσι διαφειλονικοῦντες πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἕκαστος ἑαυτὸν μόνον κληρονόμον λέγῃ, εἰς ἐκεῖνον δέον νὰ παραδίδηται τὸ πρᾶγμα, ὅστις εἶνε πρόθυμος νὰ ὑπερασπίσῃ ἐναντίον τοῦ ἑτέρου τόν ἐναγόμενον, ἤτοι τὸν ἀναδεχθέντα τὴν παρακαταθήκην· ἂν ὅμως μηδέτερος ἀναλαμβάνῃ τὸ βάρος τοῦτο, λυσιτελέστατα δέον νὰ εἴπωμεν, λέγει, ὅτι δὲν θέλει ἀναγκάζεσθαι ὑπὸ τοῦ πραίτωρος ν' ἀναδέχηται τὴν ἀγωγήν· πρέπει λοιπὸν τὸ πρᾶγμα νὰ κατατίθηται εἴς τινα ναόν, ἐφ' ὅσον περὶ τῆς κληρονομίας
38 διαρκῇ ἡ κρίσις. Ἐάν τις δέλτους διαθήκης παρ' ἑαυτῷ κατατεθειμένας εἰς πολλοὺς παρόντας ἀναγινώσκῃ, λέγει ὁ Λαβέων ὅτι διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς παρακαταθήκης ἐγκύρως δύναται νὰ ἐναχθῇ [ὁ παρακαταθηκοφύλαξ] διὰ τὰς δέλτους· ἐγὼ δὲ φρονῶ ὅτι δύναται καὶ ἡ τῆς ὕβρεως ἀγωγὴ νὰ ἐγερθῇ, ἐὰν μὲ τοιοῦτον σκοπὸν ἀνεγνώσθη ἡ διαθήκη ἐπὶ παρουσίᾳ τινων, ὥστε αἱ μυστικαὶ θελήσεις τοῦ διαθέτου ν' ἀπο-
39 καλυφθῶσιν. Ἐὰν ἅρπαξ ἢ κλέπτης παρεκατέθεσαν, καὶ οὗτοι φρονεῖ ὁ Μάρκελλος ἐν βιβλ. ς' τῶν πανδεκτῶν ὅτι ἐγκύρως θέλουσιν ἐγείρει τὴν ἀγωγὴν τῆς παρακαταθήκης· διότι ἐνδιαφέρει
40 αὐτοὺς ἐκ τούτου, ὅτι ἐνέχονται. Ἐάν

argentum vel aurum depositum petat, utrum speciem an et pondus complecti debeat? et magis est, ut utrumque complectatur, scyphum forte vel lancem vel pateram dicendo et materiam et pondus addendo. sed et si purpura sit infecta vel lana, pondus similiter adiciendum salvo eo, ut, si de quantitate ponderis incertum est, ju-

τις ἄργυρον ἢ χρυσὸν παρακατατεθ
μένον ἀπαιτῇ, ἆρά γε τὸ εἶδος ἢ
τὸ βάρος ὀφείλει νὰ περιλάβῃ [ἐν
ἀγωγῇ]; πιθανώτερον λοιπὸν εἶνε, ὡς
ἑκάτερον νὰ περιλαμβάνῃ, λέγων λ
φιάλην ἢ δίσκον ἢ τρυβλίον καὶ πρ
θέτων τὴν ὕλην καὶ τὸ βάρος· ἀλ
καὶ ἂν εἶνε πορφύρα ἀνέργαστος ἢ
λίον, δέον ὁμοίως νὰ προστίθηται
βάρος τηρουμένου οὕτως, ὥστε, ἐὰν π
τῆς ποσότητος τοῦ βάρους ὑπάρχῃ ἀ
βαιότης, διὰ τοῦ ὅρκου νὰ βοηθῆτ

*41* ranti succurratur. Si cista signata deposita sit utrum cista tantum petatur an et species comprehendendae sint? et ait Trebatius cistam repetendam, non singularum rerum depositi agendum: quod et si[1] res ostensae sunt et sic depositae, adiciendae sunt et species vestis. Labeo autem ait eum qui cistam deponit singulas quoque res videri deponere: ergo et de rebus agere eum oportet. quid ergo si ignoraverit is, qui depositum suscipiebat, res ibi esse? non multum facere, cum suscepit depositum. ergo et rerum depositi agi posse existimo, quamvis signa-

*41* Ἐὰν κιβωτὸς ἐσφραγισμένη παρε
τετέθη, ἆρά γε ἡ κιβωτὸς μόνον ἀπ
τεῖται ἢ καὶ τὰ [ἐμπεριεχόμενα] εἴδη
λουσιν περιληφθῆ [ἐν τῇ ἀγωγῇ]; λέ
λοιπὸν ὁ Τρεβάτιος ὅτι ἡ κιβωτὸς δ
ν' ἀναζητῆται, χωρὶς νὰ ἐγείρηται
τὰ καθ' ἕκαστα πράγματα ἀγωγή· ἀ
μως καὶ τὰ πράγματα ἐπεδείχθησ
καὶ οὕτω παρεκατετέθησαν, θέλο
προστεθῇ καὶ τὰ εἴδη [λ. χ.] τῶν ἐν
μάτων. Ὁ Λαβέων ὅμως λέγει ὅτι ὁ
ρακαταθέτων κιβωτὸν, θεωρεῖται ὅτι
κατ' ἰδίαν πράγματα καταθέτει,
καὶ περὶ τῶν πραγμάτων δέον οὗτος
ἐνάγῃ. τί ὅμως ἂν ὁ δεχθεὶς τὴν πα
καταθήκην ἠγνόει ὅτι ἐκεῖ ἦσαν πρ
ματα; δὲν σημαίνει πολύ, ἀφοῦ ἐ
χθη τὴν παρακαταθήκην· λοιπὸν
διὰ τὰ πράγματα φρονῶ ἐγείρεται ἡ
παρακαταθήκης ἀγωγή, καίτοι ἐσφ
*42* γισμένη κατετέθη ἡ κιβωτός.
ὑπεξούσιος γνωστὸν ὅτι ἐνέχεται ἐκ
ρακαταθήκης, καθόσον καὶ διὰ τῶν
πῶν ἀγωγῶν ἐνέχεται· ἀλλὰ καὶ κα
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ δύναται νὰ ἐγε
ἀγωγή, μόνον ἐκ τοῦ χρηματίου.
αὐτὸ καὶ ἐπὶ δούλου· διότι κατὰ
κυρίου δύνατκι νὰ ἐγερθῇ ἀγωγή·
βαίως καὶ ὁ Ἰουλιανὸς ἔγραψε καὶ ἡ
νομίζομεν ὅτι, ἐὰν λόγῳ ἐκείνων, ο
νες εἶνε ὑπεξούσιοι, ἐγείρεται ἀγω
περιλαμβάνεται ἐν τῇ ἀγωγῇ καὶ

*42* ta cista deposita sit. Filium familias teneri depositi constat, quia est ceteris actionibus tenetur: sed et cum patre ejus agi potest dumtaxat de peculio. idem et in servo: nam cum domino agetur. plane et Julianus scripsit et nobis videtur, si eorum nomine qui sunt in potestate agatur, veniat[2] in ju-

(1) si et (Hal.)

(2) venire (Mo.)

icium et si quid per eum in cuius ure sunt captus fraudatusve est, t et dolus eorum veniat, non tanum ipsorum cum quibus contrac-

43 tum est. Si apud duos sit deposita res, adversus unumquemque orum agi poterit nec liberabitur lter, si cum altero agatur: non nim electione, sed solutione libeantur. proinde si ambo dolo fecerunt et alter quod interest praestiterit, alter non convenietur exmplo duorum tutorum: quod si lter vel nihil vel minus facere ossit, ad alium pervenietur: idemue et si alter dolo non fecerit et dcirco sit absolutus, nam ad alium

44 pervenietur. Sed si duo deposuerint et ambo agant, si quidem sic deposuerunt, ut vel unus tollat otum, poterit in solidum agere: in vero pro parte, pro qua eorum nterest, tunc dicendum est in parem condemnationem faciendam. 45 Si deposuero apud te, ut post mortem tuam reddas, et tecum et cum herede tuo possum depositi agere: possum enim mutare voluntatem et ante mortem tuam

46 depositum repetere. Proinde et si sic deposuero, ut post mortem meam reddatur, potero et ego et heres meus agere depositi, ego

47 mutata voluntate. Quia autem dolus dumtaxat in hanc actionem venit, quaesitum est, si heres rem apud testatorem depositam vel

κατά τι [ὁ ἑνάγων] ἐξηπατήθη ἢ ἐζημιώθη δι' ἐκείνου, ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ὁποίου διατελοῦσιν, ὥστε καὶ ὁ δόλος αὐτῶν (τῶν ἐξουσιαστῶν) νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν, οὐχὶ δὲ μόνον ἐκείνων, 43 μεθ' ὧν ἐγένετο τὸ συμβόλαιον. Ἐὰν παρὰ δυσὶ κατετέθη πρᾶγμα, δύναται ἐναντίον ἑκατέρου αὐτῶν νὰ ἐγερθῇ ἀγωγή, οὐδ' ἀπαλλάσσεται ὁ εἷς, ἐὰν κατὰ τοῦ ἑτέρου ἐγερθῇ ἀγωγή· διότι οὐχὶ διὰ τῆς ἐκλογῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς καταβολῆς ἐλευθεροῦνται· ὅθεν ἐὰν ἀμφότεροι δολίως ἐνήργησαν, ὁ εἷς δὲ παρέσχε τὸ διαφέρον, ὁ ἕτερος δὲν θέλει ἐναχθῇ, καθ' ὑπόδειγμα δύο ἐπιτρόπων· ἂν ὅμως ὁ ἕτερος εἴτε μηδὲν εἴτε ὀλιγώτερον δύναται νὰ ποιήσῃ, θέλομεν στραφῇ ἐναντίον τοῦ ἑτέρου· τὸ αὐτὸ καὶ ἂν ὁ εἷς δὲν ἐποίησε δολίως καὶ διὰ τοῦτο ἀπηλλάγη· διότι [καὶ τότε] θέλομεν στραφῇ κατὰ τοῦ ἑτέρου. 44 Ἀλλ' ἐὰν δύω παρεκατέθεσαν καὶ ἀμφότεροι ἑνάγωσιν, ἐὰν μὲν οὕτω παρεκατέθεσαν ὥστε καὶ ὁ εἷς νὰ λάμβάνῃ τὸ ὅλον, δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ εἰς ὁλόκληρον· ἂν ὅμως κατ' ἀναλογίαν τοῦ διαφέροντος αὐτῶν, τότε θέλει λεχθῇ ὅτι ἡ καταδίκη θέλει γείνει μερικῶς. Ἐὰν κατέθεσα παρὰ σοί, ὥστε μετὰ θάνατόν σου ν' ἀποδώσῃς, καὶ κατὰ σοῦ καὶ κατὰ τοῦ κληρονόμου σου δύναμαι νὰ ἐναγάγω ἐκ τῆς παρακαταθήκης· διότι δύναμαι νὰ μεταβάλω θέλησιν καὶ πρὸ τοῦ θανάτου σου ν' ἀναζητήσω τὸ παρακατατεθέν. 46 Ὅθεν καὶ ἂν οὕτω παρεκατέθεσα, ὥστε μετὰ τὸν θάνατόν μου ν' ἀποδοθῇ, δύναμαι καὶ ἐγὼ καὶ ὁ κληρονόμος μου νὰ ἐναγάγωμεν ἐκ τῆς παρακαταθήκης, ἐγὼ ἀφοῦ μεταβάλω θέλησιν. 47 Ἐπειδὴ δὲ δόλος μόνον ἐν τῇ προκειμένῃ ἀγωγῇ περιλαμβάνεται, ἠρωτήθη, ἐὰν κληρονόμος πρᾶγμα παρὰ τῷ διαθέτῃ κατατεθειμένον ἢ χρησι-

commodatam distraxit ignarus depositam vel commodatam, an teneatur. et quia dolo non fecit, non tenebitur de re: an tamen vel de pretio teneatur, quod ad eum pervenit? et verius est teneri eum: hoc enim ipso dolo facit, quod id quod ad se pervenit non reddit.

2 *PAULUS* Quid ergo, si pretium nondum exegit aut minoris quam debuit vendidit? actiones suas tantummodo praestabit.

3 *ULPIANUS* Plane si possit rem redimere et praestare nec velit, non caret culpa, quemadmodum si redemptam vel alia ratione suam factam noluit praestare causatus, quod semel ignarus vendiderit.

4 *PAULUS* Sed et si non sit heres, sed putavit se heredem et vendidit, simili modo lucrum ei extorquebitur.

5 *ULPIANUS* Ei, apud quem depositum esse dicetur, contrarium judicium depositi datur, in quo judicio merito in lidem non juratur: non enim de fide rupta agitur, sed de indemnitate ejus qui

1 depositum suscepit. In sequestrem depositi actio competit. si tamen cum sequestre convenit, ut certo loco rem depositam exhiberet, nec ibi exhibeat, teneri eum palam est: quod si de pluribus locis convenit, in arbitrio ejus est, quo loci exhibeat: sed si nihil convenit, denuntiandum est ei, ut

δανεισμένον ἐπώλησεν ἀγνοῶν ὅτι εἰ
παρακατατεθειμένον ἢ χρησιδανεισμ
νον, ἆρά γε ἐνέχεται; ἐπειδὴ λοιπ
δὲν ἐποίησε δολίως, δὲν θέλει ἐνέχ
σθαι διὰ τὸ πρᾶγμα· ἆρά γε ὅμως ἐ
χεται τουλάχιστον διὰ τὸ τίμημ
ὅπερ περιῆλθεν εἰς αὐτόν; ὀρθότερ
λοιπὸν εἶνε νὰ ἐνέχηται· διότι κατ' ο
τὸ τοῦτο δολίως ποιεῖ, διότι τὸ εἰς ἑα
τὸν περιελθὸν δὲν ἀποδίδει.

2 *ΠΑΥΛΟΣ* Τί λοιπὸν, ἐὰν τὸ τίμ
μα μὴ ἔλαβεν εἰσέτι, ἢ ἀντὶ ὀλιγω
ρου παρ' ὅ,τι ὤφειλεν, ἐπώλησε; τ
ἀγωγὰς αὐτοῦ μόνον θέλει παράσχ

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Βεβαίως ἐὰν δύνατ
ν' ἀγοράσῃ ἐκ νέου τὸ πρᾶγμα καὶ π
ράσχῃ, ἀλλὰ δὲν θέλῃ, δὲν εἶνε ἀμ
τοχος πταίσματος, ὡς ἐὰν ἀγοράσας
νέου, ἢ κατ' ἄλλον τρόπον ἴδιον ποι
σας μὴ θέλῃ νὰ παράσχῃ, ἰσχυριζόμ
νος ὅτι ἅπαξ ἐν ἀγνοίᾳ ἐπώλησεν.

4 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ἐὰν μὴ εἶ
κληρονόμος, ἀλλ' ἐνόμισεν ἑαυτὸν κλη
νόμον καὶ ἐπώλησε, καθ' ὅμοιον τρόπ
τὸ κέρδος θέλει ἀπαιτηθῇ ἀπ' αὐτ

5 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Εἰς ἐκεῖνον, παρ' ὃ
λέγεται ὅτι ὑπάρχει παρακαταθήκ
δίδεται ἡ ἀντίθετος τῆς παρακαταθ
κης ἀγωγή, ἐν ᾗ ἀγωγῇ δικαίως δ
παρέχεται ἔνδικος ὅρκος· καθόσον οἱ
περὶ παραβιασθείσης πίστεως πρόκ
ται, ἀλλὰ περὶ ἀποζημιώσεως τοῦ ἀν
1 δεχθέντος παρακαταθήκην. Κατὰ τ
μεσεγγυητοῦ ἁρμόζει ἡ τῆς παρακατ
θήκης ἀγωγή. ἂν ὅμως μετὰ τοῦ μ
σεγγυητοῦ συνεφωνήθη, ὥστε ἐν ὡ
σμένῳ τόπῳ νὰ παραστήσῃ τὸ παρ
κατατεθὲν πρᾶγμα, δὲν παριστᾷ δ' ἐκ
φανερὸν εἶνε ὅτι ἐνέχεται οὗτος· ἀλλ' ἐ
περὶ πολλῶν τόπων ἐγένετο συμφωνί
εἰς τὴν κρίσιν αὐτοῦ εἶνε, ἐν τίνι τόπ
νὰ παραστήσῃ· ἂν ὅμως μηδὲν συνεφ
νήθη, δέον ν' ἀγγελθῇ αὐτῷ, ὥστε ἐν
πιον τοῦ πραίτωρος νὰ παραστήσ

apud praetorem exhibeat. Si it sequester officium deponere, id ei faciendum sit? et ait Pomnius adire eum praetorem oporre et ex ejus auctoritate denuntione facta his qui eum elegent, ei rem restituendam qui esens fuerit. sed hoc non semr verum puto: nam plerumque n est permittendum[1] officium, od semel suscepit, contra legem positionis deponere, nisi justisa causa interveniente: et cum rmittitur, raro ei res restituenest qui venit, sed oportet eam bitratu judicis apud aedem alam deponi.

6 *PAULUS* Proprie autem in sestre est depositum, quod a plus in solidum certa condicione stodiendum reddendumque tratur.

7 *ULPIANUS* Si hominem apud depositum, ut quaestio de eo beretur, ac propterea vinctum ad malam mansionem extèn sequester solverit misericorductus, dolo proximum esse od factum est arbitror, quia cum ret, cui rei pararetur, intempeve misericordiam exercuit, cum set non suscipere talem causam

quam decipere. Datur actio desiti in heredem ex dolo defuncti solidum: quamquam enim alias dolo defuncti non solemus teneri si pro ea parte quae ad nos pernit, tamen hic dolus ex contracreique persecutione descendit oque in solidum unus heres tetur, plures vero pro ea parte

[1]) permittendus

2 Ἐὰν θέλῃ ὁ μεσεγγυητὴς νὰ καταθέσῃ τὴν λειτουργίαν [αὐτοῦ], τί δέον νὰ πράξῃ; λέγει λοιπὸν ὁ Πομπώνιος ὅτι δέον νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν πραίτωρα, καὶ σὺν τῇ αὐθεντίᾳ τούτου ἀναγγέλλων εἰς τοὺς ἐκλέξαντας αὐτόν, νὰ ἀποδώσῃ τὸ πρᾶγμα εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελεν εἶσθαι παρών. τοῦτο ὅμως δὲν θεωρῶ πάντοτε ὀρθόν· διότι πολλάκις δὲν θέλει τῷ ἐπιτραπῇ λειτουργίαν, ἣν ἅπαξ ἀνεδέχθη, νὰ καταθέτῃ ἐναντίον τοῦ νόμου, ἐκτὸς ἂν δικαιοτάτη αἰτία μεσολαβῇ· καὶ ὅταν δ' ἐπιτρέπηται, σπανίως δέον τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν [πρῶτον] ἐρχόμενον ν' ἀποδίδηται, ἀλλὰ δέον τοῦτο κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ εἴς τινα ναὸν νὰ κατατίθηται.

6 *ΠΑΥΛΟΣ* Κυρίως δὲ παρὰ μεσεγγυητῇ εἶνε κατατεθειμένον, ὅ,τι παρὰ πολλῶν εἰς ὁλόκληρον ὑπὸ ὡρισμένην αἵρεσιν πρὸς φυλακὴν καὶ ἀπόδοσιν παραδίδεται.

7 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν δοῦλον παρά τινι [μεσεγγυητῇ] κατατεθειμένον, ἵνα [ἐμβάσανος] ζήτησις περὶ ἐκείνου γείνῃ, καὶ διὰ τοῦτο δεδεμένον ἢ ἐπὶ στρεβλωτηρίου ἐκτεταμένον, ὁ μεσεγγυητὴς ἔλυσεν ἕνεκεν εὐσπλαγχνίας, θεωρῶ τὸ γενόμενον ἐγγύτατον τῷ δόλῳ, διότι ἐνῷ ἐγίνωσκε, διατὶ ἦτο [ὁ δοῦλος] προωρισμένος, ἀκαίρως ἐπέδειξεν εὐσπλαγχνίαν, ἀφοῦ ἠδύνατο νὰ μὴ ἀναδεχθῇ τοιαύτην ὑπόθεσιν [μᾶλλον] παρὰ *1* νὰ ἐξαπατήσῃ. Δίδεται ἡ τῆς παρακαταθήκης ἀγωγὴ εἰς ὁλόκληρον κατὰ τοῦ κληρονόμου ἐκ δόλου τοῦ ἀποθανόντος· διότι καίτοι συνήθως δὲν ἐνεχόμεθα ἐκ δόλου τοῦ ἀποθανόντος ἄλλως παρὰ διὰ τὸ μέρος, ὅπερ εἰς ἡμᾶς περιῆλθεν, ὅμως ὁ δόλος ἐνταῦθα πηγάζει ἐκ τοῦ συμβολαίου καὶ τῆς ἐπιδιώξεως τοῦ πράγματος, καὶ διὰ τοῦτο εἰς ὁλόκληρον εἰς κληρονόμος ἐνέχεται, πλείονες ὅμως κατὰ τὸ μέρος, καθ' ὃ ἕκαστος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

2 qua quisque heres est. Quotiens foro cedunt nummularii, solet primo loco ratio haberi depositariorum, hoc est eorum qui depositas pecunias habuerunt, non quas faenore apud nummularios vel cum nummulariis vel per ipsos exercebant. et ante privilegiā igitur, si bona venierint, depositariorum ratio habetur, dummodo eorum qui vel postea usuras acceperunt ratio non habeatur, quasi renuntiave-
3 rint deposito. Item quaeritur, utrum ordo spectetur eorum qui deposuerunt an vero simul omnium depositariorum ratio habeatur. et constat simul admittendos: hoc enim rescripto principali significatur.

8 *PAPINIANUS* Quod privilegium exercetur non in ea tantum quantitate, quae in bonis argentarii ex pecunia deposita reperta est, sed in omnibus frautatoris facultatibus: idque propter necessarium usum argentariorum ex utilitate publica receptum est. plane sumptus causa, qui necessarie factus est, semper praecedit: nam deducto eo bonorum calculus subduci solet.

9 *PAULUS* In depositi actione si ex facto defuncti agatur adversus unum ex pluribus heredibus, pro parte hereditaria agere debeo: si vero ex suo delicto, pro parte non ago: merito, quia aestimatio refertur ad dolum, quem in solidum ipse heres admisit.

10 *JULIANUS* Nec adversus co-

2 εἶνε κληρονόμος. Ὅσάκις κολλυ
σταὶ πτωχεύουσι, συνειθίζεται κα
πρῶτον νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν
παρακαταθέται, ἤτοι ἐκεῖνοι, οἵτινες
χον χρήματα *παρακατατεθειμένα*, ε
ἐπὶ τοκισμῷ παρὰ τοῖς κολλυβισταῖ
μετὰ τῶν κολλυβιστῶν ἢ δι' αὐτ
καὶ πρὸ τῶν προνομίων λοιπόν, ἐὰ
περιουσία πωληθῇ, θέλουσι ληφθῆ ὑπ
ψιν οἱ παρακαταθέται, ἀρκεῖ μόνον ἐ
νοι, οἵτινες καὶ κατόπιν ἔλαβον τόκ
νὰ μὴ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν, ὡσεὶ παρη
3 θησαν τῆς παρακαταθήκης. Ὡς
τως ἐρωτᾶται, ἂν ἡ τάξις τῶν πα
καταθεσάντων λαμβάνεται ὑπ' ὄψι
τοὐναντίον πάντες ὁμοῦ οἱ παρακα
θέται ὑπ' ὄψιν λαμβάνονται. γνωσ
λοιπὸν ὅτι συγχρόνως γίνονται δεκ
διότι τοῦτο ὑπὸ αὐτοκρατορικῆς ἀ
γραφῆς δηλοῦται.

8 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Τοῦτο δὲ τὸ πρ
μιον λαμβάνει χώραν οὐχὶ μόνον ἐπ
ποσότητος ἐκείνης, ἥτις ἐν τῇ περ
σίᾳ τοῦ ἀργυροπράτου ἐκ τῶν παρα
τατεθέντων χρημάτων εὑρέθη, ἀλλ
πάσης τῆς περιουσίας τοῦ ἀπατεί
τοῦτο δὲ ἐγένετο δεκτὸν πρὸς τὸ
μόσιον συμφέρον ἕνεκα τῆς ἀναγκ
χρήσεως τῶν ἀργυροπρατῶν. βεβαί
δαπάνη, ἥτις ἀναγκαίως ἐγένετο,
τοτε προηγεῖται· διότι ἀφαιρουμ
ταύτης γίνεται συνήθως ὁ τῆς πε
σίας ὑπολογισμός.

9 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς
παρακαταθήκης ἐὰν ἐκ πράξεως
ἀποθανόντος ἐγείρηται ἀγωγὴ ἐνα
ἑνὸς ἐκ τῶν πολλῶν κληρονόμων,
τὴν μερίδα τῆς κληρονομίας δέ
ἐνάγω· ἂν ὅμως ἐξ ἰδίου πλημμελ
τος, δὲν ἐνάγω κατὰ τὴν μερίδα
καίως· διότι ἡ διατίμησις ἀναφέ
εἰς τὸν δόλον, ὃν ἐξ ὁλοκλήρου
ὁ κληρονόμος διέπραξεν.

10 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Οὐδ' ἐναντίον

redes ejus, qui dolo carent, desiti actio competit.

11 *ULPIANUS* Quod servus desuit, is apud quem depositum t servo rectissime reddet ex bo- fide: nec enim convenit bonae ei abnegare id quod quis accet, sed debebit reddere ei a quo cepit, sic tamen, si sine dolo nni reddat, hoc est, ut nec culle quidem suspicio sit. denique binus hoc explicuit addendo: ec ulla causa intervenit, quare utare possit dominum reddi olle». hoc ita est, si potuit suscari, iusta scilicet ratione mos: ceterum sufficit bonam fidem esse. sed et si ante ejus rei furm fecerat servus, si tamen ignovit is apud quem deposuit vel edidit dominum non invitum fo- huius solutionis, liberari potest: na enim fides exigitur. non tanm autem si remanenti in servite fuerit solutum, sed etiam si anumisso vel alienato, ex justis usis liberatio contingit, scilicet quis ignorans manusissum vel ienatum solvit. idemque et in nnibus debitoribus servandum mponius scribit.

12 *POMPONIUS* Si in Asia depositum fuerit, ut Romae reddar, videtur id actum, ut non insa ejus id fiat apud quem desitum sit, sed ejus qui deposuit. Depositum eo loco restitui det, in quo sine dolo malo ejus est, pud quem depositum est: ubi

συγκληρονόμων ἐκείνου, οἵτινες εἶνε ἀμέτοχοι τοῦ δόλου, ἁρμόζει ἡ τῆς παρακαταθήκης ἀγωγή.

11 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὅ,τι δοῦλος παρεκατέθεσεν, ἐκεῖνος παρ' ᾧ εἶνε κατατεθειμένον δικαιότατα εἰς τὸν δοῦλον δύναται ν' ἀποδώσῃ κατὰ τὴν καλὴν πίστιν· διότι δὲν ἁρμόζει εἰς τὴν καλὴν πίστιν ν' ἀρνῆταί τις ὅ,τι ἔλαβεν, ἀλλ' ὀφείλει νὰ τὸ ἀποδίδῃ εἰς ἐκεῖνον, παρ' οὗ ἔλαβεν, οὕτως ὅμως, ὥστε ἄνευ δόλου ν' ἀποδίδῃ, ἤτοι, μηδ' ὑποψία βεβαίως πταίσματος νὰ ὑπάρχῃ. ὅθεν ὁ Σαβῖνος ἀνέπτυξε τοῦτο προσθέτων· «μηδὲ μεσολαβῇ τις αἰτία, δι' ἣν ἠδύνατο νὰ νοήσῃ, ὅτι ὁ κύριος δὲν θέλει ν' ἀποδοθῇ [εἰς τὸν δοῦλον]·» δηλαδὴ ἐὰν ἠδύνατο νὰ ὑποπτεύσῃ, ἐκ δεδικαιολογημένης βεβαίως αἰτίας κινηθείς· ἄλλως ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχῃ καλὴ πίστις. ἀλλὰ καὶ ἂν πρότερον ἐποίησεν ὁ δοῦλος κλοπὴν τοῦ πράγματος, ἂν μολαταῦτα ἠγνόει ἐκεῖνος, παρ' ᾧ κατέθεσεν, ἢ ἐνόμισεν ὅτι ὁ κύριος δὲν θὰ εἶνε ἐναντίος τῆς καταβολῆς [εἰς τὸν δοῦλον] δύναται ν' ἀπαλλαγῇ· διότι καλὴ πίστις ἀπαιτεῖται. οὐχὶ δὲ μόνον ἐὰν εἰς [τὸν δοῦλον] μένοντα ἐν τῇ δουλείᾳ ἐγένετο ἡ καταβολή, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀφοῦ ἐχειραφετήθη ἢ ἀπηλλοτριώθη, ἐκ δεδικαιολογημένων αἰτιῶν ἐπέρχεται ἀπαλλαγή, ἐὰν δηλαδή τις ἀγνοῶν ὅτι ἐχειραφετήθη ἢ ἀπηλλοτριώθη κατέβαλε. τὸ αὐτὸ καὶ ὡς πρὸς πάντας τοὺς ὀφειλέτας δέον τὰ τηρῆται, γράφει ὁ Πομπώνιος.

12 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν ἐν Ἀσίᾳ παρεκατετέθη, ὥστε ἐν Ῥώμῃ ν' ἀποδοθῇ, θεωρεῖται ὅτι τοῦτο ἐσκοπεῖτο, ὥστε οὐχὶ δι' ἐξόδων ἐκείνου, παρ' ᾧ κατετέθη νὰ γείνῃ τοῦτο, ἀλλ' ἐκείνου, ὅστις *1* παρεκατέθεσε. Τὸ παρακατατεθὲν ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ δέον ν' ἀποκαθίσταται, ἐν ᾧ εὑρίσκεται ἄνευ δόλου ἐκεί-

vero depositum est, nihil interest. eadem dicenda sunt communiter et in omnibus bonae fidei judiciis. sed dicendum est, si velit actor suis inpensis suoque periculo perferri rem Romam, ut audiendus sit, quoniam et in ad exhibendum

2 actione id servatur. Cum sequestre recte agetur depositi sequestraria actione, quam et in heredem

2 ejus reddi opportet. Quemadmodum quod ex stipulatu vel ex testamento dari oporteat, post judicium acceptum cum detrimento rei periret, sic depositum quoque eo[1] die, quo depositi actum sit, periculo ejus apud quem depositum fuerit est, si judicii accipiendi tempore potuit id reddere reus nec reddidit.

13 *PAULUS* Si quis infitiatus sit non adversus dominum, sed quod eum qui rem depositam petebat verum procuratorem non putaret aut eius qui deposuisset heredem, nihil dolo malo fecit: postea autem si cognoverit, cum eo agi poterit, quoniam nunc incipit dolo malo facere, si reddere eam non vult.

1 Competit etiam condictio depositae rei nomine, sed non antequam id[2] dolo admissum sit: non enim quemquam hoc ipso, quod depositum accipiat, condictione obligari, verum quod dolum malum admiserit.

14 *GAIUS* Si plures heredes exstiterint ei qui deposuerit, dicitur,

(1) ex (2) quid

νου παρ' ᾧ κατετέθη. ποῦ ὅμως πα
ρεκατετέθη, οὐδόλως ἐνδιαφέρει. τ
αὐτὰ θέλουσιν ὁμοίως λεχθῆ καὶ ἐ
ὅλων τῶν καλῆς πίστεως συμβολαίω
ἀλλὰ δέον νὰ εἴπωμεν ὅτι, ἐὰν ὁ ἐν
γων θέλῃ δι' ἰδίων ἐξόδων καὶ ἐπὶ ἰδ
κινδύνῳ νὰ μετακομισθῇ τὸ πρᾶγμα
Ῥώμην, θέλει εἰσακουσθῆ, καθόσον κ
ἐπὶ τῆς παραστατικῆς ἀγωγῆς τοῦ
2 τηρεῖται. Κατὰ τοῦ μεσεγγυητοῦ ἐ
κύρως δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ τῆς μεσε
γυητικῆς παρακαταθήκης ἀγωγή, ἥ
καὶ κατὰ τοῦ κληρονόμου αὐτοῦ π
3 πει νὰ παρέχηται. Καθ' ὃν τρόπ
ὅ,τι ἐξ ἐπερωτήσεως ἢ ἐκ διαθήκης δ
νὰ δοθῇ, μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἀγ
γῆς πρὸς ζημίαν τοῦ ἐναγομένου ἤ
λεν ἀπολεσθῆ, οὕτω καὶ τὸ παρακατ
τεθέν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠγέρθη ἡ τῆς π
ρακαταθήκης ἀγωγή, εἶνε ἐπὶ κινδύ
ἐκείνου παρ' ᾧ κατετεθη, ἐὰν κατὰ
χρόνον τῆς ἀποδοχῆς τῆς δίκης ἠδύ
το ὁ ἐναγόμενος ν' ἀποδώσῃ αὐτό,
δὲν τὸ ἀπέδωκε.

13 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐάν τις ἠρνήθη [πα
καταθήκην] οὐχὶ ἐναντίον τοῦ κυρ
[τοῦ πράγματος], ἀλλὰ διότι τὸν
παιτοῦντα τὸ παρακατατεθὲν πρ
μα δὲν ἐθεώρει ἀληθῆ πληρεξ
σιον, ἢ κληρονόμον του παρακατα
σαντος, οὐδὲν ἐποίησε δολίως· κα
πιν ὅμως ἐὰν ἔμαθε, δύναται νὰ ἐ
χθῇ, διότι ἤδη ἄρχεται δολίως
ποιῇ μὴ θέλων ν' ἀποδώσῃ ἐκε
1 Ἁρμόζει καὶ ἀπαίτησις λόγῳ
παρακατατεθέντος πράγματος, ἀλλ' οὐ
πρὶν διαπραχθῇ τις δόλος. διότι οὐ
δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι τις παρακαταθήκ
ἐδέχθη, ἐνέχεται δι' ἀπαιτήσεως, ἀλ
διότι δόλον διέπραξε.

14 *ΓΑΪΟΣ* Ἐὰν πολλοὶ ἀνεδείχ
σαν κληρονόμοι τοῦ παρακαταθέσαν
ἂν μὲν τὸ μεγαλείτερον μέρος εἶνε

si major pars adierit, restituendam rem praesentibus: majorem autem partem non ex numero utique personarum, sed ex magnitudine portionum hereditariarum intellegendam: cautela idonea redenda. Sive autem cum ipso apud quem deposita est actum fuerit sive cum herede ejus et sua natura res ante rem judicatam interciderit, veluti si homo mortuus fuerit, Sabinus et Cassius absolvi debere eum cum quo actum est dixerunt, quia aequum esset naturalem interitum ad actorem pertinere, utique cum interitura esset ea res et si restituta esset actori.

ρόν, λέγομεν ὅτι τὸ πρᾶγμα δέον ν' ἀποδίδηται εἰς τοὺς παρόντας. μεγαλείτερον δὲ μέρος οὐχὶ ἐξάπαντος ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προσώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν κληρονομικῶν μερίδων δέον νὰ νοῆται· [προσέτι] δέον νὰ παρέχηται [ὑπὸ τῶν παρόντων] ἱκανὴ ἀσφάλεια. Εἴτε δὲ κατ' αὐτοῦ τούτου, παρ' ᾧ κατετέθη, ἐγείρεται ἀγωγή, εἴτε κατὰ τοῦ κληρονόμου αὐτοῦ, τὸ δὲ πρᾶγμα πρὸ τῆς ἐκδικάσεως τῆς ὑποθέσεως ἀφ' ἑαυτοῦ ἀπωλέσθη, λ. χ. ἐὰν δοῦλος ἀπέθανεν, ὁ Σαβῖνος καὶ Κάσσιος εἶπον ὅτι δέον ν' ἀπολύηται ὁ ἐναγόμενος, καθόσον εἶνε ἴσον ἡ φυσικὴ ἀπώλεια ν' ἀποβλέπῃ εἰς τὸν ἐνάγοντα, ἀφοῦ ἐξάπαντος ἔμελλε ν' ἀπολεσθῇ τὸ πρᾶγμα, καὶ ἂν εἶχεν ἀποκατασταθῇ εἰς τὸν ἐνάγοντα.

15 *JULIANUS* Qui rem suam deponi apud se patitur vel utendam rogat, nec depositi nec commodati actione tenetur: sicuti qui rem suam conducit aut precario rogat, nec precario tenetur nec ex locato.

15 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ὅστις πρᾶγμα ἴδιον δέχεται νὰ κατατεθῇ παρ' αὐτῷ ἢ παρακλητικῶς εἰς χρῆσιν λαμβάνει, οὔτε διὰ τῆς ἐκ παρακαταθήκης, οὔτε διὰ τῆς ἐκ χρησιδανείου ἀγωγῆς ἐνέχεται. ὡς ὁ πρᾶγμα ἴδιον μισθῶν ἢ κατὰ παράκλησιν λαμβάνων, οὔτε ἐκ παρακλήσεως ἐνέχεται, οὔτε ἐξ ἐκμισθώσεως.

16 *AFRICANUS* Si is, apud quem eam deposueris, apud alium eam deponat et ille dolo quid admiserit, ob dolum ejus, apud quem posita sit depositum, eatenus eum teneri apud quem tu deposueris, ut actiones suas tibi praestet.

16 *ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ* Ἐὰν ἐκεῖνος, παρ' ᾧ πρᾶγμα κατέθεσας, κατέθεσεν αὐτὸ παρ' ἑτέρῳ, καὶ οὗτος δόλον τινὰ διέπραξε, διὰ τὸν δοῦλον τούτου, παρ' ᾧ κατόπιν ἐγένετο παρακαταθήκη, εἰς τοσοῦτον ἐκεῖνος παρ' ᾧ σὺ κατέθεσας ἐνέχεται, ὥστε νὰ σοὶ ἐκχωρήσῃ τὰς ἑαυτοῦ ἀγωγάς.

17 *FLORENTINUS* Licet deponere tam plures quam unus possunt, attamen apud sequestrem non nisi plures deponere possunt: nam tum id fit, cum aliqua res in controversiam deducitur. itaque hoc casu in solidum unusquisque videtur deposuisse: quod aliter

17 *ΦΛΩΡΕΝΤΙΝΟΣ* Καίτοι νὰ παρακαταθέσωσι καὶ εἷς καὶ πολλοὶ δύνανται, ὅμως παρὰ μεσεγγυητῇ μόνον *πολλοὶ* δύνανται νὰ καταθέσωσι. διότι τοῦτο γίνεται τότε, ὅταν πρᾶγμά τι καθίσταται ἐπίδικον. ὅθεν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἰς ὁλόκληρον ἕκαστος θεωρεῖται ὅτι κατέθεσε· τοῦτο δ' ἄλλως

est, cum rem communem plures 1 deponunt. Rei depositae proprietas apud deponentem manet: sed et possessio, nisi apud sequestrem doposita est: nam tum demum sequester possidet: id enim agitur ea depositione, ut neutrius possessioni id tempus procedat.

18 *NERATIUS* De eo, quod tumultus incendii ruinae naufragii causa depositum est, in heredem de dolo mortui actio est pro hereditaria portione et in simplum et intra annum quoque: in ipsum et in solidum et in duplum et in pertetuum datur.

19 *ULPIANUS* Julianus et Marcellus putant filium familias depositi recte agere posse.

20 *PAULUS* Si sine dolo malo rem depositam tibi amiseris, nec depositi teneris nec cavere debes, si deprehenderis eam reddi: si tamen ad te iterum pervenerit, depositi teneris.

21 *IDEM* Si apud filium familias res deposita sit et emancipatus rem teneat, pater nec intra annum de peculio debet conveniri, 1 sed ipse filius. Plus Trebatius existimat, etiamsi apud servum depositum sit et manumissus rem teneat, in ipsum dandam actionem, non in dominum, licet ex ceteris causis in manumissum actio non datur.

22 *MARCELLUS* Si duo heredes

ἔχει, ἐὰν πρᾶγμα κοινὸν πολλοὶ παρ[α]
1 καταθέτωσι. Τοῦ παρακατατεθέντ[ος]
πράγματος ἡ κυριότης μένει παρὰ τ[ὸν]
καταθέσαντι· ἀλλὰ καὶ ἡ νομή, ἐκτὸς ε[ἰ]
παρὰ μεσεγγυητῇ κατετέθη· διότι τὸ
μόνον ὁ μεσεγγυητὴς νέμεται, καθόσ[ον]
διὰ τοιαύτης παρακαταθήκης σκοπ[ὸς]
ται τοῦτο, ὥστε οὐδετέρου τὴν νομ[ὴν]
νὰ ὠφελῇ ὁ χρόνος οὗτος.

18 *ΝΕΡΑΤΙΟΣ* Περὶ ἐκείνου, ὅτ[ι]
ἕνεκα θορύβου, πυρκαϊᾶς, καταπτώσε[ως]
[οἴκου] ναυαγίου παρεκατετέθη, ὑπά[ρ]
χει κατὰ τοῦ κληρονόμου ἐκ δόλου τ[οῦ]
ἀποθανόντος ἀγωγὴ ἀναλόγως τῆς κλ[η]
ρονομικῆς μερίδος καὶ εἰς τὸ ἁπλ[οῦν]
πρὸς δὲ καὶ ἐντὸς ἔτους [μόνον]. κατ' [αὐ]
τοῦ ὅμως [τοῦ διαπράξαντος τὸν δόλ[ον]
δίδεται καὶ εἰς ὁλόκληρον καὶ εἰς
διπλοῦν καὶ διηνεκῶς.

19 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ Ἰουλιανὸς κα[ὶ]
Μάρκελλος φρονοῦσιν ὅτι ὁ ὑπεξούσ[ιος]
υἱὸς ἐγκύρως δύναται νὰ ἐγείρῃ ἀ[γω]
γὴν ἐκ τῆς παρακαταθήκης.

20 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἄνευ δόλου ἀπ[ω]
λεσας πρᾶγμα εἰς σὲ παρακατατεθ[έν]
μένον, οὔτε ἐκ τῆς παρακαταθήκης [ἐν]
χεσαι, οὔτε ἀσφάλειαν ὀφείλεις, ὅτι [ἐὰν]
ἀνεύρῃς ἐκεῖνο θέλεις ἀποδώσει· ἂν δ[ὲ]
ἤθελεν ἐκ νέου περιέλθει εἰς σέ, ἐνέ[χε]
σαι ἐκ τῆς παρακαταθήκης.

21 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν παρ' υἱῷ ὑπεξ[ου]
σίῳ κατετέθη πρᾶγμα, χειραφετηθ[έν]
δὲ κρατῇ τὸ πρᾶγμα, ὁ πατὴρ οὐδ[ὲ]
τὸς τοῦ ἔτους δέον ἐκ τοῦ χρηματ[ικοῦ]
1 νὰ ἐνάγηται, ἀλλ' αὐτὸς ὁ υἱός. [Ἀ]
ριστότερον [τούτου] ὁ Τρεβάτιος φρο[νεῖ]
ὅτι, καὶ ἐὰν παρὰ δούλῳ κατετ[έθη]
[πρᾶγμα], χειραφετηθεὶς δὲ κρατῇ [τὸ]
τό, κατ' αὐτοῦ τούτου πρέπει νὰ δ[ί]
ται ἡ ἀγωγή, οὐχὶ κατὰ τοῦ κυρ[ίου]
καίτοι ἐκ τῶν λοιπῶν αἰτιῶν [τῶν]
τὴν δουλείαν ἀναγομένων] δὲν δίδ[ε]
ἀγωγὴ κατὰ τοῦ χειραφετηθέντος.

22 *ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ* Ἐὰν δύω κληρ[ο]

rem apud defunctum depositam dolo interverterint, quodam utique casu in partes tenebuntur : nam si diviserint decem milia, quae apud defunctum deposita fuerant, et quina milia abstulerint et uterque solvento est, in partes obstricti ernnt : nec enim amplius actoris interest.quod si lancem conflaverint aut conflari ab aliquo passi fuerint aliave quae species dolo eorum interversa fuerit, in solidum conveniri poterunt, ac si ipsi servandam suscepissent : nam certe verum est in solidum quemque dolo fecisse et nisi pro solido res non potest restitui. nec tamen absurd sentiet, qui hoc putaverit plane nisi integrae rei restitutione eum, cum quo actum fuerit liberari non posse, condemnandum tamen, si res non restituetur, pro qua parte heres exstitit.

23 *MODESTINUS* Actione depositi conventus servo constituto ciba riorum nomine apud eundem judicem utiliter experitur.

24 *PAPINIANUS* «Lucius Titius «Sempronio salutem.Centum num«mos, quos hac die commendasti «mihi adnumerante servo Sticho «actore, esse apud me ut notum «haberes, hac epistula manu mea «scripta tibi notum facio : quae «quando voles et ubi voles confe«stim tibi numerabo.» quaeritur propter usurarum increnmentum. respondi depositi actionum locum

μοι πρᾶγμα παρὰ τῷ ἀποθανόντι κατατεθειμένον ἀφῆρεσαν, ἔν τινι βεβαίως περιπτώσει κατὰ μέρη θέλουσιν ἐνέχεσθαι· διότι ἐὰν διῄρεσαν δέκα χιλιάδας, αἵτινες παρὰ τῷ ἀποθανόντι ἦσαν κατατεθειμέναι, καὶ ἀνὰ πέντε χιλιάδας ἀφῆρεσαν, ἑκάτερος δ' εἶνε ἀξιόχρεως, κατὰ μέρη θέλουσιν ἐνέχεσθαι. διότι δὲν ἐνδιαφέρει περισσότερον τὸν ἐνάγοντα. ἂν ὅμως δίσκον κατεχώνευσαν, ἢ ἀφῆκαν ὑφ' ἑτέρου νὰ καταχωνευθῇ, ἢ ἄλλο τι εἶδος διὰ δόλου αὐτῶν ἀφῃρέθη, εἰς ὁλόκληρον δύνανται νὰ ἐναχθῶσιν, ὡσεὶ αὐτοὶ οὗτοι πρὸς φυλακὴν εἶχον ἀναδεχθῇ· διότι βεβαίως εἶνε ἀληθές, ὅτι εἰς ὁλόκληρον ἕκαστος δολίως ἐποίησε, καὶ τὸ πρᾶγμα δὲν δύναται παρὰ μόνον εἰς ὁλόκληρον ν' ἀποκατασταθῇ· δὲν θέλει ὅμως ἀτόπως σκεφθῇ, ὅστις ἤθελεν εἶσθαι τῆς γνώμης, ὅτι δὲν δύναται βεβαίως ὁ ἐναγόμενος ν' ἀπαλλαχθῇ, εἰμὴ διὰ τῆς ἀκεραίας τοῦ πράγματος ἀποκαταστάσεως, ἂν ὅμως τὸ πρᾶγμα μὴ ἀποκαθίσταται, δέον νὰ καταδικάζηται ἀνάλογως τοῦ μέρους, καθ' ὃ ἀνεδείχθη κληρονόμος.

23 *ΜΟΔΕΣΤΙΝΟΣ* Ὁ διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς παρακαταθήκης ἐναχθεὶς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ δούλου, ὠφελίμως ἐνάγει διὰ τὰς [εἰς τὸν παρακατατεθειμένον δοῦλον δοθείσας] τροφὰς ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ δικαστοῦ.

24 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* «Ὁ Λούκιος Τίτιος τὸν Σεμπρώνιον χαιρετᾷ. Ἑκατὸν νομίσματα, ἅτινα ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ μοι ἐνεπιστεύθης μετρήσαντος τοῦ πράκτορος δούλου Στίχου, εὑρίσκονται παρ' ἐμοί, [καὶ] ἵνα τὸ γινώσκῃς, διὰ τῆς παρούσης ἐπιστολῆς ἰδιοχείρως ὑπ' ἐμοῦ γραφείσης καθιστῶ σοι γνωστὸν· ταῦτα ὅταν θελήσῃς καὶ ὅπου θελήσῃς ἀμέσως θέλω σοι μετρήσει.» ἐρωτᾶται διὰ τὴν αὔξησιν τῶν τόκων. ἀπήντησα ὅτι

habere: quid est enim aliud commendare quam deponere? quod ita verum est, si id actum est, ut corpora nummorum eadem redderentur: nam si ut tantundem solveretur convenit, egreditur ea res depositi notissimos terminos. in qua quaestione si depositi actio non teneat, cum convenit tantundem, non idem reddi, rationem usurarum haberi non facile dicendum est. et est quidem constitutum in bonae fidei iudiciis, quod ad usuras attinet ut tantundem possit officium arbitri quantum stipulatio: sed contra bonam fidem et depositi naturam est usuras ab eo desiderare temporis ante moram, qui beneficium in suscipienda pecunia dedit. si tamen ab initio de usuris praestandis convenit, lex contractus servabitur.

25 *IDEM* Die sponsaliorum aut postea res oblatas puellae, quae sui juris fuit, pater suscepit: heres ejus ut exhibeat recte convenietur

/ etiam actione depositi. Qui pecuniam apud se non obsignatam, ut tantundem redderet, depositam ad usus proprios convertit, post moram in usuras quoque judicio depositi condemnandus est.

26 *PAULUS* Publia Maevia cum proficisceretur ad maritum suum arcam clusam cum veste et instrumentis commendavit Gaiae Seiae et dixit ei: «cum sana sal-

ἡ τῆς παρακαταθήκης ἀγωγὴ λαμβά
νει χώραν· διότι ἐμπιστεύεσθαι τί ἄλλ
εἶνε ἢ παρακαταθέτειν; τοῦτο δὲ το
σοῦτον ὀρθὸν εἶνε, ἐὰν τοῦτο ἐσκοπεῖτο
ὥστε αὐτούσια τὰ νομίσματα ἀποδί
δονται· διότι ἐὰν συνεφωνήθη, ὥστ
ἕτερα τοσαῦτα ν' ἀποδοθῶσιν, ἡ συμ
φωνία αὕτη ὑπερβαίνει τὰ γνωστότατα
τῆς παρακαταθήκης ὅρια. ἐν τῇ περι
πτώσει ταύτῃ, ἐὰν ἡ τῆς παρακατα
θήκης ἀγωγὴ δὲν ἰσχύῃ, ἀφοῦ συνεφω
νήθη ἕτερα τοιαῦτα, οὐχὶ ταῦτα ν' ἀπο
δοθῶσι, δὲν θέλει εὐκόλως λεχθῆ ὅτι
γίνεται ὑπολογισμὸς τόκων. καὶ εἶνε
μὲν ὡρισμένον ἐπὶ τῶν καλῆς πίστεως
συμβολαίων, ὥστε ὅσον εἰς τοὺς τόκου
ἀποβλέπει ἡ τοῦ διαιτητοῦ κρίσις νὰ
δύναται τοσοῦτον, ὅσον ἡ ἐπερώτησις·
ὅμως ἐναντίον τῆς καλῆς πίστεως κα
τῆς φύσεως τῆς παρακαταθήκης εἶνε
νὰ ἐπιθυμῶμεν τόκους τοῦ πρὸ τῆς ὑπε
ρημερίας χρόνου παρ' ἐκείνου, ὅστις δὲ
χόμενος τὰ χρήματα εὐεργεσίαν ἐποίει
ἂν ὅμως ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο συμφωνία
περὶ παροχῆς τόκων, ὁ ὅρος τοῦ συμβο
λαίου θέλει τηρηθῆ.

25 *Ο ΑΥΤΟΣ* Πράγματα κατὰ τὴ
ἡμέραν τῆς μνηστείας ἢ κατόπιν προσ
νεχθέντα εἰς κόρην, ἥτις ἦτο αὐτεξου
σία, ὁ πατὴρ ἀνεδέχθη· ὁ κληρονόμ
αὐτοῦ ἐγκύρως καὶ διὰ τῆς ἀγωγῆς τ
παρακαταθήκης θέλει ἐναχθῆ, ὥστε ν
/ παραστήσῃ. Ὅστις χρήματα παρ' ἑα
τῷ οὐχὶ ἐσφραγισμένα παρακατατεθέ
τα [οὕτως] ὥστε ἕτερα τοσαῦτα ν' ἀπο
δώσῃ, εἰς ἰδίαν χρῆσιν μετεχειρίσθη
μετὰ ὑπερημερίαν δέον καὶ εἰς τοὺς τ
κους νὰ καταδικάζηται διὰ τῆς ἀγω
γῆς τῆς παρακαταθήκης.

26 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἡ Πουβλία Μαιβ
ἀναχωροῦσα πρὸς τὸν σύζυγόν της θ
κην κεκλεισμένην μετ' ἐνδυμάτων κ
σκευῶν ἐνεπιστεύθη εἰς τὴν Γαΐαν Σεία
εἰποῦσα αὐτῇ· «ἐὰν ὑγιὴς καὶ σῶα ἐπ

«vare venero, restitues mihi: cer-
«te, si aliquid mihi humanum con-
«tigerit, filio meo, quem ex alio
«marito suscepi,» defuncta ea in-
testata desidero res commendatae
cui restitui debeant, filio an mari-

to. Paulus respondit filio. Lu-
cius Titius ita cavit : «Ἔλαβον καὶ
ἔχω εἰς λόγον παρακαταθήκης τὰ
προγεγραμμένα τοῦ[1] ἀργυρίου, δηνάρια
μύρια, καὶ πάντα ποιήσω καὶ συμφωνῶ
καὶ ὡμολόγησα, ὡς προγέγραπται·
καὶ συνεθέμην χορηγῆσαί σοι τόκον ἑ-
κάστης μνᾶς ἑκάστου μηνὸς ὀβόλους
τέσσαρας μέχρι τῆς ἀποδόσεως παν-
τὸς τοῦ ἀργυρίου.» quaero, an usu-
rae peti possunt. Paulus respondit
eum contractum de quo quaeritur
depositae pecuniae modum exce-
dere, et ideo secundum conventio-
nem usurae quoque actione depo-

siti peti possunt. «Titius Sem-
proniis salutem. Habere me a
vobis auri pondo plus minus de-
cem et discos duos, saccum si-
gnatum: ex quibus debetis mihi
decem, quos apud Titium depo-
suistis: item quos Trophimati
decem: item ex ratione patris ve-
stri decem et quod excurrit.»
quaero, an ex hujusmodi scriptu-
ra aliqua obligatio nata sit, scili-
cet quod ad solam pecuniae cau-
sam attinet. respondit ex epistula,
de qua quaeritur, obligationem
quidem nullam natam videri, sed
probationem depositarum rerum
impleri posse: an autem is quoque,
qui deberi sibi cavit in eadem epi-

(1) σοῦ (Mo.)

νέλθω, θέλεις μοι ἀποκαταστήσει· βε-
βαίως, ἐάν τι ἀνθρώπινον ἤθελέ μοι συμ-
βῆ, [θέλεις ἀποκαταστήσει] εἰς τὸν υἱόν
μου, ὃν ἐξ ἑτέρου συζύγου συνέλαβον.»
ἀποθανούσης ἐκείνης ἀδιαθέτου, ἐρωτᾶ-
ται εἰς τίνα δέον ν' ἀποκατασταθῶσι τὰ
ἐμπιστευθέντα πράγματα, εἰς τὸν υἱὸν
ἢ εἰς τὸν σύζυγον. ὁ Παῦλος ἀπήντη-
σεν εἰς τὸν υἱόν. Ὁ Λούκιος Τίτιος
ἔγραψεν ὡς ἑξῆς. «Ἔλαβον καὶ ἔχω λό-
γῳ παρακαταθήκης τὰ προρρηθέντα μύ-
ρια ἀργυρᾶ δηνάριά σου, καὶ θέλω ποιή-
σει πάντα, καὶ συμφωνῶ καὶ ὑποχρεοῦ-
μαι, ὡς προεγράφη· καὶ ἐδέχθην νά σοι
χορηγῶ τόκον δι' ἑκάστην μνᾶν καὶ
ἕκαστον μῆνα τέσσαρας ὀβολοὺς μέχρις
ἀποδόσεως ὁλοκλήρου τοῦ ἀργυρίου.»
ἐρωτᾶται ἂν οἱ τόκοι δύνανται ν' ἀπαι-
τηθῶσιν. ὁ Παῦλος ἀπήντησεν ὅτι τὸ
περὶ οὗ πρόκειται συμβόλαιον ὑπερβαί-
νει τὸ ὅριον τῆς παρακαταθήκης χρη-
μάτων, καὶ διὰ τοῦτο συμφώνως πρὸς
τὴν σύμβασιν καὶ τόκοι δύνανται διὰ
τῆς ἀγωγῆς τῆς παρακαταθήκης ν' ἀ-

παιτηθῶσι. «Ὁ Τίτιος τοὺς Σεμπρω-
νίους χαιρετᾷ. Ἔχω παρ' ὑμῶν δέκα
περίπου λίτρας χρυσοῦ, δύω δίσκους καὶ
σάκκον ἐσφραγισμένον, ἐξ ὧν ὀφείλετέ
μοι δέκα, ἅτινα παρὰ τῷ Τιτίῳ κατε-
θέσατε· ὡσαύτως [ἔχω] δέκα ἅτινα τῷ
Τροφίμῳ [ὀφείλε ε]· ὡσαύτως [ἔχω] ἐκ
λογαριασμοῦ τοῦ πατρὸς ὑμῶν δέκα
καὶ τὰ ἐπακόλουθα.» ἐρωτᾶται ἂν ἐκ
τοιαύτης γραφῆς γεννᾶται ἐνοχή τις,
δηλ. καθ' ὅσον εἰς τὰ χρήματα μόνον
ἀποβλέπει. ἀπήντησεν [ὁ Παῦλος] ὅτι
ἐκ τῆς ἐπιστολῆς, περὶ ἧς πρόκειται,
ἐνοχὴ μὲν οὐδεμία θεωρεῖται ὅτι γεν-
νᾶται, ἀλλ' ἡ ἀπόδειξις τῶν παρακα-
τατεθειμένων πραγμάτων δύναται νὰ
γείνῃ· ἂν ὅμως καὶ ἐκεῖνος, ὅστις ἔγρα-
ψεν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ ὅτι ὀφείλονται
αὐτῷ δέκα, δύναται [οὕτω καὶ μόνον]

stula decem, probare possit hoc quod scripsit, judicem aestimaturum.

27 *IDEM* Lucius Titius cum haberet filiam in potestate Seiam, Pamphilo servo alieno in matrimonium collocavit, cui etiam dotem dedit, quam sub titulo depositi in cautionem contulit, et postea nulla denuntiatione a domino facta pater decessit, mox et Pamphilus servus : quaero, qua actione Seia pecuniam petere possit. cum ipsa patri heres extiterit. Paulus respondit, quoniam dos constitui non potuit, ex causa depositi actione de peculio pecuniam repetendam.

28 *SCAEVOLA* Quintus Caecilius Candidus ad Paccium Rogatianum epistulam scripsit in verba infra scripta : «Caecilius Candidus Pac«cio Rogatiano suo salutem. Vigin«ti quinque nummorum quos apud «me esse voluisti, notum tibi ista «hac epistula facio ad ratiuncu«lam meam ea pervenisse :[1]quibus «ut primum prospiciam, ne vacua «tibi sint: id est ut usuras eorum «accipias, curae habebo.» quaesitum est, an ex ea epistula etiam usurae peti possint. respondi deberi ex bonae fidei judicio usuras, sive percepit sive pecunia in re sua usus est.

29 *PAULUS* Si sacculum vel argentum[2] signatum deposuero et is penes quem depositum fuit me invito contrectaverit, et depositi et furti actio mihi in eum competit. *1* Si ex permissu meo deposita pe-

(1) de προσθ. (Mo.)
(2) argentum vel sacculum (Mo.)

ν' ἀποδείξῃ ὅ,τι ἔγραψεν, ὁ δικαστὴ
θέλει ἐκτιμήσει.

27 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ Λούκιος Τίτιος ἔχω
ὑπεξουσίαν θυγατέρα Σείαν, ἔδωκεν ε
γάμον Παμφίλῳ δούλῳ ἀλλοτρίῳ, ε
ὃν καὶ προῖκα ἔδωκεν, ἣν ἐν εἴδει πα
ρακαταθήκης ἀνέφερεν ἐν ἐγγράφῳ, κ
τόπιν δὲ οὐδεμιᾶς ἀπαγορεύσεως ὑ
τοῦ κυρίου [πρὸς τὴν Σείαν] γενομένη
ὁ πατὴρ ἀπέθανε, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ
δοῦλος Πάμφιλος· ἐρωτᾶται, διὰ τίν
ἀγωγῆς δύναται ἡ Σεία ν' ἀπαιτήσ
τὰ χρήματα, ἀφοῦ αὐτὴ κληρονόμ
τοῦ πατρὸς ἀνεδείχθη. ὁ Παῦλος ἀπή
τησεν ὅτι, ἐπειδὴ προῖξ δὲν ἠδύνατ
νὰ συσταθῇ, λόγῳ τῆς παρακαταθ
κης δέον διὰ τῆς τοῦ χρηματίου ἀγ
γῆς ν' ἀναζητηθῶσι τὰ χρήματα.

28 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Ὁ Κόϊντος Καικ
λιος Κάνδιδος ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρ
τὸν Πάκκιον Ῥογατιανὸν μὲ τὰς ἀκ
λούθους λέξεις. «ὁ Καικίλιος Κάνδιδ
τὸν Πάκκιον Ῥογατιανόν του χαιρετ
Περὶ τῶν εἰκοσιπέντε νομισμάτων, ἅτι
ἠθέλησας νὰ ὦσι παρ' ἐμοί, γνωστοποι
σοι διὰ τῆς παρούσης ἐπιστολῆς ἐ
ταῦτα εἰς λογαριασμόν μου περιῆλθ
περὶ τούτων θέλω λίαν προσεχῶς πρ
νοήσει, νὰ μή σοι εἶνε ἄκαρπα· ἤ
θέλω φροντίσει νὰ λαμβάνῃς τόκους
τῶν». ἠρωτήθη, ἂν ἐκ τῆς ἐπιστολ
ταύτης καὶ τόκοι ἠδύναντο ν' ἀπαιτ
θῶσιν. ἀπήντησα ὅτι ὀφείλονται τόκοι
ἀγωγῆς καλῆς πίστεως, εἴτε συνέλ
[τοιούτους ὁ Καικίλιος] εἴτε τὰ χρήμ
τα εἰς ἴδιον ὄφελος μετεχειρίσθη.

29 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἄργυρον ἢ βαλ
τιον ἐσφραγισμένον παρεκατέθεσα, ἐκ
νος δὲ παρ' ᾧ ἐγένετο ἡ κατάθεσις
κοντος ἐμοῦ ὑπεξήρεσε, καὶ ἡ τῆς π
ρακαταθήκης καὶ ἡ τῆς κλοπῆς ἀγω
*1* ἁρμόζει εἰς ἐμὲ κατ' αὐτοῦ. Ἐὰν
ἀδείᾳ μου ἐκεῖνος παρ' ᾧ κατετέθησ

cunia is penes quem deposita est utatur, ut in ceteris bonae fidei judiciis usuras ejus nomine praestare mihi cogitur.

30 *NERATIUS* Si fidejussor pro te apud quem depositum est litis aestimatione damnatus sit, rem tuam fieri.

31 *TRYPHONINUS* Bona fides quae in contractibus exigitur aequitatem summam desiderat: sed eam utrum aestimamus ad merum jus gentium an vero cum praeceptis civilibus et praetoriis? veluti reus capitalis judicii deposuit apud te centum: is deportatus est, bona ejus publicata sunt: utrumne ipsi haec reddenda an in publicum deferenda sint? si tantum naturale et gentium ius intuemur, ei qui dedit restituenda sunt: si civile ius et legum ordinem, magis in publicum deferenda sunt: nam male meritus publice, ut exemplo aliis ad deterrenda maleficia sit, etiam

χρήματα μεταχειρίζηται αὐτά, ὑποχρεοῦται ὡς ἐπὶ τῶν λοιπῶν καλῆς πίστεως ἀγωγῶν νά μοι παράσχῃ ἕνεκα τούτου τόκους.

30 *ΝΕΡΑΤΙΟΣ* Ἐὰν ὁ ἐγγυητὴς ὑπὲρ σοῦ, παρ' ᾧ ὑπάρχει κατα θήκη, κατεδικάσθη εἰς τὴν διατίμησιν τῆς δίκης, τὸ πρᾶγμα καθίσταται ἰδικόν σου.

31 *ΤΡΥΦΩΝΙΝΟΣ* Ἡ καλὴ πίστις ἥτις ἐν τοῖς συμβολαίοις ἀπαιτεῖται, ὑψίστης ἰσότητος ἔχει χρείαν. ἀλλ' ἆρά γε ταύτην θέλομεν ἐκτιμήσει κατὰ τὸ καθαρῶς διεθνὲς δίκαιον, ἢ τοὐναντίον μετὰ τῶν ἀστικῶν καὶ πραιτωρικῶν παραγγελμάτων; λ.χ. ἐναγόμενός [τις] διὰ θανασίμου ἀγωγῆς κατέθεσε παρὰ σοὶ ἑκατόν· οὗτος ἐξωρίσθη, ἡ δὲ περιουσία αὐτοῦ ἐδημεύθη· ἆρά γε [τὰ ἑκατὸν] ἐκεῖνα εἰς αὐτὸν θέλουσιν ἀποδοθῆ, ἢ εἰς τὸ δημόσιον θέλουσι παραδοθῆ; ἐὰν εἰς μόνον τὸ φυσικὸν καὶ διεθνὲς δίκαιον ἀποβλέψωμεν, δέον ν' ἀποκατασταθῶσιν εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἔδωκεν· ἂν δὲ εἰς τὸ ἀστικὸν δίκαιον καὶ τὴν τῶν νόμων τάξιν, εἰς τὸ δημόσιον μᾶλλον δέον νὰ παραδοθῶσι· διότι ὁ κακῶς προσενεχθεὶς κατὰ τοῦ δημοσίου, ἵνα ᾖ ὑπόδειγμα διὰ τοὺς λοιποὺς πρὸς ἀποτροπὴν κακοπραξιῶν, καὶ πενίαν νὰ

egestate laborare debet. Incurrit hic et alia inspectio. bonam fidem inter eos tantum,[1] quos contractum est, nullo extrinsecus adsumpto aestimare debemus an respectu etiad aliarum personarum, ad quas id quod geritur pertinet? exempli loco latro spolia quae mihi abstulit posuit apud Seium inscium de malitia deponentis: utrum latroni an mihi restituere Seius debeat? si per se dantem accipientemque intuemur, haec est bona fides, ut commissam rem re-

*1* ὑφίσταται ὀφείλει. Συντρέχει ἐνταῦθα καὶ ἑτέρα σκέψις. τὴν καλὴν πίστιν μεταξὺ ἐκείνων μόνον, οἵτινες συνεβλήθησαν, οὐδενὸς ἐξωτερικοῦ προστιθεμένου, δέον νὰ ἐκτιμῶμεν, ἢ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν καὶ ἄλλα πρόσωπα, εἰς ἃ τὸ ἐνεργούμενον ἀποβλέπει; λόγου χάριν λῃστὴς λάφυρα, ἅτινα ἀπ' ἐμοῦ ἁφήρεσε, κατέθεσε παρὰ τῷ Σείῳ ἀγνοοῦντι τὴν κακουργίαν τοῦ παρακαταθέτου· ἆρά γε εἰς τὸν λῃστὴν ἢ εἰς ἐμὲ ὀφείλει ὁ Σέϊος ν' ἀποκαταστήσῃ; ἐὰν ἀποβλέψωμεν εἰς μόνον τὸν δόντα καὶ τὸν λαβόντα, τοιαύτη εἶνε ἡ καλὴ πίστις, ὥστε τὸ διαπιστευθὲν πρᾶγμα ν' ἀναλά-

(1) inter προσθ.

cipiat is qui dedit: si totius rei aequitatem, quae ex omnibus personis quae negotio isto contingunt impletur, mihi reddenda sunt, quo[1] facto scelestissimo adempta sunt. et probo hanc esse justitiam, quae suum cuique ita tribuit, ut non distrahatur ab ullius personae justiore repetitione. quod si ego ad petenda ea non veniam, nihilo minus ei restituenda sunt qui deposuit, quamvis male quaesita deposuit. quod et Marcellus in praedone et fure scribit. si tamen ignorans latro cujus filio vel servo rem abstulisset apud patrem dominumve ejus[2] deposuit ignorantem, nec ex jure gentium consistet depositum, cuius haec est potestas, ut alii[3], non domino sua ipsius res quasi aliena, servanda detur. et si rem meam fur, quam me ignorante subripuit, apud me etiamnunc delictum ejus ignorantem deposuerit, recte dicetur non contrahi depositum, quia non est ex fide bona rem suam dominum praedoni restituere compelli. sed et si etiamnunc ab ignorante[4] domino tradita sit quasi ex causa depositi, tamen indebiti dati condictio competet.

(1) cui Brenc.
(2) apud enmdem (σ.μ.)
(3) aliena προσθ. (Mo.)
(4) ab ign. etiamnunc (Mo.)

32 *CELSUS* Quod Nerva diceret latiorem culpam dolum esse, Proculo displicebat, mihi verissimum videtur. nam et si quis non ad eum modum quem hominum natura desiderat diligens est, nisi tamen ad suum modum curam in deposito praestat, fraude non caret: nec

βη ὁ δούς· ἂν ὅμως εἰς ὁλοκλήρου τῆ
ὑποθέσεως τὴν ἰσότητα, ἥτις ἐκ πάν
των τῶν προσώπων τῶν μετὰ τῆς δι
καιοπραξίας ταύτης συνεχομένων ἀπο
τελεῖται, εἰς ἐμὲ δέον ν' ἀποδοθῶσιν
ἀφ' οὗ διὰ πράξεως κακουργοτάτη
ἀφῃρέθησαν. φρονῶ λοιπὸν ὅτι αὕτ
εἶνε δικαιοσύνη, ἥτις ἑκάστῳ τὸ ἴδιο
οὕτως ἀπονέμει, ὥστε νὰ μὴ ἀφαιρῆ
ται διὰ τῆς δικαιοτέρας ἀπαιτήσεω
προσώπου οὐδενός· ἂν ὅμως ἐγὼ δὲ
ἔλθω ὅπως ἀπαιτήσω ἐκεῖνα, οὐδὲν ἧ
τον πρέπει ν' ἀποκαθίστανται εἰς ἐκεί
νον, ὅστις παρεκατέθεσε, καίτοι κακῶ
ἀποκτηθέντα παρεκατέθεσε. τοῦτο δ
καὶ ὁ Μάρκελλος διὰ τὸν ἅρπαγα κα
κλέπτην γράφει· ἂν ὅμως ὁ λῃστὴς ὁ
γνοῶν ἀπὸ τὸν υἱὸν ἢ δοῦλον τίνος ἀφῃ
ρεσε τὸ πρᾶγμα, κατέθεσε παρὰ τ
ἰδίῳ ἀγνοοῦντι, οὐδὲ κατὰ τὸ διεθνὲς δι
καιον συνίσταται παρακαταθήκη, τ
ὁποίας ἡ ἔννοια εἶνε αὕτη, νὰ δίδητα
δηλ. πρὸς φύλαξιν *ἀλλότριον*, οὐχὶ α
τοῦ τοῦ ἰδίου κυρίου πρᾶγμα ὡς ἀλλ
τριον. ἐὰν λοιπὸν ὁ κλέπτης πρᾶγμ
ἰδικόν μου, ὅπερ ἐν ἀγνοίᾳ μου ἔκλεψ
κατέθεσε παρ' ἐμοὶ ἀγνοοῦντι εἰσέτι
ἔγκλημα αὐτοῦ, ὀρθῶς θέλει λεχθῆ ὅ
δὲν συνάπτεται παρακαταθήκη, καθ
σον δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὴν καλ
πίστιν ν' ἀναγκάζηται ὁ κύριος ν' ἀπ
καθιστᾷ εἰς τὸν ἅρπαγα τὸ ἑαυτ
πρᾶγμα. ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἀγνοῶν εἰσέ
ὁ κύριος παρέδωκεν ὡσεὶ ἔνεκα παρ
καταθήκης, θέλει ἁρμόζει μολαταῦτα
τοῦ ἀχρεωστήτως δοθέντος ἀπαίτησ

32 *ΚΕΛΣΟΣ* Ὅπερ ὁ Νέρβας ἔλ
γεν, ὅτι δηλ. βαρύτερον πταῖσμα εἶ
ὁ δόλος, εἰς τὸν Πρόκουλον ἀπήρεσκε
εἰς ἐμὲ [ὅμως] ὀρθότατον φαίνεται. διό
καὶ ἐάν τις μὴ εἶνε ἐπιμελὴς μέχρι τ
σούτου, ὅσον ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις
παιτεῖ, ὅμως ἐὰν μὴ ἐπὶ παρακαταθή
κης μέχρι τοῦ διὰ τὰς ἰδίας [ὑποθέσεω

mini salva fide minorem is quam uis rebus diligentiam praestabit.

33 *LABEO* Servus tuus pecuniam cum Attio in sequestre deposuit apud Maevium ea condicione, ut ea tibi redderetur, si tuam esse probasses, si minus, ut Attio redderetur. posse dixi cum eo, apud quem deposita esset, incerti agere, id est ad exhibendum, et exhibitam vindicare, quia servus in deponendo tuum ius deterius facere non potuisset.

34 *IDEM* Potes agere depositi cum eo, qui tibi non aliter quam summis a te acceptis depositum reddere voluerit, quamvis sine mora et incorruptum reddiderit.

ὁρίου καταβάλλῃ φροντίδα, δὲν εἶνε ἀμέτοχος δόλου· διότι δὲν τηρεῖ τὴν πίστιν, ὅστις *ὀλιγωτέραν* ἐπιμέλειαν παρ' ὅσην διὰ τὰς ἰδίας ὑποθέσεις καταβάλλει.

33 *ΛΑΒΕΩΝ* Δοῦλός σου χρήματα μετὰ τοῦ Ἀττίου εἰς μεσεγγύησιν κατέθεσε παρὰ τῷ Μαιβίῳ μὲ τὴν συμφωνίαν ν' ἀποδοθῶσιν εἰς σέ, ἐὰν ἤθελες ἀποδείξει ὅτι εἶναι ἰδικά σου, ἄλλως εἰς τὸν Ἄττιον νὰ ἀποδίδωνται. εἶπον ὅτι δύναται κατ' ἐκείνου, παρ' ᾧ κατετέθησαν, νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ τοῦ ἀβεβαίου, ἤτοι πρὸς παράστασιν, μετὰ δὲ τὴν παράστασιν νὰ γείνῃ διεκδίκησις, καθόσον ὁ δοῦλος παρακαταθέτων δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ τὸ δίκαιόν σου χειρότερον.

34 *Ο ΑΥΤΟΣ* Δύνασαι νὰ ἐναγάγῃς ἐκ τῆς παρακαταθήκης ἐκεῖνον, ὅστις οὐχὶ ἄλλως παρὰ μετὰ τὴν ἀπὸ σοῦ λῆψιν νομισμάτων ἤθελε νά σοι ἀποδώσῃ τὸ παρακατατεθέν, καίτοι ἄνευ βραδύτητος καὶ ἀδιάφθορον ἤθελεν ἀποδώσει.

---

# LIBER SEPTIMUS DECIMUS

# ΒΙΒΛ. ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

## I [1].

## 1.

### Mandati vel contra.

### Ἐντολῆς ἢ ἀντιθέτου.

1 *PAULUS* Obligatio mandati consensu contrahentium consistit. Ideo per nuntium quoque vel per epistulam mandatum suscipi potest. Item sive «rogo» sive «volo» sive «mando» sive alio quo-

1 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἡ ἐνοχὴ τῆς ἐντολῆς διὰ τῆς συναινέσεως τῶν συμβαλλομένων συνίσταται. Διὰ τοῦτο καὶ δι' ἀγγέλου ἢ δι' ἐπιστολῆς δύναται νὰ συ- 2 σταθῇ ἐντολή. Ὡσαύτως εἴτε «παρακαλῶ» εἴτε «θέλω» εἴτε «ἐντέλλομαι» εἴτε δι' ἄλλης οἱασδήποτε λέξεως

[1] Εἰσ. (3.26) Κωδ. (4.35)— Βασ. (ΙΔ', Α')

cumque verbo scripserit, mandati
3 actio est. Item mandatum et in
diem differri et sub condicione

4 contrahi potest. Mandatum nisi
gratuitum nullum est: nam origi-
nem ex officio atque amicitia tra-
hit, contrarium ergo[1] est officio
merces: interveniente enim pe-
cunia res ad locationem et con-
ductionem potius respicit.

2 *GAIUS* Mandatum inter nos
contrahitur, sive mea tantum gra-
tia tibi mandem sive aliena tan-
tum sive mea et aliena sive mea
et tua sive tua et aliena. quod si
tua tantum gratia tibi mandem,
supervacuum est mandatum et ob
id nulla ex eo obligatio nascitur.
1 Mea tantum gratia intervenit
mandatum, veluti si tibi mandem,
ut negotia mea geras vel ut fundum
mihi emeres vel ut pro me fideju-
2 beas. Aliena tantum, veluti si
tibi mandem, ut Titii negotia ge-
reres vel ut fundum ei emeres vel

3 ut pro eo fidejubeas. Mea et
aliena, veluti si tibi mandem, ut
mea et Titii negotia gereres vel
ut mihi et Titio fundum emeres
vel ut pro me et Titio fidejubeas.
4 Tua et mea, veluti si mandem
tibi, ut sub usuris crederes ei, qui

5 in rem meam mutuaretur. Tua
et aliena, veluti si tibi mandem,
ut Titio sub usuris crederes: quod
si, ut sine usuris crederes, aliena
tantum gratia intervenit manda-
6 tum. Tua autem gratia interve-
nit mandatum, veluti si mandem
tibi, ut pecunias tuas potius in

(1) vero (Bync.)

ἔγραψεν [ὁ ἐντολοδότης] ὑπάρχει ἡ τῆ
3 ἐντολῆς ἀγωγή. Ὡσαύτως ἡ ἐντολ
καὶ εἰς [ὡρισμένην] ἡμέραν ν' ἀναβλ
θῇ, καὶ ὑπὸ αἵρεσιν νὰ συναφθῇ δύνα
4 ται. Ἐντολὴ ἂν μὴ [εἶνε] δωρεά
οὐδόλως ὑπάρχει· διότι τὴν πηγὴν αὐ
τῆς ἐκ χάριτος καὶ φιλίας ἔχει, ὁ δὲ μ
σθὸς εἶνε ἀσυμβίβαστος μὲ χάριν· ἐπ
λοιπὸν μεσολαβῶσι χρήματα, ἡ δικαι
πραξία πλησιάζει μᾶλλον εἰς τὴν μ
σθωσιν καὶ ἐκμίσθωσιν.

2 *ΓΑΪΟΣ* Ἐντολὴ μεταξὺ ἡμῶν συν
πτεται, εἴτε χάριν ἐμοῦ μόνον ἐντέλλ
μαι εἰς σέ, εἴτε χάριν ἑτέρου μόνο
εἴτε χάριν ἐμοῦ καὶ ἑτέρου, εἴτε χάρ
ἐμοῦ σοῦ, εἴτε σοῦ καὶ ἑτέρου. ἂν ὅμω
χάριν σοῦ μόνον ἐντέλλωμαι, ἀνωφελ
εἶνε ἡ ἐντολή, καὶ διὰ τοῦτο οὐδεμία

1 αὐτῆς ἐνοχὴ γεννᾶται. Χάριν ἐμ
μόνον λαμβάνει χώραν ἐντολή, ὡς ἐ
σοι δώσω ἐντολήν, νὰ διοικήσῃς ὑπ
θέσεις μου, ἢ νὰ μοὶ ἀγοράσῃς ἀγρ
2 ἢ ὑπὲρ ἐμοῦ νὰ ἐγγυηθῇς. Χάριν ἑτ
ρου δὲ μόνον, ὡς ἐάν σοι δώσω ἐντ
λήν, νὰ διοικήσῃς ὑποθέσεις τοῦ Τ
τίου, ἢ ν' ἀγοράσῃς δι' αὐτὸν ἀγρόν
3 νὰ ἐγγυηθῇς ὑπὲρ αὐτοῦ. Χάριν ἐμ
δὲ καὶ ἑτέρου, ὡς ἐάν σοι δώσω ἐντ
λήν, νὰ διοικήσῃς ὑποθέσεις ἰδικάς μ
καὶ τοῦ Τιτίου, ἢ ἀγρὸν δι' ἐμὲ καὶ
Τίτιον ν' ἀγοράσῃς, ἢ ὑπὲρ ἐμοῦ κ
4 τοῦ Τιτίου νὰ ἐγγυηθῇς. Ὑπὲρ σ
δὲ καὶ ἐμοῦ ὡς ἐάν σοι δώσω ἐντολ
νὰ δανείσῃς ἐπὶ τόκῳ εἰς ἐκεῖνον, ὅσ
5 πρὸς ὄφελός μου θὰ ἐδανείζετο. Χ
ριν σοῦ δὲ καὶ ἑτέρου, ὡς ἐάν σοι δώ
ἐντολήν, νὰ δανείσῃς ἐπὶ τόκῳ εἰς
Τίτιον. ἂν ὅμως [σοὶ δώσω ἐντολήν]
δανείσῃς ἄνευ τόκου, πρὸς ὄφελος ἐ
6 ρου μόνον γίνεται ἡ ἐντολή. Χά
σοῦ δὲ γίνεται ἐντολή, ἐάν σοι δώ
ἐντολὴν νὰ διαθέσῃς τὰ χρήματά σ
μᾶλλον εἰς ἀγοράσεις κτημάτων π

emptiones praediorum colloces quam faeneres, vel ex diverso ut faeneres potius quam in emptiones praediorum colloces: cujus generis mandatum magis consilium est quam mandatum et ob id non est obligatorium, quia nemo ex consilio obligatur, etiamsi non expediat ei cui dabatur, quia liberum est cuique apud se explorare, an expediat sibi consilium.

3 *PAULUS* Praeterea in causa mandati etiam illud vertitur, ut interim[1] nec melior causa mandantis fieri possit, interdum melior, 1 deterior vero numquam. Et quidem si mandavi tibi, ut aliquam rem mihi emeres, nec de pretio quicquam statui tuque emisti, 2 utrimque actio nascitur. Quod si pretium statui tuque pluris emisti, quidam negaverunt te mandati habere actionem, etiamsi paratus esses id quod excedit remittere: namque iniquum est non esse mihi cum illo actionem, si nolit, illi vero, si velit, mecum esse.

4 *GAIUS* Sed Proculus recte eum usque ad pretium statutum actu- rum existimat, quae sententia sane benignior est.

5 *PAULUS* Diligenter igitur fines mandati custodiendi sunt: 1 nam qui excessit, aliud quid facere videtur et, si susceptum non 2 impleverit, tenetur. Itaque si mandavero tibi, ut domum Seianam centum emeres tuque Titianam emeris longe majoris pretii,

(1) interdum (σ.μ.)

νὰ τοκίσῃς, ἢ τἀνάπαλιν νὰ τοκίσῃς μᾶλλον, παρὰ εἰς ἀγοράσεις κτημάτων νὰ διαθέσῃς· τοιούτου εἴδους ἐντολὴ εἶνε μᾶλλον συμβουλὴ παρὰ ἐντολή, καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶνε παραγωγικὴ ἐνοχῆς, καθόσον οὐδεὶς ἐκ συμβουλῆς ἐνέχεται, καὶ ἂν μὴ ὠφελῇ ἐκεῖνον, εἰς ὃν δίδεται, καθόσον εἶνε ἐλεύθερον εἰς ἕκαστον νὰ ἐρευνήσῃ καθ' ἑαυτόν, ἂν ὠφελῇ αὐτὸν ἡ συμβουλή.

3 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐκτὸς τούτου ἐν τῇ φύσει τῆς ἐντολῆς ἐνυπάρχει καὶ τοῦτο, ἡ θέσις δηλ. τοῦ ἐντολέως ἐνίοτε μὲν νὰ μὴ δύναται νὰ καταστῇ καλλιτέρα, ἐνίοτε [νὰ δύναται νὰ καταστῇ] καλλι- 1 τέρα, *χειροτέρα* ὅμως οὐδέποτε. Καὶ ἂν μὲν ἐνετειλάμην σοι, νά μοι ἀγοράσῃς πρᾶγμά τι, δὲν ὥρισα δέ τι περὶ τιμήματος, καὶ σὺ ἠγόρασας, ἑκατέρω- 2 θεν γεννᾶται ἀγωγή. Ἂν ὅμως ὥρισα τίμημα, καὶ σὺ ἀντὶ περισσοτέρου ἠγόρασας, τινὲς ἠρνήθησαν ὅτι ἔχεις σὺ τὴν ἀγωγὴν τῆς ἐντολῆς, καὶ ἂν ἦσο πρόθυμος ν' ἀφήσῃς τὸ ὑπερβάλλον· διότι εἶνε ἄνισον νὰ μὴ ὑπάρχῃ δι' ἐμὲ κατ' ἐκείνου ἀγωγή, ἐὰν μὴ θέλῃ [ν' ἀφήσῃ τὸ ὑπερβάλλον]. δι' ἐκεῖνον δέ, ἐὰν θέλῃ, νὰ ὑπάρχῃ κατ' ἐμοῦ.

4 *ΓΑΪΟΣ* Ἀλλ' ὁ Πρόκουλος ὀρθῶς φρονεῖ ὅτι ἐκεῖνος (ὁ ἐντολοδόχος) μέχρι τοῦ ὁρισθέντος τιμήματος δύναται νὰ ἐναγάγῃ, ἡ δὲ γνώμη αὕτη εἶνε βεβαίως μᾶλλον ἐπιεικής.

5 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐπιμελῶς λοιπὸν δέον νὰ

1 τηρῶνται τὰ ὅρια τῆς ἐντολῆς. Διότι ὁ ὑπερβὰς θεωρεῖται ὅτι ποιεῖ ἄλλο τι, καὶ ἂν μὴ ἤθελεν ἐκπληρώσει ὅτι ἀνε- 2 δέχθη ἐνέχεται. Ὅθεν ἐάν σοι δώσω ἐντολήν, ν' ἀγοράσῃς τὸν Σεϊανὸν οἶκον ἀντὶ ἑκατόν, σὺ δ' ἀγοράσῃς τὸν Τιτιανὸν ἀντὶ πολὺ μεγαλειτέρου τιμήματος, ὅμως [καὶ ἂν] ἀντὶ ἑκατὸν ἢ ὀλιγώτε-

centum tamen aut etiam minoris, non videris implesse mandatum. 3 Item si mandavero tibi, ut fundum meum centum venderes tuque eum nonaginta vendideris et petam fundum, non obstabit mihi exceptio, nisi et reliquum mihi, quod deest mandatu meo, praestes et indemnem me per omnia con-

4 serves. Servo quoque dominus si praeceperit certa summa rem vendere, ille minoris vendiderit, similiter vindicare eam dominus potest nec ulla exceptione summoveri[1], nisi indemnitas ei praes-
5 tetur. Melior autem causa mandantis fieri potest, si, cum tibi mandassem, ut Stichum decem emeres, tu eum minoris emeris vel tantidem, ut aliud quicquam servo accederet: utroque enim casu aut non ultra pretium aut intra pretium fecisti.

(1) summovebitur (Mo.)

6 *ULPIANUS* Si remunerandi gratia honor intervenit, erit man-
1 dati actio. Si cui fuerit mandatum, ut negotia administraret, hac actione erit conveniendus nec recte negotiorum gestorum cum eo agetur: nec enim ideo est obligatus quod negotia gessit, verum idcirco quod mandatum susceperit: denique tenetur et si non ges-
2 sisset. Si passus sim aliquem pro me fideiubere vel alias intervenire, mandati teneor et, nisi pro invito quis intercesserit aut domandi animo aut negotium[2] gerens,

(2) suum προσθ. (Mo.)

3 erit mandati actio. Rei turpis nullum mandatum est et ideo hac

ρον, δὲν θεωρεῖσαι ὅτι ἐξεπλήρωσας τὴ

3 ἐντολήν. Ὡσαύτως ἐάν σοι δώσω ἐ
τολήν, νὰ πωλήσῃς ἀγρόν μου ἀν
ἑκατόν, σὺ δὲ ἐπώλησας αὐτὸν ἀντὶ ἑ
νενήκοντα, ἀπαιτῶ δ' [ἐγὼ] τὸν ἀγρόν
δὲν θέλει μοι ἀντιταχθῇ ἡ ἔνστασι
ἐκτὸς ἂν καὶ τὸ ὑπόλοιπον, ὅπερ ἔλλε
πει ἐκ τῆς ἐντολῆς μου, ἤθελες παρέ
σχει, καὶ ἐντελῶς ἤθελές με ἀποζημιω
4 σει. Ὡσαύτως δοῦλον ἐάν διέταξεν
κύριος νὰ πωλήσῃ πρᾶγμα ἀντὶ ὡρι
σμένου ποσοῦ, ἐκεῖνος δὲ ἀντὶ ὀλιγωτ
ρου ἐπώλησεν, ὁμοίως δύναται νὰ δι
δικήσῃ τὸ πρᾶγμα, οὐδὲ θέλει ἀπο
κρουσθῇ διὰ ἐνστάσεώς τινος, ἐκτὸς ἐ
5 ἤθελε δοθῇ αὐτῷ ἀποζημίωσις. Κα
λιτέρα ὅμως δύναται ἡ θέσις τοῦ ἐντ
λῆς νὰ γείνῃ, ἐάν, ἐνῶ σοι ἐδωκα ἐντ
λήν, ν' ἀγοράσῃς τὸν Στίχον ἀντὶ δέκ
σὺ ἠγόρασας αὐτὸν ἀντὶ ὀλιγωτέρων
ἀντὶ τοσούτου μέν, ἀλλ' [οὕτως] ὥστ
νὰ προσαυξήσῃ ἕτερόν τι εἰς τὸν δο
λον· διότι ἐν ἑκατέρᾳ πειριπτώσει εἶ
οὐχὶ ὑπὲρ τὸ τίμημα εἴτε ἐντὸς τοῦ τ
μήματος ἐνήργησας.

6 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν χάριν ἀμοιβ
ἐμεσολάβησεν ἀντίδωρον, θέλει ὑπά
1 χει ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή. Ἐὰν
τινα ἐδόθη ἐντολή, νὰ διοικήσῃ ὑποθ
σεις, διὰ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς θέλ
ἐνάγεσθαι, οὐδὲ θέλει ἐγκύρως ἐγερ
κατ' αὐτοῦ ἡ τῆς διοικήσεως ὑποθέσεω
διότι δὲν ἐνέχεται ἐκ τούτου, ὅτι ὑπ
θέσεις ἐδιοίκησεν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο, ὅ
ἐντολὴν ἀνεδέχθη· ὅθεν ἐνέχεται κ
2 ἂν μὴ ἐδιοίκησεν. Ἐὰν ἀφῆκα
ἐγγυηθῇ τις ὑπὲρ ἐμοῦ, ἢ ἄλλως
μεσολαβήσῃ, ἐνέχομαι ἐκ τῆς ἐντολῆ
καὶ θέλει ὑπάρχει ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγω
γή, ἐκτὸς ἂν τις ὑπὲρ μὴ θέλοντος ἐμ
σολάβησεν, ἢ μὲ σκοπὸν δωρεᾶς ἢ ὑπ
3 θεσιν ἰδίαν διοικῶν. Περὶ πράγματ
αἰσχροῦ οὐδόλως ὑπάρχει ἐντολή, κ

4 actione non agetur. Si tibi mandavero quod mea non intererat, veluti ut pro Seio intervenias vel ut Titio credas, erit mihi tecum mandati actio, ut Celsus libro septimo digestorum scribit, et ego

5 tibi sum obligatus. Plane si tibi mandavero quod tua intererat, nulla erit mandati actio, nisi mea quoque interfuit: aut, si non esses facturus, nisi ego mandassem, etsi mea non interfuit, tamen erit mandati actio. Apud Julianum libro tertio decimo digestorum quaeritur: si dominus iusserit procuratorem suum certam pecuniam sumere et faenerare periculo suo ita, ut certas usuras domino penderet dumtaxat, si pluris faenerare potuisset, ipse lucraretur, in creditam[1] pecuniam videtur, inquit, accepisse. plane si omnium negotiorum erat ei administratio mandata, mandati quoque eum teneri, quemadmodum solet mandati teneri debitor, qui creditoris sui

(1) creditum

7 negotia gessit. Marius Paulus quidam fideiusserat pro Daphnide mercedem pactus ob suam fideiussionem et sub nomine alterius ex eventu litis caverat sibi certam quantitatem dari: hic a Claudio Saturnino praetore majores fructus infere iussus erat et advocationibus ei idem Saturninus interdixerat. videbatur autem mihi judicatum solvi fideiussisse et quasi redemptor litis extitisse et velle a Daphnide mandati judicio consequi, quod erat condemnatus. sed

διὰ τοῦτο ἡ προκειμένη ἀγωγὴ δὲν 4 ἐγείρεται. Ἐάν σοι ἐνετειλάμην ὅ,τι ἐμὲ δὲν ἐνδιέφερε, λ. χ. νὰ μεσολαβήσῃς ὑπὲρ τοῦ Σείου, ἢ νὰ δανείσῃς εἰς τὸν Τίτιον, θέλει εἶσθαι δι' ἐμὲ κατὰ σοῦ ἀγωγὴ ἐκ τῆς ἐντολῆς, καθὰ ὁ Κέλσος ἐν βιβλ. ἑβδόμῳ τῶν πανδεκτῶν γράφει, καὶ ἐγὼ δ' ἀπέναντί σου 5 ἐνέχομαι. Βεβαίως ἐὰν ἐνετειλάμην σοι, ὅ,τι σὲ ἐνδιέφερεν, οὐδόλως θέλει ὑπάρχει ἀγωγὴ ἐκ τῆς ἐντολῆς, ἐκτὸς ἂν καὶ ἐμὲ ἐνδιέφερεν· ἤ, ἂν μὴ ἤθελες πράξει, ἂν ἐγὼ δὲν ἔδιδον ἐντολήν, θέλει ὑπάρχει ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή, καὶ 6 ἂν ἐμὲ δὲν ἐνδιέφερε. Παρ' Ἰουλιανῷ ἐν βιβλ. ιγ' τῶν πανδεκτῶν ἐξετάζεται [τὸ ἑξῆς]· ἐὰν κύριος ἤθελε διατάξει τὸν πληρεξούσιον αὐτοῦ νὰ λάβῃ ὡρισμένα χρήματα, καὶ νὰ τοκίσῃ ἐπὶ ἰδίῳ κινδύνῳ οὕτως, ὥστε ὡρισμένον τόκον μόνον νὰ πληρώνῃ εἰς τὸν κύριον, ἂν δὲ ἀντὶ περισσοτέρου ἤθελε δυνηθῇ νὰ τοκίσῃ, αὐτὸς οὗτος νὰ ὠφελῆται,— θεωρεῖται, λέγει, ὅτι ὡς πίστωσις τὰ χρήματα ἐλήφθησαν· βεβαίως ἐὰν ἀπασῶν τῶν ὑποθέσεων ἡ διοίκησις εἶχεν ἐνταλθῇ εἰς ἐκεῖνον, ἐνέχεται οὗτος καὶ ἐκ τῆς ἐντολῆς, ὡς συνήθως ἐνέχεται ἐκ τῆς ἐντολῆς ὁ ὀφειλέτης, ὁ διοικήσας ὑποθέσεις τοῦ πιστωτοῦ αὐτοῦ. 7 Μάριός τις Παῦλος ἠγγυήθη ὑπὲρ τοῦ Δάφνιδος συμφωνήσας μισθὸν διὰ τὴν ἐγγύησίν του, καὶ ἐν ὀνόματι ἑτέρου ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς δίκης συνεφώνησε νὰ δοθῇ εἰς ἑαυτὸν ὡρισμένον ποσόν. (1) οὗτος ὑπὸ τοῦ πραίτωρος Κλαυδίου Σατουρνίνου διετάχθη νὰ καταβάλῃ καρποὺς περισσοτέρους [παρ' ὅσον μὲ τὸν μισθὸν ἰσοδυνάμουν], πρὸς δὲ ὁ αὐτὸς Σατουρνῖνος ἀπηγόρευσεν αὐτῷ τὴν συνηγορίαν· ἐφαίνετο δ' εἰς ἐμέ, ὅτι ἠγγυήθη νὰ καταβάλῃ τὸ δεδικασμένον, καὶ ὅτι ὡσεὶ ἀγοραστὴς

(1) Ἴδε ἑρμηνείαν ἐν Βασιλικοῖς.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

rectissime divi fratres rescripserunt nullam actionem eum propter suam calliditatem habere, quia mercede pacta accesserat ad talem redemptionem. Marcellus autem sic loquitur de eo qui pecunia accepta spopondit, ut, si quidem hoc actum est, ut suo periculo sponderet, nulla actione agat, sin vero non hoc actum est, utilis ei potius actio competat : quae sententia utilitati rerum consentanea est.

τῆς δίκης ἐγένετο, θέλει δὲ νὰ λάβ
παρὰ τοῦ Δάφνιδος διὰ τῆς ἀγωγ
τῆς ἐντολῆς, [ἐκεῖνο] εἰς ὃ κατεδικ
σθῃ· ὅμως ὀρθότατα οἱ αὐτοκράτορ
ἀδελφοὶ ἀντεπέστειλαν, ὅτι οὐδεμί
ἀγωγὴν ἔχει οὗτος ἕνεκα τῆς πανου
γίας του, διότι μισθὸν συμφωνήσας πρ
ἔβη εἰς τοιαύτην ἀγόρασιν· ὁ Μάρκελλ
ὅμως οὕτω λέγει περὶ ἐκείνου, ὅστις λ
βὼν χρήματα ὑπεσχέθη [ὡς ἐγγυητὴ
ὥστε, ἂν μὲν ἐσκοπεῖτο τοῦτο, νὰ ὑπ
σχεθῇ δηλ. ἐπὶ ἰδίῳ κινδύνῳ, δι' οὐδ
μιᾶς ἀγωγῆς νὰ ἐνάγῃ, ἂν ὅμως δὲν
σκοπεῖτο τοῦτο, ὠφέλιμος μᾶλλον
γωγὴ νὰ ἁρμόζῃ αὐτῷ· ἡ δὲ γνώμ
αὕτη συνάδει πρὸς τὴν χρησιμότη
τῶν δικαιοπραξιῶν.

7 *PAPINIANUS* Salarium procuratori constitutum si extra ordinem peti coeperit, considerandum erit, laborem dominus remunerare voluerit atque ideo fidem adhiberi placitis oporteat an eventum litium majoris pecuniae praemio contra bonos mores procurator redemerit.

7 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Μισθὸς ὑπὲρ πληρ
ξουσίου ὁρισθεὶς ἐὰν ἐκτάκτως ἤρξα
ν' ἀπαιτῆται, δέον νὰ ἐξετάζηται,
ὁ κύριος ἠθέλησε τὸν κόπον ν' ἀνταμ
ψῃ, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ παρέχ
ται ἡ εἰς τὰ συμφωνηθέντα πίστις,
ἢ τὴν ἔκβασιν τῆς δίκης ἀντὶ μεγαλ
τέρας χρηματικῆς ἀμοιβῆς ἐξηγόρα
ὁ πληρεξούσιος παρὰ τὰ χρηστὰ ἤθ

8 *ULPIANUS* Si procuratorem dedero nec instrumenta mihi causae reddat, qua actione mihi teneatur? et Labeo putat mandati eum teneri nec esse probabilem sententiam existimantium ex hac causa agi posse depositi : uniuscujusque enim contractus initium

8 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν πληρεξούσιον
ποίησα, μὴ ἀποδίδῃ δ' εἰς ἐμὲ τὰ
γραφα τῆς ὑποθέσεως, διὰ τίνος ἀγ
γῆς ἐνέχεται ἀπέναντί μου; ὁ Λαβέ
λοιπὸν φρονεῖ ὅτι οὗτος ἐκ τῆς ἐντολ
ἐνέχεται, οὐδ' εἶνε ἐπιδοκιμαστέα
γνώμη τῶν φρονούντων ὅτι ἐκ τῆς
τίας ταύτης δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ
παρακαταθήκης ἀγωγή· διότι ἑκάσ
συμβολαίου ἡ ἀρχὴ δέον νὰ ἐξετάζ

*1* spectandum et causam. Sed et si per collusionem procuratoris absolutus sit adversarius, mandati eum teneri : sed si solvendo non sit, tunc de dolo actionem adversus reum, qui per collusionem ab- *2* solutus sit, dandam ait. Sed et de lite quam suscepit exsequenda

*1* ται καὶ ἡ αἰτία. Ἀλλὰ καὶ ἂν
συμπαιγνίας τοῦ πληρεξουσίου ἀπο
λαγῇ ὁ ἀντίθετος, ἐκ τῆς ἐντολῆς ἐ
χεται ἐκεῖνος· ἀλλ' ἐὰν μὴ εἶνε ἀξ
χρεως, τότε ἡ τοῦ δόλου ἀγωγὴ πρέ
νὰ δίδηται, λέγει, κατ' ἐκείνου, ὅστις
*2* τῆς συμπαιγνίας ἀπηλλάγη. Ἀλ
καὶ περὶ δίκης ἣν πρὸς διεξαγωγὴν ἀ

3 mandati eum teneri constat. Si quis mandaverit alicui gerenda negotia ejus, qui ipse sibi mandaverat, habebit mandati actionem, quia et ipse tenetur (tenetur autem, quia agere[1] potest): quamquam enim vulgo dicatur procuratorem ante litem contestatam facere procuratorem non posse, tamen mandati actio est: ad agendum enim dumtaxat hoc facere non potest. 4 Si tutores mandaverint contutori suo mancipium emendum pupillo et ille non emerit, an sit mandati actio, et utrum tantum mandati an vero et tutelae? et Julianus distinguit: referre enim ait, cujus generis servum tutores uni tutorum mandaverint ut emeret. nam si supervacuum servum vel etiam onerosum, mandati actione tantum eum teneri, tutelae non teneri: si vero necessarium servum, tunc et tutelae eum teneri non solum, sed et ceteros: nam et si[2] mandassent, tenerentur tutelae, cur servum pupillo necessarium non comparaverunt: non sunt igitur excusati, quod contutori mandaverunt, quia emere debuerunt. plane habebunt nihilo minus mandati actionem, quia mandato non est obtemperatum. contra quoque Julianus ait tutorem qui emit mandati actionem habere adversus contutores suos.

(1) gerere (Mo.)
(2) alii προσθ. (Mo.)

5 Si liber homo, cum bona hde serviret, mandaverit Titio ut redimeretur et nummos ex eo pecu-

3 λαβε, γνωστὸν ὅτι ἐκ τῆς ἐντολῆς ἐνέχεται. Ἐάν τις ἐνετείλατο εἰς ἕτερον νὰ διοικήσῃ ὑποθέσεις τρίτου, ὅστις εἰς τοῦτον εἶχε δώσει ἐντολήν, θέλει ἔχει τὴν τῆς ἐντολῆς ἀγωγήν, καθόσον καὶ αὐτὸς οὗτος ἐνέχεται (ἐνέχεται δέ, διότι δύναται νὰ διοικήσῃ)· διότι καίτοι κοινῶς λέγεται ὅτι πληρεξούσιος πρὸ κατάρξεως τῆς δίκης δὲν δύναται νὰ ποιήσῃ [ἕτερον] πληρεξούσιον, ὅμως ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγὴ ὑπάρχει· διότι μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀγωγὴν δὲν δύνα-
4 ται νὰ πράξῃ ἐκεῖνο. Ἐὰν ἐπίτροποι ἔδωκαν ἐντολὴν εἰς συνεπίτροπον ἑαυτῶν ν' ἀναγοράσῃ ἀνδράποδον διὰ τὸν ἄνηβον, οὗτος ὅμως δὲν ἠγόρασεν, ἆρά γε ὑπάρχει ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή, καὶ ἆρά γε μόνον ἡ τῆς ἐντολῆς, ἢ καὶ ἡ τῆς ἐπιτροπείας· ὁ Ἰουλιανὸς λοιπὸν διακρίνει· διότι λέγει ὅτι διαφέρει τίνος εἴδους δοῦλον οἱ ἐπίτροποι ἔδωκαν ἐντολὴν εἰς ἕνα ἐξ ἑαυτῶν ν' ἀγοράσῃ· διότι ἐὰν περιττὸν δοῦλον ἢ καὶ ἐπαχθῆ, ἐκ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς μόνον ἐνέχεται ἐκεῖνος, ἐκ τῆς ἐπιτροπείας δὲ δὲν ἐνέχεται· ἂν ὅμως ἀναγκαῖον δοῦλον, τότε καὶ ἐκ τῆς ἐπιτροπείας ἐκεῖνος ἐνέχεται, οὐχὶ δὲ μόνος [οὗτος], ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποί. διότι καὶ ἂν εἰς ἕτερον εἶχον δώσει ἐντολήν, θὰ ἐνείχοντο ἐκ τῆς ἐπιτροπείας, διότι δοῦλον ἀναγκαῖον εἰς τὸν ἄνηβον δὲν ἠγόρασαν· δὲν θέλουσι λοιπὸν εἶσθαι συγγνωστοί, διότι εἰς συνεπίτροπον ἔδωκαν ἐντολήν, καθόσον ὤφειλον ν' ἀγοράσωσι. βεβαίως θὰ ἔχωσιν οὐδὲν ἧττον τὴν ἐκ τῆς ἐντολῆς ἀγωγήν, διότι δὲν ἐδείχθη ὑπακοὴ εἰς τὴν ἐντολήν. τἀνάπαλιν ὡσαύτως ὁ Ἰουλιανὸς λέγει ὅτι ὁ ἀγορά-
5 σας ἐπίτροπος ἔχει τὴν ἀγωγὴν τῆς ἐντολῆς ἐναντίον τῶν ἑαυτοῦ συνεπιτρόπων. Ἐὰν ἐλεύθερος ἄνθρωπος, ἐνῷ καλῇ τῇ πίστει ἐδούλευεν, ἔδωκεν ἐντολὴν εἰς τὸν Τίτιον νὰ [τὸν] ἐξα-

lio dederit, quod ipsum sequi, non apud bonae fidei emptorem relinqui debuit, Titiusque pretio soluto liberum illum manumiserit,mox ingenuus pronuntiatus est[1], habere eum mandati actionem Julianus ait adversus eum cui se redimendum mandavit, sed hoc tantum inesse mandati judicio, ut sibi actiones mandet, quas habet adversus eum a quo comparavit. plane si eam pecuniam dederit, quae erat ex peculio ad bonae fidei emptorem pertinente, nullae ei, inquid Jutianus, mandari actiones possunt, quia nullas habet, cum ei suos nummos emptor dederit: quinimmo, inquit, ex vendito manebit obligatus, sed et haec actio inutilis est, quia quantum[2] fuerit consecutus, tantum empti judicio necesse habebit praestare.

(1) sit (Mo.)
(2) venditor προσθ. (Krueg.)

6 Mandati actio tunc competit, cum coepit interesse ejus qui mandavit: ceterum si nihil interest, cessat mandati actio, et eatenus competit, quatenus interest. ut puta mandavi tibi, ut fundum emeres: si intererat mea emi, teneberis: ceterum si eundem hunc fundum ego ipse emi vel alius mihi neque interest aliquid, cessat mandati actio. mandavi, ut negotia gereres: si nihil deperierit, quamvis nemo gesserit, nulla actio est, aut si alius idonee gesserit, cessat mandati actio. et in similibus hoc idem erit probandum.

γοράσῃ, δώσας αὐτῷ καὶ νομίσματα ἐκ τοῦ χρηματίου, ὅπερ ἑαυτὸν ἔδει ν' ἀκολουθήσῃ, οὐχὶ παρὰ τῷ καλῆς πίστεως ἀγοραστῇ νὰ καταλειφθῇ, ὁ δὲ Τίτιος καταβαλὼν τὸ τίμημα, ἐχειραφέτησε τὸν ἐλεύθερον ἐκεῖνον, μετ' ὀλίγον δ' [οὗτος] ἐκηρύχθη ἐκ γενετῆς ἐλεύθερος, ἔχει οὗτος τὴν ἐκ τῆς ἐντολῆς ἀγωγήν, λέγει ὁ Ἰουλιανός, ἐναντίον ἐκείνου, εἰς ὃν ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ ἐξαγοράσῃ ἑαυτόν, ἀλλὰ τοῦτο μόνον περιλαμβάνεται ἐν τῇ ἀγωγῇ τῆς ἐντολῆς, νὰ ἐκχωρήσῃ δηλ. εἰς αὐτὸν τὰς ἀγωγάς, ἃς ἔχει κατ' ἐκείνου, παρ' οὗ ἠγόρασε. βεβαίως ἐὰν ἔδωκεν ἐκεῖνα τὰ χρήματα, ἅτινα ἦσαν ἐκ τοῦ χρηματίου, τοῦ εἰς τὸν καλῆς πίστεως ἀγοραστὴν ἀνήκοντος, οὐδόλως, λέγει ὁ Ἰουλιανός, δύνανται νὰ ἐκχωρηθῶσιν ἐκείνῳ ἀγωγαί, καθόσον οὐδόλως ὑπάρχουσιν, ἀφοῦ ἴδια (τοῦ πρώην δῆθεν κυρίου) νομίσματα ὁ [ἐξ]αγοραστὴς ἔδωκεν εἰς τοῦτον. μάλιστα, λέγει, θέλει μείνει [ὁ Τίτιος] ἐκ τῆς πωλήσεως ἐνεχόμενος, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ ἀγωγὴ εἶναι ἀνωφελής, διότι ὅσον ὁ πωλητὴς ἤθελε λάβει, τοσοῦτον θὰ ἠναγκάζετο διὰ τῆς ἐξ ἀγοράσεως ἀγωγῆς νὰ παράσχῃ

6 Ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγὴ τότε ἀρμόζει, ὅτε ἤρξατο νὰ ἐνδιαφέρῃ τὸν ἐντολέα· ἄλλως ἐὰν μηδόλως ἐνδιαφέρῃ, ἀργεῖ ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἁρμόζει, ἐφ' ὅσον ἐνδιαφέρει· ὡς λ. χ. ἐνετειλάμην σοι ν' ἀγοράσῃς ἀγρόν· ἐὰν μὲν ἐνδιέφερεν ἐμέ, θὰ ἐνέχησαι· ἄλλως ἐὰν αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ἀγρὸν ἐγὼ ὁ ἴδιος ἠγόρασα, ἢ ἄλλος δι' ἐμέ, μηδ' ὑπάρχῃ τι [ἔκτοτε] διαφέρον, ἀργεῖ ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή. ἐνετειλάμην, νὰ διοικήσῃς ὑποθέσεις· ἐὰν μηδὲν ἀπωλέσθη, καίτοι μηδεὶς ἐδιοίκησεν, οὐδεμία ὑπάρχει ἀγωγή, ἢ ἄν ἕτερος ἱκανῶς ἐδιοίκησεν, ἀργεῖ ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή· καὶ εἰς τὰς ὁμοίας δ

7 Si ignorantes fideiussores debitorem solvisse vel etiam acceptilatione sive pacto liberatum ex substantia debitoris solverunt, non

8 tenebuntur mandati. Quod et ad actionem fideiussoris pertinet. et hoc ex rescripto divorum fratrum intellegere licet, cujus verba haec sunt: «Catullo Juliano. Si hi, qui «pro te fideiusserant, in majorem «quantitatem damnati, quam de«biti ratio exigebat, scientes et «prudentes auxilium appellationis «omiserunt, poteris mandati agen«tibus his aequitate judicis tueri «te.» igitur si ignoraverunt, excusata ignorantia est : si scierunt, incumbebat eis necessitas provocandi, ceterum dolo versati sunt, si non provocaverunt. quid tamen, si paupertas eis non permisit ? excusata est eorum inopia. sed et si testato convenerunt debitorem, ut si ipse putaret appellaret, puto

9 rationem eis constare. Dolo autem facere videtur, qui id quod potest restituere non restituit: 10 proinde si tibi mandavi, ut hominem emeres, tuque emisti, teneberis mihi, ut restituas. sed et si dolo emere neglexisti (forte enim pecunia accepta alii cessisti ut emeret) aut si lata culpa (forte si gratia ductus passus es alium emere), teneberis. sed et si servus quem emisti fugit, si quidem dolo tuo, teneberis. si dolus non interrenit nec culpa, non teneberis.ni-

περιπτώσεις αὐτὸ τοῦτο δέον νὰ γείνῃ
7 δεκτόν. Ἐὰν οἱ ἐγγυηταὶ ἀγνοοῦντες ὅτι ὁ ὀφειλέτης κατέβαλεν, ἢ ὅτι δι' ἀθωώσεως ἢ διὰ συμφώνου ἀπηλλάγη, ἐκ περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου κατέβαλον, δὲν θέλουσιν ἐνέχεσθαι ἐκ τῆς
8 ἐντολῆς. Τοῦτο δὲ καὶ εἰς τὴν ἀγωγὴν τοῦ ἐγγυητοῦ ἀποβλέπει. τοῦτο δ' ἐξ ἀντεπιστολῆς τῶν αὐτοκρατόρων ἀδελφῶν δύναται νὰ νοηθῇ, ἧς τὰ ῥήματα ἔχουσιν ὡς ἑξῆς· «Πρὸς τὸν Κάτουλον Ἰουλιανόν. Ἐὰν ἐκεῖνοι, οἵτινες ὑπὲρ σοῦ εἶχον ἐγγυηθῆ, εἰς μεγαλείτερον ποσὸν καταδικασθέντες, παρ' ὅ,τι ὁ λόγος τοῦ χρέους ἀπήτει, ἐν γνώσει καὶ μετὰ περισκέψεως παρέλιπον τὸ βοήθημα τῆς ἐφέσεως, δύνασαι ἐὰν οὗτοι ἐκ τῆς ἐντολῆς ἐνάγωσι νὰ προστατεύσῃς σεαυτὸν διὰ τῆς τοῦ δικαστοῦ ἰσότητος.» λοιπὸν ἐὰν ἠγνόουν, εἶνε συγγωστὴ ἡ ἀμάθεια· ἐὰν ἐγίνωσκον, ἐπεβάλλετο εἰς ἐκείνους ἡ ἀνάγκη τῆς ἐφέσεως, ἄλλως δολίως ἐνήργησαν, ἐὰν μὴ ἐποίησεν ἔκκλησιν. τί ὅμως, ἐὰν ἡ πτωχεία δὲν τοῖς τὸ ἐπέτρεψε ; δέον νὰ παρέχηται συγγνώμη εἰς τὴν ἀνέχειαν αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ ἂν πρὸ μαρτύρων προὐκάλεσαν τὸν ὀφειλέτην, ὥστε, ἐὰν αὐτὸς νομίζῃ [καλὸν], νὰ ἐκκαλέσῃ, φρονῶ ὅτι ὑπάρχει δι' ἐκείνους δικαιο-
9 λογία. Δολίως δὲ θεωρεῖται ὅτι ποιεῖ, ὅστις δὲν ἀποκαθιστᾷ ὅ,τι δύναται

10 ν' ἀποκαταστήσῃ· ὅθεν καὶ ἂν ἔδωκα ἐντολήν ν' ἀγοράσῃς δοῦλον, καὶ σὺ ἠγόρασας, ἐνέχεσαι ἀπέναντί μου, ὥστε ν' ἀποκαταστήσῃς· ἀλλὰ καὶ ἂν δολίως παρέλιπες ν' ἀγοράσῃς (διότι τυχὸν λαβὼν τὰ χρήματα εἰς ἕτερον παρέδωκας ἵνα ἀγοράσῃ) ἢ ἐκ πταίσματος βαρέως (ἐὰν λ. χ. χαριζόμενος ἀφῆκες ἄλλον ν' ἀγοράσῃ), θὰ ἐνέχησαι. ἀλλὰ καὶ ἐὰν δοῦλος, ὃν ἠγόρασας, ἔφυγεν, ἐὰν μὲν ἐκ δόλου σου, θὰ ἐνέχησαι, ἂν δὲ

si ad hoc, ut caveas, si in potestatem tuam pervenerit, te restituturum. sed et si restituas, et tradere debes, et si cautum est de evictione vel potes desiderare, ut tibi caveatur, puto sufficere, si mihi hac actione cedas, ut procuratorem me in rem meam facias, nec amplius praestes quam consecuturus sis.

δόλος δὲν ἐμεσολάβησε, μηδὲ πταῖσμα. [illegible] δὲν θὰ ἐνέχησαι εἰμὴ εἰς τοῦτο, ὥστ[illegible] νὰ παράσχῃς ἀσφάλειαν, ὅτι θέλεις ἀποκαταστήσει, ἐὰν ἤθελε περιέλθει εἰς τὴν [illegible] ἐξουσίαν σου. ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀποκαθιστᾷς, ὀφείλεις καὶ νὰ παραδίδῃς· ἐὰν δ' ἐδόθη σοι ἀσφάλεια περὶ ἐκνικήσεως, ἢ δύνασαι ν' ἀπαιτήσῃς, ὥστε νά σοι δοθῇ,—φρονῶ ὅτι ἀρκεῖ, ἐάν μου ἐκχωρῇς τὴν ἀγωγὴν ταύτην, ὥστε νὰ καθιστᾷς ἐμὲ πληρεξούσιον εἰς ὑπόθεσιν ἰδικήν μου, χωρὶς νὰ παρέχῃς περισσότερον, παρ' ὅ,τι μέλλεις νὰ λάβῃς.

9 *PAULUS* De tuo etiam facto cavere debes.

9 *ΠΑΥΛΟΣ* Καὶ περὶ τῆς ἰδικῆς σου ἐνεργείας ὀφείλεις νὰ παρέχῃς ἀσφάλειαν.

10 *ULPIANUS* Idemque et in fundo, si fundum emit procurator: nihil enim amplius quam bonam fidem praestare eum oportet qui 1 procurat. Sed et si de sanitate servi procuratori cautum est aut caveri potest aut de ceteris vitiis, idem erit dicendum. aut si culpa caveri non curaverit, condemna-

10 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ ἀγροῦ, ἐὰν ὁ πληρεξούσιος ἠγόρασεν ἀγρόν. διότι οὐδὲν πλέον παρὰ καλὴν πίστιν δέον νὰ δεικνύῃ ὁ πληρεξούσιος 1 Ἀλλὰ καὶ ἐὰν περὶ τῆς ὑγείας τοῦ δούλου ἢ ἄλλων ἐλαττωμάτων ἐδόθη εἰς τὸν πληρεξούσιον ἀσφάλεια, ἢ δύναται νὰ δοθῇ, τὸ αὐτὸ θέλει λεχθῆ. ἂν ὅμως ἐκ πταίσματος δὲν ἐφρόντισε νὰ δοθῇ ἀσφάλεια, θέλει καταδικάζεσθαι

bitur. Si ex fundo quem mihi emit procurator fructus consecutus est, hos quoque officio judicis 3 praestare eum oportet. Si procurator meus pecuniam meam habeat, ex mora utique usuras mihi pendet. sed et si pecuniam meam faenori dedit usurasque consecutus est, consequenter dicemus debere eum praestare quantumcumque emolumentum sensit, sive ei mandavi sive non, quia bonae fidei hoc congruit, ne de alieno lucrum sentiat: quod si non exercuit pecuniam, sed ad usus suos convertit, in usuras convenietur, quae legitimo modo in regionibus frequentantur. denique Papinianus

2 Ἐὰν ἐξ ἀγροῦ, ὃν ὁ πληρεξούσιος δι' ἐμὲ ἠγόρασεν, ἔλαβε καρπούς, καὶ τούτους δέον τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ δικαστοῦ 3 νὰ παράσχῃ. Ἐὰν πληρεξούσιός μου ἔχῃ χρήματά μου, ἐξάπαντος θέλει μοῦ πληρώσει τόκους ὑπερημερίας. ἀλλὰ καὶ ἂν χρήματά μου ἔδωκεν εἰς τοκισμὸν καὶ ἔλαβε τόκους, κατ' ἀκολουθίαν θέλομεν εἰπεῖ ὅτι ὀφείλει νὰ παράσχῃ ὁσονδήποτε κέρδος ἔσχεν, εἴτε ἔδωκα αὐτῷ ἐντολὴν εἴτε ὄχι, καθόσον πρὸς τὴν καλὴν πίστιν τοῦτο συνάδει νὰ μὴ ἔχῃ κέρδος ἐξ ἀλλοτρίου [πράγματος]· ἂν ὅμως δὲν ἐκυκλοφόρησε τὰ χρήματα, ἀλλ' εἰς ἰδίας χρήσεις μετεχειρίσθη, θέλει ἐναχθῆ διὰ τοὺς τόκους οἵτινες κατὰ τὸν νόμον συνειθίζονται ἐν τῇ περιφερείᾳ. τέλος ὁ Παπινιανὸς

ait etiam si usuras exegerit procurator et in usus suos convertit,

4 usuras eum praestare debere. Si quis Titio mandaverit, ut ab actoribus suis mutuam pecuniam acciperet, mandati eum non acturum Papinianus libro tertio responsorum scribit, qnia de mutua pecunia eum habet obligatum: et ideo usuras eum petere non posse quasi ex causa mandati, si in stipulatio-

5 nem deductae non snnt. Idem Papinianus libro eodem refert fidejussori condemnato, qui ideo fidejussit, quia dominus procuratori mandaverat ut pecuniam mutuam acciperet, utilem actionem dandam quasi institoriam, quia et hic quasi praeposuisse eum mutuae

6 pecuniae accipiendae videatur. Si cui mandavero, ut a Titio stipuletur, potero cum eo cui mandavi agere mandati, ut eum accepto liberet, si hoc velim : vel, si malim, in hoc agam, ut eum deleget mihi vel si cui alii voluero. et Papinianus libro eodem scribit, si mater pro filia dotem dederit eamque mandante filia vel ilico stipulata sit vel etiam postea, mandati eam teneri, quamvis ipsa sit, quae dotem

7 dederit. Si quis ea, quae procurator suus et servi gerebant, ita demum rata esse mandavit, si interventu Sempronii gesta essent, et male pecunia credita sit, Sempronium, qui nihil dolo fecit, non

λέγει, ὅτι καὶ ἂν τόκους ὁ πληρεξούσιος εἰσέπραξε, καὶ εἰς ἰδίας χρήσεις μετεχειρίσθη, ὀφείλει οὗτος νὰ παρά-
4 σχῃ τόκους [τῶν τόκων]. Ἐάν τις εἰς τὸν Τίτιον ἔδωκεν ἐντολήν, νὰ λάβῃ ἀπὸ τῶν πρακτόρων ἐκείνου δάνεια χρήματα, δὲν δύναται νὰ ἐναγάγῃ οὗτος ἐκ τῆς ἐντολῆς, γράφει ὁ Παπινιανὸς ἐν βιβλ. γ' τῶν ἀπαντήσεων, διότι ἐκ τῶν δανεισθέντων χρημάτων ἔχει ἐνεχόμενον τὸν Τίτιον. καὶ διὰ τοῦτο τόκους δὲν δύναται ν' ἀπαιτήσῃ ὡσεὶ ἕνεκα ἐντολῆς, ἐὰν μὴ ὑπήχθησαν εἰς
5 ἐπερώτησιν. Ὁ αὐτὸς Παπινιανὸς ἐν τῷ ἰδίῳ βιβλίῳ ἀναφέρει ὅτι εἰς ἐγγυητὴν καταδικασθέντα,—ὅστις διὰ τοῦτο ἠγγυήθη, διότι ὁ κύριος εἰς τὸν πληρεξούσιον εἶχε δώσει ἐντολὴν νὰ λάβῃ δάνεια χρήματα, — πρέπει νὰ δίδηται ὠφέλιμος ἀγωγή, ὡσεὶ κατὰ τοῦ προστήσαντος, διότι καὶ ἐνταῦθα θεωρεῖται ὅτι οἱονεὶ προέστησεν ἐκεῖνον διὰ τὴν
6 λῆψιν τῶν χρημάτων. Ἐὰν εἴς τινα ἔδωκα ἐντολήν, νὰ ἐπερωτήσῃ παρὰ τοῦ Τιτίου, δύναμαι κατ' ἐκείνου, εἰς ὃν ἔδωκα τὴν ἐντολήν, νὰ ἐγείρω τὴν ἐκ τῆς ἐντολῆς ἀγωγήν, ἵνα ἀπαλλάξῃ ἐκεῖνον δι' ἀθωώσεως, ἐὰν τοῦτο θέλω· ἢ, ἐὰν προτιμῶ, δύναμαι νὰ ἐναγάγω διὰ τοῦτο, ὥστε νὰ ἀντιδώσῃ ἐκεῖνον εἰς ἐμέ, ἢ εἰς ὅντινα ἄλλον ἤθελον. ὁ δὲ Παπινιανὸς ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ γράφει, ἐὰν μήτηρ ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς ἔδωκε προῖκα, ταύτης δὲ [τὴν ἀπόδοσιν] κατ' ἐντολὴν τῆς θυγατρὸς εἴτε ἀμέσως εἴτε καὶ κατόπιν ἐπηρώτησεν [παρὰ τοῦ ἀνδρός], ἐνέχεται ἐκ τῆς ἐντολῆς, καίτοι εἶνε αὐτὴ ἡ ἰδία, ἥτις ἔδωκε τὴν
7 προῖκα. Ἐάν τις ἐνετείλατο ὅτι ἐκεῖνα, ἅτινα ὁ πληρεξούσιος αὐτοῦ καὶ οἱ δοῦλοι ἐδιοίκουν, τότε μόνον θέλει ἐγκρίνει, ἐὰν τῇ μεσολαβήσει τοῦ Σεμπρωνίου ἤθελον διοικηθῇ, κακῶς δὲ χρήματα ἐπιστώθησαν, ὁ Σεμπρώνιος

teneri. et est verum eum, qui non animo procuratoris intervenit,sed affectionem amicalem promisit in monendis procuratoribus et actoribus et in regendis consilio, mandati non teneri, sed[1] si quid dolo fecerit, non mandati, sed magis de

(1) et προσθ. (Mo.)

*8* dolo teneri. Si mandavero procuratori meo, ut Titio pecuniam meam credat sine usuris, isque non sine usuris crediderit,an etiam usuras mihi restituere debeat, videamus. et Labeo scribit restituere eum oportere, etiamsi hoc mandaverim, ut gratuitam pecuniam dare, quamvis, si periculo suo credidisset, cessaret, inquit Labeo, in

*9* usuris actio mandati. Idem Labeo ait et verum est reputationes quoque hoc judicium admittere. et, sicuti fructus cogitur restituere is qui procurat, ita sumptum, quem in fructus percipiendos fecit, deducere eum oportet: sed et si ad vecturas suas, dum excurrit in praedia, sumptum fecit, puto hos quoque sumptus reputare eum oportere, nisi si salariarius fuit et hoc convenit, ut sumptus de suo faceret ad haec itinera, hoc est de

*10* salario. Idem ait, si quid procurator citra mandatum in voluptatem fecit, permittendum ei auferre, quod sine damno domini fiat, nisi rationem sumptus istius

*11* dominus admittit. Fideiussores et mandatores et si sine judicio solverint, habent actionem man-
*12* dati. Generaliter Julianus ait,

ὅστις οὐδὲν δολίως ἐποίησε, δὲν ἐνέχεται. εἶνε λοιπὸν ὀρθὸν ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις οὐχὶ μὲ σκοπὸν πληρεξουσίου ἐμεσολάβησεν, ἀλλ' ἐκ φιλικῆς ἀφοσιώσεως ὑπεσχέθη νὰ καθιστᾷ προσεκτικοὺς τοὺς πληρεξουσίους καὶ πράκτορας, καὶ νὰ ὁδηγῇ διὰ τῆς συμβουλῆς, δὲν ἐνέχεται ἐξ ἐντολῆς, ἀλλὰ καὶ ἂν τι δολίως ἐποίησεν, οὐχὶ ἐκ τῆς ἐντολῆς, ἀλλὰ
*8* μᾶλλον ἐκ τοῦ δόλου ἐνέχεται. Ἐὰν δώσω ἐντολὴν εἰς πληρεξούσιόν μου, νὰ πιστώσῃ εἰς τὸν Τίτιον ἀτόκως χρήματά μου, οὗτος δὲ οὐχὶ ἀτόκως ἐπίστωσεν, ἂς ἴδωμεν ἂν καὶ τόκους ὀφείλῃ νὰ ἀποκαταστήσῃ. ὁ Λαβέων λοιπὸν γράφει ὅτι ὀφείλει ν' ἀποκατάστήσῃ καὶ ἂν ἔδωκα τοιαύτην ἐντολήν, ὥστε δωρεὰν νὰ δώσῃ τὰ χρήματα, καίτοι ἐὰν ἐπὶ κινδύνῳ ἑαυτοῦ εἶχε πιστώσει θὰ ἤργει, λέγει ὁ Λαβέων, ἡ τῆς ἐντο-
*9* λῆς ἀγωγὴ διὰ τοὺς τόκους. Ὁ αὐτὸς Λαβέων λέγει, καὶ εἶνε ὀρθόν, ὅτι καὶ ἀναλογισμοὺς ἡ ἀγωγὴ αὕτη ἐπιδέχεται, καί, ὡς τοὺς καρποὺς ἀναγκάζεται ν' ἀποκαταστήσῃ ὁ πληρεξούσιος οὕτω τὰς δαπάνας, ἃς πρὸς συλλογὴν τῶν καρπῶν ἐποίησε, δέον οὗτος ν' ἀφαιρῇ· ἀλλὰ καὶ ἂν εἰς ἀγώγια αὐτοῦ ἐνῷ ἐξέδραμεν εἰς τὰ κτήματα, ἐδαπάνησεν φρονῶ ὅτι καὶ ταύτας τὰς δαπάνας δέον οὗτος νὰ ὑπολογίζῃ, ἐκτὸς ἂν εἶνε ἔμμισθος καὶ συνεφωνήθη τοῦτο, ὥστε τὰς δαπάνας διὰ τὰς πορείας ταύτας νὰ ποιῇ ἐξ ἰδίων, ἤτοι ἐκ τοῦ μισθοῦ.
*10* Ὁ αὐτὸς λέγει, ἐάν τι ὁ πληρεξούσιος ἐκτὸς τῆς ἐντολῆς πρὸς ἡδονὴν ἐποίησε, δέον νὰ τῷ ἐπιτρέπηται ἡ ἀφαίρεσις, ἄνευ βλάβης τοῦ κυρίου γινομένη, ἐκτὸς ἂν ὁ κύριος δέχηται τὸν ὑπολογισμὸν τῆς τοιαύτης δαπάνης.
*11* Ἐγγυηταὶ καὶ ἐντολεῖς καὶ ἂν χωρὶς δίκην κατέβαλον, ἔχουσι τὴν ἐκ τῆς

*12* ἐντολῆς ἀγωγήν. Γενικῶς ὁ Ἰουλιανὸς

si fideiussor ex sua persona omiserit exceptionem, qua reus uti non potuit, si quidem minus honestam, habere eum mandati actionem : quod si eam, qua reus uti potuit, si sciens id fecit, non habiturum mandati actionem, si modo habuit facultatem rei conveniendi desiderandique, ut ipse susciperet potius judicium vel suo

13 vel procuratorio nomine. Si fideiussori donationis causa acceptum factum sit a creditore, puto, si fideiussorem remunerari voluit creditor, habere eum mandati actionem: multo magis, si mortis causa accepto tulisset creditor vel si eam liberationem legavit.

11 *POMPONIUS* Si ei, cui damnatus ex causa fideiussoria fueram, heres postea extitero, habebo mandati actionem.

12 *ULPIANUS* Si vero non remunerandi causa, sed principaliter[1] donando fideiusssri remisit actionem, mandati eum non actu-

1 rum. Marcellus autem fatetur, si quis donaturus fideiussori pro eo solverit creditori, habere fideius-

2 sorem mandati actionem. 'Plane, inquit, si filius familias vel servus fuit fideiussor et pro his solvero donaturus eis, mandati patrem vel dominum non acturos, hoc ideo, quia non patri donatum voluit[2].

3 Plane si servus fideiussor solve-

(1) simpliciter Bασ
(2) qui solvit προσθ.

νὸς λέγει, ἐὰν ὁ ἐγγυητὴς παρέλιπεν ἔνστασιν ἐκ τοῦ προσώπου ἑαυτοῦ, ἣν ὁ πρωτοφειλέτης δὲν ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ, ἐὰν βεβαίως [ἦτο] οὐχὶ ἔντιμος, ἔχει ἐκεῖνος τὴν ἐκ τῆς ἐντολῆς ἀγωγήν· ἂν ὅμως [παρέλιπεν] ἐκείνην, ἣν ὁ πρωτοφειλέτης ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ, ἐὰν ἐν γνώσει ἔπραξε τοῦτο, δὲν θέλει ἔχει τὴν ἐκ τῆς ἐντολῆς ἀγωγήν, ἀρκεῖ μόνον νὰ εἶχεν εὐχέρειαν ὅπως εἰδοποιήσῃ τὸν πρωτοφειλέτην, ἐπιθυμῶν ὥστε οὗτος μᾶλλον ν' ἀναδεχθῇ τὴν δίκην, εἴτε ἐν ἰδίῳ εἴτε ἐν τῷ 13 τοῦ πληρεξουσίου ὀνόματι. Ἐὰν εἰς τὸν ἐγγυητὴν ἐποίησεν ὁ πιστωτὴς ἀθώωσιν λόγῳ δωρεᾶς, φρονῶ ὅτι, ἐὰν μὲν τὸν ἐγγυητὴν ἠθέλησε ν' ἀμείψῃ ὁ πιστωτής, ἔχει ἐκεῖνος τὴν ἐκ τῆς ἐντολῆς ἀγωγήν. πολὺ περισσότερον, ἐὰν αἰτίᾳ θανάτου ἐποίησε τὴν ἀθώωσιν ὁ πιστωτής, ἢ τὴν ἀπαλλαγὴν ταύτην ἐκληροδότησε.

11 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν ἐκείνου, οὗ ἀπέναντι κατεδικάσθην ἕνεκα ἐγγυήσεως, ἀνεδείχθην κατόπιν κληρονόμος, θέλω ἔχει τὴν ἐκ τῆς ἐντολῆς ἀγωγήν.

12 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἂν ὅμως οὐχὶ πρὸς ἀμοιβήν, ἀλλ' *ἁπλῶς* δωρούμενος παρητήθη τῆς κατὰ τοῦ ἐγγυητοῦ ἀγωγῆς, δὲν θέλει οὗτος ἐναγάγῃ ἐκ τῆς 1 ἐντολῆς. Ὁ δὲ Μάρκελλος ὁμολογεῖ ὅτι, ἐάν τις μέλλων νὰ δωρήσηται εἰς τὸν ἐγγυητὴν κατέβαλεν ὑπὲρ αὐτοῦ εἰς τὸν πιστωτήν, ἔχει ὁ ἐγγυητὴς τὴν 2 ἐκ τῆς ἐντολῆς ἀγωγήν. Βεβαίως, λέγει, ἐὰν υἱὸς ὑπεξούσιος ἢ δοῦλος ἦτο ἐγγυητής, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν κατέβαλον θέλων νὰ δωρήσωμαι αὐτοῖς, ὁ πατὴρ ἢ ὁ κύριος δὲν θέλουσιν ἐναγάγει ἐκ τῆς ἐντολῆς, διὰ τοῦτο, διότι οὐχὶ εἰς τὸν πατέρα [ἢ τὸν κύριον] ἠθέλησε νὰ 3 δωρήσηται ὁ καταβαλών. Βεβαίως ἐὰν δοῦλος ἐγγυητὴς κατέβαλεν, ὁ κύριος θέλει ἐναγάγῃ ἐκ τῆς ἐντολῆς, ὁ

rit, dominum mandati acturum
4 idem Marcellus ibidem ait. Si filius familias non iussu patris fideiusserit,cessat mandati actio, si nihil sit in peculio: quod si iussu, vel ex peculio solutum est, multo

5 magis habet pater mandati. Si filio familias mandavi, ut pro me solveret, patrem, sive ipse solverit sive filius ex peculio, mandati acturum Neratius ait, quod habet rationem: nihil enim mea interest,

6 quis solvat. Si filio familias mandavero, ut pro me solveret, et emancipatus solvat, verum est in factum actionem filio dandam,patrem autem post emancipationem solventem negotiorum gestorum

7 actionem habere. Contrario judicio experiuntur qui mandatum susceperunt, ut puta qui rerum vel rei unius procurationem sus-
8 ceperunt. Inde Papinianus quaerit, si patronus praedium quod emerat, pro quo pretii bessem exsolverat, iusserit liberto suo tradi, ut ille residuum pretii redderet, deinde reddito pretio vendenti fundum patrono libertus consenserit, trientis pretium an libertus possit repetere. et ait, si mandatum suscepit initio libertus, non donatum accepit, contrario judicio posse eum pretium repetere, quod deductis mercedibus, quas medio tempore percepit, superest: quod si donationem patronus in libertum contulit, videri et postea li-

4 αὐτὸς Μάρκελλος λέγει αὐτόθι. Ἐὰ
υἱὸς ὑπεξούσιος οὐχὶ κατὰ κέλευσιν τοῦ
πατρὸς ἠγγυήθη, ἀργεῖ ἡ τῆς ἐντολῆς
ἀγωγή, ἐὰν μηδὲν εἶνε ἐν τῷ χρημα-
τίῳ· ἂν ὅμως κατὰ κέλευσιν, ἢ ἐκ τοῦ
χρηματίου ἐγένετο ἡ καταβολή, πολ
περισσότερον ἔχει ὁ πατὴρ τὴν ἐκ τῆ
5 ἐντολῆς ἀγωγήν. Ἐὰν εἰς υἱὸν ὑπε
ξούσιον ἔδωκα ἐντολήν, νὰ καταβάλ
ὑπὲρ ἐμοῦ, ὁ πατήρ, εἴτε αὐτὸς κατέ
βαλεν εἴτε ὁ υἱὸς ἐκ τοῦ χρηματίου, θέ
λει ἐναγάγει ἐκ τῆς ἐντολῆς, λέγει
Νεράτιος, ὅπερ εἶνε ἔλλογον· διότι οὐ
δόλως μὲ ἐνδιαφέρει τίς κατέβαλεν
6 Ἐὰν εἰς υἱὸν ὑπεξούσιον ἔδωκα ἐντο
λὴν νὰ καταβάλῃ ὑπὲρ ἐμοῦ, χειραφε
τηθεὶς δὲ καταβάλῃ, ὀρθὸν εἶνε νὰ δί
δηται εἰς τὸν υἱὸν ἡ ἐκ τοῦ γεγονότο
ἀγωγή, ὁ δὲ πατὴρ μετὰ τὴν χειραφε
σίαν καταβάλλων, νὰ ἔχῃ τὴν ἀγω
γὴν τῆς διοικήσεως [ἀλλοτρίων] ὑποθέ
7 σεων. Δι' ἀντιθέτου ἀγωγῆς ἐνάγου
σιν, ὅσοι ἐντολὴν ἀνεδέχθησαν, ὡς λ.χ
ὅσοι τὴν μέριμναν ὑποθέσεων ἢ μιᾶ

8 ὑποθέσεως ἀνεδέχθησαν. Ἐντεῦθεν
Παπινιανὸς ἐξετάζει, ἐὰν πάτρων κτῆ
μα ὅπερ ἠγόρασε, δι ὃ δύω τριτημόρι
τοῦ τιμήματος εἶχε καταβάλει, ἐκέλευ
σε νὰ παραδοθῇ εἰς ἀπελεύθερον αὐ
τοῦ, ἵνα οὗτος τὸ ὑπόλοιπον τοῦ τιμή
ματος καταβάλῃ, κατόπιν δὲ κατα
βληθέντος τοῦ τιμήματος ὁ ἀπελεύθε
ρος συγκατένευσεν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ πά
τρωνος πώλησιν τοῦ ἀγροῦ, — δύναται
ἆρά γε ὁ ἀπελεύθερος ν' ἀναζητήσῃ τ
τίμημα τοῦ τριτημορίου; λέγει λοιπό
ἐὰν μὲν ἐντολὴν ἐν ἀρχῇ ἀνεδέχθη
ἀπελεύθερος, οὐχὶ δὲ δωρεάν, δι' ἀντι
θέτου ἀγωγῆς δύναται οὗτος ν' ἀναζη
τήσῃ τὸ τίμημα, ὅπερ μετὰ τὴν ἀφαι
ρεσιν τῶν μισθωμάτων, ἅτινα ἐν τ
διαμέσῳ χρόνῳ ἔλαβεν, ὑπολείπεται
ἂν ὅμως δωρεὰν ὁ πάτρων ὑπὲρ τ

9 bertum patrono donasse. Si mihi mandaveris, ut rem tibi aliquam emam, egoque emero meo pretio, habebo mandati aetionem de pretio reciperando : sed et si tuo pretio, impendero tamen aliquid bona fide ad emptionem rei, erit contraria mandati actio : aut si rem emptam nolis recipere : simili modo et si quid aliud mandaveris et in id sumptum fecero. nec tantum id quod impendi, verum usuras quoque consequar. usuras autem non tantum ex mora esse admittendas, verum judicem aestimare debere, si exegit a debitore suo quis et solvit, cum uberrimas usuras consequeretur, aequissimum enim erit rationem ejus rei haberi : aut si ipse mutuatus gravibus usuris solvit. sed et si reum usuris non relevavit, ipsi autem et usurae absunt, vel si minoribus relevavit, ipse autem majoribus faenus accepit, ut fidem suam liberaret, non dubito debere eum mandati judicio et usuras consequi. et (ut est constitutum) totum hoc ex aequo et bono judex arbi-

10 trabitur. Dedi tibi pecuniam, ut creditori meo exsolvas : non fecisti : praestabis mihi usuras, quo casu et a me creditor pecuniam debitam cum usuris recepturus sit:

ἀπελευθέρου εἰσέφερε, θεωρεῖται ὅτι καὶ κατόπιν ὁ ἀπελεύθερος ἐδωρήσατο εἰς 9 τὸν πάτρωνα. Ἐὰν ἔδωκάς μοι ἐντολήν, νά σοι ἀγοράσω πρᾶγμά τι, ἐγὼ δ' ἀγοράσω διὰ χρημάτων μου, θέλω ἔχει τὴν ἐκ τῆς ἐντολῆς ἀγωγὴν πρὸς ἀνάληψιν τοῦ τιμήματος· ἀλλὰ καὶ ἂν δι' ἰδικῶν σου χρημάτων [ἠγόρασα], ὅμως ἐδαπάνησά τι καλῇ τῇ πίστει διὰ τὴν ἀγόρασιν τοῦ πράγματος, θέλει ὑπάρχει ἡ ἀντίθετος ἐκ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή· εἴτε ἐὰν τὸ ἀγορασθὲν πρᾶγμα μὴ θέλῃς νὰ δεχθῇς, ὁμοίως καὶ ἂν ἄλλην τινα ἐντολὴν ἔδωκας, καὶ ἕνεκεν ταύτης ἐποίησα δαπάνην. οὐχὶ δὲ μόνον ὅ,τι ἐδαπάνησα, ἀλλὰ καὶ τόκους θέλω λάβει. τόκους δὲ οὐχὶ μόνον τοὺς ἐξ ὑπερημερίας θέλομεν δεχθῆ, ἀλλ' ὁ δικαστὴ ὀφείλει νὰ ἐκτιμήσῃ, ἐάν τις [ἐντολοδόχος] εἰσέπραξεν ἀπὸ ὀφειλέτην ἑαυτοῦ καὶ [ὑπὲρ τοῦ ἐντολέως] κατέβαλεν, ἐνῷ [ἂν μὴ ἔπραττε τοῦτο] ἀφθονωτάτους τόκους θὰ ἐλάμβανε· διότι θέλει εἶσθαι ἰσώτατον νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν τὸ τοιοῦτον· εἴτε ἐὰν αὐτὸς [ὁ ἐντολοδόχος] δανεισθείς ἐπὶ βαρέσι τόκοις κατέβαλεν [ὑπὲρ τοῦ ἐντολέως]· ἀλλὰ καὶ ἂν τὸν ἐναγόμενον [ἐντολέα] δὲν ἀπήλλαξε μὲν τόκων, ἀπ' αὐτοῦ ὅμως [τοῦ ἐντολοδόχου] ἐλλείπουσι τόκοι, εἴτε ἐὰν ἀπὸ μικροτέρων μὲν ἀπήλλαξεν, αὐτὸς ὅμως ἐπὶ μεγαλειτέροις τόκοις ἐδανείσθη, ἵνα τὴν πίστιν ἑαυτοῦ τηρήσῃ, — δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι δέον οὗτος διὰ τῆς [ἀντιθέτου] ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς καὶ τόκους νὰ λάβῃ· ὁλόκληρον λοιπὸν τοῦτο (καθὰ καὶ αὐτοκρ. διατάξεις ὁρίζουσιν) ἐκ τοῦ καλοῦ καὶ ἴσου θέλει κρίνει ὁ δικαστής.

10 Ἔδωκά σοι χρήματα, ἵνα πληρώσῃς εἰς πιστωτήν μου· δὲν τὸ ἔπραξας· θέλεις μοι παράσχει τόκους, ἐν ᾗ περιπτώσει καὶ ἀπ' ἐμοῦ ὁ πιστωτὴς τὰ ὀφειλόμενα χρήματα μετὰ τόκων ἔμελ-

et ita imperator Severus Hadriano

*11* Demonstrati[1] rescripsit. Si adulescens luxuriosus mandet tibi, ut pro meretrice fideiubeas, idque tu sciens mandatum susceperis, non habebis mandati actionem, quia simile est, quasi perdituro pecuniam sciens credideris. sed et si ulterius directo mandaverit tibi, ut meretrici pecuniam credas, non obligabitur mandati, quasi adversus bonam fidem mandatum sit.
*12* Cum quidam talem epistulam scripsisset amico suo: «rogo te, «commendatum habeas Sextilium «Crescentem amicum meum», non obligabitur mandati, quia commendandi magis hominis quam man-
*13* dandi causa scripta est. Si quis mandaverit filio familias credendam pecuniam non contra senatus consultum accipienti, sed ex ea causa, ex qua de peculio vel de in rem verso vel quod iussu pater teneretur, erit licitum mandatum. hoc amplius dico, si, cum dubitarem, utrum contra senatus consultum acciperet an non, nec essem daturus contra senatus consultum accipienti, intercesserit qui diceret non accipere contra senatus consultum, et «periculo meo «crede», dicat, «bene credis»: arbitror locum esse mandato et man-

(1) Demostrati (Mo.)

*14* dati eum teneri. Si post creditam pecuniam mandavero creditori credendam, nullum esse mandatum rectissime Papinianus ait. plane si, ut exspectares nec urgueres debitorem ad solutionem,

λε νὰ λάβῃ· οὕτω δὲ ὁ αὐτοκρά
Σεβῆρος εἰς τὸν Ἀδριανὸν Δημόστ
*11* τον ἀντεπέστειλεν. Ἐὰν νέος ἄσω
δώσῃ εἰς σὲ ἐντολήν, νὰ ἐγγυηθῇς ὑ
πόρνης, σὺ δ' ἐν γνώσει ἀνέλαβες
ἐντολήν, δὲν θέλεις ἔχει τὴν ἐκ τῆς
τολῆς ἀγωγήν, καθόσον ὁμοιάζει, ὡ
πρὸς μέλλοντα νὰ ἀπολέσῃ τὰ χρή
τα ἐν γνώσει ἐδάνεισας· ἀλλὰ καὶ
περαιτέρω ἔδωκέ σοι ἀπ' εὐθείας ἐν
τολήν, νὰ δανείσῃς χρήματα εἰς π
νην, δὲν θέλει ἐνέχεσθαι ἐξ ἐντολ
ὡσεὶ ἐναντίον τῆς καλῆς πίστεως ἐδ
*12* ἡ ἐντολή. Ἐάν τις ἔγραψεν εἰς
λον του ἐπιστολὴν τοιαύτην «σὲ πα
καλῶ, ἔχε τὸν φίλον μου Σεξτίλιον Κ
σέντην συνιστώμενόν [σοι παρ' ἐμοῦ
δὲν θέλει ἐνέχεσθαι ἐξ ἐντολῆς, δι
μᾶλλον συνιστῶντος ἀνθρώπου παρὰ
*13* τελλομένου εἶνε τὰ γραφέντα. Ἰ
τις ἐνετείλατο νὰ δανεισθῶσι χρήμο
εἰς υἱὸν ὑπεξούσιον οὐχὶ ἐναντίον
συγκλητικοῦ δόγματος λαμβάνον
ἀλλ' ἐκ τοιούτου λόγου, ἕνεκα τοῦ ὁπ
ἐκ τοῦ χρηματίου ἢ τοῦ εἰς ἴδιον
λος καταναλωθέντος ἢ [διὰ τῆς ἀγωγ
ὅ,τι κατὰ κέλευσιν ὁ πατὴρ θὰ ἐνείχε
— θέλει εἶσθαι ἰσχυρὰ ἡ ἐντολή. μ
λον τούτου, λέγω, ἐάν, ἐνῷ ἀμφέβ
λον ἂν ἐναντίον τοῦ συγκλητικοῦ δ
ματος ἤθελε λάβει ἢ ὄχι, μηδ' ἤθε
δώσει εἰς [ὑπεξούσιον] ἐναντίον
συγκλητικοῦ δόγματος λαμβάνοντα
παρενέβη τις λέγων ὅτι δὲν λαμβά
[ὁ ὑπεξούσιος] ἐναντίον τοῦ συγκλη
κοῦ δόγματος, καὶ «ἐπὶ κινδύνῳ ἐ
δάνεισον» εἶπεν, «καλῶς δανείζεις»
φρονῶ ὅτι λαμβάνει χώραν ἐντολὴ
*14* ἐνέχεται ἐκεῖνος ἐκ τῆς ἐντολῆς. Ἐ
ἀφοῦ ἐγένετο δάνειον δώσω ἐντολήν
τὸν πιστωτὴν νὰ δανείσῃ, οὐδεμία ὑπ
χει ἐντολή, ὀρθότατα ὁ Παπινια
λέγει· βεβαίως ἐὰν δώσω σοι ἐντο
ν' ἀναμένῃς καὶ νὰ μὴ βιάζῃς τὸν ὀ

mandavero tibi, ut ei des interallum, periculoque meo pecuniam ore dicam, verum puto omne nominis periculum debere ad man-

5 datorem pertinere. Idem ait. i tutor mandet suscipi vel proba- i nomen quod fecerat, teneri eum andati, scilicet quondam pupillo

6 suo vel curatori ejus. Si man- avero exigendam pecuniam,dein- e voluntatem mutavero, an sit andati actio vel mihi vel heredi eo? et ait Marcellus cessari man- ati actionem, quia extinctum est andatum finita voluntate. quod i mandaveris exigendam, deinde rohibuisti, exactamque recepisti,

7 debitor liberabitur. Idem Marellus scribit, si, ut post mortem bi monumentum fieret,quis mandavit, heres ejus poterit mandati gere. illum vero qui mandatum scepit, si sua pecunia fecit,puto gere mandati, si non ita ei mandatum est, ut sua pecunia faceret onumentum. potuit enim agere iam cum eo qui mandavit, ut si- i pecuniam daret ad faciendum, maxime si iam quaedam ad ciendum paravit.

13 *GAIUS* Idem est et si mandavi tibi, ut post mortem meam eredibus meis emeres fundum.

14 *ULPIANUS* Heredem fideiussoris, si solverit, habere mandati ctionem dubium non est. sed si endiderit hereditatem et emptor olverit, an habeat mandati actio-

λέτην εἰς πληρωμήν, ὥστε νὰ δώσῃς αὐτῷ προθεσμίαν, λέγων ὅτι ἐπὶ κινδύνῳ μου θὰ εἶνε τὰ χρήματα, ὀρθὸν θεωρῶ ὅτι πᾶς ὁ τῆς πιστώσεως κίνδυνος δέον εἰς τὸν ἐντολέα ν' ἀποβλέπῃ.

15 Ὁ αὐτὸς λέγει, ἐὰν ἐπίτροπος ἤθελε δώσει ἐντολὴν νὰ γείνῃ ἀναδοχὴ ἢ ἐπιδοκιμασία πιστώσεως, ἣν ἐποίησεν, ἐνέχεται οὗτος ἐκ τῆς ἐντολῆς ἀπέναντι, ἐννοεῖται, τοῦ ποτε ἐπιτροπευομένου

16 αὐτοῦ ἢ τοῦ κηδεμόνος τούτου. Ἐὰν δώσω ἐντολὴν νὰ εἰσπραχθῶσι χρήματα, εἶτα δὲ μεταβάλω θέλησιν, ἆρά γε ὑπάρχει ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγὴ εἴτε ὑπὲρ ἐμοῦ εἴτε τοῦ κληρονόμου μου; λέγει λοιπὸν ὁ Μάρκελλος ὅτι ἀργεῖ ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή, διότι ἐξηλείφθη ἡ ἐντολὴ παυσάσης τῆς θελήσεως. ἂν ὅμως ἔδωκας ἐντολὴν νὰ εἰσπραχθῶσιν, εἶτα δ' ἠμπόδισας, τὰ εἰσπραχθέντα δ' ἐδέχθης, ὁ ὀφειλέτης θέλει ἀπαλλα-

17 γῇ. Ὁ αὐτὸς Μάρκελλος γράφει, ἐάν τις ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ γείνῃ μετὰ τὸν θάνατόν του μνημεῖον, ὁ κληρονόμος αὐτοῦ θὰ δύναται νὰ ἐναγάγῃ ἐκ τῆς ἐντολῆς. ἐκεῖνος ὅμως ὅστις τὴν ἐντολὴν ἀνεδέχθη, ἐὰν δι' ἰδίων χρημάτων ἐποίησεν, ἐνάγει φρονῶ ἐκ τῆς ἐντολῆς, ἐὰν μὴ ἐδόθη αὐτῷ τοιαύτη ἐντολή, ὥστε δι' ἰδίων χρημάτων νὰ ποιήσῃ τὸ μνημεῖον. διότι ἠδύνατο νὰ ἐναγάγῃ καὶ ἐκεῖνον, ὅστις ἔδωκε τὴν ἐντολήν, ὥστε νὰ δώσῃ αὐτῷ τὰ πρὸς κατασκευὴν χρήματα, μάλιστα ἐὰν ἤδη τινὰ πρὸς κατασκευὴν ἡτοίμασε.

13 *ΓΑΪΟΣ* Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ἂν ἐνετειλάμην σοι, μετὰ τὸν θάνατόν μου ν' ἀγοράσῃς διὰ τοὺς κληρονόμους μου ἀγρόν.

14 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὅτι ὁ κληρονόμος ἐγγυητοῦ, ἐὰν κατέβαλεν, ἔχει τὴν τῆς ἐντολῆς ἀγωγήν, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία. ἀλλ' ἐὰν ἐπώλησε τὴν κληρονομίαν, καὶ ὁ ἀγοραστὴς κατέβαλεν, ἐρω-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

nem, quaeritur. et Julianus libro tertio decimo scribit idcirco heredem habere mandati actionem, quia tenetur judicio ex empto, ut praestet actiones suas idcircoque competere ex empto actionem, quia

τᾶται ἂν ἔχῃ [καὶ τότε] τὴν τῆς ἐν
λῆς ἀγωγήν. ὁ Ἰουλιανὸς λοιπὸν
βιβλ. ιγ' γράφει ὅτι διὰ τοῦτο ὁ κ
ρονόμος ἔχει τὴν τῆς ἐντολῆς ἀγωγ
διότι ἐνέχεται διὰ τῆς ἐξ ἀγοράσ
ἀγωγῆς, ὅπως ἐκχωρήσῃ τὰς ἑαυ
ἀγωγάς, διὰ τοῦτο δ' ἁρμόζει ἡ ἐκ
ἀγοράσεως ἀγωγή, διότι δύναται

1 potest praestare. Si fideiussori duo heredes extiterint et alter eorum a coherede emerit hereditatem, deinde omne quod defunctus fideiusserat stipulatori solverit, habebit aut ex stipulatu aut ex empto obligatum coheredem suum: idcirco is mandati actionem habebit.

1 ἐκχωρήσῃ. Ἐὰν δύω ἀνεδείχθη
κληρονόμοι ἐγγυητοῦ, ὁ εἷς δ' αὐ
παρὰ τοῦ συγκληρονόμου ἠγόρασε
κληρονομίαν, εἶτα δὲ πᾶν ὅ,τι ὁ ἀ
θανὼν εἶχεν ἐγγυηθῆ, εἰς τὸν ἐπερω
σαντα κατέβαλε, θέλει· ἔχει εἴτε
ἐξ ἐπερωτήσεως, εἴτε τὴν ἐκ τῆς
λήσεως ἀγωγὴν κατὰ τοῦ συγκληρ
μου αὐτοῦ· διὰ τοῦτο οὗτος θέλει
τὴν τῆς ἐντολῆς ἀγωγήν.

15 *PAULUS* Si mandassem tibi, ut fundum emeres, postea scripsissem, ne emeres, tu, antequam scias me vetuisse, emisses, mandati tibi obligatus ero, ne damno adficiatur is qui suscipit mandatum.

15 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἐνετειλάμην
ν' ἀγοράσῃς ἀγρόν, εἶτα δ' ἔγραψα
μὴ ἀγοράσῃς, σὺ δὲ πρὶν ἢ μάθῃς
ἐγὼ ἠμπόδισα, ἠγόρασας, θέλω ἐν
σθαι ἐκ τῆς ἐντολῆς ἀπέναντί
ὅπως μὴ ὑφίσταται βλάβην ὁ ἀνα
χόμενος ἐντολήν.

16 *ULPIANUS* Si quis mihi mandaverit in meo aliquid facere et fecero, quaesitum est, ad sit mandati actio. et ait Celsus libro septimo digestorum hoc respondisse se, cum Aurelius Quietus hospiti suo medico mandasse diceretur, ut in hortis ejus quos Ravennae habebat, in quos omnibus annis secedere solebat, sphaeristerium et hypocausta et quaedam ipsius valetudini apta sua inpensa faceret: deducto igitur, quanto sua aedificia pretiosiora fecisset, quod amplius impendisset posse eum mandati judicio persequi.

16 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις ἐνετείλ
μοι νὰ ποιήσω τι ἐπὶ τῆς περιου
μου, καὶ ποιήσω, ἠρωτήθη, ἂν ὑπά
ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή. λέγει λοιπ
Κέλσος ἐν βιβλ. ζ' τῶν πανδεκτῶν
οὕτως ἀπήντησεν αὐτός, ὅτε ὁ Α
λιος Κοίητος ἐλέγετο ὅτι εἰς τὸν
ζόμενον ὑπ' αὐτοῦ ἰατρὸν ἐνετείλ
ἐν τοῖς κήποις αὐτοῦ [τοῦ ἰατροῦ],
ἐν Ῥαβέννᾳ εἶχεν, εἰς οὓς κατ'
συνείθιζεν [ὁ Κοίητος] ν' ἀποχωρῇ
κατασκευάσῃ [ὁ ἰατρὸς] δι' ἐξόδων
σφαιριστήριον καὶ ὑπόκαυστα καὶ ἄ
τινὰ εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ [Κοιήτου]
τάλληλα. ἀφαιρουμένου λοιπὸν [το
του], ὅσον τὰ οἰκοδομήματα αὐ
[τοῦ ἰατροῦ] πολυτιμότερα εἶχε π
σει, τὸ ὑπερβάλλον τῆς δαπάνης
νατο οὗτος διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐ

17 *PAULUS* Si mandavero tibi, t a Titio decem exigeres, et ante xacta ea mandati tecum egero,si nte rem judicatam exegeris, con- emnandum te esse constat.

17 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἐνετειλάμην σοι, νὰ εἰσπράξῃς παρὰ τοῦ Τιτίου δέκα, καὶ πρὸ τῆς εἰσπράξεως αὐτῶν ἐναγάγω σε ἐκ τῆς ἐντολῆς, ἐὰν πρὸ τοῦ πέρατος τῆς δίκης ἤθελες εἰσπράξει, γνωστὸν ὅτι πρέπει νὰ καταδικάζησαι.

18 *ULPIANUS* Qui patitur ab io mandari, ut sibi credatur, andare intellegitur.

18 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ ἐπιτρέπων νὰ ἐνταλθῇ παρ' ἄλλου, ὅπως χορηγηθῇ δάνειον εἰς ἐκεῖνον, θεωρεῖται ὅτι ἐντέλλεται.

19 *IDEM* Si servus meus de se- et emendo mandaret, ut redima- ur, Pomponius eleganter tractat, n is, qui servum redemerit, ultro onvenire possit venditorem, ut rvum recipiat, quoniam manda- actio ultro citroque est. sed es- iniquissimum Pomponius ait facto servi mei cogi me servum cipere, quem in perpetuum alie- ri volueram, nec magis in hunc sum debeo mandati teneri,quam eum tibi venderem.

19 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν δοῦλός μου ἤθελε δώσει ἐντολὴν περὶ ἀγοράσεως ἑαυτοῦ, ὥστε νὰ ἐξαγορασθῇ, ὁ Πομπώνιος ἐπιτυχῶς ἐξετάζει, ἂν ὁ ἐξαγοράσας τὸν δοῦλον δύναται ἐκ μέρους του νὰ ἐναγάγῃ τὸν πωλητήν, ὥστε ν' ἀναλάβῃ τὸν δοῦλον, καθόσον ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγὴ εἶνε ἀμοιβαία. ἀλλ' εἶνε ἀνισώτατον, λέγει ὁ Πομπώνιος, ἐκ πράξεως τοῦ δούλου μου ν' ἀναγκάζωμαι ἐγὼ ν' ἀναλαμβάνω τὸν δοῦλόν μου, ὃν διηνεκῶς ἠθέλησα ν' ἀπαλλοτριώσω, οὐδὲ πρέπει ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ νὰ ἐνέχωμαι ἐκ τῆς ἐντολῆς [ὅπως ἀναλάβω], οὕτως ὡς [δὲν ἐνέχομαι] νὰ πωλήσω σοι αὐτόν.

20 *PAULUS* Ex mandato apud um qui mandatum suscepit nihil emanere oportet, sicuti nec dam- um pati debet, si exigere faene- ratam pecuniam non potuit.Fide- ussori negotiorum gestorum est ctio, si pro absente fideiusserit: am mandati actio non potest com- etere, cum non antecesserit man- atum.

20 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐκ τῆς ἐντολῆς παρ' ἐκείνῳ, ὅστις ἀνεδέχθη ἐντολήν, οὐδὲν πρέπει νὰ μένῃ, ὡς οὐδὲ ζημίαν πρέπει νὰ ὑφίσταται, ἐὰν μὴ ἠδυνήθη νὰ εἰσπράξῃ τοκισθέντα χρήματα. Ὁ ἐγγυητὴς ἔχει τὴν ἀγωγὴν τῆς διοικήσεως ὑποθέσεων, ἐὰν ὑπὲρ ἀπόντος ἠγγυήθη· διότι ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγὴ δὲν δύναται ν' ἁρμόζῃ, ἀφοῦ μὲν προηγήθη ἐντολή.

21 *ULPIANUS* Cum mandatu a- ieno pro te fideiusserim, non pos- um adversus te habere actionem andati, quemadmodum qui alie- um mandatum intuitus spopon- it. sed si non utique unius, sed triusque mandatum intuitus id

21 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν κατ' ἐντολὴν ἄλλου ὑπὲρ σοῦ ἠγγυήθην, δὲν δύναμαι ἐναντίον σοῦ νὰ ἔχω τὴν ἀγωγὴν τῆς ἐντολῆς, ὡς [ἐκεῖνος] ὅστις ἀποβλέπων εἰς ἀλλοτρίαν ἐντολὴν ὑπεσχέθη. ἀλλ' ἐὰν οὐχὶ μόνον εἰς ἑνός, ἀλλ' εἰς δύω τὴν ἐντολὴν ἀπιδὼν ἐποίησα τοῦ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

fecerim, habebo mandati actionem etiam adversus te,quemadmodum, si duo mihi mandassent ut tibi crederem, utrumque haberem obligatum.

22 *PAULUS* Si mandavero tibi, ut pro me in diem fideiubeas tuque pure fideiusseris et solveris, utilius respondebitur interim non esse tibi mandati actionem, sed

1 cum dies venerit. Item tractatum est, si, cum in diem deberem, mandatu meo in diem fideiusseris et ante diem solveris an statim habeas mandati actionem. et quidam putant presentem quidem esse mandati actionem, sed tanti minorem, quanti mea intersit superveniente die solutum fuisse. sed melius est dici interim nec huius summae mandati agi posse, quando nonnullum adhuc commodum meum sit, ut nec hoc ante

2 diem solvam. Interdum evenit, ut meum negotium geram et tamen utilem habeam mandati actionem: veluti cum debitor meus periculo suo debitorem suum mihi delegat aut cum rogatu fideiussoris cum reo experior: nam quamvis debitum meum persequar, nihilo minus et illius negotium gero: igitur quod minus servavero,

3 consequar mandati actione. Si hi, quorum res veneunt quas pignori dederunt,supposuerunt emptores et eis emendas res mandent, mandatum intellegitur, licet quantum ad meram rationem mandatum non constitit: nam cum rem

τ›, θέλω ἔχει τὴν ἀγωγὴν τῆς ἐντολ
καὶ ἐναντίον σοῦ, ὡς ἐὰν δύω εἶχον δ
σει εἰς ἐμὲ ἐντολὴν νά σοι δανείσω,
κάτερον θέλω ἔχει ἐνεχόμενον.

22 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἐνετειλάμην
νὰ ἐγγυηθῇς ὑπὲρ ἐμοῦ ὑπὸ ἡμέραν,
δὲ ἁπλῶς ἠγγυήθης καὶ ἐπλήρωσα
μᾶλλον ὠφελίμως θέλει λεχθῆ, ὅτι
τῷ μεταξὺ δὲν ἔχεις τὴν τῆς ἐντολ
ἀγωγήν, ἀλλ' ὅταν ἡ ἡμέρα φθάσ
1 Ὡσαύτως ἐξητάσθη, ἐάν, ἐνῷ ὑ
ἡμέραν ὤφειλον, κατ' ἐντολήν μου ὑ
ἡμέραν ἠγγυήθης καὶ πρὸ τῆς ἡμέρ
ἐπλήρωσας, ἔχεις ἆρά γε ἀμέσως τ
τῆς ἐντολῆς ἀγωγήν; τινὲς μὲν φρον
σιν ὅτι ἀμέσως ὑπάρχει ἡ τῆς ἐντολ
ἀγωγή, ἀλλὰ κατὰ τοσοῦτον ὀλιγώ
ρον, ὅσον μὲ ἐνδιαφέρει νὰ ἐγίνετο
καταβολὴ κατὰ τὴν ἐπέλευσιν τῆς ἡμ
ρας. καλλίτερον ὅμως εἶνε νὰ λεχθ
ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ οὐδὲ διὰ τοῦτο
ποσὸν δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ τῆς ἐντ
λῆς ἀγωγή, ἀφοῦ ὑπάρχῃ εἰσέτι ὄφ
λός τι δι' ἐμέ, ὥστε μηδὲ τοῦτο π
2 τῆς ἡμέρας νὰ καταβάλω. Ἐνίο
συμβαίνει ὥστε ἰδικήν μου ὑπόθεσιν
διοικῶ, καὶ ὅμως νὰ ἔχω ὠφέλιμον
τῆς ἐντολῆς ἀγωγήν. ὡς ἐὰν ὀφειλέτ
μου ἐπὶ κινδύνῳ αὐτοῦ ὀφειλέτην τ
ἀντιδίδῃ μοι, ἢ ὅταν κατὰ παράκλ
σιν τοῦ ἐγγυητοῦ ἐνάγω τὸν πρωτοφ
λέτην· διότι καίτοι τὸ εἰς ἐμὲ ὀφειλ
μενον ἐπιδιώκω, οὐδὲν ἧττον καὶ ὑπ
θεσιν ἐκείνου διοικῶ· λοιπὸν ὅ,τι ὀλ
γώτερον [τοῦ ὀφειλομένου] ἤθελον λα
βει, δύναμαι νὰ ἐπιδιώξω διὰ τῆς ἀγω
3 γῆς τῆς ἐντολῆς. Ἐὰν ἐκεῖνοι,
τὰ ὡς ἐνέχυρον δοθέντα πράγματα πω
λοῦνται, ὑπέβαλον ἀγοραστὰς καὶ ἐ
τέλλωνται αὐτοῖς νὰ ἀγοράσωσι τ
πράγματα, θεωρεῖται ἐντολή, καίτ
κατὰ καθαρὰν λογικὴν ἐντολὴ δ
ὑπάρχει· διότι ὅταν πρᾶγμα ἰδικόν σ

am emas, nulla emptio est in tua

persona rei tuae. Julianus scrip-
t mandati obligationem consiste-
e etiam in rem ejus qui manda-
m suscipit ex eo maximum pro-
ri, quod, si pluribus heredibus
ndentibus uni mandavero, ut
m hereditariam emeret, etiam
o ea parte, qua heres sit, obli-
tur mandati actione et obligat:
sane si ille propter hoc extra-
o rem non addixerit, quod man-
tum susceperat, ex bona fide es-
praestare ei pretium, quanti
ndere poterat: et contra si emp-
r ad emptionem rei sibi neces-
riae idcirco non accesserat, quod
redi praecepisset[1] se ei emptu-
m, aequissimum esse mandati
dicio praestari, quanti ejus in-

terfuit emptam rem habere. Is
ius bona publicata sunt manda-
alicui potest, ut ea emat, et, si
erit, utilis erit mandati actio,
non praestet fidem: quod ideo
ceptum est, quia publicatis bonis
idquid postea adquiritur, non

sequitur fiscum. Qui aedem sa-
am spoliandam, hominem vulne-
ndum, occidendum mandatum[2]
scipiat, nihil mandati judicio
nsequi potest propter turpitu-
dinem mandati. Si tibi centum
dero, ut ea Titio dares, tuque
n dederis, sed consumpseris, et
ndati et furti teneri te Procu-
s ait: aut[3], si ita dederim, ut

(1) heres recepisset (Hal.)
(2) διαγρ. (Mo.) — (3) at

ἀγοράζῃς, οὐδόλως ὑπάρχει ἀγόρασις τοῦ ἰδικοῦ σου πράγματος ὡς πρὸς τὸ 4 πρόσωπόν σου. Ὁ Ἰουλιανὸς ἔγραψεν ὅτι, τὸ ὅτι ἡ τῆς ἐντολῆς ἐνοχὴ συνίσταται καὶ ὡς πρὸς πρᾶγμα ἐκείνου, ὅστις ἀνεδέχθη ἐντολήν, ἀποδεικνύεται ἐκ τούτου μάλιστα ὅτι, ἐὰν πολλῶν κληρονόμων πωλούντων εἰς ἕνα δώσω ἐντολὴν ν' ἀγοράσῃ πρᾶγμα τῆς κληρονομίας, καὶ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, καθ' ὃ εἶνε κληρονόμος, ἐνέχεται ἐκ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς, καὶ ὑποχρεοῖ [ἐμέ]· καὶ βεβαίως ἐὰν ἐκεῖνος δὲν ἤθελε πωλήσει τὸ πρᾶγμα εἰς τρίτον ἐκ τούτου, ὅτι εἶχεν ἀναδεχθῇ τὴν ἐντολήν, ἡ καλὴ πίστις ἀπαιτεῖ νὰ παράσχω αὐτῷ τὸ τίμημα, ἀνθ' οὗ ἠδύνατο νὰ πωλήσῃ· καὶ τοὐναντίον ἐὰν ἀγοραστὴς δὲν εἶχε προβῇ εἰς τὴν ἀγόρασιν τοῦ ἀναγκαίου αὐτῷ πράγματος διὰ τοῦτο, ὅτι ὁ κληρονόμος εἶχεν ἀναδεχθῇ αὐτὸς οὗτος ν' ἀγοράσῃ, ἰσώτατον εἶνε διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς νὰ παρέχηται ὅ,τι ἐνδιέφερεν ἐκεῖνον νὰ εἶχεν ἀγοράσει τὸ 5 πρᾶγμα. Ἐκεῖνος, οὗτινος τὰ πράγματα ἐδημεύθησαν, δύναται νὰ δώσῃ ἐντολὴν εἴς τινα ν' ἀγοράσῃ αὐτά, καί, ἂν ἠγόρασε, θέλει εἶσθαι ὠφέλιμος ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή, ἐὰν μὴ τηρῇ τὴν συμφωνίαν· τοῦτο δ' ἐγένετο δεκτὸν διὰ τοῦτο, καθόσον ὅ,τι μετὰ τὴν δήμευσιν τῶν πραγμάτων ἀποκτᾶται, δὲν 6 ἀνήκει εἰς τὸ δημόσιον. Ὅστις ἀναδέχεται νὰ λεηλατήσῃ ναὸν ἱερόν, νὰ τραυματίσῃ, [ἢ] φονεύσῃ ἄνθρωπον, οὐδὲν δύναται διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς ν' ἀποκτήσῃ ἕνεκα τῆς αἰσχρότη-7 τος τῆς ἐντολῆς. Ἐάν σοι δώσω ἑκατόν, ἵνα ταῦτα εἰς τὸν Τίτιον δώσῃς, σὺ δὲ δὲν ἔδωκας, ἀλλὰ κατηνάλωσας, καὶ ἐκ τῆς ἐντολῆς καὶ ἐκ τῆς κλοπῆς ἐνέχεσαι, λέγει ὁ Πρόκουλος· ὅμως ἂν σοι ἔδωκα οὕτως, ὥστε νὰ δώσῃς ὅσα ἤθελες, ἐκ μόνης τῆς ἐντολῆς [ἐνέχεσαι].

quae velles dares, mandati tan-
8 tummodo. Si mandaverim servo tuo, ut quod tibi debeam solveret meo nomine, Neratius scribit, quamvis mutuatus servus pecuniam rationibus tuis quasi a me receptam intulerit, tamen, si nummos a creditore non ita acceperit, ut meo nomine daret, nec liberari me nec te mandati mecum acturum: quod si sic mutuatus sit, ut pecuniam nomine daret, utrumque contra esse: nec referre, alius quis an idem ipse servus nomine tuo quod pro me solvebatur acceperit. et hoc verius est, quoniam quotiens suos nummos accipit creditor, non

9 contingit liberatio debitori. Fugitivus meus cum apud furem esset, pecuniam adquisiit et ex ea servos paravit eosque Titius per traditionem a venditore accepit. Mela ait mandati actione me consecuturum, ut restituat mihi Titius[1], quia servus meus mandasse Titio videbatur, ut per traditionem acciperet, si modo rogatu servi hoc fecerit: quod si sine voluntate ejus venditor Titio tradiderit, tunc posse me ex empto agere, ut mihi eos venditor traderet, venditoremque per condictionem a Titio repetiturum, si servos tradiderit Titio quos non debuerit,

10 cum dehere se existimaret. Si

(1) servos προσθ. (Mo.)

8 Ἐὰν ἔδωκα ἐντολὴν εἰς δοῦλόν σ
νὰ καταβάλῃ ἐν ὀνόματί μου, ὅ,τι
ὀφείλω, ὁ Νεράτιος γράφει ὅτι, καί
ὁ δοῦλος δανεισθεὶς τὰ χρήματα κα
λόγισε ταῦτα εἰς τοὺς λογαριασμ
σου, ὡσεὶ παρ' ἐμοῦ ἐλήφθησαν, ὅμ
ἐὰν τὰ χρήματα παρὰ τοῦ πιστωτοῦ
ἔλαβεν οὕτως, ὥστε ἐν ὀνόματί μου
δώσῃ, οὔτε ἐγὼ ἀπαλλάσσομαι, ο
σὺ θέλεις ἐγείρει ἐναντίον μου τὴν
ἐντολῆς ἀγωγήν. ἀλλ' ἐὰν οὕτως ἐδ
νείσθη, ὥστε νὰ δώσῃ τὰ χρήματα
ὀνόματί μου, ἑκάτερον ἔχει ἀντιθέτ
οὐδὲ διαφέρει, ἂν ἄλλος τις ἢ ὁ αὐ
οὗτος δοῦλος ἐν ὀνόματί σου ἔλαβεν
ὑπὲρ ἐμοῦ κατεβάλλετο. τοῦτο δ' ἀ
ἀληθέστατον, καθόσον ὁσάκις ὁ
στωτὴς ἰδικά του* χρήματα λαμβ
νει, δὲν ἐπέρχεται ἀπαλλαγὴ τοῦ
9 φειλέτου. [Δοῦλός] μου φυγὰς
ἦτο παρὰ τῷ κλέπτῃ, ἀπέκτησε χ
ματα καὶ δι' αὐτῶν ἠγόρασε δούλ
τούτους δ' ὁ Τίτιος ἔλαβε διὰ παρα
σεως παρὰ τοῦ πωλητοῦ. ὁ Μέλας
γει ὅτι θέλω ἀποκτήσει τὴν τῆς ἐν
λῆς ἀγωγήν, ὥστε νά μοι ἀποκα
στήσῃ ὁ Τίτιος τοὺς δούλους, καθό
ὁ δοῦλός μου θεωρεῖται ὅτι ἔδωκεν
τολὴν εἰς τὸν Τίτιον νὰ λάβῃ [τοὺς δ
λους] διὰ παραδόσεως, ἀρκεῖ νὰ ἔπρ
τοῦτο κατὰ παράκλησιν τοῦ δούλου.
ὅμως ἄνευ τῆς θελήσεως τούτου πα
δωκεν ὁ πωλητὴς εἰς τὸν Τίτιον, τ
δύναμαι νὰ ἐναγάγω ἐκ τῆς ἀγορά
ως, ὥστε νά μοι παραδώσῃ αὐτοὺ
πωλητής, ὁ δὲ πωλητὴς δι' ἀπαι
σεως θέλει ἀναζητήσει ἀπὸ τὸν Τίτ
ἐὰν παρέδωκεν εἰς τὸν Τίτιον τοὺς δ
λους, οὓς δὲν ὤφειλεν, ἐνῷ ἐνόμιζεν
10 ὤφειλεν. Ἐὰν ὁ διαχειριστὴς περι
σίας [πτωχεύσαντος] ἐποίησε μὲν τ

* τὰ παρὰ τρίτου εἰς τὸν δοῦλον διδόμενα
νήκουσιν εἰς τὸν κύριον τοῦ δούλου (ἐκτὸ
ἐδόθησαν ἐν ὀνόματι τοῦ ὀφειλέτου).

curator bonorum venditionem quidem fecerit, pecuniam autem creditoribus non solverit, Trebatius Ofilius Labeo responderunt his qui praesentes fuerunt competere adversus eum mandati actionem, his autem qui absentes fuerunt negotiorum gestorum actionem esse. atquin si praesentium mandatum exsecutus id egit, negotiorum gestorum actio absentibus non est nisi forte adversus eos qui mandaverunt curatori, tamquam si negotia absentium gesserint: quod si, cum soli creditores se esse existimarent, id mandaverint, in factum actio absentibus danda est in
11 eos qui mandaverint. Sicut autem liberum est mandatum non suscipere, ita susceptum consummari oportet, nisi renuntiatum sit (renuntiari autem ita potest, ut integrum ius mandatori reservetur vel per se vel per alium eandem rem commode explicandi) aut si redundet in eum captio qui suscepit mandatum et quidem si is cui mandatum est ut aliquid mercaretur mercatus non sit neque renuntiaverit se non empturum idque sua, non alterius culpa fecerit, mandati actione teneri eum convenit: hoc amplius tenebitur, sicuti Mela quoque scripsit, si eo tempore per fraudem renuntiaverit, cum iam recte emere non posset[1].

23 *HERMOGENIANUS* Sane si valetudinis adversae vel capitalium inimicitiarum

24 *PAULUS* seu ob inanes rei actiones

25 *HERMOGENIANUS* seu ob

(1) posses (Mo.)

λησιν, χρήματα ὅμως εἰς τοὺς πιστωτὰς δὲν κατέβαλεν, ὁ Τρεβάτιος, Ὀφίλιος, Λαβέων ἀπήντησαν ὅτι εἰς τοὺς παρόντας ἁρμόζει ἐναντίον ἐκείνου ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή, διὰ δὲ τοὺς ἀπόντας ὑπάρχει ἡ τῆς διοικήσεως ὑποθέσεων ἀγωγή· ἂν ὅμως ἐκτελῶν ἐντολὴν τῶν παρόντων ἔπραξεν ἐκεῖνο, δὲν ὑπάρχει διὰ τοὺς ἀπόντας ἡ τῆς διοικήσεως ὑποθέσεων ἀγωγή, ἐκτὸς ἴσως ἐναντίον ἐκείνων, οἵτινες ἔδωκαν ἐντολὴν εἰς τὸν διαχειριστήν, ὡσεὶ εἶχον διοικήσει ὑποθέσεις τῶν ἀπόντων· ἂν ὅμως νομίζοντες ὅτι εἶνε οἱ μόνοι πιστωταὶ ἔδωκαν τὴν ἐντολήν, ἡ ἐκ τοῦ γεγονότος ἀγωγὴ δέον νὰ δοθῇ εἰς τοὺς ἀπόντας κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἔδωκαν τὴν ἐντο-
11 λήν. Ὡς δὲ εἶνε ἐλεύθερον νὰ μὴ ἀναλαμβάνῃ τις ἐντολήν, οὕτω πρέπει τὴν ἀναληφθεῖσαν ν' ἀποπερατοῖ, ἐκτὸς ἂν ἐδήλωσε παραίτησιν (νὰ παραιτηθῇ δὲ οὕτω δύναται, ὥστε ἀκέραιον νὰ τηρῆται τὸ δίκαιον τοῦ ἐντολέως τοῦ νὰ ἐκτελέσῃ εὐχερῶς εἴτε δι' ἑαυτοῦ εἴτε δι' ἄλλου τὸ αὐτὸ πρᾶγμα), ἢ ἂν ἐπέρχηται ζημία εἰς τὸν ἀναλαβόντα τὴν ἐντολήν· καὶ μάλιστα ἐὰν ὁ ἐνταλθεὶς νὰ ἀγοράσῃ τι δὲν ἠγόρασε, μηδὲ ἐδήλωσε ὅτι δὲν θέλει ἀγοράσει, ἔπραξε δὲ τοῦτο ἐξ ἰδίου πταίσματος οὐχὶ ἀλλοτρίου, ἁρμόζει νὰ ἐνέχηται οὗτος ἐκ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς· πλέον τούτου θέλει ἐνέχεσθαι, καθὰ καὶ ὁ Μέλας ἔγραψεν, ἐὰν ἐκ δόλου ἐδήλωσε παραίτησιν τότε, ὅτε δὲν θὰ ἠδύνασο ν' ἀγοράσῃς ἐπωφελῶς.

23 *ΕΡΜΟΓΕΝΙΑΝΟΣ* Βεβαίως ἐὰν ἕνεκα νόσου ἢ θανασίμου ἔχθρας

24 *ΠΑΥΛΟΣ* εἴτε διὰ τὸ ἀνωφελὲς τῶν ἀγωγῶν

25 *ΕΡΜΟΓΕΝΙΑΝΟΣ* εἴτε δι' ἄλλην

aliam justam causam excusationes alleget, audiendus est.

26 *PAULUS* Inter causas omittendi mandati etiam mors mandatoris est : nam mandatum solvitur morte. si tamen per ignorantiam impletum est, competere actionem utilitatis causa dicitur. Julianus quoque scripsit mandatoris morte solvi mandatum, sed obli-

*1* gationem aliquando durare. Si quis debitori suo mandaverit, ut Titio solveret, et debitor mortuo eo, cum id ignoraret, solverit, li-
*2* berari eum oportet. Abesse intellegitur pecunia fideiussori etiam si debitor ab eo delegatus sit creditori, licet is solvendo non fuerit, quia bonum nomen facit creditor, qui admittit debitorem delegatum.
*3* Si is, qui fideiussori donare vult, creditorem ejus habeat debitorem suum eumque liberaverit, continuo aget fideiussor mandati, quatenus nihil intersit, utrum nummos solverit creditori an eum li-

*4* beraverit. Praeterea sciendum est non plus fideissorem consequi debere mandati judicio, quam quod
*5* solverit. Mandatu tuo fideiussi decem et procuratori creditoris solvi: si verus procurator fuit, statim mandati agam : quod si procu-

*6* rator non est, repetam ab eo. Non omnia, quae inpensurus non fuit mandator, imputabit, veluti quod

εὔλογον αἰτίαν προβάλλῃ λόγους ἀπαλ-
λαγῆς, δέον νὰ εἰσακούηται.

26 *ΠΑΥΛΟΣ* Μεταξὺ τῶν λόγων πα
ραιτήσεως τῆς ἐντολῆς εἶνε καὶ ὁ θά
νατος τοῦ ἐντολέως, διότι ἡ ἐντολ
λύεται διὰ τοῦ θανάτου. ἂν ὅμως ἔνε
κεν ἀγνοίας [τοῦ θανάτου] ἐπληρώθ
[ἡ ἐντολὴ] λέγεται ὅτι ὠφελείας ἕνεκα
ἀρμόζει ἡ ἀγωγή. ὡσαύτως ὁ Ἰουλια
νὸς ἔγραψεν ὅτι διὰ τοῦ θανάτου τ
ἐντολέως λύεται μὲν ἡ ἐντολη, ἀλλ'
*1* ἐνοχὴ ἐνίοτε διαρκεῖ. Ἐαν τις
ὀφειλέτην του ἐνετείλατο νὰ καταβά
εἰς τὸν Τίτιον, ὁ δ' ὀφειλέτης ἀγνοῶ
ὅτι ἐκεῖνος ἀπέθανε, κατέβαλε, δέον
*2* τος [ὁ Τίτιος] ν' ἀπαλλάσσηται. Θε
ρεῖται δ' ὅτι κατέβαλε τὰ χρήματα
ἐγγυητὴς καὶ ἂν τὸν ὀφειλέτην αὐτ
ἀντέδωκεν εἰς τὸν πιστωτήν, καίτοι δ
ἦτο ἀξιόχρεως, καθόσον καλὴν ἀπο
τητιν ποιεῖ ὁ πιστωτής, ὅστις δέχετ
*3* τὸν ἀντιδοθέντα ὀφειλέτην. Ἐ
ἐκεῖνος, ὅστις εἰς τὸν ἐγγυητὴν θέλῃ
δωρήσηται, ἔχῃ τὸν πιστωτὴν ἐκ
νου [ὅστις ἐδανείσθη] ὀφειλέτην ἑαυτο
καὶ τοῦτον (τὸν πιστωτὴν) ἀπήλλαξ
κατ' ἀκολουθίαν δύναται ὁ ἐγγυητ
νὰ ἐναγαγῃ [τὸν ὀφειλέτην] ἐκ τῆς
τολῆς, καθόσον οὐδόλως διαφέρει,
χρήματα κατέβαλεν [ὁ τρίτος] εἰς
πιστωτήν, ἢ τοῦτον ἀπήλλαξε [χρέοι
*4* Ἐκτὸς τούτων δέον νὰ γνωσθῇ
ὁ ἐγγυητὴς δὲν ὀφείλει ν' ἀποκτᾷ
ρισσότερον διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐν
*5* λῆς, παρ' ὅσον κατέβαλε. Κατ'
τολήν σου ἠγγυήθην διὰ δέκα καὶ
τέβαλον εἰς τὸν πληρεξούσιον τοῦ
στωτοῦ· ἐὰν μὲν ἦτο ἀληθὴς πληρεξ
σιος, ἀμέσως δύναμαι νὰ ἐναγάγω
ἐκ τῆς ἐντολῆς· ἂν ὅμως δὲν εἶνε πλη
ξούσιος, δύναμαι ν' ἀναζητήσω παρ'
*6* τοῦ. Οὐχὶ πάντα, ὅσα ὁ ἐντολοδ
χος δὲν θὰ ἐδαπάνα [ἂν μὴ ἀνεδέχε
τὴν ἐντολήν], θέλει καταλογίζει, λ

spoliatus sit a latronibus aut naufragio res amiserit vel languore suo suorumque adprehensus quaedam erogaverit: nam haec magis casibus quam mandato imputari

7 oportet. Sed cum servus, quem mandatu meo emeras, furtum tibi fecisset, Neratius ait mandati actione te consecuturum, ut servus tibi noxae dedatur, si tamen sine culpa tua id acciderit: quod si ego scissem talem esse servum nec praedixissem, ut possis praecavere, tunc quanti tua intersit, tan-

8 tum tibi praestari oportet. Faber mandatu amici sui emit servum decem et fabricam docuit, deinde vendidit eum viginti, quos mandati judicio coactus est solvere: mox quasi homo non erat sanus, emptori damnatus est: Mela ait non praestaturum id ei mandatorem, nisi posteaquam emisset sine dolo malo ejus hoc vitium habere coeperit servus. sed si iussu mandatoris eum docuerit, contra fore: tunc enim et mercedem et cibaria consecuturum, nisi si ut gratis doceret rogatus sit.

27 *GAIUS* Si quis alicui scripserit, ut debitorem suum liberet, seque eam pecuniam quam is debuerit, soluturum, mandati actione

1 tenetur. Si servum ea lege tibi tradidero, ut eum post mortem meam manumitteres, constitit obligatio: potest autem et in mea quoque persona agendi causa inter-

διότι ἐληστεύθη ὑπὸ ληστῶν, ἢ ἐν ναυαγίῳ ἀπώλεσε πράγματα, ἢ διότι ὑπὸ ἀρρωστίας ἑαυτοῦ ἢ τῶν ἰδικῶν του [προσώπων] καταληφθεὶς ἐδαπάνησε· διότι ταῦτα μᾶλλον εἰς τὴν τύχην παρὰ εἰς τὴν ἐντολὴν δέον ν' ἀποδίδῃ.

7 Ἀλλ' ἐὰν δοῦλος, ὃν κατ' ἐντολήν μου ἠγόρασας, ἐποίησέ σοι κλοπήν, ὁ Νεράτιος λέγει ὅτι διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς θέλεις ἐπιτύχει, ὥστε ὁ δοῦλος νὰ σοὶ ἐκδοθῇ ἀντὶ τῆς βλάβης, ἀρκεῖ ἄνευ πταίσματος νὰ συνέβη ἐκεῖνο· ἂν ὅμως ἐγὼ ἐγίνωσκον ὅτι ὁ δοῦλος ἦν τοιοῦτος καὶ δὲν τὸ προεῖπον, ὥστε νὰ δύνασαι νὰ προνοήσῃς, τότε

8 ὅσον εἶνε τὸ διαφέρον σου, τόσον πρέπει νά σοι καταβληθῇ. Τεχνίτης κατ' ἐντολὴν φίλου αὐτοῦ ἠγόρασε δοῦλον ἀντὶ δέκα [νομισμάτων], καὶ τὴν τέχνην ἐδίδαξεν, εἶτα δ' ἐπώλησεν αὐτὸν ἀντὶ εἴκοσιν, ἅτινα διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς ἠναγκάσθη νὰ καταβάλῃ· μετ' ὀλίγον ἐπειδὴ ὁ δοῦλος δὲν ἦτο ὑγιὴς κατεδικάσθη [ὁ τεχνίτης] ἀπέναντι τοῦ ἀγοραστοῦ· ὁ Μέλας λέγει ὅτι δὲν θέλει παράσχει τοῦτο εἰς αὐτὸν ὁ ἐντολεύς, ἐκτὸς ἂν ἀφοῦ ἠγόρασεν ἄνευ δόλου αὐτοῦ ἤρξατο ὁ δοῦλος νὰ ἔχῃ τὸ ἐλάττωμα τοῦτο. ἀλλ' ἐὰν κατά κέλευσιν τοῦ ἐντολέως ἐδίδαξεν ἐκεῖνον, τοὐναντίον θέλει συμβῇ· διότι τότε καὶ τὸν μισθὸν [τῆς διδαχῆς] καὶ τὰς τροφὰς θέλει λάβει [ὁ τεχνίτης], ἐκτὸς ἐὰν παρεκλήθη νὰ διδάξῃ δωρεάν.

27 *ΓΑΙΟΣ* Ἐάν τις ἔγραψεν εἰς ἕτερον ν' ἀπαλλάξῃ τὸν ὀφειλέτην αὐτοῦ, (τοῦ εἰς ὃν γράφει), ἐκεῖνος δὲ θὰ καταβάλῃ τὰ χρήματα, ἅτινα οὗτος (ὁ ὀφειλέτης) ὤφειλεν, ἐνέχεται ἐκ τῆς

1 ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς. Ἐάν σοι παραδώσω δοῦλον μὲ τὴν συμφωνίαν, νὰ τὸν χειραφετήσῃς μετὰ τὸν θάνατόν μου, ὑφίσταται ἐνοχή· δύναται δὲ καὶ ὡς πρὸς τὸ ἰδικόν μου πρόσωπον νὰ μεσο-

venire, veluti si paenitentia acta
2 servum reciperare velim. Qui mandatum suscepit, si potest id explere, deserere promissum officium non debet, alioquin quanti mandatoris intersit damnabitur: si vero intellegit explere se id officium non posse, id ipsum cum primum poterit debet mandatori nuntiare, ut is si velit alterius opera utatur: quod si, cum possit nuntiare, cessaverit, quanti mandatoris intersit tenebitur: si aliqua ex causa non poterit nuntia-
3 re, securus erit. Morte quoque ejus cui mandatum est, si is integro adhuc mandato decesserit, solvitur mandatum et ob id heres ejus, licet exsecutus fuerit mandatum, non habet manda-
4 ti actionem. Impendia mandati exsequendi gratia facta si bona fide facta sunt, restitui omnimodo debent, nec ad rem pertinet, quod is qui mandasset potuisset, si ipse negotium gereret, minus
5 impendere. Si mandatu meo Titio credideris et mecum mandati egeris, non aliter condemnari debeo, quam si actiones tuas, quas adversus Titium habes, mihi praestiteris. sed si cum Titio egeris, ego quidem non liberabor, sed in id dumtaxat tibi obligatus ero, quod a Titio servare non potueris.

28 *ULPIANUS* Papinianus libro tertio quaestionum ait mandatorem debitoris solventem ipso jure reum non liberare (propter mandatum enim suum solvit et suo

λαβήτη λόγος ἀγωγῆς, λ. χ. ἐὰν με
ταμεληθεὶς θέλω ν' ἀναλάβω τὸν δοῦ
2 λον. Ὅστις ἀνεδέχθη ἐντολήν, ἐὰ
δύναται νὰ διεξαγάγῃ ταύτην, ὀφειλ
νὰ μὴ καταλείπῃ τὴν ὑπηρεσίαν, ἠ
ὑπεσχέθη, ἄλλως καταδικάζεται εἰς
διαφέρον τοῦ ἐντολέως· ἂν ὅμως ἠ
ὅτι δὲν δύναται νὰ διεξαγάγῃ τὴν ὑπη
ρεσίαν ἐκείνην, ὀφείλει ν' ἀναγγέλλ
τοῦτο εὐθὺς ὡς δυνηθῇ εἰς τὸν ἐντολέ
ὥστε οὗτος ἐὰν θέλῃ νὰ μεταχειρισθ
τὴν ἐργασίαν ἑτέρου· διότι ἐαν, ἐ
ἠδύνατο ν' ἀναγγείλῃ, παρέλιπεν, θέλ
ἐνέχεσθαι εἰς τὸ διαφέρον τοῦ ἐντολέω
ἂν δ' ἔκτινος αἰτίας δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναγ
3 γείλῃ, εἶνε ἀσφαλής. Ὡσαύτως δ
τοῦ θανάτου ἐκείνου, εἰς ὃν ἐδόθη ἡ
τολή, ἐὰν οὗτος ἀπέθανε χωρὶς νὰ γεί
ἔναρξις [τῆς ἐκτελέσεως] τῆς ἐντολ
λύεται ἡ ἐντολή, καὶ διὰ τοῦτο ὁ κλ
ρονόμος αὐτοῦ, καίτοι ἐκτελέσας τ
ἐντολήν, δὲν ἔχει τὴν ἀγωγὴν τῆς
4 τολῆς. Αἱ δαπαναι αἱ πρὸς ἐκτέλ
σιν τῆς ἐντολῆς γενόμεναι, ἐὰν κα
τῇ πίστει ἐγένοντο, δέον ἐξάπαντ
ν' ἀποδίδωνται, οὐδ' ἔχει ἐπιρροήν,
ὅτι ὁ ἐντολεὺς θὰ ἠδύνατο, ἐὰν αὐ
οὗτος ἐδιοίκει τὴν ὑπόθεσιν, ὀλιγώτε
5 νὰ δαπανήσῃ. Ἐὰν κατ' ἐν
λήν μου ἐδάνεισας εἰς τὸν Τιτιον
κατ' ἐμοῦ ἐνήγαγες ἐκ τῆς ἐντολ
δὲν πρέπει νὰ καταδικασθῶ ἄλλ
παρ' ἐάν μοι ἐκχωρήσῃς τὰς ἀγω
σου, ἃς ἐναντίον τοῦ Τιτίου ἔχεις. ἀ
ἐὰν κατὰ τοῦ Τιτίου ἐνήγαγες, ἐ
μὲν δὲν θέλω ἀπαλλαγῇ, ἀλλὰ δι' ἐ
νο μόνον θέλω ἐνέχεσθαι ἀπέναντί σ
ὅπερ παρὰ τοῦ Τιτίου δὲν ἤθελες
νηθῇ νὰ λάβῃς.

28 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ Παπινιανὸς
βιβλ. γ' τῶν ζητημάτων λέγει ὅτι
ἐντολεὺς τοῦ ὀφειλέτου καταβάλλ
δὲν ἀπαλλάσσει αὐτοδικαίως τὸν π
τοφειλέτην (καθόσον διὰ τὴν ἐαυ

nomine) ideoque mandatori actiones putat adversus reum cedi debere.

29 *IDEM* Si fideiussor conventus, cum ignoraret non fuisse debitori numeratam pecuniam, solverit ex causa fideiussionis, an mandati judicio persequi possit id quod solverit, quaeritur. et si quidem sciens praetermiserit exceptionem vel doli vel non numeratae pecuniae, videtur dolo versari (dissoluta enim neglegentia prope dolum est): ubi vero ignoravit, nihil est quod ei imputetur. pari ratione et si aliqua exceptio debitori competebat, pacti forte conventi vel cujus alterius rei, et ignarus hanc exceptionem non exercebit, dici oportet mandati ei actionem competere: potuit enim atque debuit reus promittendi certiorare fideiussorem suum, ne forte ignarus solvat indebitum. Non male tractabitur, si, cum ignoraret fideiussor inutiliter se obligatum, solverit, an mandati actionem habeat. et si quidem factum ignoravit, recipi ignorantia ejus potest, si vero ius, aliud dici debet. Si cum debitor solvisset, ignarus fideiussor solverit, puto eum mandati habere actionem: ignoscendum est enim ei, si non divinavit debitorem solvisse: debitor enim debuit notum facere fideiussori iam se solvisse, ne forte creditor obrepat et ignorantiam ejus circumveniat et excutiat ei summam, in quam fideiussit. Hoc idem

29 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἐγγυητὴς ἐναχθείς, ἐνῷ ἠγνόει ὅτι δὲν εἶχον μετρηθῆ τὰ χρήματα εἰς τὸν ὀφειλέτην, κατέβαλεν ἕνεκα τῆς ἐγγυήσεως, ἐρωτᾶται ἂν δύναται διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς νὰ ἐπιδιώξῃ ὅ,τι κατέβαλεν. καὶ ἂν μὲν γινώσκων [τὴν μὴ μέτρησιν] παρέλιπε τὴν ἔνστασιν εἴτε τοῦ δόλου εἴτε τῶν μὴ μετρηθέντων χρημάτων, θεωρεῖται ὅτι δολίως ἐνήργησε (διότι ἡ ἄκρατος ἀμέλεια πλησιάζει πρὸς δόλον)· ἂν ὅμως ἠγνόει, οὐδόλως δύναταί τις νὰ τὸν μεμφθῇ. καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἂν τις ἔνστασις ἤρμοζεν εἰς τὸν ὀφειλέτην, ἡ τοῦ συμφωνηθέντος τυχὸν συμφώνου ἢ ἄλλου τινὸς πράγματος, ἀγνοῶν δὲ τὴν τοιαύτην ἔνστασιν δὲν ἐποίησε χρῆσιν, δέον νὰ λεχθῇ, ὅτι ἁρμόζει αὐτῷ ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή. διότι ἠδύνατο καὶ ὤφειλεν ὁ ὀφειλέτης νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς τὸν ἑαυτοῦ ἐγγυητήν, ἵνα μὴ τυχὸν ἀγνοῶν καταβάλῃ ἀχρεώστητον. Οὐχὶ κακῶς θέλει ἐξετασθῆ, ἐὰν ὁ ἐγγυητὴς ἀγνοῶν ὅτι ἀνωφελῶς ἐνέχεται, κατέβαλεν, ἔχει ἆρά γε τὴν τῆς ἐντολῆς ἀγωγήν; καὶ ἂν μὲν ἠγνόει τὸ γεγονός, δύναται ἡ ἄγνοια αὐτοῦ νὰ γείνῃ δεκτὴ [ὡς ἀποχρῶσα δικαιολογία]· ἂν ὅμως τὸ δίκαιον, ἄλλως δέον νὰ εἴπωμεν. Ἐάν, ἐνῷ ὁ ὀφειλέτης εἶχε καταβάλει, ἀγνοῶν ὁ ἐγγυητὴς κατέβαλε, φρονῶ ὅτι οὗτος ἔχει τὴν τῆς ἐντολῆς ἀγωγήν· διότι εἶνε ἄξιος συγγνώμης, ἐὰν μὴ ἐμάντευσεν ὅτι ὁ ὀφειλέτης κατέβαλε· καθόσον ὁ ὀφειλέτης ὤφειλε νὰ ποιήσῃ γνωστὸν εἰς τὸν ἐγγυητὴν ὅτι ἤδη κατέβαλεν, ἵνα μὴ τυχὸν ὁ πιστωτὴς διαλαθὼν καὶ τὴν ἄγνοιαν ἐκείνου φενακίζων εἰσπράξῃ παρ' αὐτοῦ τὸ ποσόν, δι' ὃ ἠγγυήθη. Αὐτὸ

tractari et in fideiussore potest, si, cum solvisset, non certioravit reum, sic deinde reus solvit quod solvere eum non oportebat. et credo, si, cum posset eum certiorare, non fecit, oportere mandati agentem fideiussorem repelli: dolo enim proximum est, si post solutionem non nuntiaverit debitori: cedere autem reus indebiti actione fideiussori debet, ne duplum creditor

4 consequatur. Quaedam tamen etsi sciens omittat fideiussor, caret fraude, ut puta si exceptionem procuratoriam omisit sive sciens sive ignarus: de bona fide enim agitur, cui non congruit de apicibus juris disputare, sed de hoc

5 tantum, debitor fuerit nec ne. In omnibus autem visionibus, quae praepositae sunt, ubi creditor vel non numeratam pecuniam accipit vel numeratam iterum accepit, repetitio contra eum competit, nisi ex condemnatione fuerit ei pecunia soluta: tunc enim propter auctoritatem rei judicatae repetitio quidem cessat, ipse autem stellionatus crimine propter suam

6 calliditatem plectetur. Fideiussor, si solus tempore liberatus tamen solverit creditori, recte mandati habebit actionem adversus reum: quamquam enim iam liberatus solvit, tamen fidem implevit et debitorem liberavit: si igitur paratus sit defendere reum adversus creditorem, aequissimum est

δὲ τοῦτο δύναται καὶ ὡς πρὸς τὸν ἐγγυητὴν νὰ λεχθῇ, ἐάν, ἀφοῦ κατέβαλε, δὲν ἐγνωστοποίησεν εἰς τὸν πρωτοφειλέτην, οὕτω δὲ κατόπιν ὁ πρωτοφειλέτης κατέβαλεν ὅ,τι δὲν ὤφειλε νὰ καταβάλῃ. πιστεύω δὲ ὅτι, ἐὰν δυνάμενος νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς ἐκεῖνον, δὲν τὸ ἔπραξε, δέον νὰ ἀποκρούηται ὁ ἐγγυητὴς ἐνάγων ἐκ τῆς ἐντολῆς· διότι ἐγγύτατον τῷ δόλῳ εἶνε, ἐὰν μετὰ τὴν καταβολὴν δὲν ἀνήγγειλεν εἰς τὸν ὀφειλέτην· δέον ὅμως ὁ πρωτοφειλέτης νὰ ἐκχωρήσῃ εἰς τὸν ἐγγυητὴν τὴν ἀγωγὴν τοῦ ἀχρεωστήτου, ἵνα μὴ τὸ διπλοῦν
4 πιστωτὴς λαμβάνῃ. Τινὰ ὅμως καὶ ἂν ἐν γνώσει παραλίπῃ ὁ ἐγγυητής εἶνε ἀμέτοχος δόλου, ὡς λ. χ. ἐὰν παρέλιπε τὴν ἔνστασιν [τοῦ ἐγκύρου] τῆς πληρεξουσιότητος εἴτε γινώσκων εἴτε ἀγνοῶν [τὴν τοιαύτην ἔνστασιν]. διότι περὶ καλῆς πίστεως πρόκειται, πρὸς ἣν δὲν συμβιβάζεται νὰ φιλονεικῇ τις περὶ λεπτολογιῶν τοῦ δικαίου, ἀλλὰ περὶ τούτου μόνον, ἂν ὀφειλέτης ἦτο ἢ ὄχι.
5 Καθ' ὅλας δὲ τὰς περιπτώσεις αἵτινες προϋπετέθησαν, ἔνθα ὁ πιστωτὴς εἴτε μὴ καταβληθέντα [ὑπ' αὐτοῦ] χρήματα ἔλαβεν, εἴτε καταβληθέντα δὶς ἔλαβεν, ἀπαίτησις ἁρμόζει κατ' αὐτοῦ ἐκτὸς ἂν ἐκ καταδίκης κατεβλήθησαν αὐτῷ τὰ χρήματα· διότι τότε ἕνεκα τῆς αὐθεντίας τοῦ δεδικασμένου ἡ μὲν ἀναζήτησις ἀργεῖ, αὐτὸς δὲ ἕνεκα τῆς πανουργίας του τιμωρεῖται διὰ τὸ τῆ
6 κακοτροπίας ἔγκλημα. Ἐγγυητὴς ἐὰν μόνος [αὐτὸς] διὰ τοῦ χρόνου ἀπαλλαγεὶς κατέβαλε μολαταῦτα εἰς τὸν πιστωτήν, ἐγκύρως θέλει ἔχει τὴν τῆς ἐντολῆς ἀγωγὴν ἐναντίον τοῦ πρωτοφειλέτου· διότι εἰ καὶ ὢν ἤδη ἀπηλλαγμένος κατέβαλεν, ὅμως ἐτήρησε τὴν πίστιν, καὶ ἀπήλλαξε τὸν ὀφειλέτην. ἐὰν λοιπὸν εἶνε πρόθυμος νὰ ὑπερασπ

mandati judicio eum quod solvit reciperare. et ita Juliano videtur.

30 *JULIANUS* Si hominem tibi dedero, ut eum manumitteres, et postea procurator meus prohibuerit, ne manumitteres, an mandati agere possim, si tu eum manumiseris? respondi, si procurator justam causam habuit interpellandi manumissionem servi, quem in hoc solum acceperam, ut manumitterem, veluti si compererit eum postea[1] falsas rationes confecisse, insidias vitae prioris domini struxisse, tenebor, nisi denuntiationi procuratoris paruero: si vero nulla justa causa procuratori fuit denuntiandi, ne servus manumitteretur, non poterit mecum agi, quamvis ad libertatem eum perduxerim.

31 *IDEM* Si negotia mea mandavero gerenda ei, qui mihi actione in quadruplum tenebatur, post annum vero in simplum, etsi post annum cum eo mandati agam, praestare mihi quadruplum debebit: nam qui alterius negotia administranda suscipit, id praestare debet in sua persona, quod in aliorum.

32 *IDEM* Si hereditatem aliter aditurus non essem quam cautum mihi fuisset damnum praestari et hoc mandatum intercessisset, fore mandati actionem existimo. si quis autem mandaverit alicui, ne legatum a se repellat, longe ei dissi-

(1) postea cum

σῃ τὸν πρωτοφειλέτην ἐναντίον τοῦ πιστωτοῦ, εἶνε ἰσώτατον ν' ἀναλαμβάνῃ οὗτος διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς ὅ,τι κατέβαλεν. οὕτω δὲ καὶ εἰς τὸν Ἰουλιανὸν φαίνεται.

30 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐάν σοι δώσω δοῦλον, ἵνα χειραφετήσῃς αὐτόν, κατόπιν δ' ὁ πληρεξούσιός μου ἠμπόδισεν ὥστε νὰ μὴ χειραφετήσῃς, ἆρά γε δύναμαι νὰ ἐναγάγω ἐκ τῆς ἐντολῆς, ἐὰν σὺ ἐχειραφέτησας αὐτόν; ἀπήντησα ὅτι, ἐὰν ὁ πληρεξούσιος ἔσχεν εὔλογον αἰτίαν τοῦ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν χειραφεσίαν τοῦ δούλου, ὃν πρὸς τοῦτο μόνον εἶχον λάβει, ἵνα χειραφετήσω, λ. χ. ἐὰν ἀνεκάλυψε κατόπιν ὅτι ἐκεῖνος ψευδεῖς λογαριασμοὺς εἶχε συντάξει, ἐπιβουλὰς τῆς ζωῆς τοῦ προτέρου κυρίου εἶχε ποιήσει, ἐνέχομαι ἂν μὴ εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ πληρεξουσίου ὑπακούσω· ἂν ὅμως μηδεμίαν εὔλογον αἰτίαν εἶχεν ὁ πληρεξούσιος πρὸς ἀπαγόρευσιν τῆς τοῦ δούλου χειραφεσίας, δὲν εἶνε δυνατὴ ἡ κατ' ἐμοῦ ἀγωγή, καίτοι εἰς ἐλευθερίαν ἐκεῖνον ἤγαγον.

31 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν δώσω ἐντολὴν πρὸς διοίκησιν ὑποθέσεών μου εἴς τινα, ὅττις ἐνείχετο ἀπέναντί μου διὰ τῆς ἀγωγῆς εἰς τὸ τετραπλοῦν, μετ' ἔτος δὲ εἰς τὸ ἁπλοῦν, — καὶ ἂν μετὰ τὸ ἔτος ἐναγάγω αὐτὸν ἐκ τῆς ἐντολῆς, ὀφείλει νά μοι παράσχῃ τὸ τετραπλοῦν· διότι ὅστις ἀναλαμβάνει νὰ διοικήσῃ ὑποθέσεις ἑτέρου, δέον νὰ εὐθύνηται ὡς πρὸς τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον, ὅσον ὡς πρὸς τὸ τῶν ἄλλων.

32 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν κληρονομίαν δὲν ἤθελον ἄλλως ὑπεισέλθει, παρ' ἐάν μοι παρείχετο ἀσφάλεια περὶ ἀποζημιώσεως, τοιαύτη δ' ἐντολὴ ἔλαβε χώραν, ὑπάρχει, φρονῶ, ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή. ἐάν τις ὅμως ἔδωκεν ἐντολὴν εἴς τινα, νὰ μὴ ἀπωθήσῃ κληροδοσίαν, εἶνε πολὺ διάφορον· διότι ἡ κληροδοσία ἀποκτη-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

mile esse: nam legatum adquisitum numquam illi damno esse potuit: hereditas interdum damnosa est. et in summa quicumque contractus tales sunt, ut quicumque[1] eorum nomine fideiussor obligari posset, et mandati obligationem consistere puto: neque enim multo referre, praesens quis interrogatus fideiubeat an absens vel praesens mandet. praeterea vulgo animadvertere licet mandatn creditorum hereditates suspectas adiri, quos mandati judicio teneri procul dubio est.

33 *IDEM* Rogatus ut fideiuberet si in minorem summam se obligavit, recte tenetur: si in majorem, Julianus verius putat quod a plerisque responsum est eum, qui [2]maiorem summam quam rogatus erat fideiussisset, hactenus mandati actionem habere, quatenus rogatus esset, quia id fecisset,quod mandatum ei est: nam usque ad eam summam, in quam rogatus erat, fidem ejus spectasse videtur qui rogavit.

34 *AFRICANUS* Qui negotia Lucii Titii procurabat, is, cum a debitoribus ejus pecuniam exegisset, epistulam ad eum emisit, qua significaret certam summam ex administratione apud se esse eamque creditam sibi se debiturum cum usuris semissibus: quaesitum est, an ex ea causa credita pecunia peti possit et an usurae peti possint. respondit non esse creditam: alioquin dicendum ex omni contractu nuda pactione pecuniam

(1) διαγρ. (Hal.)
(2) in προσθ.

θεῖσα, οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ εἶνε ἐπιζημία εἰς ἐκεῖνον· ἡ δὲ κληρονομία εἶνε ἐνίοτε ἐπιζημία. καὶ γενικῶς ὅσα συμβόλαια εἶνε τοιαῦτα, ὥστε ἕνεκεν αὐτῶν νὰ δύναται νὰ ἐνέχηται ὁ ἐγγυητής, φρονῶ ὅτι καὶ ἡ τῆς ἐντολῆς ἐνοχὴ συνίσταται· διότι δὲν διαφέρει πολὺ ἄν τις παρὼν ἐπερωτώμενος ἐγγυᾶται ἢ ἀπὼν εἴτε παρὼν ἐντολὴν δίδῃ. ἐκτὸς τούτων κοινῶς δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ ὅτι κατ' ἐντολὴν τῶν πιστωτῶν αἱ ὕποπτοι κληρονομίαι γίνονται ἀποδεκταί, οἵτινες (πιστωταὶ) ἐνέχονται ἀναμφιβόλως διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς.

33 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ παρακληθεὶς νὰ ἐγγυηθῇ, ἐὰν μὲν διὰ ποσὸν μικρότερον [τοῦ ὀφειλομένου] ὑπεχρέωσεν ἑαυτὸν ἐγκύρως ἐνέχεται· ἂν δὲ διὰ μεγαλείτερον, ὁ Ἰουλιανὸς ὀρθότερον φρονεῖ παρὰ τῶν πλείστων λεχθέν, ὅτι δηλ. ἐκεῖνος, ὅστις ἠγγυήθη διὰ μεγαλείτερον ποσὸν παρὰ δι' ὅσον παρεκλήθη, ἐπὶ τοσοῦτον ἔχει τὴν τῆς ἐντολῆς ἀγωγήν, δι' ὅσον παρεκλήθη, καθόσον ἔπρεπεν ἐξεν ἐκεῖνο, ὅπερ αὐτῷ ἐνετάλθη· διότι μέχρι τοῦ ποσοῦ, δι' ὃ εἶχε παρακληθῇ, θεωρεῖται ὅτι ἀπεῖδεν εἰς τὴν πίστιν τοῦ παρακαλέσαντος.

34 *ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ* Ὁ διαχειριζόμενος τὰς ὑποθέσεις τοῦ Λουκίου Τιτίου ἀφῆκε συνέλεξε χρήματα παρὰ τῶν ὀφειλετῶν τούτου, ἔπεμψεν αὐτῷ ἐπιστολήν, δι' ἧς ἐδήλου ὅτι ὡρισμένον ποσὸν ἐκ τῆς διαχειρίσεως εἶνε παρ' ἑαυτῷ, τοῦτο πιστωθὲν ἑαυτῷ θέλει ὀφείλει μετὰ τόκων ἡμιεκατοστιαίων· ἠρωτήθη, ἂν οὕτω δανεισθέντα χρήματα δύνανται νὰ ζητηθῶσι, καὶ ἂν τόκοι δύνανται νὰ ζητηθῶσιν. ἀπήντησεν [ὁ Ἀφρ.] ὅτι δὲν εἶνε δεδανεισμένα, ἄλλως θέλει λεχθῆ ὅτι ἐκ παντὸς συμβολαίου διὰ γενικῆς συμφωνίας δύνανται τὰ χρήματα νὰ καθίστανται δεδανεισμένα· οὐδ' εἰ

creditam fieri posse. nec huic simile esse, quod, si pecuniam apud te depositam convenerit ut creditam habeas, credita fiat, quia tunc nummi, qui mei erant, tui fiunt: item quod, si a debitore meo iussero te accipere pecuniam, credita fiat, id enim benigne receptum est. his argumentum esse eum, qui, cum mutuam pecuniam dare vellet, argentum vendendum dedisset, nihilo magis pecuniam creditam recte petiturum: et tamen pecuniam ex argento redactam periculo ejus fore, qui accepisset argentum. et in proposito igitur dicendum actione mandati obligatum fore procuratorem, ut, quamvis ipsius periculo nummi fierent tamen[1] usuras, de quibus convenerit, praestare debeat. Cum heres ex parte esses, mandavi tibi, ut praedium hereditarium mihi emeres certo pretio: emisti. pro coheredum quidem partibus non dubie mandati actio est inter nos. pro tua autem parte posse dubitari ait, utrumne ex empto an mandati agi oporteat: neque enim sine ratione quem existimaturum pro hac parte sub condicione contractam emptionem. quod quidem maxime quaeri pertinere ait, ut,[2] si forte prius quam emptio fieret decesserim et tu, cum scires me decessisse, propter mandatum meum alii vendere nolueris, an heres meus eo nomine tibi sit obligatus, et retro, si alii vendideris, an heredi meo tenearis. nam si

(1) procuratorem quamvis ipsius periculo nummi fierent : ut tamen (Mo.)

(2) ut ait (Mo.)

τούτου ὅμοιον τὸ ὅτι, ἐὰν χρήματα παρὰ σοὶ κατατεθειμένα συνεφωνήθη νὰ ἔχῃς δεδανεισμένα, καθίστανται δεδανεισμένα, καθόσον τότε τὰ νομίσματα, ἅτινα ἰδικά μου ἦσαν, ἰδικά σου καθίστανται. ὡσαύτως [δὲν εἶνε ὅμοιον] τὸ ὅτι, ἐάν σοι παραγγείλω νὰ λάβῃς παρὰ τοῦ ὀφειλέτου μου χρήματα, καθίστανται δεδανεισμένα· διότι τοῦτο ἐπιεικῶς ἐγένετο ἀποδεκτόν. τούτων ἀπόδειξις εἶνε ἐκεῖνος, ὅστις, θέλων νὰ δώσῃ δάνεια χρήματα, εἶχε δώσει ἄργυρον πρὸς πώλησιν· [ὁ τοιοῦτος] δύναται οὐδὲν ἧττον νὰ ἀπαιτήσῃ δανεισθέντα χρήματα· καὶ ὅμως τὰ ἐξ ἀργύρου ἐξαγόμενα χρήματα, θέλουσιν εἶσθαι ἐπὶ κινδύνῳ ἐκείνου, ὅστις εἶχε δεχθῇ τὸν ἄργυρον. καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου λοιπὸν δέον νὰ λεχθῇ, ὅτι ὁ πληρεξούσιος θέλει ἐνέχεσθαι διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς, καίτοι ἐπὶ κινδύνῳ αὐτοῦ εἶνε τὰ νομίσματα, οὕτως ὅμως [ὥστε] νὰ ἐνέχηται διὰ τοὺς συμφωνηθέντας τόκους. 1 Ἐνῷ ἦσο κληρονόμος μερικός, ἐνετειλάμην σοι νά μοι ἀγοράσῃς κτῆμα κληρονομιαῖον ἀντὶ ὡρισμένου τιμήματος· ἠγόρασας. ὡς πρὸς τὰ μέρη μὲν τῶν συγκληρονόμων ὑπάρχει ἀναμφιβόλως μεταξὺ ἡμῶν ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή. ὡς πρὸς τὸ ἰδικόν σου ὅμως μέρος δύναται, λέγει, νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, ἂν ἡ ἐκ τῆς ἀγοράσεως ἢ ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγὴ δέον νὰ ἐγερθῇ· διότι οὐχὶ ἀλόγως ἤθελέ τις θεωρήσει ὅτι ὡς πρὸς τὸ μέρος τοῦτο ὑπὸ αἵρεσιν συνήφθη ἡ ἀγόρασις. ὅπερ βεβαίως ἁρμόζει τὰ μέγιστα νὰ ἐξετασθῇ, ὥσ ε, λέγει, ἐὰν τυχὸν πρὶν ἢ γείνῃ ἡ ἀγόρασις ἀποθάνω, καὶ σύ, ἐνῷ γινώσκεις ὅτι ἀπέθανον, ἕνεκα τῆς ἐντολῆς μου δὲν θελήσῃς νὰ πωλήσῃς εἰς ἕτερον, ἆρά γε ὁ κληρονόμος μου ἐνέχεται ἐκ τούτου ἀπέναντί σου; καὶ τἀνάπαλιν, ἐὰν εἰς ἕτερον ἐπώλησας, ἆρά γε ἐνέχεσαι ἀπέναντι τοῦ

quidem sub condicione emptio facta videtur, potest agi quemadmodum si quaevis alia condicio post mortem exstitisset: sin vero perinde mandati agendum sit, ac si alienum fundum emi mandassem, morte insecuta, cum id scieris, resoluto mandato nullam tibi actionem cum herede meo fore sed et si mandati agendum esset, eadem praestanda, quae praestarentur, si ex empto ageretur.

35 *NERATIUS* Si fundum, qui ex parte tuus est, mandavi tibi ut emeres mihi, verum est mandatum posse ita consistere, ut mihi, céteris partibus redemptis etiam tuam pertem praestare debeas. sed si quidem certo pretio emendas eas mandaverim, quanticumque aliorum partes redemeris, sic et tua pars coartabitur, ut non abundet mandati quantitatem, in quam tibi emendum totum mandavi: sin autem nullo certo pretio constituto emere tibi mandaverim tuque ex diversis pretiis partes ceterorum redemeris, et tuam partem viri boni arbitratu aestimato pretio dari oportet,

36 *IAVOLENUS* ita ut omnes summas majores et minores coacervet et ita portionem ei qui mandatum suscepit praestet. quod et

1 plerique probant. Simili modo et in illa specie, ubi certo pretio tibi emere mandavi et aliarum partium nomine commode negoti-

κληρονόμου μου; διότι ἂν μὲν ὑπὸ αἵ-
ρεσιν ἡ ἀγόρασις θεωρῆται γενομένη,
δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγή, καθὼς ἐὰν
οἱαδήποτε ἄλλη αἵρεσις μετὰ θάνατον
ἤθελε πληρωθῇ· ἂν ὅμως οὕτω δέον νὰ
ἐγερθῇ ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή, ὡς ἐὰν
ἔδωκα ἐντολὴν ν' ἀγορασθῇ ἀλλότριος
ἀγρός, διὰ τοῦ ἐπακολουθήσαντος θανά-
του, ἐπειδὴ ἐγίνωσκες αὐτόν, λυθείσης
τῆς ἐντολῆς οὐδεμία θέλει εἶσθαι ὑπέρ σοῦ ἀγωγὴ κατὰ τοῦ κληρονόμου μου, ἀλλὰ καὶ ἂν ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγὴ ἤθελεν ἐγερθῇ, τὰ αὐτὰ δέον νὰ παρέχωνται, ἅτινα θὰ παρείχοντο, ἐὰν ἡ τῆς ἀγοράσεως ἀγωγὴ ἤθελεν ἐγερθῇ.

35 *ΝΕΡΑΤΙΟΣ* Ἐὰν ἀγρόν, ὅστις εἶ-
νε μερικῶς ἰδικός σου, ἐνετειλάμην σοι
νὰ μοὶ τὸν ἀγοράσῃς, εἶνε ὀρθὸν ὅτι δύ-
ναται νὰ ὑπάρξῃ ἐντολὴ οὕτως, ὥστε
ἀφοῦ τὰ λοιπὰ μέρη ἐξαγορασθῶσιν ὑπ'
ἐμοῦ, νὰ ὀφείλῃς νὰ παράσχῃς καὶ τὸ
ἰδικόν σου μέρος. ἀλλ' ἐὰν μὲν ἀντὶ ὡ-
ρισμένου τιμήματος ἐνετειλάμην ν' ἀ-
γορασθῶσιν, ἀντὶ ὁσουδήποτε ἤθελε
ἀγοράσει τὰ μέρη τῶν ἄλλων, οὕτω
καὶ τὸ ἰδικόν σου μέρος θέλει ὑποχρεω-
θῇ, ὥστε νὰ μὴ ὑπερβῇ τὸ ποσὸν τῆς
ἐντολῆς, ἀνθ' ὅσου ἐνετειλάμην σοι ν' ἀ-
γοράσῃς, ἂν ὅμως χωρὶς μηδὲν ὡρισμέ-
νον τίμημα νὰ τεθῇ ἐνετειλάμην σοι ν'
ἀγοράσῃς, σὺ δὲ ἀντὶ διαφόρων τιμῶν
ἠγόρασας τὰ μέρη τῶν λοιπῶν, καὶ τὸ
ἰδικόν σου μέρος πρέπει νὰ δοθῇ ἀντὶ
τιμήματος κατὰ τὴν κρίσιν ἀνδρὸς ἀ-
γαθοῦ ὁρισθησομένου,

36 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* οὕτω ὥστε πάντα
τὰ ποσὰ μεγάλα καὶ μικρὰ νὰ ἀθροί-
ζωνται, καὶ τότε νὰ παρέχηται τὸ ἀ-
ναλογοῦν εἰς τὸν ἀναδεχθέντα τὴν ἐν-
τολήν. τοῦτο δ' οἱ πλεῖστοι ἐπιδοκιμάζ-
ζουσι. Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐν τῇ
περιπτώσει ἐκείνῃ, ἔνθα ἐνετειλάμην
σοι ἀντὶ ὡρισμένου τιμήματος ν' ἀγο-
ράσῃς, καὶ ὡς πρὸς τὰ τῶν ἄλλων μέρη

am gessisti et vilius emeris, pro tua parte tantum tibi praestatur, quanti interest tua, dummodo infra id pretium, quod mandato continetur. quid enim fiet, si exiguo pretio hi, cum quibus tibi communis fundus erat, rem abicere vel necessitate rei familiaris vel alia causa cogerentur? non etiam tu ad idem dispendium deduceris. sed nec lucrum tibi ex hac causa adquirere debes, cum mandatum gratuitum esse debet: neque enim tibi concedendum est propter hoc venditionem impedire, quod animosiorem ejus rei emptorem esse quam tibi mandatum est cognoveris. Quod si fundum, qui per partes venit, emendum tibi mandassem, sed ita, ut non aliter mandato tenear, quam si totum fundum emeres: si totum emere non potueris, in partibus emendis tibi negotium gesseris (sive habueris in eo fundo partem sive non): et eveniet, ut is cui tale mandatum datum est periculo suo interim partes emat et, nisi totum emerit, ingratis eas retineat. nam propius est, ut cum huiusmodi incommodis mandatum suscipi possit praestarique officium et in partibus emendis perinde atque in toto debeat ab eo, qui tale mandatum sua sponte suscepit. Quod si mandassem tibi, ut fundum mihi emeres, non addito eo, ut non aliter mandato tenear, quam si totum emeres, et ut partem vel quas-

λυσιτελῶς ἐνήργησας καὶ εὐτελέστερον ἠγόρασας, —διὰ τὸ ἰδικόν σου μέρος τοσοῦτόν σοι παρέχεται, ὅσον σε ἐνδιαφέρει, ἀρκεῖ νὰ περιλαμβάνηται ἐν τῷ τιμήματι τῆς ἐντολῆς. διότι τί θέλει συμβῆ, ἐὰν ἐκεῖνοι, μεθ' ὧν εἶχες τὸν ἀγρόν, ἀντὶ εὐτελοῦς τιμήματος ἤθελον ἀναγκασθῆ νὰ παραιτήσωσι τὸ πρᾶγμα εἴτε ἐξ οἰκογενειακῆς ἀνάγκης εἴτε ἄλλης αἰτίας; δὲν θέλεις μὲν ἀναγκασθῆ καὶ σὺ εἰς τὴν αὐτὴν ζημίαν, ἀλλ' οὐδὲ ὠφέλειαν ἐκ τοῦ λόγου τούτου δέον νὰ ἔχῃς, ἀφοῦ ἡ ἐντολὴ πρέπει νὰ εἶνε δωρεάν· καθόσον δὲν θέλει σοὶ ἐπιτραπῆ νὰ ἐμποδίσῃς τὴν πώλησιν διὰ τοῦτο, διότι ἔμαθες ὅτι ὁ ἀγοραστὴς ἔχει διὰ τὸ πρᾶγμα ἔφεσιν μείζονα, παρ' ὅσον σοι ἐνετάλθη. Ἂν ὅμως ἀγρὸν, ὅστις κατὰ μέρη πωλεῖται, ἐνετειλάμην σοι ν' ἀγοράσῃς, ἀλλ' οὕτως ὥστε νὰ μὴ ἐνέχωμαι ἐκ τῆς ἐντολῆς ἄλλως, παρ' ἐὰν ὁλόκληρον τὸν ἀγρὸν ἤθελες ἀγοράσει,— ἐὰν ὁλόκληρον δὲν ἤθελες δυνηθῆ ν' ἀγοράσῃς, ὡς πρὸς τ' ἀγορασθέντα μέρη *ἰδικήν σου* ὑπόθεσιν ἐδιοίκησας (εἴτε ἔσχες μερίδιον ἐπὶ τοῦ ἀγροῦ, εἴτε ὄχι)· καὶ θέλει συμβῆ ὥστε ἐκεῖνος, εἰς ὃν τοιαύτη ἐντολὴ ἐδόθη, ν' ἀγοράζῃ ἐν τῷ μεταξὺ τὰ μέρη ἐπὶ ἰδίῳ κινδύνῳ, καὶ ἂν μὴ τὸ ὅλον ἤθελεν ἀγοράσει, νὰ κρατῇ ταῦτα παρὰ τὴν θέλησίν του· διότι μᾶλλον ἁρμόζον εἶνε, ὥστε μετὰ τοιούτου εἴδους δυσχερειῶν νὰ δύναται νὰ γίνηται ἀναδοχὴ τῆς ἐντολῆς, καὶ δέον τόσον διὰ τὴν ἀγορὰν τῶν μερῶν ὅσον καὶ διὰ τὴν τοῦ ὅλου νὰ παρέχηται ἡ ὑπηρεσία ὑπ' ἐκείνου, ὅστις τοιαύτην ἐντολὴν οἰκείᾳ βουλήσει ἀνεδέχθη. Ἂν ὅμως ἐνετειλάμην σοι, νὰ μοὶ ἀγοράσῃς ἀγρόν, χωρὶς νὰ προσθέσω ὅτι δὲν θὰ ἐνέχωμαι ἐκ τῆς ἐντολῆς ἄλλως, παρ' ἐὰν ὁλόκληρον ἤθελες ἀγοράσει, σὺ δὲ μέρος ἢ τινα μέρη αὐτοῦ

dam partes ejus emeris, tum habebimus sine dubio invicem mandati actionem, quamvis reliquas partes emere non potuisses.

37 *AFRICANUS* Hominem certum pro te dari fideiussi et solvi: cum mandati agatur, aestimatio ejus ad id potius tempus, quo solutus sit, non quo agatur, referri debet, et ideo etiamsi mortuus fuerit, nihilo minus utilis ea actio est. aliter in stipulatione servatur: nam tunc id tempus spectatur quo agitur, nisi forte aut per promissorem steterit, quo minus sua die solveret, aut per creditorem, quo minus acciperet: etenim neutri eorum frustratio sua prodesse debet.

38 *MARCELLUS* Lucius Titius Publio Maevio filio naturali domum communem permisit non donationis causa creditori filii obligare: postea Maevio defuncto relicta pupilla tutores ejus judicem adversus Titium acceperunt et Titius de mutuis petitionibus: quaero, an domus pars, quam Titius obligandam filio suo accommodavit, arbitratu judicis liberari debeat. Marcellus respondit, an et quando debeat liberari, ex persona debitoris itemque ex eo, quod inter contrahendes actum esset, ac tempore, quo res de qua quaereretur obligata fuisset, judicem aestimaturum: est enim earum specierum judicialis quaestio, per quam res expediatur, non absimi-

ἠγόρασας, τότε θέλομεν ἔχει ἄνευ ἀμ-
φιβολίας ἀμοιβαίως τὴν τῆς ἐντολῆ
ἀγωγήν, καίτοι τὰ λοιπὰ μέρη δὲ
ἠδυνήθης ν' ἀγοράσῃς.

37 *ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ* Δοῦλον ὡρισμένο
ὑπὲρ σοῦ ἠγγυήθην νὰ δώσω καὶ ἔδω
κα· ὅτε δ' ἠγέρθη [ὑπ' ἐμοῦ κατὰ σοῦ
ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή, ἡ διατίμησις ἐ
κείνου δέον ν' ἀναφέρηται μᾶλλον εἰ
τὸν χρόνον καθ' ὃν ἐδόθη, παρὰ καθ' ὃ
ἐγείρεται ἡ ἀγωγή, καὶ διὰ τοῦτο κα
ἂν ἀπέθανε, θέλει εἶσθαι οὐδὲν ἧττο
ὠφέλιμος ἡ ἀγωγὴ αὕτη. ἄλλως ἐπ
ἐπερωτήτεως τηρεῖται, διότι τότε ἐκεῖ
νος ὁ καιρὸς λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν, καθ
ὃν ἐγείρεται ἡ ἀγωγή, ἐκτὸς ἐὰν τυ
χὸν εἴτε ἐκ τοῦ ὑποσχεθέντος (ὀφειλέ
του) προῆλθεν ἡ μὴ ἐμπρόθεσμος κα
ταβολή, εἴτε ἐκ τοῦ πιστωτοῦ ἡ μ
ἀποδοχή. διότι οὐδέτερον αὐτῶν πρέ
πει νὰ ὠφελῇ ἡ ἰδία ὑπέρθεσις.

38 *ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ* Ὁ Λούκιος Τίτι
εἰς τὸν Πούβλιον Μαίβιον, υἱὸν φυσικόν
ἐπέτρεψεν, οὐχὶ χάριν δωρεᾶς, νὰ ὑπο
χρεώσῃ οἶκον κοινὸν ἀπέναντι πιστω
τοῦ τοῦ υἱοῦ [Μαιβίου]· κατόπιν ἀπο
θανόντος τοῦ Μαιβίου καὶ καταλειφθε
σης ἀνηλίκου θυγατρός, οἱ ἐπίτροπ
ταύτης ἦλθον εἰς δίκην μετὰ τοῦ Τι
τίου περὶ ἀμοιβαίων ἀπαιτήσεων· ἐρω
τᾶται, ἂν τῆς οἰκίας τὸ μέρος, ὅπερ
Τίτιος ἐπέτρεψεν εἰς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν ν
ὑποχρεώσῃ, δέον διὰ τῆς κρίσεως τ
δικαστοῦ ν' ἀπαλλάσσηται. ὁ Μάρκε
λος ἀπήντησεν· ἂν καί ποτε δέον ν' ἀ
παλλάσηται, θέλει ἐκτιμήσει ὁ δικα
στὴς ἐκ τοῦ προσώπου τοῦ ὀφειλέτο
ὡσαύτως ἐξ ἐκείνου, ὅπερ μεταξὺ τ
συμβαλλομένων συνεφωνήθη, καὶ τ
χρόνου, καθ' ὃν τὸ προκείμενον πρᾶγμ
ὑπεχρεώθη· διότι αἱ περιστάσεις αὐτ
ὑπόκεινται εἰς δικαστικὴν ἔρευναν,
ἧς ἡ ὑπόθεσις κανονίζεται, οὐχὶ ἀν
μία ἐκείνης, ἥτις συχνότατα ἐνεργ

retur. nec tamen semper exspectandum est, ut solvat aut judicio accepto condemnetur, si diu in solutione reus cessabit aut certe bona sua dissipabit, praesertim si domi pecuniam fideiussor non habebit, qua numerata creditori mandati actione reum conveniat.

39 *NERATIUS* Et Aristoni et Celso patri placuit posse rem hac condicione deponi mandatumque suscipi, ut res periculo ejus sit qui depositum vel mandatum suscepit: quod et mihi verum esse videtur.

40 *PAULUS* Si pro te praesente et vetante fideiusserim, nec mandati actio nec negotiorum gestorum est: sed quidam utilem putant dari oportere: quibus non consentio, secundum quod et Pomponio videtur.

41 *GAIUS* Potest et ab una dumtaxat parte mandati judicium dari: nam si is qui mandatum suscepit egressus fuerit mandatum, ipsi quidem mandati judicium non competit, at ei qui mandaverit adversus eum competit.

42 *ULPIANUS* Si mandavero tibi, ut excuteres vires hereditatis, et tu, quasi minor sit, eam a me emeris, et[1] mandati mihi teneberis. tantundem et si tibi mandavi, ut vires excuteres ejus cui eram crediturus et renuntiaveris eum idoneum esse.

(1) διαγρ.

ται, [ὅπως γνωσθῇ] ἂν ὁ ἐγγυητὴς καὶ πρὶν ἡ καταβάλῃ δύναται νὰ ἐναγάγῃ, ὅπως ἀπαλλαγῇ· δὲν πρέπει λοιπὸν πάντοτε ν' ἀναμένωμεν ὥστε νὰ καταβάλῃ, ἢ ἀποδεχόμενος τὴν δίκην νὰ καταδικασθῇ, ἐὰν ἐπὶ πολὺ ὁ πρωτοφειλέτης βραδύνῃ τὴν καταβολήν, ἢ βεβαίως τὴν ἑαυτοῦ περιουσίαν διασκορπίζῃ, μάλιστα ἐὰν ὁ ἐγγυητὴς δὲν ἔχῃ ἐν τῷ οἴκῳ χρήματα, ἅτινα καταβάλλων εἰς τὸν πιστωτήν, νὰ ἐναγάγῃ τὸν πρωτοφειλέτην διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς.

39 *ΝΕΡΑΤΙΟΣ* Καὶ ὁ Ἀρίστων καὶ ὁ Κέλσος, πατήρ, ἐδέχθησαν ὅτι δύναται νὰ κατατεθῇ πρᾶγμα, ἢ νὰ γείνῃ ἀναδοχὴ ἐντολῆς ὑπὸ τὴν συμφωνίαν νὰ εἶνε τὸ πρᾶγμα ἐπὶ κινδύνῳ τοῦ ἀναδεχθέντος τὴν παρακαταθήκην ἢ τὴν ἐντολήν· τοῦτο δὲ καὶ εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι εἶνε ὀρθόν.

40 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ὑπὲρ σοῦ παρόντος καὶ ἀπαγορεύοντος ἠγγυήθην, οὔτε ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγὴ οὔτε ἡ τῆς διοικήσεως ὑποθέτεων ὑπάρχει· ἀλλά τινες φρονοῦσιν ὅτι πρέπει νὰ δίδηται ὠφέλιμος. πρὸς τούτους δὲν συμφωνῶ· οὕτω δὲ καὶ ὁ Πομπώνιος φρονεῖ.

41 *ΓΑΪΟΣ* Δύναται καὶ ἐξ ἑνὸς μόνον μέρους νὰ δοθῇ ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή· διότι ἐὰν ὁ ἀναδεχθεὶς ἐντολὴν ἤθελεν ὑπερβῇ ταύτην, ὑπὲρ τούτου μὲν ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγὴ δὲν ἁρμόζει, ὅμως ὑπὲρ αὐτοῦ, ὅστις ἐνετείλατο, ἐναντίον ἐκείνου ἁρμόζει.

42 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἐνετειλάμην σοι, νὰ ἐξερευνήσῃς τὸ ποσὸν κληρονομίας [εἰς ἐμὲ καταλειφθείσης], σὺ δέ, ὡσεὶ ἦτο μικροτέρα [τοῦ ἀληθοῦς], ἠγόρασας αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, θέλεις ἐνέχεσθαι ἀπέναντί μου ἐκ τῆς ἐντολῆς. τὸ αὐτὸ καὶ ἂν σοι ἐνετειλάμην, νὰ ἐξερευνήσῃς τὴν περιουσίαν τινός, ὃν ἔμελλον νὰ δανείσω, καὶ ἀνήγγειλας ὅτι οὗτος εἶνε ἀξιόχρεως

43 *IDEM* Qui mandatum suscepit, ut pecunias in diem collocaret, isque hoc fecerit, mandati conveniendus est, ut cum dilatione temporis actionibus cedat.

44 *IDEM* Dolus est, si quis nolit persequi quod persequi potest, aut si quis nolit quod exegerit solvere.

45 *PAULUS* Si mandatu meo fundum emeris, utrum cum dederis pretium ageres mecum mandati, an et antequam des, ne necesse habeas res tuas vendere? et recte dicitur in hoc esse mandati actionem, ut suscipiam obligationem, quae adversus te venditori competit: nam et ego tecum agere possum, ut praestes mihi adversus venditorem empti actiones.

1 Sed si mandatu meo judicium suscepisti, manente judicio sine justa causa non debes mecum agege, ut transferatur judicium in me: nondum enim perfecisti manda-
2 tum. Item si, dum negotia mea geris, alicui de creditoribus meis promiseris, et antequam solvas dicendum est te agere posse, ut obligationem suscipiam: aut si nolit creditor obligationem mutare, cavere tibi debeo defensurum te.

3 Si judicio te sisti promisero nec exhibuero, et antequam praestem mandati agere possum, ut me liberes: vel si pro te reus promit-

4 tendi factus sim. Sed si mandavero tibi, ut creditori meo solvas, tuque expromiseris et ex ea causa damnatus sis, humanius est et in

43 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅστις ἀνεδέχθη ἐντολήν, νὰ τοποθετήσῃ χρήματα ὑπὸ προθεσμίαν, καὶ ἔπραξε τοῦτο, δέον ἐκ τῆς ἐντολῆς νὰ ἐνάγηται, ὥστε ἅμα τῇ παρελεύσει τοῦ χρόνου νὰ ἐκχωρῇ τὰς ἀγωγάς.

44 *Ο ΑΥΤΟΣ* Δόλος εἶνε, ἐάν τις μὴ θέλῃ νὰ ἐπιδιώξῃ, ὅ,τι νὰ ἐπιδιώξῃ δύναται, ἢ ἐάν τις μὴ θέλῃ νὰ καταβάλῃ ὅ,τι εἰσέπραξεν.

45 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν κατ' ἐντολήν μου ἠγόρασας ἀγρόν, ἆρά γε ἀφοῦ δώσῃς τὸ τίμημα δύνασαι νὰ μ' ἐναγάγῃς ἐκ τῆς ἐντολῆς, ἢ καὶ πρὶν ἢ δώσῃς, ὥστε νὰ μὴ περιέλθῃς εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ πωλήσῃς ἰδικά σου πράγματα; ὀρθῶς λοιπὸν λέγεται ὅτι διὰ τοῦτο ὑπάρχει ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή, ὅπως ἀναλάβω τὴν ἐνοχήν, ἥτις ἐναντίον σου ἀρμόζει εἰς τὸν πωλητήν· διότι καὶ ἐγὼ δύναμαι νὰ σὲ ἐναγάγω, ὅπως μοὶ ἐκχωρήσῃς τὰς ἐναντίον τοῦ πωλητοῦ ἀγω-
1 γὰς τῆς ἀγοράσεως. Ἀλλ' ἐὰν κατ' ἐντολήν μου ἀνεδέχθης δίκην, διαρκούσης ταύτης δὲν δύνασαι ἄνευ εὐλόγου αἰτίας νὰ μὲ ἐναγάγῃς, ὥστε νὰ μεταβιβασθῇ ἡ δίκη κατ' ἐμοῦ. διότι δὲν
2 ἐξετέλεσας εἰσέτι τὴν ἐντολήν. Ὡσαύτως ἐάν, ἐνῷ ἐδιοίκεις ὑποθέσεις μου, ὑπεσχέθης εἴς τινα ἐκ τῶν πιστωτῶν μου, καὶ πρὶν ἢ καταβάλῃς θέλεις λεχθῇ ὅτι δύνασαι νὰ ἐναγάγῃς, ὥστε ν' ἀναλάβω τὴν ἐνοχήν· ἢ ἐὰν μὴ θέλῃ ὁ πιστωτὴς νὰ μεταβάλῃ τὴν ἐνοχήν, ὀφείλω νὰ σοὶ ἐγγυηθῶ ὅτι θέλω σε ὑ-
3 περασπίσει. Ἐὰν ὑπεσχέθην νὰ σὲ ἐμφανίσω ἐν δίκῃ, καὶ δὲν παρουσίασα, δύναμαι καὶ πρὶν ἢ καταβάλω νὰ ἐναγάγω ἐκ τῆς ἐντολῆς, ὅπως μὲ ἀπαλλάξῃς· ὡσαύτως ἐὰν ὑπὲρ σοῦ ἐγενόμην
4 ἐξ ἐπερωτήσεως ὀφειλέτης. Ἀλλ' ἐὰν ἐνετειλάμην σοι, νὰ καταβάλῃς εἰς πιστωτήν μου, σὺ δ' ὑπεσχέθης καὶ ἐκ τούτου κατεδικάσθης, φιλανθρωπότε-

hoc casu mandati actionem tibi
5 competere.Quotiens autem ante
solutam pecuniam mandati agi
posse diximus, faciendi causa, non
dandi tenebitur reus: et est ae-
quum, sicut mandante aliquo ac-
tionem nacti cogimnr eam prae-
stare judicio mandati, ita ex ea-
dem causa obligatos habere man-
6 dati actionem, ut liberemur. Si
fideiussor multiplicaverit sum-
mam, in quam fideiussit, sumpti-
bus ex justa ratione factis, totam
eam praestabit is pro quo fideius-
7 sit. Quod mihi debebas a debi-
tore tuo stipulatus sum periculo
tuo: posse me agere tecum man-
dati in id, quod minus ab illo ser-
vare potero, Nerva Atilicinus
aiunt, quamvis id mandatum ad
quam rem pertineat, et merito:
nunc enim liberatur is qui debi-
torem delegat, si nomen ejus cre-
ditor secutus est, non cum perí-
culo debitoris ab eo stipulatur.

8 Idem juris est, si mandatu fide-
iussoris cum reo egissem, quia se-
quenti mandato[1] liberaretur ex
priore causa.

(1) sequente me mandatum (Mo.)

46 *IDEM* Si quis pro eo spo-
ponderit, quia ita promisit: «si
Stichum non dederis, centum mi-
lia dabis»? et Stichum redemerit
vilius et solverit, ne centum mi-
lium stipulatio committatur, con-

ρον εἶνε νὰ ἁρμόζῃ εἰς σὲ καὶ ἐν τῇ πε-
ριπτώσει ταύτῃ ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή.
5 Ὁσάκις δὲ πρὸ καταβολῆς τῶν χρη-
μάτων εἴπομεν ὅτι δύναται νὰ ἐγερθῇ
ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή, ἐνέχεται ὁ πρω-
τοφειλέτης οὐχὶ εἰς τὸ νὰ δώσῃ ἀλλ'
εἰς τὸ νὰ ποιήσῃ [ὥστε ν' ἀπαλλαγῇ ὁ
ἐντολοδόχος ἐγγυητής]· εἶνε λοιπὸν ἴ-
σον, ὡς ἀποκτῶντες κατ' ἐντολήν τινος
ἀγωγὴν ἀναγκαζόμεθα νὰ ἐκχωρῶμεν
αὐτὴν διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς,
οὕτως ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ὑποβαλλό-
6 μενοι εἰς ἐνοχήν, νὰ ἔχωμεν τὴν ἀγω-
γὴν τῆς ἐντολῆς, ὥστε ν' ἀπαλλατ-
τώμεθα. Ἐὰν ὁ ἐγγυητὴς ἐπολλαπλα-
σίασε τὸ ποσόν, δι' ὃ ἠγγυήθη, ποιή-
σας ἐξ εὐλόγου αἰτίας ἔξοδα, ὁλόκλη-
ρον τοῦτο θέλει παράσχει ἐκεῖνος ὑπὲρ
7 οὗ ἠγγυήθη. Ὅ,τι μοι ὤφειλες παρὰ
τοῦ ὀφειλέτου σου ἐπηρώτησα ἐπὶ κιν-
δύνῳ σου· δύναμαι νὰ ἐναγάγω κατὰ
σοῦ ἐκ τῆς ἐντολῆς δι' ἐκεῖνο, ὅπερ ὀ-
λιγώτερον [τοῦ ὀφειλομένου μοι ὑπὸ
σοῦ] θέλω δυνηθῇ νὰ λάβω ἀπ' ἐκεί-
νου, λέγουσιν ὅ τε ὁ Νέρβας καὶ ὁ Ἀτι-
λικῖνος, καίτοι ἡ ἐντολὴ αὕτη ὑπόθε-
σίν σου ἀποβλέπει, καὶ δικαίως· διότι
τότε ἀπαλλάσσεται ὁ ἀντιδίδων ὀφει-
λέτην, ἐὰν ὁ πιστωτὴς ἐπὶ τοῦ προσώ-
που τούτου ἐβασίσθη, οὐχὶ δ' ὅταν ἐπὶ
κινδύνῳ τοῦ (ἀρχικοῦ) ὀφειλέτου ἐπε-
8 ρωτᾶται οὗτος (ὁ ἀντιδιδόμενος). Τὸ
αὐτὸ ἰσχύει, καὶ ἐὰν κατ' ἐντολὴν τοῦ
ἐγγυητοῦ ἤθελον ἐναγάγει τὸν πρωτο-
φειλέτην, καθόσον ἀκολουθοῦντος ἐμοῦ
τὴν ἐντολὴν ἤθελεν [ἄλλως] ἀπαλλαγῆ
[ὁ ἐγγυητὴς] τῆς προτέρας ἐνοχῆς.

46 *ΟΑΥΤΟΣ* Ἐὰν τις ὑπέρ τινος ἠγ-
γυήθη, ὅστις ὑπεσχέθη ἐπὶ τῇ ἑξῆς [ἐρω-
τήσει]· «ἐὰν μὴ δώσῃς τὸν Στίχον, θέλεις
δώσει ἑκατὸν χιλιάδας;» — ἠγόρασε δὲ
τὸν Στίχον εὐτελέστερον καὶ ἔδωκεν, ἵνα
μὴ καταστῇ ἀπαιτητὴ ἡ τῶν ἑκατὸν χι-

stat posse eum mandati agere. igitur commodissime illa forma in mandatis servada est, ut, quotiens certum mandatum sit, recedi a forma non debeat: at quotiens incertum vel plurium causarum, tunc, licet aliis praestationibus exsoluta sit causa mandati quam quae ipso mandato inerant, si tamen hoc mandatori expedierit, mandati erit actio.

47 *POMPONIUS* Julianus ait, si fideiussori uxor doti promiserit, quod ei ex causa fideiussoria debeat, nuptiis secutis confestim mandati adversus debitorem agere eum posse, quia intellegitur abesse ei pecunia eo, quod onera matrimonii sustineret. Si is, qui pro te hominem dare fideiussit, alienum hominem stipulatori dederit, nec ipse liberatur nec te liberat et ideo mandati actionem tecum non habet. sed si stipulator eum hominem usucceperit, dicendum esse Julianus ait liberationem contingere: eo ergo casu mandati actio post usucapionem demum tecum erit.

48 *CELSUS* Quintus Mucius Scaevola ait, si quis sub usuris creditam pecuniam fideiussisset et reus in judicio conventus cum recusare vellet sub usuris creditam esse pecuniam et[1] fideiussor solvendo usuras potestatem recusandi eas reo sustulisset, eam pecuniam a reo non petiturum. sed si reus fideiussori denuntiasset, ut recu-

(1) διαγρ. (Hal.)

λιάδων ἐπερώτησις, γνωστὸν ὅτι δύνα
ται νὰ ἐναγάγῃ ἐκ τῆς ἐντολῆς. λοιπὸ
λυσιτελέστατα ὁ κανὼν οὗτος ἐπὶ ἐν
τολῶν τηρεῖται, ὥστε, ὁσάκις ὡρισμέν
ἐντολὴ ἐδόθη, νὰ μὴ ἐπιτρέπηται
ἀπὸ τοῦ διατυπωθέντος παρέκβασις
ὅμως ὁσάκις ἀόριστος ἢ πολυειδὴ
[ἐντολὴ ἐδόθη], τότε, καίτοι δι' ἑτέρω
παροχῶν ἐξετελέσθη ἡ ἐντολή, παρ' ὡ
ἐν αὐτῇ τῇ ἐντολῇ διετυποῦτο, ὅμω
ἐὰν τοῦτο ἤθελεν ὠφελεῖ τὸν ἐντολέα,
τῆς ἐντολῆς ἀγωγὴ θέλει ὑπάρχει.

47 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ὁ Ἰουλιανὸς λέγε
ἐὰν γυνὴ εἰς ἐγγυητὴν [ὀφειλέτου ἑαυ
τῆς] ὑπεσχέθη ὡς προῖκα, ὅ,τι ἕνεκ
τῆς ἐγγυήσεως [ὁ ἐγγυητὴς] ὀφείλει ε
αὐτήν, τελεσθέντος τοῦ γάμου ἀμέσω
δύναται οὗτος νὰ ἐναγάγῃ τὸν ὀφε
λέτην ἐκ τῆς ἐντολῆς, καθόσον θεωρε
ται ὅτι ἐλλείπουσιν ἀπ' αὐτοῦ τὰ χρ
ματα διὰ τοῦτο, ὅτι τὰ βάρη τοῦ γ
μου φέρει. Ἐὰν ἐκεῖνος, ὅστις ὑπ
σοῦ ἠγγυήθη νὰ δώσῃ δοῦλον, ἀλλ
τριον δοῦλον εἰς τὸν ἐπερωτήσαντα
δωκεν, οὔτε αὐτὸς ἐλευθεροῦται οὔτε
ἐλευθεροῖ, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχει κατ
σοῦ τὴν ἀγωγὴν τῆς ἐντολῆς. ἀλλ' ἐ
ὁ ἐπερωτήσας ἐχρησικτήσατο τὸν δο
λον ἐκεῖνον, θέλει λεχθῆ, λέγει ὁ Ἰου
λιανός, ὅτι ἡ ἀπαλλαγὴ ἐπέρχετα
λοιπὸν ἕνεκα τούτου ἡ τῆς ἐντολῆς
γωγὴ μετὰ τὴν χρησικτησίαν μόν
θέλει εἶσθαι κατὰ σοῦ.

48 *ΚΕΛΣΟΣ* Ὁ Κόϊντος Μούκι
Σκαιβόλας λέγει, ἐάν τις διὰ χρήματ
ἐπὶ τόκῳ δανεισθέντα ἠγγυήθη, ἐνῷ
ὁ πρωτοφειλέτης ἀχθεὶς εἰς δίκην ἤθ
λε ν' ἀρνηθῇ ὅτι ἐπὶ τόκῳ εἶχον δανε
σθῆ τὰ χρήματα, ὁ ἐγγυητὴς κατ
βάλλων τόκους ἀφήρεσεν ἀπὸ τὸν πρ
τοφειλέτην τὸ δυνατὸν τῆς ἀρνήσεω
δὲν δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ τὰ χρήματ
ταῦτα ἀπὸ τὸν πρωτοφειλέτην. ἀλλ' ἐ
ὁ πρωτοφειλέτης εἶχε γνωστοποιήσει

saret sub usuris debitam esse nec is propter suam existimationem recusare voluisset, quod ita solverit, a reo petiturum. hoc bene censuit Scaevola: parum eni n fideliter facit fideiussor in superiore casu, quod potestatem eximere reo videtur suo jure uti: ceterum in posteriore casu non oportet esse noxiae fideiussori, si pepercis-

τὸν ἐγγυητήν, ν' ἀρνηθῇ ὅτι ἔντοκον εἶνε τὸ χρέος, οὗτος δὲ χάριν τῆς ἰδίας ὑπολήψεως δὲν ἠθέλησε ν' ἀρνηθῇ, — ὅ,τι οὕτως ἤθελε καταβάλλει δύναται ν' ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τὸν πρωτοφειλέτην. τοῦτο δὲ καλῶς ἔκρινεν ὁ Σκαιβόλας· διότι ἐν μὲν τῇ προηγουμένῃ περιπτώσει οὐχὶ πιστῶς δείκνυται ὁ ἐγγυητής, θέλων νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὸν πρωτοφειλέτην τὴν εὐχέρειαν τοῦ νὰ ποιήσῃ χρῆσιν τοῦ ἑαυτοῦ δικαίου· ὅμως ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει δὲν πρέπει νὰ βλάπτῃ τὸν ἐγγυητήν, ἐὰν ἐφείσθη τῆς ἑαυτοῦ

*1* set pudori suo. Cum mando tibi, ut credendo pecunium mihi geras mihique id nomen praestes, meum in eo periculum, meum emolumentum sit, puto mandatum pos-
*2* se consistere. Ceterum ut tibi negotium geras, tui arbitrii sit nomen, id est ut cuivis credas, tu recipias usuras, periculum dumtaxat ad me pertineat, iam extra mandati formam est, quemadmodum si mandem, ut mihi quemvis fundum emas.

*1* ὑπολήψεως. Ἐὰν ἐντείλωμαί σοι, ὥστε δανείζων χρήματα νὰ διοικῇς ὑπόθεσίν μου, καὶ εἰς ἐμὲ τὴν ἀπαίτησιν νὰ ἐκχωρῇς, ἰδικός μου δὲ νὰ εἶνε ὁ κίνδυνος, ἰδικόν μου τὸ κέρδος, δύναται,
*2* φρονῶ, νὰ ὑπάρξῃ ἐντολή. Ἄλλως [ἐὰν ἐντείλωμαι] ὥστε ἰδικήν σου ὑπόθεσιν νὰ διοικῇς, εἰς τὴν κρίσιν σου νὰ εἶνε ἡ πίστωσις, ὥστε δηλ. εἰς οἱονδήποτε ἤθελες δανείσει, σὺ νὰ ἀπολαμβάνῃς τόκους, μόνος δ' ὁ κίνδυνος εἰς ἐμὲ ν' ἀποβλέπῃ, — [τὸ τοιοῦτον] εἶνε ἤδη ἐκτὸς τοῦ τύπου τῆς ἐντολῆς, ὡς ἐὰν ἐντείλωμαι νὰ μοὶ ἀγοράσῃς ἀγρὸν οἱονδήποτε.

49 *MARCELLUS* Servum Titii emi ab alio bona fide et possideo: mandatu meo eum Titius vendidit, cum ignoraret suum esse, vel contra ego vendidi illius mandatu, cum forte is, cui heres exstiterit, eum emisset: de jure evictionis et de mandatu quaesitum est. et puto Titium, quamvis quasi procurator vendidisset, obstrictum emptori neque, si rem tradidisset, vindicationem ei concedendam, et idcirco mandati eum non teneri, sed contra mandati agere posse. si quid ejus interfuisset, quia forte venditurus non fuerit. contra manda-

49 *ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ* Δοῦλον τοῦ Τιτίου ἠγόρασα παρ' ἑτέρου καλῇ τῇ πίστει, καὶ νέμομαι· κατ' ἐντολήν μου ὁ Τίτιος ἐπώλησεν αὐτόν, ἀγνοῶν ὅτι εἶνε ἰδικός του, ἢ τἀνάπαλιν ἐγὼ ἐπώλησα κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ, ἀφοῦ τυχὸν ἐκεῖνος, οὗτινος κληρονόμος ἀνεδείχθη, εἶχεν ἀγοράσει τὸν δοῦλον. ἠρωτήθη περὶ τοῦ δικαίου τῆς διεκδικήσεως καὶ τῆς ἐντολῆς. φρονῶ λοιπὸν ὅτι ὁ Τίτιος καίτοι ὡσεὶ πληρεξούσιος εἶχε πωλήσει, ἐνέχεται ἀπέναντι τοῦ ἀγοραστοῦ, οὐδὲ θέλει ἐπιτραπῇ αὐτῷ ἐὰν παρέδωκε τὸν δοῦλον, διεκδίκησις, καὶ διὰ τοῦτο ἐκ τῆς ἐντολῆς οὗτος δὲν ἐνέχεται, ἀλλὰ τἀνάπαλιν δύναται νὰ ἐνα-

tor, si rem ab eo vindicare velit, exceptione doli summovetur et adversus venditorem testatoris sui habet ex empto jure hereditario actionem.

50 *CELSUS* Si is qui negotia fideiussoris gerebat ita solvit stipulatori, ut reum fideiussoremque liberaret, idque utiliter fecit, negotiorum gestorum actione fideiussorem habet obligatum, nec refert, ratum habuit nec ne fideiussor. sed fideiussor etiam antequam solveret procuratori pecuniam, simul ac ratum habuisset, haberet tamen mandati actionem.

*1* Sive, cum frumentum deberetur, fidejussor Africum dedit, sive quid ex necessitate solvendi plus impendit quam est pretium solutae rei, sive Stichum solvit isque decessit aut debilitate flagitiove ad nullum pretium sui redactus est, id mandati judicio consequeretur.

51 *IAVOLENUS* Fideiussor quamvis per errorem ante diem pecuniam solverit, repetere tamen ab eo[1] non potest ac ne mandati quidem actionem, antequam dies solvendi veniat, cum reo habebit.

52 *IDEM* Fideiussorem, si sine adiectione bonitatis tritici pro altero triticum spopondit, quodlibet triticum dando reum liberare

(1) a reo (Mo.)

γάγῃ ἐκ τῆς ἐντολῆς, ἐάν τι ἐνδιέφερεν αὐτόν, διότι τυχὸν δὲν ἤθελε πωλήσει. τοὐναντίον ὁ ἐντολεύς, ἐὰν θέλῃ νὰ διεκδικήσῃ ἀπ' ἐκείνου τὸ πρᾶγμα, ἀποκρούεται διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ δόλου, καὶ ἐναντίον τοῦ πωλητοῦ [τοῦ δούλου] ἔχει δικαιώματι κληρονομικῷ τὴν ἐκ τῆς ἀγοράσεως ἀγωγὴν τοῦ διαθέτου αὐτοῦ.

50 *ΚΕΛΣΟΣ* Ἐὰν ἐκεῖνος, ὅστις ὑποθέσεις τοῦ ἐγγυητοῦ ἐδιοίκει, κατέβαλεν εἰς τὸν πιστωτὴν οὕτως, ὥστε ν' ἀπαλλάξῃ τὸν πρωτοφειλέτην καὶ τὸν ἐγγυητήν, τοῦτο δ' ἐπωφελῶς ἐποίησε διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς διοικήσεως ὑποθέσεων θέλει ἔχει τὸν ἐγγυητὴν ἐνεχόμενον, οὐδὲ διαφέρει ἂν ἐνέκρινεν ὁ ἐγγυητὴς ἢ οὐ. ὅμως ὁ ἐγγυητὴς καὶ πρὶν ἡ καταβάλῃ εἰς τὸν πληρεξούσιον τὰ χρήματα, ἅμα τῇ ἐγκρίσει, ἔχει τὴν ἀγωγὴν τῆς ἐντολῆς [κατὰ τοῦ πρωτο*1* φειλέτου]. Εἴτε ἐνῷ σῖτος [οἱοσδήποτε] ὠφείλετο, ὁ ἐγγυητὴς ἔδωκε *Ἀφρικανικὸν* [ἤτοι τὸν ἄριστον] ἕνεκα τῆς πρὸς καταβολὴν [ἐπειγούσης] ἀνάγκης, εἴτε ἐδαπάνησέ τι περισσότερον τῆς τιμῆς τοῦ καταβληθέντος πράγματος, εἴτε τὸν Στίχον κατέβαλεν, οὗτος δ' ἀπέθανεν, ἢ ἐξ ἀσθενείας ἢ αἰσχρότητος κατέστη μηδαμινῆς ἀξίας, — τοῦτο δυναται νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς.

51 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ὁ ἐγγυητὴς καίτοι ἐκ πλάνης πρὸ τῆς προθεσμίας κατέβαλε τὰ χρήματα, ὅμως δὲν δύναται ν' ἀναζητήσῃ ἀπὸ τὸν πρωτοφειλέτην οὐδὲ τὴν τῆς ἐντολῆς ἀγωγὴν θέλει βεβαίως ἔχει κατ' αὐτοῦ, πρὶν ἢ ἔλθῃ ἡ τῆς καταβολῆς ἡμέρα.

52 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐγγυητής, ἐὰν ἄνευ προσθήκης τῆς ποιοτητος τοῦ σίτου ὑπέσχέθη ὑπέρ τινος σῖτον, φρονῶ ὅτι οἱονδήποτε σῖτον δίδων δύναται ν' ἀπαλλάξῃ τὸν πρωτοφειλέτην. παρὰ τοῦ πρω-

posse existimo: a reo autem non aliud triticum repetere poterit, quam quo pessimo tritico liberare se a stipulatore licuit. itaque si paratus fuerit reus, quod dando ipse creditori liberari potuit, fideiussori dare et fideiussor id quod dederit, id est melius triticum condicet, exceptione eum doli mali summoveri existimo.

53 *PAPINIANUS* Qui fide alterius pro alio fideiussit praesente et non recusante, utrosque obligatos habet jure mandati: quod si pro invito vel ignorante alterutrius mandatum secutus fideiussit, eum solum convenire potest qui mandavit, non etiam reum promittendi: nec me movet, quod pecunia fideiussoris reus liberetur: id enim contingit et si meo mandato pro alio solvas.

54 *IDEM* Cum servus extero se mandat emendum, nullum mandatum est. sed si in hoc mandatum intercessit ut servus manumitteretur nec manumiserit, et pretium consequetur dominus ut venditor et affectus ratione mandati agetur: finge filium naturalem vel fratrem esse (placuit enim prudentioribus affectus rationem in bonae fidei judiciis habendam). quod si de suis nummis emptor pretium dederit (neque enim aliter judicis venditi liberari potest), quaeri solet, an utiliter de peculio agere possit. et verius et utilius videtur praetorem de huiusmodi contractibus servorum non cogitasse, quo se ipsi mala ratione dominis au-

τοφειλέτου ὅμως δὲν δύναται ν' ἀπαιτήσῃ ἄλλον σῖτον, παρὰ τὸν χείριστον, δι' οὗ ἠδύνατο ν' ἀπαλλάξῃ ἑαυτὸν τοῦ πιστωτοῦ. ὅθεν, ἐὰν ὁ πρωτοφειλέτης ἤθελεν εἶσθαι ἕτοιμος νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἐγγυητήν, ὅ,τι δίδων ἐκεῖνος ἠδύνατο ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τοῦ πιστωτοῦ, ὁ δὲ ἐγγυητὴς ἐκδικῇ ὅ,τι ἔδωκεν, ἤτοι τὸν καλλίτερον σῖτον, φρονῶ ὅτι ἀποκρούεται οὗτος διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ δόλου.

53 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ὅστις πεποιθὼς εἴς τινα, ἠγγυήθη ὑπὲρ ἑτέρου παρόντος καὶ μὴ ἀπαγορεύοντος, ἑκάτερον ἔχει ἐνεχόμενον δικαιώματι ἐντολῆς· ἂν ὅμως ἠγγυήθη ὑπέρ [τινος] ἄκοντος ἢ ἀγνοοῦντος, ἀκολουθήσας τὴν ἐντολὴν ἑτέρου, ἐκεῖνον μόνον δύναται νὰ ἐναγάγῃ, ὅστις ἐνετείλατο, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν ὀφειλέτην· οὐδ' ἔχει ἐπιρροήν, ὅτι διὰ χρημάτων τοῦ ἐγγυητοῦ ἀπαλλάσσεται ὁ πρωτοφειλέτης· διότι τοῦτο συμβαίνει καὶ ἂν κατ' ἐντολήν μου ὑπέρ τινος καταβάλῃς.

54 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν δοῦλος δώσῃ ἐντολὴν εἰς ἐξωτικὸν νὰ τὸν ἀγοράσῃ, οὐδεμία ὑπάρχει ἐντολή. ἀλλ' ἐὰν ἡ ἐντολὴ [πρὸς ἀγόρασιν] ἐγένετο διὰ τοῦτο, ὥστε ὁ δοῦλος νὰ χειραφετηθῇ, δὲν γείνῃ δὲ τοῦτο [ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ], ὁ κύριος, ὡς πωλητής, θέλει καὶ τὸ τίμημα λάβει, καὶ λόγῳ στοργῆς θέλει ἐκ τῆς ἐντολῆς ἐναγάγει. ὑπόθες λ. χ. ὅτι [ὁ δοῦλος] εἶνε υἱὸς φυσικὸς ἢ ἀδελφὸς (διότι ἐδέχθησαν οἱ νομομαθεῖς ὅτι ἡ στοργὴ δέον νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ἀγωγὰς καλῆς πίστεως). ἂν ὅμως ἐξ ἰδίων [οὐχὶ δὲ τοῦ δούλου] νομισμάτων ὁ ἀγοραστὴς ἔδωκε τὸ τίμημα (διότι δὲν δύναται ἄλλως ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ἐκ τῆς πωλήσεως ἀγωγῆς), συνήθως ἐρωτᾶται, ἂν δύναται ἐπωφελῶς νὰ ἐναγάγῃ ἐκ τοῦ χρηματίου. ὀρθότερον λοιπὸν καὶ ὠφελιμώτερον θεωρεῖται ὅτι ὁ πραίτωρ δὲν ἐσκέφθη περὶ

1 ferrent. Si liber homo bona fide serviens redimi se mandaverit idque nummis emptoris factum sit, contraria mandati actione agi posse constat, ut tamen actiones praestentur, quas habet emptor adversus venditorem: finge non manumisisse liberam personam emptorem.

55 *IDEM* Procurator, qui non res inclusas subtraxit, sed traditas non reddidit, judicio mandati, non furti tenetur.

56 *IDEM* Qui mutuam pecuniam dari mandavit, omisso reo promittendi et pignoribus non distractis eligi potest: quod uti liceat si litteris exprimatur, distractis quoque pignoribus ad eum creditor redire poterit: etenim quae dubitationis tollendae causa contractibus inseruntur, ius commu-

1 ne non laedunt. Fideiussor qui pecuniam in jure optulit et propter aetatem ejus qui petebat obsignavit ac publice deposuit, con-

2 festim agere mandati potest Non ideo minus omnis temporis bonam fidem explorari oportet, quod dominus post annos quinque de provincia reversus,[1] mox rei publicae causa profecturus non acceptis rationibus mandatum instauraverit. cum igitur ad officium procurato-

(1) rursus προσθ. (Mo.)

τοιούτου εἴδους συμβολαίων τῶν δούλων, δι' ὧν αὐτοὶ οὗτοι κακοβούλως
1 ἤθελον ἐκφεύγει τῶν κυρίων. Ἐὰν
ἄνθρωπος ἐλεύθερος καλῇ τῇ πίστει
δουλεύων ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ ἐξαγορασθῇ, τοῦτο δὲ διὰ νομισμάτων τοῦ ἀγοραστοῦ ἐγένετο, γνωστὸν ὅτι δύναται
[ὁ ἀγοραστὴς] νὰ ἐναγάγῃ [τὸν ἐντολέα δοῦλον] διὰ τῆς ἀντιθέτου ἀγωγῆς
τῆς ἐντολῆς, ἀλλ' ἀφοῦ ἐκχωρηθῶσι
[τῷ ἐντολεῖ] αἱ ἀγωγαί, ἃς ἔχει ὁ ἀγοραστὴς κατὰ τοῦ πωλητοῦ. [διότι] ὑπόθες ὅτι ὁ ἀγοραστὴς δὲν ἐχειραφέτησε τὸ ἐλεύθερον πρόσωπον.

55 *Ο ΑΥΤΟΣ* Πληρεξούσιος, ὅστις
οὐχὶ κεκλεισμένα πράγματα ἀφήρεσεν
ἀλλὰ παραδοθέντα δὲν ἀπέδωκεν, ἐνέχεται ἐκ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς οὐχὶ δὲ τῆς κλοπῆς.

56 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅστις ἐνετείλατο νὰ
δοθῶσι δάνεια χρήματα, δύναται νὰ
ἐναχθῇ κατὰ προτίμησιν, παραλειπομένου τοῦ πρωτοφειλέτου, καὶ τῶν ἐνεχύρων μὴ πωληθέντων [ἔτι]. καὶ ἂν δ' ἐγγράφως ἐκδηλοῦται ἡ τοιαύτη ἄδεια
ὁ πιστωτὴς δύναται καὶ μετὰ τὴν πώλησιν τῶν ἐνεχύρων νὰ ἐπανέλθῃ κατ'
ἐκείνου· διότι ὅσα πρὸς ἄρσιν ἀμφιβολίας διατυποῦνται ἐν τοῖς συμβολαίοις
δὲν ἀνατρέπουσι τὸ κοινὸν δίκαιον.
1 Ἐγγυητής, ὅστις τὰ χρήματα ἐν δι
καστηρίῳ προσήγαγεν, ἕνεκα δὲ τῆ
[μικρᾶς] ἡλικίας τοῦ ἐνάγοντος ἐσφράγισε καὶ δημοσίᾳ κατέθεσεν, ἀμέσω
δύναται νὰ ἐναγάγῃ ἐκ τῆς ἐντολῆ
2 Ὁλοκλήρου τοῦ χρόνου ἡ καλὴ πί
στις δὲν πρέπει ὀλιγώτερον νὰ ἐξετα
ζηται διὰ τοῦτο, ὅτι ὁ κύριος [τῶν ὑπο
θέσεων] μετὰ ἔτη πέντε ἐκ τῆς ἐπαρ
χίας ἐπανελθών, πάλιν δὲ μετ' ὀλίγα
μέλλων ἕνεκα τῆς πολιτείας ν' ἀπέλθ
πρὸ τῆς λήψεως τῶν λογαριασμῶν ἀν
νέωσε τὴν ἐντολήν. ἀφοῦ λοιπὸν εἰς
καθῆκον τοῦ πληρεξουσίου περιλαμβ

ris pertinuerit quidquid ex prima negotiorum gestorum administratione debuit ad secundam rationem transferre, secundi temporis causa Priorem litem suscipiet. 3 Salarium incertae pollicitationis neque extra ordinem recte petitur neque judicio mandati, ut sa- 4 larium tibi constituat. Sumptus bona fide necessario factos, etsi negotio finem adhibere procurator non potuit, judicio mandati restitui necesse est.

57 *IDEM* Mandatum distrahendorum servorum defuncto qui mandatum suscepit intercidisse constitit. quoniam tamen heredes ejus errore lapsi non animo furandi, sed exsequendi, quod defunctus suae curae fecerat, servos vendiderant, eos ab emptoribus usucaptos videri placuit. sed venaliciarium ex provincia reversum Publiciana actione non inutiliter acturum, cum exceptio justi dominii causa cognita detur neque oporteat eum, qui certi hominis fidem elegit, ob errorem aut imperitiam heredum adfici damno.

58 *PAULUS* Si praecedente mandato Titium defenderas quamvis mortuo eo, cum hoc ignorares, ego puto mandati actionem adversus heredem Titii competere, quia mandatum morte mandatoris, non etiam mandati actio solvitur. quod si sine mandatu defensionem suscepisti, negotium quodammodo defuncti gerere institueras, et quemadmodum, si illum liberasses, com-

νεται, ὅ,τι ἐκ τῆς πρώτης τῶν [ἀλλοτρίων] ὑποθέσεων διοικήσεως ὤφειλεν εἰς τὴν δευτέραν λογοδοσίαν νὰ μεταφέρῃ, ἡ τοῦ δευτέρου χρόνου δίκη περι- 3 λαμβάνει καὶ τὴν προηγουμένην. Μισθὸς ἀβεβαίας ἐπαγγελίας οὔτε δι' ἐκτάκτου ἀγωγῆς ἐγκύρως ἀπαιτεῖται, οὔτε διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς, ὥστε 4 νά σοι ὁρίσῃ [ὁ ἐντολεὺς] μισθόν. Αἱ καλῇ τῇ πίστει ἐξ ἀνάγκης γενόμεναι δαπάναι, καὶ ἂν μὴ ὁ πληρεξούσιος ἠδυνήθη νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν ὑπόθεσιν, πρέπει διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς ν' ἀποδίδωνται.

57 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἡ ἐντολὴ πωλήσεως δούλων βέβαιον ὅτι καταργεῖται διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἀναλαβόντος τὴν ἐντολήν. ἐπειδὴ ὅμως οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ ἐκ πλάνης σφαλόντες οὐχὶ μὲ σκοπὸν κλοπῆς, ἀλλ' ἵνα ἐκτελέσωσιν ὅ,τι ὁ ἀποθανὼν εἶχεν ἀναλάβει, ἐπώλησαν τοὺς δούλους, ἐδέχθησαν ὅτι οὗτοι θεωροῦνται χρησικτώμενοι ὑπὸ τῶν ἀγοραστῶν. ἀλλ' ὁ ἀνδραποδοκάπηλος ἐκ τῆς ἐπαρχίας ἐπανελθὼν θέλει οὐχὶ ἀνωφελῶς ἐγείρει τὴν Πουβλικιανὴν ἀγωγήν, καθόσον ἡ [κατὰ τοῦ χρησικτωμένου] ἔνστασις τῆς νομίμου κυριότητος μετὰ διάγνωσιν τοῦ λόγου παρέχεται, οὐδὲ πρέπει ἐκεῖνος, ὅστις εἰς ὡρισμένον πρόσωπον ἐνεπιστεύθη, νὰ ὑφίσταται ζημίαν ἕνεκα τῆς πλάνης ἢ ἀπειρίας τῶν κληρονόμων.

58 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν προηγηθείσης ἐντολῆς εἶχες ὑπερασπίσει τὸν Τίτιον καὶ τοι μετὰ θάνατον αὐτοῦ, καθόσον ἠγνόεις τοῦτο, ἐγὼ φρονῶ ὅτι ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγὴ ἐναντίον τοῦ κληρονόμου τοῦ Τιτίου ἁρμόζει, διότι ἡ *ἐντολὴ* καταργεῖται διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἐντολέως, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ τῆς ἐντολῆς ἀγωγή. ἂν ὅμως ἄνευ ἐντολῆς ἀνέλαβες τὴν ὑπεράσπισιν, ὑπόθεσιν τρόπον τινὰ ἀποθανόντος ἀνέλαβες νὰ διοικήσῃς, καὶ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

peteret tibi negotiorum gestorum actio, ita potest dici et heredem

1 ejus eadem actione teneri. Lucius Titius creditori suo mandatorem dedit: deinde defuncto debitore majore parte creditorum consentiente a praetore decretum est, ut portionem creditores ab heredibus ferant, absente eo creditore apud quem mandator exstiterat: quaero, si mandator conveniatur, an eandem habeat exceptionem quam heres debitoris. respondi: si praesens apud praetorem ipse quoque consensisset, pactus videtur justa ex causa eaque exceptio et fideiussori danda esset et mandatori. sed cum proponas eum afuisse, iniquum est auferri ei electionem (sicut pignus aut privilegium), qui potuit praesens id ipsum proclamare nec desiderare decretum praetoris. nec enim[1] si quis dixerit summovendum creditorem, heredi consulitur, sed mandatori vel fideiussori, quibus mandati judicio eandem partem praestaturus est. plane si ab herede partem accepisset, an in reliquum permittendum esset creditori fideiussorem convenire, dubitatum est: sed videbitur consentire decreto conveniendo heredem.

(1) διαγρ. (Mo.)

59 *IDEM* Si mandatu Titii Calpurnius pecuniam quam Titius

ὡς ἐὰν εἶχες ἐλευθερώσει ἐκεῖνον [χρέους], θά σοι ἤρμοζεν ἡ τῆς διοικήσεως ὑποθέσεων ἀγωγή, οὕτω δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι καὶ ὁ κληρονόμος αὐτοῦ διὰ

1 τῆς ἰδίας ἀγωγῆς ἐνέχεται. Ὁ Λούκιος Τίτιος [δανεισθεὶς] ἔδωκεν εἰς τὸν πιστωτήν του ἐντολέα [ἐγγυητήν]· κατόπιν ἀποθανόντος τοῦ ὀφειλέτου τῇ συναινέσει τοῦ μείζονος μέρους τῶν πιστωτῶν ὡρίσθη ὑπὸ τοῦ πραίτωρος, ὥστε οἱ πιστωταὶ νὰ λάβωσι παρὰ τῶν κληρονόμων μέρος [τοῦ χρέους], ἀπόντος τοῦ πιστωτοῦ ἐκείνου, παρ' ᾧ ὑπῆρχεν ὁ ἐντολεύς· ἐρωτᾶται, ἐὰν ὁ ἐντολεὺς ἐνάγηται, ἔχει ἆρά γε τὴν αὐτὴν ἔνστασιν, ἣν ὁ κληρονόμος τοῦ ὀφειλέτου; ἀπήντησα· ἐὰν παρὼν ἐνώπιον τοῦ πραίτωρος καὶ οὗτος [ὁ πιστωτὴς] εἶχε συναινέσει, θεωρεῖται ὅτι συνεφώνησεν ἐξ εὐλόγου αἰτίας, ἡ αὐτὴ δ' ἔνστασις ἤθελε δοθῇ εἴς τε τὸν ἐγγυητὴν καὶ τὸν ἐντολέα. ἀλλ' ἀφοῦ προβάλλῃς ὅτι [ὁ πιστωτὴς] ἦτο ἀπών, εἶνε ἄνισον νὰ στερῆται οὗτος τῆς ἐπιλλογῆς (ὡς ἐνεχύρου ἢ προνομίου), ἀφοῦ ἠδύνατο [ἂν ἦτο] παρὼν νὰ ἀπαιτήσῃ αὐτὸ τοῦτο [τὸ ὀφειλόμενον] μὴ ἔχων χρείαν τῆς ἀποφάσεως τοῦ πραίτωρος. μηδ' ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι δέον ν' ἀποκρούηται ὁ πιστωτής, βοηθεῖ τὸν κληρονόμον, ἀλλὰ τὸν ἐντολέα ἢ ἐγγυητήν, εἰς οὓς διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς τὸ αὐτὸ μέρος [ὁποῖον καὶ εἰς τὸν πιστωτὴν] θέλει παράσχει [ὁ κληρονόμος]. βεβαίως ἐὰν παρὰ τοῦ κληρονόμου εἶχε δεχθῇ [ὁ πιστωτὴς] τὸ [ὑπὸ τοῦ πραίτωρος ὁρισθὲν] μέρος, ὑπάρχει ἀμφιβολία ἂν διὰ τὸ ὑπόλοιπον ἤθελεν ἐπιτραπῇ εἰς τὸν πιστωτὴν νὰ ἐναγάγῃ τὸν ἐγγυητήν· τοὐναντίον ἐνάγων τὸν κληρονόμον θεωρεῖται ὅτι παραδέχεται τὴν ἀπόφασιν [τοῦ πραίτωρος].

59 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν κατ' ἐντολὴν τοῦ Τιτίου ὁ Καλπούρνιος χρήματα, ἅτινα

credebat stipulatus esset non donandi animo, mandati judicio eum ab herede Titii posse conveniri,ut actiones suas praestet: idem est, et si exacta est a Calpurnio pecu-

...

1 nia. Paulus respondit fideiussorem, qui rem pignoris jure obligatam a creditore emit, mandati judicio conventum ab herede debitoris oblato omni debito[2] restituere cum fructibus cogendum neque habendum similem extranco emptori, cum in omni contractu bonam fidem praestare debeat.

(1) rem προσθ. (Mo.)

2 Paulus respondit die adiecto in mandato, intra quem praestaturum se Lucius Titius scripsit,non esse impedimento, quo minus etiam post eum diem conveniri man-

...

3 dati judicio possit. Paulus respondit unum ex mandatoribus in solidum eligi posse, etiamsi non sit concessum in mandato: post condemnationem autem in duorum personam collatam necessario ex causa judicati singulos pro parte dimidia conveniri posse et de-
4 bere. Creditor pignus vendidit: quaero, an, si evicta sit possessio emptori, regressum creditor ad mandatorem habere possit et an intersit, creditoris jure vendiderit an communi jure promiserit. Paulus respondit, si creditor ex pretio pignorum debitum consecutus non sit, mandatorem liberum non videri. ex hoc responso apparet, si evictionis nomine non teneatur,

ὁ Τίτιος εἶχε δανείσει, ἐπηρώτησεν οὐχὶ ἐπὶ σκοπῷ δωρεᾶς [τοῦ Τιτίου πρὸς τὸν Καλπούρνιον], διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς δύναται οὗτος νὰ ἐναχθῇ ὑπὸ τοῦ κληρονόμου τοῦ Τιτίου, ὥστε νὰ ἐκχωρήσῃ τὰς ἑαυτοῦ ἀγωγάς. τὸ αὐτὸ καὶ ἂν τὰ χρήματα εἰσεπράχθησαν
1 ὑπὸ τοῦ Καλπουρνίου. Ὁ Παῦλος ἀπήντησεν ὅτι ὁ ἐγγυητής, ὅστις πρᾶγμα ὡς ἐνέχυρον ὑποκείμενον παρὰ τοῦ πιστωτοῦ ἠγόρασε, διὰ τῆς ἐντολῆς ἐναγόμενος ὑπὸ τοῦ κληρονόμου του ὀφειλέτου δέον νὰ ὑποχρεῶται μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ὅλου τοῦ χρέους ν' ἀποκαθιστᾷ τὸ πρᾶγμα μετὰ τῶν καρπῶν, οὐδὲ πρέπει νὰ θεωρῆται ὅμοιος πρὸς ἐξωτικὸν ἀγοραστήν, καθόσον ἐν παντὶ συμβολαίῳ ὀφείλει νὰ δεικνύῃ καλὴν
2 πίστιν. Ὁ Παῦλος ἀπήντησεν ὅτι ἐὰν προσετέθη εἰς ἐντολὴν προθεσμία, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὁ [ἐγγυητὴς ἐντολεὺς] Λούκιος Τίτιος ἔγραψεν ὅτι θέλει παράσχει, δὲν ὑπάρχει ἐμπόδιον, ὥστε καὶ μετὰ τὴν προθεσμίαν ἐκείνην νὰ δύναται νὰ ἐναχθῇ διὰ τῆς ἀγωγῆς
3 τῆς ἐντολῆς. Ὁ Παῦλος ἀπήντησεν ὅτι εἷς ἐκ τῶν ἐντολέων δύναται κατ' ἐπιλογὴν νὰ ἐναχθῇ εἰς ὁλόκληρον, καὶ ἂν μὴ ἐπετράπη ἐν τῇ ἐντολῇ· μετὰ τὴν καταδίκην ὅμως τὴν κατὰ δύω προσώπων γενομένην, κατ' ἀνάγκην ἡ ἐκ τοῦ δεδικασμένου ἀγωγὴ δύναται καὶ πρέπει νὰ ἐγείρηται καθ' ἑκατέρου
4 εἰς τὸ ἥμισυ. Ὁ πιστωτὴς ἐπώλησε τὸ ἐνέχυρον· ἐρωτᾶται ἂν, ἐκνικηθείσης τῆς νομῆς τοῦ ἀγοραστοῦ, δύναται ὁ πιστωτὴς νὰ προσφύγῃ κατὰ τοῦ ἐντολέως, καὶ ἂν ἐνδιαφέρῃ, ἂν δικαιώματι πιστωτοῦ ἐπώλησεν ἢ κατὰ κοινὸν δίκαιον ὑπεσχέθη [νὰ ἐνθύνηται ἐν περιπτώσει ἐκνικήσεως]. ὁ Παῦλος ἀπήντησεν, ἐὰν ὁ πιστωτὴς ἐκ τοῦ τιμήματος τῶν ἐνεχύρων δὲν ἔλαβε τὸ ὀφειλόμενον, ὁ ἐντολεὺς δὲν θεωρεῖται ἐλεύθερος.

proficere eam rem ad liberatio-

ἐκ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης καταφαί-
νεται ὅτι τὸ πρᾶγμα συντελεῖ εἰς τὴν
ἀπαλλαγὴν [τοῦ ἐντολέως], ἐὰν λόγῳ
ἐκνικήσεως μὴ ἐνέχηται [ὁ πιστωτής].

5 nem. «Ille illi salutum. Mando
«tibi, ut Blaesio Severo adfini meo
«octoginta credas sub pignore illo
«et illo: in quam pecuniam et
«quidquid usurarum nomine ac-
«cesserit indemnem rationem tu-
«am me esse ex causa mandati
«in eum diem, quoad vixerit Blae-
«sius Severus, praestaturum.» po-
stea saepe conventus mandator
non respondit: quaero, an morte
debitoris liberatus sit. Paulus res-
pondit mandati obligationem per-
petuam esse, licet in mandato
adiectum videatur indemnem ra-
tionem tuam me esse ex causa
mandati in eum diem, quoad vixe-
rit Blaesius Severus, praestatu-
6 rum. Paulus respondit non vi-
deri mandati condicioni paritum,
cum in mandato adiectum sit, ut
idonea cautio a debitore exigere-
tur, si neque fideiussor neque pi-
gnora accepta sint.

5 «Ὁ δεῖνα τὸν τάδε χαιρετᾷ· ἐντέλ-
λομαί σοι, τὸν Βλαίσιον Σεβῆρον κηδε-
στήν μου νὰ πιστώσῃς ὀγδοήκοντα ἐπὶ
τῷ δεῖνα καὶ δεῖνα ἐνεχύρῳ· διὰ τὰ
χρήματα ταῦτα καὶ ὅ,τι λόγῳ τόκων
προστεθῇ, θέλω ἐγὼ ἕνεκα τῆς ἐντολῆς
[ἣν νῦν δίδω] ἐνέχεσθαι εἰς ἀποζημίω-
σιν πρὸς σὲ ἑνόσῳ ὁ Βλαίσιος Σεβῆρος
ζῇ.» κατόπιν συχνὰ ὀχληθεὶς ὁ ἐντο-
λεὺς δὲν ἀπήντησεν· ἐρωτᾶται ἂν διὰ
τοῦ θανάτου τοῦ ὀφειλέτου ἀπηλλάγη.
ὁ Παῦλος ἀπήντησεν ὅτι ἡ τῆς ἐντο-
λῆς ἐνοχὴ εἶνε διηνεκής, καίτοι ἐν τῇ
ἐντολῇ φαίνεται προστεθὲν ὅτι ἐνοχὴ
πρὸς ἀποζημίωσιν ἕνεκα τῆς ἐντολῆς
ὑπάρχει ἑνόσῳ ὁ Βλαίσιος Σεβῆρος ζῇ.

60 *SCAEVOLA* Creditor manda-
torem convenit: is condemnatus
provocavit: quaerendum est, an
manente appellatione debitor a
creditore conveniri potest. respon-
1 di posse. Ad eum qui uxorem
ducturus erat litteras fecit tales:
«Titius Seio salutem. Sempronian
«pertinere ad animum meum co-
«gnovisti: ideoque cum ex voto
«meo nuptura tibi sit, velim cer-
«tus sis secundum dignitatem tuam
«contrahere te matrimonium. et
«quamvis idonee repromissuram
«tibi Titiam matrem puellae do-
«tem sciam, tamen et ipse quo

6 Ὁ Παῦλος ἀπήντησεν ὅτι δὲν θεω-
ρεῖται συμμόρφωσις [τοῦ ἐντολοδόχου]
πρὸς τὸν ὅρον τῆς ἐντολῆς, ὅτε ἐν τῇ
ἐντολῇ προσετέθη τὸ νὰ ληφθῇ ἀπὸ τὸν
ὀφειλέτην ἱκανὴ ἀσφάλεια, —ἐὰν μήτε
ἐγγυητὴς μήτε ἐνέχυρα ἐλήφθησαν.

60 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Ὁ πιστωτὴς ἐνή-
γαγε τὸν ἐντολέα· οὗτος δὲ καταδι-
κασθεὶς ποιεῖ ἔφεσιν· δέον νὰ ἐξετασθῇ
ἂν διαρκούσης τῆς ἐφέσεως δύναται ὁ
ὀφειλέτης νὰ ἐναχθῇ ὑπὸ τοῦ πιστω-
1 τοῦ· ἀπήντησα ὅτι δύναται. Πρός
τινα, ὅστις ἔμελλε νὰ νυμφευθῇ ἔγρα-
ψέ τις τὰ ἑξῆς· «ὁ Τίτιος τὸν Σέϊον
χαιρετᾷ. ὅ,τι ἡ Σεμπρωνία εἶνε παρ' ἐ-
μοὶ ἐπιστηθία γινώσκεις· διὰ τοῦτο
ἐπειδὴ σὺν τῇ ἐπιθυμίᾳ μου μέλλει νὰ
σὲ συζευχθῇ, ἤθελον νὰ βεβαιωθῇς ὅτι
ἀναλόγως τῆς ἀξίας σου γάμον συνά-
πτεις· λοιπὸν καίτοι γινώσκω ὅτι ἀ-
σφαλῶς ἡ μήτηρ τῆς κορασίδος Τιτία
θέλει σοι ὑποσχεθῇ προῖκα, ὅμως κα

«magis conciliem animum tuum «domui meae, fidem meam inter«ponere non dubito: quare scias, «quodcumque ab ea ex hac causa «stipulatus fueris, id me mea fide «esse iussisse salvum te habitu«rum.» atque ita Titia, quae neque Titio mandaverat neque ratum habuerat quod scripserat, dotem Seio promisit. quaero, si heres Titii ex causa mandati praestiterit, an actione mandati heredem Titiae convenire potest. respondi secundum ea, quae proponuntur, non posse. item quaesitum est, an nec negotiorum gestorum. respondi nec hoc nomine iure agere posse: palam enim facere[1] Titium non tam Titiae nomine, quam quod consultum vellet, mandasse. item si maritus adversus mandatorem ageret, an aliqua exceptione summoveatur? respondi nihil proponi, cur summoven-

(1) hac de re (Mo.)

dus sit. Duobus quis mandavit negotiorum administrationem: quaesitum est, an unusquisque mandati judicio in solidum teneatur. respondi unumquemque pro solido conveniri debere, dummodo ab utroque non amplius debito exigatur. Si inter maritum et socerum id actum esset vel tacito intellectu[2], ut onus exhibendae uxoris ad maritum rediret praestante patre dotis usuras, nullam actionem superfore ad recipiendum quod negetur consumptum: quod si pater puellae exhibitio-

(2) intellectum (v. d. Wat.)

ἐγὼ αὐτός, ἵνα μᾶλλον σὲ πρὸς τὸν οἰκόν μου συνδέσω, δὲν διστάζω νὰ παρεμβάλω τὴν πίστιν μου· ὥστε νὰ γινώσκῃς ὅτι, ὅ,τιδήποτε ἐξ αὐτῆς (τῆς μητρὸς) ἕνεκα τούτου (τοῦ γάμου) ἤθελες ἐπερωτήσει, τοῦτο ὑπισχνοῦμαι ἐγὼ ὑπ' εὐθύνην μου, ὅτι θὰ λάβῃς ἀκέραιον.» Οὕτω δὲ ἡ Τιτία, ἥτις οὔτε εἰς τὸν Τίτιον εἶχε δώσει ἐντολήν, οὔτε εἶχεν ἐγκρίνει ὅ,τι [οὗτος] ἔγραψεν, ὑπεσχέθη εἰς τὸν Σέϊον προῖκα. ἐρωτᾶται ἐὰν ὁ κληρονόμος τοῦ Τιτίου ἕνεκα τῆς ἐντολῆς κατέβαλεν, ἆρά γε δύνατοι νὰ ἐναγάγῃ τὸν κληρονόμον τῆς Τιτίας διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς; ἀπήντησα ὅτι ὡς τὰ πράγματα ἐξετέθησαν, δὲν δύναται. ὡσαύτως ἠρωτήθη, ἂν μηδὲ [διὰ τῆς ἀγωγῆς] τῆς διοικήσεως ὑποθέσεων. ἀπήντησα ὅτι οὐδ' ἕνεκα τούτου δύναται ἐγκύρως νὰ ἐναγάγῃ, διότι ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶνε φανερὸν ὅτι ὁ Τίτιος οὐχὶ τόσον ἐν ὀνόματι τῆς Τιτίας, ἀλλὰ διότι ἤθελε νὰ συνδράμῃ τὴν κορασίδα, ἔδωκεν ἐντολὴν [ὡς ἐγγυητής]· ὡσαύτως ἐὰν ὁ σύζυγος ἤθελεν ἐναγάγει τὸν ἐντολέα, θ' ἀπεκρούετο ἆρά γε διά τινος ἐνστάσεως; ἀπήντησα ὅτι οὐδὲν πρόκειται, δι' ὅπερ ν' ἀποκρουσθῇ. Εἰς δύω ἐνετείλατό τις τὴν διοίκησιν ὑποθέσεων· ἠρωτήθη ἂν εἷς ἕκαστος ἐνέχηται εἰς ὁλόκληρον διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς. ἀπήντησα ὅτι εἷς ἕκαστος εἰς ὁλόκληρον δέον νὰ ἐνάγηται, ἀρκεῖ νὰ μὴ ἀπαιτῆται παρ' ἀμφοτέρων περισσότερον τοῦ ὀφειλομένου. Ἐὰν μεταξὺ τοῦ συζύγου καὶ τοῦ πενθεροῦ συνεφωνήθη, ἢ σιωπηλῶς ἠννοήθη, ὥστε τὸ βάρος τῆς διατηρήσεως τῆς γυναικὸς νὰ ὑφίσταται ὁ σύζυγος παρέχοντος τοῦ πατρὸς [τῆς γυναικὸς] τοὺς τόκους τῆς προικός, οὐδεμία ἀγωγὴ ὑπολείπεται πρὸς ἀνάληψιν [ἐκείνου] ὅπερ [ὁ πατὴρ] ἀρνεῖται ὅτι ἐδαπανήθη [ὑπὲρ τῆς γυναικός]. ἂν ὅμως ὁ πατὴρ

nem mandasse se doceat, actionem

4 mandati co npetere. Lucius Titius fratris filio commisit rerum suarum administrationem ita: Σείῳ τέκνῳ χαίρειν. ἐγὼ μὲν κατὰ φύσιν εἶναι νομίζω τὸ ὑπὲρ πατρὸς καὶ τῶν τοῦ πατρὸς υἱῶν[1] πραγματεύεσθαι δίχα τοῦ τινὰ ἐπιτροπικὸν αἰτεῖν. εἰ δὲ δεῖ καὶ τοιούτου τινός, ἐπιτρέπω σοι περὶ πάντων τῶν ἐμῶν ὡς θέλεις πραγματεύεσθαι, εἴτε πωλεῖν θέλεις εἴτε ὑποτίθεσθαι εἴτε ἀγοράζειν εἴτε ὁτιοῦν πράττειν, ὡς κυρίῳ ὄντι τῶν ἐμῶν· ἐμοῦ πάντα κύρια τὰ ὑπὸ σοῦ γινόμενα ἡγουμένου καὶ μηδὲν ἀντιλέγοντός σοι πρὸς μηδεμίαν πρᾶξιν. quaesitum est, si quid non administrandi animo, sed fraudulenter alienasset vel mandasset, an valeret. respondi eum, de quo quaereretur, plene quidem, sed quatenus res ex fide agenda esset, mandasse. item quaero, an, cum Seius magistratu functus debitor exstitisset, Lucius Titius eo nomine conveniri possit vel res ejus obligatae essent propter verba epistulae supra scripta. respondi neque conveniri posse neque res obligatas esse.

(1) τὸν τοῦ πατρὸς υἱὸν Βασ.

ἀποδεικνύῃ ὅτι ἐνετείλατο τὴν διατήρησιν τῇ γυναικός, ἁρμόζει ἡ τῆς ἐν-
4 τολῆς ἀγωγή. Ὁ Λούκιος Τίτιος εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ ἐνεπιστεύθη τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων του ὡς ἑξῆς. Τὸ τέκνον Σέϊον χαιρετᾷ. ἐγὼ μὲν φυσικὸν θεωρῶ τὸ νὰ μεριμνᾷ ὁ υἱὸς περὶ τῶν ὑποθέσεων τοῦ πατρὸς χωρὶς νὰ ζητῆται πληρεξουσιότης· ἂν ὅμως χρειάζηται καὶ τοιαύτη τις, ἔστω σοι ἐπιτετραμμένον νὰ μεριμνᾷς κατὰ βούλησιν περὶ ὅλων μου τῶν ὑποθέσεων, εἴτε θέλεις νὰ πωλῇς, εἴτε νὰ ὑποθηκεύῃς, εἴτε ν' ἀγοράζῃς, εἴτε ὁ,τιδήποτε νὰ πράττῃς, ὡσεὶ ἦσο κύριος τῶν ὑποθέσεών μου· καθόσον ἐγὼ πάντα τὰ ὑπὸ σοῦ γινόμενα θεωρῶ ἰσχυρά, καὶ οὐδόλως ἀντιλέγω εἰς σὲ ὁ,τιδήποτε πράττοντα. ἠρωτήθη, ἂν τι οὐχὶ μὲ σκοπὸ διοικήσεως, ἀλλὰ δολίως ἤθελεν ἀπαλλοτριώσει ἢ δώσει ἐντολήν, ἆρά γε ἰσχύει; ἀπήντησα ὅτι ἐκεῖνος, περὶ οὗ πρόκειται, πλήρη μέν, ἀλλ' ἐφ' ὅσον καλῇ τῇ πίστει αἱ ὑποθέσεις ἤθελον ἐνεργεῖσθαι, ἔδωκεν ἐντολήν. ὡσαύτως ἐρωτᾶται ἂν, ὅτε ὁ Σέϊος διαχειρισθεὶς ἀξίωμα ἀπεδείχθη ὀφειλέτης, ὁ Λούκιος Τίτιος δύναται ἐκ τούτου νὰ ἐναχθῇ ἢ τὰ πράγματά του εἶνε ὑποκείμενα ἕνεκα τῶν ῥημάτων τῆς προρρηθείσης ἐπιστολῆς. ἀπήντησα ὅτι οὔτε νὰ ἐναχθῇ δύναται, οὔτε τὰ πράγματα ὑπόκεινται.

61 *PAULUS* Quod filio familias ut peteret mandavi, emancipatus exegit: de peculio intra annum utiliter agam. *PAULUS*: sed et cum filio agendum est.

61 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὅ,τι εἰς υἱὸν ὑπεξούσιον ἐνετειλάμην ν' ἀπαιτήσῃ, χειραφετηθεὶς εἰσέπραξεν· ἐκ τοῦ χρηματίου δύναμαι ἐντὸς ἔτους ἐπωφελῶς νὰ ἐναγάγω [τὸν πατέρα]. *ΠΑΥΛΟΣ*. ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ υἱοῦ δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγή.

62 *SCAEVOLA* Cum controversia esset de hereditate defunctae inter scriptum heredem et patruum Maevium et amitas, Maevius lit-

62 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Ἐνῷ περὶ τῆς κληρονομίας ἀποθανούσης ὑπῆρχεν ἔρις μεταξὺ τοῦ κληρονόμου καὶ τοῦ πατραδέλφου Μαιβίου καὶ τῆς πατραδέλφης

eris ad sorores suas factis declarauit commune futurum, quidquid ad um ex eventu litis hereditariae pervenisset, neque stipulatio litteras secuta est : quaesitum est, um transegerit idem Maevius um scripto herede ita, ut praedia et aliae quaedam res ex ea ransactione ad eum pervenirent, n ex litteris suis possit a sororius conveniri. respondit posse.

Mandavi in haec verba : «Lucius Titius Gaio suo[1] salutem. Peto et mando tibi, ut fidem dicas pro Publio Maevio apud Sempronium : quaeque a Publio soluta tibi non fuerint, me repraesentaturum hac epistula manu mea scripta notum tibi facio.» uaero, si non fideiussisset, sed mandasset creditori et alias egiset quam quod[2] ei mandatum esset, an actione mandati teneretur. espondit teneri.

(1) Seio (Hofm.)
(2) διαγρ.

ὁ Μαίβιος πέμψας ἐπιστολὴν πρὸς τὰς ἀδελφάς του διεκήρυξεν ὅτι θέλει εἶσθαι κοινόν, ὅ,τι ἐκ τῆς διεξαγωγῆς τῆς περὶ κληρονομίας δίκης ἤθελε περιέλθει εἰς αὐτόν, δὲν ἐγένετο δὲ μετὰ τὴν ἐπιστολὴν ἐπερώτησις· ἠρωτήθη, ἀφοῦ συνεβιβάσθη ὁ αὐτὸς Μαίβιος μετὰ τοῦ γεγραμμένου κληρονόμου οὕτως, ὥστε τὰ κτήματα καὶ ἄλλα τινὰ πράγματα ἐκ τοῦ συμβιβασμοῦ τούτου νὰ περιέλθωσιν εἰς αὐτόν, δύναται ἆρά γε ἐκ τῆς ἐπιστολῆς του νὰ ἐναχθῇ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν; ἀπήντησεν [ὁ Σκαιβ.] ὅτι *1* δύναται. Ἔδωκα ἐντολὴν ὡς ἑξῆς· «ὁ Λούκιος Τίτιος τὸν Γάϊον Σέϊον χαιρετᾷ. Παρακαλῶ καὶ ἐντέλλομαί σοι, νὰ ἐγγυηθῇς ὑπὲρ τοῦ Πουβλίου Μαιβίου παρὰ τῷ Σεμπρωνίῳ· ὅσα δὲ ὑπὸ τοῦ Πουβλίου δὲν ἤθελόν σοι καταβληθῇ, γνωστοποιῶ σοι διὰ τῆς παρούσης ἰδίᾳ μου χειρὶ γεγραμμένης ἐπιστολῆς ὅτι θέλω ἐγὼ μετρήσει.» ἐρωτᾶται, ἐὰν μὴ [ὁ Γάιος] ἠγγυήθη, ἀλλ' ἐντολὴν ἔδωκεν εἰς τὸν πιστωτὴν [ὥστε νὰ δανείσῃ], καὶ ἄλλως ἐνήργησεν παρ' ὡς εἶχεν ἐνταλθῇ, ἐνέχεται ἆρά γε ὁ Τίτιος ἐκ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐντολῆς. ἀπήντησεν ὅτι ἐνέχεται.

## II [3].

## Pro socio.

1 *PAULUS* Societas coiri potest el in perpetuum, id est dum vi- unt, vel ad tempus vel ex tempore

vel sub condicione. In societate mnium bonorum omnes res quae peuntium sunt continuo communicantur,

2 *GAIUS* quia, licet specialiter raditio non interveniat, tacita ta-

(3) Εἰσ. (3.25) Κωδ. (4.37) — Βασ. (ΙΒ', Α')

## 2.

## Ἐκ τῆς ἑταιρείας.

1 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἑταιρία δύναται νὰ συσταθῇ εἴτε διὰ τὸ διηνεκές, ἤτοι ἐφόσον ζῶσιν [οἱ ἑταῖροι], εἴτε μέχρις [ὡρισμένου] χρόνου, εἴτε ἀπὸ [ὡρισμένου] *1* χρόνου, εἴτε ὑπὸ αἵρεσιν. Ἐν τῇ ἑταιρίᾳ πάσης τῆς περιουσίας πάντα τὰ πράγματα τὰ εἰς τοὺς συνεταιριζομένους ἀνήκοντα διηνεκῶς καθίστανται κοινά,

2 *ΓΑΪΟΣ* καθόσον, καίτοι εἰδικῶς παράδοσις δὲν μεσολαβεῖ, σιωπηλῶς

men creditur intervenire.

3 *PAULUS* Ea vero, quae in nominibus erunt, manent in suo statu: sed actiones invicem praesta-

1 re debent. Cum specialiter omnium bonorum societas coita est, et hereditas et legatum et quod donatum est aut quaqua ratione adquisitum communioni adquire-

2 tur. De illo quaeritur, si ita sit coita societas, ut, si qua justa hereditas alterutri obvenerit, communis sit, quae sit justa hereditas, utrum quae jure legitimo obvenit an etiam ea quae testamento? et probabilius est ad legitimam hereditatem tantum hoc per-

3 tinere. Societas si dolo malo aut fraudandi causa coita sit, ipso jure nullius momenti est, quia fides bona contraria est fraudi et dolo.

4 *MODESTINUS* Societatem coire et re et verbis et per nuntium

1 posse nos dubium non est. Dissociamur renuntiatione morte capitis minutione et egestate.

5 *ULPIANUS* Societates contrahuntur sive universorum bonorum sive negotiationis alicuius sive vectigalis sive etiam rei unius.

1 Societas autem coiri potest et valet etiam inter eos, qui non sunt aequis facultatibus, cum pleumque pauperior opera suppleat, quantum ei per comparationem patrimonii deest. donationis causa societas recte non contrahitur.

ὅμως θεωρεῖται ὅτι μεσολαβεῖ.

3 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐκεῖνα ὅμως, ἅτινα εἰς χρέη συνίστανται, μένουσιν ὡς ἔχουσιν ἀλλὰ τὰς ἀγωγὰς ὀφείλουσιν [οἱ συνεταιριζόμενοι] νὰ ἐκχωρῶσιν ἀμοιβαίως.

1 Ὅταν ῥητῶς συνεστάθη ἑταιρία πάσης τῆς περιουσίας, τότε καὶ κληρονομία καὶ κληροδοσία καὶ ὅ,τι ἐδωρήθη ἢ καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἀπεκτήθη, ὑπὲρ

2 τῆς κοινότητος ἀποκτᾶται. Ἐρωτᾶται περὶ τούτου, ἐὰν δηλ. ἑταιρία συνεστάθη οὕτως, ὥστε ἐάν τις νόμιμος κληρονομία ἤθελε περιέλθει εἰς τὸν ἕνα νὰ εἶνε κοινή, τίς εἶνε νόμιμος κληρονομία ἆρά γε ἐκείνη ἥτις ἐκ τοῦ νόμου περιῆλθεν, ἢ καὶ ἐκείνη ἥτις ἐκ διαθήκης λοιπὸν μᾶλλον πιθανὸν εἶνε ὅτι μόνον εἰς τὴν νόμιμον κληρονομίαν τοῦτο ἀπο-

3 βλέπει. Ἐὰν ἑταιρία τις ἐκ δόλου ἢ πρὸς ἐξαπάτησιν συνεστάθη, αὐτοδικαίως εἶνε ἄκυρος, καθόσον ἡ καλὴ πίστις εἶνε ἀντίθετος τῆς ἀπάτης καὶ τοῦ δόλου.

4 *ΜΟΔΕΣΤΙΝΟΣ* Ὅτι ἑταιρίαν κα διὰ [καταβολῆς] πράγματος καὶ δι' [ἀνταλλαγῆς] λέξεων καὶ δι' ἀγγέλου δύνάμεθα νὰ συστήσωμεν δὲν ἐπιδέχεται

1 ἀμφιβολίαν. Διαλύομεν δ' ἑταιρία δι' ἀποχωρήσεως, θανάτου, προσωπικῆς ἐλαττώσεως καὶ [περιελεύσεως εἰς ἔνδειαν.

5 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἑταιρίαι συνάπτονται εἴτε ὡς πρὸς ὁλόκληρον περιουσίαν εἴτε ὡς πρὸς ἐμπορίαν τινά, εἴτε ὡς πρὸς δημόσιον τέλος, εἴτε ὡς πρὸς

1 πρᾶγμα. Ἑταιρία δὲ δύναται νὰ συσταθῇ καὶ εἶνε ἔγκυρος καὶ μεταξὺ ἐκείνων, οἵτινες δὲν εἶνε ἴσης περιουσίας καθόσον πολλάκις ὁ πτωχότερος διὰ τῆς ἐργασίας ἀναπληροῖ ὅ,τι ἐλλείπει αὐτῷ κατὰ τὴν σύγκρισιν τῆς περιουσίας. λόγῳ δωρεᾶς δὲν συνάπτεται ἑταιρία ἐγκύρως.

6 *POMPONIUS* Si societatem mecum coieris ea condicione, ut partes societatis constitueres, ad boni viri arbitrium ea res redigenda est: et conveniens est viri boni arbitrio, ut non utique ex aequis partibus socii simus, veluti si alter plus operae industriae pecuniae in societatem collaturus sit.

6 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν ἑταιρίαν μετ' ἐμοῦ ἤθελες συστήσει ὑπὸ τὴν αἵρεσιν, ὥστε τὰ μέρη τῆς [συμμετοχῆς εἰς τὴν] ἑταιρίαν νὰ ὁρίσῃς, τοῦτο θέλει ῥυθμισθῆ κατὰ τὴν κρίσιν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ· σύμφωνον δὲ πρὸς τὴν κρίσιν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ εἶνε, ὥστε οὐχὶ ἐξάπαντος νὰ ὦμεν ἑταῖροι καθ' ἴσα μέρη, λ. χ. ἐὰν ὁ εἷς μέλλῃ νὰ συνεισφέρῃ εἰς τὴν ἑταιρίαν περισσοτέραν ἐργασίαν, φιλοπονίαν, χρήματα.

7 *ULPIANUS* Coiri societatem et simpliciter licet: et si non tuerit distinctum, videtur coita esse universorum quae ex quaestu veniunt, hoc est si quod lucrum ex emptione venditione, locatione conductione descendit.

7 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Σύστασις ἑταιρίας καὶ ἁπλῶς δύναται νὰ γείνῃ· ἐὰν λοιπὸν δὲν ἐγένετο διάκρισις, θεωρεῖται ὅτι συνεστάθη περὶ ὅλων ὅσα ἐκπορίζονται, ἤτοι ἐάν τι κέρδος πηγάζῃ ἐξ ἀγοράσεως, πωλήσεως, μισθώσεως καὶ ἐκμισθώσεως.

8 *PAULUS* Quaestus enim intellegitur, qui ex opera cuius descendit.

8 *ΠΑΥΛΟΣ* Διότι πόρος θεωρεῖται, ὅ,τι ἐκ τῆς ἐργασίας τινὸς πηγάζει.

9 *ULPIANUS* Nec adiecit Sabinus hereditatem vel legatum vel donationes mortis causa sive non mortis causa, fortassis haec ideo, quia non sine causa obveniunt, sed ob meritum aliquod accedunt

9 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Δὲν προσέθηκε δ' ὁ Σαβῖνος [εἰς τὸν πόρον] τὴν κληρονομίαν ἢ τὴν κληροδοσίαν ἢ τὰς δωρεὰς αἰτίᾳ θανάτου εἴτε οὐχὶ αἰτίᾳ θανάτου, ἴσως διὰ τοῦτο, ὅτι οὐχὶ ἄνευ προσωπικοῦ λόγου περιέρχονται [ταῦτα εἴς τινα], ἀλλὰ διά τινα [προσωπικὴν] ἀξίαν ἀποκτῶνται,

10 *PAULUS* et quia plerumque vel a parente vel a liberto quasi debitum nobis hereditas obvenit:

10 *ΠΑΥΛΟΣ* καὶ διότι πολλάκις εἴτε ἐκ γονέως εἴτε ἐξ ἀπελευθέρου περιέρχεται εἰς ἡμᾶς ἡ κληρονομία ὡς χρέος·

11 *ULPIANUS* et ita de hereditate legato donatione Quintus Mucius scribit.

11 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* οὕτω δὲ ὁ Κόϊντος Μούκιος γράφει περὶ κληρονομίας, κληροδοσίας, δωρεᾶς.

12 *PAULUS* Sed nec aes alienum, nisi quod ex quaestu pendebit, veniet in rationem societatis.

12 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀλλ' οὐδὲ χρέος συνυπολογίζεται ἐν τῇ ἑταιρίᾳ, ἐκτὸς ὅ,τι μετὰ κέρδους συνέχεται.

13 *IDEM* Sed et si adiciatur, ut et quaestus et lucri socii sint, verum est non ad aliud lucrum, quam quod ex quaestu venit, hanc quoque adiectionem pertinere.

13 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ἂν προστεθῆται, ὥστε καὶ ὁ πόρος καὶ τὸ κέρδος ν' ἀνήκωσιν εἰς τοὺς ἑταίρους, ἀληθὲς εἶνε ὅτι οὐχὶ εἰς ἕτερον κέρδος, παρ' εἰς ὅ,τι ἐκπορίζεται, καὶ αὕτη ἡ προσθήκη ἀποβλέπει.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

14 *ULPIANUS* Si convenerit inter socios, ne intra certum tempus communis res dividatur, non videtur convenisse, ne societate abeatur. quid tamen si hoc convenit, ne abeatur, an valeat? eleganter Pomponius scripsit frustra hoc convenire: nam et si non convenit, si tamen intempestive renuntietur societati, esse pro socio actionem. sed et si non convenit, ne intra certum tempus societate abeatur, et ante tempus renuntietur, potest rationem habere renuntiatio. nec tenebitur pro socio qui ideo renuntiavit, quia condicio quaedam, qua societas erat coita, ei non praestatur: aut quid si ita iniuriosus et damnosus socius sit, ut non expediat eum pati?

14 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν συνεφωνήθ· μεταξὺ τῶν ἑταίρων, νὰ μὴ διαιρεθ· τὸ κοινὸν πρᾶγμα ἐφ' ὡρισμένον χρό νον, δὲν θεωρεῖται ὅτι συνεφωνήθη ν μὴ γείνῃ ἀποχώρησις ἀπὸ τῆς ἑτα ρίας. τί ὅμως ἐὰν συνεφωνήθη τοῦτ νὰ μὴ γείνῃ δηλ. ἀποχώρησις, ἆρά γ ἰσχύει; ἐπιτυχῶς ὁ Πομπώνιος ἔγραψε ὅτι ματαίως συμφωνεῖται τοῦτο· διότ καὶ ἂν μὴ συνεφωνήθη, ἂν ἐν τούτοι ἀκαίρως γίνεται ἀποχώρησις ἀπὸ τῆ ἑταιρίας, ὑπάρχει ἡ ἐκ τῆς ἑταιρία ἀγωγή. ἀλλὰ καὶ ἂν συνεφωνήθη, ν μὴ γείνῃ ἀποχώρησις ἀπὸ τῆς ἑταιρία ἐφ' ὡρισμένον χρόνον, πρὸ δὲ τοῦ χρ νου γείνῃ ἀποχώρησις, δύναται ἡ ἀπο χώρησις νὰ ἔχῃ λόγον. οὐδὲ θέλει ἐνέ χεσθαι ἐκ τῆς ἑταιρίας ὅστις ἀπεχώ ρησε διὰ τοῦτο, ὅτι ὅρος τις, ὑφ' ὃν ἑταιρία συνέστη, δὲν τηρεῖται ὡς πρὸ αὐτόν. ἢ τί [θέλομεν εἰπεῖ] ἐὰν τοσοῦ τον ὑβριστικὸς καὶ ἐπιζήμιος εἶνε ἑταῖρος, ὥστε δὲν ὠφελεῖ νὰ τὸν ὑπο μένῃ τις;

15 *POMPONIUS* vel quod ea re frui non liceat, cujus gratia negotiatio suscepta sit?

15 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* ἢ ἐὰν μὴ ἐπιτρέ πηται ἡ κάρπωσις τοῦ πράγματος χά ριν τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιχείρησις συνέστη

16 *ULPIANUS* Idemque erit dicendum, si socius renuntiaverit societati, qui rei publicae causa diu et invitus sit afuturus: quamvis nonnumquam ei obici possit, quia potuit et per alium societatem administrare vel socio committere: sed hoc non alias, nisi valde sit idoneus socias aut facilis afuturo etiam per alium societatis

16 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Τὸ αὐτὸ δὲ θέλ λεχθῇ, ἐὰν ὁ ἑταῖρος παρητήθη τῆ ἑταιρίας, διότι χάριν τῆς πολιτείας ἐ πολὺ καὶ ἄκων μέλλει νὰ εἶνε ἀπών καίτοι ἐνίοτε δύναται νὰ τῷ ἀντιτα χθῇ, ὅτι ἠδύνατο καὶ δι' ἄλλου νὰ δι οικήσῃ τὴν ἑταιρίαν ἢ εἰς τὸν ἑταῖ ρον νὰ ἐμπιστευθῇ· ἀλλὰ τοῦτο μόνο τότε, ἐὰν ὁ ἑταῖρος εἶνε λίαν ἀξιόχρεω ἢ εὐχερὴς εἰς τὸν μέλλοντα ν' ἀπέλθῃ καὶ δι' ἄλλου διοίκησις τῆς ἑταιρία

1 administratio. Qui igitur paciscitur ne dividat, nisi aliqua justa ratio intercedat, nec vendere poterit, ne alia ratione efficiat, ut dividatur. sed sane potest dici venditionem quidem non impediri,

1 Ὅστις λοιπὸν συμφωνεῖ νὰ μὴ δια ρέσῃ, ἐὰν μὴ εὔλογός τις αἰτία μεσο λαβήσῃ, μηδὲ νὰ πωλήσῃ [τὴν ἑαυτο μερίδα] δύναται, ἵνα μὴ κατ' ἄλλο τρόπον ποιήσῃ, ὥστε νὰ διαιρεθῇ. βε βαίως ὅμως δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι

sed exceptionem adversus emptorem locum habere, si ante dividat, quam divideret is qui vendidit.

17 *PAULUS* Sed et socius qui alienaverit contra pactionem accipit[1] committit et tenetur societatis aut communi dividundo judicio. Si absenti renuntiata societas sit, quoad is sciverit, quod is adquisivit qui renuntiavit in commune redigi, detrimentum autem solius ejus esse qui renuntiaverit: sed quod absens adquisiit, ad socium eum pertinere, detrimentum ab eo factum commune esse. In societate autem coeunda nihil attinet de renuntiatione cavere, quia ipso jure societatis intempestiva renuntiatio in aestimationem venit.

18 *POMPONIUS* Si servus societatem coierit, non sufficiet, si jubeatur a domino servus abire a societate, sed socio renuntiandum est.

19 *ULPIANUS* Qui admittitur socius, ei tantum socius est qui admisit, et recte: cum enim societas consensu contrahatur, socius mihi esse non potest quem ego socium esse nolui. quid ergo si socius meus eum admisit? ei soli socius est.

20 *IDEM* (nam socii mei socius meus socius non est)

21 *IDEM* et quidquid fuerit de societate nostra consecutus, cum illo qui eum adsumpsit communicabit, nos cum eo non communicabimus. sed factum ejus praesta-

(1) διαγρ.

μὲν πώλησις δὲν ἐμποδίζεται, ἀλλ' ἔνστασις ἐναντίον τοῦ ἀγοραστοῦ λαμβάνει χώραν, ἐὰν [θέλῃ νὰ] διαιρέσῃ πρότερον, παρ' ὅ,ταν ὁ πωλήσας [δικαιῶται εἰς] διαίρεσιν.

17 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ὁ ἑταῖρος ὅστις ἀπηλλοτρίωσε παρὰ τὴν συμφωνίαν, παραβιάζει [ταύτην], καὶ ἐνέχεται διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἑταιρίας ἢ *1* τῆς διαιρέσεως κοινοῦ. Ἐὰν εἰς ἀπόντα ἠγγέλθη ἡ ἀπὸ τῆς ἑταιρίας ἀποχώρησις, μέχρις οὗ οὗτος μάθῃ, ὅ,τι ὁ ἀποχωρήσας ἀπέκτησε καταλογίζεται ἀπὸ κοινοῦ, ἡ ζημία ὅμως εἶνε μόνου τοῦ ἀποχωρήσαντος· ἀλλ' ὅ,τι ὁ ἀπὼν ἀπέκτησεν, ἀνήκει εἰς μόνον αὐτόν, ἡ δὲ ζημία ἡ ἐξ αὐτοῦ γενομένη εἶνε κοινή. *2* Ἐπὶ συστάσεως δ' ἑταιρίας οὐδόλως ἐνδιαφέρει νὰ μεριμνᾷ τις περὶ ἀποχωρήσεως, διότι αὐτοδικαίως ἡ ἄκαιρος ἀπὸ τῆς ἑταιρίας ἀποχώρησις ἐν τῇ διατιμήσει [τῆς ζημίας] ὑπ' ὄψιν λαμβάνεται.

18 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν δοῦλος συνῆψεν ἑταιρίαν, δὲν ἀρκεῖ τὸ νὰ διαταχθῇ ὑπὸ τοῦ κυρίου ὁ δοῦλος ὥστε ν' ἀποχωρήσῃ τῆς ἑταιρίας, ἀλλὰ δέον ν' ἀναγγελθῇ ἡ ἀποχώρησις εἰς τὸν ἑταῖρον.

19 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ γενόμενος δεκτὸς ἑταῖρος, ἐκείνου μόνον εἶνε ἑταῖρος ὅστις ἐδέξατο· καὶ ὀρθῶς· διότι ἀφοῦ ἡ ἑταιρία διὰ συναινέσεως συνάπτεται, ἑταῖρός μου δὲν δύναται νὰ εἶνε ἐκεῖνος, ὃν ἐγὼ δὲν ἠθέλησα νὰ εἶνε ἑταῖρος· τί λοιπὸν ἐὰν ὁ ἑταῖρός μου ἐδέξατο ἐκεῖνον; αὐτοῦ μόνου εἶνε ἑταῖρος

20 *Ο ΑΥΤΟΣ* (διότι ὁ ἑταῖρος τοῦ ἑταίρου μου δὲν εἶνε ἰδικός μου ἑταῖρος)

21 *Ο ΑΥΤΟΣ* καὶ ὅ,τι ἐκ τῆς ἡμετέρας ἑταιρίας ἤθελεν ἀποκτήσει, θέλει ἔχει κοινὸν μετ' ἐκείνου, ὅστις ἔλαβεν αὐτόν, ἡμεῖς δὲν θέλομεν ἔχει κοινὸν μετ' αὐτοῦ. ἀλλὰ διὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ἐνέχεται ἀπέναντι τῆς ἑταιρίας,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

bitur societati, id est aget socius et societati praestabit quod fuerit consecutus.

22 *GAIUS* Ex contrario factum quoque sociorum debet ei praestare sicuti suum, quia ipse adversus eos habet actionem. item certum est nihil vetare prius inter eum qui admiserit et eum qui admissus fuerit societatis judicio agi, quam agi incipiat inter ceteros et eum qui admiserit.

23 *ULPIANUS* De illo Pomponius dubitat, utrum actionem eum mandare sociis sufficit, ut, si facere ille non possit, nihil ultra sociis praestet, an vero indemnes eos praestare debeat. et puto omnimodo eum teneri ejus nomine, quem ipse solus admisit, quia difficile est negare culpa ipsius admissum. *1* Idem quaerit, an commodum, quod propter admissum socium accessit, compensari cum damno, quod culpa praebuit, debeat, et ait compensandum. quod non est verum, nam et Marcellus libro sexto digestorum scribit, si servus unius ex sociis societati a domino praepositus neglegenter versatus sit, dominun societati qui praeposuerit praestaturum nec compensandum commodum, quod per servum societati accessit, cum damno : et ita divum Marcum pronuntiasse, nec posse dici socio : «abstine commodo, quod per servum accessit, «si damnum petis.»

ἤτοι θέλει ἐναγάγει ὁ ἑταῖρος καὶ θέλει παράσχει εἰς τὴν ἑταιρίαν, ὅ,τι ἤθελε λάβει.

22 *ΓΑΪΟΣ* Ἐξ ἀντιθέτου καὶ δικαίως τὴν ἐνέργειαν τῶν ἑταίρων ὀφείλει [ὁ δεξάμενος ἐκεῖνον ἑταῖρος] νὰ ἐνέχηται ὡς διὰ τὴν ἰδίαν, καθόσον αὐτὸς ἐναντίον ἐκείνων ἔχει ἀγωγήν. ὡσαύτως εἶνε βέβαιον ὅτι οὐδὲν ἐμποδίζει ὥστε μεταξὺ ἐκείνου, ὅστις ἐδέξατο, καὶ ἐκείνου ὅστις ἐγένετο δεκτὸς νὰ ἐγερθῇ ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγὴ πρὶν ἢ ἐγερθῇ αὕτη μεταξὺ τῶν λοιπῶν [ἑταίρων] καὶ ἐκείνου ὅστις ἐδέξατο.

23 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Περὶ τούτου ὁ Πομπώνιος ἀμφιβάλλει, ἂν ἀρκῇ νὰ ἐκχωρήσῃ οὗτος (ὅστις ἐδέξατο) τὴν [κατὰ τοῦ γενομένου δεκτοῦ] ἀγωγὴν εἰς τοὺς ἑταίρους, ὥστε ἐὰν μὴ δύναται οὗτος νὰ καταβάλῃ, μηδόλως πλέον νὰ ἐνέχηται ἀπέναντι τῶν ἑταίρων, ἢ τοὐναντίον ὀφείλῃ ν' ἀποζημιώσῃ αὐτούς· φρονῶ λοιπὸν ὅτι ἐκεῖνος ἐξάπαντος ἐνέχεται δι' ἐκεῖνον, ὃν αὐτὸς μόνος ἐδέξατο, καθόσον εἶνε δύσκολον ν' ἀρνηθῇ τις ὅτι ἐκ πταίσματος αὐτοῦ ἐγένετο. *1* Ὁ αὐτὸς ἐρωτᾷ, ἂν ἡ ὠφέλεια, ἥτις ἕνεκα τοῦ δεκτοῦ γενομένου ἑταίρου ἦλθε, δέον νὰ συμψηφίζηται μετὰ τῆς ζημίας, ἣν ἐκ πταίσματος παρέσχε, λέγει λοιπὸν ὅτι δέον νὰ συμψηφίζηται. τοῦτο δὲν εἶνε ἀληθές, διότι καὶ ὁ Μάρκελλος ἐν βιβλ. ϛ' τῶν πανδεκτῶν γράφει ὅτι, ἐὰν δοῦλος ἑνὸς ἐκ τῶν ἑταίρων διορισθεὶς προεστὼς τῆς ἑταιρίας ὑπὸ τοῦ κυρίου ἐδείχθη ἀμελής, κύριος ὅστις διώρισε θέλει ἐνέχεσθαι ἀπέναντι τῆς ἑταιρίας, οὐδὲ πρέπει νὰ συμψηφίζηται μετὰ τῆς ζημίας ἡ ὠφέλεια, ἥτις διὰ τοῦ δούλου ἐπῆλθεν εἰς τὴν ἑταιρίαν· οὕτω δὲ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος ἀπήγγειλεν, οὐδὲ δύναται νὰ λεχθῇ εἰς τὸν ἑταῖρον. «ἄπεχε τῆς ὠφελείας, ἥτις διὰ τοῦ δούλου

24 *IDEM* Plane si ambo socii servum alterius praeposuerint, non tenebitur dominus ejus nomine, nisi dumtaxat de peculio: commune enim periculum esse oportet, cum ambo eum praeponamus.

25 *PAULUS* Non ob eam rem minus ad periculum socii pertinet quod neglegentia ejus perisset, quod in plerisque aliis industria ejus societas aucta fuisset: et hoc ex appellatione imperator pronuntiavit.

26 *ULPIANUS* Et ideo si socius quaedam neglegenter in societate egisset, in plerisque autem societatem auxisset, non compensatur compendium cum neglegentia, ut Marcellus libro sexto digestorum scribsit.

27 *PAULUS* Omne aes alienum, quod manente societate contractum est, de communi solvendum est, licet posteaquam societas distracta est solutum[1] sit. igitur et si sub condicione promiserat et distracta societate condicio exstitit, ex communi solvendum est: ideoque si interim societas dirimatur, cautiones interponendae sunt.

28 *IDEM* Si socii sumus et unus ex die pecuniam debeat et dividatur societas, non debet hoc deducere socius quemadmodum praesens pure debet[2], sed omnes dividere et cavere, cum dies venerit, defensu iri socium.

([1]) solvendum (Mo.) — ([2]) depitum (Mo.)

29 *ULPIANUS* Si non fuerint partes societati adiectae, aequas

πῆλθεν, ἐὰν τὴν ζημίαν ἀπαιτῇς.»

24 *Ο ΑΥΤΟΣ* Βεβαίως ἐὰν ἀμφότεροι οἱ ἑταῖροι εἶχον διορίσει προεστῶτα τὸν δοῦλον τοῦ ἑνός, δὲν θέλει ἐνέχεσθαι ὁ κύριος δι' αὐτόν, ἐκτὸς μόνον ἐκ τοῦ χρηματίου· διότι κοινὸς δέον νὰ ᾖ ὁ κίνδυνος, καθόσον ἀμφότεροι ἐκεῖνον διωρίσαμεν προεστῶτα.

25 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὅ,τι ἐξ ἀμελείας ἑταίρου ἀπωλέσθη δὲν εἶνε εἰς βάρος αὐτοῦ ὀλιγώτερον ἐκ τούτου, ὅτι ἐν πολλαῖς ἄλλαις [περιστάσεσιν] ἐκ τῆς ἐπιμελείας αὐτοῦ ἡ ἑταιρία ὠφελήθη· τοῦτο δὲ ἀπήγγειλεν ὁ αὐτοκράτωρ κατ' ἔφεσιν.

26 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν ὁ ἑταῖρος τινὰ μὲν ἐν τῇ ἑταιρίᾳ ἀμελῶς ἐνήργησεν, εἰς πολλὰ δὲ τὴν ἑταιρίαν ὠφέλησε, δὲν συμψηφίζεται ἡ ὠφέλεια μετὰ τῆς ἀμελείας, καθὰ ὁ Μάρκελλος ἐν βιβλ. ϛ' τῶν πανδεκτῶν ἔγραψε.

27 *ΠΑΥΛΟΣ* Πᾶν χρέος, ὅπερ ὑφισταμένης τῆς ἑταιρίας συνήφθη, ἐκ τοῦ κοινοῦ δέον νὰ καταβάλληται, καὶ ἂν μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς ἑταιρίας εἶνε καταβλητέον. λοιπὸν καὶ ἐὰν ὑπὸ αἴρεσιν εἶχεν ὑποσχεθῇ [ἑταῖρός τις], διαλυθείσης δὲ τῆς ἑταιρίας ἡ αἴρεσις ἐπληρώθη, ἐκ τοῦ κοινοῦ δέον νὰ καταβάλληται· ὅθεν ἂν ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἑταιρία διαλύεται, πρέπει νὰ δοθῶσιν ἀσφάλειαι.

28 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν εἴμεθα ἑταῖροι καὶ εἰς ὀφειλὴ χρήματα ἀπὸ [ὡρισμένης] ἡμέρας, διαιρῆται δ' ἡ ἑταιρία, δὲν πρέπει ν' ἀφαιρῇ τοῦτο ὁ ἑταῖρος ὡσεὶ ἐνεστώτως [καὶ] ἀπολύτως ὀφειλετό, ἀλλὰ πάντες [πρέπει] νὰ διαιρέσωσι παρέχοντες ἀσφάλειαν ὅτι, ὅταν ἡ ἡμέρα φθάσῃ, θέλουσιν ὑπερασπίσει τὸν ἑταῖρον.

29 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν μὴ ἐν τῇ [συνάψει τῆς] ἑταιρίας προσετέθησαν αἱ

eas esse constat. si vero placuerit, ut quis duas partes vel tres habeat, alius unam, an valeat? placet valere, si modo aliquid plus contulit societati vel pecuniae vel operae vel cuiuscumque alterius rei

1 causa[1]. Ita coiri societatem posse, ut nullam partem damni alter sentiat, lucrum vero commune sit, Cassius putat: quod ita demum valebit, ut et Sabinus scribit, si tanti sit opera, quanti damnum est: plerumque enim tanta est industria socii, ut plus societati conferat quam pecunia, item[2] si solus naviget, si solus peregrinetur, pe-

(1) διαγρ. (Hal.)—(2) ita (Mo.)

2 ricula subeat solus. Aristo refert Cassium respondisse societatem talem coiri non posse, ut alter lucrum tantum, alter damnum sentiret, et hanc societatem leoninam solitum appellare: et nos consentimus talem societatem nullam esse, ut alter lucrum sentiret, alter vero nullum lucrum, sed damnum sentiret: iniquissimum enim genus societatis est, ex qua quis damnum, non etiam lucrum spectet.

30 *PAULUS* Mucius libro quarto decimo scribit non posse[3] societatem coiri, ut aliam damni, aliam lucri partem socius ferat: Servius in notatis Mucii ait nec posse societatem ita contrahi, neque enim lucrum intellegitur nisi omni damno deducto neque damnum nisi omni lucro deducto: sed potest coiri societas ita, ut ejus lucri, quod reliquum in societate

(3) probe (Mo.)

μερίδες, γνωστὸν ὅτι αὗται εἶνε ἴσαι. ἂν ὅμως συνεφωνήθη, ὥστε εἰς μὲν δύω μερίδια ἢ τρία νὰ ἔχῃ, ἕτερος δ' ἕν, ἆρά γε ἰσχύει; ἐδέχθησαν ὅτι ἰσχύει, ἀρκεῖ μόνον νὰ συνεισήνεγκέ τι εἰς τὴν ἑταιρίαν περισσότερον εἴτε εἰς χρήματα, εἴτε εἰς ἐργασίαν, εἴτε εἰς οἱονδήποτε ἄλλο πρᾶγμα. Οὕτω δύναται νὰ συναφθῇ ἑταιρία, ὥστε μηδεμίαν μερίδα τῆς ζημίας εἰς νὰ ὑφίσταται τὸ κέρδος ὅμως νὰ εἶνε κοινόν, φρονεῖ ὁ Κάσσιος· ὅπερ τότε μόνον θέλει ἰσχύει καθὰ καὶ ὁ Σαβῖνος γράφει, ἂν τοσοῦτον ἀξίζῃ ἡ ἐργασία, ὅσον εἶνε ἡ ζημία· διότι πολλάκις τοσαύτη εἶνε ἡ ἐνέργεια τοῦ ἑταίρου, ὥστε νὰ συνεισφέρῃ εἰς τὴν ἑταιρίαν περισσότερα παρὰ τὰ χρήματα· ὡς ἐὰν μόνος πλέῃ ἐὰν μόνος ἀποδημῇ, τοὺς κινδύνους μόνος ὑφίσταται. Ὁ Ἀρίστων ἀναφέρει, ὅτι ὁ Κάσσιος ἀπήντησεν ὅτι ἑταιρία τοιαύτη δὲν δύναται νὰ συσταθῇ ὥστε εἰς μὲν τὸ κέρδος μόνον, ἕτερος δὲ τὴν ζημίαν νὰ ὑφίσταται. ἡ τοιαύτη δ' ἑταιρία *λεοντεία* συνήθως καλεῖται. καὶ ἡμεῖς δὲ συναινοῦμεν ὅτι τοιαύτη ἑταιρία εἶνε ἄκυρος, τὸ νὰ ἀναδέχηται δηλ. εἰς μὲν τὸ κέρδος, ἕτερος δὲ οὐδὲν κέρδος, ἀλλὰ τὴν ζημίαν. διότι ἀνισότατον εἶδος ἑταιρίας εἶνε [ἐκεῖνο] ἐξ οὗ τις ζημίαν, οὐχὶ δὲ καὶ κέρδος ἀναμένει

30 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὁ Μούκιος ἐν βιβλ. ιδ' γράφει ὅτι οὐχὶ καλῶς συνίσταται ἑταιρία [τοιαύτη] ὥστε ὁ ἑταῖρος ἄλλην μερίδα τῆς ζημίας, ἄλλην τοῦ κέρδους νὰ ἔχῃ· ὁ Σέρβιος ἐν ταῖς σημειώσεσι τοῦ Μουκίου λέγει ὅτι οὐδὲ δύναται νὰ συναφθῇ οὕτως ἑταιρία, διότι οὔτε κέρδος θεωρεῖται εἰμὴ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν πάσης ζημίας, οὔτε ζημία, εἰμὴ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν παντὸς κέρδους· ὅμως δύναται νὰ συσταθῇ ἑταιρία οὕτως, ὥστε εἰς τὸ κέρδος, ὅπερ μετὰ τὴν

sit omni damno deducto, pars alia feratur, et ejus damni, quod similiter relinquatur, pars alia capiatur.

31 *ULPIANUS* Ut sit pro socio actio, societatem intercedere oportet : nec enim sufficit rem esse communem, nisi societas intercedit. communiter autem res agi potest etiam citra societatem, ut puta cum non affectione societatis incidimus in communionem, ut evenit in re duobus legata, item si a duobus simul empta res sit, aut si hereditas vel donatio communiter nobis obvenit, aut si a duobus separatim emimus partes eorum non socii futuri.

32 *IDEM* Nam cum tractatu habito societas coita est, pro socio actio est, cum sine tractatu in re ipsa et negotio, communiter gestum videtur,

33 *IDEM* ut in conductionibus publicorum, item in emptionibus: nam qui nolunt inter se contendere, solent per nuntium rem emere in commune, quod a societate longe remotum est. et ideo societate sine tutoris auctoritate coita pupillus non tenetur, attamen communiter gesto tenetur.

34 *GAIUS* Quibus casibus si quid forte unus in eam rem impenderit sive fructus mercedesve unus perceperit vel deteriorem fecerit rem, non societatis judicio locus est, sed inter coheredes quidem familiae herciscendae judicio agitur, inter ceteros communi divi-

ἀφαίρεσιν πάσης ζημίας ὑπελείφθη εἰς τὴν ἑταιρίαν, νὰ ὑπάρχῃ ἄλλη μετοχή, καὶ εἰς τὴν ζημίαν, ἥτις ὁμοίως ὑπολείπεται, νὰ ὑπάρχῃ ἄλλη τοιαύτη.

31 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἵνα ὑπάρξῃ ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγή, δέον νὰ μεσολαβήσῃ ἑταιρία. διότι δὲν ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχῃ πρᾶγμα κοινόν, ἐὰν μὴ ἑταιρία μεσολαβῇ· κοινῶς δὲ δύναται νὰ διοικηθῇ πρᾶγμα καὶ ἄνευ ἑταιρίας, ὡς λ. χ. ὅταν οὐχὶ μὲ πρόθεσιν ἑταιρίας περιερχώμεθα εἰς κοινωνίαν, ὡς συμβαίνει ἐπὶ πράγματος εἰς δύω κληροδοτηθέντος· ὡσαύτως ἐὰν παρὰ δύω συγχρόνως ἠγοράσθη πρᾶγμα, ἢ ἐὰν κληρονομία ἢ δωρεὰ κοινῶς εἰς ἡμᾶς περιῆλθεν, ἢ ἐὰν παρὰ δύω χωριστὰ ἠγοράσαμεν τὰς μερίδας αὐτῶν μέλλοντες νὰ μὴ εἴμεθα ἑταῖροι.

32 *Ο ΑΥΤΟΣ* Διότι ἐὰν μὲν γενομένης διαπραγματεύσεως συνεστάθη ἡ ἑταιρία, ὑπάρχει ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγή, ἐὰν δ' ἄνευ διαπραγματεύσεως ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος καὶ τῆς ὑποθέσεως, θεωρεῖται κοινοπραξία,

33 *Ο ΑΥΤΟΣ* ὡς ἐπὶ τῶν μισθώσεων τῶν δημοσίων, ὡσαύτως ἐπὶ τῶν ἀγοράσεων· διότι οἱ μὴ θέλοντες νὰ φιλονεικήσωσι πρὸς ἀλλήλους [ἐν τῷ ὑπερθεματισμῷ], συνειθίζουσι δι' ἀγγέλου κοινῶς τὸ πρᾶγμα ν' ἀγοράζωσιν, ὅπερ ἀπὸ τῆς ἑταιρίας πολὺ ἀπέχει. καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν συσταθῇ ἑταιρία ἄνευ τῆς αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου, ὁ ἄνηβος δὲν ἐνέχεται· ἐν τούτοις ἐκ τοῦ κοινῶς ἐνεργηθέντος ἐνέχεται.

34 *ΓΑΪΟΣ* Κατὰ τὰς περιπτώσεις ταύτας [τῆς ἁπλῆς κοινωνίας] ἐάν τις τυχὸν ἐδαπάνησέ τι διὰ τὸ πρᾶγμα, εἴτε εἰς συνήγαγε καρποὺς ἢ μισθούς, εἴτε χειρότερον ἐποίησε τὸ πρᾶγμα, δὲν λαμβάνει χώραν ἡ τῆς ἑταιρίας ἀγωγή, ἀλλὰ μεταξὺ μὲν τῶν συγκληρονόμων ἐγείρεται ἡ τῆς διανομῆς κληρο-

dundo. inter eos quoque, quibus hereditario jure communis res est, posse et communi dividundo agi.

νομίας ἀγωγή, μεταξὺ δὲ τῶν λοιπῶν ἡ τῆς διαιρέσεως κοινοῦ. ὡσαύτως μεταξὺ ἐκείνων, ὧν δικαιώματι κληρονομικῷ ὑπάρχει πρᾶγμα κοινόν, δύναται καὶ ἡ τῆς διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγὴ νὰ ἐγερθῇ.

35 *ULPIANUS* Nemo potest societatem heredi suo sic parere, ut ipse heres socius sit : in heredem autem socii proponitur actio, ut bonam fidem praestet.

35 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Οὐδεὶς δύναται νὰ καταρτίσῃ ἑταιρίαν διὰ τὸν κληρονόμον του, ὥστε αὐτὸς ὁ κληρονόμος νὰ εἶνε ἑταῖρος· ὅμως κατὰ τοῦ κληρονόμου τοῦ ἑταίρου δίδεται ἀγωγή, ὥστε νὰ ἐνέχηται διὰ καλὴν πίστιν,

36 *PAULUS* et acti etiam culpam, quam is praestaret in cuius locum successit, licet socius non sit.

36 *ΠΑΥΛΟΣ* καὶ διὰ πταῖσμα διαπραχθέν, δι' ὅπερ θὰ ἐνείχετο ἐκεῖνος ὃν διεδέχθη, καίτοι οὗτος (ὁ κληρονόμος) δὲν εἶνε ἑταῖρος.

37 *POMPONIUS* Plane si hi, qui sociis heredes exstiterint, animum inierint societatis in ea hereditate, novo consensu quod postea gesserint efficitur ut in pro socio actionem deducatur.

37 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Βεβαίως ἐὰν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀνεδείχθησαν κληρονόμοι τῶν ἑταίρων, εἰσήγαγον τὴν πρόθεσιν τῆς ἑταιρίας εἰς αὐτὴν τὴν κληρονομίαν, διὰ τῆς νέας συναινέσεως ἐπέρχεται ὥστε ὅ,τι κατόπιν ἤθελον ἐνεργήσει νὰ καταλήγῃ εἰς τὴν ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγήν.

38 *PAULUS* Pro socio arbiter prospicere debet cautionibus in futuro damno vel lucro pendente ex ea societate. quod Sabinus in omnibus bonae fidei judiciis existimavit, sive generalia sunt (veluti pro socio, negotiorum gestorum, tutelae) sive specialia (veluti man-

*1* dati, commodati, depositi). Si tecum societas mihi sit et res ex societate communes, quam impensam in eas fecero quosve fructus ex his rebus ceperis, vel pro socio vel communi dividundo me consecuturum et altera actione alteram tolli Proculus ait.

38 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὁ [ἐπὶ ἀγωγῆς] ἐξ ἑταιρίας διαιτητὴς δέον νὰ προνοῇ περὶ ἀσφαλειῶν ὡς πρὸς μέλλουσαν ζημίαν ἢ κέρδος πηγάζον ἐκ τῆς ἑταιρίας· τοῦτο δ' ὁ Σαβῖνος ἐφ' ὅλων τῶν καλῆς πίστεως δικῶν ἐφρόνει, εἴτε γενικαὶ εἶνε (λ. χ. ἐκ τῆς ἑταιρίας, τῆς διοικήσεως, ὑποθέσεων, τῆς ἐπιτροπείας) εἴτε εἰδικαὶ (ὡς τῆς ἐντολῆς, τοῦ χρησιδανείου, *1* τῆς παρακαταθήκης). Ἐὰν ὑπάρχῃ ἑταιρία κοινὴ μεταξὺ σοῦ καὶ ἐμοῦ καὶ πράγματα ἐκ τῆς ἑταιρίας κοινά, ἣν δαπάνην διὰ ταῦτα ἤθελον ποιήσει, ἢ ὅσους καρποὺς ἐκ τῶν πραγμάτων τούτων ἤθελες λάβει, εἴτε διὰ τῆς ἐκ τῆς ἑταιρίας, εἴτε διὰ τῆς διαιρέσεως κοινοῦ θέλω ἐπιτύχει· διὰ τῆς μιᾶς δ' ἀγωγῆς αἴρεται ἡ ἑτέρα, λέγει ὁ Πρόκουλος.

39 *POMPONIUS* Si fundus mihi

39 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν ἀγρὸς ὑπάρχῃ

tecum communis sit et in eum mortuum intuleris, agam tecum pro socio.

40 *IDEM* Heres socii quamvis socius non est, tamen ea, quae per defunctum inchoata sunt per heredem explicari debent: in quibus dolus ejus admitti potest.

41 *ULPIANUS* Si quis a socio poenam stipulatus sit, pro socio non aget, si tantundem in poenam sit, quantum ejus interfuit.

42 *IDEM* Quod si ex stipulatu eam consecutus sit, postea pro socio agendo hoc minus accipiet poena ei in sortem imputata.

43 *IDEM* Si actum sit communi dividundo, non tollitur pro socio actio, quoniam pro socio et nominum rationem habet et adjudicationem non admittit. sed si postea pro socio agatur, hos minus ex ea actione consequitur, quam[1] ex prima actione consecutus est.

44 *IDEM* Si margarita tibi vendenda dedero, ut, si ea decem vendidisses, redderes mihi decem, si pluris, quod excedit tu haberes, mihi videtur, si animo contrahendae societatis id actum sit, pro socio esse actionem, si minus, praescriptis verbis.

45 *IDEM* Rei communis nomine cum socio furti agi potest, si per fallaciam dolove malo amovit vel rem communem celandi animo contrectet: sed et pro socio actione obstrictus est, nec altera actio

(1) quantum (Mo.)

κοινὸς ἐμοῦ καὶ σοῦ, εἰς τοῦτον δ' ἤθελες καταθέσει νεκρόν, δύναμαι νὰ σὲ ἐναγάγω ἐκ τῆς ἑταιρίας.

40 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ κληρονόμος ἑταίρου καίτοι ἑταῖρος δὲν εἶνε, ὅμως ἐκεῖνα, ἅτινα διὰ τοῦ ἀποθανόντος ἤρξαντο διὰ τοῦ κληρονόμου δέον νὰ περατῶνται· ὡς πρὸς ταῦτα δὲ δύναται νὰ διαπραχθῇ ὑπ' αὐτοῦ δόλος.

41 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις παρὰ τοῦ ἑταίρου ἐπηρώτησε ποινήν, δὲν δύναται νὰ ἐναγάγῃ ἐκ τῆς ἑταιρίας, ἐὰν μόνον εἰς τὴν ποινὴν συνίστατο τὸ διαφέρον αὐτοῦ.

42 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἂν ὅμως ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως ἔλαβεν αὐτήν, κατόπιν ἐκ τῆς ἑταιρίας ἐνάγων θέλει λάβει τοσοῦτον ὀλιγώτερον ὑπολογιζομένης τῆς ποινῆς εἰς τὸ κεφάλαιον.

43 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἠγέρθη ἡ τῆς διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγή, δὲν αἴρεται ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγή, καθόσον ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας καὶ τὰς ἀπαιτήσεις ὑπ' ὄψιν λαμβάνει καὶ ἐπιδίκασιν δὲν ἐπιτρέπει· ἀλλ' ἐὰν κατόπιν ἐγείρηται ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας, τοῦτο ὀλιγώτερον ἐκ τῆς ἀγωγῆς ταύτης ἐπιτυγχάνει, ὅσον διὰ τῆς πρώτης ἀγωγῆς ἐπέτυχεν.

44 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐάν σοι δώσω μαργαρίτας πρὸς πώλησιν, ὥστε ἐὰν μὲν ἤθελες πωλήσει αὐτοὺς ἀντὶ δέκα, νὰ μοὶ ἀποδίδῃς τὰ δέκα, ἂν δ' ἀντὶ περισσοτέρου, σὺ νὰ ἔχῃς τὸ ὑπερβάλλον, μοὶ φαίνεται ὅτι ἐὰν μὲ πρόθεσιν συνάψεως ἑταιρίας συνεφωνήθη τοῦτο, ὑπάρχει ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγή, ἂν δ' οὐχί, ἡ τῶν προγεγραμμένων ῥημάτων.

45 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἕνεκα πράγματος κοινοῦ δύναται νὰ ἐγερθῇ κατὰ τοῦ ἑταίρου ἡ τῆς κλοπῆς ἀγωγή, ἐὰν ἐκ πανουργίας ἢ δόλου πονηροῦ ἀφῄρεσεν, ἢ πρᾶγμα κοινὸν μὲ πρόθεσιν ἀποκρύψεως ψηλαφῇ· ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγῆς θέλει ἐναχθῇ, δὲν αἴρει

alteram tollet. idemque in omnibus bonae fidei judiciis dicendum est.

46 *PAULUS* Idem est et in colono et in eo qui negotia gerit et qui mandatum nostrum exsequitur et in tutore.

47 *ULPIANUS* Sed si ex causa furtiva condixero, cessabit pro socio actio, nisi si pluris mea inter-
1 sit. Si damnum in re communi socius dedit, Aquilia teneri eum et Celsus et Julianus et Pomponius scribunt :

48 *PAULUS* sed nihilo minus et pro socio tenetur,

49 *ULPIANUS* si hoc facto societatem laesit, si verbi gratia negotiatorem servum vulneraverit vel occidit.

50 *PAULUS* Sed actione pro socio consequitur, ut altera actione contentus esse debeat, quia utraque actio ad rei persecutionem respicit, non ut furti ad poenam dumtaxat.

51 *ULPIANUS* Merito autem adiectum est ita demum furti actionem esse, si per fallaciam et dolo malo amovit, quia, cum sine dolo malo fecit, furti non tenetur : et sane plerumque credendum est eum, qui partis dominus est, jure potius suo re uti quam furti con-

1 silium inire. Et ideo videbimus, an Fabia teneatur. et ratio quidem facit, ne teneatur, verum[1] si plagium fecit vel suppressit, Fabia teneri.

(1) utilius est προσθ. (Mo.)

δ' ἡ μία ἀγωγὴ τὴν ἑτέραν. τὸ αὐτὸ δὲ πρέπει καὶ ἐπὶ ὅλων τῶν καλῆς πίστεως δικῶν νὰ λεχθῇ.

46 *ΠΑΥΛΟΣ* Τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ ἐνοικιαστοῦ καὶ ἐπὶ ἐκείνου ὅστις ὑποθέσεις διοικεῖ, καὶ ὅστις τὴν ἡμετέραν ἐντολὴν ἐκτελεῖ, καὶ ἐπὶ ἐπιτρόπου.

47 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν ἕνεκα κλοπῆς ἐναγάγω, θέλει ἀργεῖ ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγή, ἐκτὸς ἐὰν μ' ἐνδιαφέ-
1 ρῃ διὰ περισσότερον. Ἐὰν ζημίαν ὁ ἑταῖρος ἐπὶ κοινοῦ πράγματος ἐποίησεν, ἐνέχεται οὗτος ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου [νόμου], γράφουσιν ὅ τε Κέλσος καὶ ὁ Ἰουλιανός, καὶ ὁ Πομπώνιος·

48 *ΠΑΥΛΟΣ* ἀλλ' οὐδὲν ἧττον καὶ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἐνέχεται,

49 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* ἐὰν διὰ τῆς πράξεως ταύτης τὴν ἑταιρίαν ἐζημίωσεν, ἐὰν λ. χ. δοῦλον ἐμπορευόμενον ἐπλήγωσεν ἢ ἐφόνευσε.

50 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀλλὰ διὰ τῆς ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγῆς ἐπέρχεται, ὥστε νὰ ὀφείλῃ εἰς τὴν μίαν τῶν ἀγωγῶν ν' ἀρκῆται, καθόσον ἑκατέρα ἀγωγὴ εἰς τοῦ πράγματος τὴν ἐπιδίωξιν ἀποβλέπει, οὐχὶ δ' ὡς ἡ τῆς κλοπῆς εἰς ποινὴν μόνον.

51 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Δικαίως δὲ προσετέθη, ὅτι τότε μόνον ἡ τῆς κλοπῆς ἀγωγὴ ὑπάρχει, ἐὰν ἐκ πανουργίας καὶ δόλου πονηροῦ ἀφήρεσε, — διότι ἐὰν ἄνευ δόλου πονηροῦ ἐποίησε, δὲν ἐνέχεται ἐκ τῆς κλοπῆς· καὶ βεβαίως πολλάκις δέον νὰ πιστεύηται ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις εἶνε μερικὸς κύριος, δικαιωματικῶς μᾶλλον ποιεῖ χρῆσιν τοῦ ἰδίου πράγματος, παρ' ὅτι ἔχει κατὰ νοῦν
1 κλοπήν. Καὶ διὰ τοῦτο ἂς ἴδωμεν, ἂν ἐκ τοῦ Φαβίου [νόμου] ἐνέχεται. καὶ εὔλογον μὲν εἶνε νὰ μὴ ἐνέχηται, ὅμως ὠφελιμώτερον εἶνε νὰ ἐνέχηται ἐκ τοῦ Φαβίου, ἐὰν ἀνδραποδισμὸν ἐποίησεν ἢ ἔκρυψεν.

52 *IDEM* Cum duobus vicinis fundus coniunctus venalis esset, alter ex his petit ab altero, ut eum fundum emeret, ita ut ea pars, quae suo fundo juncta esset, sibi cederetur: mox ipse eum fundum ignorante vicino emit : quaeritur, an aliquam actionem cum eo vicinus habeat. Julianus scripsit implicitam esse facti quaestionem : nam si hoc solum actum est, ut fundum Lucii Titii vicinus emeret et mecum communicaret, adversus me qui emi nullam actionem vicino competere : si vero id actum est, ut quasi commune negotium gereretur, societatis judicio tenebor, ut tibi deducta parte quam mandaveram reliquas par-

1 tes praestem. Venit autem in hoc judicium pro socio bona fides.

2 Utrum ergo tantum dolum an etiam culpam praestare socium oporteat, quaeritur. et Celsus libro septimo digestorum ita scripsit : socios inter se dolum et culpam praestare oportet. si in coeunda societate, inquit, artem operamve pollicitus est alter, veluti cum pecus in commune pascendum aut agrum politori damus in commune quaerendis fructibus, nimirum ibi etiam culpa praestanda est : pretium enim operae artis est velamentum. quod si rei communi socius nocuit, magis admit-

3 tit culpam quoque venire. Damna quae imprudentibus accidunt, hoc est damna fatalia, socii non

52 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅτε εἰς δύω γείτονας συνώρευεν ἀγρὸς ὠνητός, ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν παρεκάλεσε τὸν ἕτερον ν' ἀγοράσῃ τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον, οὕτως ὥστε τὸ μέρος, ὅπερ μετὰ τοῦ ἀγροῦ αὐτοῦ (τοῦ τὴν παράκλησιν ποιήσαντος) ἦτο ἡνωμένον, εἰς ἑαυτὸν νὰ παραχωρηθῇ· μετ' ὀλίγον αὐτὸς οὗτος ἠγόρασε τὸν ἀγρὸν ἀγνοοῦντος τοῦ γείτονος· ἐρωτᾶται, ἂν ἀγωγήν τινα κατ' αὐτοῦ ἔχῃ ὁ γείτων. ὁ Ἰουλιανὸς ἔγραψεν ὅτι περίπλοκον εἶνε τὸ πραγματικὸν ζήτημα· διότι ἂν τοῦτο μόνον συνεφωνήθη, ν' ἀγοράσῃ ὁ γείτων τὸν ἀγρὸν τοῦ Λουκίου Τιτίου καὶ μετ' ἐμοῦ νὰ διανείμῃ, ἐναντίον ἐμοῦ, ὅστις ἠγόρασα, οὐδεμία ἀγωγὴ εἰς τὸν γείτονα ἁρμόζει· ἂν ὅμως τοῦτο συνεφωνήθη, νὰ ἐνεργηθῇ ἡ ὑπόθεσις ὡς κοινή, θέλω ἐνέχεσθαι ἐκ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἑταιρίας, ὥστε ἀφαιρουμένης τῆς μερίδος δι' ἣν ἔδωκα ἐντολήν, νὰ 1 σοὶ παράσχω τὰ λοιπὰ μέρη. Λαμβάνεται δ' ὑπ' ὄψιν ἐν τῇ προκειμένῃ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγῇ ἡ καλὴ πίστις. 2 Ἐρωτᾶται λοιπὸν ἂν διὰ δόλον μόνον ἢ καὶ διὰ πταῖσμα [ἐλαφρὸν] δέον νὰ ἐνέχηται ὁ ἑταῖρος. ὁ Κέλσος δ' ἐν βιβλ. ζ' τῶν πανδεκτῶν ἔγραψεν ὡς ἑξῆς· οἱ ἑταῖροι πρὸς ἀλλήλους καὶ διὰ δόλον καὶ διὰ πταῖσμα δέον νὰ ἐνέχωνται. ἐὰν ἐν τῇ συνάψει τῆς ἑταιρίας, λέγει, ὑπεσχέθη τις τέχνην ἢ ἐργασίαν, ὡς ὅταν δίδωμεν θρέμματα πρὸς κοινὴν βόσκησιν, ἢ ἀγρὸν εἰς καλλιεργητὴν πρὸς κοινὸν πορισμὸν καρπῶν, βεβαίως ἐνταῦθα καὶ διὰ πταῖσμα δέον νὰ ὑπάρχῃ ἐνοχή. διότι τὸ διὰ τὴν ἐργασίαν τίμημα εἶνε τῆς τέχνης [ἱκανὸν] κάλυμμα (ἀνταπόδομα). ὅμως ἂν ὁ ἑταῖρος ἔβλαψε τὸ κοινὸν πρᾶγμα, μᾶλλον δέχεται, [ὁ Κέλσος] ὅτι καὶ τὸ [ἐλαφρὸν] 3 πταῖσμα ὑπ' ὄψιν λαμβάνεται. Διὰ τὰς ζημίας, αἵτινες συμβαίνουσιν ἀπροσδοκήτως, ἤτοι διὰ τὰς μοιραίας

cogentur praestare: ideoque si pecus aestimatum datum sit et id latrocinio aut incendio perierit, commune damnum est, si nihil dolo aut culpa acciderit ejus, qui aestimatum pecus acceperit: quod si a furibus subreptum sit, proprium ejus detrimentum est, quia custodiam praestare debuit, qui aestimatum accepit. haec vera sunt, et pro socio erit actio, si modo societatis contrahendae causa pascenda data sunt quamvis

4 aestimata. Quidam sagariam negotiationem coierunt: alter ex his ad merces comparandas profectus in latrones incidit suamque pecuniam perdidit, servi ejus vulnerati sunt resque proprias perdidit. dicit Julianus damnum esse commune ideoque actione pro socio[1] damni partem dimidiam adgnoscere debere tam pecuniae quam rerum ceterarum, quas secum non tulisset socius nisi ad merces communi nomine comparandas proficisceretur. sed et si quid in medicos impensum est, pro parte socium agnoscere debere rectissime Julianus probat. proinde et si naufragio quid periit, cum non alias merces quam navi solerent advehi, damnum ambo sentient: nam sicuti lucrum, ita damnum quoque commune esse oportet, quod non culpa socii contingit.

5 Cum duo erant argentarii socii, alter eorum aliquit separatim quaesierat et lucri senserat: quaerebatur, an commune esse lucrum oporteret. et imperator Severus

(1) socium προσθ. (Mo.)

ζημίας, οἱ ἑταῖροι δὲν ὑποχρεοῦνται εἰς
ἐνοχήν· καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν θρέμματα
διατετιμημένα ἐδόθησαν, ταῦτα δὲ ἐκ
ληστείας ἢ πυρκαϊᾶς ἀπωλέσθησαν,
κοινὴ εἶνε ἡ ζημία, ἐὰν μηδὲν συνέβη
ἐκ δόλου ἢ πταίσματος ἐκείνου, ὅστις
ἔλαβε τὰ διατετιμημένα θρέμματα.
ἂν ὅμως ὑπὸ κλεπτῶν ἐκλάπησαν,
ἰδική του εἶνε ἡ ζημία, διότι ὤφειλε
νὰ φυλάττῃ, ὅστις διατετιμημένα ἔ-
λαβε. ταῦτα δ' εἶνε ἀληθῆ, καὶ θέλει
εἶσθαι ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγή, ἀρκεῖ
μόνον λόγῳ συνάψεως συμβάσεως νὰ
4 ἐδόθησαν πρὸς βοσκὴν καίτοι διατετι-
μημένα. [Δύω] τινες συνῆψαν σαγεμ-
πορίαν. ὁ εἷς τούτων ἀπελθὼν πρὸς
προμήθειαν ἐμπορευμάτων, περιέπεσεν
εἰς λῃστὰς καὶ ἀπώλεσε τὰ ἴδια χρή-
ματα, οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἐπληγώθησαν,
καὶ τὰ ἑαυτοῦ πράγματα ἀπώλεσεν.
λέγει ὁ Ἰουλιανὸς ὅτι ἡ ζημία εἶνε
κοινή, καὶ διὰ τοῦτο διὰ τῆς ἐκ τῆς
ἑταιρίας ἀγωγῆς ὀφείλει ὁ ἑταῖρος ν' ἀ-
ναλάβῃ τὸ ἥμισυ μέρος τῆς ζημίας τό-
σον τῶν χρημάτων ὡς καὶ τῶν λοιπῶν
πραγμάτων, ἅτινα μεθ' ἑαυτοῦ δὲν
ἤθελε φέρει ὁ ἑταῖρος, ἐὰν μὴ εἶχεν
ἀπέλθει πρὸς προμήθειαν ἐμπορευμάτων
διὰ κοινὸν λογαριασμόν· ἀλλὰ καὶ ἄν-
τι δι' ἰατροὺς ἐδαπανήθη, ὀφείλει κατ'
ἀναλογίαν ν' ἀναλάβῃ ὁ ἑταῖρος, ἐπιδο-
κιμάζει ὀρθότατα ὁ Ἰουλιανός· ὅθεν καὶ
ἂν ἐκ ναυαγίου τι ἀπωλέσθη, ἐπειδὴ
τὰ ἐμπορεύματα οὐχὶ ἄλλως παρὰ διὰ
πλοίου συνήθως μεταφέρονται, τὴν ζη-
μίαν ἀμφότεροι ὑφίστανται· διότι ὡς
τὸ κέρδος, οὕτω δέον νὰ εἶνε κοινὴ καὶ
ἡ ζημία, ἥτις οὐχὶ ἐκ πταίσματος τοῦ
5 ἑταίρου ἐπῆλθεν. Ἐνῷ δύω ἀργυρο-
πράται ἦσαν ἑταῖροι, ὁ εἷς αὐτῶν ἐπο-
ρίσθη τι χωριστὰ καὶ ὠφελήθη· ἠρω-
τᾶτο ἂν τὸ κέρδος ἔδει νὰ εἶνε κοινόν.
ὁ αὐτοκράτωρ λοιπὸν Σεβῆρος ἀντεπέ-
στειλε πρὸς τὸν Φλάβιον Φήλικα τὰ

Flavio Felici in haec verba rescripsit: «etiamsi maxime argen«tariae societas inita est, quod «quisque tamen socius non ex ar«gentaria causa quaesiit, id ad «communionem non pertinere ex-
6 «plorati juris est». Papinianus quoque libro tertio responsorum ait: si fratres parentium indivisas hereditates ideo retinuerunt, ut emolumentum ac damnum in his commune sentirent, quod aliunde quaesierint in commune non redi-
7 getur. Item ex facto consultum respondisse se ait libro tertio responsorum: inter Flavium Victorem et Bellicum Asianum placuerat, ut locis emptis pecunia Victoris monumenta fierent opera et peritia Asiani, quibus distractis pecuniam Victor cum certa quantitate reciperat, superfluum Asianus acciperet, qui operam in societatem contulit: erit pro socio

8 actio. Idem Papinianus eodem libro ait, si inter fratres voluntarium consortium initum fuerit, et stipendia ceteraque salaria in commune redigi judicio societatis, quamvis filius emancipatus haec non cogatur conferre fratri, inquit, in potestate manenti, quia et si in potestate maneret, prae-

9 cipua ea haberet. Idem respondit societatem non posse ultra mortem porrigi, et ideo nec libertatem de supremis judiciis constringere quis poterit vel[1] cognatum ulteriorem proximioribus prae-

(1) cogere socium προσθ. (Mo.)

10 ferre. Idem respondit: socius,

ἀκόλουθα: «καὶ ἂν βεβαιότατα ἀργυροπρακτικὴ ἑταιρία συνεστάθη, ὅπερ ὅμως ἑταῖρός τις οὐχὶ ἐκ τῆς ἀργυροπρακτικῆς ἐπορίσθη, ὅτι τοῦτο δὲν ἀνήκει εἰς τὸ κοινόν, εἶνε δικαιολογικῶς βε-

6 βαιον.». Ὡσαύτως ὁ Παπινιανὸς ἐν βιβλ. γ'. τῶν ἀπαντήσεων λέγει· ἐὰν ἀδελφὸς ἐκράτησεν τὰς τῶν γονέων κληρονομίας ἀδιαιρέτους διὰ τοῦτο, ὥστε τὴν ὠφέλειαν καὶ τὴν ζημίαν ἐκ τούτων νὰ ὑποστῶσι κοινήν, ὅ,τι ἄλλοθεν εἶχον πορισθῇ δὲν καταλογίζεται
7 εἰς τὸ κοινόν. Ὡσαύτως ἐπί [τινος] περιπτώσεως ἐρωτηθεὶς λέγει ἐν τῷ γ' βιβλ. τῶν ἀπαντήσεων ὅτι ἔδωκε τὴν [ἐξῆς] ἀπάντησιν· μεταξὺ δηλ. Φλαβίου Βίκτωρος καὶ Βηλλίκου Ἀσιανοῦ εἶχε συμφωνηθῇ ὥστε ἀγοραζομένων τόπων διὰ χρημάτων τοῦ Βίκτωρος νὰ γείνωσι μνημεῖα δι' ἐργασίας καὶ τέχνης τοῦ Ἀσιανοῦ, ὧν πωλουμένων ὁ μὲν Βίκτωρ νὰ λάβῃ τὰ χρήματα μετὰ ὡρισμένης ποσότητος, τὸ δὲ ὑπόλοιπον νὰ λάβῃ ὁ Ἀσιανός, ὅστις τὴν ἐργασίαν κατέβαλεν ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας· θέλει εἶ-
8 σθαι ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγή. Ὁ αὐτὸς Παπινιανὸς ἐν τῷ ἰδίῳ βιβλ. λέγει ὅτι, ἐὰν μεταξὺ ἀδελφῶν συνεστάθη ἑκουσία κοινωνία, καὶ αἱ μισθοφοραὶ καὶ οἱ λοιποὶ μισθοὶ εἰς τὸν κοινὸν καταλογίζονται διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἑταιρίας, καίτοι ὁ χειραφετηθεὶς υἱὸς δὲν ἀναγκάζεται νὰ συνεισφέρῃ ταῦτα εἰς τὸν ἀδελφόν, λέγει, τὸν ὑπεξούσιον, διότι καὶ ἂν ἔμενεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν, θὰ εἶχε ταῦτα
9 ἴδια.' Ὁ αὐτὸς ἀπήντησεν, ὅτι ἑταιρία δὲν δύναται πέραν τοῦ θανάτου [τῶν ἑταίρων] νὰ ἐκταθῇ, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ τὴν ἐλευθερίαν τῆς τελευταίας βουλήσεως δύναταί τις νὰ περιορίσῃ [διὰ τῆς ἑταιρίας], ἢ νὰ ἀναγκάσῃ τὸν ἑταῖρον ἀπώτερον συγγενῆ νὰ προτιμήσῃ τῶν
10 ἐγγυτέρων. Ὁ αὐτὸς ἀπήντησεν· ἐ-

qui cessantis cessantiumve portiones insulae restituerit, quamvis aut sortem cum certis usuris intra quattuor menses, postquam opus refectum erit, recipere potest exigendoque privilegio utetur aut deinceps propriam rem habebit, potest tamen pro socio agere ad hoc, ut consequatur quod sua intererat. finge enim malle eum magis suum consequi quam dominium insulae. oratio enim divi Marci idcirco quattuor mensibus finit certas usuras, quia post quattuor

ταῖρος, ὅστις ἐπὶ συνοικίας [ἑταιρικῆς]: ἀνενέωσε τοῦ ἀργοῦντος ἢ τῶν ἀργούντων [ἑταίρων] τὰς μερίδας, καίτοι ἢ τὸ κεφάλαιον μετὰ τῶν ὡρισμένων τόκων ἐντὸς τεσσάρων μηνῶν ἀπὸ τῆς περατώσεως τοῦ ἔργου, δύναται νὰ λάβῃ, δυνάμενος ὡς πρὸς τὴν ἀπαίτησιν νὰ ποιήσῃ χρῆσιν προνομίου, ἢ ἐκτοτε νὰ ἔχῃ ἴδιον τὸ πρᾶγμα (τὴν συνοικίαν) —ὅμως δύναται ἐκ τῆς ἑταιρίας νὰ ἐναγάγῃ πρὸς τοῦτο, ὥστε νὰ ἐπιτύχῃ ὅ,τι ἦν τὸ διαφέρον αὐτοῦ. διότι ὑπόθες ὅτι οὗτος προτιμᾷ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ ἴδιον παρὰ τὴν κυριότητα τῆς συνοικίας. ὁ λόγος δὲ τοῦ Μάρκου διὰ τοῦτο ἐντὸς τεσσάρων μηνῶν περατοῖ τοὺς ὡρισμένους τόκους, διότι μετὰ τοὺς τέσσαρας [μῆνας] ἔδωκε τὴν κυριότη-

*11* τα. Ἐάν τινες συνῆψαν ἑταιρίαν πρὸς ἀγόρασιν, εἶτα πρᾶγμά τι ἐκ δόλου ἢ πταίσματος τοῦ ἑνὸς δὲν ἠγοράσθη, γνωστὸν ὅτι ὑπάρχει ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγή. βεβαίως ἐὰν προσετέθῃ ἡ αἵρεσις «ἐὰν μέχρι ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἤθελε πωληθῇ» ἡ δὲ ἡμέρα ἄνευ πταίσματος τοῦ ἑταίρου παρῆλθε, θέλει ἀργεῖ ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγή.

*12* Ὡσαύτως ἐὰν πρὸς ἐπιδιόρθωσιν κοινοῦ ὀχετοῦ ἐγένετο δαπάνη, ὑπάρχει ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγὴ πρὸς ἀνάληψιν

*13* τῆς δαπάνης, ἔγραψεν ὁ Κάσσιος. Ὡσαύτως ὁ Μέλας γράφει, ἐὰν γείτονες συνεισήνεγκον ἀπὸ κοινοῦ ἡμίποδα, ἵνα ἐκεῖ πλεκτὸν τοῖχον ἀπὸ κοινοῦ ἐγείρωσι πρὸς ὑποστήριξιν τῶν βκρῶν ἑκατέρου, κατόπιν δ' οἰκοδομηθέντος τοῦ τοίχου ὁ εἷς δὲν ἐπιτρέπῃ νὰ ἐμβάλλῃ [ὁ ἕτερος] εἰς αὐτὸν [δοκούς], δέον ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγὴ νὰ ἐγερθῇ· τὸ αὐτὸ καὶ ἂν μεσαύλιον ἀπὸ κοινοῦ ἀγοράσωσιν, ἵνα μὴ βλαφθῶσι τὰ φῶτα αὐτῶν, εἰς τὸν ἕνα δὲ παρεδόθη, ἀλλὰ δὲν παρέχει [οὗτος] τῷ ἑτέρῳ ὅ,τι συνε-

*11* dominium dedit. Si qui societatem ad emendum coierint, deinde res alterius dolo vel culpa empta non sit, pro socio esse actionem constat. plane si condicio sit adiecta «si intra illum diem ve«niret», et dies sine culpa socii praeterierit, cessabit actio pro so-

*12* cio. Item si in communem rivum reficiendum inpensa facta sit, pro socio esse actionem ad reciperandum sumptum Cassius scrip-

*13* sit. Item Mela scribit, si vicini semipedes inter se contulerunt, ut ibi craticium parietem inter se aedificarent ad onera utriusque sustinenda, deinde aedificato pariete alter in eum inmitti non patiatur, pro socio agendum. idemque et si aream in commune emerint, ne luminibus suis officeretur, et alteri tradita sit nec praestet alteri quod convenit, pro socio actionem

14 esse. Si plures sint inter eos-
dem societates coitae, ad omnes
societates sufficere hoc unum ju-
15 dicium constat. Si quis ex so-
ciis propter societatem profectus
sit, veluti ad merces emendas,eos
dumtaxat sumptuum societati im-
putabit qui in eam rem impensi
sunt : viatica igitur et meritorio-
rum et stabulorum, iumentorum
carrulorum[1] vecturas vel sui vel
sarcinarum suarum gratia vel mer-

16 cium recte imputabit. Socium
universa in societatem conferre
debere Neratius ait, si omnium
bonorum socius sit: et ideo sive
ob iniuriam sibi factam vel ex le-
ge Aquilia, sive ipsius sive filii
corpori nocitum sit, conferre de-

17 bere respondit. Ibidem ait so-
cium omnium bonorum non cogi
conferre, quae ox prohibitis cau-
18 sis adquisierit. Per contrarium
quoque apud veteres tractatur, an
socius omnium bonorum, si quid
ob iniuriarum actionem damnatus
praestiterit, ex communi conse-
quatur ut praestet. et Atilicinus
Sabinus Cassius responderunt, si
iniuria judicis damnatus sit, con-
secuturum, si ob malefícium suum,
ipsum tantum damnum sentire
debere. cui congruit, quod Servi-
um respondisse Aufidius refert, si
socii bonorum fuerint,deinde unus,
cum ad judicium non adesset,
damnatus sit, non debere eum de
communi id consequi, si vero prae-

(1) νε προσθ. (Mo.)

14 φωνήθη, ὑπάρχει ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀ-
γωγή. Ἐὰν πολλαὶ ἑταιρίαι μετα-
ξὺ τῶν αὐτῶν [προσώπων] συνεστάθη-
σαν, γνωστὸν ὅτι δι' ὅλας τὰς ἑταιρίας
15 ἀρκεῖ αὕτη ἡ μία ἀγωγή. Ἐάν τις
ἐκ τῶν ἑταίρων ἀπῆλθεν ἕνεκα τῆς ἑ-
ταιρίας, ὡς διὰ ν' ἀγοράσῃ ἐμπορεύμα-
τα, ἐκείνας μόνον ἐκ τῶν δαπανῶν θέ-
λει καταλογίσει εἰς τὴν ἑταιρίαν, αἵτι-
νες δι' ἐκεῖνο ἐδαπανήθησαν. τὰ ὁδοι-
πορικὰ λοιπὸν καὶ [τὰ] τῶν καταγω-
γίων καὶ τῶν καταλυμάτων, τὰ ἀγώ-
για τῶν ὑποζυγίων ἢ τῶν ἁμαξίων ἢ
χάριν ἑαυτοῦ ἢ τῶν ἀποσκευῶν του ἢ
τῶν ἐμπορευμάτων, ὀρθῶς θέλει ὑπολο-
16 γίσει. Ὁ ἑταῖρος ἅπαντα ὀφείλει νὰ
συνεισφέρῃ εἰς τὴν ἑταιρίαν, λέγει ὁ
Νεράτιος, ἐὰν εἶνε ἑταῖρος ἁπάσης τῆς
περιουσίας· καὶ διὰ τοῦτο εἴτε δι' ἀδί-
κημα πρὸς ἑαυτὸν γενόμενον [ἔλαβέ τι],
εἴτε ἐκ τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου, διότι εἰς
ἑαυτὸν ἢ εἰς τὸ σῶμα υἱοῦ ἐγένετο
βλάβη, ἀπήντησεν [ὁ Νεράτιος] ὅτι
ὀφείλει νὰ συνεισφέρῃ [ὅ,τι ἔλαβεν].
17 Αὐτόθι λέγει ὅτι ὁ ἑταῖρος ἁπάσης
τῆς περιουσίας δὲν ἀναγκάζεται νὰ
συνεισφέρῃ, ὅσα ἐξ ἀπηγορευμένων αἰ-
18 τιῶν ἤθελεν ἀποκτήσει. Ἐξ ἀντι-
θέτου ὡσαύτως παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐ-
ξετάζεται, ἂν ἑταῖρος ἁπάσης τῆς πε-
ριουσίας, ἐὰν ἕνεκα ἀγωγῆς τῆς ὕβρεως
καταδικασθεὶς [μέλλῃ νὰ] καταβάλῃ
τι, λαμβάνῃ ἐκ τοῦ κοινοῦ ὥστε νὰ
καταβάλῃ· ὁ Ἀτιλικῖνος λοιπόν, Σα-
βῖνος, [καὶ] Κάσσιος ἀπήντησαν ὅτι, ἐὰν
ἐξ ἀδικήματος τοῦ δικαστοῦ κατεδι-
κάσθη, θέλει λάβει· ἂν δὲ διὰ κακο-
ποιΐαν ἰδίαν, αὐτὸς μόνον δέον νὰ ὑ-
ποστῇ τὴν ζημίαν. πρὸς τοῦτο συμφω-
νεῖ, ὅ,τι ὁ Αὐφίδιος ἀναφέρει ὅτι ὁ Σέρ-
βιος ἀπήντησεν· ἐὰν δηλ. ἦσαν ἑταῖ-
ροι [ἁπάσης] τῆς περιουσίας, εἶτα δ'
εἷς, ἐπειδὴ εἰς τὴν δίκην δὲν ἐνεφα-
νίσθη, κατεδικάσθη, δὲν πρέπει οὗτος

sens iniuriam judicis passus sit, de communi sarciendum.

53 *IDEM* Quod autem ex furto vel ex alio maleficio quaesitum est, in societatem non oportere conferri palam est, quia delictorum turpis atque foeda communio est. plane si in medium collata sit, commune erit lucrum.

54 *POMPONIUS* Quod enim ex maleficio contulerit socius, non aliter recipere debet, quam si damnatus sit.

55 *ULPIANUS* Si igitur ex hoc conventus fuerit qui maleficium admisit, id quod contulit aut solum aut cum poena auferet: solum auferet, si mihi proponas insciente socio eum in societatis rationem hoc contulisse: quod si sciente, etiam poenam socium agnoscere oportet: aequum est enim, ut cuius participavit lucrum participet et damnum.

56 *PAULUS* Nec quicquam interest, utrum manente societate praestiterit ob furtum an dissoluta ea. idemque est in omnibus turpibus actionibus, veluti injuriarum, vi bonorum raptorum, servi corrupti et similibus, et in omnibus poenis pecuniariis quae ex publicis judiciis accidunt.

57 *ULPIANUS* Nec praetermittendum esse Pomponius ait ita demum hoc esse verum, si honestae et licitae rei societas coita sit: ceterum si maleficii societas coita sit, constat nullam esse societatem. generaliter enim traditur rerum inhonestarum nullam

νὰ λάβῃ τοῦτο ἀπὸ τοῦ κοινοῦ· ἂν ὅμως παρὼν ἔπαθεν ἐξ ἀδικήματος τοῦ δικαστοῦ, ἐκ τοῦ κοινοῦ δέον ν' ἀποζημιωθῇ.

53 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅ,τι ὅμως ἐκ κλοπῆς ἢ ἐξ ἑτέρας κακοποιΐας ἀπεκτήθη, κατάδηλον εἶνε ὅτι εἰς τὴν ἑταιρίαν δὲν πρέπει νὰ συνεισφέρηται, διότι κοινωνία πλημμελημάτων εἶνε αἰσχρὰ καὶ βδελυρά· ἂν ὅμως κατεβλήθη, κοινὸν θέλει εἶσθαι τὸ κέρδος.

54 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Διότι ὅ,τι ἐκ κακοποιΐας συνεισήνεγκεν ὁ ἑταῖρος, ὀφείλει νὰ μὴ ἀναλαμβάνῃ ἄλλως, παρ' ἐὰν καταδικασθῇ.

55 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν λοιπὸν ἐκ τούτου ἐνήχθη ὁ διαπράξας τὴν κακοποιΐαν, δύναται ν' ἀφαιρέσῃ ὅ,τι συνεισήνεγκεν εἴτε μόνον εἴτε μετὰ τῆς ποινῆς· μόνον δύναται ν' ἀφαιρέσῃ, ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι ἀγνοοῦντος τοῦ ἑταίρου συνεισήνεγκεν ἐκεῖνος τοῦτο εἰς λογαριασμὸν τῆς ἑταιρίας. ἂν ὅμως γινώσκοντος, ὁ ἑταῖρος δέον καὶ τὴν ποινὴν νὰ ὑφίσταται. διότι εἶνε ἴσον ὥστε, οὗτινος συνεμερίσθη τὸ κέρδος νὰ συμμερίζηται καὶ τὴν ζημίαν.

56 *ΠΑΥΛΟΣ* Οὐδέ τι διαφέρει ἂν διαρκούσης τῆς ἑταιρίας κατέβαλεν ἕνεκα τῆς κλοπῆς, ἢ διαλυθείσης ἐκείνης· τὸ αὐτὸ δὲ ἰσχύει καὶ δι' ὅλας τὰς αἰσχρὰς ἀγωγάς, ὡς τῆς ὕβρεως, τῶν βίᾳ ἁρπαγέντων πραγμάτων, τοῦ διαφθαρέντος δούλου καὶ τῶν ὁμοίων, καὶ δι' ὅλας τὰς χρηματικὰς ποινάς, αἵτινες ἐκ δημοσίων ἀγωγῶν ἐπιβάλλονται.

57 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Δὲν πρέπει δὲ νὰ παροραθῇ, λέγει ὁ Πομπώνιος, ὅτι τότε μόνον εἶνε τοῦτο ἀληθές, ἐὰν δι' ἔντιμον καὶ ἐπιτρεπομένην ὑπόθεσιν συνεστάθη ἡ ἑταιρία· ἄλλως ἐὰν κακοποιΐας ἑταιρία συνεστάθη, γνωστὸν ὅτι οὐδόλως ὑπάρχει ἑταιρία. διότι γενικῶς ἀναφέρεται ὅτι δι' ἄτιμα πράγματα

esse societatem.

58 *IDEM* Si id quod quis in societatem contulit exstinctum sit, videndum, an pro socio agere possit. tractatum ita est apud Celsum libro septimo digestorum ad epistulam Cornelii Felicis : cum tres equos haberes et ego unum, societatem coimus, ut accepto equo meo quadrigam venderes et ex pretio quartam mihi redderes. si igitur ante venditionem equus meus mortuus sit, non putare se Celsus ait societatem manere nec ex pretio equorum tuorum partem deberi : non enim habendae quadrigae, sed vendendae coitam societatem. ceterum si id actum dicatur, ut quadriga fieret eaque communicaretur tuque in ea tres partes haberes, ego quartam, non

*1* dubie adhuc socii sumus. Item Celsus tractat, si pecuniam contulissemus ad mercem emendam et mea pecunia perisset, cui perierit ea. et ait, si post collationem evenit. ut pecunia periret, quod non fieret, nisi societas coita esset, utrique perire, ut puta si pecunia, cum peregre portaretur ad mercem emendam, periit : si vero ante collationem, posteaquam eam destinasses, tunc perierit[1],nihil eo nomine consequeris, inquit, quia

*2* non societati periit. Si filius familias societatem coierit, deinde emancipatus a patre fuerit, apud Julianum quaeritur, an eadem so-

(1) destinasses tamen, perierit (Mo.)

οὐδόλως ὑπάρχει ἑταιρία.

58 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ὅ,τι τις εἰς ἑταιρίαν εισήνεγκε κατεστράφη, ἄς ἴδωμεν ἂν δύναται νὰ ἐναγάγῃ ἐκ τῆς ἑταιρίας. ἐγείρεται δὲ τὸ ζήτημα παρὰ Κέλσῳ ἐν βιβλίῳ ζ' τῶν πανδεκτῶν ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Κορνηλίου Φήλικος· ἐνῷ εἶχες τρεῖς ἵππους, ἐγὼ δ' ἕνα, συνεστήσαμεν ἑταιρίαν, ὥστε λαμβάνων τὸν ἵππον μου νὰ πωλήσῃς τὸν τέθριππον, καὶ ἐκ τοῦ τιμήματος νὰ μοὶ ἀποδώσῃς τὸ τέταρτον. ἂν λοιπὸν πρὸ τῆς πωλήσεως ὁ ἵππος μου ἀπέθανε, δὲν φρονεῖ, λέγει ὁ Κέλσος, ὅτι ἡ ἑταιρία διαρκεῖ, οὐδ' ὀφείλεται μέρος ἐκ τοῦ τιμήματος τῶν ἵππων σου. διότι οὐχὶ πρὸς καταβολὴν τοῦ τεθρίππου, ἀλλὰ πρὸς πώλησιν συνεστάθη ἡ ἑταιρία. ἄλλως ἐὰν λέγηται ὅτι συνεφωνήθη τοῦτο, νὰ γείνῃ δηλ. ὁ τέθριππος, καὶ οὗτος νὰ καταστῇ κοινὸς ἔχοντος σοῦ μὲν τρία μέρη ἐξ αὐτοῦ, ἐμοῦ δὲ τὸ τέταρτον, ἀναμφιβόλως εἴμεθα εἰσέτι ἑ-
*1* ταῖροι. Ὡσαύτως ὁ Κέλσος ἐξετάζει, ἐὰν χρήματα κατεβάλομεν πρὸς ἀγόρασιν ἐμπορεύματος καὶ τὰ ἰδικά μου ἀπωλέσθησαν, εἰς βάρος τίνος ἀπωλέσθησαν ταῦτα. λέγει λοιπὸν ὅ,τι ἐὰν μετὰ τὴν συνεισφορὰν συνέβη ὥστε τὰ χρήματα ν' ἀπολεσθῶσιν, ὅπερ δὲν θὰ ἐγίνετο, ἐὰν μὴ ἡ ἑταιρία εἶχε συσταθῇ, εἰς βάρος ἑκατέρου ἀπωλέσθησαν, ὡς λ. χ. ἐὰν τὰ χρήματα, ἐνῶ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐφέροντο πρὸς ἀγόρασιν ἐμπορεύματος, ἀπωλέσθησαν. ἂν ὅμως πρὸ τῆς συνεισφορᾶς, ἀλλ' ἀφοῦ προώρισας ταῦτα [διὰ τὴν ἑταιρίαν], ἀπωλέσθησαν, οὐδὲν θέλεις ἕνεκα τούτου λάβει, λέγει, διότι δὲν ἀπωλέσθησαν
*2* εἰς βάρος τῆς ἑταιρίας. Ἐὰν υἱὸς ὑπεξούσιος συνέστησεν ἑταιρίαν, εἶτα δ' ἐχειραφετήθη ὑπὸ τοῦ πατρός, ἐρωτᾶται παρ' Ἰουλιανῷ, ἂν ἡ αὐτὴ ἑταιρία διαρκῇ ἢ τοὐναντίον εἶνε ἄλλη, ἐὰν

cietas duret an vero alia sit, si forte post emancipationem in societatem duratum est. Julianus scripsit libro quarto decimo digestorum eandem societatem durare, initium enim in his contractibus inspiciendum: duabus autem actionibus agendum esse, una adversus patrem, altera adversus filium: cum patre de eo, cujus dies ante emancipationem cessit, nam ejus temporis, quo post emancipationem societas duravit, nihil praestare patrem oportet: cum filio autem de utroque tempore, id est de tota societate, nam et si quid, inquit, socius filii post emancipationem filii dolo fecerit, ejus non patri,

3 sed filio actio danda est. Si verves meus societatem cum Titio coierit et alienatus in eadem permanserit, potest dici alienatione servi et priorem societatem finitam et ex integro alteram inchoatam, atque ideo et mihi et emptori actionem pro socio competere, item tam adversus me quam adversus emptorem ex his causis quae ante alienationem inciderunt dandam actionem, ex reliquis adversus emptorem solum.

59 *POMPONIUS* Adeo morte socii solvitur societas, ut nec ab initio pacisci possimus, ut heres etiam succedat societati. haec ita in privatis societatibus ait: in[1] societate vectigalium nihilo minus manet societas et post mortem alicuius, sed ita demum, si pars defuncti ad personam heredis ejus adscripta sit, ut heredi quoque

(1) **societatibus : at in (Mo.)**

τυχὸν μετὰ τὴν χειραφεσίαν ἐξηκολούθησεν ἡ ἑταιρία. ὁ Ἰουλιανὸς ἔγραψεν ἐν βιβλίῳ ιδ' τῶν πανδεκτῶν ὅτι ἡ αὐτὴ ἑταιρία διαρκεῖ, διότι ἡ ἔναρξις δέον νὰ λαμβάνηται ἐπὶ τοιούτων συμβολαίων ὑπ' ὄψιν. ὅμως διὰ δύω ἀγωγῶν θέλουσιν ἐνεργεῖ [οἱ ἑταῖροι], διὰ μιᾶς μὲν ἐναντίον τοῦ πατρός, δι' ἄλλης δ' ἐναντίον τοῦ υἱοῦ. κατὰ τοῦ πατρὸς μὲν δι' ἐκεῖνο, ὅπερ πρὸ τῆς χειραφεσίας κατέστη ἀπαιτητὸν (διότι διὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν μετὰ τὴν χειραφεσίαν ἡ ἑταιρία διήρκεσεν, οὐδόλως πρέπει νὰ ἐνέχηται ὁ πατήρ)· κατὰ τοῦ υἱοῦ δὲ ὡς πρὸς ἑκάτερον χρόνον, ἤτοι ὡς πρὸς ὅλην τὴν ἑταιρίαν, διότι καὶ ἄν τι, λέγει, ὁ ἑταῖρος τοῦ υἱοῦ μετὰ τὴν χειραφεσίαν τοῦ υἱοῦ δολίως ἔπραξεν, ὡς πρὸς τοῦτο θέλει δοθῇ ἀγωγὴ οὐχὶ εἰς 3 τὸν πατέρα, ἀλλ' εἰς τὸν υἱόν. Ἐὰν δοῦλός μου συνέστησεν ἑταιρίαν μετὰ τοῦ Τιτίου, ἀπαλλοτριωθεὶς δ' ἔμεινεν ἐν αὐτῇ, δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι διὰ τῆς ἀπαλλοτριώσεως τοῦ δούλου, τὸ μὲν ἡ προτέρα ἑταιρία ἔληξε, τὸ δὲ ἑτέρα ἐξ ὁλοκλήρου ἤρξατο, καὶ διὰ τοῦτο καὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὸν ἀγοραστὴν ἁρμόζει ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγή, ὡσαύτως καὶ κατ' ἐμοῦ καὶ κατὰ τοῦ ἀγοραστοῦ πρέπει νὰ δίδηται ἀγωγὴ ἐκ τῶν λόγων οἵτινες πρὸ τῆς ἀπαλλοτριώσεως ἐπήχθησαν, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν ἐναντίον τοῦ ἀγοραστοῦ μόνου.

59 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐπὶ τοσοῦτον διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἑταίρου λύεται ἡ ἑταιρία, ὥστε οὐδ' ἐξ ἀρχῆς δυνάμεθα νὰ συμφωνήσωμεν, ὥστε καὶ ὁ κληρονόμος νὰ διαδεχθῇ εἰς τὴν ἑταιρίαν. ταῦτα οὕτω περὶ ἰδιωτικῶν ἑταιριῶν. ἀλλ' ἐπὶ ἑταιρίας [δημοσίων] τελῶν οὐδὲν ἧττον διαρκεῖ ἡ ἑταιρία καὶ μετὰ θάνατόν τινος, ἀλλὰ τότε μόνον, ἐὰν ἡ μερὶς τοῦ ἀποθανόντος εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ κληρονόμου αὐτοῦ εἶνε προσγεγραμμέ-

conferri oporteat: quod ipsum ex causa aestimandum est. quid enim, si is mortuus sit, propter cuius operam maxime societas coita sit aut sine quo societas administrari

1 non possit? Quod in alea aut adulterio perdiderit socius, ex medio non est laturus. si quid vero dolo nostro socius damni ceperit, a nobis repetet.

60 *IDEM* Socium, qui in eo, quod ex societate lucri faceret[1], reddendo moram adhibuit, cum ea pecunia ipse usus sit, usuras quoque eum praestare debere Labeo ait, sed non quasi usuras, sed quod socii intersit moram eum non adhibuisse: sed si aut usus ea pecunia non sit aut moram non fecerit, contra esse: item post mortem socii nullam talem aestimationem ex facto heredis faciendam, quia morte socii dirimatur socie-

(1) fecerat (Bynd.)

1 tas. Socius cum resisteret communibus servis venalibus ad fugam erumpentibus, vulneratus est: impensam, quam in curando se fecerit, non consecuturum pro socio actione Labeo ait, quia id non in societatem, quamvis propter societatem inpensum sit, sicuti si propter societatem eum heredem quis instituere desisset aut legatum praetermisisset aut patrimonium suum neglegentius administrasset: nam nec compendium, quod propter societatem ei contigisset, veniret in medium, veluti si propter societatem heres fuisset institutus aut quid ei donatum esset.

νι., ὥστε καὶ εἰς τὸν κληρονόμον νὰ δύναται νὰ ἐπαχθῇ. αὐτὸ δὲ τοῦτο ἐκ τῆς περιστάσεως θέλει ἐκτιμᾶσθαι. διότι τί [θὰ εἴπωμεν] ἐὰν ἀπέθανεν ἐκεῖνος, διὰ τὴν ἐργασίαν τοῦ ὁποίου πρὸ πάντων ἡ ἑταιρία συνεστάθη, ἢ ἄνευ τοῦ ὁποίου ἡ ἑταιρία δὲν δύναται νὰ διοικηθῇ;

1 Ὅ,τι εἰς κῦβον ἢ ἐκ μυχείας ἀπώλεσεν ὁ ἑταῖρος, δὲν θέλει λάβει ἐκ τοῦ κοινοῦ. ἂν ὅμως ἐκ δόλου ἡμῶν ὁ ἑταῖρος ὑπέστη ζημίαν τινά, δύναται ν' ἀπαιτήσῃ ἀφ' ἡμῶν [ἀποζημίωσιν].

60 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ ἑταῖρος ὅστις κατὰ τὴν ἀπόδοσιν ἐκείνου, ὅπερ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἐκέρδησεν, ἐδείχθη ὑπερήμερος, ἐπειδὴ τὰ χρήματα ταῦτα αὐτὸς μετεχειρίσθη, καὶ τόκους ὀφείλει νὰ παράσχῃ, λέγει ὁ Λαβέων, ἀλλ' οὐχὶ ὡς τόκους, ἀλλὰ διότι τὸν ἑταῖρον ἐνδιαφέρει νὰ μὴ εἶχεν ἐκεῖνος δειχθῇ ὑπερήμερος. ἀλλ' ἐὰν εἴτε τὰ χρήματα ἐκεῖνα δὲν μετεχειρίσθη, εἴτε ὑπερημερίαν δὲν ἐποίησε, τὸ ἐναντίον ἰσχύει· ὡσαύτως μετὰ θάνατον τοῦ ἑταίρου οὐδεμία τοιαύτη διατίμησις ἐκ πράξεως τοῦ κληρονόμου δέον νὰ γίνηται, διότι διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἑταίρου λύεται ἡ ἑται-

1 ρία. Ἑταῖρος τις ἐνῷ ἀνθίστατο εἰς κοινοὺς δούλους ὠνητοὺς εἰς φυγὴν τραπέντας, ἐπληγώθη· τὴν δαπάνην, ἣν θεραπεύων ἑαυτὸν ἐποίησε, δὲν θέλει λάβει διὰ τῆς ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγῆς, λέγει ὁ Λαβέων, καθόσον αὕτη οὐχὶ ἐν τῇ ἑταιρίᾳ, καίτοι ἕνεκα τῆς ἑταιρίας ἐγένετο, ὡς ἐὰν ἕνεκα τῆς ἑταιρίας παρέλιπέ τις νὰ ἐγκαταστήσῃ αὐτὸν κληρονόμον, ἢ κληροδοσίας παρῃτήθη, ἢ περιουσίαν ἰδίαν ἀμελέστερον ἐδιοίκησε. διότι οὐδὲ ὠφέλεια, ἥτις ἕνεκα τῆς ἑταιρίας ἐπῆλθεν αὐτῷ, θὰ κατελογίζετο ἀπὸ κοινοῦ, ὡς ἐὰν ἕνεκα τῆς ἑταιρίας ἐγκατεστάθη κληρονόμος ἢ ἐδόθη αὐτῷ δῶρόν τι.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

61 *ULPIANUS* Secundum Julianum tamen et quod medicis pro se datum est recipere potest, quod verum est.

61 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Κατὰ τὸν Ἰουλιανὸν ὅμως καὶ ὅ,τι εἰς ἰατροὺς ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἐδόθη δύναται ν' ἀναλάβῃ [παρὰ τῶν ἑταίρων], ὅπερ εἶνε ὀρθόν.

62 *POMPONIUS* Si Titius cum quo mihi societas erat decesserit egoque cum putarem Titii hereditatem ad Seium pertinere, communiter cum eo res vendiderim et partem pecuniae ex venditione redactae ego, partem Seius abstulerit, te, qui re vera Titio heres es, partem ad me redactae pecuniae societatis judicio non consecuturum Neratio et Aristoni placebat, quia meae dumtaxat partis pretia percepissem, neque interesse, utrum per se partes meas vendidissem an communiter cum eo, qui reliquas partes ad se pertinere diceret. alioquin eventurum, ut etiam, si duo socii rem vendiderint, unusquisque[1] quod ad se pervenerit partem alteri societatis judicio praestare debeat. sed nec te ex parte, quam hereditatis petitione forte a Seio consecuturus sis, quicquam mihi praestare debere, quia quod ad Seium pervenerit, tuarum partium pretium sit nec ad me habentem meum quicquam ex eo redire debeat.

62 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν ὁ Τίτιος μεθ' οὗ εἶχον ἑταιρίαν ἀπέθανεν, ἐγὼ δὲ νομίζων ὅτι ἡ κληρονομία τοῦ Τιτίου ἀνήκει εἰς τὸν Σέϊον, κοινῶς μετ' αὐτοῦ ἐπώλησα πράγματα καὶ μέρος μὲν τῶν χρημάτων τῶν ἐκ τῆς πωλήσεως συναχθέντων ἐγώ, μέρος δὲ ὁ Σέϊος ἔλαβε, σύ, ὅστις πράγματι εἶσαι κληρονόμος τοῦ Τιτίου, μέρος τῶν εἰς ἐμὲ περιελθόντων χρημάτων δὲν θέλεις λάβει διὰ τῆς ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγῆς, ἐφρόνουν ὁ Νεράτιος καὶ ὁ Ἀρίστων, διότι τοῦ ἰδικοῦ μου μόνον μέρους τὸ τίμημα εἶχον λάβει, οὐδὲ ἐνδιαφέρει, ἂν μόνος εἶχον πωλήσει τὰ μερίδιά μου ἢ κοινῶς μετ' ἐκείνου, ὅστις ἔλεγεν ὅτι τὰ λοιπὰ μέρη ἀνήκουσιν εἰς αὐτόν· ἄλλως ἤθελε συμβῆ, ὥστε καὶ ἂν δύω ἑταῖροι ἤθελον πωλήσει πρᾶγμα, ἕκαστος ἐξ ἐκείνου, ὅπερ εἰς ἑαυτὸν περιῆλθε νὰ ὑποχρεῶται διὰ τῆς ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγῆς νὰ δίδῃ εἰς τὸν ἕτερον μέρος· ἀλλ' οὐδὲ σὺ ἐκ τοῦ μέρους, ὅπερ διὰ τῆς ἀπαιτήσεως τῆς κληρονομίας ἤθελες τυχὸν λάβει παρὰ τοῦ Σεΐου, ὀφείλεις νὰ παράσχῃς εἰς ἐμέ τι, καθόσον ὅ,τι εἰς τὸν Σέϊον περιῆλθεν, εἶνε τίμημα τῶν ἰδικῶν σου μερῶν, οὐδὲ πρέπει νὰ ἀποδοθῇ τι ἐξ αὐτοῦ εἰς ἐμὲ ἔχοντα τὸ ἰδικόν μου [μερίδιον].

63 *ULPIANUS* Verum est quod Sabino videtur, etiamsi non universorum bonorum socii sunt, sed unius rei, attamen in id quod facere possunt quodve dolo malo fecerint quo minus possint, condemnari oportere. hoc enim summam rationem habet, cum societas ius

63 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὀρθὸν εἶνε ὅ,τι ὁ Σαβῖνος φρονεῖ, ὅτι [δηλαδὴ] καὶ ἂν μὴ εἶνε ἑταῖροι ὁλοκλήρου τῆς περιουσίας, ἀλλ' ἑνὸς πράγματος, ὅμως δι' ὅ,τι δύνανται νὰ καταβάλωσιν ἢ δι' ὅ,τι δολίως ἐποίησαν ὥστε νὰ μὴ δύνανται, πρέπει νὰ καταδικάζωνται. διότι τοῦτο εἶνε τὰ μάλιστα εὔλογον, ἀφοῦ ἡ ἑται-

(1) ejus προσθ.

quodammodo fraternitatis in se
1 habeat. Videndum est, an et fide-
iussori socii id praestari debeat
an vero personale beneficium sit,
quod magis verum est. sed si hic
fideiussor quasi defensor socii ju-
dicium susceperit, proderit sibi:
namque Julianus libro quarto de-
cimo digestorum scripsit defen-
sorem socii in id quod socius fa-
cere potest condemnari oportere.
idemque et in patroni defensore
accipere[1] debere ait: et utique idem
erit in universis, qui in id quod

2 facere possunt conveniuntur. Pa-
tri autem vel domino socii, si
iussu eorum societas contracta sit,
non esse hanc exceptionem dan-
dam, quia nec heredi socii cete-
risque successoribus hoc praesta-
tur: quia[2] nec ceterorum heredi-
bus successoribusve, quos in id
quod facere possunt convenimus,
3 idem praestatur. Id quod facere
socius potest quemadmodum aesti-
mandum sit? et placuit non de-
bere deduci aes alienum quod
debetur a socio: ita et Marcellus
libro septimo digestorum scrip-
sit, nisi forte, inquit, ex ipsa so-
4 cietate debeatur. Item videndum,
an cautio veniat in hoc judicium
ejus quod facere socius non possit,
scilicet nuda promissio: quod ma-

5 gis dicendum arbitror. Si, cum
tres socii essent, egerit cum uno
ex sociis socius et partem suam
integram sit consecutus, deinde
alius socius cum eodem agat et

(1) accidere (Mo.) — (2) διαγρ. (Mo.)

ρία ἐνέχει δίκαιον ἀδελφότητος τρόπον
1 τινά. Ἂς ἴδωμεν δ' ἂν καὶ εἰς τὸν
ἐγγυητὴν ἑταίρου δέον νὰ παρέχηται
τοῦτο, ἢ τοὐναντίον εἶνε προσωπικὸν
προνόμιον, ὅπερ εἶνε μᾶλλον ὀρθόν.
ἀλλ' ἐὰν ὁ τοιοῦτος ἐγγυητὴς ὡς ὑπερ-
ασπιστὴς τοῦ ἑταίρου ἀνεδέχθη δί-
κην, θέλει ὠφελήσει αὐτὸν [τὸ προνό-
μιον]· διότι ὁ Ἰουλιανὸς ἐν βιβλ. ιδ'
τῶν πανδεκτῶν ἔγραψεν ὅτι ὁ ὑπερα-
σπιστὴς ἑταίρου δέον νὰ καταδικάζη-
ται εἰς ὅ,τι ὁ ἑταῖρος δύναται νὰ κα-
ταβάλῃ. τὸ αὐτὸ δὲ λέγει ὅτι πρέπει
νὰ συμβαίνῃ καὶ ὡς πρὸς τὸν ὑπερα-
σπιστὴν τοῦ πάτρωνος. καὶ ἐξάπαντος
τὸ αὐτὸ θέλει εἶσθαι ὡς πρὸς πάντας,
οἵτινες ἐνάγονται δι' ὅ,τι δύνανται νὰ
2 καταβάλωσιν. Εἰς τὸν πατέρα ὅμως
ἢ τὸν κύριον τοῦ ἑταίρου, ἐὰν κατὰ
διαταγὴν αὐτῶν ἡ ἑταιρία συνήφθη,
δὲν θέλει δοθῇ ἡ ἔνστασις αὕτη, διότι
οὐδ' εἰς τὸν κληρονόμον τοῦ ἑταίρου
καὶ τοὺς λοιποὺς διαδόχους θέλει τοῦτο
ἐπιτραπῇ· καθόσον οὐδ' εἰς τοὺς κλη-
ρονόμους ἢ διαδόχους τῶν λοιπῶν, οὓς
δι' ὅ,τι δύνανται νὰ καταβάλωσιν ἐνά-
3 γομεν, παρέχεται τοῦτο. Ἐκεῖνο δ' ὅ-
περ ὁ ἑταῖρος δύναται νὰ καταβάλῃ
τίνι τρόπῳ θέλει διατιμηθῇ; ἤρεσε
λοιπὸν ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀφαιρῶνται τὰ
χρέη, ἅτινα ὀφείλει ὁ ἑταῖρος· οὕτω
καὶ ὁ Μάρκελλος ἐν βιβλ. ζ' τῶν παν-
δεκτῶν ἔγραψεν, ἐὰν μὴ τυχόν, λέγει,
4 ἐξ αὐτῆς τῆς ἑταιρίας ὀφείληται. Ὡ-
σαύτως ἂς ἴδωμεν ἂν χωρῇ ἐν τῇ προ-
κειμένῃ ἀγωγῇ ἀσφάλεια, ἤτοι ἁπλῆ
ὑπόσχεσις δι' ἐκεῖνο ὅπερ δὲν δύναται
νὰ καταβάλῃ ὁ ἑταῖρος. τοῦτο δὲ
5 μᾶλλον δέον νὰ λεχθῇ, φρονῶ. Ἐάν,
ἐνῷ ἦσαν τρεῖς ἑταῖροι, ἐνήγαγεν ὁ εἷς
καθ' ἑτέρου, καὶ ἔλαβε τὴν μερίδα του
ἀκεραίαν, εἶτα δ' ὁ ἄλλος ἑταῖρος ἐνά-
γῃ κατὰ τοῦ ἰδίου, καὶ δὲν δύναται
νὰ λάβῃ ἀκεραίαν τὴν μερίδα, διότι

partem consequi integram non poterit, quia facere solidum non potest, an hic qui minus consecutus est cum eo agere possit qui solidum accepit ad communicandas partes inter eos, id est exaequandas, quasi iniquum sit ex eadem societate alium plus, alium minus consequi? sed[1] magis est, ut pro socio actione consequi possit, ut utriusque portio exaequetur: quae 6 sententia habet aequitatem. Tempus autem spectamus quantum facere socius possit rei judicandae. 7 Hoc quoque facere quis posse videtur quod dolo fecit quo minus possit: nec enim aequum est dolum suum quemquam relevare. quod et in ceteris, qui in id quod facere possunt conveniuntur, accipiendum est. si tamen non dolo, sed culpa sua facere posse desiit, dicendum est condemnari eum non

8 debere. In heredem quoque socii pro socio actio competit, quamvis heres socius non sit: licet enim socius non sit, attamen emolumenti successor est. et circa societates vectigalium ceterorumque idem observamus, ut heres socius non sit nisi fuerit adscitus, verumtamen omne emolumentum societatis ad eum pertineat, simili modo et damnum adgnoscat quod contingit, sive adhuc vivo socio vectigalis sive postea: quod non similiter in voluntaria societate ob-

9 servatur. Si servo communi legatum sine libertate unus ex dominis reliquit, hoc ad solum socium pertinet: an tamen pro so-

(1) et (Mo.)

δὲν δύναται νὰ καταβάλῃ ὁλόκληρον· ἆρά γε οὗτος ὅστις ὀλιγώτερον ἔλαβε δύναται νὰ ἐναγάγῃ τὸν λαβόντα ὁλόκληρον [τὴν μερίδα] πρὸς διανομὴν τῶν μερίδων μεταξὺ αὐτῶν, ἤτοι ἐξίσωσιν; ὡσεὶ εἶνε ἄτοπον ἐκ τῆς αὐτῆς ἑταιρίας εἷς μὲν περισσότερον, ἕτερος δ' ὀλιγώτερον νὰ λαμβάνῃ; πιθανώτερον λοιπὸν εἶνε νὰ δύναται διὰ τῆς ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγῆς νὰ ἐπιτυγχάνῃ, ὥστε ἑκατέρου ἡ μερὶς νὰ ἐξισῶται. ἡ δὲ 6 γνώμη αὕτη εἶνε ἔλλογος. Ὡς πρὸς δὲ τὸ πόσον δύναται ὁ ἑταῖρος νὰ καταβάλῃ, ἀποβλέπομεν εἰς τὸν χρόνον 7 τοῦ δεδικασμένου. Καὶ ἐκεῖνο δέ τι θεωρεῖται ὅτι δύναται νὰ καταβάλῃ ὅπερ δολίως ἐποίησεν ὥστε νὰ μὴ δύναται· διότι δὲν εἶνε ἴσον νὰ ἐλαφρύνῃ τινὰ ὁ δόλος αὐτοῦ. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν, οἵτινες δι' ὅ,τι δύνανται νὰ καταβάλωσιν ἐνάγονται, δέον νὰ δεχθῶμεν. ἂν ὅμως οὐχὶ δολίως, ἀλλ' ἐκ πταίσματος αὐτοῦ ἔπαυσε νὰ δύναται νὰ καταβάλῃ, δέον νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν πρέπει οὗτος νὰ καταδικάζηται. Ὡσαύτως κατὰ τοῦ κληρονόμου τοῦ ἑταίρου 8 ἁρμόζει ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγή, καίτοι ὁ κληρονόμος δὲν εἶνε ἑταῖρος. διότι καίτοι δὲν εἶνε ἑταῖρος, ὅμως εἶνε διάδοχος τῆς ὠφελείας. καὶ ὡς πρὸς τὰ τῆς ἑταιρίας τῶν τελῶν καὶ τῶν λοιπῶν [ὁμοίων] τὸ αὐτὸ τηροῦμεν, ὥστε ὁ κληρονόμος νὰ μὴ εἶνε ἑταῖρος, ἐὰν μὲν προσετέθη, ὅμως ἅπασα ἡ ὠφέλεια τῆς ἑταιρίας εἰς αὐτὸν ν' ἀποβλέπῃ, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ζημίαν νὰ ὑφίσταται, ἤτις ἐπέρχεται, εἴτε ζῶντος εἰσέτι τοῦ ὡς πρὸς τὸ τέλος ἑταίρου, εἴτε κατόπιν ὅπερ οὐχὶ ὁμοίως ἐπὶ ἑκουσίας ἑταιρίας 9 τηρεῖται. Ἐὰν εἷς δοῦλον κοινὸν κληροδοσίαν ἄνευ ἐλευθερίας εἰς τῶν κυρίων κατέλιπεν, αὕτη [ἡ κληροδοσία] εἰς μόνον τὸν ἑταῖρον ἀνήκει. ἐρωτᾶται ὅμως ἂν διὰ τῆς ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγῆ

cio judicio communicari debeat cum herede socii, quaeritur. et ait Julianus Sextum Pomponium referre Sabinum respondentem non communicari, et posse hanc sententiam defendi Juliadus ait: non enim propter communionem hoc adquisitum est, sed ob suam partem, nec oportet id communicari, quod quis non propter societatem, sed propter suam partem adqui- *10* sierit. Societas solvitur ex personis, ex rebus, ex voluntate, ex actione. ideoque sive homines sive res sive voluntas sive actio interierit, distrahi videtur societas. intereunt autem homines quidem maxima aut media capitis deminutione aut morte : res vero, cum aut nullae relinquantur aut condicionem mutaverint, neque enim ejus rei quae iam nulla sit quisquam socius est neque ejus quae consecrata publicatave sit. voluntate distrahitur societas rununtiatione.

64 *CALLISTRATUS* Itaque cum separatim socii agere coeperint et unusquisque eorum sibi negotietur, sine dubio ius societatis dissolvitur.

65 *PAULUS* Actione distrahitur, cum aut stipulatione aut judicio mutata sit causa societatis. Procu- lus enim ait hoc ipso quod judicium ideo dictatum est, ut societas distrahatur, renuntiatam societatem, sive totorum bonorum sive unius rei societas coita sit. *1* Item bonis a creditoribus venditis unius socii distrahi societa-

*2* tem Labeo ait. Si in rem cer-

ὀφείλῃ νὰ διανείμῃ μετὰ τοῦ κληρονόμου τοῦ ἑταίρου. λέγει λοιπὸν ὁ Ἰουλιανὸς ὅτι ὁ Σέξτος Πομπώνιος ἀναφέρει τὸν Σαβῖνον ἀπαντῶντα ὅτι δὲν διανέμει, δύναται δ' αὕτη ἡ γνώμη νὰ ὑποστηριχθῇ, λέγει ὁ Ἰουλιανός· διότι δὲν ἀπεκτήθη αὕτη [ἡ κληροδοσία] ἕνεκα τῆς κοινωνίας, ἀλλ' ἕνεκα τῆς [ἐπὶ τοῦ δούλου] μερίδος αὐτοῦ, δὲν πρέπει δὲ νὰ διανέμηται ἐκεῖνο, ὅπερ τις οὐχὶ ἕνεκα τῆς ἑταιρίας, ἀλλ' ἕνεκα *10* τῆς μερίδος του ἀπέκτησεν. Ἡ ἑταιρία λύεται ἐκ τῶν προσώπων, ἐκ τῶν πραγμάτων, ἐκ τῆς θελήσεως, ἐκ τῆς ἀγωγῆς. καὶ διὰ τοῦτο εἴτε τὰ πρόσωπα, εἴτε τὰ πράγματα, εἴτε ἡ θέλησις, εἴτε ἡ ἀγωγὴ ἐξέλιπεν, ἡ ἑταιρία θεωρεῖται διαλυθεῖσα. ἐκλείπουσι δὲ τὰ πρόσωπα μὲν διὰ μεγίστης ἢ μετρίας προσωπικῆς ἐλαττώσεως, ἢ διὰ θανάτου· τὰ πράγματα δέ, ἐὰν εἴτε μηδόλως ὑπολειφθῶσιν, ἢ κατάστασιν μεταβάλωσι· διότι δὲν εἶνέ τις ἑταῖρος τοῦ πράγματος ὅπερ ἤδη δὲν ὑπάρχει, οὐδ' ἐκείνου, ὅπερ κατέστη ἱερὸν ἢ δημόσιον. διὰ θελήσεως δὲ λύεται ἡ ἑταιρία διὰ τῆς παραιτήσεως [ἑταίρου].

64 *ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ* Ὅθεν ἐὰν χωριστὰ ἤρξαντο οἱ ἑταῖροι νὰ ἐνεργῶσι, καὶ ἕκαστος τούτων δι' ἑαυτὸν νὰ ἐμπορεύηται, ἀναμφιβόλως τὸ δίκαιον τῆς ἑταιρίας διαλύεται.

65 *ΠΑΥΛΟΣ* Δι' ἀγωγῆς δὲ λύεται, ἐὰν εἴτε δι' ἐπερωτήσεως εἴτε διὰ δίκης μετεβλήθη ὁ λόγος τῆς ἑταιρίας. διότι ὁ Πρόκουλος λέγει ὅτι δι' αὐτοῦ τούτου, ὅτι δίκη ἠγέρθη ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ διαλυθῇ ἡ ἑταιρία, δηλοῦται ἡ ἀπὸ τῆς ἑταιρίας παραίτησις, εἴτε ὁλοκλήρου τῆς περιουσίας εἴτε ἑνὸς πράγματος *1* ἦτο ἡ συσταθεῖσα ἑταιρία. Ὡσαύτως ἐὰν ἡ περιουσία ἑνὸς ἑταίρου ἐπωλήθη ὑπὸ τῶν πιστωτῶν, διαλύεται ἡ ἑται- *2* ρία, λέγει ὁ Λαβέων. Ἐὰν πρὸς ἀγό-

tam emendam conducendamvè coita sit societas, tunc etiam post alicuius mortem quidquit lucri detrimentive factum sit, commnne 3 esse Labeo ait. Diximus dissensu solvi societatem: hoc ita est, si omnes dissentiunt. quid ergo, si unus renuntiet? Cassius scripsit eum qui renuntiaverit societati a se quidem liberare socios suos, se autem ab illis non liberare. quod utique observandum est, si dolo malo renuntiatio facta sit, veluti si, cum omnium bonorum societatem inissemus, deinde cum[1] obvenisset uni hereditas, propter hoc renuntiavit: ideoque si quidem damnum attulerit hereditas, hoc ad eum qui renuntiavit pertinebit, commodum autem communicare cogetur actione pro socio. quod si quid post renuntiationem adquisierit[2], non erit communicandum, quia nec dolus admissus est 4 in eo. Item si societatem ineamus ad aliquam rem emendam, deinde solus volueris eam emere ideoque renuntiaveris societati, ut solus emeres, teneberis quanti interest mea: sed si ideo renuntiaveris, quia emptio tibi displicebat, non teneberis, quamvis ego emero, quia hic nulla fraus est: eaque

(1) διαγρ. (Mo.
(2) ex alia causa προσθ. (Mo.)

5 et Juliano placent. Labeo autem posteriorum libris scripsit, si renuntiaverit societati unus ex sociis eo tempore, quo interfuit socii non dirimi societatem, committere eum in pro socio actione: nam si emimus mancipia inita societate, deinde renunties mihi eo tempore, quo vendere mancipia

ρασιν ὡρισμένου πράγματος ἢ πρὸς μ
σθωσιν συνεστάθη ἑταιρία, τότε κο
μετὰ τὸν θάνατόν τινος ὅ,τι κέρδος
βλάβη ἐγένετο, εἶνε κοινή, λέγει ὁ Λα
3 βέων. Εἴπομεν ὅτι διὰ τῆς διχονοία
λύεται ἡ ἑταιρία· τοῦτο δὲ τότε, ἐὰ
πάντες διχονοῶσι. τί λοιπὸν [θὰ συμ
βῇ] ἐὰν εἷς παραιτῆται; ὁ Κάσσιο
ἔγραψεν ὅτι ὁ παραιτηθεὶς ἐκ τῆς ἑτα
ρίας ἀπαλλάσσει μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ το
ἑταίρους του, ἑαυτὸν ὅμως ἀπὸ τούτω
δὲν ἀπαλλάσσει. τοῦτο δ' ἐξάπαντ
δέον νὰ τηρῆται, ἐάν ἐκ δόλου ἡ πα
ραίτησις ἐγένετο, λ.χ. ἐάν, ἀφοῦ συνή
θομεν εἰς ἑταιρίαν ἁπάσης τῆς περιο
σίας, εἶτα δ' ἐπῆλθεν εἰς ἕνα κληρον
μία, διὰ τοῦτο παρητήθη. ὅθεν ἂν μ
ἡ κληρονομία ζημίαν ἐπήνεγκεν, αὐτ
θέλει ἀποβλέπει εἰς τὸν παραιτηθέντ
τὴν ὠφέλειαν ὅμως θέλει ἀναγκαστ
διὰ τῆς ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγῆς
διανείμῃ. ἂν ὅμως τι μετὰ τὴν παρο
τησιν ἀπέκτησεν ἐξ ἑτέρας αἰτίας, δ
θέλει διανεμηθῆ, διότι δὲν διεπράχ
4 δόλος ὡς πρὸς τοῦτο. Ὡσαύτως ἐ
συνήλθομεν εἰς ἑταιρίαν πρὸς ἀγόρα
πράγματός τινος, εἶτα δὲ μόνος θελ
σῃς ν' ἀγοράσῃς τοῦτο καὶ διὰ τοῦ
παρητήθης τῆς ἑταιρίας, ὥστε μό
ν' ἀγοράσῃς, θέλεις ἐνέχεσθαι ὅσον ε
τὸ διαφέρον μου· ἀλλ' ἐὰν διὰ τοῦ
παρητήθης, διότι ἡ ἀγόρασις ἀπήρε
σοι, δὲν θέλεις ἐνέχεσθαι, καίτοι ἐ
ἠγόρασα, διότι ἐνταῦθα οὐδεὶς δό
ὑπάρχει· ταῦτα δὲ καὶ εἰς τὸν Ἰουλ
5 νὸν ἀρέσκουσιν. Ὁ δὲ Λαβέων
τοῖς βιβλίοις τῶν μεταγενεστέρων ἔγ
ψεν ὅτι, ἐὰν παρητήθη τῆς ἑταιρίας
ἐκ τῶν ἑταίρων κατ' ἐκεῖνον τὸν χ
νον, καθ' ὃν ἐνδιέφερε τὸν ἑταῖρον
μὴ διαλυθῇ ἡ ἑταιρία, ὑπόκειται ἐκ
νος εἰς τὴν ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγ
διότι ἐὰν ἠγοράσαμεν ἀνδράποδα
σταθείσης τῆς ἑταιρίας, εἶτα δὲ

non expedit, hoc casu, quia deteriorem causam meam facis, teneri te pro socio judicio. Proculus hoc ita verum esse ait, si societatis non intersit[1] dirimi societatem : semper enim non id, quod privatim interest unius ex sociis, servari solet, sed quod societati expedit. haec ita accipienda sunt, si nihil de hoc in coeunda socie-

6 tate convenit. Item qui societatem in tempus coit, eam ante tempus renuntiando socium a se, non se a socio liberat : itaque si quid compendii postea factum erit, ejus partem non fert, at si dispendium, aeque praestabit portionem : nisi renuntiatio ex necessitate quadam facta sit. quod si tempus finitum est, liberum est recedere, quia sine

7 dolo malo id fiat. Renuntiare societati etiam per alios possumus : et ideo dictum est procuratorem quoque posse renuntiare societati. sed utrum de eo dictum sit, cui omnium bonorum administratio concessa est, an de eo, cui hoc ipsum nominatim mandatum est, videamus, an vero per utrumque recte renuntietur ? quod est verius, nisi prohibuerit eum domi-

8 nus specialiter renuntiare. Item scriptum est posse procuratori quoque meo socium meum renuntiare. quod Servius apud Alfenum ita notat : esse in potestate domini, cum procuratori ejus renun-

(1) intersit non (Hal.)

ἀγγέλῃς παραίτησιν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡ πώλησις τῶν ἀνδραπόδων δὲν συμφέρει, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἐπειδὴ χειροτέραν ποιεῖς τὴν ἐμὴν θέσιν, ἐνέχεσαι διὰ τῆς ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγῆς. ὁ Πρόκουλος λέγει ὅτι τοῦτο εἶνε ὀρθὸν τότε, ἐὰν τὴν ἑταιρίαν ἐνδιέφερε νὰ μὴ διελύετο αὕτη· διότι πάντοτε οὐχὶ ὅ,τι ἰδιωτικῶς ἐνδιαφέρει ἕνα τῶν ἑταίρων, ἐπεκράτησε νὰ τηρῆται, ἀλλ' ὅ,τι εἰς τὴν ἑταιρίαν συμφέρει. ταῦτα δὲ οὕτω πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ἐὰν μηδὲν περὶ τούτου κατὰ τὴν σύστασιν τῆς ἑταιρίας συνεφωνήθη.
6 Ὡσαύτως ὅστις ἑταιρίαν ἐπὶ [ὡρισμένον] χρόνον συνιστᾷ, ἐὰν παραιτηθῇ ταύτης πρὸ τοῦ χρόνου, ἀπαλλάσσει τὸν ἑταῖρον ἀφ' ἑαυτοῦ, οὐχὶ δ' ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ ἑταίρου. ὅθεν ἐάν τι κέρδος κατόπιν ἤθελε γείνει, μέρος ἐκ τούτου δὲν λαμβάνει, ἂν ὅμως ζημία, ὁμοίως [ὡς καὶ πρὸ τῆς παραιτήσεως] θέλει καταβάλει μέρος· ἐκτὸς ἐὰν ἡ παραίτησις ἐξ ἀνάγκης τινὸς ἐγένετο. ὅμως ἂν ὁ χρόνος ἔληξεν, εἶνε ἐλεύθερος ν' ἀποχωρήσῃ, καθόσον ἄνευ δόλου τοῦτο γίνε-
7 ται. Νὰ παραιτηθῶμεν ἑταιρίας καὶ δι' ἄλλων δυνάμεθα. καὶ διὰ τοῦτο ἐλέχθη ὅτι καὶ πληρεξούσιος δύναται νὰ παραιτηθῇ ἑταιρίας. ἀλλ' ἂς ἴδωμεν ἂν περὶ ἐκείνου ἐλέχθη, εἰς ὃν ἁπάσης τῆς περιουσίας ἡ διοίκησις παρεχωρήθη, ἢ περὶ ἐκείνου, εἰς ὃν αὐτὸ τοῦτο ῥητῶς ἐνετάλθη, ἢ τοὐναντίον δι' ἑκατέρου ὀρθῶς γίνεται παραίτησις· τοῦτο δ' εἶνε μᾶλλον ὀρθόν, ἐκτὸς ἐὰν ἠμπόδισε ῥητῶς ὁ κύριος νὰ παραιτηθῇ.
8 Ὡσαύτως ἐγράφη ὅτι δύναται καὶ εἰς πληρεξούσιόν μου ν' ἀναγγείλῃ ὁ ἑταῖρός μου παραίτησιν. περὶ τούτου δ' ὁ Σέρβιος παρ' Ἀλφήνῳ παρατηρεῖ ὡς ἑξῆς· ὅτι εἶνε εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ κυρίου, ἀφοῦ εἰς τὸν πληρεξούσιον αὐτοῦ ἠγγέλθη παραίτησις, ἂν θέλῃ νὰ ἐγ-

tiatum est, an velit ratam habere renuntiationem. igitur is cuius procuratori renuntiatum est liberatus esse videbitur: an autem ipse quoque qui renuntiavit procuratori liberetur, in potestate ejus erit[1], quemadmodum diximus

κρίνῃ τὴν παραίτησιν. λοιπὸν ἐκεῖνος εἰς τὸν πληρεξούσιον τοῦ ὁποίου ἠγγέλ θη παραίτησις, θέλει θεωρεῖσθαι ἀπαλ λαγείς. ἂν ὅμως καὶ ἐκεῖνος, ὅστι ἀνήγγειλε τὴν παραίτησιν εἰς τὸν πλη ρεξούσιον, ἀπαλλάσσεται, θέλει εἴσθο εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐκείνου, εἰς ὃν ἠγγέλ θη ἡ παραίτησις, καθὰ εἴπομεν ὡς πρὸ ἐκεῖνον, ὅστις εἰς τὸν ἑταῖρον ἀγγέλλ

*9* in eo, qui socio renuntiat. Morte unius[2] societas dissolvitur, etsi consensu omnium coita sit, plures vero supersint, nisi in coeunda societate aliter convenerit. nec heres socii succedit: sed quod ex re communi postea quaesitum est, item dolus et culpa in eo quod ex ante gesto pendet tam ab herede quam heredi praestandum est.

*9* τὴν παραίτησιν. Διὰ τοῦ θανάτ ἑνὸς ἑταίρου διαλύεται ἡ ἑταιρία, κα ἂν τῇ συναινέσει πάντων συνεστάθη οἱ πλεῖστοι δ' ἐπιζῶσιν, ἐκτὸς ἐὰν κατ τὴν σύστασιν τῆς ἑταιρίας ἄλλως συν φωνήθη. δὲν διαδέχεται δ' ὁ κληρονό μος τοῦ ἑταίρου, ἀλλ' ὅτι ἐκ τοῦ κοινο πράγματος κατόπιν ἀπεκτήθη, ὡσαύ τως ὁ δόλος καὶ τὸ πταῖσμα ὡς πρὸ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐκ τοῦ πρότερον ἐνεργηθέ τος ἐξήρτηται, θέλει ἐπενέγκει εὐθύνη τοῦ τε κληρονόμου [ἀπέναντι τῶν ἑτα ρων] καὶ [τούτων] ἀπέναντι τοῦ κληρ

(1) socii προσθ. (Mo.)
(2) cui renuntiatum erit προσθ. (Mo.)

*10* Item si alicuius rei societas sit et finis negotio impositus, finitur societas: quod si integris omnibus manentibus alter decesserit, deinde tunc sequatur res, de qua societatem coierunt, tunc eadem distinctione utemur, qua in mandato, ut, si quidem ignota fuerit mors alterius, valeat societas, si

*10* νόμου. Ὡσαύτως ἐὰν ὑπάρχῃ ἑτα ρία πράγματός τινος, καὶ ἡ ὑπόθεσ ἔλαβε πέρας, λήγει ἡ ἑταιρία· ὅμ ἐὰν πρὸ πάσης ἀρχῆς ὁ εἷς ἀπέθαν τότε δὲ κατόπιν ἐπέρχεται ἡ ὑπόθ σις, δι' ἣν ἡ ἑταιρία συνεστάθη, ἐν τ αὐτῇ περιπτώσει ποιοῦμεν χρῆσιν τ αὐτῆς διακρίσεως, ἧς ἐπὶ τῆς ἐντολῆ ὥστε, ἂν μὲν ἄγνωστος ἦν ὁ θάνατ τοῦ ἑνός, νὰ ἰσχύῃ ἡ ἑταιρία, ἂν

*11* nota, non valeat. Societas quemadmodum ad heredes socii non transit, ita nec ad adrogatorem, ne alioquin invitus quis socius efficiatur cui non vult. ipse autem adrogatus socius permanet: nam et si filius familias emancipatus *12* fuerit, permanebit socius. Publicatione quoque distrahi societatem diximus. quod videtur spectare ad universorum bonorum publicationem, si socii bona publicen-

*11* γνωστός, νὰ μὴ ἰσχύῃ. Ἡ ἑταιρ καθὼς δὲν μεταβαίνει εἰς τοὺς κληρον μους τοῦ ἑταίρου, οὕτως οὐδ' εἰς τ υἱοποιοῦντα, ἵνα μὴ ἄλλως ἄκων τ καθίσταται ἑταῖρος, μεθ' οὗ δὲν θέλ αὐτὸς ὅμως ὁ υἱοποιηθεὶς μένει ἑταῖρ διότι καὶ ἂν υἱὸς ὑπεξούσιος ἐχειραφ *12* τήθη, θέλει μένει ἑταῖρος. Ὡσαύ τως διὰ δημεύσεως εἴπομεν ὅτι λύετ ἑταιρία. τοῦτο δὲ θεωρεῖται ὅτι ἀπ βλέπει εἰς τὴν δήμευσιν ἁπάσης τ περιουσίας, ἐὰν δηλ. τὰ πράγματα τ

tur : nam cum in ejus locum alius succedat, pro mortuo habetur. *13* Si post distractam societatem aliquid in rem communem impederit socius, actione pro socio in non consequitur, quia non est verum pro socio communiterve id gestum esse. sed communi dividundo judicio huius quoque rei ratio habebitur : nam etsi distracta esset societas, nihilo minus divi-

*14* sio rerum superest. Si communis pecunia penes aliquem sociorum quid absit, cum eo solo agendum, penes quem ea pecunia sit : qua deducta de reliquo, quod cuique debeatur,omnes agere possunt.

*15* Nonnumquam necessarium est et manente societate agi pro socio, veluti cum societas vectigalium causa coita est propterque varios contractus neutri expediat recedere a societate nec refertur in medium quod ad alterum pervene-

*16* rit. Si unus ex sociis maritus sit et distrahatur societas manente matrimonio, dotem maritus praecipere debet, quia apud eum esse debet qui onera sustinet: quod si iam dissoluto matrimonio societas distrahatur, eadem die recipienda est dos, qua et solvi debet.

66 *GAIUS* Quod si eo tempore quo dividitur societas in ea causa dos sit, ut certum sit eam vel partem ejus reddi non oportere, dividere eam inter socios judex debet.

ἑταίρου δημευθῶσι· διότι ὅταν εἰς θέσιν αὐτοῦ ἕτερος (τὸ δημόσιον) διαδέχεται, *13* ἀντὶ ἀποθανόντος θεωρεῖται. Ἐὰν μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς ἑταιρίας ὁ ἑταῖρος ἐδαπάνησέ τι διὰ τὸ κοινὸν πρᾶγμα, διὰ τῆς ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγῆς δὲν λαμβάνει τοῦτο, καθόσον δὲν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας ἢ κοινῶς ἐγένετο τοῦτο. ἀλλ' ἐν τῇ περὶ διαιρέσεως κοινοῦ ἀγωγῇ θέλει ληφθῇ καὶ τοῦτο ὑπ' ὄψιν. διότι καὶ ἂν διελύθη ἡ ἑταιρία, οὐδὲν ἧττον ἡ τῶν πραγμά-*14* των διαίρεσις ὑπολείπεται. Ἐὰν τὸ κοινὸν χρῆμα εἶνε παρά τινι τῶν ἑταίρων, καὶ ἑταῖρός τις ἀπολέσῃ τι, κατ' ἐκείνου μόνου δέον νὰ ἐγείρῃ ἀγωγήν, παρ' ᾧ τὰ χρήματα ὑπάρχουσι· μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν δὲ τούτου, δύνανται πάντες νὰ ἐναγάγωσι διὰ τὸ ὑπόλοιπον, *15* ὅπερ εἰς ἕκαστον ὀφείλεται. Ἐνίοτε εἶνε ἀναγκαῖον καὶ διαρκούσης τῆς ἑταιρίας νὰ ἐγείρηται ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγή, ὡς ἐὰν ἡ ἑταιρία χάριν τελῶν συνεστάθη, καὶ ἕνεκα διαφόρων συμβολαίων εἰς οὐδέτερον συμφέρῃ ν' ἀποχωρήσῃ τῆς ἑταιρίας, δὲν καταβάλλεται δὲ εἰς τὸ κοινόν, ὅ,τι εἰς τὸν ἕτερον *16* περιῆλθεν. Ἐὰν εἷς ἐκ τῶν κοινωνῶν εἶνε σύζυγος καὶ διαλύεται ἡ ἑταιρία διαρκοῦντος τοῦ γάμου, ὁ σύζυγος δέον νὰ προαφαιρῇ τὴν προῖκα, διότι παρ' αὐτῷ ὀφείλει νὰ εἶνε, ὅστις τὰ βάρη ὑφίσταται. ὅμως ἐὰν ἤδη λελυμένου ὄντος τοῦ γάμου λύεται ἡ ἑταιρία, κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν θέλει ἀναληφθῇ ἡ προίξ, καθ' ἣν καὶ νὰ καταβληθῇ [εἰς τὴν γυναῖκα] πρέπει.

66 *ΓΑΪΟΣ* Ὅμως ἐὰν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, καθ' ὃν διαλύεται ἡ ἑταιρία ἡ προὶξ εἶνε ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, ὥστε νὰ εἶνε βέβαιον ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀποδοθῇ αὕτη ἢ μέρος αὐτῆς, ὀφείλει ὁ δικαστὴς νὰ διανείμῃ ταύτην μεταξὺ τῶν ἑταίρων.

67 *PAULUS* Si unus ex sociis rem communem vendiderit consensu sociorum, pretium dividi debet ita, ut ei caveatur indemnem eum futurum. quod si iam damnum passus est, hoc ei praestabitur. sed si pretium communicatum sit sine cautione et aliquid praestiterit is qui vendidit, an, si non omnes socii solvendo sint, quod a quibusdam servari non potest a ceteris debeat ferre? sed[1] Proculus putat hoc ad ceterorum onus pertinere quod ab aliquibus servari non potest, rationeque defendi posse, quoniam, societas cum contrahitur, tam lucri

1 quam damni communio initur. Si unus ex sociis, qui non totorum bonorum socii erant, communem pecuniam faeneraverit usurasque perceperit, ita demum usuras partiri debet, si societatis nomine faeneraverit: nam si suo nomine, quoniam sortis periculum ad eum pertinuerit, usuras ipsum reti-
2 nere oportet. Si quid unus ex sociis necessario de suo impendit in communi negotio: judicio societatis servabit et usuras, si forte mutuatus sub usuris dedit: sed et si suam pecuniam dedit, non sine causa dicetur, quod usuras quoqne percipere debeat, quas possit ha-

3 bere, si alii mutuum dedisset. Non alias socius in id quod facere potest condemnatur, quam si confitetur se socium fuisse.

68 *GAIUS* Nemo ex sociis plus parte sua potest alienare, etsi to-

(1) et (Mo.)

67 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν εἷς ἐκ τῶν ἑταίρων ἐπώλησε πρᾶγμα κοινὸν τῇ συναινέσει τῶν ἑταίρων, δέον νὰ διαιρεθῇ τὸ τίμημα οὕτως, ὥστε νὰ δοθῇ αὐτῷ ἀσφάλεια, ὅτι θέλει ἀποζημιωθῇ [ἐν περιπτώσει ἐκνικήσεως]. ἂν ὅμως ἤδη ὑπέστη ζημίαν, θέλει λάβει ταύτην. ἀλλ' ἐὰν τὸ τίμημα διενεμήθη ἄνευ ἀσφαλείας, κατέβαλε δέ τι ὁ πωλήσας, ἆρά γε ἐὰν μὴ εἶνε πάντες οἱ ἑταῖροι ἀξιόχρεοι, ὅ,τι παρά τινων δὲν δύναται νὰ λάβῃ πρέπει νὰ λάβῃ παρὰ τῶν λοιπῶν; ὁ Πρόκουλος λοιπὸν φρονεῖ ὅτι εἰς βάρος τῶν λοιπῶν ὑπολογίζεται ὅ,τι παρά τινων δὲν δύναται νὰ λάβῃ, ἐλλόγως δὲ δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ, διότι, ὅταν ἑταιρία συνάπτηται, καταρτίζεται κοινότης τόσον κέρδους 1 ὅσον καὶ ζημίας. Ἐὰν εἷς ἐξ ἑταίρων, οἵτινες δὲν ἦσαν πάσης τῆς περιουσίας ἑταῖροι, κοινὰ χρήματα ἐτόκισε καὶ τόκους ἔλαβε, τότε μόνον ὀφείλει νὰ διανείμῃ τοὺς τόκους, ἐὰν ἐν ὀνόματι τῆς ἑταιρίας ἐτόκισε· διότι ἐὰν ἐν ἰδίῳ ὀνόματι, ἐπειδὴ τοῦ κεφαλαίου ὁ κίνδυνος εἰς αὐτὸν ἀποβλέπει, αὐτὸς

2 δέον νὰ κρατήσῃ τοὺς τόκους. Ἐὰν εἷς ἐκ τῶν ἑταίρων ἐξ ἀνάγκης ἐδαπάνησέ τι ἐκ τῶν ἰδίων εἰς κοινὴν ὑπόθεσιν, διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς ἑταιρίας θέλει λάβει, καὶ τοὺς τόκους, ἐὰν τυχὸν δανεισθεὶς ἐπὶ τόκῳ ἔδωκεν. ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἰδικά του χρήματα ἔδωκεν, οὐχὶ ἄνευ λόγου θέλει λεχθῇ, ὅτι καὶ τοὺς τόκους δέον νὰ λάβῃ, οὓς ἠδύνατο νὰ ἔχῃ, ἐὰν εἰς ἕτερον εἶχε δώσει δάνειον.

3 Ὁ ἑταῖρος δὲν καταδικάζεται ἄλλως εἰς ὅ,τι δύναται νὰ παράσχῃ, παρ' ἐὰν ὁμολογῇ ὅτι ἦτο ἑταῖρος.

68 *ΓΑΪΟΣ* Οὐδεὶς ἐκ τῶν ἑταίρων δύναται ν' ἀπαλλοτριώσῃ περισσότερον τῆς μερίδος του, καὶ ἂν ἀπάσης τῆς

torum bonorum socii sint. Illud quaeritur, utrum is demum facere videtur quo minus facere possit, qui erogat bona sua in fraudem futurae actonis, an et qui occasione adquirendi non utitur. sed verius est de eo sentire proconsulem, qui erogat bona sua, idque ex interdictis colligere possumus, in quibus ita est: «quod dolo fecisti, «ut desineres possidere,»

περιουσίας εἶνε ἑταῖροι. Ἐρωτᾶται τοῦτο, ἆρά γε ἐκεῖνος μόνον θεωρεῖται ὅτι ἐποίησεν, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ καταβάλῃ, ὅστις δαπνᾷ τὰ ὑπάρχοντά του πρὸς καταδολίευσιν τῆς μελλούσης ἀγωγῆς, ἢ καὶ ὅστις δὲν ποιεῖ χρῆσιν εὐκαιρίας πρὸς ἀπόκτησιν. ὅμως ὀρθότερον εἶνε ὅτι ὁ ἀνθύπατος περὶ ἐκείνου ἐνόει, ὅστις δαπανᾷ τὰ ὑπάρχοντά του, τοῦτο δὲ δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν ἐκ τῶν παραγγελμάτων, ἐν οἷς ἔχει οὕτως· «ὅ,τι δολίως ἐποίησας, ὥστε νὰ παύσῃς νὰ νέμησαι.»

69 *ULPIANUS* Cum societas ad emendum coiretur et conveniret, ut unus reliquis nundinas id est epulas praestaret eosque a negotio dimitteret, si eas eis non solverit, et pro socio et ex vendito cum eo agendum est.

69 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐνῶ ἑταιρία πρὸς ἀγόρασιν συνεστάθη καὶ συνεφωνήθη, ὥστε εἷς νὰ παράσχῃ εἰς τοὺς λοιποὺς τὰ κατὰ τὴν ἀγορὰν ἤτοι τὰς ἑστιάσεις, καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς τῆς δικαιοπραξίας, — ἐὰν μὲν εἰς αὐτοὺς κατέβαλε, θέλει ἐγερθῇ κατ' αὐτοῦ καὶ ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας καὶ ἡ ἐκ τῆς πωλήσεως ἀγωγή.

70 *PAULUS* Nulla societatis in aeternum coitio est.

70 *ΠΑΥΛΟΣ* Οὐδεμία ἑταιρία δύναται εἰς τὸ διηνεκὲς νὰ συσταθῇ.

71 *IDEM* Duo societatem coierunt, ut grammaticam docerent et quod ex eo artificio quaestus fecissent, commune eorum esset: de ea re quae voluerunt fieri in pacto convento societatis proscripserunt, deinde inter se his verbis stipulati sunt: «haec, quae supra scripta «sunt, ea ita dari fieri neque ad«versus ea fieri? si ea ita data fac«ta non erunt, tum viginti milia «dari?» quaesitum est, an, si quid contra factum esset, societatis actione agi posset. respondit, si quidem pacto convento inter eos de societate facto ita stipulati essent «haec ita dari fieri spondes?», futurum fuisse, ut, si novationis causa id fecissent, pro socio agi non possit, sed tota res in stipu-

71 *Ο ΑΥΤΟΣ* Δύω συνῆλθον εἰς ἑταιρίαν, ἵνα διδάξωσι γραμματικήν, καὶ ὅ,τι ἤθελον ἐκ τῆς εἰδικότητος ταύτης πορισθῇ, νὰ εἶνε κοινὸν αὐτῶν· περὶ τοῦ πράγματος τούτου, ὅπερ ἠθέλησαν νὰ γείνῃ ἐν τῷ συναφθέντι συμφώνῳ τῆς ἑταιρίας προδιέγραψαν, εἶτα δ' ἀλλήλους ἐπηρώτησαν διὰ τῶν ἑξῆς λέξεων· «ταῦτα, ἅτινα προεγράφησαν, οὕτω θέλουσι δοθῇ [καὶ] πραχθῇ, οὐδὲ θέλει ἐναντίον αὐτῶν πραχθῇ; ἐὰν ταῦτα μὴ ἤθελον οὕτω δοθῇ [καὶ] πραχθῇ, τότε νὰ δοθῶσιν εἴκοσι χιλιάδες;» ἠρωτήθη, ἂν τι ἄλλως ἤθελε πραχθῇ, ἆρά γε δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγή. ἀπήντησεν [ὁ Ἀλφῆνος], ἂν μὲν ἐν τῷ μεταξὺ αὐτῶν συναφθέντι συμφώνῳ περὶ ἑταιρίας, οὕτως εἶχον ἐπερωτήσει «ὑπισχνεῖσαι ὅτι ταῦτα οὕτω θὰ δοθῶσι [καὶ] πραχθῶσι;» θὰ

lationem translata videretur. sec quoniam non ita essent stipulati «ea ita dari fieri spondes?» sed «si ea ita[1] facta non essent,decem «dari?» non videri sibi rem in stipulationem pervenisse, sed dumtaxat poenam (non enim utriusque rei promissorem obligari, ut ea daret faceret et, si non fecisset, poenam sufferret) et ideo so-

(1) data προσθ. (Hal.)

συνέβαινεν ὥστε, ἐὰν λόγῳ ἀνανεώσεως εἶχον ποιήσει τοῦτο, νὰ μὴ δύναται νὰ ἐγερθῇ ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγή, ἀλλ' ὁλόκληρος ἡ ὑπόθεσις θὰ ἐθεωρεῖτο μετατραπεῖσα εἰς ἐπερώτησιν. ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶχον ἐπερωτήσει οὕτως «ὑπισχνεῖσαι ὅτι ταῦτα οὕτω θὰ δοθῶσι [καὶ] πραχθῶσι,» ἀλλὰ «ἐὰν ταῦτα μὴ ἤθελον οὕτω δοθῇ [καὶ] πραχθῇ, νὰ δίδωνται δέκα;» δὲν θεωρεῖται ὅτι ἡ ὑπόθεσις κατήντησεν εἰς ἐπερώτησιν, ἀλλὰ μόνον εἰς ποινήν (διότι ὁ ὑπισχνούμενος δὲν ἐνέχεται δι' ἑκάτερον πρᾶγμα, νὰ δώσῃ δηλ. [καὶ] ποιήσῃ ἐκεῖνα, καί, ἐὰν μὴ ἤθελε πράξει, νὰ ὑφίσταται ποινήν) καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐκ τῆς ἑται-

1 cietatis judicio agi posse. Duo colliberti societatem coierunt lucri quaestus compendii, postea unus ex his a patrono heres institutus est, alteri legatum datum est. neutrum horum in medium referre debere respondit.

1 ρίας ἀγωγὴ δύναται νὰ ἐγερθῇ. Δύω συναπελευθερωθέντες συνῆλθον εἰς ἑταιρίαν κέρδους, πόρου, ὠφελείας, εἶτα δ' εἷς ἐξ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ πάτρωνος κληρονόμος ἐγκατεστάθη, εἰς δὲ τὸν ἕτερον ἐδόθη κληροδοσία. οὐδέτερος τούτων πρέπει νὰ καταθέτῃ [τὸ ληφθὲν] εἰς τὸ κοινόν, ἀπήντησεν [ὁ Ἀλφῆνος].

72 *GAIUS* Socius socio etiam culpae nomine tenetur, id est desidiae atque neglegentiae. culpa autem non ad exactissimam diligentiam dirigenda est: sufficit etenim talem diligentiam communibus rebus adhibere, qualem suis rebus adhibere solet, quia qui parum diligentem sibi socium adquirit, de se queri debet.

72 *ΓΑΪΟΣ* Ὁ ἑταῖρος ἀπέναντι τοῦ ἑταίρου ἐνέχεται καὶ λόγῳ πταίσματος, ἤτοι ῥαθυμίας καὶ ἀμελείας· τὸ πταῖσμα δὲ δὲν πρέπει ν' ἀναφέρηται εἰς τὴν ἀκριβεστάτην ἐπιμέλειαν· διότι ἀρκεῖ τοιαύτην ἐπιμέλειαν εἰς τὰ κοινὰ πράγματα νὰ καταβάλῃ τις, ἣν ὡς πρὸς τὰ ἴδια πράγματα συνήθως καταβάλλει, καθόσον ὅστις ὀλίγον ἐπιμελῆ λαμβάνει ἑταῖρον του, ἑαυτὸν ὀφείλει νὰ αἰτιᾶται.

73 *ULPIANUS* Maximino respondit, si societatem universarum fortunarum coierint, id est earum quoque rerum, quae postea cuique adquirentur, hereditatem cuivis eorum delatam in commune redigendam. idem Maximae respondit, si societatem universarum fortunarum ita coierint, ut quidquid

73 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Εἰς τὸν Μαξιμῖνον ἀπήντησεν· ἐάν [τινες] ἑταιρίαν ἁπάσης τῆς περιουσίας συνέστησαν, ἤτοι καὶ ἐκείνων τῶν πραγμάτων, ἅτινα κατόπιν ὑπό τινος ἤθελον ἀποκτηθῇ, ἢ εἴς τινα ἐξ αὐτῶν ἐπαχθεῖσα κληρονομία δέον εἰς τὸ κοινὸν νὰ καταβάλληται. ὁ αὐτὸς εἰς τὴν Μαξίμην ἀπήντησεν· ἐὰν συνέστησαν ἑταιρίαν ἁπάσης τῆς πε-

erogetur vel quaereretur communis lucri atque impendii esset, ea quoque, quae in honorem alterius liberorum erogata sunt, utrisque inputanda.

74 *PAULUS* Si quis societatem contraxerit, quod emit ipsius fit, non commune: sed societatis judicio cogitur rem communicare.

75 *CELSUS* Si coita sit societas ex his partibus, quas Titius arbitratus fuerit, si Titius antequam arbitraretur decesserit, nihil agitur: nam id ipsum actum est, ne aliter societas sit, quam ut Titius arbitratus sit.

76 *PROCULUS* Societatem mecum coisti ea condicione, ut Nevra amicus communis partes societatis constitueret: Nerva constituit, ut tu ex triente socius esses, ego ex besse: quaeris, utrum ratum id jure societatis sit an nihilo minus ex aequis partibus socii simus. existimo autem melius te quaesiturum fuisse, utrum ex his partibus socii essemus quas is constituisset, an ex his quas virum bonum constituere oportuisset. arbitrorum enim genera sunt duo, unum ejusmodi, ut sive aequum sit sive iniquum, parere debeamus (quod observatum, cum ex compromisso ad arbitrum itum est), alterum ejusmodi, ut ad boni viri arbitrium redigi debeat etsi nominatim persona sit comprehensa, cuius arbitratu fiat

77 *PAULUS* (veluti cum lege locationis comprehensum est, ut opus arbitrio locatoris fiat):

78 *PROCULUS* in proposita au-

ριουσίας οὕτως, ὥστε ὅ,τι ἤθελε δαπανηθῆ ἢ ἀποκτηθῆ νὰ εἶνε κοινὸν κέρδος καὶ δαπάνη, καὶ ἐκεῖνα, ἅτινα πρὸς τιμὴν τοῦ ἑνὸς τῶν τέκνων ἐδαπανήθησαν, εἰς ἑκατέρους δέον νὰ καταλογισθῶσιν.

74 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐάν τις συνῆψεν ἑταιρίαν, ὅ,τι ἀγοράζει καθίσταται αὐτοῦ τούτου, οὐχὶ κοινόν· ἀλλὰ διὰ τῆς ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγῆς ἀναγκάζεται νὰ διανείμῃ τὸ πρᾶγμα.

75 *ΚΕΛΣΟΣ* Ἐὰν συνεστάθη ἑταιρία ἐξ ἐκείνων τῶν μερίδων, ἃς ὁ Τίτιος ἤθελεν ὁρίσει, — ἐὰν ὁ Τίτιος πρὶν ἢ ὁρίσῃ ἀποθάνῃ, οὐδὲν γίνεται· διότι αὐτὸ τοῦτο συνεφωνήθη, νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἄλλως ἑταιρία, παρ' ὡς ὁ Τίτιος ἤθελεν ὁρίσει.

76 *ΠΡΟΚΟΥΛΟΣ* Συνῆλθες μετ' ἐμοῦ εἰς ἑταιρίαν ὑπὸ τὴν αἵρεσιν νὰ ὁρίσῃ τὰς μερίδας τῆς ἑταιρίας ὁ Νέρβας, φίλος κοινός· ὁ Νέρβας ὥρισε σὺ νὰ εἶσαι κατὰ τριτημόριον, ἐγὼ δὲ κατὰ δύω τριτημόρια. ἐρωτᾷς ἂν τοῦτο εἶνε ἔγκυρον κατὰ τὸ δίκαιον τῆς ἑταιρίας, ἢ οὐδὲν ἧττον κατ' ἴσα μέρη εἴμεθα ἑταῖροι. φρονῶ ὅμως ὅτι κάλλιον θὰ εἶχες ἐρωτήσει, ἂν κατ' ἐκείνας τὰς μερίδας εἴμεθα ἑταῖροι, ἃς οὗτος ἤθελεν ὁρίσει, ἢ κατ' ἐκείνας ἃς ἀνὴρ ἀγαθὸς ἔδει νὰ ὁρίσῃ. διότι τῶν διαιτητῶν τὰ εἴδη εἶνε δύω, ἓν τοιοῦτον ὥστε εἴτε ἴση εἴτε ἄνισος εἶνε [ἡ κρίσις] ὀφείλομεν νὰ ὑπακούσωμεν (ὅπερ τηρεῖται, ὅταν μετὰ συνυποσχετικὸν γίνεται προσέλευσις εἰς διαιτητήν) ἕτερον δὲ τοιοῦτον, ὥστε ἡ κρίσις δέον νὰ ᾖ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, καίτοι ὀνομαστὶ περιελήφθη πρόσωπον, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ ὁποίου ἤθελε γείνει,

77 *ΠΑΥΛΟΣ* (ὡς ὅταν ἐν τῇ συμφωνίᾳ ἐκμισθώσεως περιελήφθη, ὥστε τὸ ἔργον κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ ἐκμισθωτοῦ νὰ γείνῃ)·

78 *ΠΡΟΚΟΥΛΟΣ* ἐπὶ τοῦ προκειμένου

tem quaestione arbitrium viri boni existimo sequendum esse, eo magis quod judicium pro socio bonae fidei est.

79 *PAULUS* Unde si Nervae arbitrium ita pravum est, ut manifesta iniquitas ejus appareat, corrigi potest per judicium bonae fidei.

80 *PROCULUS* Quid enim si Nerva constituisset, ut alter ex millesima parte, alter ex duo millesimis[1] partibus socius esset? illud potest conveniens esse viri boni arbitrio, ut non utique ex aequis partibus socii simus, veluti si alter plus operae industriae gratiae pecuniae in societatem collaturus erat.

81 *PAPINIANUS* Si socius pro filia dotem promisit et prius quam solveret herede ea relicta decessit: quae postea[2] cum marito de exigenda dote egit, accepto liberata est. quaesitum est, an, si pro socio ageret, dotis quantitatem praecipere deberet, si forte convenisset inter socios, ut de communi dos constitueretur. dixi pactum non esse iniquum, utique si non de alterius tantum filia convenit: nam si commune hoc pactum fuit, non interesse, quod alter solus filiam habuit. ceterum si numeratam dotem pater defuncta in matrimonio filia reciperasset, reddi pecuniam societati debuisse, pactum ex aequitate sic nobis interpretantibus. quod si salva societate divortio matrimonium solutum foret, cum sua causa dotem reciperari, scilicet ut ea vel alii

(1) ex undemille millesimis (Mo.)
(2) posteaquam (Hal.)

ὅμως ζητήματος, φρονῶ ὅτι δέον ν' ἀκολουθήσωμεν τὴν κρίσιν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, τοσοῦτον μᾶλλον, καθόσον ἡ ἐκ τῆς ἑταιρίας ἀγωγὴ εἶνε καλῆς πίστεως.

79 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὅθεν ἐὰν ἡ κρίσις τοῦ Νέρβα εἶνε τοσοῦτον φαύλη, ὥστε προφανὴς νὰ εἶνε ἡ ἀνισότης αὐτοῦ, δύναται νὰ διορθωθῇ δι' ἀγωγῆς καλῆς πίστεως.

80 *ΠΡΟΚΟΥΛΟΣ* Διότι τί [θὰ εἴπωμεν] ἐὰν ὁ Νέρβας εἶχεν ὁρίσει, ὥστε ὁ μὲν εἷς νὰ εἶνε ἑταῖρος κατὰ τὸ χιλιοστὸν μέρος, ὁ δ' ἕτερος κατὰ ἑνὸς δέοντα χίλια μέρη; τοῦτο δύναται νὰ συνάδῃ πρὸς τὴν κρίσιν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, ὥστε οὐχὶ ἐξάπαντος κατ' ἴσα μέρη νὰ εἴμεθα ἑταῖροι, ὡς ἐὰν ὁ εἷς ἔμελλε νὰ συνεισφέρῃ εἰς τὴν ἑταιρίαν πλείονα ἐργασίαν, φιλοπονίαν, εὐχέρειαν, χρήματα.

81 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ἑταῖρος ὑπεσχέθη ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς προῖκα, καὶ πρὶν ἢ καταβάλῃ ἀπέθανε καταλιπὼν αὐτὴν κληρονόμον· ὅτε δὲ κατόπιν ἐνήγαγε τὸν σύζυγον ἀπαιτοῦσα τὴν κληρονομίαν, δι' ἀθωώσεως ἱκανοποιήθη. ἠρωτήθη, ἂν ἐκ τῆς ἑταιρίας ἤθελεν ἐναγάγει, ἠδύνατο ἆρά γε νὰ προαφαιρέσῃ τὴν ποσότητα τῆς προικός, ἐὰν τυχὸν συνεφωνήθη μεταξὺ τῶν ἑταίρων, ὥστε ἐκ τοῦ κοινοῦ νὰ συσταθῇ ἡ προίξ· εἶπον ὅτι τὸ σύμφωνον δὲν εἶνε ἄνισον, ὅμως ἐὰν οὐχὶ περὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἑνὸς μόνον συνεφωνήθη· διότι ἐὰν τὸ σύμφωνον τοῦτο ἦτο κοινόν, δὲν ἐνδιαφέρει, ὅτι ὁ εἷς μόνον ἔσχε θυγατέρα. ἄλλως ἐὰν ὁ πατὴρ εἶχε λάβει τὴν προῖκα μετρηθεῖσαν αὐτῷ μετὰ τὸν ἐν τῷ γάμῳ θάνατον τῆς θυγατρός, ἑρμηνεύοντες τὸ σύμφωνον κατὰ τὴν ἰσότητα, [θέλομεν εἰπεῖ] ὅτι ὁ πατὴρ ὤφειλε νὰ ἀποδώσῃ τὰ χρήματα εἰς τὴν ἑταιρίαν. ἂν ὅμως μενούσης τῆς ἑταιρίας διὰ διαζυγίου ὁ γάμος ἤθελε λυθῇ, ἡ προὶξ ἀναλαμβάνεται μετὰ τῆς ἰδιότη-

marito dari possit. nec, si prior maritus facere non posset, denuo de societate constituendam dotem, nisi si nominatim ità convenisset. verum in proposito largiter interesse videbatur, dos numerata esset an vero promissa: nam si filia datam dotem, posteaquam patri heres exstitit, jure suo recepisset, non esse referendam pecuniam societati, quam mulier habitura fuit, etsi alius heres exstitisset: quod si accepto a marito liberata esset, nequaquam imputari posse societati non solutam pecuniam.

82 *IDEM* Jure societatis per socium aere alieno socius non obligatur, nisi in communem arcam pecuniae versae sunt.

83 *PAULUS* Illud quaerendum est, arbor quae in confinio nata est, item lapis qui per utrumque fundum extenditur an, cum succisa arbor vel lapis exemptus ejus sit cuius fundus, pro ea quoque parte singulorum esse debeat, pro qua parte in fundo fuerat? an qua ratione duabus massis duorum dominorum flatis tota massa communis est, ita arbor hoc ipso, quo[1] separatur a solo propriamque substantiam in unum corpus redactam accipit, multo magis pro indiviso communis fit, quam massa? sed naturali convenit rationi et postea tantam partem utrumque habere tam in lapide quam in arbore, quantam et in terra habebat.

(1) quod

84 *LABEO* Quotiens iussu alitος αὐτῆς, οὕτως δηλ. ὥστε νὰ δύναται καὶ εἰς ἕτερον σύζυγον νὰ δοθῇ· ἐὰν δ' ὁ πρῶτος σύζυγος μὴ δύναται νὰ καταβάλῃ, δὲν θέλει ἐκ νέου συσταθῇ ἐκ τῆς ἑταιρίας προίξ, ἐκτὸς ἐὰν ῥητῶς οὕτως εἶχε συμφωνηθῇ. ὅμως ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐθεωρεῖτο ὅτι μεγάλως ἐνδιέφερεν, ἂν ἡ προὶξ ἐμετρήθη ἢ μόνον ὑπόσχεσις ἐδόθη. διότι ἐὰν ἡ θυγάτηρ τὴν δοθεῖσαν προῖκα, ἀφοῦ ἀνεδείχθη κληρονόμος τοῦ πατρός, δικαιώματι ἰδίῳ εἶχεν ἀναλάβει, δὲν θέλουσιν ἐπανέλθει εἰς τὴν ἑταιρίαν τὰ χρήματα, ἅτινα ἡ γυνὴ ἤθελεν ἔχει, καὶ ἂν ἕτερος εἶχεν ἀναδειχθῇ κληρονόμος· ἂν ὅμως δι' ἀθωώσεως ἱκανοποιήθη ὑπὸ τοῦ συζύγου, οὐδαμῶς δύνανται νὰ καταλογισθῶσιν εἰς τὴν ἑταιρίαν, τὰ μὴ καταβληθέντα χρήματα.

82 *Ο ΑΥΤΟΣ* Κατὰ τὸ δίκαιον τῆς ἑταιρίας δὲν ἐνέχεται ὁ ἑταῖρος ἐκ δανείου παρὰ τοῦ ἑταίρου [συναφθέντος], ἐὰν μὴ εἰς τὸ κοινὸν ταμεῖον τὰ χρήματα περιῆλθον.

83 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐκεῖνο δέον νὰ ἐξετάσωμεν, δένδρον ὅπερ ἐπὶ τοῦ συνόρου ἐφύη, ὡσαύτως λίθος ὅστις εἰς ἑκάτερον ἀγρὸν ἐκτείνεται, ἐὰν τὸ δένδρον ἀποκοπῇ, ἢ ὁ λίθος ἐκβληθῇ, ἆρά γε ἀνήκει εἰς ἐκεῖνον εἰς ὃν καὶ ὁ ἀγρός, καὶ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος δέον ν' ἀνήκῃ εἰς ἕκαστον, καθ' ὃ ἦτο ἐν τῷ ἀγρῷ; ἢ δι' ὃν λόγον ὅταν δύω βῶλοι δύω κυρίων χωνευθῶσιν, ὅλη ἡ βῶλος εἶνε κοινή, οὕτω [καὶ] τὸ δένδρον ἐκ τούτου ὅτι ἀποχωρίζεται τοῦ ἐδάφους καὶ ἰδίαν ὑπόστασιν ἐν ἑνὶ σώματι συνισταμένην λαμβάνει, εἶνε ἐξ ἀδιαιρέτου κοινὸν πολὺ περισσότερον παρὰ ἡ βῶλος; ὅμως πρὸς τὸν φυσικὸν λογισμὸν συμφωνεῖ [ὥστε], καὶ κατόπιν τοσοῦτον μέρος ἑκάτερος νὰ ἔχῃ ἐπί τε τοῦ λίθου ὡς καὶ τοῦ δένδρου, ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς γῆς εἶχε.

84 *ΛΑΒΕΩΝ* Ὅταν κατὰ κέλευσίν

cuius vel cum filio ejus vel cum extraneo societas coitur, directo cum illius persona agi posse, cuius persona in contrahenda societate spectata sit.

τινος εἴτε μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἴτε μετ' ἐξωτικοῦ συνίσταται ἑταιρία, δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ ἀπ' εὐθείας κατ' ἐκείνου, τὸ πρόσωπον τοῦ ὁποίου ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν σύναψιν τῆς ἑταιρίας.

---

## LIBER OCTAVUS DECIMUS

## I[1].

### De contrahenda emptione et de pactis inter emptorem et venditorem compositis et quae res venire non possunt.

1 *PAULUS* Origo emendi vendendique a permutationibus coepit. olim enim non ita erat nummus neque aliud merx, aliud pretium vocabatur, sed unusquisque secundum necessitatem temporum ac rerum utilibus inutilia permutabat, quando plerumque evenit, ut quod alteri superest alteri desit. sed quia non semper nec facile concurrebat, ut, cum tu haberes quod ego desiderarem, invicem haberem quod tu accipere velles, electa materia est, cuius publica ac perpetua aestimatio difficultatibus permutationum aequalitate quantitatis subveniret. eaque materia forma publica percussa usum dominiumque non tam ex substantia praebet quam ex quantitate, nec ultra merx utrumque, sed al-

[1] Εἰσ.(3.23) Κωδ.(4.38.40,54)— Βασ. (ΙΘ',Α')

## ΒΙΒΛ. ΔΕΚΑΤΟΝ ΟΓΔΟΟΝ

## 1.

### Περὶ συμβολαίου ἀγοράσεως, καὶ περὶ συμφώνων μεταξὺ ἀγοραστοῦ καὶ πωλητοῦ συναπτομένων, καὶ τίνα πράγματα δὲν δύνανται νὰ πωληθῶσι.

1 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἡ ἀρχὴ τῆς ἀγοραπωλησίας ἐγένετο ἀπὸ τῶν ἀνταλλαγῶν. διότι ἄλλοτε δὲν ὑπῆρχεν οὕτω νόμισμα, οὐδ' ἐκαλεῖτο ἕτερον μὲν ἐμπόρευμα, ἕτερον δὲ τίμημα, ἀλλ' ἕκαστος ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης τῶν καιρῶν καὶ τῶν πραγμάτων ἀντήλλασε τὰ ἄχρηστα πρὸς τὰ χρήσιμα, καθόσον πολλάκις συμβαίνει ὥστε ὅ,τι εἰς τὸν ἕνα περισσεύει, ἀπὸ ἄλλου νὰ λείπῃ· ἀλλ' ἐπειδὴ οὐχὶ πάντοτε οὐδ' εὐκόλως συνέπιπτεν, ὥστε, ἐνῷ σὺ εἶχες ὅ,τι ἐγὼ ἐπεθύμουν, ἀντιθέτως νὰ ἔχω ὅ,τι ἤθελες νὰ λάβῃς, ἐξελέγη ὕλη, ἧς ἡ δημοσία καὶ διηνεκὴς διατίμησις νὰ ἄρῃ τὰς δυσκολίας τῶν ἀνταλλαγῶν δι' ἰσότητος τῆς ἀξίας. αὕτη δ' ἡ ὕλη ἐν σχήματι δημοσίῳ κεκομμένη, παρέχει τὴν χρῆσιν καὶ κυριότητα οὐχὶ τόσον ἐκ τῆς [ἐσωτερικῆς] ὑποστάσεως, ὅσον ἐκ τῆς [ἀποδιδομένης] ἀξίας, πρὸς δὲ δὲν καλεῖται ἑκάτερον ἐμπόρευμα, ἀλλὰ

1 terum pretium vocatur. Sed an sine nummis venditio dici hodieque possit, dubitatur, veluti si ego togam dedi, ut tunicam acciperem. Sabinus et Cassius esse emptionem et venditionem putant: Nerva et Proculas permutationem, non emptionem hoc esse. Sabinns Homero teste utitur, qui exercitum Graecorum aere ferro hominibusque vinum emere refert, illis versibus:

ἔνθεν ἀρ' οἰνίζοντο καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
ἄλλοι μὲν χαλκῷ, ἄλλοι δ' αἴθωνι σιδήρῳ,
ἄλλοι δὲ ῥινοῖς, ἄλλοι δ' αὐτῇσι βόεσσι,
ἄλλοι δ' ἀνδραπόδεσιν.

sed hi versus permutationem significare videntur,non emptionem, sicut illi:

ἔνθ' αὖτε Γλαύκῳ Κρονίδης φρένας ἐξέλετο Ζεύς,
ὃς πρὸς Τυδείδην Διομήδεα τεύχε' ἄμειβεν.

magis autem pro hac sententia illud diceretur, quod alias idem poeta dicit:

πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν.

sed verior est Nervae et Proculi sententia: nam ut aliud est vendere, aliud emere, alius emptor, alius venditor, sic aliud est pretium, aliud merx: quod in permutatione discerni non potest, uter emptor, uter venditor sit. 2 Est autem emptio juris gentium, et ideo consensu peragitur et inter absentes contrahi potest et per nuntium et per litteras.

2 *ULPIANUS* Inter patrem et filium contrahi emptio non potest, sed de rebus castrensibus potest. 1 Sine pretio nulla venditio est:

1 τὸ ἓν τίμημα. Ἀλλ' ἂν καὶ σήμερον δύναται ἄνευ νομισμάτων νὰ κληθῇ [δικαιοπραξία τις] *πώλησις*, ἀμφιβάλλεται, ὡς ἐὰν ἐγὼ τήβεννον ἔδωκα, ἵνα χιτῶνα λάβω. ὁ μὲν Σαβῖνος καὶ Κάσσιος φρονοῦσιν ὅτι εἶνε ἀγοραπωλησία· ὁ δὲ Νέρβας καὶ Πρόκουλος ὅτι τοῦτο εἶνε ἀνταλλαγή, οὐχὶ δὲ ἀγόρασις. ὁ Σαβῖνος μεταχειρίζεται μάρτυρα τὸν Ὅμηρον, ὅστις ἀναφέρει ὅτι ὁ στρατὸς τῶν Ἑλλήνων διὰ χαλκοῦ, σιδήρου καὶ δούλων ἠγόραζεν οἶνον, ἐν τοῖς στίχοις ἐκείνοις·

ἐντεῦθεν δ' ἐπρομηθεύοντο οἶνον οἱ κομοτροφοῦν-[τες Ἀχαιοί,
ἄλλοι μὲν ἀντὶ χαλκοῦ, ἄλλοι δ' ἀντὶ λαμπροῦ [σιδήρου,
ἄλλοι δ' ἀντὶ δερμάτων, ἄλλοι δὲ διὰ τῶν βοῶν [αὐτῶν,
καὶ ἄλλοι δι' ἀνδραπόδων.

ἀλλ' οἱ στίχοι οὗτοι θεωροῦνται ὅτι ἀνταλλαγὴν δηλοῦσιν, οὐχὶ δ' ἀγόρασιν, ὡς οἱ ἑξῆς·

τότε δ' ὁ Κρονίδης Ζεὺς μετέτρεψε τὰς φρένας [τοῦ Γλαύκου,
ὅστις ἀντήλλαξε τὰ ὅπλα πρὸς τὸν Διομήδην τὸν [τοῦ Τυδέως υἱόν.

μᾶλλον δὲ ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης ἠδύνατο νὰ λεχθῇ ὅ,τι ὁ αὐτὸς ποιητὴς ἀλλαχοῦ λέγει·

ἠγόρασεν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ.

ὅμως ὀρθοτέρα εἶνε ἡ τοῦ Νέρβα καὶ Προκούλου γνώμη· διότι ὡς ἄλλο εἶνε πωλεῖν, ἄλλο ἀγοράζειν, ἄλλος ὁ ἀγοραστής, ἄλλος ὁ πωλητής, οὕτως ἄλλο εἶνε τίμημα, ἄλλο δ' ἐμπόρευμα· ἐνῶ ἐπὶ ἀνταλλαγῆς δὲν δύναται νὰ διακριθῇ, τίς εἶνε ὁ ἀγοραστής, τίς δ' ὁ 2 πωλητής. Εἶνε δ' ἡ ἀγόρασις τοῦ δικαίου τῶν ἀνθρώπων, καὶ διὰ τοῦτο διὰ συναινέσεως καταρτίζεται, καὶ μεταξὺ ἀπόντων νὰ συναφθῇ δύναται, καὶ δι' ἀγγέλου καὶ διὰ γραμμάτων.

2 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ δὲν δύναται νὰ συναφθῇ ἀγόρασις, ἀλλ' ὡς πρὸς τὰ πράγματα τοῦ στρα-1 τιωτικοῦ [χρηματίου] δύναται. Ἄνευ

non autem pretii numeratio, sed conventio perficit sine scriptis habitam emptionem.

3 *IDEM* Si res ita distracta sit, ut si displicuisset inempta esset, constat non esse sub condicione distractam, sed resolvi emptionem sub condicione.

4 *POMPONIUS* Et liberi hominis et loci sacri et religiosi, qui haberi non potest, emptio intellegitur, si ab ignorante emitur,

5 *PAULUS* quia difficile dinosci potest liber homo a servo.

6 *POMPONIUS* Sed Celsus filius ait hominem liberum scientem te emere non posse nec cuiuscumque rei si scias alienationem[1] esse: ut sacra et religiosa loca aut quorum commercium non sit, ut publica, quae non in pecunia populi, sed in publico usu habeantur, ut est

(1) prohibitam, alienationem προσθ. (Mo.)

1 campus Martius. Si fundus annua bima trima die ea lege venisset, ut, si in diem statutum pecunia soluta non esset, fundus inemptus foret et ut, si interim emptor fundum coluerit fructusque ex eo perceperit, inempto eo facto restituerentur et ut, quanti minoris postea alii venisset, ut id emptor venditori praestaret: ad diem pecunia non soluta placet vendilori ex vendito eo nomine actionem esse. nec conturbari debemus, quod inempto fundo facto dicatur actionem ex vendito futuram esse: in emptis enim et venditis potius id quod actum, quam id quod dictum

τιμήματος οὐδόλως ὑπάρχει πώλησις· οὐχὶ ὅμως ἡ τοῦ τιμήματος καταβολή, ἀλλ' ἡ σύμβασις τελειοποιεῖ τὴν ἀγράφως γενομένην ἀγόρασιν.

3 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν πρᾶγμα ἐπωλήθη οὕτως, ὥστε ἐὰν ἤθελεν ἀπαρέσει, νὰ εἶνε ἀναγόραστον, γνωστὸν ὅτι δὲν ἐπωλήθη ὑπὸ αἵρεσιν, ἀλλὰ λύεται ἡ ἀγόρασις ὑπὸ αἵρεσιν.

4 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Καὶ ἐλευθέρου ἀνθρώπου, καὶ τόπου ἱεροῦ καὶ ὁσίου, ὅστις δὲν δύναται ν' ἀποκτηθῇ, πώλησις θεωρεῖται, ἐὰν παρ' ἀγνοοῦντος [τὴν ἰδιότητα ταύτην] ἀγοράζηται,

5 *ΠΑΥΛΟΣ* καθόσον δυσκόλως δύναται νὰ διακριθῇ ὁ ἐλεύθερος ἀπὸ τοῦ δούλου.

6 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἀλλ' ὁ Κέλσος, υἱός, λέγει ὅτι δὲν δύνασαι ἐν γνώσει ν' ἀγοράσῃς ἄνθρωπον ἐλεύθερον, οὐδ' ὑπάρχει ἀπαλλοτρίωσις οἱουδήποτε πράγματος, ἐὰν γινώσκῃς ὅτι ἀπαγορεύεται· ὡς οἱ ἱεροὶ καὶ ὅσιοι τόποι, ἢ ὧν ἐμπορία δὲν ὑπάρχει, ὡς τὰ δημόσια, ἅτινα οὐχὶ εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ λαοῦ, ἀλλ' εἰς τὴν δημοσίαν χρῆσιν ἀνήκουσιν, οἷον εἶνε τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως.

1 Ἐὰν ἀγρὸς ὑπὸ προθεσμίαν ἐνός, δύω, τριῶν ἐτῶν ἐπωλήθη μὲ τὴν συμφωνίαν ὥστε, ἐὰν κατὰ τὴν ὡρισμένην ἡμέραν τὰ χρήματα μὴ ἤθελον καταβληθῆ, ὁ ἀγρὸς νὰ εἶνε ἀναγόραστος, καὶ ὥστε, ἐὰν ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἀγοραστὴς ἤθελε καλλιεργήσει τὸν ἀγρὸν καὶ καρποὺς ἐξ αὐτοῦ λάβει, ἀναγοράστου αὐτοῦ γινομένου ν' ἀποδίδωνται, καὶ ὥστε, ὅσον ὀλιγώτερον κατόπιν εἰς ἕτερον ἤθελε πωληθῆ, νὰ παράσχῃ τοῦτο ὁ ἀγοραστὴς εἰς τὸν πωλητὴν — κατὰ τὴν προθεσμίαν μὴ καταβαλλομένων τῶν χρημάτων εἶνε δεκτὸν ὅτι ἕνεκα τούτου εἰς τὸν πωλητὴν ἐκ τῆς πωλήσεως ὑπάρχει ἀγωγή. οὐδὲ πρέπει νὰ ταραττώμεθα, διότι ἀναγορά-

sit sequendum est, et cum lege id dictum sit, apparet hoc dumtaxat actum esse, ne venditor emptori pecunia ad diem non soluta obligatus esset, non ut omnis obligatio empti et venditi utrique sol-

2 veretur. Condicio, quae initio contractus dicta est, postea alia pactione immutari potest, sicuti etiam abiri a tota emptione potest, si nondum impleta sunt, quae utrimque praestari debuerunt.

7 *ULPIANUS* Haec venditio servi «si rationes domini computas-«set arbitrio» condicionalis est: condicionales autem venditiones tunc perficiuntur, cum impleta fuerit condicio. sed utrum haec est venditionis condicio, si ipse dominus putassst suo arbitrio, an vero si arbitrio viri boni? nam si arbitrium domini accipiamus, venditio nulla est, quemadmodum si quis ita vendiderit, si voluerit, vel stipulanti sic spondeat «si vo-«luero, decem dabo»: neque enim debet in arbitrium rei conferri, an sit obstrictus. placuit itaque veteribus magis in viri boni arbitrium id collatum videri quam in domini. si igitur rationes potuit accipere nec accepit, vel accepit, fingit autem se non accepisse, impleta condicio emptionis est et ex empto venditor conveniri potest.

στου γινομένου τοῦ ἀγροῦ λέγεται ὅτι θέλει εἶσθαι ἀγωγὴ ἐκ τοῦ πωληθέντος. διότι ἐπὶ τῶν ἀγοραζομένων καὶ πωλουμένων δέον ν' ἀκολουθῶμεν μᾶλλον τὸ σκοπούμενον, παρὰ τὸ λεχθέν, καὶ ἀφοῦ ἐν τῇ συμφωνίᾳ ἐκεῖνο ἐλέχθη, φανερὸν ὅτι τοῦτο μόνον ἐσκοπεῖτο, νὰ μὴ εἶνε δηλ. ὁ πωλητής, ἐὰν τὰ χρήματα κατὰ τὴν προθεσμίαν μὴ καταβληθῶσιν, ἐνεχόμενος ἀπέναντι τοῦ ἀγοραστοῦ, οὐχὶ δὲ νὰ λυθῇ ἑκατέρωθεν πᾶσα ἐκ τῆς ἀγοραπωλησίας ἐνο-2 χή. Ἡ αἵρεσις, ἥτις ἐν ἀρχῇ τοῦ συμβολαίου ἐλέχθη, δύναται βραδύτερον νὰ μεταβληθῇ δι' ἑτέρου συμφώνου, ὡς δύναται καὶ ἀφ' ὅλης τῆς ἀγοράσεως νὰ γείνῃ ἀποχώρησις, ἐὰν μηκέτι ἐξετελέσθησαν, ὅσα ἑκατέρωθεν ἔδει νὰ καταβληθῶσιν.

7 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἡ ἐξῆς πώλησις δούλου «ἐὰν μετὰ κρίσεως ἤθελε δώσει τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ κυρίου» εἶνε αἱρετική· αἱ αἱρετικαὶ δὲ πωλήσεις τότε τελειοποιοῦνται, ὅταν ἤθελε πληρωθῇ ἡ αἵρεσις· ἀλλ' ἆράγε ἡ αἵρεσις τῆς πωλήσεως εἶνε αὕτη, ἐὰν αὐτὸς ὁ κύριος ἤθελε κρίνει δι' ἰδίας κρίσεως, ἢ τοὐναντίον ἐὰν κατὰ τὴν κρίσιν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ; διότι ἐὰν δεχθῶμεν τὴν κρίσιν τοῦ κυρίου, ἡ πώλησις εἶνε ἄκυρος, ὡς ἐάν τις ἤθελε πωλήσει οὕτως, *ἐὰν θελήσῃ*, ἢ εἰς ἐπερωτῶντα ὑπισχνῆται οὕτως «ἐὰν θελήσω θὰ δώσω δέκα», καθόσον δὲν πρέπει νὰ ἀνατίθηται εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ὀφειλέτου, ἂν ἐνέχηται. ὅθεν ἤρεσεν εἰς τοὺς παλαιούς, ὅτι μᾶλλον εἰς τὴν κρίσιν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ θεωρεῖται ἐκεῖνο ἀναφερόμενον, παρὰ εἰς τὴν τοῦ κυρίου. ἂν λοιπὸν ἠδύνατο νὰ δεχθῇ τοὺς λογαριασμοὺς καὶ δὲν ἐδέχθη, ἢ ἐδέχθη, προσεποιήθη ὅμως ὅτι δὲν ἐδέχθη, ἡ αἵρεσις τῆς ἀγοράσεως εἶνε πεπληρωμένη, καὶ ἐκ τῆς ἀγοράσεως δύναται ὁ πωλητὴς νὰ ἐνα-

1 Huiusmodi emptio «quanti tu «eum emisti», «quantum pretii in «arca habeo», valet: nec enim incertum est pretium tam evidendi venditione: magis enim ignoratur, quanti emptus sit, quam in

2 rei veritate incertum est. Si quis ita emerit: «est mihi fundus «emptus centum et quanto plu«ris eum vendidero», valet venditio et statim impletur: habet enim certum pretium centum, augebitur autem pretium, si pluris emptor fundum vendiderit.

8 *POMPONIUS* Nec emptio nec venditio sine re quae veneat potest intellegi. et tamen fructus et partus futuri recte ementur, ut, cum editus esset partus, iam tunc, cum contractum esset negotium, venditio facta intellegatur: sed si id egerit venditor, ne nascatur aut

1 fiant, ex empto agi pose. Aliquando tamen et sine re venditio intellegitur, veluti cum quasi alea emitur. quod fit, cum captum piscium vel avium vel missilium emitur: emptio enim contrahitur etiam si nihil inciderit, quia spei emptio est: et quod missilium nomine eo casu captum est si evictum fuerit, nulla eo nomine ex empto obligatio contrahitur, quia id actum intellegitur.

9 *ULPIANUS* In venditionibus et emptionibus consensum debere intercedere palam est: ceterum sive in ipsa emptione dissentient sive in pretio sive in quo alio, em-

1 χθῇ. Τοιούτου εἴδους ἀγόρασις «ἀνθ' ὅσου σὺ αὐτὸν ἠγόρασας», «ἀνθ' ὅσου τιμήματος ἐν τῷ ταμείῳ ἔχω» ἰσχύει· διότι δὲν εἶνε ἀβέβαιον τὸ τίμημα ἐν τοσοῦτον προφανεῖ πωλήσει· καθόσον μᾶλλον *ἀγνοεῖται*, ἀντὶ πόσου ἠγοράσθη, παρὰ ἐν τῇ πραγματικότητι ἀβέ-
2 βαιον εἶνε. Ἐάν τις ἠγόρασεν οὕτως· «ἠγοράσθη ὑπ' ἐμοῦ ὁ ἀγρὸς ἀντὶ ἑκατόν, καὶ ὅσον περισσότερον ἤθελον πωλήσει αὐτόν,» ἰσχύει ἡ πώλησις καὶ ἀμέσως τελειοποιεῖται· διότι ἔχει βέβαιον τίμημα ἑκατόν, θέλει ὅμως αὐξηθῇ τὸ τίμημα, ἐὰν ἀντὶ περισσοτέρου ὁ ἀγοραστὴς ἤθελε πωλήσει τὸν ἀγρόν.

8 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Οὔτε ἀγόρασις οὔτε πώλησις ἄνευ πράγματος πωλουμένου δύναται νὰ νοηθῇ. καὶ ὅμως καρπὸς καὶ τοκετὸς μέλλοντες ἐγκύρως ἀγοράζονται, ὥστε, ἅμα ἤθελε παραχθῇ ὁ τοκετός, ἡ πώλησις νὰ θεωρῆται γενομένη ἤδη τότε, ὅτε ἡ δικαιοπραξία συνήφθη. ἀλλ' ἐὰν ὁ πωλητὴς ἤθελε ποιήσει, νὰ μὴ γεννηθῇ ἢ νὰ μὴ γίνωσιν [οἱ καρποί], δύναται νὰ ἐγερθῇ
1 ἐκ τῆς ἀγοράσεως ἀγωγή. Ἐνίοτε ὅμως καὶ ἄνευ πράγματος νοεῖται πώλησις, ὡς ὅταν οἱονεὶ ἡ κύβος ἀγοράζηται. τοῦτο δὲ γίνεται, ὅταν ἡ ἀγρὰ ἰχθύων ἢ πτηνῶν ἢ προχεομένων νομισμάτων ἀγοράζηται. διότι ἀγόρασις συνάπτεται καὶ ἂν μηδὲν ἠγρεύθη, καθόσον εἶνε ἀγόρασις *ἐλπίδος*· ὅ,τι δὲ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὡς προχεόμενον ἠγρεύθη, ἐὰν ἤθελεν ἐκνικηθῇ, οὐδεμία ἕνεκεν αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀγοράσεως ἐνοχὴ παράγεται, καθόσον τοῦτο θεωρεῖται ὅτι ἐσκοπεῖτο.

9 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐπὶ ἀγοραπωλησιῶν φανερὸν εἶνε ὅτι δέον νὰ μεσολαβῇ συναίνεσις. ἄλλως ἐὰν εἴτε ὡς πρὸς αὐτὴν τὴν ἀγόρασιν διαφωνῶσιν, εἴτε ὡς πρὸς τὸ τίμημα, εἴτε ὡς πρὸς ἄλλο

ptio imperfecta est. si igitur ego me fundum emere putarem Cornelianum, tu mihi te vendere Sempronianum putasti, quia in corpore dissensimus, emptio nulla est. idem est, si ego me Stichum, tu Pamphilum absentem vendere putasti : nam cum in corpore dissentiatur, apparet nullam esse emptionem. Plane si in nomine dissentiamus, verum de corpore constet, nulla dubitatio est, quin valeat emptio et venditio: nihil enim facit error nominis, cum de corpore constat. Inde quaeritur, si in ipso corpore non erratur, sed in substantia error sit, ut puta si acetum pro vino veneat, aes pro auro vel plumbum pro argento vel quid aliud argendo simile, an emptio et venditio sit. Marcellus scripsit libro digestorum emptionem esse et venditionem, quia in corpus consensum est, etsi in materia sit erratum. ego in vino quidem consentio, quia eadem prope οὐσία est, si modo vinum acuit : ceterum si vinum non acuit, sed ab initio acetum fuit, ut embamma, aliud pro alio venisse videtur. in ceteris autem nullam esse venditionem puto, quotiens in materia erratur.

(4) διαγρ. (Mo.

10 *PAULUS* Aliter atque si aurum quidem fuerit, deterius autem quam emptor existimaret : tunc enim emptio valet.

11 *ULPIANUS* Alioquin quid dicemus, si caecus emptor fuit vel

τι, ἡ ἀγόρασις εἶνε ἀτελής· ἐὰν λοιπὸν ἐγὼ μὲν ἐνόμιζον ὅτι ἀγοραζω τὸν Κορνηλιανὸν ἀγρόν, σὺ δὲ ἐνόμισας ὅτι μοι πωλεῖς τὸν Σεμπρωνιανόν, ἐπειδὴ ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον διαφωνοῦμεν, ἀγόρασις οὐδόλως ὑπάρχει. τὸ αὐτὸ ἐὰν ἐγὼ μὲν τὸν Στίχον [ἐνόμισα ὅτι ἀγοράζω], σὺ δὲ τὸν ἀπόντα Πάμφιλον ἐνόμισας ὅτι πωλεῖς· διότι ἐπειδὴ ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον ὑπάρχει διαφωνία, εἶνε φανερὸν ὅτι οὐδεμία ὑπάρχει ἀγόρασις. Βεβαίως ἐὰν ὡς πρὸς τὸ ὄνομα διαφωνῶμεν, ὅμως περὶ τοῦ ἀντικειμένου ὑπάρχῃ συμφωνία, οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπαρχει ὅτι ἰσχύει ἡ ἀγοραπωλησία· διότι οὐδὲν σημαίνει ἡ περὶ τὸ ὄνομα πλάνη, ὅταν περὶ τοῦ ἀντικειμένου ὑπάρχῃ συμφωνία. Ὅθεν ἐρωτᾶται, ἐὰν ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ ἀντικείμενον δὲν ὑπάρχῃ πλάνη, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν ὑπάρχῃ πλάνη, ὡς λ. χ. ἐὰν ὄξος ἀντὶ οἴνου πωληθῇ, χαλκὸς ἀντὶ χρυσοῦ, μόλυβδος ἀντὶ ἀργύρου ἢ ἄλλο τι ὅμοιον πρὸς ἄργυρον, ἆρά γε ὑπάρχει ἀγοραπωλησία; ὁ Μάρκελλος ἔγραψεν ἐν βιβλ. ς' τῶν πανδεκτῶν ὅτι ὑπάρχει ἀγοραπωλησία, διότι ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον ὑπάρχει συναίνεσις, καίτοι ὡς πρὸς τὴν ὕλην ὑπάρχει πλάνη. ἐγὼ ὡς πρὸς τὸν οἶνον μὲν συμφωνῶ, διότι ἡ αὐτὴ σχεδὸν οὐσία εἶνε, ἀρκεῖ μόνον ὁ οἶνος νὰ ὠξύνισεν· ἄλλως ἐὰν μὴ ὠξύνισεν οἶνος, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς ἦτο ὄξος, ὡς ἔμβαμμα, θεωρεῖται ὅτι ἄλλο ἀντ' ἄλλου ἐπωλήθη. ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ ὅμως οὐδόλως ὑπάρχει πώλησις, φρονῶ, ὅταν ὡς πρὸς τὴν ὕλην ὑπάρχῃ πλάνη.

10 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἄλλως δὲ [ἔχει] ἐὰν ἦτο μὲν χρυσός, κατώτερος ὅμως παρ' [ὡς] ὁ ἀγοραστὴς ἐνόμιζε· διότι τότε ἡ ἀγόρασις ἰσχύει.

11 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἄλλως τί ἠθέλομεν εἰπεῖ, ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς ἦτο τυφλός,

si in materia erratur vel in[1] minus perito discernendarum materiarum? in corpus eos consensisse dicemus? et quemadmodum

*1* consensit, qui non vidit? Quod si ego me virginem emere putarem, cum esset iam mulier, emptio valebit: in sexu enim non est erratum. ceterum si ego mulierem venderem[2], tu puerum emere existimasti, quia in sexu error est, nulla emptio, nulla venditio est.

12 *POMPONIUS* In huiusmodi autem quaestionibus personae ementium et vendentium spectari debent, non eorum, quibus adquiritur ex eo contractu actio: nam si servus meus vel filius qui in mea potestate est me praesente suo nomine emat, non est quaerendum, quid ego existimem, sed quid ille qui contrahit.

13 *IDEM* Sed si servo meo vel ei cui mandavero vendas sciens fugitivum illo ignorante, me sciente, non teneri te ex empto verum est.

14 *ULPIANUS* Quid tamen dicemus, si in materia et qualitate ambo errarent? ut puta si et ego me vendere aurum putarem et tu emere, cum aes esset? ut puta[3] coheredes viriolam, quae aurea dicebatur, pretio exquisito uni heredi vendidissent eaque inventa esset magna ex parte aenea? venditionem esse constat ideo, quia

(1) vel in] a (Hal.)
(2) vendere (Mo.)
(3) cum προσθ. (Mo.)

ἢ ὡς πρὸς τὴν ὕλην ὑπάρχῃ πλάνη παρὰ μὴ εἰδήμονι περὶ τὴν διάκρισιν τῶν ὑλῶν; θέλομεν εἰπεῖ ὅτι οὗτοι ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον συνήνεσαν; τίνι δὲ τρόπῳ συναινεῖ ὅστις δὲν βλέπει;

*1* Ἂν ὅμως ἐγὼ ἐνόμιζον ὅτι παρθένον ἀγοράζω, ἐνῷ ἦτο ἤδη γυνή, ἡ ἀγόρασις θέλει εἶσθαι ἰσχυρά· διότι ὡς πρὸς τὸ γένος δὲν ὑπάρχει πλάνη· ἄλλως ἐὰν ἐγὼ μὲν [ἐνόμιζον] ὅτι πωλῶ γυναῖκα, σὺ δ' ἐφρόνεις ὅτι παῖδα ἀγοράζεις, ἐπειδὴ ὡς πρὸς τὸ γένος ὑπάρχει πλάνη, οὐδόλως ὑπάρχει ἀγόρασις, οὐδόλως πώλησις.

12 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐπὶ τοιούτων δὲ ζητημάτων πρέπει νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν τὰ πρόσωπα τῶν ἀγοραζόντων καὶ πωλούντων, οὐχὶ ἐκείνων, ὑπὲρ ὧν ἀποκτᾶται ἐκ τοῦ συμβολαίου τούτου ἀγωγή· διότι ἐὰν δοῦλός μου ἢ υἱός, ὅστις εἶνε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μου, παρόντος ἐμοῦ ἐν ἰδίῳ ὀνόματι ἀγοράζῃ, δὲν πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν, τί ἐγὼ φρονῶ, ἀλλὰ τί ἐκεῖνος, ὅστις συμβάλλεται.

13 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν εἰς δοῦλόν μου, ἢ εἴς τινα εἰς ὃν ἐνετειλάμην, πωλῇς ἐν γνώσει [δοῦλον] φυγάδα, ἐκείνου μὲν ἀγνοοῦντος, ἐμοῦ δὲ γινώσκοντος, ὀρθὸν εἶνε ὅτι δὲν ἐνέχεσαι ἐκ τῆς ἀγοράσεως.

14 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Τί ὅμως θέλομεν εἰπεῖ, ἐὰν ὡς πρὸς τὴν ὕλην καὶ τὴν ποιότητα ἀμφότεροι ἐπλανήθησαν; ὡς λ.χ. ἐὰν καὶ ἐγὼ ἐνόμιζον ὅτι χρυσὸν πωλῶ καὶ σὺ ὅτι ἀγοράζεις, ἐνῷ ἦτο χαλκός ὡς λ. χ. ἐὰν συγκληρονόμοι ψέλλιον ὅπερ χρυσοῦν ἐλέγετο, ἀντὶ τιμήματος ἐξαιρετικοῦ εἰς ἕνα τῶν κληρονόμων ἐπώλησαν, ἐκεῖνο δ' εὑρέθη κατὰ μέγα μέρος χαλκοῦν; γνωστὸν ὅτι ὑπάρχει πώλησις διὰ τοῦτο, ὅτι ὑπάρχει μέρος χρυσοῦ. διότι ἐάν τι εἶνε χρυσῷ μεμιγμένον, καίτοι ἐγὼ χρυσοῦν θεωρῶ

auri aliquid habuit. nam si inauratum aliquid sit, licet ego aureum putem, valet venditio: si autem aes pro auro veneat, non valet.

15 *PAULUS* Et si consensum fuerit in corpus, id tamen in rerum natura ante venditionem esse *1* desierit, nulla emptio est. Ignorantia emptori prodest, quae non *2* in supinum hominem cadit. Si rem meam mihi ignoranti vendideris et iussu meo alii tradideris, non putat Pomponius dominium meum transire, quoniam non hoc mihi propositum fuit, sed quasi tuum dominium ad eum transire: et ideo etiam si donaturus mihi rem meam iussu meo alii tradas, idem dicendum erit.

16 *POMPONIUS* Suae rei emptio non valet, sive sciens sive ignorans emi: sed si ignorans emi, quod solvero repetere potero, quia

*1* nulla obligatio fuit. Nec tamen emptioni obstat, si in ea re usus fructus dumtaxat ementis sit:

17 *PAULUS* officio tamen judicis pretium minuetur.

18 *POMPONIUS* Sed si communis ea res emptori cum alio sit, dici debet scisso pretio pro portione pro parte emptionem valere pro

*1* parte non valere. Si servus domini iussu in demonstrandis[1] finibus agri venditi vel errore vel dolo plus demonstraverit, id tamen demonstratum accipi oportet, quod dominus senserit: et idem Alfenus scripsit de vacua possessione per servum tradita.

(1) in dem. domini jussu (Mo.)

ἰσχύει ἡ πώλησις· ἂν ὅμως χαλκὸς ἀντὶ χρυσοῦ πωληθῇ, δὲν ἰσχύει.

15 *ΠΑΥΛΟΣ* Καὶ ἂν ὑπῆρξε συναίνεσις ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον, τοῦτο ὅμως πρὸ τῆς πωλήσεως ἔπαυσε νὰ ὑπάρχῃ, οὐδόλως ὑφίσταται ἀγόρασις. *1* Ὠφελεῖ τὸν ἀγοραστὴν ἡ ἄγνοια, ἥτις δὲν προδίδει ἄνθρωπον ράθυμον. *2* Ἐὰν ἰδικόν μου πρᾶγμα εἰς ἐμὲ ἀγνοοῦντα ἐπώλησας καὶ κατὰ κέλευσίν μου εἰς ἕτερον παρέδωκας, δὲν φρονεῖ ὁ Πομπώνιος ὅτι ἡ κυριότης μου μεταβιβάζεται, καθόσον δὲν ἦτο τοῦτο ὁ σκοπός μου, ἀλλ' οἱονεὶ ἰδική σου κυριότης μεταβιβάζεται εἰς ἐκεῖνον· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐὰν μέλλων νά μοι ποιήσῃς δῶρον πρᾶγμά μου, κατὰ κέλευσίν μου εἰς ἕτερον παραδώσῃς, τὸ αὐτὸ θέλει λεχθῆ.

16 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἰδίου πράγματος ἀγόρασις δὲν ἰσχύει, εἴτε γινώσκων εἴτε ἀγνοῶν ἠγόρασα· ἀλλ' ἐὰν ἀγνοῶν ἠγόρασα, ὅτι καταβάλω θὰ δύναμαι ν' ἀναζητήσω, καθόσον οὐδεμία ἐνοχὴ ὑπῆρξε. *1* Δὲν ἀντίκειται ὅμως εἰς τὴν ἀγόρασιν, ἐὰν χρησικαρπίαν μόνον ἐπὶ τοῦ πράγματος εἶχεν ὁ ἀγοράσας·

17 *ΠΑΥΛΟΣ* διὰ τοῦ δικαστοῦ ὅμως θέλει ἐλαττωθῆ τὸ τίμημα.

18 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν τὸ πρᾶγμα εἶνε κοινὸν τοῦ ἀγοραστοῦ μετ' ἄλλου, δέον νὰ λεχθῇ ὅτι διαιρουμένου τοῦ τιμήματος κατ' ἀναλογίαν ἡ ἀγόρασις ἐν μέρει μὲν ἰσχύει, ἐν μέρει δὲ *1* δὲν ἰσχύει. Ἐὰν δοῦλος κατὰ τὴν κελεύσει τοῦ κυρίου [γενομένην] ὑπόδειξιν τῶν ὁρίων ἀγροῦ πωληθέντος ὑπέδειξε περισσότερον εἴτε ἐκ πλάνης εἴτε ἐκ δόλου, ἐκεῖνο μολαταῦτα δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑποδειχθέν, ὅπερ ὁ κύριος ἐνόησε· τὸ αὐτὸ δὲ ὁ Ἀλφῆνος ἔγραψε περὶ σχολαζούσης νομῆς διὰ δούλου παραδοθείσης·

19 *IDEM* Quod vendidi non aliter fit accipientis, quam si aut pretium nobis solutum sit aut satis eo nomine factum vel etiam fidem habuerimus emptori sine ulla satisfactione.

20 *IDEM* Sabinus respondit, si quam rem nobis fieri velimus etiam[1], veluti statuam vel vas aliquod seu vestem, ut nihil aliud quam pecuniam daremus, emptionem videri, nec posse ullam locationem esse, ubi corpus ipsum non detur ab eo cui id fieret: aliter atque si aream darem, ubi insulam aedificares, quoniam tunc a me substantia proficiscitur.

21 *PAULUS* Labeo scripsit obscuritatem pacti nocere potius debere venditori qui id dixerit quam emptori, quia potuit re integra apertius dicere.

22 *ULPIANUS* Hanc legem venditionis «si quid sacri vel religio«si est, ejus venit nihil» supervacuam non esse, sed ad modica loca pertinere. ceterum si omne religiosum vel sacrum vel publicum venierit, nullam esse emptionem.

23 *PAULUS* (et quod solverit eo nomine, emptor condicere potest)

24 *ULPIANUS* in modicis autem ex empto esse actionem, quia non specialiter locus sacer vel religiosus venit, sed emptioni majoris partis accessit.

25 *IDEM* Si ita distrahatur «illa «aut illa res», utram eliget vendi-

1 tor, haec erit empta. Qui ven-

[1]) etiam si quam... (σ. μ.)

19 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅ,τι ἐπώλησα δὲν καθίσταται τοῦ λαβόντος ἄλλως, παρ' ἐὰν εἴτε τὸ τίμημα κατεβλήθη ἡμῖν, εἴτε ἱκανοδοσία διὰ τοῦτο ἐγένετο, ἢ καὶ πίστιν ἔχωμεν εἰς τὸν ἀγοραστὴν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἱκανοδοσίας.

20 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ Σαβῖνος ἀπήντησεν ὅτι καὶ ἐὰν πρᾶγμά τι θέλωμεν νὰ γείνῃ δι' ἡμᾶς, λ. χ. ἄγαλμα, ἢ ἀγγεῖόν τι, ἢ ἔνδυμα, οὕτως ὥστε μηδὲν ἄλλο παρὰ χρήματα νὰ δώσωμεν, θεωρεῖται ἀγόρασις, δὲν δύναται δὲ ποσῶς νὰ εἶνε ἐκμίσθωσις [ἐργασίας], ἀφοῦ αὐτὸ τὸ ὑλικὸν δὲν δίδεται ὑπ' ἐκείνου, δι' ὃν θέλει γείνει τὸ πρᾶγμα· ἄλλως ὅμως [ἔχει] ἐὰν δώσω οἰκόπεδον, ἐφ' οὗ νὰ οἰκοδομήσῃς συνοικίαν· διότι τότε ἐξ ἐμοῦ ἡ ὑπόστασις προέρχεται.

21 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὁ Λαβέων ἔγραψεν ὅτι ἡ ἀσφάλεια τοῦ συμφώνου πρέπει νὰ βλάπτῃ μᾶλλον τὸν πωλητήν, ὅστις ὑπηγόρευσεν αὐτό, παρὰ τὸν ἀγοραστήν· διότι ἠδύνατο [ὁ πωλητὴς] ἐξ ἀρχῆς νὰ εἴπῃ σαφέστερον.

22 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ ἐξῆς ὅρος πωλήσεως «ἐάν τι ἱερὸν ἢ ὅσιον ὑπάρχῃ, τοῦτο οὐδόλως νὰ πωλῆται» δὲν εἶνε περιττός, ἀλλ' εἰς μετρίους τόπους ἀποβλέπει. ἄλλως ἐὰν ὁλόκληρον τὸ πωληθὲν εἶνε ὅσιον ἢ ἱερὸν ἢ δημόσιον, οὐδόλως ὑπάρχει ἀγόρασις·

23 *ΠΑΥΛΟΣ* (καὶ ὅ,τι ὁ ἀγοραστὴς διὰ τοῦτο κατέβαλε, δύναται ν' ἀπαιτήσῃ)

24 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* ἐπὶ μετρίων ὅμως [τόπων] ὑπάρχει ἡ ἐκ τῆς ἀγοράσεως ἀγωγή, διότι δὲν ἐπωλήθη εἰδικῶς τόπος ἱερὸς ἢ ὅσιος, ἀλλ' εἰς ἀγόρασιν τοῦ μείζονος μέρους προσετέθη.

25 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν γίνηται πώλησις οὕτως· «τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα», ὁπότερον ἤθελεν ἐκλέξει ὁ πωλητής,

1 τοῦτο θέλει εἶσθαι ἠγορασμένον. Ὁ

didit necesse non habet fundum emptoris facere, ut cogitur qui fundum stipulanti spopondit.

πωλήσας δὲν ὑποχρεοῦται νὰ καταστήσῃ τὸν ἀγρὸν [ἰδιοκτησίαν] τοῦ ἀγοραστοῦ, ὡς ὑποχρεοῦται ὅστις εἰς ἐπερωτήσαντα ἀγρὸν ὑπεσχέθη.

26 *POMPONIUS* Si sciens emam ab eo cui bonis interdictum sit vel cui tempus ad deliberandum de hereditate ita datum sit, ut ei deminuendi potestas non sit, dominus non ero : dissimiliter atque si a debitore sciens creditorem fraudari emero.

26 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν ἐν γνώσει ἀγοράσω παρ' ἐκείνου, ὅστις ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν του εἶνε ἀπηγορευμένος, ἢ εἰς ὃν ἐδόθη χρόνος ὅπως διασκεφθῇ περὶ κληρονομίας οὕτως, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἐλαττώσῃ αὐτόν, δὲν θέλω εἰσθαι κύριος· διαφόρως δὲ [ἔχει] ἐὰν ἀγοράσω παρ' ὀφειλέτου γινώσκων ὅτι ἐξαπατᾶται ὁ πιστωτής.

27 *PAULUS* Qui a quolibet rem emit, quam putat ipsius esse, bona fide emit : at qui sine tutoris auctoritate a pupillo emit, vel falso tutore auctore, quem scit tutorem non esse, non videtur bona fide emere, ut et Sabinus scripsit.

27 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὅστις παρ' οἱουδήποτε ἀγοράζει πρᾶγμα, ὅπερ νομίζει ὅτι ἀνήκει εἰς αὐτόν, καλῇ τῇ πίστει ἀγοράζει· ὅμως ὅστις παρ' ἀνήβου ἄνευ τῆς αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου ἀγοράζει, ἢ σὺν τῇ αὐθεντίᾳ ψευδοῦς ἐπιτρόπου, ὃν γινώσκει ὅτι δὲν εἶνε ἐπίτροπος, δὲν θεωρεῖται ὅτι καλῇ τῇ πίστει ἀγοράζει, καθὰ καὶ ὁ Σαβῖνος ἔγραψεν.

28 *ULPIANUS* Rem alienam distrahere quem posse nulla dubitatio est : nam emptio est et venditio : sed res emptori auferri potest.

28 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὅτι τις πρᾶγμα ἀλλότριον δύναται νὰ ἐκποιήσῃ, οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία· διότι [τοῦτο] εἶνε ἀγοραπωλησία· ὅμως τὸ πρᾶγμα δύναται ν' ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τὸν ἀγοραστήν.

29 *IDEM* Quotiens servus venit, non cum peculio distrahitur : et ideo sive non sit exceptum, sive exceptum sit, ne cum peculio veneat, non cum peculio distractus videtur. unde si qua res fuerit peculiaris a servo subrepta, condici potest videlicet quasi furtiva: hoc ita, si res ad emptorem pervenit.

29 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁσάκις δοῦλος πωλεῖται, δὲν ἐκποιεῖται σὺν τῷ χρηματίῳ· καὶ διὰ τοῦτο εἴτε δὲν ἐξῃρέθη, εἴτε ἐξῃρέθη, ὥστε νὰ μὴ πωληθῇ σὺν τῷ χρηματίῳ, οὐχὶ σὺν τῷ χρηματίῳ θεωρεῖται ἐκποιηθείς· ὅθεν ἐὰν πρᾶγμά τι τοῦ χρηματίου ἀφῃρέθη ὑπὸ τοῦ δούλου, δύναται ν' ἀπαιτηθῇ ὡς κλοπιμαῖον· τοῦτο δὲ τότε, ἐὰν τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν ἀγοραστὴν περιῆλθεν.

30 *IDEM* Sed ad exhibendum agi posse nihilo minus et ex vendito puto.

30 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἀλλ' οὐδὲν ἧττον δύναται, φρονῶ, νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ πρὸς παράστασιν καὶ ἐκ τῆς πωλήσεως.

31 *POMPONIUS* Sed et si quid postea accessit peculio, reddendum est venditori, veluti partus

31 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἀλλὰ καὶ ἂν τι κατόπιν προσηύξησεν εἰς τὸ χρημάτιον, δέον ν' ἀποδίδηται εἰς τὸν πωλητήν,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

et quod ex operis vicarii perceptum est.

32 *ULPIANUS* Qui tabernas argentarias vel ceteras quae in solo publico sunt vendit, non solum, sed ius vendit, cum istae tabernae publicae sunt, quarum usus ad privatos pertinet.

33 *POMPONIUS* Cum in lege venditionis ita sit scriptum: «flu«mina stillicidia uti nunc sunt, ut «ita sint», nec additur, quae flumina vel stillicidia, primum spectari oportet, quid acti sit: si non id apparea t, tunc id accipitur quod venditori nocet: ambigua enim oratio est.

34 *PAULUS* Si in emptione fundi dictum sit accedere Stichum servum neque intellegatur, quis ex pluribus accesserit, cum neque intellegatur, quis ex pluribus acceserit, cum de alio emptor, de alio venditor senserit, nihilo minus fundi venditionem valere constat: sed Labeo ait eum Stichum deberi quem venditor intellexerit. nec refert, quanti sit accessio, sive plus in ea sit quam in ipsa re cui accedat an minus: plerasque enim res aliquando propter accessiones emimus, sicuti cum domus propter marmora et statuas et tabulas pictas ematur. Omnium rerum, quas quis habere vel possidere vel persequi potest, venditio recte fit: quas vero natura vel gentium ius vel mores civitatis commercio exuerunt[1], earum nulla venditio est. Liberum hominem scientes emere non possumus. sed nec talis emptio aut stipulatio admittenda

(1) exemerunt (Hal.)

λ. χ. ὁ τοκετός, καὶ ὅ,τι ἐκ τῶν ἐργασιῶν τοῦ ὑφισταμένου ἐλήφθη.

32 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὅστις ἐργαστήρια ἀργυροπρατικὰ ἢ ἕτερα ἄτινα ἐπὶ δημοσίου ἐδάφους εὑρίσκονται, πωλεῖ, οὐχὶ τὸ ἔδαφος, ἀλλὰ τὸ δικαίωμα πωλεῖ, καθόσον τὰ τοιαῦτα ἐργαστήρια εἶνε δημόσια, ἡ *χρῆσις* δ' αὐτῶν ἀνήκει εἰς ἰδιώτας.

33 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν ἐν τῷ ὅρῳ πωλήσεως ἐγράφη οὕτω· «αἱ ῥοαὶ [τῆς στέγης] οἱ σταλαγμοὶ νὰ εἶνε ὡς τώρα εἶνε,» δὲν προστίθηται δὲ *τίνες* ῥοαὶ ἢ σταλαγμοί, πρῶτον δέον νὰ παρατηρήσωμεν, τί ἐσκοπεῖτο· ἐὰν δὲ τοῦτο μὴ εἶνε φανερόν, τότε γίνεται δεκτὸν τὸ εἰς τὸν πωλητὴν ἐπιβλαβές· διότι ἡ ῥῆσις εἶνε ἀμφίβολος.

34 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν κατὰ τὴν ἀγόρασιν ἀγροῦ ἐλέχθη ὅτι προσαυξάνει ὁ δοῦλος Στίχος, δὲν διακρίνηται δὲ τίς ἐκ πολλῶν ἤθελε προσαυξήσει, καθόσον περὶ ἄλλου μὲν ὁ ἀγοραστής, περὶ ἄλλου δ' ἐνόησεν ὁ πωλητὴς ἐνόησεν, οὐδὲν ἧττον γνωστὸν ὅτι ἡ τοῦ ἀγροῦ πώλησις ἰσχύει· ἀλλ' ὁ Λαβέων λέγει ὅτι ἐκεῖνος ὁ Στίχος ὀφείλεται, ὃν ὁ πωλητὴς ἐνόησεν. οὐδὲ διαφέρει, πόσης ἀξίας εἶνε ἡ προσαύξησις εἴτε περισσοτέρας παρ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, εἰς ὃ προσαυξάνει, εἴτε ὀλιγωτέρας· διότι πολλὰ πράγματα ἐνίοτε ἀγοράζομεν ἕνεκα τῶν προσαυξήσεων, ὡς ὅταν οἶκος διὰ τὰ μάρμαρα καὶ τὰ ἀγάλματα καὶ τὰς πινακογραφίας ἀγοράζηται. Πάντων τῶν πραγμάτων ἅτινα δύναταί τις νὰ ἔχῃ ἢ νὰ νέμηται, ἢ νὰ ἐπιδιώκῃ, ὑπάρχει ἔγκυρος πώλησις· ὅσα ὅμως ἡ φύσις ἢ τῶν ἀνθρώπων τὸ δίκαιον ἢ τὰ ἤθη τῆς πολιτείας ἐξήρεσαν τοῦ ἐμπορίου, τούτων οὐδόλως ὑπάρχει πώλησις. Ἐλεύθερος ἄνθρωπον ἐν γνώσει ν' ἀγοράσωμεν δὲν δυνάμεθα. ἀλλ' οὐδὲ τοιαύτη ἀγόρασις

est: «cum servus erit», quamvis dixerimus futuras res emi posse: nec enim fas est ejusmodi casus

3 exspectare. Item si et emptor et venditor scit, furtivum esse quod venit, a neutra parte obligatio contrahitur: si emptor solus scit, non obligabitur venditor nec tamen ex vendito quicquam consequitur, nisi ultro quod convenerit praestet: quod si venditor scit, emptor ignoravit, utrinque obligatio contrahitur, et ita Pom-

4 ponius quoque scribit. Rei suae emptio tunc valet, cum ab initio agatur, ut possessionem emat, quam forte venditor habuit, et[1] in judicio possessionis potior esset.
5 Alia causa est degustandi, alia metiendi: gustus enim ad hoc proficit, ut improbare liceat, mensura vero non eo proficit, ut aut plus aut minus veneat, sed ut appareat,

(1) habuit ita ut (Mo.)

6 quantum ematur. Si emptio ita facta fuerit: «est mihi emptus «Stichus aut Pamphilus», in potestate est venditoris, quem velit dare, sicut in stipulationibus, sed uno mortuo qui superest dandus est: et ideo prioris periculum ad venditorem, posterioris ad emptorem respicit. sed et si pariter decesserunt, pretium debebitur: unus enim utique periculo emptoris vixit. idem dicendum est etiam, si emptoris fuit arbitrium quem vellet habere, si modo hoc solum arbitrio ejus commissum sit, ut quem

ἡ ἐπερώτησις δέον νὰ γίνηται δεκτὴ «ὅταν θὰ εἶνε δοῦλος» — καίτοι δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι μέλλοντα πράγματα δύνανται ν' ἀγορασθῶσι· διότι δὲν εἶνε θεμιτὸν νὰ προσδοκῶμεν τοιαύ-
3 τας περιπτώσεις. Ὡσαύτως ἐὰν καὶ ὁ ἀγοραστὴς καὶ ὁ πωλητὴς γινώσκῃ ὅτι τὸ πωληθὲν εἶνε κλοπιμαῖον, ἐξ οὐδετέρου μέρους συνάπτεται ἐνοχή· ἐὰν δ' ὁ ἀγοραστὴς μόνος γινώσκῃ, δὲν ἐνέχεται ὁ πωλητής, ὅμως δὲν λαμβάνει τι ἐκ τῆς πωλήσεως, ἐὰν μὴ τὸ καθ' ἑαυτὸν καταβάλῃ τὸ συμφωνηθέν· ἂν ὅμως ὁ μὲν πωλητὴς γινώσκῃ, ὁ δὲ ἀγορα-
4 στὴς ἠγνόει, ἑκατέρωθεν συνάπτεται ἐνοχή, οὕτω δὲ καὶ ὁ Πομπώνιος γρά-
4 φει. Ἰδίου πράγματος ἡ ἀγόρασις τότε ἰσχύει, ἐὰν ἐξ ἀρχῆς ἐσκοπεῖτο ἡ ἀγόρασις τῆς νομῆς, ἣν τυχὸν ὁ πωλητὴς εἶχεν, οὕτω; ὥστε ἐν τῇ περὶ νομῆς

5 δίκῃ νὰ εἶνε ἐπικρατέστερος. Ἄλλη εἶνε ἡ περίπτωσις τοῦ ἀπογεύσασθαι, ἄλλη δὲ ἡ τοῦ μετρῆσαι· διότι ἡ μὲν γεῦσις εἰς τοῦτο συντελεῖ, ὥστε νὰ ἐπιτρέπηται [εἰς τὸν ἀγοραστὴν] ν' ἀποδοκιμάζῃ, τὸ μέτρον ὅμως δὲν συντελεῖ εἰς τοῦτο, ὥστε εἴτε περισσότερον εἴτε ὀλιγώτερον νὰ πωλῆται, ἀλλὰ νὰ φαί-
6 νηται πόσον ἀγοράζεται. Ἐὰν ἀγόρασις ἐγένετο οὕτως, «ἔστω μοι ἠγορασμένος ὁ Στίχος ἢ ὁ Πάμφιλος» εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ πωλητοῦ εἶνε, τίνα θὰ θελήσῃ νὰ δώσῃ, ὡς ἐπὶ ἐπερωτήσεων· ἀλλὰ τοῦ ἑνὸς ἀποθανόντος δέον νὰ δοθῇ ὁ ὑπολειπόμενος· καὶ διὰ τοῦτο τοῦ μὲν πρώτου ὁ κίνδυνος ἀνήκει εἰς τὸν πωλητήν, τοῦ δὲ ἑτέρου εἰς τὸν ἀγοραστήν. ἀλλὰ καὶ ἂν ἀμφότεροι ἀπέθανον, τὸ τίμημα θὰ ὀφείληται. διότι εἰς τοὐλάχιστον ἐπὶ κινδύνῳ τοῦ ἀγοραστοῦ ἔζησε. τὸ αὐτὸ δέον νὰ λεχθῇ καὶ ἂν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ἀγοραστοῦ ἦτο, τίνα θὰ θέλῃ νὰ ἔχῃ, ἀρκεῖ ὅμως

voluisset emptum haberet, non et

7 illud, an emptum haberet. Tutor rem pupilli emere non potest: idemque porrigendum est ad similia, id est ad curatores procuratores et qui negotia alie na gerunt.

35 *GAIUS* Quod saepe arrae nomine pro emptione datur, non eo pertinet, quasi sine arra conventio nihil proficiat, sed ut evidentius probari possit convenisse de

1 pretio. Illud constat imperfectum esse negotium, cum emere volenti sic venditor dicit : «quanti «velis, quanti aequum putaveris, «quanti aestimaveris,habebis emp-

2 «tum». Veneni mali quidam putant non contrahi emptionem, quia nec societas aut mandatum flagitiosae rei ullas vires habet : quae sententia potest sane vera videri de his quae nullo modo adiectione alterius materiae usu nobis esse possunt : de his vero quae mixta aliis materiis adeo nocendi naturam deponunt, ut ex his antidoti et alia quaedam salubria medicamenta conficiantur, aliud dici po-

3 test. Si quis amico peregre eunti mandaverit, ut fugitivum suum quaerat et si invenerit vendat, nec ipse contra senatus consultum committit, quia praesentem vendidit, neque amicus ejus, quia praesentem vendit : emptor quoque, qui[1] praesentem emit, recte nego-

4 tium gerere intellegitur. Si res

(1) quia (Mo.)

τοῦτο μόνον νὰ ἦτο ἀνατεθειμένον εἰς τὴν κρίσιν αὐτοῦ, τὸ νὰ ἔχῃ δηλ. ἠγορασμένον, ὃν θὰ ἤθελεν, οὐχὶ καὶ ἐκεῖ-

7 νο, ἂν θὰ εἶχεν ἠγορασμένον. Ὁ ἐπίτροπος δὲν δύναται ν' ἀγοράσῃ πρᾶγματοῦ ἀνήβου· τὸ αὐτὸ δὲ πρέπει νὰ ἐκταθῇ εἰς τὰ ὅμοια, ἤτοι εἰς τοὺς κηδεμόνας, πληρεξουσίους, καὶ τοὺς διοικοῦντας ἀλλοτρίας ὑποθέσεις.

35 *ΓΑΪΟΣ* Ὅ,τι συχνὰ ἀς ἀρραβὼν ὑπὲρ ἀγοράσεως δίδεται, δὲν ἔχει λόγον ὡσεὶ ἄνευ ἀρραβῶνος ἡ σύμβασις οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλ' ἵνα καταφανέστερον δύ-

1 νηται ν' ἀποδειχθῇ ὅτι ἐγένετο συμφωνία περὶ τιμήματος. Γνωστὸν εἶνε τοῦτο, ὅτι ἀτελὴς εἶνε ἡ δικαιοπραξία, ἐὰν εἰς τὸν θέλοντα ν' ἀγοράσῃ ὁ πωλητὴς λέγῃ οὕτως «ἀνθ' ὅσου θέλεις, ἀνθ' ὅσου ἴσον νομίσῃς, ἀνθ' ὅσου ἐκτιμή-

2 σῃς, θέλεις ἔχει ἠγορασμένον.» Φαρμάκου κακοποιοῦ τινες φρονοῦσιν ὅτι δὲν συνάπτεται ἀγόρασις, καθόσον οὐδ' ἑταιρία ἢ ἐντολὴ αἰσχροῦ πράγματος ἔχει τινὰ ἰσχύν· αὕτη ἡ γνώμη δύναται βεβαίως νὰ θεωρηθῇ ὀρθὴ περὶ ἐκείνων, ἅτινα κατ' οὐδένα τρόπον διὰ προσθήκης ἑτέρας ὕλης δύνανται νὰ ὠσιν ἡμῖν χρήσιμα. περὶ ἐκείνων ὅμως ἅτινα μεμιγμένα μετ' ἄλλων ὑλῶν ἀποβάλλουσι διὰ τοῦτο τὴν βλαπτικὴν ἰδιότητα, ὥστε ἐκ τούτων ἀντίδοτα καὶ ἄλλα τινὰ σωτήρια φάρμακα νὰ κατασκευάζωνται, δύναται ἄλλως νὰ λεχθῇ.

3 Ἐάν τις εἰς φίλον ἀποδημοῦντα ἐνετείλατο, ν' ἀναζητήσῃ φυγάδα αὐτοῦ [δοῦλον] καὶ ἂν εὕρῃ νὰ πωλήσῃ, οὔτε ἐκεῖνος ἐναντίον τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος [περὶ μὴ πωλήσεως φυγάδων] πράττει, διότι δὲν ἐπώλησεν, οὔτε ὁ φίλος αὐτοῦ, διότι *παρόντα* πωλεῖ. ὡσαύτως ὁ ἀγοραστὴς ἐπειδὴ παρόντα ἀγο-

4 ράζει, ὀρθῶς θεωρεῖται ποιῶν τὴν διαιοπραξίαν. Ἐὰν πρᾶγμα πωληθὲν

vendita per furtum perierit, prius animadvertendum erit, quid inter eos de custodia rei convenerat: si nihil appareat convenisse, talis custodia desideranda est a venditore, qualem bonus pater familias suis rebus adhibet: quam si praestiterit et tamen rem perdidit, securus esse debet, ut tamen scilicet vindicationem rei et condictionem exhibeat emptori. unde videbimus in personam ejus, qui alienam rem vendiderit: cum is nullam vindicationem aut condictionem habere possit, ob id ipsum damnandus est, quia, si suam rem vendidisset, potuisset eas actiones ad emptorem

διὰ κλοπῆς ἀπωλέσθη, πρότερον δέον νὰ παρατηρήσωμεν, τί μεταξὺ αὐτῶν (τῶν συμβληθέντων) συνεφωνήθη περὶ τῆς φυλακῆς τοῦ πράγματος· ἐὰν μηδὲν φαίνηται ὅτι συνεφωνήθη, τοιαύτη φυλακὴ δέον ν' ἀπαιτηθῇ παρὰ τοῦ πωλητοῦ, ἣν καλὸς οἰκογενειάρχης εἰς τὰ ἴδια πράγματα δεικνύει· ταύτην δ' ἐὰν κατέβαλε, καὶ ὅμως τὸ πρᾶγμα ἀπωλέσθη, δέον νὰ εἶνε ἀσφαλής, ἀφοῦ ὅμως ἐκχωρήσῃ, ἐννοεῖται, εἰς τὸν ἀγοραστὴν τὴν διεκδίκησιν τοῦ πράγματος καὶ τὴν ἀπαίτησιν [ἐπὶ ἀποδώσει τοῦ κλαπέντος]. μετὰ τοῦτο ἂς ἴδωμεν ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον ἐκείνου, ὅστις ἀλλότριον πρᾶγμα ἐπώλησεν· ἐπειδὴ οὗτος οὐδεμίαν διεκδίκησιν ἢ ἀπαίτησιν δύναται νὰ ἔχῃ, δι' αὐτὸ τοῦτο θέλει καταδικάζεσθαι, διότι, ἐὰν ἴδιον πρᾶγμα εἶχε πωλήσει, θὰ ἠδύνατο νὰ μεταβιβάσῃ τὰς ἀγωγὰς εἰς τὸν ἀγο-

5 transferre. In his quae pondere numero mensurave constant, veluti frumento vino oleo argento, modo ea servantur quae in ceteris, ut simul atque de pretio convenerit, videatur perfecta venditio, modo ut, etiam si de pretio convenerit, non tamen aliter videatur perfecta venditio, quam si admensa adpensa adnumeratave sint. nam si omne vinum vel oleum vel frumentum vel argentum quantumcumque esset uno pretio venierit, idem juris est quod in ceteris rebus. quod si vinum ita venierit, ut in singulas amphoras, item oleum, ut in singulos metretas, item frumentum, ut in singulos modios, item argentum, uta in singulas libras certum pretium diceretur, quaeritur, quando videatur emptio perfici. quod similitur scilicet quaeritur et de his quae numero cons-

5 ραστήν. Ἐπὶ ἐκείνων, ἅτινα εἰς βάρος. ἀριθμὸν ἢ μέτρον συνίστανται, ὡς σῖτον, οἶνον, ἔλαιον, ἄργυρον, ὁτὲ μὲν τηροῦνται ὅσα ἐπὶ τῶν λοιπῶν, ὥστε ἀμέσως ἅμα περὶ τοῦ τιμήματος συνεφωνήθη, νὰ θεωρῆται τελεία ἡ πώλησις, ὁτὲ δὲ [οὕτως] ὥστε καὶ ἂν περὶ τοῦ τιμήματος συνεφωνήθη, ἡ πώλησις ὅμως νὰ μὴ θεωρῆται τελεία ἄλλως, παρ' ἐὰν [τὰ πράγματα] κατεμετρήθησαν, ἀπεζυγίσθησαν, ἢ ἀπηριθμήθησαν. διότι ἐὰν ὅλος ὁ οἶνος, ἢ τὸ ἔλαιον, ἢ ὁ σῖτος, ἢ ὁ ἄργυρος ὁσοσδήποτε ἤθελεν εἶσθαι ἀντὶ ἑνὸς τιμήματος ἐπωλήθη, θέλει ἰσχύει τὸ αὐτό, ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν πραγμάτων. ἂν ὅμως οἶνος ἐπωλήθη οὕτως, ὥστε ἀναλόγως τῶν ἀμφορέων, ὡσαύτως ἔλαιον, ὥστε ἀναλόγως τῶν μετρητῶν, ὡσαύτως σῖτος, ὥστε ἀναλόγως τῶν μοδίων, ὡσαύτως ἄργυρος, ὥστε ἀναλόγως τῶν λιτρῶν νὰ ὁρισθῇ τὸ τίμημα, ἐρωτᾶται, πότε θεωρεῖται τελειοποιηθεῖσα ἡ ἀγό-

tant, si pro numero corporum pretium fuerit statutum. Sabinus et Cassius tunc perfici emptionem existimant, cum adnumerata admensa adpensave sint, quia venditio quasi sub hac condicione videtur fieri, ut in singulos metretas aut in singulos modios quos quasve admensus eris, aut in singulas libras quas adpenderis, aut in singula corpora quae adnumeraveris.

ρασις· τοῦτο δ' ὁμοίως, ἐννοεῖται, ἐρω-
τᾶται καὶ περὶ ἐκείνων, ἅτινα εἰς ἀριθ-
μὸν συνίστανται, ἐὰν ἀναλόγως τοῦ
ἀριθμοῦ τῶν ἀντικειμένων ὡρίσθη τὸ
τίμημα. ὁ Σαβῖνος καὶ Κάσσιος τότε
τελειοποιεῖται ἡ ἀγόρασις, φρονοῦσιν,
ὅταν ἤθελον ἀριθμηθῆ, μεταμετρηθῆ
ἀποζυγισθῆ, καθόσον ἡ πώλησις θεω-
ρεῖται ὡσεὶ ὑπὸ τοιαύτην αἵρεσιν γενο-
μένη, ὥστε ἀναλόγως τῶν ἀμφορέων
νὰ συναφθῇ, ἢ ἀναλόγως τῶν μετρη-
τῶν, ἢ ἀναλόγως τῶν μοδίων, οὓς ἤθε-
λες καταμετρήσει, ἢ ἀναλόγως τῶν λι-
τρῶν ἃς ἤθελες ἀποζυγίσει, ἢ ἀναλό-
γως τῶν ἀντικειμένων ἅτινα ἤθελες

*6* Ergo et si grex venierit, si quidem universaliter uno pretio, perfecta videtur, postquam de pretio convenerit: si vero in singula corpora certo pretio, eadem erunt,

*6* ἀπαριθμήσει. Λοιπὸν καὶ ἂν ἀγέλη
ἐπωλήθη, ἂν μὲν ὁλικῶς ἀνθ' ἑνὸς τι
μήματος, θεωρεῖται τετελεσμένη [ἡ πώ-
λησις], ἅμα περὶ τοῦ τιμήματος συνε-
φωνήθη· ἂν ὅμως [ἐπωλήθη] ἀναλόγω
τῶν σωμάτων ἀντὶ ὡρισμένου τιμήμα
τος [ἕκαστον σῶμα], θέλουσιν εἶσθα
ταὐτά, ἅτινα πρὸ ὀλίγου ἐξεθέσαμεν

*7* quae proxime tractavimus. Sed et si ex doleario pars vini venierit, veluti metretae centum, verissimum est (quod et constare videtur) antequam admetiatur, omne periculum ad venditorem pertinere: nec interest, unum pretium omnium centum metretarum in semel dictum sit an in singulos

*8* eos. Si quis in vendendo praedio confinem celaverit, quem emptor si audisset, empturus non esset, teneri venditorem.

*7* Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐκ πιθεῶνος μέρος τοῦ
οἴνου ἐπωλήθη, λ. χ. μετρηταὶ ἑκατόν,
ὀρθότατον εἶνε (ὅπερ καὶ παραδεδεγμέ-
νον φαίνεται) ὅτι προτοῦ γίνῃ ἡ κατα-
μέτρησις, πᾶς κίνδυνος εἰς τὸν πωλη-
τὴν ἀνήκει· οὐδὲ διαφέρει, ἂν ἓν τίμη-
μα δι' ἅπαντας τοὺς ἑκατὸν μετρητὰς
ἐφ' ἅπαξ ὡρίσθη, ἢ διὰ τοὺς κατ' ἰδίαν

*8* τοιούτους. Ἐάς τις πωλῶν κτῆμα
τὸν συνορεύοντα ἀπέκρυψεν, ὃν ὁ ἀγο
ραστὴς ἐὰν ἤθελε μάθει, δὲν θὰ ἠγό
ραζεν, ἐνέχεται ὁ πωλητής.

36 *ULPIANUS* Cum in venditione quis pretium rei ponit donationis causa non exacturus, non videtur vendere.

36 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἐπὶ πωλήσεω
ὁρίζῃ τις τίμημα τοῦ πράγματος μέλ
λων νὰ μὴ ἀπαιτήσῃ [αὐτὸ] δωρεᾶ
ἕνεκα, δὲν θεωρεῖται ὅτι πωλεῖ.

37 *IDEM* Si quis fundum jure hereditario sibi delatum ita vendidisset: «erit tibi emptus tanti, «quanti a testatore emptus est»,

37 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐάν τις ἀγρὸν δικαιώ
ματι κληρονομίας ἐπαχθέντα ἑαυτῷ ἐ
πώλησεν οὕτως· «θέλει εἶσθαι ὑπὸ σο
ἠγορασμένος ἀνθ' ὅσου ὑπὸ τοῦ διαθέτο

mox inveniatur non emptus, sed donatus testatori, videtur quasi sine pretio facta venditio, ideoque similis erit sub condicione factae venditioni, quae nulla est, si condicio defecerit.

38 *IDEM* Si quis donationis causa minoris vendat, venditio valet: totiens enim dicimus in totum venditionem non valere, quotiens universa venditio donationis causa facta est: quotiens vero viliore pretio res donationis causa distrahitur, dubium non est venditionem valere hoc inter ceteros: inter virum vero et uxorem donationis causa venditio facta pretio viliore nullius momenti est.

39 *JULIANUS* Si debitor rem pigneratam a creditore redemerit, quasi suae rei emptor actione ex vendito non tenetur et omnia in integro sunt creditori. Verisimile est eum, qui fructum olivae pendentis vendidisset et stipulatus est decem pondo olei quod natum esset, pretium constituisse ex eo quod natum esset usque ad decem pondo olei: idcirco solis quinque collectis non amplius emptor petere potest[1] quam quinque pondo olei, quae collecta essent, a plerisque responsum est.

40 *PAULUS* Qui fundum vendebat, in lege ita dixerat, ut emptor in diebus triginta proximis fundum metiretur et de modo renuntiaret, et si ante eam diem non renuntiasset, ut venditoris fides

(1) eum petere posse (Mo.)

ἠγοράσθη» εἶτα δ' ἀνακαλυφθῇ ὅτι δὲν ἠγοράσθη, ἀλλ' ἐδόθη δωρεὰν εἰς τὸν διαθέτην, ἡ πώλησις θεωρεῖται ὡς ἄνευ τιμήματος γενομένη, καὶ διὰ τοῦτο θέλει εἶσθαι ὁμοία πρὸς τὴν ὑπὸ αἵρεσιν γενομένην πώλησιν, ἥτις εἶνε μηδέν, ἐὰν ἡ αἵρεσις ἀτονήσῃ.

38 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐάν τις λόγῳ δωρεᾶς ἀντὶ ὀλιγωτέρου πωλῇ, ἡ πώλησις ἰσχύει· διότι τότε λέγομεν ὅτι ἡ πώλησις ἐντελῶς δὲν ἰσχύει, ὅταν ὁλόκληρος ἡ πώλησις λόγῳ δωρεᾶς ἐγένετο· ὅταν ὅμως ἀντὶ εὐτελεστέρου τιμήματος πωλῆται λόγῳ δωρεᾶς τὸ πρᾶγμα, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ πώλησις ἰσχύει. τοῦτο μεταξὺ τῶν λοιπῶν· μεταξὺ ὅμως ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἡ λόγῳ δωρεᾶς γενομένη πώλησις ἀντὶ εὐτελεστέρου τιμήματος εἶνε ἐντελῶς ἄκυρος.

39 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ὁ ὀφειλέτης τὸ ἐνεχυρασμένον πρᾶγμα παρὰ τοῦ πιστωτοῦ ἐξηγόρασε, καθὸ ἀγοραστὴς τοῦ ἰδίου πράγματος δὲν ἐνέχεται διὰ τῆς ἐκ τῆς πωλήσεως ἀγωγῆς, πάντα δὲ [τὰ δίκαια] ἀκέραια μένουσιν ὑπὲρ 1 τοῦ πιστωτοῦ. Πιθανὸν εἶνε ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις τὸν καρπὸν τῆς κρεμαμένης ἐλαίας ἐπώλησε, καὶ ἐπηρώτησε [τὸ τίμημα διὰ] δέκα λίτρας τοῦ ἐλαίου, ὅπερ ἤθελε παραχθῇ, ὥρισε τὸ τίμημα ἀπ' ἐκείνου, ὅπερ ἤθελε παραχθῇ, μέχρι δέκα λιτρῶν ἐλαίου· διὰ τοῦτο ἐὰν μόνον πέντε συνελέχθησαν, δὲν δύναται οὗτος ν' ἀπαιτήσῃ [τίμημα διὰ] περισσότερον τῶν πέντε λιτρῶν ἐλαίου, αἵτινες συνελέχθησαν, ἐδόθη παρὰ τῶν πλείστων [νομομαθῶν] ἀπάντησις.

40 *ΠΑΥΛΟΣ* Πωλῶν τις ἀγρόν, ἐν τῇ συμφωνίᾳ εἶχεν εἰπεῖ οὕτως, ὥστε ὁ ἀγοραστὴς κατὰ τὰς προσεχεῖς τριάκοντα ἡμέρας νὰ μετρήσῃ τὸν ἀγρόν, καὶ περὶ τοῦ μέτρου νὰ ἀναγγείλῃ, ἐὰν δὲ ἐντὸς τῆς προθεσμίας ταύτης μὴ ἤθε-

soluta esset: emptor intra diem mensurae quo minorem modum esse credidit renuntiavit et pecuniam pro eo accepit: postea eum fundum vendidit et cum ipse emptori suo admetiretur, multo minorem modum agri quam putaverat invenit: quaerebat, an id quod minor is esset consequi a suo venditore posset. respondit interesse, quemadmodum lex diceretur: nam si ita dictum esset, ut emptor diebus triginta proximis fundum metiatur et domino renuntiet, quanto modus agri minor sit, quo[1] post diem trigensimum renuntiasset, nihil ei profuturum: sed si ita pactum esset, ut emptor in diebus proximis fundum metiatur et de modo agri renuntiet, etsi[2] in diebus triginta renuntiasset minorem modum agri esse, quamvis multis post annis posse eum quo minor is modus agri fuisset repe-

(1) quod (Mo.)
(2) si (Mo.)

1 tere. In lege fundi aquam accessuram dixit quaerebatur, an etiam iterquae accessisset. respondit sibi videri id actum esse, et ideo iter quoque venditorem tradere oportere.

2 Qui agrum vendebat, dixit fundi iugera decem et octo esse, et quod ejus admensum erit, ad singula iugera certum pretium stipulatus erat: viginti inventa sunt: pro viginti deberi pecuniam respondit. Fundi venditor frumen-

λεν ἀναγγείλει, ἡ ὑποχρέωσις τοῦ πωλητοῦ νὰ αἴρηται· ὁ ἀγοραστὴς ἐντὸς τῆς προθεσμίας τῆς καταμετρήσεως ἀνήγγειλε πόσον ἐθεώρει ὅτι τὸ μέτρον [τοῦ ἀγροῦ] ἦτο ὀλιγώτερον [τοῦ ἀγορασθέντος], καὶ ἔλαβεν [ὀπίσω] τὰ ἀναλογοῦντα χρήματα· εἶτα ἐπώλησε τὸν ἀγρὸν τοῦτον, καὶ ἐνῷ αὐτὸς οὗτος εἰς τὸν ἀγοραστὴν κατεμέτρα, εὗρε τὸ μέτρον τοῦ ἀγροῦ πολὺ ὀλιγώτερον παρ' ὅσον εἶχε νομίσει. ἠρώτα, ἂν ἐκεῖνο, καθ' ὃ ὁ ἀγρὸς ἦτο μικρότερος, ἠδύνατο νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ πωλητοῦ αὐτοῦ. ἀπήντησεν [ὁ Ἀλφῆνος] ὅτι ἐνδιαφέρει, κατὰ τίνα τρόπον ἡ συμφωνία ἐγένετο· διότι ἐὰν ἐλέχθη οὕτως, ὥστε ὁ ἀγοραστὴς κατὰ τὰς προσεχεῖς τριάκοντα ἡμέρας νὰ μετρήσῃ τὸν ἀγρόν, καὶ ν' ἀναγγείλῃ εἰς τὸν κύριον, πόσον τὸ μέτρον τοῦ ἀγροῦ εἶνε μικρότερον,—τοῦτο δὲ μετὰ τὴν τριακοστὴν ἡμέραν ἀνήγγειλεν, οὐδόλως θέλει ὠφελήσει αὐτόν· ἀλλ' ἐὰν οὕτως ἐγένετο συμφωνία, ὥστε ὁ ἀγοραστὴς κατὰ τὰς προσεχεῖς ἡμέρας νὰ μετρήσῃ τὸν ἀγρόν, καὶ περὶ τοῦ μέτρου τοῦ ἀγροῦ ν' ἀναγγείλῃ, ἐὰν κατὰ τὰς τριάκοντα ἡμέρας ἀνήγγειλεν ὅτι τὸ μέτρον τοῦ ἀγροῦ εἶνε μικρότερον, μολαταῦτα πολλὰ βραδύτερον ἔτη δύναται οὗτος ν' ἀναζητήσῃ [τοσοῦτον], ὅσον τὸ μέτρον τοῦ ἀγροῦ ἦτο μικρότε-
1 ρον. Ἐν συμφωνίᾳ [ἀγοράσεως] ἐλέχθη ὅτι θέλει προστεθῇ εἰς τὸν ἀγρὸν ὕδωρ· ἠρωτᾶτο, ἂν καὶ δίοδος προσετέθη εἰς τὸ ὕδωρ. ἀπήντησεν ὅτι αὐτὸς νομίζει ὅτι τοῦτο ἐσκοπεῖτο, καὶ διὰ τοῦτο καὶ δίοδον πρέπει ὁ πωλητὴς νὰ
2 παραδώσῃ. Πωλῶν τις ἀγρόν, εἶπεν ὅτι εἶνε δέκα καὶ ὀκτὼ πλέθρα ἀγροῦ, καὶ δι' ἕκαστον πλέθρον ἐξ αὐτοῦ ὅπερ ἤθελε μετρηθῇ, ἐπηρώτησεν ὡρισμένον τίμημα, εὑρέθησαν δὲ εἴκοσι. διὰ τὰ εἴκοσιν ὀφείλονται τὰ χρήματα ἀπήν-
3 τησεν. Ὁ πωλητὴς ἀγροῦ συνέλεξε

la manu sata receperat: in eo fundo ex stipula seges erat enata: quaesitum est, an pacto contineretur. respondit maxime referre, quid est actum: ceterum secundum verba non esse actum[1], quod ex stipula nasceretur, non magis quam si quid[2] ex sacco saccarii cecidisset aut ex eo quod avibus ex aere cecidisset natum esset. Cum fundum quis vendiderat et omnem fructum receperat, et arundinem caeduam et silvam[3] in fructu esse respondit. Dolia, quae in fundo domini essent, accessura dixit: etiam ea, quae servus qui fundum coluerat emisset peculiaria, emptori cessura respondit. Rota quoque, per quam aqua traheretur, nihilo minus aedificii est quam situla.

41 *JULIANUS* Cum ab eo, qui fundum alii obligatum habebat, quidam sic emptum rogasset, ut esset is sibi emptus, si eum liberasset, dummodo ante kalendas Julias liberaret, quaesitum est, an utiliter agere possit ex empto in hoc, ut venditor eum liberaret. respondit: videamus, quid inter ementem et vendentem actum sit. nam si id actum est, ut omni modo intra kalendas Julias venditor fundum liberaret, ex empto erit actio, ut liberet, nec sub condicione emptio facta intellegetur, veluti si hoc modo emptor interro-

τὸν διὰ χειρὸς σπαρέντα σῖτον· ἐν τῷ ἀγρῷ τούτῳ ἐκ τῶν καλαμῶν ἀνεφύη σπορά· ἠρωτήθη, ἂν περιλαμβάνεται ἐν τῷ συμφώνῳ [τῆς πωλήσεως]· ἀπήντησεν ὅτι τὰ μαλιστα ἐνδιαφέρει, τὸ τί ἐσκοπεῖτο· ἄλλως κατὰ τὰ λεχθέντα δὲν εἶνε ἐσπαρμένον ὅ,τι ἐκ τῆς καλάμης φύεται, ἐπίσης ὡς ἐάν τι ἤθελε παραχθῆ ἐξ ἐκείνου, ὅπερ ἔπεσεν ἐκ τοῦ σάκκου βαστακτοῦ τινος, ἢ ἐξ ἐκείνου ὅπερ ἐκ τῶν ἐν τῷ ἀέρι πτηνῶν ἤθελε πέσει. Ἐάν τις ἀγρὸν ἐπώλησε καὶ ὅλον τὸν καρπὸν συνέλεξε, καὶ ὁ κάλαμος καὶ τὸ ξυλεύσιμον δάσος ἀνήκουσιν εἰς τὸν καρπὸν ἀπήντησεν. Οἱ πίθοι, οἵτινες ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ κυρίου ἤθελον εἶσθαι, συνεφωνήθη νὰ παρακολουθήσωσι [τὴν πώλησιν]· καὶ ἐκεῖνοι οὓς ὁ καλλιεργῶν τὸν ἀγρὸν δοῦλος ἤθελεν ἀγοράσει ἐκ τοῦ χρηματίου, ἀπήντησεν ὅτι θέλουσι παραχωρηθῆ εἰς τὸν ἀγοραστήν. Καὶ ὁ τροχός, δι' οὗ τὸ ὕδωρ ἀνεσύρετο, ἀνήκει εἰς τὴν οἰκοδομὴν οὐδὲν ἧττον ἢ ἡ ὑδρία.

41 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ὅτε ἀπό τινος, ὅστις ἀγρὸν ἀπέναντι ἑτέρου ἐνεχόμενον εἶχεν, ἐζήτησέ τις ν' ἀγοράσῃ οὕτως, ὥστε νὰ εἶνε ἠγορασμένος ὑπ' αὐτοῦ, ἐὰν [ἐκεῖνος] ἤθελεν ἀπαλλάξει αὐτὸν [τοῦ χρέους], ἀρκεῖ μόνον πρὸ τῶν καλανδῶν τοῦ Ἰουλίου ν' ἀπαλλάξῃ,—ἠρωτήθη, ἂν ἐπωφελῶς δύναται νὰ ἐναγάγῃ ἐκ τῆς ἀγοράσεως ἐπὶ τούτῳ, ὥστε ὁ πωλητὴς ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὸν [τὸν ἀγρόν]. ἀπήντησεν· ἂς ἴδωμεν τί μεταξὺ ἀγοράζοντος καὶ πωλοῦντος ἐσκοπεῖτο· διότι ἐὰν ἐσκοπεῖτο τοῦτο, ὥστε ἐξάπαντος ἐντὸς τῶν καλανδῶν τοῦ Ἰουλίου ν' ἀπαλλάξῃ ὁ πωλητὴς τὸν ἀγρόν, θέλει εἶσθαι ἡ ἐκ τῆς ἀγοράσεως ἀγωγή, ὥστε ν' ἀπαλλάξῃ, οὐδὲ θεωρεῖται ἡ ἀγόρασις ὑπὸ αἵρεσιν γενομένη, ὡς ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς ἐπηρώτησεν οὕτω· «θέλει

(1) satum (Mo.)
(2) ex eo quod προσθ. (Cathar.)
(3) et harundineus et silvam caeduam (Cuj.)

gaverit: «erit mihi fundus emptus «ita, ut eum intra kalendas Julias «liberes», vel «ita, ut eum intra «kalendas a Titio redimas». si vero sub condicione facta emptio est, non poterit agi, ut condicio 1 impleatur. Mensam argento coopertam mihi ignoranti pro solida vendidisti imprudens: nulla est emptio pecuniaque eo nomine data condicetur.

42 *MARCIANUS* Domini neque per se neque per procuratores suos possunt saltem criminosos servos vendere, ut cum bestiis pugnarent. et ita divi fratres rescripserunt.

43 *FLORENTINUS* Ea quae commendandi causa in venditionibus dicuntur, si palam appareant, venditorem non obligant, veluti si dicat servum speciosum, domun bene aedificatam: at si dixerit hominem litteratum vel artificem, praestare debet: nam hoc ipso 1 pluris veudit. Quaedam etiam pollicitationes venditorem non obligant, si ita in promptu res sit, ut eam emptor non ignoraverit, veluti si quis hominem luminibus effossis emat et de sanitate stipuletur: nam de cetera parte corporis potius stipulatus videtur quam de eo, in quo se ipse decipiebat. 2 Dolum malum a se abesse praestare venditor debet, qui non tantum ie eo est, qui fallendi causa obscure loquitur, sed etiam qui insidiose obscure dissimulat.

(1) διαγρ. (Brencm.)

44 *MARCIANUS* Si duos quis servos emerit pariter uno pretio,

εἶσθαι ὑπ' ἐμοῦ ὁ ἀγρὸς ἠγορασμένος οὕτως, ὥστε ν' ἀπαλλάξῃς αὐτὸν ἐντὸς τῶν καλανδῶν τοῦ Ἰουλίου,» ἢ «οὕτως ὥστε νὰ ἐξαγοράσῃς αὐτὸν παρὰ τοῦ Τιτίου ἐντὸς τῶν καλανδῶν.» ἂν ὅμως ἡ ἀγόρασις ἐγένετο ὑπὸ αἵρεσιν, δὲν θέλει δυνηθῇ νὰ ἐναγάγῃ, ὥστε νὰ πληρ 1 ωθῇ ἡ αἵρεσις. Τράπεζαν ὑπ' ἀργύρου κεκαλυμμένην ἀντὶ ὁλαργύρου εἰς ἐμὲ ἀγνοοῦντα ἐπώλησας ἐξ ἀγνοίας· οὐδόλως ὑπάρχει ἀγόρασις, τὰ δὲ ἐκ τούτου δοθέντα χρήματα δύνανται ν' ἀπαιτηθῶσι.

42 *ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ* Οἱ κύριοι οὔτε ἀπ' εὐθείας οὔτε διὰ πληρεξουσίων των δύνανται βεβαίως ἐγκληματικοὺς δούλους νὰ πωλήσωσιν, ὥστε μετὰ τῶν θηρίων νὰ παλαίσωσιν. οὕτω δὲ καὶ οἱ αὐτοκράτορες ἀδελφοὶ ἀντεπέστειλαν.

43 *ΦΛΩΡΕΝΤΙΝΟΣ* Ὅσα πρὸς ἔπαινον κατὰ τὰς πωλήσεις λέγονται, ἐὰν μὲν εὐχερῶς φαίνωνται, δὲν ὑποχρεοῦσι τὸν πωλητήν, ὡς ἐὰν λέγῃ ὅτι ὁ δοῦλος εἶνε εὐειδής, ὁ οἶκος καλῶς ᾠκοδομημένος. ἂν ὅμως εἶπεν ὅτι ὁ δοῦλος εἶνε ἐγγράμματος ἢ τεχνίτης, δέον νὰ ἐνέχηται· διότι δι' αὐτὸ τοῦτο ἀντὶ 1 περισσοτέρου πωλεῖ. Καὶ ἐπαγγελίαι δέ τινες δὲν ὑποχρεοῦσι τὸν πωλητήν, ἐὰν τὸ πρᾶγμα εἶνε τοσοῦτον πρόχειρον, ὥστε ὁ ἀγοραστὴς δὲν ἠγνόει αὐτό, ὡς ἐάν τις ἀγοράζῃ δοῦλον μετὰ ἐξηγμένων ὀφθαλμῶν, καὶ ἐπερωτᾷ περὶ τῆς ὑγείας του. διότι μᾶλλον περὶ τοῦ λοιποῦ μέρους τοῦ σώματος θεωρεῖται ὅτι ἐπηρώτησε, παρὰ περὶ ἐκείνου, ὡς πρὸς 2 τὸ ὑποῖον αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξηπάτα. Ὁ πωλητὴς ὀφείλει νὰ δείξῃ ἑαυτὸν ἀμέτοχον δόλου, ὅστις οὐχὶ μόνον ἐν ἐκείνῳ ὑπάρχει, ὅστις πρὸς ἐξαπάτησιν σκοτεινῶς ὁμιλεῖ, ἀλλὰ καὶ ὅστις ἐπιβούλως προσποιεῖται.

44 *ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις δύω δούλους ἠγόρασεν ὁμοῦ ἀνθ' ἑνὸς τιμήμα-

quorum alter ante venditionem mortuus est, neque in vivo constat emptio.

45 *IDEM* Labeo libro posteriorum scribit, si vestimenta interpola quis pro novis emerit, Trebatio placere ita emptori praestandum quod interest, si ignorans interpola emerit. quam sententiam et Pomponius probat, in qua et Julianus est, qui ait, si quidem ignorabat venditor, ipsius rei nomine teneri, si sciebat, etiam damni quod ex eo contingit: quemadmodum si vas[1] aurichalcum pro auro vendidisset ignorans tenetur, ut aurum quod vendidit praestet.

46 *IDEM* Non licet ex officio, quod administrat quis, emere quid vel per se vel per aliam personam: alioquin non tantum rem amittit, sed et in quadruplum convenitur secundum constitutionem Severi et Antonini: et hoc ad procuratorem quoque Caesaris pertinet. sed hoc ita se habet, nisi specialiter quibusdam hoc concessum est.

47 *ULPIANUS* Si aquae ductus debeatur praedio, et ius aquae transit ad emptorem, etiamsi nihil dictum sit, sicut et ipsae fistulae, per quas aqua ducitur,

48 *PAULUS* licet extra aedes sint:

49 *ULPIANUS* et quamquam ius aquae non sequatur, quod amissum est, attamen fistulae et canales dum sibi sequuntur[2], quasi pars aedium ad emptorem perveniunt. et ita Pomponius libro decimo putat.

(1) διαγρ. (Mo.) —(2) ibi relinquuntur (Mo.)

τος, τούτων δ' ὁ εἰς πρὸ τῆς πωλήσεως ἀπέθανεν, οὔτε ὡς πρὸς τὸν ζῶντα ὑπάρχει ἀγόρασις.

45 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ Λαβέων ἐν βιβλίῳ τῶν μεταγενεστέρων γράφει, ἐὰν ἐνδύματα ἐπισκευαστὰ ἀντὶ νέων ἠγόρασέ τις, ὁ Τρεβάτιος φρονεῖ ὅτι τότε πρέπει νὰ παρέχηται εἰς τὸν ἀγοραστὴν τὸ διαφέρον, ἐὰν ἀγνοῶν ἠγόρασεν ἐπισκευαστά. ταύτην δὲ τὴν γνώμην καὶ ὁ Πομπώνιος ἐπιδοκιμάζει, ἣν καὶ ὁ Ἰουλιανὸς ἔχει, ὅστις λέγει ὅτι, ἂν μὲν ἠγνόει ὁ πωλητής, λόγῳ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἐνέχεται, ἐὰν δ' ἐγίνωσκε, καὶ διὰ τὴν ζημίαν, ἥτις ἐξ αὐτοῦ ἐπῆλθεν· ὡς ἐὰν ὀρείχαλκον ἀντὶ χρυσοῦ εἶχε πωλήσει ἀγνοῶν, ἐνέχεται· ὥστε τὸν χρυσόν, ὃν ἐπώλησε, νὰ παράσχῃ.

46 *Ο ΑΥΤΟΣ* Δὲν ἐπιτρέπεται δ' ἐκ τῆς λειτουργίας, ἣν τις διαχειρίζεται, ν' ἀγοράσῃ τι εἴτε δι' ἑαυτὸν εἴτε δι' ἕτερον πρόσωπον· ἄλλως ὄχι μόνον τὸ πρᾶγμα ἀποβάλλει, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τετραπλοῦν ἐνάγεται, κατὰ διάταξιν τοῦ Σεβήρου καὶ Ἀντωνίνου· τοῦτο δὲ καὶ εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν ἐπίτροπον ἀποβλέπει. ἀλλὰ τοῦτο ἔχει οὕτως, ἐὰν μὴ εἰδικῶς ἐπετράπη τὸ ἐναντίον εἴς τινας.

47 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ὑδραγωγεῖον ὀφείληται εἰς κτῆμα, καὶ τὸ τοῦ ὕδατος δικαίωμα μεταβαίνει εἰς τὸν ἀγοραστήν, καὶ ἂν μηδὲν ἐλέχθη, ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ σωλῆνες, δι' ὧν τὸ ὕδωρ φέρεται,

48 *ΠΑΥΛΟΣ* καίτοι ἐκτὸς τῆς οἰκίας εἶνε·

49 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* καίτοι δὲ τὸ τοῦ ὕδατος δικαίωμα δὲν παρακολουθεῖ, διότι ἀπωλέσθη, ὅμως οἱ σωλῆνες καὶ ὀχετοὶ ἐφ' ὅσον ἐκεῖ καταλείπωνται, ὡς μέρος τῆς οἰκίας περιέρχονται εἰς τὸν ἀγοραστήν. οὕτω δ' ὁ Πομπώνιος ἐν βιβλ. ι' φρονεῖ.

50 *IDEM* Labeo scribit, si mihi bibliothecam ita vendideris, si decuriones Campani locum mihi vendidissent, in quo eam ponerem, et per me stet, quo minus id a Campanis impetrem, non esse dubitandum, quin praescriptis verbis agi possit. ego etiam ex vendito agi posse puto quasi impleta condicione, cum per emptorem stet, quo minus impleatur.

50 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ Λαβέων γράφει, ἐάν μοι ἐπώλησας βιβλιοθήκην οὕτως, ἐὰν οἱ Καμπανοὶ βουλευταὶ ἤθελόν μοι πωλήσει τόπον, ἐν ᾧ νὰ ἐγείρω αὐτήν, ἐξ ἐμοῦ δὲ προέρχεται, νὰ μὴ ἀποκτήσω ἐκεῖνον παρὰ τῶν Καμπανῶν, δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία ὅτι δύναται ἡ τῶν προγεγραμμένων ῥημάτων ἀγωγὴ νὰ ἐγερθῇ. ἐγὼ δὲ φρονῶ ὅτι καὶ ἡ ἐκ τῆς πωλήσεως ἀγωγὴ δύναται νὰ ἐγερθῇ, ὡσεὶ ἐπληρώθη ἡ αἵρετις, ἀφοῦ ἐκ τοῦ ἀγοραστοῦ προέρχεται ἡ μὴ πλήρωσις.

51 *PAULUS* Litora, quae fundo vendito coniuncta sunt, in modum non computantur, quia nullius sunt, sed iure gentium omnibus vacant: nec viae publicae aut loca religiosa vel sacra. itaque ut proficiant venditori, caveri solet, ut viae, item litora et loca publica in modum cedant.

51 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἀκταί, αἵτινες μετὰ τοῦ πωληθέντος ἀγροῦ συνέχονται, ἐν τῷ μέτρῳ δὲν συνυπολογίζονται, καθόσον εἰς οὐδένα ἀνήκουσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸ δίκαιον τῶν ἀνθρώπων εἰς πάντας εἶνε ἐλεύθεραι· οὔτε αἱ δημόσιαι ὁδοί, ἢ οἱ ὅσιοι τόποι ἢ τὰ ἱερά. ὅθεν ἵνα παράσχωσιν ὠφέλειαν εἰς τὸν πωλητήν, συνήθως ὁρίζεται, ὥστε αἱ ὁδοί, ὡσαύτως αἱ ἀκταὶ καὶ οἱ δημόσιοι τόποι νὰ περιλαμβάνωνται ἐν τῷ μέτρῳ [τοῦ ἀγροῦ].

52 *IDEM* Senatus censuit, ne quis domum villamve diruueret, quo plus sibi adquireretur neve quis negotiandi causa eorum quid emeret venderetve: poena in eum, qui adversus senatus consultum fecisset, constituta est, ut duplum ejus quanti emisset in aerarium inferre cogeretur, in eum vero, qui vendidisset, ut irrita fieret venditio. plane si mihi pretium solveris, cum tu duplum aerario debeas, repetes a me: quod a mea parte irrita facta est venditio. nec solum huic senatus consulto locus erit, si quis suam villam vel domum, sed et si alienam vendiderit.

52 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἡ σύγκλητος ὥρισε νὰ μὴ καταλύῃ τις οἰκίαν ἢ ἔπαυλιν, ἵνα περισσότερον ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀπολαύσῃ, μηδὲ νὰ ἀγοράζῃ ἢ πωλῇ τι ἐξ ἐκείνων λόγῳ ἐμπορίου. κατ' ἐκείνου δέ, ὅστις ἐναντίον τοῦ συγκλητικοῦ δόγματος ἤθελε πράξει, ὡρίσθη ποινή, ὥστε τὸ διπλοῦν ἐκείνου, ἀνθ' οὗ ἠγόρασε ν' ἀναγκάζηται νὰ καταβάλλῃ εἰς τὸ δημόσιον, κατ' ἐκείνου ὅμως, ὅστις ἐπώλησε, νὰ εἶνε ἡ πώλησις ἄκυρος· βεβαίως ἐάν μοι κατέβαλες τὸ τίμημα, ἐπειδὴ τὸ διπλοῦν εἰς τὸ δημόσιον ὀφείλεις, δύνασαι ν' ἀναζητήσῃς ἀπ' ἐμοῦ, καθόσον ὡς πρὸς ἐμὲ ἄκυρος ἐγένετο ἡ πώλησις· τὸ συγκλητικὸν δὲ τοῦτο δόγμα θέλει λάβει χώραν οὐ μόνον ἐάν τις ἰδίαν ἔπαυλιν ἢ οἰκίαν ἤθελε πωλήσει, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀλλοτρίαν.

53 *GAIUS* Ut res emptoris fiat, nihil interest, utrum solutum sit pretium an eo nomine fideiussor datus sit. quod autem de fideiussore diximus, plenius acceptum est, qualibet ratione si venditori de pretio satisfactum est, veluti expromissore aut pignore dato.[1] proinde sit, ac si pretium solutum esset.

54 *PAULUS* Res bona fide vendita propter minimam causam inempta fieri non debet.

55 *IDEM* Nuda et imaginaria venditio pro non facta est et ideo nec alienatio ejus rei intellegitur.

56 *IDEM* Si quis sub hoc pacto vendiderit ancillam, ne prostituatur et, si contra factum esset, uti liceret ei abducere, etsi per plures emptores mancipium cucurrerit, ei qui primo vendit abducendi potestas fit.

57 *PAULUS* Domum emi, cum eam et ego et venditor combustam ignoraremus. Nerva Sabinus Cassius nihil venisse, quamvis area maneat, pecuniamque solutam condici posse aiunt. sed si pars domus maneret, Neratius ait hac quaestione multum interesse, quanta pars domus incendio consumpta[2] permaneat, ut, si quidem amplior domus pars exusta est, non compellatur emptor perficere emptionem, sed etiam quod forte solutum ab eo est repetet: sin vero vel dimidia pars vel minor quam dimidia exusta fuerit, tunc coartandus est emptor venditionem adimplere

(1) ut προσθ. (Hal.)
(2) sit, quanta προσθ. (Mo.)

53 *ΓΑΪΟΣ* Ἵνα τὸ πρᾶγμα γείνῃ τοῦ ἀγοραστοῦ, οὐδόλως ἐνδιαφέρει ἂν κατεβλήθη τὸ τίμημα ἢ ἐγγυητὴς περὶ τούτου ἐδόθη. ὅ,τι δὲ περὶ ἐγγυητοῦ εἴπομεν, ἐν εὐρείᾳ σημασίᾳ εἶνε δεκτόν, ἐὰν δηλ. καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἱκανοποιήθη ὡς πρὸς τὸ τίμημα ὁ πωλητής, λ. χ. δοθέντος προσορισθέντος ἢ ἐνεχύρου, ὥστε οὕτω νὰ εἶνε, ὡς ἐὰν τὸ τίμημα εἶχε καταβληθῇ.

54 *ΠΑΥΛΟΣ* Πράγματα καλῇ τῇ πίστει πωληθέντα, δι' ἐλαχίστην αἰτίαν δὲν πρέπει νὰ γίνωνται ἀναγόραστα.

55 *Ο ΑΥΤΟΣ* Γυμνὴ καὶ εἰκονικὴ πώλησις εἶνε ἀντὶ μὴ γενομένης, καὶ διὰ τοῦτο οὐδ' ἀπαλλοτρίωσις τοῦ τοιούτου πράγματος εἶνε νοητή.

56 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐάν τις ἐπώλησε δούλην ὑπὸ τὴν συμφωνίαν νὰ μὴ προστηθῇ, ἐὰν δ' ἤθελεν πραχθῇ τοὐναντίον, νὰ ἐπιτρέπηται εἰς αὐτὸν νὰ τὴν ἀπάγῃ, καὶ ἂν διὰ πολλῶν ἀγοραστῶν τὸ ἀνδράποδον διῆλθεν, ὁ κατὰ πρῶτον πωλήσας ἔχει τὸ τῆς ἀπαγωγῆς δικαίωμα.

57 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἠγόρασα οἶκον, ἐνῷ καὶ ἐγὼ καὶ ὁ πωλητὴς ἠγνοοῦμεν ὅτι οὗτος κατεκάει· ὁ Νέρβας Σαβῖνος [καὶ] Κάσσιος λέγουσιν ὅτι οὐδὲν ἐπωλήθη, καίτοι τὸ οἰκόπεδον μένει, τὰ δὲ καταβληθέντα χρήματα δύνανται νὰ ἀπαιτηθῶσιν. ἀλλ' ἐὰν μέρος τοῦ οἴκου μένῃ, ὁ Νεράτιος λέγει ὅτι ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο πολὺ ἐνδιαφέρει, πόσον μέρος τοῦ οἴκου ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς κατεστράφη, πόσον δὲ μένει, ὥστε, ἂν μὲν τὸ μεγαλείτερον τῆς οἰκίας μέρος κατεστράφη, νὰ μὴ ἀναγκάζηται ὁ ἀγοραστὴς νὰ ἐκτελῇ τὴν ἀγόρασιν, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι τυχὸν κατεβλήθη παρ' αὐτοῦ ν' ἀναζητῇ· ἂν ὅμως εἴτε τὸ ἥμισυ μέρος εἴτε ὀλιγώτερον τοῦ ἡμίσεως κατεστράφη, τότε δέον ν' ἀναγκάζηται ὁ ἀγοραστὴς νὰ ἐκπληροῖ τὴν πώλησιν

aestimatione viri boni arbitratu habita, ut, quod ex pretio propter incendium decrescere fuerit inventum, ab huius praestatione li-

1 beretur. Sin autem venditor quidem sciebat domum esse exustam, emptor autem ignorabat, nullam[1] venditionem stare, si tota domus ante venditionem exusta sit: si vero quantacumque pars aedificii remaneat, et stare venditionem et venditorem emptori quod 2 interest restituere. Simili quoque modo ex diverso tractari oportet, ubi emptor quidem sciebat, venditor autem ignorabat: et hic enim oportet et venditionem stare et omne pretium ab emptore venditori, si non depensum est, solvi vel si solutum sit, non repeti

3 Quod si uterque sciebat et emptor et venditor domum esse exustam totam vel ex parte, nihil actum fuisse dolo inter utramque partem compensando et judicio, quod ex bona fide descendit, dolo ex utraque parte veniente stare non concedente.

58 *PAPINIANUS* Arboribus quoque vento deiectis vel absumptis igne dictum est emptionem fundi non videri esse contractam, si contemplatione illarum arborum, veluti oliveti, fundus comparabatur, sive sciente sive ignorante venditore: sive autem emptor sciebat vel ignorabat vel uterque eorum, haec optinent, quae in superioribus casibus pro aedibus dicta sunt.

(1) nulomodo (Mo.)

59 *CELSUS* Cum venderes fun-

γινομένης διατιμήσεως κατὰ τὴν κρίσιν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, ὥστε, ὅσον ἐκ τοῦ τιμήματος ἤθελεν εὑρεθῆ [ὁ οἶκος] ὅτι ἕνεκα τῆς πυρκαϊᾶς ἐξέπεσεν, ἀπὸ τῆς παροχῆς τούτου ν' ἀπαλλάσσηται [ὁ 1 ἀγοραστής]. Ἂν ὅμως ὁ μὲν πωλητὴς ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ οἶκος κατεστράφη, ὁ δ' ἀγοραστὴς ἠγνόει, οὐδαμῶς ὑφίσταται πώλησις, ἐὰν ὁλόκληρος ὁ οἶκος πρὸ τῆς πωλήσεως κατεστράφη· ἂν ὅμως ὁσονδήποτε μέρος τῆς οἰκοδομῆς μένῃ, καὶ ἡ πώλησις ὑφίσταται καὶ ὁ πωλητὴς ἀποδίδει εἰς τὸν ἀγοραστὴν 2 τὸ διαφέρον. Ὡσαύτως καθ' ὅμοιον τρόπον πρέπει νὰ γίνηται καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντιθέτου, ἐὰν δηλ. ὁ μὲν ἀγοραστὴς ἐγίνωσκεν, ὁ δὲ πωλητὴς ἠγνόει· διότι καὶ ἐνταῦθα πρέπει καὶ ἡ πώλησις νὰ ὑφίσταται, καὶ ὅλον τὸ τίμημα ἀπὸ τὸν ἀγοραστὴν εἰς τὸν πωλητήν, ἐὰν μὴ κατεβλήθη, νὰ καταβάλληται, ἐὰν κατεβλήθη νὰ μὴ ἀναζητῆται. 3 Ἂν ὅμως ἑκάτερος ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ ἀγοραστὴς καὶ ὁ πωλητὴς ὅτι ὁ οἶκος ἦτο κατεστραμμένος ὁλόκληρος ἢ ἐν μέρει, οὐδὲν ἐγένετο καθόσον σημειοῦται ὁ δόλος μεταξὺ ἑκατέρου μέρους· ἡ δὲ ἀγωγή, ἥτις ἐκ τῆς καλῆς πίστεως πηγάζει, δὲν ἐπιτρέπει νὰ ὑφίστανται [ἡ δικαιοπραξία] ὑπαρχόντος δόλου ἐξ ἑκατέρου μέρους.

58 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ὡσαύτως ἂν δένδρα ὑπὸ τοῦ ἀνέμου κατερρίφησαν ἢ ὑπὸ πυρὸς κατεκάησαν ἐλέχθη ὅτι ἡ ἀγόρασις ἀγροῦ δὲν θεωρεῖται ὅτι συνήφθη, ἐὰν ἕνεκα τῶν δένδρων κείνων λ. χ. ἐλαιῶνος, ὁ ἀγρὸς ἀγοράζηται εἴτε γινώσκοντος [τὴν καταστροφὴν] εἴτε ἀγνοοῦντος τοῦ πωλητοῦ· εἴτε δ' ὁ ἀγοραστὴς ἐγίνωσκεν εἴτε ἠγνόει, εἴτε ἑκάτερος αὐτῶν, ἰσχύουσιν ἐκεῖνα, ἅτινα ἐπὶ τῶν προηγουμένων περιπτώσεων περὶ οἴκων ἐλέχθησαν.

59 *ΚΕΛΣΟΣ* Ἐνῶ ἐπώλεις ἀγρόν

cum, non dixisti «ita ut optimus maximusque»: verum est, quod Quinto Mucio placebat, non liberum, sed qualis esset, fundum praestari oportere. idem et in urbanis praediis dicendum est.

60 *MARCELLUS* Comprehensum erat lege venditionis dolia sexaginta emptori accessura: cum essent centum, in venditoris fore potestate responsum est quae vellet dare.

61 *IDEM* Existimo posse me id quod meum est sub condicione emere quia forte speratur meum esse desinere.

62 *MODESTINUS* Qui officii causa in provincia agit vel militat, praedia comparare in eadem provincia non potest, praeterquam si paterna ejus a fisco distrahantur. Qui nesciens loca sacra vel religiosa vel publica pro privatis comparavit, licet emptio non teneat, ex empto tamen adversus venditorem experietur, ut consequatur quod interfuit ejus, ne decipiretur. Res in aversione empta, si non dolo venditoris factum sit, ad periculum emptoris pertinebit, etiamsi res adsignata non sit.

63 *IAVOLENUS* Cum servo dominus rem vendere certae personae iusserit, si alii vendidisset, quam cui iussus erat, venditio non valet: idem juris in libera persona est: cum perfici venditio non potuit in ejus persona, cui dominus venire eam noluit. Demonstratione fundi facta fines nomi-

δὲν εἶπες· «ἐν ἀρίστῃ καὶ ἐξαιρέτῳ καταστάσει» εἶνε ὀρθόν, ὅ,τι ὁ Κόϊντος Μούκιος ἐφρόνει, ὅτι δηλ. οὐχὶ ἐλεύθερος [βαρῶν] ἀλλ' ὁποῖος ἤθελεν εἶσθαι, πρέπει νὰ παρέχηται ὁ ἀγρός· τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ ἀστικῶν κτημάτων δέον νὰ λεχθῇ.

60 *ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ* Περιελήφθη ἐν τῇ συμφωνίᾳ πωλήσεως ὅτι ἑξήκοντα πίθοι θέλουσι παρακολουθήσει ὑπὲρ τοῦ ἀγοραστοῦ· ἐὰν ἤθελον εἶσθαι ἑκατόν, ἐδόθη ἀπάντησις ὅτι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ πωλητοῦ ἀπόκειται, τίνα θὰ ἤθελε νὰ δώσῃ.

61 *Ο ΑΥΤΟΣ* Φρονῶ ὅτι δύναμαι ὅ,τι εἶνε ἰδικόν μου ὑπὸ αἵρεσιν ν' ἀγοράσω, διότι τυχὸν προσδοκᾶται ὅτι θὰ παύσῃ νὰ εἶνε ἰδικόν μου.

62 *ΜΟΔΕΣΤΙΝΟΣ* Ὅστις λόγῳ λειτουργήματος ἐν ἐπαρχίᾳ διάγει, ἢ στρατεύει, δὲν δύναται ν' ἀγοράσῃ κτήματα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ, ἐκτὸς ἐὰν πατρικὰ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ δημοσίου ἐκποιῶνται. Ὅστις ἀγνοῶν τόπους ἱεροὺς ἢ ὁσίους ἢ δημοσίους ἀντὶ ἰδιωτικῶν ἠγόρασε, καίτοι ἡ ἀγόρασις δὲν ἰσχύει, ἐκ τῆς ἀγοράσεως ὅμως ἐναντίον τοῦ πωλητοῦ δύναται νὰ ἐναγάγῃ, ὥστε νὰ ἐπιτύχῃ ὅ,τι τὸν ἐνδιέφερε νὰ μὴ ἐξηπατᾶτο. Πράγματος ὁλοσχερῶς ἀγορασθέντος, ἐὰν οὐχὶ ἐκ δόλου τοῦ πωλητοῦ ἐγένετο, ὁ κίνδυνος ἀνήκει εἰς τὸν ἀγοραστήν, καὶ ἂν τὸ πρᾶγμα δὲν παρεδόθη.

63 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ὅτε ὁ κύριος διέταξε τὸν δοῦλον νὰ πωλήσῃ πρᾶγμα εἰς ὡρισμένον πρόσωπον, ἐὰν εἰς ἕτερον ἐπώλησε, παρ' εἰς ὃν εἶχε διαταχθῇ, ἡ πώλησις δὲν ἰσχύει· τὸ αὐτὸ ἰσχύει ἐπὶ ἐλευθέρου προσώπου· καθόσον δὲν ἠδύνατο ἡ πώλησις νὰ καταρτισθῇ ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον ἐκείνου, εἰς ὃν ὁ κύριος δὲν ἠθέλησε νὰ πωληθῇ τοῦτο. Ἐὰν ἐγένετο ἡ ὑπόδειξις τοῦ ἀγροῦ, εἶνε περιτ-

nari supervacuum est: si nominentur, etiam ipsum venditorem nominare oportet, si forte alium agrum confinem possidet.

64 *IDEM* Fundus ille est mihi et Titio emptus: quaero, utrum in partem an in totum venditio consistat an nihil actum sit. respondi personam Titii supervacuo accipiendam puto ideoque totius fundi emptionem ad me pertinere.

65 *IDEM* Convenit mihi tecum, ut certum numerum tegularum mihi dares certo pretio quod ut[1] faceres: utrum emptio sit an locatio? respondit, si ex meo fundo tegulas tibi factas, ut darem convenit, emptionem puto esse, non conductionem: totiens enim conductio alicuius rei est, quotiens materia, in qua aliquid praestatur, in eodem statu ejusdem manet: quotiens vero et immutatur et alienatur, emptio magis quam locatio intellegi debet.

66 *POMPONIUS* In vendendo fundo quaedam etiam si non dicantur, praestanda sunt, veluti ne fundus evincatur aut usus fructus ejus, quaedam ita demum, si dicta sint, veluti viam iter actum aquae ductum praestatu iri: idem et in servitutibus urbanorum praedio-
/ rum. Si cum[2] servitus venditis praediis deberetur nec commemoraverit venditor, sed sciens esse reticuerit et ob id per ignorantiam rei emptor non utendo per statutum tempus eam servitutem amiserit, quidam recte putant ven-

(1) quas tu
(2) qua (Mo.)

τὸν νὰ ὀνομασθῶσι τὰ ὅρια· ἐὰν δ' ὀνομάζωνται, καὶ αὐτὸς ὁ πωλητὴς δέον νὰ ὀνομάσῃ, ἐὰν τυχὸν νέμηται ἕτερον ἀγρὸν συνορεύοντα.

64 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος ἠγοράσθη [ὑπ' ἐμοῦ] δι' ἐμὲ καὶ τὸν Τίτιον· ἐρωτᾶται, ἆρά γε ἐν μέρει ἢ καθ' ὁλοκληρίαν ἡ πώλησις συνίσταται, ἢ οὐδὲν ἐγένετο; ἀπήντησα ὅτι τὸ πρόσωπον τοῦ Τιτίου δέον νὰ θεωρηθῇ περιττόν, φρονῶ, καὶ διὰ τοῦτο ὁλοκλήρου τοῦ ἀγροῦ ἡ ἀγόρασις εἰς ἐμὲ ἀποβλέπει.

65 *Ο ΑΥΤΟΣ* Συνεφωνήθη μεταξὺ ἐμοῦ καὶ σοῦ, νὰ μοὶ δώσῃς ἀντὶ ὡρισμένου τιμήματος ὡρισμένον ἀριθμὸν κεράμων, ἃς σὺ ἤθελες ποιήσει· ἆρά γε ἀγόρασις εἶνε ἢ ἐκμίσθωσις; ἀπήντησεν· ἂν μὲν συνεφωνήθη νὰ δώσω κεράμους ἐκ τοῦ ἀγροῦ μου δι' ἐσὲ γενομένας, εἶνε, φρονῶ, ἀγόρασις οὐχὶ μίσθωσις· διότι τότε ὑπάρχει μίσθωσις πράγματος τινός, ὁσάκις ἡ ὕλη, ἐξ ἧς τι παρέχεται, ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει τοῦ αὐτοῦ μένει. ὁσάκις ὅμως καὶ μεταβάλλεται καὶ ἀπαλλοτριοῦται, δέον ἀγόρασις μᾶλλον παρὰ ἐκμίσθωσις νὰ θεωρῆται.

66 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐπὶ πωλήσεως ἀγροῦ τινα μὲν καὶ ἂν μὴ λέγωνται, δέον νὰ παρέχωνται, λ. χ. νὰ μὴ ἐκνικηθῇ ὁ ἀγρὸς ἢ ἡ χρησικαρπία αὐτοῦ, τινὰ δὲ τότε μόνον, ἐὰν ἐλέχθησαν, λ. χ. ὅτι θέλει παρασχεθῇ ὁδὸς [πλατεῖα], δίοδος, ἔλασις, ὑδραγωγεῖον. τὸ αὐτὸ καὶ ὡς πρὸς τὰς δουλείας ἀστι-
/ κῶν κτημάτων. Ἐάν τις δουλεία εἰς πωληθέντα κτήματα ὠφείλετο, δὲν ἐποίησε δὲ μνείαν ὁ πωλητής, ἀλλὰ γινώσκων ὅτι ὑπάρχει ἀπέκρυψε, καὶ διὰ τοῦτο ἐξ ἀγνοίας τοῦ πράγματος ὁ ἀγοραστὴς μὴ ποιήσας χρῆσιν κατὰ τὸν ὡρισμένον [πρὸς ἀπώλειαν τῶν δουλειῶν] χρόνον, ἀπώλεσε τὴν δουλείαν ἐκείνην, ὀρθῶς φρονοῦσί τινες ὅτι ὁ πω-

ditorem teneri ex empto ob dolum. 2 Quintus Mucius scribit,[1] qui scripsit «ruta caesa quaeque ae-«dium fundive non sunt», bis idem scriptum: nam ruta caesa ea sunt quae neque aedium neque fundi sunt.

(1) si προσθ. (Mo.)

67 *IDEM* Alienatio cum fit, cum sua causa dominium ad alium transferimus, quae esset futura, si apud nos ea res mansisset, idque toto jure civili ita se habet, praeterquam si aliquid nominatim sit constitutum.

68 *PROCULUS* Si, cum fundum venderes, in lege dixisses, quod mercedis nomine a conductore exegisses. id emptori accessurum esse, existimo te in exigendo non solum bonam fidem, sed etiam diligentiam praestare debere, id est non solum ut a te dolus malus ab-

1 sit, sed etiam ut culpa. Fere aliqui[2] solent haec verba adicere: «dolus malus a venditore aberit», qui etiam si adiectum non est, 2 abesse debet. Nec videtur abesse, si per eum factum est aut fiet, quo minus fundum emptor possideat. erit ergo ex empto actio, non ut venditor vacuam possessionem tradat, cum multis modis accidere poterit, ne tradere possit, sed ut, si quid dolo malo fecit aut facit, dolus malus ejus aestimaretur.

69 *IDEM* Rutilia Polla emit lacum Sabatenem Angularium et

(1) nehuiquam (Mo.)

λητὴς ἐνέχεται ἐκ τῆς ἀγοράσεως διὰ 2 τὸν δόλον. Ὁ Κόϊντος Μούκιος γράφει, ἐάν τις ἔγραψεν [ἐν συμβολαίῳ πωλήσεως], «τὰ ἐξωρυγμένα, κεκομμένα καὶ ὅσα δὲν εἶνε τῆς οἰκίας ἢ τοῦ ἀγροῦ» δὶς τὸ αὐτὸ ἐγράφη· διότι ἐξωρυγμένα, κεκομμένα εἶνε ἐκεῖνα, ἅτινα οὔτε εἰς τὴν οἰκίαν οὔτε εἰς τὸν ἀγρὸν ἀνήκουσιν.

67 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅταν γίνηται ἀπαλλοτρίωσις, μεταφέρομεν εἰς ἕτερον τὴν κυριότητα μετὰ τῶν παρακολουθημάτων αὐτῆς, ἅτινα θὰ ὑπῆρχον, ἐὰν παρ' ἡμῖν τὸ πρᾶγμα εἶχε μείνει· τοῦτο δὲ ἐν ὅλῳ τῷ ἀστικῷ δικαίῳ οὕτως ἔχει, ἐκτὸς ἂν [ἕτερόν] τι εἰδικῶς ὡρίσθη.

68 *ΠΡΟΚΟΥΛΟΣ* Ἐάν, ἐνῷ ἐπώλεις ἀγρόν, ἐν τῇ συμφωνίᾳ εἶχες εἰπεῖ, ὅτι θέλει προσαυξήσει ὑπὲρ τοῦ ἀγοραστοῦ, ὅ,τι λόγῳ μισθώματος παρὰ τοῦ μισθωτοῦ ἤθελες εἰσπράξει, φρονῶ ὅτι σὺ ἐν τῇ εἰσπράξει οὐχὶ μόνον καλὴν πίστιν, ἀλλὰ καὶ ἐπιμέλειαν ὀφείλεις νὰ ἐπιδείξῃς, ὥστε δηλ. ὄχι μόνον δόλος πονηρὸς νὰ λείπῃ ἀπὸ σοῦ, ἀλλὰ καὶ 1 πταῖσμα. Γενικῶς εἰς μάτην συνειθίζεται ἡ προσθήκη τῶν ἑξῆς λέξεων· «δόλος πονηρὸς θέλει λείπει ἀπὸ τοῦ «πωλητοῦ», καθόσον καὶ ἂν μὴ 2 προσετέθη, δέον νὰ λείπῃ. Δὲν θεωρεῖται δ' ὅτι λείπει, ἐὰν δι' ἐκείνου ἐγένετο ἢ γίνηται, ὥστε νὰ μὴ νέμηται ὁ ἀγοραστὴς τὸν ἀγρόν. θέλει εἶσθαι λοιπὸν ἡ ἐκ τῆς ἀγοράσεως ἀγωγή, οὐχὶ ἵνα ὁ πωλητὴς παραδώσῃ σχολάζουσαν νομήν, καθόσον κατὰ πολλοὺς τρόπους δυνατὸν νὰ συμβῇ, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ παραδώσῃ, ἀλλ' ἵνα ἐάν τι ἐκ δόλου πονηροῦ ἐποίησεν ἢ ποιῇ, ὁ πονηρὸς αὐτοῦ δόλος διατιμᾶται.

69 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἡ Ρουτιλία Πόλλα ἠγόρασε τὴν Σαβατινὴν Γωνιαίαν λίμνην, καὶ περὶ τὴν λίμνην ταύτην πό-

circa eum lacum pedes decem: quaero, numquid et[1] decem pedes, qui tunc accesserunt, sub aqua sint, quia lacus crevit, an proximi pedes decem ab aqua Rutiliae Pollae juris sint. Proculus respondit: ego existimo eatenus lacum, quem emit Rutilia Polla, venisse, quatenus tunc fuit, et circa eum decem pedes qui tunc fuerunt, nec ob eam rem, quod lacus postea crevit, latius eum possidere debet quam emit.

70 *LICINNIUS RUFINUS* Liberi hominis emptionem contrahi posse plerique existimaverunt, si modo inter ignorantes id fiat. quod idem placet etiam, si venditor sciat, emptor autem ignoret. quod si emptor sciens liberum esse emerit, nulla emptio contrahitur.

71 *PAPIRIUS JUSTUS* Imperatores Antoninus et Verus Augusti Sextio Vero in haec verba rescripserunt: «quibus mensuris aut pre«tiis negotiatores vina compara«rent, in contrahentium potestate «esse: neque enim quisquam co«gitur vendere, si aut pretium aut «mensura displiceat, praesertim «si nihil contra consuetudinem re«gionis fiat».

72 *PAPINIANUS* Pacta conventa, quae postea facta detrahunt aliquid emptioni, contineri contractui videntur: quae vero adiciunt, credimus non inesse. quod locum habet in his, quae adminicula sunt emptionis, veluti ne cautio duplae praestetur aut ut cum fideiussore cautio duplae praestetur, sed quo casu agente emptore

(1) num quia ii (Mo.)

δας δέκα· ἐρωτᾶται, ἂν οἱ δέκα οὗτοι πόδες, οἵτινες τότε προσηύξησαν, εἶνε ὑπὸ τὸ ὕδωρ, διότι ἡ λίμνη ηὔξησεν, ἀνήκουσιν ἆρά γε εἰς τὴν Ρουτιλίαν Πόλλαν οἱ προσεχεῖς δέκα ἀπὸ τοῦ ὕδατος πόδες; ὁ Πρόκουλος ἀπήντησεν· ἐγὼ φρονῶ ὅτι ἐπὶ τοσοῦτον ἡ λίμνη, ἣν ἠγόρασεν ἡ Ρουτιλία Πόλλα, ἐπωλήθη, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχε τότε, καὶ περὶ αὐτὴν δέκα πόδες, οἵτινες τότε ὑπῆρξαν, ἐκ τούτου δέ, ὅτι ἡ λίμνη κατόπιν ηὔξησεν, εὐρύτερον δὲν ὀφείλει νὰ νέμηται, παρ' ὅσον ἠγόρασε.

70 *ΛΙΚΙΝΝΙΟΣ ΡΟΥΦΙΝΟΣ* Ἐλευθέρου ἀνθρώπου ἀγόρασις δύναται νὰ συναφθῇ, πλεῖστοι ἐφρόνουν, ἀρκεῖ μόνον μεταξὺ ἀγνοούντων τοῦτο νὰ γίνηται. αὐτὸ δὲ τοῦτο εἶνε δεκτόν, καὶ ἂν ὁ μὲν πωλητὴς γινώσκῃ, ὁ δ' ἀγοραστὴς ἀγνοῇ. ἂν ὅμως ὁ ἀγοραστὴς γινώσκων ὅτι εἶνε ἐλεύθερος ἠγόρασεν, οὐδόλως συνάπτεται ἀγόρασις.

71 *ΠΑΠΙΡΙΟΣ ΙΟΥΣΤΟΣ* Οἱ αὐτοκράτορες Ἀντωνῖνος καὶ Βῆρος τῷ Αὐγούστῳ Σεξτίῳ Βήρῳ ἀντεπέστειλαν ὡς ἑξῆς. «μὲ ποῖα μέτρα ἢ τιμήματα οἱ ἔμποροι ἤθελον ἀγοράσει τοὺς οἴνους, εἶνε εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν συμβαλλομένων, διότι οὐδεὶς ἀναγκάζεται νὰ πωλῇ, ἐὰν εἴτε τὸ τίμημα εἴτε τὸ μέτρον ἀπαρέσκῃ, μάλιστα ἐὰν μηδὲν ἐναντίον τῆς συνηθείας τοῦ τόπου γίνηται.»

72 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Τὰ συναφθέντα σύμφωνα, ἅτινα κατόπιν γενόμενα ἀφαιροῦσί τι ἀπὸ τῆς ἀγοράσεως, θεωροῦνται ὅτι περιέχονται εἰς τὸ συμβόλαιον· ὅσα ὅμως προσθέτουσι, θεωροῦμεν ὅτι δὲν περιλαμβάνονται. τοῦτο δὲ λαμβάνει χώραν ἐπὶ ἐκείνων, ἅτινα εἶνε ἐπικουρίαι τῆς ἀγοράσεως, λ. χ. νὰ μὴ δοθῇ ἡ τοῦ διπλοῦ ἀσφάλεια, ἢ δι ἐγγυητοῦ νὰ δοθῇ ἡ τοῦ διπλοῦ ἀσφάλεια. ἀλλὰ ἐν ᾗ περιπτώσει ἐνάγοντος

non valet pactum, idem vires habebit jure exceptionis agente venditore. an idem dici possit aucto postea vel deminuto pretio, non immerito quaesitum est, quoniam emptionis substantia constitit ex pretio. *PAULUS notat* : si omnibus integris manentibus de augendo vel deminuendo pretio rursum convenit, recessum a priore contractu et nova emptio intercessis-

τοῦ ἀγοραστοῦ δὲν ἰσχύει τὸ σύμφωνον, τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα θέλει εἶσθαι δυνάμει ἐνστάσεως ἐὰν ἐνάγῃ ὁ πωλητής· ἂν δὲ τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῇ αὐξηθέντος κατόπιν ἢ ἐλαττωθέντος τοῦ τιμήματος, οὐχὶ ἀσκόπως ἐξητάσθη, καθόσον ἡ οὐσία τῆς ἀγοράσεως συνίσταται ἐκ τοῦ τιμήματος. ὁ *ΠΑΥΛΟΣ* παρατηρεῖ· ἐὰν πρὸ πάσης ἐκτελέσεως τοῦ συμβολαίου περὶ αὐξήσεως ἢ ἐλαττώσεως τοῦ τιμήματος ἐκ νέου συνήφθη σύμβασις, θεωρεῖται ὅτι ἐγένετο ἀποχώρησις ἀπὸ τοῦ προηγουμένου συμβολαίου καὶ νέα ἀγόρασις κατηρτίσθη.

*1* se videtur. *PAPINIANUS*: Lege venditionis illa facta «si quid sa-«cri aut religiosi aut publici est, «ejus nihil venit», si res non in usu publico, sed in patrimonio fisci erit, venditio ejus valebit, nec venditori proderit exceptio, quae non habuit locum.

*1* Ὁ δὲ *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* [λέγει] ὅταν ἐγένετο ἡ ἐξῆς συμφωνία πωλήσεως «ἐὰν εἶνέ τι ἱερὸν ἢ ὅσιον ἢ δημόσιον, οὐδόλως τοῦτο νὰ πωλῆται,» — ἐὰν τὸ πρᾶγμα εἶνε οὐχὶ εἰς δημοσίαν χρῆσιν, ἀλλ' εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ δημοσίου, ἡ πώλησις αὐτοῦ ἰσχύει, οὐδὲ θέλει ὠφελεῖ τὸν πωλητὴν ἔνστασις, ἥτις δὲν ἔσχεν ὕπαρξιν.

73 *IDEM* Aede sacra terrae motu diruta locus aedificii non est profanus et ideo venire[1] non pot-

*1* est. Intra maceriam sepulchrorum hortis vel ceteris culturis loca pura servata, si nihil venditor nominatim excepit, ad emptorem pertinent.

73 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ναὸς ἱερὸς ἐκ σεισμοῦ καταπέσῃ, ὁ τόπος τοῦ οἰκοδομήματος δὲν εἶνε ἀνόσιος, καὶ διὰ τοῦτο

*1* δὲν δύναται νὰ πωληθῇ. Οἱ μεταξὺ τῶν τοίχων τῶν τάφων διὰ κήπους ἢ ἄλλην καλλιέργειαν διατηρηθέντες καθαροὶ τόποι, ἐὰν μηδὲν ὁ πωλητὴς ρητῶς ἐξήρεσεν, εἰς τὸν ἀγοραστὴν ἀνήκουσιν.

74 *IDEM* Clavibus traditis ita mercium in horreis conditarum possessio tradita videtur, si claves apud horrea traditae sint : quo facto confestim emptor dominium et possessionem adipiscitur, etsi non aperuerit horrea: quod si venditoris merces non fuerunt, usucapio confestim inchoabitur.

(1) veniri (Vat.)

74 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν παρεδόθησαν αἱ κλεῖς, τότε ἡ νομὴ τῶν ἐν ταῖς ἀποθήκαις τηρουμένων ἐμπορευμάτων θεωρεῖται παραδοθεῖσα, ἐὰν αἱ κλεῖς πλησίον τῶν ἀποθηκῶν παρεδόθησαν· τούτου δὲ γενομένου ἀμέσως ὁ ἀγοραστὴς ἀποκτᾷ τὴν κυριότητα καὶ τὴν νομήν, καὶ ἂν μὴ ἤνοιξε τὰς ἀποθήκας. ἂν ὅμως τὰ ἐμπορεύματα δὲν ἦσαν τοῦ πωλητοῦ, ἡ χρησικτησία ἀμέσως ἄρχεται.

75 *HERMOGENIANUS* Qui fundum vendidit, ut eum certa mer-

75 *ΕΡΜΟΓΕΝΙΑΝΟΣ*. Ὅστις ἀγρὸν ἐπώλησεν, [οὕτως] ὥστε ὁ ἴδιος νὰ ἔχῃ

cede conductum ipse habeat vel, si vendat, non alii, sed sibi distrahat vel simile aliquid paciscatur: ad complendum id, quod pepigerunt, ex vendito agere poterit.

76 *PAULUS* Dolia in horreis defossa si non sint nominatim in venditione excepta, horreorum

1 venditioni cessisse videri. Eum, qui in locum emptoris successit, isdem defensionibus uti posse, quibus venditor ejus uti potuisset, sed et longae possessionis praescriptione, si utriusque possessio impleat tempora constitutionibus statuta.

77 *IAVOLENUS* In lege fundi vendundi lapidicinae in eo fundo ubique essent exceptae erant, et post multum temporis in eo fundo repertae erant lapidicinae. eas quoque venditoris esse Tubero respondit: Labeo referre quid actum sit: si non appareat, non videri eas lapidicinas esse exceptas: neminem enim nec vendere nec excipere quod non sit, et lapidicinas nullas esse, nisi quae apparent et caedantur: aliter interpretantibus totum fundum lapidicinarum fore, si forte toto eo sub terra esset lapis. hoc probo.

78 *LABEO* Fistulas emptori accessuras in lege dictum erat: quaerebatur, an castellum, ex quo fistulis aqua duceretur, accederet. respondi apparere in actum esse, ut id quoque accederet, licet scrip-

αὐτὸν μεμισθωμένον ἀντὶ ὡρισμένου τιμήματος, ἢ, ἐὰν πωλήσῃ [τὸν ἀγρὸν ὁ ἀγοραστής], οὐχὶ εἰς ἕτερον, ἀλλ' εἰς αὐτὸν νὰ πωλήσῃ, ἢ ὅμοιόν τι συμφωνῇ, — πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ συμφωνηθέντος δύναται νὰ ἐναγάγῃ ἐκ τῆς πωλήσεως.

76 *ΠΑΥΛΟΣ* Πίθοι ἐν ἀποθήκαις κεχωσμένοι ἐὰν μὴ ρητῶς ἐξηρέθησαν κατὰ τὴν πώλησιν, θεωροῦνται ὅτι περιλαμβάνονται εἰς τὴν πώλησιν τῶν 1 ἀποθηκῶν. Ἐκεῖνος, ὅστις ὡς ἀγοραστὴς διεδέχθη, δύναται νὰ ποιήσῃ χρῆσιν τῶν αὐτῶν ὑπερασπίσεων [κατὰ τρίτων] ὧν ὁ πωλητής του θὰ ἠδύνατο νὰ ποιήσῃ χρῆσιν, ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ μακροῦ χρόνου παραγραφῆς, ἐὰν ἡ νομὴ ἑκατέρου συμπληροῖ τοὺς ὑπὸ τῶν διατάξεων ὡρισμένους χρόνους.

77 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ἐν τῇ συμφωνίᾳ πωλουμένου ἀγροῦ ἐξηρέθησαν τὰ λατομεῖα ὁπουδήποτε τοῦ ἀγροῦ ἤθελον εἶσθαι, καὶ μετὰ πολὺν χρόνον ἀνεκαλύφθησαν ἐν τῷ ἀγρῷ ἐκείνῳ λατομεῖα. καὶ ταῦτα εἶνε τοῦ πωλητοῦ, ἀπήντησεν ὁ Τυβέρων. ὁ δὲ Λαβέων [λέγει] ὅτι ἐνδιαφέρει [νὰ γινώσκωμεν] τί ἐσκοπεῖτο· ἐὰν δὲ μὴ εἶνε καταφανές, δὲν θεωροῦνται τὰ λατομεῖα ἐκεῖνα ὅτι ἐξηρέθησαν· διότι οὐδεὶς οὔτε πωλεῖ οὔτε ἐξαιρεῖ, ὅ,τι δὲν ὑπάρχει, τὰ δὲ λατομεῖα εἶνε ἀνύπαρκτα, ἐκτὸς ὅσα εἶνε καταφανῆ καὶ λατομοῦνται. ἐὰν δ' ἄλλως ἑρμηνεύσωμεν, ὁλόκληρος ὁ ἀγρὸς θέλει εἶσθαι λατομεῖον, ἐὰν τυχὸν ἐν ὅλῳ τούτῳ ὑπὸ τὴν γῆν ὑπάρχῃ λίθος· τοῦτο δ' ἐπιδοκιμάζω.

78 *ΛΑΒΕΩΝ* Ἐν τῇ συμφωνίᾳ [τῆς πωλήσεως] ἐλέχθη ὅτι οἱ σωλῆνες [ὑδραγωγείου] θέλουσιν ἀκολουθήσει τὸν ἀγοραστήν· ἠρωτᾶτο, ἂν ἡ δεξαμενή, ἐξ ἧς διὰ σωλήνων ἐφέρετο ὕδωρ, παρακολουθῇ. ἀπήντησα ὅτι προφανῶς τοῦτο ἐσκοπεῖτο, ὥστε καὶ αὕτη νὰ

1 tura non continetur. Fundum ab eo emisti, cuius filii postea tutelam administras, nec vacuam accepisti possessionem. dixi tradere te tibi possessionem hoc modo posse, ut pupillus et familia ejus decedat de fundo, tunc demum

2 tu ingrediaris possessionem. Qui fundum ea lege emerat, ut soluta pecunia traderetur ei possessio, duobus heredibus relictis decessit. si unus omnem pecuniam solverit, partem familiae herciscundae judicio servabit : nec, si partem solvat, ex empto cum venditore aget, quoniam ita contractum aes alienum dividi non po-

3 tuit. Frumenta quae in herbis erant cum vendidisses, dixisti te, si quid vi aut tempestate factum esset, praestaturum : ea frumenta nives corruperunt : si immoderatae fuerunt et contra consuetudinem tempestatis[1], agi tecum ex empto poterit.

79 *IAVOLENUS* Fundi partem dimidiam ea lege vendidisti, ut emptor alteram partem, quam retinebas, annis decem certa pecunia in annos singulos conductam habeat. Labeo et Trebatius negant posse ex vendito agi, ut id quod convenerit fiat. ego contra puto, si modo ideo vilius fundum vendidisti, ut haec tibi conductio praestaretur : nam hoc ipsum pretium fundi videretur[2], quod eo pacto venditus fuerat : eoque jure utimur.

παρακολουθήσῃ, καίτοι ἐν τῷ ἐγγράφῳ 1 δὲν περιέχεται. Ἠγόρασας ἀγρὸν ἀπ' ἐκείνου, τοῦ υἱοῦ τοῦ ὁποίου διοικεῖς κατόπιν τὴν ἐπιτροπείαν, δὲν ἔλαβες δὲ σχολαίαν τὴν νομὴν [τοῦ ἀγροῦ]. εἶπον ὅτι δύνασαι νὰ παραδώσῃς εἰς σεαυτὸν τὴν νομὴν οὕτως, ὥστε πρῶτον μὲν ὁ ἄνηβος καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ν' ἀποχωρήσωσι τοῦ ἀγροῦ, τότε δὲ σὺ νὰ 2 προβῇς εἰς τὴν νομήν. Ἀγοράσας τις ἀγρὸν ὑπὸ τὴν συμφωνίαν νὰ τῷ παραδοθῇ ἡ νομὴ μετὰ τὴν καταβολὴν τῶν χρημάτων, δύω κληρονόμους καταλιπὼν ἀπέθανεν. ἐὰν ὁ εἷς ὁλόκληρον τὸ χρῆμα κατέβαλε, θέλει λάβει τὸ ἥμισυ [τοῦ ἀγροῦ] διὰ τῆς περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγῆς. δὲν δύναται δὲ καταβάλλων μέρος [τῶν χρημάτων] νὰ ἐναγάγῃ κατὰ τοῦ πωλητοῦ ἐκ τῆς ἀγοράσεως, καθόσον τὸ οὕτω συναφθὲν 3 χρέος δὲν δύναται νὰ διαιρεθῇ. Ὅτε τοὺς σίτους, οἵτινες ἐπὶ τῆς χλόης ἦσαν ἐπώλεις, εἶπες ὅτι, ἐάν τι ἐξ [ἀνωτέρας] βίας ἢ κακοκαιρίας ἤθελε συμβῇ, σὺ θέλεις ἐνέγεσθαι. τοὺς σίτους ἐκείνους αἱ χιόνες κατέστρεψαν· ἐὰν ὑπέρμετροι ὑπῆρξαν καὶ παρὰ τὴν συνήθειαν θυελλώδεις, δύναται νὰ ἐγερθῇ κατὰ σοῦ ἡ ἐκ τῆς ἀγοράσεως ἀγωγή.

79 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Τὸ ἥμισυ μέρος ἀγροῦ μὲ τοιαύτην συμφωνίαν ἐπώλησας, ὥστε ὁ ἀγοραστὴς τὸ ἕτερον μέρος, ὅπερ ἐκράτησας, ἐπὶ δέκα ἔτη ἀντὶ ὡρισμένου χρήματος καθ' ἕκαστον ἔτος νὰ ἔχῃ μεμισθωμένον. ὁ Λαβέων καὶ Τρεβάτιος ἀρνοῦνται ὅτι δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ ἐκ τῆς πωλήσεως, ὥστε νὰ γείνῃ ὅ,τι συνεφωνήθη. ἐγὼ τοὐναντίον φρονῶ, ἀρκεῖ μόνον διὰ τοῦτο εὐτελέστερον νὰ ἐπώλησας τὸν ἀγρόν, ἵνα σοι δοθῇ ἡ τοιαύτη μίσθωσις. διότι αὐτὸ τοῦτο θεωρεῖται τίμημα τοῦ ἀγροῦ, ὅτι ὑπὸ τοιαύτην συμφωνίαν ἐπωλήθη. τοῦτο δ' εἶνε καὶ τὸ ἐν χρήσει δίκαιον.

(1) tempestates (Jalmasius)—(2) videtur (Hal.)

80 *LABEO* Cum manu sata in venditione fundi excipiuntur, non quae in perpetuo sata sunt excipi viderentur[1], sed quae singulis annis seri solent, ita ut fructus eorum tollatur: nam aliter interpretantibus vites et arbores om-

(1) videntur (Hal.)

1 nes exceptae videbuntur. Huius rei emptionem posse fieri dixi: «quae ex meis aedibus in tuas ae«des proiecta sunt, ut ea mihi ita «habere liceat», deque ea re ex 2 empto agi. Silva caedua in quinquennium venierat: quaerebatur, cum glans decidisset, utrius esset. scio Servium respondisse, primum sequendum esse quod appareret actum esse: quod si in obscuro esset, quaecumque glans ex his arboribus quae caesae non essent cecidisset, venditoris esse, eam autem, quae in arboribus fuisset eo tempore cum haec caederen-3 tur, emptoris. Nemo potest videri eam rem vendidisse, de cuius dominio id agitur, ne ad emptorem transeat, sed hoc aut locatio est aut aliud genus contractus.

81 *SCAEVOLA* Titius cum mutuos acciperet tot aureos sub usuris, dedit pignori sive hypothecae praedia et fideiussorem Lucium, cui promisit intra triennium proximum se eum liberaturum: quod si id non fecerit die supra scripta et solverit debitum fideiussor creditori, jussit praedia empta esse[2], quae creditoribus obligaverat. quaero, cum non sit liberatus Lu-

(1) ει προσθ. (Best.)

80 *ΛΑΒΕΩΝ* Ὅταν τὰ διὰ χειρὸς ἐσπαρμένα ἐπὶ πωλήσεως ἀγροῦ ἐξαιρῶνται, οὐχὶ ὅσα διὰ τὸ διηνεκὲς ἐσπάρησαν θεωροῦνται ὡς ἐξαιρούμενα, ἀλλ' ὅσα διὰ τὰ κατ' ἰδίαν ἔτη συνήθως σπείρονται, οὕτως ὥστε ὁ καρπὸς αὐτῶν νὰ λαμβάνηται· διότι ἐὰν ἄλλως ἑρμηνεύτωμεν τὰ κλήματα καὶ δένδρα ἅπαντα θέλουσι θεωρεῖσθαι ἐξηρημένα. 1 Εἶπον ὅτι δύναται νὰ γείνῃ ἀγόρασις τοῦ ἐξῆς πράγματος «ὅσα ἐκ τῆς οἰκίας μου εἰς τὴν ἰδικήν σου προβάλλουσι νὰ μοὶ ἐπιτρέπηται νὰ ἔχω ταῦτα οὕτω,» καὶ ἐκ τούτου νὰ ἐγερθῇ ἡ ἐκ 2 τῆς ἀγοράσεως ἀγωγή. Δάσους ξυλευσίμου [ἡ χρῆσις] διὰ πενταετίαν ἐπωλήθη· ἠρωτᾶτο, ὅτε ἡ βάλανος κατέπεσεν, εἰς τίνα ἀνήκει. γινώσκω ὅτι ὁ Σέρβιος ἀπήντησεν, ὅτι πρῶτον δέον ν' ἀκολουθήσωμεν ὅ,τι ἤθελε φανῇ ὅτι ἐσκοπεῖτο· ἂν ὅμως ἤθελεν εἶσθαι σκοτεινόν, ὅση βάλανος ἤθελε πέσει ἐκ δένδρων μὴ κεκομμένων, ἀνήκει εἰς τὸν πωλητήν, ἐκείνη δέ, ἥτις ἤθελεν εἶσθαι ἐπὶ τῶν δένδρων, καθ' ὃν χρόνον ταῦτα 3 κόπτονται, εἰς τὸν ἀγοραστήν. Οὐδεὶς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἐπώλησε τὸ πρᾶγμα, περὶ τῆς κυριότητος τοῦ ὁποίου συμφωνεῖται νὰ μὴ μεταβιβασθῇ εἰς τὸν ἀγοραστήν, ἀλλά τοῦτο εἴτε ἐκμίσθωσις εἶνε, εἴτε ἕτερον εἶδος συμβολαίου.

81 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Ὅτε ὁ Τίτιος ἔλαβε δάνειον τόσους χρυσοὺς ἐπὶ τόκῳ, ἔδωκεν ὡς ἐνέχυρον ἢ ὑποθήκην κτήματα καὶ ἐγγυητὴν τὸν Λούκιον, εἰς ὃν ὑπεσχέθη ὅτι ἐντὸς τῆς μελλούσης τριετίας θέλει ἀπαλλάξει αὐτόν. ἂν ὅμως δὲν ἤθελε πράξει τοῦτο κατὰ τὴν προρηθεῖσαν προθεσμίαν, ὁ δὲ ἐγγυητὴς καταβάλῃ εἰς τὸν πιστωτὴν τὸ χρέος, ὥρισε νὰ εἶνε ἠγορασμένα ὑπ' αὐτοῦ τὰ κτήματα, ἅτινα εἰς τοὺς πιστωτὰς εἶχεν ὑποχρεώσει. ἐρωτᾶται, ἂν μὴ ἀπηλ-

cius fideiussor a Titio, an, si solverit creditori, empta heberet supra scripta praedia. respondit, si non ut in causam obligationis, sed ut empta habeat, sub condicione emptio facta est et contractam

1 esse obligationem. Lucius Titius promisit de fundo suo centum milia modiorum frumenti annua praestare praediis Gaii Seii : postea Lucius Titius vendidit fundum additis verbis his: «quo jure qua«que condicione ea praedia Lucii «Titii hodie sunt, ita veneunt ita«que habebuntur» : quaero, an emptor Gaio Seio ad praestationem frumenti sit obnoxius. respondit emptorem Gaio Seio secundum ea quae proponerentur obligatum non esse.

λάγη ὑπὸ τοῦ Τιτίου ὁ ἐγγυητὴς Λούκιος, ἆρά γε, ἐὰν κατέβαλεν εἰς τὸν πιστωτήν, θέλει ἔχει ἠγορασμένα τὰ προρρηθέντα κτήματα ; ἀπήντησεν ὅτι, ἐὰν [ἐσκοπεῖτο] ἵνα οὐχὶ ἐν σχέσει ἐνοχῆς, ἀλλ' ἵνα ἠγορασμένα ἔχῃ [τὰ κτήματα], ἡ ἀγόρασις ἐγένετο ὑπὸ αἵρεσιν, καὶ ὑφίσταται [ἐκ τῆς ἀγοράσεως] ἐνο-1 χή. Ὁ Λούκιος Τίτιος ὑπεσχέθη ἐκ τοῦ ἀγροῦ του νὰ παρέχῃ εἰς τὰ κτήματα τοῦ Γαΐου Σείου ἑκατὸν χιλιάδας μοδίων σίτου κατ' ἔτος. εἶτα ὁ Λούκιος Τίτιος ἐπώλησε τὸν ἀγρὸν προσθεὶς τὰς ἑξῆς λέξεις· «καθ' ὃ δίκαιον καὶ καθ' ἣν κατάστασιν τὰ κτήματα ταῦτα εἶνε σήμερον τοῦ Λουκίου Τιτίου, οὕτω θέλουσι πωληθῆ, καὶ οὕτω θέλουσιν ἀποκτηθῆ.» ἐρωτᾶται ἂν ὁ ἀγοραστὴς ἐνέχεται ἀπέναντι τοῦ Γαΐου Σείου εἰς τὴν παροχὴν τοῦ σίτου. ἀπήντησεν ὅτι ὁ ἀγοραστὴς ὡς τὰ πράγματα ἐξετέθησαν, δὲν ἐνέχεται ἀπέναντι τοῦ Γαΐου Σείου.

## II [1].

## 2.

### De in diem addictione.

### Περὶ τῆς ὑπὸ ἡμέραν κατακυρώσεως.

1 *PAULUS* In diem addictio ita fit : «ille fundus centum esto tibi «emptus, nisi si quis intra kalen«das Ianuarias proximas meliorem «condicionem fecerit, quo res a «domino abeat.»

1 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἡ ὑπὸ ἡμέραν κατακύρωσις γίνεται ὡς ἑξῆς· «ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος ἀντὶ ἑκατὸν ἔστω σοι ἠγορασμένος, ἐκτὸς ἐάν τις ἐντὸς τῶν καλανδῶν τοῦ προσεχοῦς Ἰανουαρίου ποιήσῃ καλλιτέραν προσφοράν, ὅτε τὸ πρᾶγμα θέλει ἀφαιρεῖσθαι ἀπὸ τοῦ κυρίου.»

(1) Βασ. (ΙΘ' Β')

2 *ULPIANUS* Quotiens fundus in diem addicitur, utrum pura emptio est, sed sub condicione resolvitur, an vero condicionalis sit magis emptio, quaestionis est. et mihi videtur verius interesse, quid actum sit : nam si quidem hoc actum est, ut meliore allata condicione discedatur, erit pura emptio, quae sub condicione resolvi-

2 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁσάκις ἀγρὸς ὑπὸ ἡμέραν κατακυροῦται, εἶνε ζήτημα ἂν ἁπλῆ ἀγόρασις ὑπάρχῃ, ἀλλ' ὑπὸ αἵρεσιν διαλύεται, ἢ τοὐναντίον αἱρετικὴ μᾶλλον ἀγόρασις εἶνε. εἰς ἐμὲ λοιπὸν φαίνεται μᾶλλον ὀρθὸν ὅτι ἐνδιαφέρει [νὰ γινώσκωμεν] τί ἐσκοπεῖτο· διότι ἂν μὲν ἐσκοπεῖτο τοῦτο, ὥστε γινομένης καλλιτέρας προσφορᾶς, νὰ γίνηται ἀποχώρησις, θέλει εἶσθαι ἁπλῆ ἀγόρασις,

tur: sin autem hoc actum est, ut perficiatur emptio, nisi melior condicio offeratur, erit emptio con-

1 dicionalis. Ubi igitur secundum quod distinximus pura venditio est, Julianus scribit hunc, cui res in diem addicta est, et usucapere posse et fructus et accessiones lucrari et periculum ad cum pertinere, si res interierit,

3 *PAULUS* quoniam post interitum rei iam nec adferri possit melior condicio.

4 *ULPIANUS* Ubi autem condicionalis venditio est, negat Pomponius usucapere eum posse nec

1 fructus ad eum pertinere. Idem Julianus libro quinto decimo quaerit, si res in diem addicta interciderit vel ancilla decesserit, an partus vel fructus ejus nomine adiectio admitti possit. et negat admittendam adiectionem, quia alterius rei quam ejus quae distracta est non solet adiectio admitti. 2 Idem Julianus eodem libro scribit, si ex duobus servis viginti venditis et in diem addictis alter decesserit, deinde unius nomine qui superest emptor extiterit, qui supra viginti promitteret, an discedatur a priore contractu? et ait dissimilem esse hanc speciem partus specie et ideo hic discedi a priore emptione et ad secundam

3 berveniri. Sed et Marcellus libro quinto digestorum scribit pure vendito et in diem addicto fundo

ῆτις ὑπὸ αἵρεσιν διαλύεται· ἂν ὅμως ἐσκοπεῖτο τοῦτο, τὸ νὰ καταρτισθῇ ἡ ἀγόρασις, ἐὰν μὴ καλλιτέρα προσφορὰ γείνῃ, θέλει εἶσθαι ἀγόρασις αἱρετική. 1 Ἔνθα λοιπόν, καθ' ἣν ἐποιήσαμεν διάκρισιν, ἁπλῆ πώλησις ὑπάρχει, ὁ Ἰουλιανὸς γράφει ὅτι ἐκεῖνος, εἰς ὃν τὸ πρᾶγμα ὑπὸ ἡμέραν κατεκυρώθη, δύναται καὶ νὰ χρησικτήσηται καὶ τοὺς καρποὺς καὶ τὰ προσαυξήματα νὰ ὠφελῆται καὶ ὁ κίνδυνος εἰς αὐτὸν ν' ἀποβλέπῃ, ἐὰν τὸ πρᾶγμα ἀπωλέσθη,

3 *ΠΑΥΛΟΣ* καθόσον μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ πράγματος μηδὲ νὰ γείνῃ δύναται καλλιτέρα προσφορά.

4 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἔνθα ὅμως αἱρετικὴ πώλησις ὑπάρχει, ἀρνεῖται ὁ Πομπώνιος ὅτι δύναται ἐκεῖνος νὰ χρησικτήσηται, οὐδ' οἱ καρποὶ εἰς αὐτὸν ἀνήκουσιν. 1 Ὁ αὐτὸς Ἰουλιανὸς ἐν βιβλ. ιε' ἐξετάζει, ἐὰν πρᾶγμα ὑπὸ ἡμέραν κατακυρωθὲν κατεστράφη, ἢ δούλη ἀπέθανεν, ἆρά γε λόγῳ τοῦ τοκετοῦ ἢ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ δύναται νὰ ἐπιτραπῇ ὑπερθεματισμός; ἀρνεῖται λοιπὸν ὅτι δέον νὰ ἐπιτραπῇ ὑπερθεματισμός, διότι ἄλλου πργματος παρ' ἐκείνου ὅπερ ἐπωλήθη, δὲν συνειθίζεται νὰ ἐπιτρέπηται 2 ὑπερθεματισμός. Ὁ αὐτὸς Ἰουλιανὸς ἐν τῷ ἰδίῳ βιβλίῳ γράφει, ἐὰν ἐκ δύω δούλων ἀντὶ εἴκοσι πωληθέντων καὶ ὑπὸ ἡμέραν κατακυρωθέντων ὁ εἷς ἀπέθανεν, εἶτα δὲ λόγῳ τοῦ ἑνὸς ὅστις ἐπιζῇ, ἐνεφανίσθη ἀγοραστής, ὅστις ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν ὑπισχνεῖται, ἆρά γε γίνεται ἀποχώρησις ἀπὸ τοῦ προτέρου συμβολαίου; λέγει λοιπὸν ὅτι ἡ περίπτωσις αὕτη εἶνε ἀνομοία τῆς περιπτώσεως τοῦ τοκετοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἐνταῦθα γίνεται ἀποχώρησις ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἀγοράσεως καὶ εἰς τὴν δευτέραν 3 μεταβασις. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μάρκελλος ἐν βιβλ. ε' τῶν πανδεκτῶν γράφει ὅτι, ὅταν ἀγρὸς ἁπλῶς ἐπωλήθη καὶ ὑπὸ

si melior condicio allata sit, rem pignori esse desinere, si emptor eum fundum pignori dedisset : ex quo colligitur, quod emptor medio tempore dominus est : alioquin

4 nec pignus teneret. Idem Julianus libro octagensimo octavo digestorum scripsit eum, qui emit fundum in diem, interdicto quod vi aut clam uti posse : nam hoc interdictum ei competit, cujus interest opus non esse factum. fundo autem, inquit, in diem addicto et commodum et incommodum omne ad emptorem pertinet, antequam venditio transferatur, et ideo, si quid tunc vi aut clam factum est, quamvis mélior condicio allata fuerit, ipse utile interdictum habebit : sed eam actionem sicut fructus, inquit, quos percepit ven-

5 diti judicio praestaturum. Cum igitur tunc recedatur ab emptione (ubi pure contrahitur) vel tunc non impleatur (ubi sub condicione fit) cum melior condicio sit allata: si falsus emptor subiectus sit, eleganter scribit Sabinus priori rem esse emptam, quia non videtur melior condicio allata esse non existente vero emptore. sed et si existat alius emptor, meliorem tamen condicionem non adferat, aeque dicendum erit perinde

6 haberi, ac si non existeret. Melior autem condicio adferri videtur, si pretio sit additum. sed et si nihil pretio addatur, solutio tamen offeratur facilior pretii vel maturior, melior condicio adferri

ἡμέραν κατεκυρώθη, ἐὰν καλλιτέρα προσφορὰ ἐγένετο, τὸ πρᾶγμα παύει νὰ εἶνε ἐνέχυρον, ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς εἶχε δώσει τὸν ἀγρὸν ὡς ἐνέχυρον· ἐκ τούτου συνάγεται, ὅτι ὁ ἀγοραστὴς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ εἶνε κύριος· ἄλλως οὐδὲ τὸ 4 ἐνέχυρον θὰ ἴσχυεν. Ὁ αὐτὸς Ἰουλιανὸς ἐν βιβλ. πη' τῶν πανδεκτῶν ἔγραψεν ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις ἠγόρασεν ἀγρὸν ὑπὸ ἡμέραν, δύναται νὰ ποιήσῃ χρῆσιν τοῦ παραγγέλματος ὅ,τι *βίᾳ ἢ λάθρᾳ*· διότι τὸ παράγγελμα τοῦτο ἁρμόζει εἰς ἐκεῖνον, ὃν ἐνδιαφέρει νὰ μὴ εἶχε γείνει τὸ ἔργον. ὅταν ὅμως, λέγει, ἀγρὸς ὑπὸ ἡμέραν κατακυρωθῇ, καὶ ἡ ὠφέλεια καὶ ἡ ζημία ἅπασα εἰς τὸν ἀγοραστὴν ἀποβλέπει, πρὶν ἢ ἡ πώλησις μετενεχθῇ, καὶ διὰ τοῦτο, ἐάν τι τότε *βίᾳ ἢ λάθρᾳ* ἐγένετο, καίτοι καλλιτέρα προσφορὰ ἐνεφανίσθη, αὐτὸς θέλει ἔχει μετ' ἐπιτυχίας τὸ παράγγελμα. ἀλλὰ ταύτην τὴν ἀγωγὴν ὡς τοὺς καρποὺς, οὓς συνέλεξε, θέλει, λέγει, ἐκχωρήσει διὰ 5 τῆς ἐκ τῆς πωλήσεως ἀγωγῆς. Ἀφοῦ λοιπὸν τότε γίνεται ἀποχώρησις ἀπὸ τῆς ἀγοράσεως (ἔνθα ἁπλῶς συνάπτεται) ἢ τότε δὲν ἐκτελεῖται (ἔνθα ὑπὸ αἵρεσιν γίνεται), ὅταν *καλλιτέρα* προσφορὰ ὑπάρχῃ,— ἐὰν ψευδὴς ἀγοραστὴς ὑπεβλήθη, ἐπιτυχῶς γράφει ὁ Σαβῖνος ὅτι ὑπὲρ τοῦ προτέρου [ἀγοραστοῦ] τὸ πρᾶγμα εἶνε ἠγορασμένον, καθόσον δὲν θεωρεῖται ὅτι καλλιτέρα προσφορὰ ἐγένετο, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ἀληθὴς ἀγοραστής. ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπάρχῃ τις ἀγοραστής, ὅμως καλλιτέραν προσφορὰν δὲν ποιεῖ, ὡσαύτως δέον νὰ λεχθῇ ὅτι οὕτως θεωρεῖται, ὡς εἰ μὴ ὑπῆρχε. 6 Καλλιτέρα δὲ προσφορὰ θεωρεῖται ὑπάρχουσα, ἐὰν εἰς τὸ τίμημα γίνηται προσθήκη. ἀλλὰ καὶ ἂν μηδὲν εἰς τὸ τίμημα προστίθηται, ὅμως προσφέρηται εὐκολωτέρα ἡ καταβολὴ τοῦ τιμήματος ἢ ἐνωριτέρα, θεωρεῖται ὅτι καλλιτέ-

videtur. praeterea si locus opportunior solvendo pretio dicatur, aeque melior condicio allata videtur: et ita Pomponius libro nono ex Sabino scribit. idem ait, et si persona idoneor accedat ad emptionem, aeque videri meliorem condicionem allatam. poinde si quis accedat ejusdem pretii emptor, sed qui levioribus emat condicionibus vel qui satisdationem nullam exigat, melior condicio allata videbitur. ergo idem erit probandum et si viliore pretio emere sit paratus, ea tamen remittat, quae venditori gravia erant in priore emptione.

ρα προσφορὰ γίνεται. ἐκτὸς τούτων ἐὰν τόπος καταλληλότερος πρὸς καταβολὴν τοῦ τιμήματος προτείνηται, ὡσαύτως καλλιτέρα προσφορὰ θεωρεῖται ὅτι γίνεται. οὕτω λοιπὸν ὁ Πομπώνιος ἐν βιβλ. θ' ἐκ τοῦ Σαβίνου γράφει. ὁ αὐτὸς λέγει ὅτι, καὶ ἂν πρόσωπον μᾶλλον φερέγγυον προσέρχηται εἰς ἀγόρασιν, ὁμοίως θεωρεῖται ὅτι καλλιτέρα προσφορὰ γίνεται· ὅθεν ἐάν τις προσέρχηται ἀγοραστὴς ἀντὶ τοῦ αὐτοῦ τιμήματος, ἀλλ' ὅστις ἤθελεν ἀγοράσει ἐπὶ ἐλαφροτέροις ὅροις ἢ ὅστις ἱκανοδοσίαν οὐδόλως ἀπαιτεῖ, καλλιτέρα προσφορὰ θεωρεῖται γενομένη. λοιπὸν τὸ αὐτὸ θέλει γείνει δεκτόν, καὶ ἂν ἀντὶ εὐτελεστέρου μὲν τιμήματος εἶνε πρόθυμος ν' ἀγοράσῃ, ὅμως παραιτεῖται ἐκείνων, ἅτινα ἐπὶ τῆς προηγουμένης ἀγοράσεως ἦσαν βαρέα διὰ τὸν πωλητήν.

5 *POMPONIUS* Quidquid enim ad utilitatem venditoris pertinet, pro meliore condicione haberi debet.

5 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Διότι ὁτιδήποτε πρὸς ὠφέλειαν τοῦ πωλητοῦ ἀποβλέπει, δέον ὡς καλλιτέρα προσφορὰ νὰ θεωρῆται.

6 *ULPIANUS* Item quod dictum est fructus interea captos emptorem priorem sequi, totiens verum est, quotiens nullus emptor existit, qui meliorem condicionem adferat, vel falsus existit: sin vero exstitit emptor posterior, fructus refundere priorem debere constat, sed venditori. et ita Julianus libro quadragensimo octavo digestorum

6 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὡσαύτως τὸ λεχθὲν ὅτι οἱ ἐν τῷ μεταξὺ συλλεχθέντες καρποὶ ἀκολουθοῦσι τὸν προηγούμενον ἀγοραστήν, τότε εἶνε ὀρθόν, ὅταν μηδεὶς ἀγοραστὴς ὑπάρχῃ, ὅστις καλλιτέραν προσφορὰν νὰ ποιῇ, ἢ ψευδὴς ὑπάρχῃ· ἂν ὅμως ἐμφανισθῇ ἀγοραστὴς μεταγενέστερος, γνωστὸν ὅτι ὁ πρῶτος ὀφείλει μὲν νὰ ἀποδώσῃ τοὺς καρπούς, ἀλλ' εἰς τὸν πωλητήν. οὕτω δὲ καὶ ὁ Ἰουλιανὸς ἐν βιβλ. πη' τῶν πανδεκτῶν *1* ἔγραψεν. Ἐάν τις ἐνεφανίσθη, ὅστις καλλιτέραν προσφορὰν ποιεῖ, εἶτα δ' ὁ πρῶτος ἀγοραστὴς ἐναντίον αὐτοῦ ἐπλειοδότησε, καὶ παρ' αὐτῷ ἡ ἀγόρασις ἔμεινε, δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, ἂν τοὺς καρποὺς αὐτὸς θέλει ἔχει, ὡσεὶ οὐδόλως ἐγένετο καλλιτέρα προσφορά, ἢ τοὐναντίον εἶνε τοῦ πωλητοῦ, καίτοι τὸ πρόσωπον, ὅπερ τὴν καλλιτέ-

*1* scripsit. Si quis extiterit, qui meliorem condicionem adferat, deinde prior emptor adversus eum licitatus sit et penes eum emptio remanserit, dubitari poterit, utrum fructus ipse habeat, quasi nulla meliore condicione allata, an vero venditoris sint, licet eadem sit persona, quae meliorem

condicionem attulit. quod ratio facere videtur: intererit tamen quid acti sit: et ita Pomponius scribit.

7 *PAULUS* Licet autem venditori meliore allata condicione addicere posteriori, nisi prior paratus sit plus addicere.

8 *IDEM* Necesse autem habebit venditor meliore condicione allata priorem emptorem certiorem facece, ut, si quid alius adicit, ipse quoque adicere possit.

9 *ULPIANUS* Sabinus scribit licere venditori meliorem condicionem oblatam abicere sequique primam quasi meliorem, et ita utimur. quid tamen, si hoc erat nominatim actum, ut liceret resilire emptori meliore condicione allata? dicendum erit dissolutam priorem emptionem, etiamsi venditor sequentem non admittat.

10 *JULIANUS* Sed si proponatur a creditore pignus in diem addictum, non potest videri bona fide negotium agi, nisi adiectio recipiatur. quid ergo est, si inops emptor et impediendae tantummodo venditionis causa intervenit? potlst creditor sine periculo priori emptori addicere.

11 *ULPIANUS* Quod autem Sabinus scribit fundum in diem addici non posse rursus, qui semel fuerat in diem addictus, ratione

ραν προσφορὰν ἐποίησεν, εἶνε τὸ αὐτὸ [μὲ τὸν πρῶτον ἀγοραστήν]· τοῦτο δὲ φαίνεται μᾶλλον εὔλογον· ὅμως θέλει ἐνδιαφέρει [νὰ γινώσκωμεν] τί ἐσκοπεῖτο· οὕτω δὲ καὶ ὁ Πομπώνιος γράφει.

7 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐπιτρέπεται ὅμως εἰς τὸν πωλητὴν ἐὰν ἐγένετο προσφορὰ καλλιτέρα, νὰ κατακυρώσῃ εἰς τὸν μεταγενέστερον [ἀγοραστήν], ἐὰν μὴ ὁ πρῶτος εἶνε πρόθυμος νὰ προσφέρῃ περισσότερον [δηλ. ὅσον καὶ ὁ μεταγενέστερος].

8 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅμως ὁ ἀγοραστὴς ὀφείλει γενομένης καλλιτέρας προσφορᾶς νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς τὸν πρῶτον ἀγοραστήν, ὥστε, ἐὰν κατά τι ὁ ἕτερος πλειοδοτῇ, καὶ οὗτος νὰ δύναται νὰ πλειοδοτήσῃ.

9 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ Σαβῖνος γράφει ὅτι ἐπιτρέπεται εἰς τὸν πωλητὴν τὴν γενομένην καλλιτέραν προσφορὰν ν' ἀπορρίψῃ, ν' ἀκολουθήσῃ δὲ τὴν πρώτην ὡς καλλιτέραν· οὕτω δὲ εἶνε καὶ ἐν χρήσει. τί ὅμως ἐὰν τοῦτο ρητῶς συνεφωνήθη, τὸ νὰ ἐπιτρέπηται εἰς τὸν ἀγοραστὴν ν' ἀποχωρῇ ἐὰν γείνῃ καλλιτέρα προσφορά; δέον νὰ λεχθῇ ὅτι διαλύεται ἡ προηγουμένη ἀγόρασις, καὶ ἂν ὁ πωλητὴς δὲν ἀποδέχηται τὴν μεταγενεστέραν.

10 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἀλλ' ἐὰν ὑποτεθῇ, ὅτι ὑπὸ πιστωτοῦ ἐνέχυρον ὑπὸ ἡμέραν κατεκυρώθη, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι καλῇ τῇ πίστει ἡ ὑπόθεσις διεξάγεται, ἐὰν μὴ ἡ πλειοδοσία γίνηται δεκτή. τί ὅμως θὰ συμβῇ, ἐὰν ἐνδεὴς ἀγοραστὴς καὶ πρὸς παρεμπόδισιν μόνον τῆς πωλήσεως ἐνεφανίσθη; δύναται ὁ πιστωτὴς ἀκινδύνως εἰς τὸν προηγούμενον ἀγοραστὴν νὰ κατακυρώσῃ.

11 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὅπερ δ' ὁ Σαβῖνος γράφει, ὅτι ἀγρός, ὅστις ἅπαξ ὑπὸ ἡμέραν κατεκυρώθη, δὲν δύναται πάλιν ὑπὸ ἡμέραν νὰ κατακυρωθῇ, διὰ τοι-

ejusmodi defendit, quia prioris, inquit, emptoris statim fit, scilicet quasi non videatur melior condicio allata, si non secure secundo emptori fundus addicitur, sed alia licitatio prospicitur. sed Julianus libro quinto decimo digestorum scripsit interesse multum, quid inter contrahentes actum sit, nec impedire quicquam vel hoc agi, ut saepius fundus collocetur, dum vel prima vel secunda vel tertia adiectione res a venditore discedat. Item quod Sabinus ait, si tribus vendentibus duo posteriori addixerint, unus non admiserit adiectionem, hujus partem priori, duorum posteriori emptam, ita demum verum est, si variis pretiis partes suas distraxerunt,

αὐτης αἰτιολογίας ὑπερασπίζει, διότι, λέγει, ἀμέσως γίνεται τοῦ προηγουμένου ἀγοραστοῦ, ὡσεὶ δηλ. μὴ ἐθεωρεῖτο ὅτι καλλιτέρα προσφορὰ ἐγένετο, ἐὰν μὴ ὁριστικῶς εἰς τὸν δεύτερον ἀγοραστὴν ὁ ἀγρὸς κατακυρῶται, ἀλλ' ἑτέρα ὑπερθεμάτισις προσδοκᾶται. ἀλλ' ὁ Ἰουλιανὸς ἐν βιβλ. ιε' τῶν πανδεκτῶν ἔγραψεν ὅτι ἐνδιαφέρει μεγάλως, τί μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων ἐσκοπεῖτο, οὐδ' ἐμποδίζει τι καὶ τοῦτο νὰ λάβῃ χώραν, ὥστε πολλάκις ὁ ἀγρὸς νὰ πλειστηριάζηται, ἀρκεῖ εἴτε διὰ τοῦ πρώτου εἴτε τοῦ δευτέρου εἴτε τοῦ τρίτου ὑπερθεματισμοῦ τὸ πρᾶγμα ν' ἀποχωρίζηται τοῦ πωλητοῦ. Ὡσαύτως ὅπερ ὁ Σαβῖνος λέγει, ἐὰν δηλ· ἐκ τριῶν πωλούντων οἱ μὲν δύω εἰς τὸν μεταγενέστερον [ἀγοραστὴν] κατεκύρωσαν, ὁ δ' ἕτερος μὴ ἐδέχθη τὸν ὑπερθεματισμόν, ἡ μερὶς τούτου ὑπὸ τοῦ πρώτου, ἡ δὲ [μερὶς] τῶν δύω ὑπὸ τοῦ μεταγενεστέρου ἠγοράσθη, — τότε μόνον εἶνε ὀρθόν, ἐὰν ἀντὶ διαφόρων τιμημάτων τὰς μερίδας αὐτῶν ἐπώλησαν,

12 *POMPONIUS* etsi dispares partes vendentium fuerint.

12 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* καίτοι ἀνόμοια ἦσαν τὰ μερίδια τῶν πωλούντων.

13 *ULPIANUS* Quod si uno pretio vendiderint, dicendum est totam prioriemptan manere,quemadmodum si quis mihi totum fundum ad diem addixisset, postea vero pretio adiecto dimidium alii addixerit. Celsus quoque libro octavo digestorum refert Mucium Brutum Labeonem quod Sabinum existimare: ipse quoque Celsus idem probat et adicit mirari se a nemine animadversum, quod si prior emptor ita contraxit, ut nisi totum, fundum emptum nollet habere, non habere eum eam partem emptam, quam unus ex sociis posteriori emptori addicere noluit.

13 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἂν ὅμως ἀντὶ ἑνὸς τιμήματος ἐπώλησαν, δέον νὰ λεχθῇ ὅτι ὁλόκληρον [τὸ πρᾶγμα] μένει παρὰ τῷ πρώτῳ ἠγορασμένον, καθὼς ἐάν τις ὁλόκληρον ἀγρὸν εἰς ἐμὲ ὑπὸ ἡμέραν κατεκύρωσεν, εἶτα ὅμως γενομένου ὑπερθεματισμοῦ τὸ ἥμισυ εἰς ἕτερον κατεκύρωσεν. ὁ Κέλσος ὡσαύτως ἐν βιβλίῳ η' τῶν πανδεκτῶν ἀναφέρει ὅτι ὁ Μούκιος, Βροῦτος [καὶ] Λαβέων ἐφρόνουν ὡς ὁ Σαβῖνος· ὡσαύτως αὐτὸς ὁ Κέλσος τὸ αὐτὸ ἐπιδοκιμάζει, καὶ προσθέτει ὅτι θαυμάζει, ὅτι ὑπ' οὐδενὸς παρετηρήθη, ὅτι ἐὰν ὁ πρῶτος ἀγοραστὴς συνεφώνησεν οὕτως, ὥστε μόνον ὁλόκληρον τὸν ἀγρὸν νὰ θέλῃ ν' ἀγοράσῃ, δὲν ἔχει οὗτος ἠγορασμένον τὸ μέρος,

1 Verum est autem vel unum ex venditoribus posse meliorem adferre condicionem: emere enim cum tota re etiam nostram partem possumns.

14 *PAULUS* Si venditor simulaverit meliorem allatam condicionem, cum minoris vel etiam tantidem alii venderet, utrique emp-

1 tori in solidum erit obligatus. Sed si emptor alium non idoneum subiecit eique fundus addictus est, non video, inquit, quemadmodum priori sit emptus, cum alia venditio et vera postea subsecuta sit. sed verum est venditorem deceptum ex vendito actionem habere cum priore emptore, quanti sua intersit id non esse factum, per quam actionem et fructus, quos prior emptor perceperit et quo deterior res culpa vel dolo malo ejus facta sit, recipiet venditor. et

2 ita Labeoni et Nervae placet. Sed si neuter subiecit emptorem, majore auten pretio addictum est praedium ei qui solvendo non est, abitum est a priore emptione, quia ea melior intellegitur quam venditor comprobavit, cui licuit non

3 addicere. Sed et si pupillus postea sine tutoris auctoritate pluris emerit, consentiente venditore abibitur a priore emptione. idem et de servo alieno: aliter atque si servo suo vel filio, quem in potestate habet, vel domino rei per errorem id addixerit, quia non est

ὅπερ εἰς ἐκ τῶν ἑταίρων δὲν ἠθέλησε νὰ κατακυρώσῃ εἰς τὸν μεταγενέστερον
1 ἀγοραστήν. Ἀληθὲς εἶνε ὅμως ὅτι καὶ εἰς ἐκ τῶν πωλητῶν δύναται νὰ ποιήσῃ καλλιτέραν προσφοράν. διότι μετὰ τοῦ ὅλου πράγματος καὶ τὴν ἡμετέραν μερίδα δυνάμεθα ν' ἀγοράσωμεν.

14 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν πωλητὴς προσεποιήθῃ ὅτι ἐγένετο καλλιτέρα προσφορά, ἐνῶ ἀντὶ ὀλιγωτέρου ἢ καὶ ἴσου [ποσοῦ] εἰς ἕτερον πωλεῖ, ἀπέναντι ἑκατέρου ἀγοραστοῦ θέλει εἶσθαι εἰς ὁλό-
1 κληρον ἐνεχόμενος. Ἀλλ' ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς ἕτερον οὐχὶ ἀξιόχρεων ὑπέβαλε, καὶ εἰς τοῦτον ὁ ἀγρὸς κατεκυρώθη, δὲν βλέπω, λέγει, κατὰ τίνα τρόπον ὑπὸ τοῦ πρώτου ἠγοράσθη, ἀφοῦ ἑτέρα καὶ ἀληθὴς πώλησις κατόπιν ἐπηκολούθησεν. ὅμως ἀληθὲς εἶνε ὅτι ὁ ἀπατηθεὶς πωλητὴς ἔχει τὴν ἐκ τῆς ἀγοράσεως ἀγωγὴν κατὰ τοῦ πρώτου ἀγοραστοῦ, δι' ὅσον ἐνδιαφέρει ἐκεῖνον νὰ μὴ ἐγίνετο τοῦτο, δι' ἧς ἀγωγῆς καὶ τοὺς καρποὺς, οὓς ὁ πρῶτος ἀγοραστὴς συνέλεξε, καὶ [ἐκεῖνο] καθ' ὃ τὸ πρᾶγμα ἐκ πταίσματος ἢ δόλου πονηροῦ αὐτοῦ χειρότερον ἐγένετο, δύναται ν' ἀπαιτήσῃ ὁ πωλητής· οὕτω δὲ ὅ τε Λαβέων
2 καὶ ὁ Νέρβας φρονεῖ. Ἀλλ' ἐὰν μηδέτερος ὑπέβαλεν ἀγοραστήν, ἀντὶ μεγαλειτέρου ὅμως τιμήματος κατεκυρώθη τὸ κτῆμα εἴς τινα μὴ ἀξιόχρεων, ἐγένετο ἀποχώρησις ἀπὸ τῆς πρώτης ἀγοράσεως, καθόσον ἐκείνη καλλιτέρα [προσφορὰ] θεωρεῖται, ἣν ἐπεδοκίμασεν ὁ πωλητής, ὅστις ἠδύνατο νὰ μὴ κα-
3 τακυρώσῃ. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἄνηβος κατόπιν ἄνευ αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου ἀντὶ περισσοτέρου ἠγόρασε, συναινοῦντος τοῦ πωλητοῦ θέλει γείνει ἀποχώρησις ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἀγοράσεως· τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ δούλου ἀλλοτρίου· ἄλλως ὅμως ἐὰν εἰς δοῦλον ἑαυτοῦ ἢ εἰς υἱόν, ὃν ἔχει ὑπεξούσιον, ἢ εἰς τὸν κύ-

emptio his casibus. quod si alieno servo, quem putaverit liberum esse, addixerit, contra se habebit et

4 erit hic similis egenti. Emptorem, qui meliorem condicionem attulerit, praeter corpus nihil se-
5 quitur quod venierit. Non tamen ideo, si tantundem pretium alius det, hoc ipso, quod fructus eum non sequantur, qui secuturi essent priorem emptorem, melior condicio videtur allata, quia non id agitur inter emptorem et venditorem.

15 *POMPONIUS* Si praedio in diem addicto ante diem venditor mortuus sit, sive post diem heres ei exsistat sive omnino non exsistat, priori praedium emptum est, quia melior condicio allata, quae domino placeat, intellegi non potest, cum is qui vendat non exsistat : quod si intra diem adiectionis heres existat, melior condicio
1 ei adferri potest. Si fundus in diem addictus fuerit[1] pluris, ut quaedam ei accedant, quae non accesserint priori emptori, si non minoris sint hae res, quam quo pluris postea fundus venierit, prior venditio valet, quasi melior condicio allata non sit : si minoris sint[2]. idemque aestimandum est, si dies longior pretii solvendi data fuerit, ut quaeratur, quantum ex usurâ ejus temporis capi potuerit.

ριον τοῦ πράγματος ἐκ πλάνης κατεκύρωσεν αὐτό, καθόσον δὲν ὑπάρχει ἀγόρασις κατὰ τὰς περιπτώσεις ταύτας· ὅμως ἐὰν εἰς δοῦλον ἀλλότριον, ὃν ἐνόμισεν ὅτι εἶνε ἐλεύθερος, κατεκύρωσεν, ἐναντίον ἑαυτοῦ θέλει αἰτιᾶσθαι, καὶ ἐκεῖνος θέλει εἶσθαι ὅμοιος πρὸς πένητα.
4 Τὸν ἀγοραστήν, ὅστις καλλιτέραν προσφορὰν ἐποίησεν, ἐκτὸς τοῦ πράγματος, ὅπερ ἐπωλήθη, οὐδὲν παρακο-
5 λουθεῖ. Ἐὰν ὅμως ἕτερος ἴσον τίμημα δώσῃ, ἐκ τούτου ὅτι δὲν παρακολουθοῦσι τοῦτον οἱ καρποί, οἵτινες θὰ ἠκολούθουν τὸν πρῶτον ἀγοραστήν, δὲν θεωρεῖται ὅτι καλλιτέρα προσφορὰ ἐγένετο, καθόσον τοῦτο δὲν ἦτο τὸ σκοπούμενον μεταξὺ ἀγοραστοῦ καὶ πωλητοῦ.

15 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν κατακυρωθέντος ὑπὸ ἡμέραν κτήματος ὁ πωλητὴς πρὸ τῆς ἡμέρας ἀπέθανεν, εἴτε μετὰ τὴν ἡμέραν ἀνεδείχθη κληρονόμος αὐτοῦ, εἴτε οὐδόλως ἀνεδείχθη, ὑπὸ τοῦ πρώτου τὸ κτῆμα εἶνε ἠγορασμένον, καθόσον καλλιτέρα προσφορά, ἥτις εἰς τὸν κύριον ἤρεσε, δὲν δύναται νὰ νοηθῇ, ἀφοῦ ὁ πωλῶν δὲν ὑπάρχῃ. ἂν ὅμως πρὸ τῆς ἡμέρας τοῦ ὑπερθεματισμοῦ ἀνεδείχθη κληρονόμος, καλλιτέρα προσ-
1 φορὰ δύναται νὰ γείνῃ αὐτῷ. Ἐὰν ἀγρὸς ὑπὸ ἡμέραν κατακυρωθεὶς ἐπωλήθη ἀντὶ περισσοτέρου, [ἀλλ οὕτως] ὥστε νὰ προστεθῶσιν αὐτῷ τινά, ἅτινα δὲν προσετίθεντο ὑπὲρ τοῦ προτέρου ἀγοραστοῦ, ἐὰν μὴ τὰ πράγματα ταῦτα εἶνε ὀλιγωτέρας ἀξίας παρ' [ἐκεῖνο] καθ' ὃ ὁ ἀγρὸς κατόπιν περισσότερον ἐπωλήθη, ἡ πρώτη πώλησις ἰσχύει, ὡσεὶ καλλιτέρα προσφορὰ μὴ ἐγένετο· ἂν δ' εἶνε ὀλιγωτέρας, δὲν θέλει εἶσθαι ἰσχυρά. τὸ αὐτὸ δὲ πρέπει νὰ ἐκτιμηθῇ, ἐὰν προθεσμία μακροτέρα πρὸς καταβολὴν τοῦ τιμήματος ἐδόθη, ὥστε νὰ ἐξετάζηται, πόσον ἐκ τόκου τοῦ χρόνου ἐκείνου θὰ ἠδύνατο λὰ ληφθῇ.

(1) nevierit (Mo.)—(2) non valet προσθ. (Mo.)

16 *ULPIANUS* Imperator Severus rescripsit: «Sicut fructus in «diem addictae domus, cum me«lior condicio fuerit allata, vendi«tori restitui necesse est, ita rur«sus quae prior emptor medio «tempore necessario probaverit «erogata, de reditu retineri vel, si «non sufficiat, solvi aequum est». et credo sensisse principem de empti venditi actione.

16 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ αὐτοκράτωρ Σεβῆρος ἀντεπέστειλεν «ὡς ὁ καρπὸς οἰκίας ὑπὸ ἡμέραν κατακυρωθείσης, ἐὰν καλλιτέρα προσφορὰ ἤθελε γείνει, ἀνάγκη ν' ἀποδίδηται εἰς τὸν πωλητήν, οὕτως ἀντιθέτως ὅσα ὁ πρῶτος ἀγοραστὴς ἤθελεν ἀποδείξει ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ κατ' ἀνάγκην ἐδαπανήθησαν, εἶνε ἴσον νὰ παρακρατῶνται ἐκ τοῦ εἰσοδήματος, ἢ ἐὰν μὴ ἀρκῇ, νὰ καταβάλλωνται [ὑπὸ τοῦ πωλητοῦ].» πιστεύω δὲ ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἐνόει διὰ τῆς ἐκ τῆς ἀγοραπωλησίας ἀγωγῆς.

17 *JULIANUS* Cum duo servi duobus separatim denis in diem addicti sint et exstiterit qui pro utroque triginta det, refert, unius pretio decem an singulorum quina adiciat: secundum superiorem adiectionem is servus inemptus erit, cujus prétio adiectio facta fuerit, secundum posteriorem adiectionem uterque ad posteriorem emptorem pertinebit: quod si incertum sit, ad utrius pretium addiderit, a priore emptione non videtur esse discessum.

17 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐὰν δύω δοῦλοι εἰς δύω χωριστὰ ἀντὶ δέκα ἕκαστος ὑπὸ ἡμέραν κατεκυρώθησαν, ἐνεφανίσθη δέ τις δίδων τριάκοντα δι' ἀμφοτέρους, διαφέρει ἂν εἰς τὸ τίμημα τοῦ ἑνὸς κατὰ δέκα ἢ [εἰς τὸ τίμημα] ἑνὸς ἑκάστου κατὰ πέντε ὑπερθεματίζῃ· κατὰ μὲν τὸν πρῶτον ὑπερθεματισμόν, ἐκεῖνος ὁ δοῦλος θέλει εἶσθαι ἀναγόραστος, εἰς τὸ τίμημα τοῦ ὁποίου ὁ ὑπερθεματισμὸς ἐγένετο, κατὰ δὲ τὸν μεταγενέστερον ὑπερθεματισμὸν ἑκάτερος [δοῦλος] θέλει ἀνήκει εἰς τὸν μεταγενέστερον ἀγοραστήν· ὅμως ἐὰν εἶνε ἀβέβαιον, εἰς τίνος τίμημα προσέθηκε, δὲν θεωρεῖται ὅτι ἐγένετο ἀποχώρησις ἀπὸ τῆς πρώτης ἀγοράσεως.

18 *AFRICANUS* Cum in diem duobus sociis fundus sit addictus, uno ex his pretium adiciente etiam pro ipsius parte a priore venditione discedi rectius existimatur.

18 *ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ* Ἐὰν ὑπὸ ἡμέραν κατεκυρώθη εἰς δύω ἑταίρους ἀγρός, τοῦ ἑνὸς ἐκ τούτων ὑπερθεματίζοντος ὀρθῶς φρονεῖται ὅτι καὶ ὡς πρὸς τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ μερίδα γίνεται ἀπὸ τῆς πωλήσεως ἀποχώρησις.

19 *JAVOLENUS* Fundo in diem addicto si postea pretium adiectum est et venditor alio fundo applicito eum ipsum fundi posteriori emptori addixit et id sine dolo malo fecit, priori emptori obligatus non erit: nam quamvis non id tantum, quod in diem addictum

19 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ἐὰν ἀγρὸς ὑπὸ ἡμέραν κατεκυρώθη, κατόπιν δὲ ἐγένετο ὑπερθεματισμός, ὁ δὲ πωλητὴς ἕτερον ἀγρὸν συνδέσας αὐτὸν τοῦτον εἰς τὸν τοῦ μεταγενεστέρου ἀγροῦ ἀγοραστὴν κατεκύρωσε, καὶ τοῦτο ἄνευ δόλου ἐποίησεν, ἀπέναντι τοῦ προτέρου ἀγοραστοῦ δὲν θέλει ἐνέχεσθαι. διότι, καὶ-

erat, sed aliud quoque cun eo venierit, tamen, si venditor dolo caret, prioris emptoris causa absoluta est: id enim solum intuendum est, an priori[1] venditori bona fide facta sit adiectio.

(1) διαγρ. (Mo.)

20 *PAPINIANUS* Prior emptor post meliorem condicionem oblatam ob pecuniam in exordio venditori de pretio solutam contra secundum emptorem citra delegationem iure stipulationis interpositam agere non potest.

III[1].

**De lege commissoria.**

1 *ULPIANUS* Si fundus commissoria lege venierit, magis est, ut sub condicione resolvi emptio quam sub condicione contrahi videatur.

(1) Βασ. (ΙΘ'-Γ'.)

2 *POMPONIUS* Cum venditor fundi in lege ita caverit: « si ad «diem pecunia soluta non sit, ut «fundus inemptus sit », ita accipitur inemptus esse fundus, si venditor inemptum eum esse velit, quia id venditoris causa caveretur: nam si aliter acciperetur, exusta villa in potestate emptoris futurum, ut non dando pecuniam inemptum faceret fundum, qui ejus periculo fuisset.

3 *ULPIANUS* Nam legem commissoriam, quae in venditionibus adicitur, si volet venditor exercebit, non etiam invitus.

4 *IDEM* Si fundus lege commissoria venierit, hoc est ut, nisi intoi οὐχὶ μόνον ὅ,τι ὑπὸ ἡμέραν εἶχε κατακυρωθῆ, ἀλλὰ καὶ ἕτερον μετ' αὐτοῦ ἐπωλήθη, ὅμως ἐὰν ὁ πωλητὴς εἶνε ἀμέτοχος δόλου, ἡ μετὰ τοῦ πρώτου ἀγοραστοῦ σχέσις εἶνε λελυμένη· διότι τοῦτο μόνον δέον νὰ παρατηρῆται, ἂν ο εἰς την πρώτην πώλησιν ὑπερθεματισμὸς ἐγένετο καλῇ τῇ πίστει.

20 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ὁ πρῶτος ἀγοραστὴς μετὰ τὴν γενομένην καλλιτέραν προσφορὰν δὲν δύναται διὰ τὰ ἐξ ἀρχῆς καταβληθέντα τῷ πωλητῇ ἀπέναντι τοῦ τιμήματος χρήματα νὰ ἐγείρῃ ἀγωγὴν κατὰ τοῦ δευτέρου ἀγοραστοῦ, ἂν μὴ προηγήθη ἀντίδοσις δι' ἐπερωτήσεως.

3.

**Περὶ τοῦ ὅρου ἐκπτώσεως.**

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἀγρὸς ὑπὸ ὅρον ἐκπτώσεως ἐπωλήθη, πιθανώτερον εἶνε νὰ θεωρῆται ὅτι ὑπὸ αἵρεσιν ἡ ἀγόρασις λύεται, παρ' ὅτι ὑπὸ αἵρεσιν συνάπτεται.

2 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν ὁ πωλητὴς ἀγροῦ ἐν τῇ συμφωνίᾳ ὥρισεν οὕτως· «ἐὰν ἐμπροθέσμως τὰ χρήματα μὴ καταβληθῶσιν, ὁ ἀγρὸς νὰ εἶνε ἀναγόραστος,» τότε θεωρεῖται ὅτι ἀναγόραστος εἶνε ὁ ἀγρός, ἐὰν ὁ πωλητὴς θέλῃ νὰ εἶνε ἀναγόραστος, διότι τοῦτο χάριν τοῦ πωλητοῦ ὁρίζεται· καθόσον ἐὰν ἄλλως ἤθελε θεωρηθῆ, καείσης [λ. χ.] ἐπαύλως ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἀγοραστοῦ, θὰ ἐπήρχετο ὥστε μὴ δίδων τὰ χρήματα νὰ ποιῇ ἀναγόραστον τὸν ἀγρόν, ὅστις ἐπὶ κινδύνῳ αὐτοῦ ὑπῆρχε.

3 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Διότι τὸν ὅρον ἐκπτώσεως, ὅστις εἰς τὰς πωλήσεις προστίθεται, *ἐὰν θέλῃ* ὁ πωλητὴς ἐφαρμόζει, οὐχὶ δὲ καὶ ἄκων.

4 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἀγρὸς ὑπὸ ὅρον ἐκπτώσεως ἐπωλήθη,, οὕτω δηλ. ὥστε

tra certum diem pretium sit exsolutum, inemptus fieret, videamus, quemadmodum venditor agat tam de fundo quam de his, quae ex fundo percepta sint, itemque si deterior fundus effectus sit facto emptoris. et quidem finita est emptio: sed iam decisa quaestio est ex vendito actionem competere, ut rescriptis imperatoris Antonini

1 et divi Severi declaratur. Sed quod ait Neratius habet rationem, ut interdum fructus emptor lucretur, cum pretium quod numeravit perdidit[1]: igitur sententia Neratii tunc habet locum, quae est humana, quando emptor aliquam par-
2 tem pretii dedit. Eleganter Papinianus libro tertio responsorum scribit statim atque commissa lex est statuere venditorem debere, utrum commissoriam velit exercere an potius pretium petere, nec posse, si commissoriam elegit,

3 postea variare. In commissoriam etiam hoc solet convenire, ut, si venditor eundem fundum venderet, quanto minoris vendiderit, id a priore emptore exigat: erit itaque adversus eum ex vendito

4 actio. Marcellus libro vicensimo dubitat, commissoria utrum tunc locum habet, si interpellatus non solvat, an vero si non optulerit. et magis arbitror offerre eum debere, si vult se legis commissoriae potestate solvere: quod si non

(1) perdit (Mo.)

ἐὰν μὴ ἐντὸς ὡρισμένης προθεσμίας τὸ τίμημα καταβληθῇ, νὰ καθίσταται ἀναγόραστος, ἂς ἴδωμεν τίνι τρόπῳ ὁ πωλητὴς δύναται νὰ ἐναγάγῃ περί τε τοῦ ἀγροῦ καὶ περὶ ἐκείνων, ἅτινα ἐκ τοῦ ἀγροῦ συνελέγησαν, ὡσαύτως δ' ἐὰν ὁ ἀγρὸς κατέστῃ χειρότερος ἐκ πράξεως τοῦ ἀγοραστοῦ. καὶ ἡ μὲν ἀγόρασις λήγει· ἀλλ' εἶνε ἤδη λελυμένον ζήτημα, ὅτι ἡ ἐκ τῆς πωλήσεως ἀγωγὴ ἁρμόζει, καθὰ διὰ τῶν ἀντεπιστολῶν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀντωνίνου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Σεβήρου διακηρύσσεται.
1 Ἀλλ' ὅπερ ὁ Νεράτιος λέγει ἔχει λόγον, ὅτι δηλ. ἐνίοτε τοὺς καρποὺς ὠφελεῖται ὁ ἀγοραστὴς, ὅταν τὸ τίμημα, ὅπερ ἐμέτρησεν, ἀπόλλυται· λοιπὸν ἡ γνώμη τοῦ Νερατίου, ἥτις εἶνε φιλάνθρωπος, τότε λαμβάνει χώραν, ὅταν ὁ ἀγοραστὴς μέρος τι [μόνον] τοῦ
2 τιμήματος ἔδωκε. Λαμπρὰ δ' ὁ Παπινιανὸς ἐν βιβλ. ζ' τῶν ἀπαντήσεων γράφει, ὅτι ἀμέσως ἅμα ὁ ὅρος ἐκπτώσεως ἐπραγματώθη, ὁ πωλητὴς ὀφείλει νὰ ὁρίσῃ, ἂν τὸν τῆς ἐκπτώσεως [ὅρον] θέλῃ νὰ ἐνεργήσῃ, ἢ μᾶλλον τὸ τίμημα ν' ἀπαιτήσῃ, οὐδὲ δύναται, ἐὰν [τὴν ἀγωγὴν] τῆς ἐκπτώσεως ἐξέλεξε, κα-
3 τόπιν νὰ μεταβάλῃ γνώμην. Ἐπὶ [τοῦ ὅρου] ἐκπτώσεως καὶ τοῦτο συνήθως συμφωνεῖται, ὅτι ἐὰν ὁ πωλητὴς τὸν αὐτὸν ἀγρὸν ἤθελε πωλήσει, ὅσον ὀλιγώτερον [τοῦ πρώτου τιμήματος] ἤθελε πωλήσει, τοῦτο παρὰ τοῦ πρώτου ἀγοραστοῦ ν' ἀπαιτῇ· θέλει εἶσθαι λοιπὸν ἐναντίον τούτου ἡ ἐκ τῆς πωλή-
4 σεως ἀγωγή. Ὁ Μάρκελλος ἐν βιβλ. κ' ἀμφιβάλλει, ἂν [ὁ ὅρος] ἐκπτώσεως τότε λαμβάνῃ χώραν, ἐὰν ὀχληθεὶς μὴ καταβάλῃ, ἢ τοὐναντίον ἐὰν μὴ προσέφερε. μᾶλλον λοιπὸν φρονῶ ὅτι ὀφείλει οὗτος νὰ προσφέρῃ, ἐὰν θέλῃ ν' ἀπαλλάξῃ ἑαυτὸν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ὅρου ἐκπτώσεως· ἂν ὅμως δὲν ὑ-

habet cui offerat, posse esse securum.

5 *NERATIUS* Lege fundo venditio dicta, ut, si intra certum tempus pretium solutum non sit, res inempta sit, de fructibus, quos interim emptor percepisset, hoc agi intellegendum est, ut emptor interim eos sibi suo quoque[1] iure perciperet: sed si fundus revenisset, Aristo existimabat venditori de his iudicium in emptorem dandum esse, quia nihil penes eum residere oporteret ex re, in qua fidem fefellisset.

(1) quosque (Mo.)

6 *SCAEVOLA* De lege commissoria interrogatus ita respondit, si per emptorem factum sit, quo minus legi pareretur, et ea lege uti venditor velit, fundos inemptos fore et id, quod arrae vel alio nomine datum esset, apud venditorem

1 remansurum. Idem respondit, si ex lege inempti sint fundi, nec id, quod accessurum dictum est,

2 emptori deberi. Post diem lege commissoria comprehensum venditor partem reliquae pecuniae accepit. respondit, si post statutum diem reliquae pecuniae venditor legem dictam non exercuisset et partem reliqui debiti accepisset, videri recessum a commissoria.

7 *HERMOGENIANUS* Post diem commissoriae legi praestitutum si venditor pretium petat, legi commissoriae renuntiatum videtur, nec

πάρχῃ [τις] εἰς ὃν νὰ προσφέρῃ, δύναναι νὰ εἶνε ἀσφαλής.

5 *ΝΕΡΑΤΙΟΣ* Ἐὰν ἐπὶ πωλήσεως ἀγροῦ ἐτέθη ὅρος ὅτι, ἂν ἐντὸς ὡρισμένου χρόνου τὸ τίμημα μὴ καταβληθῇ, τὸ πρᾶγμα νὰ εἶνε ἀναγόραστον, περὶ τῶν καρπῶν, οὓς ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἀγοραστὴς ἤθελε συλλέξει, δέον νὰ θεωρῆται ὅτι τοῦτο συνεφωνήθη, ὥστε ὁ ἀγοραστὴς ἐν τῷ μεταξὺ ἐν ἰδίῳ δικαιώματι ἑκάστοτε νὰ συλλέγῃ αὐτούς· ἀλλ' ἐὰν ὁ ἀγρὸς ἤθελεν ἐπιστραφῆ, ὁ Ἀρίστων ἐφρόνει ὅτι εἰς τὸν πωλητὴν πρέπει νὰ δίδηται περὶ τούτων ἀγωγὴ κατὰ τοῦ ἀγοραστοῦ, διότι οὐδὲν παρ' αὐτῷ δέον νὰ ὑπολείπηται ἐκ πράγματος, ὡς πρὸς τὸ ὁποῖον εἶχε παραβιάσει τὴν ὑπόσχεσιν.

6 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Περὶ τοῦ ὅρου ἐκπτώσεως ἐπερωτηθεὶς ἀπήντησεν οὕτως· ἐὰν ἐκ τοῦ ἀγοραστοῦ ἐγένετο, ὥστε νὰ μὴ τηρηθῇ ὁ ὅρος, θέλῃ δὲ ὁ πωλητὴς νὰ ποιήσῃ χρῆσιν τοῦ ὅρου τούτου, οἱ ἀγροὶ θέλουσιν εἶσθαι ἀναγόραστοι, καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ ὡς ἀρραβὼν ἢ ὑπ' ἄλλον ὄνομα ἐδόθη, παρὰ τῷ 1 πωλητῇ θέλει μείνει. Ὁ αὐτὸς ἀπήντησεν ὅτι, ἐὰν ἕνεκα τοῦ ὅρου ἀναγόραστοι εἶνε οἱ ἀγροί, οὐδ' ἐκεῖνο, ὅπερ ἐλέχθη ὅτι θέλει προσαυξήσει, 2 ὀφείλεται εἰς τὸν ἀγοραστήν. Μετὰ τὴν ἐν τῷ ὅρῳ ἐκπτώσεως περιλαμβανομένην ἡμέραν ὁ πωλητὴς ἔλαβε μέρος τῶν ὑπολειπομένων χρημάτων· ἀπήντησεν ὅτι, ἐὰν μετὰ τὴν ὡρισμένην διὰ τὰ ὑπόλοιπα χρήματα ἡμέραν ὁ πωλητὴς δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὸν τεθειμένον ὅρον, καὶ μέρος τοῦ ὑπολειπομένου χρέους ἐδέχθη, θεωρεῖται ὅτι ἐγένετο παραίτησις ἀπὸ τῆς ἐκπτώσεως.

7 *ΕΡΜΟΓΕΝΙΑΝΟΣ* Ἐὰν μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ὅρου ἐκπτώσεως προσδιωρισμένην ἡμέραν ὁ πωλητὴς ἀπαιτῇ τὸ τίμημα, θεωρεῖται ὅτι ἐγένετο παραί-

variare et ad hanc redire potest.

8 *SCAEVOLA* Mulier fundos Gaio Seio vendidit et acceptis arrae nomine certis pecuniis statuta sunt tempora solutioni reliquae pecuniae: quibus si non paruisset emptor, pactus est, ut arram perderet et inemptae villae essent. die statuto emptor testatus est se pecuniam omnem reliquam paratum fuisse exsolvere (et sacculum cum pecunia signatorum signis obsignavit), defuisse autem venditricem, posteriore autem die nomine fisci testato conventum emptorem, ne ante mulieri pecuniam exsolveret quam fisco satisfaceret. quaesitum est, an fundi non sint in ea causa, ut a venditrice vindicari debeant ex conventione venditoris[1]. respondit secundum ea quae proponerentur non commisisse in legem venditionis emptorem.

(1) venditionis (Mo.)

τησις ἀπὸ τοῦ ὅρου ἐκπτώσεως, οὐδὲ δύναται νὰ μεταβάλῃ γνώμην καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς ἐκεῖνον.

8 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Γυνὴ ἐπώλησεν εἰς τὸν Γάϊον Σέϊον κτήματα καὶ ἀφοῦ ἐλήφθησαν λόγῳ ἀρραβῶνος ὡρισμένα χρήματα, ὡρίσθησαν χρόνοι διὰ τὴν καταβολὴν τῶν ὑπολοίπων χρημάτων· τούτους ἐὰν μὴ ἤθελε τηρήσει ὁ ἀγοραστής, συνεφωνήθη νὰ ἀπολέσῃ τὸν ἀρραβῶνα, καὶ αἱ ἐπαύλεις νὰ εἶνε ἀναγόραστοι· κατὰ τὴν ὡρισμένην ἡμέραν ὁ ἀγοραστὴς διεκήρυξε μὲν ὅτι ἦτο ἕτοιμος νὰ καταβάλῃ πάντα τὰ ὑπόλοιπα χρήματα (καὶ σάκκον δὲ μετὰ τῶν χρημάτων διὰ τῶν σφραγίδων τῶν σφραγιστῶν ἐσφράγισε), ἡ πωλητὴς ὅμως ἔλειπε, κατὰ δὲ τὴν ἑπομένην ἡμέραν ἐν ὀνόματι τοῦ δημοσίου προσεκλήθη ἐνώπιον μαρτύρων ὁ ἀγοραστής, νὰ μὴ καταβάλῃ εἰς τὴν γυναῖκα τὰ χρήματα, πρὶν ἡ δώσῃ [αὕτη] ἀσφάλειαν εἰς τὸ δημόσιον· ἠρωτήθη, ἂν οἱ ἀγροὶ δὲν εἶνε ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, ὥστε νὰ δύνανται νὰ διεκδικηθῶσι παρὰ τοῦ πωλητοῦ κατὰ τὴν συμφωνίαν τῆς πωλήσεως· ἀπήντησεν ὅτι, ὡς τὰ πράγματα ἐξετέθησαν, ὁ ἀγοραστὴς δὲν παρεβίασε τὸν ὅρον τῆς πωλήσεως.

## IIII.[2]

### De hereditate vel actione vendita.

1 *POMPONIUS* Si hereditas venierit eius, qui vivit aut nullus sit, nihil esse acti, quia in rerum natura non sit quod venierit.

2 *ULPIANUS* Venditor hereditatis satisdare de evictione non debet, cum id inter ementem et

(2) Κωδ. (4.39)—Βασ. (ΙΘ'. Δ')

## 4.

### Περὶ πωληθείσης κληρονομίας ἢ ἀγωγῆς.

1 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν ἐπωλήθη κληρονομία τινός, ὅστις ζῇ ἢ εἶνε ἀνύπαρκτος, εἶνε ἄκυρος ἡ πρᾶξις, καθόσον δὲν ὑπάρχει μεταξὺ τῶν πραγμάτων τὸ πωληθέν.

2 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ὁ πωλητὴς κληρονομίας δὲν ὀφείλει νὰ παρέχῃ ἀσφάλειαν περὶ ἐκνικήσεως, καθόσον μετὰ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

vendentem agatur, ut neque amplius neque minus iuris emptor habeat quam apud heredem futurum esset: plane de facto suo venditor satisdare cogendus est.

ἀγοράζοντος καὶ πωλοῦντος τοῦτο σκοπεῖται, ὥστε οὔτε περισσότερον οὔτε ὀλιγώτερον δίκαιον νὰ ἔχῃ ὁ ἀγοραστής, παρ' ὅ,τι παρὰ τῷ κληρονόμῳ ἤθελεν εἶσθαι· βεβαίως περὶ τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ ἐνεργείας δέον ὁ πωλητὴς ν' ἀναγκάζηται εἰς παροχὴν ἀσφαλείας.

1 In hereditate vendita utrum ea quantitas spectatur, quae fuit mortis tempore, an ea, quae fuit cum aditur hereditas, an ea quae fuit cum hereditas venumdatur, videndum erit. et verius est hoc esse servandum quod actum est: plerumque autem hoc agi videtur, ut quod ex hereditate pervenit in id tempus quo venditio fit, id videa-

1 Ἐπὶ πωλήσεως κληρονομίας πρέπει νὰ ἴδωμεν ἂν ἐκείνη ἡ ποσότης ὑπ' ὄψιν λαμβάνηται, ἥτις ὑπῆρχε κατὰ τὸν χρόνον τοῦ θανάτου, ἢ ἐκείνη, ἥτις ὑπῆρχε κατὰ τὴν προσέλευσιν εἰς τὴν κληρονομίαν, ἢ ἐκείνη ἥτις ὑπῆρχεν, ὅτε ἡ κληρονομία ἐπωλεῖτο. ὀρθότερον λοιπὸν εἶνε, ἐκεῖνο νὰ τηρῆται, ὅπερ ἐσκοπεῖτο· πολλάκις δὲ τοῦτο φαίνεται ὅτι σκοπεῖται, ὥστε ὅ,τι ἐκ τῆς κληρονομίας προέρχεται κατὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡ πώλησις γίνεται, τοῦτο

2 tur venisse. Illud potest quaeri, si etiam impuberi sit substitutus is qui vendidit hereditatem testatoris, an etiam id, quod ex impuberis hereditate ad eum qui vendidit hereditatem pervenit, ex empto actioni locum faciat. et magis est, ne veniat, quia alia hereditas est: licet enim unum testamentum sit, alia tamen atque alia hereditas est. plane si hoc actum sit, dicendum erit etiam impuberis hereditatem in venditionem venire, maxime si iam delata impuberis

2 νὰ θεωρῆται ὅτι ἐπωλήθη. Δύναται δὲ νὰ ἐξετασθῇ τοῦτο, ἐὰν καὶ εἰς ἄνηβον ὑπεκατεστάθη ἐκεῖνος, ὅστις ἐπώλησε τὴν κληρονομίαν τοῦ διαθέτου, ἆρά γε καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐκ τῆς τοῦ ἀνήβου κληρονομίας περιῆλθεν εἰς τὸν πωλήσαντα τὴν κληρονομίαν, προκαλῇ τὴν ἐκ τῆς ἀγοράσεως ἀγωγήν; πιθανώτερον λοιπὸν εἶνε, νὰ μὴ εἶνε πωλημένον, διότι ἄλλη κληρονομία εἶνε· καθόσον καί τοι μία διαθήκη εἶνε, ὅμως χωρισταὶ εἶνε αἱ κληρονομίαι· βεβαίως ἐὰν τοῦτο συνεφωνήθη, θέλει λεχθῇ ὅτι καὶ ἡ τοῦ ἀνήβου κληρονομία περιλαμβάνεται ἐν τῇ πωλήσει, μάλιστα ἐὰν ἤδη ἀφοῦ ἐπήχθη ἡ τοῦ ἀνήβου κληρονομία ἐπωλήθη ἡ κληρονομία.

3 hereditate venierit hereditas. Pervenisse ad venditorem hereditatis quomodo videatur, quaeritur. et ego puto, antequam quidem corpora rerum hereditariarum nactus venditor fuerit, hactenus videri ad eum pervenisse, quatenus mandare potest earum rerum persecutio-

3 Ἐρωτᾶται κατὰ τίνα τρόπον νοεῖται τὸ νὰ *περιέλθῃ* εἰς τὸν πωλητὴν κληρονομίας· ἐγὼ λοιπὸν φρονῶ, ὅτι προτοῦ μὲν ὁ πωλητὴς ἀποκτήσῃ τὰ ἀντικείμενα τῆς κληρονομίας, ἐπὶ τοσοῦτον θεωρεῖται ὅτι *περιῆλθον* εἰς αὐτόν, ἐφ' ὅσον δύναται νὰ ἐντείληται τὴν ἐπιδίωξιν τῶν πραγμάτων τούτων,

nem actionesque tribuere: enimvero ubi corpora nactus est vel debita exegit, plenius ad eum videri pervenisse. sed et si rerum venditarum ante hereditatem venditam pretia fuerit consecutus, palam est ad eum pretia rerum pervenisse. illud tenendum est cum effectu videri pervenisse, non prima ratione: idcirco quod legatorum nomine quis praestitit, non videtur ad eum pervenisse: sed et si quid aeris alieni est vel cuius alterius oneris hereditarii, pervenisse merito negabitur. set et rerum ante venditionem donatarum pretia praestari aequitatis ratio

4 exigit. Non tantum autem quod ad venditorem hereditatis pervenit, sed et quod ad heredem eius ex hereditate pervenit, emptori restituendum est: et non solum quod iam pervenit, sed et quod quandoque pervenerit, restituen-

5 dum est. Sed et si quid dolo malo eorum factum est, quo minus ad eos perveniat, et hoc emptori praestandum est: fecisse autem dolo malo quo minus perveniat videtur, sive alienavit aliquid, vel etiam accepto quem liberavit, vel id egit dolo malo, ne de hereditate adquireretur[1] vel ne possessionem adipisceretur quam posset adipisci. sed et si non dolo malo, sed lata culpa admiserit aliquid, utique tenebitur: deperdita autem et deminuta sine dolo malo vendito-

(1) adquireret (Mo.)

καὶ νὰ ἐκχωρήσῃ τὰς ἀγωγάς· ὅταν ὅμως ἀπέκτησε τὰ πράγματα, ἢ τὰ ὀφειλόμενα εἰσέπραξε, πληρέστερον θεωρεῖται ὅτι εἰς αὐτὸν περιῆλθον· ἀλλὰ καὶ ἂν πραγμάτων πωληθέντων πρὸ τῆς πωλήσεως τῆς κληρονομίας ἔλαβε τὰ τιμήματα, φανερὸν εἶνε ὅτι εἰς τοῦτον τὰ τιμήματα τῶν πραγμάτων *περιῆλθον*· δέον δὲ νὰ γινώσκωμεν τοῦτο, ὅτι ἡ *μετ' ἀποτελέσματος* περιέλευσις ὑπ' ὄψιν λαμβάνεται, οὐχὶ δ' ἡ ἐκ πρώτης ὄψεως [φαινομένη τοιαύτη]· διὰ τοῦτο ὅ,τι λόγῳ κληροδοσιῶν κατέβαλέ τις, δὲν θεωρεῖται ὅτι περιῆλθεν εἰς αὐτόν· ἀλλὰ καὶ ἂν τι χρέος ὑπάρχῃ ἢ ἄλλο τι βάρος κληρονομιαῖον, δικαίως θέλομεν ἀρνηθῆ ὅτι *περιῆλθεν*· ὅμως καὶ τῶν πραγμάτων τῶν πρὸ τῆς πωλήσεως δωρηθέντων λόγος ἰσότητος ἀπαιτεῖ νὰ παρέχωνται [ὑπὸ τοῦ πωλητοῦ τῆς κληρονο-4 μίας] τὰ τιμήματα. Οὐχὶ δὲ μόνον ὅ,τι εἰς τὸν πωλητὴν τῆς κληρονομίας περιῆλθεν, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι εἰς τὸν κληρονόμον αὐτοῦ ἐκ τῆς κληρονομίας περιῆλθε, πρέπει ν' ἀποδίδηται εἰς τὸν ἀγοραστήν· καὶ ὄχι μόνον ὅ,τι ἤδη περιῆλθεν, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι ὁποτεδήποτε ἤθελε περιέλθει, δέον ν' ἀποδίδηται. 5 Ἀλλὰ καὶ ἄν τι ἐκ δόλου αὐτῶν ἐγένετο, ὥστε εἰς αὐτὸν νὰ μὴ περιελθῃ, καὶ τοῦτο δέον νὰ παρέχηται εἰς τὸν ἀγοραστήν· θεωρεῖται δ' ὅτι ἐκ δόλου ἐποίησεν [ὁ πωλητὴς] ὥστε νὰ μὴ περιέλθῃ, ἐὰν εἴτε ἀπηλλοτρίωσέ τι, ἢ καὶ δι' ἀθωώσεως ἀπήλλαξέ τινα, ἢ τοῦτο δολίως ἔπραξεν, ὥστε νὰ μὴ ἀποκτήσῃ ἐκ τῆς κληρονομίας, ἢ νὰ μὴ ἐπιτύχῃ τὴν νομήν, ἣν ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ· ἀλλὰ καὶ ἂν οὐχὶ ἐκ δόλου, ἀλλ' ἐκ βαρέος πταίσματος διέπραξέ τι, ἐξάπαντος θέλει ἐνέχεσθαι· τὰ ἀπολεσθέντα ὅμως καὶ μειωθέντα ἄνευ δόλου τοῦ πωλητοῦ δὲν καταβάλλον-

6 ris non praestabuntur. Illud quaesitum est, an venditor hereditatis ob debitum a filio suo qui in potestate eius esset servove ei, cuius hereditatem vendidisset, praestare debeat emptori. et visum est, quidquid dumtaxat de peculio filii servive aut in suam rem versum inveniatur, praestare eum 7 debere. Solet quaeri, an et, si quid lucri occasione hereditatis venditor senserit, emptori restituere id debeat. et est apud Iulianum haec quaestio tractata libro sexto digestorum et ait, quod non debitum exegerit, retinere heredem et quod non debitum solverit, non reputare: nam hoc servari, ut heres emptori non praestet quod non debitum exegerit, neque ab eo consequatur quod non debitum praestiterit. si autem condemnatus praestiterit, hoc solum heredi sufficit esse eum condemnatum sine dolo malo suo, etiamsi maxime creditor non fuerit is cui condemnatus est heres: quae sententia mihi placet. Non solum autem hereditarias actiones, sed etiam eas obligationes quas ipse heres constituit dicendum erit praestari emptori debere: itaque et si fideiussorem acceperit ab hereditario debitore, ipsam actionem quam habet heres praestare emptori debebit: sed et si novaverit vel in iudicium deduxerit actionem, praestare debebit hanc ipsam actionem quam nactus est. 9 Sicuti lucrum omne ad emptorem hereditatis respicit, ita damnum quoque debet ad eundem

6 ται. Ἐξητάσθη δὲ τὸ ἐξῆς, ἂν ὁ πωλητὴς κληρονομίας τὸ ὀφειλόμενον ὑπὸ τοῦ ὑπεξουσίου αὐτοῦ υἱοῦ, ἢ τοῦ δούλου ἐκείνου, οὕτινος τὴν κληρονομίαν ἐπώλησεν, ὀφείλῃ νὰ παράσχῃ εἰς τὸν ἀγοραστήν. ἐγένετο λοιπὸν δεκτὸν ὅτι μόνον ὅ,τι ἐκ τοῦ χρηματίου τοῦ υἱοῦ ἢ τοῦ δούλου ἢ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθὲν εὑρίσκεται, ὀφείλει ἐκεῖ-
7 νος νὰ παράσχῃ. Συνήθως ἐξετάζεται, καὶ ἂν τι κέρδος ἐπὶ εὐκαιρίᾳ τῆς κληρονομίας ὁ πωλητὴς ἐποίησεν, ὀφείλει ἆρά γε ν' ἀποδώσῃ τοῦτο εἰς τὸν ἀγοραστήν; παρ' Ἰουλιανῷ λοιπὸν τὸ ζήτημα τοῦτο ἐξετάζεται ἐν βιβλ. ς'. τῶν πανδεκτῶν, λέγει δὲ ὅτι, ὅ,τι μὴ ὀφειλόμενον εἰσέπραξε, παρακρατεῖ ὁ κληρονόμος, ὅ,τι δὲ μὴ ὀφειλόμενον ἐπλήρωσε, δὲν ὑπολογίζει. διότι τοῦτο τηρεῖται, ὥστε ὁ κληρονόμος νὰ μὴ παρέχῃ εἰς τὸν ἀγοραστὴν ὅ,τι μὴ ὀφειλόμενον εἰσέπραξε, μηδὲ νὰ λαμβάνῃ οὗτος ὅ,τι μὴ ὀφειλόμενον παρέσχεν. ἂν ὅμως καταδικασθεὶς παρέσχε, τοῦτο μόνον διὰ τὸν κληρονόμον ἀρκεῖ, νὰ κατεδικάσθη δηλ. οὗτος ἄνευ δόλου ἑαυτοῦ, καί τοι οὐδόλως ἦτο πιστωτὴς ἐκεῖνος, οὗ ἀπέναντι κατεδικάσθη ὁ κληρονόμος. αὕτη δ' ἡ γνώμη μοι
8 ἀρέσκει. Οὐχὶ δὲ μόνον τὰς κληρονομικὰς ἀγωγάς, ἀλλὰ καὶ ἐκείνας τὰς ἐνοχάς, ἃς αὐτὸς ὁ κληρονόμος παρήγαγε, δέον νὰ λεχθῇ ὅτι ὀφείλει νὰ παράσχῃ εἰς τὸν ἀγοραστήν· ὅθεν καὶ ἂν ἐγγυητὴν ἔλαβε παρὰ κληρονομικοῦ ὀφειλέτου, ταύτην τὴν ἀγωγήν, ἣν ἔχει, ὀφείλει ὁ κληρονόμος νὰ παράσχῃ εἰς τὸν ἀγοραστήν· ἀλλὰ καὶ ἂν ἀνανέωσιν ἐποίησεν, ἢ εἰς ἐκδίκασιν ἔφερε τὴν ἀγωγήν, ὀφείλει νὰ παράσχῃ αὐτὴν ταύτην τὴν ἀγωγήν, ἣν
9 ἀπέκτησεν. Ὡς δὲ πᾶσα ὠφέλεια εἰς τὸν ἀγοραστὴν τῆς κληρονομίας ἀποβλέπει, οὕτω καὶ ἡ ζημία δέον εἰς

*10* respicere. Denique si rem hereditariam heres vendiderit ac per hoc fuerit condemnatus, non habet contra emptorem actionem, quia non ideo condemnatur quod heres esset, sed quod vendiderit. sed si pretium rei distractae emptori hereditatis dedit, videamus, an locus sit ex vendito actioni: et

*11* putem esse. Sive ipse venditor dederit aliquid pro hereditate sive procurator eius sive alius quis pro eo, dum negotium eius gerit, locus erit ex vendito actioni, dummodo aliquid absit venditori hereditatis: ceterum si nihil absit venditori, consequens erit dicere non

*12* competere ei actionem. Apud Iulianum scriptum est, si venditor hereditatis exceperit servum sine peculio et eius nomine cum eo fuerit actum de peculio et in rem verso, id dumtaxat eum consequi, quod praestiterit eius peculii nomine quod emptorem sequi debeat, aut quod in rem defuncti versum est: his enim casibus aes alienum emptoris solvit, ex ceteris causis

*13* suo nomine condemnetur[1]. Quid ergo si servum cum peculio exceperit venditor hereditatis conventusque de peculio praestitit? Marcellus libro sexto digestorum non repetere eum scripsit, si modo hoc actum est, ut, quod superfuisset ex peculio, hoc haberet: at si

(1) contemnatur.

*10* τὸν αὐτὸν ν' ἀποβλέπῃ. Ὅθεν ἐὰν πρᾶγμα κληρονομιαῖον ὁ κληρονόμος [εἰς τρίτον] ἐπώλησε, καὶ ἐκ τούτου κατεδικάσθη, δὲν ἔχει κατὰ τοῦ ἀγοραστοῦ [τῆς κληρονομίας] ἀγωγήν, διότι δὲν καταδικαζεται διὰ τοῦτο, διότι εἶνε κληρονόμος, ἀλλὰ διότι ἐπώλησεν. ἀλλ' ἐὰν τὸ τίμημα τοῦ πωληθέντος πράγματος εἰς τὸν ἀγοραστὴν τῆς κληρονομίας ἔδωκεν, ἂς ἴδωμεν ἂν λαμβάνῃ χώραν ἡ ἐκ τῆς πωλήσεως ἀγωγή. φρονῶ λοιπὸν ὅτι λαμ-
*11* βάνει. Εἴτε αὐτὸς ὁ πωλητὴς ἔδωκέ τι ὑπὲρ τῆς κληρονομίας, εἴτε ὁ πληρεξούσιος αὐτοῦ, εἴτε ἄλλος τις ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐνῷ ὑπόθεσιν τούτου ἐδιοίκει, θέλει λάβει χώραν ἡ ἐκ τῆς πωλήσεως ἀγωγή, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐστερήθη τι ὁ πωλητὴς τῆς κληρονομίας· ἄλλως ἐὰν μηδὲν ἐστερήθη ὁ πωλητής, ἀκόλουθον θέλει εἶσθαι νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν ἁρμόζει αὐτῷ ἀγωγή.
*12* Παρ' Ἰουλιανῷ ἐγράφη ὅτι, ἐὰν ὁ πωλητὴς κληρονομίας ἐξήρεσε δοῦλον ἄνευ χρηματίου καὶ λόγῳ αὐτοῦ ἠγέρθη κατ' ἐκείνου ἀγωγὴ ἐκ τοῦ χρηματίου καὶ τοῦ εἰς ἴδιον ὄφελος καταναλωθέντος, τοῦτο μόνον οὗτος λαμβάνει, ὅπερ κατέβαλε λόγῳ τοῦ χρηματίου, ὅπερ ἔδει νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν ἀγοραστήν, ἢ ὅ,τι εἰς ὑπόθεσιν τοῦ ἀποθανόντος κατηναλώθη· διότι κατὰ ταύτας [μόνον] τὰς περιπτώσεις καταβάλλει χρέος τοῦ πωλητοῦ, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν αἰτιῶν ἐν ἰδίῳ ὀνόματι
*13* καταδικάζεται. Τί λοιπὸν ἐὰν δοῦλον μετὰ χρηματίου ἐξήρεσεν ὁ πωλητὴς τῆς κληρονομίας, καὶ ἐναχθεὶς ἐκ τοῦ χρηματίου κατέβαλεν; ὁ Μάρκελλος ἐν βιβλ. ς' τῶν πανδεκτῶν ἔγραψεν ὅτι δὲν ἀναζητεῖ οὗτος. ἀρκεῖ μόνον τοῦτο νὰ συνεφωνήθη, ὥστε, ὅ,τι ἤθελε πλεονάσει ἐκ τοῦ χρηματίου, τοῦτο νὰ ἔχῃ· ὅμως ἂν τοὐναντίον

contra actum est, recte repetere eum posse ait: si vero nihil expressim inter eos convenit, sed tantummodo peculii mentio facta est, cessare ex vendito actionem *14* constat. Si venditor hereditatis aedes sibi exceperit, quarum nomine damni infecti promissum fuerat, interest quid acti sit: nam si ita excepit, ut damni quoque infecti stipulationis onus sustineret, nihil ab emptore consequeretur: si vero id actum erit, ut emptor hoc aes alienum exsolveret, ad illum onus stipulationis pertinebit: si non apparebit quid acti sit, verisimile erit id actum, ut eius quidem damni nomine, quod ante venditionem datum fuerit, onus ad emptorem, alterius temporis ad heredem pertineat.

*15* Si Titius Maevi hereditatem Seiσ vendiderit et a Seio heres institutus eam hereditatem Attio vendiderit, an ex priore venditione hereditatis cum Attio agi possit? et ait Iulianus: quod venditor hereditatis petere a quolibet extraneo herede potuisset, id ab hereditatis emptore consequatur: et certe si Seio alius heres exstitisset, quidquid venditor Maevianae hereditatis nomine praestitisset, id ex vendito actione consequi ab eo potuisset: nam et si duplam hominis a Seio stipulatus fuissem et ei heres exstitissem eamque hereditatem Titio vendidissem, evicto homine rem a Titio servasυνεφωνήθη, ὀρθῶς δύναται οὗτος ν' ἀναζητήσῃ, λέγει· ἂν ὅμως μηδὲν ρητῶς μεταξὺ αὐτῶν συνεφωνήθη, ἀλλὰ μόνον μνεία τοῦ χρηματίου ἐγένετο, γνωστὸν ὅτι ἀργεῖ ἡ ἐκ τῆς πωλήσεως *14* ἀγωγή. Ἐὰν ὁ πωλητὴς κληρονομίας ἐξήρεσε δι' ἑαυτὸν οἰκίαν, ἧς ἕνεκεν εἶχε δοθῆ ὑπόσχεσις περὶ ἐπικειμένης ζημίας, ἐνδιαφέρει [νὰ γινώσκωμεν] τί ἐσκοπεῖτο· διότι ἐὰν ἐξήρεσεν οὕτως, ὥστε καὶ τὸ βάρος τῆς διὰ τὴν ἐπικειμένην ζημίαν ἐπερωτήσεως ν' ἀναλάβῃ, οὐδὲν παρὰ τοῦ ἀγοραστοῦ δύναται νὰ λάβῃ· ἂν ὅμως ἐσκοπεῖτο τοῦτο, ὥστε ὁ ἀγοραστὴς νὰ καταβάλῃ τὸ τοιοῦτο χρέος, εἰς τοῦτον ἀποβλέπει τὸ βάρος τῆς ἐπερωτήσεως· ἂν δὲ μὴ εἶνε φανερὸν τί ἐσκοπεῖτο, πιθανὸν εἶνε ὅτι τοῦτο ἐσκοπεῖτο, ὥστε διὰ μὲν τὴν ζημίαν, ἥτις πρὸ τῆς πωλήσεως ἐπῆλθε, τὸ βάρος ν' ἀποβλέπῃ εἰς τὸν ἀγοραστήν, [διὰ δὲ τὴν ζημίαν] τοῦ λοι*15* ποῦ χρόνου εἰς τὸν κληρονόμον. Ἐὰν ὁ Τίτιος τὴν τοῦ Μαιβίου κληρονομίαν εἰς τὸν Σέϊον ἐπώλησε καὶ ὑπὸ τοῦ Σείου κληρονόμος ἐγκατασταθεὶς ταύτην τὴν κληρονομίαν εἰς τὸν Ἄττιον ἐπώλησεν, ἆρά γε ἐκ τῆς προηγουμένης πωλήσεως τῆς κληρονομίας δύναται κατὰ τοῦ Ἀττίου νὰ ἐγερθῇ ἀγωγή; λέγει λοιπὸν ὁ Ἰουλιανός· ὅ,τι ὁ πωλητὴς τῆς κληρονομίας θὰ ἠδύνατο ν' ἀπαιτήσῃ παρ' οἱουδήποτε τρίτου κληρονόμου, τοῦτο ἐπιτυγχάνει ἀπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ τῆς κληρονομίας. καὶ βεβαίως ἐὰν ἕτερος εἶχεν ἀναδειχθῆ κληρονόμος τοῦ Σείου, ὅ,τι ὁ πωλητὴς ἕνεκα τῆς Μαιβιανῆς κληρονομίας εἶχε παράσχει, τοῦτο διὰ τῆς ἐκ τῆς πωλήσεως ἀγωγῆς θὰ ἠδύνατο νὰ λάβῃ παρ' αὐτοῦ· διότι καὶ ἂν τὸ διπλάσιον [τῆς ἀξίας] δούλου παρὰ τοῦ Σείου εἶχον ἐπερωτήσει, ἀνεδείχθην δὲ τούτου κληρονόμος καὶ τὴν κληρονομίαν εἰς

16 rem. Si quid publici vectigalis nomine praestiterit venditor hereditatis, consequens erit dicere agnoscere emptorem et hoc debere: namque hereditaria onera etiam haec sunt. et si forte tributorum nomine aliquid dependat, 17 idem erit dicendum. Quod si funere facto heres vendidisset hereditatem, an impensam funeris ab emptore consequatur? et ait Labeo emptorem impensam funeris praestare debere, quia et ea, inquit, impensa hereditaria esset: cuius sententiam et Iavolenus pu-

18 tat veram et ego arbitror. Cum quis debitori suo heres exstitit, confusione creditor esse desinit: sed si vendidit hereditatem, aequissimum videtur emptorem hereditatis vicem heredis optinere et idcirco teneri venditori hereditatis, sive cum moritur testator debuit (quamvis post mortem debere desiit adita a venditore hereditate) sive quid in diem debeatur sive sub condicione et postea condicio exstitisset, ita tamen, si eius debiti adversus heredem actio esse poterat, ne forte etiam ex his causis, ex quibus cum herede actio

19 non est, cum emptore agatur. Et si servitutes amisit heres institutus adita hereditate, ex vendito poterit experiri adversus emptorem, ut servitutes ei restituantur.

τὸν Τίτιον ἐπώλησα, ἐκνικηθέντος τοῦ δούλου ἤθελον λάβει παρὰ τοῦ Τιτίου 16 τὸ ἐπερωτηθέν. Ἐαν τι λόγῳ δημοσίου τέλους παρέσχεν ὁ πωλητὴς τῆς κληρονομίας, ἀκόλουθον εἶνε νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ ἀγοραστὴς ὀφείλει καὶ τοῦτο νὰ ἐπιγινώσκῃ. διότι καὶ ταῦτα εἶνε κληρονομικὰ βάρη· καὶ ἂν τυχὸν λόγῳ εἰσφορῶν δαπανήσῃ τι, τὸ αὐτὸ θέλει 17 λεχθῆ. Ἂν ὅμως γενομένης τῆς κηδείας ὁ κληρονόμος ἐπώλησε τὴν κληρονομίαν, ἆρά γε τὴν δαπάνην τῆς κηδείας λαμβάνει παρὰ τοῦ ἀγοραστοῦ; λέγει λοιπὸν ὁ Λαβέων ὅτι ὁ ἀγοραστὴς ὀφείλει νὰ παράσχῃ τὴν δαπάνην τῆς κηδείας, καθόσον καὶ αὕτη, λέγει, εἶνε κληρονομικὴ δαπάνη· τούτου δὲ τὴν γνώμην καὶ ὁ Ἰαβολένος θεωρεῖ ὀρθὴν καὶ ἐγὼ δ' ἐπιδοκιμάζω. 18 Ἐάν τις ἀνεδείχθη κληρονόμος τοῦ ἰδίου ὀφειλέτου, διὰ τῆς συγχύσεως ἔπαυσε νὰ εἶνε πιστωτής, ἀλλ' ἐὰν ἐπώλησε τὴν κληρονομίαν, ἰσώτατον θεωρεῖται ὁ ἀγοραστὴς τῆς κληρονομίας νὰ λάβῃ θέσιν κληρονόμου, καὶ διὰ τοῦτο νὰ ἐνέχηται ἀπέναντι τοῦ πωλητοῦ τῆς κληρονομίας, εἴτε ὅτε ἀπέθανεν ὤφειλεν ὁ διαθέτης (καίτοι μετὰ τὸν θάνατον ἔπαυσε νὰ ὀφείλῃ διὰ τῆς τοῦ πωλητοῦ προσελεύσεως εἰς τὴν κληρονομίαν), εἴτε τι ὑπὸ προθεσμίαν ὀφείλεται, εἴτε ὑπὸ αἵρεσιν καὶ κατόπιν ἡ αἵρεσις ἐπληρώθη, τότε ὅμως, ἐὰν διὰ τὸ χρέος τοῦτο ἠδύνατο νὰ ὑπάρχῃ κατὰ τοῦ κληρονόμου ἀγωγή, ἵνα μὴ τυχὸν καὶ ἐκ τῶν αἰτιῶν, δι' ἃς κατὰ τοῦ κληρονόμου δὲν ὑπάρχει ἀγωγή, ἐγείρηται τοιαύτη κατὰ τοῦ ἀγοραστοῦ. 19 Καὶ ἂν δουλείας [ἑαυτῷ ὀφειλομένας] ἀπώλεσεν ὁ ἐγκατασταθεὶς κληρονόμος διὰ τῆς ὑπεισελεύσεως εἰς τὴν κληρονομίαν, ἐκ τῆς πωλήσεως δύναται νὰ ἐνάγάγῃ κατὰ τοῦ ἀγοραστοῦ, ὥστε αἱ δουλεῖαι ν' ἀποκατασταθῶσιν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

20 Sed et si quid venditor nondum praestiterit, sed quoquo nomine obligatus sit propter hereditatem, nihilo minus agere potest cum emptore.

3 *POMPONIUS* Si venditor hereditatis exactam pecuniam sine dolo malo et culpa perdidisset, non placet eum emptori teneri.

4 *ULPIANUS* Si nomen sit distractum, Celsus libro nono digestorum scribit locupletem esse debitorem non debere praestare[1], debitorem autem esse praestare, nisi aliud convenit,

5 *PAULUS* et quidem sine exceptione quoque, nisi in contrarium actum sit. sed si certae summae debitor dictus sit, in eam summan tenetur venditor: si incertae et nihil debeat, quanti intersit emptoris.

6 *IDEM* Emptori nominis etiam pignoris persecutio praestari debet eius quoque, quod postea venditor accepit: nam beneficium venditoris prodest emptori.

7 *IDEM* Cum hereditatem aliquis vendidit, esse debet hereditas, ut sit emptio: nec enim alea emitur, ut in venatione et similibus, sed res: quae si non est, non contrahitur emptio et ideo pretium condicetur.

8 *IAVOLENUS* Quod si nulla hereditas ad venditorem pertinuit, quantum emptori praestare debuit[2], ita distingui oportebit, ut, si

(1) venditorem προσθ. (Mo.)—(2) debeat.

20 αὐτῷ. Ἀλλὰ καὶ ἂν τι ὁ πωλητὴς μηκέτι κατέβαλεν, ἀλλὰ καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἐνέχεται ἕνεκα τῆς κληρονομίας, οὐδὲν ἧττον δύναται νὰ ἐναγάγῃ κατὰ τοῦ ἀγοραστοῦ.

3 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν ὁ πωλητὴς κληρονομίας τὰ εἰσπραχθέντα χρήματα ἄνευ δόλου ἢ πταίσματος ἀπώλεσεν, εἶνε δεκτὸν ὅτι δὲν ἐνέχεται οὗτος ἀπέναντι τοῦ ἀγοραστοῦ.

4 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἀπαίτησις ἐπωλήθη, ὁ Κέλσος ἐν βιβλ. θ' τῶν πανδεκτῶν γράφει, ὅτι ὁ πωλητὴς δὲν ὑποχρεοῦται μὲν νὰ ἐγγυηθῇ ὅτι ὁ ὀφειλέτης εἶνε εὔπορος, ἀλλ' ὅτι *εἶνε ὀφειλέτης* [ὑποχρεοῦται] νὰ ἐγγυηθῇ, ἐὰν μὴ ἄλλως συνεφωνήθη,

5 *ΠΑΥΛΟΣ* μάλιστα δὲ καὶ [ὅτι εἶνε ὀφειλέτης] ἄνευ ἐνστάσεως, ἐὰν μὴ ἀντιθέτως συνεφωνήθη. ἀλλ' ἐὰν ὡρισμένης ποσότητος ἐλέχθη ὀφειλέτης, δι' ἐκεῖνο τὸ ποσὸν ἐνέχεται ὁ πωλητής· ἂν δὲ [ἐλέχθη ὀφειλέτης] ἀορίστου [ποσότητος], καὶ μηδὲν ὀφείλῃ, [ὁ πωλητὴς ἐνέχεται] ὅσον ἐνδιαφέρει τὸν ἀγοραστήν.

6 *Ο ΑΥΤΟΣ* Εἰς τὸν ἀγοραστὴν ἀπαιτήσεως δέον καὶ ἡ τοῦ ἐνεχύρου ἐπιδίωξις νὰ παρέχηται, καὶ ἐκείνου [τοῦ ἐνεχύρου], ὅπερ κατόπιν ὁ πωλητὴς ἔλαβε. διότι τὸ τοῦ πωλητοῦ εὐεργέτημα ὠφελεῖ τὸν ἀγοραστήν.

7 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐάν τις κληρονομίαν ἐπώλησε, δέον νὰ ὑπάρχῃ κληρονομία, ἵνα ὑπάρχῃ ἀγόρασις· διότι δὲν ἀγοράζεται τύχη, ὡς ἐπὶ κυνηγίου καὶ τῶν ὁμοίων, ἀλλὰ πρᾶγμα· τοῦτο δ' ἐὰν μὴ ὑπάρχῃ, δὲν συνάπτεται ἀγόρασις, ὅθεν καὶ τὸ τίμημα ἐκδικεῖται.

8 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ἂν ὅμως μηδόλως κληρονομία εἰς τὸν πωλητὴν ἀνῆκεν, ὡς πρὸς τὸ ποσὸν τῆς ὀφειλομένης τῷ ἀγοραστῇ παροχῆς δέον νὰ διακρίνωμεν οὕτως ὥστε, ἂν μὲν ὑπάρχῃ τις

est quidem aliqua hereditas, sed ad venditorem non pertinet, ipsa aestimetur, si nulla est, de qua actum videatur, pretium dumtaxat et si quid in eam rem impensum est emptor a venditore consequatur

9 *PAULUS* et si quid emptoris interest.

10 *IAVOLENUS* Quod si in venditione hereditatis id actum est, si quid iuris esset venditoris, venire nec postea quicquam praestitu iri: quamvis ad venditorem hereditas non pertinuerit, nihil tamen eo praestabitur, quia id actum esse manifestum est, ut quemadmodum emolumentum negotiationis, ita periculum ad emptorem pertineret.

11 *ULPIANUS* Nam hoc modo admittitur esse venditionem «si »qua sit hereditas, est tibi empta», et quasi spes hereditatis: ipsum enim incertum rei veneat, ut in retibus[1].

12 *GAIUS* Hoc autem sic intellegendum est, nisi sciens ad se non pertinere ita vendiderit: nam tunc ex dolo tenebitur.

13 *PAULUS* Quod si sit hereditas et si non ita convenit, ut quidquid iuris haberet venditor emptor haberet, tunc heredem se esse praestare debet: illo vero adiecto liberatur venditor, si ad eum hereditas non pertineat.

14 *IDEM* Qui filii familias nomina vendidit, actiones quoque quas cum patre habet praestare *1* debet. Si hereditas venierit, ven-

(1) ut quasi spes hereditatis et ipsum incertum rei veneat ut in reti (Mo.)

κληρονομία, ἀλλ' εἰς τὸν πωλητήν μὴ ἀνήκῃ, αὕτη νὰ διατιμᾶται, ἂν δὲ μηδόλως ὑπάρχῃ [κληρονομία] περὶ ἧς νὰ φαίνηται ὅτι ἐγένετο ἡ συμφωνία, τὸ [δοθὲν] τίμημα μόνον καὶ ὅ,τι ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐδαπανήθη λαμβάνει ὁ ἀγοραστὴς παρὰ τοῦ πωλητοῦ,

9 *ΠΑΥΛΟΣ* καὶ ἐάν τι τὸν ἀγοραστὴν ἐνδιαφέρῃ.

10 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ἂν ὅμως κατὰ τὴν πώλησιν κληρονομίας τοῦτο συνεφωνήθη, ἂν δηλ. δίκαιόν τι ἀνήκῃ τῷ πωλητῇ, νὰ πωλῆται, μηδὲ νὰ καταβληθῇ τι κατόπιν, καίτοι ἡ κληρονομία δὲν ἀνῆκεν εἰς τὸν πωλητήν, μολαταῦτα οὐδὲν θέλει οὗτος παράσχει, καθόσον φανερῶς τοῦτο ἐσκοπεῖτο, ὥστε καθ' ὃν τρόπον τὸ κέρδος τῆς δικαιοπραξίας, οὕτω καὶ ὁ κίνδυνος εἰς τὸν ἀγοραστὴν ν' ἀποβλέπῃ.

11 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Διότι εἶνε δεκτὸν ὅτι εἶνε πώλησις κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον «ἐάν τις κληρονομία ὑπάρχῃ, εἶνε ὑπὸ σοῦ ἠγορασμένη,» ὡς οἱονεὶ ἐλπὶς κληρονομίας, διότι καὶ αὐτὸ τὸ ἀόριστον τοῦ πράγματος πωλεῖται, ὡς ἐπὶ δικτύου.

12 *ΓΑΪΟΣ* Τοῦτο δ' οὕτω πρέπει νὰ νοῆται, ἐκτὸς ἐὰν γινώσκων, ὅτι εἰς ἑαυτὸν δὲν ἀνήκει, οὕτως ἐπώλησε· διότι τότε ἐκ τοῦ δόλου θέλει ἐνέχεσθαι.

13 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἂν ὅμως ὑπάρχῃ κληρονομία, καὶ ἂν μὴ συνεφωνήθη οὕτως, ὥστε ὅ,τι δίκαιον ἤθελεν ἔχει ὁ πωλητὴς νὰ ἔχῃ ὁ ἀγοραστής, τότε ὀφείλει ἐκεῖνος νὰ ἐγγυηθῇ ὅτι εἶνε κληρονόμος· ἐὰν ὅμως ἐκεῖνο προσετέθη, ἀπαλλάσσεται ὁ πωλητής, ἐὰν ἡ κληρονομία δὲν ἀνήκῃ εἰς τοῦτον.

14 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὅστις [κατὰ] υἱοῦ ὑπεξουσίου πιστώσεις ἐπώλησεν, ὀφείλει νὰ ἐκχωρῇ καὶ τὰς ἀγωγάς, ἃς κατὰ τοῦ *1* πατρὸς ἔχει. Ἐὰν κληρονομία ἐπω-

ditor res hereditarias tradere debet: quanta autem hereditas est, nihil interest,

15 *GAIUS* nisi de substantia eius adfirmaverit.

16 *PAULUS* Si quasi heres vendideris hereditatem, cum tibi ex senatus consulto Trebelliano restituta esset hereditas, quanti emptoris intersit teneberis.

17 *ULPIANUS* Nomina eorum, qui sub condicione vel in diem debent, et emere et vendere solemus: ea enim res est, quae emi et venire potest.

18 *IULIANUS* Si ex pluribus heredibus unus, antequam ceteri adirent hereditatem, pecuniam, quae sub poena debebatur a testatore, omnem solverit et hereditatem vendiderit nec a coheredibus suis propter egestatem eorum quicquam servare poterit, cum emptore hereditatis vel ex stipulatu vel ex vendito recte experietur: omnem enim pecuniam hereditario nomine datam eo manifestius est, quod in iudicio familiae erciscnndae deducitur, per quod nihil amplius unusquisque a coheredibus suis consequi potest, quam quod tamquam heres impenderit.

19 *IDEM* Multum interest, sub condicione aliqua obligatio veneat an, cum ipsa obligatio sub condicione sit, pure veneat. priore casu deficiente condicione nullam esse venditionem, posteriore statim venditionem consistere: nam si Titius tibi decem sub condicione

λήθη, ὁ πωλητὴς ὀφείλει νὰ παραδώσῃ τὰ κληρονομιαῖα πράγματα· πόση ὅμως εἶνε ἡ κληρονομία, οὐδόλως ἐνδιαφέρει,

15 *ΓΑΪΟΣ* ἐὰν μὴ περὶ τῆς ὑποστάσεως αὐτῆς διεβεβαίωσεν.

16 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ὡσεὶ κληρονόμος ἐπώλησας κληρονομίαν, ἐνῷ ἐκ τοῦ Τρεβελλιανείου συγκλητικοῦ δόγματος ἤθελέ σοι ἀποκατασταθῇ ἡ κληρονομία, θέλεις ἐνέχεσθαι εἰς ὅσον ἐνδιαφέρει τὸν ἀγοραστήν.

17 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Τὰς πιστώσεις [κατ'] ἐκείνων, οἵτινες ὑπὸ αἵρεσιν ἢ ὑπὸ προθεσμίαν ὀφείλουσι, καὶ νὰ ἀγοράζωμεν καί νὰ πωλῶμεν συνειθίζομεν. διότι εἶνε τοιοῦτον πρᾶγμα, ὅπερ καὶ ν' ἀγορασθῇ καὶ νὰ πωληθῇ δύναται.

18 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἐκ πολλῶν κληρονόμων εἷς, προτοῦ οἱ λοιποὶ ὑπεισέλθωσιν εἰς τὴν κληρονομίαν, τὰ χρήματα ἅτινα ἐπὶ ποινῇ ὠφείλοντο ὑπὸ τοῦ διαθέτου, ἅπαντα κατέβαλε, καὶ τὴν κληρονομίαν ἐπώλησε, δὲν ἠδυνήθη δὲ νὰ λάβῃ τι παρὰ τῶν συγκληρονόμων του ἕνεκα τῆς ἐνδείας των,—κατὰ τοῦ ἀγοραστοῦ τῆς κληρονομίας ὀρθῶς δύναται νὰ ἐναγαγῃ εἴτε ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως εἴτε ἐκ τῆς πωλήσεως· καθόσον ὅτι πάντα τὰ χρήματα λόγῳ τῆς κληρονομίας ἐδόθησαν εἶνε φανερώτατον ἐκ τούτου, ὅτι περιλαμβάνεται ἐν τῇ περὶ διανομῆς κληρονομίας ἀγωγῇ, δι' ἧς οὐδὲν περισσότερον ἕκαστος τῶν συγκληρονόμων δύναται παρὰ τῶν συγκληρονόμων του νὰ λάβῃ, παρ' ὅ,τι ὡς κληρονόμος ἐδαπάνησεν.

19 *Ο ΑΥΤΟΣ* Πολὺ διαφέρει, ἂν ὑπὸ αἵρεσιν ἐνοχή τις ἁπλῆ πωλῆται, ἢ ἐνῷ αὐτὴ ἡ ἐνοχὴ εἶνε ὑπὸ αἵρεσιν, ἁπλῶς πωλῆται. ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἀτονούσης τῆς αἱρέσεως οὐδόλως ὑπάρχει πώλησις, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἀμέσως συνίσταται πώλησις· διότι ἐὰν ὁ Τίτιος ὀφείλῃ σοι δέκα ὑπὸ αἵρεσιν,

debeat et ego abs te nomen eius emam, confestim ex empto vendito agere potero, ut acceptum ei facias.

20 *AFRICANUS* Si hereditatem mihi Lucii Titii vendideris ac post debitori eiusdem heres existas,

1 actione ex empto teneberis. Quod simplicius etiam in illa propositione procedit, cum quis ipsi creditori suo heres exstitit et hereditatem vendidit.

21 *PAULUS* Venditor ex[1] hereditate interposita stipulatione rem hereditariam persecutus alii vendidit: quaeritur, quid ex stipulatione praestare debeat: nam bis utique non committitur stipulatio, ut et rem et pretium debeat. et quidem si, posteaquam rem vendidit heres, intercessit stipulatio, credimus pretium in stipulationem venisse: quod si antecessit stipulatio, deinde rem nactus est, tunc rem debebit. si ergo hominem vendiderit et is decesserit, an pretium eiusdem debeat? non enim deberet Stichi promissor, si eum vendidisset, mortuo eo, si nulla mora processisset. sed ubi hereditatem vendidi et postea rem ex ea vendidi, potest videri, ut negotium eius agam quam hereditatis. sed[2] hoc in re singulari non potest credi: nam si eundem hominem tibi vendidero et necdum tradito eo alii quoque vendidero pretiumque accepero, mortuo eo videamus ne nihil tibi debeam ex empto, quoniam[3] moram in tradendo non

(1) de (Degenk.) — (2) quam hereditatis sed ] cujus hereditas esset (Mo.) — (3) quando (Mo.)

ἐγὼ δ' ἀπὸ σὲ ἀγοράσω τὴν πίστωσιν [κατ'] αὐτοῦ, ἀμέσως ἐκ τῆς ἀγοραπωλησίας θὰ δύναμαι νὰ ἐναγάγω, ὥστε νὰ ποιήσῃς πρὸς ἐκεῖνον ἀθώωσιν.

20 *ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ* Ἐάν μοι ἐπώλησας τὴν κληρονομίαν τοῦ Λουκίου Τιτίου, εἶτα δ' ἀνεδείχθης κληρονόμος τοῦ ὀφειλέτου τοῦ ἰδίου, θέλεις ἐνέχεσθαι διὰ 1 τῆς ἐξ ἀγοράσεως ἀγωγῆς. Τοῦτο δ' ἁπλούστερον καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ περιπτώσει συμβαίνει, ὅτε τις αὐτοῦ τοῦ πιστωτοῦ του κληρονόμος ἀνεδείχθη καὶ τὴν κληρονομίαν ἐπώλησε.

21 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὁ πωλητὴς [κληρονομίας] μετὰ γενομένην ἐπερώτησιν περὶ [ἀποδόσεως τῷ ἀγοραστῇ παντὸς πράγματος ἀνήκοντος] τῇ κληρονομίᾳ, ἐπιτυχὼν πρᾶγμα κληρονομιαῖον, ἐπώλησεν εἰς ἕτερον· ἐρωτᾶται, τί ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως ὀφείλει νὰ παράσχῃ· διότι βεβαίως δὲν ἡ ἐπερώτησις δὲν καθίσταται ἀπαιτητή, ὥστε καὶ τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ τίμημα νὰ ὀφείλῃ. καὶ λοιπὸν ἐάν, ἀφοῦ ὁ κληρονόμος ἐπώλησε τὸ πρᾶγμα, ἐγένετο ἡ ἐπερώτησις, φρονοῦμεν ὅτι τὸ τίμημα εἰς τὴν ἐπερώτησιν ὑπάγηται. ἂν ὅμως προηγήθη ἡ ἐπερώτησις, κατόπιν δὲ τὸ πρᾶγμα ἀπέκτησε, τότε τὸ πρᾶγμα θὰ ὀφείλῃ. ἐὰν λοιπὸν δοῦλον ἐπώλησε καὶ οὗτος ἀπέθανεν, ὀφείλει ἆρά γε τὸ τίμημα τούτου; διότι δὲν θὰ ὤφειλεν ὁ τὸν Στίχον ὑποσχεθείς, ἐὰν τοῦτον εἶχε πωλήσει, ἀποθανόντος τούτου, ἐὰ μὴ ἐμεσολάβησεν ὑπερημερία. ἀλλ' ὅταν κληρονομίαν ἐπώλησα, κατόπιν δὲ πρᾶγμα ἐξ αὐτῆς ἐπώλησα, δύναται νὰ θεωρηθῇ, ὅτι ὑπόθεσιν τούτου διοικῶ, εἰς ὃν ἡ κληρονομία ἀνήκει· τοῦτο δ' ἐπὶ μοναδικοῦ πράγματος δὲν δύναται νὰ πιστευθῇ· διότι ἐὰν τὸν αὐτὸν δοῦλόν σοι ἐπώλησα καὶ μηκέτι παραδώσας τοῦτον εἰς ἕτερον ὡσαύτως ἐπώλησα καὶ τὸ τίμημα ἔλαβον, ἀποθανόντος τού-

feci (pretium enim hominis venditi non ex re, sed propter negotiationem percipitur) et sic sit, quasi alii non vendidissem: tibi enim rem debebam, non actionem. at cum hereditas venit, tacite hoc agi videtur, ut, si quid tamquam heres feci, id praestem emptori, quasi illius negotium agam: quemadmodum fundi venditor fructus praestet bonae fidei ratione, quamvis, si neglexisset ut alienum, nihil ei imputare possit[1], nisi si culpa eius argueretur. quid si rem quam vendidi alio possidente petii et litis aestimationem accepi, utrum pretium illi debeo an rem? utique rem, non enim actiones ei, sed rem praestare debeo: et si vi deiectus vel propter furti actionem duplum abstulero, nihil hoc ad emptorem pertinebit. nam[2] si sine culpa desiit detinere venditor, actiones suas praestare debebit, non rem, et sic aestimationem quoque: nam et aream tradere debet exusto aedificio.

(1) imputari posset (Brenc.)—(2) tamen (Mo.)

22 *SCAEVOLA* Hereditatis venditae pretium pro parte accepit: reliquum emptore non solvente quaesitum est, an corpora hereditaria pignoris nomine teneantur. respondi nihil proponi cur non[3] teneantur.

23 *HERMOGENIANUS* Venditor

(3) διαγρ. (Kr.)

του ἃς ἴδωμεν μὴ μηδέν σοι ἐκ τῆς ἀγοράσεως ὀφείλω, ἐφ' ὅσον ὑπερημερίαν ὡς πρὸς τὴν παράδοσιν δὲν ἐποίησα (διότι τὸ τίμημα τοῦ πωληθέντος δούλου οὐχὶ ἐκ τοῦ πράγματος, ἀλλὰ διὰ τὴν δικαιοπραξίαν λαμβάνεται) καὶ [μὴ] οὕτως ἔχῃ, ὡσεὶ εἰς ἕτερον δὲν ἐπώλησα· διότι εἰς σὲ *πρᾶγμα* ὤφειλον, οὐχὶ δὲ ἀγωγήν. ὅμως ὅταν κληρονομία πωλῆται, σιωπηλῶς τοῦτο θεωρεῖται συμφωνηθέν, ὥστε ἐάν τι ὡς κληρονόμος ἐποίησα, διὰ τοῦτο νὰ ἐνέχωμαι ἀπέναντι τοῦ ἀγοραστοῦ, ὡσεὶ τούτου ὑπόθεσιν διοικῶ, καθὼς ὁ πωλητὴς ἀγροῦ ἐνέχεται λόγῳ τῆς καλῆς πίστεως διὰ τοὺς καρπούς, καίτοι, ἐὰν εἶχεν ἀμελήσει ὡς ἀλλότριον, οὐδόλως θὰ ἦτο ἐπιλήψιμος, ἐκτὸς ἂν τῷ ἀποδίδηται πταῖσμα· τί δέ, ἐὰν πρᾶγμα, ὅπερ ἐπώλησα, παρ' ἑτέρου νεμομένου ἀπῄτησα, καὶ τὴν διατίμησιν τῆς δίκης ἔλαβον, ἆρά γε τὸ τίμημα ὀφείλω εἰς ἐκεῖνον (τὸν ἀγοραστὴν) ἢ τὸ πρᾶγμα; ἐξάπαντος τὸ πρᾶγμα, διότι οὐχὶ ἀγωγὰς ὀφείλω νὰ παράσχω αὐτῷ, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα· ἂν δὲ βίᾳ ἀποβληθείς, ἢ διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς κλοπῆς τὸ διπλοῦν λάβω, οὐδὲν τούτων θέλει ἀνήκει εἰς τὸν ἀγοραστήν· ὅμως ἐὰν ἄνευ πταίσματος ἔπαυσεν ὁ πωλητὴς νὰ νέμηται, ὀφείλει τὰς ἑαυτοῦ ἀγωγὰς νὰ ἐκχωρῇ, οὐχὶ τὸ πρᾶγμα, ἢ τὴν διατίμησιν τούτου· διότι καὶ τὸ οἰκόπεδον ὀφείλει νὰ παραδώσῃ καέντος τοῦ οἰκοδομήματος.

22 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Πωλήσας [τις] κληρονομίαν ἔλαβε τὸ τίμημα μερικῶς· μὴ καταβαλλοντος δὲ τοῦ ἀγοραστοῦ τὸ ὑπόλοιπον ἠρωτήθη, ἂν τὰ κληρονομιαῖα πράγματα λόγῳ ἐνεχύρου ὑπόκηνται· ἀπήντησα ὅτι οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει, δι' ὃν νὰ ὑπόκηνται.

23 *ΕΡΜΟΓΕΝΙΑΝΟΣ* Ὁ πωλητὴς ἀ-

actionis, quam adversus principalem reum habet, omne ius, quod ex ea causa ei competit tam adversus ipsum reum quam adversus intercessores huius debiti, cedere debet, nisi aliud actum est. *1* Nominis venditor quidquid vel compensatione vel exactione fuerit consecutus, integrum emptori restituere compellatur.

24 *LABEO* Hereditatem Cornelii vendidisti: deinde Attius, cui a te herede Cornelius legaverat, priusquam legatum ab emptore perciperet, te fecit heredem: recte puto ex vendito te acturum ut tibi praestetur, quia ideo eo minus hereditas venierit, ut id legatum praestaret emptor, nec quicquam intersit, utrum Attio, qui te heredem fecerit, pecunia debita sit, an[1] legatario

25 *IDEM* Si excepto fundo hereditario veniit hereditas, deinde eius fundi nomine venditor aliquid adquisit, debet id praestare emptori hereditatis. *PAULUS*: immo semper quaeritur in ea re, quid actum fuerit: si autem id non apparebit, praestare eam rem debebit emptori venditor, nam id ipsum ex ea hereditate ad eum pervenisse videbitur non secus ac si eum fundum in hereditate vendenda non excepisset.

(1) alii πρσθ. (Fab.)

γωγῆς, ἣν ἐναντίον τοῦ πρωτοφειλέτου ἔχει, ὀφείλει νὰ ἐκχωρήσῃ πᾶν δίκαιον, ὅπερ ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης ἁρμόζει αὐτῷ κατά τε τοῦ ὀφειλέτου αὐτοῦ καὶ κατὰ τῶν ἀναδοχέων τοῦ χρέους τούτου, ἐκ-

*1* τὸς ἂν ἄλλως συνεφωνήθη. Ὁ πωλητὴς πιστώσεως ὅ,τι εἴτε διὰ συμψηφισμοῦ εἴτε δι' εἰσπράξεως ἤθελε λάβει, ἀκέραιον ἀναγκάζεται ν' ἀποδώσῃ εἰς τὸν ἀγοραστήν.

24 *ΛΑΒΕΩΝ* Ἐπώλησας τὴν κληρονομίαν τοῦ Κορνηλίου. κατόπιν ὁ Ἄττιος, εἰς ὃν ὁ Κορνήλιος εἶχε κληροδοτήσει εἰς βάρος σου, πρὶν ἢ τὸ κληροδότημα λάβῃ παρὰ τοῦ ἀγοραστοῦ, ἐποίησέ σε κληρονόμον· ὀρθῶς, φρονῶ, θέλεις σὺ ἐκ τῆς πωλήσεως ἐναγάγει, ὥστε νά σοι καταβληθῇ, καθόσον διὰ τοῦτο ἡ κληρονομία ὀλιγώτερον ἐπωλήθη, ὥστε τὴν κληροδοσίαν ταύτην νὰ παράσχῃ ὁ ἀγοραστής, οὐδέ τι διαφέρει, ἂν εἰς τὸν Ἄττιον, ὅστις σε κληρονόμον ἐποίησε, τὰ χρήματα ὀφείλωνται, ἢ εἰς ἕτερον κληροδόχον.

25 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ἐξαιρεθέντος ἀγροῦ κληρονομιαίου ἐπωλήθη κληρονομία, εἶτα δὲ λόγῳ τοῦ ἀγροῦ τούτου ἀπέκτησέ τι ὁ πωλητής, ὀφείλει νὰ παράσχῃ τοῦτο εἰς τὸν ἀγοραστὴν τῆς κληρονομίας· *ΠΑΥΛΟΣ* μάλιστα πάντοτε ἐξετάζεται ἐπὶ τοῦ προκειμένου, τί ἐσκοπεῖτο· ἂν ὅμως τοῦτο δὲν εἶνε φανερόν, ὀφείλει ὁ πωλητὴς νὰ παράσχῃ τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο εἰς τὸν ἀγοραστήν, διότι αὐτὸ τοῦτο ἐκ τῆς κληρονομίας ἐκείνης θεωρεῖται ὅτι περιῆλθεν εἰς αὐτόν, οὐχὶ ἄλλως· παρ' ἐὰν τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον κατὰ τὴν πώλησιν τῆς κληρονομίας μὴ εἶχεν ἐξαιρέσει.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

V[1]. 5.

## De rescindenda venditione et quando licet ab emptione discedere.

1 *POMPONIUS* Celsus filius putabat, si vendidisset mihi filius familias rem peculiarem, etiam, si conveniat ut abeatur ab ea venditione, inter patrem et filium et me convenire debere, ne, si cum patre solo pactus sim, filius non possit liberari et quaeratur, utrumne nihil agatur ex[2] ea pactione an vero ego quidem liberer, filius maneat obligatus, sicuti, si pupillus sine tutoris auctoritate paciscatur, ipse quidem liberatur, non etiam qui cum eo pactus est. nam[3] quod Aristo dixit posse ita pacisci, ut unus maneat obligatus, non est verum, quia pro una parte contrahentium abiri pacto ab emptione non possit: et ideo si ab una parte renovatus sit contractus, dicitur non valere eiusmodi pactionem. sed dicendum est patre paciscente et liberato adversario filium quoque obiter liberari.

(1) Κωδ. (4. 44. 45) Βασ. (ΙΘ'. Ε')—(2) διαγρ. (Mo.) — (3) jam (Mo.)

2 *IDEM* Si quam rem a te emi, eandem rursus a te pluris minorisve emero, discessimus a priore emptione (potest enim, dum res integra est, conventione nostra infecta fieri emptio) atque ita consistit posterior emptio, quasi nulla praecesserit. sed non poterimus eadem ratione uti post pretium solutum emptione repetita, cum

## Περὶ ἀνατρεπτέας πωλήσεως, καὶ πότε ἐπιτρέπεται ἡ ἀπὸ ἀγοράσεως ἀποχώρησις.

1 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ὁ Κέλσος, υἱός, ἐφρόνει ὅτι, ἐὰν ἐπώλησέ μοι υἱὸς ὑπεξούσιος πρᾶγμα τοῦ χρηματίου, καί, ἐὰν μέλλῃ νὰ συμφωνηθῇ ὥστε νὰ γείνῃ ἀποχώρησις ἀπὸ τῆς πωλήσεως, δέον μεταξὺ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ ἐμοῦ νὰ γείνῃ ἡ συμφωνία, ἵνα μή, ἐὰν μετὰ τοῦ πατρὸς μόνου συμφωνήσω, ὁ υἱὸς μὴ δύνηται ν' ἀπαλλαγῇ, καὶ γενᾶται ζήτημα ἂν διὰ τῆς τοιαύτης συμφωνίας μηδὲν γίνεται, ἢ τοὐναντίον ἐγὼ μὲν ἀπαλλάσσωμαι, ὁ δ' υἱὸς μένῃ ἐνεχόμενος, ὡς ὅταν ἄνηβος ἄνευ αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου συμφωνῇ, αὐτὸς μὲν ἀπαλλάσσεται, οὐχὶ δὲ καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ συμφωνήσας· ἤδη δ' ὅ,τι ὁ Ἀρίστων εἶπεν, ὅτι δύναται νὰ συμφωνηθῇ οὕτως, ὥστε εἷς [μόνον] νὰ μένῃ ἐνεχόμενος, δὲν εἶνε ὀρθόν, διότι ὡς πρὸς τὸν ἕνα τῶν συμβαλλομένων νὰ συμφωνηθῇ ἀποχώρησις ἀπὸ τῆς ἀγοράσεως δὲν δύναται· καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν ὑπὸ τοῦ ἑνὸς μέρους ἀνενεώθη τὸ συμβόλαιον, λέγομεν ὅτι δὲν ἰσχύει τοιούτου εἴδους σύμφωνον· ἀλλὰ δέον νὰ λεχθῇ ὅτι, ἐὰν ὁ πατὴρ συμφωνήσῃ ὁ δ' ἀντίθετος ἀπαλλαγῇ, καὶ ὁ υἱὸς συγχρόνως ἀπαλλάσσεται.

2 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν πρᾶγμα, ὅπερ παρὰ σοῦ ἠγόρασα, τὸ αὐτὸ πάλιν παρὰ σοῦ ἀντὶ περισσοτέρου ἢ ὀλιγωτέρου [τιμήματος] ἀγοράσω, ἀπεχωρήσαμεν ἀπὸ τῆς πρώτης ἀγοράσεως· (διότι δύναται, ἐφ' ὅσον ἡ ἐκπλήρωσις δὲν ἤρξατο, διὰ συμβάσεως ἡμῶν νὰ καταστῇ ἡ ἀγόρασις μὴ γενομένη), καὶ οὕτω συνίσταται ἡ μεταγενεστέρα ἀγόρασις, ὡσεὶ οὐδεμία προηγήθη. ἀλλὰ δὲν θὰ ἠδυ-

post pretium solutum infectam emptionem facere non possumns.

3 *PAULUS* Emptio et venditio sicut consensu contrahitur, ita contrario consensu resolvitur, antequam fuerit res secuta: ideoque quaesitum est, si emptor fideiussorem acceperit vel venditor stipulatus fuerit, an nuda voluntate resolvatur obligatio. Iulianus scripsit ex empto quidem agi non posse, quia bonae fidei iudicio exceptiones pacti insunt: an autem fideiussori utilis sit exceptio, videndum: et puto liberato reo et fideiussorem liberari. item venditorem ex stipulatu agentem exceptione summoveri oportet, idemque iuris esse, si emptor quoque rem in stipulationem deduxerit.

4 *PAULUS* Si emptio contracta sit togae puta aut lancis, et pactus sit venditor, ne alterutrius emptio maneat, puto resolvi obligationem huius rei nomine dumtaxat.

5 *IULIANUS* Cum emptor venditori vel emptori venditor acceptum faciat, voluntas utriusque ostenditur id agentis, ut a negotio discedatur et perinde habeatur, ac si convenisset inter eos, ut neuter ab altero quicquam peteret, sed ut evidentius appareat, acceptilatio[1] in hac causa non sua

(1) accedat: itaque acceptilatio προσθ. (Mo.)

νάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸν αὐτὸν λόγον ἐπαναλαμβάνοντες τὴν ἀγόρασιν μετὰ τὴν καταβολὴν τοῦ τιμήματος, διότι μετὰ τὴν καταβολὴν τοῦ τιμήματος δὲν δυνάμεθα νὰ καταστήσωμεν τὴν ἀγόρασιν μὴ γενομένην.

3 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἡ ἀγοραπωλησία ὡς διὰ συναινέσεως συνάπτεται, οὕτω δι' ἀντιθέτου συναινέσεως διαλύεται, πρὶν ἢ ἄρξηται ἡ ἐκπλήρωσις· καὶ διὰ τοῦτο ἠρωτήθη, ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς ἔλαβεν ἐγγυητήν, ἢ ὁ πωλητὴς ἐπηρώτησεν, ἆρά γε διὰ τῆς ἁπλῆς θελήσεως διαλύεται ἡ ἐνοχή; ὁ Ἰουλιανὸς ἔγραψεν ὅτι ἐκ τῆς ἀγοράσεως μὲν δὲν δύναται νὰ ἐγερθῇ ἀγωγή, διότι ἐν τῇ καλῆς πίστεως ἀγωγῇ ἐνυπάρχουσιν αἱ τοῦ συμφώνου ἐνστάσεις· ἂν ὅμως ὑπὲρ τοῦ ἐγγυητοῦ ὑπάρχῃ ὠφέλιμος ἔνστασις, ἂς ἴδωμεν· φρονῶ λοιπὸν ὅτι ἀπαλλασσομένου τοῦ πρωτοφειλέτου, καὶ ὁ ἐγγυητὴς ἀπαλλάσσεται· ὡσαύτως ὁ πωλητὴς ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως ἐνάγων δέον δι' ἐνστάσεως ν' ἀποκρούηται, τὸ αὐτὸ δ' ἰσχύει, ἐὰν καὶ ὁ ἀγοραστὴς τὸ πρᾶγμα εἰς ἐπερώτησιν ὑπέβαλε.

4 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν συνήφθη ἀγόρασις τηβέννου λ. χ. ἢ λοπάδος, ὁ δὲ πωλητὴς συνεφώνησε, νὰ μὴ μένῃ ἡ ἀγόρασις τοῦ ἑτέρου ἐκ τούτων, φρονῶ ὅτι διαλύεται ἡ ἐνοχὴ μόνον ὡς πρὸς τὸ πρᾶγμα τοῦτο.

5 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς ὑπὲρ τοῦ πωλητοῦ ἢ ὁ πωλητὴς ὑπὲρ τοῦ ἀγοραστοῦ ποιήσῃ ἀθώωσιν, καταφαίνεται ἡ θέλησις ἑκατέρου τοῦτο σκοποῦντος, ὥστε νὰ γείνῃ ἀποχώρησις ἀπὸ τοῦ συμβολαίου καὶ οὕτω νὰ θεωρῆται, ὡσεὶ συνεφωνήθη μεταξὺ αὐτῶν, ὥστε μηδέτερος νὰ ἀπαιτήσῃ τι παρὰ τοῦ ἑτέρου ἀλλ' ἵνα ἐναργέστερον [τοῦτο] καταφαίνηται, ἀθώωσις γίνεται· ὅθεν ἡ ἀθώωσις ἐπὶ τῆς προκειμένης περιπτώσεως οὐχὶ ἐξ ἰδίας φύ-

natura, sed potestate conventionis 1 valet. Emptio nuda conventione dissolvitur, si res secuta non fue- 2 rit. Mortuo autem homine perinde habenda est venditio ac si traditus fuisset, utpote cum venditor liberetur et emptori homo pereat: quare nisi iusta conventio intervenerit, actiones ex empto et vendito manebunt.

σεως, ἀλλὰ δυνάμει τῆς συμβάσεως 1 ἰσχύει. Ἡ ἀγόρασις δι' ἁπλῆς συμβάσεως διαλύεται, ἐὰν ἡ ἐκπλήρωσις 2 δὲν ἤρξατο. Ἀποθανόντος ὅμως τοῦ [πωληθέντος] δούλου οὕτω δέον νὰ θεωρῆται ἡ πώλησις, ὡσεὶ παρεδόθη, διότι ὁ μὲν πωλητὴς ἀπαλλάσσεται, ὁ δὲ δοῦλος εἰς βάρος τοῦ ἀγοραστοῦ ἀπόλλυται· ὅθεν ἐὰν μὴ ἔγκυρος σύμβασις [περὶ ἀποχωρήσεως] ἐμεσολάβησεν, αἱ ἐκ τῆς ἀγοραπωλησίας ἀγωγαὶ θέλουσι διατηρηθῆ.

6 *PAULUS* Si convenit, ut res quae venit, si intra certum tempus displicuisset, redderetur, ex empto actio est, ut Sabinus putat, aut proxima empti in factum datur.

6 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν συνεφωνήθη, ὥστε τὸ πωληθὲν πρᾶγμα, ἐὰν ἐντὸς ὡρισμένου χρόνου ἤθελεν ἀπαρέσει, ν' ἀποδίδηται, ὑπάρχει ἡ ἐκ τῆς ἀγοράσεως ἀγωγή, ὡς ὁ Σαβῖνος φρονεῖ, ἢ ἡ ἐγγυτάτη εἰς ταύτην ἐκ τοῦ γεγονότος [ἀγωγὴ] δίδεται.

7 *IDEM* Si id quod pure emi sub condicione rursus emam, nihil

7 *ΟΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ὅ,τι ἁπλῶς ἠγόρασα ὑπὸ αἵρεσιν ἐπανηγόρασα, οὐδὲν γίνεται διὰ τῆς μεταγενεστέρας ἀγο- 1 ράσεως. Ἐὰν πρόκηται ἀνήβου πρόσωπον, ὅστις πρότερον μὲν ἄνευ αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου, κατόπιν δὲ αὐθεντοῦντος τοῦ ἐπιτρόπου ἠγόρασε, καίτοι ὁ πωλητὴς ἦν ἤδη ἀπέναντι ἐκείνου ἐνεχόμενος, ὅμως ἐπειδὴ ὁ ἄνηβος δὲν ἐνείχετο, ἡ ἀνανεωθεῖσα πώλησις ἐπιφέρει, ὥστε ἀμοιβαίως νὰ ἐνέχωνται· ἂν ὅμως πρότερον μὲν ἡ τοῦ ἐπιτρόπου αὐθεντία ἐμεσολάβησεν, εἶτα δὲ ἄνευ αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου ἠγόρασεν, οὐδὲν ἐγένετο διὰ τῆς μεταγενεστέρας ἀγοράσεως, τὸ αὐτὸ δύναται νὰ ἐξετασθῇ, ἐὰν ἄνευ τῆς τοῦ ἐπιτρόπου αὐθεντίας συνεφώνησεν, ὥστε νὰ γείνῃ ἀποχώρησις ἀπὸ τῆς ἀγοράσεως· ἂν δηλ. οὕτως εἶνε, ὡσεὶ ἐξ ἀρχῆς ἄνευ τῆς τοῦ ἐπιτρόπου αὐθεντίας εἶχεν ἀγοράσει, ὥστε, ἐννοεῖται, αὐτὸς μὲν νὰ μὴ ἐνέχηται, ὅμως ἐὰν ἐνάγῃ ν' ἁρμόζωσιν [ὑπὲρ τοῦ πωλητοῦ] παρακρατήσεις [τῶν πωληθέντων]· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἀλόγως θέλει

1 agitur posteriore emptione. Si pupilli persona intervenit, qui ante sine tutoris auctoritate, deinde tutore auctore emit, quamvis venditor iam ei obligatus fuit, tamen quia pupillus non tenebatur, renovata venditio efficit, ut invicem obligati sint: quod si ante tutoris auctoritas intervenerit, deinde sine tutore auctore emit, nihil actum est posteriore emptione. idem potest quaeri, si sine tutoris auctoritate pactus fuerit, ut discedatur ab emptione: an proinde sit, atque si ab initio sine tutoris auctoritate emisset, ut scilicet ipse non teneatur, sed agente eo retentiones competant. sed nec illud sine ratione dicetur, quoniam initio recte emptio sit contracta, vix bonae fidei convenire eo pacto stari, quod alteri

captiosum sit, et maxime, si iusto errore sit deceptus.

8 *SCAEVOLA* Titius Seii procurator defuncto Seio ab eo scriptus heres, cum ignoraret, fundum vendente servo hereditario, quasi procurator subscripsit: quaesitum est, an cognito eo, priusquam emptio perficeretur, a venditione discedere possit. respondit Titium, si non ipse vendidit, non idcirco actionibus civilibus teneri, quod servo vendente subscripserat, sed servi nomine praetoria actione teneri.

9 *IDEM* Fundus qui Lucii Titii erat ob vectigale rei puplicae veniit: sed cum Lucius Titius debitor professus esset paratum se esse vectigal exsolvere solidum, cum minore venisset fundus, quam debita summa esset, praeses provinciae rescidit venditionem eumque restitui iussit Lucio Titio: quaesitum est, an post sententiam praesidis, antequam restitueretur, in bonis Lucii Titii fundus emptus esset. respondit non prius, quam emptori pretium esset illatum vel, si pretium nondum esset ab emptore solutum, in vectigal satisfactum esset.

10 *IDEM* Seius a Lucio Titio emit fundum lege dicta, ut, si ad diem pecuniam non solvisset, res inempta fieret. Seius parte pretii praesenti die soluta, defuncto venditore, filiis eius pupillaris aetatis

λεχθῆ, ὅτι, ἀφοῦ ἐν ἀρχῇ ἐγκύρως ἡ ἀγόρασις συνήφθη, δυσκόλως πρὸς τὴν καλὴν πίστιν συμβιβάζεται νὰ ἰσχύῃ τοιοῦτο σύμφωνον, ὅπερ εἰς τὸν ἕνα εἶνε ἐπιβλαβές, καὶ μάλιστα ἐὰν ἐκ δεδικαιολογημένης πλάνης ἠπατήθη.

8 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Ὁ Τίτιος, πληρεξούσιος τοῦ Σείου, κατὰ τὸν θάνατον γραφεὶς ὑπὸ τούτου κληρονόμος, καὶ ἀγνοῶν, ὅτε δοῦλος τῆς κληρονομίας ἀγρὸν ἐπώλησεν, ὡσεὶ πληρεξούσιος ὑπέγραψεν· ἠρωτήθη ἄν, γνωσθέντος [τοῦ γεγονότος] ἐκείνου, πρὶν ἡ ἡ ἀγόρασις συμπληρωθῇ, δύναται ν' ἀποχωρήσῃ τῆς πωλήσεως. ἀπήντησεν [ὁ Σκαιβ.] ὅτι ὁ Τίτιος, ἐὰν μὴ αὐτὸς ἐπώλησε, δὲν ἐνέχεται μὲν δι' ἀστικῶν ἀγωγῶν ἐκ τούτου, ὅτι τοῦ δούλου πωλοῦντος εἶχεν ὑπογράψει, ὅμως ἐν ὀνόματι τοῦ δούλου ἐνέχεται διὰ πραιτωρικῆς ἀγωγῆς.

9 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἀγρὸς ὅστις εἰς τὸν Λούκιον Τίτιον ἀνῆκε, διὰ τέλος τῆς πολιτείας ἐπωλήθη· ἀλλ' ὅτε ὁ ὀφειλέτης Λούκιος Τίτιος ὡμολόγησεν ὅτι εἶνε ἕτοιμος νὰ καταβάλῃ τὸ τέλος ὁλόκληρον, ἀφοῦ εἶχε πωληθῇ ὁ ἀγρὸς ἀντὶ μικροτέρου ποσοῦ, παρ' ὅσον ὠφείλετο, ὁ διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας ἀνέτρεψε τὴν πώλησιν, διέταξε δὲ ν' ἀποδοθῇ ὁ ἀγρὸς εἰς τὸν Λούκιον Τίτιον· ἠρωτήθη, ἂν μετὰ τὴν ἀπόφανσιν τοῦ διοικητοῦ, πρὸτοῦ ἀποδοθῇ ὁ ἀγορασθεὶς ἀγρὸς ἀνήκῃ εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ Λουκίου Τιτίου· ἀπήντησεν ὅτι δὲν [ἀνήκει] πρότερον, παρ' ὅταν τὸ τίμημα προσενεχθῇ εἰς τὸν ἀγοραστήν, ἢ, ἂν τὸ τίμημα μηκέτι κατεβλήθη ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ, ὡς πρὸς τὸ τέλος ἐπέλθῃ ἱκανοποίησις.

10 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ὁ Σέϊος ἠγόρασε παρὰ τοῦ Λουκίου Τιτίου ἀγρὸν συμφωνήσας ὥστε, ἂν μὴ καταβαλῇ ἐμπροθέσμως τὰ χρήματα, τὸ πρᾶγμα νὰ καθίσταται ἀναγόραστον. ὁ Σέϊος καταβαλὼν μέρος τοῦ τιμήματος ἐμπροθέσμως, μετὰ

et ipse tutor cum aliis datus, neque contutoribus pretium secundum legem numeravit nec rationibus tutelae rettulit: quaesitum est, an irrita emptio facta esset. respondit secundum ea quae proponerentur inemptam[1] videri.

1 Emptor praediorum cum suspicaretur Numeriam et Semproniam controversiam moturas, pactus est cum venditore, ut ex pretio aliqua summa apud se maneret, donec emptori fideiussor daretur a venditore: postea venditor eam legem inseruit, ut, si ex[2] die pecunia omnis soluta non esset et venditor ea praedia venisse nollet, invendita essent: interea de adversariis alteram mulierem venditor superavit, cum altera transegit, ita ut sine ulla quaestione emptor praedia possideret: quaesitum est, cum neque fideiussor datus est nec omnis pecunia secundum legem suis diebus soluta sit, an praedia invendita sint. respondit, si convenisset, ut non prius pecunia solveretur quam fideiussor venditi causa daretur nec id factum esset, cum per emptorem non staret quo minus fieret, non posse posteriorem legis partem exerceri.

(1) in emptum (Mo.) — (2) ea (Schuld.)

τὸν θάνατον δὲ τοῦ πωλητοῦ δοθεὶς καὶ αὐτὸς μετ' ἄλλων ἐπίτροπος τῶν ἀνήβων υἱῶν ἐκείνου, οὔτε εἰς τοὺς συνεπιτρόπους ἐμέτρησε τὸ τίμημα κατὰ τὴν συμφωνίαν, οὔτε εἰς τοὺς λογαριασμοὺς τῆς ἐπιτροπείας ἀνέφερεν· ἠρωτήθη, ἂν ἡ ἀγόρασις ἀνετράπη. ἀπήντησεν ὅτι ὡς τὰ πράγματα ἐξετέθησαν θεωρεῖ-
1 ται ὡσεὶ μὴ ἐγένετο ἀγόρασις. Ὁ ἀγοραστὴς κτημάτων ὑποπτεύων ὅτι ἡ Νουμερία καὶ Σεμπρωνία θέλουσιν ἐγείρει ἀντίρρησιν, συνεφώνησε μετὰ τοῦ πωλητοῦ, ὥστε ἐκ τοῦ τιμήματος ποσόν τι παρ' ἑαυτῷ νὰ μένῃ, ἕως οὗ δοθῇ ὑπὸ τοῦ πωλητοῦ ἐγγυητὴς ὑπὲρ τοῦ ἀγοραστοῦ· κατόπιν ὁ πωλητὴς προσέθηκε τὴν συμφωνίαν, ὥστε ἐὰν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν [καθ' ἣν ἤθελε δοθῇ ἐγγυητὴς] τὰ χρήματα ἅπαντα μὴ ἤθελον καταβληθῇ, καὶ ὁ πωλητὴς μὴ ἤθελε νὰ εἶνε πωλημένα τὰ κτήματα, νὰ εἶνε ἀπώλητα· ἐν τῷ μεταξὺ ὁ πωλητὴς ἐνίκησε τὴν μίαν ἐκ τῶν ἀντιπάλων γυναικῶν, μετὰ δὲ τῆς ἑτέρας συνεβιβάσθη οὕτως ὥστε ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιλογίας ὁ ἀγοραστὴς νὰ νέμηται τὰ κτήματα· ἠρωτήθη, ἐὰν μήτε ἐγγυητὴς ἐδόθη, μήτε πάντα τὰ χρήματα κατὰ τὴν συμφωνίαν ἐμπροθέσμως κατεβλήθησαν, ἆρά γε τὰ κτήματα εἶνε ἀπώλητα; ἀπήντησεν ὅτι, ἐὰν συνεφωνήθη, ὥστε νὰ μὴ καταβληθῶσι τὰ χρήματα πρὶν ἢ δοθῇ διὰ τὸ πωληθὲν ἐγγυητής, τοῦτο δὲ δὲν ἐγένετο, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ ἀγοραστοῦ δὲν προῆλθεν, ὥστε νὰ μὴ γείνῃ, δὲν δύναται τὸ μεταγενέστερον μέρος τῆς συμφωνίας νὰ ἐφαρμοσθῇ.

## VI.

### De periculo et commodo rei venditae.

1 *ULPIANUS* Si vinum venditum acuerit vel quid aliud vitii

## 6.

### Περὶ τοῦ κινδύνου καὶ τῆς ὠφελείας τοῦ πωληθέντος.

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν οἶνος πωληθεὶς ὤξισεν ἢ ἄλλο τι πάθημα ὑπέστη, τοῦ

ustinuerit, emptoris erit damum, quemadmodum si vinum esset effusum vel vasis contusis vel ua alia ex causa. sed si venditor e periculo subiecit, in id tempus ericulum sustinebit, quoad se ubiecit: quod si non designavit empus, eatenus periculum sustinere debet, quoad degustetur vinum, videlicet quasi tunc plenissime veneat, cum fuerit degustatum. aut igitur convenit, quoad ericulum vini sustineat, et eatenus sustinebit, aut non convenit et usque ad degustationem sustinebit. sed si nondum sunt degustata, signata tamen ab emptore vasa vel dolia, consequenter dicemus adhuc periculum esse vendi-

*1* toris, nisi si aliud convenit. Sed et custodiam ad diem mensurae venditor praestare debet: priusquam enim admetiatur vinum, prope quasi nondum venit. post mensuram factam venditoris desinit esse periculum: et ante mensuram periculo liberatur, si non ad mensuram vendidit, sed forte amphoras vel etiam singula dolia. *2* Si dolium signatum sit ab emptore, Trebatius ait traditum id videri: Labeo contra, quod et verum est: magis enim ne summutetur[1], signari solere, quam ut

*3* traditum videatur. Licet autem venditori vel effundere vinum, si diem ad metiendum praestituit nec intra diem admensum est: effundere autem non statim poterit, priusquam testando denuntiet emptori, ut aut tollat vinum aut

(1) commutetur (Bynk.)

ἀγοραστοῦ θέλει εἶσθαι ἡ ζημία, ὡς ἐὰν ὁ οἶνος ἐξεχύθη εἴτε τῶν ἀγγείων συντριβέντων εἴτε ἐξ ἄλλης τινὸς αἰτίας. ἀλλ' ἐὰν ὁ πωλητὴς ἀνεδέχθη τὸν κίνδυνον, κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον θέλει ὑποστῆ τὸν κίνδυνον, ἐφ' ὅσον ἀνεδέχθη. ἂν ὅμως μὴ ὥρισε χρόνον, ἐπὶ τοσοῦτον ὀφείλει ν' ἀναδέχηται τὸν κίνδυνον, μέχρις οὗ ἀπογευθῇ ὁ οἶνος, ὡσεὶ δηλαδὴ τότε πληρέστατα πωλεῖται, ὅτε ἤθελεν ἀπογευθῆ. ἢ λοιπὸν συνεφωνήθη, ἐπὶ πόσον θέλει ἀναδεχθῆ τὸν κίνδυνον τοῦ οἴνου, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον θέλει ἀναδέχεσθαι, ἢ δὲν συνεφωνήθη, καὶ μέχρι τῆς ἀπογεύσεως θέλει ἀναδέχεσθαι, ἀλλ' ἐὰν μηκέτι ἀπεγεύθη [ὁ οἶνος] ὅμως τὰ ἀγγεῖα ἢ οἱ πίθοι ἐσφραγίσθησαν ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ, κατ' ἀκολουθίαν θέλομεν εἰπεῖ ὅτι εἰσέτι ὁ κίνδυνος εἶνε τοῦ πωλητοῦ, ἐκτὸς ἐὰν ἄλ-

*1* λως συνεφωνήθη. Ἀλλὰ καὶ φυλακὴν μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς μετρήσεως ὀφείλει νὰ παράσχῃ ὁ πωλητής· διότι πρωτοῦ καταμετρηθῇ ὁ οἶνος, σχεδὸν δὲν ἐπωλήθη εἰσέτι. μετὰ δὲ τὴν γενομένην μέτρησιν παύει ὁ κίνδυνος νὰ εἶνε τοῦ πωλητοῦ· καὶ πρὸ τῆς μετρήσεως ἀπαλλάσσεται τοῦ κινδύνου, ἐὰν οὐχὶ ἐπὶ μετρήσει ἐπώλησεν, ἀλλὰ τυχὸν ἀμ-

*2* φορεῖς ἢ καὶ κατ' ἰδίαν πίθους. Ἐὰν ὁ πίθος ἐσφραγίσθη ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ, ὁ Τρεβάτιος λέγει ὅτι θεωρεῖται οὕτος παραδοθείς· ὁ Λαβέων τοὐναντίον, ὅπερ εἶνε καὶ ὀρθόν· διότι μᾶλλον ἵνα μὴ συναλλαχθῇ συνήθως σφραγίζεται, παρὰ *3* ἵνα θεωρῆται ὡς παραδοθείς. Ἐπιτρέπεται ὅμως εἰς τὸν πωλητὴν καὶ νὰ ἐκχέῃ τὸν οἶνον, ἐὰν ὥρισεν ἡμέραν πρὸς μέτρησιν, δὲν ἐμετρήθη δὲ ἐντὸς τῆς ἡμέρας. νὰ ἐκχύσῃ ὅμως δὲν δύναται ἀμέσως πρὶν ἢ ἐπικαλούμενος μάρτυρας ἀναγγείλῃ εἰς τὸν ἀγοραστήν, ὥστε ἢ νὰ λάβῃ τὸν οἶνον, ἢ νὰ γινώ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

sciat futurum, ut vinum effunderetur. si tamen, cum posset effundere, non effudit, laudandus est potius: ea propter mercedem quoque doliorum potest exigere, sed ita demum, si interfuit eius inania esse vasa in quibus vinum fuit (veluti si locaturus ea fuisset) vel si necesse habuit alia conducere dolia. commodius est autem conduci vasa nec reddi vinum, nisi quanti conduxerit ab emptore reddatur, aut vendere vinum bona fide: id est quantum sine ipsius incommodo fieri potest operam dare, ut quam minime detrimento

4 sit ea res emptori. Si doliare vinum emeris nec de tradendo eo quicquam convenerit, id videri actum, ut ante evacuarentur quam ad vindemiam opera eorum futura sit necessaria: quod si non sint evacuata, faciendum, quod veteres putaverunt, per corbem venditorem mensuram facere et effundere: veteres enim hoc propter mensuram suaserunt, si, quanta mensura esset, non appareat, videlicet ut appareret, quantum emptori perierit.

2 *GAIUS* Hoc ita verum est, si is est venditor, cui sine nova vindemia non sint ista vasa necessaria: si vero mercator est, qui emere vina et vendere solet, is dies spectandus est, quo ex commodo venditoris tolli possint. *1* Custodiam autem ante admetiendi diem qualem praestare venditorem oporteat, utrum plenam, ut et diligentiam praestet, an vero dolum dumtaxat, videamus. et puto eam diligentiam venditorem exhi-

σκῃ ὅτι ὁ οἶνος μέλλει νὰ ἐκχυθῇ. ἂν ὅμως ἐνῷ ἠδύνατο νὰ ἐκχύσῃ, δὲν ἐξέχυσε, μᾶλλον ἐπαίνου εἶνε ἄξιος· διὰ ταῦτα καὶ μίσθωμα τῶν πίθων δύναται ν' ἀπαιτήσῃ, ἀλλὰ τότε μόνον, ἐὰν ἐνδιέφερε νὰ ἦσαν κεναὶ τὰ ἀγγεῖα, ἐν οἷς ἦτο ὁ οἶνος (ὡς ἐὰν ἤθελεν ἐκμισθώσει αὐτὰ) ἢ ἐὰν ἠναγκάσθη ἑτέρους πίθους νὰ μισθώσῃ. λυσιτελέστερον ὅμως εἶνε νὰ μισθώνωνται ἀγγεῖα, νὰ μὴ ἀποδίδηται δ' ὁ οἶνος, ἐὰν μὴ καταβάλληται ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ [τὸ ποσὸν] ἀνθ' ὅσου ἐμισθώθησαν, ἢ νὰ πωλῇ [ὁ πωλητὴς] τὸν οἶνον καλῇ τῇ πίστει· τουτέστι ὅσον ἄνευ βλάβης τούτου δύναται νὰ γείνῃ, νὰ προσπαθῇ ὥστε ὅσον τὸ ὀλιγώτερον νὰ ζημιῶται 4 ἐκ τούτου ὁ ἀγοραστής. Ἐὰν οἶνον πίθου ἠγόρασας, μηδέ τι περὶ παραδόσεως αὐτοῦ συνεφωνήθη, τοῦτο θεωρεῖται σκοπούμενον, ὥστε νὰ κενωθῶσι πρὶν ἢ πρὸς τρύγην ἡ χρῆσις αὐτῶν καταστῇ ἀναγκαία· ὅμως ἂν μὴ κενωθῶσι, δέον νὰ πράξῃ ὁ πωλητής, ὅπερ οἱ παλαιοὶ ἐφρόνουν, δι' οἰνομέτρου δηλ. νὰ καταμετρήσῃ καὶ νὰ ἐκχύσῃ· διότι οἱ παλαιοὶ τὴν τοιαύτην καταμέτρησιν συνεβούλευον, ἐὰν μὴ εἶνε φανερὸν τὸ [τοῦ οἴνου] ποσόν, ἐννοεῖται, ἵνα γείνῃ φανερόν, πόσον διὰ τὸν ἀγοραστὴν ἀπωλέσθη.

2 *ΓΑΪΟΣ* Τοῦτο δὲ εἶνε ὀρθόν, ἐὰν ὁ πωλητὴς εἶνε τοιοῦτος, εἰς ὃν ἄνευ νέας τρύγης δὲν ἀναγκαιοῦσι τὰ ἀγγεῖα ἐκεῖνα· ἂν ὅμως εἶνε ἔμπορος, ὅστις συνειθίζει ν' ἀγοράζῃ καὶ νὰ πωλῇ οἴνους, ἐκείνη ἡ ἡμέρα δέον νὰ λαλμβάνηται ὑπ' ὄψιν, καθ' ἣν πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ *1* πωλητοῦ δέον νὰ ληφθῇ [ὁ οἶνος]. Φυλακὴν δὲ πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς καταμετρήσεως ὁποίαν πρέπει νὰ παρέχῃ ὁ πωλητής, ἆρά γε πλήρη, ὥστε καὶ δι' ἐπιμέλειαν νὰ ἐνέχηται, ἢ τοὐναντίον διὰ δόλον μόνον, ἂς ἴδωμεν. φρονῶ λοιπὸν

bere debere, ut fatale damnum vel vis magna sit excusatum.

3 *PAULUS* Custodiam autem venditor talem praestare debet, quam praestant hi quibus res commodata est, ut diligentiam praestet exactiorem, quam in suis rebus adhiberet.

4 *ULPIANUS* Si quis vina vendiderit et intra diem certum degustanda dixerit, deinde per venditorem steterit, quo minus degustarentur, utrum praeteritum dumtaxat periculum acoris et mucoris venditor praestare debet, an vero etiam die praeterito (ut, si forte corrupta sint posteaquam dies degustandi praeteriit. periculum ad venditorem pertineat), an vero magis emptio sit soluta (quasi sub condicione venierint. hoc est si ante diem illum fuissent degustata)? et intererit, quid actum sit: ego autem arbitror, si hoc in occulto sit, debere dici emptionem manere, periculum autem ad venditorem respicere etiam ultra diem degustando praefinitum, quia per

*1* ipsum factum est. Si aversione vinum venit, custodia tantum praestanda est. ex hoc apparet, si non ita vinum venit, ut degustaretur, neque acorem neque mucorem venditorem praestare debere, sed omne periculum ad emptorem pertinere: difficile autem est, ut quisquam sic emat, ut ne degustet. quare si dies degustationi adiectus non erit, quandoque degustare emptor poterit et quoad degustaverit periculum acoris et mucoris ad venditorem pertinebit: dies

ὅτι τοιαύτην ἐπιμέλειαν ὀφείλει νὰ δεικνύῃ ὁ πωλητής, ὥστε μοιραία ζημία ἢ ἀνωτέρα βία νὰ συγχωρῆται.

3 *ΠΑΥΛΟΣ* Φυλακὴν δὲ τοιαύτην ὀφείλει νὰ παρέχῃ ὁ πωλητής, ἣν παρέχουσιν ἐκεῖνοι, εἰς οὓς ἐχρησιδανείσθη πρᾶγμα, ὥστε δηλ. νὰ παρέχῃ ἐπιμέλειαν ἀκριβεστέραν, παρ' οἵαν ἐν τοῖς ἰδίοις πράγμασιν καταβάλλει.

4 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐάν τις οἶνον ἐπώλησε, καὶ ἐντὸς προθεσμίας ὡρισμένης συνεφώνησε νὰ γείνῃ ἡ ἀπόγευσις, εἶτα δ' ἐκ τοῦ πωλητοῦ προῆλθεν, ὥστε νὰ μὴ γείνῃ αὕτη, ἆρά γε διὰ τὸν παρελθόντα μόνον κίνδυνον τῆς ὀξύτητος ἢ τῆς τροπῆς δέον νὰ ἐνέχηται ὁ πωλητής, ἢ τοὐναντίον καὶ μετὰ παρέλευσιν τῆς προθεσμίας (ὥστε, ἐὰν τυχὸν ἐφθάρη μετὰ παρέλευσιν τῆς ἡμέρας τῆς ἀπογεύσεως, ὁ κίνδυνος ν' ἀνήκῃ εἰς τὸν πωλητήν), ἢ τοὐναντίον ἡ ἀγόρασις διελύθη (ὡσεὶ ὑπὸ αἵρεσιν ἐπωλήθη, ἤτοι ἐὰν πρὸ τῆς δεῖνα ἡμέρας ἤθελεν ἀπογευθῇ); λοιπὸν ἐνδιαφέρει [νὰ γινώσκωμεν] τί ἐσκοπεῖτο· ἐγὼ ὅμως φρονῶ, ὅτι ἐὰν τοῦτο εἶνε ἀφανές, πρέπει νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ ἀγόρασις μένει, ὁ κίνδυνος ὅμως εἰς τὸν πωλητὴν ἀποβλέπει καὶ πέραν τῆς πρὸς ἀπόγευσιν προσδιορισθείσης ἡμέρας, διότι ἐξ αὐτοῦ [τοῦ *1* πωλητοῦ] ἐγένετο [ἡ βραδύτης]. Ἐὰν οἶνος ὁλοσχερῶς ἐπωλήθη, φυλακὴ μόνον δέον νὰ παρέχηται. ἐκ τούτου καταφαίνεται ὅτι, ἐὰν μὴ ὁ οἶνος οὕτως ἐπωλήθη, ὥστε ν' ἀπογευθῇ, οὔτε διὰ τὴν ὀξύτητα οὔτε διὰ τὴν τροπὴν δέον νὰ ἐνέχηται ὁ πωλητής, ἀλλὰ πᾶς κίνδυνος εἰς τὸν ἀγοραστὴν ἀποβλέπει. δύσκολον ὅμως εἶνε, ὥστε τις οὕτω ν' ἀγοράζῃ, ὥστε νὰ μὴ ἀπογεύηται. ὅθεν ἐὰν ἡμέρα πρὸς ἀπόγευσιν δὲν προστεθῇ, ὁποτεδήποτε ὁ ἀγοραστὴς δυνηθῇ νὰ ἀπογευθῇ, καὶ ἐφ' ὅσον ἤθελεν ἀπογεύεσθαι, ὁ κίνδυνος τῆς ὀξύ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

enim degustationi praestitutus meliorem condicionem emptoris[1] facit.

2 Vino autem per aversionem vendito finis custodiae est avehendi tempus. quod ita erit accipiendum, si adiectum tempus est: ceterum si non sit adiectum, videndum, ne infinitam custodiam non debeat venditor. et est verius secundum ea quae supra ostendimus, aut interesse, quid de tempore actum sit, aut denuntiare ei, ut tollat vinum: certe antequam ad vindemiam fuerint dolia necessaria, debet avehi vinum.

5 *PAULUS* Si per emptorem steterit, quo minus ad diem vinum tolleret, postea, nisi quod dolo malo venditoris interceptum esset, non debet ab eo praestari. si verbi gratia amphorae centum ex eo vino, quod in cella esset, venierint, si admensum[2] est, donec admetiatur, omne periculum venditoris est, nisi id per emptorem fiat.

(1) ejus (Mo.) — (2) non προσθ. (Mo.)

6 *POMPONIUS* Si vina emerim exceptis acidis et mucidis et mihi expediat acida quoque accipere, Proculus ait, quamvis id emptoris causa exceptum sit, tamen acida et mucida non venisse: nam quae invitus emptor accipere non cogeretur, iniquum esse non permitti venditori vel alii ea vendere.

7 *PAULUS* Id, quod post emptionem fundo accessit per alluvionem vel perit, ad emptoris com-

τητος καὶ τροπῆς θέλει ἀνήκει εἰς τὸ πωλητήν. διότι ἡ ἡμέρα ἡ πρὸς ἀπόγευσιν προσδιορισθεῖσα ποιεῖ τὴν κατάστασιν αὐτοῦ καλλιτέραν. Ἂν ὅμως ὁλοσχερῶς πωληθῇ οἶνος, πέρας τῆς φυλακῆς εἶνε ὁ χρόνος τῆς ἀποκομίσεως τοῦτο δὲ τότε δέον νὰ δεχθῶμεν, ἐὰν χρόνος προσετέθη. ἄλλως ἐὰν μὴ προσετέθη, πρέπει νὰ ἴδωμεν, μὴ δὲν ὀφείλῃ ὁ πωλητὴς ἀτελεύτητον φυλακήν. εἶν λοιπὸν μᾶλλον ὀρθόν, καθ' ὅσα ἀνωτέρω ἐδείξαμεν, ὅτι ἢ ἐνδιαφέρει, περὶ τοῦ χρόνου ἐσκοπεῖτο, ἢ [ὁ πωλητὴς] ἀναγγέλλει εἰς τὸν ἀγοραστήν ὥστε νὰ λάβῃ τὸν οἶνον· βεβαίως δὲ πρὶν ἢ πρὸς τρύγην χρειασθῶσιν οἱ πίθοι, δέον ν' ἀποκομίζηται ὁ οἶνος.

5 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐὰν ἐκ τοῦ ἀγοραστοῦ προῆλθεν, ὥστε νὰ μὴ λάβῃ ἐμπροθέσμως τὸν οἶνον, κατόπιν δὲν πρέπει ὁ πωλητὴς νὰ ἐνέχηται, ἐκτὸς δι' ὅ,τι ἐκ δόλου αὐτοῦ ἀφῃρέθη. ἐὰν λ. χ. ἑκατὸν ἀμφορεῖς ἐκ τοῦ οἴνου, ὅστις ἐν τῇ ἀποθήκῃ ἤθελεν εἰσθαι, ἐπωλήθησαν, ἐὰν μὴ κατεμετρήθη, μέχρις οὗ καταμετρηθῇ, πᾶς κίνδυνος ἀνήκει εἰς τὸν πωλητήν, ἐκτὸς ἂν τοῦτο (ἡ μὴ καταμέτρησις) ἐκ τοῦ ἀγοραστοῦ προέρχηται.

6 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Ἐὰν οἴνους ἠγόρασα ἐξαιρουμένων τῶν ὀξυνῶν καὶ τῶν ὑποστάντων τροπήν, μὲ ὠφελῇ δὲ καὶ τοὺς ὀξυνοὺς νὰ λάβω, ὁ Πρόκουλος λέγει ὅτι καίτοι χάριν τοῦ ἀγοραστοῦ ἡ ἐξαίρεσις αὕτη ἐγένετο, ὅμως οἱ ὀξυνοὶ καὶ οἱ τροπὴν ὑποστάντες δὲν πωλοῦνται διότι ὅσα ἄκων ὁ ἀγοραστὴς δὲν θὰ ἠναγκάζετο νὰ δεχθῇ, εἶνε ἄνισον νὰ μὴ ἐπιτρέπηται εἰς τὸν πωλητὴν εἴτε νὰ καταναλώσῃ εἴτε εἰς ἕτερον ταῦτα νὰ πωλήσῃ.

7 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐκεῖνο, ὅπερ μετὰ τὴν ἀγόρασιν εἰς τὸν ἀγρὸν προσηύξησε διὰ προσχώσεως ἢ ἀπωλέσθη, εἰς ὄφελος ἢ

modum incommodumque pertinet: nam et si totus ager post emptionem flumine occupatus esset, periculum esset emptoris: sic igitur et commodum eius esse debet. *1* Quod venditur, in modum agri cedere debet, nisi si id actum est, ne cederet. at quod non venit, in modum cedendum[1], si id ipsum actum est, ut cederet, veluti viae publicae, limites, luci qui fundum tangunt: cum vero neutrum dictum est, cedere non bebet, et ideo nominatim caveri solet, ut luci, viae publicae, quae in fundo sint, totae in modum cedant.

(1) cadet dumtaxat (Mo.)

8 *IDEM* Necessario sciendum est, quando perfecta sit emptio: tunc enim sciemus, cuius periculum sit: nam perfecta emptione periculum ad emptorem respiciet. et si id quod venierit appareat quid quale quantum sit, sit et pretium, et pure venit, perfecta est emptio: quod si sub condicione res venierit, si quidem defecerit condicio, nulla est emptio, sicuti nec stipulatio: quod si exstiterit, Proculus et Octavenus emptoris esse periculum aiunt: idem Pomponius libro nono probat. quod si pendente condicione emptor vel venditor decesserit, constat, si exstiterit condicio, heredes quoque obligatos esse quasi iam contracta emptione in praeteritum. quod si pendente condicione res tradita sit, emptor non poterit eam usucapere pro emptore. et quod pretii solutum est repetetur

ζημίαν τοῦ ἀγοραστοῦ ἀποβλέπει· διότι καὶ ἂν ὁλόκληρος ὁ ἀγρὸς μετὰ τὴν ἀγόρασιν ὑπὸ ποταμοῦ κατεκλύσθη, ὁ κίνδυνος εἶνε τοῦ ἀγοραστοῦ. οὕτω λοιπὸν καὶ ἡ ὠφέλεια τούτου πρέπει νὰ *1* εἶνε. Ὅ,τι πωλεῖται, δέον εἰς τὸ μέτρον τοῦ ἀγροῦ νὰ περιλαμβάνηται, ἐκτὸς ἂν τοῦτο συνεφωνήθη, ὥστε νὰ μὴ περιλαμβάνηται. ὅμως ὅ,τι δὲν πωλεῖται, περιλαμβάνεται εἰς τὸ μέτρον μόνον, ἐὰν αὐτὸ τοῦτο συνεφωνήθη, ὥστε νὰ περιλαμβάνηται, ὡς αἱ δημόσιοι ὁδοί, τὰ ὅρια, τὰ ἄλση, ἅτινα πρὸς τὸν ἀγρὸν ἐγγίζουσιν. ἐὰν ὅμως μηδέτερον συνεφωνήθη, δὲν πρέπει νὰ περιλαμβάνωνται, καὶ διὰ τοῦτο ρητῶς συνήθως συμφωνεῖται, ὥστε τὰ ἄλση, αἱ δημόσιοι ὁδοί, αἱ οὖσαι ἐν τῷ ἀγρῷ, πᾶσαι εἰς τὸ μέτρον [αὐτοῦ] νὰ περιλαμβάνωνται.

8 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἀναγκαίως δέον νὰ γινώσκωμεν, πότε ἡ ἀγόρασις εἶνε τελεία· διότι τότε δυνάμεθα νὰ γινώσκωμεν, τίνος εἶνε ὁ κίνδυνος· καθόσον τελείας οὔσης τῆς ἀγοράσεως ὁ κίνδυνος εἰς τὸν ἀγοραστὴν θέλει ἀποβλέπει. καὶ ἂν μὲν τὸ πωληθὲν φαίνηται τί, ὁποῖον, πόσον εἶνε, ὑπάρχῃ δὲ καὶ τίμημα, καὶ ἁπλῶς ἡ πώλησις ἐγένετο, τελεία εἶνε ἡ ἀγόρασις· ἂν ὅμως ὑπὸ αἵρεσιν τὸ πρᾶγμα ἐπωλήθη, ἂν μὲν ἠτόνησεν ἡ αἵρεσις, οὐδόλως ὑπάρχει ἀγόρασις, ὡς οὐδὲ ἐπερώτησις· ἂν ὅμως ἐπληρώθη, ὁ Πρόκουλος καὶ Ὀκταβῆνος λέγουσιν ὅτι τοῦ ἀγοραστοῦ εἶνε ὁ κίνδυνος· τὸ αὐτὸ ὁ Πομπώνιος ἐν βιβλ. θ' ἐπιδοκιμάζει. ἂν ὅμως ἠρτημένης τῆς αἱρέσεως ὁ ἀγοραστὴς ἢ ὁ πωλητὴς ἀπέθανε, γνωστὸν ὅτι, ἐὰν μὲν πληρωθῇ ἡ αἵρεσις, καὶ οἱ κληρονόμοι ἐνέχονται, ὡσεὶ ἡ ἀγόρασις ἐν τῷ παρελθόντι συνήφθη. ἂν ὅμως ἠρτημένης τῆς αἱρέσεως τὸ πρᾶγμα παρεδόθη, ὁ ἀγοραστὴς δὲν δύναται νὰ χρησικτήσηται τοῦτο ὡς ἀγορα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

et fructus medii temporis venditoris sunt (sicuti stipulationes et legata condicionalia peremuntur), si pendente condicione res exstincta fuerit: sane si exstet res, licet deterior effecta, potest dici esse

στής· καὶ ὅ,τι δ' ἀντὶ τιμήματος κατεβλήθη ἀναζητεῖται, καὶ οἱ καρποὶ τοῦ διαμέσου χρόνου ἀνήκουσιν εἰς τὸν πωλητὴν (ὡς ἐπερωτήσεις καὶ ὑπὸ αἱρεσιν κληροδοσίαι ἐξαλείφονται), ἐὰν ἠρτημένης τῆς αἱρέσεως τὸ πρᾶγμα ἠφανίσθη. βεβαίως ἐὰν ὑπάρχῃ τὸ πρᾶγμα, καίτοι χειροτερεῦσαν, δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ὁ κίνδυνος εἶνε τοῦ ἀγορα-

*1* damnum emptoris. Si ita venierit: «est ille servus emptus, sive »navis ex Asia venerit sive non »venerit», Iulianus putat statim perfectam esse venditionem, quoniam certum sit eam contractam. *2* Cum usum fructum mihi vendis, interest, utrum ius utendi fruendi, quod solum tuum sit, vendas, an vero in ipsum corpus, quod tuum sit, usum fructum mihi vendas: nam priore casu etiamsi statim morieris, nihil mihi heres tuus debebit, heredi autem meo debebitur, si tu vivis: posteriore casu heredi meo nihil debebitur, heres tuus debebit.

*1* στοῦ. Ἐὰν οὕτως ἐπωλήθη· «εἶνε οὗτος ὁ δοῦλος ἠγορασμένος, εἴτε τὸ πλοῖον ἔλθῃ ἐκ τῆς Ἀσίας εἴτε δὲν ἔλθῃ,» ὁ Ἰουλιανὸς φρονεῖ ὅτι ἀμέσως τελειοποιεῖται ἡ πώλησις, διότι εἶνε

*2* βέβαιον ὅτι αὕτη συνάπτεται. Ἐάν μοι χρησικαρπίαν πωλῇς, ἐνδιαφέρει ἂν τὸ δίκαιον τοῦ χρησικαρποῦσθαι, ὅπερ μόνον ἀνήκει σοι, πωλῇς, ἢ τοὐναντίον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου, ὅπερ εἶνε ἰδικόν σου, χρησικαρπίαν μοι πωλῇς· διότι ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει καὶ ἂν ἀμέσως ἀποθάνῃς, οὐδὲν θέλει μοι ὀφείλει ὁ κληρονόμος σου, εἰς τὸν κληρονόμον μου ὅμως θέλει ὀφείλεσθαι, ἐὰν σὺ ζῇς· ἐν δὲ τῇ μεταγενεστέρᾳ περιπτώσει εἰς τὸν κληρονόμον μου οὐδὲν θέλει ὀφείλεσθαι, ὁ δὲ κληρονόμος σου θὰ ὀφείλῃ.

9 *GAIUS* Si post inspectum praedium, antequam emptio contraheretur, arbores vento deiectae sunt, an hae quoque emptori tradi debeant, quaeritur: et responsum est non deberi, quia eas non emerit, cum ante, quam fundum emerit, desierint fundi esse. sed si ignoravit emptor deiectas esse arbores, venditor autem scit nec admonuit, quanti emptoris interfuerit rem aestimandam esse, si modo venit.

9 *ΓΑΪΟΣ* Ἐὰν μετὰ τὴν θεώρησιν τοῦ κτήματος, πρὶν ἢ συναφθῇ ἡ ἀγόρασις, δένδρα ὑπ' ἀνέμου κατερρίφθησαν, ἐρωτᾶται ἂν καὶ ταῦτα δέον νὰ παραδίδωνται εἰς τὸν ἀγοραστήν· ἐδόθη δ' ἀπάντησις ὅτι δὲν ὀφείλονται, διότι ταῦτα δὲν ἠγόρασε, καθόσον προτοῦ ἀγοράσῃ τὸν ἀγρόν, ἔπαυσαν νὰ εἶνε τοῦ ἀγροῦ. ἀλλ' ἐὰν ἠγνόει ὁ ἀγοραστὴς ὅτι δένδρα κατερρίφθησαν, ὁ δὲ πωλητὴς ἐνῷ γινώσκει δὲν γνωστοποιῇ, ὅσον ἤθελεν ἐνδιαφέρει τὸν ἀγοραστὴν δέον τὸ πρᾶγμα νὰ διατιμᾶται, ἀρκεῖ νὰ ἐγένετο ἡ πώλησις.

10 *ULPIANUS* Si in venditione

10 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἐπὶ αἱρετικῆς

condicionali hoc ipsum convenisset, ut res periculo emptoris servaretur, puto pactum valere.

11 *SCAEVOLA* Fundi nomine emptor agere non potest, cum, priusquam mensura fieret, inundatione aquarum aut chasmate aliove quo casu pars fundi interierit.

12 (11) *ALFENUS VARUS* Si vendita insula combusta esset, cum incendium sine culpa fieri non possit, quid iuris sit? sespondit, quia sine patris familias culpa fieri potest neque, si servorum neglegentia factum esset, cortinuo dominus in culpa erit, quam ob rem[1] si venditor eam diligentiam adhibuisset in insula custodienda, quam debent homines frugi et diligentes praestare, si quid accidisset, nihil ad eum pertinebit.

13 (12) *PAULUS* Lectos emptos aedilis, cum in via publica positi essent, concidit: si traditi essent emptori aut per eum stetisset quo minus traderentur, emptoris periculum esse placet

14 (13) *IULIANUS* eumque cum aedili, si id non iure fecisset, habiturum actionem legis Aquiliae: aut certe cum venditore ex empto agendum esse, ut is actiones suas, quas cum aedile habuisset, ei praestaret.

15 (14) *PAULUS* Quod si neque traditi essent neque emptor in mora fuisset quo minus traderentur, venditoris periculum erit. / Materia empta si furto perisset,

πωλήσεως συνεφωνήθη αὐτὸ τοῦτο, ὥστε τὸ πρᾶγμα ἐπὶ κινδύνῳ τοῦ ἀγοραστοῦ νὰ τηρῆται, φρονῶ ὅτι τὸ σύμφωνον ἰσχύει.

11 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Ἕνεκεν ἀγροῦ δὲν δύναται ὁ ἀγοραστὴς νὰ ἐναγάγῃ, ἐὰν πρωτοῦ γείνῃ ἡ μέτρησις, ἐκ πλημμύρας ὑδάτων ἢ χάσματος ἢ ἄλλου τινὸς συμβάντος μέρος τοῦ ἀγροῦ κατεστράφη.

12 *ΑΛΦΗΝΟΣ ΒΑΡΟΣ* Ἐὰν πωληθεῖσα συνοικία κατεκάη, ἀφοῦ ἡ πυρκαϊὰ ἄνευ πταίσματος δὲν δύναται νὰ γείνῃ, τί ἰσχύει; ἀπήντησεν· ἐπειδὴ ἄνευ πταίσματος τοῦ πατρὸς τῆς οἰκογενείας δύναται νὰ γείνῃ, μηδέ, ἐὰν ἐξ ἀμελείας τῶν δούλων ἐγένετο, ἀκολουθῇ ὅτι ὁ κύριος θέλει εἶσθαι ἐν πταίσματι, ἐὰν ὁ πωλητὴς κατέβαλε πρὸς φυλακὴν τῆς συνοικίας τοιαύτην ἐπιμέλειαν, οἵαν ὀφείλουσιν ἄνθρωποι σώφρονες καὶ ἐπιμελεῖς νὰ καταβάλλωσιν, οὐδόλως θέλει ἀποβλέπει εἰς αὐτόν, ἐάν τι συνέβη.

13 *ΠΑΥΛΟΣ* Κλίνας ἠγορασμένας, ἐπειδὴ ἐπὶ ὁδοῦ δημοσίας ἦσαν τεθειμέναι, ἀγορανόμος συνέθραυσεν. ἐὰν εἶχον παραδοθῇ εἰς τὸν ἀγοραστήν, ἢ ἐκ τούτου προῆλθεν, ὥστε νὰ μὴ παραδοθῶσιν, τοῦ ἀγοραστοῦ εἶνε ὁ κίνδυνος, ἐδέχθησαν,

14 *ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ* οὗτος δὲ κατὰ τοῦ ἀγορανόμου, ἐὰν ἐκεῖνο ἀδίκως ἐποίησε, θέλει ἔχει τὴν τοῦ Ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγήν· ἢ βεβαίως κατὰ τοῦ πωλητοῦ θέλει ἐκ τῆς ἀγοράσεως ἐγερθῇ ἀγωγή, ὥστε οὗτος τὰς ἑαυτοῦ ἀγωγάς, ἃς κατὰ τοῦ ἀγορανόμου ἤθελεν ἔχει, νὰ παράσχῃ εἰς τὸν ἀγοραστήν.

15 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἂν ὅμως μήτε παρεδόθησαν, μήτε ὁ ἀγοραστὴς ἦν ἐν ὑπερημερίᾳ, ὥστε νὰ μὴ παραδοθῶσι, τοῦ πω-

/ λητοῦ θέλει εἶσθαι ὁ κίνδυνος. Ὕλη

(1) quam ob rem διαγρ. (Mo.)

postquam tradita esset, emptoris esse periculo respondit, si minus, venditoris: videri autem trabes traditas, quas emptor signasset.

16 (15) *GAIUS* Si vina quae in doliis erunt venierint eaque, antequam ab emptore tollerentur, sua natura corrupta fuerint, si quidem de bonitate eorum adfirmavit venditor, tenebitur emptori: quod si nihil adfirmavit, emptoris erit periculum, quia sive non degustavit sive degustando male probavit, de se queri debet. plane si, cum intellegeret venditor non duraturam bonitatem eorum usque ad in[1] eum diem quo tolli deberent, non admonuit emptorem, tenebitur ei, quanti eius interesset admonitum fuisse.

17 (16) *IAVOLENUS* Servi emptor si eum conductum rogavit, donec pretium solveret, nihil per eum servum adquirere poterit, quoniam non videtur traditus is, cuius possessio per locationem retinetur a venditore. periculum eius servi ad emptorem pertinet, quod tamen sine dolo venditoris intervenerit.

18 (17) *POMPONIUS* Illud esiendum est, cum moram emptor adhibere coepit, iam non culpam, sed dolum malum tantum praestandum a venditore. quod si per venditorem et emptorem mora fuerit, Labeo quidem scribit emptori potius nocere quam venditori moram adhibitam, sed videndum est, ne posterior mora damnosa ei sit.

(1) διαγρ.

ἠγορασμένη ἐὰν διὰ κλοπῆς ἀπωλέσθη, ἀφοῦ παρεδόθη, ἀπήντησεν ὅτι εἶνε ἐπὶ κινδύνῳ τοῦ ἀγοραστοῦ, ἂν δὲ μὴ [παρεδόθη] τοῦ πωλητοῦ· θεωροῦνται δὲ παραδοθεῖσαι αἱ δοκοί, ἃς ὁ ἀγοραστὴς ἐσφράγισεν.

16 *ΓΑΪΟΣ* Ἐὰν οἶνοι, οἵτινες ἐν πίθοις ἦσαν, ἐπωλήθησαν, προτοῦ δὲ ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ ληφθῶσιν, ἀφ' ἑαυτῶν ἐφθάρησαν, ἂν μὲν περὶ τῆς καλῆς των ποιότητος διεβεβαίωσεν ὁ πωλητής, θέλει ἐνέχεσθαι ἀπέναντι τοῦ ἀγοραστοῦ· ἂν ὅμως μηδόλως διεβεβαίωσε, τοῦ ἀγοραστοῦ θέλει εἶσθαι ὁ κίνδυνος, διότι εἴτε δὲν ἀπεγεύσατο εἴτε ἀπογευσάμενος κακῶς ἔκρινε, καθ' ἑαυτοῦ ὀφείλει νὰ αἰτιᾶται. βεβαίως ἐάν, ἐνῷ ὁ πωλητὴς ἠνόει ὅτι δὲν θὰ διαρκέσῃ ἡ καλὴ ποιότης των μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἔδει νὰ ληφθῶσι, δὲν ἐγνωστοποίησεν εἰς τὸν ἀγοραστήν, θέλει ἐνέχεσθαι ἀπέναντι τούτου, εἰς ὅσον ἐνδιέφερεν αὐτὸν νὰ τῷ εἶχε γνωστοποιηθῇ.

17 *ΙΑΒΟΛΕΝΟΣ* Ὁ ἀγοραστὴς δούλου ἐὰν ἐζήτησε νὰ μισθώσῃ τοῦτον, μέχρις οὗ τὸ τίμημα καταβάλῃ, οὐδὲν διὰ τοῦ δούλου τούτου δύναται ν' ἀποκτήσῃ, καθόσον δὲν θεωρεῖται ὅτι παρεδόθη ἐκεῖνος, οὗτινος ἡ νομὴ ἕνεκεν ἐκμισθώσεως λαμβάνεται ἀπὸ τοῦ πωλητοῦ. ὁ δὲ κίνδυνος τοῦ τοιούτου δούλου ἀποβλέπει εἰς τὸν ἀγοραστήν, ὅμως ὁ ἄνευ δόλου τοῦ πωλητοῦ ἐπελθών.

18 *ΠΟΜΠΩΝΙΟΣ* Τοῦτο δέον νὰ γνωσθῇ ὅτι, ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς ἤρξατο νὰ εἶνε ὑπερήμερος, ἤδη οὐχὶ διὰ πταῖσμα, ἀλλὰ διὰ δόλον μόνον δέον νὰ ἐνέχηται ὁ πωλητής· ἂν ὅμως ἐκ τοῦ πωλητοῦ καὶ τοῦ ἀγοραστοῦ ἡ ὑπερημερία ὑπῆρξεν, ὁ Λαβέων μὲν γράφει ὅτι τὸν ἀγοραστὴν μᾶλλον βλάπτει παρὰ τὸν πωλητὴν ἡ γενομένη ὑπερημερία, ἀλλὰ δέον νὰ ἴδωμεν, μὴ ἡ μεταγενεστέρα

quid enim si interpellavero venditorem et non dederit id quod emeram, deinde postea offerente illo ego non acceperim? sane hoc casu nocere mihi deberet. sed si per emptorem mora fuisset, deinde, cum omnia in integro essent, venditor moram adhibuerit, cum posset se exsolvere, aequum est posteriorem moram venditori nocere.

ὑπερημερία εἶνε ἐπιβλαβὴς δι' αὐτόν. διότι τί [θὰ εἴπωμεν] ἐὰν ὀχλήσω τὸν πωλητήν, καὶ μὴ δώσῃ ὅ,τι ἠγόρασα, κατόπιν δὲ προσφέροντος αὐτοῦ ἐγὼ μὴ δέχωμαι; βεβαίως ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δέον νὰ βλάπτωμαι. ἀλλ' ἐὰν ἐκ τοῦ ἀγοραστοῦ ἐγένετο ὑπερημερία, κατόπιν δέ, πρὶν ἢ ἄρξηται ἐκπλήρωσις, ὁ πωλητὴς ἔδειξεν ὑπερημερίαν, ἐνῷ ἠδύνατο ν' ἀπαλλάξῃ ἑαυτὸν [καταβάλλων], εἶνε ἴσον νὰ βλάπτῃ τὸν πωλητὴν ἡ μεταγενεστέρα βραδύτης.

19 (18) *PAPINIANUS* Habitationum oneribus morte libertorum finitis emptor domus ob eam causam venditori non tenebitur, si nihil aliud convenit, quam ut habitationes secundum defuncti voluntatem super pretium libertis

1 praestarentur. Ante pretium solutum dominii quaestione mota pretium emptor solvere non cogetur, nisi fideiussores idonei a venditore eius evictionis offerantur.

19 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Ἐὰν διὰ τοῦ θανάτου τῶν ἀπελευθέρων ἔληξαν τὰ τῶν οἰκήσεων βάρη, ὁ ἀγοραστὴς τῆς οἰκίας δὲν θέλει ἐκ τούτου ἐνέχεσθαι ἀπέναντι τοῦ πωλητοῦ, ἐὰν μηδὲν ἕτερον συνεφωνήθη, παρ' ἵνα ἐκτὸς τοῦ τιμήματος χορηγηθῶσιν εἰς τὰς ἀπελευθέρους οἰκήσεις συμφώνως πρὸς τὴν βούλησιν

1 τοῦ διαθέτου. Ἐὰν πρὸ καταβολῆς τοῦ τιμήματος ἠγέρθη ζήτημα περὶ κυριότητος ὁ ἀγοραστὴς δὲν ἀναγκάζεται νὰ καταβάλλῃ τὸ τίμημα, ἐὰν μὴ ἐγγυηταὶ ἀξιόχρεοι ὑπὸ τοῦ πωλητοῦ λόγῳ ἐκνικήσεως προσφέρωνται.

20 (19) *HERMOGENIANUS* Venditori si emptor in pretio solvendo moram fecerit, usuras dumtaxat praestabit, non omne omnino, quod venditor mora non facta consequi potuit, veluti si negotiator fuit et pretio soluto ex mercibus plus quam ex usuris quaerere potuit.

20 *ΕΡΜΟΓΕΝΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἀγοραστὴς ἐν τῇ καταβολῇ τοῦ τιμήματος ἐπεισήσεν ὑπερημερίαν, τόκους μόνον θέλει παράσχει εἰς τὸν πωλητήν, οὐχὶ δ' ἐξάπαντος πᾶν ὅ,τι ὁ πωλητὴς ἄνευ τῆς ὑπερημερίας ἠδύνατο ν' ἀποκτήσῃ, ὡς ἐὰν ἦτο ἔμπορος καταβαλλομένου δὲ τοῦ τιμήματος ἠδύνατο ἐκ τῶν ἐμπορευμάτων περισσότερον παρὰ ἐκ τῶν τόκων νὰ κερδήσῃ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

VII[1].

**De servis exportandis: vel si ita mancipium venierit ut manumittatur vel contra.**

1 *ULPIANUS* Si[2] fuerit distractus servus, ne aliquo loci moretur, qui vendidit in ea condicione est, ut possit legem remittere, ipse Romae retinere. quod et Papinianus libro tertio respondit: propter domini enim, inquit, securitatem custoditur lex, ne periculum subeat.

(1) Κωδ. (4. 55. 57)—Βασ. (ΙΘ'. Ζ')—(2) sic προσθ. (Mo.)

2 *MARCIANUS* Exportandus si venierit ab Italia, in provincia morari potest, nisi specialiter prohibitum fuerit.

3 *PAULUS* Si quis hac lege veniit, ut intra certum tempus manumittatur: si non sit manumissus, liber fit, si tamen is qui vendidit in eadem voluntate perseveret: heredis voluntatem non esse exquirendam.

4 *MARCELLUS* Si minor viginti annis servum tibi in hoc vendiderit et tradiderit, ut eum manumitteres, nullius momenti est traditio, quamquam ea mente tradiderit, ut, cum viginti annos ipse explesset, manumitteres: non enim multum facit, quod distulit libertatis praestationem: lex quippe consilio eius quasi parum firmo restitit.

5 *PAPINIANUS* Cui pacto venditoris pomerio cuiuslibet civitatis interdictum est, Urbe etiam interdictum esse videtur. quod

7.

**Περὶ δούλων ἐξοριστέων· ἢ ἐὰν ἀνδράποδον οὕτως ἐπωλήθη, ὥστε νὰ χειραφετηθῇ, ἢ τοὐναντίον.**

1 *ΟΥΛΠΙΑΝΟΣ* Ἐὰν δοῦλος ἐπωλήθη οὕτως, ὥστε νὰ μὴ διατρίβῃ ἔν τινι τόπῳ, ὁ ποιήσας εἶνε ἐν τοιαύτῃ θέσει, ὥστε νὰ δύναται νὰ παρίδῃ τὴν συμφωνίαν, μάλιστα ἐν Ῥώμῃ νὰ κρατῇ [τὸν δοῦλον]. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Παπινιανὸς ἐν βιβλ. γ' ἀπήντησε· διότι διὰ τὴν ἀσφάλειαν, λέγει, τοῦ κυρίου τηρεῖται ἡ συμφωνία, ἵνα μὴ ὑποστῇ κίνδυνον.

2 *ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ* Ἐὰν ἐπωλήθη [τις] ἵνα ἐξορισθῇ τῆς Ἰταλίας, δύναται νὰ διατρίβῃ ἐν ἐπαρχίᾳ, ἐὰν μὴ εἰδικῶς ἀπηγορεύθη.

3 *ΠΑΥΛΟΣ* Ἐάν τις ὑπὸ τοιοῦτον ὅρον ἐπωλήθη, ὥστε ἐντὸς ὡρισμένου χρόνου νὰ χειραφετηθῇ, ἐὰν μὴ χειραφετηθῇ, καθίσταται ἐλεύθερος, ἀρκεῖ μόνον ὁ πωλήσας νὰ ἐμμένῃ ἐν τῇ αὐτῇ θελήσει· τοῦ κληρονόμου δ' ἡ θέλησις δὲν εἶνε ἐξεταστέα.

4 *ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ* Ἐὰν μικρότερος τῶν εἴκοσιν ἐτῶν ἐπώλησέ σοι καὶ παρέδωκε δοῦλον, ἵνα χειραφετήσῃς αὐτόν, ἐντελῶς ἄκυρος εἶνε ἡ παράδοσις, καίτοι ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα παρέδωκεν, ὥστε ὅταν αὐτὸς τὰ εἴκοσιν ἔτη συμπληρώσῃ, νὰ χειραφετήσῃς· διότι δὲν σημαίνει πολύ, ὅτι ἀνέβαλε τὴν παροχὴν τῆς ἐλευθερίας· καθόσον ὁ νόμος εἰς τὴν γνώμην αὐτοῦ, ὡς ὀλίγον ἰσχυράν, ἀντέστη.

5 *ΠΑΠΙΝΙΑΝΟΣ* Εἴς ὄντινα διὰ συμφώνου τοῦ πωλητοῦ ἀπηγορεύθη τὸ πωμήμιον οἱασδήποτε πόλεως, θεωρεῖται ὅτι καὶ ἡ πόλις εἶνε ἀπηγορευμένη.

quidem alias cum principum mandatis praeciperetur, etiam naturalem habet intellectum, ne scillicet qui careret minoribus, fruatur maioribus.

6 *IDEM* Si venditor abemptore caverit, ne serva manumitteretur neve prostituatur, et aliquo facto contra quam fuerat exceptum evincatur aut libera iudicetur, et ex stipulatu poena petatur, doli exceptionem quidam obstaturam putant, Sabinus non obstaturam. sed ratio faciet, ut iure non teneat stipulatio, si ne manumitteretur exceptum est: nam incredibile est de actu manumittentis ac non potius de effectu beneficii cogitatum. ceterum si ne prostituatur exceptum est, nulla ratio occurrit, cur poena peti et exigi non debeat, cum et ancillam contumelia adfecerit et venditoris affectionem, forte simul et verecundiam laeserit: etenim alias remota quoque stipulatione placuit ex vendito esse actionem, si quid emptor contra quam lege venditionis cautum

*1* est fecisset aut non fecisset. Nobis aliquando placebat non alias ex vendito propter poenam homini irrogatam agi posse, quam si pecuniae ratione venditoris interesset, veluti quod poenam promisisset: ceterum viro bono non convenire credere venditoris interesse, quod animo saevientis satisfactum non fuisset. sed in contrarium me vocat Sabini sententia, qui utiliter agi ideo arbitratus est, quo-

τοῦτο δ' ἐνῷ δι' ἐπιστολῶν τῶν αὐτοκρατόρων ὁρίζεται, ἔχει καὶ φυσικὸν λόγον, ἵνα μὴ δηλ. ὁ στερούμενος τῶν ὀλιγωτέρων, καρποῦται τὰ μεγαλείτερα.

6 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἐὰν ὁ πωλητὴς παρὰ τοῦ ἀγοραστοῦ ἔλαβεν ὑπόσχεσιν, ὥστε ἡ δούλη νὰ μὴ χειραφετηθῇ ἢ νὰ μὴ προστηθῇ, κατά τινα δὲ τρόπον ἐναντίον τῆς συμφωνίας ἐκδικῆται ἢ ἐλευθέρα κηρύσσηται, καὶ ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως ποινὴ ἀπαιτῆται, τινὲς μὲν φρονοῦσιν ὅτι ἡ τοῦ δόλου ἔνστασις θέλει ἀντιτάττεσθαι, ὁ δὲ Σαβῖνος ὅτι δὲν θέλει ἀντιτάττεσθαι· ἀλλὰ λογικὸν εἶνε ὥστε ἡ ἐπερώτησις νὰ μὴ ἰσχύῃ, ἐὰν συνεφωνήθη νὰ μὴ χειραφετηθῇ· διότι εἶνε ἀπίστευτον ὅτι ἡ πρᾶξις τοῦ χειραφετοῦντος καὶ οὐχὶ μᾶλλον τὸ ἀποτέλεσμα τῆς εὐεργεσίας παρατηρεῖται· ἄλλως ἐὰν συνεφωνήθη νὰ μὴ προστηθῇ, οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει, δι' ὃν νὰ μὴ ἁρμόζῃ ἡ ἀπαίτησις καὶ εἴσπραξις τῆς ποινῆς, ἀφοῦ καὶ εἰς τὴν δούλην ὕβριν προσεποίησε, καὶ τοῦ πωλητοῦ τὴν στοργήν, ἴσως δὲ συγχρόνως καὶ τὴν αἰδὼ προσέβαλε· διότι ἀλλαχοῦ καὶ ἐλλειπούσης τῆς ἐπερωτήσεως ἐγένετο δεκτὸν ὅτι ὑπάρχει ἡ ἐκ τῆς πωλήσεως ἀγωγή, ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς ἐναντίον τοῦ ὁριζομένου ὑπὸ τοῦ ὅρου τῆς πωλήσεως *1* ἔπραξέ τι ἢ δὲν ἔπραξεν. Ἡμεῖς ποτε ἐφρονοῦμεν ὅτι δὲν δύναται ἄλλως νὰ ἐγερθῇ ἀγωγὴ ἐκ τῆς πωλήσεως ἕνεκα τῆς ἐπιβληθείσης εἰς τὸν δοῦλον ποινῆς, παρ' ἐὰν χρηματικῶς ἐνδιέφερε τὸν πωλητήν, ὡς διότι ποινὴν εἶχεν ὑποσχεθῇ· ἄλλως εἰς ἄνθρωπον ἀγαθὸν δὲν ἁρμόζει νὰ πιστεύῃ ὅτι ἐνδιαφέρει τὸν πωλητήν, διότι εἰς διάνοιαν λυσσῶντος δὲν ἐγένετο ἱκανοποίησις· ἀλλ' εἰς τὸ ἀντίθετον κινεῖ με ἡ γνώμη τοῦ Σαβίνου, ὅστις ἐφρόνει ὅτι ἐγείρεται ὠφέλι-

niam hoc minoris homo venisse videatur.

7 *IDEM* Servus ea lege veniit, ne in Italia esset: quod si aliter factum esset, convenit citra stipulationem, ut poenam praestaret emptor. vix est, ut eo nomine vindictae ratione venditor agere possit, acturus utiliter, si non servata lege in poenam quam alii promisit inciderit. huic consequens erit, ut hactenus agere possit, quatenus alii praestare cogitur: quidquid enim excedit, poena, non rei persecutio est. quod si, ne poenae causa exportaretur, convenit, etiam affectionis ratione recte agetur. nec videntur haec inter se contraria esse, cum beneficio adfici hominem intersit hominis: enimvero poenae non inrogatae indignatio solam duritiam continet.

8 *IDEM* Quaesitum est, si quis proprium servum vendidisset et ut manumitteretur intra certum tempus praecepisset ac postea mutasset voluntatem et emptor nihilo minus manumisisset, an aliquam eo nomine actionem haberet. dixi ex vendito actionem manumisso servo vel mutata venditoris voluntate evanuisse.

9 *PAULUS* Titius servum vendidit ea lege, ut, si Romae moratus esset, manus inicere liceret: emptor alii eadem lege vendidit: servus fugit a secundo emptore et Romae moratur: quaero, an sit manus iniectio et cui. respondi: in fugitivo non est dubitandum nihil contra legem factum videri, quia nec domino auferre se potest

μος ἀγωγὴ διὰ τοῦτο, διότι ὀλιγώτερον ἐκ τούτου ὁ δοῦλος ἐπωλήθη.

7 *Ο ΑΥΤΟΣ* Δοῦλος ὑπὸ τοιοῦτον ὅρον ἐπωλήθη, ὥστε νὰ μὴ εἶνε ἐν Ἰταλίᾳ· ὅμως ἂν ἄλλως ἤθελε γείνει, συνεφωνήθη ἄνευ ἐπερωτήσεως νὰ καταβάλλῃ ὁ ἀγοραστὴς ποινήν. δυσκόλως ὁ πωλητὴς δύναται ἐκ τούτου νὰ ἐναγάγῃ λόγῳ ἐκδικήσεως, [ἀλλὰ] θέλει ἐναγάγει ὠφελίμως, ἐὰν μὴ τηρηθείσης τῆς συμφωνίας περιέπεσεν εἰς ποινήν, ἣν εἰς ἕτερον ὑπεσχέθη. τούτου ἀκόλουθον θέλει εἶσθαι, ὥστε ἐπὶ τοσοῦτον νὰ δύναται νὰ ἐναγάγῃ, ἐφ' ὅσον εἰς τὸν ἕτερον ἀναγκάζεται νὰ παράσχῃ. διότι τὸ ὑπερβάλλον εἶνε ποινή, οὐχὶ ἐπιδίωξις τοῦ πράγματος, ἂν ὅμως συνεφωνήθη νὰ μὴ ἐξορισθῇ λόγῳ ποινῆς, καὶ λόγῳ στοργῆς ἐγκύρως θέλει ἐγερθῇ ἀγωγή. οὐδὲ θεωροῦνται ταῦτα ἀντίθετα ἀλλήλων, ἀφοῦ ἐνδιαφέρει τινὰ νὰ προσγίνηται εὐεργεσία εἰς ἕτερον. τοὐναντίον ἡ ἀγανάκτησις ἕνεκα μὴ ἐπιβληθείσης ποινῆς σκληρότητα ἁπλῶς ἐνέχει.

8 *Ο ΑΥΤΟΣ* Ἠρωτήθη, ἐάν τις ἴδιον δοῦλον ἐπώλησε, καὶ συνεφώνησεν ὥστε ἐντὸς ὡρισμένου χρόνου νὰ χειραφετηθῇ. κατόπιν δὲ μετέβαλε θέλησιν, ἀλλ' ὁ ἀγοραστὴς οὐδὲν ἧττον ἐχειραφέτησεν, ἆρά γε θέλει ἔχει ἐκ τούτου ἀγωγήν τινα; εἶπον ὅτι ἡ ἐκ τῆς πωλήσεως ἀγωγὴ χειραφετηθέντος τοῦ δούλου καὶ ἐὰν μετεβλήθη ἡ τοῦ πωλητοῦ θέλησις ἐξαλείφεται.

9 *ΠΑΥΛΟΣ* Ὁ Τίτιος ἐπώλησε τὸν δοῦλον ὑπὸ τὸν ὅρον ὥστε, ἐὰν ἐν Ῥώμῃ ἤθελε διατρίψει, νὰ ἐπιτρέπηται ἡ σύλληψις· ὁ ἀγοραστὴς ἐπώλησεν εἰς ἕτερον ὑπὸ τὸν αὐτὸν ὅρον. ὁ δοῦλος ἔφυγεν ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἀγοραστοῦ καὶ ἐν Ῥώμῃ διέτριβεν. ἐρωτᾶται ἂν ἁρμόζῃ σύλληψις καὶ εἰς τίνα· ἀπήντησα· ἐπὶ φυγάδος δὲν πρέπει ν' ἀμφιβάλλωμεν ὅτι οὐδόλως ἡ συμφωνία

nec qui in fuga est ibi moratur. quod si ex voluntate secundi emptoris contra legem moratus sit, potior habendus est qui auctor fuit legis, et posterior magis admonendi emptoris et liberandi se eandem legem repetierit[1] nec poterit aliquo modo auferre legem sui venditoris cuius condicio exstitit: nam et si poenam promisisset, tenetur, licet ipse quoque stipulatus esset: sed in poena promissa duae actiones sunt, manus autem iniectio in servum competit. quod si prior ita vendidit, ut prostituta libera esset, posterior, ut manus inicere liceret, potior est libertas quam manus iniectio. plane si prior lex manus habeat iniectionem, posterior libertatem, favorabilius dicetur liberam fore, quoniam utraque condicio pro mancipio additur et sicut manus iniectio, ita libertas eximit eam iniuriam[2].

(1) repetiit (Mo.) — (2) injuria (Brencm.)

10 *SCAEVOLA* Cum venderet Pamphilam et Stichum, venditioni inseruit pactum conventum, uti ne eadem mancipia Pamphila et Stichus, quos minorato pretio vendidit, alterius servitutem quam Seii paterentur post mortemque eius in libertate morarentur: quaesitum est, an haec mancipia, de quibus inter emptorem et venditorem convenit, post mortem emptoris iure ipso liberata sint. respondit secundum constitutionem

θεωρεῖται ὅτι παρεβιάσθη, διότι οὔτε ἀπὸ τὸν κύριον δύναται νὰ φύγῃ, οὔτε ὁ ἐν φυγῇ ὢν [νοεῖται ὅτι] διατρίβει ἐκεῖ, [ἔνθα εἶνε]. ἂν ὅμως σὺν τῇ θελήσει τοῦ δευτέρου ἀγοραστοῦ παρὰ τὴν συμφωνίαν διέτριψεν, ἐπικρατέστερος δέον νὰ θεωρῆται ὁ πρωτουργὸς τῆς συμφωνίας, ὁ δὲ μεταγενέστερος [πωλητὴς] μᾶλλον πρὸς γνῶσιν τοῦ ἀγοραστοῦ καὶ ἀπαλλαγὴν ἑαυτοῦ ἐπανέλαβε τὴν ἰδίαν συμφωνίαν, οὐδ' ἠδύνατο καθ' οἱονδήποτε τρόπον νὰ καταργήσῃ τὴν τοῦ ἰδίου πωλητοῦ συμφωνίαν, ἧς ἡ αἵρεσις ἐξῆλθε. διότι καὶ ἂν ποινὴν εἶχεν ὑποσχεθῇ, ἐνέχεται, καίτοι καὶ αὐτὸς ἐπηρώτησεν. ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ὑποσχεθεῖσαν ποινὴν δύω ὑπάρχουσιν ἀγωγαί, μᾶλλον ὅμως ἡ σύλληψις τοῦ δούλου ἁρμόζει. ἂν ὅμως ὁ μὲν πρῶτος [πωλητὴς] οὕτως ἐπώλησεν, ὥστε [ἡ δούλη] ἐὰν προστηθῇ νὰ εἶνε ἐλευθέρα, ὁ δὲ μεταγενέστερος, ὥστε νὰ δύνηται νὰ συλλαμβάνῃ, ἐπικρατεστέρα εἶνε ἡ ἐλευθερία, παρὰ ἡ σύλληψις. βεβαίως ἐὰν ἡ προηγουμένη συμφωνία ἐνέχῃ σύλληψιν, ἡ δὲ μεταγενεστέρα ἐλευθερίαν, εὐνοϊκῶς μᾶλλον θέλει λεχθῇ ὅτι θὰ εἶνε ἐλευθέρα, καθόσον ἑκατέρα συμφωνία ὑπὲρ τῆς δούλης προστίθεται, καὶ ὡς ἡ σύλληψις, οὕτως [καὶ] ἡ ἐλευθερία ἀπαλλάσσει αὐτὴν ὕβρεως.

10 *ΣΚΑΙΒΟΛΑΣ* Ἐνῷ [τις] ἐπώλει τὴν Παμφίλαν καὶ τὸν Στῖχον, προσέθηκεν εἰς τὴν πώλησιν σύμφωνον, ὥστε τὰ ἀνδράποδα ταῦτα, ἡ Παμφίλα καὶ ὁ Στῖχος, ἅτινα ἀντὶ ἠλαττωμένου τιμήματος ἐπώλησε, νὰ μὴ ὑπομείνωσι τὴν δουλείαν ἑτέρου ἢ τοῦ Σείου, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τούτου νὰ γείνωσιν ἐλεύθερα. ἠρωτήθη, ἂν τὰ ἀνδράποδα ταῦτα, περὶ ὧν μεταξὺ ἀγοραστοῦ καὶ πωλητοῦ συνεφωνήθη, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀγοραστοῦ αὐτοδικαίως εἶνε ἐλεύθερα. ἀπήντησεν ὅτι κατὰ διάταξιν

divi Hadriani super hoc pro'atam Pamphilam et Stichum, de quibus quaereretur, si manumissi non sint, liberos non esse. *CLAUDIUS*: Divus Marcus ex lege dicta libertatis in vendendo quamvis non manumissos fore liberos in semenstribus constituit, licet in mortis tempus emptoris distulit venditor libertatem.

τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐκδοθεῖσαν, ἡ Παμφίλα καὶ ὁ Στῖχας, περὶ ὧν ἠρωτᾶτο, ἐὰν μὴ ἐχειραφετήθησαν δὲν εἶνε ἐλεύθεροι. *ΚΛΑΥΔΙΟΣ*. ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος ἐκ τῆς γενομένης κατὰ τὴν πώλησιν συμφωνίας περὶ ἐλευθερίας ὥρισεν ἐν τοῖς ἐξαμηνιαίοις [ὁρισμοῖς] ὅτι καίπερ μὴ χειραφετηθέντες θέλουσιν εἶσθαι ἐλεύθεροι, εἰ καὶ ὁ πωλητὴς ἀνέβαλε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν χρόνον τοῦ θανάτου τοῦ ἀγοραστοῦ.

**Τέλος τοῦ δεκάτου ὀγδόου βιβλίου**

ΚΑΙ ΤΟΥ Β΄ ΤΟΜΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ